

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 28. mai 2012

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine valitsuse rahanduspoliitiliste valikute kohta kevadise majandusprognoosi taustal (nr 147)

2. Arupärimine lõimumispoliitika edukuse kohta (nr 149)

3. Arupärimine kohalike omavalitsuste üldkogu ettepanekute kohta (nr 151)

4. Arupärimine Eesti elanike väikese ostujõu kohta (nr 155)

5. Arupärimine korruptsioonikahtluse kohta seoses ehitusloata ehitistega (nr 154)

6. Arupärimine Euroopa stabiilsusmehhanismi kohta (nr 152)

7. Arupärimine eelseisvate muudatuste kohta Maksu- ja Tolliametis (nr 158)

8. Arupärimine Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi kodukulude poliitika kohta (nr 150)

9. Arupärimine Eesti Interneti Sihtasutuses toimuva kohta (nr 163)

10. Vaba mikrofoni

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu! Väga austatud peaminister! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärku 16. töönädala esmaspäevast istungit. Nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Ma palun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab kaks seaduseelnõu. Esiteks, õppetoetuste ja õppelaenu seaduse ning maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo. Teiseks, Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuse ratifit-

seerimise seaduse eelnõu. Nimetatud seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust välisminister Urmas Paet. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaia Iva!

Kaia Iva

Austatud Riigikogu! Annan Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni nimel üle otsuse eelnõu, milles on ettepanek muuta korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni koosseisu, sest üks komisjoni liige, Andrus Saare, on Riigikogu koosseisust lahkunud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Head kolleegid! Ma annan üle arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile ja teemaks on elektrituru avamise mõju kodutarbijale. Teadupärast avatakse 2013. aasta 1. jaanuaril Eesti elektriturg kogu ulatuses. See tähendab seda, et ka kodutarbijad peavad ostma elektrit vabaturult. Aga kuigi turg avaneb, ei tähenda suurem konkurents üldse mitte seda, et kodutarbijatele tuleneks sellest odavam hind. Vastupidi, on näha, et tarbija jaoks elektri lõpphind kasvab, kuna Nord Pooli elektribörsi hind on suletud turu hinnast märksa kallim.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun vabandust, Kadri Simson! Head kolleegid! Saalis on küllaltki suur sumin, me ei kuule ettekandjat. Palun jätkake!

Kadri Simson

Mul on hea meel näha, et esimeses pingis tekkis juba elav arutelu arupärimise üle. Kaasamõtlemine on alati teretulnud. Aga kui rääkida kodutarbijatest, siis elektrituru avamine

toob kaasa ka hulga segadust. Elektriturseaduse alusel tekib järgmisest aastast tarbijal võimalus kas või iga kuu elektri pakkujat vahetada. Selline võimalus peaks tagama elektriturul täieliku konkurentsi ning seeläbi on tarbijal peaaegu alati võimalik valida kõige soodsam elektri pakkuja. Aga Eesti Energia, kes seni on nautinud elektriturul monopoli, kaalub võimalust pakkuda tavatarbijatele alates järgmisest aastast fikseeritud hinnaga paketti, mis kohustab kliente olema vähemalt pool aastat seotud Eesti Energiaga. Kui poolt aastat vastu ei peeta, siis on oodata leppetrahve. Seoses sellise olukorraga ongi meil majandus- ja kommunikatsiooniministrile neli küsimust, mida ma ajapuudusel ette lugeda ei jõua. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatusel nimel võtnud vastu kolm eelnõu ja ühe arupärimise. Riigikogu juhatus otsustab nende menetlusse võtmise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele.

Nüüd teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 16. mail algatatud riikliku matuse-toetuse seaduse muutmise seaduse eelnõu ja määranud selle juhtivkomisjoniks sotsiaalkomisjoni.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 24. mail esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni teatise "Võitlus kuritegevusega digitaalajastul: küberkuritegevuse vastase võitluse Euroopa keskuse loomine" kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja Euroopa Komisjoni teatise kohta arvamust andma õiguskomisjoni ja põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 7. juuni kell 16.

Riigikogu juhatus on edastanud ka Vabariigi Valitsuse s.a 25. mail esitatud Eesti seisukohad laevade ringlussevõttu käsitlevate Euroopa Liidu õigusaktide eelnõude kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ja Euroopa Liidu õigusaktide eelnõude kohta arvamust andma keskkonnakomisjoni ja majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 7. juuni kell 16.

Head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 85, puudub 16 Riigikogu liiget.

Head kolleegid, asume päevakorda kinnitama. Kõigile on välja jagatud Riigikogu täiskogu III istungjärgu 16. töönädala päevakord. Panen hääletusele käesoleva nädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 85, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Käesoleva töönädala päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine valitsuse rahanduspoliitiliste valikute kohta kevadise majandusprognoosi taustal (nr 147)

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume tänase päevakorra juurde. Päevakorras on üheksa arupärimist. Esiteks, Riigikogu liikmete Rannar Vassiljevi, Helmen Küti, Eiki Nestori, Kalvi Kõva, Jevgeni Ossinovski, Indrek Saare, Heljo Pikhofi, Karel Rüütli, Andres Anvelti, Kajar Lemberi ja Rein Randveri 5. aprillil 2012. aastal esitatud arupärimine peaminister Andrus Ansipile valitsuse rahanduspoliitiliste valikute kohta kevadise majandusprognoosi taustal. Arupärijate esindajana palun kõnetooli Rannar Vassiljevi!

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Üksteist sotsiaaldemokraati on esitanud heale peaministrile arupärimise, mis on ajendatud kevadel esitatud majandusprognoosist. See arupärimine on üle antud 5. aprillil. Mõned küsimused on eelarvestrategiaga saanud vastuse, kuid päris suur hulk küsimusi on endiselt aktuaalsed. Tutvustan neid lühidalt.

Avaliku sektori võlakoormus kasvab meil nii sel kui ka järgmisel aastal, seda nii majandusprognoosist kui ka eelarvestrategiast tulenevalt. Avaliku sektori reservid vähenevad. Ainus, mida positiivsena võib välja tuua, on meie sotsiaalkindlustusfondid, ennekõike just töötukassa osa. See tähendab, et me planeerime ka tulevikus koguda töötuskindlustusmaksega rohkem raha, kui on vajalikud kulutused töötukassas. Teisisõnu, ühte töötukassas, töötuskindlustusmakset, hoiame jätkuvalt kõrgemal, kui tegelikult vaja oleks. Küsimused puudutavad ka võimalike riskide realiseerumist, sest nagu Rahandusministeerium majandusprognoosist tulenevalt tunnistab, ei saa välistada, et

sel aastal võib eelarvedefitsiit osutada suuremaks kui 3%. Samuti on meie jaoks väga oluline eluasemekulude kasv. Me näeme, et inflatsioonis suureneb just eluasemekuludes nii kütte- kui ka elektrikomponent. Tunneme huvi, kas valitsus plaanib midagi ette võtta. Küsime ka hinnangut Rahandusministeeriumi selleks aastaks tehtud prognoosile. Eelmise aasta kevadel mäletatavasti prognoosis Rahandusministeerium selle aasta majanduskasvuks 4%, täna on tal tulnud seda korrigeerida 1,7% peale. Küsime selle kohta peaministri hinnangut.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnepulti peaminister Andrus Ansipi!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Vastan teie küsimustele. Esimene küsimus: "Majandusprognoos tunnistab, et eelarvepositsioon halveneb ja eelarvega jõutakse tasakaalu alles 2016. aastal ning eelarve on defitsiidis ka prognoositavale majanduskasvule vaatamata. Täna valitsusliidu programm sätestab, et eelarve viiakse struktuursesse ülejääki hiljemalt aastaks 2014 ja hoitakse ülejääki kõigil kasvuaastatel. Kuidas plaanib valitsus seda teostada?" Rahandusministeeriumi 2012. aasta kevadprognoosi kohaselt ei ole struktuurne eelarvepositsioon aastatel 2012–2016 oluliselt puudujäägis, ulatudes vaid 0,5–0,2%-ni SKT-st ning jõudes 2016. aastaks 0,6%-lise ülejäägini. Siiski ei ütle Rahandusministeeriumi sõltumatu majandusprognoos valitsusele eelarvepoliitilisi eesmärke. Need kinnitab valitsus riigieelarve strateegiaga. Aprillis valitsuse vastuvõetud riigi eelarvestrateegia aastateks 2013–2016 järgi jõuame struktuursesse ülejääki 2013. aastal ehk aasta varem, kui on valitsusliidu programmis sätestatud, ning nominaalsesse ülejääki 2014. aastal. Selleks, et katta 0,3% SKT-st vahe prognoosi ja eesmärgi vahel, kavatakse valitsus muu hulgas tõsta näiteks alkoholiaktsiisi ning rakendada meetmeid maksukuulekuse suurendamiseks. Samuti lükatakse aastani 2016 edasi võimalus suurendada kohalike omavalitsuste netovõlakkoormust üle 60% põhitegevuse tuludest. Nimetatud meetmete ja nende mõjudega on täpsemalt võimalik tutvuda riigi eelarvestrateegias 2013–2016 ning stabiilsusprogram-

mis 2012. Riigirahanduse korrashoidmisel on pikemas perspektiivis väga oluline roll inimeste elujärje parandamisel. Praegune võlakriis Euroopas näitab, et eelarve kontrolli alt laskmise vilju ei maksa kinni mitte järgmine ega ülejäämine põlvkond, vaid see jõuab kohale palju varem.

Teine küsimus: "Avaliku sektori võlakoormus SKT-st kasvab sel aastal 8,8%-ni ja järgmisel aastal 11,3%-ni. Samasuguseks jääb võlakoormus 2016. aastani. Mis põhjustab võlakoormuse kasvu majanduskasvu tingimustes?" Valitsussektori võlakoormuse kasv tuleneb nii eelarve puudujäägist kui ka finantseerimistingutest, näiteks Eesti Energia kapitali suurendamisest ning Euroopa stabiilsusmehhanismi sissemaksetest. Lisaks tõuseb võlakoormus tulenevalt Eesti liitumisest Euroopa Finantsstabiilsuse Fondiga. Vastavalt valitsussektori võla arvestuse metoodikale kajastuvad EFSF-i kohustused osaliselt ka Eesti võlakoormuses ning selle mõju ulatub prognoosiperioodi jooksul keskmiselt 2,8%-ni SKT-st.

Kolmas küsimus: "Avaliku sektori reservid vähenevad jätkuvalt kuni prognoosiperioodi lõpuni ja seda vaatamata majanduskasvule. Valitsusliidu programm sätestab: "Kasvatame reserve, mis lubavad võimalikud langusaastad üle elada ka tulevikus." Kas valitsus on taandunud sätestatud rahapoliitilisest põhimõttest?" Pole mõistlik hakata reserve taastama olukorras, kus eelarve on endiselt defitsiidis. Riigi eelarvestrateegias 2013–2016 võetakse eesmärgiks kasvatada reserve osakaalu SKT-s alates 2016. aastast. Nominaalselt suurenevad valitsussektori likviidsed finantsvarad juba alates 2015. aastast. Reserve mõningane vähenemine enne seda on põhjustatud samuti finantseerimistingutest ja eelarvepuudujäägist, millest oli juttu eelmises punktis.

Neljas küsimus: "Enamiku reservidest järgmistel aastatel moodustavad sotsiaalkindlustusfondid (haigekassa ja töötukassa), nende osakaal kõigist reservidest suureneb. Kas valitsus plaanib jätkata poliitikat hoida töötuskindlustusmakset kui üht tööjõumaksu kõrgemal, kui töötuse määr eeldaks?" Esiteks, töötuskindlustusmakse väheneb järgmisel aastal nüüd ka töötukassa nõukogu ettepanekul 3%-ni. Teiseks, sotsiaalkindlustusfondide osakaal reservides suureneb seetõttu, et teisi reserve kasutab valitsus nii eelarve puudujäägi

kui finantseerimistehingute katteks. Sotsiaalkindlustusfondide maht peabki olema küllalt suur ning ka mõõdukalt kasvama, sest olukorras, kus keskmine palk tõuseb, tuleb võimaliku järgmise kriisi puhkedes välja maksta tänasega võrreldes suuremaid hüvitisi.

Viies küsimus: "Prognoos tunnistab, et riskide realiseerumisel võib meid ohustada, et eelarvedefitsiit ületab 2012. aastal 3% piiri SKT-st. Kas valitsus plaanib riskide realiseerumisel vähendada kulutusi või tõsta makse? Kui esimest, siis milliseid? Kui teist, siis kas kaalutakse tarbimismaksude tõstmist nagu eelnevatel aastatel?" Käesoleva aasta esimese nelja kuu riigieelarvetulud on olnud oodatust paremad, mis lubab eeldada, et makromajandusliku riskistsenaariumi realiseerumisel teisel poolaastal ei erine eelarvepositsioon oluliselt baasstsenaariumist. Olgu öeldud, et praegu küll ei ole märke, et teine poolaasta peaks minema kuidagi halvemaks, kui senised kuud on olnud, aga senised kuud on olnud märksa paremad, kui olid meie prognoosid. Isegi juhul, kui eelarve puudujääk peaks mingil põhjusel ületama piiri 3% SKT-st, moodustaks ligi poole sellest ehk 1,5% rahvusvaheliste heitmekvootide müügiga seotud investeeringud. Sellise ajutistest ning erakorralistest asjaoludest tingitud puudujäägiosa näol ei ole Euroopa Liidu stabiilsuse ja kasvu pakti kohaselt tegemist struktuurse probleemiga, mida tuleks iga hinna eest korrigeerida.

Kuues küsimus: "Eluasemekulude (sh küte ja elekter) komponent inflatsioonis suureneb. Kas ja mil moel plaanib valitsus kodukulude kallinemist ohjata?" Eluasemekulude kallinemise taga on suures osas nafta hinna tõus. Soojuse ja gaasi hinnad järgivad nafta hinna muutust mõningase viitajaga ning on seetõttu kallinenud nii Eestis kui ka eurotsoonis. Kodukulude kokkuhoiuks algatas valitsus korterelamute ja eramajade soojustamise programmi Sihtasutuse KredEx kaudu. Toetuste mahuks on kavandatud 30 miljonit eurot. Kodukulude asemel on siiski olulisem jälgida tarbijahindade muutust tervikuna, sest osa kaupade ja teenuste hinnad on odavnenud. Näiteks sideteevused olid aprillis 8% odavamad kui aasta tagasi. Tarbijahinnad tervikuna on selle aasta esimesel neljal kuul tõusnud 4,3%, mille on aga kompenseerinud palkade kiirem kasv. 2012. aasta esimeses kvartalis kasvas Maksu-

ja Tolliameti andmetel keskmine väljamakse 6,8%. Reaalpalka suurenemine jätkub prognooside kohaselt ka järgmistel aastatel. 1. aprillist tõsteti vanaduspensioni 4,4%.

Seitsmes küsimus: "Eelmise aasta kevadel prognoosis Rahandusministeerium selle aasta majanduse reaalkasvuks 4%. Täna on ta sunnitud tõdema, et kasvootus on langenud 1,7%-le. Kuidas hindate tollase majandusprognoosi täpsust?" Rahandusministeeriumi kevadise majandusprognoosi täpsust võib hinnata heaks. Eelmise aasta kevadel jäid kõik Eesti 2012. aasta sisemajanduse kogutoodangu kasvu prognoosid 4–5% juurde. Kõige madalam prognoos oli IMF-il (3,7%) ja kõige kõrgem Danske Bankil (5,1%). Nii OECD kui Eesti Panga prognoosid olid Rahandusministeeriumi omast optimistlikumad ja sügiseks tõstis ka IMF oma prognoosi 4%-ni. Seega oli Rahandusministeeriumi prognoos üks konservatiivsemad ja nagu tagantjärele on selgunud, kaldu ministerium toleagegsest konsensusest kõrvale õiges suunas.

Eesti majanduse prognoosimisel on oluliseks eelduseks väliskeskkonna arengud. Kui eelmise aasta kevadel ootasid meie ekspordipartnerid selleks aastaks 2,5% majanduskasvu, siis tänava kevadeks on nad oma kasvootused langetanud 1%-le. Selle tõsiasi muutmine ei ole Eesti valitsuse võimuses, kuid selle mõju meie majanduskasvule on paratamatu. Lisaks ei tohi unustada, et aasta pole veel läbi ja võimalikud on ka positiivsemad arengud. Statistikaameti esialgsetel andmetel kasvas Eesti majandus esimeses kvartalis 3,9% eelmise aastaga võrreldes. Äsja ilmunud OECD prognoosi kohaselt kasvab Eesti majandus sel aastal 2,2%.

Kaheksas küsimus: "Arvestades eelnevas küsimuses kirjeldatud, kas valitsus suhtub järgmise aasta 3%-lisse kasvuprognoosi ettevaatlikult?" Kindlasti suhtub ettevaatlikult, sest selgeltnägemise võimet ei ole antud kellelegi ja ebakindlus Euroopas on suurem kui Eestis. See lisab määramatust ka meie kasvuvõimlustesse. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Asume küsimuste-vastuste juurde. Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Töötukassa nõukogu on avaldanud arvamust, et tänased töötukassa reservid on piisavad selleks juhuks, kui uue kriisi puhkedes on vaja teha väljamaksed, mis kriisi puhkedes paratamatult suurenevad. Sellest tulenevalt on mul küsimus: kas me praegu kasutame töötukassa reserve pigem eesmärgipõhiselt, et kunagi vajalikke väljamakseid teha, või pigem selleks, et parandada kogu riigisektori eelarvepositsiooni?

Andrus Ansip

Töötukassa reserve kogutakse ikka selleks, et tulevikus oleks võimalik töötukassa kohustusi täita. Me võime ju olla optimistlikud, aga meil on minevikust võtta suhteliselt kurb mälestus sellest optimismist. Tagantjärele tuleb tunnistada, et töötukassa summaarse maksemäära alandamine 0,9%-le oli vigane. Kui seda vigane poleks tehtud, oleks headel aastatel kogunenud reserve rohkem ja meil ei oleks olnud vaja tõsta kriisi ajal summaarset maksemäära 4,2%-ni. Nii et praeguses staadiumis on kindlasti vaja suhteliselt pikal perioodil koguda töötukassasse vahendeid rohkem, kui kulub ära jooksvateks väljamakseteks. Aga kuna reservid on praegu kasvanud juba piisavalt suureks, siis saab kogumise tempot maha võtta. Me oleme seda koalitsioonis korduvalt arutanud ja nüüd on ka töötukassa nõukogu jõudnud samale järeldusele: me tahame järgmisel aastal alandada töötuskindlustuse summaarset maksemäära 3,0%-ni.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra peaminister! Eesti pensionid on olnud juba aastaid külmutatud ja see on ka tekitanud palju rahulolematust. Nüüd tõsteti siis selle aasta eelarvega pensione 4,4%. Me teame, et oleks saanud tõsta 5,4%. Samas näiteks OECD uuringud näitavad, et ligi pooled pensionärid elavad suhtelises vaesuses, eriti need, kes üksi elavad kortermajades. Keskmine pension on meil üsna väike, 272 eurot, 305 eurot on keskmine vanaduspension, ennetähtaegne pension on ülimaldal. Võrreldes Kreeka pensionidega, mis on 80–100% viimastest palgast ...

Aseesimees Laine Randjärv

Palun küsimus!

Marika Tuus-Laul

... on see loomulikult naeruväärne. Miks me ei väärtusta pensionäre?

Andrus Ansip

Pensionideks saab maksta parasjagu just nii palju, kui palju maksumaksjate töökad käed on pensionikassasse raha maksnud. Te esitasite oma küsimuses mitmeid arvandmeid. Vähe-malt üks nendest oli kindlasti vale – see, et praegu on keskmine pension 305 eurot. Pärast 4,4%-list tõusu ei ole see teie väide enam tõene. Aga pensionidega on nii, et nendeks saab välja maksta nii palju, kui pensionikassas raha on. Tõsi, me maksame praegu ju rohkem, kui meil pensionikassas selleks vahendeid ette nähtud on. Me ei kasuta pensionide maksmiseks mitte ainult sotsiaalmaksust laekuvaid vahendeid, vaid maksame pensionidele lisa ka eelarve muudest tuludest. Pensionide tänane suurus kirjeldab meie riigi rahanduslikku võimekust. Üle jõu elamine, pensionide maksmiseks võlgu võtmine ei ole kindlasti lahendus. Milleni see viinud on, seda me oleme mitmel pool Euroopas juba näinud. See valik ei ole kindlasti Eesti valik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud peaminister! Te olite headel aegadel nõus töötuskindlustusmakse alandamisega ning olite ras- ketel aegadel sunnitud ettevõtjatel ja töötajatel niigi raskes olukorras maksu tõstma. Siin võib tuua paralleeli, et headel aegadel riik investeeris kõvasti, ei panustanud piisavalt reservidesse ning halbadel aegadel pidi pidurit tõmbama ja majandust jahutama. Kas te tunnistate, et teie optimism on aeg-ajalt Eesti riigile väga suurt kahju toonud?

Andrus Ansip

Mis puudutab töötuskindlustusmakse määra omaaegset optimistlikku alandamist, siis vastus on juba öeldud: jah, seda ei oleks pidanud tegema. Mis puudutab reserve, siis sellist riiki nagu Eesti Vabariik te Euroopa Liidus teist ei

leia. Eesti valitsussektori võlakoormus on Euroopa Liidus kõige väiksem. Meie valitsussektori võlakoormus oli möödunud aasta 31. detsembri seisuga 6,0% sisemajanduse kogutoodangust. Et võrdlusmomenti tekitada, tuleks ära märkida, et Kreekas on see 160%, mitmes riigis on see 120% tasemel. Sellist riiki, kus valitsussektori võlakoormus oleks alla 10%, Euroopas teist ei leia. 20% pealt tuleb meil juba Luksemburg vastu, aga 6% on midagi täiesti enneolematut. Mul on hea meel, et me headel aegadel kogusime oma riigile märkimisväärsed reservid. Mul on hea meel, et me ei elanud varasematel aastatel võlgu, ja seetõttu ongi meie riigirahandus Euroopas üks kõige paremini korras olevaid riigirahandusi.

Te teate suurepäraselt, et reservide kogumine meie riigile polnud sugugi lihtne. Reservid kogunesid põhiliselt aastatel 2002–2007. Aastal 2002 oli reservidesse kogunenud summa õige pisikene, kuid aastal 2006 – tänu maailma kõige paremale rahandusministrile, kes teie keskel istub – ja aastal 2007 – tänu Euroopa parimale rahandusministrile, kes varsti teie ette tuleb – me kasvasime reserve väga märkimisväärselt. Olgu veel kord meenutatud, et kõige kiirem reservide kasv oli meil 2007. aastal ehk siis, kui väga paljud teist hindasid olukorda totaalselt valesti, rääkisid tohutust kriisist, mis on Eestit tabanud, ja siis, kui mina ütlesin, et kui see on kriis, siis ainult sellises kriisis ma tahangi elada. Vaat siis, 2007. aastal, kasvas meie majandus 7,5%. Tööpuudus alanes, saavutades kõige madalama taseme 2008. aasta märtsis ja juunis. Ja mis teie küsimuse kontekstis kõige olulisem – kõige suurema summa pani Eesti Vabariik kogu oma eksistentsi jooksul, kogu oma ajaloo vältel reservidesse 2007. aastal. Valitsussektori ülejääk oli 2007. aastal 6 miljardit krooni. Kas me tahaksime elada sellises kriisis, kus majandus kasvab 7,5%, kus tööpuudus on 4,7% ja kus reservidesse on võimalik panna 6 miljardit krooni? Mina küll väga tahaks. Ma kujutan ette, et Euroopas pole ühtegi peaministrit, kes väidaks midagi muud. Nii et riigirahanduse mõttes on meil hästi läinud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Austatud peaminister, rohkem teile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Vaatamata peaministri vastustele ja vahepeal avaldatud eelarvestrateegiale on sotsid endiselt mures. Mureks annab jätkuvalt põhjust see, et avaliku sektori võlakoormus on meil kasvutrendis ja samas on kogutud reservide hulk langustrendis. Hea peaminister ütles siin, et plaan on hakata reserve taastama aastal 2015, ehk reservide taastamine jääb järgmise valitsuse õlule. Seda kõike vaatamata sellele, et lähtuvalt majandusprognosist näeb Rahandusministeerium Eestis tulevikus ette majanduskasvu.

Kui me vaatame netovara positsiooni nii majandusprognosis kui eelarvestrateegias, siis ka see on meil järgmistel aastatel negatiivne. Nagu enne mainitud, paistab "heas valguses" silma vaid töötukassa, kelle reservid tõesti kasvavad, mis parandab oluliselt ka eelarvepositsiooni, aga see tuleb nii töötajatel kui ka tööandjatel töötuskindlustusmaksena kinni maksta. Ühelt poolt me küll deklareerime, et tahaksime tööjõuga seotud makse vähendada, näiteks 2015. aastal 1% tulumaksu, samas näeb valitsus endiselt ette, et töötuskindlustusmaks, mida töötajal tuleb samamoodi oma palgalt ja teiselt poolt tööandjal oma personalikuludest maksta, peaks endiselt olema suurem, kui riigil tegelikult vaja oleks.

Samuti ei saanud me vastust või õigemini ammendavat vastust selle kohta, kas ja kui jah, siis kuidas plaanitakse inflatsioonis vähendada eluasemekulude komponenti, mis on jätkuvalt suurenenud, kuigi ühe valitsuskoalitsiooni liikme, nimega IRL, üks peamisi valimislubadusi oli kodukulude alandamine. Demonstratiivselt vähendatakse küll maamaksu, aga kodukulude tunduvalt olulisemate komponentide puhul – kütte, elekter – lahendus nende kallinemise ohjeldamiseks puudub. Täna avaldas Delfi ülevaate elektri hindadest viimase seitsme aasta jooksul. Seal tõdeti, et kõige suurem elektri hinna tõstja on olnud just maksuosa selles. Seitsme aastaga on maksud ja mitmesugused riigi pealepandud kulutused suurenenud kokku 204%, mis on olnud kõige suurem tõusukomponent elektri hinnas. Nii et jätkuvalt rakendatakse n-ö demonstratiivseid meetmeid, aga rohkem sooviks näha ka sisulist tegevust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tulin siia lühikese repliigiga. Juhin teie tähelepanu sellele, et täna on ajalooline hetk ja teil on õnn selle juures viibida. Te näete ja kuulete, kuidas sünnib müüt. Te kindlasti mäletate veel, millistes tingimustes peaminister ütles, et kui see on kriis, siis selle sees ta tahaks elada, ja kui häbiväärselt see lause kõlas järgmise kahe aasta jooksul. Ja täna on siis selline haruldane loodusnähtus, nagu hakkaks taevast konnasid või oravaid kukkuma. Täna te seda näete, te saate seda kuulata. Täna algas selle lause uus elu, ta muutub progressiivseks. Ajaloos on ikka niiviisi olnud, et kuskil on see punkt, kus toimub pööre. Meil vedas. Me kuulsime täna, kuidas see hakkab kõlama aasta, kümne või kahekümne pärast.

Hea küll, ma ütlesin, et lühike repliik, jäägu see siis lühikeseks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas Aivar Sõerd soovib sõna? Palun vabandust, Marika Tuus-Laul oli enne järjekorras! Siin oli väike segadus nupule vajutamisega. Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud kolleegid! Austatud peaminister! Ka mina tulen väikese repliigiga. Kuulsime täna seda vana juttu, kui hästi meie majandus kasvas 2007. aastal. Nii võib minna lõpmatuseni. Tuletan meelde, et 2006. aastal, kui Edgar Savisaar oli majandusminister, kasvas majandus 11%. Kuid peaminister ei tahtnud öelda seda, et alates 2007. aastast hakkas majandus langema ja langes kahe aastaga 20%, mida pole Euroopas olnud isegi suurte sõdade ajal, isegi 1932. aasta suure depressiooni ajal langes majandus vaid 13%. Me mäletame kõik, kuidas meile lubati pehmet maandumist. Nii palju, kui Keskerakond tõstatas küsimusi, kuidas majandus langeb, öeldi meile ikka, et kriis laheneb väga hästi ja midagi hullu ei juhtu. Juhtus küll! Ma tuletan siinkohal meelde majandusmagister Einar Eilandi seisukohta, et hinnatõus ongi olnud meie majanduskasvu alus ja Eesti Nokia, valitsusele on see kasulik. Kui me paneme kõrvuti inflatsiooni ja SKT

kasvukõvera, siis selgub, et viimase kümne aastaga pole tavakodanik mingit majandusedu tunda saanud. Majanduskasv ületab hinnatõusu kümne aastaga vaid 1,3%, seega on inflatsioon nullinud ära kogu meie majanduskasvu. Kodanik pole saanud selle raha eest rohkem osta ja see, mis tegelikult on toimunud, on lihtsalt väga meeletlik Euroopa hindade tagaajamine. Nii et kaotajaks on olnud tavatarbija. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Ma teeksin ka lühikese repliigi tulenevalt sellest, mis siin saalis täna kuulda on olnud, ja tulenevalt värskest informatsioonist, mis me saime Läti riigi kohta, kui me rahanduskomisjoniga eelmisel nädalal Läti Seimis visiidil olime. Läti riik teeb praegu väga julgeid otsuseid, langetab tulumaksu päris jõuliselt ja langetab käibemaksu, kuigi nende käibemaks jääb kõrgemaks kui meil. Läti on kindlasti üks näide nendest Euroopa Liidu riikidest, kelle tarbimismaksude osakaal on tunduvalt suurem kui Euroopa Liidus keskmiselt ja maksukoormus väga madal. Aga samas on Läti jällegi üks hea näide sellest, kuidas raskustes riik oli sunnitud finantsabi saamiseks rahvusvahelise kogukonna poole pöörduma ja on selle finantsabiga enda rahanduse korda seadnud. Ja ma arvan, et suuresti tänu oma maksusüsteemile.

Erinevus eelarvepoliitikas on meie eelarvepoliitikaga võrreldes võib-olla see, et nii nagu meie tahab ka Läti saavutada eelarve tasakaalu nii kiiresti kui võimalik ja nad on tõesti juba vähendanud ja vähendavad defitsiiti jõuliselt, aga nad ei julge veel mõelda selle peale, et hakata lähiajal reserve koguma. Meil on seatud aga selge eesmärk asuda reserve koguma nii kiiresti kui võimalik. Meie enda värsked kogemused näitas, kui tähtis oli, et kriisiaastatel olid reservid olemas.

Opositsioonierakonnad on mures selle pärast, et meil on defitsiit liiga suur ja just nagu on risk, et see suureneb. Me saame ju ise väga palju teha selle heaks, et rahanduse seisu parandada. Ometi arutame juba homme siin sotside algatatud tulumaksuseaduse muutmist. Kui Riigikogu seda eelnõu toetab, siis see viib sisse maksustamise erandeid, erisusi ja riigi-

eelarvele tähendab see kümnetes miljonites eurodes kulu. Loomulikult, meile kõigile meeldib teha kingitusi ja soodustusi, aga me näeme paljude riikide näitel, milleni need soodustused ja kingitused valimistel on viinud. Meie selge eelis on valitsuse konservatiivne joon ja vastutustundlik suhtumine maksupoliitikasse. Meie ei pea maksma 5% või isegi 7% SKT-st laenuintressideks, me saame seda kulu kasutada oma majanduse heaks ja kas või pensionide maksmiseks. Nii et mina usun küll, et me oleme õigel teel, ja riigieelarve strateegia, mille kohta tänane arupärimine oli esitatud, ainult kinnitab seda, et valitsus suudab riigi rahandust korras hoida ja vastutustundlikult tulevikku vaadata. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas härra peaminister soovib veel esineda sõnavõtuga? Palun, Andrus Ansip!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Mind ajendas pulti tagasi tulema eelkõige Mihhail Stalnuhhin, keda praegu kahjuks jälle saalis ei ole. Olgu öeldud, et see kuulsaks saanud lause "Kui see on kriis, siis ainult sellises kriisis ma elada tahaksingi" oli öeldud pressikonverentsil 7. veebruaril 2008. See on pressikonverentsi stenogrammidest endiselt olemas, kõigile kättesaadav, täiesti kontrollitav. See ütlus käis 2007. aasta kohta. Mitte keegi teist ei ole praegu nõus ütleva, et 2007. aasta majanduskasv oli tõeliselt kriitiline, vaid 7,5% aastas. Mitte keegi teist ei ole nõus ütleva, et 4,7%-line tööpuuduse tase oli Eestis tõeline kriis, ja mitte keegi teist ei ole nõus ütleva ka seda, et 6 miljardit krooni reservidesse – no see on ikka nadi kriisiaegne tase. Ei olnud meil 2007. aastal, ja kui me räägime järgmises või ülejäägmises arupärimises palgatasemest, siis ka 2008. aastal, eriti selle alguses, kuni veebruarini, kindlasti mitte mingisugune kriisiaeg. Ega siis ei olnud küsimus ju selles, kas on kriis või ei ole kriis, kas sa tunnistad, et on kriis või ei ole kriis, ehkki paljude jaoks oli see eluline küsimus – kuidas nii, kõik näevad, et on kriis, aga peaminister ei tunnista kriisi. Mitte kriisi tunnistamine või mittetunnistamine ei olnud oluline, vaid need, kes rääkisid, et riigis on kriis, soovisid meie

kriisis majandust reserve kasutusele võtmisega elavdada. Kui me oleksime seda teinud, siis meie naabrite näidete põhjal otsustades oleks valitsussektori võlakoormus Eestis ilmselt praeguseks kasvanud 20%-ni SKT-st. See on väga suur kasv. See oleks olnud Eesti riigile äärmiselt koormav, kui me oleksime 2008. aastal – need nõudmised olid juba 2007. aasta lõpus – hakanud oma majandust reserve kasutamiseks elavdama. Olge ajaloo suhtes täpsed, olge ausad!

Eelarve defitsiidist. See on nüüd vastus arupärimise esitajatele. Eestile võib ju ette heita, et jah, näed, ikka veel prognoosivad nad defitsiiti ja ehkki majandus kasvab, ei ole nad suutelised prognoosima eelarve ülejääke. Jah, ei ole. Ka möödunud aastaks me prognoosisime defitsiiti, kuid möödunud aasta lõppes Eestile 1,0%-lise ülejäägiga, valitsussektori ülejäägiga sisemajanduse kogutoodangu suhtes. Ilmselt pole väga kohatu nimetada, et see oli suurim ja üks väga vähestest eelarve ülejääkidest Euroopa Liidus. Ka ülemöödunud aastal, 2010. aastal me prognoosisime defitsiiti, aga lõpetasime eelarveaasta 0,1%-lise valitsussektori ülejäägiga. Tundub kuidagi nadi, ainult 0,1%, aga meenutuseks veel kord: ainult Eestis ja Rootsis – Rootsis oli see ülejääk veelgi pisem kui Eestis – lõppes 2010. aasta valitsussektori ülejäägiga.

Seega ma jään varem öeldu juurde: meie riigi rahandus on hästi hoitud.

Elamute soojustamisest ja kodukulude allaviimisest ma rääkisin enda meelest suhteliselt ammendavalt. Rääkisin ka sellest, kuidas me oleme rahastanud kodude soojustamist Kred-Exi kaudu. See on kindel viis, mis viib kodukulud alla. Elektri puhul tuleb öelda seda, et ...

Aseesimees Laine Randjärv

Palun vabandust, kas soovite kolm minutit lisaks?

Andrus Ansip

Ei, aitäh! Eestis on elekter Bulgaaria ...

Aseesimees Laine Randjärv

Paneme kolm minutit juurde.

Andrus Ansip

... järel odavuselt teisel kohal Euroopa Liidus. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Mihhail Stalnuhhin, vastusõnavõtt kohapealt kaks minutit.

Mihhail Stalnuhhin

Suur tänu, proua juhataja! Head kolleegid! Nagu ma rääkisingi, mütoloogia hakkab sündima! Igal juhul ei ole mina see inimene, kes hakkab tuuleveskitega sõdima. Seepärast on mul ettepanek sellega ühineda. Valime ühe asula, mõne küla kuskil Kesk- või Lõuna-Eestis, sellise koha, kus enam ei ole politseinikku, ei ole kooli, ei ole päästjaid, ei ole isegi poodi, kaks korda nädalas käib lavka kohal, ei ole pangautomaati, ei ole mitte midagi. Keset seda küla paneme Andrus Ansipile ausamba, mille peale kirjutame need kuldset sõnad kuldsete tähtedega: "Kui see on kriis, siis selle sees ma tahaksin elada." Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kuna arupärimise adressaat saab tavaliselt lõppsõna ja teil ei olnud sõnavõttu registreeritud, siis kas te soovite repliiki kohapealt, kolleeg Heimar Lenk? Palun repliik kohapealt kuni kaks minutit!

Heimar Lenk

Ma kuulasin tähelepanelikult peaministri sõnavõttu ja tahan lihtsalt lisada ajaloolise tõe huvides ja stenogrammi tarbeks. Härra peaminister Andrus Ansip, see oli küll õige, et te ütlesite need sõnad "kui see on kriis, siis ma tahan selles kriisis elada" eelmise aasta kohta, st 2007. aasta kohta, kuid ärgem unustagem, et siis käis siin Riigikogu saalis äge võitlus läheneva majanduskriisi valguses. Opositsioon hoiatas teid korduvalt ja korduvalt, härra peaminister, et saabumas on kriis, me läheme alla, ja just nendele hoiatustele vastates tulite pulti ja ütlesite: "Kui see on kriis, siis ma tahaksin selles elada." Te elasite sel hetkel minevikus, härra peaminister, ja te ei näinud ette, et tulemas on suur majanduskriis, kuhu me suure hooga sisse kukkusime. Sellesama aasta lõpus hakkas kohutava kiirusega kasvama tööpuudus. Ja kui siis tuli jutuks, et tulevad negatiivsed lisaelarved, ütlesite veel ühed ajaloolised sõnad: "Nii kaua, kui mina olen peaminister, negatiivset eelarvet siin saalis vastu ei võeta." Pärast te võtsite vastu kaks negatiivset eelar-

vet. Nii oli lugu selle kriisiga, kus te tahaksite elada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Sellega lõpetan läbirääkimised ja käesoleva punkti arutelu.

2. Arupärimine lõimumispoliitika edukuse kohta (nr 149)

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine on Riigikogu liikmete Jevgeni Ossinovski, Heljo Pikhofi, Neeme Suure, Kajar Lemberi, Eiki Nestori, Indrek Saare, Kalvi Kõva, Rannar Vassiljevi, Helmen Küti ja Andres Anvalti 5. aprillil 2012 peaminister Andrus Ansipile esitatud arupärimine lõimumispoliitika edukuse kohta. Ma palun arupärijate nimel kõnepulti Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Enne kui peaminister saab hakata rääkima palkadest, sooviks temalt küsida mõned küsimused lõimumispoliitika edukuse kohta. Need on ajendatud hiljuti valminud "Eesti ühiskonna integratsiooni monitooringust 2011". Selles on ühelt poolt kindlasti positiivseid uudiseid nii venekeelse elanikkonna kasvanud kodumaatunde kui ka paranenud keeleoskuse kohta ning teise küllalt positiivse asjana võib välja tuua eestlaste suurema avatuse venekeelsete kaaskodanike kaasamise suhtes. Kuid teiselt poolt on selles ka mitmeid väga muret tekitavaid fakte ja negatiivseid trende. Vaatamata mõningatele valdkondlikele edusammudele nähtub uuringust, et agregeeritud lõimumisindeksi alusel, mille teadlased kokku panid, on mõõdukalt, tugevalt või täielikult lõimunute osakaal jäänud 2008. aasta tasemele ehk ligi 61%-le. See tähendab, et ligi 40% venekeelsetest elanikest on endiselt nõrgalt lõimunud või täielikult lõimumata, vaatamata aina suurenevale siin sündinud ja kasvanud inimeste pealekasvule.

Tähelepanuta ei saa jätta ka teatud uut kihistumistendentsi lõimumises. Parema keeleoskusega, jõukamast ja aktiivsemast perest pärit inimesed on kujunenud selliseks edukaks kodanikkonnaks, samal ajal kui paljudest teistest, kes on pärit vähem jõukatest ja vähem aktiivsetest peredest, on saamas tõrjutud ja riigist võõrandunud inimeste rühm. Uuring kin-

nitab, et nende rühmade vaheline lõhe pole vähenenud, vaid pigem süvenenud. Näiteks on täielikult lõimumata inimeste osakaal suurenenud ligi kaks korda, 7,5%-lt 13%-le.

Kui veel kord rääkida aina suurenevast siin sündinud ja kasvanud inimeste osakaalust, siis Eesti integratsioonipoliitika on läbi aastate pannud suurt rõhku keeleõppele, seda just eelkõige noorte seas, lootuses kasvatada kõikidest siin sündinud, õppinud ja üles kasvanud noortest tublid Eesti kodanikud ning lahendades integratsiooniprobleemi loomuliku põlvkondade vahetuse teel. Paraku on selgunud, et 15–29-aastaste seas on ligi 20% sellised, kes on väga hea keeleoskusega, ent riigiinstitutsioonidesse suhtuvad pehmelt öeldes umbusuga. Samas vanuserühmas on kõigest viiendik lõimunud edukalt ning 45% on vähe lõimunud või lõimumata.

Uuring ei anna põhjust arvata, et praeguse lähenemisviisi jätkumine integratsioonipoliitika neid arengutrende tulevikus muudab, pigem vastupidi. Soovime peaministrilt teada, missuguseid järeldusi on tema juhitud valitsus sellest integratsiooni monitooringust teinud või tegemas. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnepulti vastama peaminister Andrus Ansipi!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad, vastan teie küsimustele. Esimene küsimus: "Valitsusjuhina, kes on vastutanud lõimumiskava 2008–2013 täitmise eest kogu perioodi vältel, kuidas hindate selle rakendamise tulemusi nimetatud integratsiooni monitooringu valguses?" Ma hindan toimunud arenguid üldiselt rahuldavaks. Aastatel 2008–2011 on täielikult või tugevalt lõimunute osakaal suurenenud 27,5%-lt 32%-le. Määratlemata kodakondsusega Eesti elanike seas on kasvanud Eesti kodakondsuse soov 51%-lt 64%-le. Eesti pidamine ainsaks kodumaaks on kasvanud 66%-lt 76%-le. Positiivseid arenguid võiks välja tuua veel väga palju, kuid riigi huvi selliste monitooringute tellimisel on loomulikult ka see, et teada saada, kuidas ja mida saab teha veel paremini. Alati tahaks kiiremini ja rohkem. Lõimumine on aga väga pikaajaline

protsess, kus tulemused ei tule üleöö, vaid aastakümnetega.

Teine küsimus: "Integratsiooni monitooringu autorite meelest on lõimumispoliitika olnud valdavalt liberaalne lõimimismudel, mis jätab vastutuse ühiskonnas toimetuleku, sh keelelise adapteerumise ja poliitilise integreerumise eest eeskätt indiviidile endale. See on tinginud ka kihistumise tekkimise integratsiooni tulemustes. Milliseid korrektiivse valitsuse tegevuses peate otstarbekaks järgmise lõimumiskava perioodi vältel?" Eestis peetakse eduka lõimumise eelduseks inimese isiklikku tahtet ja sellesuunalist aktiivsust. Ma ei kujuta seda ka kuidagi teisiti ette. Vaba tahe ja indiviidi soov olla ühiskonda lõimunud on paratamatu eeldus. Mis puutub korrektiivsesse, siis uue valdkondliku arengukava koostamise protsess on alles algamas ja ees seisavad mitmed arutelud ning konsultatsioonid siht- ja sidusrühmade, ekspertide ja praktikutega, et kavandada tegevusi, mille mõju oleks suurem ja efektiivsem ning arvestaks senisest enam sihtrühma vajadusi. Selge on see, et iga järgmise lõimumiskava koostamisel tuleb arvesse võtta eelmise perioodi kogemusi ja toimunud arenguid.

Kolmas küsimus: "Eraldi probleemina on välja toodud kogu valdkonna killustatus ja koordineerimise nõrkus ministriumide vahel, mis on vähendanud meetmete efektiivsust. Uuringu autorid väidavad, et "poliitilise tahte ning sellest tuleneva sihikindluse puudumine on vähendanud seniste lõimumiskavade efektiivsust ning muutnud nende elluviimise killustatuks". Olete olnud kahtlev rahvastikuministri institutsiooni taastamise osas. Mil viisil kavatses valitsus meetmete efektiivsuse tõstmiseks parandada koordineerimist?" Integratsiooni monitooringu koostajate üks põhilisi sõnumeid on, et sisserännanuid ja nende järeltulijaid ei saa käsitleda homogeense lõimumise subjektina. Lõimumine ei ole ainult ühe ministri tegevusvaldkond, vaid on läbivalt seotud eri ministriumide valdkondadega. Tsentraliseerimise hajutamist ja institutsioonidevahelist koostööd aitavad koordineerida lõimumiskava juhtkomitee ja juhtrühm, kuhu kuuluvad viie ministri ja seotud riigiasutuste esindajad.

Neljas küsimus: "Märkimisväärne osa Eestis sündinud ja kasvanud noortest ei ole Eesti kodakondsusega. Tervelt 19% – ma ei tahaks

seda isegi ette lugeda, sest see on teil uuringu tõlgendamisel suur viga – 15–19-aastastest ei ole Eesti kodanikud, kusjuures 12% on Venemaa kodanikud. Milliseid korrektiivse tuleks Eesti kodakondsuspoliitikasse teha selle probleemi lahendamiseks?" Selle küsimuse juures olete paraku statistikat kasutanud ilma sellesse süvenemata ning vigaselt. Nimelt oli Politseija Päästeameti 2012. aasta veebruarikuu andmetel Eestis 15–19-aastaseid isikuid kokku 69 670, nendest Eesti Vabariigi kodakondsusega 94,8%. See tähendab, 5,2% Eestis elavatest 15–19-aastastest pole Eesti Vabariigi kodanikud, mitte 19%, nagu teie seda väitsite. Määratlemata kodakondsusega on 1059 isikut, 1,5%. Venemaa Föderatsiooni kodakondsusega on 1975 isikut, 2,8%, mitte 12%, nagu teie väitsite. Teiste riikide kodakondsusega on 610 isikut ehk 0,9%.

Tundub, et te olete oma küsimuse esitamisel integratsiooni monitooringust taustaks võtnud järgmise lõigu: "Eesti Statistika andmetel oli 2001. aastal Eesti püsielanike seas teistest rahvustest noori vanuses 15–19 a 16 324 isikut. Siseministeriumi teatel ei omanud neist noortest 3024 ehk 19% EV kodakondsust, sealhulgas 1975 noort ehk 12% olid eelistanud Venemaa kodakondsust." Ehk välja toodud 12% Venemaa Föderatsiooni kodanikku on osakaal Eestis elavates teistest rahvustest 15–19-aastastes noortes, mitte osakaal kogu vastavaealises rahvastikus, nagu on väidetud küsimustes. See on ikka oluline erinevus küll, kas rääkida teistest rahvustest isikutest ja mingite parameetrite osatähtsusest nende hulgas või kogu vanuserühmas terves Eestis.

Viies küsimus: "Eeskätt vanemate inimeste seas on probleemiks ligipääs täiendus- ja ümberõppele kombineerituna keeleoskuse arendamisega. Mil määral Sotsiaalministerium selle probleemiga tegeleb ning milliseid meetmeid tuleks veel rakendada?" Vanemaealised on heterogeenne sihtrühm, kus igal inimesel on oma haridustee, töökäik ning töötamist takistavad tegurid, mistõttu individuaalne lähene mine on oluline ja vajalik. Tööturuteenuseid osutatakse individuaalse töötusmiskava alusel. Kava koostab töötu üheskoos töötukassaga. Sobivaim tööturuteenus valitakse selle järgi, millised takistused on töötul töö leidmisel. Vanemaealistel on teiste vanuserühmadega võrreldes haridustasemel väiksem tähtsus kui

elu jooksul omandatud töökogemusel. Näiteks oli töötuse määr esimese haridustasemega vanemaealistel (isikud vanuses 55–64 aastat) 2010. aastal 17,5%, teise haridustasemega isikutel 17,3% ning kolmanda haridustasemega vanemaealistel 14,4%. Võrdlusena võib tuua isikud vanuses 25–34 aastat, kelle töötuse määr esimese haridustasemega isikute puhul oli 33,6%, teise haridustaseme puhul 19,4% ning kolmanda haridustaseme puhul 5,3%. Kuna vanemaealised on sageli töötanud pikka aega ühel kohal, võib neil puudu olla uuele töökohale kandideerimiseks tarvilikest oskustest ja teadmistest, samuti on vajadus mitmesuguste nõustamisteenuste järele, mida töötukassa pakub.

Sotsiaalministeriumi haldusalas pakub vanemaealistele täiendus- ning ümberõpet Eesti Töötukassa tööturuteenuste ja -toetuste seaduses sätestatud korras. Tööturukoolitus on töötule korraldatav tööalane koolitus, kus omandatakse või arendatakse ameti- või muid oskusi, mis soodustavad isiku tööle rakendamist. Kui töötusmiskava koostamisel leitakse, et tööle rakendamist takistab eesti keele eba piisav oskus, siis suunatakse töötu vastavale koolitusele rõhuasetusega tööalasele keeleõppele. Lisaks keeleõppele korraldab töötukassa erialakoolitusi – näiteks klienditeeninduse koolitusi – koos eesti keele õppe mooduliga, tutvustab e-õppe võimalusi keeleoskuse iseiseisvaks täiendamiseks ning teeb koostööd projektides, mis pakuvad eesti keele koolitusi töötutele. Eesti keeles suhtlemise oskust on toetatud ka tööklubides ja tööharjutuse teenusel osalemisel.

Kuues küsimus: "Ida-Virumaal on enamik lõimumisindeksi näitajaid tunduvalt madalamad kui mujal Eestis. Valitsus on vastu võtnud Ida-Viru tegevuskava, mille mitmed meetmed on suunatud ka lõimumise edendamisele. Milliseid meetmeid juba rakendatakse ning kas regionaalsete integratsioonimeetmete ringi on plaanis laiendada?" Ida-Virumaa tegevuskavas seonduvad otseselt lõimumiskava eesmärkidega paarkümmend tegevust. Neist enamik on pidevad ehk kestvad tegevused, nagu näiteks keelekümblus, pedagoogide täiendus- ja keeleõpe, isamaalise kasvatus toetamine koolides, venekeelsete kultuurikollektiivide osavõtu toetamine suurematel Eesti kultuuriüritustel. Neile luuakse võimalused osaleda ühisüritustel,

soodustades suhtlust kodanike tasandil, toetatakse oluliste kultuuri- ja spordiürituste läbi viimist Ida-Virumaal, tagatakse Eesti inforuumi kättesaadavus Ida-Virumaal, sealhulgas ka vene keeles, soodustatakse koostööd eesti- ja venekeelsete ajakirjanike vahel, toetatakse vabatahtlikku tegevust jne. Ministreeriumide vahel käivad arutelud integratsioonimeetmete laiendamise ja seniste meetmete tõhustamise üle.

Seitsmes küsimus: "Vene õppekeelele gümnaasiumid õpivad esimest aastat uue põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse alusel osaliselt eesti keeles. Nimetatud reform on tekitanud tugevat vastuseisu ühiskonnas, kuna eestikeelne õpe algab liialt hilja, raskendades õpilaste edasijõudmist. Integratsiooni monitooringu autorid ütlevad, et "riiklikud meetmed ja individuaalsed ootused/vajadused on pöördvõrdelises seoses ning on aeg pöörata "tagurpidine" eestikeelsele gümnaasiumiõppele ülemineku reform ümber selliselt, et hariduslikud valikuvõimalused keele- ja kultuuriõppe seisukohalt oleksid tagatud ka varasematel haridusastmetel". Mis on teie nägemus venekeelse haridussüsteemi tulevikust? Mil viisil saavutada vene õpilaste piisav eesti keele oskus põhikooli lõpuks?" Juba 1993. aastal määratleti põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses, et alates 2000. aastast algab üleminek eestikeelsele aineõppele vene õppekeelele koolides. 1997. aastal muudeti seda tähtaega ning ülemineku alguseks määrati aasta 2007. Edumeelsemad koolid alustasid eestikeelset aineõpet juba siis ning tänaseks on juba aastaid nende koolide põhikooli- ja gümnaasiumiastmes õpetatud aineid eesti keeles. Seadusest tulenevalt algas kõigis koolides ettevalmistus eestikeelsele õppele üleminekuks 2007. aastal, kui alustati vähemalt ühe õppeaine ning igal järgneval aastal veel ühe õppeaine õpetamist eesti keeles. Alates 2011. aastast õpivad vähemalt 60% õppemahu ulatuses eesti keeles 10. klassi astunud õpilased. Koolid on teinud ära suure töö ja koolijuhtide kokkuvõtvatel seminaridel on selgunud, et õpilaste edasijõudmine eestikeelsetes ainetes on hea. Kõik seni seminaridel osalenud koolid on käivitatud tegevuste tulemuslikkuse hinnanud heaks. Seega ei ole protsessi tagasipööramine mingil juhul mõistlik, see muudaks mõttetuks senitehtu ning demotiveeriks nii koole kui ka õpilasi.

Olen teiega ühel meelel ja pean õigeks, et eestikeelset õpet tuleb suuremal määral juurutada põhikoolides. Õpilaste keeleline ja hoiakuline ettevalmistamine gümnaasiumiastmele eelneval haridustasemel on koolide ja kooli- pidajate pädevuses. Põhikooli- ja gümnaasiumiseaduses on ette nähtud, et kool teeb seda piirkondlikke eripärasid arvestades ja viisil, mis kõige enam vastab õpilaste vajadustele. Piirkondades, kus ümbritsev keelekeskkond on valdavalt venekeelne ja õpilaste eesti keele kasutamise võimalused piiratud, tuleb neid asjaolusid õppekorralduses arvestada ja luua formaalõppes eesti keele kasutamiseks lisavõimalusi, seda näiteks ka õppeainete eestikeelse õpetamise kaudu põhihariduse tasemel. Enamik koole on seda teinudki ja neis õpetatakse eesti keeles mitut õppeainet, kõige enam oskusaineid, inimeseõpetust, loodusõpetust. Koolides, kus on rakendatud keelekümblusprogrammid, on eesti keeles õpetatavate ainete maht sõltuvalt mudelist 50–60% õppekava kogumahust. Alates 2009. aastast on vastavalt koolieelse lasteasutuse riiklikule õppekavale kohustus õpetada vene töökeelele koolieelsetes lasteasutustes eesti keelt alates kolmandast eluaastast.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Teile on hulk küsimusi. Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra peaminister! Mitu uurin- gut on näidanud, et venekeelsed elanikud kannatavad nn klaaslaeefekti tõttu, mis ei võimalda ühiskonnaredelil teatud tasemest kõrgemale küündida. Isegi kui kõik olulised taustatingimused – kodakondsus, keeleoskus, haridus – on eestlastega võrdsed. Näiteks võib tuua kas või teie moodustatud kolme valitsuse koosseisud, kus ei ole olnud ühtegi mitte-eesti rahvusest ministrit. Minu teada ei ole ka Riigikantselei koosseisus ühtegi mitte-eesti rahvusest kodanikku. Kui me vaatame mis tahes teise Eesti ministreeriumi või muu keskasutuse töötajate struktuuri, siis on ime, kui me leiame sealt üle kolme nime, mis viitavad mitte-eesti päritolule. See fakt on täiesti ilmne. Kas te oskate arvata, mis on selle põhjuseks ja mida teha?

Andrus Ansip

Kui me vaatame Riigikogu koosseisu, siis me ju näeme, et Riigikogus on esindatud ka inimesed, kes eesti keelt emakeelena ei kõnele. Ma ei ole valmis nõustuma teie väitega, et Riigikantseleis pole mitte ühtegi vene keelt emakeelena kõnelevat isikut. Mulle ei ole küll sellist tunnet jäänud. Valitsusega on nii, et kui on isikuid, kellel on ambitsiooni ja kes on saanud rahvalt mandaadi, siis sõltumata sellest, missugune on nende emakeel, nad ka ministriametisse saavad. Küllap see aeg tuleb.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Suur aitäh, eesistuja! Lugupeetud peaminister! Eestis räägib üks kolmandik elanikkonnast muud emakeelt kui eesti keel. Niimoodi oleme Euroopa Liidus suhteliselt ainulaadsed, ainult Lätis on see osakaal veel suurem. See tähendab seda, et valitsusel peaks olema lõimumispoliitikale kohe eriline pilk ja tähelepanu. Millal valitsuse istungil viimati käsitleti lõimumispoliitika muresid ja rõõmusid, milline minister selle ülevaate andis ja millised olid järeldused?

Andrus Ansip

Aitäh! Te teate suurepäraselt, et suur osa kogu lõimumiskava puudutavatest tegevustest on Kultuuriministeeriumi haldusalas. Aga lõimumine on lai temaatika, mida ei saa hõlmata üks ministeerium, ja seetõttu on see peaaegu kõigi ministrite tegevusalas. Lõimumistemaatika võib-olla et viimane ulatuslikum käsitlus leidis valitsuskabineti nõupidamisel aset siis, kui me rääkisime Sisekaitseakadeemia võimalikust Ida-Virumaale kolimisest. See ei olnudki nii väga ammu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Härra peaminister! Jätkame vestlust eesti keele õppest. Vaadake, kui venelane õpib eesti keelt, siis on tal vaja sõnaraamatut. See on selge, et keeleõpe ilma sõnaraamatuta on võimatu. Milline peaks olema see sõnaraamat? Eestlastel on käänamine ja

pööramine, niisiis peaksid seal olema põhi-vormid, nimetav ja omastav kääne, ma- ja da-infinitiiv, esimene pööre, kesksõnad jne. Ilma selleta on see sama hea, kui te laseksite naise ilma rahata turule või saadaksite sõdurid ilma relvata Afganistani, ilma selleta ei ole võimalik keelt õppida. Muidugi te ei või teada, aga oletage, mitu sellist õppeks sobilikku sõnaraamatut on Eestis viimase 21 aasta jooksul välja antud.

Andrus Ansip

Aitäh! Olen minagi elus üritanud mõnda keelt õppida, aga sõnaraamatut ma selleks puhuks põhiõpikuna küll ei kasutaks. Selleks on ikkagi õpikud, õppevahendid, tänapäeval ka audiovahendid, audiovisuaalsed vahendid. Sõnaraamatut pean ma selgelt abivahendiks. Kui te vaatate internetipõhiseid sõnaraamatuid, siis leiate päris mitmeid vene-eesti, eesti-vene-eesti, eesti-vene sõnaraamatuid, mis on tasuta kättesaadavad. Alati, kui mingeid küsimusi tekib, on interneti vahendusel võimalik oma küsimustele vastuseid saada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud peaminister! Kas te oskate sõnastada oma kõrgelt riigijuhi positsioonilt, mis on kõige suuremad probleemid lõimumisvaldkonnas, mis võib-olla takistavad arengut selles suunas, või võib neid hinnata nagu trende, millega on vaja väga tõsiselt tegelda?

Andrus Ansip

Aitäh! See lõimumisuuring toob ju välja kuus rühma. Lõimumisuuringu peamine järeldus on, et lõimumistemaatikale ei saa läheneda selliselt, et eksisteerib ainult üks sihtgrupp ja selle sihtgrupiga tulebki tegelda. Eesti elanikkond on jaotatav viieks elaniketüübiks või -grupiks, lisaks neile uusimmigrandid kuuenda grupina ja nendega tegelemisel on igäihe puhul oma spetsiifika. Seega ma arvan, et see aeg Eesti lõimumispoliitikas, kus oli üks ja peamine probleem, on ammu möödunud. Eri gruppidel on erinevad mured ja nende murede lahendamiseks on erinevad lähenemisteed.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Üks valitsuse lõimumiskava eesmärkidest on luua sotsiaalseks toimetulekuks võrdsed võimalused, sõltumata rahvusest, emakeelest või elukohast. Lõimumiskava järgi on üks meede selle saavutamiseks parandada teabe kui avaliku teenuse kättesaadavust eri emakeelt kõnelevate inimeste jaoks. Kas te seda silmas pidades peate mõistlikuks, et päris mitu riigiasutust riputab näiteks Narva ja Sillamäele ainult eestikeelseid teabekampaaniate plakateid? Osa nendest informeerib inimesi küllaltki eluvajalikest riigi teenustest.

Andrus Ansip

Aitäh! Keele puhul, milles informatsiooni jagatakse, peab arvestama ka seda, missugusele sihtgrupile on informatsioon määratud. Kui informatsioon on määratud Soome turistidele, siis ilmselgelt ei ole mõistlik edastada seda informatsiooni vaid eesti keeles, mõistlik on kasutada sel puhul soome keelt. Nii peaks käituma absoluutselt kõigi sihtgruppidega. On teatud informatsioon, mis peab kindlasti olema edastatud riigikeeles, st eesti keeles. Kodanike informeerimiseks on äärmiselt vajalik anda informatsioon edasi selliselt, et see oleks ka vastuvõetav, et ta oleks arusaadav ja üheselt tõlgendatav. Me teame, et väga paljude kohalike omavalitsuste kodulehed pole mitte ainult eesti keeles, vaid on ka inglise keeles, soome keeles, saksa keeles, vene keeles. Ma pean seda soovitavaks ja täiesti loomulikuks praktikaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaan Õunapuu, teie küsimus!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Alles hiljuti tehti üks uuring, mis käsitleb eri vähemuste esindatust meediapildis. Tulemused näitasid, et enamikul juhtudel käsitletakse vähemusi kui objekte, kellest rääkida, mitte kui subjekte, keda tuleks motiveerida ise oma seisukohti väljendama. Sellega sarnasele tulemusele jõuab ka integratsiooni monitooring. Minu kü-

simus teile on selline: miks see nii on ja mida saab riik teha selle olukorra parandamiseks?

Andrus Ansip

Aitäh! Nagu hea küsija ise teab, ei ole mul oma isiklikke meediakanaleid ja riigil pole selliseid meediakanaleid, mida sisuga varustab valitsus või peaminister isiklikult. Jah, ka mina olen sellest analüüsist leidnud sellesama tähelepaneku, mis teie praegu esitasite: oleks hea, kui meediakanalid kasutaksid enamal määral autoritena arvamusi nende inimeste hulgast, kelle emakeel ei ole eesti keel. Mul jääb üle avaldada ainult lootust, et meie meediaväljaanded seda uuringu autorite head soovist järgida võtavad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud peaminister! Kui rääkida lõimumispoliitika positiivsest küljest, siis tihtipeale räägitakse sellest, et mittekodanike arv Eestis on langenud alla 100 000. Aga vähe räägitakse sellest, et Vene kodanike arv on ületanud 100 000 piiri. Kas te peaministrina näete, et selline teise riigi kodanike suur arv kujutab endast Eestile julgeolekuohtu, ja kui te näete niimoodi, mis sellega ette võtta?

Andrus Ansip

Aitäh! Eestis elavaid inimesi Eestile lausaliseks julgeolekuohuks küll pidada ei taha. Seda kindlasti mitte. Kui toetuda sellele lõimumisuuringule, siis sealt tuleb ju täpselt samuti välja, et on selliseid isikuid, kes on omandanud väga hästi eesti keele, kes on Eesti Vabariigi kodanikud, aga kes ei ole väga suured Eesti patrioodid. Ja on selliseid Eesti alalisi elanikke, kes on Venemaa Föderatsiooni kodanikud, kelle eesti keele oskus on praktiliselt olematu, aga kes on väga suured Eesti Vabariigi patrioodid. Nii et selline lausaline lihtsustamine oleks ebaõiglane ja riigi poliitikana täiesti vastuvõetamatu.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas esinejale on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole.

Andrus Ansip

Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Avan läbirääkimised. Palun, Mihhail Stalnuhhin, viis pluss kolm, kokku kaheksa minutit!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud kolleegid! Ma esitaksin teile hea meelega sama küsimuse, aga enne siiski selgitan, sest peaministrile ma vist ei osanud selgeks teha, milles probleem on. Tavaliselt, mitte tavaliselt, aga alati, kui te vaatate elektroonilist sõnaraamatut internetis või teete lahti mingi sõnastiku, mis on üldkasutatav ja kättesaadav, on näiteks vene sõna "gora" tõlgitud "mägi". Ja kui keegi arvab, et sellest piisab, et pärast seda sõna kasutada, siis jumal temaga. Aga kujutage ette, kui tal ei ole neid vorme, mida oleks vaja – mägi, mäe, mäge, märke ja kõik need, mis nendest moodustuvad. See tähendab esiteks, et ilma sõnaraamatuta keelt õppida ei ole võimalik. See, mis täna siin kõlas härra peaministri poolt, on muidugi suur avastus ja uus sõna keeleteaduses. Sõnastikke pole vaja keele õppimiseks! Aga teine asi on see, et sõnastik peab sisaldama kõiki neid vorme.

Mul oleks teile üks küsimus. Muidugi, sõnadega te mulle vastata ei saa, aga igäüks saab näppude peal näidata. Mis te arvate, mitu sellist sõnastikku, mis kõlbavad eesti keele õppimiseks, st sisaldavad kõiki vajalikke morfoloogilisi vorme, on Eesti Vabariigis viimase 20 aasta jooksul välja lastud? Ma kinnitan, et varbaid teil vaja ei lähe. Piisab kahe käe näppudest. Olge head! Nii, näen kolme. Ei riski? Urve, te ju kindlasti teate? Ja Urve teadiski, Urve teadiski! Ta on rahvastikuminiister olnud, on vastutanud selle valdkonna eest.

Eesti Vabariigis ei ole kogu selle aja jooksul, 21 aasta jooksul välja lastud mitte ühtki sõnaraamatut, kus oleksid venekeelse sõna vastes kõik vajalikud grammatilised vormid. Uskuge, see oli minu jaoks suur šokk! Tähen-dab, üks siiski on. See on 1996/1997. aastal Narvas välja lastud väga väike sõnaraamat, 6000 sõna – selline lokaalne, oma õpilaste jaoks, kasutusel põhiselt Narva Keelekeskuses ja Narva koolides. Ükski kirjastus ei ole aga välja lasknud ühtegi sõnaraamatut, mida keele-õpe vajab. Ja peale seda rääkida, et kõik see on

vajalik, et seda hinnatakse ja väärtustatakse, ma mõtlen just nimelt eesti keele õppimist – see on silmakirjalikkus või otsene diletantism. Lihtsalt ei saada aru, millest räägitakse. Uskuge mind, see on sürrealism, puhas sürrealism. Salvador Dali ei saanud sellest isegi unistada! Kakskümmend aastat räägitakse sellest, et õppige eesti keelt, õppige eesti keelt, õppige eesti keelt! Aga ühtegi sõnastikku, mis aitaks inimesel seda keelt õppida, ei ole. Ma arvan, et mingi lühikese aja jooksul see olukord muutub, aga see ei tähenda, et ta suudab parandada neid vigu, mis on tehtud viimase 20 aasta jooksul. Igatahes, kui teile räägitakse, et vene-laskond ei taha õppida eesti keelt või et nende jaoks on see raske, siis nüüdsest peale te teate, et nad ei saa seda korralikult teha, sest ei ole ühtegi korralikku sõnaraamatut.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud kolleegid! Paraku on meil liiga tihti nii, et teadlaste läbiviidud uuringud, kui nad kord poliitikute kätte jõuavad, teevad läbi sellise omapärase transformatsiooni. Selle asemel et uuringu abil korrigeerida poliitika, võetakse aluseks poliitika ja otsitakse siis uuringust valikuliselt punkte, mis seda poliitilist seisukohta toetavad. Nii ka praegusel juhul. Peaminister rääkis kenasti, kuidas meie integratsioonipoliitika tulemused on olnud rahuldavad. Kindlasti on võimalik – ja peaminister seda ka tegi – leida sellest monitooringust mitmeid faktikilde, mis seda toetavad. Küsimus on, kas need järeldused on päris adekvaatsed.

Ma peatun natukene pikemalt kodakondsusküsimusel, kuna peaminister sellele küsimusele ei vastanud, vaid kritiseeris selle asemel minu statistikatõlgendusoskust. Ma tänan peaministrit selle eest, et ta juhtis tähelepanu ühele sõnale, mis oli sealt lausest välja jäänud. Aga seda ei olnud tehtud selleks, et kuidagi fakte väänata, vaid sellepärast, et kui jutt käib lõimumispoliitika edukusest, siis ma eeldasin, et on loomulikult arusaadav, et me räägime selles kontekstis vene noortest, mitte kogu kõnealuselt vanusegrupist terves Eestis.

Kui rääkida kodakondsusest, siis loomulikult on peaaegu 100 000 kodakondsuseta isi-

kut väga suur probleem. Küsimus ei ole siin otseselt ja võib-olla isegi mitte eelkõige julgeolekuriskis, vaid selles, et see raskendab suure osa eestimaalaste osalemist nii poliitikas, avalikus teenistuses kui ka demokraatlikus ühiskonnas tervikuna. Muidugi ei saa jätta mainimata ka Venemaa kodanike arvu pidevat kasvu. On selge, ja seda on väga mitmed nii rahvusvahelised kui ka meie oma riigi eksperdid öelnud, et meie kodakondsuspoliitika on liialt jäik, mistõttu jääb Eesti pidevalt ilma väärtuslikust inimressursist, kes võiks tõhusamalt ühiskonda panustada, võib-olla ka Riigikantseleis ja võib-olla ka valitsuses. Seepärast ei ole valitsuserakondade ideoloogilis-dogmaatiline lähenemine kodakondsuse seadusele kui pühale lehmale, mida puutada ei tohi, meie arvates mõistlik ning pidurdab Eesti arengut. Samas on muidugi probleem tunduvalt laiem kui pelgalt õiguslik staatus.

Sellest uuringust selgub, et meil on üles kasvanud üks suur grupp vene noori, kes oskavad hästi eesti keelt, jälgivad eesti meediat, ent suhtuvad äärmise umbusuga riiklikesse institutsioonidesse. Võib-olla osaliselt just sellepärast, et nad jälgivad eesti meediat. Aga see selleks. Põhjus, ma arvan, on see, et ehkki integratsioonikava iseenesest on ilus ja tore dokument, on tegelikus integratsioonipoliitikas siiamani keskendatud liialt keeleõppele ja sellistele puhtformaalsetele küsimustele, jättes reaalse sotsiaal-majandusliku ja poliitilise lõimumise tagaplaanile. Kindlasti oli see 1990. aastate alguses mõistlik, kuid enam mitte, sest ainuke võimalus suurendada inimeste, vene inimeste usaldust riigi vastu on lõppkokkuvõttes tegelda sotsiaalse võrdsusega, tõelise sotsiaalse võrdsusega nende ja eesti kogukonna vahel. Nii rahvusvahelised konventsioonid kui ka terve mõistus ütlevad, et vaja on aktiivseid meetmeid, tagamaks tõelist sotsiaalset võrdsust. Õigus tasuta haridusele ei aita inimest, kui ta ei mõista keelt, milles seda haridust antakse. Nii kujunebki välja olukord, kus vene emakeelega elanikel on küll põhiseaduslik õigus võrdväärsele palgale ja ka haridusele, kuid mõlema puhul jääb nende tase eestlaste keskmisele alla.

Palun mulle kolm minutit juurde!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Jevgeni Ossinovski

Liiga tihti oleme integratsioonis näinud valitsuse soovi, mitmete poliitikute ja ka lihtsate eesti inimeste soovi inimesi, sel juhul siis vene inimesi, vägisi õnnelikuks teha ja püüda seda teha küllaltki kiiresti, teatud meetmeid rakendades. Tuleb tähele panna, et integratsioon on pikaajaline ja potentsiaalselt ka traumeeriv protsess, mistõttu on vaja läheneda sellele rahulikult ja paindlikult. Teerullipoliitika sellises küsimuses tekitab inimestes vaid pettumust ja Eesti riigist ärapöördumist.

Kõige olulisem on aga suhtumise küsimus. Kui ACTA vastased protestivad ning ütlevad, et peaminister peaks tagasi astuma, sest ta ei kuula rahvast, siis peetakse seda normaalseks demokraatlikuks mõtteavalduseks. Aga kui täpselt sama asja ütlevad Narva energeetikud, siis on tegemist riigivastase teoga. Võib-olla see ei ole õige, aga jääb mulje, et osa meie poliitikute, juhtpoliitikute peades on siiani juurdunud arusaam, et integratsioon on ülevall alla protsess, kus tark isa õpetab rumalale pojale, kuidas Eesti riigis elada tuleb. Kui sisuliselt vaadata, siis lõimumiseks seda kindlasti nimetada ei saa. Tegemist on assimilatsiooniga, mis läheb vastuollu nii valitsuse lõimumiskava eesmärkidega, teadlaste soovustega kui ka loomulikult euroopaliku praktikaga.

Peaminister ütles täna, et integratsiooni jaoks on vajalik vaba tahe. Kindlasti on see vajalik, aga riik peab looma integratsiooni jaoks soodsad ja motiveerivad tingimused. Me näeme erinevalt peaministrilt väga olulistest küsimustes jõuga pealesurumist, kus ei arvestata ei lastevanemate ega laste arvamust, kuidas nende tuleviku huvides on näiteks parem teha hariduslikke valikuid. Soodustavaid asju on seejuures tunduvalt vähem. Näiteks keeleõppega võib tegelda kahte moodi, võib Euroopa tava kohaselt pakkuda kõigile soovijaile tasuta kursusi või siis luua ametkond, kes valandab inimesi puuduliku keeleoskuse tõttu. Ma arvan, et esimene oleks tunduvalt mõistlikum, aga valitsus arvab teistmoodi.

Integratsiooni monitooringu mõne positiivse fakti põhjal oleks kindlasti väärt järeltada, et kõik liigub meil õiges suunas ja midagi põhimõtteliselt muuta ei ole vaja. Uuring ütleb minu meelest täiesti selgelt, et vajalik on kvalitatiivselt uus lähenemine, mis esiteks on grupitiivset segmenteeritum, targem. Ja mis kõige oluli-

sem, sellest ei saa üle ega ümber, aga ma ei ole kindel, kas peaminister täna seda vaadet esindas: integratsioonipoliitika peab vähemusi selle väljatöötamise kaasama, mitte neid integratsiooni objektina käsitlema. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jevgeni Ossinovski! Luugupeetud peaminister soovib osaleda läbirääkimistel. Palun teid kõnetooli!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Ma ei ole kuidagi nõus härra Ossinovski tõlgendusega. Ma ei ole mitte vähimalgi määral andnud täna märku sellest, et minu meelest on lõimumine ülevalt alla käsu korras toimunud protsess, ja ma ei nõustu sellega, et Eestis lõimumisprotsess kulgeb nii, nagu teie seda käsitlesite, et tark isa ütleb ja siis kõik juhtub. Oma vastustega ei andnud ma selliseks tõlgenduseks mitte vähimatki põhjust. Piinlik iseennast tsiteerida, aga ma teen seda praegu siit kõnepuldist isegi kaks korda, üks kord teile ja teine kord Mihhail Stalnuhhinile. Ma ütlesin täna siit kõnepuldist: "Eestis peetakse eduka lõimumise eelduseks inimese isiklikku tahet ja sellesuunalist aktiivsust. Ma ei kujuta seda ka kuidagi teisiti ette. Vaba tahe ja indiviidi soov olla ühiskonda lõimunud on paratamatu eeldus." See on see, mis ma ütlesin.

On jälle kahju, et härra Stalnuhhin justkui osales debatis, aga nüüd, kui on minu kord temaga debateerida, on ta ruumist lahkunud. No küllap ta tuleb kolmandaks arupärimiseks jälle tagasi ja kordab sama mustrit mis esimese ja teise arupärimise puhul. Aga siiski, tsiteerimisel peaks olema väga täpne. Mihhail Stalnuhhin ütles just äsja siit kõnepuldist midagi taolist, osutades mulle, justkui omistades selle fraasi mulle, et peaministri sõnul pole sõnastikke keeleõppeks vaja. Ei ole ma midagi taolist väitnud! Ma väitsin, et õpik peaks olema see põhiline allikas, kust keelt omandatakse. Aga sõnastikke läheb kahtlemata vaja ja ma suunasin ta internetipõhiste sõnaraamatute juurde. Ja kui olukord nõuab juba väga-väga peent keele tundmist, siis on meil ju olemas õigekeelsussõnaraamat eesti keeles, sealt saab igasuguseid vorme leida, muu hulgas ka sõnale "mägi".

Aga veel varasem tsitaat, olgu see nüüd jälle minu tsitaat ja olgu see siit kõnepuldist veel kord ära öeldud – tsitaat valitsuse pressikonverentsilt 7. veebruarist 2008: "Jah, ega mina ei saa ka anda garantiid, et enam ei saa kuidagimoodi halvemaks minna. Ma imestan nende üle, kes ütlevad, et no nüüd on põhjas ära käidud. Ma sellisest põhja määratlusest ei saa hästi aru. Ja ma ei saa ka sellest aru, kust võetakse see optimism ja öeldakse, et nüüd saab ainult üles minna, enam allapoole minna ei saa. Seda ma olen siin ka korduvalt öelnud, et kui see on kriis ja krahh, siis ainult sellises kriisis ja krahhis ma tahaksingi elada." Härra Stalnuhhin, need sõnad olid pühendatud teile, need on öeldud valitsuse pressikonverentsil 7. veebruaril 2008. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Mul on tunne, et kolleeg Mihhail Stalnuhhin tahab veel repliigi öelda.

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! No kuidas ma saan sellist võimalust kasutamata jätta, kui härra peaminister mainib minu nime ja mul on võimalus kaks minutit temaga rääkida. Ei ole ühtegi teist auditooriumi, ei ole ühtegi teist konteksti, ei ole ühtegi teist küsimust, mille raames me saaksime kas või midagi arutada, kas või kordki üheski küsimuses mingit kompromissi leida. Mina rääkisin kahetsusväärsest, ütlesin isegi tugevamini, õudsest olukorrast, kus riik on kaotanud täielikult kontrolli keeleõppe protsessi üle. Ta mõtleb, et see kontroll on olemas, tegelikult seda ei ole. Ja kui ma esitasin retoorilise küsimuse, kas härra peaminister oskab arvata, mitu keeleõppe vajadustele vastavat sõnaraamatut on välja antud, siis absoluutne enamus minu kolleege selles saalis sai aru, et siin on midagi mäda. Arusaadav, milles on asi – tegelikult neid ei ole. Ma püstitan probleemi ja palun püüda sellest aru saada. Selle peale kuulen naeruväärset soovitusi, et iga inimene saab internetist vaadata. See oleks tore, aga härra peaminister, asi on selles, et internetti pannakse needsamad sõnastikud, mis on trükitud kujul, ilma vormideta. Seal näeb asi välja täpselt niiviisi, et kui trügid sisse "gora", siis saad vasteks "mägi" ja mitte mingit teist vormi ei anta.

Nii et mina jään oma arvamuse juurde ja tahaksin ainult täpsustada, et me elame 21. sajandil. See hoone on telekaid täis, igal pool transleeritakse istungisaalis toimuvat ja selleks, et kuulata, mida ütleb minister, ma ei pea täpselt siin kohapeal olema, ma võin kuulata seda kas suitsuruumis, oma kabinetis, fraktsiooniruumis jne. Võib-olla on isegi teil valitsuses kuskil televiisor – uurige seda asja, ta on väga kasulik.

Esimees Ene Ergma

Hea kolleeg, kaks minutit on juba läbi. Ilmselt soovib kolleeg Jevgeni Ossinovski repliigi öelda.

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma tahtsin täpsustada, et olin väga hästi teadlik ja mäletasin peaministri sõnu, mida ta nüüd teist korda ette luges, aga minu meelest ei muuda see asja. Ehk siis tegemist on ikkagi täpselt samasuguse suhtumisega, kus integratsioon on ülevalt alla protsess. Ainuke vabadus on inimesel selles, kas ta siis tahab ühiskonda integreeruda või mitte, see on tõesti valiku koht. Küll ei ole valiku koht see, kuidas ta sellesse ühiskonda integreerub ja missugusesse ühiskonda ta integreerub. Siin on väga põhimõtteline asi, kas tegemist on protsessis võrdväärse kaasarääkimisega või siis teatud valitsuse või mõne muu riigiinstitutsiooni soovidele allumise või mitteallumisega. Aga sisuliselt mõjutada seda protsessi praeguse mudeli järgi ei ole võimalik.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan selle arupärimise käsitlemise.

3. Arupärimine kohalike omavalitsuste üldkogu ettepanekute kohta (nr 151)

Esimees Ene Ergma

Lähme järgmise arupärimise juurde, mis on Riigikogu liikmete Tarmo Tamme, Eldar Efendijevi, Enn Eesmaa, Valeri Korbi, Mihhail Stalnuhhini, Marika Tuus-Lauli, Kadri Simsoni, Mailis Repsi, Ester Tuiksoo, Viktor Vassiljevi, Aadu Musta ja Kalev Kallo s.a 10. aprillil esitatud arupärimine kohalike omavalitsuste

üldkogu ettepanekute kohta (nr 151). Palun kõnepulti kolleeg Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Proua juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud peaminister! Kaksteist Keskerakonna fraktsiooni liiget esitasid 9. aprillil härra peaministrile arupärimise kohalike omavalitsuste üldkogu ettepanekute kohta. Pikki aastaid on räägitud, et Eesti sotsiaal-majanduslik areng on tasakaalustamata ning regionaalset ebarõrdsust süvendav. 31. märtsil toimus Eesti valdade ja linnade üldkogu, kus tehti konkreetseid ettepanekud kohalike omavalitsuste ja keskvalitsuse suhete parandamiseks. Läbiv teema oli kodanikuühiskonna tugevdamine, kohalike omavalitsuste osakaalu, otsustusõiguse ja vastutuse suurendamine ühiskonnaelu juhtimisel ja korraldamisel alternatiivina senisele ressurside ja otsustusõiguse tsentraliseerimisele. Lisaks tõdeti, et kui riigijuhid praegu ei tee midagi, siis jätkub elanike lahkumine maapiirkondadest, kiireneb noorte inimeste lahkumine Eestist ja Eestimaale sünnib järjest vähem lapsi. Seoses sellega oleme härra peaministrile esitanud kolm küsimust, millele me ootame vastust.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Tarmo Tamm! Palun härra peaministri kõnepulti vastama!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad, vastan teie küsimustele. Esimene küsimus: "Milliseid valdade ja linnade üldkogul vastuvõetud ettepanekutest olete regionaalministri initsiatiivil valitsuse istungil arutanud?" Kohalike omavalitsuste tulubaasi ja laenupiirangutega seonduvaid küsimusi arutatakse Vabariigi Valitsuse istungil vähemalt kaks korda aastas, aprillis ja septembris. Nii riigi eelarvestrateegia kui ka eeloleva aasta riigieelarve kinnitamisel annab regionaalminister ülevaate Omavalitsusliitude Koostöökogu peetud läbirääkimiste käigust ja tulemustest. Koostöökogu ja valitsuskomisjoni läbirääkimiste seisukohtade analüüsimiseks ja ühtlustamiseks on kaasatud ministriumid moodustanud mõlema poole esindajatest seitse töörühma. Kõigis töörühmades arutatakse sisuliste küsimuste lahendamise üle, mis on mit-

mes aspektis seotud ka üldkogu tehtud ettepanekutega. Näiteks on rahanduse ja maksupoliitika töörühmas sel aastal põhjalikult arutatud kodualuse maa maksuvabastusega seonduvat. Valitsus on otsustanud omavalitsustele maamaksust saamata jäänud tulu hüvitada tulumaksumäära tõstmisega. Sellest tulenevalt laekub järgmisel aastal kohalikele omavalitsustele ligi 10,5 miljonit eurot ja 2014. aastal ligi 13 miljonit eurot. Kohalikele omavalitsustele kompenseeritakse 2013. aastal riigieelarvest toetusfondi kaudu ka maamaksuvabastuse rakendamise seotud ühekordsed kulud summas 990 000 eurot. Lisaks on regionaalminister Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi kohaselt loonud laiapõhjalise kohalike omavalitsuste arengu mõttekoja, kuhu kuuluvad eksperdid mitmest riigi institutsioonist – Riigikogust, ülikoolidest, kohalike omavalitsuste liitudest jm. Minule teada olevalt on omavalitsusliidud mõttekojale üldkogul esitatud ettepanekuid tutvustanud ja arutelud konkreetsete ettepanekute üle jätkuvad ka edaspidi.

Teine küsimus: "Kuidas hindate Eesti kohalike omavalitsuste autonoomia vähendamist Euroopa kohaliku omavalitsuse harta kontekstis? Kas antud dokumendi sisu ei pea enam arvestama sisuliselt?" Eesti õiguskorras on kohalike omavalitsuste autonoomia ehk enesekorraldusõigus tagatud põhiseadusega ja Euroopa kohaliku omavalitsuse hartaga. Kohaliku omavalitsuse üksustel on täielik vabadus seadusega lubatud piires rakendada oma initsiatiivi igas valdkonnas, mis ei jää väljapoole nende pädevust ega ole määratud täitmiseks mõnele teisele haldusorganile. Kohaliku omavalitsuse üksustele antud volitused on tavaliselt täieulatuslikud ja ainuõiguslikud. Ükski teine kesk- või piirkondlik haldusorgan ei tohi neid kahjustada ega piirata, välja arvatud seadusega ettenähtud korras. Kohalike omavalitsuste tulude osakaal Eesti avaliku sektori kuludes moodustas 2011. aastal Eurostati andmetel 25%. See on ühe protsendipunkti võrra suurem Euroopa Liidu keskmisest, mis on 24%, ja nelja protsendipunkti võrra suurem euroala keskmisest, mis on 21%. Euroopa Liidu 15 liikmesriigis on omavalitsuste tulude osakaal avaliku sektori kuludes Eesti omast väiksem. Näiteks Prantsusmaal on see 21%, Saksamaal 18%, Belgias ja Iirimaal 13%, Kreekas 6%. Jääb arusaamatuks, milles seis-

neb konkreetsel juhul etteheide, et kohalike omavalitsuste autonoomia on vähenenud. Kohaliku omavalitsuse üksustele lisäülesannete panekul on riik ette näinud vahendid ülesannete täitmiseks ning tulubaasi vähendamisel vähendanud kohustuste mahtu.

Kolmas küsimus: "Olete aastaid maavalitsuste rolli kritiseerinud. Miks valitsusjuhina pole Te nõudnud otsuseid ebaefektiivsete maavalitsuste reorganiseerimiseks?" Küsimuse püstitus on minule arusaamatu ja kummaline. Ma olen konstateerinud fakti, et maavalitsuste ülesannete hulk on ajaga vähenenud. Aga ma vastan. Maavalitsuste ülesannete maht on aastate jooksul muutunud ja ei saa väita, et maavalitsusi poleks viimastel aastatel reorganiseeritud. Siseminister analüüsis maavalitsuste funktsioone, misjärel ühtlustati struktuure ning konsolideeriti tugifunktsioone. Siseministeri hinnangul on seejärel saavutatud varasemast efektiivsem juhtimine. Maavalitsuste funktsioone on jäänud järjest vähemaks, kuid on teatud ülesanded, mida riik peab sõltumata maavalitsuste eksisteerimisest täitma, näiteks järelevalve kohaliku omavalitsuse õigusaktide üle, samuti planeeringualased järelevalve funktsioonid. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Jätkame küsimustega. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Te mainisite kindlas kõneviisis, et kui riik paneb omavalitsustele lisäülesandeid, siis see kompenseeritakse suureneva tulubaasi kaudu. Kas te olete tähele pannud, et väga paljud Eesti linnad on hädas põhikooli- ja gümnaasiumiseadusega? Sellega pandi kohustus palgata koolidesse abiõpetajad, psühholoogid ja logopeedid, aga lisavahendeid selleks ei antud. Selle teema on eelkõige tõstatanud teile oluline linn, Tartu linn. Eelmisel aastal lubas regionaalminister neid kulutusi kompenseerida, nüüd ütleb haridusminister, et see raha tuleks ikkagi abipedagoogidelt ära võtta ja anda õpetajatele. Kas te olete selle teemaga tegelnud ja kas te arvate, et kui valitsus on pannud omavalitsusele uusi kohustusi, siis tuleks nende kohustuste täitmiseks ka lisavahendeid anda?

Andrus Ansip

Saan kinnitada Haridus- ja Teadusministeeriumi seisukohta, mille järgi kohalikule omavalitsusele pandud kohustused on ka riigieelarve vahenditega kaetud. Praegu on Haridus- ja Teadusministeeriumi etteheide kohalikele omavalitsustele just see, et haridusvahendeid ei kasutata mitte ainult õpetajate ja koolidirektorite palkade maksmiseks, vaid kasutatakse ka muudel eesmärkidel. Nagu on viidanud Riigikontroll, väga paljudel juhtudel ei olegi võimalik välja selgitada, missugused need eesmärgid täpselt on olnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Hea peaminister! Eesti on üks õnnelik riik, mida külastab väga palju turiste. Aga nähes iga päev meie linnade tänavate olukorda, on mul nende turistide ees häbi. Rääkimata sellest, et meie oma riigi inimesed iga päev neid tänavaid läbivad ja neid mööda sõidavad. Härra peaminister, millist lahendust te näete, et seda olukorda parandada ja meie linnatänavad normaalsesse seisu viia? Ma loodan, et te ei räägi täna Tallinna linnast ja Tallinna TV-st, sest Eestis on ka teisi omavalitsusi.

Andrus Ansip

Olgu, ma ei räägi Tallinna linnast ja nendest tänavatest, mille seisukorda te väga hästi teate. Ma räägin Tartu tänavatest ja minu meelest on Tartu tänavate kvaliteet päris hea. Loomulikult saaks alati paremini, aga kõik kohalikud omavalitsused – nii Eesti Vabariigis kui ka väga vaeses riigis kusagil teisel kontinendil või ka mõnes väga rikkas riigis – kurdavad vahendite nappuse üle ja see vahendite nappus avaldub enamasti asfaldiaukudes tänavatel. Tartu tänavad on võrreldes mõne muu Eesti linnaga, mida te ei lubanud mul täna siin nimetada, päris heas korras.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra peaminister! Vastates Kadri Simsoni küsimusele läksite veidi teemast kõrvale. Ma küsin otse: kas

palga maksmine psühholoogidele, logopeedidele ja abiõpetajatele, kelle olemasolu koolis on seadusega kohustuslikuks tehtud, on haridusraha mittesihipärane kasutamine, nagu väidab praegu haridus- ja teadusminister?

Andrus Ansip

Aitäh! Seadusega kohalikele omavalitsustele pandud ülesannete täitmiseks peab seadusandja, riik eraldama vajaliku hulga vahendeid ja vajaliku hulga vahendite eraldamise vastu ei ole ka Haridus- ja Teadusministeerium. Küll aga on Haridus- ja Teadusministeerium selle vastu, et meie koolides, võrreldes Euroopa Liidu keskmisega, võrreldes Põhjamaadega, on abipersonali kulud – ütlen praegu mälu järgi – kaks korda suuremad. Seda ei saa pidada vastuvõetavaks, sest need suuremad abipersonali kulud vähendavad õpetajate palkasid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra peaminister! Mäletan neid aastaid, kui teie Tartu linnapeana võtsite osa linnade liidu juhatuse tööst, ja ega ei olnud ka siis läbirääkimised kohalike omavalitsuste ja riigiasutuste vahel lihtsad. Härra peaminister, tahakski küsida teie arvamust, mis tasemel praegu on see suhe: ühelt poolt riik, ütleme, valitsus, teiselt poolt kohaliku omavalitsuse esindus kas maaomavalitsuste liidu või linnade liidu kaudu.

Andrus Ansip

Aitäh! Nagu heale küsijale teada, mina nendes läbirääkimistes osapoolena ei osale ja seetõttu on mul raske läbirääkimiste õhustiku kohta kommentaari anda. Praegused läbirääkimised ei erine millegi poolest kümne aasta tagustest läbirääkimistest, kus mina kohalike omavalitsuste poolel linnade liidu esindajana osalesin. Eesti kohalike omavalitsuste olukord rahalises mõttes on viimase kümne aastaga ikkagi märgatavalt muutunud ja omavalitsuste rahaline seis on hulga parem, kui see oli kümme aastat tagasi. Juba see üksikisiku tulumaksumust kohalikele omavalitsustele laekuv osa on praeguse uue proportsiooni järgi, on see siis 11,4% või 11,94%, märksa suurem, kui oleks

olnud vana süsteemi järgi. Nii et see on kohalikele omavalitsustele väga suur võit.

Kümne aasta taguse ajaga võrreldes on kohalikele omavalitsustele tohtu võit ka Euroopa Liidu vahendite kasutamine. Kümne aastat tagasi me ei unistanudki sellistest summadest, mis nüüd on tänu mitmesugustele Euroopa Liidu projektidele kohalikele omavalitsustele kättesaadavaks muutunud. Kohalikele omavalitsustele tulevad väga märkimisväärsed summad ka Kyoto saasteühikute müügist laekunud vahenditest. Jah, me võime ju kogu aeg olla ülikriitilised ja öelda, et kohalikud omavalitsused on meil väga kehvast seisust, aga tegelikkus on selline, et kümne aasta taguse ajaga võrreldes on olukord märgatavalt parem.

Ma ei ole nõus ka arupärimises sisaldunud kriitilise väitega, et meil on linnastumine kuidagi väga tempokalt käima läinud. Mul on täna siin kaasas üks Statistikaameti koostatud uuring "Eesti piirkondlik areng. Viimaste aastate suundumused Eesti piirkondlikus arengus", autor on Eedi Sepp. Siin öeldakse, et kui võrrelda omavahel rahvastiku muutusi linna- ja maapiirkondades, siis ilmneb, et kõigis maa-asulates on rahvastik aastatel 2005–2011 vähenenud enam kui linnalistes asulates, vastavalt 1,0% ja 0,33% võrra. Ja nüüd on oluline osundus: "Vaatomata sellele on Eesti olnud üks madalama linnastumiskiirusega riike Euroopas." Meie regionaalpoliitika on toimunud. Ka sellele uuringule tuginedes on need regionaalpoliitilised eesmärgid, mida me oleme endale seadnud, realiseerunud märksa paremini kui Euroopa Liidus tervikuna või keskmiselt. On teada, et linnastumise tempo poolest on näiteks Soome umbes kümme või pisut enam aastat Eestist eespool. Eestis, ka selle uuringu järgi, on linnastumiskiirus olnud üks Euroopa Liidu kõige väiksemad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud peaminister! Te ütlete, et kõik omavalitsustele pandud kohustused on kenasti rahaga kaetud. Aga miks siis Riigikohtu üldkogu lahendis oli väga üheselt öeldud, et riigi ja kohalike omavalitsuste vahelised kohustused ja finantseerimisvastutus on paigast ära?

Andrus Ansip

Riigikohus soovis, et eelarves määratletaks väga selgelt kohalikele omavalitsustele riigi poolt pandud ülesanded ja nende täitmiseks ettenähtud vahendid ning kohaliku omavalitsuse oma ülesanded. Olgu Riigikogu liikmetele meelde tuletatud, et juba 2011. aasta eelarvet koostades said austatud Riigikogu liikmed sellise väga selge eraldamisega hakkama. Praeguseks on määratletud, missugused on need riiklikud ülesanded, mida kohalikud omavalitsused täidavad, ja missugused on nende ülesannete täitmiseks ettenähtud vahendid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Sooviks teada, millele tuginedes te ütlesite, et Tartu tänavad on nii väga head. Mina sõidan keskmiselt kord nädalas läbi Tartu linna. Kui ma praegu mõttes kujutan ette Turu tänavat ja Võru maanteed, eriti veel väljasõitu läbi mitme ringtee, üle silla Tartust Võru poole, siis minu meelest on seal liikluskorraldus ja tänavate olukord väga hull. Eriti torkas silma, et Tallinn oli talvel tunduvalt paremini lumest koristatud kui ülikoolilinn Tartu. See on minu isiklik kogemus. Miks te ütlete, et Tartus on tänavad paremad kui Tallinnas?

Andrus Ansip

Ilu on ikka vaataja silmades. Ma ei tea, kui tähelepanelik te olite, kui te mööda Võru tänavat sõitsite. Mulle tundub, et mitte eriti. Vaadake, Võru tänaval sõidan ma igal nädalavahtusel korduvalt ka jalgrattaga. Ma kinnitan teile, et Võru tänav on väga heas korras. Mis puudutab liikluskorraldust Tartust väljuval maanteel ja Tartust Võru tänav kaudu väljapääsemisel, siis see on probleemiks olnud juba viimased tosin aastat. Praegu on mul hea meel öelda, et kui te järgmine kord sõidate Võru maanteed mööda välja kas Põlva või Võru poole, siis te näete ulatuslikke tee-ehitustöid. Neid töid on alustatud, mullatööd on muljetavaldav. Ma olen kindel, et muu hulgas ka tänu Euroopa Liidu vahenditele saab väljasõit Võru maanteed või Võru tänavat mööda olema märksa mugavam ja parem, kui see on praegu. See investering läheb õigesse kohta. Ma

mäletan seda linnapeaegadest ja see trend on püsinud praeguseni selline, et Tartust väljuval suunal ongi kõige suurema liiklussagedusega maanteelõik seesama Võru maantee algus kuni Uhti ristini. Sageli arvatakse ekslikult, et kõige suurema liiklussagedusega tee on Tallinna maantee, aga tegelikult see nii ei ole. Hoopis Põlva–Võru suund on see, mis Tartust väljuvatest maanteedest on kõige enam koormatud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra peaminister! Avan läbirääkimised. Kutsun kõnetooli kolleeg Tarmo Tamme.

Tarmo Tamm

Härra peaminister! Ma imetlen teie jätkuvat optimismi ja arvudega manipuleerimise oskust. Mulle tundub, et Eestis ongi ainult kaks seisukohta: Tallinn ja Tartu. See vastandamine, see, et valitsus on ennast Tallinnale vastandanud, on viinud sisuliselt selleni, et Eesti omavalitsuste rahakott on sellega ka tühjaks saanud. Me räägime ainult Tallinna ja Tartu tänavatest, aga Eestis on veel üle 220 omavalitsuse. Ma küsin, härra peaminister: miks siis Põltsamaa linn tegi hiljaaegu taotluse, et võiks linna tänavad Eesti riigile üle anda? Sest lihtsalt ei ole raha, et tänavaid remontida. Ilmselt on enamik omavalitsusi nõus samasuguse ettepaneku tegema, sest ka nende tänavaid mööda ei ole võimalik sõita. Aga jääme siin eri arvamusele.

Kui rääkida omavalitsuse võimekusest ja hakkamasaamisest, siis ma küsin, härra peaminister, kust leitakse järgmisel aastal, juhul kui härra Aaviksoo leiab raha üldhariduskoolide õpetajate palgatõusuks, raha selleks, et maksta kohalikust eelarvest palka saavatele õpetajatele täiendav palgaraha. Need on huvikooliõpetajad ja lasteaiasõpetajad, kes ootavad ka palgatõusu. See 0,17% eelarve kasvu, mis te järgmiseks aastaks olete planeerinud, ei kata isegi maa-maksu kaotamisega vähenevat tuluosa. Nagu te täna ütlesite, laekub järgmisel aastal täiendavalt juurde 10,5 miljonit eurot, aga kuuldavasti see summa, mis omavalitsused selle kaudu kaotavad, on suurem, 13 või 17 miljonit eurot. Kui me teame, et järgmisel aastal ootab kõiki omavalitsusi ees elektri hinna tõus, kogu linna või omavalitsuse elekter kallineb 20–30%, siis ma küsin, kust leitakse need täiendavad vahen-

did. Rääkimata sellest, et enamiku kohaliku omavalitsuse töötajate palk on kusagil 2009. aasta tasemel, sest peale seda ei ole suudetud palka tõsta. See tähendab, et neil on masuaegne palgatase.

Ma ei pea normaalseks riiki, kus kohaliku omavalitsuse eelarvet reguleeritakse sellega, kui palju me tänavavalgustuslampe välja lülitame. Minu arvates ei ole see jätkusuutlik riik ja omavalitsused ei peaks selliselt käituma, aga see on omavalitsustele viimane võimalus. Kui me vähendame inimeste turvalisust ja hoiame sellega eelarvet kokku, siis ma arvan, et sellises riigis me ei peaks elama. Ma loodan, et valitsus siiski leiab järgmiseks aastaks kohalikele omavalitsustele lisavahendeid, et elementaarsed ülesanded saaksid täidetud.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Lugupeetud peaminister soovib ka läbirääkimistel osaleda. Palun teid kõnepulti!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Põhjaliku vastuse esitatud küsimustele saate ilmselt järgmisel korral, kui te olete need küsimused uueks arupärimiseks vormistanud. Aga lühidalt ma ütleksin, et kohalikud omavalitsused on saanud ja saavad riigieelarvest väga märkimisväärseid summasid. Üksteist miljardit kulub veeprojektide elluviimiseks. Minu jaoks on see väga suur summa ja seda ei maksa vaadata kui mingisugust Euroopa Liidu kiusu või kingitust. See on maksumaksja raha, mida kasutatakse maksumaksja hüvanguks. Kvaliteetne joogivesi ja puhastatud reoveed – see ei ole mitte mingisugune luksus või eurobürokraatiale järeleandmine. See on meie eluline vajadus.

Ilmselt oleks kohatu siit kõnepuldist veel üle korrata Kyoto saasteühikute müügist laekunud raha suunamist kohalikele omavalitsustele. Kõigile on lemmiktemaks Tallinn. See üks miljard, mis Tallinn saab uute trammide soetamiseks, on minu jaoks väga-vega suur rahasumma. Ma ei saa küll olla nõus nendega, kes arvavad, et valitsus teeb kuidagi Tallinna linnale või teistele omavalitsustele liiga.

Tänavavalgustus. Ise te kutsute kurja välja. Kui valikud on sellised, et kas tänavavalgustus või propaganda, ja valitakse propaganda, siis

jäävad tänavad pimedaks. Ka otseselt tänavavalgustuse puhul ma avaldan lootust, et jälle kord riigi eelarvevahenditest – aga riigieelarvesse laekuvad need vahendid Kyoto saasteühikute müügist – saab korda tehtud mitme Eesti linna tänavavalgustus. See tänavavalgustus, mis meil loodetavasti mõne aasta pärast saab olema mitmes Eesti linnas, on ülimalt efektiivne ka energiakasutuse mõttes ja seda ma soovitan ka nendele, kelle projektid võibolla ei kvalifitseeru sellesse rahastamise vooru. Energiasäästuga peavad absoluutselt kõik kohalikud omavalitsused tegelema, ei maksaks oodata, et lahendused tulevad kusagilt mujalt. Kohaliku elu korraldamise eest vastutab kohalik omavalitsus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Läbirääkimistes soovib osaleda veel kolleeg Jüri Ratas.

Jüri Ratas

Austatud juhataja! Austatud peaminister! Ma ei ole nõus selle väitega, et kohalike omavalitsuste korraldamise osa otsustavad ainult kohalikud omavalitsused. Me räägime selle arupärimise kontekstis päris palju rahast ja kohalike omavalitsuste eelarvetest. Tegelikult on siin ülisuur roll selleksa saalil, Vabariigi Valitsusel ja koalitsioonil.

Kas või üks näide: kui te võtate kohalike maksude seaduse, siis me leiame sealt kuus kohalikku maksu, et omavalitsused saaksid kujudada oma eelarvet, ja nendest kuuest maksust kolme maksu põhimõtteliselt ükski omavalitsus ei kasuta. Tegelikult võib õigustatult küsida, miks nad ei kasuta. Miks nad ei kasuta neid kuut maksu? Miks volikogu ei tee otsust need maksud selles kohalikus omavalitsuses sisse seada? Põhjus on väga lihtne: nad ei kasuta seda võimalust sellepärast, et nende maksude administreerimine on kõvasti kallim. Kas see ei ole üks tõsine signaal, et kogu omavalitsuste maksusüsteem oleks vaja riiklikult uuesti läbi vaadata? Kas või seesama näide, mis on seotud kodualuse maa maksust vabastamisega järgmisest aastast. Tegelikult oli see üks viimaseid võimalusi omavalitsustel kaasa rääkida oma eelarve kujundamisel, maksumäär määrämisel. Ka see võimalus ja pädevus on omavalitsustelt ära võetud. See, et omavalitsused ja üleriigilised omavalitsusliidud on

järjekindlalt kõikidel läbirääkimistel riigiga nõudnud, et üksikisiku tulumaksu osana taastataks 11,94%, ei ole mingi uudis. Aga kogu maksusüsteem – see ei ole kohaliku omavalitsuse pädevus, see on tegelikult väga selgelt Riigikogu, valitsuse ja eeskätt valitseva koalitsiooni pädevus. Sellega võiksite tegeleda! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

4. Arupärimine Eesti elanike väikese ostujõu kohta (nr 155)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Heimar Lengi, Marika Tuus-Lauli, Mihhail Stalnuhhini, Valeri Korbi, Vladimir Velmani, Peeter Võsa, Priit Toobali, Viktor Vassiljevi ja Yana Toomi 16. aprillil esitatud arupärimine Eesti elanike väikese ostujõu kohta (nr 155). Kõnepuldis on juba kolleeg Heimar Lenk. Palun!

Heimar Lenk

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Meie arupärimine on tehtud juba aprilli alguses ja on seega juba üsna vana – see jõudis saali nii hilja. Puudutab see üht uuringut, mis tehti veebruarikuus ja käsitleb Eesti elanike väikest ostujõudu ehk siis vaesust Eestimaal. Ma loen ainult arupärimise algusest mõne lause ette: "Isamaa ja Res Publica Liidu ja Eesti Reformierakonna valitsusliidu programmi esimeses lauses väidetakse, et valitsusliidu eesmärk on Eesti inimeste elatustaseme tõus. Samas edastas Eesti Rahvusringhääling 30.02.2012 BBC koostatud tööorganisatsiooni ILO andmetele tugineva tabeli erinevate riikide elanike ostujõu standardi järgi." See tabel näitab, et Eesti elanike ostujõud väheneb pidevalt ja et oleme selles osas paljudest riikidest maha jäänud.

Rahandusminister Jürgen Ligi andis viimase aja uuringutele väga hävitava ja kriitilise hinnangu. Paraku annab, härra peaminister, ka Eesti Statistikaamet samasuguseid andmeid nagu välismaised uuringud. Reaalpalk on viimastel aastatel 11 kvartalit järjest langenud, ja midagi pole teha. Samal ajal moodustasid

sundkulutused ehk toidu ja eluasemega seotud kulutused eelmisel aastal Eesti leibkonna eel- arvest keskmiselt 45%, mis on tunduvalt kõrgem näitaja kui Euroopa arenenud riikides. Meil on terve rida küsimusi, millest viimane kõlab niimoodi: härra peaminister, kuidas edeneb Eesti viimine Euroopa viie kõige rikkama riigi hulka? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Heimar Lenk! Härra peaminister, palun kõnepulti!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad, vastan teie küsimustele. Esimene küsimus: "Miks valitsusliidu programmi juba esimeses lauses toodud eesmärk pole Teie juhitud valitsusele jõukohane olnud ehk Eesti elanike elatustase ei ole tõusnud?" Eesti 2011. aasta majanduskasv oli Euroopa Liidu kiireim ning koos sellega kasvas töötajate keskmine palk 5,4%. Veelgi rohkem kasvas elanike palgatulu, sest ka tööhõive suurenes 6,7%. Nii keskmise palga kui palgatulu kasvu prognoosib Rahandusministeerium ka tänavuseks ning järgmistel aastatel peaks kasvutempo kiirenema. Nii näiteks jõudis keskmine brutopalk tänavu esimeses kvartalis 847 euronit, mis on 6,9% suurem kui eelmise aasta samal perioodil. See loob võimaluse pensionide tõstmiseks ning üldise elatustaseme tõusuks. Tänu tulevikuväljavaadete paranemisele ja kindlustunde tugevnemisele on juba kaks aastat kasvanud elanike tarbimisjulgus. Eratarbimine kasvas mullu Eestis 4,4%, nii et võib öelda küll, et vähemalt keskmiselt eelmisel aastal meie elanike elatustase tõusis ning tõuseb prognooside järgi ka tänavu ja järgmistel aastatel. Sama ei saa sugugi öelda kõigi Euroopa Liidu riikide kohta, sest Euroopa Komisjoni viimase prognoosi kohaselt nii eurotsoonis kui Euroopa Liidus tervikuna eratarbimine sellel aastal väheneb.

Teine küsimus: "Millised on ILO andmete puudused, et need meie rahandusministrile ei sobi, ning kuidas Teie antud uuringut kommenteeriks?" Statistilistel andmetel on väärtust vaid siis, kui on tagatud nende võrreldavus ajas ja ruumis. Palgastatistika rahvusvaheliselt võrreldavaks tegemine nõuab mahukat analüütilist tööd ning seetõttu on võrreldavate palga-

andmete kättesaadavus piiratud. Keeruliseks teevad olukorra maksusüsteemide, tööseadustiku ja töö tasustamise meetodite erinevused. Näiteks Eurostat, mis on Euroopa Liidu riikide osas kindlasti kõige kompetentsem statistikaallikas, ei avalda palgastatistikat põhjusel, et need arvud ei oleks omavahel võrreldavad ning nende vastutustundetu avaldamine põhjustaks ülemäärast segadust. Lisaks tuleb võrdlemisel arvestada hinnatasemete erinevust, mis lisab keerukust veelgi. Kõnealusel juhul pärinevad palgaandmed küll ILO-st, kes on need saanud liikmesriikide statistikaametilt, kuid vastavalt hinnataseme erinevustele korrigeeris neid BBC. ILO enda seisukoht sellise teisen- duse usaldusvääruse osas on samuti skeptiline. ILO vanemanalüütik Patrick Besler on Eesti Rahvusringhäälingule otsesõnu öelnud: "ILO ei ole seisukohal, et riikide andmed on otseselt võrreldavad, kuna palgade arvestamine riikides võib olla erinev."

Kindlam viis riikide jõukust võrrelda on kasutada vastavalt ostujõule korrigeeritud sise- majanduse kogutoodangut ühe elaniku kohta. Viimased jõukust kajastavad ametlikud and- med Eurostati infosüsteemis on 2010. aasta kohta ning nende järgi moodustas Eesti SKT elaniku kohta 64% Euroopa Liidu keskmisest. Samast tabelist on näha, et Bosnia tase on 31%, Makedoonial 36%, Türgil 49%, Horvaatia 61% Euroopa Liidu keskmisest. Nii Ungari oma 65% kui ka Poola 63%-ga on Eestiga umbes samal tasemel, kuid Ungarile ennustatakse selleks aastaks uut majanduslangust. Kuna Eesti majanduskasv oli 2011. aastal konkurentsilt Euroopa Liidu kiireim, siis on meie suhteline positsioon ülejäänud Euroopa Liidu riikidega võrreldes veelgi paranenud.

Oluline on ka vaadata, kui suur osa inimesi ühiskonnas loodud hüvedest osa saab. Näiteks Horvaatia tööpuudus oli 2011. aastal meie omast suurem: 13,5%, Eestis 12,5%. Türgi, Poola ja Ungari näitajad olid natuke väiksemad, aga siiski meie omaga üsna võrreldaval tasemel. Bosnia ja Makedoonia tööpuudus – 2010. aastal Eurostati andmetel vastavalt 27,2% ja 32% – on aga väga kaugel tasemest, mille üle võiks rahulolu väljendada.

Kolmas küsimus: "Milliste praktiliste meetmetega on valitsus suutnud tõsta viimase kolme aasta jooksul Eesti inimeste elatustaset? Millistel ühiskonnagrupidel on see tõusnud?"

Valitsuse majanduspoliitika eesmärk on luua tingimused jätkusuutlikuks majanduskasvuks, mis toob kaasa heaolu suurenemise ja reaalse konvergensti arenenud riikidega. Majanduse püsiva arengu eeltingimus on makromajandusliku stabiilsuse ja paindlikkuse tagamine, mis toetab sise- ja välistasakaalu. Eesti reaalse konvergensti tempo on olnud kiire ja oleme jõudsalt lähenenud Euroopa Liidu keskmisele. Uued töökohad ja kõrgemad palgad peavad eelkõige tulema ikka arengust erasektoris. Valitsuse ülesanne on luua soodne keskkond majanduse arenguks, tagada riigi rahanduse usaldusväärsus ja majanduskeskkonna ettevõtjäsõbralikkus.

Praktilistest meetmetest majandusarengu tagamisel ja inimeste heaolu tõstmisel tuleb esile tuua järgmist. Riigieelarved on koostatud vastutustundlikult, eelarved ei ole kajastanud soove, millega seotud koormat meie riigi rahandus välja ei kannataks. Riik jätkab majanduskasvu huvides investeeringute mahu suurendamist, mis toob kaasa ka tööhõive kasvu. Riik panustab teadus- ja arendustegevusse: 2012. aastal on riigi panus sellesse sektorisse ligikaudu 1% sisemajanduse kogutoodangust. Riik panustab töötute tööleaitamisse, eesmärgiks on seatud eelkõige pikaajalise tööpuuduse vähendamine ja aktiivsem osalemine elukestvas õppes. Keskkonna paremaks hoidmiseks suunatud raha tähendab panust rohelistesse majandusse, mis omakorda tähendab töökohti, mille tulemusel väheneb saastamine ning paraneb energia ja ressursside säästlikum kasutamine. Riik aitab parandada paljulapseliste perede elutingimusi.

Valitsuse oluline inimeste elatustaset tõstev samm oli pensionitõus 2009. aasta sügava majanduslanguse ja riigi maksutulude vähenemise kontekstis. Tänavu aprillis oli keskmine vanaduspension ligi 14,5% suurem kui 2008. aastal. Tarbijahinnaindeks on samal perioodil kasvanud 12%.

Juba rakendatud tööhõivele suunatud abinõudest tahan esile tõsta näiteks aktiivsete tööturumeetmete rahastamise suurenemise 2009. aasta 0,21%-lt 2011. aasta 0,34%-ni SKT-st. Tööturukoolituse eelarve kasvas 2011. aastal võrreldes eelnenud aastaga veidi üle kolme korra ja tööpraktika rahastamine üle 50%. Pikaajaliste töötute töölerakendamise eesmärgil suurendati tööharjutuse eelarvet

2011. aastal 2,5 korda. Tulumaksuseaduse muutmisega välistati alates 1. jaanuarist 2012 tööalase tasemekoolituse käsitlemine erisoodustusena.

Neljas küsimus: "Millal jõuab Eesti inimeste ostujõud 2008. aasta neljanda kvartali tasemele?" Rahandusministeeriumi prognoosi kohaselt ületab Eesti keskmine reaalpalk 2008. aasta taseme 2015. aastal. Lisaks tuleks arvestada, et 2008. aasta neljanda kvartali palgad olid tänu eelnenud buumile veel tasemel, mis osutus meie majandusele selgelt üle jõu käivaks nii sisemiste kui välimiste tegurite tõttu. Teiste sõnadega: eraisikud elasid suuresti üle jõu.

Viies küsimus: "Kuidas edeneb Eesti viimine Euroopa viie rikkaima riigi hulka?" Eesti suhteline elatustase tõuseb järjekindlalt. Kui aastal 2000 oli Eesti ostujõudu arvestav SKT elaniku kohta vaid 45% Euroopa Liidu keskmisest, siis 2010. aastal 65%. Olen kindel, et Eesti elatustase tõuseb ka edaspidi Euroopa keskmisest kiiremini. Näiteks Euroopa Komisjoni viimase kevadprognoosi kohaselt edeneb Eesti järgmisel aastal kõige kiiremini Euroopa Liidus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Teile on küsimusi. Kolleeg Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud peaminister! Küsimus on järgmine. Kui Eesti tahab jõuda viie rikkaima Euroopa riigi hulka, kas Eesti elanike ostujõud peab selleks samuti olema viie parima hulgas või on ostujõud niisugune kriteerium, et see võib olla väiksem ja maha jääda ning jõuda järele hiljem?

Andrus Ansip

Küllap ostujõud peab ikka kasvama, kuna see eesmärk on defineeritud sisemajanduse kogutoodanguna elaniku kohta. Kui SKT *per capita* on suur, küllap siis on ka ostujõud suur.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra peaminister! Avan läbirääkimised. Kutsun kõnepulti kolleeg Heimar Lengi.

Heimar Lenk

Aitäh! Ma palun kaheksa minutit!

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit.

Heimar Lenk

Aitäh, härra peaminister, ilusa pildi eest, mille te Eestist maalisite! Mul ei ole mingit põhjust vastu vaielda, et need arvud, mida te nimetasite, on tõesed. Kuid ma lihtsalt natuke lisaksin siia infot juurde. Eesti keskmine palk tõusis küll 849 euronit, kuid ärgem unustagem seda, mis avaldas meie Statistikaamet: et meie mediaanpalk on praegu vaid 600 eurot, mis on Euroopa viletsaimad. Te rääkisite, et pension on nüüd, pärast seda, kui pensioni pisut ehk 4,4% tõsteti, suurem, aga Eesti ja näiteks Luksemburgi pensioni vahe on praegu kuuekordne. Terve rea Euroopa riikide puhul on vahe Eesti ja nende pensioni vahel viie- või neljakordne. Ei maksa rääkida, kui palju on elu inimestel paremaks läinud. Te ütlesite, et me oleme kõige kiiremini arenev riik, aga ärgem unustagem ka seda, et täna tuli uudis, et Eesti hinnatõus on Euroopa Liidu ja euroala kõige kiirem, kvartal kvartali järel.

Aga me võime siin puldis vaielda ja nähtavasti jäämegi vaidlema. Et mitte olla isiku-keskne ja pressida peale iseenda või oma erakonna mõtteid, võtsin ma, härra peaminister, täna välja lugejakirja ühest meie meediaväljandest. Loen selle teile ette, et te saaksite teada, kuidas Eesti elab ja mida Eesti inimesed mõtleavad. See on täna, 28. mail avaldatud kiri. Kirja autor kirjutab niimoodi: "Eestil läheb hästi. Seda on meeldiv lugeda ja veelgi paremate suust kuulda. Kui läheb hästi, siis ei olegi vaja pingutada, tuleb ainult taset hoida ja nendele, kes nii ei arva, tuleb leida koht kapo aastaraamatus. Pöördusime 14. märtsil [sel aastal] miitingul Toompeal, millest võttis osa üle poole tuhande korteriomaniku, Riigikogu poole kirjaga, kus palusime töötada välja programm [võitlemiseks] üha kasvava vaesusega. Riigikogu vastusest võis mõista, et kuna Eestil läheb hästi, ei ole selleks vajadust." Nii siis vastati rahvale. "On üldiselt teada, et kui inimene on joodik," kirjutab selle kirja autor, "siis saab teda ravile allutada üksnes siis, kui ta tunnistab, et ta on joodik. Sama on ka Eesti riigiga, ei ole võimalik planeerida abinõusid

võitluseks vaesusega, kui me kuulutame maailmale, kui hästi meil läheb. Täiesti loomulik, et Euroopa Liit hakkab vähendama meile antavaid toetusi ja nõuab, et osaleksime nende riikide toetamisel, kellel nii "hästi" ei lähe. Kahjuks on aga nii, et nendes riikides, kus valitsustel on julgust hinnata objektiivselt tegelikkuse olukorda," – mitte aga nii nagu Eestis – "on rakendatud abinõud, mis aitavad elanikkonnal vaesumist ohjata ja tagada normaalse elu kodanike enamusele. Õõvastav on kuulata rahandusminister Ligi juttu sellest, kui hästi meil läheb, ja samal ajal väidet, et palgatõusust ei maksa isegi unistada. /.../ Härra peaminister kordab nagu kellakägu," – see ei ole minu väljend, see on kirja autori kirjutatud – "et meie rahandus on tasakaalus ja meil ei ole võlgu. See on tõsi, aga tulemuseks on see, et riik on jäänud nii õhukeseks, et sulgeme koole, haiglaid, päästeameti depoosid ja politseijaoskondi. /.../ Härra Parts veeretab kodukulude kasvu oskuslikult korteriomanike kaela, kes ei viitsivat maju soojustada, soojustamine pidi küttearveid oluliselt vähendama. Toasooja saab kahjuks säästa aga siiski ainult talvel, panga-laenu tuleb maksta aga 12 kuud, millega seoses aastaringiselt kulutused eluasemele kasvavad ka renoveeritud majades." Kirja autor ütleb: "Kordan jätkuvalt 14. märtsi pöördumises öeldut. Vajame laiaulatuslikku programmi võitluseks kasvava vaesusega. Kindlasti tuleks kaaluda astmelise tulumaksu kehtestamist, maksustada tuleb ka ettevõtete tulu. Saadud riigieelarve kasv võimaldaks toetada korteriomanikke, vähendades käibemaksu toasoojalt. Maksude tõstmisest saaks kosutada riigieelarvet, mis võimaldaks tõsta ka alamastme ametnike palka, kellel tekkiks siis ka põhjus poodi minna, kui on oma eluaseme kulud ja pangalaenu ära tasunud. Kui rahval oleks rohkem raha, elavdaks see kaupade ja teenuste tarbimist, mis ergutaks siseturgu ja viiks majanduse tõusule, milles Euroopa Liit näeb täna üht olulisimat majandustõusu võimalust."

Ja lõpetuseks: "Seega oleks vastus artikli pealkirjaks olevale küsimusele, mida teha vaesusega – tuleb koos maha istuda, selgitada välja tegelik olukord ja hakata otsima lahendusi vaesuse põhjuste kõrvaldamiseks. Täna oleme kulude piiramisega jõudnud kriitilise piirini, lahendus peab tulema tulude suurendamisest." Aga seda meie riigijuhid ei mõista.

"Vaeselt elamine ei ole kunst. Püüame nüüd ka normaalselt elada, nagu elatakse Euroopa viie rikkama [riigi] hulgas." Aga, härra Ansip, ei tule välja! "Härra Ansip, kunagi kuulutasid kommunistid, et meie lastele saab osaks õnn elada kommunismis. Kas teie kuulutate nüüd, et meie lastele saab osaks õnn elada Euroopa rikaste hulgas?"

Aga meie, härra peaminister? Ning meie lapsed elavad juba täna ja homme tahaksid nad elada palju-palju paremini kui praegu, aga arvatavasti elavad nad ka homme sama halvasti kui täna. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kõnetooli kolleeg Marika Tuus-Lauli! Kaheksa minutit.

Marika Tuus-Laul

Head kolleegid! Austatud peaminister! Inimeste ostujõud võib tõesti kasvanud olla, kuid oleneb, kellel. Käisin eelmisel nädalal väga mitmel kohtumisel Jõgevamaal ja nägin, et vähemalt sealsetest inimestest pole kellelgi ostujõud kasvanud, pigem vähenenud. Vaesus on maapiirkondades praegu vägagi suur. Tuleta meelde, et hinnad on tõusnud ja meil on juba palju kuid järjest olnud Euroopa kiireim inflatsioon. See ei ole nüüd järsku tekkinud. Ning seda ei räägi mitte ainult meie ja opositsioon üldse, vaid ka väga paljud parempoolse maailmavaatega inimesed ja koalitsiooni toetajad on nentunud, et hinnatõusud on rängad.

Näiteks majandusteadlane Andres Arrak on öelnud, et hinnad on viimase aastaga müstiliselt tõusnud ja me oleme nendega Põhjamaadele järele jõudnud. Jüri Mõisa sõnul pole hinnad meil tõusnud mitte kolm korda, nagu siin räägiti, vaid kolmkümmend korda. Ma mäletan, et kui me kaheksa aastat tagasi Euroopa Liitu astusime, siis sai inimesi hoiatatud, et see toob kaasa hinnatõusu ja et kunagi võivad meie hinnad isegi Soome omadele läheneda hakata – aga me teame, et Soome hinnad on Euroopas ühed kõrgemad. Nüüd toob Soome tarbijakaitseamet välja, et paljud hinnad on Eestis kõrgemad kui Soomes, võrdluseks on toodud Prisma poodide hinnad. Väga paljud toiduained, näiteks või, Keijud ja kanaliha, pluss peale toidu näiteks pesupulber on Soomes juba odavamad kui meil. Teame ka, et üks põhjus on loomulikult see, et Soome on alanud

danud toidu käibemaksu, meie pole seda tahtnud teha. Väga paljud riigid on alandanud toiduainete käibemaksu.

Nii et hinnad on meil tõeliselt kõrged. Üle poole elu kallinemisest tuleb aga kanda kodukulude arvele, mis on tormiliselt kasvanud. Kõik me mäletame uhkeid valimisloosungeid ja lubadusi ka siin saalis enne valimisi. Kaks valitsusparteid, IRL ja Reformierakond, lubasid kodukulud alla viia ja monopole ohjeldada. Mäletame neid valimisloosungeid, mul on üks lausa üles kirjutatud: "Monopolide hinnapiirangutega alandame kodanike kütte- ja veekulusid kuni poole võrra!" Me mäletame, kuidas Ken-Marti Vaher siin saalis ütles, et Konkurentsiamet hakkab sellega tegelema ja viib kodukulud alla.

Täna näeme, et aastaga peale valimisi on soojusenergia kallinenud 18%, elekter 15%, gaas 12%. Üheksa kuu pärast elekter tõenäoliselt kallineb veel 17–18%, võib-olla rohkemgi. Me saame aru, et kuna monopolide ohjeldamise seaduses kehtestati ettevõtete tulukuse määr, siis peavadki hinnad tõusma. Aga rahvale lubati midagi muud ja inimesed on praegu selle peale ikkagi väga-väga pahased. Kui valitsus tõepoolest oleks tahtnud hindu langetada, oleks saanud seda käibemaksu ja aktsiise langetades teha, aga seda pole tahetud, sest riigieelarvesse on raha juurde vaja. Ma ei hakagi järjekordselt kordama, kui palju meie elektriaktsiis on kõrgem Euroopa Liidu miinimumnõudest.

Nüüd räägitakse seda, et kui soovitakse kodukulude vähenemist, tuleb elamud soojustada ja renoveerida. Ma kordan veel: selleks, et saavutada 50% kokkuhoidu ja saada riigilt toetust 25–35% tehtavatest kuludest, tuleb renoveerimiseks võtta pangalt suuri summasid laenuks. Loomulikult see käib elanikele üle jõu.

Mis üldse inimeste vaesusse puutub, siis me teame, et töötutest umbes 60% elab suhtelises vaesuses, pensionäridest ligi 50% ja pikaajaline töötus ikka veel kasvab. Nii et kust tuleb siis see suurem ostujõud? Kust tuleb pensionäride suurem ostujõud, kui me tõstisime pensioone vähem, kui praegu palgakasvu ja inflatsiooni suhe oleks lubanud?

Inimesed lahkuvad Eestist. Pea pooled, kes on välismaale läinud, ei plaani enam tagasi tulla, 42% küsitletutest kaalub minekut. Kui

me vaatame, kui suur on vaesuse protsent kas või laste hulgas, siis need arvud on meile teada. Need on kurvad. Iga neljas laps ehk üle 63 000 lapse elab Eestis vaesuses või vaesusriskis. Suhtelises vaesuses elab ligi 20% ja vaesusriskis veel 7,4%. Allpool absoluutset vaesuspiiri elas 2010. aastal 45 000 last ehk 18,6%, neist veel süvavaesuses ligi 9%.

Ja kui me räägime, et töötus väheneb ja kõik läheb paremaks, siis ma küsin: kuidas sel juhul ikkagi toimetulekutoetuse väljamaksmine kasvab? 2008. aastal, kui see kriis meil aasta lõpu poole algas, maksti toimetulekutoetust 59 500 inimesele, 2010. aastal juba 165 200-le ja 2011. aastal 162 700 inimesele. Nii et ikkagi väga-väga suured arvud.

Vaatame kas või töövõimetuspensionäride arvu, seda, kuidas see on kasvanud. Viimastel aastatel on see lausa kahekordistunud, eelkõige Põlvamaal, Jõgevamaal ja Tartumaal. Tervisekindlustuseta inimesi on meil väga palju, aga Euroopa kõige kallimad ravimid on meil siin Eestis, inimesed ei jõua ravimeid osta. WHO tõi välja, et meil on väga hull olukord – inimesed ei suuda hambaid ravida, ei suuda prille osta, ei suuda hooldusravis käia jne. Nii et olukord ei ole sugugi nii rõõmus, kui me räägime.

Härra peaminister on meile sageli näiteks toonud viimast inimarengu aruannet, kus justkui ei olegi midagi halba kirjas, kõik on hästi nii Eestis kui ka üldse Baltimaades. Tooksin aga esile aruande sotsiaalpoliitika peatüki, kus juba ühes pealkirjas on Balti heoluriik pandud jutumärkidesse. Ja siin on öeldud, et Baltimaade valitsused, kaasa arvatud Eesti oma, ei ole kunagi pidanud tähtsaks sotsiaalpoliitilisi küsimusi. Neid pole kunagi peetud prioriteetseks, meie kulutused sotsiaalvaldkonnale – mitte ainult sotsiaalabile, vaid ka tervishoiule ja kõigele muule selles vallas – on olnud Euroopa kõige väiksemate hulgas. Isegi Kesk-Euroopa riigid (Tšehhi, Ungari, Poola jt) on liikunud juba järgmisele arenguastmele, st inimarengule pannakse ikka tõsiselt rõhku.

Nii et meie ostujõud ei ole kasvanud – kui on, siis võib-olla tõesti vaid peaministri ringkonnas ja tema valijatel. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Tänan! Härra peaminister soovib osaleda meie läbirääkimistes. Palun kõnetooli!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Kui ma ennist ühele arupärimisele vastates ütlesin, et järgmise arupärimise käigus ma ilmselt suudan vastata nendele teie küsimustele, siis praegu tuli küll erinevaid väiteid nii palju, et selle arupärimise ajaraamidesse vastus ei mahuks.

Kõigepealt olgu veel kord öeldud, et sise-majanduse kogutoodang inimese kohta ostujõu alusel on Eestis 64% Euroopa Liidu keskmisest – see oli nii 2010. aastal. 2000. aastal oli see 45%. Usaldage Eurostati, nad ei valeta! Edasi: Eestis on reaalkasv viimased kolm kvartalit järjest. Teie väidet hindade järelejäudmisest Põhjamaade omadele ma ilmselt ei peaks kommenteerima, sest te ise saate ka aru, et ega te seda väidet tõsiselt ei võta. Aga kui siiski pöörduda jälle Eurostati poole, siis Eesti hinnatase võrreldes Euroopa Liidu keskmisega oli 2010. aastal 68,1%. Ja vaadake nüüd Põhjamaid: Taani 137,2% võrreldes Euroopa Liidu keskmisega, Eesti 68,1%. Taani kuulub Põhjamaade hulka, sealne näitaja on 137,2%. See on Euroopa Liidu kõige kõrgem hinnatase. Mulle tundub, et 68 ja 137 ei ole võrdsed arvud. No ei ole! Rootsi – 122,9% hinnad võrreldes Euroopa Liidu keskmisega, Luksemburg tuleb Põhjamaadele vahele 120%-ga ja siis tuleb Soome – 119,3%. Veel kord meeldetuletuseks: Eesti hinnatase oli aastal 2010 vaid 68,1% Euroopa Liidu keskmisest.

Nimetasite, et valitsus ei taha aktsiisimäärasid alandada, sest eelarvesse on raha juurde vaja. Põhimõtteliselt teie vend kõneles sellest samast, et eelarvesse on raha juurde vaja. Ma vastan: jah, eelarvesse on hädasti vaja raha selleks, et maksta pensione, selleks, et maksta õpetajatele palka, selleks, et maksta päästametnikele palka. Selleks on tõesti vaja eelarvesse raha. Ja maksud seda eesmärki teenivad. Eelarvesse on vaja raha selleks, et riik toimiks, ja maksud loomulikult peavad ka inimeste teatud käitumist reguleerima. Seetõttu ma pean täiesti õigeks, et näiteks alkoholi- või tubakaaktsiisi määrad suurenevad.

Eesti on inimarengu aruande järgi, mida te just tsiteerisite, maailmas 34. riik. Eesti kuulub väga kõrge inimarengu tasemega riikide hulka. Mul on hea meel, et härra Heimar Lenk võrdles Eestit Luksemburgiga. Selles on ambitsioo-

ni – tuleb ikkagi eeskuju võtta kõige edukamatelt, kõige rikkamatelt ja pingutada selle nimel, et sealt 34. kohalt mitte esimese viie hulka saada, vaid suisa esimeseks saada. See on ambitsioonikas eesmärk, mille nimel, ma arvan, tasuks meil kõigil pingutada. Nii et aitäh teile toetuse eest! Eesti pingutabki. Meie mullune majanduskasv oli Euroopa Liidus kõige kiirem: 7,6% sisemajanduse kogutoodanguga võrreldes.

Nüüd Euroopa Liidu eelarvest, mitmeaastasest eelarveraamistikust aastateks 2014–2020. On täiesti vale arusaamine, et eelarvesse eraldatakse Euroopa Liidus raha vastavalt sellele, kui libekeelne on ühe või teise inimese jutt või millest kirjutavad ühe või teise riigi ajalehed. Raha eraldatakse ikkagi konkreetsetes liikmesriikide võrdluses, lähtudes konkreetsetest parameetritest, ja vaidlused käivad eelkõige selle üle, kuidas mingeid parameetreid Euroopa Liidu kontekstis tõlgendada. Ja veel, Eestis on ettevõtete tulu maksustatud ...

Esimees Ene Ergma

Hea peaminister, kas soovite lisaaga?

Andrus Ansip

Jah, ma palun!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Andrus Ansip

See on nii oluline sõnum. Ma eeldasin, et absoluutselt kõik inimesed Eestis seda teavad, et Eestis on ettevõtete tulu maksustatud. Küsimus on maksustamise ajas. Eestis ei ole maksustatud reinvesteeritud kasum. Kuni ettevõtte ei võta kasumit välja, seni ei tule selle pealt makse maksta. Niipea kui ettevõtte jaotab dividende, tuleb dividendidelt maksta 21%. Nii nagu kõik riigi kodanikud maksavad, nii maksavad ka ettevõtted, sõltumata sellest, kas nad on suured või väikesed, kas nende omanikud on Eesti Vabariigi kodanikud või väljastpoolt Eesti Vabariiki. Vale on jutt, et Eestis ei ole ettevõtete kasum maksustatud, ja täiesti vale on lootus leida tulusid ettevõtete kasumi maksustamisest.

Lõpetuseks. Te püstitasite retoorilise küsimuse, mida teha vaesusega, ja pakkusite välja ka lahenduse: tuleb tulusid suurendada ja tulu-

de suurendamiseks tuleb kehtestada astmeline tulumaks. Paraku sel juhul me mitte ei võitle vaesusega, vaid kehtestame vaesust soosiva maksusüsteemi. Ja seda mina Eestile kindlasti ei soovi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Hea kolleeg Marika Tuus-Laul, teie nime peaministri kõnes ei nimetatud. Ma ei saa diskussiooni avada. Diskussiooni me ei ava praegusel juhul. (Vahelehiite saalist.) Me võime siin lõpmatuseni diskuteerida, sest kõigil on oma seisukohad – tavaliselt on siin igäühel oma arvamus. Aga palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Tahan austatud peaministri sõnadele juurde lisada lõigu "Balti heaoluriigi" kohta inimarengu aruandest. Loen teile täpselt, mis siin on öeldud: "Arenenud heaoluriikidega kõrvutades on Balti riigid sotsiaaltoetuste suuruselt, miinimumpalga tasemelt ja sotsiaalkaitse osakaalult SKT-s siiski mahajääjad. Suhteliselt väikesed toetused ei suuda inimesi vaesusest välja tuua ega suurendada heaolu." Samuti tuleb mees pidada, et Balti riigid on miinimumpalga ja vanaduspensionide poolest väga madalal tasemel võrreldes Euroopa Liidu teiste riikidega. Ainult Bulgaarias ja Rumeenias on veel madalamad miinimumpalgad kui kolmes Balti riigis. Sellised väikesed näited juurde meie tasemest.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Lõpetan läbirääkimised.

5. Arupärimine korrupsiooni-kahtluse kohta seoses ehitusloata ehitistega (nr 154)

Esimees Ene Ergma

Järgmine on Riigikogu liikmete Mihhail Stalnuhhini, Lauri Laasi, Tarmo Tamme, Viktor Vassiljevi ja Vladimir Velmani tänavu 12. aprillil esitatud arupärimine korrupsiooni-kahtluse kohta seoses ehitusloata ehitistega (nr 154). Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Austatud proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Kolleegid! Olen selle temaga siin

puldis juba neljandat korda. Teksti lugeda pole vaja, pigem esitaksin mõned küsimused.

Alguses aga probleemi tuumast. Mõni aeg tagasi viis Riigikontroll läbi ühe auditi, mille käigus kontrollis 85 objekti kaheksas vallas, mis asuvad Tartu ja Tallinna linna ümber. Selgus, et 85 uuest ehitisest 48 on ehitatud ebaseaduslikult.

Kui ma esimest korda selle arupärimise esitasin, siis olid seal juures ka pildid nendest majadest. Ükski neist ei ole odavam kui miljon krooni – ma arvan, et kõige tagasihoidlikum maksab nii palju. On ka selliseid, mis maksavad, ma hindaks niiviisi, 300 000 – 400 000 eurot. Tegemist on ebaseadusliku ehitamisega, kuna ehitusluba nendel objektidel ei ole. Seega me oleme situatsioonis, kus üks riigiinstitutsioon, väga austatud Riigikontroll, on viinud läbi kontrolli ja teatanud avalikult kõva häälega: vaadake, meil on 48 juhtumit, 48 ehitist, millest igaihe puhul peaks uurima, kuidas sai võimalikuks selle ehitamine ilma, et dokumendid oleks vormistatud. Need on täiesti selged seadusrikkumised! Ning paljudes nendes hoonetes elavad inimesed juba sees ja see võib olla ohtlik nende elule ja tervisele, sest hoonetel ei ole kasutusluba, need ei ole kooskõlastatud – mine tea, mida seal kõike kokku keeratud on.

Selle arupärimise me esitasime alguses justiitsministrile. Kuna keegi ei pööranud siit puldist esinemistele tähelepanu, küsisime justiitsministrilt. Ega see väga ammu ei olnud, kui ta siin saalis vastas, andes vastuseid, mis kokkuvõtvalt kõlasid niiviisi, et see ei ole meie asi või tema asi. Ja ta tegi ettepaneku pöörduda siseministri poole – nende poole, kes peaksid nende asjadega tegelema. Sest nagu arupärimise pealkirjast võib välja lugeda, on tõsine kahtlus korruptsioonis.

Jah, muidugi-muidugi, me elame praegu sellisel imelikul ajal, kus üks kahtlane kodanik võib esitada süüdistuse, mille finantsraamid ei ületa näiteks 500 eurot, ja selle alusel 30 kapo töötajat läheb terveks ööks tööle, midagi läbi otsima. Ja teisalt on meil selged juhtumid, mis vajavad selgitamist. Sest kui mängus on korruptsioon, siis me peame sellega ühele poole saama. Nii ei ole võimalik jätkata.

Võib-olla ma ei oleks selles küsimuses nii tüütu, aga Riigikontroll tuli selle probleemiga riigieelarve kontrolli erikomisjoni. Me võtsime

Riigikontrolli aruande teadmiseks. See aga tähendab, et meie kui Riigikogu liikmed peame selles küsimuses aru saama, mis toimub, ja lahenduse leidma. Kas Eesti Vabariigis on lubatud seadust rikkuda, kui tegu on näiteks ehitus- ja planeerimisseadusega? Miks neid juhtumeid ei uurita? Või uuritakse? Seda me saame teada täna. Ja mis mõte on kontrollida sellist tegevust, mis mõte on püüda avastada neid seadusrikkumisi, kui pärast seda, kui see kõik avalikustatakse, meie Justiitsministeerium ja Siseministeerium ei võta midagi ette? Või äkki võtavad? Aga seda me praegu kuuleme. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun nüüd kõnepulti siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Austatud juhataja! Lugupeetud küsijad! Esitatud on kolm küsimust ja nendele ma vastan korraga – need on kõik üksteisega seotud. Lühidalt öeldes päritakse, kas Siseministeerium on uurinud 48 uusehitise puhul korruptsiooni võimalikkust. Kuidas on võimalik, et Riigikontrolli aruandele ei ole siiani reageeritud ja kui palju jälgib Siseministeerium aruannete tulemusi?

Riigikontrolli auditi eesmärk oli anda hinnang Tallinna ja Tartuga piirnevate valdade tegevusele hoonete ehitamise seaduslikkuse tagamisel. Hinnati seda, kas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium kui ehitusregistri vastutav volitatud töötaja on taganud valmisolevate hoonete ehitusregistris kajastuvate andmete nõuetekohasuse.

Seega selle auditi eesmärk ei olnud mitte niivõrd tegeleda võimalike korruptsioonikahtluste avastamisega, vaid juhtida tähelepanu suurtele puudustele ehitiste, ehituslubade ja kasutuslubade registreerimise süsteemis. See Riigikontrolli audit ei viita ka konkreetsetele võimalikele korruptsioonijuhtumitele, mille puhul ametnik oleks saanud korruptiivset tulu või oleks ametniku tegevuse tagajärjel põhjustatud materiaalne kahju, mis vastaks süüteo-koosseisule. Nagu te teate, head küsijad, Riigikontrollil on piisavalt pädevust ja õigusi, mis annavad võimaluse tuvastada ka võimalikule korruptsioonile viitavaid asjaolusid. Riigikontrollil on kohustus sellest kohe õiguskaitseorga-

nitele teada anda ja Riigikontroll on seda ka paljudel juhtudel teinud, kui nende aruanded on lõplikult kinnitatud. Selline on väljakujunenud praktika.

Küsimus, mis puudutab aruannete alusel korruptsioonikahtlusega juhtumite uurimist, ei ole teatavasti Siseministeeriumi pädevuses. Siseministeerium ei teosta ei väärtegade ega kriminaalrajade menetlust – selleks on meil teatavasti õiguskaitseorganid, selleks on meil kriminaalpolitsei. Mis puutub omavalitsustesse tervikuna, siis on kuus suuremat omavalitsust, mille suhtes seda teeb kaitsepolitsei, prokuratuur aga kriminaalmenetluse juhina.

Kõnealune audit puudutab regionaalministri haldusala. Regionaalminister on Siseministeeriumis teine minister. Juba auditi teostamise käigus, s.o siis juba 2010. aasta lõpus pöördus regionaalminister kirjalikult kõigi omavalitsusjuhtide poole palvega tõsiselt analüüsida omavalitsustele ehitusseadusega pandud ülesannete täitmist ja leida võimalikult tõhusad meetmed ebaseaduslike ehitiste tuvastamiseks, tagada olemasolevate ehitiste korrektne riiklikku ehitusregistrisse kandmine ja aadressiandmete korrastatus.

Lõpetuseks võin öelda nii palju, et Riigikontrolli auditaruandes, millele te viitate, on tehtud ettepanek siduda rahvastikuregister riikliku ehitusregistriga. See on 2012. aastal regionaalministri tööplaanis, sellega on regionaalminister nõustunud. See tähendaks luua registripidajale võimalus seostada olemasolevad ehitised ja nende elanikud, mis välistaks ka aadressiandmete lahknevused eri registrites. Täna väga!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun küsimus, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Lugupeetud härra minister, ma olen sügavalt tänulik teile selle väga siira vastuse eest! Ma olen alati rääkinud, et elu on palju fantastilisem kui suvaline väljamõeldis, milleks on võimeline üks või teine aju. Mul on ainult üks küsimus – ka tehniliselt on võimalik ainult üks küsimus esitada. Praegu ma näen mõtet teie käest küsida ainult ühte asja. Algukses ma pöördusin justiitsministri poole. Tema näitas näpuga teie peale. Ma pöördusin teie

poole. Teie praegu näitasite näpuga regionaalministri peale. Selge see, et homme-ülehomme ma annan sisse järgmise arupärimise, räägin siis regionaalministriga. Mis on teie versioon, kelle poole näitab tema?

Ken-Marti Vaher

Suur tänu küsimuse eest! Mina ei ole näidanud näpuga kellegi peale. Mul on kõhklused, kas ka justiitsminister on kellegi peale näpuga näidanud. Teie esitatud küsimusele saab minu arust ükskõik milline minister vastata ühtemoodi: Eesti Vabariigis teostavad uurimist, kriminaalmenetlusi õiguskaitseorganid. Te teate seda Riigikogu liikmena väga hästi. Mitte keegi teine, mitte ükski minister ei algata väärtemenetlust, ei algata kriminaalmenetlust. Seda teevad õiguskaitseorganid sellisel juhul, kui on tuvastatud asjaolud, mis viitavad võimalikele süütegudele.

Ma vaatasin veel kord üle teie esitatud kolm küsimust. Nendele saabki vastata ainult selliselt, et Riigikontroll on väga pädev ja teeb tihedat koostööd õiguskaitseorganitega. Kui on avastatud võimalikud viited süütegudele, antakse sellest ka õiguskaitseorganitele teada. Kas antud juhul seda on tehtud, peab küsima Riigikontrolli käest. Ma eeldan, et seda te olete ka käsitlenud eelmise aasta 6. juunil 2011, kui Riigikontroll andis ka teie juhitud komisjonile põhjaliku ülevaate selle auditi tulemustest. Nendelt slaididelt olete te ka need väited välja noppinud ja siia küsimustena kirja pannud. Mina viitasin regionaalministrile, püüdes väga konstruktiivselt vastata teie siirale murele, ma loodan, sellest auditist tulenevalt. See audit viitas peamiselt, nagu sai ka mainitud, mitmesuguste lubade registreerimisega seonduvatele probleemidele. Loomulikult on alati küsimus, miks omavalitsustes säärased rikkumised tekiavad. Regionaalminister on omalt poolt ka astunud sammud, mida tema saab astuda. Näiteks kahe registri sidumisega tahetakse muuta selgelt seostatavaks ehitised ja nende elanikud, mis välistab aadressiandmete lahknevused eri registrites.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra siseminister! Avan läbirääkimised. Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Austatud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Proovime nüüd seda loogikat järgida. Kujutage ette sellist olukorda, et näiteks tervisekaitsetalitus tuleb kuskile kohvikusse kontrollima, kuidas neil on seal puhtusega, söökide valmistamise tingimused jne. Kõike seda kontrollides avastatakse paralleelselt näiteks mingi hulk narkootikume. See märgitakse ära, sellest teatatakse. Aga kui kuulata, mida praegu härra minister ütles, siis võib järeldada, et kuna nende eesmärk ei olnud narkootikumide avastamine, siis ei pea keegi sellele reageerima. Praegu oli loogika selline: Riigikontroll läks kontrollima midagi muud, avastas need ebaseaduslikud ehitised, aga kuna nende eesmärk ei olnud avastada või uurida ehitiste ebaseaduslikkust, siis keegi ei peagi midagi tegema. Või Tööinspeksioon läheb kuskile tehasesse ja avastab, et seal tehakse põrandaaluseid relvi, aga kuna nemad on läinud töötingimusi kontrollima, siis ei hakka keegi selle asjaga tegelema, sest see ei olnud nende eesmärk. See on see loogika, mida meile praegu püüdis selgitada härra minister.

Ma arvan, et igal lool peab loogiline lõpp olema. Ma loodan, et see on normaalsele inimesele enam-vähem arusaadav. Isiklikult mina olen sellisest omavalitsusest, kus suvaline samm vasakule-paremale on juba kontrollitav. Mulle lihtsalt ei mahu pähe, kuidas võib ehitada ilma ehitusloata. Minu silmis on see nii tohutu rikkumine, et ma lihtsalt ei kujuta ette, mis võiks majandusel olla veel suurem rikkumine. Seepärast on minu jaoks äärmiselt üllatav, kuidas suhtuvad sellistesse rikkumistesse meie ministrid. Aga küllap me aja jooksul saame targemaks. Küsime nüüd regionaalministrilt, tema kindlasti viitab veel kuskile. Tegeleme küsimusega. Töö kiidab tegijat. Paistab, et nalja tuleb siit veel üsna palju. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

6. Arupärimine Euroopa stabiilsusmehhanismi kohta (nr 152)

Esimees Ene Ergma

Järgmine on Riigikogu liikmete Kadri Simsoni, Viktor Vassiljevi, Aadu Musta, Priit Toobali, Kalev Kallo, Jüri Ratase, Eldar Efendijevi, Enn Eesmaa, Lauri Laasi, Peeter Võsa, Vladimir Velmani ja Mailis Repsi 11. aprillil s.a esitatud arupärimine Euroopa stabiilsusmehhanismi kohta (nr 152). Palun kõnepulti kolleeg Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud rahandusminister! Head kolleegid! Arupärimine Euroopa stabiilsusmehhanismi kohta sai Riigikogus üle antud 47 päeva tagasi. Tutvustades arupärimist, andsid arupärijad teada, et peale seda, kui veebruarikuus allkirjastati Riigikogus Euroopa stabiilsusmehhanismiga ühinemise leping, olid teada tingimused, et mehhanism peaks käivituma 1. juulil 2012 ning esialgu oli päästefondi maht 500 miljardit eurot. Sissemakstava kapitali 80 miljardit eurot pidid euroala riigid sisse maksuma võrdsetes osades viie aasta jooksul. Aga märtsi lõpus leppisid euroala rahandusministrid Kopenhaagenis toimunud kohtumisel kokku Euroopa stabiilsusfondide laenuvõime suurendamise 500 miljardilt eurolt 800 miljardi euroni. Kokku lepiti ka selles, et ESM-i sissemakstav kapital makstakse sisse kiiremini, kui esialgu plaanis oli. Esimene sissemakse tehakse juba selle aasta juuliks ehk 35 päeva pärast ning teine hiljemalt oktoobriks. Selle tulemusena on ESM alates 2012. aasta juulist peamine uute abiprogrammide rahastamise instrument ja EFSF rahastab edasi varem alustatud programme.

Samal ajal kui rahandusministrid Kopenhaagenis selle programmi laiendamises kokku leppisid, oli Eestis juba olukord selline, et õiguskantsler Indrek Teder oli avaldanud arvamust ja pöördunud sellega ka Riigikohtu poole, et Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu säte, mis võimaldab erandjuhtudel teha otsuseid stabiilsusmehhanismi osalisriikidele finantstoetuse andmise kohta 85%-se hääletenamusega, on vastuolus Eesti põhiseadusega, sest see tähendab, et Eestile võetakse kohustusi ka siis, kui Eesti sellega nõus ei ole. Seoses

selle olukorraga, kus Eesti riik praegu on, oleme esitanud rahandusministrile viis küsimust, mida ma ette lugema ei hakka, sest ministril on mugavam seda ise teha ja kohe ka küsimustele vastata. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, Kadri Simson! Palun kõnepulti lugupeetud rahandusministri!

Jürgen Ligi

Aitäh nende küsimuste eest! Kasutan iga juhust, et teemat avalikkusele valgustada – selleks ongi vähe võimalusi olnud. Komisjonides ja pressikonverentsidel küll, aga üldiselt näitab see arupärimine, et selgitatud on ebapiisavalt.

Ma täpsustan preambulis kõlanud ebatäpsusi arvude osas. Kõigepealt, ESM-i kapital on 700 miljardit eurot, sellest 80 miljardit on sissemakstav. Ja ESM-i laenuvõime on endiselt 500 miljardit, mitte 800 miljardit eurot. Aga see 800, mida te nimetasite – ma usun, et te pidasite silmas seda kogumahtu, mis öeldakse olevat Euroopa tulemüüridel üldse. Liidetud on ESM, juba välja antud EFSF-i laenu, liidetakse EFSM, mis on laenuprojekt Euroopa Liidu eelarve tasandil, ja ka Kreeka kahepoolsed laenu 52,9 miljardit, mis on juba välja antud. Ja peale selle on Euroopal oma panus IMF-i ressursside tugevdamisse. Seda nii otsest ei seota Euroopa tulemüüri, aga sisuliselt kõik mõistavad, et Euroopa panus selles on seotud Euroopa ümber tekkinud maineprobleemidega. See on euroalal 150, Euroopas kokku 200.

Ja nüüd küsimused. Kõigepealt: kui Riigikohus leiab, et asutamislepingu sätted on vastuolus põhiseadusega, siis kuidas on Eestil üldse võimalik liituda ESM-iga? Juba preambulis oli teil viide, et valitsus oleks justkui pidanud teadma, et see samm on põhiseadusega vastuolus. Kõigepealt, see asi on kohtus ja kohus sõnastab selle, mis osas võib olla põhiseaduse riive ja kui tugev see on. Õiguskantsler küll kirjutas oma kirja siis, kui oli jäänud paar päeva allakirjutamisotsuseni või täpsemini allakirjutajale volituse andmiseni ja selles protsessis enam mingeid lepingu avamise võimalusi ei olnud. Tema kirjutas oma kirja jaanuari lõpus ja praktiliselt paari päeva jooksul pidi saama volituse meie suursaadik, kes sellele alla kirjutas. Õiguskantsleri kirju ei tasu müsti-

fitseerida. Ma huvi pärast vaatasin järele: kahe aasta jooksul on õiguskantsler kirjutanud 91 kirja. Tema ei ole see, kes ütleb, kas on põhiseaduse rikkumisega tegemist või mitte. Me ootame Riigikohtu arvamuse ära. Oma argumente me oleme põhjalikult selgitanud. Päriskindlasti on, mille üle õiguskantsleri väidetes saab vaielda, ja päris kindlasti on, mille ülenendes vaielda ei saa. Selles dokumendis, mis ta on koostanud, on ka jämedaid vigu, mis aga ei tähenda, et kogu tema taotluse saatus on ette määratud.

Teine küsimus: kas ajakirjanik eksis, kui kirjutas, et ESM-i sissemaks on finantseerimistehing ja võrreldav aktsiate ostuga? Ei, ajakirjanik ei eksinud ja teie rahanduskomisjoni liikmena kindlasti ka ei eksi, kui te seda nii defineerite. See on finantstehing.

Kolmandaks: EFSF-i ja ESM-i mõju Eesti võlakoormusele. Kas võlakoormuse kasv ei tee ministri meelt mõruks? Ikka teevad sellised asjad meelega mõruks, aga võlakoormust mõjutab küll EFSF otseselt selles osas, mis puudutab tema väljaantud laenu. Antud garantii otsest võlakoormust ei mõjuta. Ja ESM-i puhul võib öelda, et me teenindame seda kapitali, kui kohus selle võimaluse annab, reserve arvel. EFSF peaks mõjutama Eesti võlakoormust tipp hetkel 3,1% ulatuses SKT-st. On selge, et see on oluline summa, aga Euroopa tasemel siiski mikroskoopiline. Sellised numbrid oleksid Euroopas väga head aasta defitsiidi näitajad, aga Euroopa paraku on sellest veel kaugel. Minu meele teeb muidugi igasugune vastutustundetute abistamine mõruks, mis aga ei tähenda, et ma sellest keelduksin. Nad on selgelt asunud meeleparandamise teele ja ka nende majandus on tänu sellele hakanud kohanduma. Edasi: 2016. aastaks prognoosime EFSF-i mõju kahanemist 3,1%-lt 2,6%-ni. Algavad ka tagasimaksud. Samuti kasvab loodetavasti SKT nominaal. Aga see on arvestuslik võlg ja sellega ei kaasne intressikoormust, küll aga peaks lisama intressitulu.

Neljasküsimus: kuidas rahastaks Eesti ESM-i kapitali sissemakseid? Kas teine sissemakse tuleks teha riigieelarvest? See on, nagu ma ütlesin, finantstehing ja 30 miljoni ulatuses on tegemist juba eelarves oleva summaga. Aga tõesti, see Euroopa tasemel tehtud otsus, et sissemakseid kiirendatakse, on säärane asi, et selle täitmine, et tänavu makstakse kaks sisse,

eeldab meie eelarve muutmist. Seda me arutasime kaks kuud tagasi ka eurogrupis ja minu ettepanek oli – see läks ka läbi –, et kui kokkulepe oli enne, et otsustatakse oktoobris, siis sai sinna lisatud klausel, et arvestades, austades, respektierides riikide eelarveprotseduure. Ja meie eelarveprotseduurid näevad ette, et seda saab teha hiljemalt detsembris. Ma ei usu, et me peame näitama juba oktoobris seda summat suuremana.

Viies küsimus: kui tõenäoliseks peate, et stabiilsusmehhanismi laenuvõimet võidakse veelgi suurendada? See ei ole tegelikult ennustamise küsimus, see on otsustamise küsimus. Ma küll ei ole laenuvõime suurendamise toetaja, aga otsus langetatakse konsensusega, juhul kui nii otsustatakse. Ma ei pea praeguse seisuga tõenäoliseks, et see tuleb tõsiselt päevakorradele. Aga eriti kõrvalseisjate poolt on kõlanud selliseid suurejoonelisi ettepanekuid, et muudkui aga tugevdame tulemüüri. Eks me sellele 500 miljardile seepärast andsimegi selle 800 miljardi kuju, et osutada, mis instrumendid kõik juba käigus on. Ega see ei pea tingimata olema ainult ESM. Üks soov oli, et tõstame triljonini, ja teine soov, et tuleks tõsta kahe triljonini. Meie vastus oli, et palun, siin on teile triljon dollarites. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Läheme küsimuste juurde. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Mehhanism peaks käivituma 1. juulil 2012. Samas on meie Riigikohus teada andnud, et otsustamiseks, kas see on kooskõlas Eesti riigi põhi-seadusega, vajavad nad lisa-aega ja tõenäoliselt enne 1. juulit 2012 nad oma otsust ei langeta. Kui see otsus on selline, nagu valitsus kardab, kui see otsus on selline, et piirdumine 85%-se häälte osakaaluga on Eesti põhiseaduse vastane, kas siis Eestil on peale 1. juulit üldse võimalik sellest mehhanismist lahku lüüa?

Jürgen Ligi

Me ei saa sellega liituda, kui Riigikogu ei saa seda Riigikohtu otsuse tõttu ratifitseerida. Siis on muidugi hästi piinlik olukord, sest oleme Euroopas olnud väga tublid koostöö tegijad

ja saavutanud liitlaste abiga väga häid tulemusi. ESM-iga seoses meenutan, et olles alguses peaaegu üksi, õnnestus mul suhteliselt kangekaelselt läbi suruda ESM-i suhtes soodsam suhtumine. Mulle soovitati isegi kodus seda asja mitte ajada, aga ometi tulemus tuli. Või võtame põllumajanduse otsetoetuste vaidluse, kus me oleme jällegi ajanud järjekindlalt oma rida, võtnud tugevasti sõna ja saavutanud juba usutava võimaluse, et Balti riikidele tehakse erand. See on asi, mida on ajanud Eesti, olen ajanud mina isiklikult. Jällegi on küsimus meie tõsiseltvõetavuses: on halb, kui me ise panustades hoiame kõrvale, mingitel juriidilistel põhjustel küll, aga siiski. Kõrvalehoidmine on fakt. Teisi riike, kes ESM-iga liituvad, on 16, nendel on ka põhiseadused, ka nendel on suured iseseisvustaatlused. Aga nemad teevad selle ära. Ja meie arvame siis – see on tegelikult ju vaidluse sisu –, et me oma 0,18%-se osalusega peaksime igal konkreetsel juhul saama vetoõiguse võrdselt nendega, kellel on 15%-ne osalus. Vaidluse sisu on ju see, kas väga erandlikus olukorras kehtib väikeosalusega riikide vetoõigus. Reeglina see kehtib, mis on suur erand finantsinstitutsioonide puhul. Väga äkilise finantsilise ebastabiilsuse korral, ütleb lepingu punkt 4.4, tuleb kasutada kõrgelt kvalifitseeritud häälteenamust 85%, et otsus läbi läheks. Põhimõte on, et kui ettepaneku teevad Euroopa Keskpank ja Euroopa Komisjon, nende analüütikud, ja see on neutraalne ettepanek, siis ei saa väikeosalusega üksikriik otsust blokeerida. See peaks juriidiliselt täpselt öeldud olema.

See ongi see, mille üle me vaidleme. Enamasti tehakse otsused konsensusega, aga väga erandlikus olukorras nõutakse väga suurt häälteenamust, 85 + n%, et otsus langetada. Õiguskantsler arvab, et ka sellises olukorras on osalus 0,18% või mis iganes võrdne 15%-ga. Meie seda ei arva. Ma ei usu ka, et Riigikohus langetab musta või valge otsuse. Riigikohus langetab küllalt keerulise otsuse, mis tõenäoliselt kellelegi eriti ei meeldi. Aga seda, et tuleb lihtsalt kõiges õiguskantsleriga nõustuv otsus, mina ette ei kujuta. Sellisel seisukohal võisid olla ainult kohtusaalis viibinud euroskeptikud, kes õigusekspertide nime all esinedes ei suutnud tegelikult argumente üldse mitte kaalutleda, vaid tutvustasid oma maailmanägemust, mis oli päris mitmekesine.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Härra rahandusminister! Viimased uudised Euroopast räägivad justkui, et kasinusest on loobutud. Mida see peaks tähendama? Kas hakatakse siis uuesti laenama või mida see näiteks Eestile võiks tähendada?

Jürgen Ligi

Kasinusest loobuda ei saa kuidagi. Või õigem oleks kasutada sõna "vastutustunne". Vastutustundest Euroopa ei loobu. Riigid, kes sellest loobuvad, muutuvad maksejõuetuks – see on selge. Euroopa on elanud suures osas üle jõu ja riigid, kes sellest kõvasti räägivad, on veel eriti kehvast seisust. Pole saladus, et ilmakaare järgi on jutt lõunast, enamasti riikidest, mis piirnevad Vahemerega. See, et kuskil olid valimised ja retoorikas kõlas kasvustrateegia eesmärk, ei muuda tõsiasja, et kulutatakse üle jõu. Kasvuprobleemid ei ole mitte ebapiisavas avalikus kulutamises, vaid struktuurireformides. Rahandusministrite viimasel koosolekul küll tapeti ära igasugune kasvuretoorika, mis polnud tõlgendatav struktuurireformidena, mis kasvu toetavad. Need struktuurireformid on ju teada – need on agendas olnud nondes hädas olevates riikides, aga ka teistes, kes ülemääraste defitsiidi käes kannatavad. Need on konkurentsipiirangute kaotamine, Euroopa siseturu avamine, tööturu liberaliseerimine, sotsiaalsüsteemi jätkusuutlikkuse tagamine. See on see, mis tegelikult tagaks kindluse, võimaluse investeerida. Eesti on selles mõttes nagu hoopis teises servas. Struktuurireformid on meil valdavalt tehtud, investimisvõime on olemas, kasv on ka.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra rahandusminister! Avan läbirääkimised. Kutsun kõnepulti kolleeg Kadri Simsoni.

Kadri Simson

Lugupeetud kolleegid! Ma reageerin alustuseks rahandusministri esimesele lausele, kus ta avaldas rõõmu, et saab üle tüki aja rääkida Riigikogus ka ESM-ist. Tal on olnud vähe võimalusi ESM-i teemat siin saalis tutvustada. Kui meelde tuletada euroala abipakettide aru-

telusid siin Riigikogus, siis möödunud aastal oli sel teemal ainult üks oluline riiklikult tähtsa küsimuse arutelu. See toimus Keskerakonna fraktsiooni algatusel ja me kuulasime siis majandusprofessor Urmas Varblase ja Indrek Neivelti seisukohti. Toimus väga elav küsimuste ja vastuste voor.

Sealt edasi pöördusime fraktsioonina rahanduskomisjoni poole, et arutelu jätkataks selle komisjoni vedamisel. Sellele järgnes pikk vaikus, mida vahepeal katkestas kiirkorras hääletus ühel õhtul enne vabariigi aastapäeva, kui ilma suurema analüüsita ja mööda minnes Riigikogu kodukorra tavapärasest protseduurist hääletati liitumist ESM-iga. Ja nii me olemegi olukorras, kus peale Riigikohtu arutelu kõlas avalikkuses väga palju, et sellised sisulised mõttevahetused ja teemasse süvitsi sisseminemine ei peaks toimuma ainult Riigikohtus, vaid õige koht selleks on Riigikogu.

Praegu võime öelda seda, et tõenäoliselt jaanipäeva paiku üritatakse jälle kiirkorras ratifitseerimisega Riigikogu saali tulla. See aga tähendab, et arutelu summutatakse ja toimib häälte masin – nii on alati, kui midagi on vaja kiirkorras ratifitseerida. Aga meie arupärimine oli ikkagi kantud murest, et selliste abipakettidega ühinemise korral on Eesti kohustused nii suured, et kui käivitub negatiivne stsenaarium ja asi pöördub mitte laenuvõtja, vaid meie kui käenduse andnud riigi vastu, siis on koormus nii ränk, et me seda kanda ei suuda. Tegelikult ei tohiks kergemeelselt öelda, et ehk läheb see karikas meist mööda ja et tegu on kahest halvast parema variandiga. Selliseid asju tuleb inimestele seletada märksa enam, kui seni tehtud on.

Mis puutub arutelusse Riigikohtus, siis õiguskantsler on ju kinnitanud, et ta ei ole lihtsalt tuimalt millegi vastu, et ta ei ole vastu Eesti liitumisele ESM-iga, aga küsimus on kiirmenetluse punktis. Sealt edasi: kui me ühineme ESM-iga, siis meie arvamus enam oluliseks ei peetagi, teised riigid otsustavad meie eest meile võetavad kohustused. Ja see poliitiline retoorika, et kui me ei liituks, kui me ei ratifitseeriks, siis vaataksid kõik ülejäanud euroriigid meile pahaselt, sest me oleme n-ö kõrvalehoidjad – ma arvan, et selle sõnavõtu sobib lõpetada õiguskantsleri tsitaadiga, et põhiseaduse järgimine ei tähenda, et meie liitlased meist eemale pöörduksid. Me oleme koge-

nud seda teiste riikide puhul, kus peetakse oma parlamenti selliste kaalukate otsuste vastuvõtmisel olulisemaks. Ja me oleme alati respekteinud riike, kus valitseb parlamentaarne demokraatia ja kus just sellest põhimõttest lähtutakse. Miks me ei peaks arvama, et ka meie puhul meie oma põhiseaduse järgimist mõistetak? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kadri Simson! Palun, härra rahandusminister, saate võimaluse osaleda meie läbirääkimistes!

Jürgen Ligi

Mõni kommentaar. Kiirmenetlust valitsus kindlasti ei poolda, aga muidugi me annaksime oma parima, et seda saaks Riigikogus menetleda, ja menetleda tähtjaks, mis on 1. juuli. Seega mõtlen siin Riigikogu kiirmenetlust.

Mis puutub kiirmenetlusse ESM-is, siis veel kord: see on iseenda finantsstabiilsuse tagamine. Me oleme kohtuasja raames pikalt seletanud, et mittereageerimise kahjud, juhul kui neutraalne ekspertiis sellise hinnangu annab, on suuremad kui võimalik rahaline kaotus muul juhul. See, et meie eest otsustavad teised riigid, on lihtsalt üks vigane arvamus. Me kuulume ise nende riikide hulka, me ei ole keegi väljaspool. ESM ei ole mingisugune koll, kes meie eest otsustab, ja need ülejäänud 16 samuti mitte. Ning tõenäosus, et me väga vajame teatud otsust, on ju vähemalt viis-kuus korda suurem kui see, et me jääme vähemusse.

Eeldada kogu aeg, et me peame ennast Euroopa eest kaitsma ja ainult raha välja käima, ise midagi vastu saamata – see on tegelikult absurdne. ESM ei toimi ka juhul, kui riigid ei suuda kohustusi täita. Tähendab, need summad iseenesest ei käi meile üle jõu. ESM ei toimi niimoodi, et ta pöörduv häda korral liikmesriikide poole. Ta moodustab puhvreid. ESM on väga konservatiivselt toimiv organisatsioon ja ta saab ise hakkama. Ta saab ka turult laenata. Ta ei laena välja kapitali, vaid ta laenab välja turult laenatud raha. Ning isegi kui ta kahjumit kannab, siis esiteks, ta ei jäta seda sisse nõudmata, ja teiseks, ta ei pöördu liikmesriikide poole. See on üks absurdsusi, mis õiguskantsleri ja tema meeskonna argumentatsioonis sisaldub.

Õelda, et kiirmenetlus on igati ohtlik asi – kordan veel, et ESM on IMF-i Euroopa analoog ja IMF-is ei ole mingit kiirmenetlust. Seal tehakse kõik laenuotsused lihthälteenamusega. Keegi pole aga siin käinud ja samasugust reetoorikat kasutanud. Kusjuures IMF paneb raha kõige erinevamate maailma piirkondadesse, mõnel pool on risk palju suurem ja kasulik mõju meile palju väiksem. Ja te ei ole nurisenud. See on lihtsalt üks näide, kuidas saab kontekstivabalt vaidlustada ühte detaili Euroopa IMF-ist, jättes vaidlustamata kogu aastakümnetepikkuse IMF-i praktika, mille puhul tehakse lihthälteenamusega otsuseid.

Mis puutub kõrvalehoidmisse, siis loomulikult oleme sel juhul kõrvalehoidja staatuses. Loomulikult on meie tõsiseltvõetavus mitmesugustel läbirääkimistel hoopis teine. Loomulikult on meie maine rikutud. Siin ei ole midagi vaielda, see on niimoodi. Meilt oodatakse lahendust: tehke midagi, ärge sõitke jänest! Te peate leidma juriidilise lahenduse, kuidas ka ise panustada, mitte olla ainult saaja – saaja nii mitmesugustest fondidest kui ka üldise stabiilsuse raamides. Jänesena me eurosooni ei pürganud. Selles mõttes hakatakse Eestisse kahtlemata halvemini suhtuma, kui me kõrvale jääme. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

7. Arupärimine eelseisvate muudatuste kohta Maksu- ja Tolliametis (nr 158)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Kalev Kallo, Kadri Simsoni, Marika Tuus-Lauli, Mihhail Stalnuhhini, Valeri Korbi, Lauri Laasi, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi, Tarmo Tamme, Jüri Ratase ja Viktor Vassiljevi tänavu 18. aprillil esitatud arupärimine eelseisvate muudatuste kohta Maksu- ja Tolliametis (nr 158). Palun, kolleeg Kalev Kallo, kõnepulti!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud minister! Lugupeetud kolleegid! Ajakirjanduses on leidnud käsitlust kavandatavad muudatused Maksu- ja Tolliameti struktuuris ning töös, mille

käigus nähakse ette viia töökorraldus üle regionaalselt mudelilt valdkondlikule. Senise nelja administratiivse teeninduspiirkonna asemel soovitakse moodustada üks ühtne piirkond. Tallinnas, Tartus, Pärnus ja Jõhvis paiknevad regionaalkeskused likvideeritakse ja nende asemel jätkavad tegevust kompetentsikeskused. Ümberkorralduste tulemusena koondatakse 160 töökohta, neist 40 on praegu täitmata.

Nimetatud muudatusi on avalikkusele seni ebapiisavalt selgitatud, mille tõttu esitasime rahandusministrile neli küsimust. Arupärimine on meil esitatud 18. aprillil ja tugineb tolleks ajaks ajakirjanduses ilmunud informatsioonile. Küsimusi ma aja kokkuhoiu mõttes ei hakka ette lugema. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalev Kallo! Palun teid, lugupeetud rahandusminister, uuesti kõnepulti!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Hea meelega selgitan, kuigi ma ei arva, et kõigi riigiasutuste sisemine töökorraldus on üldse avaliku debati kohustuslik teema. Riigiasutuste suhet rahvaga võib arutada, aga nende sisemine töökorraldus ei pruugi tingimata aruteluteema olla, välja arvatud juhul, kui tegemist on priiskava struktuuriga. Kõnealusel juhul on tegemist vastutustundliku reformiga, mida mina kindlasti toetan.

Esimene küsimus: "Millised puudused on praegusel kujul Maksu- ja Tolliameti töös, mis nõuavad süsteemi olulist muutmist?" Ega muid otseseid puudusi ei peagi siin põhjenduseks tooma, lihtsalt kohmakas struktuur tuleb ümber teha. Ei ole põhjust hoida nelja teeninduspiirkonda, kui sisuliselt saab teenindusega tegelda üks juhtimistasand – ei ole kahte juhtimistasandit vaja. Kokku aitab kahest tasandist täiesti. Maksuameti suhe maksumaksjatega on viimaste aastatega kardinaalselt muutunud, just e-riigi arenguga seoses. Kõik me teame, kuidas me täidame maksudeklaratsiooni – domineerivalt teeme seda elektroonselt. Ka ettevõtetel on maksuametiga põhiliselt elektroonne suhe. Selleks ei ole vaja keerulisi juhtimisstruktuure, et seda üleval hoida. E-teenuste maht on peamine muutuste põhjustaja, füüsi-

liselt ei suhtle maksuametiga enam ei üksikisikud ega ettevõtted.

Mis puutub sellesse, miks me seda muutma peame, siis eesmärk on loomulikult kulude ratsionaalsem suunamine. Maksuamet tahaks motiveerida oma töötajaid, tahaks investeeritud teha, mitte üleval hoida tarbetuid struktuure ja kohmakaid tugiteenuseid. Palgatõusu põhiline allikas on ikkagi riigisektori ratsionaliseerimine, mitte uued rahaeraldised.

Teine küsimus: "Kas olete kindel, et muudatuste elluviimisel ei kannata inimeste ja ettevõtete teenindamise kvaliteet ning ei kasva bürokraatia suhtlemisel ameti ametnikega?" Kindlasti bürokraatia sellega väheneb, kui üks juhtimistasand ära kaob. Klient selle vähene-mise pärast ei kannata, pigem vastupidi. Küsimus on ju ka kvaliteedis – kui efektiivsed on struktuurid, kui palju mõistlikumalt õnnestub raha suunata. Siin ei ole tegemist raha äravõtmisega. Lihtsalt töötajad saavad paremini motiveeritud, investeeringud on tulusamad ja me võime öelda, et ka maksumaksja on siis paremini teenindatud. Lõppkokkuvõttes aga saavad maksud paremini kogutud, sest maksukogujate maksukontroll hakkab olema tihedam.

Varsti saadame Riigikogu poole teele ka maksukorralduse seaduse muutmise eelnõu, mille järgi maksuhaldur ja kohustatud isik, kui nad teisiti kokku ei lepi, viivad menetlustoimingu läbi maksuhalduri ametiruumides, mis paiknevad isiku elu- ja asukohale kõige lähemal. Seda ohtu, et jooksutatakse kuhugi kaugele, ei ole. Kui president tõi oma aastapäevakõnes regionaalpoliitikast rääkides näiteks Paide, siis esimesena kriipis seal kahtlemata kõrvu maksuameti küsimus. Aga fakt on, et kliente teenindav üksus jääb Paidesse alles ja mitte keegi ei jooksuta klienti ka tulevikus Jõhvi. Isegi kui selliseid juhtumeid varem oli, siis nüüd neid ei ole ja ausalt öeldes ma ei kujuta ka ette, kuidas see üldse võis juhtuda. Võib-olla ma pean selle üle kontrollima, miks pidi üks Paide maksumaksja Jõhvis käima. Üldiselt ju maksumaksjad keskuse selle tasandiga ei suhtle.

Kolmas küsimus: "Kuidas on kavandatud koondatavate töötajate abistamine uute töökohtade leidmiseks?" Eks Maksu- ja Tolliamet omalt poolt jagab seal maksimaalselt inimestele informatsiooni, nõustab neid, annab abi CV koostamisel. Inimesed on väärtus ja keegi

inimestele halba ei taha. Pigem on see valus samm igale juhile. Lihtsam oleks see tegemata jätta ja lasta tarbetutel ametikohtadel edasi vireleda. Uutes oludes muutuvad need tõesti tarbetuks. Maikuu jooksul saavad läbi kohtumised töötukassa esindajatega, kes neid inimesi nõustavad. Ma väga loodan, et need, kellele uues süsteemis võimalust ei pakuta, leiavad omale uue ameti.

Neljas küsimus: "Kas kavandatava reformi regionaalset mõju on analüüsitud ning kas regionaalministrile, kes on seatud ametisse, seismaks piirkondliku arengu eest, on reformi maakondlikke mõjusid tutvustatud?" Jah, regionaalminister on asjaga kursis. Regionaalsete mõjude kohta nii palju, et koondamised on proportsionaalsed. Ei ole nii, et koondatakse kuskil kaugel ja keskuses mitte. Koondamised on regionaalselt proportsioonid. Seega võiks öelda, et regionaalpoliitiline mõju on numbriliselt olematu. Aga mina ei kuulu nende entusiastide hulka, kes arvavad, et mingis regioonis tuleb mittevajalikke ametikohti vägisi ja kalli hinnaga alles hoida. Ma ei toeta sellist asja, see ei ole kohane ei inimväärikuse ega ka riigisektori väärikuse seisukohalt.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Nüüd siis küsimused. Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra minister! Vastuses kõlas jutt põhiliselt maksuametnikest, aga kuna tegemist on Maksu- ja Tolliametiga, siis on mängus ka tolli pool. Mõned korrad on mulle ja ma tean, et ka teistele helistanud ettevõtjad, kellel on probleeme piiriületusega. Seaduse järgi võib kohtades, kus tolliametnik alaliselt kohal ei ole, tollimise aja kokku leppida, st tellida tollimise. Aga seadus ei kohusta tolliametnikku sinna minema ning seda ei ole vahel ka tehtud ja on tekkinud probleeme. Kas selle koondamisega ka tolli pool kannatab?

Jürgen Ligi

Eks ma räägi maksuametist ka seepärast, et see nimi kõlab suupärasemalt. Aga tollil on natuke teistmoodi iseloom ja tollile pigem kohati panustatakse rohkem. Ma täpseid proportsioone ei julge öelda, aga maakondlike keskuste ümberkorraldamine puudutab eelkõige

ge maksundust, mitte tollindust, niivõrd kui võrd neid üldse eristada saab. Ega siin ei olnud ka otseselt juttu maksuametnikest, tegu on ikkagi tugiteenustega ja selle ala juhtivspetsialistidega. Need inimesed, kes tegelevad vahetult kodanike ja muude klientidega, koguvad makse – nende panus tegelikult suureneb, nende osakaal suureneb. Kindlasti tekib nende rahaliseks stimuleerimiseks rohkem võimalusi.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra rahandusminister! Kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Austatud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mõni aeg tagasi – võib-olla nädalatuus on sellest möödunud – oli meil Riigikogus külas üks eurokomisjoni ametnik, keda huvitas meie maksusüsteem, sh see, kuidas töötab Maksu- ja Tolliamet. Vestlesin temaga poolteist tundi ja lõpuks pidin ise endale tunnistama, et ammu pole ma nii kaua suutnud midagi positiivset rääkida. Sest kuigi meil on ideoloogilisi probleeme maksusüsteemi kui põhimõttelise substantsiga, siis selles suhtes, kuidas töötab Maksu- ja Tolliamet, ei saa mingit pretensiooni olla. Amet töötab nagu kell. Püüdkime meelde tuletada, millal me oleme midagi kuulnud mingitest tõsistest probleemidest selles vallas! Maksukogumine on meil kõige kõrgemal tasemel, samuti kõik see, mis puudutab deklareerimist. Minu arvates see amet töötab kui mitte suurepäraselt, siis igal juhul väga hästi. Milleks on vaja reformida seda, mis niigi töötab? Etteheiteid ju ei ole. Vaat sellest on raske aru saada. Samal ajal on ju tohutult probleeme teistes valdkondades. Milleks on vaja hakata reformima järjekordset struktuuri, teadmata, mis sellest lõppude lõpuks välja tuleb? Raskel ajal oleks vaja teatud neutraliteeti hoida vähemalt nende suhtes, kes aitavad seda aega üle elada. Maksuamet on üks neid organisatioone. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Rahandusminister soovib samuti läbirääkimistes osaleda. Palun!

Jürgen Ligi

Kõigepealt ma tänan muidugi opositsiooni esindajat maksuameti kiitmise eest! Tagasihoidlikult siiski ütleksin, et igas riigiametis on puudusi ja maksuametist võiks neid ka esile tuua.

Mis aga reformidesse puutub, siis neid tingib mõneti ka maksuameti ja, mis seal salata, Rahandusministeeriumi tubli töö. Me oleme lihtsalt jõudnud selleni, et tolles valdkonnas teenindatakse kliente, ilma et nad peaksid uksi kulutama. Nii et seda reformi sunnivad peale vabanev ressurss ja kvaliteedi tõus. Ei ole lihtsalt vaja seda keskmist juhtimistasandit. Nii lihtne see ongi. Ühelegi kliendile ei ole seda vaja ja see mõjub kokkuvõttes ka tolle inimese väarikusele, kelle juures kliendid ei käi. Ta tajub, et ta on tarbetu.

Maksuameti külastuste hulk väheneb kiiresti ka esimesel tasandil. Küsige raamatupidajate käest, kui tihti nad maksuametis käivad! Ma võin öelda, et see on regionaalselt küll erinev, aga siiski. See on elektroonne töö, selleks ei ole vaja hoida mingisuguseid suuri tugiteenuseid. Panus tuleb teha nendele, kes teevad olgu siis tollis või maksuametis tegeliku kontrolli, tagavad maksude laekumise ja maksumaksjate teenindamise. Neid inimesi me hoiame, neid inimesi me tahame motiveerida. Ja me soovime, et nende suhtlus maksumaksjaga oleks veel sujuvam, et me saaksime tõhusamalt investeerida, ei kulutaks mõttetule tööle. See on see põhjus. Kahjuks üksikute inimeste puhul see tähendab ka töökoha kaotust, aga ju nad leiavad endale mõne produktiivsema koha. Niimoodi on meie ühiskond üles ehitatud ja seda kahetseda küll ei maksa.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

8. Arupärimine Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kodukulude poliitika kohta (nr 150)

Esimees Ene Ergma

Järgmine on Riigikogu liikmete Urve Palo, Neeme Suure, Lembit Kaljuvee, Kalle Laaneti, Heljo Pikhofi, Inara Luigase, Andres Anvelti, Jaan Õunapuu, Eiki Nestori, Marianne Mikko ja Deniss Boroditši tänavu 10. aprillil esitatud

arupärimine Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi kodukulude poliitika kohta (nr 150). Palun kõnetooli kolleeg Urve Palo!

Urve Palo

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Head tublid ja visad kolleegid! Isamaa ja Res Publica Liit seadis oma valimiseelses propagandas esile lubaduse võimul olles vähendada kodukulusid. IRL-i esimees küll täpsustas enam kui aasta hiljem peale valimisi, täpsemalt tänavuse 11. aprilli "Foorumi" saates, et IRL mõtles kodukulude vähendamise all kõigest võimalust võtta Euroopa Liidu vahendite toel KredExi kaudu laenu ja soojustada oma korterelamuid. Aga inimesed ootavad, et võimupartei viib oma lubadusi ellu ning tegeleb laiemalt ja sisuliselt kodukulude vähendamisega ning nendega seotud hindade alandamise ja nende tõusu ohjeldamisega. See ootus on igati õigustatud – seda ju lubati!

Paraku on tegelik pilt hoopis teistsugune. Vastavalt Statistikaameti andmetele olid 2012. aasta aprillis kaupade ja teenuste administratiivselt reguleeritud hinnad eelmise aasta aprilliga võrreldes ligi 11% kõrgemad. Kõige enam mõjutasid indeksit just eluasemele tehtavad kulutused, mis moodustasid kogu kallinemisest peaaegu poole. Nendest omakorda ligi 80% andsid aastaga ligi 14% kallinenud elekter ning samuti kallinenud soojusenergia ja gaas. Samasuguseid andmeid võib tuua ka märtsikuu kohta.

Muuseas, majandusminister Juhan Partsi ametiaja jooksul on elektrienergia riiklikud maksud ja tasud kasvanud 204%. Toasooja käibemaks on suurenenud 5%-lt 20%-le. 2011. aasta keskmise palga kasv 5,4% jäi kaks korda alla kodukulude kasvule. Ja suurt positiivset muutust pole oodata ka tänavu, mil Rahandusministeerium prognoosib keskmise palga kasvu pidurdumist 3,8% juures.

Kodukulude suur kasv mõjutab enamikku Eesti inimesi, kuid eriti haavatavad elanikkonna grupid on eakad ja lastega pered, kelle eluasemekulud moodustavad talvisel perioodil olulise osa igakuistest väljaminekutest. Lisaks suutmatusele ja tahtmatusele pidurdada kodukulude kasvu ei ole valitsusel edastada ka häid sõnumeid selle kohta, kuidas on plaanis muul moel parandada perede toimetulekut, olgu siis lapsetoetuse või teiste toetuste suurendamisega

või muude toimetulekut kergendavate meetmetega.

Seetõttu küsivad 11 Riigikogu liiget majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsi, kuidas kavatseb viis aastat ametis olnud ja kodukulud alla viia lubanud minister leevendada oma valitsemisalas toimunud rekordilist hinnatõusu. Veel tahame teada, mil moel plaanib riik täita eurodirektiivide nõuet, mille kohaselt peavad toasoe ja elektrienergia olema teenused, mis peavad olema minimaalses kokkulepitud hulgas igapäevase kättesaadavad. Ning milliste meetmetega kavatseb valitsus leevendada elektrituru avanemisest tingitud elektri kallinemist 2013. aasta jaanuaris? Suure tõenäosusega kallineb elekter tarbijatele 16%. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Nüüd palun kõnepulti majandus- ja kommunikatsiooniministri!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Austatud arupärijad! Enne kui ma vastan küsimustele, õiendaksin sissejuhatuses teie pahatahtliku märkuse minu erakonna valimislubaduse ja väidetava tegelikkuse vahel. Kui te vaatate veel kord Isamaa ja Res Publica Liidu valimisprogrammi, siis üleskutse "Kodukulud alla!" juures oli viis põhilist lubadust ja kõiki neid me ka täidame. Ma ei halvustaks üleskutse "Kodukulud alla!" raames seatud eesmärki meie elamufondi uuendada. Nagu ma kohe arupärimisele vastates toonitan, meie arvates see ongi tegelikult asi, millega igal Eesti inimesel ja perel on võimalik saavutada reaalne kokkuhoid, sõltumata sellest, mida teevad kütusehinnad – kas need sõltuvad maailmaturu hindadest või meie piirkonna hinnakõikumistest energia tootmisel. Me teame, et soojakulud moodustavad kõige suurema osa iga perekonna eelarvest. Soojakuludes kokkuhoid 50% on märkimisväärne kokkuhoid ja seda pikaks ajaks, sõltumata paljuski sellest, milliseid muutusi teevad läbi kütusehinnad.

Tulles nüüd teie arupärimise juurde, esitan kõigepealt palve ka selles osas korrektne olla ja mitte ajalehest ajalehte ja väljaütlemisest väljaütlemiseni desinformeerida mitte ainult oma valijaid, vaid kõiki Eesti inimesi. See on

olnud meie siiras soov, aga selle arvestamine on kulgenud vahelduva eduga.

Aga nüüd esimene küsimus: "Kuidas kavatsete leevendada elektri ja soojusenergia hinnatõusu olukorras, kus olete viis aastat olnud minister ning teie valitsusalas on hoolimata Teie lubadustest kodukulud alla viia toimunud rekordiline hinnatõus?" Esiteks on see kindlasti väga lennukas, kuid argumenteerimata väide, et majandusministri valitsemisalas on toimunud rekordiline hinnatõus. Vaatame fakte. 2006. aastal maksis elektrienergia Eestis 2,67 eurosentit kilovatt-tund ja võrgutasu oli 3,9 senti kilovatt-tund. 2011. aastal elekter maksis 3,2 senti kilovatt-tund ja võrgutasu oli 3,9 senti kilovatt-tund. Teisisõnu: võrgutasu langes vahepeal, 2008. aastal, ja tõusis 2011. aastaks tagasi kunagisele tasemele. Põhjustest ma räägin natukene hiljem. Põhiliselt on investeeringud kogu meie elektrivõrku ja sellele lisaks ühendustesse teiste riikidega vajalikud selleks, et luua parem turusituatsioon elektrivarustuses.

Sama kehtib elektri hinna kohta. Kui me vaatame selle tõusu ja võrdleme seda inflatsiooniga, siis elektri hinna tõus on olnud märkimisväärselt väiksem kui inflatsioon. Mõelge selle peale, et ka elektrit toodavad inimesed, kes teevad tööd, kasutatakse erinevaid kütuseid, mille hind on kõik inflatsiooni mõju all. Tulemus aga on, et tegelikult on elektri hind viie aasta jooksul tunduvalt vähem muutunud kui üldine tarbijahinnaindeks. Selle taga on märkimisväärne efektiivsuse kasv ühelt poolt, kuid ma ei kahtle, et tasuks esile tõsta teist meie olulist punkti valimisprogrammis ehk reaalset kontrolli hindade üle, juhul kui hindu kooskõlastab Konkurentsiamet.

Põhiline elektri hinna tõus on olnud kahel põhjusel. Need otsused on langetatud siin Riigikogus. Me teame, et 2007. aastal kehtestati taastuvenergia tasu, mis 2007. aastal oli tarbija eelarves null, nüüdseks moodustab see peaaegu 10%. Ühelt poolt on see positiivne, näitab seda, et me oleme vastavalt oma strateegiale taastuvenergia osakaalu suurendanud, kuid loomulikult on olnud Isamaa ja Res Publica Liidu seisukoht, sh ka minu seisukoht, et Riigikogu 2007. aasta otsus oli ülepakutud. See on tarbijate seisukohalt ebaõiglaselt tasakaalust väljas ja taastuvenergia tasusid tuleb korrigeerida. Samas ma ei ole kuulnud arupärijate

erakonnalt mitte ühtegi reaalse eluga kooskõlas olevat ettepanekut, kuidas taastuvenergia tasusid võiks korrigeerida. Kindlasti tasub selle üle mõtteid vahetada, teie positsioon aga on pigem olnud ju olemasolevaid taastuvenergia tasusid ja kogu seda süsteemi kaitsev kui vastupidi.

Täpselt samasugune abinõu on elektriaktsiis. Elektriaktsiis rakendati tulenevalt kokkulepetest Euroopa Liiduga ja minu teada sotsiaaldemokraadid olid sel ajal valitsuses – sellega ma ei taha öelda midagi, see oli vajalik otsus. Elektriaktsiis on Riigikogu kehtestatud. Ma ei usu ka, et aktsiisi alandamine aitaks sotsiaalseid probleeme leevendada, igasugused aktsiisierisused ju jaotuvad ühtlaselt. Kõige ebaefektiivsem on, kui sotsiaalseid probleeme püütakse lahendada, tehes erisusi kaudsetes maksudes. Sellega me tegelikult soodustame, kui teie retoorikat kasutada, rikkaid, aga mitte neid, kellel on toimetulekuga raskusi. Põhilise, umbes 17%, elektri lõpphinna tõusust ongi moodustanud taastuvenergia tasu, sealt tulenev taastuvenergia suur kasv meie energiaportfellis ja Riigikogu kehtestatud elektriaktsiis.

Oluline on veel kindlasti märkida investeringuid, mida me paratamatult peame energiamaandusse tegema, pidades silmas nii Eesti energiajulgeoleku kui ka varustuskindluse kasvu, vältimaks seda, et Eesti langeb suuremasse sõltuvusse elektri impordist, eriti nendest riikidest, mis ei ole Euroopa Liidu liikmed. Sellised investeringud nagu Estlink 2, avariireservjaamad, aga samuti investeringud Narva jaamade uuendamisse on väga suured projektid, mida talgu korras ära ei teeks. Võrguühendustel ja avariijaamadel on muidugi mõju ka võrgutariifile, kuid need on väga tarvilikud asjad ja nende mittetegemise tagajärjed läheksid meile kõigile tegelikult lõpuks veel rohkem maksma.

Teine oluline asi, mida tuleb tähele panna, on elektri hind võrreldes teiste riikide hindadega. Eurostati andmetel on Eesti olnud viimasel ajal püsivalt üks kõige soodsama elektriga riike Euroopa Liidus. Üksnes Bulgaarias on hind meie omast kriipsu võrra odavam olnud. Lihtne on rääkida, et elektrit võiks palju odavamalt toota-müüa, kuid nüüdseks, pärast elektrituru osalist avanemist, on selle jutu "parim enne" tähtaeg möödas. Pärast turu täielikku avanemist 1. jaanuaril 2013 on see jutt

rikenud kaup, sest turg on kõigile tootjatele ja müüjatele avatud. Igaüks, kes näeb head võimalust elektrit toota ja müüa, on teretunud sellega kohe pihta hakkama, mitte sellest üksnes jutustama.

Kolmas selle küsimuse raames märkimist vääriv aspekt on see, et energiakandjate turuhinnad paratamatult ei sõltu sellest, kes on majandusminister või kes parajasti millegi kohta aru pärib. Näiteks vedelkütusega köetavate katlamajade toodetud soojuse hinnas on kulu kütusele ligi 80% tarbija lõpphinnast. Seetõttu ongi nii minu kui ka minu erakonna kodukult poliitika suunatud mitte hindade ümber häämamisele – hinnad ei ole paratamatult meie kontrolli all –, vaid energia säästmisele. Riik on siin sihikindlalt soodustanud mitmesuguseid energiasäästinvesteeringuid. Usun, et see on õige suund ja seda tegevust tuleb kindlasti suuremas mahus jätkata järgmiselgi Euroopa Liidu finantsperioodil.

Teine küsimus: "Toasoe ja elektrienergia on eurodirektiivide kohaselt teenused, mis peavad olema kättesaadavad minimaalses kokkulepitud hulgas igapähele, ja on riigi ülesanne leida need hoovad, kuidas see teoks teha. Milliseid riiklikke uusi meetmeid on plaanis kasutusele võtta või olemasolevaid kaasajastada, et täita eespool kirjeldatud nõuet?" Korterelamute rekonstrueerimist on riiklikult toetatud alates 2003. aastast. Viimasel ajal on lisandunud ka väikeelamute rekonstrueerimise ja lokaalse taastuvenergia tootmise seadmete soetamise ja paigaldamise toetus. KredExi kaudu on suunatud 59 miljonit eurot struktuurifondide ja kvoodimüügitehingute raha elamufondi energiasäästliku rekonstrueerimise toetamiseks ja selleks, et tõsta inimeste teadlikkust energiasäästlikuma elu võimalustest. Nendes valdkondades püüame ka edaspidi inimesi toetada ja motiveerida. Nähes omanike valmisolekut investeerida efektiivsesse energiakasutusse, püüab valitsus leida vahendid nende investeringute võimendamiseks. Samuti panustame järgmise struktuurifondide programmiperioodi vahendeid sellesse, et suurendada lisameetmetega avaliku sektori hoonete ja elamufondi energiaefektiivsust. Korterelamute renoveerimise toetuse taotlusi oli mai lõpuks ca 400. Keskmise saavutatav sääst on märkimisväärne – 40%.

Avalikkusele on asjaomaseid eksperimente tutvustatud. Näiteks Eesti Televisiooni saade "Ringvaade" korraldas katse ning võrdles soojustatud ja soojustamata maja küttekulusid. Vahe oli kahekordne. See ongi see "Kodukulud alla!" loosung. Selleks tuleb natuke panustada ning kutsuda inimesi üles soojustama ja vajaduse korral kaasa aidata. Me peame arvestama ka seda, et meie elamufondist 97–98% kuulub eraisikutele, mitte riigile ega kohalikele omavalitsustele. Väiksemad soojatootjad on seni saanud Keskkonnainvesteeringute Keskuse kaudu taotleda toetusi nii koostootmisjaamade kui trasside renoveerimiseks. Seda suunda tuleb kindlasti hoida. Kokku on nelja aasta jooksul asjaomase toetusmeetme raames eraldatud toetusi 45 miljoni euro väärtuses, eesmärgiga toetada keskkütte ja lokaalkütte katlamajade kütuse vahetust. Saavutatud kokkuvõtte on eri piirkondades aidanud kaasa kaugküttehindade alanemisele ning stabiliseerimisele. See vastus ei tähenda kindlasti seda, et selles vallas ei ole tegevusväli enam piisavalt avar. Kindlasti tuleb sinna leida veel lisaraha, arvestades mitmete Eesti maapiirkondade ja asumite spetsiifikat.

Kolmas küsimus: "2013. aastal ühineb Eesti Põhjamaade elektrituruga, mistõttu elektrit hakkame ostma börsilt. Täna on Eesti suletud elektrituruhind ligi 45% madalam kui elektri hind avatud turul Nord Pool Spoti Eesti hinnapiirkonnas, mis tähendab, et elektri hinna põhitariif selle võrra kallineb. Kuna põhitariifi osakaal on tarbijate elektriarvetel ca 30%, siis vastavalt tõuseb ca 16% võrra ka elektri lõpphind tarbija jaoks. Milliseid meetmeid planeerib valitsus tarvitusele võtta, et leevendada eesootavat elektri hinna tõusu 2013. aasta jaanuaris?" Kõigepealt küsimuses esitatud väitest, et Eesti suletud elektrituruhind on ligi 45% madalam kui hind Nord Pool Spoti Eesti hinnapiirkonnas. Ma vaatasin järele. Te esitasite aru pärimise 10. aprillil. Selle päeva elektribörsi hind Eesti hinnapiirkonnas oli 40,5 eurot megavatt-tund ehk ca 27% kõrgem reguleeritud hinnast. Aprilli keskmine hind börsil oli 36 eurot megavatt-tund, mis on reguleeritud hinnast kõrgem 17%, mitte 45%. Ma ei toonud seda näidet mitte sellepärast, et kuidagiviisi kritiseerida teid selle pakutud protsendimäära pärast, vaid pigem tõestamaks, et elektri hind avatud turul kõigub. Ka viimasel ajal on olnud

päevi, mil see on olnud reguleeritud hinnast odavam, ja on olnud ka selliseid kuid. Samas me ei saa võtta elektrienergia hinna prognoosimise aluseks vaid tänavuse aasta hindasid. Kui tuua võrdluseks pikemaajalise elektriturukogemusega Soome, siis Soome hinnapiirkonnas oli 2007. aastal elektrienergia hind sama mis Eestis reguleeritud hind. Kuid sellest aasta tagasi, 2006. aastal oli Soome piirkonna keskmine hind meie reguleeritud hinnast 65% kallim. Eesti piirkonna 2012. aasta hinnasuund on võrreldes 2011. aastaga olnud aga madalam, kui me võrdleme esimest nelja kuud.

Euroopa Liit on võtnud eesmärgiks avada üleeuroopaline elektritur alates 2015. aastast. See tähendab, et kaavad ära erinevad hinnapiirkonnad ja elektrienergia tootmise portfelli muutub märksa mitmekesisemaks, kui see on seni Põhjamaades olnud. Seeläbi muutuvad kõvasti ka konkurents ning elektrienergia müügihind. Selguse huvides tuleb lisada, et avatud turu hind ei võrdu tarbija jaoks tingimata börsihinnaga. Tegelikult on hind siiski elektrimüüjaga sõlmitud lepingutest. On võimalik kokku leppida börsihinnast sõltuv või fikseeritud hind. Pikemaajalise lepingu hind võib olla lühiajalisest hinnast soodsam ja seega saab hinnatõusuriski maandada pikaajalise lepingu sõlmimisega. Taastuvenergia toetuste kärpimine on aga reaalne meede, mis aitaks vähendada tarbijatelt nõutavat lõpphinda. Majandusministeerium ongi sellekohase eelnõu esitanud. Ministeerium peab praegu läbirääkimisi suuremate taastuvenergia investoritega, et muuta toetused proportsionaalseks võetud eesmärgiga.

Neljas küsimus. Kuna aega on vähe, siis ma loen ette ainult osa küsimusest: "Miks ei sisalda teie poolt Riigikogule esitatud elektrituruseaduse muutmise seaduse ettepanek elektriturudirektiivi sätteid, mis lubaksid senisest enam tarbijaid kaitsta? Näiteks regulaatorile suurema voli andmine tarbijakaitses või kaitsetute tarbijate väljalülitamise keeld kriitilistel aegadel?"

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, teie aeg on läbi. Läheme küsimuste juurde. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Rääkides taastuvenergia toetustest, viskasite kivi opositsiooni suunas. Ent olgem ausad, võib-olla tegi see teil tuju paremaks, aga see on teie tüli Reformierakonnaga. Ja isegi kui opositsioon oma abikätt pakuks, te ei julgeks seda vastu võtta, kui see halvendaks teie suhteid koalitsiooni-kaaslasega.

Minu küsimus puudutab aga hoopis KredExi toetusi. Ma olen saanud kirja Pärnust ühelt murelikult koduomanikult, kes elab majas, kus on 48 korterit. Maja renoveeriti omafinantseeringuga, võeti pangalaen ja küsiti siis hiljem ka KredExilt toetust, aga KredEx ütles, et tagantjärele mingit toetust ei anta. Aga samas tekkis selles majas elanike igakuisele arvele korraka makse "KredExi käendustasu". Iga ruutmeetri kohta tuleb maksta 0,138 eurot. Kas te oskate seletada, mis asi on KredExi käendustasu? Kas see tähendab jälle peidetud kodukulude kasvu?

Juhan Parts

Ei, kindlasti mitte. Kui ma teie küsimusest täpselt aru sain, siis tõenäoliselt on see renoveerimisprojekt tehtud siis, kui KredExi ainuke meede oli võimaluse korral käendada korteriühistute võetud laenu. See käendus on loomulikult tasuline, aga mitte kasumlik. KredEx annab selliseid käendusi üldiselt kulu-põhiselt. Tõenäoliselt see tasu ongi seal arvel.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Härra minister! Olen teiega sada protsenti nõus, et kodukulude alla- viimise parimaid meetmeid on katlamajade üleviimine hakkepuiduga kütmisele. Hinnavõit oleks 15–20%, lisaks annaks see tööd kohalikele inimestele ja raha jääks Eestisse. Ma küsin: miks see nii aeglaselt edeneb ja miks seda raha nii vähe on, et katlamaju hakkepuidule üle viia?

Juhan Parts

Nagu ma oma vastuses ütlesin, 45 miljonit eurot on olnud riigipoolne investeerimisprogramm, toetamaks kohalikke omavalitsusi ja soojaettevõtteid sõltuvalt nende asukohast. Ma olen nõus, et seda programmi tuleb jätkata, ja

mina näen praegu põhilise allikana 1. jaanuaril 2013 jõustuvast süsihappegaasi kvootidega kauplemise süsteemist laekuvaid tulusid. See raha oleks võimalik selleks programmiks eraldada. 2014. aastal käivituv uus Euroopa Liidu finantsperspektiiv peaks ka olema üks võimalusi, kuna selle abil saab ühelt poolt vähendada inimeste reaalseid kulusid, teiselt poolt aga suurendada märkimisväärselt energiatõhusust.

Võtmeküsimus, nagu me oleme varemgi siin saalis rääkinud, pole tegelikult mitte niivõrd meie suured linnad. Probleemiks on just väikeasumid, väikelinnad ja muud pisemad asulad, kus tõenäoliselt tuleb sellise ergutava meetme käivitamiseks välja mõelda erilahendus. Tihtipeale väikeasumile sobiv lahendus ei ole enam mõistlik väikelinnale. Praegu me tegeleme sellega ja tahame hiljemalt suve lõpuks pakkuda välja tegevuskava lähiaastateks, arvestades olukorraga, mis Eesti soojamajanduses on kujunenud. Mitmes piirkonnas on sellega väga vähe tegeletud. Loomulikult oleks võimalik võtta ka selline positsioon, et paljuski vastutavad nende kaugküttega piirkondade kohalikud omavalitsused – seal on kohalike omavalitsuste ettevõtteid või tegutseb mingi eraettevõtte. Meie hinnang aga on, et probleemsete piirkondade ettevõtetel puudub motivatsioon investeerida, tarbijate nõudlusest jääb selleks väheks. Me peame kuidagi viisi selle takistuse ületama. Usun, et suve lõpuks suudame tutvustada mingit asjalikumate tegevuskava, kuidas sel eesmärgil investeerimine ja katlamajade kordategemine saaks suurema hoo.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Ma jäin mõtlema selle kodukulude ja toasooja probleemi üle. Asi on selles, et Eesti oludes on toasoo selline asi, mida on ellujäämiseks väga vaja, ja siin ei saa me ennast võrrelda ei Bulgaariaga ega näiteks palju jutuks olnud Kreekaga. Toasooja käibemaks oli 2006. aastal 5%, aastal 2007 tõusis üles 20%-ni ja see on paljudele vägagi haiget teinud.

Üks teie kolleegidest seletas riigi maksupoliitikast rääkides, et maksud on ka distsiplineeriv vahend. Jutt läks hästi kiiresti selle peale, et kas te tahate siis viina juua, ja muudele akt-

siisidele-maksudele. Aga kas toasooja puhul ei võiks käibemaks siiski tunduvalt mõõdukam olla? Sellega ei ole vaja kedagi karistada või kasvatada või millestki võõrutada. Mis on teie arvamus selles asjas? Kas toasooja 20%-ne käibemaks kui riigi sissetuleku allikas ei ole natuke palju?

Juhan Parts

Aga nii võiks öelda kõige muugi kohta, mida inimene esmaseks toimetulekuks vajab, alates toiduainetest, ravimitest, esmastest teenustest jne. See vaidlus, kui toasooja käibemaksu määr muudeti ühtlaseks käibemaksu määraga, sai peetud minu teada selle sajandi esimese kümnendi esimesel poolel. Lahendus, mida teha, kui on probleem toimetulekuga, on minu arvates see, et me peaksime toetama neid peresid, kus see toimetulekuprobleem on reaalne. Kui me kehtestame toasooja käibemaksu erisuse, siis saavad sellest osa kõik, ka teie, kes te maksate toasooja eest ja olete hästi rikas inimene, nagu ma lehest lugesin. Miks teie peaksite nautima seda erisust ja teised jõukad samuti? Nii et erisuse kehtestamine on võrdlemisi ebaefektiivne sotsiaalse abistamise meede. Mina toetan igal juhul abi vajavate perekondade otseseid sotsiaaltoetusi, mitte erisuste kehtestamist kõikidele ühtemoodi.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Palo, palun!

Urve Palo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Mul oli plaanis täiesti muud küsida, aga teie eelmise vastuse peale küsin hoopis järgmist. Kas võib eeldada, et valitsuskalitsioon tuleb varsti Juhan Partsi initsiatiivil välja ettepanekuga suurendada toimetulekutoetust ja üleüldse sotsiaaltoetusi Eestis? Tõepoolest, üks moodus on üldiselt aktsiise ja makse alandada, teine võimalus aga läheneda inimeste elu kergendamisele vastavalt vajadusele. Ma ei ole kuulnud, et valitsusel oleks plaan toetusi suurendada. Kas ma olen valesti aru saanud ja sellel rindel on muutusi oodata?

Juhan Parts

Valitsus arutab seda teemat üsna regulaarselt. Kui me vaatame tervikuna sotsiaalkulutusi ja mitmesuguseid sotsiaaltoetusi – väga

erilaadseid, nagu need meil on –, siis tegelikult on kogu aeg üleval küsimus, kuidas abi paremini fokuseerida ja kuidas see oleks n-ö sotsiaalselt jätkusuutlikum, nagu see väljend on. Toetustel peab tõepoolest olema selline mõju, et inimene või perekond, kes on hädas esmaste kulutuste katmisega, saaks olemasolevate sotsiaaltoetuste abil hakkama.

Mis puutub soojakuludesse ja muudesse eluasemekuludesse, siis need on ikkagi arvesse võetud meie tarbimiskorvi maksumuse ja toimetulekupiiri rehkendamisel. Kui need kulud kasvavad, siis automaatselt peaks see kajastuma ka toetuste arvestamises. Iseküsimus on see, kas toimetulekutoetuse suurus tagab praegu n-ö sotsiaalse jätkusuutlikkuse või mitte.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaan Õunapuu, palun!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Austatud minister! Te kahjuks ei jõudnud oma 15 minutiga kõigile viiele küsimusele vastata. Aga eks valitsuse suhtumine nendesse elanikegruppidesse, kes on tõepoolest hädas, kes ei saa oma igapäevaeluga hakkama, natuke imelik on. Nendele populistlikult rääkida, et ärme iga nädal pesu pese või talvel võib toidu välja külma kätte tõsta või televiisori ja raadiota saab ka hakkama – see ei vii kuskile. Aga ma annan teile praegu hea võimaluse vastata ka viiendale küsimusele: kas ja mil moel plaanib valitsus kodukuludega seotud hindade edaspidist kallinemist ohjata? Kui sellel valitsusel muidugi seda üldse on võimalik teha.

Juhan Parts

Ma ei ole nõus selle põhimõttelise hoiakuga. Ei ole, ma tean, viisakas küsijat kritiseerida, aga minu arvates seda laadi faktidega mängimine on rohkem populistlik kui jutt sellest, mida oleks mõistlikum teha, et oma kodukulud vähendada olukorras, kus meie kütuse hinnad on maailmaturu hinnad.

Ma arvan, et need mitu programmi, mis valitsus on rakendanud, on tegelikult pretseeditud. Ma ei tea, et kusagil mujal pakutaks sellises mahus kortermajade renoveerimise programmi. Mida inimene võidab selle tulemusena? Inimene võidab esiteks reaalsetes

kodukuludes. See on ära tõestatud mitmesuguste majade puhul ja ma ei pea seda tõenäoliselt üle rääkima. Teiseks, kui renoveerimine läbi viia korrektselt, siis parandab see ruumide sisekliimat, mille tulemusena inimese elukeskkond märkimisväärselt paraneb. Inimene vee-dab oma kodus suure osa oma elust, vähemalt kolmandiku. Kui seda keskkonda kõvasti parandada, siis peaks see hästi mõjuma ka tervisele. Kolmandaks, me peame endale aru andma, et kui me räägime soojakuludest, siis tuleb arvestada, et suur osa elamufondist on amortiseerumas. Renoveerimisega inimene, perekond, kellele kuulub konkreetne elamu, pikendab hoone eluiga veel vähemalt põlvkonna või kaks. Ka suurendab renoveerimine hoonete turuväärtust. Ma mõistan ka seda küsimusepüstitust, et kõikidel perekondadel ei ole raha, mida sõltuvalt korteriühistu valitud rahastamismudelidest renoveerimiseks välja käia. See on väga õige tähelepanek. Ma ei välista seda, et me peaksime olukorras, kus meil on vabariigis peaaegu 10 000 korteriühistut, tulevaste programmide puhul sedagi silmas pidama, mida teha, kui mõnel korteriühistu liikmel on raskusi vajalike kulutuste katmisega.

Kui me vaatame Euroopa, eriti Põhjamaade kogemust, siis nemad alustasid samasugust protsessi 1970.–1980. aastatel. Seal käivitati sellised rahastamismudelid, mille puhul investeeritud raha teenis end tänu kokkuhoitud küttekuludele tasa juba viie kuni seitsme aastaga. See oli inimese jaoks realselt võidetud raha. Ja investeerimisprobleemi peaks heal juhul suutma lahendada nii, et inimene ei peaks täiendavat raha välja käima. Ma mõnan, et rahastamis- ja rekonstrueerimismudelid võiksid olla paremini läbi mõeldud koostöös pankadega ja miks mitte ka ehitusettevõtetega. Siin on ilmselgelt arenguruumi. Kuid on loogiline, et kui me räägime 50% vähenenud küttekulust, siis seda võib nautida juba esimesel talvel pärast remonti. Sealpeale hakkab inimene võitma. Aga selleks peab igapäev raha olema, et kinni maksta küttekulud, ja me ei suuda korteriühistute ja pangaasutustega leida lahendust, kuidas saaks nii, et inimene lisaraha ei pea panustama.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Hea minister! Vastates kolleeg Aadu Musta küsimusele te vihjasite Musta jõukusele. Ilmselt olete teiegi kuulnud, et musta rahaga on siin mitut erakonda toetatud. Aga küsimus ongi selles, et on jõukamaid inimesi, on vaesemaid inimesi ja kaudsed maksud langevad eriti suure koormana just vaesema elanikkonna õlule. Kui tõsteti toasooja käibemaksu, siis selle all kannatasid just need, kes vajaksid kõige rohkem kaitset. On olemas põhimõte, et kas me vajame või ei vaja mingeid erisusi, aga toetama peaksime siiski neid, kes saavad viletsamini hakkama. Kas siiski ei oleks arukas diferentseerida tulumaksu ja vabastada mõned asjad tulumaksust, teatud kategooriate puhul aga tulumaksu suurendada?

Juhan Parts

Te vist mõtlesite käibemaksu. Kas te kujutaksite ette, et Eesti seadusega kehtestataks väiksem toasooja käibemaks vaesematele peredele? See vist ei oleks päris kooskõlas meie üldise inimeste võrdse kohtlemise põhimõttega, kui me näeme ette, et keegi on vaene perekond, kes peaks saama väiksema käibemaksuga toasooja, naaber aga on natuke jõukam ja tema ei peaks saama. Mõistlik tee, kordan veel, oleks näha ette sotsiaaltoetused, kui tööpoolest perekond on toimetulekuraskustes. See on selgelt mõistlikum. Kui me vaatame statistikat, siis enamik perekondi elab paremini, kui on toimetuleku piirmäär. Siin on ikkagi tege-mist teatud vähemusega. Järelikult rakendada seda erisust ka kõigile teistele ei oleks rahvamajanduse seisukohast mõistlik.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Kodukuludest on siin täna pikalt ja põhjalikult räägitud ning ka erinevatest lubadustest on pikalt ja põhjalikult räägitud. Ausalt öeldes aasta tagasi otsustasin ka mina, et teen väikese revideerimise elektriarvetes ja vaatan, kui palju ma kümne aasta jooksul olen eri aastate lõikes elektrit kulutanud ja kui palju ma olen selle eest maksnud. Selgus, et iga aastaga on sellel sajandil minu kasutatud elektrienergia

hulk kahanenud, aga mu arved on sellest hoolimata kasvanud. Tegin otsuse ja ehitasin omale pottahju. Täna on hästi palju räägitud korterelamutest ja nende soojustamisest. Eestlastest aga väga paljud elavad oma eramajas. Kas me ei peaks välja mõtlema ka ahjuehitamise toetuse?

Juhan Parts

Põhimõtteliselt meil on ju eramajade rekonstrueerimise toetuse programm, mis on küll käivitatud pilootprogrammina, aga selle käigus jagatakse välja kuni neli miljonit eurot. Selle programmi kaudu on võimalik eramaja omanikul renoveerimisi teha ja renoveerimise keskeid samme on küttesüsteemi valik. Loomulikult, kui keegi suudab tõestada, et on efektiivsem kasutada lihtsalt kondiauru ja küttepuid, siis see käib põhimõtteliselt eramajade renoveerimise toetuse alla.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Urve Palo!

Urve Palo

Lugupeetud eesistuja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Euroopa Liidu vahendite suunamine kortermajade soojustamiseks ja nüüd siis vähesel määral ka eramajade energiasäästlikumaks muutmiseks on ju igati õige ja kiiduväärne samm, paraku ei ole see kindlasti piisav. Kui rääkida sellest, et loosung oli – õiendame selle loosungiasja siis veel kord ära – "Kodukulud alla!", siis inimesed võisid ju eeldada, et see puudutab kõiki leibkondi, sest kõigil on kodukulud. Aga hakkame vaatama, keda see puudutab. Ennist oli juttu, et Eestis on 10 000 korteriühistut, 400 on saanud KredExist laenu, ja see on ikkagi laen, mida peab tagasi maksma. Paljudele korteriühistutele ei ole selline laen jõukohane, paljudes kortermajades aga pole üldse ühistut. Nii et me räägime mõnest protsendist leibkondadest, keda see loosung on puudutanud. Ja veel: Kalle Laaneti näide oli väga tabav. Väga hea, et vähemalt need paar protsenti on toetust saanud, aga ega nende kodukulud ju sellest vähenenud ei ole – väiksem tõus on lihtsalt, sest samal ajal on elektrienergia ja toasooja hinnad kõvasti kasvanud.

Ma tahan veel ära märkida, et kokku uuendatakse Eestis elamufondist aastas umbes 1%. Nii et kuluks 100 aastat, enne kui me võiksime rääkida täiesti uuenenud elamufondist. Järelikult on tarvis ikkagi ka muid meetmeid käivitada, et kortereid ja maju energiasäästlikumaks muuta ning kodukulusid ohjeldada. Võimalusi on tegelikult väga palju, peab olema ainult head tahet neid kasutada. Toon näiteks elektriaktsiisi 4,5-kordse alandamise, viies selle Euroopa Liidu miinimumnormini. See tähendaks, et elektriarved oleksid meil 4% väiksemad. Võiks lõpetada taastuvenergia toetuste maksimise väikese kasuteguriga Narva katelde puhul, millesse aetakse nii põlevkivi kui hakkepuitu. Selle tegevuse tagajärjel on tõusnud nii puidu hind inimeste jaoks, kes kütavad oma maju puiduga, kui ka taastuvenergia tasude osakaal elektriarvetes. Taastuvenergiaarendusi võiks toetada CO₂ kvootide müügi ja Euroopa Liidu struktuurifondide rahaga, mitte inimeste elektriarvete kaudu, nagu meie valitsus on otsustanud.

Veel toon näiteks energiasäästu sihtprogrammi 2007–2013 täitmise Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi poolt ning õigusliku raamistiku ettevalmistamise, et turule saaksid tulla energiateenuse ettevõtted, kes aitaksid eelkõige vähekindlustatud elanikkonnal oma elupaiku energiasäästlikumaks muuta. Minister küll mainis, et oleks tõesti õige, kui meil kortermajade elanikud ei peakski oma osa kandma, kui koormat kannaksid koostöös pangad ja KredEx jt. Aga minu küsimus on: miks te ei ole seda õiguslikku raamistikku siis veel välja töötanud, kuigi Euroopa Liidu direktiivid seda ette näevad?

Üks võimalus on kaugkütte käibemaksu alandamine. Loomulikult kõik maksab, aga õelgegi siis ausalt, et meie poliitika on tarbimismakse suurendada ja selle kaudu vajalik maksuraha kokku koguda. Võiks laiendada Konkurentsiameti volitusi ja tugevdada energiasästmade tegevuse kontrolli, et tagada tarbijatele soodsam hind, kehtestades näiteks Konkurentsiametile Eesti Panga eeskujul eraldi seadusega nii pädevus kui ka toimimisreeglid. See, mis toimub energiaturul, on nii keeruline, et seda oskavad hinnata ainult väga pädevad spetsialistid, ja selleks on meil vaja väga tugevat Konkurentsiametit.

Loetelu võiks jätkata. Aga miks peaksin mina neid võimalusi tutvustama, see on ikkagi majandusministri töö. Ent kahju on sellest, et tegusid ei ole. Isegi mitte sellel pinnal, et tõepoolest suuredataks vaeste perede toimetulekutoetust. Ka sotsiaaldemokraatide ettepanek, et lapsetoetus ei läheks toimetulekutoetuse rehendamisel arvesse, ei läinud läbi. Nii et millest me räägime? Palju sõnu, palju lubadusi, aga tegusid on ausalt öeldes küll vähevõitu, härra minister.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Sellele arupärimisele on vastatud.

9. Arupärimine Eesti Interneti Sihtasutuses toimuva kohta (nr 163)

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi järgmise arupärimise juurde, mis kannab numbrit 163. Teemaks on Eesti Interneti Sihtasutuses toimuv. Arupärimisele vastab majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Kutsun arupärijate esindajana Riigikogu kõnetooli Olga Sõtniku, et arupärimise sisu tutvustada. Palun!

Olga Sõtnik

Lugupeetud härra istungi juhataja! Lugupeetud härra minister! Head kolleegid ja istungit interneti teel jälgijad! 2. mail esitasime härra majandus- ja kommunikatsiooniministrile arupärimise Eesti Interneti Sihtasutuses toimuva kohta. Viimastel nädalatel on Eesti Interneti Sihtasutuses olnud võrdlemisi ärevad ajad. 26. aprillil kirjutas Eesti Ekspress, et Eesti Interneti Sihtasutuses käärib ja käriseb. Töötajad lahkuvad, ülemused tülitsevad ja kulutused tekitavad küsimusi. Seda asutust on saatnud ridamisi konflikte ja skandaale ka varem. Ajakirjanduses ilmunud info põhjal on MTÜ Eesti Interneti Kogukond pidanud vajalikuks Eesti Interneti Sihtasutuse juhatuse esimehe Marek-Andres Kautsi viivitamatut tagasiastumist, kuna sihtasutus on oma domeeniomanikele antud kulupõhise majandamise lubadust raskelt rikkunud. Eesti Interneti Kogukond heidab ette ka domeenitasude näol kogutud raha mittesihotstarbelist kasutamist, kvalifikatsioonita töötajate töölevõtmist, suurt ja kõi-

ki isikuandmeid kopeerida võimaldanud turvaauku EIS-i süsteemides, juhatuse esimehe teiste arvamust eiravat käitumist, registripidajatega normaalse koostöö puudumist, põhjendamatu kulutusi ärireisidele jne.

Seoses kõige sellega on meil viis küsimust, millele me palume vastuseid. Kuigi vahepeal on selles vallas aset leidnud minu meelest positiivsed sündmused, on arupärimine siiski endiselt aktuaalne ja need küsimused väärivad vastamist. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun nüüd Riigikogu kõnetooli majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts, et arupärimisele vastata!

Juhan Parts

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Riigikogu liikmed, arupärijad! Esimene küsimus: "Kuidas minister kommenteerib ülaltoodud (MTÜ Eesti Interneti Kogukonna) etteheiteid Eesti Interneti Sihtasutuse suunas?" Ma vastasin interneti sihtasutust puudutavatele küsimustele ka 9. mai infotunnis. Siis ütlesin, et interneti sihtasutuse nõukogu kontrollib sihtasutuse kulusid üle, sh arvestades ajakirjanduses ilmunud väiteid. Vahepealsel ajal on sihtasutuse nõukogu ära kuulunud audiitorite ülevaate sihtasutuse 2011. aasta majandusaasta aruandest. Audiitorite arvamuse kohaselt oli aruandes kõik õiglaselt kajastatud ning ajakirjanduses tähelepanu pälvinud kulude osas ei leitud midagi tavapärasest äripraktikast erinevat ega ka seadusvastast. Sellest teavitas sihtasutuse nõukogu ka avalikkust. Samuti otsustas nõukogu, et rahvusvaheliste organisatsioonide koostmistel osaleb reeglina üks juhatuse määratud isik, ning rõhutas, et juhatuse ülesanne on tegutseda võimalikult säästlikult. Kui vaatame eraldi sihtasutuse kulusid võrdluses meie naaberriikide analoogiliste asutuste kuludega, siis need on võrdsed Lätiga, väiksemad kui Leedus, enam kui kolm korda väiksemad kui Soomes ning kümme korda väiksemad kui Rootsis. Siin tuleb ka arvestada, et riigiti on domeenide arv ja tulud erinevad, ent kuna infrastruktuurikomponendid tuleb osta rahvusvaheliselt turult ja IT-tööjõu palkamisel on palgakäärid riikide vahel väiksemad kui muidu, siis võib kulusid võrrelda küll.

Teine küsimus: "Kas seda võib pidada mõistlikuks, et domeenitasudelt kogutud raha kasutatakse näiteks sõjaajaloost kirjutavate raamatute või muusikaplaatide ostuks?" Rõhutan veel kord, et sihtasutuse kulud on sõltumatu audiitori hinnangul üle kontrollitud. Neid on peetud otstarbekaks ja vajalikuks. Küllalt keeruline on ka mõne raamatu ostmises mingit skandaali näha, pigem on see otsitud teema. Ka siinsamas hoones on terve raamatukogu ja vaevalt selles keegi midagi skandaalset näeb. Pigem oleks skandaalne see, kui raamatuid ei oleks. Küllap on sihtasutus tellinud ka mõne ajalehe või ajakirja. Sihtasutuse selgituste põhjal kuulub Eesti Ekspressis viidatud raamat Eesti Entsüklopeediakirjastuse sarja "Mõte ja mõök", ostetud CD-plaadid "Eesti helisalvestised 1939" olid aga sihtasutuse kingitus pikka aega e-domeenindusega tegelnud akadeemik Endel Lippmaa 80. aasta juubeliks. Minu hinnangul on õige, et sihtasutus pidas väärikalt meeles interneti Eestimaale toojat akadeemik Lippmaad.

Neljas küsimus: "Kuidas kommenteerite Eesti Interneti SA 3500-eurost haagise ostu (mitte rentimist) generaatori kohaletoometamiseks? Kas haagisega hakatakse edaspidi transportima interneti maapiirkondadesse ja sealt tagasi linna?" Kõigepealt tänan humoorika lõpuga küsimuse eest! Sihtasutuse selgituse kohaselt on haagise näol tegemist siiski generaatori statsionaarse alusega, mis on mõeldud varugeneraatori transportimiseks. Polemik tekitanud generaator ise on mõeldud interneti sihtasutuse varutoiteks, tagamaks töö elektrikatkestuse korral. Toidet ei ole võimalik tagada UPS-idega, kuna need tagavad võrgukatkestuse ajal vaid valitud hulga arvutustehnika töö generaatoritoitele ümberlülitamise ajal. Mis puutub elektrigeneraatoritesse üldiselt, siis kummalisel kombel üks lugupeetud arupärijate erakonnakaaslane, Aivar Riisalu, on ju soovitanud neid ulatuslikult kasutada maapiirkondades elektrikatkestuse korral ja ka alaliseks toiteks eraldatud paikades. Olulist infotehnoloogilist teenust pakkuva asutuse puhul kiputakse aga varutoite peale mõtlemist pidama liigseks ettevaatuseks.

Viies küsimus: "Millised on Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi konkreetsed sammud, et taastada antud sihtasutuse maine ja usaldusväärsus?" Ministeeriumi kui ühe selle

sihtasutuse asutaja peamine ootus on see, et sihtasutus täidaks oma ülesandeid efektiivselt. Kahe tegutsemisaastaga on asutus välja arendanud uue infrastruktuuri, viinud läbi ülemineku uuele domeenikorrale, korrastanud domeeniregistri, võtnud käibele täpitahtedega domeenid, käivitanud intellektuaalomandi valdajate kaitseks domeenivaidluste komisjoni. Selle tulemusena on Eesti jõudnud domeenide arvult inimese kohta järele Soomele – registreeritud on üle 65 000 domeeni. Alates 1. maist vähendas sihtasutus domeenitasu 17 euroni aastas. Sihtasutus on võetud ka Euroopa domeeniorganisatsioonide ühenduse CENTR liikmeks. Järgmisena tuleb viia lõpule redeleerimine ICANN-is. Selle ülesandega seoses on tekkinud vastuolusid ka eri osapoolte huvide vahel. Ilmselt on need olnud peamiseks ajendiks, miks oma põhiülesandeid korrapäraselt täitva sihtasutuse aadressil on esitatud erinevaid süüdistusi.

Eesti Interneti Sihtasutuse igapäevast tegevust juhib juhatus ja selle üle teostab järelevalvet nõukogu. Sihtasutuse juhtimises on viimase kuu jooksul tehtud mitu muudatust. Ühe juhatuse liikme kutsus nõukogu tagasi redeleerimisega seotud huvide konfliktiga seoses. Möödunud nädalal esitas sihtasutuse senine juht avalduse juhatusest taandumiseks ja sihtasutuse nõukogu määras uueks juhatuse liikmeks Jaanus Tehveri, kes nüüdsest vastutab sihtasutuse igapäevase juhtimise eest. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, teile on küsimusi. Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister, tänan teid vastuste eest! Aga kas te võiksite siiski avada, mis on need tagamaad, miks teine juhatuse liige otsustas tagasi astuda, kui audiitor ei leidnud tema tegevuses mingisuguseid vigu? Oma viimases vastuses te loetlesite mitu edusammu, mis interneti sihtasutus härra Kautsi juhtimisel on teinud. Miks ta astus tagasi? Ja teine küsimuse pool: millal on kavas leida uus juhatus sellele asutusele? Kas on plaanis korraldada avalik konkurss ja kui on, siis kas see tuleb piisavalt avalik ja aus, et sinna leitaks inimesed, kes suudavad normaalselt suhelda kõikide osapooltega – nii interne-

titeenuse pakkujatega kui ka Eesti Interneti Kogukonna liikmetega?

Juhan Parts

Mis puutub küsimuse esimesse osasse, siis minu arvates on endine sihtasutuse esimees juba ka avalikkusele põhjendanud, miks ta nõukoguga kokkuleppel juhatuse liikme ametikohast loobus. Ma pean ausalt tunnistama, et vaatamata avalikule kriitikale tuli see minule üllatusena. Aga see oli juhatuse otsus. Nagu ma olen ka siin saalis öelnud: ma hea meelega näeksin, et see sihtasutus oleks riigist võimalikult kaugel. Ja ma arvan, et juhatuse ja nõukogu peavadki neid küsimusi lahendama. Miks ta peaks riigist võimalikult kaugel olema? Sellepärast, et see tuleneb juba interneti olemusest ja domeenikorralduse heast praktikast. See kõik oli riigi küljes kõigi oma rahastamisega. Kogu see ümberkorraldus sai alguse sellest, kui minu poole pöördus akadeemik Lippmaa, kes kirjeldas meie 1990. aastate algusest pärit ja selgelt ajast maha jäänud domeenikorraldust üsna karmide sõnadega. Siis sai see asi ette võetud ja ka asjaomane kontseptsioon koos kõigi huvilistega välja töötatud.

Olgem ausad, seesama noor mees, keda väga palju avalikkuses on kritiseeritud – teiegi olete seda teinud –, on tegelikult üks selle kontseptsiooni autoreid ja ka selle elluviijaid. Praegu me võime öelda, et suures osas on kontseptsioon ellu viidud. Ainukene tegemata asi on see, et sihtasutus tuleb ka korrektselt ümber registreerida ja töö, mis on seotud ICANN-iga – see on interneti rahvusvaheline organisatsioon Ameerika Ühendriikides –, tuleb lõpule viia. Rohkem ma selle kohta kommentaare anda ei osa.

Küll aga saan ma aru nõukogu otsusest Jaak Lippmaa tagasikutsumise kohta. Härra Lippmaa ülesandeks seati sihtasutuse asutamisel see n-ö redelegeerimine ära teha, aga sellega on paraku tollest ajakavast, mis sihtasutuse asutamisel majandusministeeriumi ning Eesti infotehnoloogialiidu vahel kokku lepiti, kõvasti maha jäädud. Siin ei ole jutt nädalatest kuudest, vaid see mahajäämus on väga suur. Ju siis nõukogu kaotas selles osas lootuse.

Teine küsimus oli uue juhatuse kohta. Ma saan edasi anda ainult informatsiooni, mis nõukogu on mulle edastanud. Valmistatakse ette konkurssi ja ma saan aru, et see on kavas

läbi viia siis, kui suvepuhkus on läbi, ehk siis sügisel.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetav minister! Minu küsimus on ajendatud viitest Aivar Riisalu viljakale projektile varustada maapiirkondi varugeneraatoritega. Kuna Aivar Riisalu ise ei viibi kahjuks siin ja ilmselt jälgib kogu seda diskussiooni interneti vahendusel, siis ta ei saa küsida. Küsin tema eest. Kas teie viide tema ideele tähendas seda, et see on hea idee, või tõite selle näite ainult demonstreerimaks, et keegi meist, arupärijatest mõtleb mõnes asjas natuke teistmoodi?

Juhan Parts

Ma arvan, et see on hea paralleel. Nimelt tugineb seesama Eesti Ekspressi artikkel, millele teie kolleeg proua Sõtnik oma arupärimise üles ehitas – küllap ka teie olete sellele arupärimisele alla kirjutanud –, väitele, et elektrigeneraator interneti sihtasutusele on suur raharaiskamine. Nüüd on audiitor seda hinnanud ja tuvastanud, et selline sihtasutus vajab varutoidet. Nüüd tulebki mängu Aivar Riisalu, kes soovitas elektrigeneraatoreid kui varutoiteallikaid. Meil on ju aegu, kui on tormid ja palju elektrikatkestusi, ning mitte ainult kodudes, vaid ka põllumajandusettevõtetes on sellega seoses palju muresid. Abiks on soovitatud elektrigeneraatoreid. On kummaline, et siin saalis üks ja sama erakond soovitab võimalike tormiohtude maandamiseks elektrigeneraatorit kui ühte abivahendit, mida riik peaks soodustama, aga interneti sihtasutuse puhul peetakse generaatori hankimist raha kuritahtlikuks tarvitamiseks.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Olga Sõtniku!

Olga Sõtnik

Head siinviibijad! Mul on tegelikult päris hea meel, et Eesti Interneti SA alustab nüüd nagu uult leheküljelt. Ta saab alustada uut tööd ja lõpetada tegemata tegevused juba uue

juhatusega. Tõepoolest, vana juhatus on hakama saanud päris paljude Eesti jaoks väga oluliste asjadega, aga viimasel ajal kipub probleemide jada siiski kasvama.

On hea, et interneti sihtasutuse nõukogu saab välja kuulutada konkursi ja leida uued juhid, kes loodetavasti suudavad leida normaalse ühise keele nii ITL-iga, kes Eesti Interneti Sihtasutuse lõi, kui ka Eesti Interneti Kogukonna liikmetega, kes on olnud väga suured endise juhatuse kritiseerijad.

Me väga loodame, et lõpetatakse kõneks olnud redelegeerimise protsess. Olen aru saanud, et härra Kauts siiski jätkab sihtasutuses mõnda aega nõuniku ametis ja tema ülesandeks jääb just redelegeerimise protsessi lõpetamine. Samas, natuke teades neid tagamaid, miks praegused tippdomeeni administraatorid ei soovinud seda rolli üle anda sihtasutusele, võin öelda, et põhjuseks olid etteheited juhatuse tegevusele. Ma natuke kahtlen selles, et härra Kauts suudab selle edukalt lõpetada. Aga eks aeg näita.

Minu jaoks jäi lahtiseks ka küsimus seoses sellega, et nõukogu koosseis muutus viimasel ajal. Tahaks näha muudatusi ka selles osas. Alguses oli ju nii, et sihtasutuse juhatuses oli nii riigi kui ka ITL-i esindus. ITL on eriarvamuste tõttu lahkunud. Minu meelest selleks, et nõukogu töö oleks tõhusam, tuleks taastada kunagine olukord ja täiendada nõukogu ITL-i ning võib-olla ka mingite teiste organisatsioonide esindajatega.

Eelmisel nädalal ilmus veel üks huvitav artikkel Eesti Interneti SA õigusliku staatuse kohta ja ma arvan, et meie järgmine arupärimine või kirjalik küsimus ministrile tulebki selle kohta. Eesti Ekspress avaldas artikli, kus üks advokaat väidab, et tegelikult Eesti Interneti SA ei saagi täita neid ülesandeid, mida ta praegu täidab. Oleks vaja mingisugust muud juriidilist vormi või lausa domeeniseadust.

Kokkuvõttes: jah, on näha valgust tunneli lõpus. Eesti Interneti SA jaoks algab uus ärkamisaeg ja loodetavasti on tulevik palju helgem kui minevik. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Arupärimisele on vastatud.

10. Vaba mikrofoni

Aseesimees Jüri Ratas

Nüüd, head ametikaaslased, peale minu haamrilööki palun ennast registreerida sõnavõtuks vaba mikrofoni voorus! Palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Härra juhataja! Lugupeetud kolleegid! Võtan siin sõna Narva Linnavolikogu koalitsiooninõukogu palvel. Hästi lühidalt jutustan, millega on tegemist. 1990. aastatel olid Narva jaoks tohutu probleem need järjekorrad, kus seisid Venemaale sõita soovivad autod. Sajad veoautod olid sabades üle terve linna. See oli täiesti õudne olukord. Kriminogeenne olukord kogu aeg süvenes, sest kui autod seisavad öösel tänavatel, siis on autojuhte kaitsta praktiliselt võimatu. Polnud ka midagi hingata, eriti talvel, kui mootorid pidevalt töötasid, ja prügi oli linnas tohutult.

Narva võttis 1990. aastate lõpus selle probleemi lahendamise oma kätte. Tegime platsi, kuhu hakkasime neid veokeid koguma ja sealt piirile laskma. Olukord paranes momentaanselt. Aga seda platsi oli vaja ülal pidada ja siis tekkis see tasu, mida hakati autodelt võtma. Riik kogu aeg sõdis selle vastu, et linn võtaks seda tasu. Meil oli väga palju sekeldusi, enne kõike õiguskantsleriga. Viieks aastaks olime pidanud puhtalt oma linna eelarvest kulutama sadu tuhandeid kroone, et seda platsi töös hoida.

Ma tuletan meelde, et vastavalt meie seadustikule on piiriületuse organiseerimine Vabariigi Valitsuse rida. Samas pidi Narva linn kulutama selleks miljoneid kroone. Perioodil viieks aastaks kuni üheksanda aastani maksis linn oma eelarvest kokku 7,5 miljonit krooni selleks, et organiseerida piiriületust. See teeb veidi alla poole miljoni euro. Lähiajal tuleb Narva Linnavolikogu Riigikogusse avaldusega, kus ta palub need summad kompenseerida. Tegelikult oli ju tegemist põhiseaduse mõtte rikkimisega. Kui riik peab organiseerima piiriületamist, siis ei pea selle eest maksma kohalik omavalitsus. Ma ei räägi praegu sellest, et linn ei hakka nõudma kõigi nende hädade kompenseerimist, mis need kümned ja sajad tuhandad autod meile tekitanud on: lõhutud teed, rämps tänavatel jne. Aga, lugupeetud kolleegid, tea-

tud hetkel, kui see palve tuleb, pöördun ma teie poole ja palun juba ette toetada seda tulevast Narva Linnavolikogu pöördumist. See on igati õiglane nõue. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Lugupeetud nõunikud, kes te kõik siin olete – teid on päris palju! Eelmine nädal oli meil istungivaba nädal. Vaba nädal on Riigikogus ette nähtud selleks, et kohtuda inimestega, meie valijatega piirkondades. Demokraatide ühendusel algas see nädal väljasõiduga Lõuna-Eestisse. Lootsime, et tulevad soojad kevadilmad. Aga oh üllatust, teisipäeval hakkasid puhuma täiesti jäised tuuled, ja need olid loomulikult seotud sõnumiga, et väidetavalt on teatud parteisid mustalt rahastatud. Kahjuks ei puhunud sellised jäised tuuled mitte ainult Lõuna-Eestis, vaid hiljem ka Saaremaal, kus ma inimestega kohtusin.

Kõige kurvem selle asja juures on see, et üha rohkem suhtuvad inimesed poliitikasse ja poliitikutesse kui võõrnähtusesse ühiskonnas. Toon näiteks paar sõnumit, mis öeldi väga teravas toonis. Üks nendest oli, et poliitikud on rahvast võõrdunud, teine aga, et valitsus soovib näida Euroopa Liidu pailapsena. Need on minu arvates päris teravad väljaütlemised. Küsitakse ka väga konkreetseid küsimusi. Näiteks Mustjala kalurid küsisid: lugupeetud Riigikogu liige, mis sa arvad, kuidas me peaksime oma eluga hakkama saama, kui näiteks 2011. aastal maksis üks võrguluba 6 eurot, 2012. aastal maksab see aga juba 13 eurot? Kust peaksid tulema meie sissetulekud, et omale töövahendeid ja tööõigust osta?

Kuid ma ei taha väga pikalt rääkida nendes kurbades toonides, mis eelmisel nädalal kõiki nende skandaalide valguses kõlasid. Pigem tahan toonitada enda ja kogu meie demokraatide ühenduse väga selget seisukohta, et kiiremas korras on vaja reageerida. Meie seisukoht on, et parteide ebaseadusliku rahastamise eest tuleb võtta kriminaalvastutusele, see taastada. Praegune seadustik küll lubab vastutusele võtta füüsilisi isikuid, aga meie arvates ka juuriidiline isik, nagu üks partei on, peab vastutama selle eest, et tema kassas ei ole kahtlase taustaga raha, mis laekunud sinna kas siis otse sularahana või ülekannetena. Nii et lähitulevikus on meie ühenduse liikmetel plaan selline eelnõu algatada. Tahame näidata, et Riigikogu pelgalt ei aruta asja, vaid teeb ka konkreetseid käike, et algatada diskussioon nii komisjonides kui ka siin Riigikogu saalis selle üle, kas parteidel võiks olla ja peaks olema selles osas kriminaalvastutus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, ma tänan teid! Rohkem kõnesoove ei ole. Täna istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 20.00.

Istungi kestus 5 tundi.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 29. mai 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Eesti Panga 2011. aasta aastaaruanne
2. Finantsinspektsiooni 2011. aasta aastaaruanne
3. Kodakondsuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (164 SE) teine lugemine
4. Tulumaksuseaduse muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu (208 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 16. töönädala teisipäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalik anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Mul on Riigikogu demokraatide ühenduse kõigi viie liikme nimel üle anda karistusseadustiku täiendamise seaduse eelnõu. Selle eelnõuga täiendatakse kehtivat karistusseadustikku sättega, millega kriminaliseeritakse erakonnale tehtavate anonüümsete, varjatud või juriidilise isiku annetuste vastuvõtmine. Eelnõuga taastatakse karistusseadustiku § 402² sõnastuses, mis kehtis enne 1. aprilli 2011. Eelnõu eesmärk on täiendada karistusseadustiku regulatsiooni nii, et oleks olemas selge karistusnorm erakondadele tehtavate keelatud annetuste vastuvõtmise eest. Karistusseadustiku § 402¹ sätestab küll koosseisu, millega on kriminaliseeritud erakonna majandustegevusele ja varale kehtestatud piirangute rikkumine, kuid arvestades ühiskonnas viimasel ajal laialdaselt levinud kahtlustusi, et erakondadele tehtavate annetuste keeldu on rikutud, on tekkinud vajadus sätestada eraldiseisev kuriteokoosseis:

erakonnale tehtavate annetuste vastuvõtmise keeldu rikkumine. Nimetatud koosseisuga kriminaliseeritakse erakonnale tehtavate anonüümsete, varjatud või juriidilise isiku annetuste vastuvõtmine. See annab praegusest selgema aluse toimetada kriminaalmenetlust, kui on olemas kahtlus, et on keelatud annetusi vastu võetud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Minul ja veel mitmel Keskerakonna fraktsiooni liikmel on anda üle arupärimine sotsiaalminister Hanno Pevkurile. See käsitleb alkoholi liigtarbimist Eestis. Maailma Terviseorganisatsioon on seadnud sihiks, et aastal 2015 ei tohiks alkoholi tarvitamine üheski riigis ületada kuut liitrit puhast alkoholi elaniku kohta aastas ja alla 15-aastaste seas peaks see tarbimine olema nullilähedane. Riikides, kus alkoholi palju tarbitakse, peetakse tõendus põhiseks ja kõige kuluefektiivsemaks strateegiaks sekkumist rahvastiku tasemel, mis tähendab näiteks kõrgemaid maksumäärasid, alkoholireklaami keelustamist, alkoholi kättesaadavuse vähendamist ja autojuhtide pistelisi puhumiskontrolle. Seoses sellega, et Emori viimaste uuringutulemuste järgi jõid eestlased võrreldes eelmise aastaga 11% rohkem alkoholi ja alkoholi tarbitakse märgatavalt rohkem, kui seda sooviks WHO, seda tarbitakse rohkem ka meie lähinaabritest, on meil ministrile kokku viis küsimust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Mul on hea meel anda üle elamislubade uurimiskomissiooni lõpparuande vorm ja raport. Kõigepealt

täna ma kõiki uurimiskomisjoni liikmeid, eriti nõunikke Tiina Ojasalu ja Piret Luhakoodrit, kes on teinud ära väga tubli töö. 13. veebruarist kuni 31. maini toimus 16 istungit ja kuulati ära 21 isikut. Meie avalduste alusel algatati 8. märtsil ja 10. mail 2012. aastal kaks kriminaalasja, menetlused praegu käivad. Lõppjärel-dusena võib öelda, et elamislubade väärkasutuseni viis mitme asjaolu koosmõju, sh nii ebapiisav regulatsioon, puudused järelevalves kui ka ametkondade hilinevad ja ebapiisav reageerimine ilmnenuv väärkasutustele. Komisjon ei tuvastanud, et Siim Kabrits oleks tegelnud elamislubadega seotud teenuste osutamise-ga, ka mitte seda, et ta oleks olnud nende teenuste osutamisest teadlik.

Millised olid komisjoni ettepanekud? Tuleb parandada ametkondade koostööd, et leida eri asutuste tegevuse kokkupuutepunktides tekkinud probleemidele kiire ja sobiv lahendus. Ametnikke peab julgustama probleemidest varakult rääkima, kartmata hukkamõistu ja süüdistusi. Huvigruppe tuleb enam kaasata neid puudutavate otsuste tegemisse. Õigusloomeprotsess peab olema läbinähtav ja arusaadav. Kaaluda tasub lobitegevuse reguleerimist. Rändealaste õigusaktide koostamisel tuleb arvesse võtta eri valdkondade, sh hariduse, majanduse ja sisejulgeoleku vajadusi. Kaaluda tuleb ministeeriumideülese rändestrategia koostamist. Rändetemaatikat peab arutama ka Riigikogus. Korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni volitusi tuleb laiendada, et komisjonil oleks võimalik tõhusamalt tegutseda, selgitades, kas Riigikogu liikmete tegevuses leidub huvide konflikte. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui need vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatule, siis võetakse need seaduse kohaselt menetlusse.

Läheme teadete juurde. Kolmapäeval, s.a 30. mail osalevad infotunnis järgmised valitusliikmed: kaitseminister Urmas Reinsalu peaministri ülesannetes, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ning sotsiaalminister Hanno Pevkur.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile.

Head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Hetkel on kohalolijaks registreerunud 85 Riigikogu liiget, puudub 16.

1. Eesti Panga 2011. aasta aastaaruanne

Aseesimees Laine Randjärv

Me läheme tänase päevakorra punktide käsitlemise juurde. Head kolleegid, tänane esimene päevakorrapunkt on Eesti Panga 2011. aasta aastaaruanne. Ettekandja on Eesti Panga president Andres Lipstok. Ma soovin teile meelde tuletada, et igal Riigikogu liikmel on võimalik esitada üks suuline küsimus. Läbirääkimistel osalevad ainult fraktsioonide esindajad. Palun, Eesti Panga president Andres Lipstok!

Andres Lipstok

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Esitan teile täna Eesti Panga esimese euroaasta kokkuvõtte. Alustan oma ettekannet lühikese ülevaatega Eesti Panga tegevusest 2011. aastal. Seejärel peatun euroala majandus- ja rahapoliitikal, Eesti majanduse arengul ning keskpanga tegevusel euroala finantskriisi taustal.

Kõigepealt Eesti Panga aastast 2011. See oli Eesti Panga jaoks töörohke. Esiteks tuli lõpule viia kõik need tööd, mida keskpangal tuleb teha vääringut teise vastu vahetades. Teiseks tõi euro kasutuselevõtt kaasa uusi ülesandeid ja loomulikult suurema vastutuse. Eesti Pank hakkas võrdväärse partnerina osalema kogu euroala mõjutavate rahapoliitiliste otsuste tegemisel. Koos teiste euroala keskpankadega on meie peamine ülesanne aidata kaasa hindade stabiilsuse säilitamisele euroalal. See tähendab tarbijahindade kasvu hoidmist euroalal tervikuna keskmises plaanis pisut madalamal kui 2% aastas. 2011. aasta algusest saadik räägin Eesti Panga presidendina kaasa otsustes, mis ei puuduta ainult Eesti elanikke, vaid rohkem kui 300 miljonit inimest euroalal. Kolmandaks tuli jätkata enamiku Eesti Panga seniste tegevustega: varustada riiki sularahaga, hoida käigus maksesüsteeme, anda oma panus finantsstabiilsuse tagamisse, koguda statistikat ning analüüsida Eesti majandust ja finantsüsteemi.

Eurole üleminek oli väikese Eesti jaoks suur tunnustus, aga ühtlasi väga suur proovi-

kivi. Euro tuli Eestis kasutusele sujuvalt. Sujuv üleminek nõudis pingutusi kogu ühiskonnalt, nii elanikelt ja jaekaupmeestelt kui ka ettevõtjatelt ja pankadelt. Kõik said ühtviisi edukalt hakkama.

Euroala 2011. aasta rahapoliitika kujundamine oli keeruline. Euroala majanduses olid aasta esimene ja teine pool väga eriilmelised. Aasta alguses jätkus nii üleilmne kui ka euroala majanduse elavnemine, kuigi kasvutempo oli varasemast aeglasem. Nafta ja muu toorme hinnad tõusid, likviidsust oli rohkesti ning surve euroala hinnakasvule suurenes. Hinnastabiilsuse säilitamiseks otsustasime Euroopa Keskpannga nõukogus rahapoliitilisi intressimäärasid tõsta ning tegime seda aprillis ja juulis.

2011. aasta teisel poolel olukord muutus ning üleilmset kasvu hakkas pärssima üldise kindlustunde vähenemine ja ebakindluse kasv finantsturgudel. Põhjus oli turuosaliste mure mitme euroala riigi rahanduse arengu pärast. Majanduskeskkonna muutusi saatis tarbijate ja ettevõtete kindlustunde järsk vähenemine augustis. Kui aasta esimeses pooles olid ettevõtted ettevaatlikult optimistlikud, siis alates suvest hakati investeerimis- ja värbamisotsuseid suureneva ebakindluse tõttu edasi lükama. Üldisest ebakindlusest tingitud majanduskasvu pidurdumine kahandas inflatsioonisurvet. Seetõttu alandas Euroopa Keskpannga nõukogu novembris ja detsembris intressimäärad läbi aegade kõige madalamale tasemele.

Tavaolukorras piisaks hindade ja majandusaktiivsuse mõjutamiseks üksnes intressimäärade muutmisest. Paraku osutus kriis sedavõrd ulatuslikuks, et rahapoliitika ülekandemehhanismide toime oli häiritud ning komertspankade võime ettevõtetele ja majapidamistele laenu anda vähenes oluliselt. Seetõttu võtsime alates 2011. aasta augustist mitmeid erakorralisi meetmeid: toetasime võlakirjaturgu, et vältida pankade tegevuse halvamist; jätkasime pankadele piiramatus mahus likviidsuslaenude pakkumist; võimaldasime pankadele kolmeaastase tähtajaga laenu väga soodsatel tingimustel; laiendasime likviidsuslaenude taotlemiseks sobivate tagatiste hulka ning alandasime möödunud aasta lõpus pankade kohustusliku reservi määra 2%-lt 1%-le. Tagasivaates tuleb tõdeda, et tarbijahindade kasv kujunes euroalal aasta kokkuvõttes soovitud

kiiremaks ja küündis 2,7%-ni. Inflatsioon kiirenes eeskätt toormehindade tõusu tõttu. Seda kinnitab alusinflatsiooni indeksi jäämine alla poole 1,5% taset, mis tähendab, et tarbijakorv kallines nii palju ilma toidu ja energiakandjate hindadeta. Edasised inflatsiooniootused on kooskõlas meie pikaajalise inflatsioonieesmärgiga.

Keskpannga võetud erakorralised meetmed olid julged, aga vajalikud sammud. Nendel sammudel on aga paraku ka oma hind. Riskid keskpankade bilanssides on kasvanud. Riskianalüüsi ja puhvrite kasvatamisega tuleb lähiaastatel senisest tõsisemalt tegelda. Ka Eesti Pangal, kes lõpetas äsja esimese aasta euroala liikmena ja kelle omakapitali suhe rahapoliitilistesse varadesse on euroala keskpankade võrdluses üks madalamaid, tuleb selle kasvatamise ja garantiide loomisega põhjalikumalt tegelda. Seejuures tuleb silmas pidada, et eurosüsteemis jagatakse rahapoliitiliste operatsioonide tulud ja kulud ühiselt, vastavalt iga konkreetse keskpanga osalusele kapitalis. Seetõttu otsustas Eesti Panga Nõukogu viia keskpanga reserve mahu suhtena riskivaradesse pikemas perioodis võrreldavale tasemele euroala keskpankade keskmisega. Eesti Panga omakapitali tase võrrelduna eurosüsteemiga peab kasvama niisama suureks, kui on Eesti Panga osalus eurosüsteemis. See tähendab, et keskpanga omakapital peab 0,37 miljardist eurost suurenema ligikaudu 1,3 miljardi euroni. Praegu on Eesti Panga omakapitali maht 0,07% kogu eurosüsteemi omakapitalist, samal ajal kui Eesti Panga osalus eurosüsteemis on 0,26%.

Euroala ülesaamine võlakriisist ei sõltu ainult keskpankadest. Selleks on vaja, et liikmesriikide valitsused viiksid võimalikult kiiresti ellu Euroopa Ülemkogu ning euroala riigipeade ja valitsusjuhtide kinnitatud meetmed ja kokkulepped. Tihedam majanduspoliitiline koostöö ning toimiv ja selge reeglistik on meie kõigi huvides.

Kuigi eelarvete vajalikul määral kohandamine võib lähitulevikus majanduskasvu pärssida, aitab see kaasa riigirahanduse kestlikkusele ja seega riigivõlakirjade riskipreemiate kahanemisele. Võlakoormuse kasv tuleb peatada ja luua raamistik, mis toetaks turgude usku euroala riikide rahanduse kestlikkuse. See on kõigi euroala riikide ühine huvi.

Kriisitõrjemeetmete kõrval tuleb pöörata tähelepanu stabiilse kasvupinna loomisele pikemas vaates. Kasvuvõimekuse nimel tuleb tegeleda struktuurireformidega, mis suurendaksid majanduse paindlikkust, konkurentsivõimet ja tööhõivet.

Eurosüsteemi keskpankade, sh Eesti Panga peaesmärk on säilitada ka sellises olukorras euroala üldisem hinnastabiilsus. See on parim, mida rahapoliitikaga saab teha ja mida keskpank saab teha majanduskasvu soodustamiseks ja töökohtade loomiseks.

2011. aastal ei tulnud Eestis, erinevalt mitmest teisest euroala riigist, õnneks tegelda kohaliku kriisi tõrjega.

Eesti majandus ilmutas üleüldises ebakindlas keskkonnas möödunud aastal märkimisväärset kohanemisvõimet. Aasta kokkuvõttes kujunes majanduskasv euroala kiireimaks ja ulatus 7,6%-ni. Seejuures oli majanduse areng märksa tasakaalulisem kui enne kriisi: jooksev konto oli mõõdukas ülejäägis ning sisemaine hinnasurve vaoshoitud. Paraku tuli taas tõdeda, et toidu- ja energiahinnad mõjutavad meil tarbijakorvi maksumust rohkem kui euroala vanades liikmesriikides, mistõttu kiirenes tarbijahindade tõus Eestis 5%-ni.

Euroopa Liidu keskmisega võrreldes on Eesti riigirahandus ka praegu tugevas seisus. Kriisi ajal tõestasime, et suudame hädaolukorras eelarve tasakaalu kiiresti parandada. Nüüd on sobiv hetk mõelda sellele, kuidas reguleerida käitumist headel aegadel.

Meil on riigi eelarvestrateegia näol juba pikka aega olemas eelarvepoliitika keskmise perspektiivi raamistik. Paraku ei ole selge, kui siduv on see dokument konkreetsete otsuste tegemisel. Näiteks seati 2011. aasta kevadel valminud eelarvestrateegias eesmärgiks taastada 2013. aastal koondelarve ülejääk. 2012. aastal on selle eesmärgi saavutamine aga edasi lükatud. See tekitab muret ja näitab, et praegune raamistik lubab pikaajalisi eesmärke liiga kergesti muuta. Teiseks, see ei anna selget vastust küsimusele, kuidas ohjeldada kulude kasvu headel aegadel. Seetõttu on otstarbekas kehtestada tasakaalu tagavate reeglite kõrval ka kulutamise kasvu piiravad reeglid. Need vähendaksid kulude kasvu heitlikkust, aitaksid ära hoida põhjendamatu ootusi ning muudaksid vajaduse korral tehtavad kärped vähem valulikuks.

2012. aasta alguses otsustasid euroala riikide riigipead ja valitsusjuhid käivitada Euroopa stabiilsusmehhanismi kavandatust varem. Eesti Pank on avalikkusega suheldes korduvalt rõhutanud, et keskpanku püütakse suruda neile võõrastesse rollidesse. Euroala keskpankade võõrad funktsioonid on otstarbekas üle anda Euroopa stabiilsusmehhanismile. Sellel on kaks eelist. Esiteks on võimalik abi saamise tingimusi seades kujundada abi saava riigi majanduspoliitikat soovitud suunas. Mis tahes rahapoliitilised meetmed aga teatavasti ei saa kõrvaldada võlakriisi põhjuseid. Teiseks, sellisel juhul kasvab oluliselt liikmesriikide valitsuste ja parlamentide kontroll kriisimeetmete üle ning paraneb ülevaade kriisimeetmetega seotud kuludest.

Õigeid otsuseid saab teha siis, kui on teada, mis majanduses toimub. Meie huvides pole jälgida ainult enda tegemisi, vaid ka teiste euroala riikide (sealjuures mitte ainult Kreeka või Portugali) arengukavasid ja eesmärgipüstitusi.

Euroopa majandus- ja rahaliidul on ka praegu olemas need head omadused, mille pärast see ühendus omal ajal ellu kutsuti. Nüüd on vaja majandus- ja rahaliit meie kõigi hüvanguks paremini, kindlamalt ja turvalisemalt toimima panna.

Austatud Riigikogu istungi juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Oma tänase ettekande lõpetuseks soovin teid tänada seitsme aasta pikkuse koostöö eest! Täna teid selle eest, et olete Eesti Panga sõnumeid vastu võtnud ja nendega ka arvestanud! Eesti Pank omalt poolt on teid alati varustanud oma parimate teadmistega. Loodan, et konstruktiivne koostöö Riigikogu ja Eesti Panga vahel jätkub ka tulevikus. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Väga suur tänu Eesti Panga presidendile! Me asume küsimuste juurde. Palun, esimene küsimus, Taavi Rõivas!

Taavi Rõivas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud panga president! Te olite eile selle ettekandega rahanduskomisjonis, kus meil oli võimalus esitada üsnagi detailseid küsimusi ka näiteks rahapoliitika kohta. Aga täna ma küsin seda, mis pakub võib-olla rohkem huvi laiemale avalikkusele.

sele. Ma küsin ESM-i otsustusprotsessi kohta kiirmenetluse korral. Komisjonis tõusetus seegi teema, et ka kirotsuse puhul on otsuse absoluutne eeltingimus, et Euroopa Keskpank ja Euroopa Komisjon peavad seda nõudma või sellega nõus olema. Minu teada on Euroopa Keskpangas omakorda ette nähtud konsensusotsus, mis eeldab kas teie või teie mantlipärija heakskiitu. Kas mul on õigus, et kõikide nende kirotsuste puhul on ka eestlastel sisuliselt vetoõigus olemas?

Andres Lipstok

Aitäh! Natuke laiemalt rääkides on ESM-i kiirmenetlus tõesti selline protseduur, kus otsuse tegemiseks on vaja ka Euroopa Keskpanga eitavat või jaatavat seisukohta. Loomulikult on see niivõrd oluline otsus, et Euroopa Keskpank saab seisukoha anda ainult oma nõukogu tasemel. Nõukogu koosneb 17 eurosooni liikmesriigi keskpanga presidendist, lisaks veel Euroopa Keskpanga juhatuse liikmetest. Tavaliselt tehakse need otsused konsensuslikult. Ehk kui see teema peaks üles tulema, siis peaks igal juhul tõusma käsi ka selle laua tagant, mille ees on silt "Estonia". Nende päevade jooksul, mis mul on jäänud ametis olla, ei ole selliseid olukordi arvatavasti põhjust tekitada, aga kui kunagi hääletamiseks läheb, siis peab Eesti hääl kindlasti olemas olema. Loomulikult, otsused on sõltumatud ja vaadatakse eurosooni kui tervikut, aga selleks, et see asi käivituda saaks, peab ka Eestist pärit käsi püsti olema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea Eesti Panga president! Nagu sa ütlesid, seitse aastat oled teinud koostööd Eesti riigi kõikide asutustega. Kuidas oleks, kui vaataks neid seitset aastat praeguse või eelmise aasta taustal? Mis peale euro on veel kõige rohkem südamesse ja hinge jäänud, millist rõõmu või muret tahaksid meiega jagada?

Andres Lipstok

Aitäh! Minu ettekande teema on Eesti Panga 2011. aasta aastaaruanne. Loomulikult, arvestades seda, et minu ametiaeg saab läbi, olen

ma neid küsimusi, mida sa just esitasid, päris palju enda jaoks teadvustanud ja läbi mõelnud. Olen neid ka esitlenud näiteks Eesti Panga Nõukogule ja Eesti Panga headele töötajatele. Aga ma arvan, et ajagraafik ei võimalda praegu kogu seda perioodi ette võtta. Loomulikult, viimane asi on kõige rohkem meeles. Euro käibe võtmine ja selle raames ka nende kriteeriumide täitmise tagamine, mis positiivsetele otsustele eelnesid, olid väga keerulised ülesanded. Sellest võiks palju rääkida, see on ajalugu ja see on hästi huvitav. Ma piirduksin praegu ikkagi euroga. Muidugi võib rääkida majanduskriisist, võib rääkida sellest, et Eesti tuli sellest ju suhteliselt hästi välja. Kindlasti oli siin väga suur osa kõigil neil, kes Eesti jaoks otsuseid teevad: teil siin saalis, teie eelkäijatel siin saalis, valitsuse liikmetel, ükskõik millisel kujul viimase kahekümne aasta jooksul on neid koalitsioone kokku pandud, ja loomulikult Eesti Pangal. Mõeldes neile seitsmele aastale ja arvestades ka siin saalis istumise kogemust, teeksin ma kummarduse kõigile neile institutsioonidele, keda ma just praegu mainisin.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud istungi juhataja! Austatud Eesti Panga president! Te ütlesite, et Eesti Panga omakapitali suhe varadesse on hästi madal, see on üks madalaimaid – 0,07%. Aga milline see keskmiselt eurosooni keskpangade puhul on ja millised on need eurosooni keskpangad, kus omakapitali suhe varadesse on hästi kõrge?

Andres Lipstok

Aitäh! Mul ei ole see tabel peas, seetõttu ei saa ma tuua ükshaaval välja, milline on ühe või teise panga omakapitali suhe varadesse. See ei ole mitte mingi saladus, see on täiesti avalik tabel ja selle tabeli me sulle kindlasti ka saadame. Eesotsas on suuremad ja pikemat aega omakapitaliga tegelnud keskpangad ja ka need, kelle regulatsioon omakapitali tarvis on pisut teistsugune (nt Saksamaa, Austria, Prantsusmaa). Aga ma ei hakka fantaseerima, ma võin ka eksida. Meist tagapool on näiteks Malta. See on hästi oluline. Loomulikult, me ole-

me praegu üsna kenasti hakkama saanud, meil ei ole olnud ühisoperatsioonide pealt tulenevaid kohustusi ega saagi veel praegu olla ning ma väga loodan, et neid ei tulegi. Aga selleks, et me suudaksime oma asjadega tulevikus normaalselt hakkama saada, tuleb kapital keskmisele tasemele viia. Sellest on olnud Eesti Panga Nõukogus juttu. Selle strateegia, mida ma tutvustasin, on heaks kiitnud Eesti Panga Nõukogu. Loomulikult võib alati öelda ja nii ütles Eesti Panga Nõukogus ka minister, et see hüpe peab olema väga suur. Kui jama tekib kiiresti, siis tullakse niikuinii valitsuse ja Riigikogu käest abi paluma, et mida praegu ikka tõsta, parem kanda raha eelarvesse. Me ei ole päris seda meelt, me jääme selle 25%-lise piirmäära juurde. Sellega, mis sealt üle on, saab suurendada omakapitali ja mitte tulla teilt maksu- maksja raha küsima.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Aitäh, austatud juhataja! Austatud Eesti Panga president, suur tänu teile selle ettekande eest ning loomulikult suur tänu väga tasakaluka ja tubli töö eest Eesti Panga presidendina! Ma küsin teie käest 2011. aasta kontekstis, aga ka tagasivaatavalt: kui te nüüd Eesti Panga presidendi ametikohalt lahkute, siis milline on teie kui vaieldamatult väga asjatundliku rahandus- ja majandusnimese soovitus või sõnum Riigikogule, tänastele ja homsetele otsustajatele, et Eesti riigirahandus jätkuvalt heas tervises püsiks?

Andres Lipstok

Aitäh! Me oleme neid sõnumeid oma mandaadi piires eelkõige valitsusele pidevalt edastanud. Ühte sõnumit ma oma ettekandes ka kirjeldasin, see puudutas tulusid ja kulusid. Eelkõige juhin tähelepanu just headel aegadel kulutamise raamistikule. See on ju nii inimlik: kui raha ikkagi hästi laekub, siis miks ei võiks kohe kõiki häid asju tegema hakata? Aga ajalugu on teiste riikide ja ka meie oma riigi peal näidanud, et kui see ei lõpe ka katastroofiliselt, siis paraku lõpeb see väga halvasti. Nii et oluline on jätkata kainelt ja mõistlikult, mis tegelikult ongi suuremal või vähemal määral nii valitsust kui ka suurte otsuste tegijaid ehk Riigikogu siiani iseloomustanud. Kui seda joont hoitakse, siis ei tohiks riigisisese rahanduse ja majanduse korralduse poole pealt mingisuguseid suuri üllatusi tulla. Loomulikult võib pikalt maksudest rääkida, aga selleks ei ole mul mandaati. Sellel teemal võiksin ma arutleda lihtsalt kui rahandust õppinud ja sellest väga huvitunud inimene.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud Eesti Panga president, aitäh teile ettekande eest! Ma tulen tagasi selle teema juurde, mille kohta ma teilt eile rahanduskomisjonis küsisin. Teema on finantstehingute maks. Nimelt on Euroopa Parlament juba vastu võtnud sellise ambitsioonika kava ja kiitnud heaks ka Euroopa Komisjoni pakutud väärt-paberite, aktsiate ja tuletisinstrumentide maksumäärad. Viimased küsitlused näitavad, et 66% Euroopa Liidus küsitletutest toetavad selle maksu kehtestamist. Raportöör Anni Podimata on öelnud, et finantstehingute maks on kriisist väljumise lahutamatu osa, nii jagatakse kriisikoormus õiglasemalt. Tähtjaks, mil liikmesriigid peavad olema vastu võtnud selleks vajalikud õigusaktid, on 31. detsember 2013. Eesti pole seda teemat veel arutada jõudnud. Kas Eesti Pank võiks olla selle teema vedaja ja kas me võiksimme juba lähiajal arutada seda küsimust ka Riigikogus?

Andres Lipstok

Aitäh! Küsimus oli, kas Eesti Pank võiks olla teema vedaja. Vastus on ei. Eesti Pank ei võiks olla ega peaks olema selle teema vedaja. Selle teema vedaja riigisiselt peaks olema ikkagi Eesti Vabariigi valitsus, kes peaks tooma selle eelnõu teie ette kas ei või jaa ütlemiseks. Kindlasti, kui selle eelnõuga Eestis kuhugi jõutakse, siis on Eesti Pank valmis ja kohustatud andma oma arvamuse selle eelnõu kohta. Kuna täna eelnõu ei ole, siis meie informatsioon selle kohta, mis Euroopas on toimunud, on täpselt selline, millele te viitasite. Teiste sõnadega: meil ei ole täna ühtegi dokumenti, mille kohta arvamust kujundada. Seetõttu ei ütleks ma ei ega jaa.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud Eesti Panga president, ka mina täna selle ettekande eest! Teie koostöö Riigikoguga on olnud väga sümpaatne, kui välja arvata see, et te käite igal aastal siin esinemas, aga ega Riigikogu liikmed teile eriti palju arupärimisi ei ole esitanud ja võib-olla pole nad osanud seda koostöövõimalust ära kasutada. Minu küsimus teile just sel hetkel, kui te lõpetate tegutsemist selles ametis, on see: millise soovitus te annaksite Riigikogu liikmetele paremaks koostööks Eesti Pangaga?

Andres Lipstok

Aitäh, Ester! Ma arvan, et minu seisukohalt on olnud koostöö Riigikoguga väga tõhus. Kui tulemuslik, seda on mul raske öelda. Ma arvan, et ma annaksin Riigikogule sellesama soovitus: hoidke sama joont. See on õige, et on olnud vähe arupärimisi ja need arupärimised ei ole võib-olla alati olnud rahandusliku päeva-teema kohased. Mõne asja seletamiseks võiks neid olla rohkem, siis te saaksite panga presidendi arvamust rohkem teada. Aga kindlasti olen ma teile tänulik selle eest, et te ei ole arupärimistega mind päevapoliitikasse tõmmanud. Kui on ka olnud mingisugune jama, kus oleks võinud panga presidendi seisukoha abil punkte korjata, siis te seda ei ole teinud. Selle eest teile uuesti aitäh! See on andnud mulle võimaluse hoida seda nn sõltumatuse joont, mida väga kõvasti, muide, Frankfurdis hinnatakse, mõõdetakse ja jälgitakse. Meil on mandaat, kuidas me peame suhtlema parlamentide ja valitsustega. See on nõuandmise mandaat, mitte sekkumise mandaat. Aga kui arupärimine oleks selline, et ilma sekkumiseta ei saa, siis arvatavasti ei oleks arupärija rahul teistsuguse vastusega ja vastajal oleks ka ebamugav natuke ümmarguselt siit kõnepuldist vastata. Aitäh, et te ei ole mind siin kahvlisse pannud! Ma palun väga, et ärge Ardote ka pange! Siis läheb kõik hästi edasi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Sester!

Sven Sester

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea Eesti Panga president, ka mina täna teid sisuka ettekande eest! Rahanduskomisjoni liikmena oli mul võimalik enamik küsimusi juba komisjonis ära küsida. Ma tulen korra tagasi keskpankade rolli juurde kommertspankadele võimaliku likviidsusabi andmisel. Tahaksin seda teada just 2011. aasta kontekstis. Mis tingimustel üldse keskpangad praegu kommertspankadele laenu annavad? Kui suur on praegu see maht, milline roll Eestis keskpangal on ja kas Eesti Pank on ka Eesti territooriumil kommertspankadele laene väljastanud?

Andres Lipstok

Aitäh! Arvatavasti on see laenuandmine, mille kohta sa küsid, üks osa nendest erakorralistest meetmetest, mida Euroopa Keskpank selle aasta alguses esitles. Need meetmed on eelkõige mõeldud nendele pankadele, kes on tahtnud ühel või teisel põhjusel oma likviidsuspuhvrit tugevdada. Täna ei olda veel päris veendunud, kas see triljon eurot või natukene rohkem, mis on pankadele välja jagatud, on jõudnud ka reaalmajandusse. Õigemini puudub selle kohta statistika, on veel natukene vara. Aga muidugi on selge, et pangad, kes on seda raha võtnud, on paremini kapitaliseeritud ja turul arvatavasti usaldusväärsemad. Kui nad hakkavad ka laenu andma, teiste sõnadega, kui see raha jõuab reaalmajandusse, siis on neil ressursse natukene lähedamalt käes. Eesti Pank on loomulikult Euroopa Keskpanga tasemel nende otsuste tegemisel osalenud. Eesti Pank ei ole otse seda abi meie suurpankadele andnud. Aga kokutan ma natuke sellepärast, et minu meelest üks väike pank on seda abi korra küsinud ja ka saanud. Kuid siin on sama asi nagu enne: ma ei tahaks numbrite ja nimedega spekuloida. Vabandust! Ma ei oska peast öelda, aga kindlasti anname sulle kirjalikult teada.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Arto Aas!

Arto Aas

Aitäh! Suur tänu Eesti Panga juhile hea ettekande ja veel suurem tänu seitsmeaastase töö eest, eriti europrojekti väga eduka läbiviimise eest! Minu küsimus käsitleb Eesti Panga varasid ja isikkoosseisu, mis on pidevalt ka

avalikkuses kõneaineks olnud. Täpsemalt öeldes küsin ma Maardu mõisa kohta. Milline on teie kui ametist lahkuva Eesti Panga presidendi isiklik arvamus nüüd, kui te olete igasugustest kohustustest ja painetest vaba? Kas Maardu mõisa võiks anda Eesti Panga haldusalast näiteks Vabariigi Presidendi Kantseleile, nii et sellest võiks kujuneda tõeliselt väärikas ja sooliidne presidendi residents?

Andres Lipstok

Aitäh selle küsimuse eest! Eri aegadel on see kinnisvarateema erineva aktiivsusega ja ka erinevatel põhjustel üles tõusnud. Eesti Pank on Maardu mõisa kunagi ostanud. See juhtus väga ammu, palju-palju enne minu aega, ma isegi ei tea, kas Otsasoni või Kallase ajal. Eesti Pank on sinna päris palju investeerinud, selleks et hoida seda maja enam-vähem korralikus konditsioonis. See ei ole kindlasti tipp-topp korras mõis, aga väga palju midagi ette heita ka ei saa. Siit tuleb esimene vastus: ei, me ei saa seda tasuta üle anda. Kui keegi meilt seda endale tahab, siis me peame selle talle müüma. Me oleme hinnanud kinnistut, õigemini, oleme hinnanud mõisa, see ei ole isegi kinnistu, mis teeb asja veel keerulisemaks. Me oleme küsinud arvamust nii Vabariigi Presidendi Kantseleist kui ka näiteks Välisministeeriumist. Ma arvan, et veel enne, kui me jõudsime küsimuse korrektselt formuleerida, tuli sealt juba vastuseks ei. Küsimus on ikka rahas. Loomulikult ei ole mõisaga seonduv Eesti Panga põhitegevus. Kunagi on see mõis meile tulnud ja arvates, et meie asi on oma vara korras hoida, oleme sellega ka hakkama saanud. Kui oleks mingisugune riigile kasulik lahendus ja ühine arusaam, siis see protsess võiks olla võimalik just ostu ja müügina, mitte andmisena. Siin ei tohiks kellelgi mingit kahtlust olla. Aga täna ei ole seda teist poolt. Seetõttu me üritame seda mõisa ilusasti korras hoida. Ma arvan, et paljud siin saalis olivad on kas eri organisatsioonide kaudu või isiklikult seda mõisa kasutanud. See on olnud võimalik kõigil, kes seda mõisa kasutada on tahtnud: Vabariigi Presidendi Kantseil, Välisministeeriumil, Eesti Televisioonil, kõikvõimalikel filmitegijatel, pulmade ja sünnipäevade pidajatel, kellel iganes. Ma ei hakka kõva häälega ütlemagi, kes oleksid potentsiaalsed ostjad, kui see mõis lihtsalt müüki panna, näiteks oksjonil.

See ei ole vist meie kellegi huvides. Nii et me oleme valmis seda mõisa edasi hoidma ja hooldama ning kui tekib mingi hea idee, kuidas seda paremini ja efektiivsemalt kasutada saaks – ütlen veel kord, et mõisapidamine ei ole Eesti Panga ülesanne –, siis oleme alati valmis sellest rääkima.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Väga suur aitäh Eesti Panga presidendile Andres Lipstokile nii ettekande kui ka seitsmeaastase viljaka koostöö eest!

Andres Lipstok

Aitäh teile! Veel kord suur tänu mõistva, eduka ja mis iganes suhtumise eest seitsme aasta jooksul! Aitüma! (Aplaus.)

Aseesimees Laine Randjärv

Avan läbirääkimised. Palun Reformierakonna fraktsiooni nimel kõnelema Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Ma väga pikalt ei hakka sõna võtma, sest Eesti Panga president tegi väga põhjaliku ja informatiivse ettekande. Aga tõesti, me saame täna arutada Eesti Panga aruannet, mis hõlmab Eesti esimest aastat euroala täisliikmena. Eesti osaleb nüüd täieõigusliku liikmena kogu euroala rahapoliitiliste otsuste kujundamisel ning Eesti Panga roll keskpankade ühistegevuses on varasemaga võrreldes väga suur. Loomulikult tõi eurosooni täisliikme staatus Eesti Pangale arvukalt uusi ülesandeid rahapoliitika alal.

Aruanne kirjeldab euro tehnilist kasutuselevõttu. On hea meel tõdeda, et Eestis kulges üleminek sujuvalt. Nagu aruandes esitatud analüüs näitab, jäi euro kasutuselevõtu mõju hinnastabiilsusele prognoositud piiridesse. Tervikuna iseloomustas 2011. aastat majandusaktiivsuse kiire kasv, samuti tööhõive kasv ja tööpuuduse kiire alanemine. Samas nägime teisel poolaastal kasvu aeglustumist, seda tulevalt väliskeskkonna suurenenud ebakindlusest.

Pärast viimast globaalset majanduskriisi puhkes 2010. aasta kevadel võlakriis. Kiiresti loodud stabiilsusmehhanism ja võlakriisi keskmes olevate riikide valitsuste pingutused 2011. aastal kriisile paraku lahendust ei too-

nud. Pigem nägime euroala võlakriisi teravnemist. Euroopa Keskpang oli sunnitud jätkama erakorraliste rahapoliitiliste meetmetega, et tagada finantssüsteemi stabiilsus. Eurosüsteem võimaldas pankadele 2011. aastal suures mahus fikseeritud intressimääraga laenusid. Selleks, et tagada pingelises seisus riigivõlakirjade toimimine ja likviidsus, sekkusid eurosüsteemi keskpangad riigivõlakirjade turule, ostes finantsturgude surve alla sattunud riikide võlakirju. Keskpangade võlakirjaprogrammide tulemusel kasvas programmi 2011. aasta alguse 75 miljardi euro suurune maht aasta lõpuks 211,5 miljardi euron. Kuigi raha pakkumise kasvust tulenevad ohud hinnastabiilsusele hinnati 2011. aastal madalaks, kujunes inflatsioon koosmõjus muude globaalsete teguritega kahjuks tunduvalt kõrgemaks kui varem seatud 2%-line eesmärk. Erakorralised meetmed, mis võivad ohustada hinnastabiilsust ja põhilist eesmärki, peavad jääma ühekordseks ja ajutiseks, nagu lubas ka Euroopa Keskpanga juht ametisse asudes. Euroala toimimise reeglid ei luba isegi mitte kaudselt toetada või finantseerida liikmesriikide eelarveid. Sellest peab Euroopa Keskpang edasiste meetmete kavandamisel ja võlakriisi mõjude tõrjumisel lähtuma. Võlakriisi saavad lahendada ikkagi liikmesriikide valitsused, rakendades nii eelarvet, konsolideerimismeetmeid kui ka kulude piiramist ja struktuurseid muudatusi majanduskasvule eelduste loomiseks. Riigirahanduse seisu eest peavad vastutama liikmesriigid ise, ei tule loota keskpanga erakorralistele meetmetele.

Lisaks eurosüsteemi kui terviku hinnastabiilsuse tagamise ülesandele on Eesti Pangal väga suur roll ka valitsuse nõustamisel, millest panga president meile rääkis. Riigi eelarvestraategia ja iga-aastaste eelarvete kavandajad peavad arvestama Eesti Panga ettepanekuid, mis tulenevad panga majandusprognoosist ja panga seiretegevuse järeldustest. Tuleb kindlasti nõustuda Eesti Panga presidendi ettepanekuga, et on vaja jääda kindlaks nii käesolevas kui ka varasemates eelarvestraategiates seatud reserve taastamise alustamise tähtsusele, mis omakorda eeldab eelarve ülejäägi saavutamist nii kiiresti kui võimalik. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Kalev Kallo Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Täna siin saalis arutluse all olev Eesti Panga 2011. aasta aastaaruanne erineb kindlasti kõigest varasematel aastatel käsitletud aruannetest. Esimest aastat oli Eesti riik eurosooni liige ja Eesti Pank täieõiguslik Euroopa Keskpanga liige. See oli esimene aasta, kui Eesti Panga president võttis otsustajana, Euroopa Keskpanga nõukogu liikmena osa kõikide eurosüsteemi puudutavate otsuste langetamisest. Ühise laua taga ollakse võrdväärsed partnerid, kuivõrd üks väike saab üldse suurtega võrdväärne olla. Ühiselt langetatud eurosüsteemi otsuste elluviimine Eestis on nüüd Eesti Panga ülesanne. Kui varem oli Eesti keskpanga peamine ülesanne hinnastabiilsuse säilitamine Eestis, siis nüüd on peamine ülesanne aidata kaasa hinnastabiilsuse säilitamisele euroalal.

Aeg-ajalt ilmub mõtteavaldusi, eriti ajakirjanduses, et kuna oleme nüüd Euroopa Keskpanga üks osa ja otsused tehakse niikuinii Euroopa Keskpangas, siis ei ole meil oma keskpangas enam nii palju töötajaid vaja. Piisaks palju väiksemast hulgast inimestest, kes ainult vahendaksid Euroopast tulevaid käsked ja korraldusi. Kahjuks on see väga lihtsustatud ja ebaadekvaatne arusaam. Otsused ei sünni tühjalt kohalt, otsustele eelnevad väga paljude valdkondade töögruppide põhjalikud analüüsid. Nüüd on meie keskpanga esindajatel võimalus kõigis nendes töögruppides osaleda, sõna sekka öelda ja langetatavaid otsuseid suunata. Kui tahaksime kõigis valdkondades kaasa rääkida, peaks Eesti Panga koosseis olema võib-olla kaks või enamgi korda suurem, mis väikesele riigile ei ole aga kindlasti jõukohane. Siin me suurtega sammu pidada ei suuda. Siit tuleneb Eesti Panga üks tähtis ülesanne uues situatsioonis. Tuleb otsustada, millistes valdkondades me suudame pakkuda ka oma oskusteavet ja kus me tunneme end kindlalt, ning tuleb keskenduda just nendele valdkondadele. Ülejäänud valdkondades, mida me aktiivselt katta ei suuda, tuleb tõenäoliselt piirduda ainult informatsiooni vahetamisega.

Järgmine äärmiselt tähtis muudatus on see, et euroala keskpankadel on täiendav krediidirisk, mis on esmajoones seotud rahapoliitiliste operatsioonidega. Euroalas jagatakse rahapoliitiliste operatsioonidega seotud tulud ja kulud ühiselt, vastavalt euroala keskpankade osakaalule Euroopa Keskpanga bilansis. Eesti Panga osakaal on teatavasti 0,26%. Võib öelda, et seoses finantskriisi süvenemisega euroalal suurenevad ka Eesti Panga riskid. Sellest tulenevalt omandavad erilise tähtsuse omakapitali ja reservkapitali suurused. Kahjuks tuleb tõdeda, et omakapitali osakaalult, võrreldes riikide keskpankade omakapitali osakaaluga kogu eurosüsteemi omakapitalis, oleme tagant neljandad, mitte küll viimased, aga ikkagi tagaotsas.

Kui tulla konkreetselt 2011. aasta aruande juurde, siis näeme, et Eesti Panga 2011. aasta finantsaasta kasum oli kokku 22,7 miljonit eurot. Arvestades suurenevate riskide kohta eespool öeldut, oleks olnud igati loogiline ja mõistlik suunata kogu kasum panga reservidesse. Kahjuks otsustati sellest 25% ehk 5,7 miljonit eurot suunata riigieelarvesse. See otsus tundub eriti ebamõistlikuna, meenutades, et siin saalis vastasid eile arupärimistele peaminister ja rahandusminister ning me kuulsime jälle rohkem kui üks kord, et Eesti riigi rahaasjad on kõige paremas korras ning meie majanduskasv on Euroopa riikide hulgas nii käesoleval kui ka järgmisel aastal kõige kiirem.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas soovite lisaaega? Kolm minutit lisaks.

Kalev Kallo

Samuti, kui on tarvis lisaraha ESM-i sisse makseteks, siis leiame selle reservidest ilma igasuguste probleemideta.

Kindlasti ei ole vähetähtis ka see, et aruandeperioodil vahetusid Eesti Panga mõlemad asepresidendid. Nagu tavaliselt ikka, tundus see protsess toimumise faasis mõnele valulik ja kutsus esile teravaid väljaütlemisi kõrgetelt aukandjatelt ka väljastpoolt panka. Nüüd on kõik rahul ja õnnelikud, sest vahetus tõi Eesti Panka kindlasti värskeid tuuli. Tahan soovida uutele juhtidele meelegi kindlust ja tahet kaitsta jõulisemalt panga seisukohti ka reservkapitali küsimustes, et ei oleks võimalik hetkekski seada kahtluse alla üht Eesti Panga prioriteetidest.

Nimelt, Eesti Panga president ja Eesti Pank on oma tegevuses iseseisvad ega tohi saada enda seadusjärgseid ülesandeid täites korraldusi või suuniseid valitsuselt ega teistel pangavälistel huvigruppidele. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole. Aruanne on kuulatud ja esimese päevakorrapunkti arutelu lõpetatud.

2. Finantsinspeksiooni 2011. aasta aastaaruanne

Aseesimees Laine Randjärv

Teine päevakorrapunkt on Finantsinspeksiooni 2011. aasta aastaaruanne. Ettekandja on Finantsinspeksiooni juhatuse esimees Raul Malmstein. Riigikogu liikmetel on ka nüüd võimalik esitada üks küsimus. Palun, härra juhatuse esimees!

Raul Malmstein

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Riigikogu liikmed! Lubage mul alustada faktist, et käesoleva aasta alguses tähistas Finantsinspeksioon oma kümnendat tegevusaastat. Hea meel on tõdeda, et kuigi need kümme aastat pole kerged olnud, oleme seni suutnud finantsturgude ja turuosaliste järelevalvet Eestis teha nii, et riik ehk maksumaksjad pole pidanud kulutama sentigi Eesti finantssektori toetamiseks. Viimaste aastate väga keerulistes turutingimustes on see kindlasti märkimisväärne tulemus. Hea meel on ka tõdeda, et turuosalised hindavad meie professionaalsust. Üha rohkem Balti riikides tegutsevaid finantssektori ettevõtteid on valinud oma koduriigiks just Eesti ning tegutsevad nüüd teistes Balti riikides oma filiaalide kaudu. Eriti selgelt on see suundumus näha kindlustussektoris.

Möödunud, 2011. aasta oli finantsturgude jaoks väga keeruline. Mitme eurotsooni riigi pikaajalised fiskaalprobleemid tõid kaasa finantsturgude usalduse kadumise riikide võimesse teenindada oma võlakohustusi. Kujunenud kriisist väljumiseks on astunud nii poliitilisi samme, mis on toonud kaasa valitsuste ja riigijuhtide vahetumise mitmes Euroopa riigis, kui võetud ka finantsmajanduslikke meetmeid. Kuigi seni on eurotsooni lagunemine ja eurotsooni valuuta usaldusväärse langus suude-

tud ära hoida, tekitab olukord rahaturgudel jätkuvalt muret. Kreeka valimiste järel tekkinud sisepoliitiline patiseis ja mure võimalike uute valimiste tulemuste pärast ning Hispaania pangandussektori probleemide kiire eskaleerumine on turgude ebakindlust vaid suurendanud.

Euroopa Pangandusjärelevalve Asutus (EBA) tegi 2011. aasta kevadsuvel Euroopa 90 suurema pangagrupi tugevusanalüüsi, mis näitas, et kuigi pangad olid enne tugevusanalüüsi suutnud suurendada oma kapitalipuhvreid 50 miljardi euro võrra, oli siiski kaheksal pangagrupil probleeme kokkulepitud kapitalipuhvrite nõuete täitmisega ja 16 pangandusgruppi olid selles osas väga lähedal miinimumnõuete täitmisele. Tugevusanalüüsi tulemuste põhjal andis EBA välja selgepiirilised soovitused riikide pangajärelevalve asutustele pankade kapitalipuhvrite tugevdamiseks, muu hulgas piirates võimalikke dividendide väljamakseid ning nõudes finantsvõimenduse vähendamist ja lisakapitali kaasamist seal, kus see on võimalik. Eesti turul tegutsevad Skandinaavia pangandusgruppid tegid tugevusanalüüsi edukalt läbi ja seega on Eesti pangandussektori usaldusväärsus jätkuvalt suur.

Eelmise aasta üks olulisemaid teetähiseid oli kolme Euroopa Liidu järelevalveasutuse – Euroopa Pangandusjärelevalve Asutuse (EBA), Euroopa Väärtpaberiturujärelevalve Asutuse (ESMA) ning Euroopa Kindlustus- ja Tööandjapensionide Järelevalve Asutuse (EIOPA) – töö sisuline käivitumine. Kõigi kolme asutuse jaoks oli sel esimesel aastal mitmeid keerulisi ülesandeid. Oli vaja korraldada nii uute Euroopa regulatsioonide väljatöötamine, kus kõigil kolmel järelevalveasutusel on oluline nõuandev roll Euroopa Komisjoni jaoks, kui tagada ka olemasolevate regulatsioonide ühetaoline tehniline rakendamine kogu Euroopa Liidu siseturul ja koostöö globaalsete finantsturgude regulaatoritega. Lisaks alustas Euroopa Keskpanga juures tööd Euroopa Süsteemsete Riskide Nõukogu (ESRB).

Finantsinspeksioon osaleb aktiivselt nimetatud asutuste töös, kusjuures juhatuse liige Kaido Tropp on EIOPA infotehnoloogia ja aruandluse alalise töörühma asejuht ning ma ise olen ESMA juhatuse liige. Tuleb rõhutada, et uue üleeuroopalise järelevalveraamistiku rakendamine suurendab oluliselt nimetatud järelevalveasutuste rolli uute üleeuroopaliste

regulatsioonide väljatöötamisel ja ühetaolisel rakendamisel. ESMA puhul on oluline ära märkida ka föderaalset järelevalvelist mandaadi saamist Euroopa Liidus tegutsevate reitinguagentuuride suhtes.

Euroopa järelevalveasutustest rääkides tuleb rõhutada, et Euroopa siseturu areng finantsteenuste vallas on finantskriisi tulemuseks liikumas väga kiiresti suurema harmoneerituse ja kesksete järelevalveorganite tekke suunas. See on kindlasti positiivne, kui silmas pidada finantsturgude üha suuremat integreeritust ja nende tegevuse piiriüleseid mõjusid. Nii on ühtses Euroopa õigus- ja järelevalveraamistikus kergem tulevikus ära hoida võimalikke kriise ja tagada piiriülese järelevalvelise arbitraaži vähenemine. Samas tuleb mõista, et oluliselt hakkab vähenema liikmesriikide, sh Eesti võime riigisiselt finantsõigust suunata. Samal ajal suureneb selgelt Finantsinspeksiooni roll otsekohalduvate tehniliste standardite väljatöötamisel ja rakendamisel Euroopa tasandil. Otsekohalduvad tehnilised standardid on Euroopa uue järelevalvelise arhitektuuri oluline komponent. Neid töötatakse välja direktiivide ühetaoliselt rakendamiseks siseturul. Lähiaastatel on vaja EBA-l, EIOPA-l ja ESMA-l välja töötada sadu siduvaid tehnilisi standardeid, mis on riigisisese õiguse suhtes otsekohalduvad.

Euroopa järelevalveasutustel on regulatsioonide väljatöötamisel laialdased õigused. Euroopa järelevalveasutuste väljatöötatavad regulatiivsed ja rakenduslikud tehnilised standardid saavad Euroopa Komisjoni määruse vormi. Lisaks koostavad Euroopa järelevalveasutused suuniseid ja soovitusi. Finantsinspeksioon osaleb selles töös ja panustab aktiivselt tehniliste standardite ning suuniste ja soovitude väljatöötamisse Eesti finantsturu jaoks olulistel teemadel.

Otsekohalduv Euroopa Liidu õigustik tuleb siduda riigisisese menetlus- ja materiaalõigusega. Normide rakendamine eeldab riiklikele järelevalveasutustele piisavate menetluslike võimaluste loomist. Tuleb vältida olukordi, kus otsekohalduv Euroopa õigustik küll kohustab isikuid, kuid järelevalvel puudub riigisisest õigustikust või dogmaatikast tulenevalt tegelik ja tõhus võimalus kohustuste täitmist kontrollida, rikkumise või selle riski korral mõjusalt sekkuda. Siia kuulub järelevalveasu-

tusele piisavate menetluslike õiguste andmine ja võimaluste loomine, samuti sanktsioonisüsteemi tänapäevastamine ja kohandamine Eesti finantsturu eripärale. Loomulikult tuleb arvestada, et isiku õigusi seejuures ülemäära ei riivataks. Eraldi tuleb jälgida, et otsekohaldavad õigusaktid tõlgitaks eesti keelde selliselt, et Eestis oleks võimalik neid ühetaoliselt ja normi eesmärgile vastavalt rakendada. Nimelt on seadusaktide seaduslik jõud kõikides keeltes võrdne. Sellega seoses on selgelt kasvamas ka meie vastutus ja töökoormus Euroopa suunal, tagamaks seda, et meie riiklikud ja finantssektori huvid oleksid parimal moel kaitsitud.

Finantsinspektsiooni jaoks oli 2011. aasta oluline teetähis inspektsiooni uue strateegia kinnitamine Finantsinspektsiooni nõukogu poolt. Uues strateegias on kirjeldatud kolm tähtsat suunda, kus finantsjärelevalvel on vaja lähiaastatel oluliselt panustada. Esiteks, Finantsinspektsiooni järelevalvelise võimekuse suurendamine. Teiseks, Finantsinspektsioon kui tõhus koostööpartner. Kolmandaks, Finantsinspektsiooni roll finantsteenuste tarbijate nõustamisel ja suunamisel.

Kui lühidalt kirjeldada nimetatud kolme kõige olulisemat tegevussuunda, siis järelevalvelise võimekuse suurendamine on meie töö alus ja jääb selleks. Nii muutuvad ja täpsustuvad regulatsioonid kui ka ajas ja ruumis muutuvad riskihinnangud toovad paramatult kaasa selle, et organisatsioon ja inimesed peavad olema valmis muutusteks ja uuteks ülesanneteks. Kuigi meie töö nõuab palju täpsust ja sisaldab hulgaliselt rutiini, ei tähenda see, et finantsjärelevalve töö tervikuna oleks rutiinne, pigem vastupidi.

Meie strateegia teise olulise tegevussuunana on esile tõstetud koostöö. Finantsturgude integratsioon ja paljude meie turgudel tegutsevate turuosaliste piiriülene tegevus eeldab, et suudame olla tugevad koostööpartnerid ennekõike Põhjala ja Balti suunal. Lisaks väga tihedale koostööle spetsialistide tasandil erinevate turuosaliste järelevalvelistes kolleegiumides on käivitunud koostöö ka riiklikul tasemel. Nii olen koos Eesti Panga presidendiga kaasatud Põhjala-Balti makroprudentsiaalse foorumi töösse, mis peab aitama kaasa süsteemsete riskide paremale väljaselgitamisele ja infovahetusele meie regioonis. Samuti oleme koos kol-

leegidega Eesti Pangast ja Rahandusministeeriumist kaasatud Põhjala-Balti stabiilsusgrupi töösse, mis peab aitama ära hoida võimalikke finantskriise regioonis ning otsima lahendusi nii õiguslike kui ka järelevalveliste sammude suuremaks ja paremaks integratsiooniks võimalike kriisiolukordade reguleerimisel. Tunnustusena meie tööle on minu hea kolleeg juhatuses Kilvar Kessler juhtimas Põhjala-Balti stabiilsusgrupi ühte alamtöörühma, mis tegeleb finantsasutuste piiriülise saneerimise või võimaliku likvideerimise õiguslike küsimuste analüüsiga. Oleme aktiivsed ka Kesk- ja Ida-Euroopa suunal, kus meie poolt juhib tööd minu teine hea kolleeg juhatuses Andres Kurgpõld.

Kui vaadata Finantsinspektsiooni tegevuse prioriteete eelmisel aastal, siis oluline järelevalveline tegevus pangandussektoris oli usaldusnormatiivide raamistiku Basel II ühe komponendi, sisemise kapitali adekvaatsuse tagamise protsessi Pillar 2 rakendamine. Analüüsiti pankade esitatud sisemise kapitali adekvaatsuse hindamise protsessi raporteid ja koostati järelevalvehinnang, mida tutvustati krediidasutustele. Piiriüleste pangagruppide kohta esitasime oma järelevalvelised hinnangud emapanga järelevalvetele grupiülise järelevalvelise hinnangu koostamiseks.

2011. aasta järelevalveliste hinnangute rõhuasetus oli eeskätt kvalitatiivsetel teemadel, nagu üldjuhtimine, teenuste grupisisene sisseostmine, siseauditi ja teiste sisekontrollimehanismide kvaliteet, strateegia ja omanikega seotud küsimused.

Pangandussektorile tervikuna ei toonud möödunud aasta kaasa laenuõudluse kasvu. Möödunud aastal jätkus laenumahtude vähenemine samasuguse kiirusega nagu 2010. aastal. Pangad väljastavad laene vastavalt üldaktsepteeritud heale tavale ning ei saa väita, et laenude kättesaadavus on laenuitingimuste liigse konservatiivsuse tõttu piiratud. Laenuportfellide kahanemine tuleneb peamiselt klientide tulevikukindluse puudumisest ning seeläbi on pärsitud ka laenuõudlus.

Nagu 2010. aastal paranes ka 2011. aastal pankade laenuportfellide kvaliteet ning viivises olevate laenude koondmaht kahanes nii absoluutmahult kui ka osakaaluna laenuportfellis. Aasta jooksul vähenesid nii pika- kui ka lühiajalised viivislaenud. 2008. aastal alanud

majanduslangusest tingitud krediidirisk on suuresti realiseerunud ning pangad on bilansid halbadest laenudest suuresti "puhastanud". Maksejõuetuks muutunud laenude normaalne teenindamine on taastunud kahjaks vähestel juhtudel. Pangad on realiseerinud ligikaudu 60% varasematel aastatel moodustatud allahindluse reservidest, mis näitab, et pangad olid allahindluste moodustamisel olnud väga konservatiivsed.

Pangandussektori likviidsete vahendite tase on kõrge ning see tase ei ole peale euroalaga liitumist ja kohustuslike reservinõuete alane mist langenud. Emapankade tasemel tsentraalse likviidsusjuhtimisega pangad kasutavad likviidsusülejäaki emapankadelt eelnevatel perioodidel kaasatud laenude tagasimaksmiseks. Seetõttu on finantseerimine muutunud üha rohkem kliendihoiustel põhinevaks. See aga omakorda kahandab pankade likviidsusriski ning alandab ressursi hinda.

Eestis tegutsevate pankade kapitaliseerituse tase oli ja on ka praegu kõrge ning kasumlikkus on taastunud. Finantsjärelevalve kõrgendatud tähelepanu all on väikepankade kapitaliseeritusega seotud arengud keskpikas perspektiivis, seda eelkõige nende finantsasutuste osas, kes oma põhitegevuselt olulist tulu ei teeni või kelle kasvstrateegiaga on seni kaasnud suured kulud. Pankade kasumlikkust on lähiajal kindlasti mõjutamas laenumahtude edasine langus ning madalal tasemel EURIBOR.

Aruandeperioodil tegi Finantsinspeksioon mitmeid järelevalvemenetlusi seoses erinevate lubade andmistega. Olulisemana võib mainida Swedbanki Balti struktuuriüksuste restruktureerimisega seotud analüüse ja kapitalijuhtimisega seonduvaid otsuseid.

Pangandusturu läbipaistvuse tagamiseks keelasime eelmisel aastal mitmel Krediidipanga aktsionäril hääleõiguse teostamise, kuni Krediidipanga omanike struktuur ja rahastamine ei vasta Eesti pangandusturu nõuetele.

Kindlustussektori järelevalvetegevuses osalesime lisaks regulaarsetele sektori analüüsidele ka EIOPA üleeuroopalise tugevusanalüüsi läbiviimisel, kus esmakordselt osalesid liikmesriikide olulised kindlustusandjad soolotasemel. Tugevusanalüüsi läbisid positiivselt kõik kindlustusgruppid, kes selles Eestist soolovõi grupitasemel osalesid. Finantsinspeksioon

tegi ka Eesti-sisese tugevusanalüüsi elukindlustusandjatele. Tugevusanalüüs näitas, et elukindlustusseltside varad on investeeritud konservatiivselt ning Euroopa võlakirjaturgudel toimuval olulist mõju seltside kapitalinõuete täitmisele ei ole.

Kahjukindlustuse kindlustusmaksete mahud jäid eelmise aastaga võrreldes peaaegu muutmataks, kindlustusmakseid koguti vaid 0,3% vähem kui aasta tagasi. Arvestades Eesti kahjukindlustuse turu väiksust ning kriisiaja mõju, on nimetatud tegurite loogilise tulemusena kindlustusseltsid laienenud ja laienemas Baltikumi-ülesteks seltsideks. See ärimudel on seni ennast hästi tõestanud. Elukindlustussektoris on enamik ühte ja samasse finantsgruppi kuuluvatest Balti riikide kindlustusandjatest ühinenud, kahjukindlustussektoris see protsess veel kestab. 2011. aastal kogusid Eesti kahjukindlustusseltsid ligikaudu 22% kindlustusmaksetest Lätist ja Leedust. Seoses lähiajal planeeritavate ühinemistega on riskid, mis asuvad väljaspool Eestit, kindlustussektori jaoks veelgi olulisemaks muutumas.

Elukindlustussektoris jätkus möödunud aastal mahtude ja nõudluse vähenemine. Võrreldes eelmise aastaga vähenes elukindlustuse kogutud maksete maht 12%. Lisaks kasvas oluliselt investeerimisriskiga toodete tagasiosutude maht, seda eriti teisel poolaastal. Kuna üle poole kõikidest elukindlustuses kogutavatest maksetest kogutakse Lätist ja Leedust, on elukindlustuse näitajad olulisel määral mõjutatud Läti ja Leedu majanduskeskkonnast ning sealsete klientide meelestatusest. Eeltoodust tulenevalt asub valdav osa Eesti elukindlustusseltside kindlustusriskist väljaspool Eestit.

Elukindlustussektori investeringute tootlus oli tulenevalt negatiivsetest arengutest väärt-paberiturgudel surve all ning ükski elukindlustusselts ei teeninud piisavalt investeerimistulu, et ületada garanteeritud intressimäära. Siiski on seltsidel piisavalt vabu vahendeid nimetatud riski katmiseks, kuid sellest olenemata tuleb seltsidel aktiivselt tegelda oma investeerimispoliitika ülevaatamisega, vähendamaks intressigarantiiriski realiseerumise võimalikkust tulevikus.

Uue finantsteenuste valdkonnana lisandusid eelmisel aastal meie järelevalve alla makseasutused. Makseteenuste turul tegutseb praegu kaheksa makseasutust, nendest viis täistegevus-

loa alusel ja kolm piiratud tegevust lubava erandi alusel. Makseasutused vahendasid eelmisel aastal 1,1 miljardi euro ulatuses klientide tehinguid, mis makseasutuste klientide väikest arvu arvestades on erakordselt suur käive. Makseasutuste sektor on suure kasumiga. Sektor teenis aastaga tulu 11 miljonit eurot ning sektori omakapitali tootlikkus küündis üle 30%. See on võrdväärne kasumiga, mida teenivad mitu korda suuremad sektorid, nagu fondivalitsejad või elukindlustus. Makseasutuste bilansilised riskid on madalad, enamasti koosnevad aktiivad nõudmisteni hoiustest pankades või arveldustest partneritega. Samas, arvestades sektori kliendibaasi, kus on enamasti läbipaistmatu ärimudeliga *offshore*-ettevõtted, eksisteerib makseasutuste puhul rahapesualase õigusrikkumise kõrgendatud risk. Senistele järelevalvemenetlustele tuginevalt võib anda esmase hinnangu, et mitme ettevõtte puhul on siin tegemist ärikultuuriga, mis paisab silma vähese seaduskuulekusega. Erinevalt teistest järelevalvesubjektidest peab makseasutuste järelevalve rohkem põhinema algmaterjalide vahetel kontrollil. Samuti saab makseasutuste puhul vähem arvestada subjektide enda sisekontrollimehhanismide efektiivse toimimisega.

Finantsteenuste järelevalves oleme suurendanud kohapealsete kontrollide mahtu Finantsinspektsiooni juhendite ja seadusest tulenevate nõuete täitmiseks. Finantsinspektsioon analüüsis eelmisel aastal turu läbipaistvuse eesmärgil investeerimisriskiga hoiuste turgu ja kahetsusväärset peab nentima, et vaadeldud peaaegu kaheaastasel perioodil oli investorite jaoks kaalutud keskmine tootlus selle investeerimisinstrumendi kasutamisel negatiivne. Siinkohal on hea meel tõdeda, et meie algatusel viidi möödunud aastal sisse seadusmuudatus, mis karmistab pankade jaoks klientide sobivuse nõuete hindamist vastava investeerimistoote pakkumisel.

Turukuritarvituste ärahoidmiseks ja vajaduse korral võimalike turukuritarvitajate tõhusamaks heidutamiseks jätkasime aktiivset koostööd Politsei- ja Piirivalveameti ning prokuratuuriga.

Finantskirjaoskuse edendamisel oli meie peamine tähelepanu suunatud koolidele ja õpetajatele. Koostöös Tallinna börsi, pangaliidu ja turuosalistega korraldasime terve hulga temaa-

tilisi õppepäevi mitmes maakonnas. Meie tarbijaveebi arendamisel oli oluline teetähis finantsteenuste võrdlustabelite lisandumine, mis peaks märgatavalt suurendama finantsteenuste turu läbipaistvust ja parendama inimeste võimet leida endale sobivaim teenusepakkuja.

Kokkuvõttes on meie tegevus muutunud Euroopa-kesksemaks. Eesti finantsasutuste stabiilsuse ja usaldusvääruse tagamisel saame järjest enam toetuda oma headele kolleegidele Euroopas, nii nagu nemad meiegi kompetentsust ja oskusi rakendada saavad. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, härra Raul Malmstein! Teile on laekunud küsimusi. Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Teatavasti taastas valitsus, hoolimata eelarve pingelisusest, käesoleval aastal maksed pensioni teise sambasse. Ei ole ju saladus, et teatud perioodil tabasid pensionisammaste fondide vähenemised. Küsimus on selline. Millisena näete Finantsinspektsiooni võimalust või tegevust, et pangad nii inimeste enda raha kui ka valitsuse lisatud toetust teise sambasse lihtsalt ära ei põletaks ehk see säiliks vähemalt endisel tasemel, kui see ka ei suurene?

Raul Malmstein

Aitäh küsimuse eest! Mis puudutab pensionifondide järelevalvet, siis me oleme viimasel kahel aastal oma järelevalvemudelit oluliselt muutnud. See põhineb palju tihedamal koostööl turuosalistega. Regulaarselt, vähemalt kaks korda aastas korraldame fondivalitsejatega kohtumisi, kus me koos nendega põhjalikult analüüsime nende portfelli struktuuri, investeerimisstrateegiat, püüdes aru saada, kus võiksid olla võimalikud riskikohad. Viidates teie küsimusele, pean ütlema, et me ei saa kuidagi garanteerida, et fondid töötaksid alati just nulltootlusega. Küll aga on hea meel tõdeda, et kui me viimastes seadusmuudatustes tegime ettepaneku karmistada konservatiivsete fondide investeerimispiiranguid, võttes aluseks riigireitingud, siis see mudel on tööle hakanud ja konservatiivsed fondid toimivad praegu väga hästi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Arto Aas!

Arto Aas

Aitäh! Mul on kaks lühikest küsimust. Esimene puudutab SMS-laene ja tarbijakrediiditooteid. Kui me vaatame meie panku ja kindlustusseltse, mis on teie järelevalve all, siis näeme, et see turg toimib päris kenasti ja reeglitest peetakse kinni, aga tarbijakrediiditurul on vabadust ja segadust justkui rohkem. Kas Finantsinspeksioon ei võiks tegelda ka nende asutustega? Mis on teie seisukoht? Teine küsimus puudutab teie asutuse bilanssi. Eelmisel aastal tekkis millegipärast 60 000 euro suurune kahjum. Mis oli selle kahjumi põhjus?

Raul Malmstein

Aitäh küsimuste eest! Alustan esimesest. Mis puudutab SMS-temaatikat ja tarbijakrediiti, siis see on praegu Tarbijakaitseameti pädevuses olev küsimus. Pädevuse muutmine on ilmselt väga keerukas. See eeldaks väga tugevat poliitilist tahet ja Finantsinspeksiooni väga olulist töökoormuse kasvu. Me vajaksime selle töö tegemiseks ilmselt lisaressursse. Nii et teoreetiliselt me võiksime selle teemaga tegelda, aga see eeldaks väga olulist portfelli ümberjagamist ja ka ressursside leidmist selle tööga tegelemiseks. Mis puudutab meie kahjumit, siis tegemist on puhtalt raamatupidamiseliku kirjega. Me koostame oma eelarve alati nii, et me planeerime orienteerivalt 95% oma tulubaasist koguda järelevalvetasudest ja ülejäänud raha võetakse vajaduse korral reservidest. See 60 000 eurot näitab, et me selle summa ulatuses kasutasime raha reservidest. Aga see ei tähenda, et me oleksime eelarve täitmisel eelarve kuidagi lõhki ajanud, vaid pigem me ikkagi kulutasime raha heaperemehelikult.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud esineja! Mina lugesin teie pöördumist aastaaruande alguses. Seal te ütlete, et 2011. aastat iseloomustab finantsturgude usalduse kadumine riikide võimesse oma võlakohustusi teenindada. Võibolla on minu küsimus natuke poliitiline, aga ma küsin siiski. Aasta pärast tuleb uus aasta-

aruanne. Kas te prognoosite aasta alguse põhjal finantsturgude usalduse muutust riikide suhtes? Kas see paraneb, jääb samaks või läheb tagurpidi?

Raul Malmstein

Aitäh küsimuse eest! Aga tegemist on küsimusega, millele vastates peaks ennustama. See on alati äärmiselt ebatänuväärne tegevus. Kui me vaatame turgude käitumist ja meenutame, mida Eesti Panga president rääkis oma tööst Euroopa Keskpanga nõukogus, siis tuleb öelda, et sammud, mida Euroopa Keskpang on vahepeal astunud, parandasid oluliselt olukorda turgudel. See tõi alla erinevate riikide võlakirjade intressimäärad, mis andis võimaluse kergemalt hingata. Praegu, nagu ma ütlesin, on olukord jällegi pingestumas seoses võimalike valimiste tulemustega Kreekas ja sellest johtuvaga. Kui vaadata viimase nädala arenguid Hispaanias, kus riik on pidanud väga jõuliselt sekkuma oma pangandussektori toetamise, siis on selge, et need küsimused on järjekordselt päevakorral. Nii et praegu on äärmiselt ebatänuväärne ennustada, mis saab aasta lõpus, aga julgen arvata, et ees ootavad väga keerulised ajad.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh! Austatud ettekandja! Ka mina tahan teid tervitada ja tänada hea töö eest keerulistel aegadel, mis praegu finantsturgudel kestavad. Aga minu küsimus puudutab sedasama, mille kohta Arto küsis. Me näeme tulude ja kulude aruandest, et järelevalvetasud on natukene allapoole tulnud, aga inspeksiooni enda kulud on samale tasemele jäänud või natukene kasvanud. Kuidas te käesoleva aasta eelarve olete teinud? Kas te planeerite plusspoolele jäämist või on küsimus hoopis selles, et äkki see finantseerimismudel ei ole enam tulevikus jätkusuutlik?

Raul Malmstein

Täna küsimuse eest! Ma arvan, et see finantseerimismudel on edaspidigi jätkusuutlik. Küsimus on selles, mis meid väga palju mõjutab praegu ja tulevikus, nimelt, Euroopa kolme järelevalveasutuse rahastamismudel.

Praegu on lahend selline, et 60% kolme Euroopa järelevalveasutuse eelarvest tuleb liikmesriikide järelevalvetelt, me maksame nagu osalemistasu, ja 40% tuleb Euroopa Komisjonilt. Arvestades seda, et need kesksed järelevalveasutused kasvavad väga kiiresti (nt ESMA-s oli eelmise aasta alguses tööl 35 inimest, nüüd töötab seal umbes 100 inimest ja aasta pärast võib-olla 200 inimest), on selge, et ka nende eelarved kasvavad väga kiires tempos. Kui Euroopa tasandil ei muutu nende asutuste rahastamismudel (meie ettepanek oli, et 100% nende eelarvest peaks tulema Euroopa Komisjonist või Euroopa Liidu eelarvest eraldi reana), siis ühel hetkel meie eelarve olukord kindlasti tugevalt pingestub. Juba praegu on nende kolme Euroopa järelevalveasutuse liikmemaksude osakaal meie eelarves päris märkimisväärne. Kui see hakkab kiirelt kasvama, siis see tähendab, et me peaksime kas turuosalistelt saama ühel või teisel moel täiendavat järelevalvetasu või leidma uue rahastamismudeli. Aga see on küsimus, millele tuleb lähiaastatel vastus leida ka Euroopa tasandil.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Väga suur tänu ettekande eest! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Teine päevakorrapunkt on ammendatud. Veel kord suur tänu kõikidele ettekandjatele!

3. Kodakondsuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (164 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume kolmanda päevakorrapunkti juurde. Selleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud kodakondsuse seaduse § 32 muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Andrei Korobeiniku!

Andrei Korobeinik

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Räägin teile lühidalt, mis on seaduseelnõuga 164 esimese ja teise lugemise vahel juhtunud. Tuletan meelde, et tegemist on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud eelnõuga, mille eesmärk on taastada Eesti kodakondsus isikutele, kes on selle kaotanud

ametnike eksituse tõttu. Sellele probleemile on viidanud ka õiguskantsler.

Eelnõu 164 esimene lugemine toimus siin saalis s.a 20. märtsil ja esimene lugemine lõpetati. Muudatusettepanekud tuli esitada 11. aprilliks. Tähtajaks laekus kuus ettepanekut, neist kolm Keskerakonna fraktsioonilt, üks Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt ja kaks põhiseaduskomisjonilt. Põhiseaduskomisjon arutas ettepanekuid oma istungitel 30. aprillil, 10. mail ja 14. mail. Kuna muudatusettepanekud osaliselt kattuvad, siis kirjeldan üldist olukorda ja vastan hea meelega küsimustele.

Paar Keskerakonna fraktsiooni ettepanekut ei leidnud komisjonis toetust, kuna nende teemaatika väljus algatatud eelnõu raamidest. Üks ettepanek käsitles eakate keeleeksamit ja teine rääkis Eesti kodakondsuse andmisest lastele, kelle vähemalt üks vanem on kodakondsuseta isik. Komisjon toetas ettepanekut vabastada ametnike eksituse ohvrid uue passi või isikutunnistuse saamisel ühekordse riigilõivu maksimisest. Nii soovitakse isikule kompenseerida riigi eksimuse tõttu tehtud kulutus. Selle tõttu muudeti ka seaduse pealkirja ja uueks pealkirjaks sai "Kodakondsuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seadus". Samas ei toetanud komisjon ettepanekut muudel alustel kulutusi hüvitada. Kui kodakondsuse kaotamine tekitas isikule lisakahju, siis jääb talle alati võimalus kohtu kaudu kahjunõuet esitada.

Põhimõtteline vaidlus tekkis küsimuses, kas riigile jääb kodakondsuse taastamisel kaalutusõigus või tuleb ametnike eksituse puhul Eesti kodakondsus igal juhul taastada. Toetuse leidis ettepanek jätta riigile kaalutusõigus, kuna automaatne kodakondsuse taastamine võib teatud juhtudel olla kahjulik isikule endale. Lisaks märgin, et isik võib Eesti kodakondsuse taastamisest ise loobuda, 14-aastaste ja nooremate puhul teeb otsuse nende seaduslik esindaja.

Igal juhul ei saa Eesti kodakondsust tagasi isikud, kes said kodakondsuse võltsitud või valeandmeid sisaldava dokumendi või teadvalt valeandmete esitamise tõttu. Neil aga tekib selle seaduse vastuvõtmise puhul võimalus taotleda Eesti kodakondsust naturalisatsiooni korras. Praegu seda võimalust neil ei ole.

Komisjon toetas ettepanekut lugeda isik Eesti kodanikuks alates päevast, millal ta esi-

tab teise riigi kodakondsusest loobumise taotluse, kusjuures oluline on see, et taastamise otsus ei jõustu tagantjärele.

Põhiseaduskomisjoni konsensuslik ettepanek oli saata eelnõu teiseks lugemiseks täiskogu päevakorda täna, 29. mail ja teine lugemine lõpetada. Kui teine lugemine mingil põhjusel katkestatakse, siis on ettepanek määrata uueks muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 30. mai kell 18. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Ma lugesin taas tähelepanelikult selle eelnõu läbi. Seal on selline säte, et inimene saab äravõetud kodakondsuse tagasi juhul, kui ta loobub olemasolevast kodakondsusest. Minu arusaamist mööda on see vastuolus kodakondsuse seaduse §-ga 28, mille kohaselt Eesti kodakondsus võetakse ära isikult, kes on mõne muu riigi kodakondsuses, kuid ei ole vabastatud Eesti kodakondsusest. Aga see säte ei laiene sünniga Eesti kodakondsuse omandanutele, mis tähendab, et selle muudatusettepanekuga me läheme vastuollu kehtiva seadusega. Kas te saaksite seda kommenteerida?

Andrei Korobeinik

Täna küsimuse eest! Komisjonis oli arutlusel ka Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni muudatusettepanek, mille järgi oleks isikul kolm aastat mõtlemisaega, et ta saaks valida, kas ta tahab jätkata mõne muu riigi, mitte Eesti kodanikuna või tahab Eesti kodakondsust tagasi saada. Komisjon arutas seda üsna pikalt. Me leidsime, et selline ajaline piirang ei ole väga mõistlik. Samas on see säte antud seaduses, nagu mina aru sain, selleks, et vältida topeltkodakondsust. Inimene peab loobuma teise riigi kodakondsusest, selleks et saada Eesti kodakondsus tagasi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Minu küsimus on komisjonis kõige rohkem vaidlusi tekitanud kaalutlusõiguse kohta. Kui

das te põhjendate, miks see kaalutlusõigus siin vajalik on? Kui me räägime meie seaduse sätestest, mille järgi Eesti kodanikest vanemate laps on sünnilt Eesti kodanik, siis keegi ei kirjuta sinna, et Eesti kodanikest vanemate laps võib olla Eesti kodanik. See kõlaks absurdseks. Aga siin on see kaalutlusõigus vajalik. Millega te seda põhjendate?

Andrei Korobeinik

Täna küsimuse eest! Tõepoolest, see küsimus võttis komisjonis kõige rohkem aega. Põhjus, miks otsustati riigile kaalutlusõigus jätta, on selles, et võib näiteks juhtuda, et inimesega ei saa ühendust. Kodakondsusest jäi ta ilma näiteks viis aastat tagasi, kolis Lõuna-Ameerikasse ja elab seal, ning kui kodakondsus tagastatakse automaatselt, siis ta saaks võib-olla alles viie aasta pärast teada, et lisaks mõne teise riigi kodanik olemisele on ta ka Eesti kodanik. See võib talle üsna ebameeldiv üllatus olla, sest ta ei pruugi olla sellega arvestanud. Teine põhjus on selles, et mõni isik võib-olla ei tahagi kodakondsust tagasi. Sellisel juhul oleks automaatne kodakondsuse tagasiandmine tema suhtes kahjulik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Kui ma vaatan eelnõu § 32 lõiget 2, siis ma ei saa sellest loogikast aru. See paragrahv räägib juhtumitest, kui neid inimesi ikkagi ei loeta kodanikeks. Siin on kolm alust: ta võltsis dokumente, esitas valeandmeid või esitas teadvalt valeandmeid. Kui võltsimise ja teadvalt valeandmete esitamise korral on väga olulisel kohal just rikkumise tahtlikkus, siis valeandmeid sisaldava dokumendi esitamise puhul sõna "teadvalt" ees ei ole ehk tahtlikkust ei ole võimalik tuvastada. Miks see nii on? Miks seal ei ole seda sõna "teadvalt"?

Andrei Korobeinik

Täna küsimuse eest! Võib juhtuda, et dokument sisaldab valeandmeid ka siis, kui inimene ei ole sellest teadlik. Näiteks, ta toob mingisuguse tõendi välisriigi registrist, kus on juba valeandmed sees. Sellisel juhul inimene ühelt poolt küll ei ole süüdi, kuid teiselt poolt

võib juhtuda, et ei ole ikkagi alust talle Eesti kodakondsust anda. See on tõepoolest keeruline küsimus. Praegu ei saa inimene, kes selle tõttu kodakondsuse on kaotanud, seda kunagi tagasi. Seaduseelnõu järgi võib ta selle saada naturalisatsiooni korras. Selles mõttes olukord siiski paraneb.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Ma tulen tagasi sünniga omandatud kodakondsuse juurde. Olukord on selline, et Eesti seadused lubavad Eesti kodanikel, kes on saanud kodakondsuse sünniga, omada topeltkodakondsust. Ma rääkisin just täna Politsei- ja Piirivalveametiga. Mulle kinnitati, et nende inimeste seas, kes on kodakondsusest ilma jäänud ametniku vea tõttu, on kümneid kodanikke, kes on saanud Eesti kodakondsuse sünniga. Kui me teise kodakondsuse neilt ära võtame, toob see kaasa sellesama seaduse rikkumise, mida me praegu parandame, või kohtukaasused või mida iganes. Kas komisjon annab endale aru, et sellega me avame ukse sisuliselt selleks, et tulevikus võidelda topeltkodakondsusega?

Andrei Korobeinik

Ma tänan teid! Päris selle nurga alt ei olnud see komisjonis arutluse all. Samas tuletan meelde, et seaduseelnõu räägib ikkagi kodakondsuse taastamisest, mitte niivõrd selle äravõtmise lisavõimalustest. Ehk seadus räägib sellest, kuidas saab kodakondsuse inimesele tagasi anda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Jätkan samal teemal, mille kohta küsis Deniss Boroditš. Sõna "teadvalt", mis esimesel lugemisel oli eelnõus põhiseaduskomisjoni konsensusliku otsuse alusel sees, on nüüd sealt ära võetud. Seda on tehtud argumendiga, et kui see sõna sinna sisse panna, siis on Politsei- ja Piirivalveametil väga keeruline võltsitud andmete põhjal saadud dokumente ära võtta. Aga te ka ise tunnistasite, et kindlasti on võimalik olu-

kord, kus heausksed inimesed esitavad valed andmeid sisaldavaid dokumente, ise selles süüdi olemata. Lihtsalt mõne teise riigi või ka meie enda riigi registris on alandmed valesti sisestatud või on ametnik dokumendi väljastamisel Exceli read segamini ajanud vms. Inimene ju selles süüdi ei ole. Teie vastusest jäi mulle mulje, et põhiseaduskomisjon arvab, et bürokraatlik efektiivsus on inimeste põhiõiguste kaitsest olulisem. Mis te ise arvate?

Andrei Korobeinik

Tänan küsimuse eest! Bürokraatliku efektiivsuse ja inimeste õiguste võrdlemisega me komisjonis kahjuks ei tegelnud. Samas nõustun ma teie probleemi kirjeldusega. Tõepoolest võib juhtuda, et dokumendis on valed andmed selle tõttu, et need sattusid sinna otse registrist, need andmed on ka registris valed. Aga sellisel juhul nõustun ma ka teie selle väitega, et riigil on väga raske võrrelda oma andmeid näiteks välismaa registrite andmetega. See võis olla üks põhjus, miks see ettepanek tehti.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Veel kaalutusõigusest. Ma püüan olla hästi viisakas ühe Riigikogust lahkunud liikme suhtes. Me nägime, et selle elamislubade loo puhul ei olnud kaalutusõigus kõige parem lahendus, mis oleks ühiskonda rahuldanud. Miks me siis siin uuesti selle peale läheme? Kas sinu toodud näidete varal ei võiks eelnõusse sisse sättida sätteid, mis teeksid seda asja siiski konkreetsemaks ja välistaksid kaalutusõiguse? Ma mõtlen siin kohapeal muudatusettepanekut välja. See peab olema midagi selget ja konkreetset, mitte nii, et jälle inimesed istuvad ja otsustavad ning pärast me lehest loeme, et keegi, ma ei tea, astub näiteks tagasi.

Andrei Korobeinik

Tänan küsimuse eest! Komisjonis seda tegelikult mainiti. Mina ise tegin ettepaneku, et võiks ju lihtsalt inimese käest küsida. See ei sobinud ei algatajale ega ka valitsuse esindajale. Mis puudutab elamislubade temaatikat, siis sellega tegeles teine komisjon.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Deniss Boroditš, teine küsimus!

Deniss Boroditš

Hea ettekandja! Kas te ei arva, et seadus peab alati kaitsma nõrgemat poolt? Võtame näiteks inimese, kellele oli juba kodakondsus antud, ta elas selle teadmise, et ta on Eesti kodanik, aga ühel päeval avastati, et see dokument, mis oli kodakondsuse andmisel aluseks, sisaldas valeandmeid, kuigi mitte inimese süül. Kelle kaitsele peab nüüd seadusandja asuma? Kas riigi kaitsele, pidades õigeks, et kindlasti tuleb kodakondsus ära võtta, või inimese kaitsele, kes tegelikult elas heas usus teadmise, et ta on Eesti kodanik? Kas te ei arva, et seadusandja roll on kaitsta nõrgemat? Nõrgem on kindlasti see inimene, kes elas teadmise, et ta on Eesti kodanik.

Andrei Korobeinik

Ma tänan küsimuse eest! See oli rohkem isiklik küsimus, nagu ma aru sain. Komisjoni seisukoht selles asjas ei ole mulle teada. Minu isiklik seisukoht on see, et üldjuhul peab seadus tõepoolest kaitsma nõrgemat, aga mõnikord seda teha ei saa. Näiteks, kui seesama kodanik, kes on riigiga võrreldes kindlasti nõrgemas positsioonis, rikub seadust, siis tuleb tema suhtes sanktsioone rakendada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski, teine küsimus!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma küsin kaalutusõiguse kohta. Kehtiva seaduse §-s 32 kaalutusõigust välja toodud ei ole. Need inimesed loetakse kodanikuks, välja arvatud siis, kui on tegemist valeandmeid sisaldava dokumendiga. Õiguskantsler heitis selles sättes ette ainult ühte asja: see on kuupäevalise piiranguga ehk kehtib kuni 1. aprillini 1995 väljastatud dokumentide puhul. Ta sisuliselt palus meil lihtsalt see kuupäevaline piirang sealt ära võtta. Millegipärast on põhiseaduskomisjon Siseministeeriumi nõudmisel läinud sealt siiski edasi ja pannud siia sisse kaalutusõiguse. Kas te teate, kas seaduse varasemal rakendamisel, kuni 1. aprillini 1995,

oli sellega nii tõsiseid probleeme, et kaalutusõigus tuleks siia kindlasti sisse panna?

Andrei Korobeinik

Täna küsimuse eest! Ma kahjuks ei oska öelda, kas selle konkreetse sättega oli ka varasemalt probleeme. Mis puudutab õiguskantsleri ettepanekut, siis ma sain aru, et sellest kogu see protsess tõepoolest alguse sai. Samas pakuti komisjonis lõpuks sellist täislahendust ehk vaadati üle praeguse sõnastuse kõikvõimalikud nõrgad kohad.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu! Avan läbirääkimised. Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud juhataja, palun mulle kolm minutit lisaaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kokku kaheksa minutit.

Jevgeni Ossinovski

Head kolleegid! Olen eelnõu varasema menetluse ajal kiitnud Riigikogu konstruktiivse menetluse eest. Pean täna oma sõnu mingil määral sööma hakkama.

Ma tuletan meelde, miks seda seadust üldse muutma hakati. Kehtiva seaduse järgi on nii, et kui riik on ekslikult lugenud inimese Eesti Vabariigi kodanikuks ning andnud talle dokumentide väljastamisega ja nende korduva uuendamisega kõik põhjused pidada ennast Eesti kodanikuks, siis eksimuse avastamise korral ei tohi riik passi ära võtta, vaid peab, ma rõhutan, peab lugema selle inimese Eesti kodanikuks. Ainuke erand on olukord, kus esialgse dokumendi taotlemisel on esitatud teadvalt valeandmeid või võltsitud dokumente. See on väga mõistlik regulatsioon. Ainus probleem oli selles, et kehtiva kodakondsuse seaduse § 32 alusel rakendub see säte ainult kuni 1995. aasta 1. aprillini väljastatud dokumentide puhul. See ajaline piirang ei ole osutunud põhjendatuks ning õiguskantsler on palunud selle seadusest välja võtta. See on ka kõik, mida ta on palunud. Oma eelnõus sotsiaaldemokraadid seda teha soovisidki. Esimesel lugemisel pooldasid kõik parlamendiliikmed seda sätet just

selles formuleeringus. Siis otsustati põhiseaduskomisjonis seadus selgemaks kirjutada, et seaduse rakendamisel ei tekiks mitmeti mõistmist. Muidugi olid algatajad sellega nõus. Siseminister esitas põhiseaduskomisjonile mitteametlikud muudatusettepanekud, mille abil teksti ilusamaks, pikemaks ja selgemaks sooviti kirjutada. Konstruktivsuse huvides olid ka sotsiaaldemokraadid sellega nõus ning esitasid selle peale oma mitteametlikud ettepanekud, et uues tekstis siiski säiliks seaduse mõte. Paraku lõppes põhiseaduskomisjoni liikmete konstruktivsus koos Siseministeri ettepanekute laekumisega. See tekst, mis on teie ees, on põhimõtteliselt sada protsenti ministri ametnike tekst, mis oma kõige olulisemas punktis täiesti erineb nii praegu kehtivast regulatsioonist kui ka algataja tekstist.

Nimelt nõuab kehtiv seadus riigiasutustelt imperatiivselt, et need inimesed, kes on heauskselt saanud kodakondsuse, pidanud ennast Eesti kodanikuks ning kandnud kodaniku kohustusi, peavad kodanikuks saama. Samas on ammendavalt ära toodud asjaolud, mille korral see kohustus puudub. Siis on riigil kaalutusõigus. Need asjaolud on võltsimine ja valeandmete esitamine, nagu siin täna on juba korduvalt viidatud. Siseministeri eelnõus on need välistavad asjaolud küll samuti olemas, kuid isegi nende mitteesinemise korral ehk ka siis, kui inimene ei ole mitte midagi võltsinud ja on heauskselt end kodanikuks pidanud, võib Politsei- ja Piirivalveamet ikka otsustada, kas ta annab kodakondsuse või mitte. Minu meelest on see täiesti jabur, et ametnik otsustab, kas inimene jääb kodanikuks edasi või tema sisuline kodanikustaatus tühistatakse. Ma mõõnan, et lisaks võltsimisele võib olla veel põhjusi, miks selle seadusparagrahvi alusel ei peaks inimest kodanikuks lugema. Näiteks tõi Siseminister välja (seda tegi täna ka härra Korobeinik), et osa inimestega ei ole võimalik kontakti saada ning neile on seetõttu keeruline kodakondsust anda. Okei, paneme siis kirja, et isik peab olema nõus sellega, et ta kodanikuks loetakse. Probleem olekski lahendatud. Või olukord, kui inimene on vahepeal pannud toime riigivastaseid tegusid. Okei, paneme kirja kehtiva kodakondsuse seaduse § 28 lõikes 1 toodud tingimused, mis välistavad kodanikuks lugemise, nagu riigivastased kuriteod jne. Aga

põhiline on see, et need tingimused, mille alusel Politsei- ja Piirivalveamet hakkab kaalutlema, kas kodakondsust anda või mitte, peavad olema seaduses ammendavalt loetletud, mitte ei tule lähtuda etteteadmata asjaoludest. Pärast elamislubade skandaali võiks Riigikogu olla ettevaatlik ametnikele arusaamatutel alustel kaalutusõiguse andmisega. Näiteks tunnistas Siseministeri ametnik, et üks välistav asjaolu oleks Kaitsepolitsei ametist saabus kirja, et see inimene ei tohiks olla Eesti kodanik. Ma ei tea, kas põhjus on siis ajalooõpikute levitamine või mis iganes. Isegi peaminister tunnistas meile eile, et nimetatud asutus kuulab poolt meie riiki pealt. See, kui põhiseaduskomisjon annab neile sisulise õiguse otsustada inimese kodakondsuse üle, on küll lausa uskumatu. Mõtleme rahulikult järele, on meie ettepanek, ja ärgem sellist rumalust tehkem.

Teine asi, millel tahan peatuda, on kulude hüvitamine neile, kellelt pass on ebaõiglaselt ära võetud. Praeguse eelnõu järgi saab inimene uue passi ja isikutunnistuse tööpoolest tasuta, samas tegid algatajad ettepaneku hüvitada isikule ka need vältimatud kulutused, mis isikul seoses riigi kahjuliku ja ebaõige otsusega tekkisid. See tähendab elamisloa, välismaalase passi ja sõltuvalt olukorrast ka naturalisatsiooni korras saadava kodakondsuse riigilõivu. Inimesed on lisaks saanud moraalsele kahjule teinud rahalisi kulutusi, et enda viibimine oma kodumaal kuidagi legaliseerida. Kuidas me seda neile hüvitame? Ma tahtsin ironiseerida, et kas anname neile Murtud Rukkilille või, aga ei hakka ironiseerima, sest Murtud Rukkilill oleks vähemasti midagigi. Selle asemel öeldakse, et riigivastutuse seaduse alusel on inimesel niikuinii õigus esitada Politsei- ja Piirivalveametile taotlus ning siis Politsei- ja Piirivalveamet kaalub inimese taotlust. Konstruktivsuse huvides pakkusin varianti, et ärgem siis kirjutagem seadusesse midagi, kui Siseminister lubab, et seaduse rakendamisel kohustatakse Politsei- ja Piirivalveametit inimestele selgitama, et selle seaduse järgi on neil riigilõivu hüvitamise võimalus olemas. Vastuks sain, et ei tea, kas seda päriselt saab nii teha. Mõelge ise, kui paljud inimesed teavad sellisest seadusest nagu riigivastutuse seadus. Praegu on kõne all üldjuhul veel venekeelsed inimesed, kes niigi väga hästi Eesti õigussüs-

teemis ei orienteeru. Minu meelest on see argument inimeste mõnitamine.

Kodakondsuse olemasolul on võtmetähtsus isiku põhiõiguste realiseerimisel. Jäägu teie otsustada, kuidas nimetada sellist riigikorda, kus Siseministeeriumi ametnikud istuvad põhiseaduskomisjoni liikmetele pähe ning põhiseaduskomisjon otsustab eelistada bürokraatlikku efektiivsust isiku põhiõiguste kaitsele. Parlamentaarseks demokraatiaks seda küll nimetada ei tahaks. Sotsiaaldemokraadid kasutavad täna oma algatajaõigust ning paluvad eelnõu teine lugemine katkestada, kuna Siseministeeriumi uue teksti kohta ei olnud võimalik teha ametlikke muudatusettepanekuid ning põhimõttelisi asju, mida ma täna välja tõin, ei ole komisjon piisavalt põhjalikult arutanud. Palun kõiki Riigikogu liikmeid kasutada vahepealset aega, et minu öeldu üle tõsiselt järele mõelda, et me saaksime selle eelnõu inimeste põhiõigusi kaitsvas vormis selle istungjärgu jooksul seadusena vastu võtta. Hoolimata teatud tagasilöökidest on algatajad konstruktiivselt aruteluks endiselt avatud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Ma ei palu lisaiega, sest ma teen hästi lühidalt. Me tõstatasime probleemi. Me saime valitsusliikmelt Ken-Marti Vaherilt lubaduse, et probleem saab lahenduse. Sisuliselt probleem lahendust ei ole saanud ja kõik lõpeb sellega, et asja otsustab ametnik. Eraldi tuleb märkida, et inimestele ei ole tekitatud mitte ainult seda kahju, millest rääkis kolleeg Ossinovski, vaid ka muud mitmesugust kahju. Tavaline eestlasest Eesti kodanik seda võib-olla ei taju, aga tegelikult on päris palju ametikohti, kus saab töötada ainult siis, kui ollakse Eesti kodanik. Ma tean isiklikult kahte inimest, kes jäid kodakondsusest ilma ning seetõttu jäid ilma ka töökohast ja sissetulekust. Nii et nii lihtne see asi ei ole.

Ma rääkisin tund aega tagasi Politsei- ja Piirivalveameti kodakondsustalituse juhi Koidu Mesilasega. Tema tõestas mulle taas, et see on probleem ka nende kodanike jaoks, kes on saanud Eesti kodakondsuse sünniga. Selle seaduseelnõuga me paneme nad olukorda, kus nad peavad loobuma teise riigi kodakondsusest,

mille omamine on tegelikult seadusega lubatud.

Kokkuvõtteks niipalju, et tuleb paraku tõdeda, et härra Vaheri juhitud ministeerium viib ellu meie inimeste suhtes hästi vaenulikku poliitikat. Nädal aega tagasi me rääkisime siin saalis ministriga elamislubadest. Ma küsisin, miks ei ole võimalik ühel vanaproual, kes elab üksinda ja kellel on tervisehäired, kutsuda enda juurde Eestisse elama lapselast. Ma sain vastuseks, et see on võimalik, selleks tuleb pöörduda pädevate organite poole, küll need siis otsustavad. Mis te arvate, mis juhtus? Vanaproua läks Politsei- ja Piirivalveametisse, talle anti paber, kus oli kirjas, et seadus keelab lapselast kutsuda, ja tal soovitati minna elama sellele maale, kus see lapselaps elab. Vana-daamil elab Eestis aga puudega poeg, kes on ühes hooldekodus Viljandimaal. Proua peab nüüd otsustama, kas ta läheb enda tervise pärast elama teise riiki ja jätab oma lapse siia maha. Nii käitubki meie tubli ministeerium tegelikult. Nii et need ministri sõnad, mis kõlalsid siit puldist, ei vasta paraku tõele. Me peame suure luubiga lugema neid seaduseelnõusid, mis on teinud läbi parandustevooru või viimistluse ministeeriumi seinte vahel. Paraku on nii. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetame läbirääkimised. Hoolimata sellest, et Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon on teinud ettepaneku teine lugemine katkestada, vaatame läbi muudatusettepanekud. Esimene muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on otsustanud ettepanekut osaliselt arvestada. Teine muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on otsustanud ettepanekut mitte arvestada. Kolmas ettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni otsus on, et ettepanekut ei arvestata. Neljas ettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni otsus on, et ettepanekut arvestatakse osaliselt. Viies ettepanek on põhiseaduskomisjonilt, juhtivkomisjon on otsustanud ettepanekut täielikult arvestada. Kuues ettepanek on põhiseaduskomisjonilt, juhtivkomisjon on otsustanud ettepanekut täielikult arvestada.

Kuna algataja on teinud ettepaneku seaduseelnõu teine lugemine katkestada, siis on teine

lugemine katkestatud. Muudatusettepanekute esitamise uus tähtaeg on s.a 30. mai kell 18.

Kolmas päevakorrapunkt on ammendatud.

4. Tulumaksuseaduse muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu (208 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Urve Palo!

Urve Palo

Tere päevast, lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Selle seaduseelnõu esitamist olen ma oodanud viis aastat. Töötades veel viis aastat tagasi ettevõtte juhina, murdsin ma sageli pead – ja ma polnud ainus, ka paljud minu kolleegid teistest ettevõtetest olid sama probleemi ees –, miks riik pidurdab inimestesse investeerimist, mis kasu riik loodab sellest saada. Kahju saab riik küll, aga millist kasu? Nüüd Riigikogus töötades on mul võimalus teha lõpuks ettepanek, et riik astuks oma maksupoliitikaga 21. sajandisse ja asuks rohkem väärtustama inimressurssi. Tean, et sotsiaaldemokraadid on sarnase ettepanekuga korduvalt välja tulnud, kuid minul pole varem seda võimalust olnud.

Niisiis, tulumaksuseaduse muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu väljatöötamise tingis vajadus võimaldada tööandjatel teha kalendriaasta jooksul teatud summa eest – me pakume välja, et 400 euro ulatuses – maksuvalt kulutusi, mis edendaksid töötajate tervislikku eluviisi, vähendaksid haigestumist ja vajaduse korral toetaksid haigestunud töötaja taastumist. Nii paraneks inimeste tervis ja muu hulgas väheneksid edaspidi tööandjate ja riigi tehtavad kulutused nii ravikindlustusele kui ka tööjõukuludele laiemalt. Samuti avaldaks see mõju ettevõtete efektiivsuse kasvule. Praegust erisoodustusmaksu võib aga pidada piduriks töötajate ja sealt tulenevalt ka ettevõtete arengule ning seeläbi kogu Eesti majanduskasvule. Eestis, kus nii riigieelarve kui ka inimressursid on väga piiratud, on eriti oluline, et me käiksime nende piiratud ressurssidega mõistlikult

ümber. Inimese jaoks on tervis taastumatu ressurss. Seetõttu peab riik tegema omalt poolt kõik võimaliku, et toetada ja suunata inimesi tervise hoidmisele ja edendamisele ning aidata kaasa inimeste kiirele paranemisele. Seetõttu ei tohiks karistada neid ettevõtteid, kes on valmis investeerima oma töötajate tervisesse. Kahjuks aga karistab riik praegu ettevõtjaid, kes toetavad oma töötajate sportimist, taastusravi või muid tervist edendavaid tegevusi, olgu selleks tervisekontroll või puugisüst, käsitledes neid kulusid võrdselt töötasuga ja lisades kuuluvetele nii tulu- kui ka sotsiaalmaksu. See muudab ettevõtte jaoks sellised investeeringud peaaegu kaks korda kallimaks ja pidurdab olulisel määral ettevõtte valmidust ja võimalusi oma töötajate tervisesse panustada. Samas on sellesama ettevõtte investeeringud masinatesse ja seadmetesse maksuvabad. Kus on loogika? Masinad ja seadmed on palju kergemini asendatavad kui kvalifitseeritud tööjõud. Ära on unustatud tõsiasi, et kallid masinad ilma terve ja pühendunud töötajata ei tööta. Tänapäeval on kriitiline tootmisvahend väike ja hall ning kaalub umbes 1,3 kilo. See on inimaju. Kunagi oli otsustav tootmistegur maa, siis masinad ja seadmed ehk kapital, nüüd on selleks inimene. Inimesed suudavad olla loovad, tulla välja uute ideedega, kehtestada uusi reegleid ja tunda emotsioone. Masinad ja seadmed seda ei suuda. Nagu öeldakse, kui sa saad midagi käega katsuda, siis pole see tõenäoliselt palju väärt. Tänapäeva konkurentsilahinguväli ei ole mitte mootor või konditsioneer. See on disain, teenindus, imago, teadmised ehk siis mittemateriaalsed asjad. Ja muidugi inimesed.

Niisiis, Eestit aitab väikese sissetulekuga maast suure sissetulekuga ja suure lisandväärtusega tooteid eksportivaks maaks muuta üksnes meie oma haritud ja hea tervisega inimene. On riigi ülesanne soodustada ja propageerida tervislikke eluviise ning suunata inimesi nende juurde, et hoida ja edendada riigi jaoks kõige väärtuslikumat ressurssi – inimest.

Lisaks turunduslikele kampaaniatele, millega tegelevad Sotsiaalministeerium ja Tervise Arengu Instituut, on riigi oluline hoob inimeste käitumise muutmisel ja suunamisel maksupoliitika. Viimase, 2010. aasta Eesti täiskasvanud rahvastiku tervisekäitumise uuringu järgi harrastab vabal ajal tervisesporti iga päev või neli kuni kuus korda nädalas kokku 15%

inimestest ning kaks kuni kolm korda nädalas 21%, kord nädalas teeb sporti 14%. Neid, kes üldse spordiga ei tegele või tegelevad mõne korra aastas, on kokku 32%. Regulaarseid sportijaid on kõige enam suurema sissetulekuga inimeste seas. Samuti on nende hulgas enim kõrgharitud inimesi. Üle poole inimestest teenib Eestis alla keskmise palga ja seetõttu võib eeldada, et kui tööandja saaks osaliselt kinni maksta tervisesportimise võimalusi, siis suurendaks see tuntavalt inimeste kehalist aktiivsust. Selle teema juures on paslik välja tuua ka see, et pooled Eesti täiskasvanutest on kas ülekaalulised või rasvunud ning see näitaja on kasvutrendis.

Inimeste harjumusi, käitumist ja väärtushinnanguid ei saa muuta üleöö. Väärtushinnanguid, mis seavad esikohale inimese tervise ja tervislikud eluviisid, saab muuta järjepideva töö tulemusena. Sellega tuleb tegelda iga päev, seda eriti väheneva ja vananeva rahvaga riigis, nagu Eesti on. Miks me siis pärsime tööandjate soovi panustada oma töötajate tervisesse ja seeläbi aidata kaasa väärtushinnangute muutmisele ühiskonnas laiemalt? Regulaarselt spordiga tegelev ema või isa annab käitumismustri edasi ka oma lastele. Tulevikku ei saa ennustada, seda tuleb luua.

Seetõttu, head kolleegid, kutsun teid kõiki üles toetama eelnõu, mille rakendumise tulemusena muutuvad erisoodustusmaksuvabaks kalendriaasta jooksul 400 euro ulatuses tehtavad investeeringud Eesti riigi kõige hinnalise-masse ressursi – inimesesse. Sellega aitame luua tuleviku Eesti riiki, kus on suur tootlikkus ja kõrged palgad ning mis tervena elatud eluaastate poolest on vähemalt Euroopa viie esimese hulgas. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Aivar Sõerd, küsimus!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea ettekandja! Te tahate eelnõuga kehtestada maksuerandi spordirajatiste kasutamise seonduvate rendikulude katmiseks. Inimesed harrastavad ju palju vabaõhusporti: nad sõidavad suvel jalgrattaga ja jooksevad metsarajal, talvel suusatavad. Ma küsisin ka Eiki Nestorilt, kes oli komisjonis eelnõu algataja esindaja: miks selistele vabaõhuharrastustele maksuerandit ei

kehtestata? Ta ütles, et ei saa, sest võib-olla kasutatakse seda jalgratast ka muuks otstarbeks, mitte ainult sportimiseks, näiteks erakonna volikogule sõitmiseks, seetõttu ei saa. Ma küsingi: miks te maksuseadusega sunnitate inimesi asendama vabaõhuharrastused sporditegemisega võimlates, sisestaadionidel ja spaa-des?

Urve Palo

Keegi ei sunni mitte midagi. Ettevõtetal on võimalus toetada inimeste tervislikke eluviise, mitte kohustus. Kui te vaatate seaduseelnõu, siis näete, et see rida, mille alusel ettevõtja võib aastas 400 euro ulatuses töötajate tervise edendamist toetada, on päris pikk. Veel kord ütlen, et ettevõtja peab kõigepealt olema üldse teadlik, et tervise edendamine on oluline, sest see 400 eurot, mida ta inimese tervise edendamiseks maksab, on tema oma raha, seda ei anna talle riik. Neid võimalusi on mitmeid. Tõepoolest on võimalik kinni maksta ujula-, aeroobikatrenni- või jõusaalipääse. Näiteks, kui inimene töötab arvutiga ja tema õlavööde vajab massaaži, siis on võimalik ka see kinni maksta. See kõik sõltub inimese töö iseloomust, ettevõtja soovist ja võimalustest. Kui keegi soovib käia metsas jooksmas, siis on see ju väga tore. See eelnõu kindlasti ei takista edaspidi metsajooksul käimist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Aitäh! Iseenesest ei ole see algatus midagi uut ja see algatus on positiivne. Aga ma tahan täpsustada töötervishoiuarsti ettekirjutatud meditsiiniliste näidustuste alusel tervistavate toiduainete eest tasumist. Kas me ei plaani siin avada Pandora laegast? Lõpuks võib juhtuda, et kogu toit muutubki n-ö erisoodustusmaksuvabaks.

Urve Palo

Aitäh selle küsimuse eest! Esiteks ütlen, et me peaksime kindlasti arste usaldama. Ma ei kujuta hästi ette, et tervishoiutöötaja soovitab osta selle raha eest, ma ei tea, küpsiseid, kome või kohvi, küll aga võib teatud tööspetsiifika puhul olla oluline piima või mingi muu toote manustamine. Kuid kõik head ettepane-

kud, mis aitavad seda seaduseelnõu veel paremaks teha ja ära võtta selliseid ohte, mis võivad kellegi arvates Pandora laegast avada, on teretunud. Esimese ja teise lugemise vahel saame parandusettepanekuid kindlasti väga hoolega menetleda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Austatud ettekandja! Tulenevalt rahvasaadik Sõerdi emotsionaalsest küsimusest küsin, kas kuidagi on piiratud tema õigust teha selle eelnõu kohta sellist muudatusettepanekut, et erisoodustuse alt läheksid välja ka jalgrattad ja ketsid. Minu meelest võib ta ju seda teha.

Urve Palo

Hea küsija! Loomulikult võib ka sellise parandusettepaneku teha. Võib pakkuda näiteks, et tööandjal oleks võimalik aastas 400 euro ulatuses tasuta erisoodustusmaksuvabalt ka spordivarustuse eest. Sellise ettepaneku saab kindlasti teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Lähtuvalt Sõerdi ja Nestori emotsionaalsest vestlusest tahan küsida järgmist. Ma ei saanud aru, miks ikkagi näiteks jõusaalis trenaažööril rähklemine on parem või eelistatum kui jalutuskäik minu poolest kas või keset tänavat.

Urve Palo

Kindlasti ei anna ma hinnanguid, mis on parem. Seda otsustab inimene ja seda otsustab tööandja. Kui inimene soovib värskes õhus jalutada või joosta, siis palun väga. Eks see sõltub ka ilmast. See on inimese vaba valik. Mulle meeldib, kui inimene saab ise otsustada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud ettekandja! Mul on selline küsimus. Kas sinul või üldse sotsiaaldemokraatidel ei ole olnud

kokkupuudet mõne tööandjaga, kes on valmis maksma inimestele sporditoetust ja selle pealt ka erisoodustusmaksu? Mina olen juhuslikult sellise tööandjaga kokku puutunud. Ma olin ise sellises asutuses tegevdirektor. Meil oli minu mäletamist mööda nähtud igale töötajale ette vanas rahas 2000 krooni eest sporditoetust. Me maksime rõõmsalt ka kõik maksud selle pealt ära. Inimesed olid terved ja tublid ning tegid tööd. Kõik see ilus, mida sa kirjeldasid, oli olemas, aga seejuures maksti ka makse. Kas sul ei ole sellist võimalust või alternatiivi sinna eelnõusse kusagile jäetud?

Urve Palo

Aitäh, hea küsija! Nagu ma oma ettekande alguses ütlesin, olin ka ise omal ajal ettevõtte juhina töötades selle probleemi ees. Me maksime aastas 3600 krooni ehk kuus 300 krooni ulatuses kinni töötajate tervise edendamise ja sportimisvõimalusi. Aga me maksime selle pealt ka makse. Me oleksime võinud 300 krooni asemel toetada inimest hoopis 500 krooni ulatuses kuus, sest nii palju läks see meile tegelikult maksma. Praegu selliseid ettevõtteid küll on, aga vähesel määral. Miks ma ütlen, et vähesel määral? Kui vaadata selle eelnõu võimalikke maksupoliitilisi mõjusid, siis me näeme, et praegu on kõik spordi ja terviseedendusega seotud deklareeritud kulutused sellise rea peal nagu "Asja, väärtpaberi, varalise õiguse või teenuse tasuta üleandmine, müük või vahetus turuhinnast madalama hinnaga". 2011. aastal oli seal 3,5 miljonit eurot. Sinna alla lähevad ka ettevõtete ärilõunad, suvepäevad jne. Kui siia veel kindlustus juurde lisada, siis on selge, et maksutulu saadi selle pealt natuke üle kahe miljoni euro. Need summad on väga-väga väikesed. See näitab, et ettevõtted seetõttu, et tervise edendamine on erisoodustusmaksuga maksustatud, teevad seda siiski väga tagasihoidlikult. Need summad näitavad seda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Kui jätta välja spordivarustuse soetamine, mida eelnõu ei puuduta, kas siis praegu on õues jalutamine või jooksmine erisoodus-

tusmaksuga maksustatud, eeldusel, et see on tasuta?

Urve Palo

Minu teada ei ole, mina ei ole vähemalt sellist arvet saanud. Ma käin ise ka aeg-ajalt metsajooksu tegemas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valdo Randpere, teine küsimus!

Valdo Randpere

Ma küsin jätkuks sinu vastusele. Kas sulle ei ole kunagi pähe tulnud mõte, et summade väiksus ei ole võib-olla tingitud mitte sellest, et ettevõtjad ei ole valmis makse maksma, vaid pigem sellest, et nad ei väärtusta sporditegemist, ja see maks, on seda või ei ole, ei muuda seda suhtumist? Äkki tuleks tegelda hoopis sellega, et suurendada ettevõtjate teadlikkust sellest, et töötajate spordiharrastus on kasulik neile endile ning sedakaudu kogu Eestile, Eesti majandusele jne?

Urve Palo

Aitäh! Väga hea küsimus. Just nii ma arvangi. Ma ütlesin oma kõnes, et Eesti riik saab inimesi suunata tervislikumate eluviiside juurde kampaaniate abil, mida ka tehakse, aga kõige parem viis selleks on maksupoliitika. See on see hoob, mis on riigi käes. Kui maksupoliitika abil näidatakse, et investeeringud sellesse valdkonda on erisoodustusmaksuvabad, nii nagu praegu on investeeringud masinatele ja seadmetele, siis see näitab, et see on oluline tegevus. See paneb ka ettevõtjaid mõtlema, et äkki võiks tõesti seda teha. Nagu ma ennist ütlesin, seda raha riik ju ei anna ettevõtjatele, igal juhul peab ettevõtja need 400 eurot ise leidma.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Ma arvan, et ei ole halb idee toetada töötajate tervisespordiharrastust. Aga viimase punktina on siin kirjas taastuskabinettide sisustamine töökohtadel. Me teame, et ka väga paljudesse eramajadesse on

tehtud nn töökoht. Kas see annab mulle võimaluse luua maksuvabalt endale koju jõusaal?

Urve Palo

Taastusravikabinettidele on muidugi väga kindlad nõudmised ja need määrab ära jällegi arst. Aga kui me räägime taastusravist Eestis üldse, siis see on Eestis väga-väga suur häbikoht ja kitsaskoht. Taastusravi maksab kinni riik ühe kuu ulatuses ja arsti ettekirjutusel makstakse võib-olla veel teise kuu eest. Aga me teame, et väga sageli võtab insuldist, infarktist või autoõnnetusest toibumine ja taastusravi mitmeid kuid. Kui inimene saab terveks, siis on ta jällegi ressurss ka tööjõuturul, kui ta ei saa terveks, siis on ta n-ö maksutulu kulutaja. Sellepärast on väga oluline, et kui riik ise ei suuda seda teha, et me siis vähemalt ei karistaks ettevõtjaid selle eest, kui nad teatud summa ulatuses inimese taastumist ja tööle naasmist tahavad toetada. Aga ma veel kord ütlen, et kui teil on kahtlusi, et selliseid asju hakatakse kuskil kortermajades tegema, siis mõistlikud parandusettepanekud on väga tere- tulnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd, teine küsimus!

Aivar Sõerd

Aitäh! Siin mainiti, et vabas õhus jooksmine ei ole üldse mingi teema, et see on tasuta. Ma küsin: kui tööandja maksab kinni jalgrattatreenni, suusatrenni või vabas õhus toimuva aeroobikatreenni kulud, kas see on siis erisoodustusmaksuga maksustatud või mitte?

Urve Palo

Mina isiklikult arvan küll, et kui inimene käib näiteks jalgrattaklubis või kuskil mujal treeningul, mis toimub värskes õhus ja kus esitatakse arve, mis on kulu, siis see on samasugune tervise edendamine nagu kinnises ruumis toimuv. Veel kord: kui on kõhklusi, et seaduseelnõu ei määra piisaval hulgal ja täpselt kindlaks kõik selle, mis võiks terviseedenduse alla käia, siis parandusettepanekud on tõesti väga teretulnud, selleks et seda asja paremaks teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Aitäh! Kas me võiksime siin rääkida ka vabas õhus toimetavast maleringist?

Urve Palo

Miks mitte? Aga maleringiga tekib muidugi see küsimus, et see on ajugümnaastika. Nii et male on eraldi küsimus. See on huvitav mõte. Võite selle kohta ka parandusettepaneku esitada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Mis te arvate, kas tööandja võiks olla huvitatud ka sellest, et tema töötajatel, kes näiteks kliente teenindavad, oleksid korralikud hambad ja särav naeratus? Kas tööandja võiks ka sellesse investeerida? See on ju selline asi, mis põhimõtteliselt soodustab teeninduskvaliteeti või teeninduskultuuri. Nii et hambad. Mis te sellest arvate?

Urve Palo

Väga hästi arvan. Me oleme ka seaduseelnõu raames käsitlenud seda, et hambaravi võiks nende 400 euro sisse kuuluda. Kui ettevõtja otsustab, et ta toetab hambaravi, siis miks mitte. Korras hambad ei ole mitte ainult esteetiline vaatepilt, vaid see on ka inimese tervise üks alustalasi. Jällegi, me teame, et Eesti riik toetab hambaravi peaaegu olematute summadega. Nii et kui ettevõtja on valmis siin appi tulema, siis miks mitte.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh! Minu küsimus tuleneb kolleegide küsimustest. Juku-Kalle Raidi küsimused viitavad sellele, et tema terviseharrastused on niivõrd elitaarsed, et päris kõik inimesed ei pruugi neid mõista. Ma ei oska talle ka kuidagi appi minna. Aivar Sõerdile tahaks aga tõesti natuke appi minna. Me teame, et üks rahvaspordi liike, mis viimasel ajal järjest enam populaarsust kogub, on see, et inimesed käivad talvel suusamaratonidel, kevadel ja sügisel rattamaratonidel, suvel jooksevad jne. Seal käiak-

se töökollektiividega, mis tähendab regulaarset selle ala harrastamist ja korralikku tervisespordiga tegelemist. Kas selliste ürituste osalustasu maksmine võiks käia selle seadusmuudatuse alla?

Urve Palo

Aitäh! Mina isiklikult arvan küll, et võiks käia. Nagu te ütlesite, selleks et minna maratoni, peab eelnevalt palju treenima. Siin on jällegi vaja motivatsiooni ja stiimulit kuhugi jõuda. Mina arvan, et kindlasti võiks see siia alla minna.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Urve Palo! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Erki Noole!

Erki Nool

Austatud istungi juhataja! Austatud kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud tulumaksuseaduse muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu 208 arutas rahanduskomisjon oma istungil 14. mail. Eelnõu tutvustas komisjonis Eiki Nestor. Eelnõu eesmärk on võimaldada tööandjal teha teatud ulatuses kulutusi oma töötajate tervisespordile ja nende tervise parandamiseks ilma maksukulude tekketa. Selleks ei käsitleta ühte osa kulutustest edaspidi erisoodustusena. Vabariigi Valitsus andis ka sellele eelnõule oma hinnangu: Vabariigi Valitsus eelnõu ei toeta.

Ma natuke tutvustan seda arutelu, mis komisjonis oli, kommenteerin arutelu ja küsimusi. Ma arvan, et praegu saalis toimuva arutelu ajal on põhitähelepanu läinud spordikulutuste toetamisele. Kui me vaatame neid kuut punkti, kus on kirjas, mida erisoodustuseks ei loeta, siis nendest kindlasti spordiosa ehk spordirajatiste kasutamise seonduvate rendikulude katmine on riigieelarvele kõige väiksema mõjuga. Ma arvan, et aktsent on praegu vales kohas. Küsimused tekkisid just tervishoiuteenuste eest tasumise ja ravimitele tehtud kulutuste hüvitamise kohta. Võib-olla natukene emotsionaalset arutelu tekitas ka viies punkt: töötervishoiuarsti ettekirjutatud meditsiiniliste näidustuste alusel tervistavate toiduainete eest tasumine. Ma omalt poolt ütlen, et neil, kes on ülekaalulised või otse öeldes paksud, on kõige

kasulikum süüa kalamarja, kui nad tahavad kaalust alla võtta. Kas siin on siis olemas meditsiiniline näidustus või mitte? Lisaks oli arutlusel ka eespool tõstatatud küsimus taastuskabinettide sisustamise kohta töökohtadel. Sellised olid küsimused ja arutlused. Arutati veel seda, et eelnõu algatajad ei toonud täpselt välja, kui suur oleks mõju eelarvele. Hirm on ka selles, et võiks alata maksude optimeerimine. Enam-vähem sellises vormis arutus komisjonis kulges. Toodi ka näide, et üks euro, mis on pandud liikumise või spordi peale, toob riigile tagasi 3,5 eurot.

Pärast kõiki suurepäraseid arutlusi langetas komisjon ka mõne otsuse. Esimene otsus oli konsensuslik: saata eelnõu Riigikogu suurde saali 29. mail, s.o täna. Teine ettepanek oli eelnõu tagasi lükata, selle ettepaneku poolt oli 6 ja vastu 5 komisjoni liiget, erapooletuid ei olnud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb, teie küsimus!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg, kas sa võiksid täpsemalt öelda, miks siis Vabariigi Valitsus seda eelnõu ei toeta?

Erki Nool

Vabariigi Valitsusel oli viis argumenti. Üks argument oli see, et eelnõust saaksid kasu ainult töötavad inimesed, kelle tööandja nõustub eelnõus toodud kulusid hüvitama, maksusoodustuse kulu kannaksid sisuliselt aga ülejäänud ühiskonnaliikmed. Iga uus maksusoodustus muudab maksude haldamise keerulisemaks ja kallimaks ning suureneb ka maksupettuste oht. Eelnõu esitajate sõnul puudub neil informatsioon, kui palju tööandjad rahastavad oma töötajate tervisespordile ja haiguste ennetamisele suunatud tegevusi ja ravi ning tasuvad täiendavalt töötajate haiguskindlustusmaksid. Eelnõu esitajad eeldavad siiski, et selliste kulude katmist esineb vähesel määral, mistõttu ei vähenda eelnõu seadusena rakendamine olulisel määral maksude laekumist riigieelarvesse. Sellise hinnanguga ei saanud valitsus nõustuda. Võib-olla kõige olulisem põhjendus ongi, et erisoodustus on olemuselt töötasu eriliik, mida maksustatakse tulu- ja sotsiaalmaksuga. Sellised olid need põhjendused.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Nagu eelmise eelnõu arutelul selgus, ei määra koalitsiooniliikmete otsust ära mitte nende endi terve mõistus, vaid see, mida arvab Vabariigi Valitsus, tegelikult küll mõne ministeeriumi mõni ametnik. Seetõttu on mul küsimus: mis sa ise arvad, kas Vabariigi Valitsus tegi targasti, et ta seda eelnõu ei toetanud?

Erki Nool

Kui ma vaatan kogu seda eelnõu, siis mulle tundub, et tegi targasti, sest minu arvates on siin mõningad punktid läbi mõtlemata jäänud. Jah, siin tekib maksupettuste või kulude optimeerimise oht. Kuigi ma arvan, et spordiharrastuselt erisoodustuse kaotamine on iseenesest mõistlik. Nagu ma ka Keskerakonna esitatud eelnõu 184 arutelul ütlesin, on inimese jaoks kõige raskem distants diivani pealt välisukseni. Siin saabki ettevõtja töötajaid mõjutada, neid ujulapääsme abil liikuma panna. Oli küsimus rahvaspordiürituste tasude kompenseerimise kohta. Minu isiklik arvamus on, et ettevõtted ei peaks seda tegema. Kas see on tervisesport? Ühtepidi on, aga teistpidi ei ole. Enamik keskealisi mehi ja naisi on sporti harrastanud nooruses. Kui sporti ollakse harrastanud ainult nooruses, siis tavaliselt käib tahe paarkümmend meetrit kehast ees, nii et aegajalt võistlemine ei ole enam väga tervislik või vähemalt mitte esimestel aastatel, kui ollakse spordi juurde tagasi tulnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Te tõite ettekandes väga hästi välja valitsuse seisukohad. Kas teile jäi mulje, et erisoodustusmaks nii tervishoiukulutuste kui ka spordikulutuste puhul on loomult äärmiselt positiivne ja hea asi? Seal toodi päris mitmeid põhjusi, ennekõike küll tehnilisi põhjusi, miks selle kaotamist kuidagi toetada ei saa. Kas valitsus leidis ka midagi positiivset selles, kui tervishoiukulutused ja spordikulutused oleksid tulevikus erisoodustusmaksust vabad?

Erki Nool

Valitsuse hinnang oli, kuidas öelda, väga ametlik. Me võime tegelikult ära kaotada ka sigaretiaktsiisi, sest alati võib leida mingi positiivse lähenemise. Näiteks selle, et kui üks pereliige on väheke rahulik, siis ta ei peksta teist pereliiget. Nii võib alati igas asjas mõne positiivse momendi leida, aga kas see laiemalt vaadates nii positiivne on, selles ei ole ma päris kindel. Tullis küsimuse juurde tagasi, ütlen, et valitsuse hinnang oli väga pragmaatiline ja väga korrektne.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ülo Tulik!

Ülo Tulik

Aitäh! Erki, ole hea, ütle, ega te komisjonis ei arutlenud järgmisel teemal: kui selline seadus juba kehtiks, kuidas siis selle alusel tuleks suhtuda Maanteeameti juhtkonna reisi, kui selle ajal tegelikult ka sportimas käidi? Kas see seadus soodustaks sellist sportimise tähe all reisimist või mitte?

Erki Nool

Ma ei oska niimoodi öelda. Siin on oluline juba maksuametniku hinnang, kuidas see reis formuleeritakse. Põhimõtteliselt, kui perearst kirjutaks ette, et tervislikul õhtusöögil oleks vaja näiteks ka Norra kala süüa, siis võib-olla saaks selle isegi sinna alla panna. Ma ei oska öelda, aga eks see asi natuke laialivalgub ole küll. Näiteks, meditsiiniliste abivahendite soetamine. Kui töötaja on murdnud põlve, kas jalgratas on sel juhul meditsiiniline abivahend või ei ole? See on vaieldav küsimus. Ilmselt eeldab see ka maksuametnikult subjektiivset lähenemist, kas ta aktsepteerib neid dokumente või mitte. Ma arvan, et see ongi üks põhipõhjus, miks teatud punktid ei ole vajalikud või miks neid ei toetatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Küsin tulenevalt valitsuse seisukohast. Kui pärast sooja suve otsustab tööandja oma töötajaid gripi vastu vaksineerida, eesmärgiga vähendada enda kulutusi, kuna tema peab maksta kinni viis haiguspäeva, ja tegelikult vähen-

dada ka ravikindlustuse kulutusi, ning kui ta paneb selle peale 100 eurot, siis iga 100 euro pealt peab ta maksma riigile $21 + 33 = 54$ senti. Mille eest?

Erki Nool

Kui rääkida tervislikest eluviisidest, siis ma arvan, et igal hommikul külma duši all käimine ja võib-olla 10–15 minutit kas või kepikõndi (võib selle kepikõnni isegi ära jätta) on palju tervislikum kui vaksineerimine. Paljud inimesed on lisaks väga vaktsiinide vastu. Ma arvan, et me ei peaks ühiskonnas väga keemiliste suundumuste peale minema. Me ei peaks arva- ma, et inimese tervis tulebki ainult igasugustest vaksineerimistest jne. Me nägime mõni aasta tagasi, kuidas riik pani väga suuri summasid ühe vaktsiinihulluse peale, aga tegelikult seda vaktsiini eriti ei kasutatud. Minu isiklik hinnang on, et ettevõtted ei peaks vaktsiine kinni maksma. Ja miks siis ainult gripivaktsiin, siis võiks ju kõne alla tulla ka puugivaktsiin jne.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Umbes aasta tagasi, kui siin saalis oli arutlusel nn maamaksuvabastuse seadus, siis esimesel lugemisel, võiks öelda, oli see tegelikult maa- maksu optimeerimise seadus, aga peale esimest lugemist komisjonist uuesti saali tulles oli see eelnõu juba tunduvalt sisukam. Kas selle seaduseelnõu puhul te ei arutanud komisjonis, et võiks sellega edasi minna, kõik need optimeerimise riskid, millest valitsus räägib, ja muud probleemsed kohad läbi arutada ning jõuda näiteks enne järgmise eelarve arutamist selleni, et seda seadust oleks võimalik vastu võtta?

Erki Nool

Sellist arutlust ei olnud. Küll arutati, kuidas selle eelnõuga saalis käituda. Aga kuna Urve Palo alustas oma ettekannet sellega, et tal on äärmiselt hea meel üle viie aasta jälle seda eelnõu esitada, siis ma arvan, et Sotsiaaldemokraatlik Erakond võiks tulla välja palju parema eelnõuga ja selle jälle hea meelega meile esitada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev, teine küsimus!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Inimestel on tervislikke harrastusi ja ebatervislikke harrastusi. Piim on tervislik ja loomulikult seda aktsiisiga ei maksustata, viin on ebatervislik ja aktsiisi pannakse täiega. Mõõdukas tervisesport on inimestele kindlasti kasulik ja seda võiks ju igatepidi soodustada. Aga samas on tippsport ilmselgelt tervist kahjustav. Kas ei võiks tippspordil mingisugused täiendavad maksukoormused peal olla, mille abil võiks arendada tervisesporti?

Erki Nool

Nüüd peaks määratlema, mis on tippsport. Kas olümpiamängudel 20. koha saavutanud sportlane on tippsportlane või harrastaja? Siin on meil kindlasti erinev seisukoht. Ma arvan, et tippsport ei kahjusta tervist rohkem kui tervisesport. Võin öelda ka oma kogemusest, et kõige suuremaid traumasid ei saanud ma mitte tippsportlasena, vaid tervisespordiharrastajana. Viimati sain trauma Eesti parlamendi koondise eest jalgpalli mängides. Nii et me jääme selles, kumb on kahjulikum, kas tippsport või tervisesport, kindlasti erinevatele arvamustele. Samamoodi võib ilmselt piima kohta öelda, et sellele, kellel on laktoositalumatus, on piim ikka väga kahjulik. See ei tähenda muidugi seda, et piimale peaks aktsiisi peale panema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Üks nõupidamine saali tagaotsas on varjutamas seda, mis toimub siin saali ees. Palun, Indrek Saar, teine küsimus!

Indrek Saar

Aitäh! Hea ettekandja! Sinu arutelu ja mõtisklus mürkide teemal, mida me vaktsiinide kujul endale sisse süstime, innustas mind küsimise järgmist. Kas senise vaktsineerimissüsteemi väga jõuline küsimärgi alla panemine, et me peaksime vaktsineerimise lõpetama ja inimesed külma duši alla saatma, oli komisjoni seisukoht või tuleneb see valitsuse seisukohast?

Erki Nool

Ei, see ei olnud ei komisjoni ega valitsuse seisukoht. See oli minu hinnang vaktsiini kohta. Mina isiklikult vaktsineerin ennast nii, et kui ma ennast halvasti tunnen, siis võtan pitsi konjakit. Nii et minu jaoks võiks see vaktsiin olla aktsiisivaba, vähemalt pudel aastas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Hea ettekandja! Sisuliselt on komisjon ju selle vastu, et selle seaduseelnõu abil saaks spordi ja terviseharrastuste jaoks rohkem raha kulutada. Miks komisjon selle vastu on ja selle eelnõu välja hääletab?

Erki Nool

Aitäh! Tegelikult olen ma seda juba päris mitu korda nimetanud. Kogu see spordipool on riigieelarvele väga väikese mõjuga. Me räägime ikkagi järgnevatest punktidest, need olid põhipõhjus. Aga kuna see eelnõu ei pane ette mitte ainult eraldada sportimise jaoks 400 eurot töötaja kohta aastas, vaid siin on ka viis muud punkti, siis see oligi see põhjus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh! Hea ettekandja! Ma saan aru, et komisjoni diskussioon oli ikkagi pigem selles võtmes, et see on positiivne eelnõu, aga seal võiks mõnda punkti muuta. Ainuke, kes eelnõule päris vastu oli, oli valitsus. Tegelikult saaks need head ettepanekud, alates kas või sellest ühe pudeli aktsiisivabastusest, ju teise lugemise ajaks arvesse võtta. Äkki see otsus, et esimest lugemist mitte lõpetada, ei ole hea? Kas see ei olnud arutlusel?

Erki Nool

See on teie hinnang, teile jäi selline mulje, et see on väga hea ja positiivne eelnõu. Kuuele komisjoni liikmele ei jäänud sellist muljet, viiele jäi, nii et arvamused jagunesid peaaegu pooleks. Osa liikmete hinnangul on see halb eelnõu, enam-vähem pooltel oli teistsugune arvamus. Nii et hääled jagunesid peaaegu pooleks.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Erki Nool! Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole. Kuna juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 208 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis me peame selle ettepaneku läbi hääletama. Me valmistume hääletamiseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 208 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 45 Riigikogu liiget, vastu oli 40, erapooletuid ei olnud. Seaduseelnõu on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 1.)

Head kolleegid, tänane päevakord on ammandatud. Soovin kõikidele kaunist päeva jätku!

Istungi lõpp kell 12.34.

Istungi kestus 2 tundi ja 34 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 30. mai 2012
Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Kodukulud
2. Riigi julgeolek
3. Vanemapension
4. Alkoholi liigtarbimine
5. Euroopa Liidu finantspoliitika tulevik

Istungi rakendamine

1. Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, psühhiaatrilise abi seaduse, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (176 SE) kolmas lugemine

2. Täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (183 SE) kolmas lugemine

3. Eesti Vabariigi ja Keemiarelvade Kee-
lustamise Organisatsiooni vahelise eesõiguste
ja puutumatus kokkuleppe ratifitseerimise
seaduse eelnõu (194 SE) teine lugemine

4. Elektriturseaduse muutmise ja sellega
seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse
eelnõu (139 SE) teise lugemise jätkamine

5. Riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse
seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse
eelnõu (206 SE) teine lugemine

6. Politsei ja piirivalve seaduse ning mere-
sõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eel-
nõu (158 SE) teine lugemine

7. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise
ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise
seaduse eelnõu (175 SE) teine lugemine

8. Teadus- ja arendustegevuse korralduse
seaduse, õppetootuste ja õppelaenu seaduse
ning ülikooliseaduse muutmise seaduse eelnõu
(162 SE) teine lugemine

9. Maagaasiseaduse muutmise seaduse eel-
nõu (166 SE) teine lugemine

10. Konkurentsiseaduse muutmise seaduse
eelnõu (195 SE) teine lugemine

11. Riigilõivuseaduse ja ühistranspordisea-
duse muutmise seaduse eelnõu (203 SE) teine
lugemine

12. Kogumispensionide seaduse ja riikliku
pensionikindlustuse seaduse muutmise ning
sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise
seaduse eelnõu (213 SE) teine lugemine

13. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu (193
SE) teine lugemine

14. Korruptsioonivastase seaduse eelnõu
(192 SE) teine lugemine

15. Kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu
(172 SE) teine lugemine

16. Kaitseväeteenistuse seaduse rakendami-
se seaduse eelnõu (173 SE) teine lugemine

17. Kaitseväeteenistuse seadusega seotud
Riigikogu koosseisu häälteenamusega vastu-
võetud seaduste muutmise seaduse eelnõu
(174 SE) teine lugemine

18. Välisõhu kaitse seaduse, majandustege-
vuse seadustiku üldosa seaduse ja riigilõivu-
seaduse muutmise seaduse eelnõu (232 SE)
esimene lugemine

19. Ravikindlustuse seaduse ja puuetega
inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise
seaduse eelnõu (229 SE) esimene lugemine

20. Sotsiaalmaksuseaduse ja sellega seon-
duvalt teiste seaduste muutmise seaduse eel-
nõu (222 SE) esimene lugemine

21. Riigikogu otsuse "Nõusoleku andmine
Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rah-
vusvahelises Valuutafondis" eelnõu (230 OE)
esimene lugemine

22. Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja
muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu (231
SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere
päevast, austatud valitsusliikmed! Alustame
täna infotundi. Palun teeme kohaloleku kont-
rolli!

Kohalolijaks registreerus 44 Riigikogu lii-
get, puudub 57.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: kaitseminister Urmas Reinsalu peaministri ülesannetes, haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo ning sotsiaalminister Hanno Pevkur.

1. Kodukulud

Esimees Ene Ergma

Alustame esimese küsimusega. Palun, kolleeg Kadri Simson! Küsimus on kaitseminister Urmas Reinsalule.

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud Urmas Reinsalu! Pärnemaalt valitud rahvasaadikuna kohtun ma tihti kohalike inimestega, teiste seas IRL-i valijatega. Peab tunnistama, et IRL-i valijad on viimasel ajal suhteliselt kurjad, sest te olete neid petnud ja mingisugust kodukulude vähenemist ei ole toimunud. Näiteks on elektri hind viimastel aastatel kasvanud viiendiku võrra. Uudised ütlevad, et seoses elektrituru avanemisega tõuseb hind veelgi. Samuti on paljudes Eesti kohtades, sh Pärnumaal, vee hind väga palju tõusnud. See tuleneb monopolidevastase seaduse ühest sättest. Kas see on teie meelest kodukulude alanemine?

Urmas Reinsalu

Aitäh, austatud parlamendiliige! IRL-i valijad teavad, et IRL viib valitsuses ellu poliitikat, mida ta on valimistel lubanud, ja see poliitika toimib tõhusalt. Statistikaameti leibkonna eelarve uuring näitab, et 2011. aastal olid leibkonnaliikme kulud eluasemele keskmiselt 47 eurot kuus ning need moodustasid kogukuludest 17%. Võrreldes 2010. aastaga oli toimunud ligikaudu 4%-line vähenemine. Kodukulude teemal oleme lubanud konkreetseid asju: kortermajade soojustamine, kodualuse maa maksu kaotamine üle riigi ja ka monopolide ohjeldamine, mis kindlasti ei too kaasa hinnatõusu, vaid blokeerib ebamõistlikud hinnatõusud, nagu juhtus ka Tallinna Vee hinnatõusuga. Samuti on meie seisukoht, et me peame tõhusalt jätkama lasterikaste perede kodutoetuse programmi. Selle programmi abil on viie aastaga saanud toetust üle 1200 pere, igaühes neist kasvab keskmiselt 4,3 last. Lisaks tuletan meelde, et kõige tõsisem probleem kodukulude valdkonnas ja kahtlemata kodukulu-

de kõige suurem komponent on kütte. Me näeme ette, et kortermajade soojustamise programm peab jõudsalt jätkuma. Kortermajade soojustamise programmist on saanud toetust ligikaudu 400 kortermaja, see puudutab ligikaudu 33 000 inimest, kes seal elavad, ning rekonstrueerimistöödega saavutatud keskmine energiasääst on 39%. See on reaalne poliitika, millel on reaalsed tulemused.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, esimene täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud Urmas Reinsalu! Ma võtsin välja teie aastatagused valimislubadused. Nende punkt 2 ütleb, et te alandate nende sammudega koduomanike kütte- ja veekulusid kuni poole võrra. Nii et te siiski andsite lubaduse, mida pole täidetud. Praegu on paljudes Eesti väikeasulates vee hind tõusnud just monopolide ohjeldamise seaduse tõttu. Aga peaministri hea õpilase ja tema kohatäitjana te mainisite Statistikaametit. Statistikaameti andmetel mõjutasid hinnatõusu möödunud aastal kõige rohkem eluasemele tehtavad kulutused, mis andsid kogutõusust 40%. Sellest omakorda kolm neljandikku andsid aastataguse ajaga võrreldes 17,7% kallinenud soojusenergia, 13,7% kallinenud elekter ja 11,7% kallinenud gaas. Kas ka selle info alusel võite kinnitada, et pärast renoveerimist on inimese kommunaalarve kindlasti väiksem kui enne renoveerimist?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Ma võin täie kindlusega kinnitada, et kahetsusväärset on meie elamufond energiat raiskav, seetõttu on mõistlik investeerida energiasäästu. Kulutamata energia on kõige odavam energia. Seetõttu on valitsuse poliitika jätkata energiatõhususe programme ja neid laiendada. Me oleme pidanud mõistlikuks toetada korterelamute soojustamise programmi ja kindlasti peaks see Euroopa Liidu järgmise finantsperspektiivi ajal jätkuma. Samuti on oluline kaugküttevõrke energiasäästlikumaks muuta. Mul on hea meel, et KIK-i programmide kaudu on ligikaudu 45 miljonit eurot läinud toetusteks omavalitsustele. Sellel on reaalne mõju. Mis puudutab sisendhindades toimu-

vaid hinnatõuse, siis ainus vastus sellele saab olla tõhus energiakasutus, mis ongi meie poliitiline siht. Hea küsija mainis ka eelmises küsimuses energia hinda. Elektrienergia hind on aastate jooksul tõepoolest tõusnud. Seda hinnatõusu on kõige rohkem mõjutanud taastuvenergia tasud. 2013. aastal toimuva turu avanemise perspektiivis lasub nii valitsusel kui ka parlamendil kohustus otsida siin mõistlikke alternatiive. Ma loodan, et need leitakse ja jõustatakse seaduse tasemel nõnda, et taastuvenergia tasud, mille puhul esineb põhjendamatut, liiga suurt kasumlikkust, on võimalik viia mõistlikule tasemele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud Urmas Reinsalu! Praegu on kodutarbijale elekter 30% odavam kui elekter avatud turul. Avatud turul on elektri hind praegu Nord Pool Spoti elektribörsi Eesti hinnapiirkonnas 41,63 eurot megavatt-tunni kohta. See tähendab, et kui kodutarbija peab avatud turult elektrit ostma hakkama, tõuseb elektri hind paratamatult ka kodutarbija jaoks. KredExi eramajade rekonstrueerimise ja taastuvenergeetika seadmete toetusest jätkub sellel aastal 200 eramu soojustamiseks. Kuidas peaksid 2013. aastal vähenema nende eramajaomanike kodukulud, kes ei saanud KredExilt renoveerimistoetust, ehk ülejäänud eramajaomanike kodukulud?

Urmas Reinsalu

Mul on hea meel, et hea küsija viitas tunnustavalt KredExi eramajade renoveerimise programmile. See programm rakendus minu hinnangul tõhusalt, oli olemas eramajaomanike reaalne huvi. Programmi maht oli neli miljonit eurot ja nii palju raha ka taotleti. Ma olen kindel, et programmi tõhus rakendamine on aluseks selle mõju laiendamisele. Mis puudutab elektrituru avanemist, siis nagu ma ütlesin, minu arusaama järgi on koht, kus valitsus saab elektri hinda oma poliitikaga kujundada, kindlasti taastuvenergia tasude revideerimine. Siin on majandusminister oma käsitluse esitanud. Teiseks tuletan meelde, et on küll õige, et avatud turul on elektri hind kõigi tarbijate jaoks

liikuv, sõltudes mitmest asjaolust, kuid 2013. aasta 1. jaanuarist jõustub Euroopa Liidu uus kliimapakett, mis tõstab oluliselt fossiilsest kütusest toodetud elektrienergia hinda. See tähendab, et Narva Elektrijaamades põlevkivist toodetud elektrienergia hind kallineb CO₂ komponendi võrra ning suletud turul tuleks tarbijal suure tõenäosusega maksta rohkem kui konkurentsi pakkuval vabaturul. See on reaalsus, mida on ka eksperdid esile toonud.

Esimees Ene Ergma

Meil on küllaltki palju kohapeal registreeritud küsimusi. Täna ei ole eelnevalt registreeritud küsimuste arv eriti suur, seetõttu luban esitada kolm lisaküsimust. Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra minister! Teie selge valimislubadus oli kodukulud alla viia ja seda poole võrra, täpselt nagu Kadri Simson ütles. Mulle tuleb meelde, et kui Ken-Marti Vaher oli siin saalis, siis ta ütles, et Konkurentsiametile antakse täielik kontroll sooja- ja vee-ettevõtete üle, et need hinnad alla viia. Me näeme, et peale seda on hinnad tõusnud. Üldisest hinnatõusust moodustavad kodukulud üle 40%. Eesti on hinnatõusu poolest esimene Euroopas ja üle 40% sellest moodustavad kodukulude hinnad. Tähendab, hinnad ei ole mitte langenud, vaid hoopiski tõusnud. Ma küsin teilt: millal te täidate oma valimislubaduse viia kodukulud, sh kütte- ja veekulud, kuni poole võrra alla?

Urmas Reinsalu

Aitäh, Marika! Ma võin täie vastutustundega kinnitada parlamendis, et IRL täidab oma valimislubadused. Need viis konkreetset poliitilist teesi, mis me esitasime enne Riigikogu valimisi, jõustatakse ja need mõjutavad realselt inimeste kodukulusid. Mis puudutab kulusid, ma rõhutan, neid kulusid, mida leibkonnaliige eluasemele teeb, siis ma kordan ka eelnevale heale küsijale öeldut, et Statistikaameti leibkonna eelarve uuringu andmetel kulus 2011. aastal leibkonnaliikmel eluasemele keskmiselt 47 eurot kuus ning see moodustas kogukuludest 17%. Võrreldes 2010. aastaga oli toimunud 4%-line langus. Eksitav ja täiesti väär oleks anda sõnumeid, otsekuul ühel Eesti era-

konnal oleks võimalik kontrollida kütuste siendhindu maailmaturul, mis moodustavad suure osa meie küttekuludest. Mida on meil võimalik teha? Meil on võimalik, nagu me ka valimistel lubasime, suurendada energiatõhusust. Keskmise energia kokkuhoid on tõepoolest 39%. See on reaalsus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Ka minu küsimus puudutab taastuenergia tasusid, mida te siin juba kaks korda mainisite seoses elektri hinna ähvardava järsu tõusuga 1. jaanuarist, kui me vabale turule läheme. Teatavasti on demokraadid teinud ettepaneku, et taastuenergia tasusid ei võetaks mitte inimestelt, tarbijatelt, vaid alates 1. jaanuarist järgmisest aastast makstaks need kinni CO₂ tasudest. Kas IRL toetab seda ettepanekut?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Ma arvan, et kõigisse ettepanekutesse, mis pakuvad võimalusi seda probleemi lahendada, tuleb suhtuda täie tõsidusega. Ka see on üks ettepanek, mida ma kindlasti ei kavatsen käsitleda sellisena, otseku ei vääriks see arutelu. Ma loodan, et majandusministriumis valmivad põhjalikud analüüsid kõigi nende ettepanekute kohta, ka küsija esitatud idee kohta. Ma arvan, et lähtekohaks on just nimelt sellele reaalsele probleemile, meie konkurentsivõimet või tarbijaid koormavale probleemile sellise lahenduse leidmine, mis oleks õiguslikult pädev ega annaks valesid signaale. Taastuenergeetika on meie energiaportfellis ja ka energiajulgeoleku koha pealt tegelikult oluline. Kindlasti ei ole küsimus selles, et selle osakaalu tuleks vähendada.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh! Lugupeetud minister! Te püüate küll rääkida sõjameheliku reipusega ja meisse optimismi süstida, kuid vastuste sisu on üsna kaheldava väärtusega. Sellepärast küsin ma konkreetselt: mis aastaks kavatsen IRL täita

selle lubaduse, et kodukulud alla lähevad? Ma küsin seda kortermajade elanike seisukohalt. Olles ise olnud ühistu kauaaegne juht, võin öelda, et me oleme kalkuleerinud ja saanud aru, et suurte majade renoveerimise programm tähendab, et pangalaenu kinnimaksmine aastakümnete jooksul, vastupidi, suurendab majaelanike kulutusi soojusele. Küttekulud lähevad tõepoolest pisut alla, kuid mitte iialgi 30%. See on absoluutne bluff, mida te räägite. Kokkuhoid tuleb tunduvalt väiksem, kui meedias kiidetakse. Ma küsin nüüd: mis aastal saavad kortermajade elanikud tunda mõnu IRL-i täidetud lubadusest ja sellest, et kodukulud on vähenenud?

Urmas Reinsalu

Ma kutsun head küsijat oma korteriühistus realiseerima IRL-i algatatud ja KredExi rakendatud programmi. See on teie ühistu reaalne võimalus kodukulusid alandada. Hiljuti tegi "Ringvaade" eksperimendi, mis puudutas renoveeritud korterelamuid ja renoveerimata korterelamuid. Ma mäletan, et keskmiselt oli vahe kahekordne ehk kulud vähenesid poole võrra, nagu siin on öeldud. Statistiline informatsioon on tõepoolest selline, nagu KredEx on esitanud, et keskmine rekonstrueerimistöodega saavutatud energiasääst on 39%. Seda toetust on antud 391 korterelamule kogumahas 34,26 miljonit eurot. Ma arvan, et need ühistud on teinud hea valiku, sest kõige odavam energia on kulutamata energia. Kindlasti on oluline teha edaspidigi kõigi koduomanike huvides teavitus- ja selgitustööd.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Riigi julgeolek

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Sven Mikserilt kaitseminister Urmas Reinsalule. Palun!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud kaitseminister, soovin teile kõigepealt jõudu uues ametis! Aga pöördun täna teie poole kui selle kabinetiliikme poole, kes asendab siin meie ees peaministrit, ja küsin hoopis sisejulgeolekuvaldkonna kohta. Nimelt,

peaminister Ansip põhjustas ülelele Eesti avalikus ruumis päris suure lainetuse, väites, et poliitikute ja ärimeeste telefonikõnesid kuulatakse pealt, ja andes mõista, et see pealtkuulamine on massiline ning toimub viisil, mis ei ole seda valdkonda reguleerivate seadustega päriselt kooskõlas. Kui see nii peaks olema, siis julgen öelda, et tegemist on päris tõsise ohuga põhiseaduslikule korrale ja demokraatlikule parlamentaarsele vabariigile, nii et päris suure julgeolekuohuga. Seetõttu on minu küsimus järgmine: kas peaminister on neid hirme kabinetiliikmetega jaganud ja kas teie usute, et peaministri hirmud on adekvaatsed ja põhjendatud?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Kõigepealt tänan austatud küsijat heade soovide eest! Teiseks, ma ei kavatse anda vastust, mis läheks kaasa selle retoorikaga, eriti epiteetidega, millega iseloomustati hirme, ja järeldustega nende hirmude pinnalt. Ma võin öelda, et minu selge arusaam on, et Eesti on õigusriik. Mis puudutab igasuguseid õigusemõistmise huvides tehtavaid menetlustoiminguid, siis ma tuletan ka heale küsijale meelde, et need leiavad aset sõltumatu võimu, õigustmõistva võimu ehk kohtuvõimu sanktsiooni alusel. Minul isiklikult ei ole vähimatki põhjust eeldada, et need kohtu load oleksid kas õigusvastased või kantud muudest kavatsustest kui õigusemõistmise huvid. Ma küsisin ka siseministrilt, mis on nende menetlustoimingute n-ö maht, laskumata loomulikult konkreetsetesse juhtumitesse. Enamik sellist tüüpi toiminguid on seotud narkokuritegevusega. Kui me vaatame kriminaalmenetlust, siis seda tüüpi menetlustoiminguid kohaldatakse tegelikult vähem kui 1% kriminaalasjade puhul. Need on reaalsed statistilised näitajad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser, esimene täpsustav küsimus!

Sven Mikser

Aitäh! Tulen tagasi selle peaministri väljütlemise juurde ja palun siiski teie hinnangut peaministri sõnadele, et kõik Eesti poliitikud ja suuremad ärimehed suhtlevad telefoniga, eeldades, et neid kuulatakse pealt. Kas teie hinnangul oli tegemist ebaõnnestunud naljaga,

tõsise murega Eesti põhiseadusliku korra toimimise pärast või hoopiski mingisuguse suhtekorraldustriikiga?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Ma arvan, et tegemist oli peaministri seisukohaga. Peaminister esitas selle, lähtudes kindlasti oma parimast arusaamast nendest probleemidest. Ma ei taha muidugi sugugi minna seda teed, et hakata jällegi niisugusel tõsisel ja tundlikul teemal spekulerima selle teema eri tahkude üle. Ma ei taha siin sugugi kitsendada seda arutelu, kes keda võiks pealt kuulata, lähtudes ka üksnes Eesti õiguskaitseasutuste tehtavatest menetlustoimingutest. Me teame, et on olemas selline nähtus nagu signaalluure, millega tegelevad välisriikide teenistused. Selles valguses, aga ka muudes aspektides on kaitsepolitsei aastaraamatus peituv informatsioon politseis kindlasti oluline lugemisvara eri otsustajate jaoks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser, teine täpsustav küsimus!

Sven Mikser

Aitäh! Hea minister! Ma küsin viimaseks seda, kas teie hinnangul on peaministri selline selgelt poliitilise ajendiga skandaalne väljütlemine, mis ilmselt päris tõsiselt õõnestab Eesti inimeste usaldust nii peaministri isiku kui paraku kahjuks ka mitme sisejulgeoleku eest vastutava ametkonna vastu, keda peaminister vihjamisi puudutas, vastutustundlik ja riigimehelik.

Urmas Reinsalu

Aitäh! Ma jällegi ei tahaks selle suunatud küsimuseasetusega nõustuda. Kuid võin kinnitada, et mul ei ole vähematki kahtlust selles, et Eesti on toimiv õigusriik, kus ka kriminaalmenetluses tõe väljaselgitamiseks kasutatakse eri toiminguid, sh jälitustoiminguid, lähtudes seadusandja poolt ette pandud õiguslikest raamidest ning neid proportsionaalselt sisustades. Kahtlemata on õigusriigis oluline, et oleks olemas usaldus ja eeldus, et asjad toimivad õiguspäraselt. Seetõttu on kindlasti oluline, et keegi ei annaks oma seisukohti esitades põhjust järeldusteks, mis võiksid seda usaldust vähendada.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kolm kohapeal registreeritud küsimust, nagu lubasin. Alustab kolleeg Andres Anvelt.

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Kõigepealt ka minu edusooovid teile teie raskes töös! Me rääkisime siin jälitusasutustest, aga Eestis on olemas ka kaks julgeolekuasutust, kellel on täpselt samad töömeetodid, võimalused ja tehnika nagu jälitusasutustel. Saladuseloor nende ümber loob tihtipeale sellise fooni, et inimesed hakkavad kartma suure venna pidevat jälgimist, tagakiusamist, pealtkuulamist jne. Siit lähen ma oma küsimusega otse teie valitsemisalasse. Üks teie valitsemisalasse kuuluvaid asutusi on Teabeamet. Ma olen juba aastaid imestanud, et selle asutuse koduleht kujutab endast ühte suurt valget lehte, millele on mustas kirjas kirjutatud "Teabeamet" ja siis on seal veel mõni link mõne seaduse juurde. Ma olen kokku puutunud mitme julgeolekuasutusega üle maailma ja kõigi nende kodulehed teevad vähemalt näo, et nad on rahvale avatud. Miks me ei võiks ka Teabeameti puhul seda saavutada?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Ma tänan nende heade soovide eest! Ma arvan, et see praktiline mõte, mida hea küsija väljendas ka ühes viimastest "Foorumi" saadetest, kui ma õigesti mäletan, väärrib asjalikku kaalumist. Ma olen ametis olnud kaks nädalat ja kolm päeva. Olen vaadanud kõigi oma valitsemisalasse kuuluvate asutuste kodulehti ja kavatsen kõigis nendes asutustes ka käia. Selle mõtte ma märgin üles ja jätan meelde. Ma arvan, et asjalik, opositsiooni ja koalitsiooni piire ületav arutelu rahvuslikku julgeolekut käsitlevate teemade üle, mis on väljaspool erakondlikku päevapoliitilist vastasseisu, on igati asjakohane.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Täna on Riigikogu menetluses maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille jõustumise korral gaasimüüjad ja gaasitorustikud n-ö eral-

datakse. Sellega kaasneb kahjuks ka hinnatõus tarbijate jaoks. Aga milline on teie kui kaitseministri seisukoht, kas tegemist on eelkõige turupõhise muudatusega või on see muudatus seotud rohkem riigi julgeolekuga? Kummal on selles tähtsam osa, mis te arvate?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Ma olen sügavalt veendunud, et Eesti inimeste toimetulek ja nende jõukus on kahtlemata ka julgeolekuküsimus. Aga mis puudutab seda Gazpromi mõju pisendamise seadust, mis parlamendis menetlemisele tuleb, siis selles küsimuses on tehtud mitmeid analüüse. Tuletan meelde, et konkurentsi võimaldamine, mis on ju tegelikult selle sammu strateegiline eesmärk, ei too pikemas plaanis kaasa mitte hinnatõusu, vaid kuna tekivad reaalsed pakkumise alternatiivid, siis tekib praegusel monopoolsel pakkujal kindlasti surve hindu alandada. Sellel sammul on kaks mõõdet. Üks on kahtlemata julgeolekupoliitiline mõõde meie energiapoliitika tähenduses. Teiseks on sellel ka majanduspoliitiline mõõde, see tähendab alternatiivsete pakkumiste tõttu tarbijate hinnakoormuse kahanemist tulevikus. Tuletan meelde, et meie korterelamufondist on väga suur osa kaugküttevõrgus ja seda köetakse just nimelt maagaasiga.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud kaitseminister! Te pärisite ministeeriumi, kellel on väga valus kogemus Herman Simmiga. Nad on saanud õppetunni, et see on julgeolekurisk, kui keegi kontrollijat ei kontrolli. Viimastel kuudel on sarnane lugu juhtunud kaitsepolitseis. Nende juhtivspetsialist Indrek Põder on kiirelt süüdi mõistetud, aga ka seal on üleval küsimus, et keegi kontrollijat ei kontrolli. Teie kuulute oma ametikohast tulenevalt koos oma hea kolleegi Ken-Marti Vaheriga Vabariigi Valitsuse julgeolekukomisjoni. Kas on plaanis, et ka kaitsepolitsei asuks õppima, kuidas välistada selliseid julgeolekuriske nii olulises struktuuris?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Siin ma tahan küll tsiteerida peaministrit ja olla temaga sada protsenti nõus: tõb-

raste eest ei ole ükski riik kaitstud. Muidugi, kui just inimesed, keda on usaldatud, kellele on saanud osaks suurem usaldus ja kellele on antud suuremad volitused, et kaitsta meie põhiseaduslikku korda ja õigusriiki, seda usaldust kuritarvitavad, siis on see tegu eriti jätk. Aga positiivne tahk selliste asjade puhul – ja neid tuleb ette ka väga pikaajalise demokraatiaga, õiguskorra väga pikaajalise toimimisega riikides – on ikkagi see, et neid asju on võimalik menetleda ja need asjad tuvastatakse. Kahtlemata, kui me objektiivselt reaalsust hindame, siis ei saa ju kuidagi väita, et meie õiguskord oleks kindlamal alusel, kui mõlemad nimetatud isikud oleksid saanud oma tegevust jätkata. Aga mis puudutab julgeolekuasutusi ja nende järelevalvet, sh parlamentaarset järelevalvet, siis Vabariigi Valitsuses on ettevalmistamisel ja arutelul seaduseelnõu, mis käsitleb julgeolekuasutuste seaduse muutmist. Mul ei ole hetkel volitust öelda tähtaega, millal valitsus võiks selle parlamenti esitada, aga see küsimus on töös.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Vanemapension

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Yana Toomilt sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Palun!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ma küsin vanemapensioni kohta. See eelnõu on igati positiivne. Meil oli ka tuline arutelu sel teemal. Teid paraku ei olnud siis komisjonis, kui me rääkisime sellest, et sellest toredast eelnõust on välja jäetud rahvapensioni saajad. Sotsiaalministeeriumi esindajad selgitasid, et õigus rahvapensionile tekib ainult vanuse alusel, kogumispensioni täiendavad sissemaksed on aga pensionilisa riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel ja neid tehakse nende puhul, kes on konkreetselt panustanud, kellel on pensionioiguslik staaž ja kelle eest on laekunud sotsiaalmaksu. Kuigi mulle üritati selgeks teha, et asi on tore ja õiglane, on mul ikka väike kahtlus, miks me rahvapensioni saajaid niimoodi karistame.

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Kindlasti seletati seda komisjonis teile ja ka kõikidele teistele komisjoni liikmetele natuke pikemalt. Üks oluline põhimõte vanemapensioni loomisel oli see, et me ei muuda kehtivaid reegleid ega üldiseid põhimõtteid. Selles osas on rahvapensioni ja laste seos olnud ka kehtivas riikliku pensionikindlustuse seaduses samasugune. Sotsiaalkindlustusametist saadud info kohaselt on üldine praktika selline, et kui ühel pereliikmel on õigus saada ainult rahvapensioni, siis üldjuhul on lastega seotud õigused vormistatud teise pereliikme nimele. Ütlen veel kord, et me oleme püüdnud lähtuda sarnasest loogikast, nagu on kehtivas seaduses. Lastega seotud õiguste kohandamisel sobivaks kogumispensioni uutele põhimõtetele on samamoodi lähtutud põhimõttest, et kogumispensioni lastega seotud osa makstakse teise sambasse. See on igati loogiline.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, esimene täpsustav küsimus!

Yana Toom

Aitäh! Härra minister! Aga vaadake, neid rahvapensioni saajaid on natuke üle 6000. Te ütlesite, et kui üks lapsevanem saab ainult rahvapensioni, siis saab teine vanem enda nimele lastega seotud lisad. Seda ei saa pidada päris õiglaseks, sest ilmselt see vanem, kes saab rahvapensioni, on just ema, kes oli koduperenaine ja kes neid lapsi realselt kasvatas. See ei oleks ju riigieelarvele väga koormav. Võib-olla on 200–300 sellist inimest. Kas neid rehkendusi on üldse tehtud või oli teil põhimõtteline lähenemine, et ei vaadatagi sinnapool?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma ütlen veel kord: rahvapensioni maksmise põhimõtted on teistsugused kui riikliku pensionikindlustuse põhimõtted. Rahvapensioni saamiseks on üks nõue, mis on seotud vanusega, ja teine eeldus on see, et inimene ei saa riiklikku vanaduspensioni. Kindlasti tuleks komisjonis veel kord üle vaadata, millised on üldse Eesti pensionisüsteemi põhimõtted, millisel alusel me maksame vanaduspensioni, millisel alusel töövõimetuspensioni, millisel alusel rahvapensioni. Kui on vaja, siis oleme val-

mis komisjoni liikmetele seda eraldi selgitama. Aga rahvapensioni määramise põhimõtted ei ole kuidagi seotud sellega, kuidas on praegu riikliku pensionikindlustuse seaduses ette nähtud pensionilisad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Mul oli plaanis üks vastik küsimus, aga ma ei hakka seda esitama. Täna esitas komisjonis küsimuse üks kolleeg ja mina jäin ausalt öeldes jänni. Äkki olete teie minust targem. Nimelt küsis kolleeg Stalnuhhin, et kui homme saabub Eestisse elama üks Somaalia kodanik kümne lapsega, kas ta siis mingi aja pärast vanemapensioni ka saab.

Hanno Pevkur

Aitäh! Kui ta juba saabub siia kümne lapsega, siis ei ole tal õigust vanemapensioni saada, sest vanemapensioni vältimatu eeldus on see, et vanemapensioni hakatakse maksma pärast vanemahüvitise lõppemist. Kui tal sünnib Eestis laps ja ta on käinud enne piisavalt pikka aega tööl ehk tema pensionikindlustuse arvestuses on olemas küllaldane tööstaaž, siis tuleb lähtuda üldisest põhimõttest, et meil pensionikindlustus liigub ju inimesega kaasa. Kui ta töötab Eestis, siis arvestatakse Eestis töötatud aega, kui ta töötab Somaalias, siis arvestatakse Somaalias töötatud aega. Somaaliaga Eestil küll ei ole kahepoolset pensionikindlustuse või sotsiaalkindlustuse lepet, me ei transpordi seal tekkinud pensioniõigust üle Eestisse. Aga kui keegi tuleb siia kümne lapsega, siis nende kümne lapse eest ta vanemapensioni ei saa.

Esimees Ene Ergma

Nüüd üks kohapeal registreeritud küsimus. Kolleeg Inara Luigas.

Inara Luigas

Aitäh, austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud minister! Ma küsin ka vanemapensioni kohta. Ma väga tervitan seda seaduseelnõu, pean seda igati vajalikuks ja heaks, kuigi ma pooldan osaliselt ka neid muudatusi, mis täna siin Riigikogu saalis veel käsitlemisele tulevad. Kuna ma olen rahanduskomisjoni liige, siis pean alati vaatama, kuidas tuleb kõikide

kohustustega toime meie riigieelarve. Millistest vahenditest kaetakse vanemapensionide kulu tulevikus?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma vastasin ka arupärimise ajal puldis olles (võib-olla oli see esimesel lugemisel, teie ees on vanemapensioniga seoses nii palju tulnud olla, et ma täpselt ei mäleta), et nagu teisi pensioniliike, mis on riikliku pensionikindlustuse seaduses ette nähtud, makstakse ka vanemapensioni sotsiaalmaksutuludest ja kui sotsiaalmaksutuludest ei jätku, siis muudest maksu- või mittemaksulistest tuludest.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra sotsiaalminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Alkoholi liigtarbimine

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Priit Toobalilt sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! TNS Emori analüüsi kohaselt jõid eestlased eelmisel aastal varasemaga võrreldes 11% rohkem alkoholi, mis tähendab, et ühe elaniku absoluutalkoholi tarbimise mahuks kujunes tervelt 10,6 liitrit. Probleemiks on ka see, et noored tarvitavad alkoholi liiga palju. See näitaja on samuti eelmise aastaga võrreldes tõusnud. Tervise Arengu Instituudi direktori ja ka Keskerakonna hinnangul tuleks alkoholi tarbimise kasvavale trendile reageerida kohe, sest olukord on rahvatervise aspekti silmas pidades lausa traagiline. Kas olete minuga nõus, et olukord on probleemne, ning milliseid meetmeid ja millal kavatsetakse võtta? Pean silmas teisi meetmeid peale alkoholiaktsiisi tõstmise. Kas midagi on veel plaanis ette võtta ja millal?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Alustame TNS Emorist. Ma soovitan teil rohkem tugineda konjunktuuriinstituudi andmetele, sest TNS Emor teeb Põllumajandusministeeriumi tellitud üldise Eesti toiduturu ülevaate raames ülevaadet alkoholiturust esimest korda ja seal ei arvestata

kõiki kriteeriume, mida on juba 2000. aastast arvestanud Eesti Konjunktuuriinstituut. Konjunktuuriinstituut tutvustas oma aruannet eelmisel nädalal. Kui te lähete konjunktuuriinstituudi kodulehele, siis te saate sealt need andmed kätte. See metoodika on palju täpsem, see vaatab ajatrende, turistide kaasaostetud alkoholi, salaalkoholi osa, välisturistide tarbimist Eestis. Need andmed on natukene täpsemad. Viimased andmed, mis eelmise nädala lõpus avalikustati, ütlevad, et 2011. aastal oli tarbimine suurem 5,7%, tõustes 10,19 liitrini, ümardatult 10,2 liitrini. Vaatame trende läbi aegade. Kui te võtate lahti konjunktuuriinstituudi lehekülje, siis te näete, et alkoholi tarbimine on ühest küljest loomulikult seotud väga erinevate faktoritega. Teisest küljest on näha, et see trend oli väga kiire tõusma kuni 2007. aastani, siis hakkas see alla tulema ja viimased kolm aastat me oleme olnud umbes ühel tasemel ehk 10 liitri juures. Me tahaksime näha ja oleme rahvastiku tervise arengukavas eesmärgiks seadnud, et see tarbimine võiks olla alla 8 liitri või veel väiksem. Siis me oleksime enam-vähem Rootsi tasemel. Me oleme praegu Soome tasemel, aga me tahaksime olla natukene paremad. Kuna küsimusele vastamise aeg on läbi, siis ütlen, et meetmed on selle aasta lõpus kirjas alkoholipoliitika rohelises raamatus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, esimene täpsustav küsimus!

Priit Toobal

Aitäh! Kuna te meetmetest väga pikalt rääkida ei jõudnud, siis ma küsin ühe konkreetse meetme kohta, mille Keskerakonna fraktsioon on siin saalis algatanud ja mida käsitlev eelnõu on läbinud ka esimese lugemise. See on nimelt alkoholireklaami keelamise meede. Maailma Terviseorganisatsiooni arvates on see üks tõhusamaid meetmeid üldse, võitlemaks alkoholi liigtarbimisega ja alkoholi tarbimisega noorte hulgas. Ka Tervise Arengu Instituudi direktor leiab, et peaks reageerima kohe ja kiirelt. Mis te arvate, kas nüüd oleks õige aeg see eelnõu sahtlist välja võtta, minna edasi selle teise lugemisega ja kolmandal lugemisel see eelnõu seadusena vastu võtta?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kindlasti ei ole mõistlik vähestele andmetele tuginedes uisapäisa tormama hakata. Mõistlik on, et me laseme ekspertidel ja selle sektoriga seotud inimestel oma mõtted kirja panna. Meil on moodustatud seitse töörühma, see on kaasamise protsess. Alkoholipoliitika rohelise raamatu tegemisse on, ma arvan, samuti nagu laste ja perede arengukava puhul, kaasatud kõige rohkem inimesi ja huvirühmi. Seal on eraldi turunduse töörühm, hinna- ja maksupoliitika töörühm, alkoholi kättesaadavuse töörühm, alkoholi tarvitamise ja kahjude vähendamise töörühm, samuti on kõne all kogukonna tegevusega seotud ning teavituse ja võrgustikutööga seotud küsimused. Neid kõiki tuleks vaadata tervikuna. Kui need on laual, siis me tuleme kindlasti ka ettepanekutega (loomulikult vastavalt sellele, millised on võimalused) kas Riigikogu saali, kui on vaja seadust muuta, või valitsusse, kui on vaja mingit valitsuse määrust muuta. Tasub meenutada, et alkoholireklaam on ka praegu alkoholiseaduses reguleeritud ja piiratud. Lisaks reklaamipiirangutele, mis on seaduse tasandil, leppisid tootjad umbes aasta tagasi kokku eneseregulatsioonis. Kokku lepitati seaduse mõistes võib-olla selliste hallide alade suhtes. Näiteks on vaieldav see, et kui film algab varasemal kellaajal, kas siis selle filmi kestel tohib pärast kella kümnet reklaame näidata või mitte. Tootjad on ise selgelt kokku leppinud, et kui film algab varem, aga lõpeb pärast kella kümnet, siis selle filmi ajal alkoholireklaami ei näidata. Nii et ootame alkoholipoliitika rohelise raamatu ära, siis me saame sellest väga pikalt ja laialt rääkida ning meetmeid kaaluda.

Esimees Ene Ergma

Nüüd kohapeal registreeritud küsimused. Alustab kolleeg Rainer Vakra.

Rainer Vakra

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Teadupärast on Eesti alkoholijooobes põhjustatud liiklusõnnetustega Euroopas esirinnas. Samas on ka siin saalis arutatud, et paljudes Euroopa riikides on keelatud tanklates alkoholi müüa, Eestis aga on vastupidi: autojuhid võivad koos bensiiniga osta pudeli viina. Kas te ei arva, et üks võimalikke meetmeid oleks ka see,

et Eestis võiks keelustada alkoholimüügi tanklates?

Hanno Pevkur

Aitäh! Üldiselt on vastus sama nagu vastus eelmisele küsimusele. Kus piirata, kas midagi rohkem piirata – kõike seda tuleb vaadata komplektis. Küll võime võrdluseks tuua sellisama konjunktuuriinstituudi slaidid, mis on nende kodulehel üleval. Kui te vaatate alkoholi tarbimist Eestis ja Soomes, siis näete seal ühte paradoksi. Nimelt on Eestis 100 000 elaniku kohta üle saja alkoholi müümise koha, Soomes aga ainult kuus. Sõltumata sellest, et Soomes kehtib väga karm piirang just müügikohtade mõttes, tarbivad nad alkoholi absoluutalkoholi arvestatuna niisama palju kui Eestis, eelmisel aastal tarbisid isegi rohkem. See paneb kindlasti küsima, mis selle põhjus on. Me oleme soomlastega rääkinud sellest, kuidas on see võimalik, arvestades seda, et neil on 100 000 elaniku kohta ainult kuus kange alkoholi, just viina müümise kohta. Lihtne ja loogiline vastus on see, et järelikult ostavad inimesed suurema koguse alkoholi korraga kaasa ja kui see juba külmkapis on, siis see ka ära tarvitatakse. On väga oluline leppida ühiskonnas ja siin saalis kokku, millistes kohtades võib alkoholi müüa ning kas ja kui palju tuleb alkoholi kättesaadavuse puhul arvestada ka vanuselist aspekti. Näiteks on küsimuse all olnud see, kui vanalt isikult tuleks küsida dokumenti ja kas see, kui dokumenti ei küsita, tuleks muuta karistatavaks. Mina arvan, et enne kui me pane me müüjad ja kassiirid selle eest vastutama ning muudame nad võimaliku karistuse kandmise subjektiks, tuleb see väga tõsiselt läbi kaaluda. Kokku võttes ütlen, et ootame rohelise raamatu ära ja siis käime ka siin saalis kõik need meetmed läbi. Mina olen valmis seda tegema.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Mis puudutab alkoholireklaami, siis piiratud ja reguleeritud kujul on alkoholireklaami täis kõik telekanalid, ajalehed ja kogu avalik ruum. Kuski kirjutatakse rohelisi raamatuid ja töögruppide aruandeid, aga neid ei loe ei meie

noorukid, kes on alkoholist ohustatud, ega ka täiskasvanud joodikud mitte. Kui sotsiaalkomisjonis arutati Keskerakonna esitatud alkoholireklaami piiravat eelnõu, siis oli komisjon üksmeelselt nõus, et seda seadust on vaja ja kähku. Kui eelnõu saali jõudis, siis jagunesid arvamused täpselt pooleks: opositsioon oli poolt ja koalitsioon oli vastu. Seadus uputati ära. Kas teil on selle kohta ka isiklik arvamus või on teil ainult koalitsioonipoliitiku arvamus?

Hanno Pevkur

Aitäh! Mul on igas küsimuses isiklik arvamus. Aga selge on see, et kui me teeme riiki puudutavaid otsuseid, siis jääb väheks ühe isiku arvamus, kelle nimi on Hanno Pevkur. Me peame leidma mõistliku kompromissi selle vahel, kui palju me riigis üht tegevusvaldkonda piirame ja kui palju me lubame toimida konkurentsil. Alkoholitootjate eelmine n-ö eneseregulatsioon, mis puudutas sedasama reklaamipiirangut, kasvas üle seaduseks. Ma ütlesin alkoholitootjatele, kui nad selle eneseregulatsiooni aasta tagasi välja tõid, et ärgu nad siis imestagu, kui ühel hetkel see piirang, milles nad omavahel kokku leppisid, ka seaduses on. Kindlasti ei tasuks maha mätta ühtegi võimalust, mille abil saaks tarbimist vähendada. Küll aga peavad need meetmed olema ühest küljest proportsionaalsed, teisest küljest loomulikult ka vastuvõetavad ja arusaadavad kogu ühiskonnale, aga eelkõige sellele saalile ja selle saali enamusele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, teine täpsustav küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Me väga ootame seda rohelist raamatut ja selle kohta ma küsingi. Kui te seda kokku hakkasite panema, siis oli teil enda ja valitsuse jaoks kindlasti seatud eesmärk ehk te teadsite, millist tulemust te soovite. Selle kohta ma küsingi. Milline on soovitud tulemus, kui kõik rohelises raamatus toodud meetmed ellu rakenduvad? Kas see tulemus on selline, nagu te juba mainisite, et meil tarvitatakse nagu Rootsi ainult kaheksa liitrit puhast alkoholi inimese kohta, või see, mille WHO on välja käi-

nud, et aastaks 2015 ei tohiks üheski riigis tarbida rohkem kui kuus liitrit absoluutset alkoholi inimese kohta? Milline on see eesmärk, kui raamatus toodud meetmed ellu rakenduksid?

Hanno Pevkur

Aitäh! Kindlasti ei saa eesmärgi püstitada niimoodi, et me seame eesmärgi ja siis on selle eesmärgi n-ö täiskirjutamiseks vaja kirjutada mingi roheline raamat. Nii see kindlasti ei ole. Ka selle alkoholipoliitika rohelise raamatu tegemisel on läbiv põhimõte olnud see, et me võtame kõik selle teemavaldkonnaga seotud osapooled kokku ja nad ütlevad oma mõtted välja. Eesmärk alkoholi liigtarvitamisega võitlemisel on selgelt kirjas rahvastiku tervise arengukavas. See eesmärk on see, et ei tarbitaks mitte rohkem kui kaheksa liitrit absoluutalkoholi ühe elaniku kohta aastas. See, et WHO seab suuremad eesmärgid, on loomulikult väga positiivne, suuremaid eesmärgi tulebki seada. Meie hakkame sellel aastal rahvastiku tervise arengukava üle vaatama ja järgmisel aastal on suure tõenäosusega ees suurem töö. On debati koht, kas me eesmärgi osas tuleme veel allapoole või mitte. Samas peame jääma realistideks. Me võiksime seada ka eesmärgiks, et Eestis oleks 30 000 sündi aastas, aga see on ebarealistlik. Seatud eesmärgid, olemasolevad meetmed ja seaduse tasandil ettevõetavad sammud inimeste käitumise muutmiseks peavad olema üksteisega selgelt seostatavad.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Kõige suurem mure alkoholipoliitika ja alkoholi liigtarbimise juures on tegelikult alkoholi tarbimine ja lapsed. Sõna otseses mõttes paneb südame valutama ikkagi see, et koolilapsed tarbivad alkoholi. Me oleme siin saalis korduvalt arutanud, et riik peaks kindlustama, et lapsed oleks võimalik rohkem spordisaalidesse ja huvialaringidesse suunata. Ometi on riik või oleme meie siin Riigikogus oma otsustega käitunud hoopis vastupidi. On vähendatud kohalike omavalitsuste eelarvetesse laekuva

üksikisiku tulumaksu määra ja sellega seoses on kahandatud kohalike omavalitsuste kohustust tegelda nii noorte kui ka spordiga. Kas te olete samal arvamusel, et me peaksime ikkagi üksikisiku tulumaksuosa üle vaatama ja kohalikele omavalitsustele laekuva osa taastama, et nad saaksid tegelda meie noortega ja natuke negi seda probleemi leevendada?

Hanno Pevkur

Aitäh küsimuse eest! Ma ei hakka praegu pidama debatti maksupoliitiliste muudatuste üle. Ma ei lähe sellele liimile, ärge lootkegi. Küll ütlen seda, et alkoholi ja noortega seonduvalt on minu jaoks isiklikult palju suurem probleem see, et meil on seadustes täpselt reguleerimata kogu n-ö uus meedia. Kui me räägime alkoholireklaami piirangutest, siis jah, televisioonis me oleme seda piiranud, me oleme rääkinud ajalistest piirangutest, kuid moodstate elektrooniliste kanalite puhul me sellest väga palju ei räägi. See, kuidas ettevõtjad leiavad uusi nippe reklaami tegemiseks, on isegi suurem probleem. Tänapäeval veedab suur hulk noori ja lapsi teatud osa oma päevast elektroonilises keskkonnas, aga seal on see reklaam kättesaadav. Mis puudutab vaba aja veetmise võimalusi, siis olen nõus, et iga samm, iga tegevus, mis aitab paremini noorte vaba aega sisustada, on ainult positiivne. Küll olen seda meelt, et omavalitsustel on ka praeguste eelarvete piires võimalusi seda reguleerida. Ma olen mööda Eestit ringi sõites näinud, et omavalitsused suhtuvad väga erinevalt sellesse, kas ja kui palju peaks olema sportimisvõimalusi ning vaba aja veetmise võimalusi. See on väga erinev. Nii et võin öelda, et maksumuuduste vähenemine ei ole takistanud omavalitsustel noori ja noorte tegevust prioriseerida.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Euroopa Liidu finantspoliitika tulevik

Esimees Ene Ergma

Viimane registreeritud küsimus on kolleeg Rainer Vakralt kaitseminister Urmas Reinsalu-le. Palun!

Rainer Vakra

Aitäh, hea juhataja! Austatud minister! Avalikkus on seoses Euroopa Liidu finantspoliitika tulevikuga viimasel ajal keskendunud just Kreekale, aga on loodud ka Euroopa Finantsstabiilsuse Fond, loomas oleme Euroopa stabiilsusmehhanismi. Ühesõnaga, oleme ehitanud tulemüüri, et finantskriis lokaliseerida. Ometi spekulieritakse nüüd, et Kreeka võib eurotsoonist eralduda. Majandusteadlane Andres Arrak on öelnud, et finantskriis niisama mööda ei lähe, sest alustalad on valed. Mis on teie arvamus ja kas on midagi valesti tehtud? Kas Eesti Vabariigi valitsusel on olemas tegevuskava selleks puhuks, kui tulemüürid sellele valule vastu ei pea?

Urmas Reinsalu

Aitäh! 23. mail toimus Euroopa Ülemkogu mitteametlik kohtumine, kus majanduskasvu võimalike initsiatiivide kõrval oli arutlusel ka olukord Kreekas. Eestit esindas ülemkogu kohtumisel peaminister Ansip. Ülemkogu mitteametlik sõnum Euroopa Liidu riigijuhtidelt oli väga selgelt see, et Kreekalt oodatakse tarku valikuid ja euroalasse jäämist. Kuid väga selge oli ka rõhutus, et programmi tingimused, mis on Kreeka n-ö laenuprogrammi jaoks kehtestatud, on mõeldud täitmiseks. Kahtlemata, need poliitilised otsused, mis Kreeka majandus- ja finantspoliitika tuleviku kohta langetatakse, on Kreeka valijate kätes. Kreeka uued erakorralised valimised leiavad aset 17. juunil. Ma arvan, et nende asjade valguses on hästi oluline, et meil on kriisidega toimetulemiseks olemas, nagu ka hea küsija mainis, vajalikud tööriistad ehk need tulemüürid. Ka Ecofini tasemel neid võimalikke alternatiive kindlasti analüüsitakse. Eurotsooni puhul me peame lähtuma eeldusest, et praegu ei ole mingit alust programmi tingimusi muuta. Kreeka valitsus, ükskõik millised parteid selle ka moodustavad, peab sellest eeldusest lähtuma. Kindlasti on hästi oluline meie valitsuse keskne poliitika, mis toetab ka Euroopa Komisjoni seisukohti. Keskne küsimus praeguses Euroopa finantskriisis on riigirahanduse stabiilsuse taastamine. Sellega avanevad kasvuvõimalused.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rainer Vakra, esimene täpsustav küsimus!

Rainer Vakra

Aitäh! Palju on räägitud sellest, et tuleb suurendada osalust Euroopa stabiilsusmehhanismis, sest see annab võimaluse rahaturul jõulisemalt tegutseda. Kas Vabariigi Valitsus on teinud arvestusi, kui palju suudetakse edaspidi teha eraldi riigieelarvest, ja kas on jumet ideel, et peaks laskma Kreekal minna oma teed ja majandusel loomulikult terveneda?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Kõigi nende varaliste otsuste tegemisel, milliseid kohustusi, ka võimalikke garantiisid Eesti võtab, on loomulikult lähtealuseks põhjalikud analüüsid. Neid ei tehta sugugi riske maandava käsitlusega. Mis puudutab seda, kas Kreekal tuleks lasta minna oma teed, siis siin tahan ma korrata Euroopa Ülemkogu selget seisukohta, et mõistlikem viis ka eurotsooni stabiilsust arvestades on kindlasti see, et Kreeka on võimeline pärast valimisi oma finantspoliitikas langetama otsuseid nõnda, et ta on suuteline programmi tingimusi täitma ning on suuteline oma riigi rahanduspoliitikas läbi viima struktuurseid muutusi, selleks et programmi tingimuste raames püsida. See on optimaalne stsenaarium kõigi euroala riikide jaoks. Kui me räägime ka eurotsooni majanduskasvu vaatest, siis tugev ja stabiilne euro on selle kõige tugevam nurgakivi, tugeva ja stabiilse euro eeldus on omakorda iga euroala liikmesriigi perfektselt korras rahandus. Eesti positsioon on olnud see, et me ei kavatse siin teha mööndusi rahanduspoliitilistes põhimõtetes, ja see positsioon jääb ka edaspidi selliseks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rainer Vakra, teine täpsustav küsimus!

Rainer Vakra

Aitäh! Esiteks mainin, et mulle teie filosoferivad ja kaalutlevad vastused meeldivad. Minu kolmas küsimus on selline: kas te arvate, et kriisis on Euroopa halvasti juhitud plaanimajandus või hoopis kapitalism tervikuna?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Mis puudutab praegust finantskriisi, siis ma arvan, et kriisi tuum on tõepoolest poliitiline. See ei ole kindlasti kapitalismi aluspõhimõtete kriis, mille lähtekoht on vaba turg ja turuosaliste maksevõime. Kohustusi saab võtta nii palju, kui sul on maksevõimet. Parun Münchhauseni kombel enda juukseidpidi soost väljakiskumise rahanduspoliitika ei ole jätkusuutlik ja euro ühisruumi mõttes on see kõigile eurotsooni liikmesriikidele kahtlemata ohtlik. Seetõttu on meie selge positsioon, et ei tohi teha mingisuguseid järeleandmisi finantsdistipliini tagavates reeglites, vastupidi, need reeglid finantsstabiilsuse vallas, mis on sel aastal kokku lepitud, tuleb jõustada ja tagada nende toimimine.

Esimees Ene Ergma

Kohapeal esitatud küsimus, kolleeg Lembit Kaljuvee. Lühike küsimus, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Teadaolevalt on Euroopa juhtorganites olnud juttu sellisest maksust nagu finantstegevuse maks, mis on päris suur – 57 miljardit eurot aastas. Eile küsisime härra Lipstoki käest, kuidas Eesti Pank sellesse suhtub. Tema arvas, et valitsus peaks sellega hoogsalt tegelema. Mis on teie seisukoht, milline on valitsuse osa ja milline Eesti Panga osa selles, et rääkida kaasa finantstegevuse maksu kehtestamisel Euroopas?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Finantssektori maks oli tegelikult mitteametlikul ülemkogul 23. mail nn kasvumeetmete paketi ühe teemaringina arutusel. Kahtlemata on tegemist põhimõttelise poliitilise valikuga Eesti positsioonide kujundamisel, see otsus tuleb langetada valitsuse tasemel koostöös parlamendiga ja vastavalt protseduurile. Meie seisukoht on, et me peame oluliseks finantstehingute maksu eelnõu põhjalikku tehnilist läbitöötamist, aga ka alternatiivide kaalumist. Meie esimene eelistus, mis puudutab finantssektori maksustamist, on arusaadavatel põhjustel selline, et me eelistame globaalset, ülemaailmset lahendust. Paremuselt teine variant on maksustamine Euroopa Liidu tasemel.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud kolleegid! Infotunni aeg on läbi. Suur tänu kolleegidele küsimuste esitamise eest ja suur tänu ministritele küsimustele vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 16. töönädala kolmapäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Enda ja veel seitsme Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel annan üle arupärimise regionaalminister Siim Valmar Kiislerile. Me jätkame püüdlusi välja selgitada, kes siiski peab Eesti riigis reageerima väidetavatele seadusrikkumistele. Riigikontroll kontrollis 88 objekti ja selgus, et 45-le neist ei olnud ehitusluba väljastatud. Me rääkisime sellel teemal siin justiitsministriga, tema näitas näpuga Siseministeri poole. Esmaspäeval käis siin siseminister, tema teatas, et see on regionaalne probleem, tuleb rääkida regionaalministriga. Kuna meid väga tõsiselt huvitab, kelle poole näitab näpuga regionaalminister, siis me anname üle selle arupärimise ja jätkame seda teed, kuni me ei selgita välja, kes avastatud kuritegudega Eesti Vabariigis tegelikult tegelema peaks.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel nimel olen võtnud vastu ühe arupärimise. Kui arupärimine vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Vabariigi Valitsuse s.a 28. mail algatatud õppetootuste ja õppelaenu seaduse ning maksukorralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on kultuurikomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 28. mail algatatud Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuse ratifitseerimise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni s.a 28. mail esitatud Riigikogu otsuse

"Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; Riigikogu liikmete Deniss Boroditši, Rainer Vakra, Inara Luigase, Lembit Kaljuvee ja Kalle Laaneti s.a 29. mail algatatud karistusseadustiku täiendamise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon.

Riigikogu juhatus on määranud põhiseaduskomisjoni algatatud erakonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu 144 uueks muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 28. septembri kell 16.45.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise sotsiaalminister Hanno Pevkurile.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 85 Riigikogu liiget, puudub 16.

1. Karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, psühhiaatrilise abi seaduse, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (176 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd tänase päevakorra punktidega. Tänapäevakorra esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, psühhiaatrilise abi seaduse, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud kolleegid, kuna eelnõu vajab seadusena vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu hääldenamust, siis teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 83 Riigikogu liiget, puudub 18.

Lugupeetud kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud karistusseadustiku, kriminaalmenetluse seadustiku, psühhiaatrilise abi seaduse, karistusregistri seaduse, kriminaalhooldusseaduse ja tervishoiuteenuste

korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 176. Palun hääletage!

Poolt hääletas 74 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 2.)

2. Täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu (183 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Hea Riigikogu, panen lõpphääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni algatatud täitemenetluse seadustiku muutmise seaduse eelnõu 183. Palun hääletada!

Poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 3.)

3. Eesti Vabariigi ja Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooni vahelise eesõiguste ja puutumatus kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu (194 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooni vahelise eesõiguste ja puutumatus kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandjaks kõnepulti riigikaitsekomisjoni liikme Ülo Tuliku!

Ülo Tulik

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Arutluse all oleva seaduseelnõu esimene lugemine lõpetati 10. aprillil 2012. Muudatusettepanekute esitamise tähtajaks, 24. aprillil 2012 kella kuueks eelnõu kohta ühtegi muudatusettepanekut ei esitatud, mistõttu tuleb seaduseelnõu teisel lugemisel lähendada seaduseelnõu esimese lugemise tekstist. Eelnõu eesmärk – tagada Keemiarelvade Kee-

lustamise Organisatsiooni eesõigused ja puutumatus – lähtub selle organisatsiooni eesmärgist. Riigikaitsekomisjon arutas seaduseelnõu enne teist lugemist oma 14. mai s.a istungil, kus otsustas konsensusega kiita heaks eelnõu teise lugemise seletuskirja ning teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta seaduseelnõu teiseks lugemiseks Riigikogu s.a 30. mai istungi päevakorda. Tuginedes Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse §-le 115, otsustas riigikaitsekomisjon oma s.a 14. mai istungil konsensusega teha Riigikogule ettepanek seaduseelnõu teisel lugemisel seadusena vastu võtta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Ülo Tulik! Küsimusi teile ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu kohta ei olnud ka muudatusettepanekuid. Kuna on esitatud ettepanek see seaduseelnõu seadusena vastu võtta, siis läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi ja Keemiarelvade Keelustamise Organisatsiooni vahelise eesõiguste ja puutumatus kokkuleppe ratifitseerimise seaduse eelnõu 194. Palun hääletada!

Poolt hääletas 79 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 4.)

4. Elektrituru seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (139 SE) teise lugemise jätkamine

Esimees Ene Ergma

Jätkame Vabariigi Valitsuse algatatud elektrituru seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teist lugemist. Ettekandjaks palun majanduskomisjoni esimehe Arto Aasa!

Arto Aas

Head kolleegid! Annan ülevaate eelnõu kohta esitatud muudatusettepanekutest ja komisjonis toimunud menetlusprotsessist. Majanduskomisjonile ei laekunud pärast elektrituru seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teise luge-

mise katkestamist Riigikogu täiskogus 18. aprillil ühtegi muudatusettepanekut Riigikogu liikmetelt, fraktsioonidelt ega komisjonidelt. Eelnõu algataja esindaja läkitas komisjonile siiski kaalumiseks 14 ettepanekut. Lisaks laekus ettepanekuid ja seisukohti eelnõu teksti kohta AS-ilt Eesti Energia, MTÜ-lt Eesti Taastuvenergia Koda, Nordic Power Management OÜ-lt, AS-ilt Elering ja MTÜ-lt Lilleküla Selts. Nende ettepanekute alusel sõnastas majanduskomisjoni töörühm mitmed muudatusettepanekud.

Nüüd lähemalt sellest, mis toimus töörühmas. Majanduskomisjoni töörühm valmistas eelnõu komisjoni istungil menetlemist ette oma nõupidamisel s.a 7. mail, mil vaadati üksikasjalikult üle kõik juhtivkomisjonile algataja esindajalt ja turuosalistelt laekunud ettepanekud ning kuulati ära eelnõu algataja esindaja seisukohad. Majanduskomisjoni töörühm käsitles 10. mail ka eelnevatel aruteludel üles kerkinud eraldi probleeme, eelkõige andmevahetusplatvormiga seotud küsimusi, ja soovis viia eelnõu kooskõlla isikuandmete kaitse seadusega. Samuti kaaluti, kas ja kuidas saaks müüjatele tagada juurdepääsu isikute tarbimisandmetele, et teha suunatud pakkumisi. Arutelusse olid lisaks eelnõu algatajatele kaasatud ka Andmekaitse Inspektsiooni ja Justiitsministeeriumi selle valdkonna spetsialistid. Töörühmades toimunud arutelude tulemusel formuleeriti koostöös eelnõu algataja esindajatega eelnõu teksti kohta mitmeid ettepanekuid.

Majanduskomisjon arutas eelnõu teiseks lugemiseks laekunud ettepanekuid kolmel istungil, lisaks korraldas majanduskomisjon eelnõu temaatikaga seonduvalt ühe avaliku istungi. 8. mail anti komisjoni liikmetele tutvumiseks üle kõik juhtivkomisjonile laekunud ettepanekud, millele olid lisatud algataja seisukohad. 15. mail s.a toimus majanduskomisjoni avalik istung teemal "Taastuvenergiat käsitlevad regulatsioonid ja nende võimalik muutmine". Istungil sai komisjon ülevaate teema hetkeseisust ning kinnitust oma varasemale seisukohale, et eelnõu 139 menetlemise raames taastuvenergia tasudega seonduvaid muudatusi teha ei ole hetkel otstarbekas. 17. mail 2012 menetleti komisjonis töörühma koostatud muudatusettepanekute loetelu ja tutvuti eelnõu algataja seisukohtadega erinevate ettepanekute kohta. Majanduskomisjon otsustas konsensu-

sega täielikult arvestada 21 ettepanekut, lähtudes muudatuseettepanekutele lisatud selgitustest, sh toetati mitmeid Eesti Energia ja Lillküla Seltsi ettepanekuid. Kõiki komisjoni toetust leidnud ettepanekuid toetasid ka eelnõu algataja esindajad. 28. mail vaatas komisjon üle ja kinnitas mõne läbihääletatud muudatuseettepaneku tehniliselt korrastatud sõnastuse.

Kõik need muudatused on teile olnud kättesaadavad ja ma neid ükshaaval tutvustama ei hakka. Olgu siiski rõhutatud, et teiseks lugemiseks tehtud kõige olulisemad muudatused puudutavad tarbijate paremat teavitamist ja tarbijaõiguste tõhusamat kaitsmist. Seaduse jõustudes pannakse võrguettevõtjale ja müüjale kohustus teavitada tarbijat lepingutingimuste muutmisest koos tarbijale esitatava arvega. Praegu piisab selle teabe avaldamisest üleriihilises ajalehes, mida aga kõik tarbijad ei pruugi märgata. Samuti suurendatakse tarbijate kaitstust kütteperioodil, s.o 1. oktoobrist kuni 30. aprillini. Ettepaneku kohaselt laiendatakse füüsilisest isikust tarbija õigust olla makseraskuste korral talvel kaitstud elektri väljalülitamise eest. See õigus kehtib juhul, kui muule kütuseliigile tugineva küttesüsteemi töös hoidmiseks on vaja elektrit tarbida. Muud kütuseliiki tarbiv küttesüsteem peab olema see põhiliselt kasutatav süsteem, millega köetakse.

Ühe muudatusega täpsustatakse ka Tarbijakaitseameti rolli tarbijavaidluste lahendamisel. Tarbijakaitseamet teeb järelevalvet tarbijakaitseadusega sätestatud pädevuse piires. Üheks vaidluste lahendamise kohaks saab tarbijakaebuste komisjon, mille pädevuses on lahendada tarbija ja kaupleja vaidlusi, mida pooled ei ole suutnud lahendada kokkuleppe teel ja kui vaidlusaluse kauba või teenuse väärtus on 20 eurot või enam.

Elektrituru seadus valmistab ette elektrituru avanemist 1. jaanuarist 2013, mil elektrit saab tarbida ka üldteenuse korras, seetõttu lisati eelnõusse täpsustus, mille kohaselt kehtivad üldteenuse tüüptingimused kõigi jõus olevate võrgulepingute kohta. Võrguettevõtja kooskõlastab üldteenuse tüüptingimused Konkurentsiametiga. Võrguettevõtja peab teavitama tarbijat üldteenuse tüüptingimustest enne 2013. aasta 1. jaanuari.

Lõpetuseks ütlen komisjoni menetluslikud otsused. Juhtivkomisjon võttis konsensusega vastu järgmised otsused: saata Vabariigi Valit-

suse algatatud eelnõu 139 Riigikogu täiskogule teise lugemise jätkamiseks s.a 30. mail, teha täiskogule ettepanek eelnõu 139 teine lugemine lõpetada ja kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, siis teha kolmas lugemine 2012. aasta 6. juunil ettepanekuga eelnõu seadusena vastu võtta. Siinkohal ma lõpetan. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Arto Aas! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Avan läbi-rääkimised ja kutsun kõigepealt kõnepulti kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Proua juhataja! Head kolleegid! Kui ettekandjale küsimusi ei ole, siis on kaks võimalust: kas kõik on kõigile täitsa selge või pole mitte midagi selge. Ma arvan, et praegu ei ole nii ega teisiti. Ma usun, et majanduskomisjoni liikmetele on selle eelnõu sisu enam-vähem selgeks saanud, sest kahtlemata on tegemist kõige töömahukama eelnõuga, mida majanduskomisjonis on sellel aastal menetletud. Ettepanekuid selle eelnõu kohta ja diskussioone selle üle oli majanduskomisjonis tõesti päris tihedalt ja palju. Aga milleks seda seadust vaja on ning keda ja kuidas see seadus mõjutab, kui see vastu võetakse?

Seletuskirjas on öeldud, et selle seaduseelnõuga me kooskõlastame Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/72/EÜ ja see seaduseelnõu käsitleb meie elektrituru temaatikat.

Keda see eelnõu puudutab? Kõige rohkem puudutab see Eestimaal elavaid inimesi, kusjuures peaaegu kõiki. Kui me järgmisel aastal maksame esimest elektriarvet, siis on see arve kindlasti tunduvalt suurem, kui see oli selle aasta veebruaris.

Mida selle seadusega on püütud teha? On püütud saavutada, et tarbijatele oleks avatud turule minek vähem valulik, et turul oleksid nii tarbijate kui ka teiste turuosaliste jaoks (elektri tootjad, elektrivõrgud, n-ö elektri edasikandjad ja igasugused vahendajad) selgelt toimivad reeglid.

Mis muutub tarbijate jaoks peale hinna? Kindlasti see, et järgmisel aastal ei ole enam üks leping, aga on kaks lepingut: üks elektri ostmise kohta ja teine elektri ülekandmise kohta. Selles mõttes risk suureneb, sest sul ei ole

enam üks partner, vaid kaks ja nad mõlemad võivad sulle head teha, aga võib juhtuda ka vastupidi. Selle seadusega me püüame tarbijaid kaitsta, et seda vastupidist asja ei juhtuks.

Kes sellest seadusest võidab? Esimese hooaga võib öelda, et võidab kindlasti Eesti Energia. Praegu saab Narva Elektri jaamad ühe kilovatt-tunni eest 2,9 euro senti, järgmisel aastal müüb ta selle kilovatt-tunni maha turuhinnaga. Turuhind on käesoleval aastal 4,6 euro senti. See tähendab mõndakümmend miljonit. Võidab see, kellele see raha läheb. Võidab muidugi Eesti Energia, aga võidab ka Eesti riigieelarve, sest Eesti riigi eelarvestrateegiasse on järgmiseks aastaks juba sisse kirjutatud, et Eesti Energiast võetakse 200 miljonit eurot dividende.

Palun aega juurde!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Lembit Kaljuvee

Kas see on tark tegu või mitte, seda ei hakka ma analüüsima. Võib öelda, et nii ja naa, olenevalt situatsioonist, aga omanikul on igal juhul õigus dividende võtta. Nii et Eesti riigil tekib võimalus võita.

Eesti riik on viimase kuue aastaga võitnud päris palju, kergitades elektri hinnas maksude osa. Eile või üleile tuli üks aruanne, kust me nägime, et elektri hinnale on maksudena lisandunud 204%. See tähendab, et elektrimaksud on kahekordistunud, sinna hulka on loetud ka taastuvenergiamak. Nii et avatud turule minekust võivad Eesti Energia ja Eesti riik. Loodame, et midagi võidavad kunagi ka tarbijad, kui mitte otseselt, siis vähemalt selle kaudu, et kui Eesti riik on võitnud, siis ta eelarve kaudu annab rahvale selle raha tagasi.

Selleks aga, et see hinnapauk, mis kahjuks kindlasti tuleb, pehmem oleks, on Riigikogu demokraatide ühendus teinud ettepaneku, et tuleks kaotada tarbijate taastuvenergiamak, mis on praegu üle 12%. See kindlasti leevendaks järgmisel aastal meie perede rahalist olukorda. Miks mitte teha seda CO₂ kvootide müügist saadud raha abil? Elektrituruseaduse üks osa võiks olla ja ongi taastuvenergiamaatika. Nii me saaksime põhilisele turuosalisele ehk kliendile vastu tulla. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Lembit Kaljuvee! Palun kõnepuldi kolleeg Urve Palo!

Urve Palo

Tere päevast, lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Nii mõnigi mõte, mis ma praegu välja ütlen, on siinsamas kõnepuldis ka varem minu suust kõlanud, aga nagu öeldakse, kordamine on tarkuse ema. Kuna olukord ei ole vahepeal muutunud, siis tuleb mõni asi lihtsalt üle korrata.

Ma palun kohe kolm minutit lisaega!

Esimees Ene Ergma

Kaheksa minutit.

Urve Palo

Elektri hind mõjutab olulisel määral meie igapäevast hakkamasaamist. Sõltub ju elektri hinnast nii kodukulude suurus kui ka leiva ja piima hind kauplustes. Elektri kallinedes tõusevad kaupade hinnad ja kallineb meie ostukorv. 2013. aastal avanev elektriturg võib taas kord kaasa tuua elektri kallinemise – hinnanguliselt kuni 20%. Seetõttu peaks riik astuma juba täna samme, et ees ootavat hinnatõusu tarbijate jaoks leevendada. Elektri lõpphind tarbija jaoks koosneb viiest komponendist: põhitariif, võrguteenus, taastuvenergia tasu, elektriaktsiis ja käibemaks. Riigil on võimalus elektri hinda mõjutada aga eelkõige maksude, subsidiiumide ja võrgutasude vähendamise kaudu. Paraku ei ole valitsus näidanud üles mingit soovi elektrienergiamakse vähendada, ka mitte alates 2013. aastast.

Sotsiaaldemokraadid esitasid eelmise aasta septembris eelnõu, mis nägi ette vähendada Eestis alates järgmise aasta 1. jaanuarist elektrienergiaktsiis Euroopa Liidu kehtestatud miinimummäärani. Praegu on see eratarbijate jaoks 4,5 korda ja äritarbijate jaoks 8 korda kõrgem, kui normid ette näevad. Aktsiisi vähenemise korral väheneksid elektriarved ligi 4%. Valitsusel on võimalus vähendada subsidiume ehk taastuvenergia tasusid, mis praegu moodustavad kodutarbija elektriarvetest juba ca 9%. Selleks et lõpetada taastuvenergia toetamine tarbijate suuremate elektriarvete abil, on võimalik arendada taastuvenergiat näiteks CO₂ kvootide müügist saadud tulu või Euroopa struktuurivahendite abiga. Lisaks peaksid uute

taastuenergiaarenduste toetused sõltuma energia hinna muutustest turul selliselt, et hinna tõustes toetused väheneksid. Sealjuures tuleks toetada ainult kohalikel taastuvatel kütustel põhinevaid ja meie energiajulgeolekut suurendavaid arendusi. Toetada tuleks uusi arendusi, mitte vanades kateldes fossiilsete ja taastuvate kütuste koospõletamist, nagu praegu tehakse Narva Elektriijaamades.

Rääkides võrgutasudest, mille osakaal elektriarvetes on praegu ca 40%, arvavad sotsiaaldemokraadid, et Konkurentsiametil peaks olema suurem roll ja ka sõltumatus elektri hinna kujunemise üle otsustamisel. Konkurentsiametile tuleks anda ulatuslikumad õigused tarbijate kaitseks väljaastumisel. Konkurentsiamet ei saa oma rolli sõltumatu ametina täita, olles Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi halduses. Seetõttu tuleb Konkurentsiamet viia majandusministeriumi valitsemisalast mõne muu ministeriumi või põhiseadusliku institutsiooni juurde. Selle ettepaneku oleme justiitsministrile ka teinud.

Riigi energiapoliitika peaks otsima lahendusi, kuidas tagada tarbijatele taskukohase hinnaga elekter. Paraku aga piirab käesolev elektrituruseaduse eelnõu, vastupidi, näiteks otseliini ehitamise võimalust, kuna annab võrguettevõtjale võimaluse otseliini ehitamist takistada. Samas on otseliini ehitamine ning selle kaudu elektriijaamast elektri müük tarbijale kasulik mitmes aspektis. Otseliini ehitamine võib olla odavam ja kiirem kui liitumine võrguettevõtja võrguga, mis sõltuvalt tarbija asukohast võib olla kulukas ja pikaajaline, eriti kui piirkonnas on võrk seni üldse puudunud. Otseliini kaudu elektri müümisega on tootjal võimalik tekitada elektriturul suurem konkurents ning pakkuda madalamat elektri hinda, mis ongi elektrituru avamise mõte. Sellele probleemile sotsiaaldemokraadid seaduseelnõu menetlemise käigus ka viitasid, paraku me toetust ei leidnud.

Lisaks eespool öeldule peaks Eesti riik tõstma energiapoliitika fookusesse energia tarbimise vähendamise ning energia säästliku kasutamise. Riigil on mitmeid tänapäevaseid võimalusi, kuidas aidata tarbijatel oma kodud energiasäästlikumaks muuta.

Esimene asi on see, et energia säästmisesse tuleks kaasata energia tootjad, kehtestades suurimatele tootjatele iga-aastase kohustuse

säästa riigi sätestatud ulatuses energiat, seades põhirõhu lõpptarbija juures saavutatud kokkuhoiule. Lihtsustatult tähendab see seda, et näiteks Eesti Energia peab igal aastal, selleks et kokkulepitud säästu saavutada, osas kodudes aknaid vahetama, fassaade soojustama ning kodudesse uusi, energiat säästvaid kodumasinaid ja valgusallikaid soetama. Skeem on tootjatele kasulik, sest energia kokkuhoid on sageli odavam kui uute tootmisvõimsuste rajamine.

Teiseks tuleks luua õiguslik raamistik energiateenuseettevõtete turu tekkeks. Need ettevõtted võtavad enda kanda projektide rahastamise ning kokkuhoiumeetmete elluviimise, saades tulu energiasäästust. Eestis oleks riigil vaja regulatiivne raamistik paika seada, mille tulemusena toimiks näiteks koostöö pankade ja KredExi vahel ning tarbijate omaosalust sel puhul ei kohaldataks. Hoolimata sellest, et energiateenuse direktiiv nõuab energiateenuseettevõtete tegutsemiseks vajaliku keskkonna loomist, pole Eesti riik seda nõuet täitnud, kuigi sotsiaaldemokraadid on majandusministrile sellest rääkinud.

Kolmandaks tuleks koostada riigi tasemel tarkade võrkude tegevuskava, et tarbija saaks igal hetkel vaadata, kui palju ta tarbib kas elektrit, vett või gaasi. Elektri tootja saab aga nii hakata energia tarbimist paremini juhtima. Ka selle ettepaneku sotsiaaldemokraadid seaduseelnõu kohta tegid, kuid see ei leidnud toetust. Eesti energiasüsteem toimib nagu sada aastat tagasi: üksikute suurte elektriijaamade toodetud elekter jõuab ülekande- ja jaotusliinide kaudu meile koju, meie aga teatame energiamüüjale, kui palju me oleme tarbinud, ning maksame arveid. Sellisesse süsteemi on sisse programmeeritud suured, kuni 30%-ni ulatuvad kaod.

Kõige lõpuks peame oluliseks, et energiaturul kaitstaks puudust kannatavaid elanikke. Kõigile Eesti elanikele, sõltumata sissetulekust ja elukohast, peab olema tagatud võimalus tarbida normaalseks elutegevuseks vajalikul hulgal energiateenuseid. Sellele, et elektrituru avanemisega kaasnev hinnatõus mõjutab eelkõige vähekindlustatud inimesi, on viidanud ka Riigikontroll ja õiguskantsler. Toasoe ja elektrienergia peavad eurodirektiivide kohaselt olema minimaalses kokkulepitud hulgas kättesaadavad igapähele. Riigi ülesanne on leida hoovad, kuidas see teoks teha. Seni me neid

hoobasid paraku näinud ei ole. Olgu öeldud, et isegi sotsiaaldemokraatide ettepaneku arvata lastetoetus toimetulekutoetuse maksmise arvestusest välja on koalitsioon maha hääletanud. Aitäh teile ja ilusat päeva!

Esimees Ene Ergma

Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Läheme muudatuseettepanekute läbi vaatamise juurde. Seaduseelnõu kohta on 21 muudatuseettepanekut, alustame nende läbivaatamist.

Esimene ettepanek on majanduskomisjonilt ning on täielikult arvestatud. Teine ja kolmas ettepanek on majanduskomisjonilt ning on täielikult arvestatud. Neljas ja viies ettepanek on majanduskomisjonilt ning on täielikult arvestatud. Kuues, seitsmes, kaheksas, üheksas ja kümnes ettepanek on majanduskomisjonilt ning on täielikult arvestatud. 11., 12., 13. ja 14. ettepanek on majanduskomisjonilt ning on täielikult arvestatud. 15. ja 16. ettepanek on majanduskomisjonilt ning on täielikult arvestatud. 17., 18. ja 19. ettepanek on majanduskomisjonilt ning on täielikult arvestatud. 20. ja 21. ettepanek on majanduskomisjonilt ning on täielikult arvestatud. Me oleme kõik muudatuseettepanekud läbi vaadanud.

Seaduseelnõu 139 teine lugemine on lõpetatud.

5. Riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (206 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun kõnepulti õiguskomisjoni esimehe Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Tere päevast, hea eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Püüan teile edasi anda neid arutelusid, mis toimusid õiguskomisjonis seaduseelnõu 206 arutamisel. Peale esimest lugemist käis õiguskomisjon selle eelnõu arutamiseks koos vähemasti neljal korral: 7., 8., 14. ja 28. skp. Ma ei hakka teid koormama kõikide nende inimeste nimedega, kes nende arutelude

juures viibisid. Kolleeg Marika Tuus-Laul tõstatas meie arutelu käigus küsimuse, kas ei saaks eelnõuga 206 ühendada ühte teist eelnõu, mis on samuti Riigikogu menetluses. Seda eelnõu menetleb rahanduskomisjon ja see kannab numbrit 10. Ma tahan anda ka mõned kommentaarid selle eelnõu kohta. Mäletatavasti algatati eelnõu nr 10 12. aprillil 2011 ja selle esimene lugemine eelmise aasta juunis ka lõpetati. See eelnõu käsitles samuti riigilõivude alandamist. Eelnõu lähtus nendest teadmistest, mis Keskerakonna inimestel tollel hetkel oli. Kes võrdleb täna arutatavat valitsuse eelnõu ja seda eelmist eelnõu, see näeb neis mõningaid erinevusi, ka Keskerakonna eelnõu kahjuks. Minu soovitus Keskerakonnale, täiesti mittepoliitiline, on see eelnõu menetlusest tagasi võtta, kuna kohtusse pöördumisega seonduvate riigilõivude põhiseadusele mittevastavus saab õiguskomisjoni hinnangul kõnealuse eelnõuga 206 likvideeritud ja seda osa, mida õiguskomisjonil oli võimalik Keskerakonna ettepanekutest toetada, eelnõu 206 menetlemise raames ka toetati. Pealegi, Riigikogu liige, kes seda eelnõu menetles, Andrus Saare, on meie hulgast juba lahkunud. Ta lahkus teisi töid tegema. Ta on elus ja tervise juures, eile ma nägin teda, ta pakatas tervisest.

Üldiselt on riigilõivudega seonduvalt valitsemas üksmeel selles mõttes, et kehtivad lõivud on kõrged ja neid tuleb alandada. Samasugust üksmeelt ei ole olnud aga kogu eelnõu saamisloos ja menetlemise vältel selles küsimuses, kas tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatusi ja teisi eelnõu raames muudetavaid seadusi peaks koos menetlema. Seega, vana hea kobarseadusedebatt on üleval. Komisjoni töö tulemus on teie ees ja seal on lähtunud mõttest, et nii kohtupidamisele ligipääsu kui ka kohtupidamise suuremasse efektiivsusesse tuleb panustada, loomulikult unustamata kohtupidamise kvaliteeti ja inimeste põhiõiguste kaitset. Selle üle, kas menetleda neid eelnõusid koos või eraldi, oli meil arutelu 14. mail, kuhu me kutsusime ka justiitsminister Kristen Michali. Selle arutelu tulemusena leiti, et me läheme edasi, lähtudes valitsuse esitatud eelnõust, aga võttes loomulikult arvesse ka neid muudatuseettepanekuid, mis menetluse käigus on meile esitatud.

Kõigepealt nendest sisenditest ja ettepanekutest, mis ei leidnud komisjonis poolehoidu

sellisel moel, et nendest oleksid saanud komisjoni algatatud muudatusettepanekud. Üks selline näide on Eesti Naisteühenduste Ümarlaua ettepanek tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 563 kohta, mis käsitleb lepitusmenetlust lapsesuhetlemist korraldava määruse rikkumise korral. Meile oli naisteühenduste ümarlaua ettepanek küll arusaadav, aga kuna see ettepanek läheb oma loomult lahku praeguse seaduse loogikast ning käivad arutelud Sotsiaalministeeriumi ja Justiitsministeeriumi vahel selle üle, kuidas perevägivallatemaatikast ja selle ala spetsialiste selliste lastega seonduvate kokkulepete tegemise protsessi kaasata, siis jäi täitevvõimu tööks selle aasta lõpuks lahendustes selgusele jõuda. Me otsustasime komisjonis, et läheme edasi valitsuse esitatud sõnastusega, mis kehtiva seadusega võrreldes olukorda kindlasti parandab ja lihtsustab ka menetlusi, viies kaks menetlust kokku.

Ainuke sisuline hääletus selle üle, kas põhimõtteliselt muuta kehtivat seadust, nii nagu valitsus ette pani, toimus meil seoses kohtutäiturite temaatikaga ja järelevalvega kohtutäiturite üle. Nüüd on mul eriteade ajakirjanik Tuuli Kochile, kellel ma palusin debatti jälgida. Siin on olnud juttu sellest, et komisjoni liikmed on kurtnud selle üle, et me menetleme kobarseadust, ja on üleval mingeid probleeme. Tõepoolest, hääletus ei toimunud mitte selle üle, kas kohtutäituri seadust üleüldse peaks selle eelnõu raames käsitlema, sest siin on ka menetlusdokumentide kättetoimetamisega seotud aspekte, vaid selle üle, kas kohtutäiturite järelevalvet käsitlevad sätted peaksid jääma seadusesse oma esialgsel kujul, nii nagu need on kirjas kehtiva kohtutäituri seaduse §-s 55, või tuleks minna edasi valitsuse ettepanekuga. Diskussiooni ja hääletuse tulemusena jõudsimme otsusele, et kohtutäiturite järelevalve sätted on edaspidi sellised, nagu valitsus ette pani, ehk kehtivat seadust muudetakse.

Ühe ettepaneku tegi ka Eesti Pangaliit. Selle kohaselt oleks tõstetud maksekäsu kiirmenetluses lubatavate nõuete piirmääraks 6400 eurolt 10 000 eurole. Peab ütlema, et komisjoni liikmetel ei olnud selle muudatusettepanekuga seoses põhimõttelisi probleeme. Küll aga on seesama säte tekitanud suurt diskussiooni, sest on võimalik, et avaliku kättetoimetamise lubamise tõttu võib menetlus edaspidi muutuda rohkem tagaseljamenetluseks ja seega

tekitada ka rohkem ebakindlust. Siin samuti komisjoni ettepanekut ei sündinud.

Kaks ettepanekut tegi Eesti Krediidihaldusfirmade Liit. Need puudutasid Euroopa täitekorralduse dokumendi riigilõivu alandamise ettepanekut. Seaduseelnõus oli riigilõivuks ette nähtud 50 eurot ja kui avaldus esitatakse elektroonilise teabesüsteemi kaudu, siis 25 eurot. Ettepanek oli, et uued lõivud oleksid 10 ja 5 eurot. Ettepanek oli ajendatud sellest, et tegemist on suhteliselt vähe tööd nõudva kohtutoiminguga ja naaberriikides Euroopa täitekorralduse dokumendi väljaandmise eest väidetavalt üldse riigilõivu ei küsita. Komisjon toetas seda ettepanekut osaliselt, toetades nii ka Keskerakonna fraktsiooni ettepanekut, viies need lõivud 25 eurole ja elektroonilise esitamise korral 10 eurole.

Nende teine ettepanek käsitles maksekäsmenetluses väljamõistetava esindajatasu regulatsiooni, et viia see kooskõlla ülejäänud menetlusseadustiku loogikaga. Aga kuna tegemist on kiirmenetlusega, siis komisjon leidis, et ei ole põhjust hakata veel omakorda menetlema seda, kas avalduse esitaja on kasutanud lepingulist esindajat, kelle heaks on tehtud lisakulutusi, või on inimene esitanud selle avalduse ise. Nii et seaduse kohaselt on igas sellises menetluses 20 eurot ette nähtud menetluskulude katteks ühetaoliselt sõltumata sellest, kes selle avalduse esitanud on.

Vahepeal tekitasid elevust ja tormi ka Harju Maakohtu kohtuniku Viivi Villemsoni ettepanekud. Põhjused on väga lihtsad: maa- ja ringkonnakohtute kohtunike vaadete erinevus, aga ka sätete mittepiisav läbivaidlemine.

Nüüd ametlikest muudatusettepanekutest. Lähtudes kobarseadusedebatist ja arutelust selle üle, kuidas need teised seadused riigilõivuseadusega seotud on, panime seaduseelnõule uue pealkirja. Õigemini tegi seda nõunik Linna Liivamägi. Teatavasti oli pärast esimest lugemist pealkiri "Riigilõivuseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu". Järgnevat mõttekäiku küll komisjoni arutelul esile ei tulnud, aga ma räägin seda siiski. Pühapäeval käisin Tammsaare muuseumi rehetares vaatamas Urmas Lennuki lavastust "Vargamäe varjus". Teatavasti sündis Maril koos Andresega poeg Indrek. Oli selline igerik. Lennuki käsitluses pakkus Andres poisi nimeks Igerik, Igerik Paas. Pearu ütles, kui

seda nime Marilt kuulis, et Indrek on ilus nimi. Seetõttu me otsustasimegi, et Igerik ei ole hea seaduse nimi ja seaduseelnõu uus pealkiri on nüüd "Riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu". Õiguskomisjon toetas seda ettepanekut täielikult.

Ma juba puudutasin ettepanekut Euroopa täitekorralduse tõendi väljaandmise kohta. Uued lõivud on järgmised: 25 eurot ja veebilehel avalduse esitamise korral 10 eurot. See oli põhjus, miks me saime osaliselt arvestada ka Keskerakonna fraktsiooni ettepanekut.

Keskerakonnal oli ettepanek ühe seadusepügala kohta, mille alusel kohtunik saab otsustada selle üle, kas kaebuse esitamisel saab kasutada madalamat riigilõivumäära või mitte. Praeguses seaduse tekstis on selline sõnastus, et kohtunik võib seda teha mõjuval põhjusel. See "mõjuval põhjusel" ei peaks olema seaduse tekstis kirjas, arvab Keskerakond. Tõepoolest, tegemist on kohtuniku diskretsiooniotsusega. Ka praegu kohtunik iga kord hindab, kas see põhjus on mõjuv. Kui see süsteem on siiani töötanud, siis kindlasti töötab ka edaspidi. Tegemist võib lisaks olla sellega, et inimesel lihtsalt ei ole arvutit ja ta ei saa odavamalt avalduse esitamise võimalust kasutada.

Meil jäid arvestamata ka Keskerakonna fraktsiooni ettepanekud riigilõivude edasise vähendamise kohta. Põhjused on väga lihtsad. Valitsuse ettepaneku näol on tegemist analüüsitud ja tasakaaluka ettepanekuga. Kindlasti ei tohiks unustada, et kogu sellel kohtumenetluses on ka kulude pool. Heateod on võimalikud, aga ka tasuta asjadel on alati hind.

Kohtunik Villemsoni ettepanekutest formerus ettepanek, millega muudetakse tsiviilkohtumenetluse seadustiku § 330. See käsitleb avalduste ja taotluste esitamise lõpptähtaega. Kõik need tuleb esitada enne eelmenetluse lõppemist või kirjaliku menetluse puhul enne taotluste esitamise tähtaja möödumist, et ei oleks võimalik lõputult tõenditega lagedale tulla ega oleks menetlusosaliste pahatahtlikku käitumist.

Me muutsime ka kriminaalmenetluse seadustikku. See puudutab kohtukoosseisu suurt. Teatavasti on kehtivas seadustikus § 18, kus määratakse ära kohtukoosseis. Näiteks, kuritegelike ühenduste puhul tähendab see, et seda kohtuasja peab arutama kolmest kohtuni-

kust koosnev kohtukoosseis. Komisjonis oli üksmeel selles suhtes, et see on kohtu ressurside raiskamine. Pannakse ette § 18 lõige 3 kaotada. Meil oli vahepeal arutelu all ka versioon, mille kohaselt kohtunik ise või konkreetne kohus võiks otsustada, kui suures koosseisus konkreetset asja arutatakse. Aga väitluses Riigikohtu inimestega me jõudsime tõdemusele, et küll ei pruugi tekkida, aga võib tekkida probleeme põhiseaduse §-ga 24, mis puudutab inimese n-õ kuulumist konkreetse kohtu alluvusse. Peaks olema selge, millise patu eest millise suurusega ja kellest koosnev kohtukoosseis seda kohtuistungit peab. Komisjon toetas seda ettepanekut ja nii meie arutelu lõppes.

Me vaatasime ettepanekud läbi ja jõudsime tõdemusele, et eelnõu on teiseks lugemiseks küps. Teine lugemine tuleb komisjoni arvates lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis järgmisel nädalal on võimalik eelnõu täiskogus seadusena vastu võtta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Marko Pomerants! Teile on küsimusi. Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Vabariigi President on meid noominud kobarseaduste eest. Ka Riigikogu juhataja on pöördunud peaministri poole palvega, et selliseid eelnõusid siia ei tuleks. Täna arutatav eelnõu käsitleb, ütlen lihtsalt informatsiooniks, riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku, halduskohtumenetluse seadustiku, kohtute seaduse, kohtutäituri seaduse ja kriminaalmenetluse seadustiku muutmist. Julgen väita, et mõni nendest seadustest, näiteks kohtute seadus, on Riigikogu varasemate koosseisude ajal olnud tavapäraselt põhiseaduskomisjoni menetluses. Siit minu küsimus: kui see ei ole kobarseadus (mulle tundus, et sa seda väitsid), mis see siis on?

Marko Pomerants

Ma julgen öelda, et see on kobarseadus, aga kobarseadus heas mõttes. Küsimus on ju selles, mis neid seadusi ühendab. Ühendavad kaks asja: ühelt poolt ligipääs kohtumõistmisele ja teisest küljest menetlemise kiirus, mis on samuti väga oluline. Sina, kes sa oled

õiguskomisjoni liige, mäletad ka seda debatti, presidendi etteheidet meile ja meie tegemise eelmise koosseisu ajal, kui kokku pandi soolise võrdõiguslikkuse seadus ja Tallinna Linnavolikogu suurust määravad seadused. Isegi selle debati käigus – nüüd me jõuame humorivaldkonda – jõudis üks tunnustatud õigus-tegelane järeldusele, et ka siin võib leida väga mõistliku seose. Ma tahan öelda, et praegu on nende seaduste kobardamine Eesti rahvale kasulik ja mõistlik, see aitab inimestel kohtupidamisele paremini juurde pääseda. Seetõttu ma seda patuks ei peaks. Tulebki iga kord asjale eraldi otsa vaadata. Muidugi oleks olnud võimalik ka see, et me oleksime samal päeval käinud kaheksa korda järjest siin teie ees erinevate seadustega ja jõudnud lõpuks ikka samale tulemusele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Siim Kabrits!

Siim Kabrits

Aitäh! Hea kolleeg! Kas on olemas prognoos, et kui riigilõivud langevad, mis iseene-
sest on väga positiivne, siis kui palju võiks suureneda kohtute töökoormus?

Marko Pomerants

Aitüma! Tõe kriteerium on aeg. Justiitsministeerium eelnõu koostajana on pakkunud, et avalduste esitamine kindlasti kasvab, sest riigilõivud on madalamad ja kohtule ligipääs on seetõttu parem. Kui me tuleme selle kobarseaduse temaatika juurde, siis meil on siin mitmeid meetmeid, mis peaksid kohtupidamist efektiivsemaks muutma: kättetoimetamises ja makse kiirkäsumenetluses teatud nüansid jne. Täna ei ole võimalik öelda (kuigi eeldusi selleks on), mis juhtub kohtupidamise või menetluse kiirusega tervikuna, kas inimesele läheb Eesti riigis kohtupidamine keskmiselt kiiremaks või mitte, sest ühelt poolt on suurem koormus, aga teiselt poolt vastumeetmed. Me loodame, et läheb kiiremaks, aga eks me saame seda teada peale seaduse jõustumist. Siis on näha, kui suur see muudatus, mis puudutab kas või seda riigilõivude barjääri, tegelikult oli.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea komisjoni esimees! Me teame, et see eelnõu tuli komisjoni ju hoopistükis, kuidas ütelda, õhemana, siis hakkas uksest-aknast tulema igasuguseid ettepanekuid ja tõsine möll läks lahti. Mis sa arvad, kas selline menetluspraktika on mõistlik või peaks ikkagi täidesaatva võimu asutus ehk ministeerium asjad enne selgeks tegema ja alles siis tulema välja väga selgete ühiste positsioonidega?

Marko Pomerants

Aitüma! See võiks olla järgmine debatt. Kui K nagu kobarseadus on selline tähtis teema, siis teine tähtis teema on K nagu kummitempel: kas Riigikogu komisjonid peaksid valitsuse esitatud eelnõusid ainult heaks kiitma või neid ka ise sisuliselt menetlema? Kui inimesed või organisatsioonid esitavad meile pöördumisi, siis minu kui komisjoni esimehe jaoks ei ole vahet, kes need inimesed või organisatsioonid on ning kui kapitaalsed ja fundamentaalsed nende ettepanekud on. Siin ongi oluline komisjoni oskus terade ja sõkalde vahel vahet teha. Loomulikult võtab see siis komisjonis rohkem aega, muidu oleks selle peale aega kulutatud kusagil Justiitsministeeriumis. Kaasamine, ka k-ga algav sõna, on teatavasti tähtis element. Ma eeldan, et meie komisjonil oli oskust neid valikuid teha. Kui me vaatame konkreetsete ettepanekute hääletustulemusi, siis näeme, et me jõudsime ju üsna suurele üksmeelele. Kui me tundsim, et terav debatt on õue peal käimas, siis me võimaldasime seda debatti jätkata väljaspool Riigikogu ruume.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt, teine küsimus!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Ma ikka ei jäta kiusu. Kas sinu arvates on normaalne, et me õiguskomisjonis pidime arutama sellesama kobarseaduse – ma võin seda sõna nüüd ka ametlikult kasutada – nüansse, ilma et me oleksime saanud ettevalmistusaega näiteks sellesama kriminaalmenetluse seadustiku täiendavate ettepanekute läbivaatamiseks? Me arutasime tegelikult olematuid muudatusettepanekuid. Me asja huvides küll hääletasime, aga

kas see sind sisuliselt rahuldab? Kas juba kakskümmend aastat arenenud õigusüsteemis peabki see asi niimoodi toimuma? Kas meil on kogu aeg tulekahju?

Marko Pomerants

Kahekümnest aastast ei tea ma midagi. Küll aga tean seda, et menetleja üks vaenlane on aeg, lisaks teisele vaenlasele, milleks on raha. Mina küll kardan, et kui Riigikogu töökorras midagi kapitaalselt ümber ei tehta, siis jäävadki meie intensiivsemateks tööperioodideks aprill, mai ja juuni ning ka november ja detsember. Loomulikult on omaette küsimus see, et meie eelkäijad seadusandjana on andnud meile võimaluse menetleda asju kolmel päeval nädalas. See on õiguskomisjoni või mis tahes komisjoni inimeste kätes, kui palju töötunde me mingi probleemi lahendamiseks kulutame ja kuidas me seda teeme. Hinnangut andes ütlen, et palju mugavam oleks, kui kõik toodaks kandikul ette ja kandiku toojal oleksid valged kindad käes, aga päriselus on erinevaid situatioone. Oluline on jällegi oskus nendega hakkama saada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea komisjoni esimees! Keskerakonna fraktsiooni aasta eest esitatud seaduseelnõu nr 10, mis nägi ette riigilõivude alandamist, oli siiski sedavõrd hea, et selle esimene lugemine lõpetati. Ma ei eita, et see eelnõu on tänaseks pisut vananenud ja riigi võimalused on nüüd teised. Aga kas koalitsioon tegi siiski tol korral vea, kui ta seda seaduseelnõu edasi ei menetlenud? Meil oleksid juba ligi aasta aega võinud lõivud madalamad olla ja ka juurdepääs õigusemõistmisele oleks võinud parem olla.

Marko Pomerants

Aitüma! Eelnõu 206 arutelu raames on tekkinud väga huvitavad debatil parlamenditöö olemusest ja ma olen nõus nende debattidega kaasa minema, kuigi me seda komisjonis ei arutanud. Aga põhimõtteliselt on alati kaks teed. Üks tee on see, et esimene lugemine lõpetatakse, teades, et sellest eelnõust seadust ei saa (julgen seda öelda, sest peaaegu kõik on

siin kogenud poliitikud), kuid samal ajal on mingisugused argumendid, mis esimese lugemise lõpetamist toetavad. Teine tee on see, et esimest lugemist ei lõpetata. Mina õiguskomisjoni või mis tahes komisjoni esimehena pooldan ja olen pooldanud (ma muidugi ei tea, kas ma ka tulevikus seda pooldan) sellist lähene mist, et kui on näha, et eelnõu ikka seaduseks saamist ei näe, siis pole mõtet esimese lugemise lõpetamisega tegelda. Seetõttu õiguskomisjonist eeldatavasti selliseid eelnõusid ei tule. Näiteks on meil üks sotsiaaldemokraatide eelnõu, mille puhul meil oli arutelu, kas valitsuse tulevikus esitatakse eelnõu võib tulla parem. Me otsustasime, et järgmisel nädalal, kui me seda eelnõu arutama hakkame, võiks selle esimese lugemise lõpetada, aga seda ikka selle nimel, et lõpuks ka seadus sünniks. Sellel konkreetset juhul ma ei tea, mis olid rahanduskomisjoni argumendid. Kindlasti oli probleem kui selline üleval. Pärast saate kuluarvestlustes komisjoni esimehe Sveni käest küsida, mida komisjon mõtles.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Riigilõivuseaduse muutmise üks põhipõhjus oli see, et see seadus oli vastuolus põhiseadusega, millele härra Teder korduvalt tähelepanu juhtis. Kas see vastuolu kaob uue seaduse jõustumise korral ära?

Marko Pomerants

Nii Justiitsministeeriumi kui ka õiguskomisjoni hinnangul jah. Aga niikaua, kui riigilõivudel on nullist suurem väärtus, saab kindlasti edasi arendada seda debatti, ega ikka ei ole tegemist põhiseadusvastase olukorraga. Õigusteaduses selle kohta, ma arvan, ei- või jaa-vastust ei ole. Me eeldame, et me oleme saavutanud sellise olukorra, mis vastab põhiseadusele. Selles teadmises, et me seda saavutame, me olemegi eelnõu menetlenud.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Marko Pomerants! Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Neeme Suure.

Neeme Suur

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ma ei tulnud siia mitte selleks, et rääkida, kui halb asi on riigilõivude langetamine. Kaugel sellest! Sotsiaaldemokraatlik Erakond seisab ikka ebamõistlikult kõrgete riigilõivude vähendamise eest. Kohtumenetluse riigilõivud olid liiga kõrged. Riigilõivude oluline tõstmine kohtumenetluses sai alguse 2008. aastal ehk neli aastat tagasi. Mõni lõiv tõusis lausa 4–5 korda. Kõrgeks tõstetud riigilõivud lähtusid kindlasti kulupõhisuse põhimõttest, kuid olid tunduvalt kõrgemad kui paljudes teistes Euroopa Liidu riikides. See vähendas oluliselt õiguskaitse kättesaadavust.

Nüüd siis toimub vigade parandamine ja kohtupidamisega seotud riigilõive alandatakse. Tõsi, riigilõivud ei lange kaugeltki tagasi sellele tasemele, kus need olid 2008. aastal, enne nende tõstmist. Näiteks oli mittevaralise nõude esitamise korral enne toimunud muutmist riigilõiv 64 eurot, praegu kehtiv miinimum on 319 eurot ja praegune eelnõu planeerib fikseeritud määrana 300 eurot. 319 euro asemel 300 eurot ei ole märkimisväärne langus. Näiteks on juhul, kui korteriühistu liige ei nõustu ühistu juhatuse otsusega ja tahab seda kohtus tühistada, kohtusse pöördumine selle eelnõu kohaselt tema jaoks küllaltki kallis. Aga eelnõu suunab ühiskonda paberivaba majanduse poole ja nii on avalduse elektroonilise esitamise puhul riigilõiv madalam kui paberil esitatud avalduse korral.

Põhimõtteliselt võib eelnõu suuna lugeda õigeks, sest riigilõivud langevad. Kuna riigilõivude alandamine suurendab kindlasti kohtusse pöördumiste arvu, siis võib pidada põhimõtteliselt õigeks ja asjakohaseks ka menetlusökonoomika eesmärki täitvaid muudatusi, näiteks neid, mis käsitlevad menetlusdokumentide kättetoimetamist, lisamaterjalide esitamist menetluse käigus jms.

Kus siis probleem on? Probleem on selles, et Justiitsministeerium kui eelnõu esitaja, kes peaks seisma ka õigusloome hea tava rakendamise eest, ei pea sellesama tava järgimist enda jaoks oluliseks. Sama sündroom – *quod licet Iovi, non licet bovi* – näib paraku vaevavat ka suuremat osa õiguskomisjonist. Õiguskomisjonis on kõlanud üks hea kommentaar: "Olgu see viimane kord!" See puudutas kobarseadusi.

Peaks küsima, kas siis juba ei ole viimane kord, kas see kord ei võiks olla viimane kord.

Näiteks käsitleb eelnõu kohtunike teenistusvanuse ülemmäära muutmist ja kohtunike ametist vabastamist vanuse tõttu. Õiguskantsler avaldas sel puhul küll arvamust, et seoses konkreetse situatsiooniga Ida-Virumaal on tegemist kiireloomulise muutmise vajadusega, kuid sellegipoolest seisab see probleem eelnõu ajendist ja eesmärgist lahus. Olgugi et eelnõu seletuskiri püüab väga hoolikalt selgitada, et mitme seaduse koos muutmine on praegusel juhul vajalik ja tegemist ei ole kobareelnõuga, on eelnõule liidetud näiteks ka kohtutäituri seadust muutvad sätted. Siin aga on tegemist täiesti teise teemaga. Kohtutäiturite tegevuspõhimõtete täpsustamine on igal juhul oluline ja väärib eraldi hoolikat käsitlemist, millele ka Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Koda on tähelepanu juhtinud. Seda enam, et tegemist ei ole tehnilise muudatusega, vaid eelnõu annab Justiitsministeeriumile õiguse sekkuda kohtutäituri otsustusmenetluse sisulistesse küsimustesse. See on oluline muudatus kohtutäiturite töökorralduses. Kerkib üles üldine küsimus avalik-õiguslike ametite ehk nn vabade elukutsete (nt advokaadid, audiitorid, pankrotihaldurid) õiguslikust staatusest. Me ei peaks tegema selliseid põhimõttelisi muudatusi ilma laiemat ja põhjalikumat diskussiooni korraldamata.

Palun kolm minutit lisaks!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit juurde.

Neeme Suur

Kiirustamine tähendab, et kooskõlastamiseks ja kaasamiseks jääb aega napiks ning eelnõu kvaliteet võib selle all kannatada. Näiteks võib tuua komisjoni muudatusettepaneku nr 7, mis käsitleb kriminaalmenetluse seadustiku muutmist ehk kohtukoosseisude muutmist esimese astme kohtus kuritegeliku ühendusega seotud kriminaalasjade menetlemisel. Muudatus puudutas kohtu õigust ise otsustada kohtukoosseisu ja rahvakohtunike kaasamise üle. Muudatusettepanekule reageerisid nii riigi- kui ka rahvakohtunikud. Riigikohtunikelt tuli signaal, et tegemist võib olla põhiseaduse riivega. Rahvakohtunike Liit on leidnud oma pöördumises, et muudatusettepanek ei ole kooskõlas õigusloome eesmärgipärasusega ja täiendus ei

ole osapooltega läbi arutatud. Komisjon tegi kiirustades, et mitte öelda kibekiiresti muudatustepaneku ümber. Seekord läks nagu hästi. Aga kui Rahvakohtunike Liiduga ei arutata, kuidas ja millal rahvakohtunikud menetluses osaleda võiksid, siis see näitab, et tegemist on kiirustamisega ja ebapiisava kaasamisega.

Head kolleegid! Praegu ei ole aasta 1992 ega 2002, vaid 2012. Enam ei tohiks olla olukorda, et mingi eluvaldkond on niivõrd korrastamata, et pigem mingisugunegi seadus kui üldse mitte seadust. Õigusloome head tava käsitlevad otsused on olemas Riigikogu tasemel, eelnõu on olemas valitsuse tasemel. Need dokumendid puudutavad meie endi igapäevast tegevust. Peame siis neist ka kinni! Sotsiaaldemokraadid ei taha takistada selle eelnõu menetlemist. Me peame väga oluliseks selle eelnõu põhilist olemust, mis seisneb kohtumenetluse kättesaadavuse parandamises. Aga me taotleme väga jõuliselt ja valjuhäälselt hea menetluspraktika rakendamist Riigikogus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Marika Tuus-Lauli! Kaheksa minutit.

Marika Tuus-Laul

Head kolleegid! Keskerakonna fraktsioon on mitu korda teinud seadusalgatusi riigilõivumäärade alandamiseks. Seda, kui palju eelmise justiitsministri Rein Langi juhtimisel riigilõive tõsteti ja kuidas see eelmise Riigikogu koosseisu koalitsioonipoliitikute häälega heaks kiideti, seda, kui kalliks kohtuskäimine tehti, on lihtsalt piinlik meenutada. Oli väga tore lugeda õiguskomisjoni esimehe, väga hea kolleegi Marko Pomerantsi ajalehes ilmunud artiklist, et kohtuskäimine peab muutuma odavamaks, et meie riigilõivud on teiste riikide lõivudega võrreldes ligi kolm korda suuremad. Samas tuletan meelde, et just Reformierakond ja IRL hääletasid eelmises Riigikogu koosseisus nende hiigelkõrgete lõivude poolt. Muide, kohtuskäimise lõivud ei ole praegu mitte kolm korda, vaid kohati isegi 14 korda kõrgemad kui mujal riikides. 2009. aastal, kui seadust muudeti, tuli hakata näiteks 100 000 krooni suuruse nõude esitamiseks maksma 10 000 krooni lõivu, mida on 14 korda enam kui Rootsis, 6 korda enam kui Venemaal ja 5 korda

enam kui Soomes. Mul on, muide, silme ees see pilt, kuidas minister Rein Lang põhjendas lõivude äkilist tõstmist, öeldes, et inimesed ei peagi nii palju kohtus käima ja oma madalaid tundeid rahuldama. Ta kasutas täpselt neid sõnu!

Nii et vägisi tekib jälle tunne, et me ise tekitame probleemi ja siis hakkame seda võitluslikult ületama, öeldes rahvale, et me teeme nüüd selle asja ära. Tegelikult ei olnudki koalitsioonil muud väljapääsu, sest õiguskantsler Indrek Teder oli sedavõrd kõrged lõivud põhi-seadusega vastuolus olevaks tunnistanud ja saatis eelmise aasta septembris Riigikogule selle kohta ka kirjaliku ettekande, juhtides tähelepanu sellest kõigest tuleneva õigusliku probleemi ulatuslikkusele. Samal seisukohal oli ka Riigikohus, kes samuti on probleemile osutanud. Sellepärast oligi koalitsioon sunnitud lõive vähendama.

Meie juhtisime probleemile tähelepanu juba eelmise koosseisu ajal ja ka praeguse koosseisu töö alguses, 2011. aasta aprillis, andsime asjakohase seaduseelnõu menetlusse. Nagu täna siin juba räägiti, tunnistati eelnõu nr 10 rahanduskomisjonis ka sobivaks, selle esimene lugemine lõpetati, leiti, et lõive tuleb vähendada, kuid siis jäeti eelnõu sahtlisse seisma, nagu ikka. Kui me õiguskomisjonist selle kohta küsisime, siis paluti pöörduda rahanduskomisjoni poole. See on tüüpiline käitumine opositsiooni eelnõu kõrvalelukkamisel, mida me oleme juba palju kogenud. Ma arvan, et kui see eelnõu oleks siis käiku läinud ja selle menetlemine oleks lõpetatud, oleksid juba aasta aega olnud lõivud väiksemad ja inimestel oleks olnud lihtsam kohtusse pääseda, et oma probleeme lahendada.

Kuigi koalitsioon tahab kogu aeg endale võtta, on meil siiski hea meel, et see eelnõu on menetluses. Võib ainult küsida, millised on praegu mõistlikud riigilõivumäärad. Meie fraktsioon on veendunud, et eelnõus toodud määrad on ikka veel pisut liiga kõrged. Kohtusse pöördumise võimalus on õigusriiklikust seisukohast ikkagi äärmiselt oluline põhiõigus. Praegu on Euroopa Liidus küllaldaselt riike, kus kohtusse pöördumine on tunduvalt odavam: Itaalia, Sloveenia, Inglismaa, Austria, Poola ja paljud teised riigid. Ühelt poolt peab lõiv olema piisavalt kõrge, et katta kohtumenetluse kuludid, teiselt poolt aga peab see

olema küllalt madal, et oleks tagatud juurdepääs õigusemõistmisele.

Keskerakond tegi ka oma muudatusettepanekud. Kahte neist ei arvestatud ja kolmandat arvestati osaliselt, mille eest õiguskomisjonile suur tänu. Oleme seisukohal, et kõrged riigilõivud ei saa olla tõhusad, kui need piiravad igapäevast õigust ja vabadust n-ö ennast kaitsta. Kahjuks tuleb nentida, et eelnõu seda kaitsmist siiski päriselt ei võimalda ja kohtusse pöördumine jääb mõningal juhul rikaste inimeste privileegiks. Aga põhimõtteliselt me seda eelnõu toetame.

Tahan veel korra üles võtta juba tõstatatud probleemi. Nagu me oleme öelnud, me ei toetanud seda, et järjekordselt toodi siia kobareelnõu. Olgu see hea või halb, aga kobareelnõu see siiski on. Me ei nõustu sellega, et me peaksime selle eelnõu kontekstis käsitlema tsiviilkohtumenetluse seadustikku ja paljusid muid küsimusi, mida siin pikalt ette loeti. Tähelepanuväärne on see, et me ka hääletasime, kas jätta need teised probleemid välja või mitte. Hääled jagunesid pooleks – 5 : 5, millest aga ei piisanud selleks, et otsus oleks teistsugune tulnud. Kahju, et need, kes valjuhäälselt kobareelnõusid on kritiseerinud, hääletasid täpselt nii, nagu koalitsioonis peab hääletama. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Tere taas! Poliitika on muidugi selline lobisemise kunst, aga ka faktid on vahel võib-olla asjakohased. Mis puudutab kohtute seadust ja kohtutäituri seadust, siis selle eelnõu kontekstis on tegemist täiesti asjakohaste seadustega. Miks? Sellepärast, et need puudutavad menetlusökonoomikat. Kui me tuleme kohtute seaduse juurde – Neeme, kuula tähelepanelikult! –, siis seda seadust on siin käsitletud seetõttu, et näiteks Ida-Virumaal oleks üleüldise võimalik mingis olukorras kohtunik kohut mõistma saata. Ealine piir kipub ette tulema, aga nüüd on seadusega võimalik siiski kohtuniku tööpõlve pikendada. Ma olen nimetanud seda vanade ja kobedate temaatikaks. See on menetlusökonoomikaga seotud ja see on oluline. Kohtutäituri roll on selles kontekstis

seotud dokumentide kättetoimetamisega. See on jällegi menetlusökonoomikaga seotud. Tõepoolest võib diskuteerida selle üle, kas järelevalvepügalat oleks tulnud menetleda või mitte, aga me arutasime seda ja jõudsime sellisele järeldusele. Siin räägiti usinasti sellest, kuidas me otsustasime, kas kobarseadus või mitte, ja kuidas me seda hääletasime. Mina kuulasin eile lindi üle. Me hääletasime selles küsimuses ühtainsat asja ja see puudutaski kohtutäiturite järelevalvet, kas see sellest seadusest välja rookida või mitte. Aga meil ei toimunud mitte ühtegi hääletust selle üle, kas tsiviilkohtumenetluse seadustik ja kõik muud seadused võiksid olla riigilõivuseadusega koos või mitte. Sellist hääletust ei olnud.

Nüüd aust. Mina selle eelnõu menetlejana olen käitunud ausalt. Kõik väärtusliku, mis Keskerakonnal on olnud sellesse eelnõusse panna, olen välja toonud ja seda ka kõnes maininud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Alustame eelnõu 206 muudatusettepanekute läbivaatamist. Esimene muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Teine muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Kolmanda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjoni seisukoht on, et seda tuleks osaliselt arvestada. Neljas muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on, et ettepanek tuleks jätta arvestamata. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame selle ettepaneku hääletuse ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 4, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 28 ja vastu 47 Riigikogu liiget. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 5 on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni sei-

sukoht on, et ettepanek tuleks jätta arvestamata. Kadri Simson.

Kadri Simson

Aitäh! Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, ma kahjuks ei kuulnud. Saalis on liiga suur lärm. Ma palun, Kadri Simson, et te kordaksite oma palvet, ja ma palun teistel olla vaiksemalt!

Kadri Simson

Palun Keskerakonna muudatusettepanekut nr 5 hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 5, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 29 ja vastu 46 Riigikogu liiget. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 6 on esitanud juhtivkomisjon, muudatusettepaneku nr 7 on esitanud juhtivkomisjon ja muudatusettepaneku nr 8 on esitanud juhtivkomisjon.

Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Juhtivkomisjoni seisukoht on, et eelnõu 206 teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

6. Politsei ja piirivalve seaduse ning meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (158 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kuuenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud politsei ja piirivalve seaduse ning meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Siim Kabritsa!

Siim Kabrits

Härra istungi juhataja! Head kolleegid! Politsei ja piirivalve seaduse ning meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse ehk rahvakeeles öelduna vabatahtliku merepääste seaduse eelnõu arutas õiguskomisjon oma kuuel istun-

gil. Kohale olid kutsutud Siseministeeriumi esindajad ja mitme vabatahtliku organisatsiooni esindajad, kelleks olid Eesti Vabatahtliku Mere- ja Järvepääste, Vabatahtliku Merepäästeühingu ning Eesti Priitahtliku Päästeliidu esindajad. Kokku esitati õiguskomisjonile 12 muudatusettepanekut, millest üheksat arvestati täielikult, ühte sisuliselt, ühte osaliselt ja üks jäeti arvestamata.

Arvestamata jäeti eelkõige kulude hüvitamise ettepanek, mis puudutas vabatahtlikuks merepäästjaks saada soovija koolitus-, transporti- ja muude kulude hüvitamist Politsei- ja Piirivalveametis eelarveliste vahendite olemasolu korral. Kulude hüvitamise reguleerimine on teises sõnastuses kajastatud teistes ettepanekutes. Osaliselt arvestati muudatusettepanekuid, mis käsitlesid merepäästetöö mõistet seaduseelnõu tähenduses, ja muudatusettepanekut, mis käsitles seda, millisel asutusel peaks olema õigus vabatahtliku merepääste väljaõppe korraldamiseks ja läbiviimiseks. Komisjonis arvestati täielikult erinevaid muudatusettepanekuid, mis käsitlesid eelkõige merepäästetöö mõistet seaduseelnõu tähenduses. Ennetustöö üle käisid väga kirglikud vaidlused. Tekkis küsimus, millised võiksid olla vabatahtlikud merepäästeseltsid. Kas neid on kolme liiki: merepääste ja ennetustööga tegelevad seltsid, lihtsalt ennetustööga tegelevad vabatahtlikud seltsid või merepäästega tegelevad seltsid? Muudatusettepanek, mida komisjon arvestas, aga mis tekitas küsimusi, käsitles kulude hüvitamist ennetustöö ja merepääste puhul. Küsimusi tekitas ka vabatahtliku merepäästja tunnistus, nimelt see, millise kooli lõputunnistusega on võimalik saada automaatselt merepäästja tunnistus ilma eksamit tege mata. Lisaks tekitasid küsimusi vabatahtliku merepäästjana tunnustamiseks esitatavad nõuded. Väga palju küsimusi tekitas vabatahtliku merepäästja eritunnuse kandmise kord, see, milline see eritunnus võiks olla ja kuidas seda kanda. Arutati selle üle, millised on need isikud, keda on keelatud tunnustada vabatahtliku merepäästjana ja kuidas võiks merepäästeselts enne inimese koolitusele saatmist teada saada, et sel inimesel ei ole hiljem õigust merepäästjaks saada. Arutati, kuidas võiks toimuda see infovahetus Politsei- ja Piirivalveametiga. Lisaks tekitas küsimusi mootorsõidukijuhi ter- visetõendi sobivus tõendina, kui isik soovib

saada merepäästjaks ja peab tõendama oma tervislikku sobivust. Arutati, kas mootorsõidukijuhi tervisetõend võiks sobida. Komisjon toetas seda ettepanekut. Küsiti ka tsiviilõigustliku lepingu sõlmimise kohta vabatahtliku merepäästetöö korraldamisel ning vabatahtliku merepäästja ja mittetulundusühingu hüvitiste ja tagatiste kohta. Küsimuse all oli, millised need tagatised ja hüvitised on ning mis hetkel need võiksid rakenduda. Komisjon tegi muudatusettepaneku, et seaduse jõustumise tähtaeg võiks olla 1. september, vahetult enne sügistorme. Eelnõu esimeses variandis oli jõustumise ajaks ette nähtud mai algus, täpsemalt öeldes 1. mai. Komisjonis tekitasid küsimusi ka merepäästjate õigus kasutada vahetut sundi kolmandate isikute suhtes ning merepäästjate sotsiaalsed tagatised merepäästeüleannete täitmisel.

Komisjon tegi menetluslikud otsused: saata eelnõu täiskogu päevakorda 30. mail 2012 (konsensuslik otsus), teine lugemine lõpetada (konsensuslik otsus) ja ka kolmas lugemine lõpetada, kui teine lõpetatakse, ning eelnõu võiks kolmandal lugemisel olla 6. juunil (ka konsensuslik otsus). Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Läheme eelnõu 158 muudatusettepanekute läbivaatamise juurde.

Esimene muudatusettepanek on Neeme Suurelt ja õiguskomisjoni seisukoht on, et ettepanekut tuleks osaliselt arvestada. Teine muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Kolmas muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Neljas muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Viies muudatusettepanek on Neeme Suurelt ja õiguskomisjoni seisukoht on, et ettepanekut tuleks sisuliselt arvestada. Kuues muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Seitsmes muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Kaheksas muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Üheksas muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Kümnes muudatusettepanek on Neeme Suurelt ja juhtivkomisjoni seisukoht on, et ettepanek tuleks jätta arvestamata. Üheteistkümnes muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Kaheteistkümnes muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt.

Oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud ja juhtivkomisjoni seisukoht on, et teine lugemine tuleks lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

7. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (175 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi seitsmenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 175 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli õiguskomisjoni liikme Kalle Jentsi!

Kalle Jents

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Käesoleva eelnõu esimene lugemine lõpetati 6. märtsil. Peale esimest lugemist arutas õiguskomisjon seda kokku viiel istungil: 19. märtsil, 19. aprillil, 3. mail, 8. mail ja 28. mail. Arutelud toimusid veel ka töögrupis. Arutelud olid pikad ja põhjalikud. Nendel osalesid lisaks õiguskomisjoni liikmetele Justiitsministeeriumi kriminaalpoliitika asekancler Kristel Siitam-Nyiri, õiguskantsler Indrek Teder, õiguskantsleri nõunik Saale Laos, Siseministeeriumi esindajana korrakaitse- ja kriminaalpoliitika osakonna juhataja Priit Heinsoo. Osal istungitel osalesid ka eri huvigruppide esindajad, samuti advokatuuri juhatuse liige Jaanus Tehver, Eesti Infotehnoloogia ja Telekommunikatsiooni Liidu esindajana tegevjuht Jüri Jõema, Riigikohtu esindajana Riigikohtu kriminaalkolleegiumi nõunik Allan Plekksepp, kaitsepolitsei esindaja Eerik Heldna, prokuratuuri esindajana riigi peaprokurör Norman Aas.

Kokku laekus komisjoni selle eelnõu menetlemise käigus teiseks lugemiseks 14 ametlikku parandusettepanekut, neist üheksa komisjonilt ja viis Kalle Jentsilt, tehtuna koos töögrupi liikmetega. Tõe huvides olgu öeldud, et õiguskomisjoni tehtud ettepanekutest kolme puhul tuli initsiatiiv julgeolekuasutuste järelevalve erikomisjonilt ja selle esimehelt. Need olid tehtud ettepanekute hulgas ka kõige põhimõttelisemat laadi.

Kuna seletuskirjas ja muudatusettepanekute loetelus on kõiki ettepanekuid põhjalikult käsitletud, siis ma ühekaupa neid kõiki ei käsitle, ainult olulisemaid. Kõigepealt, komisjon vaatas üle seaduseelnõus toodud registri, milliste kuritegude puhul on jälitustegevus võimalik. Parandusettepanekuna esitati veel mõned kuriteokoosseisud, mille puhul komisjon leidis pärast Justiitsministeeriumi ja Siseministeeriumi esindajate põhjenduste ärakuulamist, et tõepoolest võib jälitustegevus vajalik olla. Siin on sellised koosseisud nagu mittesõjalise objekti ründamine, ähvardamine, valimistulemuse võltsimine, hääle ostmine, samuti seda liiki kuriteod nagu piraatkoopia valmistamine, piraatkoopiaga kauplemine, võltsitud kaubaga kauplemine. On selge, et prokuratuuri ja uurimisorganite huvi on, et see loetelu oleks pikem. Loomulikult annab jälitustegevus lisavõimaluse koguda tõendeid, samas on kaitse esindajate huvi, et see loetelu oleks lühem. Advokaatur tegi ettepaneku esimese lugemise variandist mõned koosseisud välja võtta, näiteks kuriteod, mis seisnevad alaealiste seksuaalses väärkohtlemises. Õiguskomisjon siiski leidis, et suguuhe lapsealusega, suguuhe järeltulijaga, sugulise kire rahuldamisele sundimine ja ka vargus, samuti kuriteod, mis kinnipidamiskohas toime võidakse panna, peaksid loetellu jääma. Seega komisjon neid advokaatide ettepanekuid ei toetanud.

Väga põhjalikult arutasime kogu jälitustoi- mingutest teavitamise poolt. Selles osas, nagu ma mainisin, sündis koostöös julgeolekuasutuste järelevalve komisjoniga mitu ettepanekut. Üks neist on selline, et igal aastal hakatakse avaldama asjaomase üldstatistika andmeid: kui palju jälitustoi- minguid käivitati, kui mitme isiku suhtes ja jälitustoi- mingud liikide kaupa – nende arv ja ka jälitatavate isikute arv. Õiguskomisjon tegi ka ettepaneku seada sisse terviklik jälitustoi- mingute infosüsteem. Me möönsime, et see on üpris kulukas. Pakuti välja ka süsteemi orienteeriv maksumus, see võib olla poole miljoni euro ringis. Seetõttu komisjon otsustas, et see säte võiks jõustuda 2015. aasta 1. jaanuaril. Siis on riigil aega plaanida, kuidas leida vahendeid, et süsteem saaks sisse seatud.

Väga põhimõtteline arutelu oli komisjonis ka selle üle, kuidas see rakendussäte uute põhimõtete ja uute sätete järgi peaks toimima hakkama. Mis seal salata, õiguskantsleri büroo

soov on ilmselt selline, et seda võiks teha isegi tagasiulatuvalt kuni kaheksa aastat. Justiitsministeerium aga pakkus välja, et sellele kuluks ma ei tea mitme inimese ressurs umbes 25 aasta jooksul. Me leidsime, et otstarbekas on kogu uus süsteem käivitada 1. jaanuaril 2013 ja mitte sundida kohtuid kontrollima tagasiulatuvalt kõiki vanu jälitustoi- minguid. Ega neid toiminguid vanagi korra järgi niisama pole tehtud, ikka prokuröri loal. Samuti juhib komisjon tähelepanu sellele, et kui mõnel kodanikul on kahtlus, et tema õigusi on riivatud, et teda on jälitatud ja teda ei ole sellest teavitatud, siis saab ta prokuratuuri avalduse esitada ja talle tuleb anda vastus. Loomulikult võib pöörduda ka kohtu poole.

Komisjonis arutati veel mitut teemat, mis üpris palju aega võtsid, aga millest siiski parandusettepanekuid ei formeerunud. Põhiseaduskomisjoni esimehega me arutasime esimese lugemise käigus, kuidas garanteerida, et jälitustoi- mingutega saadud delikaatsed andmed ei leiaks kajastust meedias. Ega me mingit head rohtu ei leidnud. Pakuti välja ka, et ehk peaks selle kriminaliseerima, lausa keelama selliste andmete ajakirjanduses avaldamise. Kas see võiks olla kriminaalkuritegu või väärtegu? Siin valitseb oht, et sel juhul hakatakse meid süüdistama ajakirjanduse suukorvistamises, seega ilmselt see ei ole hea mõte. Aga kindlasti see küsimus jääb ka lähitulevikus õhku. Võib-olla on teil kellelgi häid mõtteid, kuidas seda paremini tagada.

Sideettevõtjate liidu juht tundis muret, kas siis, kui see kord muutub, tekib sideettevõtjatele lisakulusid. Siseministeeriumi ja Justiitsministeeriumi esindajad toonitasid korduvalt, et kogumina päringute arv ei muutu. Ka tavaliisi päringuid, mis ei käi jälitustoi- mingute alla, näiteks kõneeristuste taotlusi ei saa teha niisama, vaid ikkagi vastava menetluse käigus. Nii et *summa summarum* see ei muutu. Elektroomilise side seadus näeb ka ette jälitus- ja julgeolekuasutuste kohustuse hüvitada kõnealused kulud. Aga kuna nüüd uue seadusega tuleb siin juurde täiendavaid subjekte – Finantsinspeksioon, Keskkonnainspeksioon –, siis tõepoolest, teoreetiliselt on võimalik, et praktikas need inspeksioonid keelduvad sideettevõttele neid kulusid hüvitamast.

Mõlema jõuministeeriumi esindajad lubasid seda teemat analüüsida ja hoida asja kontrolli

all. Kui praktikas peaks probleeme tekkima, siis on ehk vaja seaduse rakendussätteid muuta. Aga selge on, et ministriumide summad jälitustegevuseks planeeritakse samas mahus nagu enne. Tegelikult me eeldame, et pigem peaks jälitustegevuse maht vähenema, sest sellega hõlmatud kuritegude ring kitseneb.

Hea meel on tõdeda, et kõik tõsised otsused langetati konsensusega. Õiguskomisjon otsustas, et teine lugemine tuleks lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, võiks eelnõu saata kolmandale lugemisele 6. juunil ja see siis seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Teile on küsimusi. Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, hea juhataja! Hea kolleeg! Täna sel päeval kehtib jälitustegevuse seaduse põhimõtte, et sõnumi pealtkuulamine on võimalik ka ilma kohtu loata 24 tunni jooksul. Ligi aasta tagasi esitasid sotsiaaldemokraadid seaduse muutmise eelnõu, mille eesmärk oli viia jälitustegevuse seadus ja kriminaalmenetluse seadustik kooskõlla põhiseadusega. Tookord lükati see siin saalis koalitsiooni enamusega tagasi. Kas tänases eelnõus on seda põhimõtet arvestatud?

Kalle Jents

Ma ei mäleta, et seda teemat oleks komisjonis arutatud. Aga eelnõu on väga detailne kõigi toimingute osas, millega on seotud tähtajad. See võtaks tublisti aega, kui ma hakkaksin praegu ühekaupa neid paragrahve üles otsima.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Mul on kurb tõdeda, et huvi selle seaduseelnõu vastu on saalis väga väike, kuigi avalikkuses on see ääretult suur. Aga sa puudutasid jälitustoimingutega kogutud delikaatseid isikuandmeid. Minu info kohaselt enne 2004. aastat, kui uus kriminaalmenetluse seadustik vastu võeti, selliseid probleeme ei olnud, et jälitusmenetlusega kogutud informatsioon levis ava-

likkuse ette. Selle info kohaselt, mis ma olen suheldes saanud, on asi selles, et nii prokurörid kui kohtunikud nõuavad kogu jälitusprotokolli info toimikusse panekut, mitte ainult selle, mis on vajalik tõendamiseks. Kas me ei peaks arutama seda, et vahest raiuda seadusesse hoopistükkis säte, et just nimelt tõendusobjekti puudutav informatsioon võiks olla toimikus?

Kalle Jents

Kindlasti võiks seda veel arutada. Praegu on ju seadusmuudatuses kirjas säte, et delikaatsed isikuandmed kaetakse kinni. Aga samas – ma ei mäleta, kas sa, hea kolleeg, olid sel istungil, kui me seda teemat põhjalikult arutasime – meil oli sellest juttu, et võib-olla üldse mitte neid andmeid sisse panna, aga praktikutele kõlas vastuväide, et kaitse pool tahab ikkagi näha tervikprotokolli ja teada näiteks mõne telefonikõne tervikteksti, mitte ainult seda osa, mis puudutab kriminaalasja. Tegu oleks nagu kaitse õiguste riivamisega. Vaat sellised põhjendused kõlasid komisjoni istungil. Aga põhimõtteliselt ma isiklikult olen sinuga täiesti nõus ja arvan ka, et tuleks jõuda selleni, et ainult konkreetsetesse kuriteoepisoodi või kriminaalmenetlusse puutuvad asjaolud oleks toimikus kirjas ja muudele asjadele ei saaks ajakirjanikud ligi.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh! Selles seaduses, nagu sa ütlesid, on jälitustoimingut võimaldavad kuriteod kataloogina välja toodud. Muutus võrreldes praeguse olukorraga on päris tõsine või, ütleme nii, vähemalt arvestatav. Üks kuriteoliik, mis on Eestis suur probleem, puudutab otseselt perevägivalda. Tegu on kehalise väärkohtlemisega, mille puhul on tihtipeale nii, et kui väärkoheldu isegi alguses annab tunnistusi, siis pärast ta ütleb neist ära. Sel juhul võib kehaline väärkohtlemine edasi kesta ja lõppeda raskema kuriteoga. Selles kataloogis on seda liiki teod jälitustoimingut võimaldavate kuritegude loetelust välja jäänud. Kas see tähendab, et perevägivald ei ole prioriteet või on sellel mingid muud põhjused?

Kalle Jents

Sel teemal oli komisjonis põgus arutelu. Kindlasti ei tähenda see seda, et võitlus perevägivalda vastu ei ole prioriteet. Aga me saime komisjonis informatsiooni selle kohta ja seda on ka siin saalis öeldud, et asjaomane töögrupp hakkab lõpetama kogu karistusseadustiku ülevaatamist ja et just perevägivalda puudutav osa karistusseadustikus läheb kindlasti ümbertegemisele. Need sätted on praegu laialivalguvad ja üldised. Muidugi sugugi mitte kõik selle vägivallaga seotu, aga kindlasti teatud osa võiks allutada jälitustegevusele. Nii et ma olen sinuga nõus, et kui mees kodus peksab naist, ühtegi tunnistajat ei ole ja see toimub korduvalt ning kohtus on kasutada vaid sõna sõna vastu, siis kindlasti aitaks selle kaasuse lahendamisele jälitustegevus kaasa, kui kannataja sellega nõus on. Eeldatavalt peale neid karistusseadustiku muudatusi, mis meil loodetavasti kas juba sügishooajal või siis järgmisel aastal kõigepealt õiguskomisjoni ja seejärel siia saali tulevad, asi muutub.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh! Hea esineja! Kuna pealtkuulamine on ühiskonnas viimastel päevadel väga oluline teema olnud, siis võib-olla sa täpsustaksid, mis lube on uue eelnõu järgi selleks vaja, et pealtkuulamist läbi viia?

Kalle Jents

Seda saab uue seaduseelnõu järgi teha ainult kohtuniku loal, mitte enam prokuröri loal. Prokuröri loal on võimalikud mõned lihtsamad jälitustoimingud, mis vähem riivavad põhiõigusi, aga pealtkuulamiseks on vaja kohtu luba. Ja kehtib ka tähtaeg üks aasta. Kauem seda ei saa teha. Kui tähtaeg on läbi, siis on vaja luba uuesti taotleda, kui ka menetlus käib. See oli üks oluline parandusettepanek, mis eelnõu kahe lugemise vahelisel perioodil tuli. Kui tähtaeg on läbi, tuleb luba uuesti taotleda ja pöörduda kohtu poole. See kontroll peaks nüüd senisest oluliselt parem olema, pluss muidugi teavitamine.

Aseesimees Jüri Ratas

Peep Aru, palun!

Peep Aru

Aitäh! Hea ettekandja! Kas te arutasite komisjonis ka seda, kuidas võiks kriminaalasja korral kasutada teabehanke korras saadud tõendeid? Praegu on seal üks klausel, et see käib prokuröri loal, aga kas te arutasite seda, et ka selle kohta kataloog teha?

Kalle Jents

Otsese teabehanke küsimust me komisjonis ei arutanud. See on teine teema, mida tänane eelnõu ei puuduta. Selles osas me mingeid otsuseid ei langetanud. Aga eks see kunagi tule artlusele.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, hea ettekandja! Rohkem küsimusi ei ole. Enne kui avan läbirääkimised, ütlen paar sõna heale külalisele rõdul: ma palun selle arvuti sealt ääre pealt maha võtta! Kui see alla kukub, siis võib õnnetus juhtuda. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Hea juhataja! Head kolleegid! Ma kaua teie aega ei kuluta, täna on niigi pikk päevakord. Lihtsalt täpsustan heale kolleegile Kalle Jentsile esitatud esimese küsimuse tausta. Enamvähem aasta tagasi andsid sotsiaaldemokraadid siinsamas puldis üle karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu, mille eesmärk oli viia karistusseadustik kooskõlla põhiseadusega. Nimelt on aastaid kehtinud jälitustegevuse seadustik olnud põhiseadusega vastuolus, kuna on andnud võimaluse uurimisorganitel ilma kohtu loata 24 tunni jooksul telefone pealt kuulata ehk sõnumisaladust rikkuda. Umbes aasta tagasi see saal ei toetanud seda eelnõu. Vabariigi Valitsuse seisukoht oli, et põhiseadust võib tõlgendada mitmeti ja et see ei ole üheselt mõistetav. Täpsustuseks tahan öelda, et tänases seaduseelnõus 175 on seda põhimõtet, millele me aasta tagasi tähelepanu juhtisime ja mis arvati mittevajalik olevat, arvestatud. See on Justiitsministeeriumis koostatud ja meil siin õiguskomisjonis läbitöötatud seaduseelnõus täiesti olemas. See on asi, millele ma tahtsin kolleeg Kalle Jentsi tähelepanu juhtida. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Teatud inimesed on siin täna üsna pikalt ja põhjalikult rääkinud, aga suurt saali see ei ole väga huvitanud. Ma tahan lihtsalt seda öelda, et mina ei usu, et Eestimaal kõiki pealt kuulatakse. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Alustame eelnõu 175 muudatusettepanekute läbivaatamist. Esimesed kolm on kõik laekunud juhtivkomisjonilt: esimene, teine ja kolmas. Neljas muudatusettepanek on laekunud Kalle Jentsilt ja juhtivkomisjoni seisukoht on, et seda tuleb arvestada täielikult. Viies muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Kuues muudatusettepanek on Kalle Jentsilt ja juhtivkomisjon on seda arvestanud täielikult. Seitsmes, kaheksas, üheksas ja kümnes muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 11. muudatusettepanek on laekunud õiguskomisjonilt. 12. muudatusettepanek on laekunud Kalle Jentsilt, juhtivkomisjoni seisukoht on, et arvestada täielikult. 13. muudatusettepanek on laekunud Kalle Jentsilt, juhtivkomisjoni seisukoht on, et seda tuleb arvestada täielikult. 14. muudatusettepanek on laekunud samuti Kalle Jentsilt ja sellegi puhul on juhtivkomisjoni seisukoht olnud, et seda tuleb arvestada täielikult.

Oleme läbi vaadanud kõik muudatusettepanekud. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

8. Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse, õppetoetuste ja õppelaenu seaduse ning ülikooliseaduse muutmise seaduse eelnõu (162 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kaheksanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse, õppetoetuste ja õppelaenu seaduse ning ülikooliseaduse muutmise seaduse eelnõu 162 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõne-

tooli ettekandeks kultuurikomisjoni liikme Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Head kolleegid! Selle eelnõu sisu on peaaegu et lühem kui eelnõu pealkiri ja käsitleb see doktorandi töölepingut, selle kas siis absolutiseerimist või paindlikumaks muutmist.

Eelnõu algatas Vabariigi Valitsus 10. jaanuaril. Esimene lugemine toimus 15. veebruaril ja muudatusettepanekute tähtajaks 1. märtsiks ei laekunud ühtegi ettepanekut. Samal ajal tegi komisjon eelnõu kallal päris intensiivselt tööd. Toimusid töögrupi istungid, oma arvamuse esitas ka Riigikogu õigus- ja analüüsi-osakond. Komisjon arutas seda teemat neljal istungil koos Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajatega. Arutelude tulemusel otsustas kultuurikomisjon teha kaks muudatusettepanekut.

Eelnõu algteksti kohaselt täpsustati doktorantidega sõlmitavate nooremteadurina töötamise lepingute tingimusi, ent komisjon asus seisukohale, et nooremteadurite töölepingud sellisel kujul, nagu need mõeldud olid ja mille täpsustamiseks eelnõu koostati, ei ole päris õiguspärased. Kogu doktorandi töölepingu osa otsustati märksa paindlikumaks muuta, säilitades tudengi õiguse saada samal ajal nii palka kui ka õppetoetust. Seega sisuliselt komisjon otsustas kahekordistada doktorantide võimalusi saada riigi tuge teadustöö tegemiseks. Samuti asus komisjon seisukohale, et õppimine iseenesest ei ole alluvussuhe.

Teine muudatusettepanek oli üsna üksmeelne: tõdeti, et tehnilist muudatust deklaratiivseks sõnastuseks eelnõus tarvis pole, ja võeti üks sisutühi lause ära. Kogu täpsem informatsioon selle arutluse kohta on kirjas väga põhjalikult kolmel lehel teise lugemise seletuskirjas. Aga kui keegi soovib esitada täpsustavaid küsimusi, siis loomulikult olen ma nõus neile põhjalikult vastama.

Komisjon otsustas teha ettepaneku teine lugemine lõpetada ja juhul kui teine lugemine lõpetatakse, esitada eelnõu kolmandale lugemisele 6. juuniks ettepanekuga eelnõu seadusena vastu võtta.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? Küsimusi ei ole. Ma tänan ette-

kandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimise soove ei ole. Asume eelnõu 162 muudatusettepanekuid läbi vaatama. On laekunud kaks muudatusettepanekut juhtivkomisjoni poolt: esimene, teine. Sellega oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud.

Juhtivkomisjoni seisukoht on eelnõu teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

9. Maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu (166 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi järgmise päevakorrapunkti juurde, mis kannab järjekorranumbrit 9 ja milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud maagaasiseaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu 166 teine lugemine. Ma palun Riigikogu kõnetooli ettekandeks majanduskomisjoni liikme Kalle Pallingu!

Kalle Palling

Austatud juhataja! Head kolleegid ja külalised! Maagaasiseaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu 166 esimene lugemine Riigikogu täiskogu istungil toimus s.a 21. märtsil. Annan lühidalt ülevaate eelnõu muudatusettepanekust.

Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks määrati 12. aprill kell 16, milleks esitati üks neljast omavahel seotud ettepanekust koosnev muudatusettepanek Riigikogu Eesti Keskerakonna fraktsiooni poolt. Kirjalikult pöördusid majanduskomisjoni poole ja esitasid ettepanekud eelnõu muutmiseks AS Eesti Gaas ja Konkurentsiamet. Ka Riigikontroll pöördus majanduskomisjoni poole eelnõu kriitikaga.

Majanduskomisjoni töörühm valmistas eelnõu komisjoni istungil menetlemist ette oma nõupidamistel 26. aprillil ja 10. mail, kus vaadati üle kõik juhtivkomisjonile laekunud muudatusettepanekud – nii eelnõu algataja, turusaliste kui ka teiste huvitatud isikute omad – ning kuulati ära eelnõu algataja esindaja seisukohad esitatud ettepanekute kohta. Töögrupp sõnastas ka ise komisjonile kaalumiseks mõned ettepanekud, võttes aluseks nii Konkurent-

siameti, AS-i Eesti Gaas kui ka Riigikontrolli seisukohad.

Majanduskomisjon korraldas maagaasiseaduse ja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise seaduse eelnõu laiapõhjalise arutelu, kuhu kaasati Eesti Gaasi juhatuse esimees Tiit Kullerkupp ja juhatuse liige Raul Kotov, Eesti Teaduste Akadeemia energeetikakomitee esimees Arvi Hamburg, Riigikontrolli tulemusauditi osakonna peakontrolör Tarmo Olgo, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi asekancleri kt Ando Leppiman, energeetika osakonna energiaturu talituse juhataja Jako Reinaste ja peaspetsialist Helja Kuldernup, Konkurentsiameti energeetika- ja veeteenistuse juhataja Külli Haab, AS-i Elektriring juhatuse esimees Taavi Veskimägi ja maagaasi suuna juht Janek Parkman. Eesmärk oli kuulata ära kõigi osapoolte seisukohad ja selgitused kavandatud seadusmuudatuste kohta.

Majanduskomisjon arutas eelnõu teiseks lugemiseks laekunud muudatusettepanekuid sisuliselt ja detailselt 14. ja 28. mail toimunud istungitel. Kõiki töögrupi ettevalmistatud muudatusettepanekuid eelnõu algataja toetas ning juhtivkomisjon otsustas neid arvestada täielikult.

Järgnevalt tutvustan juhtivkomisjoni otsuseid, selgitusi ja eelnõu algataja seisukohti teiseks lugemiseks laekunud muudatusettepanekute kohta. Viidatud on punktidele muudatusettepanekute loetelus, mis on koos eelnõu muudetud redaktsiooni ja seletuskirjaga üle antud Riigikogu täiskogule eelnõu teiseks lugemiseks 30. mail.

Muudatusettepanekuga nr 1 jäetakse eelnõu tekstist välja majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse muutmise ning sellest tulenevalt muudetakse ka eelnõu pealkirja. Muudatusettepaneku nr 2 esitas Eesti Keskerakonna fraktsioon eesmärgiga täiendada eelnõu sõltumatu gaasi ülekandevõrgu halduri (ITO) mudeliga. Eelnõu algataja seda ettepanekut ei toetanud. Selgitus kõlas, et eelnõu koostamise protsessis kaaluti kõiki mudeleid, kuid jõuti järeldusele, et ükski teine mudel peale omandilise eraldamise ei taga tegelikku konkurentsi ja et Eesti puhul on gaasituru arengu seisukohalt kõige proportsionaalsem realselt toimiv süsteemihalduri mudel täielikult omandiliselt eraldatud ülekandevõrgu haldur. Selle mudelivahetuse kohta saatis Euroopa Komisjoni energeeti-

kavolinik Günther Oettinger 25. mail majandusminister Juhan Partsile kirja.

ISO mudeli puhul jätkub sisuliselt olemasolev olukord. ISO mudeli kriitikana märgiti, et praegused õiguslikud ja funktsionaalsed eraldamisnõuded ei ole käivitanud konkurentsi gaasiturul ega loonud vajalikku raamistikku gaasituru edasiseks arenguks. AS-ilt EG Võrguteenus kui süsteemioperaatorilt eeldati turu arendamisel suuremat initsiatiivi ja koostööd, kuid EG Võrguteenus on keskendunud pigem oma *status quo* kaitsmisele.

ITO mudelit pooldab AS Eesti Gaas, kuid MKM ei pea ITO mudeli rakendamist Eesti tingimustes eesmärgipäraseks, kuna ITO mudelis esitatud nõuete täitmist oleks väikese riigi puhul äärmiselt keeruline tagada. Eestil oleks keeruline, kui mitte võimatu rakendada töötajate diskrimineeriva käitumise vältimiseks kehtestatud nõuetele vastavuse programmi, ka on piiratud inimressursi tõttu kaugemas perspektiivis raske leida personali, kes vastaks nõuetele, mis ITO mudelis juhtimise eest vastutavatele isikutele kehtestatud on. Samuti eeldab ITO mudeli puhul müüjaga ühte kontserni kuuluva süsteemihalduri sõltumatuse nõuete üle järelevalve tegemine Konkurentsiameti töömahu suurenemist.

Lisaks tutvus majanduskomisjon mitmete teiste analüüside ja seisukohtadega, enne kui muudatusettepaneku kohta otsuse tegi. Teiste hulgas olid AS-i Eesti Gaas, Konkurentsiameti seisukohad ning PricewaterhouseCoopersi ja LAWIN-i ning Eesti Välispoliitika Instituudi analüüsid.

Muudatusettepanekuga nr 3 täiendatakse eelnõu § 1 punktis 2 sisalduva maagaasiseaduse § 2 lõppu uue, ülekandevõrgu mõistega. Eesmärk on aidata eristada ülekandevõrku jaotusvõrgust, et tagada ülekandevõrgu toimimiseks vajalik ülekandevõrgu võõrandamine.

Muudatusettepanek nr 4 sõnastati AS-i Eesti Gaas esitatud ettepanekust tulenevalt. Võrguettevõtjale lisatakse kohustus avaldada oma veebilehel muude kvaliteedinäitajate seas peale alumise kütteväärtuse ka ülemine kütteväärtus.

Muudatusettepanekud nr 5 ja 6 on mõnevõrra omavahel seotud. Kui seni oli Konkurentsiameti hinnaregulatsiooni põhimõtted kehtestatud ministri määrusega, siis nüüd on

hinnaregulatsiooni üldised põhimõtted sätestatud seaduse tasemel.

Muudatusettepanek nr 7 täiendab eelnõu uue punktiga 44 ning sätestab ülekandevõrku omandada soovivale isikule kohustuse taotleda eelkontrolli raames enda vastavuse hindamist riigi sisejulgeolekule. Eelkontrolli teostaja on Siseministerium, kus tuleb põhjendatud otsus teha 90 päeva jooksul taotluse esitamisest või täiendavate dokumentide või teabe saamisest arvates. Ülekandevõrgu võõrandamise eeldus on sellise eelkontrolli läbimine ning isiku tunnistamine vastavaks riigi sisejulgeolekut silmas pidades.

Muudatusettepanek nr 8 on täpsustava iseloomuga.

Muudatusettepanekuga nr 9 lisatakse Konkurentsiametile kohustus meetodikate väljatöötamisel konsulteerida lisaks gaasiettevõtjaid esindavatele organisatsioonidele ka Tarbija-kaitseametiga.

Muudatusettepaneku nr 10 eesmärk on täpsustada isikuid, kellele Konkurentsiamet võib teha ettekirjutuse või määrata sunniraha ettekirjutuse nõuete rikkumise lõpetamiseks, kui tegu on gaasi ülekande teenust osutava ettevõtte juhtimiseks ettenähtud nõuete täitmata jätmisega. Samuti leidis täpsustamist sunniraha rakendamise säte.

Muudatusettepanekuga nr 11 jäetakse välja eelnõu § 1 punkt 54, mis nägi ette võimaluse Konkurentsiametil algatada ülekandevõrkude sundvõõrandamine, kui ülekandevõrgu omanik ei vasta käesoleva seaduse § 15 lõikes 1 süsteemihaldurile esitatud nõuetele. Seega on seadusest välja võetud üks punkt, millele kõige kriitilisemalt on viidanud just Riigikontroll. Muudatusettepanekud nr 12 ja 13 on seotud nn vaheetapi väljajätmisega eelnõust. Eelnõu esialgne tekst nägi ette kohustuse, et alates 2013. aasta 1. jaanuarist võis gaasi ülekande teenust osutada ettevõtja, kellel on olemas ülekandevõrk, kuid muudatusettepanekuga jäeti see välja. Seetõttu võib enne selle seaduse jõustumist antud ülekandeteenuse osutamise tegevusluba kehtida kuni 2015. aasta 1. jaanuarini ehk gaasituru liberaliseerimise lõpp-tähtajani. Samas pannakse muudatusettepanekuga nr 13 süsteemihaldurile kohustus esitada Konkurentsiametile ajakava, kus on kirjas kõik, mida süsteemihalduril on plaanis teha, et viia oma tegevus vastavusse seaduses kehtes-

tatud nõuetega. Seoses sellega, et ülekandevõrku omandada soovivale isikule kehtestatakse eelkontrolli läbimise kohustus, muudetakse eelnõu § 1 punktis 57 sisalduva maagaasiseaduse § 48 lõiget 3, mis sätestab, et eelkontrolli positiivne tulemus on eelduseks ülekandevõrgu omandamisel ehk siis ülekandevõrgu võib võõrandada tervikliku varana eelkontrolli raames vastavaks tunnistatud ettevõtjale.

Kas see kell on mulle?

Aseesimees Jüri Ratas

Teile ka – et teie hääl siin selgemini kostaks ja mõte kõigini jõuaks. Saalis on liiga suur lärm.

Kalle Palling

Selge! Jätkan siis, mul on veel üsna vähe öelda jäänud.

Muudatusettepanek nr 14 täpsustab jõustumissätet. Eelnõu tekstis on parlamendi keeletoimetaja märkuste alusel tehtud ka keelelisi muudatusi.

Nüüd siis menetluslikud otsused. Juhtivkomisjon võttis vastu otsuse saata maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu 166 Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks s.a 30. mail ettepanekuga teine lugemine lõpetada. Selle poolt oli 8 komisjoni liiget, vastu 2, erapooleteid polnud. Juhul kui eelnõu 166 teine lugemine lõpetatakse, siis on ettepanek suunata maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu Riigikogu täiskogu istungile kolmandale lugemisele 6. juunil ja panna eelnõu lõpphääletusele ettepanekuga see seadusena vastu võtta.

Komisjonis seda küll ei arutatud, aga pean vajalikuks viidata veel kord eespool mainitud Euroopa Komisjoni energeetikavoliniku Günther Oettingeri kirjale minister Juhan Partsile, kus ta avaldas toetust meie gaasiturule liberaliseerimise plaanidele. Euroopa Komisjon toetab väga meie algatust lahti saada energiasaare staatusest, ka toetab ta täielikult meie otsust valida *full unbundling* ehk omandilise eraldamise tee. Kuigi direktiiv jätab meile kolm erinevat võimalust, on Eesti otsustanud valida täieliku omandilise eraldamise tee. Euroopa Komisjon seda vägagi toetab. Ühtlasi avaldatakse selles kirjas toetust Eesti riigile ning valmisolekut aidata pidada läbirääkimisi Eesti Gaasi aktsionäridega. See on praegu kõik.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud ettekandja! Teile on vähemalt üks küsimus. Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Kandsite siin ette igasugustest toetavatest kirjadest, veidi vähem rääkisite vastuseisvastest. Siin on üsna uus, 25. mai kuupäeva kanded kiri, Ruhrgas Internationali peadirektori kiri, kus ta on pöördunud nii peaministri, majandusministri kui ka Euroopa Komisjoni energeetika peadirektoraadi juhi poole. Oma kirja lõpus ta ütleb: "Lisame, et jätame endale võimaluse kaitsta oma õigusi." Mis te arvate, kas see natsionaliseerimine õnnestub ilma pikaajaliste kohtuprotsessideta üldse ära teha?

Kalle Palling

Aitäh küsimuse eest! Selle eelnõu menetluse käigus me oleme ära kuulunud kõik osapooled, korraldanud mitmeid kohtumisi ja võtnud arvesse kogu asjaomase kirjavahetuse, püüdes maksimaalselt arvestada kõigi ootustega. Lisaks kohtusin mina isiklikult eelnõu juhtivmenetlejana ka majandusministeeriumi energeetika asekancleri kohusetäitja Ando Leppimaniga, samuti Eesti Gaasi esindajaga, et neidsamu probleeme arutada. Esmaspäeval ehk 28. mai komisjoni istungil me tegime veel mõned muudatusettepanekud, mis tegelikult on järjekordsed vastutulekud Eesti Gaasile, et ettevõtte saaks oma vara eest ootustekohast maksimaalset hinda, nagu meie seadused võimaldavad. Sundvõõrandamise osa ja natsionaliseerimine, millele te viitasite, on siit seaduseelnõust üldse välja võetud ja ma usun, et Konkurentsiamet jõuab koostöös Eesti Gaasi enda esindajatega, kes peavad sellest kõige rohkem huvitatud olema, sellisele kokkuleppele, et Eesti Gaasi aktsionärid saavad oma vara eest õiglase hinna.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Ma ei hakka selle hinna teemal spekuleerima. Üldiselt usun, et ilmselt me ajame õiget asja, aga ma ei ole veendunud, et teeme seda parimal võimalikul moel. Sellest tulenevad ka minu küsimused õiguskantslerile ning

tema ühene ja selge vastus oli, et Riigikogu peaks saama kindel olla, et selle seaduse vastuvõtmisest tulenev võimalik põhiseaduse riive ei oleks tugev ega tekitaks probleeme. Kas majanduskomisjon on kindel, et see nii on – et me ei tekita probleeme? Kui vaadata meile laekunud kirju, siis mina seda uskuda ei saa. Miks majanduskomisjon arvab, et me seda tõesti õiget asja õigesti ajame?

Kalle Palling

Ma ei saa praegu aru, millisele õiguskantsleri kirjale te viitate, aga nagu ma komisjoni arutelu tutvustuses mainisin, Riigikontrollilt seni kõige rohkemat kriitikat pälvinud sundvõõrandamise säte on eelnõust välja jäetud. Ütlesin ka seda, et esmaspäeval me muutsime Konkurentsiameti pädevust selliselt, et neil oleks võimalik Eesti Gaasi vara väärtust hinnata ja Eesti Gaas kui müüja saaks selle alusel oma vara eest õiglast tasu küsida. Praegu olen ma küll veendunud, et me oleme teinud kõik endast oleneva selleks, et põhiseaduslikku rii- vet ei oleks.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Kas te näete mingit seadusandlikku võimalust hoida ära selline asi, et kui need eraldatavad torujuhtmed müüki pannakse, siis omandab need firma, kes rajab hiljem ka vedelgaasiterminali ja gaasiturul tekib uus monopol?

Kalle Palling

Aitäh küsimuse eest! Ma arvan, et siin on vaja kaht asja eristada. See, et me tegeleme praegu gaasivõrgu omandilise eraldamisega, mis on ühtlasi eeldus gaasiturul reaalse konkurentsi tekkeks, ei tähenda seda, et me selle seaduseelnõuga otsustame LNG terminali rajamise üle. LNG terminal on üks võimalik tarneahel ja teie viidatud monopoli tekkimist ei pea ma reaalseks. Seda eeskätt sellepärast, et LNG terminal on vaid vahend veeldatud gaasi gaasistamiseks. Selles osas, kes hakkab seda LNG terminali opereerima – üks on see, kes LNG terminali ehitab, teine aga see, kes seda terminali opereerib –, on Konkurentsiametil usuta-

vasti väga selge arusaam, mismoodi see kunagi toimima hakkab.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kallo, palun!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Te olete siin vastuses kaks korda rõhutanud, et sundvõõrandamise paragrahv võeti sellest eelnõust välja. Komisjoni istungil oli, jah, sellest juttu. See võeti välja sellepärast, et Eesti Vabariigis on olemas seadus sundvõõrandamise kohta. Ja oli ka juttu sellest, et kui seda tarvis läheb, siis kasutatakse kehtivat seadust. Nii et tegelikult sundvõõrandamine sisuliselt päevakorralt maha võetud ei ole, ainult eelnõust on see välja võetud. See on nagu kergelt puru silma ajamine. Siit mu küsimus: kui võõrandamist teatud tähtjaks ei toimu, siis kas minnakse ikkagi sundvõõrandamisele, lähtudes kehtivast sundvõõrandamist käsitlevast seadusest?

Kalle Palling

Sellisel kujul sundvõõrandamine, nagu see oli eelnõu algtekstis, on välja võetud. Ma juba enne viitasin, et meie arusaama kohaselt me kunagi sundvõõrandamiseni minema ei pea. Küll on ühe meetmena praeguses eelnõus nimetatud sunniraha, mis on maksimaalselt 1,2 miljonit eurot aastas. Läbirääkimistel Eesti Gaasiga, mis toimusid eelnõu algataja ja Eesti Gaasi vahel, jõuti väga selgele arusaamale, et sundvõõrandamise sätte olemine siin seaduseelnõus raskendab gaasivõrgule ostja leidmist. See on üks väga ilmne vastutulek, milleni me jõudsime eelnõu algataja ettepanekul majanduskomisjoni töörühmas, ja hiljem ka majanduskomisjon hääletas selle poolt, et Eesti riigi huvides on jõuda 2015. aasta 1. jaanuariks olukorda, kus meil realselt gaasi põhivõrk on tootmisest eraldatud ja me saame gaasituru arendamisega edasi minna.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Te olete täna mitu korda rõhutanud, et te olete juhtiv menetleja ja selle asja endale selgeks

teinud. Seega te olete kindlasti kursis, millised olid tagajärjed, kui üsna sarnane tegevus käivitati gaasi ümber Läti Vabariigis. Küllap te teate, et Läti Vabariik jäi selle tegevuse tagajärjel arbitraažikohtus kaotajaks ja pidi gaasi-ettevõttele maksma väga arvestatavaid summasid. Nüüd on Eesti Gaasi esindajad välja öelnud, et kui neile sunnitakse peale sundvõõrandamine, lähevad nad kindlasti arbitraažikohtusse ja väga suure tõenäosusega tuleb meil teha samasugune väljamakse. Kas teie juhtiv-eksperdina hiljem ka selle eest vastutate, kui nii peaks minema?

Kalle Palling

Sundvõõrandamise säte sellisel kujul, nagu see eelnõus varem oli, on välja võetud. Ma olen seda siin juba kolm korda öelnud. Teie viimasele küsimusele vastates ütlen veel kord: eelnõu algatanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium on korduvalt kohtunud Eesti Gaasi esindajatega ning ka mina olen kohtunud Eesti Gaasi aktsionäride ametliku esindaja Mario Nullmeieriga, kes on selge sõnaga kinnitanud, et nende ainuke huvi on saada oma vara eest õiglast hinda. Mitte mingisugust muud kavatsust neil ei ole. See, millega tegeleb Eesti Gaasi juhatuse liige Raul Kotov, on midagi muud kui poliitika, milles aktsionärid on kokku leppinud. Eesti Gaas on äriettevõtte ja nemad on huvitatud oma vara eest õiglase tasu saamisest.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Eleringi juht härra Veskimägi esines täna huvitava avaldusega, et siin toimuv arutelu riivab teda väga sügavalt. See jäi mulle natukene arusaamatuks. Kas teie oskate öelda, mismoodi käimasolev parlamentaarne debatt Eleringi juhti riivab? Missugused on tema huvid selle debati puhul?

Kalle Palling

Jah, olen selle eelnõu menetluse käigus tihedalt suhelnud ka Eleringi juhi Taavi Veskimäega. Majandus- ja Kommunikatsiooniministerium on just Eleringile kui riigile kuuluvale põhivõrguettevõttele teinud kohustuseks arendada välja gaasialane kompetents ning Elering

on olnud üks partnereid, kellega koos oleme selle seaduseelnõu menetlust läbi viinud. Te ilmselt viitasite Taavi Veskimäe tänasele blogipostitusele, kus ta nentis, et teda häirib see debatt sellisel kujul, nagu see praegu käib. Argumenteeritakse, et kui me läheme seda teed, mida mööda me minemas oleme, mida peab õigeks eelnõu algataja ja majanduskomisjon, siis mitte midagi tegelikkuses ei muutu. Ma oletan, et Taavi Veskimägi on väga häiritud Eesti Teaduste Akadeemia energeetikanõukogu otsusest või kirjast majanduskomisjonile, kus Arvi Hamburg selge sõnaga väidab, et kui me ei saa hästi läbi Gazpromi ja Venemaa Föderatsiooni esindajatega, siis meil tekib tõsisel raskusi gaasi kättesaadavusega ja ka Läti Vabariigis asuvale Incukalnsi gaasihoidlale ligipääsuga. Ma arvan, et need on asjad, mis häirivad Taavi Veskimäge, ja need häirivad ka mind isiklikult.

Need majanduskomisjoni ja teiste komisjonide liikmed, kes osalesid majanduskomisjoni laiendatud istungil, mis selle eelnõu menetluse käigus toimus, teavad, et mina isiklikult küsisin mitmel korral meie lugupeetud Teaduste Akadeemia energeetikanõukogu esindajalt, mida ta mõtles selle väitega, millele ma enne viitasin. Seesama härrasmees hiilis sellest vastusest kolmel korral kõrvale ja kolmandal korral sekkus Eesti Gaasi juhatuse liige Raul Kotov, kellel ilmselt oli piinlik, et Arvi Hamburg, kes on ühtlasi Eesti Gaasi töötaja, selliseid väljaütlemisi endale lubab.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Lugupeetud ettekandja! Mind huvitab, mida praegu selle seaduseelnõuga tahetakse teha teisiti, kui tegi Läti Vabariik, kes püüdes samasuguses olukorras gaasivõrku eraldada, jäi kohtus alla ja pidi seetõttu maksma suuri summasid. Milles seisneb Eesti lähenemise erinevus Läti lähenemisest?

Kalle Palling

Aitäh küsimuse eest! Ma ei ole kindel, et ma tean päris täpselt, mida tegi Läti. Sellepärast ei hakka ma siin spekulerima, mida nad tegid õigesti või mida nad tegid valesti. Aga mis puutub sellesse, mida teeme meie, siis

sellisele lahendusele on korduvalt viidanud Eesti Vabariigi Konkurentsiamet ja seda on alates 2004. aastast nimetatud meie energia- ja soojamajanduse arengukavades, mida ma ei jõua siin ette lugeda. See on väga selgelt kirjas Eleringi tellitud Pöyry raportis. Nagu ma juba viitasin, väga selget toetust sellele teele, mille on valinud Eesti, avaldas oma 25. mai kirjas Euroopa Komisjoni energeetikavolinik Günther Oettinger.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Eelnõu kaitsmisel te olete nimetanud hulka kohtumisi ja olete ka väga julgelt kommenteerinud mitmeid väljaütlemisi. Kuidas te kommenteerite välisuuringutega tegeleva instituudi seisukohta, et Eestil puudub gaasivarustusest tulenev julgeolekurisk ning eelnõu selles mõttes energiajulgeolekut ei suurenda?

Kalle Palling

Küllap on see selge meile kõigile siin saalis, et puhtalt eelnõu mõjul mitte midagi ei muutu, ka meie gaasivarustuskindlus ei parane. Aga see eelnõu loob väga selged eeldused, et me saame edaspidi kindlas suunas edasi liikuda. Juba mitu aastat tagasi – ma täpsustan selle aasta – loodi Eesti Gaasi kontsernis eraldi ettevõtte EG Võrguteenus, kes pidi alustama Eestis gaasituru loomist. Kaheksa aastat tagasi on koostatud Eesti Gaasi ja Soome ettevõtte Gasum ühiste kavatsuste protokoll Eesti ja Soome vahelise gaasijuhtme Baltic Connector loomiseks. Kahjuks ei ole mitte miski tänaseks muutunud. Eelnõu algatajal, majanduskomisjonil, Konkurentsiametil ja paljudel teistel puudub praegu veendumus, et olukorra säilides võiks midagi muutuda. Sellest tulenevalt vastan: loomulikult, härra Randver, eelnõu üksi ei paranda midagi, aga kui see seadus vastu võetakse, loob see eeldused realselt toimiva gaasituru tekkeks.

Aseesimees Jüri Ratas

Igor Gräzin, palun!

Igor Gräzin

Vähem kui kaheksa tunni eest saime me väga jõhkra kirja, allkiri: Kullerkupp, Kotov. Fakt nr 2: Gazpromi Eesti Gaasi huve esindab advokaat Ginter. Fakt nr 3: Ginter on Soraise advokaat. Soraise advokaat on ka Jõks. Jõksist sai alguse teadagi mis. Ajakirjanduses on püütud kompromiteerida isegi sind ennast ja seda sinu ettekannet. Minu arvates on see juhuste kokkusattumine. Mis sina arvad?

Kalle Palling

Hea küsija, see ei puuduta küll otseselt komisjoni arutelu, aga vastan, et eks juhuseid on igasuguseid ja erinevaid.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Tark poliitika peab kahtlemata ette nägema kõiki võimalusi, ka ebameeldivaid, ning omama nende puhuks plaani B. Kui meil tekib tõsiseid raskusi gaasi kättesaamisega, nagu ennustas härra Hamburg, kes on kahtlemata kompetentne isik selles valdkonnas, siis kes selle eest vastutab? Ja milline on meie plaan B, arvestades, et gaasil põhineb siiski väga suur osa meie rahvamajandusest ja olmest?

Kalle Palling

Nagu ma korduvalt olen öelnud, ei eelnõu algataja kohtumisel Eesti Gaasi esindajatega ega ka minu kohtumisel ja Ando Leppimani kohtumisel Eesti Gaasi aktsionäride esindajatega ei ole keegi viidanud sellistele võimalikele stsenaariumidele. Kui me võtame tänase päeva, siis juba praegu on Eesti Gaasi varustuskindluse indeks 0,6, mis tähendab seda, et külmade ilmade korral Läti Incukalnsi hoidlast gaasi Tallinnasse enam ei jõua. See on praegune reaalsus ja kui olukord veelgi halveneb, siis võib sel olla päris hulle tagajärgi.

Mida me seni oleme teinud? Eesti on juba alates 2009. aastast võtnud väga selge suuna gaasi osakaalu vähendamisele. Paljudes linnades, nii väiksemates kui ka suuremates, sh ka Tallinnas, on gaasi kütusena kasutatavate katlamajade asemele rajatud biomassi kasutavaid katlamajasid. See on üks samm, mis on tehtud selleks, et gaasi osakaalu vähendada. Me tea-

me, mis maksab biomass ja kui palju peavad selle eest maksma tarbijad. Samas on tulenevalt arengutest globaalsel gaasiturul gaasi hind muutunud märksa konkurentsivõimelisemaks ja meil Eestis oleks rumal välistada gaas kui üks primaarenergia allikas. Selles mõttes me oleme minu arvates väga õigel teel. Kui me loeme Eesti energiamajanduse arengukava, siis sealgi on prioriteediks ühest energiaallikast sõltumise vähendamine.

Aseesimees Jüri Ratas

Aadu Must, palun!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea komisjoni ettekandja! Eesti rahvatarkus ütleb, et loll õpib ainult oma vigadest – kui ta üldse õpib –, tark on see, kes õpib teiste vigadest ja ajaloost. Vastuses Kadri Simsoni küsimusele te rääkisite küll palju, mis on head, aga jätsite ütlemata, kas Läti kogemusest on midagi õpitud ja tehtud ka põhjalikumad riskianalüüsid selle kava läbiviimiseks. Kas ma sain õigesti aru, et sellist riskianalüüsi ja eriti Läti kogemuse analüüsi tehtud ei ole?

Kalle Palling

Ma tuleksin teie küsimuse alguse juurde: ma olen teiega absoluutselt nõus, et õppima peaks teiste kogemustest. Ka meil, kellel on sellisel tasemel teaduste akadeemia energeetikanõukogu, kes paneb oma ametlikesse paberitesse selliseid väiteid, millele ma enne viitasin, tuleb õppida teiste kogemustest. 2009. aasta Ukraina gaasitüli on väga selge kogemus, mis jättis nii ukrainlased kui ka väga suure osa muust Euroopast gaasita. Eelmise aasta lõpu Valgevene riigi ja Gazpromi läbirääkimised gaasi hinna üle – väga selgelt seati Valgevenele ultimaatum, et kui annate poole torude kontrollist Gazpromile, on gaasi hind teile poole odavam. Nad tegid seda. Praegu käivad täpselt samasugused läbirääkimised Ukraina gaasiettevõttega. Siin on üks koht, kus tõesti teiste kogemustest õppida. Mis puutub Läti kogemusse, siis tõepoolest me majanduskomisjonis eraldi Läti kogemust analüüsinud ei ole. Küll on seda tehtud mitmesugustes teistes analüüsides, millele ma olen viidanud, kaasa arvatud Pöyry raportis, millest enne juttu oli.

Aseesimees Jüri Ratas

Jevgeni Ossinovski, palun!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Ma jätkan oma eelmist küsimust. Te vastasite Rein Randverile, et otseselt sellest eelnõust gaasivarustus ei muutu, küll aga avab see seadus teatud arengutsenaariume ja annab tõuke tulevikuks. Elering on ühtepidi selline riigi määratud gaasialane kompetentsikeskus Eestis, kes esindab Eestit sellel alal ka välismaal. Samal ajal on tegemist ühe turuosalisega, kes soovib Muugale LNG terminali ehitada. Kui tõenäoliseks te peate niisugust arengutsenaariumi, et pärast selle eelnõu vastuvõtmist saab Elering nende torude omanikuks, seejärel rajab ta Muugale koostöös mõne teise ettevõttega LNG terminali, ja sisuliselt on meil taas monopol, nüüd siis juba küll härra Veskimäe tarkades kätes?

Kalle Palling

See, kas Elering võib saada gaasitorude omanikuks, sõltub Eesti Gaasi pakkumisest gaasivõrku osta soovijatele. Kui ta näeb, et Elering võiks olla üks gaasivõrgu ostjatest, siis sellest kokkuleppest see sõltubki. Selle eelnõuga me kuidagi ei sätesta, et võrgu omanikuks peab saama Elering.

Mis puutub LNG terminali, siis jah, minu ja teiste majanduskomisjoni liikmete teada kavandab Elering Muugale LNG terminali. Ühtlasi on kavandamisel LNG terminal, mis suudaks varustada kogu regiooni. Meil oli mõni nädal tagasi kohtumine Euroopa Komisjoni delegatsiooniga, kes peab välja selgitama, mis riigis – kas Leedus, Lätis või Eestis – võiks regionaalne terminal asuda. Me omalt poolt oleme teinud nendele ettepaneku, et tegelikult võiks regiooni kaasata ka Soome, kuna Soome tarbimine on sama suur kui Eesti, Läti ja Leedu oma kokku. Jah, sellega Elering tegeleb. Aga Elering on Taavi Veskimäe kinnitusel korduvalt väitnud, et terminali opereerimine ei ole nende huvides. Üks osa terminalist on kogu see raud ise – süsteemid, mis muudavad veeldatud gaasi tavaliseks gaasiks, ja teine osa on veeldatud gaas, millel teatavasti on maailmaturu hind. Ja ega keegi ei löika ju läbi Venemaalt alguse saavaid Gazpromi tarnekanaleid, millest üks toru tuleb Narvast, üks Värskast ja üks Läti poolt. Kui nemad suudavad LNG-ga

konkureerida, siis monopoli tekkida mitte mingil juhul ei saa.

Ma veel kord toonitan: see on eelnõu raamtest väljuv info. Aga kuna ma soovisin vastata teie küsimustele, siis oma olemasolevatele teadmistele tuginedes ma seda ka tegin, et oleks selge. Ega see, et Elering rajab LNG terminali, ja see, et Elering tunneb huvi gaasitorude omandamise vastu, ei ole saladus. Seda ei ole Taavi Veskimägi eitanud ja seda ei ole ka majanduskomisjonis ühelgi kohtumisel eitatud. See on aga puhtalt Eesti Gaasi aktsionäride otsus, kellele ettevõtte need torud müüb.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma kuulasin seda debatti kabinetis ja paralleelselt uurisin infot gaasivõrkude kohta, sh Ukraina ja Eesti omade kohta. Teate, kui keegi hakkab võrdlema Ukraina ja Eesti gaasivõrku, siis see on puhas *mania grandiosa*, sest kui asjaomastest kuupmeetritest ja võimalustest rääkida, siis vahe on 1200–1300-kordne. Aga see selleks.

See debatt aga tekitas minus igal juhul huvi, sest jäi kõrva, et Läti pretsedenti te pole analüüsinud ja et mingit vastutust te endale ei võta. Samas me justkui tegeleme seadusega, mis energiajulgeolekut ei mõjuta – teie lause kõlas nii: "Tegelikult selle seaduse alusel midagi ei toimu." Millega me ikkagi tegeleme? Mida me siis teeme, kui kõik need teie tsitaadid kokku võtta?

Kalle Palling

Kõik need väited on teie tõlgendus debatist, mis täna siin saalis käimas on. Ma olen sisuliselt nendele küsimustele kõigile varem vastanud. Me tegeleme gaasivõrgu liberaliseerimisega, mis loob reaalsed alused konkurentsipõhiseks gaasi hinna kujunemiseks ja gaasituru arenemiseks. See kõik, mida te rääkisite, need näited Ukraina kohta – loomulikult, ma olen teadlik, et Eesti torustik on Ukraina omaga võrreldes jaotusvõrk. Loomulikult! Aga mind isiklikult teeb murelikuks see, et Eesti Vabariigis on tänaseni teaduste akadeemia energietikanõukogu, kes väga selgelt ähvardab nii majanduskomisjoni kui kogu Eesti rahvast, et

kui me ei taha Venemaa Föderatsiooni ja Gazpromiga hästi läbi saada ja teha nii, kuidas neile meeldib, siis tekivad meil raskused. Kas teie, härra Stalnuhhin, arvate, et sellised väited sobivad Eesti Vabariiki?

Aseesimees Jüri Ratas

Igor Gräzin, palun!

Igor Gräzin

Mailis, Kadri, Aadu, Mihhail! See ei ole nii keeruline, nagu teile tundub. Vähem kui tunni ajaga ma teen teile selgeks Läti probleemi. Läti näide ei päde mitte ühestki kandist. Õige näide on Leedu. Vaadake Leedut – me läheme gi Leedu teed. Kõik on korras.

Aga nüüd küsimus. Gaasihäired võivad olla ainult poliitilist laadi, tehnilisi katkestusi pole Gazpromi poolt kunagi olnud. Ma tahan küsida, kui suur on see risk, et füüsiliselt keeratakse kraan kinni. Seda ei tehtud isegi pronksiöö ajal. Muide, erinevalt Hamburgist olen mina veendunud, et Gazprom oma rõhu- ja mahuülesanded täidab. Hamburg ütleb, et kurat teab, Gazpromi ei saa väga uskuda, jne. Mina, muide, usun neisse. Kas on katkestuse oht?

Kalle Palling

Mina isiklikult usun meie gaasivarustuskindluse raportit, mis kinnitab, et gaasitarne häired võivad olla tehnilist laadi. Seda, mis toimub härra Hamburgi peas, ei oska ma tõesti kommenteerida ja ei pea seda enam ka vajalikuks. Olen seda mitu korda teinud.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh, lugupeetud ettekandja! Täna tuli seesse selle eelnõuga Ruhrgasi peadirektori kiri, kus lõpus öeldakse päris selgelt, et oma õiguste eest ollakse valmis seisma ka kohtus. Kui nüüd see seadus võetakse vastu ja Ruhrgas läheb oma õiguste eest kohtusse ning kohtuotsus tuleb selline, et Eestil tuleb kanda kulutusi, siis kes võtab selle eest vastutuse? Seadus on suhteliselt seda nägu, nagu ta tuli majandusministeeriumist, poliitiline vastutus on seega justkui majandusministril. Või on koalitsioonisaadikud majanduskomisjonis seadust nii palju muutnud, et majanduskomisjoni esimees peab

selle eest vastutama ja ka need Riigikogu liikmed, kes poolt hääletavad? Kes kannab vastutust, kui see oht realiseerub?

Kalle Palling

Pea selle juriidilise vastuse teile võlgu jääma, kuna see ei puuduta konkreetse eelnõu otsest menetlust. Aga ma usun, et Ruhrgasi juht viitab tegelikult läbirääkimistele Konkurentsiametiga oma varade hindamise ja lubatud kapitali tootlikkuse teemal, millele on viidanud Eesti Gaasi aktsionäride esindajad. Nemad soovisid, et seadusesse läheksid sisse võimalikult täpsed kriteeriumid – meeter-meetrilt, kilomeeter-kilomeetrilt –, kuidas hinnatakse Eesti Gaasi vara väärtust. Aga – tulen selle juurde veel korra tagasi – seda vara ümberhindamist ei teosta majanduskomisjon ega Riigikogu, vaid Konkurentsiamet, õigemini ta peab vara ümberhindamise üle järelevalvet, ning riik ei saa Konkurentsiametile kui sõltumatule kompetentsikeskusele ette kirjutada väga rangeid juhiseid. Me ei tahaks ju, et Konkurentsiamet, kes seisab õiglase konkurentsi eest, oleks kammitsetud väga konkreetsete tingimustega. Ja see on, ma usun, kõige suurem hirm, mida Eesti Gaasi aktsionärid tunnevad ja millele ka Ruhrgasi direktor oma kirjas viitab.

Esmaspäevasel majanduskomisjoni istungil me muutsime seadust selliselt, et Konkurentsiamet saaks olla veelgi paindlikum Eesti Gaasi varale õiglase hinna määramisel. Kuna eelnõu algataja ja majanduskomisjon soovivad, et gaasivõrk saaks eraldatud 2015. aasta 1. jaanuariks, siis me oleme Eesti Gaasile seaduseelnõu menetlemisel vastu tulnud nii palju, kui vähegi võimalik. Oleme välja võtnud sundvõrandamise sätte, mis oleks olnud nagu kirves pea kohal, nii et ükski ostja ei tuleks meile kosja. Oleme ka välja võtnud ühe vahetähtaja, mida eelnõu algataja soovis, et vara oleks selleks ajaks tõstetud nende kontserni sees teise ettevõttesse. Ma usun tõesti, et eelnõu kiire lõppmenetlus ja sellega selguse loomine annab nii Eesti Gaasi omanikele kui ka võrgu potentsiaalsetele tulevastele omanikele väga selge signaali, milliseks kujuneb Eesti gaasipoliitika tulevikus, millisena me seda näeme, millisena Eesti riik seda näeb. Vastavalt sellele langetatakse ka ostu- ja müügiotsused.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, juhataja! Hea ettekandja! Siin on täna räägitud väga palju Gazpromi ja Vene ohust. Ma küsin: kuidas on see võimalik, kui Gazpromile kuulub ainult 37% kogu selle firma aktsiatest? 63% ju valitseb selle 37% üle. Teine küsimus on: kas tänasel päeval on kuidagi takistatud, et Eesti Gaas ei laseks kellelgi nendest torudest gaasi müüa? Seda peaks seadus reguleerima, nad on kohustatud seda laskma.

Kalle Palling

Sellele viimasele küsimusele ma vastaksin nii, et jumal tänatud, et me sellises olukorras ei ole, kus Eesti Gaas hakkaks takistama kellegi ligipääsu oma võrku. Teie esimene küsimus puudutas Gazpromi ja tema 37%. Mina isiklikult olen siin viidanud sellelesamale ähvardavas toonis energeetikanõukogu kirjale, mis majanduskomisjoni saabus. Olen ka vastanud Jevgeni Ossinovski küsimusele, miks Taavi Veskimäel on sellise debati pärast piinlik. Oleme pahatihti kuulnud argumenti, et tegelikult piisaks sellest, kui me saaksime Gazpromi esindajate ja Venemaa Föderatsiooniga selles küsimuses väga hästi läbi ja parem on, kui me mitte midagi ei muudaks. Iga liikmesriigi pädevuses on rakendada kolmandat energiapaketti selliselt, nagu tema kõige õigemaks peab. Eesti on valinud tee, mida toetab väga selgelt ka Euroopa Komisjon. Alates 2004. aastast on gaasivõrgu täielik omandiline eraldamine olnud prioriteediks juba kõikides Eesti energiamaajanduse arengudokumentides.

Aga mis puutub sellesse 37% või vähemusse-enamusse, siis kui vaadata praeguse süsteemi eripära, siis Eesti Gaasist kuulub tõesti 37% Gazpromile, aga kogu gaas tuleb Gazpromist. Ma arvan, et see on väga oluline argument. See on üks tarneahel, üks tarneallikas. Ja teiseks, tehniliselt näeb asi välja nii, et terve suve, kui gaasi tarbimine on väike, pumbatakse gaasi Läti Incukalnsi gaasihoidlasse. Meie gaasivarustuskindluse indeks on 0,6, mis tähendab, et talvel külma ilmaga lihtsalt sealt Incukalnsi hoidlast gaas läbi peenikeste torude meie pealinna enam ei jõua. See on see risk.

Aseesimees Jüri Ratas

Mihhail Stalnuhhin, palun!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, härra juhataja! Härra ettekandja! Kõigepealt tahaksin majanduskomisjoni liikmetele kinnitada, et see, mis ma praegu ütlen, ei puuduta majanduskomisjoni. Ma pean seda ütleva sellepärast, et meie kolleeg ei esinda siin mitte ennast, vaid majanduskomisjoni. Vastan nüüd teie küsimusele, kas ma pean õigeks, et Eesti riigis on sellised inimesed, kes mõtlevad mõnes osas teisiti, kui teie õigeks peate. Vaadake, mina olen demokraat. Ma arvan, et igal inimesel peab olema õigus oma mõtteviisile. Minu meelest ei maksa selles näha säärast kunstlikku ohtu, millega oleks vaja spekuloida. Ma saan aru, et nolgias arvatakse teinekord idealistlikult, et kõik inimesed võib panna mõtlema ühes suunas. Uskuge mind, kui te veidi vanemaks saate, siis saate ka sellest aru, et inimesed on erinevad. Kahjuks on minu aeg täis, nii et küsimuseni ma ei jõudnudki.

Aseesimees Jüri Ratas

Teie aeg on tõesti täis. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Mul on niisugune küsimus. Mõni kuu enne seda, kui Eesti astus Euroopa Liitu, tegeles Riigikogu elavalt ühe temaatikaga. Vabariigi Valitsusel eelnõu algatajana oli väga õilis eesmärk, nii nagu on sellegi eelnõu puhul. Toorkord oli eesmärk selles, et mitte keegi ei saaks teenida selle pealt hõlptulu, et me Euroopa Liitu astume. Õilsatel eesmärkidel tehtud eelnõu sisu oli kordades lihtsam kui see temaatika, kvaliteet oli kohutav. Vaidlesime siin, enamuse tahtel võeti seadus vastu ja lõpptagajärg oli see, et me maksime 700–800 miljonit krooni suhkrutrahvi. Minu küsimus selle eelnõu puhul on sama. Ma tahaksin Riigikogu liikmena olla veendunud, et kui me selle samuti õilsal eesmärgil tehtud seaduse vastu võtame, siis me ei pea kandma pärast mingeid rahalisi kohustusi, mis on seotud sellega, et me ei ole kindlad, et kõik see on korrektne. Kas majanduskomisjon on kindel, et see asi on lõpuni selline, et meil ei tule mingeid kahjusid kanda?

Kalle Palling

Austatud küsija! Tõepoolest, majanduskomisjon on töötanud veendumuses, et me võtame vastu sellise seaduse, mis võimaldab Eesti Gaasil saada oma vara eest õiglast hinda. Kõik käib ilma ettevõtet liigselt survestamata, müügiprotsessi läbiviimiseks on antud piisavalt pikk tähtaeg, et tõepoolest saaks välditud need võimalused, millele te viitasite. Kinnitan veel kord: kohtudes Eesti Gaasi aktsionäride esindajaga me selgitasime, et see, et me oleme valinud omandilise eraldamise tee, on üks kolmest direktiivis antud võimalusest ja tegu on poliitilise otsusega. Täpselt samasugune energiajulgeolekut puudutav poliitiline otsus oluks, kui me valinuks mõne muu mudeli.

Teine teema, mida tuli selgitada, oli Eesti õigusruumi olemus, täpsemalt meie Konkurentsiameti pädevus eri võrguettevõtjatele võimaluste loomisel. Konkurentsiameti põhimõte on kohelda kõiki võrguettevõtjaid ühtemoodi, olgu need siis gaasivõrguettevõtjad, veevõrguettevõtjad, elektrivõrguettevõtjad – kes iganes. Me ei saa kohelda gaasivõrguettevõtjaid kuidagi teistmoodi, nii, et neile ei oleks võimalik määrata omandilise eraldamise eest mingit õiglast kompensatsiooni. Õiglane kompensatsioon aga saab olla see hind, millega asjaomased varad on ettevõtte bilansis arvel.

Kui ettevõttel on nende varade arvelevõtmist ja ümberhindamist Konkurentsiametiga kooskõlastades probleeme olnud, siis ma usun, et nad ise ei ole hinna kooskõlastamisega piisavalt palju vaeva näinud. Sain sellele veelgi kinnitust majanduskomisjoni istungil, kus osalesid Eesti Gaasi esindajad. Selle eelnõuga me viime võrguteenuse hinnaregulatsiooni põhimõtted seadusesse ja oleme ka eelnõu algataja kaudu andnud signaali – ma ütlesin seda ka isiklikult Eesti Gaasi aktsionäride esindajale –, et olge ise aktiivsed oma vara hindamisel ja selle alusel õiglase hinna määramisel. Vähe-masti majanduskomisjoni nimel ma julgen küll kinnitada, et me oleme selle eelnõu menetlemise käigus teinud kõik endast oleneva, et omandilise eraldamise protsess kulgeks sujuvalt ega oleks Eesti tarbijale liigselt koormav ehk teisisõnu, et gaasivõrku ei hinnataks niimoodi üle, et aluseks võetakse taastamisväärtus. Jah, see oli üks Eesti Gaasi soove, et müügihind olgu võrgu taastamisväärtus, aga kõik gaasitarbijad on selle võrgu võrgutasude näol

juba kinni maksnud. Kas keegi siin saalis arvab, et võrgu omaniku vahetuse tõttu me peaksime toru, mis ühendab mõnda asulat, mis toob gaasi Värskast Tallinnani, uuesti kinni maksuma? Mina seda ei arva.

Sel põhjusel me tõimegi hinnaregulatsiooni põhimõtted seadusesse ja pehmendasime neid selle võrra, et Konkurentsiamet saaks kuupäevaks, kui gaasivõrgu omandiline eraldamine aset leiab, vara väärtust paindlikumalt hinnata. Tuletan meelde, et viimane Eesti Gaasi vara ümberhindamine leidis aset 2004. aastal, pärast seda ei ole nad oma vara ümber hinnanud. Mina olen nõus ja kogu majanduskomisjon on nõus, et loomulikult ei saa aluseks olla 2004. aasta ümberhindamise käigus määratud hind. Aluseks saab olla kas 2012., 2013. või minu pärast isegi 2014. aasta ümberhindamine. Ei eelnõu algataja ega ka selle menetlejad ei soovi mingil moel Eesti Gaasist midagi välja pigistada ja neid kuidagimoodi piirata. Tõesti, majanduskomisjoni nimel ütlen veel kord, et me oleme teinud kõik selleks, et gaasivõrgu omandiline eraldamine läheks sujuvalt.

Aseesimees Laine Randjärv

Taavi Rõivas, palun, protseduuriline küsimus!

Taavi Rõivas

Aitäh! Minu algne soov oli paluda juhatust kolleeg Mihhail Stalnuhhin korrale kutsuda. Aga kuna ta on saalist lahkunud, siis ma esitan protseduurilise küsimuse. Nimelt: kas on korrektne, kui kolleeg Stalnuhhin või mõni teine Riigikogu liige pöördub oma kolleegi poole halvustavalt, viidates tema vanusele, soole, rassile, emakeelele või mis tahes muule tunnusele?

Aseesimees Laine Randjärv

Kuna küsimus oli esitatud mulle, siis ma vastan, et minu arvates see ei ole eriti soliidne. Samas ma arvan ka seda, et me ei asu praegu siin edasi-tagasi pendeldades mitme Riigikogu liikme vahel sel teemal diskussiooni pidama. Kui te soovite, siis selle üle võib diskuteerida kusagil mujal. Kui Mihhail Stalnuhhinil on küsimus, mis on protseduuriga seotud, siis palun!

Mihhail Stalnuhhin

See on protseduuriline küsimus. Kuna minu nime mainiti, siis on mul õigus vastata ja omalt poolt küsimus esitada. Kui mina esitan majanduskomisjoni nimel ettekandjale küsimuse, mis koosneb neljast väitest, mis on võetud tema vastustest, ja palun neid kommenteerida, siis kas see vastab meie tavadele, kui tema, selle asemel et vastata, hakkab mulle esitama kaudselt poliitilisi süüdistusi, üsna tavapäraseid küll meie ajal? See on minu küsimus teile.

Aseesimees Laine Randjärv

Ma ei saanud küsimusest täpselt aru ja kuna ma ei ole ka stenogrammi lugeda jõudnud, siis kindlasti ei saa ma praegu anda hinnangut siin saalis mõnda aega tagasi sündinule. Palun läheme edasi! Rannar Vassiljev, teie küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Minu küsimus, hea ettekandja, sulle on selline. Kas asjaolu, et Konkurentsiamet, kes meil nüüd gaasitrassidele hakkab hinnasilti joonistama, ja üks kõige tõsiselt võetavam potentsiaalne ostja nimega Elering asuvad mõlemad Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi haldusalas, võib selle protsessi käiku raskendada?

Kalle Palling

Ma isiklikult arvan, et vastus on ei. Küll aga olen ka mina varem välja öelnud, et mõistlik oleks tulevikus kaaluda Konkurentsiameti Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi haldusalast väljaviimist. Sellega olen ma nõus. Samas ma ei arva, et see on kõnealusel juhul murekoht. Seni pole probleeme esinenud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud kolleeg! Minu küsimus tuleneb kolleeg Igor Gräzini küsimuse n-ö seletavast osast. Ta nimelt väitis, et Eesti lähenev kõnealuse problemaatika lahenduses Leedu teest. Me ei tee mitte Läti moodi, vaid Leedu moodi. Minu küsimus on: kas komisjon on analüüsinud Leedu gaasikompanii Lietuvos dujos varianti, seda, kuidas nemad on olukorra lahendanud? Lühidalt öeldes, kas sa kinnitad

seda, mida Igor Gräzin väitis, et Eesti valib Leedu tee?

Kalle Palling

Ma ei saa konkreetselt kommenteerida, mida Igor Gräzin oma küsimuse ja sõnavõtuga täpselt mõtles. Aga me ei ole komisjonis n-ö eraldivõetuna kaalunud ei Läti kaasust ega Leedu kaasust, vaid oleme aluseks võtnud väga palju erinevaid analüüse ja uuringuid. Nendest kõige suurem ja mahukam on nn Pöyry raport, mis on Eleringi tellimusel valminud. Selles raportis on kindlasti omakorda analüüsitud ka neid kaasusi. Aga ühegi riigi spetsiifilist näidet me komisjonis ei analüüsinud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh, istungi juhataja! Hea ettekandja! Mul on enda harimiseks mõned küsimused. Kõik me teame, et peale gaasi võib elutähtsaks teenuseks pidada ka soojuse, elektri ja veega varustamist. Kas te ei arva, et kui me räägime Eesti infrastruktuurist riigi julgeoleku ja varustuskindluse aspektist, siis kõige paremini suudaks selle tagada riik, kui tema oleks omanik? Aga kui nii ei ole ja eesmärk on lihtsalt elutähtsate teenuste puhul tootmine ja infrastruktuur omanike mõttes lahku lüüa, siis kas sama on plaanis teha ka teistes valdkondades – soojatootmise, elektri ja ka vee puhul? Kas on plaanis samamoodi müüa näiteks Eleringi jaotusvõrk ja Tallinnas eraldada Tallinna Kütte võrgud või see nii ei ole?

Kalle Palling

Siin oli nüüd palju asju segamini. Aga sellise integreeritud ettevõtte tükkideks lahutamise eesmärk on tegelikult see, et ettevõtte iga osa saaks tegelda oma põhiäri. Gaasi põhivõrguettevõtja äri on gaasi transport, mitte gaasi müügi pealt teenimine. Praegu on Eesti Gaasis lood nii, et gaasi transpordi pealt teenitav marginaal on vaeslapse osas ja tegelikult põhiäri on ikkagi gaasimüügi marginaali teenimine.

Eelnõu algataja ja majanduskomisjoni visioon on see, et tulevasest gaasi põhivõrgu operaatorist saab kõikide gaasituru arengute eestvedaja. Tema oleks see, kes räägiks läbi

erinevate LNG terminali arendajatega, et näete, meil on selline tarbimine, meil on sellised potentsiaalsed müügikogused. Tema räägiks läbi ka Soome gaasi põhivõrgu ettevõtjaga, et teeme selle Baltic Connectori lõpuks ometi ära – kaheksa aastat oleme rääkinud, telefonikõnesid pidanud ja kirju vahetanud, aga mitte midagi pole juhtunud. Viime selle nüüd lõpuni! Minu arvates üks positiivne näide Eesti ajaloost on Eleringi lahutamine Eesti Energiast: Eleringile jäid põhivõrk, ülekandeliinid, piiriülesed ühendused, Eesti Energiale aga äritegevus. Mõlemad saavad tegelda oma põhiasjadega ja väga oluline infrastruktuur ei jää vaeslapse ossa. Väheneb ristsubsideerimise oht. Usutavasti see on isegi kõige tähtsam, et enam ei tegelda ristsubsideerimisega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver, teine küsimus!

Rein Randver

Aitäh! Hea esineja! Ma saan aru, et selle eelnõu mõte on Euroopa Liidu maagaasidirektiivi ülevõtmine, millega me oleme muidugi hiljaks jäänud. See tähtaeg on juba ammu möödas.

Kalle Palling

Lausa rikkumismenetlus on käes.

Rein Randver

Meid ootab midagi ees. Eks vastutavad need, kes on tähtajast üle läinud. Komisjonis oli arutelu, et võtame need direktiiviga ette nähtud asjad üle, aga teine pool on gaasivõrgu eraldamine. Selles eelnõus me seda ei käsitleks ja piirduks üksnes direktiivi ülevõtmisega. Gaasivõrgu eraldamisega tuleme saali hiljem. Debatt on ühiskonnas väga elav ja ka siin saalis on see kestnud väga kaua. Võiks nende asjadega niimoodi edasi minna. Mis te sellest arvate?

Kalle Palling

Tänaseks on ju signaal antud. Tegelikult on seda signaali antud juba üle aasta, sest Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium alustas selle eelnõu väljatöötamist ja turuosalistega läbirääkimist üsna ammu. Kas on mõtet nüüd tagasi pöörduda? Teie küsimus puudutas gaasivõrgu omandilist eraldamist. Ma saan aru,

kui ühiskonnas oleks käimas debatt, millise mudeli me võtame: kas me läheme sisuliselt seda teed, et ikka meelitame Eesti Gaasi turgu arendama, et tee see Baltic Connector lõpuks ära jne, või loome selle Independent Transmission Operatori ehk ITO mudeli. Tegelikult me oleme ju otsuse langetanud: jah, me läheme omandilise eraldamise teed, ja see on ka eelnõus kirjas. Te mainisite väga õigesti, et me oleme sellega hiljaks jäänud. Tõepoolest, meil on käimas rikkumismenetlus direktiivi ülevõtmisega hilinemise tõttu.

Ühesõnaga, ma ei pea enam venitamist vajalikuks. Juba rohkem kui aasta aega on antud signaale, et me läheme seda teed. Ning seda toetab ka Euroopa Komisjon.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Selle eelnõu kohta on andnud oma hinnangu ka Riigikogu õigus- ja analüüsiosakond. Sina kui juhtivmenetleja oled kindlasti selle hinnanguga tutvunud. Millisele järeldusele meie õigus- ja analüüsiosakond tuli? Äkki räägid saalile ka?

Kalle Palling

Aitäh! Riigikogu õigus- ja analüüsiosakond ei pidanud õigeks eelkõige sundvõõrandamise sätet, mis oli algses eelnõus sees ja mille me nüüd oleme välja võtnud, kuna sellele on viidanud ka Riigikontroll. Läbirääkimistel Eesti Gaasi esindajatega ei pidanud ka eelnõu algataja enam seda vajalikuks meetmeks. Eelnõu algataja ehk sisuliselt Eesti riik on huvitatud, et meil tekiks reaalne gaasiturg. Eesmärk ei ole mitte iga hinna eest ja ükskõik milliste meetmetega torud kätte saada. Me tõesti soovime, et omandilise eraldamise protsess läheks sujuvalt. Seetõttu oleme õigusosakonna arvamusega arvestanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Hea kolleeg! Palju on juba küsitud, aga kasutan veel võimalust ja küsin selle kohta. Sa mainisid, et paar nädalat tagasi viibis riigis päris teadlik komisjon, kes

arutas meie gaasimajanduse tulevikku. Usun, et sa tead, kui palju maksab see uus terminal, mille me tahame ehitada ja milleks suur osa rahast tuleb toetusena euoliidust. Kui suur osa on meie riigi kanda? Ja mis võib-olla kõige tähtsam: mis eelarverealt saab riik võtta raha selleks, et see terminal Eestisse ehitada?

Kalle Palling

Ma ei ole kindel, kas ma teie küsimuse lõpuosast aru sain, aga tõepoolest külastas Eestit auväärne delegatsioon. Lisaks meile käis ta veel Lätis, Leedus ja Soomes. Usun, et me jätsime neile väga hea mulje, kuna meil on juba lõppfaasis seaduse vastuvõtmine, mis näeb ette täieliku omandilise eraldamise, ja meil on teada mitu potentsiaalset asukohta LNG terminali rajamiseks. See huvi Eestis on seega olemas.

Seni on veel lahtine, millises suunas liigub meie energiapoliitika. Oleme küll otsustanud oma energiajulgeoleku tagamiseks rajada ühe uue põlevkivielektriijaama, teise jaama optioon on meil veel kasutamata. Mina Eesti Energia nõukogu liikmena julgen kinnitada, et kui meil on kindlus, et gaasitarned on Eestis tagatud, siis tippkoormuse ajal vajaliku elektri tootmiseks sobiks ka gaasielektriijaam väga hästi, kuna selle rajamine on *circa* kolm korda odavam kui põlevkivielektriijaama rajamine.

Need on asjad, mida Euroopa Komisjoni delegatsioon jälgib. Lisaks on olemas laevakütustest lähtuvate väävliheitmete direktiiv, mis väga suure tõenäosusega sunnib laevafirmade omanikke ja laevaomanikke oma laevu praeguselt laevakütuselt veeldatud maagaasile üle viima. Selles valguses sobiks just Muuga projekt väga hästi, kuna ka Tallinna Sadamale kuuluv Muuga sadam on selline, et seal saavad ennast punkerdamas käia ka suured laevad.

Komisjon lahkas seda kõike terviklikult. Arvestasime ka gaasi tarbimist kodumajapidamistes, mis on küllaltki väike. Peamiselt on tegu Tallinna kuldse ringi valdade ja näiteks Nõmmega, kus on kodudes gaasikatlad. Samuti on meil gaasile tuginev kaugküte, mida osaliselt on juba üle viidud biomassile. Mitmes asulas, ma usun, kaalutakse ka gaasi koostootmist väga tõsiselt. Elektri tootmist gaasiga ma juba mainisin, samuti laevakütuseid ja miks mitte lisada ka maanteetransport. Euroopa Liit on meile väga selged eesmärgid seadnud, me lihtsalt peame CO₂ emissiooni ka maantee-

transpordis vähendama. Näiteks Tartu linn on juba kasutusele võtnud gaasibussid.

Kui gaasi hind kujuneks konkurentsitingimustes ja gaas suudaks konkureerida teiste kütustega, siis ma usun, et selleks on kindlasti väljavaateid. Usun, et Eestist jäi mulje kui väga avatud riigist, kus on küll paljud otsad veel lahtised – millise tee me oma energiapoliitikas ja kütusepoliitikas valime. Aga me oleme ilmselt kõikide nende riikide hulgas, kes on terminali asukohamaana arutluse all, oma arengus kõige kaugemale jõudnud. Ja lauale tuleks käia veel üks argument: me soovitasime komisjoni delegatsioonile, et arvestage regiooni ka Soome. Eesti, Läti ja Leedu gaasitarbimine on täpselt sama suur kui Soome tarbimine ning oleks äärmiselt loogiline, et see terminal asuks regiooni keskel. Selleks sobiks minu arvates ideaalselt näiteks Soome lahe lõunarannik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Ma olen seda küsimuste-vastuste voo-ru pikalt jälginud, kõigepealt kabinetis ja siis siin saalis. Ma ei jõua ära imestada, miks ikkagi sotsid ja Keskerakond sõdivad Eesti gaasiturul konkurentsi tekkimise vastu ja mõnes mõttes ka Eesti energeetilise iseseisvuse vastu, Euroopa Liidu ühise energiapoliitika vastu. Oskad sa küsimuste-vastuste kokkuvõttes öelda, miks see nii on?

Kalle Palling

Ei oska ausalt öeldes. Me oleme üritanud majanduskomisjonis seda debatti pidada võimalikult avatult. Ka ei ole tegemist seaduseelnõuga, mida on kuidagi kiirkorras menetletud. Kõikidel on olnud võimalus esitada oma ettepanekuid. Me korraldasime väga laia ringiga majanduskomisjoni avatud istungi, kuhu kutsusime kõik osalised, ja ma olen ka eraviisiliselt kohtunud aktsionäride ametliku esindajaga, kes tegelikult räägib kõikide aktsionäride nimel. Usun, et me oleme väga õigel teel, ja küllap ka siin saalis küsijad lihtsalt soovisid saada suuremat selgust, mida see konkreetne seaduseelnõu muudab ja millised eeldused loob. Tõesti, ma väga tänan kõiki selle debati ja võimaluse eest teemat paremini seletada.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Kalle Palling! Rohkem küsimusi teile ei ole. Asume läbirääkimiste juurde. Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Lugupeetud juhataja! Austatud kolleegid! Palun kaheksa minutit!

Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksa minutit kokku.

Jaan Õunapuu

Selle eelnõu menetlemise protsessi on sotsiaaldemokraadid pideva tähelepanu all hoidnud. Praegu võib öelda, et valitsus ajab gaasivõrgu eraldamisega õiget asja, kuid teeb seda valesti. Majanduskomisjonis on väidetud, et kuna Eesti ei ole majandusministeeriumi suutmatuse tõttu 28. aprilliks Euroopa maagaasi siseturu direktiivi üle võtnud, on eelnõu menetlemisega ülikiire ja lahenduse peab saama ka gaasiturul lahutamise.

Olen nõus, et eelnõus on tõesti punkte, mis on vaja hiljemalt tänava juunis vastu võtta, kuid see ei tähenda, et gaasiturg peab olema selleks ajaks lahutatud. Tuletan meelde, et Eestile on maagaasi direktiivi artikliga 49 antud võimalus teha direktiivi omandilise eraldamise sätte rakendamisel erand võrkude ning tarnimise ja tootmise omandilise eraldamise osas. Sama on kinnitanud õiguskantsler oma 25. mai vastuses kolleeg Eiki Nestorile, kus ta ütleb, et direktiivis nimetatud erandi tõttu ei ole Eestile kehtestatud ajaraami gaasiturul liberaliseerimise protsessi läbiviimiseks.

Eelnõu vastuvõtmisega langetab Riigikogu otsuse, mis avaldab suurt mõju Eesti energeetika tulevikule ning mõjutab kõiki gaasiturul osalisi. Riigikontroll leiab, et püstitatud eesmärgid suurendada energiajulgeolekut, varustuskindlust ja konkurentsi on kahtlemata olulised, kuid eelnõu mõju puudulik hinnang ei võimalda olla veendunud, et maagaasiseaduse muutmise kavandatud viisil neid eesmärgi saavutada aitab. Riigikontroll on seisukohal, et eelnõu koostajad on eelnõu eesmärkide saavutamist ohustavate riskide analüüsimisse ja maandamisse suhtunud pealiskaudselt ning jätnud sisuliselt hindamata, kuidas mõjutab eelnõuga kavandatu energiajulgeolekut, varustuskindlust ja gaasi hinda. Eelnõu väljatöötata-

mise käigus ei ole tehtud Eesti-põhiseid uurin-
guid. Ministeeriumi ametnike sõnul ei tehtud
uuringuid sellepärast, et see kõik oli sees va-
litsusliidu programmis. Tugineti vaid Euroopa
Komisjoni materjalidele ja näidetele, jättes
hindamata, kas need on asjakohased ka Eestis.

Nüüd võimalikest eelnõuga seotud kuludest
maksumaksjale ja gaasitarbijale. Seletuskirja
kohaselt ei avalda omandisuhete muutmine ot-
sest mõju gaasi hinnale. Majandusminister on
öelnud, et hinnatõus ei ole suurem kui 0,2%.
Võib aga eeldada, et plaanitud eraldamisega
kaasneb suurem gaasi hinna tõus, mille põhju-
seks on asjaolu, et ülekandevõrgu tõenäoline
müügihind on kordi kõrgem sellest, mis võrgu-
tasu kinnitamisel seni arvesse võetud on. Kui
gaasiülekande hinna kinnitamisel on Konkurentsiamet aktsepteerinud ülekandevõrgu väär-
tusena ca 25 miljonit eurot, siis majandusmi-
nisteeriumi ametnike hinnangul võib võrgu
müügihind ulatuda kuni 120 miljoni euroni.
Kui gaasiülekande hinna kinnitamisel võetakse
aluseks 120 miljonit eurot, kasvaksid võrguta-
sud 2,42 korda, see tähendab, et gaasi lõpphind
tarbijale tõuseks ca 3%.

Tekib küsimus, milline on ülekandevõrgu
tõenäoline müügiväärtus ehk õiglase hind?
Esmaspäeval majanduskomisjoni istungil
soovisin ministeeriumi esindajatelt saada selle-
kohast selgitust, aga vastus jäädigi võlgu. Oleks
loogiline, et mingidki läbirääkimised oleks en-
ne seaduse vastuvõtmist peetud. Seda väideta-
valt ei ole tehtud ja see võib tulevikus kaasa-
tuua palju vaidlusi ja miks mitte ka kohtuasju.

Tuleksin tagasi õiguskantsleri 25. mail 2012
esitatud arvamuse juurde. Eesti Gaas peab sea-
duse nõuded täitma, sealhulgas suure tõenäo-
susega müüma maagaasi ülekande võrgu hilje-
malt 1. jaanuariks aastal 2015. Alates nimeta-
tud kuupäevast tekib Konkurentsiametil õigus
teha süsteemihaldurile ettekirjutus maagaasi-
seaduse § 29¹ sätestatud nõuete täitmata jätmise
tõttu ning sama sätte lõike 2 alusel raken-
dada ettekirjutuse täitmata jätmise korral süs-
teemihalduri suhtes sunniraha, mille ülemmäär
ühes kalendriaastas võib olla 1,2 miljonit
eurot, kuid mitte rohkem kui 10% viimase
auditeeritud majandusaasta käibest.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministee-
rium oli 2011. aasta alguses seisukohal, et
ümberkorralduste ja müügi teostamiseks on
vaja anda AS-ile Eesti Gaas aega minimaalselt

neli aastat seaduse jõustumisest, see on kuni
1. jaanuarini 2015. Nüüd on selle seisukoha
avaldamisest möödunud üks aasta, seega on
põhjendatud lükata eelnõus ülekandevõrgu
eraldamisega seotud tähtaeg edasi vähemalt
ühe aasta võrra ehk määrata lõpptähtajaks
1. jaanuar aastal 2016.

Nüüd aga kõige olulisem, kui tulla tagasi
õiguskantsleri eelmise nädala reede kirja juur-
de. Eelnevast nähtub ning seda kinnitab ka
eelnõu seletuskiri, et eelnõuga kavandatava
omandilise eraldamise nõudega riivatakse ula-
tuslikult ülekandevõrgu praeguse omaniku põ-
hiseaduslikku omandiõigust. Kuigi viimase
ulatuslik riive ei tähenda automaatselt omandi-
õiguse rikkumist, tekib tugeva riive korral siis-
ki kõrgendatud oht põhiseadusliku omandiõi-
guse rikkumiseks. Selleks, et põhiseadusliku
omandiõiguse riive oleks õigustatud, peab sel-
lel olema legitiimne eesmärk ning riive peab
olema proportsionaalne. Mida tugevam on põ-
hiõiguse riive, seda kaalukamad peavad olema
seda õigustavad põhjused. Õiguskantsleri sei-
sukohta kokku võttes võib öelda, et Riigikogul
peab olema täielik veendumus, et nad teevad
õiget asja, ja selleks võiksid lisaanalüüsid ka-
sulikud olla.

Kaks Eesti Gaasi osanikku on eelmisel nä-
dalal pöördunud peaministri, majandusministri
ja Euroopa Komisjoni energietika peadirekto-
raadi poole – sellest rääkis enne ka kolleeg
Kallo – ettepanekuga kaasata peadirektoraat
erapooletu osapoolena läbirääkimistesse, et
leida koos lahendus, mis oleks Eesti ja regio-
naalse gaasituru jaoks parim.

Head kolleegid! Me ei tohiks muutuda
kummitemplik, kes peab kiirustades paranda-
ma valitsuse tegemata jätmisi. Jätame sisse
punktid, mis aitavad meil täita gaasidirektiivi,
ülejäanuga võiksime veel oodata, aja maha
võtta.

Arvestades kõiki eelnimetatud asjaolusid,
teeb Sotsiaaldemokraatliku Erakonna frakt-
sioon ettepaneku täna teine lugemine katkesta-
da. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Austatud juhataja! Austatud kolleegid!
IRL-i fraksioon toetab maagaasiseaduse

muutmise seaduse eelnõu menetlemist eelkõige põhjusel, et see aitab luua eeldusi konkurentsi tekkeks Eesti maagaasiturul. Praegu võib Eesti maagaasiturgu pidada küll *de iure* avatuks, kuid seal puudub siiski reaalne konkurents. Maagaasiturul tegeliku konkurentsi puudumisele on korduvalt osutanud nii Konkurentsiamet kui ka muud institutsioonid. Samuti on see probleem käsitlemist leidnud nii praegu jõus olevas kui sellele eelnenud energiamajanduse riiklikus arengukavas.

Kuna selline olukord on kestnud juba aastaid, siis tuleb otsida lahendusi, et muuta meie majanduskeskkond selles sektoris atraktiivsemaks ja aidata kaasa konkurentsi tekkele. Gaasiülekandevõrgu omandilise eraldamise nõude kehtestamine selle seadusega on tähtis samm selles suunas. Tegeliku konkurentsi tekkimine maagaasiturul toob kaasa soodsamad hinnad tarbijatele ning parandab varustuskindlust. Tuleb märkida, et maagaasi hinnad tänapäeva maailmas erinevad väga suurel määral. Iseäranis tähelepanuväärne on Ameerika Ühendriikide gaasiturul viimase paari aastaga toimunud hinnalangus, tänu millele on maagaasi hind seal märksa odavam kui Euroopas. Üks põhjus on olnud nn kildagaasi tootmine. Kildagaasi plaanitakse arvestatavas mahus tootma hakata ka näiteks Poolas. Sellised arengud annavad lootust, et praegused gaasihinnad ei ole mitte kivisse raiutud.

Gaasiturul konkurentsi tekitamine on teema, millele tasub kindlasti mõelda. Seetõttu leian IRL-i fraktsiooni esindajana, et tarbijate võimalik võit selle eelnõu seadusena vastuvõtmisest kaalub üles riskid, millele eelnõu menetlemisega seoses on tähelepanu juhitud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Siinviibijatest võib-olla kolleeg Nestor mäletab, kuidas siin saalis 1999. aastal kaklus puhkes. Lugu oli nii, et alguses võttis sõna Janno Reiljan majandusküsimuses. Peale seda läks pulti tollal väga-väga noor Meelis Atonen ning rääkis midagi vanadusest ja mitte midagi aru saavast professorist. Siis Janno Reiljan hakkas karjuma, et kui mõni tudeng

läheks talle selliste vaadetega eksamile, ei saaks talle isegi mitte kahte panna. Ja siis läks niiviisi, et Janno Reiljan istus seal akna juures ja Atonen istus umbes seal, kus praegu istub härra Palling. Sealt kõlas, et ise oled loll või midagi selletaolist. Janno hakkas ridade vahelt läbi minema, et oma mehesõna nüüd juba jõuga maksuma panna. Aga kuna tal on kahjuks väga nõrk nägemine, mingi miinus kaheksa või miinus kakskümmend kaheksa – ma ei tea, igatahes väga nõrk –, siis ta ajas read segi ja mõtles, et ta on juba kohal ja seisab Atoneni kõrval, aga tegelikult hakkas ta proovima peksa anda Jüri Tammele, mis on muidugi omaette julgustükk.

Õnneks on see olnud ainus selline intsident, mida ma siin seitsme või kaheksa aasta jooksul olen näinud. Minult ja Toomas Savilt küsiti kunagi Ukrainas, kui tihti te blokeerite mikrofonid. Mida tähendab "blokeerite mikrofonid"? Aga tulete fraktsiooniga välja ja kedagi muud siia juurde ei lase. Siis me kinnitasime, et meil ei ole sellist asja. Kui meie vastas istusid seal koalitsioon ja opositsioon ning ma küsisin, kes need tublid kantpeadega kolm noormeest nende vahel on, mis fraktsioonist nemad on, siis öeldi, et need on ihukaitsjad. Keda nad siin kaitsevad? Vastus oli, et nad kaitsevad üht poolt teise poole eest, et nad ei hakkaks omavahel kaklema.

Kolleeg Kõiv küsis, miks sotsid ja kesk sõdivad siin energiaiseseisvuse vastu. Ma panin selle kohe kirja, kõik ülejäänud võtsin juba stenogrammist. Ma pean selgitama, et mitte keegi ei sõdi. Mina isiklikult esitasin oma küsimused, sest ma kuulsin oma kabinetis – mul ei olnud see kavas, mul on praegu muud tegevust –, aga ma kuulsin, mida ettekandja rääkis. Küsis kolleeg Randver ja vastus kõlas niiviisi: "See on ju selge. Ma usun, et meile kõigile siin saalis on selge, et üksnes eelnõu abil mitte midagi ei muutu." Igal inimesel tekib küsimus, millega me siis tegeleme, kui midagi ei muutu. Kadri Simson küsis. Ja vastus oli: "Ma ei ole kindel, et ma tean päris täpselt, mida tegi Läti." No see on viisakas vormis tunnistus, et ma ei tea sellest eriti midagi. Reps ja Allik küsisid vastutuse kohta, ka nemad ei saanud vastust. Ma küsisingi sellel teemal. Ja mis ma sain vastuseks? Algas: "Kõik need väited on teie tõlgendus sellest debatist, mis täna siin saalis käimas on." Ei ole tõlgendus, need on

autori sõnad, see on autoritekst, suisa autori-tasu peaks selle eest maksma. Ja vastuse lõpp oli selline: "Mind isiklikult teeb murelikuks, et Eesti Vabariigis on tänaseni teaduste akadeemia ..." Vaat selles kohas mul tekkis kramp – kedagi teeb murelikuks see, et Eesti Vabariigis on tänaseni Teaduste Akadeemia?! –, aga õnneks läks lause edasi ja kõlas nii: "... et Eesti Vabariigis on tänaseni teaduste akadeemia energeetikanõukogu, kes väga selgelt ähvardab nii majanduskomisjoni kui kogu rahvast." Nii, majanduskomisjon on meil kogu rahvas!

Palun lisaiega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaks.

Mihhail Stalnuhhin

"... et kui me ei taha Venemaa Föderatsiooni ja Gazpromiga hästi läbi saada ja teha nii, kuidas see neile meeldib, siis tekivad meil raskused. Kas teie, härra Stalnuhhin, arvate, et sellised väited sobivad Eesti Vabariiki?" Mis pistmist on sellel, mis mina arvan nendest väidetest, meie tänase debatiga? Selgitage mulle! Selgitage seda mulle, need inimesed, kes te esitasite siin küsimusi sotse ja Keskerakonda halvustades!

Kuulge, me ei kaota mitte ainult suhtlemisvõimet, meil on kadumas demokraatlikud alused. Kuidas see võib nii olla?! Me oleme ju siin saalis selles mõttes kõik ühesugused, et meid kõiki on rahvas valinud. Kui mina esitan küsimuse, siis see on samaväärne küsimus kui ükskõik kelle teise küsimus. Ma nõuan, et ma saaksin vastuse. Kui te ei tea faktilist vastust, siis öelge, et te ei tea, või nentige viisakas vormis, et majanduskomisjonis seda ei arutatud. Kõik saavad hästi aru. Milleks on seda vaja?

Mis see on: "Kas teie, härra Stalnuhhin, arvate, et sellised väited ..."? Miks mina pean siin arvamust avaldama? Erinevalt teist ma ei käi Vene saatkonnas vastuvõttudel, mul ei ole viimane aasta ka Venemaa viisat olnud ja ma ei ole väga ammu seal käinud. Üldse, minu tegevusvaldkonnad ei ole mitte kuidagi seotud Venemaa Föderatsiooniga. Miks minul peab Venemaa Föderatsiooni, Austraalia või, ma ei tea, näiteks Timbuktu linna seisukoht selge olema?

Kolleegid, majandusega peavad tegelema majandusinimesed majanduslikult. Ma kogu

aeg võrdlen seda, mis toimub siin ja mis minu kodulinnas. Mitte kunagi ei ole seal sõltunud ükski ehitus, ükski uus tootmine ega miski muu sellest, mis erakonnast on investor või keegi teine tähtis isik. Miks siin peab neid solvanguid kuulama? Miks keegi kogu aeg mõtleb, et on väga tark niiviisi majandus poliitika peale ümber keerata? Tee kaudselt neile kõigile selgeks, et ta on riigivaenlane, ja siis on asi korras, siis oled ise pehme ja karvane!

Ei tea, kas on mingit mõtet sellist kõnet siin üldse pidada, aga vähemalt te saite teada ühest väga toredast Riigikogu saalis toimunud intsidendist. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Igor Gräzin! Kaheksa minutit.

Igor Gräzin

Austatud proua esimees! Lugupeetud kolleegid! Mul ei ole kõnet, ma hakkän ükshaaval vastama.

Kolleeg Jaan Õunapuu! Teema on üleval detsembrist 2005. See kerkis üles kaks nädalat pärast seda, kui Gerhard Schröderist sai Nord Streami aktsionäride nõukogu esimees. Siis tõsteti esimest korda üles küsimus, mis saab Eesti Gaasist ja gaasivõrkudest. Sa ütled, et ootame veel. Selge – kuus ja pool aastat ootasime, ootame veel kuus ja pool! Kui miskit ei ole tehtud kiirustades, siis pole kiirustades tehtud seda. Muide, ma ei tea, aga mina olen niimoodi aru saanud, et majanduskomisjonis tehti need otsused konsensusega. Seal ei ole olnud parandusi ega mitte midagi. Kuidas siis nüüd sotside seisukoht äkki muutus?

Edasi, järgmine punkt, Mihhail ja solvamine. No tere, talv! Tuleta meelde, kuidas on Eesti Gaas meiega suhelnud – muide, veel täna hommikul! Ma ei räägi sellest, et ISO ehk proto-ISO, ITO jne on olnud laua peal aastaid. Mul on käsikirjad alles alates aastast 2007. Kui sa arvad, et ma olen mitu korda kohtunud Eesti Gaasi esindajatega, siis tegelikult ei ole. Selle pärast, et kui sa lähed sinna, siis on nad ära sõitnud või ei ole neil aega jne. Eesti Gaas ei suhtle! Muide, vähe sellest, mul on üldse küsimus, kellega ta suhtleb. Ütleme niimoodi, et ka Gazpromi kõrgemas juhtkonnas on teatavasti tekkinud küsimused. Kas ma pean tsiteerima Vladimir Vladimirovitš Putinit – no teda me

peame ju ometi uskuma! –, kes on öelnud, et Gazpromi ja tarbijate vahel on poolkriminaalsed struktuurid. Seejuures Putin nimetas ka, kes need on. Eesti Gaas susserdab kahtlasi asju.

Nüüd Arvi Hamburg ja teaduste akadeemia. Ma ei tea eriti palju ei tema teadusest ega akadeemiast. Muide – üks asi veel, ta on nüüd TTÜ energeetikateaduskonna dekaan. Probleem pole ainult selles, mis ta räägib. Probleem on selles, et millegipärast ei pidanud ta võimalikuks mitte kellelegi öelda, et ta on Eesti Gaasi nõunik ja esindab Eesti Gaasi huvisid. Küsimus: miks? Sina, Mihhail, pead ütleva, kellega sa nüüd koos oled, minul on ka *disclosure*, aga tema on üksnes "teaduste akadeemia". Vaat see tekitab küsimusi, sest väike varjamine tekitab suure mure.

Läheme nüüd edasi. "Anname Eesti Gaasile aega!", "Kas Eesti Gaas ei võiks muretseda alternatiivseid kütuseallikaid?" jne. Võib! Aga seitse aastat ei ole ta seda teinud. Siitsamast on Riigikogu liikmed – muide, ka minu erakonnakaaslased – öelnud, et saaks kütust mujaltki osta, näiteks Kesk-Aasiast. Selle peale Eesti Gaas ütles, et ostke kust ja mida tahes, aga meie võrkudesse te sisse ei saa.

Läheme edasi, järgmine asi. See on, muide, Hamburgi ja väga mitmete teiste trikk, et ise küsin ja ise ka vastan. Esimene küsimus: aga mis juhtub siis, kui tuleb gaasikatkestus? Sellega pole keegi ähvardanud, sest gaasikatkestusi Eesti suunal pole olnud ja Gazprom on oma tarnelepinguid Eesti suhtes alati ausalt täitnud. Mul pole vähimatki alust arvata, et Gazpromi kõrgemas juhatuses istuvad sellised kaabakad, nagu Hamburg on püüdnud väita. Gazprom on aus, suur ja väga soliidne firma ning neid hirve õhutavad ebaausad inimesed.

Järgmine teema: nüüd me võtame hinna alla. See ei ole, muide, väga kindel. Kindel on hoopis see, et me oleme kõik need aastad tohutult üle maksnud ja tagantjärele on see teada. Mis juhtub homme? Väga raske öelda, kuna energiakandjate hinnad tõusevad ja ma ei tea, kui palju reaalselt tausta on sellel kildagaasi jutul, eriti mis puudutab Poolat. Eks tulevik näita.

Ma tahaksin rõhutada ühte asja. Kui Eesti Gaasi juhtidel on natukene mälu ja südametunnistust, siis nad tunnistavad seda. Nendega on püütud rääkida aastaid, nad on hakanud rääki-

ma alles väga-väga hiljuti. See aga, et täna hommikul tuli selline kiri, milles sisaldub täiesti varjamatu šantaaž ja mis on kirjutatud üldiselt viisakusetus toonis, on meile solvav.

Sõbrad, palun saage ühest asjast aru: aeg on täis! Me oleme otsinud ja oodanud liiga kaua koostööd Eesti Gaasiga. Meiega ei räägitud kuus aastat. Siin oli juttu, et me peame õppima teiste kogemustest. Ma arvan, et me peame õppima ka omaenese kogemustest ja tegema väga lihtsa järelduse: no on ikka jama, et me kõike seda varem ei teinud! Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo! Kaheksa minutit.

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Midagi siin päikese all ei ole uut – tikuvad korduma samad asjad, mis juba kunagi olnud on. Kui mõne aasta eest arutati siin saalis seaduseelnõu, mis nägi ette elektrituru täieliku avanemise 2013. aastal, siis kõlasid just opositsiooniridadest hoiatused ees ootavast hinnatõusust. Juba tol ajal oli selge, et märgatav hinnatõus tuleb, aga see tundus kuidagi kaugel olevat ja ohtu ei tajutud täiel määral. Nüüd, kui suurtarbijad on omal nahal tundnud Nord Poolis hinnahüppeid, on 1. jaanuaril kõiki tarbijaid ees ootav järsk hinnatõus käega katsutav. Tekib küsimus, miks ma sellest ammusest asjast siin räägin. Ikka sellepärast, et just täna menetletava eelnõuga 166 valmistab valitsus ette maagaasi tarbijatele järgmist 1. jaanuari 2013 – seda hinnatõusude mõttes. Kas see päev saabub aastal 2016, 2017 või 2018, pole teada, aga see saabub vältimatult. Täna tundub, et too päev on kaugel, aga see jõuab kätte väga kiiresti.

Eelnõus nõutav gaasivõrkude omandi lahutamine tuleb lõpptulemusena kinni maksta ikkagi tarbijal. Ükskõik, kes need võrgud turuväärtuse alusel omandab, soovib ta kindlasti oma investeeringu tagasi teenida ja hakkab loomulikult kõikvõimalike põhjendustega investeerimisvajadustele viidates võrgutasusid suurendama. Näiteid ei ole vaja kaugelt otsida. Elering OÜ eraldati Eesti Energia omandist 2009. aasta lõpus ja praeguseks on kodutarbija elektriarvel võrguteenuse osa kasvanud 28,6%. Tagajärg on, et elektri hind moodustab juba

ainult 1/3 tarbija makstavast rahast – 2/3 moodustavad võrgutasud ja muud riigi kehtestatud maksud.

Sama tulemuseni jõuame aastate pärast ka gaasiga. Tarbijale ei ole mingit tähtsust, et summas, mida ta gaasi tarbimise eest maksab, on võib-olla gaasi hind väiksem kui võrgutasud – tema peab ju kõik kinni maksma. Ehkki väidetakse, et gaasivõrgu võib omandada ükskõik kes, kellel on seaduseelnõus ette nähtud vajalikud tingimused täidetud, on üsna tõenäoline, et selle omandab riigi omanduses olev Elering. Millegipärast toimetab selle seaduseelnõu ümber kõige rohkem just Elering. Seda kinnitab ka see, et Taavi Veskimägi on välja öelnud, et Vabariigi Valitsus on teinud Eleringile ülesandeks luua gaasivõrkudealane kompetents. Seda tehakse jällegi raha eest, mida tarbija maksab võrgutasudena, sest võrgutasud on ju Eleringi sissetulek. See on loogiline ka sellest vaatevinklist, et meie liberaalsele valitsusele tundub natsionaliseerimine olevat väga meelepärane tegevus – pean silmas hiljutist töötukassa natsionaliseerimist. Mõneti on see Eleringi *know-how* loomine muidugi veidi imelik, samamoodi võiks näiteks anda Tallinna Sadamale ülesande hankida omale oskusteavet lennunduse alal.

Ma ei hakka pikemalt peatuma sellel, et tulenevalt Euroopa Liidu gaasi siseturu direktiivi erandist ei ole meil praegu vajadust mitte mingisuguseid muudatusi teha. Nõue hakkab kehtima siis, kui Lätil või Soomel ja nende kaudu ka Eestil tekib ühendus Euroopa ühtse gaasivõrguga. Küsimus on selles, et kui me oleme otsustanud liikuda kiiremini, kui igasugused nõuded ja vajadused ette kirjutavad, siis miks valida selleks tarbija jaoks kõige kallim tee: ülekandevõrgu omandist lahutamine. See tee on kõige komplitseeritum, kuna juhul, kui võrkude omanik ei soovi neid võõrandada, läheb käiku sundvõõrandamine, millega võivad kaasneda pikad ja piinarikkad kohtuprotsessid.

Ka Riigikontroll on oma arvamuses välja toonud planeeritud variandi puhul terve rea küsitavusi. Näiteks ei ole tehtud Eesti-põhiseid uuringuid, mis näitaksid valitud lahenduse mõju energijulgeoleku, varustuskindluse ja konkurentsi suurenemisele. Tuginetud on Euroopa Komisjoni materjalidele, jättes hindamata nende asjakohasuse Eestis.

Oma eesmärgi täidaks samaväärselt direktiiviga lubatud variant, mis seisneks sõltumatu ülekandevõrguoperaatori loomises: ülekandevõrgu omanik asutab ettevõtte, kes omab torustikke. See on nn ITO variant. ITO juhtimine ning teenuste ost-müük on väga rangelt reguleeritud ja kontrollitud Konkurentsiameti poolt. Riigil on õigus määrata nõukogusse nii ministeeriumi kui ka Konkurentsiameti esindajaid. Hindade reguleerimine, torustike kasutamine, investeringuotsuste tegemine jms toimub ainult kooskõlas Konkurentsiametiga.

Eeltoodust nähtub, et võrgu kasutamise üle on sel juhul kehtestatud täielik kontroll. Ei toimu mingeid torustike sundvõõrandamisi ega kohtuprotsesse. Tarbija ei pea kinni maksma võõrandamisega seotud kulutusi. Igasugused jutud väiksemast varustuskindlusest ja energijulgeolekust ei ole tõsiselt võetavad. Torustikud asuvad Eesti territooriumil ja nagu juba selgitatud, juhitakse nende kasutamist Konkurentsiameti kontrolli all.

Lähtudes eesmärgist kaitsta tarbijat tulevikus samasuguse hinnatõusu löögi eest, mille põhjustab elektrituru avamine, on Eesti Keskerakonna fraktsioon esitanud muudatusettepaneku, milles on põhjalikult lahti kirjutatud sõltumatu ülekandevõrguoperaatori loomine. Kahjuks pean nentima, et majanduskomisjoni enamus eelistas suurt hinnalaksu tulevikus ega toetanud meie ettepanekut. Loodan, et täiskogu mõtleb ka nende peale, kes soovivad tulevikus gaasi mõistliku hinnaga tarbida, ja toetab meie ettepanekut. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Ma tükk aga mõtlesin, kas ma tulen pulti või ei tule. Siis lõpuks otsustasin, et ikkagi tulen, sest minu mure kogu selle tänase menetletava teema puhul on natukene teist laadi. Eesti on viimasel ajal päris palju pööranud tähelepanu sellele, kuidas välja näha. Meie tasakaalus riigieelarve, 2% SKT-st meie kaitsekulutusteks ja kõik muud sellised tegurid, mis on väga õiged, näivad ka teistele väga toredad ja Eesti tundub olevat imearmas tubli väikeriik. Täna siin saalis sai mulle selgeks üks asi. Kui sa tahad võidelda Venemaaga, siis leia selleks venelane.

Kõik Vene-vastased on öelnud, et venelasi ei saa usaldada, nad jooksevad sõjas vastase poole üle. Igor Gräzin ei jookse mitte kunagi üle Gazpromi poolele. Igor Gräzin kaitseb Eestit viimse veretilgani, olles rahvuselt venelane. Selle üle on mul siiralt hea meel, selliste kodanike kõrval ma julgen uskuda Eesti iseolemise kestmisse veel pikkade aastate jooksul.

Paraku ei ole siin täna väga palju räägitud sellest, mis toimub gaasiturul maailmas tervikuna. Kahjuks väited, et Eestis makstakse gaasi eest üle mõistuse kõrget hinda, ei vasta tõele. Kui me võtame ette julma tabeli, siis näeme, et tegelikult on gaasi baashind mujal Euroopa Liidus märksa kõrgem, kui maksab Eesti tarbija. Ma ei räägi siin kavalalt riigimaksudest – riigimaksud on Eestis tõepoolest tublid. Sellest tuleb aga selles mõttes aru saada, et kust neid makse siis ikka korjatakse.

Me tegelikult närimme seda tänast probleemi eelkõige sellepärast, et üleüldse ei oleks tulnud infrastruktuuriobjekte omal ajal erastada. Siis läks valesti ja täna me sisuliselt oleme kordamas Eesti Raudtee *case*'i. Seda, muuseas, tunnistavad ka koalitsioonipoliitikud. Ega midagi parata ei ole, tagantjärele vigade parandamine kipubki vahel olema väga kallis.

Probleem on ju selles, et Eesti Gaas on oma ülekandevõrgud müügiettevõttest eraldanud. Tegelikult saaks seal rakendada kollektiivse juhtimise printsiibil riigi osalust ka ilma võõrandamata, aga see on teema, millest isegi rääkida ei taheta. Igor Gräzin väitis, et Eesti Gaasi juhtkonnaga ei ole võimalik kohtuda. Mina olen kohtunud Eesti Gaasi juhtkonnaga ühe korra. Ma ise palusin seda, sest ma tahtsin aru saada, mis tegelikult toimub. Ma sain selle kohtumise nädala jooksul. Järjekordselt ei ole ma nõus, et nad ei ole olnud dialogiks avatud.

Hästi räige on kuulata seda Gazpromi juttu. Eesti Gaasi aktsionäride hulgas 67% on Euroopa Liidu residendid, kaasa arvatud muuseas 17%-ga Soome riigifirma Fortum. Me võiksimme Eesti rahva hirmutamise Gazpromi kolliga ükskord ära lõpetada. Kui see tuleb veel vene inimese suust, siis on see ikka päris jube.

Täna võiks Eesti Gaas ju tegelikult käsi hõõruda. Kui me läheme välja sundvõõrandamise peale, siis on neil mõistlik mingi hinna eest – loomulikult, seda me täna ei tea – väga tore seda kõike hageda kohtus. Muuseas, siit tuleneb minu pulti tulemise peapõhjus. Vaada-

ke, kui me oleme suutnud näida Euroopas jube toreda riigina, siis kujutage endale ette, kuidas see mõjub meie ärikliimale ja investeerimiskeskonnale tervikuna, kui Eesti riik peaks sellise majandustehingu kaotama rahvusvahelises kohtus. Ma olen selle pärast sügavalt mures. See ei anna küll enam erilist kindlust, kui Eesti on koht, kus sulle kunagi midagi müüakse ja siis ühel hetkel otsustatakse see asi sinu käest lihtsalt jõuga ära võtta. Muuseas, ma olen nõus, et taotletav eesmärk on õige. Aga kas seda peab tegema niimoodi närviliselt ja analüüsivõimata ning lihtsalt, andke andeks, julmalt – selles ma küll kindel ei ole. Ma arvan, et oleks võimalik leida mingi mõistlik lahendus, mis näitaks Eestit ka väljapoole palju ilusamana. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole. Sulgen läbirääkimised.

Läheme nüüd muudatusettepanekute läbi vaatamise juurde. Muudatusettepanek nr 1 on majanduskomisjoni esitatud, juhtivkomisjoni ettepanek: arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 2 on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon teeb ettepaneku jätta see arvestamata. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Jah, paneme selle ettepaneku hääletusele. Valmistume hääletuseks.

Head kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 2, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon ja juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku poolt hääletas 15 Riigikogu liiget, vastu 45, erapooletuid oli 3. See-ga jääb see arvestamata.

Muudatusettepanek nr 3, majanduskomisjoni poolt, juhtivkomisjon: arvestada täielikult; nr 4, majanduskomisjoni poolt, arvestada täielikult; nr 5, majanduskomisjoni poolt, arvestada täielikult; nr 6, majanduskomisjoni poolt, arvestada täielikult; nr 7, majanduskomisjoni poolt, arvestada täielikult; nr 8, majanduskomisjoni poolt, arvestada täielikult; nr 9, ma-

janduskomisjoni poolt, arvestada täielikult; nr 10, majanduskomisjoni poolt, arvestada täielikult; nr 11, majanduskomisjoni poolt, arvestada täielikult; nr 12, majanduskomisjoni poolt, arvestada täielikult; nr 13, majanduskomisjoni poolt, arvestada täielikult; nr 14, majanduskomisjoni poolt, arvestada täielikult. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud.

Kuna Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon tegi ettepaneku eelnõu 166 teine lugemine katkestada, siis peame seda ettepanekut hääletama. Valmistume hääletamiseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud ettepaneku eelnõu 166 teine lugemine katkestada. Palun võtke seisukoht ja hääletage!

Ettepaneku poolt hääletas 28 Riigikogu liiget, vastu oli 44, erapooletuid ei olnud ühtegi. Ettepanek ei leidnud toetust.

Seaduseelnõu 166 teine lugemine on lõppenud ja üheksanda päevakorrapunkti käsitlemine samuti.

10. Konkurentsiseaduse muutmise seaduse eelnõu (195 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Liigume kümnenda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud konkurentsiseaduse muutmise seaduse eelnõu 195 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli majanduskomisjoni liikme Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Majanduskomisjon arutas oma 14. mai istungil Vabariigi Valitsuse algatatud konkurentsiseaduse muutmise seaduse eelnõu teisele lugemisele saatmiseks. Komisjoni istungile kutsutud Agris Peedu, kes täidab Rahandusministeeriumis halduspoliitika asekancleri ülesandeid, ning riigihangete ja riigiabi osakonna juhtivspetsialist Maris Kalda esitasid ülevaate nelja muudatusettepaneku sisust ning andsid lisaselgitusi. Komisjon otsustas konsensusega saata seaduseelnõu Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks s.a 30. mail, teha täiskogule ettepanek eelnõu 195 teine lugemine lõpetada ja juhul, kui teine lugemine lõpetatakse, viia kol-

mas lugemine läbi 6. juunil ning eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Toomas Tõniste! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Läheme muudatusettepanekute juurde. Esimene muudatusettepanek on majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult; teine muudatusettepanek majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult; kolmas muudatusettepanek majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult; neljas muudatusettepanek majanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult.

Muudatusettepanekud on läbi vaadatud ja seega eelnõu teine lugemine lõppenud.

11. Riigilõivuseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (203 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane 11. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 203 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli majanduskomisjoni liikme Kalev Lillo!

Kalev Lillo

Proua eesistuja! Head kolleegid! Annan ülevaate Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 203 arutelust teisele lugemisele saatmisel. Tähtjaks ei laekunud mitte ühtegi muudatusettepanekut. Sellega võiks justkui lõpetada, aga meil siiski toimus väike arutelu komisjonis. See tulenes sellest, et Eesti haagisetootjad olid väidetavalt kirjutanud ühe kirja nii ministeeriumile kui ka majanduskomisjonile, mida siiski mitte kuskilt ei õnnestunud leida. See oli ainult koopiana minu isiklikku postkasti tulnud ja meil ei olnud nagu ametlikku alust seda menetleda. Küll aga küsisime Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi esindajate käest selle kohta kommentaare.

Lühike kokkuvõte on selline, et kui arvestada haagisetootjate soovi vähendada haagiste pealt nõutavaid riigilõive, siis see tekitaks riigieelarves puudujäägi umbes 650 000 eurot,

mis praegu ei ole kuidagi talutav. Probleem on aga tõsine. Nad väidavad, et need lõivud ei ole kulupõhised. Lõpuks jõudsimme majanduskomisjonis otsusele, et me praegu läheme eelnõuga edasi, aga teeme omalt poolt Rahandusministeeriumile ja Riigikogu rahanduskomisjonile järelepärimise ning palume neil tulevikus selle teemaga tegelda.

Kokku võttes otsustasime saata Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse ja ühis-transportiseaduse muutmise seaduse eelnõu 203 Riigikogu täiskogule teiseks lugemiseks s.a 30. mail. Poolt oli 8 komisjoni liiget, 2 olid vastu, 0 erapooletut. Teiseks otsustas komisjon teha täiskogule ettepaneku teine lugemine lõpetada. Jälle oli poolt 8 komisjoni liiget, 2 olid vastu, 0 erapooletut. Kolmandaks, juhul kui teine lugemine lõpetatakse, viia kolmas lugemine läbi 2012. aasta 6. juunil ettepanekuga eelnõu seadusena vastu võtta. Taas 8 poolt, 2 vastu, 0 erapooletut. Nagu ma ütlesin, neljas otsuse punkt oli teha järelepärimine Rahandusministeeriumile ja Riigikogu rahanduskomisjonile. See otsus võeti vastu konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur aitäh, Kalev Lillo! Kas on kõnesoove? Kõnesoove ei ole. Kuna selle seaduseelnõu muutmiseks ei laekunud ühtegi ettepanekut, siis ei ole meil ka midagi läbi vaadata. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

12. Kogumispensionide seaduse ja riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (213 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane 12. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kogumispensionide seaduse, riikliku pensionikindlustuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 213 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Vanemapensionide ehk siis korrektselt öeldud kogumispensionide seaduse ja riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu arutas sotsiaalkomisjon mitmel istungil. Annangi teile ülevaate aruteludest ja küsimustest, mis tõusetusid, ning proovin neile ka vastata, nii nagu see komisjonis käsitletud sai.

Vabariigi Valitsuse algatatud kogumispensionide seaduse, riikliku pensionikindlustuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine lõpetati tänavu 9. mail. Sotsiaalkomisjoni ettepanekul määras Riigikogu esimees muudatusettepanekute tähtajaks 2012. aasta 14. mai kell 14. Tähtajaks laekus kolm muudatusettepanekut, kõik sotsiaaldemokraatliku erakonna fraktsioonilt. Sotsiaalkomisjon tegi kolm muudatusettepanekut.

Peale kogumispensionide seaduse, riikliku pensionikindlustuse seaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimese lugemise lõpetamist kogunes sotsiaalkomisjon eelnõu arutama ja teiseks lugemiseks ette valmistama kolmel istungil: 15., 17. ja 28. mail. Sotsiaalkomisjonis nendel istungitel toimunud arutelu oli järgmine. Sotsiaalkomisjon kaasas eelnõu arutelluse Eesti Pensionäride Ühenduste Liidu ja Eesti Lasterikaste Perede Liidu esindajad, kes osalesid aktiivselt komisjoni 15. mai istungil ning toetasid eelnõu menetlemist ja seadusena vastuvõtmist. Eesti Pensionäride Ühenduste Liidu mure oli, kas vanemapensionile minev raha tuleb olemasoleva pensionisüsteemi arvelt või on tegu riigieelarvest lisanduva rahaga. Vastus oli, et see raha antakse riigieelarvest lisaks, ühtegi senti olemasoleva pensionisüsteemi arvelt ära ei võeta. Selle lahendusega jäid nad rahule.

15. mai istungist võtsid osa Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna pensionipoliitika juhi kt Liidia Soontak, Sotsiaalministeeriumi õigusnõunik Reet Kodu, sotsiaalministri nõunik Anni Tooma, Rahandusministeeriumi kindlustuspoliitika osakonna nõuniku kt Kertu Fedotov ning Rahandusministeeriumi kindlustuspoliitika osakonna peaspetsialist Tõnu Lillelaid. Komisjoni arutelu keskendus kolme suuremale probleemiringile.

Esimene on nende isikute ring, kellel on õigus pensionilisale riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel. Keskenduti teemale, kas see ring on piisav või tuleks nende isikute hulka lisada ka rahvapensioni saajad. Sotsiaalministeeriumi esindajad selgitasid, et õigus rahvapensionile tekib ainult Eestis elamise alusel. Samale küsimusele vastas täna infotunnis ka sotsiaalminister. Kogumispensioni täiendavaid sissemakseid või ka pensionilisa riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel antakse inimestele, kes on konkreetselt panustanud, kellel on pensioniõiguslik staaž ja kelle eest on laekunud sotsiaalmaks. Eesmärk on korvata lünki, mis inimesel on tekkinud seetõttu, et ta pole laste kasvatamise tõttu saanud mõnda aega töö käia.

Teine suurem küsimusteriing oli seotud sellega, mis tingimustel saab pensionifondi osakuid pärida. Selle teema tõstasid ka Eesti Lasterikaste Perede Liidu esindajad. Rahanusministeeriumi töötajad selgitasid, et teise pensionisamba sissemaksete eest omandatakse kohustusliku pensionifondi osakuid. Kui üks inimene, kellel on õigus täiendavatele sissemaksetele, sureb varakult, näiteks kui laps on alla 3-aastane, ehk siis sel perioodil, kui tehakse veel sissemakseid pensioni teise sambasse, siis edasi tehakse sissemakseid teise vanema kontole. Kui inimene sureb enne pensioniea saabumist, siis toimub pärimine üldises korras, kui aga peale pensioniea saabumist, siis sõltub pärimine sellest, millise väljamaksete süsteemi on inimene personaalselt valinud. Kui väljamakseid tehakse otse pensionifondist ja vara on pensionifondi osakute hulgas, saab seda ka pärida. Kui inimene on sõlminud kindlustuseltsiga eluaegsete annuiteedimaksete lepingu, siis sõltub pärimine sellest, mis tingimustel on pensionileping sõlmitud, näiteks kas on kehtestatud garantiiperiood, mis tähendab, et perioodi lõpuni jätkatakse pensioni maksmist mõnele pensionäri määratud isikule, kes võib olla näiteks tema abikaasa. Kui aga pensioniperioodi määratud ei ole, siis elukindlustuslepingute puhul tavapäraselt pärimist ei toimu.

Kolmandaks, Sotsiaalministeerium tegi ettepaneku täiendada eelnõu hoopis uue teemaga, mis puudutab puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmist. Nimelt on plaanis kehtestada 1. septembrist puudega isiku kaart. Kuna sellega on kiire, siis sooviski Sotsiaalmi-

nisteerium lisada selle teema täna arutatavale eelnõule. Kuid sotsiaalkomisjon otsustas konsensusena, et uusi teemasid me siiski ei lisa. Tegu on tervikliku teemaga, mis puudutab vanemapensioni süsteemi loomist, ja arvestades ka seadusandluse head tava, oleks me pidanud selle eelnõu menetluse katkestama, kui oleksime tahtnud sellesse uusi teemasid lülitada. See oleks tähendanud seda, et kevadistungjärgul vanemapensioni seaduse vastuvõtmine oleks läinud liiga kiireks ja see oleks rikkunud seadusloome selguse printsiipi. Me otsustasime lisada puudega isiku kaardi teema Riigikogu menetluses oleva ravikindlustusseaduse muutmise seaduse eelnõu juurde, mis on sellises etapis, et see ei nõua eelnõu menetluse katkestamist.

Nagu ma alguses ütlesin, laekus eelnõu muutmiseks kolm ettepanekut, kõik Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt. Ettepanekuid tutvustasid Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajad 15. mai istungil. Nende soov on, et jääks kehtima praegune süsteem ning kõiki lapsevanemaid koheldaks võrdselt. Kuna esimese ja teise pensionisamba kasumlikkust on raske hinnata, siis pidasid ettepaneku esitajad vajalikuks maksta kõikidele lapsevanematele pensionilisa esimesest sambast ning nende reeglite järgi, mis riikliku pensionikindlustuse seaduses sätestatud on.

Oli ka teema, mis puudutab küsimust, kui kaua peab lapsevanem lapse eest hoolitsema, teda kasvatama. Praeguse süsteemi järgi ehk siis esimese samba väljamaksete puhul on see nõue kaheksa aastat. Kui pärast 2013. aasta 1. jaanuari sündinud laste puhul makstakse kolme aasta jooksul ühe kokkulepitud vanema teise pensionisambasse sissemakseid, siis sellest tulenevalt too kaheksa aasta nõue ei kehti, vaid nõudeks kujuneb kolm aastat. Tekkis arutelu, kas see ikka on võrdne kohtlemine ja kas kolm aastat on piisav, et hinnata vanema panust lapse kasvatamisel, samal ajal kui enne 2013. aastat sündinud laste puhul oli nõue kaheksa aastat.

Komisjon ei pidanud võimalikuks Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud muudatusettepanekuid toetada. Eri aastatel sündinud lapsevanemate stardipunkt on tõesti erinev. On väga keeruline tagada inimestele täiesti võrdsete pensionide süsteemi. Valik teise pensionisamba ning täiendavate sissemakse-

te kasuks on tehtud samadel alustel ja põhjustel, mis pensionireformi tehes. Rahvastik vananeb ning ilma teise pensionisambata suurenevad esimese pensionisamba kulud märkimisväärselt. Seetõttu tuleb tulevikukohustused finantseerida juba praegu, mitte tulevikus. Täna ei ole ka vastust küsimusele, kumb pensionisammas on vanema jaoks soodsam, kas esimene sammas ning riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel makstav pensionilisa, või teise samba täiendavate sissemaksete eest omandatud pensionifondi osakud.

Algatajad on teinud tänaste prognooside alusel arvutuse, et need peaksid olema maksimaalselt võrdsed. Kuid euro täpsusega prognoose pensioni teise samba kasvu osas perspektiivis 30–40 aastat ei ole kahjuks võimalik teha. Tuleb meeles pidada, et esimene sammas kasvab aeglasemalt kui keskmine palk, samuti asjaolu, et pensioni aastahinde indekseerimisel kasutatakse riikliku pensionikindlustuse seaduse alusel kinnitatud indeksit, mille kasvuosa on eelnevalt läbi korrutatud koefitsiendiga 0,9. Seega pensioni aastahinne kasvab aeglasemalt. Teise samba pensioni väljamaksed sõltuvad inimese vanusest, valitud pensionifondist ning sõlmitud lepingu tingimustest.

Sotsiaalkomisjonile oli abiks õigus- ja analüüsiosakonna arvamus, et tuleb hinnata, kas eri pensionisüsteemide kasutamisel (siin on silmas peetud esimest ja teist sammast) on mõistlik eesmärk. Seletuskirjas on eelnõu eesmärgina nimetatud suurema iibe toetamist ning generatsioonidevahelise ebavõrdsuse kaotamist. Samuti tuleb arvesse võtta sotsiaaltoetuste ja kitsamalt suurema sündimuse toetamise erilist iseloomu. Need on suunatud tulevikku ega kehti tagasiulatuvalt. Ka Riigikohus on asja oma üldkogul arutanud ja asunud seisukohale, et sotsiaalsete õiguste tagamisel on seadusandjal avar diskretsiooniõigus ning sotsiaalpoliitilistest kaalutlustest lähtuvad valikud sõltuvad ka riigi majanduslikust olukorrast. Sotsiaalkomisjoni enda tehtud muudatused on täpsustavat laadi. Täpsustatud on sõnastust ning kasutatud mõisteid. Eelnõus on tehtud keelelisi parandusi, mis on eelnõu tekstis alla joonitud.

Komisjoni otsused olid järgmised: sotsiaalkomisjon tegi 17. mai istungil konsensusliku ettepaneku võtta eelnõu teine lugemine täiskogu istungi päevakorda 30. mail 2012. aastal.

Teise lugemise lõpetamise poolt oli viis komisjoni liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Üksmeelne oli ka kolmas otsus: juhul kui me täna teise lugemise lõpetame, võiks kolmanda lugemise viia läbi 6. juunil ja eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Eiki Nestor, teie küsimus!

Eiki Nestor

Aitäh! Muidugi aitäh komisjoni esimehele, et ta eelnõu seletuses toodud põhjendusi sotsiaaldemokraatide muudatusettepanekute kohta siin valgustas! Margus, ma pean sust lugu, aga ma usun, et sa said ise ka aru, et sisu kohta sa jätsid rääkimata. Sellepärast ma küsin nüüd uuesti. Miks me peame õigeks ühel juhul hinnata seda, et inimesed on last ka tegelikult kasvatanud, pärast 1. jaanuari 2013 sündivate laste puhul me enam selles nii kindlad olla ei taha, kuna esimese kolme aasta jooksul me kanname raha tema kontole üle ja pärast seda me ei tea, kas ta kasvatas last või mitte? See oli meie ettepanekute sisu. Kas sa põhjendad ära, miks see hea on?

Margus Tsahkna

Hea küsija! Ka mina pean sinust väga palju lugu. Ma olen ka selle küsimuse peale mõelnud. Siin on erinevad põhjused. Ühed on seotud selle loogikaga, mille autor ka sina ise oled – kogu see kogumispensionide süsteem, millele me väga kauges perspektiivis järjest rohkem üle läheme. 2013. aastast alates sündinud laste puhul on põhiprintsiip just nimelt see, et riik korvab kogumispensionide ehk teise samba sissemaksete vahe tekkimise. Varem sündinud laste puhul tõepoolest tehakse need väljamaksed esimesest sambast. Me ei muuda süsteemi, mis on seni kehtinud, ehk siis nõuet, et vanem peab olema kaheksa aastat last kasvatanud. Seal see erisus tekib. Need süsteemid ongi erinevad ehk see esimese ja teise samba pool.

Kindlasti oled sa hästi kursis sellega, et see paneb tegelikult riigieelarvele hoopis teistsuguse koormuse. Seal tekivad need erisused. Ma väga loodan, et realses elus on need väga üksikud erandjuhtumid, mille puhul see reaalne vahe ja need nõudmised ehk kaheksa aastat ja kolmeaastane sissemakse toob kaasa mingi-

sugused fataalsed tagajärjed. Ent eks me saa tulevikus seda süsteemi vajaduse korral täiendada. Aga selge on, et kogumispensionisüsteemile üleminekut on juba meie pensionisüsteemi muudatustega, mille loojate hulka ka sa ise kuulud, alustatud. Arvan, et kunagi osutub see väga tänuväärte teoks, kuna nõnda saab tagatud meie pensionisüsteemi jätkusuutlikkus.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Muidu hea idee, aga ma küsin, kust tuleb see raha nii praegu kui tulevikus. Kas see tuleb laenudest, kärbetest, maksutõusudest või kusagilt mujalt? Me teame ju, et ka pensionideks tulevikus raha ei jätku.

Margus Tsahkna

Hea küsija! Mis puutub riigi võimekusse pensione välja maksta, siis meie pensionisüsteem on jätkusuutlik. Seda küsija kindlasti teab, et olemasoleva pensionisüsteemi ja ka prognoositavate pensionide rea pealt ühtegi senti ei võeta. See raha tuleb riigieelarvest. See on riigieelarve strateegiasse planeeritud ning tuleb tänu majanduse ja meie eelarve kasvule. See on poliitiline otsus, mille me täna siin saalis langetame – see on sõna otseses mõttes poliitiline valik, kas me väärtustame laste kasvatamist, kas me tagame kõigi vanemate õiglaste kohtlemise või mitte. Kindlasti ei ole finantseerimise allikas mõne laenu võtmine või ajutise riigi tuluallika tekitamine. Tegu on väga kaugeleaatava otsusega, millega kaasnevate süsteemsete muudatuste mõju meie pensionisüsteemile on pikaajaline. Selle alus on laste kasvatamise töö väärtustamine ja selle ebaõiglaste kohtlemise likvideerimine, mis praegu meie pensionisüsteemis tegelikult sees on. Pärast 1. jaanuari 1991 sündinud laste puhul ei arvestata pensionilisa, aga enne 1991. aastat sündinud laste puhul see lisa arvestatakse kahe aastahinde suuruses.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul, teine küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Kas teie meelest vanemapension mõjutab ka sündimuskäitumist?

Margus Tsahkna

Aitäh, hea küsija! Sündimuskäitumist mõjutavad väga erinevad poliitilised otsused oma koosmõjus. Üks oluline tegur on, et see poliitika oleks stabiilne. Kindlasti on vanemapensioni kehtestamine väga positiivne sõnum inimestele, kes on otsustanud lapsi kasvatada või kes on seda juba teinud. Kergem on neid pereotsuseid teha, kui on teada, et riik väärtustab laste kasvatamist.

Aga vaatame nüüd konkreetseid arve. Kui me võtame kokkuvõttes summa, mida riik maksab iga lapse pealt pensionilisa alates aastast 2015, siis teeb see kolme aastahinde väärtuses ühe lapse pealt aastas 184,8 eurot praeguste prognooside järgi, kahe lapse puhul on see 369 eurot ehk peaaegu 370 eurot aastas, kolme lapse puhul aga juba 554,6 eurot aastas. See on konkreetne pensionilisa inimestele, kes on otsustanud laste kasvatamisse panustada. Ma arvan, et see annab kindlasti positiivse sõnumi. Eesti riik on näidanud, et üksipuha mis valitsus on võimul, pensionisüsteemi kerge käega ei muudeta. Ma loodan, et ka see põhimõtteline poliitiline otsus, mille me langetame täna ja järgmisel nädalal – täna me lõpetame teise lugemise –, jääb pikamaks ajaks kehtima, olenemata sellest, millised poliitilised jõud võimul on.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Ma just avasin oma *mailbox*'i ja vaatasin, et Euroopa Komisjon on täna saatnud oma soovitusel Eestile perioodiks aastani 2013. Seal on üks osa, mis puudutab otseselt tänast teemat, nimelt vanemahüvitist ja lastetoetusi. Meile antakse soovitus rohkem pöörata tähelepanu just nendele hüvitistele, mida saavad lapsed – seega rohkem tähelepanu pöörata lastele, mitte vanematele või vanavanematele. Mulle tundub, et me selle eelnõuga, mis on ju igati positiivne, kuidagi ignoreerime tegelikke vajadusi. Kuidas sa seda kommenteeriksid?

Margus Tsahkna

Hea küsija! Me oleme ju sotsiaalkomisjonis koos korduvalt arutanud laste vaesust ja perede olukorda ning ma arvan, et see ei pea olema mitte ainult praeguse Riigikogu, vaid ka tulevikus üks meie põhilisi teemasid, millega me kõikides valdkondades tegeleme, kui me langetame poliitilisi otsuseid. Minu arvates iga poliitilist otsust, mis langetatakse kas riigi, valitsuse või omavalitsuste tasemel, peaks analüüsima sellest vaatevinklist, kuidas see aitab kaasa laste kasvatamisele, perede ja laste olukorrale. Selles mõttes on konkreetne vanemapensioni kehtestamine ilmselge positiivne signaal. Aga see ei tähenda seda, et me ei peaks tegelema ka teiste probleemidega, mis on meil järjest paremini kaardistatud, ja küllap ka juba praegune Riigikogu koosseis peab järgmise kolme aasta jooksul tuliseid debatte, kuidas laste ja perede olukorda parandada.

Kindlasti üks meede ei välista teist, pigem need täiendavad teineteist. Aga see on väga õige, et need on meie põhiprobleemid, millega me peame tegelema, ja ma ei näe, et nelja Riigikogus esindatud erakonna esindajatel selles osas erilisi eriarvamusi on. Küsimus on meetodites ja võimalustes, mis riigil on. Kokkuvõttes on asjaomased otsused alati väga keerulised.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Aitäh, hea juhataja! Hea eeskõneleja! Kas sa oled nõus, et tegelikult see seadus parandab selle vea, et viimased 21 aastat on olnud nii, et taasiseseisvuse ajal sündinud laste vanemad ei ole pensionilisa saanud, kuigi varem sündinute eest on saadud?

Margus Tsahkna

Jah, hea küsija, tõepoolest on kummaline olukord, et me maksame Eesti Vabariigi eelarvest pensionilisa nende laste eest, kes on sündinud enne Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamist ja Eesti Vabariigis sündinud laste eest me seda ei maksa. See on ebaõiglus, mille vanemapensioni kehtestamine likvideeriks, ja me lisame siia veel kõigile ühe aastahinde suuruses vanemapensioni osa. Minu arvates on see riigile au küsimus hakata väärtustama ka

Eesti Vabariigis sündinud laste kasvatamist. Jah, just nimelt! Avalikkuses pole see kuigi palju arutusel olnud, kuid tõepoolest, vanemapensioniga me likvideerime selle ebaõiglase olukorra ja taastame oma au.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem küsimusi teile ei ole. Avame läbirääkimised. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Mõtlesin, et kiusan teid veidi, valaks kohe õli tulle. Üldiselt ma arvan, et kui erakondadel oleks võimalik kasutada oma ideede läbitöötamisel ekspertide abi, siis nad selliseid eelnõusid siia ei tooks. Aga see on sissejuhatuseks, õli tulle valamiseks. Nüüd asja juurde. Kui ma lähen üle aja, siis vabandust! Tegelikult palun aega juba ette juurde!

Aseesimees Laine Randjärv

Annan teile siis kohe kaheksa minutit.

Eiki Nestor

Kuna kolleeg Tsahkna rääkis juba ka ettevõtmise teoreetilisest poolest, siis ma pikalt sotsiaalkindlustuse teooriasse ei lasku. Meie praegune esimene samm, mille puhul vanemahüvitist makstakse pensionilisana, on puhtal kujul solidaarne süsteem. Kogumispension isenesest on puhtal kujul individuaalne süsteem. Isegi kui teoreetiliselt asjale läheneda, siis nende kahe süsteemi niipidi kokkupanemine annab halva tulemuse. Ja miks annab?

Meil on unikaalne võimalus, head kolleegid, teha sellest eelnõust korralik seadus, nii et me arvestame Eesti pensionisüsteemis ka tulevikus seda, kas vanem tegelikult last on kasvatanud või mitte. Nende laste puhul, kes on sündinud varem kui 1991, on see olemas. Nende laste puhul, kes on sündinud peale 1. jaanuari 1991, saab see olema arvesse võetud väga mõistlikul moel, ja see on väga hea. Aga nende laste puhul, kes sünnivad peale 1. jaanuari 2013, seda kindlust enam ei ole. Ei ole seetõttu – ma lihtsalt kirjeldan, kuidas see protsess täna välja näeb –, et otsuse pensionilisa osas langetavad vanemad siis, kui nad tegelikult pensionile lähevad. Siis lepatakse omavahel kokku, kes selle lisa saaja on. Ühel juhul sajab kahjuks kokkuleppele ei jõuta ja

kohus peab otsustama, kes seda lisa saab. Aga põhimõtteliselt me peaks saama kindlad olla, et pensionilisa saavad need vanemad, kes tegelikult last kasvasid. Kui me esimese kolme aasta jooksul maksame ühe vanema kogumispensionikontole täiendava raha, siis seda kindlust enam ei ole. Ehk teisisõnu: pensionilisa võib hakata saama ka vanem, kes hiljem last üldse ei kasvatanud. Ja mis kõige hullem: see vanem, kes tegelikult kasvatas, jääb ilma pensionilisata, kuigi tema kasvatas lapse täisealiseks ja tegi seda aastaid, aga tema kontole lapse kolmanda eluaastani mitte sentigi üle ei kantud.

Nii et, austatud naissaadikud, kes te olete siin aastaid võidelnud naiste eest, kellel on probleeme sellega, et mehed ei taha oma vanemakohustusi täita ja jätavad raha maksmata, kui te selle seaduse sellise kujul vastu võtate, siis teete nendele naistele liiga. Seesama grupp, keda te siin nii vapralt olete erinevaid ideid välja käies kaitsnud – nüüd te teete nendele liiga!

On kaks võimalust. Meie ettepanekud on väga lihtsad ja loogilised. Oleks õige jätta kogu see hüvitamine solidaarse süsteemi kanda. Pensioniõigusliku staaži arvestamise aeg lõppes 1999. aastal ära. Nüüd nende puhul, kes on peale seda sündinud, tuleb iga lapse pealt kaks aastahinnet juurde, juhul kui nad on last vajaliku arvu aastaid kasvatanud, ja seda ka nende laste puhul, kes sünnivad peale 1. jaanuari 2013. Kõigile kehtib ühtmoodi süsteem ja me võime olla kindlad, et lapse kasvatamise eest saab pensionilisa see vanem, kes tegelikult last kasvatas. Pakutud kujul seadust vastu võttes me selles kindlad olla ei saa ja see oleks suur viga, mis tähendaks väga paljudele inimestele ülekohtu tegemist.

Ma arvan, et me jõuame isegi veel juuni-kuus need parandused ära teha. Soovitan väga meie muudatusettepanekute poolt hääletada, sest üldiselt oleme ka meie eelnõu suhtes positiivselt meelestatud. Praegu aga jätan juhataja kätte meie ettepaneku eelnõu teine lugemine katkestada, et teil oleks aega veel kord järele mõelda, kas me ikka teeme õiget asja. Minu meelest me teeme õiget asja, aga 1. jaanuarist 2013 läheb see asi rappa. Teeme selle korda! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Head kolleegid! Ma tuletan teile meelde, et meil on tekkinud täiesti uued mõisted, täiesti uued terminid. Me räägime esimest korda siin maalapil ja kogu Euroopas sellest, et kui lahe, kui tore, kui imeliselt mõnus on olla vana. Kunagi varem ei ole seda niimoodi sõnastatud. Me räägime täiesti uutest teenustest, me räägime eakate huviringidest, me räägime eakatele sobitatud elamufondist, me räägime sellest, et meil on Euroopa Liidus käimas aktiivselt vananemise aasta.

See on kõik väga tore ja õige, aga tuletagem meelde, mis on kõige selle taga. Selle taga on lihtne tõsiasi, et ka Eestis on alla 14-aastaste osakaal elanikkonnas esimest korda kõvasti väiksem nende elanike osakaalust, kes on vanemad kui 65 eluaastat. Iga vähemalt 65-aastase inimese kohta ei tule Eestis mitte ühtainatki last! Loomulikult me peame hoidma iga inimest mis tahes vanuses, aga Isamaa ja Res Publica Liit töötab selle nimel, et kõik Eesti inimesed saaksid vanaduspõlve rõõmudest ühtviisi õiglaselt osa, et need toredad asjad, mis meid vanaduspõlves ees ootavad, oleksid ühtviisi kättesaadavad nii nendele inimestele, kes on lapsi kasvatanud ja saanud selle tõttu vähem sissetulekut, et nad on olnud tööelust eemal, kui ka nendele inimestele, kes on tublisti panustanud täies ulatuses ainult töötegemisele.

Vastuseks heale kolleegile Eiki Nestorile, kes pöördus Riigikogu naisliikmete poole: Riigikogu naisteühendus ei ole seda küsimust spetsiifiliselt arutanud. Aga oma tagasihoidlike kogemuste põhjal lapsevanemana võin ma kindlalt öelda, et sissetuleku vahe laste kasvatamisel ja mittekasvatamisel tekib eeskätt kahest asjast. Esimene on töölt haiguslehtede tõttu puudumine ja teine laste kasvatamise tõttu kodus oldud aeg. Haiguslehe võib küll anda ka isale, aga seda tehakse vaid erandlikel juhtudel. Ent mõlemal juhul tähendab see realselt töölt eemal olemist, mis põhiliselt langebki lapse esimesele kolmele eluaastale. Jah, loomulikult tuleb läbi arutada, kes vanematest tegelikult last kasvatas. Me võime siin vaielda viimsepäevani välja, aga me ei leia vastust, mis rahuldaks kõiki kas või ainuüksi selles

saalis viibivaid inimesi. Kindlasti olid ühiskonnas väga tulised debatid, kui see aastate piirmäär seati kaheksa peale. Aga andku mu lapsed mulle andeks, ma pean tunnistama, et pärast kaheksandat eluaastat lapse kasvatamine alles keeruliseks läheb. Enne seda on see suhteliselt lihtne. Teemalt rasked ja pikad vestlused ning ka suuremad kulutused tekivad pärast lapse kaheksa-aastaseks saamist.

Loomulikult võib esitada ka küsimuse, kas praegune süsteem, mis arvestab kaheksat aastat lapse kasvatamisel, on õiglane nende inimeste suhtes, kes võtavad lapse kasvatamise oma õlule rasketel teismeliseaastatel, või nende inimeste suhtes, kes traagilise õnnetuse tõttu kaotavad näiteks seitsme ja poole aastase lapse ja jäävad pensionilisast seetõttu ilma. Seetõttu ma kutsun üles kindlasti neid arutlusi pidama, aga nendes aruteludes võiks kindlasti pidada silmas seda, et hinnang sellele, kas üks või teine vanem last ka tegelikult kasvatas, on keeruline. Ma palun kolm minutit lisa-aega!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, kolm minutit juurde!

Liisa-Ly Pakosta

Vaadates Eesti peremudeleid, seda kirjusust, mis valitseb, on alust karta, et meie kui Eesti Riigikogu liikmete ühest või teisest otsusest või sõnastusest võib mõnele inimesele palju valu sündida.

Mis puutub aga töölt eemalviibitud aega, mis lapsevanema kahjuks sissetuleku vahe tekitab, siis seda vahet me vanemapensioniga ju tegelikult hüvitame. On raske näha ebaõiglust otsuse puhul, et lapsega pikalt kodus olnud inimesel, kellel on töölt eemal oleku tõttu väiksem sissetulek, tekib õigus pensionilisa saada. Ma ei ole kuulnud ühtegi vastuväidet sellele ka heade kolleegide sotsiaaldemokraatide suust.

Jah praegu juba kehtivat vanemapensioni süsteemi kasutavad töölt koju jäädes suuremas osas just emad. See on täiesti omaette küsimus, miks tublisti alla 10% isasid jääb koju väikest last kasvatama ja võtab ennast töölt vabaks. See on üks teine teema. Aga päris kindlasti peaksime me hindama laste kasvatamist. Ja kui ema või isa saab lapsega kodus olles väiksemat sissetulekut, siis Eesti Vabariik peab seda vaeva väärtustama ja tagama, et

pensionipõlves ei annaks see valusasti tunda. Kutsun kõiki häid kolleege üles võimalikult kiiresti ja otsusekindlalt seda Eestile väga vajalikku otsust vastu võtma. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, protseduuriline küsimus!

Eiki Nestor

Ma kasutaksin õigust repliigiks, kuna kõnepuldil nimetati minu nime.

Aseesimees Laine Randjärv

Ja palun, teie repliik!

Eiki Nestor

Ma veel kord juhin Riigikogu liikmete, kaasa arvatud eelmise kõneleja tähelepanu sellele, et see süsteem, mis käivitub 1. jaanuarist 2013, on selline, et kolme ja poole aastase lapse juurest võib üks vanematest lahkuda koos tema kontole kantud rahaga. Ta ei kasvata seda last võib-olla enam mitte kunagi, aga tema pensionilisa on käes ja seda ei võta talt mitte keegi enam ära. See on probleem. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kõnetooli Marika Tuus-Lauli!

Marika Tuus-Laul

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Ideena on vanemapension igati õige asi ja lapsi arvestav komponent pensionis on õige ja vajalik. Loomulikult, ka Keskerakonna fraktsioon toetab seda. Kindlasti oli see ka kena hääli püüdev loosung. Aga ma tahaksin ikkagi meelde tuletada, et uurigem üheskoos ka seda, kust selleks raha võetakse. Nagu ettekandja ütles, see raha lisandub riigieelarvele ja seda ei võeta praegustelt pensionäridelt. Me kõik teame, et pensionideks võetakse nagunii raha täiendavatest allikatest, juba ammu ei jätku nende maksmiseks sotsiaalmaksust. Seepärast me ei saa aru, kust see raha tuleb. Me teame, et pensionikindlustuse eelarve on praegu võrreldes SKT-ga umbes 2% suuruses miinuses. Pensionikassa on ligi 200 miljoni euro ulatuses defitsiidis. See on reaalsus, kus me asume. Juba aastaid on pensionide jaoks raha juurde võetud muudest vahenditest.

Me teame, et meil tuleb pidevalt pensioniealisi inimesi juurde, mis on iseenesest äärmiselt tore, sest meie eluiga pikeneb. Hea ei ole aga see, et lapsed ei sünni. On tõesti küsimärk, kas kõnealused meetmed panevad sünnitama. Tähtsaim on praegu teadvustada seda, et Eesti on kõige kiiremini vananev rahvas Euroopas. Kui meil praegu on 65-aastaseid ja vanemaid inimesi umbes 17%, siis aastal 2025 juba 22% ja uskuge või mitte, 2050. aastal juba ligi kolmandik. Pensionärid on oma pensioni elutöö eest välja teeninud, aga me näeme, kuidas sotsiaalmaksu eelarvesse piisavalt ei laeku ja järjest vähem on tööl käivaid noori. Kust võetakse ikkagi see vanemapensioni raha – see on küsimus, mitte vanemapension ise. Teame, et vanemapensioniga kaasneb hüppeline kulude kasv ja tegemist on eelnõu järgi progresseerivate kuludega. Kui 2013. aastal kuluks vanemapensionide maksmiseks 2,8 miljonit eurot, siis 2017. aastal juba 44 miljoni ringis. Kust see raha tuleb? Tõesti, ma küsin: kas kärbetest, uutest laenudest, maksutõusudest või on mingi koht veel, kust see raha võiks tulla?

Mul on tunne, et see eelnõu on pisut poliitilist õhku täis ning selle tegemisse ei ole kaasatud teadlasi ja teisi tippspetsialiste. See on väga järsku sündinud. Ei ole kaasatud sotsiaalpoliitika asjatundjaid ega finantsasjatundjaid. On mulje, et koalitsioon on lihtsalt otsustanud, et see tuleb ära teha, ning nüüd kohe ja kehvadel, muidu läheb koalitsioon lõhki. Teame, et Reformierakond tahab kangesti näidata, et see oleks justkui vanemapensioni jätk, ja saada osa aust endale. Tegelikult see ju mingi jätk ei ole, sest on küsitav, kas 40 aasta pärast saadav pension paneb praegu naisi sünnitama. Sünnitama paneks sotsiaalne kindlus – rohkemad lastetoetused, lasteaiakohad, tasuta koolitoidu laiendamine, huviringirahad, parem töökoht, suurem palk ja palju muud sellist. Ka väga paljud lastevanemad on väitnud, et sellisel kujul vanemapension on mõttetult kallis ja ega ei ole ka kindlustunnet, et seda ikka saama hakatakse. Pealegi raha on vaja kohe praegu laste kasvatamiseks ja koolitamiseks. Ka Mart Jesse, sotsiaalvaldkonna ja rahandusspetsialist ning kindlustusseltside liidu juhatuse esimees, kelle arvamusega me alati oleme sotsiaalkomisjonis arvestanud, on öelnud, et see on liiga kallis meede, mis pealegi ei mõjuta sündimuskäitumist.

Palun paar minutit juurde!

Aseesimees Laine Randjärv

Kaks minutit juurde.

Marika Tuus-Laul

Kuna me ei tea, millised on pakutava seadusmuudatuse finantseerimisallikad, tuleb meil veel väga palju sel teemal mõelda ja arutada. Eelnõu on toores, see on koostatud kiirustades. Meil pole selliseid läbimõtlejaid, puhtpoliitilisi ja tooreid eelnõusid vaja. Meil on vaja lastega peresid toetada ja mõelda, kuidas see hea idee ellu viia nii, et sellest oleks ka aastate pärast kasu. Keskerakonna fraktsioon muidugi toetab vanemapensioni, aga ärgem siis kiirustagem ehk kiirustagem aeglaselt ja võtkem aeg maha! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kõnesoove rohkem ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Muudatusettepanek nr 1, Riigikogu sotsiaalkomisjoni poolt, juhtivkomisjoni ettepanek: arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 2, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni poolt, juhtivkomisjoni ettepanek: jätta arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume seda muudatusettepanekut hääletama.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele seaduseelnõu 213 teise muudatusettepaneku, mille on teinud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku poolt hääletas 29 Riigikogu liiget, vastu 44, erapooletuid ei ole. Seega jääb ettepanek arvestamata.

Muudatusettepanek nr 3, Riigikogu sotsiaalkomisjoni poolt, arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 4, sotsiaalkomisjoni poolt, arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 5, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna frakt-

siooni poolt, juhtivkomisjon teeb ettepaneku jätta see arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun! Me asume seda hääletama. Kas võib minna hääletuse juurde?

Head kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 5, mille on teinud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 29 Riigikogu liiget, vastu 44, erapooletuid ei olnud. Seega jääb muudatusettepanek arvestamata.

Muudatusettepanek nr 6 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon teeb ettepaneku jätta see arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun ka seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Asume seda ettepanekut hääletama. Kas võib minna hääletamise juurde?

Hea Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 6, mille on teinud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Juhtivkomisjon teeb ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 29, vastu 43, erapooletuid ei olnud. Muudatusettepanek nr 6 jääb arvestamata.

Head kolleegid, nüüd on kõik muudatusettepanekud läbi vaadatud. Juhatusel on laekunud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanek eelnõu 213 teine lugemine katkestada. Panen selle hääletusele. Kas võib minna hääletuse juurde?

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 213 teine lugemine katkestada. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 18, vastu 44 rahvasaadikut, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Head kolleegid, seaduseelnõu 213 teine lugemine on lõppenud ja 12. päevakorrapunkt läbi arutatud.

13. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu (193 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teenistuse seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Väino Linde! Vabandust! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Hea juhataja! Mul on tõsine protseduuriline jutt. Vaadake, meie põhiseadus ütleb, et seadusi tuleb Riigikogus menetleda kodu- ja töökorra seaduse järgi. Kodu- ja töökorra seaduse § 102 "Muudatusettepanekute loetelu" lõige 1 ütleb: "Juhtivkomisjon koostab eelnõu teiseks lugemiseks eelnõule esitatud muudatusettepanekute loetelu, mis sisaldab eelnõu sätete järjekorras muudatusettepaneku sõnastust, esitaja nime ning juhtivkomisjoni otsust." Seekord saali toodud eelnõu muudatusettepanekute tabel aga ei lähtu sätete järjekorrast. Kui te võtate selle ette, siis te näete, et näiteks muudatusettepanek nr 20, mille on esitanud Keskerakonna fraktsioon, räägib eelnõu § 172 lõikest 3, 21. muudatusettepanek, mis on sotsiaaldemokraatide esitatud, räägib aga § 10 lõikest 3. Järjestus on tehtud esitajate järgi. Sotsiaaldemokraatide muudatusettepanekud lõpevad muudatusettepanekuga nr 69, kus räägitakse § 146 punktist 10, järgmine, põhiseaduskomisjoni ettepanek, käsitleb aga § 3 punkti 3.

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud ...

Eiki Nestor

Ma teen protseduurilise ettepaneku ka. Muudatusettepanekute tabel ei vasta kodu- ja töökorra seadusele. Mul on ettepanek, et te võtaksite vaheaja, et põhiseaduskomisjon saaks kokku tulla ja otsustada, et me arutame seda eelnõu järgmisel nädalal. Siis me ei rikuks seadust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kõigepealt selgituseks: jutt ei olnud mitte seaduseelnõust 213, vaid juba järgmisest, eelnõust 193. Ma võtan juhataja kolmeminutilise vaheaja. Me jätkame kell 19.06.

V a h e a e g

Esimees Ene Ergma

Aeg on läbi, aga ma pikendan vaheaega veel viie minuti võrra. Me hakkame uuesti tööle kell 19.18.

V a h e a e g

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, veel kord vabandust! Ootame veel kolm minutit, et komisjon jõuaks oma otsuse ära teha.

V a h e a e g

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, juhatause pikaks veninud vaheaeg on nüüd lõppenud.

Riigikogu juhatausele on saabunud selline avaldus: Riigikogu põhiseaduskomisjon otsustas oma 30. mai erakorralisel istungil võtta eelnõu 193 teine lugemine, st päevakorrapunkt nr 13, Riigikogu III istungjärgu 16. töönädala päevakorrast välja.

14. Korrupsioonivastase seaduse eelnõu (192 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud korrupsioonivastase seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun kõnepulti põhiseaduskomisjoni liikme Väino Linde!

Väino Linde

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Lugupeetud hea kolleeg Eiki Nestor! Korrupsioonivastase seaduse eelnõu algatas Vabariigi Valitsus s.a 6. märtsil. Esimene lugemine, nagu me väga hästi mäletame, lõppes üksmeeles. Muudatusettepanekute esitamise tähtaeg oli kümme päeva. Komisjonis me arutasime ja valmistasime eelnõu teiseks lugemiseks ette kahel komisjoni istungil. Ütlen aitäh neile, kes selle eelnõu kohta muudatusettepanekuid esitasid! Muudatusettepanekud tulid Keskerakonna fraktsioonilt ja Riigikogu korrupsioonivastase seaduse kohaldamise eri-

komisjonilt, samuti Siseministeeriumilt ja Justiitsministeeriumilt. Põhiseaduskomisjon algatas ka ise päris mitu muudatusettepanekut. Kokku tuli 58 ettepanekut. Nagu juba esimesel lugemisel sai öeldud, eelnõu laiem eesmärk on korrupsiooni ära hoida, konkreetsemad eesmärgid on ametiisikute piirangute ja kohustuste süsteemne täpsustamine ning vastavate huvide deklareerimise süsteemi paremaks muutmine.

Põhiseaduskomisjon pidas selle eelnõu teemadel ühe istungi ka koos Riigikogu vastava erikomisjoniga. Me vaatasime neid sätteid väga põhjalikult.

Millest võiks praegu täpsemalt rääkida? Muudatusettepanekutest tulenevalt on eelnõus üheselt ära märgitud, et korrupsioonivastast tegevust koordineerib valitsuse tasemel Justiitsministeerium. Ka Riigikogu korrupsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni õigusliku aluse ja pädevuse oleme nüüd kehtestanud seadusega. Ei ole ära märgitud mitte ainult see, et Riigikogul on õigus moodustada erikomisjone, vaid see alus on nüüd märksa tõsisem.

Võrreldes eelnõu esimesel lugemisel olnud versiooniga, on meil muudatusettepanekute alusel pandud nüüd kirja seisukoht, et kõik esitatavad deklaratsioonid on ühesuguse sisuga, esitatakse registreeritud ja on avalikud.

Eelnõus on kitsendatud deklarantide ringi, kes peavad oma huve deklareerima. Siit on välja jäetud julgeolekuasutuste töötajad. Nagu ma ütlesin, deklaratsioonid on avalikud. Kui esialgses tekstis oli väidetud, et julgeolekuasutuste töötajate deklaratsioone hoitakse eraldi ja me nendele ligi ei pääse, siis meie ei pidanud sellist lähenemist vajalikuks. Deklaratsiooni esitamise eesmärk ongi ju hoida avalikkuse kontrolli abil korrupsioonijuhtumeid ära. Deklaratsiooni lihtsalt niisama kuskile sahtlisse esitada ei pidanud me õigeks, küll aga arvestasime, et on ju kohustus julgeolekuasutuste töötajaid kontrollida, mis puhul nad nii ehk naa peavad esitama oma huvide kohta ülemusele asjakohase ettekande.

Ametnike tegevuspiirangud peab kehtestama avaliku teenistuse seadus. Meil on seisukoht, et see osa peaks minema ATS-i üle, aga sellest me räägime täpsemalt juba tuleval nädalal. Hiljutise Riigikohtu lahendi alusel tuleb ametniku õigus tegelda kõrvaltegevusega

põhiseadusest ja selle piiramise alused peavad olema täpselt kirjas nii ametniku kui ka kontrolliva organi jaoks.

Selle eelnõu puhul on oluline veel see, et ametiisikul on keelatud korruptiivset tulu vahendada. See muudatusettepanek tuli meie headelt kolleegidelt Riigikogu Keskerakonna fraktsioonist ja seda ettepanekut komisjon toetas. Korruptiivse tuluna tuleb mõista ametiisiku poolt nõutud soodustust.

Üksjagu vaidlust oli selle üle, keda pidada selle seaduse käsitluses seotud isikuks peale abielulistest suhetes olevate isikute. Erikomisjon esitas ettepaneku, et selleks võiks olla ka abieluga sarnanevates suhetes olev elukaaslane. Põhikomisjon sai selle muudatuse vajadusest aru, aga samal ajal tuleb arvestada, et elukaaslase mõiste ei ole defineeritud. Põhiseaduskomisjon koos Justiitsministeeriumiga leidis, et seda probleemi on võimalik lahendada eelnõu § 7 lõike 1 punkti 4 muutmisega, kuhu on nüüd kirjutatud: "... isik, keda seob ametiisikuga ühine majapidamine, samuti muu isik, kelle seisund või tegevus ametiisikut väljaspool ametiseisundit oluliselt ja vahetult mõjutab." Ühine majapidamine on tegelikult sama mis meie seadustes olev ühise leibkonna mõiste.

Me loobusime ametiisiku abikaasa vanema alanejate sugulaste käsitlemisest seotud isikutena, nii et abikaasa vendi ja õdesid ning nende lapsi me enam selles mõttes seotud isikutena ei käsitle. Komisjon leidis, et see lähenemine on õige, sest see seotuse aste on väga kaheldava väärtusega ja võib olla ebamäärane.

Eelnõu esialgses tekstis oli juttu sellest, et ametiisik peaks märkima deklaratsiooni muu asjaolu, mis välistab ametiisiku erapooletuse või objektiivsuse. Me siin rääkisime, et see võiks ju selles deklaratsioonis kirjas olla, kuid see on üldist laadi ja suhteliselt ebamäärane nõue ning komisjon otsustas selle sätte eelnõust välja jätta.

Täpsustasime seda, millal tekib ametiisikul kohustus deklaratsiooni esitada. See tekib nelja kuu jooksul pärast seda, kui ta on teenistusse võetud. Praegu on ära toodud kuupäev, mis ajaks peaksid deklaratsioonid esitatud olema – 31. mai. Suure tõenäosusega hakkab kogu seda registrit ja asjaajamist majandama Maksu- ja Tolliamet. Oli arutlusel, et võib-olla peaks see kuupäev olema varasem, näiteks märtsi lõpp,

aga praegu otsustas komisjon selle kuupäeva kasuks.

Võrreldes esimesel lugemisel olnud eelnõu variandiga on oluline veel järgmine asjaolu. Praegugi on deklaratsioon avalik, kuid seal ei ole isikukoode, seotud isikute nimesid ega konkreetseid aadresse, näiteks mingite kinnistute aadresse. See jääb ka edaspidi kehtima, aga kuna tekib deklaratsioonide ja seal toodud andmete avalik register, millele pääsevad suvalisel ajahetkel kõik ligi (see ongi tegelikult see avalikkuse kontroll), siis me leidsime, et niisugune ametniku eraellu sekkumine peaks olema teistpidi tasakaalustatud. Me arvasime, et ka deklaratsiooni esitajal peaks olema õigus saada teavet selle kohta, kes on tema deklaratsioonis sisalduvate andmete vastu huvi tundnud. Seda registrit on võimalik igapäev vaadata oma ID-kaardi abil, aga need andmed on ka teistpidi tuvastatavad. Seda komisjoni pakutud muudatust toetasid ka Justiitsministeeriumi kui eelnõu algataja esindajad.

Meil on plaanis see eelnõu jõustada samal ajal, kui on planeeritud jõustada uus avaliku teenistuse seadus, s.o 1. aprillil aastal 2013. Siin on veel teisi sätteid ja muudatusi, aga ma ei hakka neid praegu üksikhaaval välja tooma. Kõik oluline, ma arvan, sai esitatud. Komisjoni ettepanek on eelnõu teine lugemine täna lõpetada ja eelnõu 6. juunil Riigikogu istungil seadusena vastu võtta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Väino Linde! Teile on küsimusi. Alustab kolleeg Mihhail Stalnuhhin.

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh! Väino, § 11 "Toimingupiirangud" lõike 1 punkt 3 ütleb, et ametiisikul on keelatud toimingu või otsuse tegemine, kui ametiisik on teadlik korruptsiooniohust. Kui ta on teadlik, siis ta peaks tegema selle kohta avalduse, mitte taandama ennast otsuse tegemisest. Mida teha sellisel puhul riigihangetega? Seal on alati korruptsioonioht olemas. Üks firma võib mitme teisega kokku leppida, mitte keegi muidugi sellest ei tea, ja ettepanekuid tehakse nii, et kindel firma võidab. See on korruptsioon. Aga kui ametiisikud hakkavad ennast otsuste tegemisest taandama, kui nad keelduvad otsuste tegemisest, kes siis hakkab neid otsuseid tegema?

Väino Linde

Aitäh! Korruptsioonivastane seadus reguleerib korruptsiooni ärahoidmist just nimelt avaliku ülesande täitmisel. Sellest tulenevalt ei lähe selle sätte alla see, millele sa, hea küsija, viitasid ehk erafirmade võimalik omavaheline tegevus. Küll aga võib see kindlasti olla vastuolus päris mitme muu kehtiva sättega. Kui aga üks või teine ametiisik on minu poolest kas või mõne riigihankel osaleva firma omanik või on mingil muul moel väga lähedane selle firma juhtimisele, siis need huvid tuleb kindlasti deklaratsioonis kirja panna ja neist teada anda. Muidu on seda ametnikku tõesti võimalik pidada selle seaduse mõtte järgi õigusrikkujaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Eelnõu esimesel lugemisel tundsin ma justiitsministri käest küsides huvi mõiste "elukaaslane" tähenduse vastu. Nüüd ma näen, et see mõiste ongi avatud. Ma loen siit, et erikomisjon on soovitanud sõnastust "abieluga sarnanevas suhtes olev elukaaslane", nagu on ka avaliku teenistuse seaduse eelnõus, mida me täna ei arutanud. See on üsna arusaadav, aga Justiitsministeerium seda ettepanekut sellises sõnastuses ei toetanud. Justiitsministeerium leidis, et sama eesmärki on võimalik saavutada järgmise sõnastusega: "Isik, keda seob ametiisikuga ühine majapidamine, samuti muu isik, kelle seisund või tegevus ametiisikut väljaspool ametiseisundit oluliselt ja vahetult mõjutab või keda ametiisiku seisund või tegevus väljaspool ametiseisundit oluliselt ja vahetult mõjutab või ..." Mul on kaks küsimust. Kõigepealt, kuidas on võimalik, et Justiitsministeerium soovib sama mõistet erinevates, aga, muide, samal ajal menetletavates eelnõudes seletada täiesti erinevalt? Teiseks, minu fantaasia ei võta, millisest muust ametiisikust, kes ei ole abielulises suhtes, veel on jutt. Kas kavatsetakse mingit armukeste gradatsiooni luua?

Väino Linde

Aitäh! Ma alustan küsimuse lõpust. Siin võib olla juttu kas või mingisugustest võlgniku ja võlausaldaja suhetest või millestki sellisest. Nagu ma oma esinemise alguses välja tõin,

komisjon leidis, et praegune sõnastus haarab endasse ka selle, mida muudatusettepaneku esitajad meie komisjonile pakkusid. Seetõttu me rääkisimegi ühisest majapidamisest, ühisest leibkonnast. See jutt muust isikust oli seaduses ka esialgu sees. Selles osas meil küll kahtlusi ei olnud. Me arvame, et on väga oluline, et see säte siin oleks, sest elus võib olla väga erinevaid olukordi, kui üks isik võib teist isikut, ka ametiisikut, mõjutada väljaspool selle ametiseisundit.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin, teine küsimus!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud kolleeg! Tahtsin muud küsida, aga tulen esimese küsimuse juurde tagasi. Kas sa võiksid tuua praktilise näite? Paragrahv 11 "Toimingupiirangud": "Ametiisikul on keelatud toimingu või otsuse tegemine, kui ..." Esimese punktiga on kõik selge: kui otsus tehakse ametiisiku enda või temaga seotud isiku suhtes. Järgmine punkt on ka arusaadav: kui ametiisik on teadlik tema enda või temaga seotud isiku majanduslikust või muust huvist, mis võib mõjutada toimingut või otsust. Kolmas punkt kõlab aga nii: kui ametiisik on teadlik korruptsiooniohust. Too palun kaks-kolm praktilist näidet, võib-olla kohaliku omavalitsuse tasandil, millised asjaolud võivad olla need, mida tõlgendab see punkt 3!

Väino Linde

Aitäh! Korruptsiooniohu mõiste on selle seaduse mõttes suhteliselt lai. Konkreetset juhul peabki ametiisik ise leidma aluse, kas tema käitumine, seotus mingi firma või olukorraga võib tekitada korruptsiooniohu või mitte. See on tema poolt vaadatuna siiski küllaltki subjektiivne. Praegu mul mingit head näidet selle kohta tuua ei ole. Ma väidan, et see kõik on paljuski hinnanguline ja taandub ka sellele, mida ametiisikul on tarvis selles deklaratsioonis esitada. Ma ei välista, et mõnel juhul võib olla ka nii, et sarnases olukorras olevad ametiisikud saavad võimalikust korruptsiooniohust erinevalt aru. Sellepärast on toodud ka need konkreetsemad sätted, millal kindlasti tuleb nii talitada, nagu sa välja tõid. See on mõnevõrra

üldisem säte, mis ei tohiks jätta sellesse piirkonda n-ö halli ruumi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Ma jätkan eelmise küsimuse teemal. See tekitab üsna palju muret. Kui nii tark inimene nagu komisjoni tähtis esindaja ei oska sellele küsimusele vastata, siis kuidas saab igale ametnikule selgeks teha, kas on ohtu või ei ole? Ma kardan, et selle tagajärjel ei hakka ametnikud üldse enam mingeid küsimusi lahendama. Tekib niisugune bürokraatia, et üheski ametiasutuses enam iial ükski probleem lahendust ei leia, ükski ametnik ei julge enam midagi otsustada, sest äkki on seal korruptiivne suhe. Me oleme näinud, et kui mõnes kohalikus omavalitsuses on olnud teatud sündmused, siis on seal otsustamine järsult ära lõppenud ja inimesed ei saa ühelegi oma probleemile lahendust, keegi midagi ei otsusta, sest äkki tuleb kapo ja äkki on tegemist korruptiivse suhtega. Kas me ei uputa sellega tervet riiki bürokraatiasse?

Väino Linde

Aitäh! Ma väga loodan, et ei uputa. Sa esitasid selle küsimuse siiski suhteliselt ülevõimendatult. Sellisel kujul on see eelnõu praegu esitatud ja me peame tarvilikuks seda sellisel kujul ka menetleda.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Väino Linde! Avan läbirääkimised. Palun kõnepulti kolleeg Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Lugupeetud esimees! Head kolleegid! Esimalt peab kindlasti mainima, et korruptsioonivastase seaduse uut versiooni on juba pikemat aega oodatud, sest kehtivat seadust võib pida- da ajale jalgujäänuks ja see seadus ei vasta tänapäeva nõuetele. Meie ees olev eelnõu näib loovat eelduse selleks, et korruptiivsetele aktidele jälileasaamine ei ole edaspidi ainult uurimisorganite asi, vaid laiemad kontrollivõimused on ka avalikkusel.

Keskerakond esitas ainsa fraktsioonina eelnõu kohta muudatusettepanekuid. Neid oli kokku 13. Mul on hea meel, et toimus konstrukttiivne arutelu, oli tihe koostöö ning üsna mitmed meie ideed leidsid ka toetust. Näiteks see, et lisaks korruptiivse tulu nõudmisele ja saamisele on ametiisikul keelatud korruptiivset tulu vahendada. Toetust leidis ka meie ettepanek vähendada seotud isikute ringi, vältimaks võimalikku üleliigset huvide konflikti. Liiga lai seotud isikute ring võib just eelkõige väiksemates asulates põhjustada tegevuspiiranguid. Ei ole mõistlik asju üle reguleerida.

Head kolleegid! Samas juhin teie tähelepanu neile probleemidele, mis eelnõusse on siiski sisse jäänud ja millega me kuidagi rahul olla ei saa. Kõige olulisem neist on mõju kasutamine. Eesti keele seletav sõnaraamat ütleb sõna "mõju" tähendusena, et see on millestki või kellestki lähtuv teatud muutust esile kutsuv toime. Me oleme siin kõik poliitikud ja soovime esile kutsuda teatud muutusi. Me tahame mõjutada Eesti elu nii, et inimestel oleks parem, ja tahame poliitika kaudu neid muutusi ellu kutsuda. Kuidas on poliitikul võimalik elus talitada, ilma et ta kuidagi seda sõna "mõju" ei kasuta? Näiteks kasutasin mina oma eelnevas töös kindlasti mõjuvõimu, kui ma helistasin firmadele, et nad tuleksid riigihangetel osalema. Väikestes kohtades on tõsine probleem, kuidas tekitada riigihangetel konkurentsi. Ma helistasin ka firmadele, et spordiklubidele raha saada. Nii et kui see mõju käsitlev säte seaduses sees on, siis annab see kindlasti võimaluse väga lihtsalt kedagi kahtlustama hakata. Teie laudadel olevas eelnõus on sõna "mõju" puhul tegemist aga siiski umbmäärase mõistega ning jääb ebaselgeks, mida selle all ikkagi mõistetakse. Kust kohast jookseb mõju ja mõjuvõimu piir? Kes on õige inimene või asutus seda hindama? Ei tohiks lubada, et seaduse ebamäärasuse tõttu võiks kedagi asjatult kahtlustada. Keskerakond juhtis oma muudatusettepanekus neile kitsaskohtadele ka tähelepanu.

Head kolleegid! Soovitan enne selle seaduseelnõu seaduseks saamist hästi läbi mõelda, kas ja kuidas peaks käsitlema seda küllaltki abstraktset mõistet "mõju". Nii väldime hilismaid segadusi nii nende hulgas, kes seda seadust järgima peavad, kui ka nende hulgas, kes selle seaduse täitmist kontrollivad. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Tarmo Tamm! Palun kõnepulti kolleeg Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mõni päev tagasi, täpsemalt öeldes reedel, olin koos kahe omavalitsusjuhiga ja pakkusin, et nad seda seaduseelnõu arutaksid, sest kõige enam läheb seda vist tarvis just nimelt kohalike omavalitsuste tasemel, lihtsalt sellepärast, et neid märgatakse rohkem. Meie arutelu lõppes sealsamas kohas, mille kohta ma esitasin küsimusi komisjoni esindajale – § 11 "Toimingupiirangud".

Ma selgitan teile seda loogikat. Ametiisikud on näiteks linnapea ja vallavanem. Esimene punkt: ametiisikul on keelatud toimingute või otsuse tegemine, kui otsus või toiming tehakse ametiisiku enda või temaga seotud isiku suhtes. See on selge, see on arusaadav. Iseenda suhtes ei tee, abikaasa suhtes ei tee, venna suhtes ei tee. Täiesti arusaadav. Teine punkt: ametiisik on teadlik tema enda või temaga seotud isiku majanduslikust või muust huvist, mis võib mõjutada toimingut või otsust. See on ka selge. Siin on vaja rohkem loogikat, rohkem teadmisi. Aga kui sa enam-vähem valdad informatsiooni, siis on ka seda ohtu võimalik vältida. Aga nüüd see kolmas punkt: ametiisik on teadlik korruptsiooniohust. Mis asi on korruptsioonioht? Kas see on oht, mis tuleneb tema sugulastelt, mis tuleneb isiklikest asjaoludest? Siin seaduses tegelikult korruptsiooniohu tõlgendust ei ole. Kui ma olin riigihangete komisjonis, siis ma võtsin vastu otsuse, mille puhul ma võisin eeldada, et mingi korruptsioonioht on olemas, aga ma ei teadnud seda täpselt. Seda on võimatu täpselt teada, sest kui sa seda täpselt tead, siis lihtsalt midagi ei toimu ja ongi kõik. Keda on selle korruptsiooniohu puhul silmas peetud? Ma kolleeg Kalloga sellel teemal ei vestelnud, aga tema ütles välja selle, mida omavalitsusjuhile mulle ütlesid. Nimelt, lihtsalt ei hakata enam otsuseid vastu võtma, sest kuidas sa paned iseennast löögi alla.

See arutelu kahe minu tuttava omavalitsusjuhiga lõppes punkti 7 juures: "Toimingupiiranguid ei kohaldata valla- või linnaasutuses, kui kohaliku omavalitsuse üksuse eripära arvestades oleks toimingupiirangu kohaldamine

avaliku huvi seisukohalt ebamõistlik. Käesolevas punktis sätestatud alusel toimingupiirangu kohaldamata jätmise kohta avaldatakse viivitamata ja alaliselt teade valla või linna veebilehel." Momentaanselt tekib küsimus, kui jõudu omav see otsus on. Nemad võivad ju arvata, et neil on õigus mingi konkreetse asja puhul see avaldus teha, ja sellega ongi kõik. Aga kus on see säte, mis ütleb, et säärasel juhul on nad kaitstud selle eest, et keegi ei ütle, et punkti 3 alusel oli nagunii korruptsioonioht? Küsimuste voores sai juba öeldud, et see võtab ära iga suguse soovi mingeid otsuseid vastu võtta, kusjuures otsuste tegemise õigust teistele ametiisikutele edasi anda on ka keelatud, mis on veelgi huvitavam.

Kuidas sellest olukorrast välja tulla? Ma arvan, et seda seadust on kindlasti vaja, aga minu arvates tekitab see nii palju probleeme. Sellest tõlgendusest, mis siin seaduse tekstis praegu on, on selgelt vähe. Ma andsin teile edasi kahe omavalitsusjuhi arvamuse. Ma arvan, et kui kõik omavalitsusjuhile seda eelnõu loeksid, siis enamik neist ütleks sedasama ja esitaks samu küsimusi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mihhail Stalnuhhin! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Seaduseelnõu kohta on neid esitatud 58. Alustame. Esimese muudatusettepaneku on esitanud korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjon, juhtivkomisjon on ettepanekut osaliselt arvestanud. Teine muudatusettepanek on põhiseaduskomisjonilt, st on täielikult arvestatud. Kolmas muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on muudatusettepanekut täielikult arvestanud. Neljas muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Ma palun muudatusettepanekut nr 4 hääletada!

Esimees Ene Ergma

Hästi! Head kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 4, mille on esitanud

Eesti Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Poolt hääletas 17 Riigikogu liiget, vastu oli 45, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 5 on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, on sisuliselt arvestatud. Muudatusettepanek nr 6 on põhiseaduskomisjonilt ja on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 7 on põhiseaduskomisjonilt ja on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 8 on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Hästi. Hea Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 8, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Poolt hääletas 17 Riigikogu liiget, vastu 44, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 9 on esitanud korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjon, juhtivkomisjon on ettepanekut sisuliselt arvestanud. Muudatusettepanek nr 10 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 11 on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, on osaliselt arvestatud. Muudatusettepanek nr 12 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 13 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 14 on põhiseaduskomisjonilt, juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud. Muudatusettepanek nr 15 on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, on jäetud arvestamata. Muudatusettepanek nr 16 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 17 on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud. Muudatusettepanek nr 18 on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on ettepanekut sisuliselt arvestanud. Muudatusettepanek nr 19 on põhiseaduskomisjonilt, on

täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 20 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepaneku nr 21 on esitanud korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjon, juhtivkomisjon on ettepanekut sisuliselt arvestanud. Muudatusettepaneku nr 22 on esitanud korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjon, ettepanekut on sisuliselt arvestatud. Muudatusettepaneku nr 23 on esitanud korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjon ja seda ettepanekut on sisuliselt arvestatud. Muudatusettepaneku nr 24 on esitanud põhiseaduskomisjon ja seda ettepanekut on täielikult arvestatud. Muudatusettepaneku nr 25 on esitanud korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjon, juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud. Muudatusettepaneku nr 26 on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon ja ettepanekut on täielikult arvestatud. Muudatusettepaneku nr 27 on esitanud korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjon ja ettepanekut on täielikult arvestatud. Muudatusettepaneku nr 28 on esitanud korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjon ja juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud. Muudatusettepaneku nr 29 on esitanud põhiseaduskomisjon ja ettepanekut on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 30 on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt ja ettepanekut on täielikult arvestatud. Muudatusettepaneku nr 31 on esitanud korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjon ja juhtivkomisjon on ettepanekut sisuliselt arvestanud. Muudatusettepanek nr 32 on põhiseaduskomisjonilt ja on täielikult arvestatud. Muudatusettepaneku nr 33 on esitanud põhiseaduskomisjon ja ettepanekut on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 34 on korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjonilt ja ettepanekut on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 35 on põhiseaduskomisjonilt ja on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 36 on põhiseaduskomisjonilt ja on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 37 on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt ja juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata. Muudatusettepanek nr 38 on korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjonilt ja juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud. Muudatusettepanek nr 39 on põhiseaduskomisjonilt ja ettepanekut on täielikult arvestatud. Muudatusette-

panek nr 40 on korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjonilt ja juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud. Muudatusettepaneku nr 41 on esitanud korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjon ja ettepanekut on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 42 on korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjonilt ja on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 43 on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt ja juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud. Muudatusettepanek nr 44 on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on otsustanud jätta ettepaneku arvestamata. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 44, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Poolt hääletas 16 Riigikogu liiget, vastu oli 45, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepanek nr 45 on korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjonilt, juhtivkomisjon on ettepanekut täielikult arvestanud. Muudatusettepanek nr 46 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 47 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 48 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 49 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 50 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 51 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 52 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 53 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 54 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 55 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 56 on põhiseaduskomisjonilt, on täielikult arvestatud. Muudatusettepanek nr 57 on korruptsioonivastase seaduse kohaldamise

erikomisjonilt, on sisuliselt arvestatud. Muudatusettepanek nr 58 on põhiseaduskomisjonilt, juhtivkomisjoni otsus on, et seda arvestatakse täielikult. Me oleme kõik muudatusettepanekud läbi vaadanud.

Seaduseelnõu 192 teine lugemine on lõpetatud.

15. Kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu (172 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnepulti riigikaitsekomisjoni esimehe Mati Raidma!

Mati Raidma

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Riigikaitsekomisjon arutas seda eelnõu enne teist lugemist oma 17 istungil. Seejuures käsitles riigikaitsekomisjon koos Kaitseministeeriumi ametnikega eelnõu üksikasjalikult ja paragrahvide kaupa. Riigikaitsekomisjon tegi eelnõu menetlemisel koostööd põhiseaduskomisjoniga, mille tulemusel viidi avaliku teenistuse seaduse eelnõu 193 ja kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu 172 mõisted omavahel kooskõlla. Arutluse all olevas eelnõus sätestatud tegevteenistus on nimelt avaliku teenistuse eriliik ning kaitseväeteenistuse seaduse eelnõus osutatakse ka avaliku teenistuse seaduse eelnõus sätestatud põhimõtetele ja rakendatakse neid. Lisaks küsis riigikaitsekomisjon põhiseaduskomisjoni arvamust ajateenijate põhiõiguste ja vabaduste piiramise sätte ning ajateenijate põhihariduse nõude kohta. Põhiseaduskomisjoni esindaja kinnitas riigikaitsekomisjonis, et ajateenijate põhiõiguste ja vabaduste piiramise sätet tuleb eelnõus täpsustada, ja leidis, et eelnõus sätestatud ajateenistuses olijate põhihariduse nõue ei ole vajalikul määral põhjendatud. Lisaks tehti põhiseaduskomisjoniga koostööd korruptsioonivastase seaduse eelnõu 192 sätete osas.

Riigikaitsekomisjon esitas oma ettepanekud eelnõu kohta konsensuslega. Ettepanekud esitati erandina ühe tervikmuudatusettepanekuna, sest väga suure arvu muudatusettepanekute ühekaupa vormistamine oleks olnud tehniliselt väga aeganõudev. Kordan veel, et see otsus oli konsensuslik.

Keerulisemaks muutis arutluse all oleva seaduseelnõu menetlemise selle paralleelne menetlemine avaliku teenistuse seaduse eelnõuga. Kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu 172 algatas Vabariigi Valitsus Riigikogus varem ja seetõttu tuli see hiljem algatatud avaliku teenistuse seaduse eelnõuga vastavusse viia. Samuti muutus põhiseaduskomisjoni menetluse käigus avaliku teenistuse seaduse eelnõu tekst, mistõttu tuli sünkroonselt teha muudatusi riigikaitsekomisjoni menetluses olemasse eelnõusse. Eristamaks eelnõu esimese lugemise teksti, on riigikaitsekomisjoni tehtud muudatused muudatusettepanekute tabelis ja ka eelnõu teise lugemise põhitekstis alla joonitud.

Võib-olla mõni näide olulisemate muudatuste kohta. Kõigepealt muutus menetluse käigus avaliku teenistuse seaduse jõustumise aeg, mistõttu tuli muuta ka kaitseväeteenistuse seaduse vastavaid sätteid. Parandatud eelnõu kohaselt võimaldatakse kutsuda ajateenistusse kutsealuseid, kellel puudub põhiharidus ja kes kehtiva seaduse alusel on ajateenistusse kutsumisest vabastatud. Riigikaitsekomisjoni muudatusettepaneku kohaselt kutsutakse ajateenistusse need kutsealused, kes on läbinud vähemalt põhikooli II kooliastme põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 2 lõike 1 punkti 2 tähenduses. Eelnõu parandustega muudetakse naissoost isikute ajateenistusse võtmise vanuse ülempiir võrdseks meessoost kutsealuste vanuse ülempiiriga. Nagu Riigikogu liikmed, nii vabastatakse õppekogunemisele kutsumisest ka Euroopa Parlamendi liikmed. Eelnõu § 31 lisati uus lõige 5, mis käsitleb puudega või töövõimetu kutsealuse, asendusteenistuja, reservis oleva isiku ja kaitseväekohustust võtta sooviva isiku terviseseisundi hindamist. Arstlik komisjon saab nüüd langetada terviseseisundi hindamise otsuse ilma puudega või töövõimetu isiku kohalolekuta. See inimene ei pea esitama komisjonile juba kord koostatud nn arstliku ekspertiisi tulemust, et tõendada puude või töövõimetusolemasolu. Need andmed on Kaitseressursside Ametil õigus saada Sotsiaalkindlustusametilt, tulenevalt eelnõu § 14 uuest lõikest 4.

Peale komisjoni esitasid muudatusettepanekuid veel head kolleegid Marianne Mikko ja Ülo Tulik, kelle ettepanekuid arvestati sisuliselt. Hulk muudatusettepanekuid tuli ka Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt,

millest pärast arutelusid komisjonis arvestati kolme osaliselt ning ülejäänud jäeti paraku arvestamata. Nagu eelnevalt öeldud, riigikaitsekomisjoni otsused muudatusettepanekute kohta langetati põhjaliku arutelu tulemusel ja konsensusega.

Kaitseministeerium eelnõu algataja esindajana toetab kõiki riigikaitsekomisjoni muudatusettepanekuid ja teiste esitatud muudatusettepanekute kohta riigikaitsekomisjonis langetatud otsuseid.

Riigikaitsekomisjon kaasas eelnõu menetlusele Eesti Reservohvitseride Kogu ja Eesti Eruohvitseride Kogu esindajad, kellega kohtuti kolmel komisjoni istungil. Riigikaitsekomisjon tänab nimetatud kogude esindajaid panuse eest eelnõu menetlemise ja esitatud arvamuste eest. Selle töö tulemusel lisati eelnõusse näiteks taas eruvälase mõiste, nagu see on kehtivas kaitseväeteenistuse seaduses.

Komisjon tänab hea koostöö eest Kaitseministeeriumi õigusosakonda ning õigus- ja haldusküsimuste asekanterit Taimar Peterkoppi. Samuti osalesid eelnõu menetlemisel riigikaitsekomisjonis kaitseväe esindajad, kellele kuulub samuti riigikaitsekomisjoni tänu. Eraldi soovin välja tuua riigikaitsekomisjoni nõuniku-sekretariaadijuhataja Aivar Engeli panuse menetlusprotsessi.

Selle aasta 17. mai istungil otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha Riigikogu juhatusele ettepanek lülitada arutlusele olev seaduseelnõu 172 teiseks lugemiseks Riigikogu tänase istungi päevakorda. Riigikaitsekomisjon otsustas oma 28. mai istungil konsensusega kiita heaks eelnõu teise lugemise tekst, muudatusettepanekute tabel ja teise lugemise seletuskiri. Ühtlasi otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha Riigikogule ettepanek seaduseelnõu 172 teine lugemine lõpetada. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mati Raidma! Alustame küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Eelnõu § 44 lõikes 2 on kirjutatud: "Pärast kutseõppeasutusse, rakenduskõrgkooli või ülikooli vastuvõtmist teatab kõrgharidust, mille lõpetamisel antakse välja riiklikult tunnustatud diplom, omandama

asunud kutsealune Kaitseressursside Ametile kirjalikult 15. septembriks kalendriaasta, millal ta hiljemalt kolme aasta jooksul õppeasutusse vastuvõtmisest alates soovib asuda kaitseväeteenistuskohustust täitma..." Ilmselt on siin lähtunud sellest, et bakalaureuseõpe on kolmeaastane. Aga teatavasti on Eestis mitmeid erialasid, kus õpe on nelja-aastane, näiteks näitlejaõpe. Pealegi on seal suures osas tegemist rühmatööga, kus viimase õppeaasta ärajäämine muudab õpetamise üsnagi mõttetuks. Kas seaduses on ette nähtud ka mõni käik, mida peaks sel juhul ette võtma, et saada aasta pikendust?

Mati Raidma

Aitäh! See oli komisjonis arutlusel. Kõige siiram soovitus näitlejaks pürgijatele on loomulikult see, et võiks ajateenistuse enne haridustee alustamist läbi teha ja saada väga väärtuslik kogemus ka oma hilisemate õpingute jaoks. See oli komisjoni seisukoht.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud ettekandja! Minu praktikas on esimest korda juhtunud nii, et 384 üksikmuudatusettepanekut on 82 leheküljel meil siin laua peal, kusjuures ma sain aru, et komisjon lähtus ratsionaalsusest ja aja kokkuhoiu mõttes esitas kõik need ettepanekud ühe muudatusettepanekuna. Millest selline käik? Kas see oli tingitud algataja töö vajakajäämistest või millestki muust?

Mati Raidma

Selline oli tõesti komisjoni otsus ja see tehti ratsionaalsuse printsiibil. Nagu ma korduvalt toonitasin, see otsus oli konsensuslik. Kui otsus oleks tekitanud debatte, siis me oleksime võinud ka, nagu mainitud, kõik need üle 380 parandusettepaneku eraldi välja kirjutada. Aga need parandusettepanekud kujutasid endast enamikus ikkagi tehnilise praagi lihvimist, need ei olnud põhimõttelised. Komisjon on tõepoolest natuke murelik eelnõu tehnilise kvaliteedi pärast, aga kuna tegemist on väga olulise eelnõuga, siis võttis komisjon vastu otsuse, et me viime selle töö komisjonis lõpule, nii nagu seadusandjale kohane, ja tuleme sellele töö tulemusega saali.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jaak Allik, teine küsimus!

Jaak Allik

Täna! Lugupeetud ettekandja! Kõigepealt kommentaar. Selle soovitus oleksite võinud anda ju ka kõigile neile üliõpilastele, kes kolmeks aastaks õppima lähevad. Aga minu teine küsimus käsitleb § 4. Paragrahv 4 räägib asendusteenistusest ja siin on öeldud, et asendusteenistus on kohustuslik riigikaitseväe väljaõpe. Hiljem ei ole eelnõus seda mõistet "riigikaitseväe väljaõpe" mitte kuskil avatud, seda ei ole tehtud ka asendusteenistuse peatükis. Paragrahv 6 "Sõjaväeline väljaõpe" käsitleb ilmselt midagi muud. Kuidas seda mõista? See on tautoloogia. Asendusteenistus ongi riigikaitseväe väljaõpe, ka seal erivajadustega laste koolis. Kas õpetajatel siis või? Mida see mõiste õieti tähendab?

Mati Raidma

Tulen tagasi näitlejaõpingute juurde. Üks väga väärikas õppejõud, kellega ma seda teemat arutasin, tõi välja ka selle, et kui inimene, kes on kolm aastat näitlejaks õppinud, ei suuda mängida välja rolli, et teda ei ole võimalik kaitseväge võtta, siis on õppejõud läbi põrunud. Aga mis puudutab väljaõppe definitsiooni, sõjaväelist väljaõpet ja sõjalist väljaõpet, siis kui te leidsite kuskilt väljendi "sõjaline väljaõpe", siis seda saab ilmselt keeleliselt veel korrigeerida, kuna me võtsime sõjalise väljaõppe mõiste siit eelnõust välja. Praegu on tõesti käibel kaks mõistet: sõjaväeline väljaõpe ja sõjaline väljaõpe, kaitseväge *versus* Kaitseliit. Sellepärast ongi sõjaväelise väljaõppe definitsioon §-s 6 toodud. (Jaak Alliku vahelehuue.) Paragrahv 4 käsitleb asendusteenistust, mis toimub kohustusliku riigikaitseväe väljaõppe vormis. Asendusteenistus on teenistus, kui usulistel või kõlbelistel põhjustel on kaitseväeteenistusest keeldutud, tavaliselt tähendab see, et keeldutakse kätte võtmast relva, paljudel juhtudel välditakse ka kokkupuudet verega. Kuid samas on asendusteenistus üks väljaõppe vorm. Riigikaitseväe väljaõpe on laiem mõiste. Kui me räägime riigikaitsest ja selle laiapõhjalisuse kontseptsioonist, siis see on täiesti uus teema, mis eelnõusse ei puutu. Aga võin öelda, et laiapõhjalise riigikaitse roheline raamat on valmimisel ja aasta lõpuks

peaks see valmis saama. Etteruttavalt ütlen, et järgmisel aastal on riigikaitsekomisjonil ja valitsusel plaanis tuua siia teie ette päris uus seadus, kus ühendatakse sõjaaja riigikaitse seadus ja rahuaja riigikaitse seadus, mis annab riigikaitsele teise mõõtme. Siis ma hea meelega vastan detailselt teie küsimusele.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Mul on üks palve. Sotsiaaldemokraatlik Erakond esitas ettepaneku teenistuslaste tagatiste kohta, nimelt, hukkunud või vigastatud kaitseväelaste ja asendusteenistujate lastele teatud lisatasude maksmise ja ka muude tagatiste kohta. Kas te mõne sõnaga avaksite seda teemat? Kas see on teie meelest probleem, kas see vajaks lahendamist, ja kui see selles seaduses lahendamist ei vaja, kas siis komisjonil või Vabariigi Valitsusel on plaan selle teemaga tegelda?

Mati Raidma

Aitäh! Te rääkisite ettepanekust, mis käsitleb regulaarset igakuist toetust hukkunud või vigastada saanud kaitseväelaste lastele. Küsimus on tõsine ja komisjon adus täiesti selle probleemi sisu. Ma julgen väita, et oleks ebaõiglane, kui me käsitleksime seda teemat riigikaitsekomisjonis. On olemas ka teisi teenistusi, näiteks politsei, piirivalve ja päästeteenistus, kus samamoodi on paraku väga suure riskiga teenistuskeskkond ja samamoodi on seal teenistuskohustuste täitmisel nii haavatuid kui ka langenuid. Seda küsimust tuleks vaadata laiemalt, mitte alustada spetsiifilisest sihtgrupist. Teiselt poolt on reaalsus see, et kodanikuühiskond on aktiveerunud. Kaitseväe valdkonnas on tehtud mitmeid algatusi, näiteks Illenzeeri fond jt. Need fondid koguvad finantsvahendeid, olles keskendunud just nimelt lastele, täpsemalt öeldes, hukkunud või haavata saanud kaitseväelaste lastele. Mulle teadaolevalt on samasugune algatus sel suvel kavas ka päästjatel. Nad tahavad samamoodi moodustada fondi, et lahendada perede probleeme just nimelt laste vaatenurgast. Meie otsus selle ettepaneku arutelul, kus oli ka teie esindaja, oli see, et me saadame märgukirja

põhiseaduskomisjonile, kelle kätes on avaliku teenistuse seadus. Eespool nimetatud olid kõik avaliku teenistuse eriliigid ja põhiseaduskomisjon võiks seda teemat komplekselt vaadelda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Aitäh, proua esimees! Austatud riigikaitsekomisjoni esimees! Me menetleme tõepoolest äärmiselt olulist kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu. Avaldan tunnustust teile ja teie juhita-vale komisjonile väga põhjaliku ja sisuka töö eest selle eelnõu ettevalmistamisel! Aga kultuurikomisjoni esimehena ei saa ma jätta küsimata põhiharidusnõude kohta kaitseväeteenistuses. Kas te avaksite natuke laiemalt seda, miks otsustati loobuda põhihariduse kriteeriumist kaitseväeteenistusse võtmisel? Kas see läbi varitseb meid ka mõni oht või te tõepoolest leiate, et see on igati õige samm? Ju see on, kui te nii otsustasite, aga äkki te valgustate seda natuke laiemalt?

Mati Raidma

Suur tänu! Tänu ka kiituse eest! Eelkõige tuleb kiita kõiki fraktsioone, kes on saatnud riigikaitsekomisjoni oma väga võimekad esindajad. Selle meeskonnaga me seda tööd seal teeme. Mis puudutab põhiharidust, siis eelnõu tekstis on püütud saavutada tasakaalupunkti. Laual oli kaks äärmust: väga konkreetne põhiharidusnõue ja nullnõue. Hetkeseisus leiti keskmine tulemus. Vaatame, kuidas see elus realiseerub. Nüüd on kirjas põhikooli II kooli-aste, mis tähendab kuue klassi lõpetamist. Kuue klassi lõpetamine oleks meie arvates piisav alus ajateenistusse minekuks. Siin on üks selline nüanss, et sellise haridusega isikud saavad kutseõppeasutuse seaduse kohaselt 17-aastaseks saamisel omandada kutseharidust ehk eriala. See baas peaks olema piisav ka aja-teenistuse jaoks.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Mati Raidma! Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Vabandust! Eiki, palun kiiremini! Ei saa Riisaluga rääkida, kui tahad ise kõnelda.

Eiki Nestor

Vabandust, austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Palun vabandust ka rahvasaadik Riisalult, et meie jutuajamine pooleli jäi! Ma tõesti ütlesin paar sõna. Kõigepealt tänan komisjoni mõne meie muudatusettepaneku vastuvõtmise eest! Ühtlasi pean nentima, et kuidagi imelik oli nendel inimestel, kes vähemalt omateada valdavad sotsiaalvaldkonda, istuda sotsiaalküsimustega selles komisjonis, kus kindlasti vallatakse hästi kaitsevaldkonda. See tõttu tekkis meil võib-olla paar möödarääkimist.

Ma tahan toonitada kahte asja. Mõeldes ka komisjoni esimehe vastusele Helmen Kütile, soovitan ma südamest, et riigikaitsekomisjon ja sotsiaalkomisjon tuleksid kokku ja natuke asju arutaksid. Pean ütleva, et väga keeruline on muuta kogu seda hukkunud sõdurite perede praegust sotsiaalpoolt. On võetud üks liin ning selle ümbertegemine teistsuguseks on keeruline ja vajab pikemat läbimõtlemist. Meie pakusime ühe vahepealse lahenduse. Praegu on põhimõte, et hukkunu perele antakse ühekordne suur ja mõjus toetus. Aga vaadake, pered on erinevad, ühel kulub see ühekordne kompensatsioon ära kiiremini, teisel aeglasemalt. Paraku on nii, nagu ka minu kolleeg meie fraktsioonist oma mittetulundusühingus töötamise alusel on öelnud, et kannatajad on lapsed. Võib-olla see lähenemine, mis meil praegu on, ei ole kõige õigem. Kaugemas perspektiivis peab korralikult läbi mõtlema, kui mõistlik see on.

Teine näide on samast valdkonnast. Ka seda ettepanekut ei saa me siin hääletada. Palun mõelge sellegi peale! Jutt on toitjakaotuspensionist. Tõesti, riikliku pensionikindlustuse seaduses, head kolleegid, on säte, mis ütleb, et õigus toitjakaotuspensionile saada tekib teatud aastate jooksul, kui inimesed on abielus olnud. See tekib viie aasta jooksul. Meie ettepanek oli see säte eelnõust välja jätta. Eelnõu algataja seisukoht oli eitav, sest riikliku pensionikindlustuse seaduses on samasugune põhimõte olemas. Aga siin on väga oluline vahe. Riikliku pensionikindlustuse seaduse põhjal saavad väga suures osas toitjakaotuspensionile lesed,

kelle abikaasa suri pikaajalise tõsise haiguse tagajärjel. Selle sätte mõte on see. Kaitseväeteenistuse seaduse eelnõus ette nähtud toitjakaotuspensionile ei määrata sellisel juhul, vaid see määratakse ühekordse kurva sündmuse tõttu ja suhteliselt noortele inimestele. Ma soovitan teil tõsiselt mõelda, kas see viis aastat on siin õigustatud või mitte. Ühest temaatikast teise ei saa asju päris üks ühele ümber tõsta.

Soovin tõesti, et riigikaitsekomisjon arutaks koos sotsiaalkomisjoniga sügisel seda temaatikat, eriti mis puudutab hukkunud sõdureid ja missioonil olnud sõdureid, kevadel ei jõua seda enam läbi vaadata. Soovides eelnõule head tulevikku, ütlen, et see pool seadusest jääb täna vähemalt meie jaoks lõpuni lahendamata. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Eiki Nestor! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Neid on 16. Esimese ettepaneku on esitanud riigikaitsekomisjon ja ettepanekut on täielikult arvestatud. Teine ettepanek on kolleeg Marianne Mikkolt ja ettepanekut on sisuliselt arvestatud. Kolmas ettepanek on kolleeg Ülo Tulikult ja ettepanekut on sisuliselt arvestatud. Neljas ettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata, kuid see ettepanek ei kuulu hääletamisele. Ka viies ettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt ja see ettepanek ei kuulu samuti hääletamisele, kuigi juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata. Kuues ettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon ei ole ettepanekut arvestanud, aga hääletamisele see ettepanek ei kuulu. Seitsmes ettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata, ettepanek hääletamisele ei kuulu. Kaheksas ettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata, kuid ettepanek hääletamisele ei kuulu. Üheksanda ettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjon on ettepanekut osaliselt arvestanud. Kümnes ettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on ettepanekut osaliselt arvestanud. 11. ettepanek on

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, on jäetud arvestamata ja hääletamisele ei kuulu. 12. ettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on ettepanekut osaliselt arvestanud. 13. ettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, on jäetud arvestamata ja hääletamisele ei kuulu. 14. ettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata ja ettepanek hääletamisele ei kuulu. 15. ettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata ja hääletamisele see ettepanek ei kuulu. 16. ettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on jätnud ettepaneku arvestamata ja hääletamisele see ettepanek ei kuulu.

Head kolleegid, me oleme kõik muudatusettepanekud läbi vaadanud. Seaduseelnõu 172 teine lugemine on lõpetatud.

16. Kaitseväeteenistuse seaduse rakendamise seaduse eelnõu (173 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seaduse rakendamise seaduse eelnõu teine lugemine. Ettekandeks palun veel üks kord kõnepulti riigikaitsekomisjoni esimehe Mati Raidma!

Mati Raidma

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Riigikaitsekomisjon arutas seda eelnõu enne selle teist lugemist kümnel istungil. Seejuures käsitles riigikaitsekomisjon koos Kaitseministeeriumi ametnikega eelnõu üksikasjalikult ja paragrahvide kaupa.

Eelnõu eesmärk on luua tingimused ja kord uue, äsja teise lugemise lõpetanud kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu seadusena rakendamiseks. Lisaks sellele, kuidas toimub üleminek seni kehtivalt regulatsioonilt uuele, nähakse seaduseelnõuga ette muudatused teistes seadustes, millel on kokkupuuteid seni kehtinud kaitseväeteenistuse seadusega või mille muutmise vajadus tuleneb uue kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu seadusena vastuvõtmisest. Eelnõu kohta esitas muudatusettepanekuid riigikaitsekomisjon juhtivkomisjonina. Riigikaitse-

komisjoni muudatusettepanekud tulenevad riigikaitsekomisjoni esimehe ja nõuniku-sekretariaadijuhataja ettepanekutest ning riigikaitsekomisjonis eelnõu üle toimunud aruteludest. Kõik riigikaitsekomisjoni muudatusettepanekud kiideti konsensuslikult heaks. Kaitseministeerium eelnõu algataja esindajana toetab kõiki riigikaitsekomisjoni muudatusettepanekuid.

Riigikaitsekomisjon tegi eelnõu menetlemise ajal koostööd teiste alatiste komisjonidega: sotsiaalkomisjoniga, kultuurikomisjoniga, õiguskomisjoniga ja põhiseaduskomisjoniga. Kultuurikomisjoniga täpsustasime veel jõustumata ülikooliseaduse ja rakenduskõrgkooli seaduse muudatusi, milles leiduvad mõisted viidi kooskõlla kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu mõistetega. Sotsiaalkomisjoniga täpsustasime seaduseelnõu 188, millega muudetakse tervishoiuteenuste korraldamise seadust, ja viisime need kaks eelnõu omavahel kooskõlla. Õiguskomisjoniga täpsustasime sõjaväepolitsei tegevusega seonduvat ja kaitseväe korralduse seaduse muudatusi. Põhiseaduskomisjoniga viisime omavahel kooskõlla avaliku teenistuse seaduse eelnõu ja käesoleva eelnõu mõisted. Ühtlasi viiakse arutluse all oleva eelnõu jõustumise aeg kooskõlla avaliku teenistuse seaduse jõustumise ajaga. Lisaks viiakse käesolev eelnõu kooskõlla kaitseväeteenistuse seaduse eelnõus 172 tehtud muudatustega. Riigikaitsekomisjoni muudatusettepanekute põhjendused on eelnõule lisatud teise lugemise seletuskirjas.

Selle aasta 17. mai istungil otsustas riigikaitsekomisjon konsensuslega teha Riigikogu juhatajale ettepanek lülitada arutlusel olev seaduseelnõu 173 teiseks lugemiseks Riigikogu tänase istungi päevakorda. Riigikaitsekomisjon otsustas oma 28. mai s.a istungil konsensuslega kiita heaks eelnõu teise lugemise tekst, muudatusettepanekute tabel ja teise lugemise seletuskiri. Ühtlasi otsustas komisjon konsensuslega teha Riigikogule ettepanek seaduseelnõu teine lugemine lõpetada. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mati Raidma! Küsimus, kolleeg Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Vaidlustamata eelnõu sisu, palun noore parlamendiliikmena lihtsalt selgitusi, miks on vaja veel eraldi kaitseväeteenistuse seaduse rakendamise seadust. Seadusi on Eesti riigis üle 400, aga rakendamise seadusi on vähe. Järgmise päevakorrapunktina tuleb arutlusele veel üks selle teemaga seotud seadus. Kas õiguslikku segadust ei ole mitte liiga palju?

Mati Raidma

Suur tänu! Komisjoni seisukohalt oleks ilmselt tekkinud rohkem segadust, kui me oleksime kõik selle kirjutanud kuskile ühe seaduse rakendussätetesse. Nüüd on see, mis puudutab teiste seaduste muutmist, selgelt eristatud. Järgmine eelnõu on n-ö 51 hääle eelnõu ehk selle seaduse vastuvõtmiseks on vaja 51 häält. On loogiline sellist seadust jälle omakorda teistest eristada. Rakendus on ühekordne akt ja sellega muudetakse seadusandlikku maastikku. Aga kaitseväeteenistuse seadus jääb n-ö laua- raamatuks kõigile kaitseväes töötavatele ja teenivatele inimestele. See sisaldab just neid punkte, mida need inimesed vajavad.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Mati Raidma! Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Läheme seaduseelnõu muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Neid on 19. Alustame nende läbivaatamist. Esimene muudatusettepanek on riigikaitsekomisjonilt ja ettepanekut on täielikult arvestatud. Teine, kolmas, neljas, viies ja kuues ettepanek on riigikaitsekomisjonilt ning neid on täielikult arvestatud. Seitsmes, kaheksas, üheksas, kümnes, üheteistkümnes, kaheteistkümnes ja kolmeteistkümnes ettepanek on riigikaitsekomisjonilt ning neid on täielikult arvestatud. 14., 15., 16., 17., 18. ja 19. ettepanek on riigikaitsekomisjonilt ning neid on täielikult arvestatud.

Seaduseelnõu 173 teine lugemine on lõpetatud.

17. Kaitseväeteenistuse seadusega seotud Riigikogu koosseisu hääle- enamusega vastuvõetud seaduste muutmise seaduse eelnõu (174 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seadusega seotud Riigikogu koosseisu hääleteenamusega vastuvõetud seaduste muutmise seaduse eelnõu teine lugemine. Palun veel kord kõnepulti riigikaitsekomisjoni esimehe Mati Raidma!

Mati Raidma

Lugupeetud istungi juhataja ja austatud kolleegid! Ma olen teie ees seaduseelnõust 172 tuleneva seaduseelnõuga 174. Riigikaitsekomisjon arutas ka seda eelnõu oma kümnel istungil. Seegi eelnõu on seotud kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu rakendamisega. Eelnõu eesmärk on viia Riigikogu koosseisu hääleteenamusega vastuvõetavad Euroopa Parlamendi valimise seadus, kodakondsuse seadus, kohaliku omavalitsuse volikogu valimise seadus, rahuaja riigikaitse seadus, Riigikogu valimise seadus, sõjaaja riigikaitse seadus ja Vabariigi Presidendi valimise seadus kooskõlla kaitseväeteenistuse seaduse eelnõuga 172. Eelnimetatud, nn konstitutsioonilistes seadustes tehakse peamiselt terminoloogilisi muudatusi. Eelnõu kohta esitas juhtivkomisjonina muudatusettepanekuid riigikaitsekomisjon. Kõik riigikaitsekomisjoni muudatusettepanekud kiideti konsensuslikult heaks. Kaitseministeerium eelnõu algataja esindajana toetab kõiki riigikaitsekomisjoni muudatusettepanekuid. Muudatuste eesmärk on viia arutluse all oleva seaduseelnõu mõisted ja jõustumine kooskõlla avaliku teenistuse seaduse eelnõu mõistete ja jõustumisajaga. Lisaks viiakse käesolev eelnõu kooskõlla kaitseväeteenistuse seaduse eelnõus 172 tehtud muudatustega. Ühtlasi täpsustati eelnõus näiteks mobilisatsiooniga seonduvat, sätestades erandid tegevteenistusse võtmisel, luues selleks igapäevase tegevteenistusse võtmisega võrreldes lihtsustatud regulatsiooni. Riigikaitsekomisjoni muudatusettepanekute põhjendused on ära toodud eelnõu teise lugemise seletuskirjas.

Selle aasta 17. mai istungil otsustas riigikaitsekomisjon konsensusega teha Riigikogu juhatasele ettepanek lülitada arutlusel olev seaduseelnõu 174 teiseks lugemiseks Riigikogu tänase istungi päevakorda. Riigikaitsekomisjon otsustas oma 28. mai s.a istungil konsensusega kiita heaks eelnõu teise lugemise tekst, muudatusettepanekute tabel ja teise lugemise seletuskiri. Ühtlasi otsustas riigikaitsekomisjon konsensuslikult teha Riigikogule ettepanek seaduseelnõu 174 teine lugemine lõpetada. Täna!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mati Raidma! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Neid on 13. Esimese, teise ja kolmanda muudatusettepaneku on esitanud riigikaitsekomisjon ning neid on täielikult arvestatud. Neljas, viies, kuues, seitsmes ja kaheksas ettepanek on riigikaitsekomisjonilt ning neid on täielikult arvestatud. Üheksas, kümnes, üheteistkümnes, kaheteistkümnes ja kolmeteistkümnes ettepanek on riigikaitsekomisjonilt ning neid on täielikult arvestatud.

Head kolleegid, seaduseelnõu 174 teine lugemine on lõpetatud.

18. Välisõhu kaitse seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (232 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnepulti keskkonnaminister Keit Pentuse!

Keit Pentus

Austatud Riigikogu esimees! Head Riigikogu liikmed! Teie ees oleva eelnõuga viiakse Eestis kehtivad seadused vastavusse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega osoonikihti kahandavate ainete kohta ning luuakse eeldu-

sed selleks, et rakendada Eestis Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust nr 842/2006. Eelnõu käsitleb fluoritud kasvuhoonegaasidega ehk nn F-gaasidega seonduvat. Näiteks määratletakse eelnõus F-gaaside käitleja mõiste, täpsustatakse F-gaase käitlevate töötajate ja ettevõtete sertifitseerimise korda, täpsustatakse aruandlust jne.

F-gaasid on inimeste loodud kemikaalid, mis on üks osa kasvuhoonegaasidest. Lisaks potentsiaalsele negatiivsele mõjule inimtervisele, mis võib ilmnedada fluoritud kasvuhoonegaaside mittenouetekohasel käitlemisel (gaasi-aurude sissehingamine võib põhjustada südame- ja veresoonkonna ning kesknärvisüsteemi haigusi ja neid haigusi mõjutada, aga see võib põhjustada ka lämbumist, nende ainete vedeliku kujul nahale sattumine võib tekitada tugevat ärritust ja ainega kokkupuutuvate kudede külmumist), on tuvastatud F-gaaside oluline mõju kliimamuutustele. Enamikul nendest ainetest on väga suur kliima soojenemist põhjustav potentsiaal. Seega on nimetatud gaasid hõlmatud ÜRO kliimamuutuste raamkonventsiooni Kyoto protokolliga heitkoguste vähendamise kohustusega.

Kogu maailmas, st ka Eestis, on F-gaaside kasutamine päris laialt levinud. Neid kasutatakse näiteks külmainena külmutus- ja kliimaseadmetes, aga ka soojuspumpades, vahttoodete ja lahustite valmistamisel. Tendents vaadates võib öelda, et neid aineid sisaldavate seadmete kasutamine kasvab ning on kasvanud üsna jõudsalt ja järsult, mistõttu nende ainete osa CO₂ heitkogustes, kasvuhoonegaaside heitkogustes ja seega ka meile eraldatud CO₂ heitkoguste ühikutes muutub üha olulisemaks.

Välisõhu kaitse seadus tänapäevastatakse teie ees oleva eelnõu kohaselt, lähtudes 2009. aasta lõpus jõustunud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusest osoonikihti kahandavate ainete kohta, mille eesmärk on koos Montréali protokolliga raames tehtud jõupingutustega lõpetada osoonikihti kahandavate ainete kasutamine alates 1. jaanuarist 2015. Pärast seda tähtaega on osoonikihti kahandavate ainete kasutamine lubatud üksnes laborites, lennukitel ja kaitseväes. Euroopa Liidus laiemalt on F-gaaside kasutus reguleeritud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrusega nr 842/2006 teatavate fluoritud kasvuhoonegaaside kohta ning Euroopa Komisjoni kümne rakendusak-

tiga, mille eesmärk on ohjeldada ja vältida F-gaaside kasutamist ning nii vähendada F-gaaside heitkoguseid atmosfääris.

Üks oluline probleem, mis on Eestis seni lahendamata, on F-gaase sisaldavate seadmete paigaldamise, hooldamise, lekkekонтроlli ja neist gaaside kogumisega tegelevate töötajate ja ettevõtete sertifitseerimine. Võib võrdluseks öelda, et meie naaberriigid on Euroopa Liidu F-gaaside nõuded praeguseks üle võtnud ja on sertifitseerimissüsteemi jõudnud luua enne meid.

Eelnõu kohaselt luuakse alus Euroopa Liidu F-gaaside määruste elluviimiseks ja täielikuks rakendamiseks Eestis. Nagu eespool nimetatud, määratakse kindlaks F-gaase sisaldavate seadmete ja süsteemide käitlemisega tegelevatele töötajatele kutse- või osakutsetunnistuse ja ettevõtjatele käitlemislubade andmise kord ning ka neid väljastavad asutused. Töötajatele kutse- või osakutsetunnistuste väljastamine toimub eelnõu järgi kutseaduse raames ja kutse andjad on erialaliidud. Mulle teadaolevalt on nende esindajad käinud kohtumas ka parlamendi keskkonnakomisjoniga. Komisjonis oli küsimus, kas erialaliidud on selleks muudatuseks ette valmistatud, ja saadi kinnitus, et see tõepoolest nii on, valmisolek on olemas. Erialaliidud koos SA-ga Kutsekoda hakkavad kutseeksami sooritanud töötajatele väljastama sellekohaseid kutse- või osakutsetunnistusi.

F-gaaside käitlemisega tegelevatele ettevõtetele hakkab käitlemislubasid väljastama Keskkonnaamet. Käitlemisluba on vajalik paiksete jahutus- ja kliimaseadmete, soojuspumpade ja ka tuletõrjesüsteemide paigaldamisel, hooldamisel, lekkekонтроllil ja nendest F-gaaside kogumisel. Selliseid ettevõtteid, mis käitlemislubasid vajavad, on Eestis ligikaudu 315. Eelnõu kohaselt on neil käitlemisloa taotluse läbivaatamise eest vaja tasuda ka riigilõiv, mis on 268 eurot, ja loa muutmise taotluse läbivaatamise eest riigilõiv, mis on 48 eurot.

Teie ees oleva seadusega asutatakse riigi infosüsteemi kuuluva uue andmekoguna osoonikihti kahandavaid aineid ja F-gaase sisaldavate seadmete ja süsteemide ning nende käitlemistõimingute register, kuhu edaspidi koondatakse andmed kolm kilogrammi või enam F-gaase või osoonikihti kahandavaid aineid sisaldavate seadmete ja süsteemide kasuta-

misalade ning F-gaaside koguste, tüüpide ja käitlemistõimingute kohta. Andmekogu, mis asutatakse, asendab praegu paberil peetava seadme hoolderaamatu pidamise kohustust. Edaspidi on meil olemas hea ülevaade nii osoonikihti kahandavate ainete kui ka F-gaaside kasutamisest Eesti turul. Andmed on vajaduse korral pidevalt kättesaadavad ka Eesti esitatavateks aruanneteks nii ÜRO-le kui ka Euroopa Komisjonile. Lisaks Euroopa Komisjoni kehtestatud F-gaase sisaldavate seadmete märgistamise nõuetele lisatakse välisõhu kaitse seadusesse ka säte, et Eestis turustatavad seadmed peavad olema edaspidi märgistatud mitte lihtsalt asjakohase teabega, vaid see teave peab Eestis olema eestikeelne. Ka määratakse eelnõus kindlaks F-gaaside ja osoonikihti kahandavate ainete käitlemise üle järelevalvet tegevad asutused ning kehtestatakse vastutusnormid, mis siia maani on puudunud.

Head parlamendiliikmed, tegu on olulise ja vajaliku seadusmuudatusega, mida palun teil kindlasti toetada! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, proua keskkonnaminister! Teile on küsimus. Kolleeg Arto Aas.

Arto Aas

Aitäh! Mul on väga oluline küsimus. Jalgpalli mängides saan ma tihtipeale vigastada ja pean oma jalga gaasilise jääga jahutama. Kas ka see on keskkonnale ohtlik ja kas ma edaspidi pean selle purgi ostmiseks Keskkonnaametilt luba küsima?

Keit Pentus

Aitäh! Kui ei ole plaanis kasutada jahutusseadet, mis sisaldab F-gaase rohkem kui kolm kilogrammi, siis sellist vajadust ei ole. Pean ütlema, et tõenäoliselt ei ole tegu nii suure jalaga, mis sedavõrd suurt jahutusseadet vajaks, nii et loa küsimise järele vajadus puudub.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Veel kord suur tänu, proua keskkonnaminister! Nüüd ma ootan kõnepulti keskkonnakomisjoni esimeest Tõnis Lukast!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Lugupeetud valitsuse esindajad! Tõepoolest, keskkonnaminister kirjeldas välisõhu kaitse seaduse ja sellega kaasnevate seaduste muutmise seaduse eelnõu kaunis põhjalikult, ta seletas selle põhithahud ära. Ma ei hakka kõike seda kordama. Komisjonis me arutasime seda eelnõu kahel istungil päris põhjalikult, kuid oleme otsustanud tuua selle seaduseelnõu saali muutmata kujul. Järelikult, selliseid pretensioone, mida ma peaksin ekstra kirjeldama, komisjonis esile ei tõusnud. Järgmisel korral, kui see eelnõu saalis on (ilmselt juhtub see lähiajal), saab sellest põhjalikumalt rääkida, kui on veel debatte tekkinud. Ma siiski ütlen paar märksõna, mis seda seadust iseloomustavad.

Küsimused komisjonis olid peamiselt selle menetluskorra kohta, millele see seadus rohelise tee avab. Näiteks on vähe räägitud sellest, et me anname tükikese oma riigi funktsioonidest Tallinna käest Brüsselile üle. Sellega seonduvalt tekkis küsimus, milline on see bürookraatlik vahekord. Toon näiteks metüülbromiidi, mida tuleks kiiresti kasutada mingite epideemiate või massiliste kahjustuste puhul, ja selle kasutamiseks erandkorras loa andmise. Varem oli selle aine hankimiseks, riigist välja viimiseks või riiki sissetoomiseks vaja kiires korras otsus vastu võtta Tallinnas, nüüd on vaja, et Keskkonnaministeerium taotleks luba Euroopa Komisjonilt. Oli küsimusi, kui kiiresti on vaja seda ainet ekstreemse juhtumi korral kolmandatest riikidest hankida ja milline see menetluskord on. Keskkonnaministeeriumi inimesed rahustasid Riigikogu liikmeid, et kõik on läbi mõeldud. Küllap sellistel puhkudel, mida võib ette tulla ikkagi väga harva, lahendatakse probleem kiiresti ning bürookraatlikke takistusi Tallinna ja Brüsseli vahel ette ei tule. Ma juba viitasin sellele, et Keskkonnaamet hakkab andma käitlemislube seadmetele, mis sisaldavad kas kolm (kodus tarvitavad seadmed) või kuus või rohkem kilogrammi gaasi (tööstuslikult paigaldatavad seadmed). Tekkis küsimus, kas selleks, et rohkem käitlemislube välja anda, on vaja ka ametnike juurde palgata. Bürokratia suurenemine ei ole võib-olla nii suur, kui esmapilgul paistab, aga esialgu ühte lisaametikohta selleks Keskkonnaametis vaja on.

Me otsustasime tulla seaduseelnõuga esimesele lugemisele saali muutmata kujul, teha suurele saalile ettepanek esimene lugemine lõpetada ning kui ollakse nõus esimest lugemist lõpetama, siis määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. juuni s.a kell 10. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Tõnis Lukas! Teile küsimusi ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määratud eelnõu 232 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. juuni kell 10.

Eelnõu 232 esimene lugemine on lõpetatud.

19. Ravikindlustuse seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (229 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud ravikindlustuse seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandeks kõnepulti sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Tere õhtust, austatud Riigikogu esimees ja Riigikogu liikmed! Mul on suur au tutvustada teile ravikindlustuse seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu numbriga 229. Ravikindlustuse seaduse muutmisel on kaks eesmärki ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmisel üks eesmärk.

Ravikindlustuse seaduse puhul on üks suuremaid muudatusi see, et inimeste jaoks muutuvad ravimid odavamaks. Täpsemalt öeldes puudutab see ravimeid, mille ravimihüvitise maksimummäär on 12,79 eurot retsepti kohta, veel täpsemalt öeldes 50%-lise soodusmääraga ravimeid. Teine muudatus puudutab eelkõige eriarsti vastuvõttu ning perearstisüsteemi üleviidavat krooniliste haigete jälgimist, selleks et vabastada eriarstiresse ja nii võib-olla vähendada ka järjekordi eriarstiabis.

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse eesmärk on puudega isiku kaardi sisseviimine Eesti õigusruumi, selleks et tagada puuetega isikute parem kaitse.

Nüüd räägin natuke täpsemalt. Esimese muudatuse mõjul kaob ära senine, nagu ma ütlesin, 12,79 euro suurune ravimihüvitise maksimaalmäär 50%-lise soodustusega ravimite puhul ning haigekassa poolt tasumisele kuuluv summa arvutatakse edaspidi kõigi soodusravimite puhul ühtviisi omaosaluse alusmäär ja piirhinna või hinnakokkuleppes sätestatud hinna vahest. 50%-lise soodustusega ravimite retseptid moodustavad kõigist retseptidest ligi poole. Esmalt odavnevad ravimid selliste patsientide jaoks, kes mingil põhjusel ei saa kasutada odavamalt analoogse toimega ravimit või kes ei mahu selliste patsientide kitsendatud sihtrühma piiresse, kelle jaoks on kehtestatud ravimi kõrgem soodusmäär. Samuti odavnevad mõned sellised ravimid, millel ei olegi kõrgemat soodusmäär kui 50%. Praeguste arvutuste kohaselt väheneb inimeste omaosalus 50%-lise soodustusega ravimite ostmisel umbes 22% retsepti keskmise maksumuse kohta. Näiteks, kui mõni kahe kuu ravim maksab praegu koos ravimihüvitise maksimaalmääraga patsiendile 42 eurot, siis ilma ravimihüvitise maksimaalmäärata maksab see tulevikus patsiendile 29 eurot. Kõrgema hinnaga ravimite puhul on võit veelgi suurem.

Teine muudatus on ette valmistatud koostöös perearstide seltsiga. Me oleme ette pannud, et võiks suurendada perearstide n-ö väravavahi rolli ja niimoodi vähendada eriarstide töökoormust, mis looks võimaluse lühendada järjekordi eriarstide vastuvõtule. Ettepaneku sisu seisneb selles, et krooniliste haiguste korral ei saa patsient eriarsti poole pöörduda ilma perearsti saatekirjata. Lihtsamalt öeldes läheb krooniliste haigete igapäevane jälgimine perearsti pädevusse ja see loob võimaluse eriarstiresursside vabanemiseks.

Kolmas muudatus (ma tänan siin väga konstruktiivse koostöö eest sotsiaalkomisjoni), mis tehti eelnõusse enne esimest lugemist, käsitleb seda, et tulevikus väljastab Sotsiaalkindlustusamet puudega isikule, kellel ei ole pensionitunnistust, tolle soovi korral puudega isiku kaardi. See võimaldab inimesel tõendada puude raskusastet ja kestust ning ta ei pea pidevalt kaasas kandma Sotsiaalkindlustusameti väljastatud otsust selle kohta. Kehtiva seaduse alusel saab puuet tõendada kas ekspertiisi otsuse või pensionitunnistusega. Pensionitunnistus väljastatakse teatavasti vaid juba

pensioniiikka jõudnud isikutele. Puudega lastel ja tööealistel inimestel, kellel ei ole vähemalt 40%-list töövõime kaotust, on ainus puude tõendamise võimalus ekspertiisi otsus. Sotsiaalkindlustusamet on kinnitanud, et nad on valmis alustama kaartide väljastamist alates s.a 1. septembrist. Seda on eelkõige vaja puudega lastel, selleks et saada kooliaasta alguses sõidusoodustust. Sellest tuleneb ka vajadus seda eelnõu kiiresti menetleda. Seaduse teised sätted jõustuvad 1. oktoobril 2012.

Me täname teid juba ette, lootuses, et Riigikogu kiidab heaks natukene kiirema menetlustempo, nii et eelnõu saaks tõesti enne jaanipäeva seadusena vastu võetud, selleks et tagada puudega lastele kooliaasta alguses sõidusoodustuse vormistamiseks vajalik puudega isiku kaart. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud sotsiaalminister! Küsimusi teile ei ole. Ma kutsun kõnepulti sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu. Palun!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas eelnõu nr 229 10. mail. Eelnõu tutvustas meile sotsiaalminister. Teist korda oli eelnõu komisjonis arutlusel 17. mail. Komisjon otsustas siis konsensuslikult esitada eelnõu Riigikogu täiskogule muudetud kujul. Põhjendustest sotsiaalminister juba rääkis, ta tutvustas eelnõu väga põhjalikult. Ma ei hakka teda kordama. Lubage mul teile teada anda vaid komisjonis vastu võetud menetluslikud otsused: komisjon otsustas konsensuslega teha täiskogule ettepanek esimene lugemine lõpetada ja paluda muudatusettepanekute esitamise tähtajaks määrata 4. juuni kell 14. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Maret Maripuu! Ka teile ei ole küsimusi. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määratud eelnõu 229 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 4. juuni kell 14.

Eelnõu 229 esimene lugemine on lõpetatud.

20. Sotsiaalmaksuseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (222 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalmaksuseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun kõnepulti rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Selle eelnõu eesmärk on tagada füüsilisest isikust ettevõtjate ja nende tegevuses osalevate abikaasade võrdne kohtlemine. Samalaadsed sotsiaalsed hüved, nagu on FIE-st ettevõtjal, peavad olema tagatud ka FIE tegevuses osalevale abikaasale. Abikaasale sotsiaalsete tagatiste saamiseks registreerib FIE tema ettevõtte tegevuses osaleva abikaasa maksukohustuslaste registris ja võtab kohustuse tasuda tema eest sotsiaalmaksu kuumääralt, mis on sisuliselt miinimumpalk. Eelnõuga muudetakse ka kolme kindlustuskaitsetingimusi reguleerivat seadust: ravikindlustuse seadust, riikliku pensionikindlustuse seadust ning tööturuteenuste ja -toetuste seadust. Ravikindlustuse seaduse muudatuse kohaselt on FIE ettevõtte tegevuses osaleval abikaasal õigus nii raviteenusele kui ka ajutise töövõimetuse hüvitisele. Riikliku pensionikindlustuse seaduse muudatuse kohaselt suurenevad sotsiaalmaksu maksmise tulemusel FIE abikaasa pensionikindlustusstaaz ja pensionikindlustatu aasta-koefitsiendid. Tööturuteenuste ja -toetuste seaduses tehtavate muudatuste tulemusena võetakse FIE ettevõtte tegevuses osalemise lõpetanud abikaasa töötuna arvele ning talle hakatakse maksta töötutoetust, nagu seda tehakse ka FIE puhul. Lisaks eelmainitud seadustele tehakse muudatusi nii soolise võrdõiguslikkuse seaduse kui ka võrdse kohtlemise seaduse normitehnilistes märkustes. Eelnõu jõustumine on kavandatud s.a 1. augustile. Kuupäeva määramisel on arvestatud direktiivis sätestatud ülevõtmise tähtpäeva, milleks on 5. august 2012. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Küsimusi teile ei ole. Palun kõnepulti sotsiaalkomisjoni aseesimehe Yana Toomi!

Yana Toom

Proua eesistuja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas valitsuse algatatud sotsiaalmaksuseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu oma istungil 7. mail s.a. Komisjoni istungil osalesid Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna juhataja Lemmi Oro, Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna peaspetsialist Kairi Ani, Sotsiaalministeeriumi tervishoiuosakonna peaspetsialist Ülle Jordan, Sotsiaalministeeriumi soolise võrdõiguslikkuse osakonna nõunik Käthlin Sander, Sotsiaalministeeriumi sotsiaalkindlustuse osakonna peaspetsialist Kristiina Rääk ja Eesti Haigekassa juriidilise osakonna juhataja Kristina-Valeria Tobias.

Meil tekkis kolm küsimust, mida me arutamegi. Esimesena küsisime, kui suurt hulka isikuid see eelnõu puudutab. Statistilisi andmeid selle kohta ei ole, aga võib siiski öelda, et see arv on väga väike, nullilähedane, nagu meile öeldi. Teine küsimus oli selle kohta, kui palju maksab selle direktiivi ülevõtmine. Tuli välja, et hoolimata sellest, et huvi on nullilähedane, läheb see Sotsiaalministeeriumile maksta siiski ligikaudu 15 000 eurot ning Maksu- ja Tolliametile ligikaudu 2000 eurot. Kolmas küsimus puudutas FIE ettevõtte tegevuses osaleva abikaasa töötuna arvelevõtmist. Inimene peab sel juhul valima n-ö kahe staatuse vahel. Saime selgeks, et tõesti peab ta tegema valiku, kas abikaasa teda kindlustab või saab ta olla töötuna arvel.

Komisjon tegi konsensusega järgmised otsused: teha ettepanek saata eelnõu täiskogu päevakorda esimesele lugemisele 30. mail 2012, esimene lugemine lõpetada, teha ettepanek määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 31. mai 2012 kell 18 ja määrata komisjoni ettekandjaks komisjoni aseesimees Yana Toom. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Yana Toom! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrän eelnõu

222 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 31. mai s.a kell 18.

Eelnõu 222 esimene lugemine on lõpetatud.

21. Riigikogu otsuse "Nõusoleku andmine Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis" eelnõu (230 OE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Algab Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Nõusoleku andmine Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis" eelnõu esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Otsuse eelnõu eesmärk on anda nõusolek Eesti kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis ja volitada Eesti Pank osaluse suurendamiseks vajalikke toiminguid tegema. Liikmesriigi kvooti ei muudeta enne, kui liikmesriik on sellega nõustunud ja makse on tehtud. Nõusoleku andmise peab otsustama Riigikogu.

Kvootide ehk riikide osaluse ülevaatus toimub vähemalt kord viie aasta jooksul. Kvoodivalemis arvestatakse riigi majanduse ja reservide suurust, majanduse avatust ning haavatavust. Kokkuvõttes kajastab IMF-i kvootide jaotus üldist jõudude vahekorda maailmamaajanduses.

2010. aasta kvoodireformi käigus otsustati nende üldmahtu kahekordistada: 238,4 miljardist SDR-ist umbes 476,8 miljardi SDR-ini. Üldmahu muutusega samal ajal jagatakse kvoodiosi ümber enam kui 6% ulatuses kvootide üldmahust. Sellega parandatakse kvoodivalemi järgi alaesindatud ja dünaamiliselt arenevate riikide positsiooni.

Riigikogu nõusoleku korral suureneks Eesti kvoot 149,7 miljoni SDR-i ehk 175 miljoni euro võrra tasemele 243,6 miljonit SDR-i ehk ca 284,7 miljonit eurot. Miks on kvoot oluline? See on peamine element riigi finants- ja organisatoorsetes suhetes IMF-iga. Kvoot määrab liikmesriigi hääleõiguse ja võimalused IMF-ilt laenu saada. Meenutan, et iseseisvuse

algusaastatel sai Eesti majandusreformide läbi viimise toetamiseks IMF-ilt laenu. Välisšokkidele avatud väikeriigi majandus- ja finantsstabiilsusele on IMF-ilt laenu saamise võimalus ning laenude adekvaatne suurus kindlasti oluline.

Kvoodi suurenduse järel suureneb Eesti hääleõigus 0,077%-ni. Väike hääleosa ei tähenda siiski isolatsiooni või üksi toimetamist. Me kuulume üksmeelsesse Põhja-Balti valijaskonda ja osaleme Euroopa ühispositsioonide kujundamisel. Selles tugevas koostöös on meie hääle kaal oluliselt suurem.

Eesti kvoodi suurenemisest tulenevad sissemaksud korraldab Eesti Pank. Kvoot jääb Eesti Panga ametlike välisreservide osaks, st näiteks tõsiste maksebilansiprobleemide korral on keskpangal võimalik ka IMF-i paigutatud vahendeid ise kasutada. Kvoodisuurendused jõustuvad, kui vähemalt 70% kvootide üldmahust esindavad IMF-i liikmesriigid annavad selleks nõusoleku ning on heaks kiidetud ka IMF-i põhikirja muudatused, mida käsitleme järgmise eelnõu arutelul. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud rahandusminister! Teile on küsimus. Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Me kõik ootame suure ärevusega Riigikohtu otsust ühe teise finantsinstitutsiooni vastavuse kohta meie põhiseadusele. Palun selgita lühidalt otsuste langetamise protseduuri Rahvusvahelises Valuutafondis, võrreldes seda ESM-iga!

Jürgen Ligi

Aitäh! See on üks valus küsimus. Võrreldes ESM-iga, millest te vihjamisi rääkisite, on IMF-is Eesti vetoõigus täiesti olematu. IMF-is me oleme juba kakskümmend aastat olnud, me oleme sealt laenu saanud, oleme Riigikogu tasemel eri otsuseid langetanud. Seal kehtib laenude puhul lihthäälteenamus, ESM-is kehtib aga peaaegu alati konsensus. Ühes väga erandlikus olukorras võib küll juhtuda, et laenuandmisel nõutakse 85%-list häälteenamust. IMF-is on lihthäälteenamus, aga küsimust, kas see on põhiseadusega vastuolus, ei ole keegi tõstatanud. Ainus nüansike, mis siin on, on

see, et IMF-iga me liitusime mõni nädal varem, kui jõustus põhiseadus. Aga vastus sellele on ka olemas. Kui näiteks selguks vastuolu, siis oleks meil kohustus viia IMF-i liikmesus põhiseadusega kooskõlla, mis tähendaks sisuliselt IMF-ist lahkumist. Riigikogu on aga oma otsustega korduvalt kinnitanud, et IMF-i liikmesus on meile riiklikult oluline. Nii et mina ei tea, mis siis saab. Ma tõesti ei tea, mis siis saab.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra rahandusminister! Palun kõnepulti rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas oma 15. mai koosolekul Riigikogu otsuse "Nõusoleku andmine Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis" eelnõu. Tegemist oli eelnõu esimese lugemisega rahanduskomisjonis. Algataja esindajana tutvustas meile eelnõu Rahandusministeeriumi Euroopa Liidu ja rahvusvahelise koostöö osakonna juhataja Martin Pöder.

Lühidalt räägin veel kord eelnõu eesmärgist. Eesmärk on anda nõusolek Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis ja volitada Eesti Panka kvoodi suurendamiseks toiminguid tegema.

Lühidalt räägin ka küsimustest ja teemadest, mis komisjonis kõne all olid. Komisjoni liikmed tundsid huvi rahaliste sissemaksete, ajaperioodi ja protseduuride vastu. Ministeeriumi esindaja selgitas, et osaluse suurendamise eest IMF-is vastutab ja sissemakseid korraldab Eesti Pank. Eesti kvooti suurendatakse 175 miljoni euro võrra, millest 25% tuleb maksta reaalselt ja 75% hoiustatakse konkreetse liikme keskpangas. Sissemakse tuleb teha 30 päeva jooksul pärast põhikirja muudatuste jõustumist ja kvoodi suurendamisega nõustumist.

Komisjonis tunti huvi, kas sellel on mingit mõju riigieelarvele. Ministeeriumi esindaja ütles, et mõju eelarvele ei ole. Tegemist on bilansivälise kirjetega, võlakoormust need ei mõjuta ja kvoot jääb Eesti Panga ametlike välisreservide osaks. Tunti huvi kvoodi suuruse kujunemise vastu, sh Eesti puhul. Me oleme

seal alaesindatud ja kvoodi osade ümberjagamise enamus enam kui 6% ulatuses kvootide üldmahust kaitstakse vaeste riikide hääleõigust.

Komisjonis tekkis küsimusi, kas üldse on Eestil vaja osaleda sellistes fondides, pankades, erinevates rahaturu instrumentides. Vastuseks kõlas, et tegemist on klassikaliste tulemüüridega ning konkreetset IMF-i puhul ka demokraatia arendamise ja stabiilsuse suurendamise eesmärgiga. Tunti huvi, millal konkreetse kvoodi suurendamine jõustub. Vastus oli, et kvoodi suurendamisega nõustumise tähtaeg on 30. juuni 2012 ja kvoodi suurendus jõustub siis, kui liikmesriigid, kes esindavad 70% kvootide üldmahust, on andnud oma nõusoleku ja jõustunud on põhikirja muudatused. Tunti huvi ka selle vastu, kui tihti kvote IMF-is üldiselt suurendatakse. Siin kõlas vastuseks, et üldjuhul vaadatakse kvoodi suurendamise vajadus üle iga viie aasta tagant ja on võimalik ka korrigeerimine. Siisamaani näiteks kvote vähendatud ei ole, IMF-i kapitali ei ole kvootide vähendamise teel siisamaani vähendatud. Nenditi ka seda, et algusaastatel kasutas Eesti ka ise IMF-i abi. Tähtis on solidaarsusprintsip. Toodi näide viimasest ajast, kui näiteks Läti on IMF-i abi kasutanud ja teinud seda väga edukalt.

Need olid küsimused, mis komisjonis tekkisid. Komisjon langetas järgmised konsensuslikud otsused: võtta eelnõu päevakorda kolmapäeval ehk täna, 30. mail, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 1. juuni kell 16. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määratud eelnõu 230 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 1. juuni kell 16.

Eelnõu 230 esimene lugemine on lõpetatud.

22. Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu (231 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Meie päevakorra viimane punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Rahvusvahelise Valuu-

tafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ettekandjaks palun veel kord rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja, austatud Riigikogu saal ja alles jäänud töomesilased! Teie ees olevad muudatused puudutavad IMF-i juhtimist. Täpsustatakse IMF-i osanikke, samuti neid Washingtonis alaliselt esindava direktorite nõukogu suurust ja struktuuri, eesmärgiga muuta fondi juhtimist paindlikumaks ja sooviga suurendada fondi otsustusprotsessi legitiimsust.

Esiteks lubatakse seitset või enam riiki esindavatel direktoritel nimetada täiendavaid asedirektoreid. Praegu on igal nõukogu liikmel ehk direktoril üks asetäitja. Sellega peaks paranema paljusid riike esindavate valijaskondade võimalus olla vääriliselt esindatud.

Teiseks täpsustatakse direktorite nõukogu suurust ja koosseisu. Saavutamaks arenevate riikide paremat esindatust IMF-i direktorite nõukogus, vähendatakse arenenud Euroopa esindatust kahe koha võrra. Ühtlasi lepatakse kokku, et direktorite nõukogu koosseis hoitakse 24-liikmelisena, kuid aktsionäride nõukogul (see on keskpankade ja rahandusministrite tase) säilib ka edaspidi võimalus tegevdirektorite arvu suurendada või vähendada. Euroopat puudutav muudatus kajastab jõuvahekordade muutust maailmas. Arenenud Euroopa riikide täidetud direktoritoole on IMF-i nõukogus praegu püsivalt kaheksa, mida mitte-Euroopa riikidega võrreldes oli liiga palju. Euroopa Liidu riigid on muudatustega nõustunud. Tasub märkida, et arenenud Euroopa mõningasest taandumisest võidavad tõenäoliselt ka nooremad Euroopa Liidu liikmed, näiteks Poola, kes saab tulevikus osaleda oma valijaskonna direktori ametikoha rotatsioonis. Kuid valijaskondadesisesed lõplikud kokkulepped ei ole veel sõlmitud. Kolmandaks muudetakse valitavaks direktorite nõukogu kõik liikmed, kelleks põhikirja järgi on 20 tegevdirektorit ja üks peadirektor. Seni nimetasid viie suurima kvoodiga liikmesriigid oma tegevdirektori ise ja 15 tegevdirektorit valiti ülejäänud liikmesriikide poolt. Tekib teoreetiline võimalus, et seni puhtalt oma tooli omanud suurriik saab endale nõukogus väiksemaid valijaskonnakaaslasi.

Seaduse rakendamine ei too Eesti Vabariigile kaasa rahalisi kohustusi ega otseseid muutusi igapäevases suhtlemises IMF-iga. IMF-i põhikirja muudatuste jõustumiseks peab muudatused heaks kiitma kolm viiendikku IMF-i liikmesriikidest, kellele kuulub 85% hääle koguarvust. Juhin tähelepanu, et siin ei ole jutt laenuotsustest, mille kohta esitati eelmise eelnõu arutelul viimane küsimus. Eestis on siin vajalik ka Riigikogu heakskiit. Täna!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud rahandusminister! Küsimusi teile ei ole. Kutsun järgmiseks ettekandjaks rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri. Palun!

Sven Sester

Lugupeetud proua juhataja! Hea minister! Head Riigikogu liikmed, kes siia saali on veel jäänud! Tegemist on Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõuga. Selle esimene lugemine rahanduskomisjonis oli 15. mail s.a. Algataja esindajana tutvustas eelnõu Rahandusministeeriumi Euroopa Liidu ja rahvusvahelise koostöö osakonna juhataja Martin Pöder.

Lühidalt kordan veel korra üle eelnõu eesmärgi, milleks on kiita heaks Rahvusvahelise Valuutafondi ehk IMF-i põhikirja muudatused, millega reformitakse IMF-i juhtimise raamistikku, et muuta IMF-i juhtimine paindlikumaks ja suurendada otsustusprotsessi legitiimsust. Peetakse vajalikuks täpsustada direktorite nõukogu suurust ja struktuuri.

Küsimusi ei olnud komisjonis sel teemal väga palju. Kõigepealt oli küsimus, kas on võimalik teha ettepanekuid põhikirja muutmiseks, kui Eesti tahaks põhikirja muuta. Vastus oli, et iseenesest on kokkulepe ratifitseeritud, võib teha ettepanekuid, aga need jäävad ootama n-ö järgmist protsessi. Praegu enam midagi juurde lisada ei saa. Tunti huvi, kas direktorite valimisel on igal riigil üks hää. Vastus oli, et hääle arv sõltub osalusest. Tunti huvi ka selle vastu, miks direktorite arv on just 20. Nenditi, et see on kompromiss nõukogu töövõimelisuse tagamiseks. Ühtlasi ütles ministeeriumi esindaja, et 85%-lise häälteenamusega on aktsionäride nõukogul õigus direktorite arvu muuta. Kusjuures märgiti, et USA vetoõigus säilib, kuna 16–17% IMF-i häältest on USA käes.

Tunti ka huvi, kes esindab IMF-is Eestit. Vastuseks kõlas, et hetkel on selleks Andres Sutt, Rahvusvahelise Valuutafondi Põhja-Balti valijaskonna kontori vanemnõunik. Põhja-Balti valijaskonda kuuluvad lisaks Eestile veel Island, Leedu, Läti, Norra, Rootsi, Soome ja Taani.

Komisjon tegi ka otsused: võtta eelnõu päevakorda kolmapäeval, 30. mail, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 1. juuni kell 16. Kõik otsused olid konsensuslikud. Aitüma!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Ka teile ei ole küsimusi. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrati eelnõu 231 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 1. juuni s.a kell 16. Eelnõu 231 esimene lugemine on lõpetatud.

Head kolleegid, meie päevakord on ammendatud. Istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 21.25.

Istungi kestus 8 tundi ja 25 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 31. mai 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena väliskomisjoni raporti "Eesti võimalused ja huvid Aasias aastani 2025" arutelu

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, austatud Riigikogu! Austatud diplomaatilise korpuse esindajad! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 16. töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Viis Riigikogu liiget – Inara Luigas, Rainer Vakra, Deniss Boroditš, Lembit Kaljuvee ja Kalle Laanet annavad üle arupärimise peaminister Andrus Ansipile. Me oleme siin Riigikogus kuulanud viimasel ajal huvitavaid ettekandeid. Üks nendest oli Eesti Panga presidendi aruanne panga tegevuse kohta. Nii rahanduskomisjonis kui ka siin saalis küsisime panga presidendilt, milline on olnud koostöö Vabariigi Valitsusega sellisel teemal nagu finantstehingute maks. Tuleb välja, et Eesti Panga juhatusel seisukoht selle maksu osas üldse puudub, ometi on Vabariigi Valitsus osaliselt avaldanud oma arvamust finantstehingute maksu kohta. Meil ongi peaministrile neli küsimust. Me soovime teada, millises vormis on tehtud koostööd selle küsimuse käsitlemisel. Viimasel ajal on Euroopas olnud sellest maksust väga palju juttu ja Euroopa Parlament on jõudnud sellise otsuseni, raportini, kus soovitakse vastu võtta direktiiv, milles käsitletakse finantstehingute maksu süsteemi ja direktiivi muutmist. Sellest tulenevalt on ka Eesti Vaba-

riigil kohustus teha seadustesse korrektsioone ja parandusi. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Mihhail Stalnuhhini!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud härra juhataja! Riigikogu 12 liikme nimel annan üle arupärimise haridus- ja teadusminister härra Aaviksoole. Viimastel aastatel on drastiliselt langenud meie matemaatikameeskonna tulemuslikkus rahvusvahelisel matemaatikaolümpiaadil. Me tahaksime seda ja veel paari selle valdkonna spetsiifilist küsimust arutada. Peame seda väga tähtsaks, kuna 2013. aastast muutub matemaatikaeksam kõigile kohustuslikuks.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Reps, palun!

Mailis Reps

Lugupeetud Riigikogu juhataja! Hea Riigikogu! Annan üle põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 82 muutmise seaduse eelnõu. Nimelt on tekkinud üsna palju vaidlusi teemal, kas tugispetsialiste peab rahastama ja võib rahastada riigi eraldatavast toetusrahast või peab seda tegema kohalik omavalitsus oma tulubaasist. Selle kohta on olemas ka ühiskondlik kokkulepe, nimelt on kohaliku omavalitsuse ja Vabariigi Valitsuse vahel aastaid tagasi kokku lepitud, et tugispetsialiste võib rahastada nn õpetajate palgafondist. Samal ajal on praegune haridusminister öelnud, et seda ei tohiks teha. Et see küsimus Riigikogus korralikult läbi arutada ja sellekohane otsus teha, on meil ettepanek kirjutada see sisse § 82 lõikesse 3, kus loetletakse need spetsialistid, keda võib rahastada riigieelarve eraldisest.

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kaks arupärimist ja ühe eelnõu ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Läheme edasi teadete juurde. Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise regionaalminister Siim Valmar Kiislerile.

Head ametikaaslased, viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 80 Riigikogu liiget, puudub 21.

Asume nüüd tänase päevakorra juurde.

1. Olulise tähtsusega riikliku küsimusena väliskomisjoni raporti "Eesti võimalused ja huvid Aasias aastani 2025" arutelu

Aseesimees Jüri Ratas

Meie päevakorrapunktiks on olulise tähtsusega riikliku küsimusena väliskomisjoni raporti "Eesti võimalused ja huvid Aasias aastani 2025" arutelu. Lubage mul lühidalt tutvustada teile selle arutamise korda, mis tuleneb meie kodu- ja töökorra seaduse §-st 153. Kõigepealt on väliskomisjoni esimehe Marko Mihkelsoni ettekanne kuni 20 minutit, seejärel küsimused ja vastused kuni 20 minutit. Peale seda on Eesti Arengufondi nõukogu esimehe Raivo Vare ettekanne kuni 20 minutit ning küsimused ja vastused kuni 20 minutit. Palun vabandust, ma olen järjekorra segamini ajanud. Enne on välisminister Urmas Paeti ettekanne kuni 20 minutit ning küsimused ja vastused kuni 20 minutit. Riigikogu liige võib esitada selles päevakorrapunktis kuni kaks suulist küsimust. Peale seda on läbirääkimised, sõna võivad võtta Riigikogu liikmed, komisjonide ja fraktsioonide esindajad. Vastavalt meie heale tavale teen ettepaneku, et kõigepealt esineksid sõnavõtuga fraktsioonide esindajad. Arutelu lõpul Riigikogu otsust vastu ei võta.

Head ametikaaslased, ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli väliskomisjoni esimehe Marko Mihkelsoni!

Marko Mihkelson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Ekstsellentsid, külalised! Läänud kevadel

algatas väliskomisjon Aasia-strateegia kuulamised ning vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele otsustas nende põhjal koostada raporti. Selle eesmärk oli kaardistada Eesti rahvuslikud huvid ja võimalikud tegevused eelolevate aastate jooksul, kindlustamaks oma positsioone rahvusvahelises konkurentsis Aasia ja Vaikse ookeani piirkonna esiletõusu künnisel. Leian, et raporti koostamine annab komisjoni tööle konkreetse vormi ja julgustan ka teisi komisjone seda vormi kasutama. Raporti valmimisel otsustas väliskomisjon tutvustada oma töö tulemusi Riigikogu täiskogu istungil, mistõttu me algatasimegi täna siin toimuva olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu. Ma juhin tähelepanu, et vastavalt seadusele korraldab Riigikogu väliskomisjon iga aasta veebruaris Eesti välispoliitika üldise arutelu. Mäletatavasti pidasime viimase seesuguse istungi tänavu 21. veebruaril. Samas on komisjon seisukohal, et Riigikogu täiskogu võiks aeg-ajalt keskenduda ka mõne välispoliitilise teema sügavamale arutelule. Eeldatavasti on tänane istung hea traditsiooni hakatuseks.

Head kolleegid! Riigikogu väliskomisjon on järjepidevalt pööranud tähelepanu arengutele Aasias juba vähemalt viimase kolme koosseisu jooksul. 2006. ja 2009. aastal külastas komisjoni delegatsioon Hiinat ning X koosseisu lõpul telliti Tallinna Ülikooli töörühmalt eraldi analüüs Hiina tulevikuarengute teemal. Käesoleva koosseisu alguses otsustas Riigikogu väliskomisjon võtta ette põhjalikuma analüüsi Aasia arengutest ettevaatavalt kuni aastani 2025. Meie eesmärk oli vaadelda võimalikult erinevate nurkade alt arengutrende Aasias, kuulata Eesti avaliku, era- ja kolmanda sektori seisukohti sellel teemal ning selgitada välja, mida peaks valitsus piiratud ressursse arvestades tegema, et Eesti oleks paremini valmis reageerima ja kasutama maailmas kiiresti poliitilist ja majanduslikku tähtsust koguvast regioonist lähtuvaid võimalusi.

Siinkohal võiks ehk küsida, miks on väliskomisjon oma töös pühendanud sedavõrd palju tähelepanu Aasiale.

Esiteks, kõige olulisem põhjus on juhtida tähelepanu maailmas toimuvatele suurtele muutustele ning vajadusele ajakohastada Eesti välispoliitikat ja välismajanduspoliitikat seoses nende muutustega. Teiseks aitab just süsteemsem ja eri valdkondi hõlmav analüüs paremini

kaardistada prioriteetsemad tegevused eeskätt riigisisel tasandil. Samasuguseid strateegiaid on viimastel aastatel kirjutanud mitmed meie partnerid Euroopas, sealhulgas näiteks ka meie põhjanaaber Soome.

Tänaseks on ilmne, et maailma jõukese on Euro-Atlandi piirkonnast laienemas mujale. Räägitud on koguni võimalusest, et 21. sajandil võib globaalseid arenguid mõjutavaks uueks keskuseks kujuneda Aasia ja Vaikse ookeani regioon. Arvatakse, et Briti ja Ameerika sajandile on järgnemas Aasia sajand. 19. sajandi keskpaigas domineeris maailmas Briti impeerium, mille emamaa tootis enam kui kolmandiku maailma majanduse kogutoodangust. Ainuüksi Suurbritannia energiatarbimine oli siis viis korda suurem kui Ameerika Ühendriikidel ning 155 korda suurem kui Venemaal. Britid kontrollisid enam kui viiendiku maailma kaubandusest. Kodusõja segadustest kiirelt üle saanud Ameerika Ühendriigid tõusid juba 1880. aastatel maailma juhtivaks majanduseks ning on püsinud sellel kohal tänase päevani. Kui jätta kõrvale Teise maailmasõja täiendav mõju USA majanduspositsioonidele maailmas, siis terve sajandi jooksul on nende osakaal maailma majanduses olnud püsivalt enam kui veerand. 1978. aastal alanud Hiina avanemispoliitika, Nõukogude Liidu lagunemine, 1990. aastate algul käivitunud India ärkamine, Pärsia lahe riikide esiletõus ja mitmed teised sündmused on kiirendanud globaalseid protsesse, mis on vähendanud tuntuvalt USA ja läänemaailma suhtelist mõjujõudu maailmas. Rahvusvahelise Valuutafondi hinnangul võib Hiina juba 2016. aastal mööduda Ameerika Ühendriikidest ja saada maailma suurimaks majanduseks.

Õigupoolest hakati Aasia sajandist rääkima juba 1980. aastate teisel poolel. Üks tõukesündmus selle termini kujunemisel oli muu hulgas 1988. aastal Pekingis toimunud toonaste Hiina ja India liidrite – Deng Xiaopingi ja Rajiv Gandhi kohtumine. Eriti Hiina, aga ka India kiire esiletõus viimase paarikümne aasta jooksul on olnud tegur, mis on sundinud kogu maailma üha enam huvi tundma Aasia vastu. Varasemad edulood, nagu Jaapan, Korea Vabariik, Hongkong, Singapur ja teised, lisavad Aasia pildile mõistagi juurde dünaamikat ning mitmetahulisust. Kui me aga korraks tõuseme kõrgemale sellest viimasest paarist sajandist,

mil on domineerinud läänemaailm, siis mõistame kiirelt, et Aasia esiletõus pole mingi unikaalne nähtus. Me kipume unustama, et näiteks Hiina on riigina järjepanu eksisteerinud enam kui 2000 aastat ning tuntav osa inimkonna arengut mõjutanud avastusi tuleb just Aasiast.

Majandusajaloolase Angus Maddisoni uuringute kohaselt oli Aasia osatähtsus maailma majanduses selges ülekaalus kuni aastani 1500. Veel 1850. aastal andsid Hiina ja India kokku 40% maailma majanduse kogumahust. Kuni Mingi dünastiani 17. sajandil oli Hiina Maddisoni andmetel majanduslikult võimsaim riik maailmas, andes ligi veerandi tolleaegsest maailma kogutoodangust ja kolmandiku majanduskasvust.

Head kolleegid, kindlasti pole olemas ühtset Aasia käsitlust ning seda ei taotle ka käesolev raport. Pigem on oluline tajuda Aasia sisemist mitmekülgsust ning sellest omakorda tulenevaid võimalusi. Eestil on seejuures oluline määratleda nii lühema- kui pikemaajalised huvid seoses Aasiaga. Väliskomisjoni raporti valmimine langeb ajalisel kokku samasisulise tööga Vabariigi Valitsuses, kus Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi eestvõttel on lõppjärku jõudnud Aasia programmi koostamine. Komisjon on jälginud nimetatud programmi valmimist ning oma raporti ja selles sisalduvate soovustega kindlasti täiendab Eesti kavandatavat strateegiat Aasia suunal.

Kasvavast huvist Aasia vastu räägib seegi fakt, et Eesti Arengufond viis koostöös India saatkonnaga läbi seireprogrammi, mille lõpptulemused vormiti mõni päev tagasi avaldatud vastavasisulisel raportis.

Käesoleva raporti koostamisel viis Riigikogu väliskomisjon läbi kokku 20 kuulamist mitme ministeeriumi ja ametkonna, era- ning kolmanda sektori esindajatega. Teema süsteemsemaks käsitlemiseks telliti Tallinna Ülikooli riigiteaduste instituudi teadlaste töörühmalt analüüs, mis on eraldi kättesaadav käesoleva raporti lisana elektroonilisel kujul. Regioonis toimuva paremaks mõistmiseks külastas väliskomisjoni delegatsioon 2011. aasta novembris Jaapanit ja Korea Vabariiki. 2012. aasta märtsis viibisin ise koos arengufondi delegatsiooniga Indias.

Väliskomisjoni raport on koostatud põhimõttel, et selles oleks eeskätt esitatud kuula-

mistel kogutud informatsioon. Üheteistkümnes sisupeatükis leiab lugeja valdkonniti olulisemad sisendid eri kuulamistelt. Eraldi peatükis on kajastatud ka Tallinna Ülikooli töörühma analüüsi olulisemaid rõhuasetusi ja soovitusi. Raporti lisadest leiab väliskomisjoni kuulamiste loetelu, Aasia riikidega sõlmitud kahepoolsete lepingute nimekirja ning parlamentaarse suhtluse kronoloogia alates aastast 1997. Põhjus, miks kronoloogia algab aastast 1997 ja mitte näiteks 1992. või isegi 1919. aastast, peitub kahjuks Riigikogu ajaloo jäädvustamise lünklikkuses. See parlamentaarse ajaloo tühi-mik tuleks võimalikult ruttu täita.

Head kolleegid, pööran alljärgnevalt teie tähelepanu väliskomisjoni soovitudele Vabariigi Valitsusele. Kuulamiste põhjal koostas komisjon kokku 24 soovitusi, mis puudutavad eri ministriumide või ametkondade tegevusi. Ma alustaksin Eesti riigi kohalolekust Aasias ning võimalikest edasistest sammudest. Eestil on praegu Ida- ja Lõuna-Aasia riikides saatkonnad Tokyos ja Pekingis, eelolevast sügisest ka New Delhis ning peakonsulaat Shanghais. Samuti on loodud mitteresideeriva suursaadiku koht Kagu-Aasias. Ettevõtlike Arendamise Sihtasutusel on oma esindajad Tokyos ja Shanghais. Lisaks nendele on meil arvestatav aukonsulite võrgustik regiooni riikides.

Riigikogu väliskomisjoni arvates on olemasolev võrgustik meie tänaseid ressursse arvestades optimaalne, kuid keskpikas perspektiivis on möödapääsmatu kohaloleku laiendamise. Esmalt saab seda teha olemasolevate saatkondade tugevdamise teel. Uue saatkonnahoone käimasolev rajamine Pekingis annab hea võimaluse tugevdada Eesti kohalolekut Hiinas. Saatkondade uute asukohtadena võiks aga eeloleval kümnendil kaaluda Korea Vabariiki ja Singapuri. Valitsus võiks tõsiselt kaaluda Kagu-Aasia riike katva suursaadiku asukoha võimalikult peatset üleviimist Tallinnast näiteks Singapuri.

Väliskomisjoni hinnangul on möödapääsmatu, et aktiivsema Aasia-suunalise suhtlemise tagamiseks tuleks valitsusasutustel juba praegu süstemaatiliselt tegelda vastavate võimekuste, nende hulgas näiteks keeleoskus või informatsiooni kättesaadavus Aasia keeltes, tugevdamisega. Eriti puudutab see diplomaatide sihipeerast ettevalmistamist, sest erinevalt läänemaailmas asuvatest esindustest nõuavad Aasia siht-

riigid hoopis spetsiifilisemat lähenemist. Väliskomisjoni kuulamistel selgus, et meie ettevõtjad ootavad Aasia suunal riigi tuge eeskätt kontaktide leidmisel ning asjakohase informatsiooni kättesaadavaks muutmisel. Viimase puhul ei välistata, et majandusinformatsiooni puudutavad teenused võiksid olla tasulised.

Väga oluliseks peeti Välisministeeriumi ja Ettevõtlike Arendamise Sihtasutuse koostöö tihendamist, et tagada Eestist huvitatud siht-rühmadele vajalikud konsulaarteenused ning Eesti senisest suurem nähtavus asukohariigis. Selleks on hea eeskuju Shanghais, kus ühe katuse alla mahuvad nii peakonsulaat kui EAS-i esindus. Kuid isegi seal on ruumi arenguks. Miks ei võiks Shanghais investeerida näiteks senisest paremasse asukohta, et esinduse enda olemasolu toimiks täiendava ja tasuta välireklaamina?

Aasia riikidega suhtlemise tihendamiseks tuleks senisest tulemuslikumalt korraldada kõrgetasemelisi ärivisiite. Vabariigi Valitsus võiks kavandada iga aasta vähemalt kaks kõrgetasemelist Aasia-visitit, kus osaleksid äridelegatsioonid. Aasia suunal peaks senisest aktiivsem olema ka Vabariigi President. Eesti disainerid kogesid hiljuti Lõuna-Koreas, kui palju aitas nende visiidile kaasa näiteks president Ilvese videoläkitus. Samas on oluline, et visiitidele järgneks tagasiside ning saavutatud sihipeerane edasiarendus. Eesti ja Aasia riikide kahepoolsete suhete tihendamiseks oleks vajalik olemasoleva lepingulise baasi põhjal kaardistada selle laiendamise vajadused ning seada eesmärgid ja tähtajad edasisteks toiminguteks.

Euroopa Liidu liikmena on Eestil mõistagi mängida oma roll Aasia-suunalise poliitika ja kaubanduslepete väljatöötamisel, sealhulgas on kindlasti oma koht ka Euroopa Liidu inim-õigusalasel dialoogil Aasia riikidega. Samas peaksime sihiteadlikumalt kasutama Euroopa Liidu välisteestuse ja esinduste informatsiooni- ja võimekust.

Head kolleegid! Eesti Aasia-strateegia üheks keskseks teemaks on arusaadavalt kaubandussuhted. Täna moodustavad Aasia riigid meie väliskaubanduse portfelli tagasihoidliku osa. Samas on ilmne, et eelolevatel kümnenditel jääb just Aasia globaalseks kasvukeskuseks. Vaatamata võimalikele tagasilöökidele räägivad eeskätt demograafilised, aga ka mitmed teised raportis väljatoodud indikaatorid sellest,

et erinevalt näiteks meie tänasest põhiturust Euroopast on Aasial suuremad kasvuväljavaated. Riigikogu väliskomisjon peab seetõttu väga oluliseks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi algatust töötada välja riiklik Aasia-programm, mis sisaldab konkreetseid eesmärke meie väliskaubandusvõimekuse tugevdamiseks Aasia suunal. Aasia-programmile peaksid järgnema valdkondlikud analüüsid ning nende põhjal koostatud tegevuskavad. Väliskomisjoni arvates peaks siin olema koordineeriv roll Riigikantselei strateegiabürool.

Siin tuleb aga tähelepanu juhtida ühele pisut laiemale küsimusele kui vaid Aasiaga seonduv. Väliskomisjon on viimastel aastatel analüüsinud meie üldist välismajanduspoliitikat. Meie hinnangul on olukord aastatega paranenud, kuid endiselt on suurimaks tõrkeks ametkondlikud barjäärid, vähene info liikumine ning tegevuse puudulik koordineerimine. Pole ju mingi saladus, et ekspordi ja välisinvesteeringute baasi laiendamine on avatud majandusega Eestile eelolevatel keerulistel aastatel kriitilise tähtsusega. Seepärast teeb väliskomisjon Vabariigi Valitsusele ettepaneku kaaluda tõsiselt väliskaubanduskomisjoni loomist, mis ministrite tasemel suudaks paremini koordineerida vastavasisulist tegevust kõrgetasemeliste visiitide planeerimisest ja lepingulise baasi laiendamisest kuni eelarvevahendite rakendamiseni Eesti väliskaubanduse positsioonide tugevdamisel.

Riigikogu väliskomisjoni kuulamistel tuli mitmel korral esile asjaolu, et Eesti ettevõtjatel on Aasia suunal mitmeid häid lähtekohti. Esiteks nähakse Aasias Eestit osana Euroopast, tegemata vahet nn vanal ja uuel Euroopal. Teiseks annab Eesti kuulumine põhjala riikide sekka taustaks kõrge kvaliteedimärgi, mis bränditundlikus Aasias tuleb kindlasti kasuks.

Kuigi meil on terve hulk häid näiteid õnnestumise kohta Aasia turul – Riigikogu väliskomisjonis kuulsime näiteks selliste ettevõtete nagu Liviko, GuardTime'i ja NOW! Innovationsi kogemustest –, on veel pikk tee minna kas või Soomegagi võrreldavale tasemele. Arenguhüppe eelduseks on heade kogemuste ning informatsiooni vahetus. Seepärast väärib kindlasti kaalumist Eesti ettevõtjate ettepanek luua Eestis Aasia ärikeskus, mis abistaks ühelt poolt Eesti ettevõtteid ning teiselt poolt oleks kontaktkohaks ka Aasia ettevõtjatele Eesti

suunal. Aasia-suunaliste poliitikate ja ärisuhtluse edendamiseks peab väliskomisjon oluliseks hakata Eestis läbi viima regulaarseid Aasia foorumeid. Mul on hea meel, et just Riigikogu konverentsisaal oli see paik, kus 23. mail toimus Eesti esimene Aasia foorum. Arengufondi eestvedamisel peetud foorum tõi kokku arvukalt Aasia-huvilisi nii avalikust kui ka erasektorist, mis vaid kinnitab seesuguse foorumi vajalikkust. Muu hulgas mainisid esimesel Aasia foorumil osalejad mitmel korral, et Eesti vajab tänasest paindlikumat immigratsioonipoliitikat. See annaks meile võimaluse senisest edukamalt konkureerida rahvusvahelises tööjaotuses. See puudutab nii teadus- ja arendustegevusalast koostööd kõrgkoolide vahel kui ka rahvusvahelise konkurentsivõimega ettevõtlust. Väliskomisjoni soovistest leiab viite elamis- ja tööloa piirangutega seotud küsimuste lahendamiseks.

Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime üks suurimaid probleeme on lennuühenduste väheusus. Siin pakub Aasia meile suurepärase võimaluse. Arvestades Eesti väga soodsat geograafilist asendit Aasia ja Euroopa ning näiteks India ja Põhja-Ameerika ühendajana tuleks meie riigil kõigiti toetada Tallinna Lennujaama ja Estonian Airi tegevust lennuühenduste laiendamiseks, sealhulgas ka Aasia suunal. Vastavalt prognoosidele moodustavad aastal 2025 kõigist lennureisijatest tervelt 75% Aasia riikide elanikud. See viib meid mõistagi Eestile üha enam sissetulekut pakkuva turismisektorini. Juba praegu annab ÜRO juures tegutsev Maailma Turismiorganisatsioon üheselt mõista, et majanduslikus mõttes kõige oodatumad turistid tulevad Indiast ja Hiinast.

Eesti pakutavate konsulaartenuste kättesaadavuse paranemine nii Jaapanis, Hiinas kui ka Indias ning Schengeni viisaruumi võimendus loovad eeldusi Aasia turistide arvu kasvuks Eestis eelolevatel aastatel. Seepärast tuleks Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumil oma haldusala kaudu algatada Aasia turistide paremaks teenindamiseks asjaomase taristu ning teenindajate teadmiste ja oskuste sihiteadliku arendamise programm.

Siia lisandub kohe kindlasti vajadus laiendada keeleõpet. Praegu on meil Eestis vaid mõni üksik üldhariduskool, kus valikainena on võimalik õppida mõnda Aasia keelt. Teenusmajanduse Koja delegatsioon tunnetas alles

äsja Korea Vabariigis käies, et inglise keel pole sugugi kõigi uste avaja. Tähtis on osata kohalikku keelt ja tunda paikkonna kultuuri ning see kehtib suhtlemisel enamiku Aasia riikidega. Nii on väliskomisjon oma soovitustes leidnud, et Haridus- ja Teadusministeerium peaks välja töötama sihipärased toetusprogrammid Aasia keelte ja kultuuri õpetamiseks Eesti üldhariduskoolides. Ülikoolide koostöö kaudu tuleks aga tegutseda selle nimel, et luua tugev ning võimaluse korral rahvusvaheline keeleõppekeskus Eestis.

Aasias toimuva paremaks mõistmiseks ning võimalike poliitikasoovituste väljatöötamiseks peab väliskomisjon vajalikuks toetada senisest enam Aasia-uuringute programme meie ülikoolide või teadusasutuste juures. Hiljutisel visiidil Islandile kinkis Hiina peaminister oma võõrustajast kolleegile jäälohkuja mudeli. See sümbolne kingitus vaid kinnitab, kui oluliseks peab Hiina juba praegu Arktikat läbiva Põhja-meretee avanemist suuremahuliseks kaubaveoks. See uus meretee võimaldaks oluliselt edendada merekaubandust Aasia ja Euroopa vahel. Pole üleliigne mainida, et praegugi on odavam saata merekonteiner Tallinnast Hongkongi kui Londonisse.

Põhja-meretee potentsiaali arvestades tuleks Eesti logistikasektoril juba täna püüelda võimaluste ärakasutamise poole. Samuti peaks Vabariigi Valitsus senisest aktiivsemalt eeskätt Põhjala naabrite kaudu kaasa lööma Arktika poliitika kujundamisel rahvusvahelistes organisatsioonides.

Head kolleegid! Kuna käesoleva raporti eesmärk on toetada ja innustada Aasia-suunalist debatti Eestis, siis on ilmne, et see teema jääb väliskomisjoni päevakorras olulisele kohale ka edaspidi. Mõistetavalt jälgib komisjon, kuidas tema soovitusi arvestatakse. Väliskomisjon ootab kord Riigikogu iga istungjärgu jooksul toimuvaks aruteluks Vabariigi Valitsuselt kirjalikku ülevaadet soovitude täitmisest. Esimene soovitude ülevaatamine toimub selle aasta sügisistungjärgul. Pole välistatud, et üldisema teemakäsitluse kõrval tuleb tulevikus teatud valdkondadele või ka sihtriikidele pöörata sügavamat tähelepanu.

Ma tahaksin lõpetuseks tänada kõiki, kes oma nõu ja jõuga aitasid kaasa väliskomisjoni Aasia-strateegia raporti valmimisele. Eriline tänu kuulub aga väliskomisjoni nõunikule Ivar

Möldrile, kelle pühendumuseta poleks raport sellisel kujul ilmunud. Tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu, hea ametikaaslane! Teile on ka küsimusi. Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea kolleeg! Tõesti tore, et me tahame Aiasse minna. Aga kui vaadata kaardi peale, siis on näha, et me peame üle või ümber meie suure naabri Venemaa minema. Kuidas Venemaa teie arvates sellesse suhtub? Kas ta abistab meid või on meil mingi plaan, kuidas saada oma suurelt naabrilt tuge, et sealt ümber või üle minna?

Marko Mihkelson

Aitäh, Lembit, hea küsimuse eest! Mõnes mõttes ma ei saa aru, milles probleem on. Minu arvates on meil Venemaaga igati arenevad suhted. Kaubandus, nagu sa ise väga hästi tead, kasvab ainuüksi eelmisel aastal üle 50%, turism kasvab üle 40% ja viimased kolm aastat näitavad väga kena arengutrendi. Eeldatavasti oled sa ju ka kursis sellega, et väliskomisjon on selle aasta jooksul töötanud selle nimel, et laiendada kontakte ja dialoogi Venemaa partneritega. Veidi rohkem kui nädal aega tagasi käisin ka ise Moskvast, kohtusin oma Venemaa kolleegi, Riigiduuma väliskomisjoni esimehe Aleksei Puškoviga. Samuti oli kohtumine Vene Föderatsiooninõukogu väliskomisjoni esimehe Mihhail Margeloviga. Juba praegu ettevalmistatav kohtumine, mis peaks loodetavasti aset leidma juuli esimesel nädalal Pihkvas ja Lõuna-Eestis, minu arvates vaid kinnitab seda, et meie parlamentaarsed kontaktid aitavad lahendusida leida ka sellistele küsimustele, nagu sa oma küsimuses viitasid. Ma arvan, see on ka Venemaa huvides, et tema naabruses on riigid, kes panustavad positiivselt maailma kaubandussuhete ja muude suhete arengusse.

Aseesimees Jüri Ratas

Valdo Randpere, palun!

Valdo Randpere

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea kõneleja! Mina ootasin seda raportit suure põnevusega. Ma pean tunnustama, et olen natukene pettunud. Pettunud selles mõttes, et raport kesken-

dub peamiselt Hiina, Jaapani, India ja natuke Lõuna-Korea teemadele, aga minu meelest on täiesti välja jäänud Kagu-Aasia. Mina kui omamoodi Kagu-Aasia patrioot, kes esindab siin Tai-Eesti parlamendirühma, oleksin siiski eeldanud, et leian sealt võib-olla paar lehekülge sel teemal, aga ma ei leidnud kahte ridagi. Ei ole eriti midagi Taist, Birmast ehk Myanmarist, Laosest, Kambodžast, Vietnamist ega ka Malaisiast mitte väga palju. Ma iseenesest arvan, et Eesti võimalused nendes väiksemates, n-ö Kagu-Aasia tiigerriikides oleksid võib-olla isegi suuremad kui Indias ja Hiinas, kus kõik praegu rabelevad. Eriti vaadates, et Eesti valitsus tegeleb põhimõtteliselt ju nende riikidega, millest raportis on kirjutatud, ma küsin, kas tulevikus on loota, et parlamendi väliskomisjon pühendub äkki mõnele teisele teemale, näiteks Kagu-Aasiale.

Marko Mihkelson

Aitäh, hea Valdo! Mul on siiralt hea meel sinu aktiivsuse üle näiteks Tai sõprusrühma juhtimisel. See on vist nädala pärast, kui Tai parlamendi delegatsioon tuleb sinu küllakutsel meid väisama. Meil on loomulikult terve hulk küsimusi, mis näiteks Tai puhul on üleval, kas või vastastikuse viisavabaduse temaatika. Aga kui sa vaatad raportit rahulikumalt ja põhjalikumalt, siis sa tegelikult näed, et need riigid ei ole mitte ainult ära mainitud, vaid nende kohta on ka täiesti konkreetset informatsiooni esitatud. Küllaltki iseloomulik on näiteks raporti lõpus esitatud suhtlustabel, mis puudutab parlamentaarseid kontakte tänase päevani ja ka riikidevahelisi kahepoolseid lepinguid. Nagu sinagi osutasid, näitab see seda, et terve rea Kagu-Aasia riikide puhul on meil veel kõvasti arenguruumi nii lepingulise baasi kui ka meie enda parlamentaarse suhtlemise koha pealt. Mul oli eelmisel nädalal hea meel võõrustada väliskomisjonis esimest korda Indoneesia parlamendi delegatsiooni. See oli ka üks esimesi kordi, kui nemad väisasid Eestit. Ma arvan, et seesugused kontaktid, seesugused suhete edasiarendused on kindlasti väliskomisjoni päevakorras ka edaspidi. Me hoiame kindlasti tähelepanu all, et näiteks meie uus, peatselt ametisse asuv mitteresideeriv suursaadik Kagu-Aasia riikides võtaks arvesse ka sinu tõstatatud küsimusi.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Väliskomisjoni raport mõjub väga veenvalt. Need, kes enne veel ei teadnud, et Aasia mõju tuleviku maailmas on nii suur, veenduvad pärast raporti lugemist selles muidugi täielikult. Selle eelduseks, et Eesti saaks n-ö Aasia esiletõusust osa, on siiski keeli oskavad ja kultuuri tundvad asjatundlikud inimesed. Kuidas te hindate, lugupeetud Marko Mihkelson, kas Eesti haridusvaldkonnas ollakse valmis rohkem panustama selle strateegia õnnestumisse?

Marko Mihkelson

Aitäh, hea Urve! Tõepoolest, see on väga oluline küsimus. Kui te vaatate raportit ja sisupeatükke, siis haridus- ja teaduskoostööle ja ka meie sisemistele ettevõtmistele on pühendatud päris suur osa. Ükskõik, kas me räägime ettevõtlusest, diplomaatiast või muudest suhetest, selge on see, et kultuuritundmise ja ka keeleoskuse küsimus on küllaltki kriitilise tähendusega, kas või näiteks seoses sellesama turismitaristuga. Meil on tegelikult hea näide diplomaatiliste suhete valdkonnast – ka kõrgetasemeliste visiitide puhul ei ole sugugi kerge leida Eestis tõlki, kes suudaks teha eesti ja mõne Aasia riigi keele sünkroontõlget. Aga ma arvan, et üks väga oluline eesmärk, miks me selle raporti teha võtsime, oli just nimelt pöörata tähelepanu sellele, millele sa oma küsimuses osutasid. Aasia esiletõus on kiire ja kui me tahame olla maailmas konkurentsivõimelised, siis me peame seda arvestama. Seepärast tuleb koostöös Haridus- ja Teadusministeeriumiga leida võimalusi ja vahendeid, et oleks rohkem üldhariduskoole, kus pakutakse võimalust õppida Aasia keeli. Üks selline kool on vist, kui ma ei eksi, sinu linnas Kuressaares, aga nende arv peaks lähematel aastatel kindlasti suurenema.

Aseesimees Jüri Ratas

Eldar Efendijev, palun!

Eldar Efendijev

Aitäh, härra eesistuja! Austatud ettekandja! Tervitatav on juba see, et Eesti püüab komisjoni näol sõnastada, mis huvid on Eestil nii

kauges ja nii jõukates riikides. Te rääkisite, et tuleval aastal peame välja töötama programmi, kava, kuidas neid huvisid ja seda strateegiat võiks praktiliselt arendada. Siit tuleb üks pool minu küsimusest: kui pikk aeg on selle jaoks vajalik ja millal võib seda strateegiat oodata? Teine pool on seotud Euroopa Liidu poliitikaga, sest Euroopa Liidus on ka sellised suuremate piirkondade strateegiad. Kas Euroopa Liidul on ka selle piirkonna strateegia ja konkreetne programm?

Marko Mihkelson

Aitäh! Väga head küsimused. Esimesele küsimusele saan kiirelt vastata, et praegu on valitsuses ehk Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumis koostatud Aasia-programm kooskõlastusringil. Minister on öelnud, et tema eesmärk on viia see valitsusse enne jaanipäeva, aga kui selleks ajaks ei jõua, siis kindlasti sügisel. See programm, millele on ka meie raportis viidatud, seab sellised lühema- ja pikemaajalised eesmärgid. Ma arvan, see on väga oluline selleks, et meie Aasia-suunaline tegevus ei jääks üldsõnaliseks, vaid kesken- duks väga konkreetsetele projektidele või eesmärkidele.

Mis puudutab Euroopa Liitu, siis kahtle- mata Euroopa Liidu riikides on tähelepanu Aasiale erinev, ajalood on erinevad. Meie kä- sitleme seda teemat võib-olla üldse esimest korda. Nagu ma mainisin, mitmed teised Euroopa riigid on oma kodutöö juba teinud, ja ma arvan, et ka see meie tähelepanuosutus aitab meie diplomaatidel ja kõigil teistel, kes Euroopa tasandil näiteks vabakaubanduslepete läbirääkimistel osalevad, kujundada ühtsemat poliitikat.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Minu arust on väga tore, kui Eesti kaardistab oma võimalused ja huvid eri riikidega ja eri piirkondadega. Ma saan aru, et Aasia on see esimene pääsuke, aga samas me kõik teame, et on olemas ka teised kontinendid ja teised riigid. Kas on kavas kaardistada ka teiste piir- kondade huvid ja võimalused, sest maailm ei piirdu ainult Aasiaga? Ma arvan, et meie suhe-

test teiste riikidega oleks samamoodi lihtsam aru saada, kui need oleksid kaardistatud. Alus- tada võiks näiteks sellest, et vaadata ümber- ringi, meie naabrite, Euroopa poole.

Marko Mihkelson

Aitäh! Väga hea küsimus. Ma tunnistan ausalt, et väliskomisjonil ei ole ikka võimalust ega võimekust kogu maailma ette võtta. Ma arvan, et ega seda ei ole ka Eestil. Olgem ausad, kui me vaatame maailmakaardile, siis kõik teised olulised kasvupiirkonnad, kas me räägime siis näiteks Brasiiliast, räägime Lõu- na-Aafrika Vabariigist, veel mõnest teisest riigist või piirkonnast maailmas, jäävad meist küllaltki kaugemale. Eks me peame tegema oma valikud. Ma arvan, et selline üldine avalik huvi just nimelt Aasia suunal, ühest küljest muidugi tingituna sellest, kuidas see piirkond avaneb, aga teisest küljest juba olemasolevate näidete alusel, on survestanud ka meid natuke põhjali- kumalt vaatama, kuidas me suudaksime oma ressursse seal paremini kasutada. Aga kindlasti on väliskomisjoni töös iga päev üleval kõik olulised teemad, olulised küsimused, kaasa ar- vatud need, mis puudutavad välismajandus- poliitikat. Riigid, mida ma mainisin ja millele me oleme vähem tähelepanu pööranud, nagu Ladina-Ameerikas Brasiilia ja mõned teised või ka Lõuna-Aafrika Vabariik või Vaikse ookeani piirkonna teised riigid, on pidevalt väliskomisjoni töölaual.

Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu! Selge see, et Eesti on väike ja meil on selliseid globaalseid innovatsioone suhteliselt keeruline ette võtta. Kui perspektii- vikas tundub sinu meelest see meie ainulaadne kogemus, st siinsamas kõrval on meie hõimu- velled, Soome, kes on sellesuunalisi avanguid teinud, ja tänu sellele on minu meelest ka Eesti, maakeeli väljendudes, tõhusamalt jala ukse vahele saanud? Selle läbi saab vaata et ühe sammu asemel poolteist sammu tehtud.

Marko Mihkelson

Väga hea. Aitäh, Raivo, selle küsimuse eest! Riigikogu väliskomisjon käis novembris visiidil näiteks Jaapanis ja Lõuna-Koreas. On

päris selge, et seal vaadatakse meid, nagu ma rõhutasin, osana Euroopast, ja mis võib-olla veelgi olulisem, osana Põhja-Euroopast, mis on küllaltki hästi teada ja tuntud edukate ja arenenud ühiskondade poolest. Seetõttu tuleb, ükskõik, kas me räägime näiteks turismialasest koostööst või mingitest suurematest investeringuprojektidest, konkreetselt meie võimaluste ja huvide kõrval silmas pidada ka laiemat regionaalset Aasia-suunalist koostööd Põhjala riikide ja Balti riikide vahel. Kindlasti on ennekõike meie Põhjala naabrid neid kogemusi, mis nad on saanud Aasia suunal tegutsedes, varmad meiega jagama. Ma usun, et mõnes mõttes on meil hea võimalus õppida nende põhjal jällegi ka vigadest, mida on tehtud.

Aseesimees Jüri Ratas

Siim Kabrits, palun!

Siim Kabrits

Täna, härra istungi juhataja! Austatud ettekandja! Mul on hea meel, et me mõtleme täna tulevikuvõimalustele ja oleme suunanud pilgu just Aasia poole. Mul on samuti küsimus Soome kohta. Aasia turg on piisavalt suur ja turule sisenemine on küllaltki kallid. Kas siin on juba arutatud võimalusi teha Soome ja Rootsiga koostööd ja mis plaanid selles valdkonnas on?

Marko Mihkelson

Aitäh! Eks selles suures elus me oleme kõik konkurendid. Loomulikult, tänases väga konkurentsitihedas maailmas tuleb riikidel ettevõtluses väga palju ja väga sageli hakkama saada ka oma jõududega. Aga ma arvan, et hea välisminister Urmas Paet saab tuua oma kogemustest näiteks ühisvisiidi Indoneesiasse, kus ta oli koos oma kolleegi Alexander Stubbi ja äridelegatsioonidega. See on üks variant, kuidas ennast koos mingitel turgudel paremini tutvustada. Kindlasti on ka teisi rahvusvahelise kootöö mudeleid. Aga veel kord: ma arvan, et see raport annabki aluse konkreetsetele ja valdkondlikele küsimustele rohkem tähelepanu osutada.

Aseesimees Jüri Ratas

Mailis Repts, palun!

Mailis Repts

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Tõepoolest, haridus- ja teaduspeatükis on teil üsna mitmed võtmeprobleemid ära toodud. Üks väga valus küsimus nii välistudengite siia meelitamisel ja teadustöötajate siia jäämisel kui ka investeerimiskliimas on meie kodakondsus- ja migratsioonipoliitika. Samal ajal on see meil väga tundlik teema ühiskonnas. Kas väliskomisjon on valmis astuma järgmise sammu mingite konkreetsete ettepanekutena, et mõistetak, et teatud juhtudel, väga kõrge kvalifikatsiooniga või värskest hariduse saanud noorte puhul peaks kodakondsus- ja migratsioonipoliitika oluliselt erinema praegusest?

Marko Mihkelson

Aitäh, Mailis! Väga hea küsimus. Nii nagu ma oma kõnes mainisin, peame tõesti vaatama tulevikku ja nägema, millised on arengud maailmas ning milline võiks olla või saaks olema Eesti roll rahvusvahelises tööjaotuses ja rahvusvahelises konkurentsisis. See ei ole tegelikult ainult Eesti küsimus. Ma arvan, et see on tervikuna ja laiemalt Euroopa Liidu küsimus, kui hästi me suudame konkureerida just nimelt kõrgelt kvalifitseeritud tööjõu saamisel oma piirkonda või oma riiki. Kindlasti on see üks teema, mis võib-olla eeldab pisut laiemat poliitilist debatti. Olgem ausad, me kuulsime ka Aasia foorumil päris mitmelt esinejalt, eriti just kõrgkoolide poolt, aga ka ettevõtete esindajatelt – nagu teada, on näiteks Skype sellega kokku puutunud –, kui lihtne või keeruline on saada tööjõudu näiteks Indiast või mõnest teisest riigist. Nii et väga aktuaalne küsimus. Ma arvan, et sellele me peaksime uue debati vormis pisut enam poliitiliselt lähenema.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Suur tänu komisjoni esimehele ettekande ja selle raporti eest! Minu küsimus puudutab kahepoolsete suhete taset. Nii majanduslikud kui poliitilised suhted eeldavad mõlemapoolset huvi ja kasu, aga samas me näeme Euroopas päris palju neid liikumisi, jõude ja algatusi, millega püütakse piirata kolmandate riikide, ka Hiina ligipääsu meie turule. Olgem ausad, Eestiski tekitab see palju poleemikat,

kui me tellisime Hiinast raudteevedurid. Küsiti, et miks ometi, meil on siin oma tööstused ja Euroopa turg. Kuidas teile tundub, kas need suhted on läbipaistvad ja kahepoolsed ja kas me oleme sinna müümise kõrval valmis ka enda turgu avama?

Marko Mihkelson

Aitäh! See on väga hea, asjakohane ja ajakohane küsimus. Sellel nädalal andis Riigikogu väliskomisjon oma soovitusel Euroopa Liidu vastava dokumendi kohta, kus tegelikult tõepoolest tehakse ettepanek piirata riigihangete osalemise võimalusi kolmandatele riikidele, peaaegjalikult Aasia riikidele. Eesti seisukoht on väga selge ja ühene: me ei peaks lähtuma siinkohal proteksionismist, avatud turg toimib rahvusvahelisel, globaalsel tasemel palju paremini. See on olnud meie edu võti viimastel aastatel või viimase paarikümne aasta jooksul. Ma usun, et seda seisukohta, millega Eesti selles debatis Euroopa tasandil osaleb, jagavad küllaltki selgelt ja üheselt ka poliitilised erakonnad siin Riigikogu saalis. Vähemalt väliskomisjonis oli küll väga konsensuslik tugi meie valitsuse tegevusele.

Aseesimees Jüri Ratas

Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Suur tänu! Aitäh raportit ettekandjale! Oli huvitav kuulata, veel huvitavam lugeda. Mul on tegelikult üsna lihtne küsimus. Millise ülesande püstitas raportit ettekandja väliskomisjoni esimehena endale, kui alustati Aasia raportit koostamist? Teaduskeeles väljendudes, mis oli see hüpotees või küsimus, millele vastust otsiti.

Marko Mihkelson

Aitäh, hea Marianne! Ma arvan, et vastuse sa leiad sellest hetkest. Üks väga oluline eesmärk selle raportit koostamisel oli tõepoolest suurendada teadlikkust, esiteks, Aasias ja üldse maailmas toimuvatest muutustest ning, teiseks, ka võimalustest, mida need muutused maailmas meile võiksid pakkuda. Ma usun, et tänase istungiga, ka järgnevate ettekannetega me saame oluliselt targemaks, millised on need prioriteetsemad valdkonnad, kuhu edaspidi ka rohkem poliitilist tähelepanu suunata. Nagu

ma ütlesin, väliskomisjon ei lõpeta selle kohta pealt Aasia-suunalist tegevust. Me jälgime kindlasti, kuidas soovitusi täidetakse. Kõik ettepanekud on arusaadavalt soovituslikud, aga ma usun, et see teema saab edaspidigi olema nii selle saali kui ka teiste saalide päevakorras.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Marko Mihkelson! Ma tahan Riigikogu juhatuse nimel öelda suur tänu, et te oma komisjoniga nii olulise teema siia saali tõite. Minu meelest on see esmakordne sellise raportit käsitus Riigikogus. Usun, et see annab head eeskuju ka teistele komisjonidele. Aitäh!

Läheme edasi. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli välisminister Urmas Paeti!

Urmas Paet

Lugupeetud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Kõigepealt ma tahan väga selgelt tunnustada Riigikogu väliskomisjoni ja eriti Marko Mihkelsoni ning tema vahetuid abilisi initsiatiivi eest käsitleda sügavamalt meie suhteid Aasiaga ja nende tulevikku. Iseenesest ma loodan väga, et see ei jää viimaseks selliseks süvitsi minekuks ühe või teise välispoliitilise teema puhul.

Aasias toimuvate muutuste tähtsus on viimase kümnendiga saanud ilmselgeks, nagu ka Aasias toimuva kasvav mõju teistele maailmajagudele. Eesti eesmärgid Aasia-suunalises välispoliitikas on suuresti samad kui eesmärgid muu maailma suunal. Me taotleme, et suhtlus Aasia maadega võimaldaks suurendada Eesti julgeolekut ja majanduslikku heaolu, aitaks kaasa demokraatia ja inimõiguste levikule, meie kodanike ja ettevõtete huvide edendamisele ning Eesti mõjukuse ja hea maine kasvule maailmas.

Ma ütlesin talvisel välispoliitika arutelul Riigikogus, et Eesti peab kasvama nii maailmas kui ka Euroopas ning ühtlasi maailmas koos Euroopaga. Aasia majanduslik tõus ja globaalne tähelepanu kogu regionile kajastub ka Eesti välispoliitikas. Aasia on kasvav võimalus tugevdada meie ekspordi, mida meil tuleb kasutada, aga see ei peaks tulema praeguste eksporditurgude arvel. Erinevalt Euroopast ei eksisteeri Aasiat kui ühtset tervikut ühiskonnakorralduslikus, majanduslikus, sotsiaalses, kultuurilises ega religioosses mõttes. Aasias on lisaks väliskomisjoni raportis süvitsi

käsitletud Lõuna- ja Ida-Aasiale veel Kesk- ja Lääne-Aasia alaregioonid. Neid tegureid tuleb arvesse võtta ka välismajanduspoliitilise tegevuse planeerimisel. Samuti peab seda silmas pidama kavandades Eesti esindatust Aasia riikides. Me oleme suhetes Aasiaga alles teekonna alguses, kuid viimaste aastate dünaamikat peegeldavad nii meie suurem esindatus Aasia ja Vaikse ookeani regioonis kui ka sidemete mitmekesisustumine.

Aasia kiire areng on väljakutse seni maailma asjades domineerinud arenenud riikidele, eelkõige USA-le ja Euroopa Liidule. Euroopa Liit on selleks kujundanud strateegilised partnerlused ja dialoogi juhtivate Aasia riikidega, Hiina, India, Jaapani, Indoneesia ja Lõuna-Koreaga, aga ka pooleldi Aasiasse kuuluva Venemaaga. Alates 1996. aastast toimub Euroopa–Aasia tippkohtumise raames regulaarne dialoog Euroopa Liidu ja Aasia maade vahel, samuti eraldi Euroopa Liidu ja ASEAN-i dialoog. Eesti eesmärk on seda maksimaalselt ära kasutada meie välispoliitiliste ja majanduslike eesmärkide saavutamiseks ning Euroopa Liidu Aasia-poliitika elluviimisel. Oleme tõstatanud näiteks e-riigi arendamise, küberkuritegevusega võitlemise ja internetivabaduse teemasid, kus taotleme Aasia riikide enamat koostööd Euroopa maadega.

Peatuksin lühidalt ka julgeoleku valdkonnal. Eesti nii nagu ka meie NATO ja Euroopa Liidu partnerite huvides on Aasia rahumeelne ja konfliktivaba areng. Kuid Aasias ei kasva praegu mitte üksnes riikide majanduslik, vaid ka sõjaline võimsus, üleval on mitmed territoriaalvaidlused ja konfliktikolded. Rahvusvahelist olukorda pingestavad eriti Põhja-Korea ja Iraani püüdlused saavutada tuumariigi staatus. Pingete eskaleerumine oluliste riikide vahel võib kardinaalselt muuta neid piirkonna positiivseid majandusarengu perspektiive, mis on meie edasise arutelu lähtekohaks. Oleme samas kindlad, et vastuolusid on võimalik lahendada piirkonna riikide ja rahvusvahelise kogukonna koostöös. Sellele aitaks kindlasti kaasa ka olulisemate Aasia riikide parem esindatus ÜRO Julgeolekunõukogu tasandil, kus Eesti toetab India ja Jaapani püüdlusi saada Julgeolekunõukogu alaliseks liikmeks.

Järgnevalt ülevaade uuematest arengutest kahepoolsetes suhetes Aasia riikidega. Hiinaga jätkub ja areneb nii kahe- kui ka mitmepoolne

koostöö. Oluline oli Eesti ja Hiina peaministri kohtumine aprilli lõpul Varssavis. See kohtumine oli osa laiemast Hiina ning Kesk- ja Ida-Euroopa riikide foorumist, mis näitab Hiina kasvavat huvi meie piirkonna vastu ja soovi leida investeerimisvõimalusi ning tihendada majandussuhteid. Selleks sügiseks on planeeritud Tallinnas Eesti-Hiina majandusalase ühis komisjoni istung, kus tulevad jutuks nii investeringud kui ka transpordi- ja turismisuhte tihendamine. Kindlasti aitab Eesti tuntust suurendada majanduspartnerina osalemine Shanghai Expol 2010. aastal ja sellega ajatatud peakonsulaadi avamine. Eelmisel aastal avasime aukonsulaadi Hongkongis, mille tegevusest – nagu ka läinud aastal täistöövoime saavutanud Shanghai peakonsulaadilt – ootame abi riikidevaheliste ärisidemete edendamisel ja tuge piirkonnas viibivatele Eesti kodanikele.

Suhted Indiaga on aktiivsemad kui kunagi varem. Möödunud aastal külastas Eestit kolm India ministrit. Eesti e-valitsemise kogemuse rakendamine on vastastikune huviobjekt. Eesti Arengufondi India seire projekt omakorda kaardistab majandus- ja ärisuhteid ning tulevikuvõimalusi laiemalt. Et toetada seniseid ettevõtmisi, aidata kaasa ärisidemete loomisele, tagada konsulaartenused kohapeal ning edendada haridus- ja kultuurikontakte, otsustas valitsus luua New Delhisse Eesti saatkonna, mis alustab tegevust käesoleva aasta lõpus.

Üha rohkem tähelepanu pühendame ka suhtluse tõhustamisele Kagu-Aasia riikidega. Piirkond on oluline nii tulevase majandus- kui ka julgeolekuhuvide silmas pidades. Sel aastal määrame Kagu-Aasia riikidesse – Taisse, Indoneesiasse, Malaisiasse, Singapuri – Tallinnas resideeriva suursaadiku. Aasta algul olin Indoneesias ühisvisiidil koos Soome euroasjade ja väliskaubanduse ministri Alexander Stubbi ning Eesti ja Soome ühise äridelegatsiooniga. Peame sellist regionaalset äriedendamistööd Aasias koos Eesti lähimate majanduspartneritega oluliseks edaspidigi.

Kesk-Aasias esindatuse parandamiseks oleme loonud Eesti saatkonna Astanasse, kust esindame Eestit nii Kasahstanis kui ka piirkonna riikides Kõrgõzstanis, Türkmenistanis ja Tadžikistanis. Astanast on võimalik toetada transiidi ja majandussuhte arendamist Euroopa ning Lõuna- ja Ida-Aasia riikide vahel.

Olemasolevate esinduste toel arendame edasi suhteid Jaapani ja Lõuna-Koreaga, ja seda mitte ainult kahepoolselt, vaid näiteks ka OECD raames, mille liikmeid teadupärast ühendab veendumus turumajanduse ja läbipaistva riigi olulisusest.

Rääkides Eesti välismajanduspoliitika arendamisest Aasia suunal on oluline meeles pidada, et osa sellest, kaubanduspoliitika edendamine, kuulub Euroopa Liidu ühiskompetentsi ja liikmesriikide ühishuvide edendajaks on Euroopa Liidu Komisjon. Eesti on alati olnud Euroopa Liidu aruteludes võimalikult liberaalsete ning võimalikult ambitsioonikate kaubanduslepingute toetaja ja seda joont hoiame ka suhetes Aasia riikidega. Euroopa Liit on toetanud Aasia maade liitumist WTO-ga ja soovi sõlmida vabakaubanduslepinguid. Näiteks Euroopa Liidu – Hiina suhted põhinevad 1985. aasta koostöö- ja kaubanduslepingul. 2008. aastal käivitas Euroopa Liit Hiinaga kõrgetasemelise majandus- ja kaubandusdialogi. Euroopa Liidu – Korea Vabariigi vabakaubandusleping sõlmiti 2010. aastal. Läbirääkimised sama ulatuslike lepingute üle on Euroopa Liidul pooleli Malaisia, India ja Singapuriiga. Ettevalmistused vabakaubanduslepingu sõlmimise läbirääkimiste alustamiseks käivad ka Vietnami ja Jaapaniga.

Praeguseks on Hiinast saanud Euroopa Liidu jaoks tähtsuselt teine majanduspartner USA järel. 656 miljoni euro suuruse kaubavahetusega tõusis Hiina 2011. aastal Eesti jaoks tähtsuselt 11. kaubanduspartneriks. Eesti kaubandusbilanss Hiinaga on n-ö Euroopa keskmine – 1/3 eksporti ja 2/3 importi. Eelmisel aastal oli Hiina osatähtsus Eesti ekspordis 1,6% ja impordis 3,6%. Kaubavahetuse käive kasvas võrrelduna 2010. aastaga 67% ja möödunud aastal kasvas oluliselt ka Eesti import Hiinast. Teiste Aasia maade osatähtsus Eesti ekspordituruna on seni olnud tagasihoidlik. Eelmisel aastal moodustas eksport muudesse Aasia maadesse peale Hiina vähem kui 1% koguekspordist. Samas näitab eksport Aiasse selget kasvutendentsi, ehkki see toimub väga madalalt baasilt. Seega parandamisvõimalusi jätkub ja Välisministeerium tegutseb aktiivselt Eesti ettevõtjate turulepääsu toetamiseks äridiplomaatia abil.

Loodetavasti aitab valitsuse koostatav Aasia majandussuhete programm leida uusi meetmeid, et laiendada Aasia maadesse eksporti-

mise võimalusi. Siiski ei saa avaliku sektori aktiivsus asendada ettevõtjate pingutusi, vaid ainult neile kaasa aidata. Aasia turule laiendumine eeldab ettevõttelt põhjalikku eeltööd, kohaliku kultuuri ja tavade tundmist, nagu näitab ka väliskomisjoni raportis nimetatud Liviko kogemus Jaapani turule sisenemisest. Muuseas, värsked teated räägivad sellest, et Liviko on jõudnud ka Hiinasse. Samas on välisesinduste roll ettevõtjate toetamisel Aasia maades, kus hinnatakse kõrgelt riigi ametlikku toetust oma ettevõtjate plaanidele, suurem kui mõnes muus regioonis. See on ka põhjus, miks Ettevõtluse Arendamise Sihtasutuse töötajad tegutsevad ka meie välisesindustes Shanghai peakonsulaadis ja Tokyo saatkonnas. Välisesinduste ruumide sellise kasutamise võimaldamine on meie üldisem põhimõte, mida me rakendame ka näiteks Moskvast, Peterburis ja Kiievis.

Aasia turgude kiire areng loob uusi võimalusi eri ärivaldkondades, kus ei pea alati eeldama ülisuuri kaubamahte, kuid sealsete turgude mastaabi arvestades on kõik Eesti ettevõtted väikesed. Väikeste riikide kogemus näitab, et on võimalik panustada ka nišivaldkonda ja kindlasse väiksemasse piirkonda.

Majandussuhete arendamine on, nagu väliskomisjoni raportiski tõdetakse, laiem kui vaid kaubandusega seonduv. Eesti majandusele on olulised ka Aasia turistid ja üliõpilased. Valitsus on üritanud kaasa aidata transpordiühenduste loomisele ja lennunduslepingute sõlmimisele Aasia maadega. Estonian Air ja Tallinna Lennujaam loodavad lähiajal alustada läbirääkimisi Singapuri, Katari ja Omaani lennufirmadega, samuti peetakse kõnelusi Kasahstani lennufirmaga. Eesti sadamate ja lennukite potentsiaal Aasia-suunalise liikluse arendamisel on olemas.

Tunnustust vääriavad ülikoolide pingutused Aasia välisõppurite leidmisel ja mitme ülikooli ühistöös käivitatud Aasia-teemaline õppemoodul, mis loodetavasti toob nii haridusvaldkonda kui ka avalikku ja erasektorisse edaspidi juurde Aasiat hästi tundvaid inimesi. Eesti on käivitanud eesti keele akadeemilise välisõppe nõukogu eestvõttel eesti keele õpetamise Pekingi Välisõpingute Ülikoolis alates 2010. aasta sügisest. Haridusalal valmistame ette Eesti ja Hiina diplomite vastastikuse tunnustamise lepingu sõlmimist ja loodame selles osas varsti

jõuda lõpusirgele. Esmakordselt toimub Eestis (Tartus) tänavu augustikuus 18. Aasia-Euroopa Fondi (ASEF) ülikool, mis toob kokku 50 noort inimest Aasiast. Koos ülikoolidega tuleb ka kaaluda, kuidas võimaldada Eesti üliõpilastel õppida Aasias.

Kuna üks probleem õppurite Eestisse toomisel on pikaajaliste viisade ja elamislubade saamine, siis oleme üritanud laiendada võimalust mööda konsulaartenuste osutamist Aasia ja Vaikse ookeani piirkonnas, luues pikaajaliste viisade ja elamislubade taotlemise võimalused Shanghais, Astanas ja Sydneys. Alustame seda tegevust ka New Delhis.

Inimestevaheliste kontaktide lisamine on ka üks viis edendada meie oluliste väärtuste – õigusriikluse, demokraatia ja inimõiguste järgimise – levikut Aasia maades. Maailmas on viimasel ajal palju räägitud autoritaarse riigikapitalismi mudeli edust, mis erineb läänelikust demokraatiast ja inimõiguste arusaamast. Siiski näitab Aasia riikide arengu kogemus, et majandusliku jõukuse kasvades ja tugeva keskklassi arenedes tekib ka sealsete riikide kodanikel soov osa saada universaalsetest vabadustest ja õigustest. Eesti toetab Euroopa Liidu ühiseid pingutusi demokraatia ja inimõiguste edendamisel Aasias. Selles vallas on viimasel ajal olnud positiivseid arenguid. Näiteks on Myanmar liikunud demokraatia suunas, lubades vabamaid valimisi ja vabastades opositsiooniliidri. See on teinud võimalikuks liikuda edasi Eesti ja Myanmaris diplomaatiliste suhete sõlmimise protsessis.

Välisministeerium võtab tõsiselt ka avaliku diplomaatia arendamist Aasia suunal. Meie tähelepanu keskmes on Eesti tutvustamine tõhusa IT sektoriga maana, e-riigina ning küberjulgeoleku ja internetivabaduse alal eduka riigina. Kuid asjaolude soodsal kokkulangemisel võib üks isik teha oma maa tutvustamiseks rohkem kui kõigi riigiasutuste pingutused kokku. Nii on Kaido Höövelsoni sportlikud saavutused Jaapanis aidanud kaasa nii Eesti riigi tutvustamisele kui ka andnud kindlasti oma panuse Eesti ettevõtete turule pääsemiseks. Samuti aitas Eesti tutvustamisele Jaapanis kaasa eelmisel aastal Jaapani-Eesti Sõprusühingu eestvõttel ja Eesti riigi toetusel korraldatud Eesti kultuuriürituste sari. Eesti saatkonna uue maja valmimisel Pekingis on sinna võimalik koondada ka teisi Eesti esindajaid, nii ettevõt-

luse edendamise kui avaliku diplomaatia ja kultuuri alalt. Eesti tuntuse ja hea maine levitamine mitmemiljardilises Aasias on muidugi töö, mis ei lõpe kunagi.

Vaadates väliskomisjoni soovitusi, millised võiksid olla Eesti huvid ja võimalused Aasias aastani 2025, on Eesti huvi tagada, et Aasia-suunalise globaalse pöörde mõjud Eesti julgeolekule oleksid minimeeritud ja jätkuksid väärtuslikud liitlassuhted USA-ga. Eesti majandushuvid on üha rohkem seotud Aasia-suunalise ettevõtluse ja arendustegevusega, mida kajastab ka valmiv valitsuse Aasia majandussuhete programm.

Eespool ma juba mainisin, mida oleme teinud esindatuse alal: Shanghai peakonsulaadi, Astana saatkonna ja Sydney peakonsulaadi avamine, New Delhis saatkonna asutamine, Kagu-Aasiasse mitteresideeriva suursaadiku määramine ja aukonsulite võrgustiku laiendamine. Valitsuse poolelt on toimunud iga-aastased peaministri visiidid ning ka välisministri visiidid Aasia riikidesse. Eesti ettevõtjate huvi kasvu ajal oleme võimaluse korral alati kaasanud visiitidele äridelegatsioonidele.

Eeloleval kümnel aastal uute esinduste avamine Aasias on kindlasti võimalik, kuid see sõltub konkreetsetest huvide arengutest nii välispoliitika, ettevõtluse arendamise kui ka konsulaartegevuse valdkonnas. Me oleme Aasias kasutanud aktiivselt ka aukonsulite abi Eesti huvide edendamisel ja meie kodanike huvide kaitsmisel: Hiinas (Hongkongis ja Macaus), Indias (New Delhi, Mumbai), Jaapanis (Osaka), Filipiinidel (Manila, Olongapo), Korea Vabariigis (Soul), Malaisias (Kuala Lumpur), Tais (Bangkok, Phuket), Singapuris ja Sri Lankal (Colombo).

Oleme saavutanud oma kodanikele viisavaba liikumise järgmistesse Aasia riikidesse ja piirkondadesse: Brunei, Filipiinid, Hongkong, Macau, Iisrael, Jaapan, Lõuna-Korea, Malaisia ja Singapur. Eesti püüab jätkuvalt laiendada riikide ringi, kuhu meie kodanikud pääseksid viisavabalt, hetkel oleme teinud vastava ettepaneku ja jätkame läbirääkimisi näiteks Araabia Ühendemiraatide, India, Indoneesia, Omaani, Tai ja Vietnamiga.

Viisaesinduslepingute kaudu kasutame Eesti viisade väljastamiseks Ungari abi Pakistanis, Indias ja Singapuris; Soome abi Filipiinidel, Indoneesias ja Tais; Saksamaa abi Banglades-

his ja Sri Lankal; Prantsusmaa abi Vietnamis ja Liibanonis; Austria abi Kuveidis ja Saudi Araabias; Poola abi Põhja-Koreas ja Šveitsi abi Palestiina OV-s.

Loomulikult parandame ka jätkuvalt diplomaatide väljaõpet ja ettevalmistust Aasia suunal tegutsemiseks. Nii on Välisministeeriumis diplomaatidele õpetatud hiina keelt. Majandusdiplomaatide jaoks on juba praegu töö osaks konsultatsioonifirmade kasutamine.

Majandusvallas tegeleme ka lepinguliste suhete, ennekõike topeltmaksustamise vältimise ja investeringute kaitse lepingute sõlmimisega Aasia riikidega. Lähtume sellest, et kokkuleppeid sõlmime eelkõige praktilistest vajadustest lähtuvalt. Väliskomisjoni raportis käsitletud riikidest on topeltmaksustamise vältimise leping Eestil sõlmitud Singapuri ja Korea Vabariigiga, samuti Hiina Rahvavabariigiga. Indiaga on topeltmaksustamise vältimise leping allkirjastatud, kuid veel jõustamata. Läbirääkimised lähenevad lõpule Taiga, Vietnamiga jätkatakse läbirääkimisi ja Indoneesiaga on need kõnelused algamas. Investeringute kaitse lepingud on meil jõus Hiina ja Vietnamiga. Alates Lissaboni lepingust on investeringute kaitse lepingud aga Euroopa Liidu pädevuses. Siiski võib jätkuvalt osutada vajalikuks sõlmida kahepoolseid lepinguid, kui Euroopa Liidu kui terviku edasilükkumine on konkreetse riigi puhul liiga aeglane.

Nagu juba varem viidatud, on raportis pakutud Aasia määratlus, mis hõlmab meie huvialana ennekõike Ida- ja Lõuna-Aasia. Kiire majanduskasv toimub aga ka näiteks Pärsia lahe äärsetes maades. Eestil on selged huvid, mille arendamist oleme samuti üritanud toetada, Kesk-Aasias. Siinjuures on ühe piirkonna ja küsimusena oluline märkida Afganistani rahumeelse ja kestva arengu tagamist, millesse Eesti on koos liitlastega palju panustanud. Afganistani rahumeelne areng on kindlasti seotud laiema Aasia piirkonna rahuliku arenguga ning majandusvõimaluste kasutamisega.

Välisministeerium teeb koostööd kõigi asjast huvitatud ametkondade ja asutuste, sh EAS-iga. Välisministeerium on andnud oma panuse teiste ministeeriumide arengukavade, sh valitsuse Aasia majandussuhete programmi väljatöötamisse. Tahaksin tõsta esile edukat koostööd EAS-iga Shanghai ja Tokyo esindustes. Aga alati on ruumi koostöö tihendamiseks

ning oleme jätkuvalt valmis kaaluma kõiki ettepanekuid ametkondadevahelise koostöö edasiarendamiseks.

Mõistagi sõltub riigi tegevuse haare Aasia suunal selleks eraldatud ressursidest. Eesti välispoliitiliste huvide maht ei ole konstantne, st kui kusagil meie huvid kasvavad või vajavad täiendavat kaitsmist, siis see ei tähenda tingimata, et kusagil mujal see vajadus automaatselt väheneb. Seega ei saa alati teha rohkem asju ainult ressursi ümber tõstes.

Lõpetuseks veel kord tänu väliskomisjonile hea algatuse eest! Minu meelest avaldatakse siin saalis heade asjade eest liiga vähe tunnustust. Olgu see siis seekord teistmoodi.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, austatud välisminister! Teile on ka rohkearvuliselt küsimusi. Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud välisminister! Ka minu poolt tänu selle hea ülevaate eest! Te rõhutasite oma ettekandes, et meil on väga tihe koostöö Põhjalaga. Samas on meil koostöö ka Läti ja Leeduga. Kui mõelda nüüd Aasia-strateegiale, kas me ei võiks siis Läti ja Leeduga teha rohkem koostööd nii Aasia-strateegia väljatöötamisel kui ka rakendamisel?

Urmas Paet

Aitäh! Kindlasti ei saa seda poolt välistada. Seni on meil just väliskaubanduspoliitikas alanud päris tõhus koostöö Soomega. Me oleme Alexander Stubbiga leppinud kokku, et seda, mis me aasta algul Indoneesias tegime, jätkame ka teistes maailma riikides, sh Aasia riikides, ehk siis Eesti-Soome ettevõtjate ühisdelegatsioonid toetatuna valitsuste poolt ja valitsuste inimestega nendes delegatsioonides. Eesti poolt vaadates on sellist lähenemist toetav argument kindlasti see, et Soomel on paljudes nendes riikides juba pikaajaline kohapeal tegutsemise kogemus, ka ettevõtjatel. Paljudes nendes riikides, kus Eestil diplomaatiline esindus puudub, on see Soomel olemas. Selle kaudu tuleb tegelikult ka meile see lisaväärtus. Väliskaubanduse poole pealt koostöös Läti ja Leeduga sellist lisaväärtust eriti ei ole. Kui vaadata Läti ja Leedu välisesinduste võrgustikku, siis see on enamasti samalaadne kui Eestil,

mõnes kohas võib-olla isegi tagasihoidlikum, mõnes kohas küll ka vastupidi. Ka ettevõtjate n-ö kohalolekukogemus on meil tegelikult samalaadne. Aga kindlasti on muud valdkonnad – kodanike abistamine, konsulaartenused, ka välispoliitilised aspektid –, kus me oleme Läti ja Leeduga ju seni koostööd teinud. Nendes valdkondades ma pean seda ka Aasia suunal edaspidi võimalikuks.

Aseesimees Jüri Ratas

Mart Nutt, palun!

Mart Nutt

Aitäh, härra juhataja! Austatud härra välisminister! See, et Eesti Välisministeerium tegutseb selles suunas, et suureneks Aasia riikide hulk, kuhu Eesti kodanikud saavad reisida viisavabalt, on äärmiselt oluline ja tähtis. Aga üks aspekt, mida tuleks ilmselt samuti arvesse võtta, on see, et mitmed Aasia riigid kohtlevad Eesti kodanikke näiteks meist põhja ja lääne poole jäävate Euroopa Liidu kodanikega võrreldes siiski ebavõrdselt. Kas või seesama Tai näide: kui meist põhja ja läände jäävate Euroopa Liidu riikide kodanikele on Tai viisavaba, siis meie saame viisa endiselt piiril ja peame selle eest ka maksma. Mida Välisministeerium saab teha selleks, et Euroopa Liidu kodanike ebavõrdne kohtlemine lõpeks?

Urmas Paet

Jah, meie poolt vaadates see kindlasti on ebavõrdne kohtlemine. Samas olen ma korduvalt rääkinud sellel teemal nii Tai eelmise kui praeguse välisministriga. Töö selle saavutamiseks, et Tai ühepoolse otsusega vabastaks ka Eesti kodanikud viisanõudest, käib. Aga me peame endale aru andma ka seda, et see otsus ongi puhtalt Tai kätes. Tavapäraselt algavad jutuajamised teiste riikidega, kus me taotleme Eesti kodanikele viisavabadust, sellest, et see konkreetne riik küsib ka oma kodanikele viisavaba reisimist Eestisse. Nagu me kõik teame, Eesti sellist luba anda ei saa, sest pärast Schengeni viisaruumiga liitumist on ühele või teisele riigile viisavabaduse andmine Schengeni riikide ühispädevuses. Niisiis, kui teine pool nõuab järgalt pariteetsust, siis me seda paraku teha ei saa. Aasia regioonis on ka riike – see ei puuduta küll Taid –, kes ütlevad, et jah, kunagi nad tegid ühepoolse viisavabaduse tolleaegse-

tele Euroopa Liidu kodanikele, see oli enne seda, kui Eesti 2004. aastal Euroopa Liiduga liitus, ja tol ajal räägiti neile seda juttu, et varsti-varsti kehtestab Euroopa Liit vastutasuks viisavabaduse ka nende riigi kodanikele. Nüüd on sellest rohkem kui kümme aastat möödas ja nad ütlevad, et midagi ei ole juhtunud. Ehk nad on pettunud. Seetõttu nad praegu ei kiirusta Euroopa Liidu riikidele veel ühepoolset viisavabadust juurde andma. On ka selliseid juhtumeid. Siin tulebki läheneda riiki riigi kaupa, riikide hoiakud on erinevad. Mis Taid puudutab, siis neil on praegu kolm rühma riike: on riigid, kelle kodanikud pääsevad sinna täiesti viisavabalt, on need, kelle kodanikud saavad viisa piirilt, ja need, kes peavad taotlema viisat välisesindusest. Eesti on hetkel seal keskmises rühmas, nii nagu ka enamik teisi pärast 2004. aastat Euroopa Liiduga liitunud riike. Nii et selline individuaalne lähenemine konkreetsete Aasia riikidega viisavabaduse taotlemisel on. Maksimaalne, mida meie vastu saame pakkuda, on diplomaatiliste passide viisavabadus, sest see on jätkuvalt liikmesriigi pädevuses, aga üldist viisavaba pääsu Euroopa Liidu või Schengeni ruumi riikidesse paraku üks liikmesriik lubada ei saa.

Aseesimees Jüri Ratas

Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud välisminister! Teie kolleeg, USA välisminister Hillary Clinton on sõnastanud USA välispoliitika prioriteedid nii, et kui möödunud sajand oli Põhja-Atlandi koostöö sajand, siis 21. sajand on USA jaoks Vaikse ookeani sajand. Teil on kindlasti olnud võimalus väliskomisjoni raportit põhjalikult uurida. Leheküljel 40 on ära toodud uuringus esitatud soovitusel. Üks neist kõlab nii, et Eesti jaoks on mõistlik olla teadlik USA huvidest Aasias, ja kui mitte enam, siis vähemalt vältida USA huvidega otseselt vastuollu minemist. Kuidas te sõnastaksite selle, mis võiks olla see enam kui USA huvidega Aasias mitte vastuollu minna?

Urmas Paet

Esmapiilgul ma ei näe ühtegi sellist momenti, kus me USA huvidega Aasias üldse vastuollu peaksime minema või kus see kokkupõr-

kepunkt peaks olema. Kindlasti võime pidada selle üle väga teoreetilist ja filosoofilist arutelu, aga ma arvan, et see ei ole praegu ja siin praktiline. Nii et ma ei näe tegelikult seda kohta, kus Ühendriikide suurem tähelepanu arengutele Aasia ja Vaikse ookeani regioonis peaks minema tänase või ka lähituleviku seisuga konflikti meie huvidega. Loomulikult, mis näiteks julgeolekut puudutab, siis nagu ma juba oma ettekandes nimetasin, on meie huvi jätkuvalt see, et Ameerika Ühendriigid panustaksid transatlantilisse suhtesse, Euroopa julgeolekusse, et suurem tähelepanu näiteks julgeoleku vallas Aasia ja Vaikse ookeani regioonile ei vähendaks seda Euroopa osas. Samamoodi on kaubandussuhete ja majandussuhete arendamisel meie sooviks, et tihenevad kaubandussuhted USA ja Hiina ning teiste selle piirkonna riikide vahel ei vähendaks oluliselt täiesti loomulikku tähelepanu ja koostööd Euroopa ja Ameerika vahel. Iseenesest on sellised üldisemad, teoreetilist laadi riskimomendid võibolla olemas. Aga suhtlus praeguse Ameerika Ühendriikide juhtkonnaga on mind siiski veennud, et Euroopa ja Ühendriikide suhteid suurem tähelepanu Aasia ja Vaikse ookeani regioonile, ükskõik, on see siis julgeolek, on see majandus või mingi muu valdkond, sisuliselt ei kahjusta.

Aseesimees Jüri Ratas

Juku-Kalle Raid, palun!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Hea Urmas! Sa oled vist ikkagi nõus, et mis tahes Aasia-suunalise tegevuse tõeliseks vundamendiks on Aasia kultuuride poliitika, aga see tähendab eelkõige keelte oskust rohujuure tasandil. Eestis on ju õnneks inimesi ja institutsioone, keda annab selles mõttes hõlvata. Näiteks Tallinna Ülikooli Lähis-Ida ja Aasia kultuuriloo osakonna baasil saaks luua efektiivse uurimiskeskuse, mis suudaks pakkuda Eesti riigile igakülgset abi majanduse, diplomaatia, poliitika kavandamisel Aasia suunal. Need inimesed on oma abivalmidust ka üles näidanud. Me oleme sellest väliskomisjonis põgusalt pajatanud. Et täna presenteeritav brošüür on oma sisult nõuandev, kas sa saad siis kinnitada, et sellise uurimiskeskuse tekitamise idee võiks kuuluda ka Välisministeeriumi prioriteetide hulka?

Urmas Paet

Lühike vastus on jah. Nagu ma juba rääkisin, on Aasia keskkonna süvitsi tundmine kindlasti vajalik, Eestis ei ole liiga palju inimesi, kes neid keeli ja kultuure valdaksid. See tõttu tuleb koostöös ülikoolidega, Haridus- ja Teadusministeeriumi ning muude huvilistega sellele valdkonnale oluliselt tähelepanu pöörata. Ma arvan, et kui hakata Eesti avalikus teenistuses, ükskõik milliseid ministeeriume me vaatame, kahe käe sõrmedel kokku lugema neid inimesi, kes tunnevad mõnda Aasia keelt või kultuuri süvitsi, siis jääb ilmselt mõni sõrm üle. Nii et lühike vastus on jah.

Aseesimees Jüri Ratas

Valdo Randpere, palun!

Valdo Randpere

Aitäh! Hea minister! Siin juba viidati meie lääne- ja põhjanaabritele ja nende Aasia-poliitikale. Üks erisus on veel: lääne- ja põhjanaabrite riigipead, Rootsi kuningas ja Soome president, käivad päris reeglipäraselt Aasias visiitidel. Väliskomisjoni esimehe ettekandest lipas aga läbi, et meie president ei ole väga usin olnud või et videoläkitus oli Lõuna-Koreas furoori tekitanud. Kas Välisministeerium jagab ka seda muret või äkki tead mingit konkreetset plaani? Kas Eestil on ka plaanis presidendi tasemel külaskäigud Aasia riikidesse?

Urmas Paet

Kindlasti selline plaan on ja seda soovi on president ka avaldanud. Muidugi, riigipea visiidi ettevalmistamine on oluliselt pikem protsess, kui on näiteks mõne ministri, sh välisministri visiidi ettevalmistamine. Selge on see, et presidendi visiite Aasia riikidesse ei saa kindlasti kunagi olema samas suurusjärgus, kui neid on välisministril, majandusministril või mõnel muul valitsusliikmel. Aga riigi nähtavust riigipea külaskäigud iseenesest kindlasti suurendavad. Kui vaadata viimaseid aastaid, siis minu meelest on meie kõrgetasemelised külaskäigud, on need olnud siis parlamendi esimehe, peaministri või mõne valitsusliikme omad, päris hästi kulgenud. Üldjuhul, nagu ma nimetasin, on kaasas olnud äridelegatsioonid, kes on saanud nende kohtumiste käigus otsekontakte. Aga nagu kõikides asjades, nii saab

kindlasti ka selles osas paremini, saab süsteematilisemalt.

Aseesimees Jüri Ratas

Urmas Klaas, palun!

Urmas Klaas

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Väga meeldiv oli kuulda teie komplimenti meie parlamendi väliskomisjoni aadressil. Mina teen teile vähemalt kaks komplimenti. Esiteks on väga positiivne, et Välisministeerium näeb Aasiat laiemalt, näeb, et Aasia koosneb erinevatest riikidest, mis ei ole ühenäolised, ja ka meie huvid seal on kindlasti erinevad. Teiseks on koostöö Soomega, kogu Põhjalaga ning ühisviisidid Aiasse, koostöö sellel suunal kahtlemata väga positiivne ja peaks jätkuma. Eelmises koosseisus kohtus majanduskomisjon mitmel korral ettevõtjatega just nimelt meie välismajanduspoliitika teemadel. Nad kurtsid meile, et Välisministeerium ei arvesta piisavalt ettevõtjate huvisid. Meie komisjon läks Hiinasse Expole ja nägi, et ükski ettevõtte ei olnud seal esindatud, vastupidi näiteks Soomele. Minu küsimus on: kuidas käib praegu Välisministeeriumi koostöö meie ettevõtjatega Aasia suunal? Kuidas te kohtute, kuidas te kavandate ühistegevust?

Urmas Paet

Aitäh! Kõigepealt, minu jutt, milles ma tunnustasin väliskomisjoni, ei olnud mingi kompliment, see oli objektiivne hinnang tehtule. Teiseks, mis puudutab ettevõtjate huvide arvestamist, siis me teeme seda tõepoolest, ma julgen öelda, maksimaalselt. Alati leiab muidugi üksikjuhtumeid, kus üks või teine ettevõtja ei ole veel päris rahul sellega, mida Välisministeerium suudab pakkuda. Aga ka kõikidest nendest muredest või etteheidetest on meil soov saada võimalikult kiiresti tagasisidet, et teha asju veelgi paremini. Expo olid Eesti ettevõtjad kindlasti kohal. Expo iseenesest oli selline pikk protsess, kestis mitu kuud. Meie paviljonis toimus päris palju kõikvõimalikke äri- ja ettevõtlusseminare, kus eri valdkondade ettevõtjad kohtusid oma partneritega. Meie töö Välisministeeriumis on selline, et me saame regulaarselt, paar-kolm korda aastas kokku Eesti Kaubandus-Tööstuskoja juhtide, EAS-i juhtkonna ja Eesti Töandjate Keskliidu juh-

tidega, et kuulata ettepanekuid, muresid. Töötasandil, võib öelda, on need kontaktid igapäevased. Ettevõtjatelt ja ettevõtlusorganisatsioonidelt tulev sisend on peamine argument selles osas, milliste riikidega alustada näiteks ettevalmistusi topeltmaksustamise vältimise või investeringute kaitse lepingute sõlmimiseks. Peamine sisend tuleb just ettevõtjatelt. Siin on mitu korda räägitud äridelegatsioonide koostamisest, ka neid delegatsioone koostab ja selle info toob meile kaubandus-tööstuskoda. Nii et ma väga loodan, et ka ettevõtlusorganisatsioonid hindavad seda koostööd, aga nagu ma ütlesin, kõike saab alati teha paremini. Avatus ettevõtjate ja ettevõtlusorganisatsioonide osas on olemas. Kutsun taas kord üles pöörduma meie välisesinduste poole konkreetsetes riikides, kui on küsimusi, ettepanekuid ja mõtteid. Mina omalt poolt ütlen, et meie koostöö Eesti ettevõtlusorganisatsioonidega on hea.

Aseesimees Jüri Ratas

Raivo Järvi, palun!

Raivo Järvi

Suur tänu! Otse loomulikult kipuvad asjad säärase ettevõtmiste puhul paratamatult nihkuma sinna va Hiina kui kõige suurema ja hoomatavama tegija poole jne. Samas on Eesti ja Hiina kaalukategooriad sootuks erinevad – me võime lihtsalt kaduda selles suures potis. Kas te jagate minu arvamust, et üha rohkem võiksime ennast fokuseerida ka sellistele väikestele tegijatele *à la* Vietnam, Kambodža ja Malaisia, leida sealt meile mõõdupuult, rahvarvult ja ka n-ö ressursside poolest sobivamat partnerit? See väike läbimurdekene väikeste sammukeste näol teeb võib-olla vaat et parema tulemi.

Urmas Paet

Üks ei välista teist. Kui me räägime väliskaubandusest, välismajandusest, siis sõltub kõik lõppude lõpuks ikkagi konkreetsete Eesti ettevõtjate huvidest. Ka geograafilises mõttes suurtele Aasia riikidele ei pea kohe suure hurraaga lähenema kui tervikule. Ka seal on alati võimalik valida välja koht, kus huvi on suurem, mõni konkreetne piirkond sellest suurest riigist, ja tegutseda seal siis rohkem süvitsi. Kui me räägime väliskaubandusest, siis on muidugi ka just seesama mahtude teema, mis

suurtel turgudel teeb asja kindlasti keeruliseks. Aga on olemas väga konkreetsed nišitooted, millega Eesti on ennast juba mitmel eksporditurul tõestanud ja mille vastu võiks eeldada huvi ka Aasia riikides, nii suurtes kui väikeses. Selleksaamal aasta alguses toimunud Indoneesia visiidil oli meil kümneliikmeline ettevõtete delegatsioon, kellest pisut rohkem kui pool esindasid väga konkreetse nišitoodanguga ettevõtteid. Ma võin öelda, et huvi nende konkreetsete toodete vastu oli Indoneesias märkimisväärne. Nii et vaja on nutikust, sest eeldada, et meie pisut vähem kui 1,3 miljoni elanikuga riigi ettevõtjad võiksid mahtude peale panustada, eriti väga suurte riikide puhul – see ei ole ilmselt vahend ega lahendus.

Aseesimees Jüri Ratas

Olga Sõtnik, palun!

Olga Sõtnik

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud härra minister! Võtan teie sõnast kinni. Rahvaloenduse andmetel on meil 1 294 236 püsielanikku. Seoses sellega mul ongi küsimus. Meil on jämedalt 1,3 miljonit inimest, ainuüksi Indias on 1 miljard 200 miljonit inimest. Öelge, palun, kas ja mil moel selline tihedam koostöö Aasia riikidega võib mõjutada meie rahvastikku?

Urmas Paet

Ma loodan, et kindlasti soodsas suunas. Nagu ma oma jutus ju nimetasin, meie huvi üldse välispoliitikas, sh Aasia riikide suunal, on see, et elatustase Eestis tõuseks ja et me tunneksime ennast julgeoleku mõttes kindlamalt. On selge, et kui Eesti ühiskonna elatustase tõuseb ja inimesed tunnevad end kindlamalt, siis peaks nii kvantiteet kui ka kvaliteet, sh rahvastiku osas, paranema. Kui küsimuse taust on võimalik muudatus immigratsioonipoliitikas, siis see arutelu ei ole minu meelest Eestis väga tõsiselt veel alanud. Vaadates vastu kõikidele trendidele, mis on Eesti ühiskonnas ja mis on Euroopas laiemalt, ei ole arutelu immigratsioonipoliitika üle meil veel tõsiselt alanud. Aga kindlasti tuleks see ära pidada ja ma loodan, et selle pealt tuleks siis võimalikult konsensuslikult teha ka otsused ja valikud. Iseenesest ei ole ju need kõigi viimaste aastakümnete kõhk-lused, et Eestis on inimesi nii vähe ja tasakaalupunkti on väga kerge uppi lüüa, ju kuskile

kadunud. Aga samas on selge, et mõnede nutikate inimeste juurdetulek Eestisse teistest maailma piirkondadest meile kindlasti kahju ka ei tee. Nii et küsimus on tasakaalupunkti leidmises. Tasakaalupunkti on aga võimalik leida ja paika panna siis, ütlen veel kord, kui ühiskonnas on seda teemat tõsiselt arutatud, kui kõik targad inimesed on oma arvamuse öelnud ja selle tasakaalupunkti osas saavutatakse loodetavasti võimalikult suur konsensus. Hakata enne seda siin praegu ütlema, et õige oleks nii- või naasugune immigratsioonikvoot, ei ole mõistlik. Eesti ühiskonnas on kindlasti oluliselt targemaid inimesi, kes suudavad selle kohta oma kaalutletud ettepanekud teha. Nii et neid ma lähiajal ootan.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud minister, ma tänan teid väga teie ettekande ja vastuste eest! Aitäh teile! Ma palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli Eesti Arengufondi nõukogu esimehe Raivo Vare!

Raivo Vare

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Mul on tõeliselt hea meel, et lõpuks on Aasia kui uue majanduskasvu keskuse teema siin, riigi kõrgeimal tasandil arutlusel. Tahhan kohe alguses teha komplimendi: väliskomisjoni esitatud raport võttis väga hästi kokku enamiku olulisest selle teemaga seoses. Kuna aeg on väga limiteeritud, siis kavatsen rääkida vaid mõnest aspektist, eelkõige Aasia majanduskeskkonna atraktiivsusest ja mõnest järeldusest, mis tulenevad arengufondi tehtud Eesti-India seirest, mis oli teiste hulgas väliskomisjoni raporti üks sisend. Oma esinemises kasutan endise hea kolleegi ja arengufondis Aasia suunda vedanud Siim Sikuti mõningaid slide, samuti ühte väliskomisjoni raportisegi jõudnud, arengufondist alguse saanud joonist.

Mis on Aasia kasvuhoo aluseks? Paljud tegurid, sh soodsad globaalsed olud, on olnud selle eelduseks, aga fundamentaalselt on selle aluseks olnud eelkõige ikkagi inimesed. Rahvarohkus, noorus, haridus – kõik see on andnud selle kiirenduse, mis Aasia puhul majanduslikult jätkub. See on tõmmanud ligi välisinvestoreid, ärisid, on andnud aluse ekspordi tugevusele. Seejuures on järk-järgult ja suhteliselt kiiresti paranenud tööjõu kvaliteet ehk

haridus, oskused ja teadmised. Praegu on Aasia puhul tegu tohutu talendikogumiga.

Sellel joonisel on võrreldud rahvastiku juurdekasvu järgmistel kümnenditel. On täiesti selge, et Aasia jätkab domineerimist. (Muide, joonis ise pärineb ühest arengufondi ja Riigikogu väliskomisjoni ühisest arutelust.) Samas veab majanduskasvu traditsiooniliselt keskklassi kasvav tarbimine ja just Aasiast on siin tulemas peamine juurdekasv. Vaadake joonisel: kui keskklass on praegu märgitud tumerohelisena, siis aastal 2030 tähistab seda sinakas ring. On täiesti ilmne, et Euroopas on arvatav keskklassi kasv suhteliselt minimaalne, aga Aasia ja Vaikse ookeani piirkonnas kasvab keskklass plahvatuslikult. Seega on Euroopas tervikuna terendamas teatud orgaanilise kasvu piirid, millest me ei ole veel tegelikult kahjuks mentaalselt valmis rääkima, aga Aasias pole selle kasvuga veel tükk aega mingit muret.

Lisaks on päris palju tarbijaid ka püramiidi põhjas, mis tavaliselt tähelepanu alt välja jääb. Arengufondis on ilmunud ja ka veebis on olemas raport "Turud ja innovatsioon sissetulekute püramiidi põhjas". See on ülevaade, mida soovitan vaadata, kui selle teema vastu rohkem huvi on. Täna ei ole lihtsalt ajapuuduse tõttu võimalik sellel pikemalt peatuda. Seda enam, et lisaks sellele brošüürile on blogis fututuba.ee materjale veel hästi palju. Seal on palju huvitavaid mõtteid, ideid ja ka arve selle tohutu suure turupotentsiaali, püramiidi põhjasegmendi kohta, millest üldiselt üldse ei räägita.

Kuid fakt jääb faktiks: majanduskasvu globaalne kese on juba nihkumas Aasiasse ja jätkab üha kiiremini sinna nihkumist. Sellel slaidil on Aasia märgitud punasega ja Euroopa halliga. Seda nihkumist on palju ennustatud, kuid üleilmse kriisi tingimustes on see liikumine toimunud palju kiiremini, kui enne eeldati. Me peame nüüd otsustama, kas me tahame sellest kasvust osa saada või mitte. See on minu arvates sisuliselt seotud Eesti majanduse põhimõttelise ülesandega. Kui meie senised sihtturud on rikkad, aga potentsiaalne kasv on seal aeglane, konkurents tihe ja väärtusahelates on keeruline tõusta, siis uutele turgudele minek ja seal toimetamine aitaks ületada ka mitmeid meid kummitava orgaanilise kasvu pidurdumise põhjusi. Meil on aga selleks, et ühiskondlikus jõukuses "järele jõuda ja mööda minna",

nagu vanasti öeldi, vaja majanduse pikaajalist kiiret kasvutempot. See on selge ja selles me oleme vist kõik ühel nõul.

Kus on majanduskasv, seal on ka maailma-kaubanduse peateed. Muuseas on uuringud näidanud, et väliskaubanduse kasvutempo on viimase poolsajandi jooksul stabiilselt ületanud SKT juurdekasvu tempot keskmiselt 2,5 korda. Me ju ka tahame või vähemalt võiksime tahta sellest kasvust mingi osa saada. Kas pole nii? Loomulikult, väga suurelt hakkab uute turgude arengut määrama fakt, et Aasias toimub kiire linnastumine ja suurem osa alates aastast 2025 ja edaspidi tekkivatest megapolistest ja suurlinnadest hakkab asuma Aasias, õigemini, need juba asuvad seal ning kasvavad meeletu tempoga. Linnastumine tähendab täiesti selgeid tarbimismudeleid, tarbimise väga kiiret kasvu ja seda eelkõige väga kindlates valdkondades. See on asi, mis peaks iseenesest natuke seletama, kuidas asjad kulgema hakkavad. Sellekohane slaid on teil paljundatud materjalides ja arvutis olemas.

Aasia tähtsus ei kasva mitte ainult turul, vaid Aasial on suurem tähtsus ka innovatsiooni ja globaalse äri liidrina, sest üha rohkem ja rohkem kasvab Aasia roll just arendus- ja teadustöös. Kui traditsiooniliselt on siiani omaks võetud, et see valdkond on väga tugev Jaapanis, kust tuleb kümnendik maailma patente, hoolimata oluliselt väiksemast teadus- ja arendustöötajate suhtarvust, või näiteks Lõuna-Koreas, siis nüüd on Hiina astumas liidrite kandaale. Seal on selleks väga kindel programm välja töötatud. Tervikuna on Aasia arendus- ja teadustööde kasvutempo aastaks 2020 ehk juba praegusel kümnendil keskmiselt 38%, samal ajal on Euroopas see kasv parimal juhul 13%. Praegu me isegi ei tea, kuidas kriis edaspidi mõjuma hakkab, see prognoos koostati kümnendi algul, kui kriis ei olnud veel mõjunud. Aasia on hoolikalt rihitud riikliku tugipoliitikaga võtmas arendaja rolli väga paljudel tulevikualadel, nt rohelises transpordis, uues energias, nanomaterjalides, orgaanilises elektronikas, biofarmaatsias, tööstuslikus *bio-tech*'is. Hiina on näiteks viimases viisaastaku plaanis deklareerinud oma prioriteedid paljudel n-ö väga eesrindlikel aladel, näiteks päikesetehnoloogias ja tuuletechnoloogias (seal ei ole nad mitte ainult suurimad varustuse tootjad, vaid ka suurimad installeerijad maailmas),

loomulikult telekommunikatsioonides ja informatsioonitehnoloogiates, samuti autotööstuses, eelkõige elektriautotööstusega seotud aladel.

Järgmise etapina saab maailma vabrikust üha rohkem globaalse äri liider, samuti välisinvestor ja otsitud partner investeringuteks, sest sinna lihtsalt liigub nii palju raha. Aasia ettevõtted hakkavad üha rohkem ja rohkem juhtima väärtusahelaid ise, mitte nii, nagu seni on toimunud, seejuures võtavad nad läänერიidelt neid üle. Allhanke tegemise võimalused liiguvad niikuinii aina rohkem ja rohkem Aasiasse, aga ka kogu väärtusahel liigub üha rohkem ja rohkem uute liidrite kätte. Asja iva tänase arutelu kontekstis on see, kuidas end Aasia ekspordifirmadele kasulikuks teha ja ennast nende äriahelatesse kasulikult moel sisse sättida. Meie oleme selles kontekstis rääkinud põhiliselt ainult Lääne-Euroopa firmadest.

Igal juhul ennustatakse Aasia sajandit. Aasia esiletõusu on oodata isegi kõige mustema ehk riskistsenaariumi korral. Vasakpoolne n-ö pirukas slaidil näitab Aasia sajandi positiivsemat stsenaariumi: aastaks 2050 asub seal üle poole maailma majandusest. Teine variant on n-ö negatiivne stsenaarium, seal on suurusjärk ligi 20% väiksem, aga sellegipoolest on see osakaal praegusega võrreldes märkimisväärselt kasvanud. Nii et kasvutempo on seal pikalt väga kiire.

Turu võimalustest rääkides tuleb muidugi öelda, et see käsitlus ning trendidest ja arengutasemetest lähtuv jaotus on teatud määral lihtsustatud. Aga võib-olla pöörata tähelepanu sellele, et nendes neljas kategoorias – arenenud turud, suured arenevad turud, järgmise laine arenevad turud ja vähearenenud turud – on selgelt erinevad lähenemisviisid. Kui esimeses kategoorias on nišivõimalused keerukamas äris, siis teises kategoorias on küsimus pigem suuruses (siin kõlas ka küsimus suuruse ja fookustamise kohta), mis tähendab, et seal tuleb fookustada konkreetseid regioone ja tänu sellele on ikkagi võimalik skaleerida ehk järevalt mahtu kasvatada. Kuuldavasti on üks Eesti tehnoloogiafirma praegu jõudmas (nad vist veel ei ole jõudnud, igal juhul ei ole nad seda kuulutanud) staadiumisse, et neil on võimalik ellu viia juhtprojekt ühes väikeses Hiina provintsis. See on tõeliselt väikene provint, seal on kõigest 69 miljonit elanikku. Euroopas ei

ole peaaegu ühtegi sellist riiki, kus sellist projekti saaks ellu viia. Jutt on juhtprojektist! Nii et skaleerimisvõimalused on seal tohutud, aga tihti just regionaalselt, mitte kogu riigi ulatuses. Järgmise laine turgude puhul on võimalik saada varajase siseneja eelist. Kuhu turule kiigata, see oleneb ettevõtte tegevusalast, ambitsioonist, kapitalist, võimekusest. Võimalusi on seal lõpmatult. Aga me oleme sellest piirkonnast lihtsalt väga kaugel olnud ja oleme sellepärast natukene mures.

Mõni eripära on siin välja toodud. Ma neil väga pikalt ei peatuks, aga ühe asja toon siiski välja, nimelt kannatlikkuse. Me oleme harjunud selles ajaskaalas ja mõõtkavas, mis on meie kultuuriruumis ja äriruumis traditsiooniline, et kõik asjad käivad suhteliselt kiiresti ja mõneti ka lihtsalt. Ükski asi ei käi liiga kiiresti või nii kiiresti, kui tahaks, aga, ütleme niimoodi, suhteliselt hõlmatava ajaperioodi jooksul. Aasias see üldjuhul põhimõtteliselt ei kehti ja sellest tuleb kohe alguses aru saada. Muidugi, kõik algab lennupiletist ehk avaramast pilgust.

Nüüd mõned Eesti-India seire kui Aasiastrateegia sisendi järeldused, mida võib-olla saaks ekstrapoleerida peale India ka laiemalt. Konkreetselt saab seda raportit lugeda kas kirjastatud kujul või siin slaidil toodud veebiaadressil. Pean kohe ütlema, et see raport valmis väga heas koostöös India saatkonnaga ja tema lugupeetud juhi initsiatiivikal toel. Nii et huvi ka sealtpoolt on selgelt olemas olnud. Seda raportit esitleti hiljutisel arengufondi Aasia foorumil, millest siin juba räägiti.

Miks India? India puhul alustan sellest, et see on väga kiiresti kasvav turg, seal toimub kiire elatustaseme tõus ja keskklassi kasv. Kui praegu arvatakse umbes 15% elanikest ostupariteedi võrdluses keskklassi hulka või selle piirimaile kuuluvaks, siis kümme aasta pärast on see suurusjärk üle 40%. Te saate ju aru, et jutt on India arvudest. Ma räägin protsentides, et teid mitte nende sadade miljoni-tega ehmata. See on tohutu tarbimispotentsiaal.

Loomulikult on küsimus ka selles, et India ettevõtted on uute globaalse äri liidrite hulgas. Nii mitmedki neist on teadupärast väga kiiresti tõusnud. Peale 2020. aastat on India üks peamisi otseinvesteeringute lähtemaid maailmas. Seal on jutt väliskapitalist ja partneritest väga omal kohal. Lisaks sellele on Indias kahelda-

matult väga võimas potentsiaalne tööjõu ja talentide kogum, mida saaks targalt ära kasutada. Kindlasti on India saamas maailmas teadus- ja arenduskeskuseks, millest on võib-olla vähem räägitud. Väliskomisjoni raportis on toodud üks graafik, mida te võite vaadata, kus ligi 800 teadus- ja arenduskeskust, mis Indias on tiptasemel välja arendatud, on koondatud terve India territooriumil teatud klastritesse. Nii et oleks täiesti mõistlik püüda sellest kõigest osa saada.

Aga muidugi ei ole see sugugi lihtne turg, kuhu minna. Teine pool asjast puudutab India enda huvi. India nagu ka ükskõik milline teine suurem Aasia riik vaatab ikkagi piirkonda tervikuna. Siin on see värava küsimus. Kas me saame olla värav oma piirkonnas, milleks on Põhja-Euroopa piirkond, mis kindlasti hõlmab peale Skandinaavia ja Balti mere ümbruse teiste riikide ka Venemaad?

Tehnoloogiasuunitlus, mis Indias on väga tugev ja mida poliitiliselt toetatakse, on see, mille tõttu ka teadmiste vahetus Eesti ja India vahel võiks tulla väga kõvasti mängu. Sellest on nii palju räägitud, et ei tahaks seda korrata. Ka turismi kohta pole mõtet korrata seda, mida on juba räägitud.

Nüüd mõni trendidest leitav ärivõimalus India näite põhjal. Siin slaidil on need loetletud. Suurim äri on seotud loomulikult infrastruktuuri rajamisega ning nende toodete ja teenustega, mis sinna valdkonda kuuluvad, nagu ühendusvõrgud, linnakeskkonnaga seotu jne. Kindlasti on nende võimaluste hulgas keskkonnamuredest ja keskkonnatehnoloogiast tulenevad küsimused, ning suur tervise- ja heaoluteenuste turg, mis alles hakkab tekkima. Seda ei ole tegelikult veel õieti olemas, aga mõned riigid selles piirkonnas seda väga arendavad. Kõik teavad n-ö terviseturismi näidet Taist. Ka Singapur on valinud väga selgelt selle suuna kogu piirkonna jaoks. See on uus võimalus.

Muuseas, alati, kui sellistest turgudest on räägitud, on minu tähelepanu tõmmanud üks laialt levinud väide. Nimelt öeldakse, et mis meil sinna asja. Aasia foorumil siinses konverentsikeskuses, kus küll väga palju Riigikogu esindajaid kahjuks ei olnud, osalesid ja esinesid mõne ettevõtte esindajad, kes seal väga usinalt juba toimetavad, just tervisesegmendis ja suurematel turgudel. Aga loomulikult pakub

võimalusi sealne tehnoloogiarevolutsioon. India näide on selline, et turu vallutasid mobiiltelefonid ja arvutiajastust lihtsalt hüpati üle, mindi internetti n-ö üle mobiiltelefonide. Meie oleme kõvad tegijad mobiilinduses ja mõned meie firmad juba ka Aasias toimetavad. Muidugi, teistpidi on sealsetel turgudel kanda kinnitada väga keeruline, sest ühtepidi on alati võimalused, aga on ka teatud takistused.

Mida valitsused teerajajana saaksid teha? Millised on laiemad õppetunnid sellest India-seirest just selles mõttes? Aasia turule minek nõuab palju enam pidevat professionaalset analüüsi, tulevikuvaadet, ühiseid jõupingutusi ärimudelite väljatöötamiseks, turuanalüüsiks, logistiliseks äri korraldamiseks ning õigete suhete loomist, uste avamist võimutasandil. Aasia kultuuris hinnatakse riigi rolli palju rohkem ja erinevalt sellest tõlgendusest, mis meil kombeks on. Kõik see nõuab ärile väga palju rohkem riiklikku tuge kui Euroopas. Siin ongi see koostöökoht Põhjamaadega, mille üks väljendusvorm oli nimetatud Soome-Eesti ühisvisiit Indoneesiasse. Selline lähenemine on väga teretulnud.

Kuidas veel saab riik turge avada? Oluline on pidev, riigi tippesindajate korduvate visiitide programm, kusjuures lisaks ekspordi-impordi tegevuse toetamisele tuleb eraldi tähelepanu pöörata investeringute meile meelitamisele. See on üks asi, mida tahan rõhutada.

Teiseks tahan väga toetada süsteemse, tulevikku vaatava analüüsi- ja uuringukeskuse loomist. Üks nendest projektidest siin juba kõlas, see oli mõeldud rohkem "pehmema poolega" tegelemiseks. Samas on minu teada ka Tartu Ülikooli majandusteaduskond esitanud taotluse arenevate turgude uurimiskeskuse loomiseks, mis oleks rohkem majanduslikele teemadele kontsentreeritud. Neid asju tuleks kindlasti toetada. Väga tähtis on riigivisiitide ja küllakutsete korduvus. Tegevus ei tohi lõppeda ühekordse üritusega, sest, nagu me rääkisime, edu saavutamine võtab Aasias kõvasti aega.

Väga oluline on poliitikate põiming. Kõik huvid on tegelikult omavahel põimitud ja me peame neid kuidagi koordineerima. Ma ei taha olla kriitiline, aga ma kardan, et raportis tehtud ettepanekust jääb isegi natukene väheks, sest on vaja ületada ametkondlikke barjääre ja koordineerida kõiki ühisest eesmärgist lähtu-

vaid tegevusi, lisaks on vaja tegelda otseinvesteeringute siia meelitamisega. Minu meelest jääb see teema üldisest koordinatsiooni-ettepaneku fookusest praegu natukene välja. Mul on ettepanek, et selle jaoks tasuks kaaluda siiski mitte ainult strateegiabüroo tasandit, võib-olla oleks hea, kui välismajanduspoliitika tegeldaks erivolitustega valitsusliikme tasandil, sellisel juhul ei peaks tegelema muidugi mitte ainult Aasiaga.

Aasia majanduskeskkonna praegune olukord või üldse kogu Aasia arengu loogika ja selle lähtekohad eeldavad palju tugevamat majanduslikku esindatust. See hõlmab majandusdiplomaate, see nõuab teatud määral välisesinduste sellealase tegevuse viimistlemist. Miks ei võiks püüda ära kasutada juba olemasolevate projektide ja Aasia tegevusprogrammide võimekust ehk n-ö juudotehnikas kasutada teiste energiat? Mulle tundub väga ratsionaalne luua näiteks Indo-Hiina ja Kagu-Aasia väiksemate riikide hõlmamiseks üks tõsiselt võetav keskus Singapuri, sest Singapur ise arendab ennast nn piirkonna *hub*'ina, seda väga teadliku poliitika tulemusena. Nad on hästi süsteemselt selle nimel loonud infrastruktuuri ja kõiki muid tingimusi. Meil on vaja lihtsalt nendele "saba peale" hüpata.

Muidugi on vaja teha viisade ja elamislubade saamise kord lihtsamaks, sest muidu muutub see tõesti takistuseks. Toon Skype'i näite. Nende siinses arenduskeskuses töötab 13 inimest kolmandatest riikidest. Need on tippspetsialistid, kellel maailmas analooge pole, aga tervelt üheksa neist on viimase kahe aasta jooksul pidanud kogu kadalipu uuesti läbi tegema. See süsteem firmade jaoks lihtsalt ei tööta. See on selge igapäevane, kes majandusest vähegi midagi aru saab. See on juba tohutu probleem, midagi peab sellega ette võtma.

Mõned väikesed praktilised soovitusel. Kõik meie müügimaterjalid võiksid olla internetis ka mõnes juhtivas aasia keeles. Ilmne on vajadus fookustatud tegevuste järele sihturuvõi valdkonnapõhiselt. Võimaluse korral tuleks arendada koostööd Põhjalaga. See tuleks panna näiteks turismi puhul juba nüüd täie rauaga käima, sest me oleme Aasia turistide jaoks üks piirkond. Kannatlikkust on vaja.

Kokkuvõtlikult öeldes saab riik uusi turge avada siis, kui ta selgelt tulevikku vaatab, huvivid kindlaks määrab ja neid aktiveerib ning

tegutseb teerajajana, mitte ei jää äraootavale positsioonile. Suured võidud ei tule kiirelt, aga sihile viivad huvide konkretiseerimine ja praktiliste projektide alustamine, mida kannatlikult korduvtegevustega toetatakse. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu! Teile on küsimusi. Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Suur tänu! Teen väga lühidalt ja küsin konkreetset: kas te, härra Vare, saite Riigikogu raportit lugedes vastuse, millised on Eesti võimalused ja huvid Aasias aastani 2025?

Raivo Vare

Jah, ma sain kõige olulisema vastuse ja võib-olla ka mõne tehnilise vastuse tehniliste detailide kohta, mis sellega seonduvad. Kas või seesama koordinatsiooniküsimus, kus mina võib-olla tahaksin sammu edasi minna või arengufondi arvates võiks seda teha, aga põhimõtteliselt on juba see pakutugi samm õiges suunas. Eelkõige sain ma selle vastuse, et Aasia on meile huvitav, Aasia on meile vajalik ning seal on potentsiaal täiesti olemas. Sain ka selle vastuse, et selle piirkonnaga ei tule tegelda mitte lihtsalt ainult ühe ettevõtte või mikroettevõtte tasandil, vaid ikkagi koordineeritult, riigi abil. See on kõige tähtsam vastus, sest siiani on see lähenemine olnud meil teatud määral diskutiivne.

Aseesimees Jüri Ratas

Lembit Kaljuvee, palun!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Kahtlemata ei ole Aasia huvitav mitte ükski täna, vaid nagu sa ütlesid, tuleb lausa Aasia sajand. Ekspordina tead sa väga hästi, et äri saab ajada siis, kui oskad keelt ja tunned kultuuri. Kuidas on lood selles valdkonnas? Keele kohta me oleme üht-teist kuulnud. Välisminister arvas, et siin tuleb väga tõsiselt asju ette võtta. Aga kuidas näed sina riigi tegutsemist kultuuri ja keele koha pealt?

Raivo Vare

Ma arvan, et siin on mitu tasandit. Tõlkimise teemast juba räägiti. Ma võin seda näitega kinnitada. Olen teinud kaastööd Eesti logistikute ja osalenud nende mitmes Hiina-programmis. Me avastasime üllatusega, kui oluliseks osutus see, et me palkasime materjalidega töötama ja sünkroontõlget tegema hiinlase, küll Eestiga seotud, aga n-ö päris hiinlase. Umbes teisest korrast alates omandas ta ka piisava terminoloogilise ja ideoloogilise ettevalmistuse, et olla oma töös kõrgel tasemel, mille eest ta sai personaalselt kõvasti kiita. Kahjuks lõppes see loomulikult sellega, et ta lahkus teenistusest. Aga see tõestab, kui tähtis see keeleküsimus on. Materjalide tegemine ja kõik see ei ole nii lihtne. Teiseks, ma arvan, on vajalik üldine Aasia riikide ja turgude mõistmine, ka kultuuri mõistmine, millega on võib-olla mõneti kergem tegelda. Selleks pakuvad palju tuge ka meie potentsiaalsed partnerid Aasias kõiksuguste institutsioonide kaudu, pakkudes õppeprogramme ja õpetajate finantseerimist. Seda asja tuleb ajada. Võib-olla kõige keerulisem on leida riigiteenistusse inimesi, kes lisaks keelele ja kultuurile jagaksid midagi ka majandusest. Ma ei taha olla väga jõhker, aga kuidagi iseenesest kipub keelele selline ebameeldiv vastandus, et võib-olla tasuks rohkem mõelda n-ö prantsuse filoloogide asemel Aasiat tundvate inimeste palkamisele. Riigiteenistuse eri struktuurilülidesse tuleks neid palgata piisaval hulgal, et oleks olemas n-ö kriitiline mass. Jutt ei käi ju sugugi ainult välisteenistusest. Lohutuseks esimestele ütlen, et näiteks Hiina on praeguseks juba maailma viies veinitootja, nad teevad väga häid veine. Selles mõttes ei ole minu meelest siin probleeme kellegi jaoks. Meil oleks vaja hoolega selle sihiteadliku arendusprogrammiga tegelda, et neid isikuid leida. Leida riigiteenistusse piisaval hulgal Aasiat tundvaid inimesi on võtmeküsimus. Siin tehti kriitikat, miks on mõni riik sellest strateegiast välja jäänud. Üks põhjus on see, et neid ei olnudki nii väga võimalik hõlmata. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumis tegeleb selle teemaga Raul Allikivi. Raul on väga hea spetsialist teatud valdkondades, kus ta teab täpselt, kuidas asjad on. Ta tunneb eriti hästi Jaapanit ja natukene ka Hiinat, aga näiteks Indiast ta kahjuks eriti palju ei tea, sest lihtsalt pole vaja olnud. Samuti ei

ole tal eriti teadmisi paljude teiste sealsete riikide kohta. Me oleme oma ressursinappuse tõttu lihtsalt sellises olukorras. Ma arvan, et võiks need asjad võtta sihikindla programmi abil ette ja neid asjatundjaid tekitada. Neid ei ole väga palju vaja, aga kriitiline mass peab olemas olema. See on vajalik nii diplomaatide kui ka teiste riigiametnike tasemel, ka teistes süsteemides. Neid inimesi peaks võimaluse korral roteerima, andes võimalusi teistelegi peale välisteenistuse. Neid peab kasvatama, neid peab saatma neisse riikidesse õppima, võimaluse korral tööle jne.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga, härra juhataja! Austatud härra Vare, suur tänu hea ja ülevaatliku ettekande eest! Tahan teilt küsida, millist potentsiaali te näete näiteks Eesti toiduainetööstusel ja põllumajandusel Aasia regioonis. Teatavasti on toitumiskultuurid küll väga erinevad, kuid samas maailm globaliseerub. Kas teie hinnangul on midagi, mida meie toiduainetööstus pole osanud ära kasutada? Kalatööstus on selles suhtes olnud võib-olla kõige aktiivsem. Ma ootan teie hinnangut.

Raivo Vare

Ma jään vastamisega natukene hätta. Kas on konkreetseid tooteid, millest me saaksime rääkida? Kalamehed on tõesti need nišid leidnud ja mõnes valdkonnas on nad juba nüüd turul täiesti konkurentsivõimelised. Siin tuleb arvestada järgmist. Aasia elanikkond muudab praegu oma tarbimisharjumustes väga selgelt meelt. Järsult on kasvanud loomsete valkude tarbimine ja see üha jätkab kasvamist. On hakatud tarbima ka piimatooteid, mida enne suures osas regioonist üldse ei tehtud, kui paar riiki välja arvata. See on kindlasti üks nišivõimalus. Aga mida see tähendab? See tähendab, et me peame toiduaineid nii kasvatama kui ka töötleva, vajalik on kogu ahela ulatuses tegevus selle turu suunas. Kindlaid toiduaineid, mida seal eelistatakse, on minul praegu oma teadmiste pinnalt natuke raske välja tuua. Ma tean, et lisaks kalameestele on ka piimamehed käinud seal turgu kompimas. Midagi on sinna natukene viidud, aga see kõik on veel nišiline

ja väike. Muidugi, kui alkohol on toiduaine, siis tuleb loomulikult öelda, et Liviko on enast pikaajalise sihikindla tööga sealsetel turudel tõestanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja, tänan ettekande eest! Ma küsin ka, millised kaubagrupid võiksid olla need, millega me sinna turule peaksime pürgima, mida me seal praegu kõige rohkem müüme ja mis võiks olla tulevikukaup.

Raivo Vare

Me müüme mõnda asja valdkonnast, millest äsja juttu oli. Me oleme kindlasti edukad puiduga seotud valdkondades, ka mõningates ahelates, mis on elektroonikatööstuses. Võib-olla kõige suurem skaleerimisvõimekus on meil isegi uutes valdkondades, mis seonduvad IKT-ga. Mitmed selle ala firmad on sinna liikunud ja selle vastu on seal ka kõige suurem huvi. Lisaks sellele, et oma tooteid saab sellel turul müüa, on selle turu abil võimalik kasvata ennast globaalseks ettevõtteks. Need valdkonnad on võib-olla kõige olulisemad. Võimalusi pakuvad igasugused logistilised, linnamajandusega seotud ja veekasutusega seotud lahendused, ka meie teadlaste suhteliselt tugevast biotehnoloogilisest tasemest tulenevad võimalused. Kui on küsimus, kas teha seda kõike siin või seal, siis väga tihti on seal seda isegi kergem juurutada kui siin. Ega ma ammentavat loetelu ei suuda teile ette kanda, aga need võimalused on enam-vähem kõik välja selgitatud ja need on teada, neid on osaliselt kirjeldatud ka raportis.

Aseesimees Jüri Ratas

Arto Aas, palun!

Arto Aas

Aitäh! Aitäh selle huvitava ettekande eest! Ajakiri Economist ja mitmed teised lääne majandusväljaanded on juba nädalaid ja kuid kirjutanud, et Hiina ilusa majanduskasvu taga peituvad tegelikult väga sügavad probleemid. Eelkõige need, mida te mainisite: linnastumisega kaasnev keskkonnasaaste, ka väga süga-

vad demograafilised probleemid, nagu eluea kiire kasv, sündimuse kiire vähenemine jne, mis lõpuks kõik vähendab nende konkurentsivõimet. Juba praegu on uudiseid, et suured investeringud ja uued töökohad liiguvad Hiinast välja teistesse maadesse. Need on järgmise laine maad, näiteks Indoneesia, Bangladesh, Vietnam jt. Minu küsimus ongi see: kuna nagunii võtab meil sinna turule minek 10, 15 või 20 aastat, kas siis ei oleks tark jätta Hiina kõrvale ja minnagi kohe nendesse järgmise laine riikidesse, jättes ühe etapi vahele?

Raivo Vare

Tegelikult ma mõneti juba vastasin sellele küsimusele, kui ma näitasin ühte slaidi ja ütlesin, et seal on meil esmatulijate eelis. Jah, oleks küll mõttekas, aga neid riike korraga hõlmata on üsna keeruline. Nad on väga erinevad. Sellepärast ongi meil ettepanek, et selle idee rakendamiseks on vaja kiiresti minna Singapuri, sest Singapur üritab ennast muuta selle piirkonna keskuseks ehk *hub*'iks. Meil on võimalus sealtkaudu toimides nende riikidega palju efektiivsemalt suhelda kui siit ühekaupa otsesuhetlemise teel võimalik on. Teiseks, ma muidugi vaidlen natukene vastu: Hiina potentsiaal ei ole ammendatud. 2004. aastast kehtib neil Kesk- ja Lääne-Hiina re-industrialiseerimise ja taashõlmamise programm. Seal on meil võimalusi küll. Näiteks võib tuua Foxconni, kes on liikunud rannikult sisemaale ja riik on ehitanud sinna infrastruktuuri. Foxconnil töötab esialgu vist umbes sada tuhat inimest seal ühes tehases. Kokku kasvatab ta seda mahtu veel kolm korda. Ta on maailma suurim tegija elektroonika allhankes, iPadide tegija, kes on kõige rohkem meie lehtedest läbi jooksnud. Hiina sisemaa n-ö talentide leiukohana pakub veel piisavalt kaua majanduse arenguks toetust. Aga näiteks tekstiilitööstus (seal ei ole sellest enam kasu, seal on hinnamäng natuke teistsugune) on tõesti liikunud kolmandatesse riikidesse. Sellepärast peaksid need riigid juba nüüd meil fookuses olema. See on väga õige. Kuid selleks on jälle vaja inimesi, kes neid riike ja kultuure tunnevad. Meil on kogu Kambodža teema peale üks inimene, härra Samorodni, kes oskab khmeeri keelt ja kes on seal mingeid asju teinud. Võtame ette ja teeme vähemalt Vietnami asjatundjate rühma, kaks-kolm inimest. Harime

neid. Kolm kuni viis esimest aastat läheb raudselt selle peale. Selleks ajaks on asi väga küps. Indoneesia on veelgi keerulisem juhtum oma kiire kasvu, mahtude ja diversifitseeritusega. Mul on veel üks ettepanek, mis ettekandes jäi ütlemata, aga mul oli plaanis sellest rääkida. Ma ütlen selle nüüd ära. Võib-olla oleks tark ajutiselt kasutada välisasjatundjaid, nii nagu enne sõda Eesti Vabariigis tehti. Mitte midagi häbiväärset selles ei ole. Endal meil ei ole inimesi, kes seda kõike oskavad, võtame nad siis mõneks ajaks laenuks. Paneme asja käima, tekitame koolkonna, tekitame süsteemi ja läheme siis ise edasi. Näiteks Aasia tundjaid on maailmas palju ja seejuures on nad väga kõrgel tasemel asjatundjad. Toome nad siia, paneme meie jaoks mõneks ajaks tööle, täiesti kindlate mängureeglite järgi. Jah, me peame selle eest natukene rohkem maksma, aga mis siis teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Selle päevakorrapunkti raames saab esitada kaks küsimust. Protseduuriline küsimus, Valdo Randpere, palun!

Valdo Randpere

Aitäh! Mul on selline küsimus. Võib-olla ei saa seda täna teha, aga kas tulevikus oleks võimalik, et kui on olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutamine ja meil on kolm peaettekandjat, siis saaks iga Riigikogu liige esitada kolm küsimust?

Aseesimees Jüri Ratas

Ma väga tänan! Kindlasti juhatus seda ettepanekut kaalub. See oleneb sellest, milline komisjon või fraktsioon olulise tähtsusega riikliku küsimuse täiskogu ette toob. Täna arutelu puhul oligi juhtivkomisjonil ettepanek, et igale ettekandjale saaks esitada ühe küsimuse, aga Riigikogu juhatus, pidades silmas, et on ajaline limiit, otsustas, et kokku saab esitada kaks küsimust. Kuid kindlasti me kaalume teie ettepanekut. Aitäh selle eest! Marko Mihkelson, palun!

Marko Mihkelson

Aitäh! Mul on hea võimalus siit kohe jätkata. Ma arvan, Valdo, et sul on õigus. Me peaksime oma töökorda niiviisi sättima, et sellistel puhkudel ei oleks debativõimalus piiratud,

vaid debatt oleks võimalik. Aga, hea Raivo, tahan küsida sinult kui arengufondi nõukogu juhilt. Ütlen tõepoolest tunnustavalt, et India-seire on väga hea näide, kuidas ühte riiki mitte nurga alt analüüsida. Ma usun, et see on hea pretsedent ka teiste piirkondade või riikide analüüsimiseks. Oskad sa öelda, kas arengufondis on tulevikuplaane ka teiste Aasia riikide või Aasia suunal tegutsemise kohta? Mis sa oskad öelda?

Raivo Vare

Ma veel ei oska vastata, sest praegu käib arengufondis n-ö strateegiline reformuleerimine. Kindlasti jätkatakse Aasia teemaga, aga mis vormis, kas riikide, riikide plokkide või muus vormis, seda ma praegu veel ei oska öelda. Aga me leiame, et seda on vaja teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Urmas Klaas, palun!

Urmas Klaas

Aitäh, härra juhataja! Austatud härra Vare! Te oma ettekandes rääkisite õige mitmel korral sellest, et Aasia suunal edukalt tegutsemiseks oleks vaja rohkem riigi tuge ukseavajana, selleks et Aasia-partner tajuks, et Eesti ettevõtjal või Eesti kultuurikollektiivil, kellel tahes, kes seal Aasias tegutseb, on n-ö riigi tugi. See võib olla parlamendiliige, minister, maavanem või kes iganes, aga alati peaks olema administratiivne tugi, sisemise usalduse märk seal juures. Meie ühiskonnas arvatakse selle peale tihti, et on tegemist korrupsiooniga, sest miks minister või parlamendiliige toetab ühte või teist ettevõtjat. Kuidas te seda olukorda kommenteerite? Kas arengufond saab kaasa aidata meie riigis avaliku arvamuse kujunemisele selles küsimuses?

Raivo Vare

Aitäh väga hea küsimuse eest! Ma arvan, et see on järjekordne fundamentaalne ülesanne Eesti mõttemallide kujundamisel. Meil on kuidagi olemuslikult vastandatud avalikku ja erahuvi. Peetakse täiesti tavaliseks, et need on vastandlikud. Nende ühitamine tähendab automaatselt korrupsioonihõngu. See on vale arusaam. See ei kehti Aasias, see ei kehti mitte kuskil maailmas. See ei kehti ka teistes Euroopa Liidu riikides, nagu hästi teavad kõik,

kes vähegi asjaga kokku puutunud on. Avaliku huvi saab euroopalikus mõistes erahuviga ühitada ilma korrupsioonita. Pealegi, Aasia kultuuris on see veel eriti oluline, sest seal on ülitähtis pidev riikliku usalduse näitamine ja selle tase. Sellepärast ongi täiesti normaalne, et riigipead käivad riigivisiitidel äridelegatsioonidega, sellepärast käivadki riigi ühe või teise tasandi esindajad just selsamal põhjusel igasugustel muudel üritustel, ja seda mitte ainult Aasias. Hea näide on musteriik Saksamaa. Kui te vaatate ükskõik millist suuremat üritust, kus Saksamaa äriesindus mingilgi kujul kohal on, siis võite mürki võtta selle peale, et seal on kohal ka minister või vähemalt parlamendikomisjoni juht või asejuht. See on normaalne. Kantsler Merkel ei pea suureks probleemiks käia Saksa eksportijate huvides regulaarselt Hiinas. Minu meelest on vastus siin. Meil ei ole ka teist võimalust. Väikese riigina me peame seda isegi rohkem tegema. Tulles tagasi Korea näite juurde presidendi videoläkitusest, tuleb öelda, et meil on see eelis, et distantsvõimutippude ja asjaosaliste vahel on väiksem. Seetõttu on võimalik koostööd majandussubjektidega palju paremini lavastada, teha seda tehniliselt palju andekamalt, kui saavad endale lubada suured riigid, kes võib-olla ainult kord aastas oma tipu kohale saata saavad ja seda siis suure aplombiga.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna väga! Austatud ettekandja! Kas arengufond on analüüsinud, kui palju Eesti riik koos ettevõtjatega on protsentuaalselt, rahaliselt meie riigi propageerimiseks panustanud Aasia suunal, võrreldes teiste piirkondadega? Kas sellised näitajad on olemas?

Raivo Vare

Arengufond sellist analüüsi otseselt teinud ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud ettekandja, ma tänan teid ettekande ja vastuste eest! Head ametikaaslased, avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja Marianne Mikko!

Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud rahvasaadikud! Välispoliitika ja kaitsepoliitika on Eestis olnud valdkonnad, kus on kehtinud vaikiv kokkulepe, et debatte ei peeta avalikult, vaid suletud uste taga otsustatuga tullakse välja konsensuslikult. Kuni Euroopa Liitu ja NATO-sse astumiseni see konsensuse mõte end ilmselt õigustas. Et oleme juba kaheksa aastat mõlema superorganisatsiooni liikmed, siis võime end julgelt tunda ja vabalt ka arvamust avaldada. Aastaid on Eesti välispoliitika olnud keskendunud idanaabrile ja Eesti on seetõttu saanud Brüsseli koridorides peaaegu avalikult otsaette templi kui ühe teema riik. Sellest on mõistagi kahju. Välispoliitika instituudi raportist Eesti välisesindustele kohta võib lugeda, et erakondade n-ö välispoliitilised pingid on lühikesed, mistõttu välispoliitikas domineerivad Välisministeeriumi kõrgemad ešelonid ja neid ümbritsev informaalne võrgustik. Pinkide pikkuse kohta on mul raske hinnangut anda, aga selles on välispoliitika instituudil küll õigus, et täitevvõim hiilivalt taandab Riigikogu osa välispoliitikas. Kahest iga-aastasest üldvälispoliitilisest arutelust on märkamatuks saanud üks, väliskomisjoni sõnaõigust suursaadikute määramisel on vähendatud jne. Sestap on tervitatavad Riigikogu XII koosseisu Aasia-teemalised kuulamid.

Olgem otsekohesed. Viimane aeg on ka liikmesriik Eestil oma sõna Aasia-diskursuses sekka öelda, et mitte anda maad arusaamale, et "kui Arno isaga kooli jõudis, oli Aasia-teemaline tund juba lõppenud". Pole vahet, kas suur või väike, aga Eesti on võrdne võrdsete hulgas, riik Euroopa Liidus, kus arutatakse elavalt maailma asju ja mõjutatakse euroopaliku poliitika abil maailma.

Aasia on põnev, aga väga keeruline. Olles ise poliitikuna viie aasta vältel käinud korduvalt lähetustel Aasias, võin kindlalt väita ainult ühte: Hiinat saab Indiaga võrrelda vaid suuruse tõttu. Aasia kätkeb endas Põhja-Koread, nagu ka Bhutani, Bangladeshit ja Singapuri. Majanduslikku, kultuurilist või religioosset aspekti silmas pidades ei ole võimalik Aasiat ühe nimetaja alla viia. See on esimene tähelepanek väliskomisjoni raporti kohta, mis kannab ambitsioonikat nimetust "Eesti võimalused ja huvid Aasias aastani 2025". Aga olgem siis ka

tõesti aastast 2025. Raport on siiski siin ja praegu, ehkki pealkiri jutustab muust.

Teiseks, kui analüüsida väliskomisjoni raportit riikide kaupa, siis vaieldamatult on huvi keskmes Hiina. Pidades end võib-olla ehk rohkem asjatundjaks India vallas, väidan, et ehkki raportis on ära toodud arengufondi koostatud suurepärase India-seire, siis jääb see paraku *Ding an sich*'iks ehk asjaks iseeneses. See ei saa üldises kontekstis Hiina-käsitlusele ligilähedalegi. Kui raport poleks võtnud endale ambitsioonikat 13 aasta perspektiivi, siis võiks selle andestada, aga just ajaline perspektiiv nõuab, et Indiale pöörataks mitu korda suuremat tähelepanu. On ju see maailma suurim demokraatia ja varsti paraku ka maailma suurima rahvaarvuga riik, mis tähendab suurimat turgu. Indiaga ühendab meid arusaam IKT-sektori võimalustest ja sellekohane kompetents. Miks siis mitte arendada seda teemat oma raportis edasi tulevikku silmas pidades? Arvestada tuleb sedagi, et Eesti ressursid on inimvara ja 21. sajand on pigem teenuste kui tööstusliku tootmise sajand.

Kolmandaks, raporti julgeolekutrendide puhul ei saanud ma lahti küsimusest, milleks on Eestis Rahvusvaheline Kaitseuuringute Keskus, kui Riigikogus tsiteeritakse ainsa allikana SIPRI-t ehk Rootsi rahvusvahelist ...

Võtaksin aega juurde.

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit.

Marianne Mikko

... rahu-uuringute instituuti. Jällegi, miks julgeolekuhuvi piirdub pelgalt Hiinaga? Kui räägitakse Aasiast, aga poole sõnagagi ei mainita julgeolekutrendide kontekstis Pakistani ja India vastasseisu, siis küsigem: miks?

Ent ma ei soovi sugugi kahandada Aasia-raporti tähendust. Usun siiralt, et meie diplomaadid ja ettevõtjad saavad sellest innustust. Tähelepanuväärne on raporti tarvis tellitud spetsiaalne uuring Aasia kohta Tallinna Ülikooli rahvusvaheliste suhete teadurilt. Raporti 24 soovitus Vabariigi Valitsusele on minu meelest ka igati asjakohased. Üldiselt on need strateegilised, aga on ka natukene nagu *wishful thinking*'ut. Näiteks, mõnda Aasia pealinna võiks saata ERR-i korrespondendi.

Endise ajakirjanikuna ma seda ideed väga tervitan, aga eriti sellesse muidugi ei usu.

Lõpetuseks. Esimene vasikas ei ole sugugi aia taha läinud, küll aga ei too esimene pääsuke kevadet. Raport kui katse panna ühiskonda Aasiast mõtlema on igati tervitatav. Edaspidi aga paneksin Aasia-raporti koostajatele südamele struktuursemat lähenemist ja võrdlevat analüüsi. Sotsiaaldemokraadid peavad Aasia teemaga tegelemist uue ajajärgu alguseks Eesti välispoliitikas. Önn meile kaasa, sest Aasia nõuab professionaalsust igas mõttes. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Marko Mihkelsoni!

Marko Mihkelson

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Ma kasutan ära võimaluse, et ka oma fraktsiooni nimel sõna võtta. Teen seda lühidalt. Ma ei hakka üle kordama seisukohti, mida ma esitasin väliskomisjoni esimehena ettekannet pidades. Neid seisukohti jagavad ka minu fraktsioonikaaslased. Me oleme neid teemasid arutanud ka IRL-i välispoliitika nõukogus. Nagu täna on juba korduvalt tõdetud, see on pikema tee algus. Me tõesti peaksime ühes või teises konkreetsetes teemavaldkonnas süvitsi minema.

Mul avanes võimalus rääkida kohe peale Mariannet. Kuna Marianne oma kõnes viitas paarile aspektile, mis puudutavad ka väliskomisjoni, siis ma õiendan kõigepealt need kiirelt ära.

Sa mainisid, nagu oleks kusagilt antud käsk tõmmata välispoliitika arutelud Riigikogus kahele ühele peale. Tuletan meelde, et kui me mõni aasta tagasi seadusmuudatuse tegime, siis me leppisime kokku (see oli Riigikogu väliskomisjoni algatus), et me keskendume tõepoolest ühele välispoliitika ülddebatile, mis toimub iga aasta veebruaris. See jätab väliskomisjonile loomulikult võimaluse algatada igal ajahetkel ka süvitsi minevaid debatte mõnes konkreetsetes välispoliitilises küsimuses. Nagu ma oma kõnes enne mainisin, ongi tänane arutelu üks näide selle kohta, kui väliskomisjon algatab debati konkreetsetes küsimuses.

Teiseks viitas sotsiaaldemokraatide esindaja, et väliskomisjonilt on võetud vähemaks

pädevust suursaadikute ärakuulamisel. Seda ei ole kindlasti mitte vähemaks võetud, vaid see on praeguses protseduuris palju selgemaks räägitud. Väliskomisjoni liikmed teavad, et meil läheb koostöö Välisministeeriumiga siin päris ladusalt.

Marianne lõpetas positiivsel noodil. Ka mina tahan kasutada võimalust, et tänada kõiki kolleege. Ma tänan veel kord Riigikogu väliskomisjoni liikmeid, aga ka kõiki teisi Riigikogu liikmeid! Tänane päev näitas, et tõenäoliselt on Riigikogu saalis vaja teha sagedamini selliseid arutelusid, mis puudutavad Eesti tulevikustrateegiaid. Aasta 2025 ei ole kuigi kaugel. Paljud tegevused, mis raportis üles loetud on, võtavad kindlasti nii palju aega, võib-olla isegi natukene rohkem. See on kinnitus selle kohta, et Riigikogu liikmetel ei tule oma töös keskenduda mitte ainult n-ö konkreetsetele päevakajalistele küsimustele või ka valimistest tulenevatele teemadele, vaid nad peavad vaatama kaugemale, peavad käsitlema teemasid, mis on tõesti olulised Eesti rahvusvahelise konkurentsivõime kindlustamiseks ja kasvatamiseks. Aitäh!

Asesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Reformierakonna esindaja Margus Hansoni!

Margus Hanson

Lugupeetud istungi juhataja! Head Riigikogu liikmed! Reformierakonna fraktsioon tunnustab väliskomisjoni initsiatiivi ja tööd Aasia-raporti koostamisel ning selle Riigikogu saali toomisel. Aasia on suur ja mitmetahuline, millest on siin täna ka korduvalt juttu olnud. Samuti on mitmetahulised suhted sealsete riikidega. Seetõttu piirdun ka mina vaid mõne Aasia-suunaliste suhete arenguspektiga.

Aasia kiire esiletõus on vaieldamatu. Vaadeldaval perioodil kasvab sealsete riikide elanikkond, jõudu kogub elanike ostu- ja vajadused. Sellega koos muutuvad tarbimisharjumused. Kõige selle mõjul areneb majandus kiiremini kui n-ö vana maailma riikide majandus. Aastaks 2030 moodustab Aasia ja Vaikse ookeani piirkonna riikide keskklass kaks kolmandikku kogu maailma keskklassist. Koos nõudluse ja majanduse kiire kasvuga kasvab ka kaubavahetus ja vajadus energiakandjate, sh alternatiivenergialahenduste järe-

le. Järjest suurem osa maailma majandusvõimsusest, aga ka rahast ja teadmispotentsiaalid koondub Aasiasse. Seega ei ole küsimus enam selles, kas Eestil, st riigil, ettevõtjatel, kodanikel, on huvi selle nii geograafiliselt, aga veelgi enam kultuuriliselt kaugel regiooni vastu ja võimalusi seal tegutseda. Pigem tuleb esitada küsimus, kuidas kohale jõuda, aga ka küsida, kuhu üldse minna.

Milline on praegune seis? Meie eksport Aasia riikidesse moodustab umbes 3% kogu ekspordist ja import nendest riikidest alla 6% kogu impordist. Meie praegustes kaubanduspartnerriikides on aga kasvuväljavaated, nii lühiajalised kui ka pikaajalised, siiski palju tagasihoidlikumad kui Aasia vedurriikides. Kas Aasia riikidega kaubavahetuse hoogustamises võiks peituda Eesti järgmine piisavalt ambitsioonikas ja meie majandusele uut arengutõuet pakkuv nn suur eesmärk? Samas peame kindlasti arvestama mastaapide erinevust, mis kohati pole mitte saja-, vaid isegi tuhandekordne. Seetõttu on piiratud ressursside tõttu oluline fookustada oma tegevused teatud valdkondadele, võib-olla ka nendele riikidele ja piirkondadele, kus konkurents on väiksem ja huvi meie vastu suurem. Kõike ja korraga lihtsalt ei jõua. Nõustuda tuleb raportis esitatud Tallinna Ülikooli Riigiteaduste Instituudi teadlaste seisukohaga, et Aasias on poliitika ja majandus omavahel tugevalt läbi põimunud. Tõsi on see, et riik ei saa ettevõtjate eest nende tööd ära teha. Samas aga ütlevad need, kes on Aasia riikides äri ajada proovinud, et ilma riikidevahelise tiheda koostööta ja koostöölepinguteta ei saa Eesti ettevõtjad ega ka mitte haridusasutused või kultuuriasutused seal edukad olla. Arvestades seda, kui oluline on riigi tugi, isegi soosing ettevõtjatele Aasias, on näiteks e-riigi, valitsemisteenuste, küberjulgeoleku ja küberkaitse teema n-ö riikide tasemel müümine oluline ka muude majandussidemete edendamisel, arvestades kas või internetikasutajate tormilist kasvu Aasia riikides lähiaastatel. Seda enam, et Skype on Eesti tutvustamisel eeltöö juba ära teinud. Meil on töötavad e-rakendused. Oleme omamoodi väike mudelmaa. Nüüd on ülesanne kõik see arenevatel turgudel ellu rakendada. Meie ettevõtjad vajavad nendele kaugetele turgudele minemiseks riigi moraalset tuge. Nii on kõrgetasemelised ja järjepidevalt, koos äridelegatsioonidega

korraldatavad Eesti riigijuhtide visiidid Aasia riikidesse õigete uste avamiseks kindlasti hädavajalikud.

Palun lisaaga!

Aseesimees Jüri Ratas

Kolm minutit.

Margus Hanson

Tuleb olla nõus sellega, et nii Euroopa Liidu Aasia-poliitikal kui ka selle rakendamise meetmel on veel arenguruumi. Euroopa Liidu keskne tugi, sh Euroopa Liidu välisteenistuse kaudu, oleks Eesti-suurusele piiratud ressurssidega riigile abiks ja võimaldaks optimeerida oma kulutusi, nii rahalisi kui ka inimressursse. Seega oleks Eestil mõistlik panustada ühise Euroopa Liidu Aasia-strateegia kujundamisse ja rakendamisse, sh vabakaubanduslepingute sõlmimisse. Nõus tuleb olla ka sellega, et võrreldes näiteks nende suurte riikidega, kellele raport on peaaesjalikult keskendunud, on meie väljavaated kanda kinnitada võib-olla paremad just Kagu-Aasia riikides. Põgusad kontaktid sealsete riikidega annavad kinnitust sellele, et meid nendes riikides oodatakse ja seal on lihtsam ennast märgatavaks teha.

Lõpetuseks. Fakt on aga see, et ega need riigid meile liiga tuttavad ei ole. Vähe on asjatundjaid, kes seda regiooni tunnevad, olgu siis ekspertidena riigiametites, ettevõtluses või mujal. Raportis toodud väliskomisjoni soovitusel aitaksid seda lõhet ületada, mitte küll kohe, aga kuskilt tuleb ju alustada. Loodame, et ka tänane arutelu siin Riigikogu saalis on üks samm sel teel. Ütleb ju hiina vanasõna, et tuhandemiiline rännak algab ühestainsast sammust. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Vladimir Velmani!

Vladimir Velman

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Mõni aasta tagasi ütles siit puldist üks endine Eesti Vabariigi peaminister, et tema juhitud valitsuse peamine eesmärk oli kindlustada Eesti pöördumatu liikumine lääne suunas. Ajaloolase ja poliitikuna võis tal õigus olla, kuid geograafias tegi ta vea, sest kui me liigume

pöördumatult läände, siis ükskord leiame ennast kindlasti idas. Siin me täna teatud mõttes oleme.

Kui võtta lühidalt kokku täna Riigikogus arutatav teema "Eesti võimalused ja huvid Aasias aastani 2025", siis võib öelda, et võimalusi eriti palju ei ole, aga huvi on väga suur, seda ennekõike Eesti ettevõtete poolt. Meil on olemas üks katusorganisatsioon Euroopa Liidu näol. Euroopa riikides on meil kõige rohkem välisesindusi, mis on ka ajalooliselt ja geograafiliselt mõistetav. Võib-olla olekski aeg praegu mõelda selle peale, kuidas välisesinduste võrku nii ümber korraldada, et me saaksime katta rohkem regioone, mis Eesti riiki huvitavad. Välisminister rääkis komisjonis mitu korda, et mõningaid samme selles suunas juba tehakse. Näiteks suletakse välisesindus Bulgaaria Vabariigis. Oleks hea, kui saaks neid inimesi, kes on saanud Euroopas hea konsulaarpraktika ja diplomaatilise praktika, ümber õpetada, et nad oleksid võimelised töötama ka selles regioonis, millest täna siin juttu on.

Väga huvitav idee oli Raivo Varel. Tuleks tõesti palgata maailmast neid spetsialiste, keda meil on vähe, ja nende abiga lahendada mõned küsimused, millest me oleme väga huvitatud.

Arvestades Aasia riikide üldist kultuuri, sh poliitilist kultuuri, peab mõnema, et nende jaoks on väga tähtis n-ö austamistase, mis eeldab Eesti presidendi ja peaministri visiite Aasia riikidesse. Eesti president viimastel aastatel Aasia riike peaaegu ei ole külastanud, mis kindlasti ei aita tõsta meie riigi taset Aasia silmis.

Saalis kõlas ka küsimus Venemaa kohta, sest Venemaa on see tropp, mis on mingis mõttes Aasia ja Eesti vahel. Kui arvestada seda, et kaks kolmandikku või isegi rohkem Venemaa territooriumist asub Aasias, siis peaks Eesti riik olema loomulikult huvitatud sellest, et ammused küsimused, mis on praeguseni üleval, saaksid lahendatud. Tuleb öelda, et viimasel ajal on väliskomisjon ja selle esimees teinud selle nimel päris palju tööd. Siin võib nimetada kohtumist Venemaa Riigiduumi väliskomisjoni esimehega Moskvast ja kokkulepet, et taastatakse kontaktid kahe parlamendi vahel. Ees ootab Riigikogu väliskomisjoni viisiit Pihkvasse, kus me kohtume föderatsiooninõukogus välispoliitiliste küsimustega tegele-

vate inimestega. Nii et selles suunas on liikumist näha.

Lõpetuseks tahan tänada kõiki väliskomisjoni ametnikke, eeskätt Ivar Möldrit, tänu kellele sai Riigikogu esmakordselt väga hästi vormistatud raporti, mis jääb kindlasti eeskujuks kolleegidele teistes komisjonides. Raporti vorm on eeskujulik, sisu üle võib vaielda ja peabki vaidlema, selleks see Riigikogu saal ongi. Eesti Keskerakonna fraktsioon jagab seisukohta, et välispoliitilistes küsimustes peavad kõik Riigikogus esindatud erakonnad hoidma ühist joont. See kindlustab riigi positsiooni välisrindel. Tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Veel kord: suur aitäh väliskomisjonile, selle esimehele, välisminister Urmas Paetile ja Eesti Arengufondi nõukogu esimehele Raivo Varele! Suur aitäh loomulikult ka teile, head ametikaaslased, küsimuste ja arvamuste eest! Olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu on lõppenud.

Tänane istung on lõppenud. Ma tänan teid ja soovin teile jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 12.28.

Istungi kestus 2 tundi ja 28 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 4. juuni 2012

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine tervisekaitsenõuete täitmise kohta koolieelsetes lasteasutustes (nr 153)
2. Arupärimine Eesti noorte tervise kohta (nr 157)
3. Arupärimine abiarstisüsteemi rahastamise kohta (nr 160)
4. Arupärimine tervise infosüsteemi probleemide kohta (nr 164)
5. Arupärimine vägivaldsete surmade arvu jätkuva suurenemise kohta 2012. aasta esimestel kuudel (nr 156)
6. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu! Tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 17. töönädala esmaspäevast istungit. Kõigepealt soovin kõikidele kaunist Eesti lipu päeva! Nüüd on võimalik anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Ma palun kõigepealt kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab maksukorralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Tere päevast, lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Mul on hea meel anda Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel üle tulumaksuseaduse muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu, mille alusel ei loeta erisoodus-

tuseks töötajate tervisespordikulude hüvitamist ega kulutusi haiguste ennetamiseks rakendatavatele tervishoiuteenustele ja ravile (sh puugisüstid, gripivastased vaktsineerimised või hambaravi), mis kokku ei ületa 400 eurot töötaja kohta kalendriaastas. Eelmisel nädalal, kui samasugune eelnõu siinsamas Riigikogus paraku esimest lugemist ei läbinud, sain ma arutelu käigus aru, et headel kolleegidel ei ole selle idee vastu üldiselt midagi. Vastupidi, toetati mõtet, et tänapäeval ei ole tootmisvahendid enam üksnes masinad ja seadmed, millesse investeerimine on Eestis tulumaksuvaba, vaid tänapäevane tootmisvahend on eelkõige inimaju ja konkurentsieelise annab just inimene. Nii et on täiesti loogiline, et me astume meie maksusüsteemiga 21. sajandile sammu lähemale ja vabastame tööandjate aasta jooksul tehtavad kulutused tervisespordile ja tervise edendamisele teatud osas erisoodustsmaksust. Me muutsime eelnõu kolleegide nõuannete järgi, nii et nüüd ei tohiks olla enam ühtegi takistust selle seaduseelnõu toetamisel. Otsustasime ka mitte oodata viis aastat, nagu tagasilükatud eelnõu lugemisel soovitas rahanduskomisjoni ettekandjaks olnud Erki Nool. Erki, sa soovitasid tulla selle teemaga uuesti välja. Siin me nüüd oleme ja ootame nii sinu kui ka kõigi teiste kolleegide toetust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Mul on 18 kolleegi nimel üle anda arupärimine peaminister Andrus Ansipile. See arupärimine käsitleb Euroopa Komisjoni soovitusi. Mai lõpus võttis Euroopa Komisjon vastu eelarvemeetmeid ja majandusreforme käsitlevate soovitude paketi, mis andis igale liikmesriigile konkreetseid soovitusi finantsstabiilsuse parandamiseks, majanduskasvu suurendamiseks ja töökohtade loomiseks. Eesti

kohta antud soovitusel leiab komisjon, et hoolimata meie valitsussektori eelarve ülejäägist ja tööpuuduse vähenemisest on Eesti reformipingutused olnud siiski ebapiisavad. Riigikogu opositsioonierakonnad on pidevalt juhtinud Vabariigi Valitsuse tähelepanu Eestis leiduvatele kitsaskohtadele, väga paljudele neist juhib nüüd tähelepanu ka Euroopa Komisjon. Näiteks on komisjon oma hinnangus juhtinud tähelepanu, et Eestis on eraisikute laenukoormus väga suur. Samuti on suured noorte tööpuudus ja pikaajaline tööpuudus ning töötute leibkondadesse kuuluvate laste vaesusrisk. Komisjon leiab, et maamaksu kaotamine eluase-mealuselt maalt vähendab võimalusi ilma majanduskasvu kahjustamata eelarvetulusid suurendada ja mitmekesistada. Komisjon on oma soovitusel küllalt kriitiline ka Eestis kehtiva peretoetuste süsteemi suhtes, sest lastele ei pöörata meil peale nende 18. elukuu täitumist enam piisavalt tähelepanu. Seoses sellega on meil peaministrile neli küsimust, mis käsitlevad komisjoni ettepanekuid maksupoliitika ja tööpoliitika ning ka lastetoetuste kohta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kaks eelnõu. Riigikogu juhatus otsustab nende menetluse võtmise Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatu kohaselt. Samuti olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe arupärimise. Kui see vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatule, edastab Riigikogu esimees selle adressaadile viivitamatult.

Nüüd asume teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 31. mail algatatud põhikooli- ja gümnaasiumiseaduse § 82 muutmise seaduse eelnõu ning on määranud selle juhtivkomisjoniks kultuurikomisjoni.

Teiseks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 31. mail esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni teatise "E-hangete strateegia" kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning teatise kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 14. juuni kell 16.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimised peaminister Andrus Ansipile ning haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole.

Head kolleegid, nüüd teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 89 Riigikogu liiget, puudub 12.

Järgmiseks asume 17. töönädala päevakorra kinnitamise juurde. Ma panen hääletusele 17. töönädala päevakorra etteantud kujul. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Päevakorra kinnitamise poolt hääletas 87 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine tervisekaitsenõuete täitmise kohta koolieelsetes lasteasutustes (nr 153)

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, asume tänase päevakorra punktide juurde. Esiteks tuleb arutlusele Riigikogu liikmete Heljo Pikhofi, Andres Anvelti, Jaak Alliku, Neeme Suure ja Helmen Küti 12. aprillil 2012. aastal esitatud arupärimine tervisekaitsenõuete täitmise kohta koolieelsetes lasteasutustes. Arupärimine on esitatud sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Palun arupärijate nimel kõnepultil Heljo Pikhofi!

Heljo Pikhof

Proua juhataja! Head Riigikogu liikmed! Viis sotsiaaldemokraati on esitanud sotsiaalministrile arupärimise tervisekaitsenõuete täitmise kohta koolieelsetes lasteasutustes. Oma valitsuste suur mure on olnud ja on lasteaiad. Kasvanud on nõudlus iseäranis väikelaste hoiu võimaluste järele. Sestap on tarvis kiiresti luua selleks uusi kohti, kuid mõelda tuleb ka juba lasteaias käivate laste peale. Uutes lasteaiades on rühmas kaks korda rohkem ruumi kui vanades, lisaks on olemas ka söögituba ja ruumid mitmesuguste tegevuste tarvis. 1980. aastatel ehitatud lasteaiades on enamasti kõigis vaid mängu- ja magamisruum, seejuures saab viimast kasutada ka mänguruumina, kuid on selliseidki vanemat tüüpi või kohandatud ruumidega lasteaedu, kus kogu päevane tegevus käib ühesainsas rühmatoes. Tartus on selliseid rühmi näiteks üle 50. Niisugustel rühmadel on pinda keskmiselt – rõhutan, et keskmiselt, aga on ka väiksemaid lasteaedu – 60 ruutmeetrit, ühe nimekirjas oleva lapse kohta umbes (keskmiselt jällegi) 2,5 ruutmeetrit, millest pool on mööbli all. Peavad ju lastel olema lauad, too-

lid, avariilid mänguasjade jaoks, ka õpetajal on vaja töölauda ning mõnda kapikest õppevahendite tarvis. Lisaks on sealsamas veel voodid, mis lahtitõmmatuna võtavad enda alla neljandiku kogu ruumist. Igale lapsele jääb vaba mängupinda ligikaudu ruutmeeter ja õpetaja peab pidevalt lahendama lastevahelisi konflikte.

Uus riiklik õppekava seab nõuded ka ruumikujundusele. Lastel peavad olema mängukeskused ja teistest eraldumise võimalus, selleks aga ruumi ei ole. Kui suuremad lapsed on ametis tegevusega, millest väiksemad osa võtma ei pea, pole pisemaid kusagile eraldi mängima saata (ma pean siin silmas liitühmi).

Koolieelse lasteasutuse seadus näeb laste arvuks aiarühmas ette 20, söömis 14 ja liitühmas 18 last. Lasteasutuste hoolekogu ettepanekul on valla- või linnavalitsusel õigus lapse arenguks vajalike tingimuste olemasolu korral suurendada laste arvu sõimerühmas kuni kahe, lasteaiarühmas kuni nelja ja liitühmas kuni kahe lapse võrra.

Leevendust olukorrale loodeti uutelt tervisekaitseõuetelt, need aga üllatasid veelgi napimate ruuminõuetega. Valitsuse määrus "Tervisekaitseõuded koolieelse lasteasutuse maaalale, hoonetele, ruumidele, sisustusele, sisekliimale ja korrashoiule" on mõnes osas koguni samm tagasi senistest nõuetest. Mängutoas on iga lapse ja täiskasvanu kohta ette nähtud vähemalt kaks ruutmeetrit pinda senise 2,5–3,5 ruutmeetri asemel. Mööbli mahutab tupp ehk ära, lapsed aga enam sinna mahtuda ei taha. Liati on uute nõuete täitmise tähtaeg 2010. aasta seisuga kehtiva koolitusloaga lasteasutustele alles 2030. aasta. Meie kohustus on aga tagada kõigile lasteaias käivatele lastele võrdsed tingimused, sest kohatasu on ju kõikidel ühesugune. Kui lapsed peavad päevast päeva ruumikitsikuses oma koha pärast võitlema, on see haiguste, stressi ja agressiivsuse taimelava ning selle all kannatab õppe- ja kasvatustöö tulemuslikkus.

Lähtudes Riigikogu kodu- ja töökorra seadusest on meil sotsiaalministrile neli küsimust. Ma loen need ette. Missuguseid norme ruumidele tuleb praegu järgida enne 1. jaanuari 2010 koolitusloa saanud lasteaiad, kui vana määrus ei kehti ning uue kehtima hakkamiseks on aega 2030. aastani? Missugustest kriteeriumidest peavad juhinduma kohalikud omavalit-

sused ja lasteasutuste hoolekogud, kellel on õigus suurendada laste arvu üle seaduses ette nähtu? Missugustest kriteeriumidest peab juhinduma Terviseamet laste ruumiolude hindamisel sellise seadusetuse perioodil? Mis kaalutlustel on kahe ruumiga rühma mängutoa suurust vähendatud kahe ruutmeetri lapse kohta? Kui poole pinnast hõlmab mööbel, pole lastel ju üldse kohta istuda ega astuda. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnepulti sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad! Kuna küsimused said kõik kenasti ette loetud, siis läheme kohe vastamise juurde. Kõigi lasteasutuste, nii tegutsevate kui ka uute, tegutsemist alustavate lasteasutuste ruumid peavad vastama Vabariigi Valitsuse 2011. aasta 6. oktoobri määrusega nr 131 kehtestatud nõuetele. Nimetatud määruse rakendussätete kohaselt loetakse enne määruse jõustumist ehk enne 14. oktoobrit 2011 ehitusloa taotlemiseks esitatud lasteasutuse ehitusprojekti järgi ehitatud lasteasutus nõuetele vastavaks ka siis, kui see vastab ehitusprojekti koostamise hetkel lasteasutustele kehtinud nõuetele. Tegemist on kompromiss-sättega. Seda otsust langetades arvestati nii reaalseid võimalusi kui ka vahendeid. Selgituseks tasub märkida, et õiguskorras kohaldati tervisekaitseõudeid juba enne taasiseseisvumist ja muidugi ka pärast seda, enne määruse nr 131 jõustumist. See tähendab, et lasteadeade nõuete suhtes ei ole eksisteerinud õiguslikku vaakumit. Olgu selgituseks lisatud, et 1999. aastal kehtestatud normide täitmisega ei tekkinud praktikas probleeme, sest lastesõimede pindalanõuded lapse kohta olid kooskõlas enne 1985. aastat kehtinud nõuetega. Seega jäävad määruse nr 131 reguleerimisalasse nii kõik enne 2010. aastat koolitusloa alusel tegutsenud lasteasutused kui ka need lasteasutused, kes 2010. aasta jooksul esitasid ehitusprojekti kooskõlastamiseks, said 2010. aastal ehitusloa või asusid lasteasutust 2010. aastal ehitama. Samuti kohalduvad nõuded uutele või oluliselt rekonstrueeritavatele lasteasutustele.

Teise küsimuse vastus. Koolieelse lasteasutuse seaduses on seatud piirid, et hoolekogu ettepanekul võib sõimerühmas suurendada

laste arvu kahe lapse võrra ehk rühmas võib olla 14 + 2 last, liitrühmas võib laste arvu suurendada samuti kahe lapse võrra ehk rühmas võib olla 18 + 2 last ja lasteaiarühmas võib olla 20 + 4 last. Koolieelse lasteasutuse seaduse alusel rühmades laste arvu suurendamine peab toimuma seadusega kooskõlas ja lapse õigusi silmas pidades, üksnes laste arengut soodustaval moel ehk siis, kui selleks on vajadus ja tagatakse lapse arenguks vajalikud tingimused. Tervisekaitseaspektist ei ole laste arengut puudutavaid terviseriske ja ohutuid tingimusi ei lasteasutusel ega hoolekogul võimalik hinnata ilma riskianalüüsita. Reguleerimine on kehtestatud sotsiaalministri 24. septembri 2010. aasta määrusega nr 61 "Tervisekaitsealused koolieelses lasteasutuses tervise edendamisele ja päevakavale", mille eesmärk on kujundada lasteasutuses tervislikku eluviisi, hoida ja tugevdada lapse tervist, vähendada haigestumisi ning luua igale lapsele tingimused võimetekohaseks arenguks. Selles õigusaktis on ammendavalt reguleeritud tervise edendamise alused, mida nii hoolekogu kui ka kohalik omavalitsus saavad arvestada piirarvu otsustamisel.

Kolmanda küsimuse vastus. Terviseamet tegutseb üksnes talle õigusaktidega antud pädevuse piires ja kontrollib valitsuse 2011. aasta määruse nr 131 täitmist rahvatervise seaduses sätestatu alusel. Koostöös õiguskorras kehtivate nõuetega tuleb lasteasutuses osutatava teenuse pakkumisel selle teenuse osutajal endal hinnata ka tema osutatava teenuse ohutust. Määrusega nr 131 ei reguleerita nõudeid, mis lähtuvad üldtunnustatud heast ehitustavast ning ootustest tervise ja ohutuse tagamisele. Kiiresti muutuvast ühiskonnast ja majandusruumis on raskusi ühise normistiku loomisel, mistõttu on soovitatav rakendada rohkem kaalutus- ja kokkuleppenorme, mis arvestaksid ressursse ja kaitseksid kergesti haavatavaid grupe. Nii lasteasutuste hooned, rajatised kui ka ruumid peavad vastama ehitusseaduses kehtestatud nõuetele, samuti valitsuse määrusega nr 131 kehtestatud tervisekaitsealustele. Muu hulgas peab lasteasutus vastama majandus- ja kommunikatsiooniministri 2002. aasta määrusega nr 14 kehtestatud nõuetele. Selle määruse pealkiri on "Nõuded liikumis-, nägemis- ja kuulmispuudega inimeste liikumisvõimaluste tagamiseks üldkasutatavates ehitistes". Kui

õigusaktides sätestatu ei ole ammendav või on tegemist reguleerimata valdkondadega, võetakse aluseks tarbijakaitse seaduse § 9¹ lõikes 1 sätestatu. Seega hinnatakse juhul, kui teenuste ei ole õigusaktidega nõudeid kehtestatud, teenuse ohutust, arvestades mitmeid standardeid.

Neljanda küsimuse vastus. Vabariigi Valitsuse määruse nr 131 § 6 lõikes 6 on esitatud nõue, et mängu- ja magamisruumis peab iga lapse ja täiskasvanu kohta olema vähemalt kaks ruutmeetrit põrandapinda. See ruutmeetrite arv on konsensusel alusel kokku lepitud määrust ette valmistanud laiapõhjalises töörühmas, kuhu olid kaasatud Eesti Maaomavalitsuste Liit, Eesti Linnade Liit, Tallinna Haridusamet, Tallinna Lasteaedade Hoolekogude Liit, Eesti Õdede Liit, Eesti Pearingstide Selts, Eesti Lasteaednike Liit, Lastekaitse Liit, Eesti Lastevanemate Liit ja Eesti Alushariduse Juhitide Ühendus. Tallinna Lasteaedade Hoolekogude Liidu ettepanekul on lisatud täpsustus, et pindala arvestamisel tuleb arvesse võtta ka ruumis asuvaid täiskasvanuid. Kui rühmal on eri tegevusteks mitu mänguruumi, siis võetakse arvestuse aluseks nende kogupindala. Mängu- ja magamisruum võivad olla ühendatud, kuid lapse kohta peab siis ruumis olema vähemalt neli ruutmeetrit. Määruses esitatud pindalanorm on minimaalne. Kui koolieelse lasteasutuse pidaja leiab, et lastel on mängimiseks vähe ruumi, on tal õigus ja võimalus pindala suurendada. Ruumi sisustamisel peab koolieelse lasteasutuse pidaja arvesse võtma, et sisustus peab olema ohutu, kooskõlas ruumide kasutusotstarbega ning vastama laste vanusele ja arvule rühmas. Arvestada tuleb eelkõige laste huve, tagatud peab olema laste tervise jaoks ohutu keskkond ja võimetekohaseks arenguks vajalikud tingimused. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Me asume küsimuste ja vastuste juurde. Palun, Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh! Selle määruse § 6 lõikes 6 ütleb, et mängu- ja magamisruumis peab iga lapse ja täiskasvanu kohta olema vähemalt kaks ruutmeetrit põrandapinda ning mängu- ja magamisruum võivad olla ühendatud, kui põrandapinda lapse kohta on vähemalt neli ruutmeetrit.

See säte hakkab nende lasteasutuste puhul, millel oli 1. jaanuaril 2010 kehtiv koolitusluba, kehtima alles 2030. aastal. See on kirjas rakendussätetes (§ 13 lõige 2). Miks see siis praegu nende puhul ei kehti? Millest need lasteasutused ikkagi lähtuma peavad?

Hanno Pevkur

Aitäh! Lasteasutused peavad lähtuma kõikidest nendest aktidest, mis ma ette lugesin. Seda esiteks. Ütleme siis hästi lihtsalt, teeme puust ette ja punaseks. Kõikidel lasteasutustel, mis on ehitatud enne 2010. aastat, olid olemas kehtivad projektid. Need projektid pidid vastama ehitamise ajal kehtinud nõuetele. Need nõuded on olnud sarnased. Ma viitasin 1985. aasta nõuetele ja pärast seda toimunud nõuete muutmisele. See tähendab, et kõik lasteasutused, mis on saanud koolitusloa, loetakse nõuetele vastavaks ja nende ruumides tohib lasteasutust pidada. Koolieelse lasteasutuse seaduses on toodud ülempiirid, kui palju ühes rühmas lapsi olla tohib. Väga lihtne.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Esimene arupärimine on ammendatud.

2. Arupärimine Eesti noorte tervise kohta (nr 157)

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmisena tuleb arutlusele Riigikogu liikmete Yana Toomi, Viktor Vassiljevi, Peeter Võsa, Lauri Laasi, Vladimir Velmani, Valeri Korbi, Aadu Musta, Priit Toobali ja Enn Eesmaa 17. aprillil 2012 esitatud arupärimine Eesti noorte tervise kohta. Arupärimine on esitatud sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Ma palun arupärijate nimel kõnetooli Yana Toomi!

Yana Toom

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Meie arupärimine käsitleb Eesti noorte tervist. Ma üritan arvudega mitte väga pedantne olla. Kaitseministeeriumi andmetel osutus 2011. aastal sõjaväkke kutsutud noormeestest vaid 36% sõjaväeteenistuseks sobilikuks ja veel 1,4% tunnistati piiratult sobivaks. Ajateenistuseks ajutiselt sobimatuks tunnistas meditsiiniline

komisjon eelmisel aastal 34,5% ja täiesti sobimatuks 27,4%. Aastatel 2009 ja 2010 tunnistati ajateenistusse sobivaks ja piiratult sobivaks 41% ja 39,8% kutsealustest kodanikest. Niisiis on kolme aasta jooksul ajateenistuseks sobilike noormeeste osatähtsus riigis vähenenud 41%-st 38%-ni, mis annab ilmselt märku noorte tervise halvenemisest. Vähenene liikumine ning tasakaalustamata ja ebaregulaarne toitumine on noorte ülekaalulisuse peamised põhjused, mille tagajärjel võidakse täiskasvanueas haigestuda südame- või veresoonkonnahaigustesse. Ajateenistuseks sobilike noormeeste halb tervis teeb murelikuks, arvestades, et juba mitu aastat ei ole ei riigil ega kohalikel omavalitsustel enam kohustust finantseerida laste spordiga tegelemist. Nimelt vähendati kärpekavaga omavalitsuste tulubaasi, mille leevendamiseks kaotati nende kohustus noortesporti finantseerida. Kahjuks ei võtnud seda kohustust enda kanda ka riik. Kuigi Eestis leidub omavalitsusi, kes suudavad laste ja noorte sporditegevust mingil määral doteerida, jätkub siiski ka omavalitsusi, kellel seda võimalust lihtsalt ei ole. Samuti on elanike tervis üldiselt ja noorte tervis eriti seotud viimasel ajal aktuaalseks muutunud laste vaesuse teemaga. On ju ilmselge, et laps, kes on sunnitud toime tulema 61 euroga kuus, ei ole ilma jäetud mitte üksnes täisväärtuslikust toidust, vaid ka võimalusest normaalselt puhata ning osaleda spordiringis, kui selle eest on vaja vähegi maksta. Seoses sellega on meil sotsiaalministrile kuus küsimust, millele ootame vastust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Austatud arupärijad! Käime siis küsimused läbi.

Esimene küsimus: "Kuivõrd problemaatiliseks peate Teie sotsiaalministrina Eesti noormeeste järjest halvenevat tervises seisundit?" Ma ei tahaks selle väitega nõustuda. Haigekassa ja Sotsiaalministeeriumi tellimisel tehakse igal aastal kogu rahvastikku hõlmavat uuringut tervisehinnangute kohta. 2011. aastal hindas oma tervist heaks või väga heaks 82% 15–19-aastastest ja 79% 20–29-aastastest ini-

mestest. Rahvastiku keskmine oli samal ajal 50%. Noored hindavad oma tervist paremaks kui vanemad inimesed. Kui võrrelda seda eelnevate aastatega, siis ei ole näha, et subjektiivsete hinnangute alusel oleks inimeste tervis halvenenud. Ka tervisekäitumise uuringud näitavad, et viimase kaheksa aasta jooksul on 16–24-aastaste meeste hulgas olnud alla kolmandiku ehk 29–31% neid, kellel on mõni pikaajaline terviseprobleem. See ei ole muutunud. Kui vaadata andmeid alates 2000. aastast, siis selgub, et noormeeste seas on näiteks vähem suitsetajaid ja ka alkoholi tarbimise sagedus on vähenenud, mis on vaieldamatult positiivne. Oluline on, et väiksemaks on jäänud sageli alkoholi tarvitavate inimeste hulk. Suitsetamise puhul on oluline silmas pidada, et noormeeste seas on suitsetajate osatähtsus meeste hulgas väiksem. Alates 2002. aastast on noormeeste seas igapäevasuitsetajate osatähtsus vähenenud 41%-st 33%-ni. Lisaks on noormehed füüsiliselt aktiivsemad, nad on isegi kõige aktiivsem rahvastikurühm. 30% 16–24-aastastest noormeestest kinnitavad, et teevad vähemalt neli korda nädalas trenni. Nende seas on vanematest meestest vähem ka ülekaalulisi ja rasvunud. Vigastussurmad mängivad väga suurt rolli meeste eeldatava eluea kujunemises. Positiivse trendina saab välja tuua, et aastatel 2008–2010 vähenes vigastustest tingitud terviseprobleemide esinemine Eestis 15–24-aastaste noormeeste seas lausa 6647 juhu võrra. Seega, üldist hinnangut, et noormeeste tervis järjest halveneb, küll anda ei saa.

Läheme teise küsimuse juurde, mis käsitleb ajateenistust. Kindlasti peab märkima, et halb tervis ei ole ainus põhjus, miks mehed ei saa ajateenistusse minna. Välistavaid asjaolusid on teisigi, näiteks karistus tahtlikult toimepandud kuriteo eest või narkootilise või psühhotropse ainega seotud kuriteo toimepanemise eest, samuti see, kui isik on saanud ajapikenduse jooksul 28-aastaseks jne. Kui vaadata konkreetset neid, kes on mittekõlblikuks tunnistatud, siis aastal 2009 tunnistati mittekõlblikuks 27%, aastal 2010 24,6% ja aastal 2011 taas 27%. Näitaja on kolme aasta jooksul kõikunud küll 24% ja 27% vahel, aga suurenemist ei ole näha.

Kolmas küsimus: "Kas ja millisel määral peegeldavad selle rahvastikugrupi tervisega

seotud andmed Eesti inimeste tervise üldist olukorda?" Teatud järeldusi võib kindlasti teha. Noormeeste tervisenäitajad peegeldavad üldjoontes kogu elanikkonna tervise üldist olukorda, samas, nagu te arupärimises mainite, on meestel suurem risk haigestuda südame- ja veresoonkonnahaigustesse. Kui vaadata murekohti, siis peamine välditav esmahaigestumise põhjus noormeestel vanuses 15–24 aastat on just vigastused. Uuringud on näidanud, et elamustejanu on kõige suurem noorte meeste hulgas, kes võtavad enam riske ja satuvad seetõttu sagedamini õnnetustesse. Samuti on nende hulgas sagedasem ka muu riskikäitumine, mis omakorda suurendab vigastuste ja mürgistuste tekke riski.

Neljas küsimus: "Kas ning kuidas korreleeruvad eespool toodud andmed laste vaesuse näitajatega?" Otseselt vaesuse- ja tervisenäitajate seoseid detailselt uuritud ei ole, kuid on uuritud leibkonna vaesuse üldist mõju selle liikmete tervisele ja tervisekäitumisele. Nii näiteks on Tartu Ülikooli sotsioloog Avo Trumm leidnud, et vaesus vähendab võimalusi harrastada tervislike eluviise, näiteks võimalust tervislikult toituda ja olla kehaliselt aktiivne. Samuti on ta leidnud, et vaestele on arstiabi vähem kättesaadav ning nad kalduvad enam piirama oma ravimitarbimist, ka esineb neil rohkem psühhosomaatilisi vaevusi ning nende puhul on suurem risk, et nad hakkavad mõnuaineid tarbima.

Viies küsimus: "Millised peaksid Teie hinnangul olema meetmed kirjeldatud olukorra parandamiseks?" Hästi lihtsalt öeldes: kõik tervislikud eluviisid. Liikumisharjumuse tekitamine loob eeldused pikemaks ja täisväärtuslikumaks eluks. Me oleme Sotsiaalministeeriumis pannud rahvastiku tervise arengukavasse kirja tegevused kuni aastani 2020. Sel aastal oleme alustanud uue rakendusplaani koostamist aastateks 2013–2016, kus näiteks tervisekäitumise valdkonnas on prioriteet senisest suurem panustamine laste ja täiskasvanute ülekaalulisuse probleemile. Eelkõige propageeritakse tervislikku toitumist ja parandatakse tervisliku toidu kättesaadavust. Rakendusplaani planeeritakse tegevusi, lähtudes sihtgruppide hinnangutest, hoiakutest ja vajadustest, ning keskendutakse olemasolevatele ressursidele. Me oleme rakendusplaani koostamisse kaasanud mitme sektori ja valdkonna esinda-

jaid ja otsustajaid ning loomulikult kõiki siht- ja sidusgruppe. Me loodame, et saame rakendusplaani kenasti valmis.

Kuues küsimus: "Kas olete Eesti noorte tervise küsimusi arutanud ka haridus- ja teadusministriga?" Loomulikult, rahvastiku tervise arengukava tehes on Sotsiaalministeeriumi ning Haridus- ja Teadusministeeriumi koostöö vältimatu. Haridus- ja Teadusministeeriumi inimesed on arengukava juhtkomitees ning nad tegelevad mitme programmiga. Meie arengukava koordineerijana jälgime sinna planeeritud tegevuste elluviimist. Teiselt poolt vaadates võib öelda, et me osalesime nii põhikooli kui ka gümnaasiumi uue riikliku õppekava koostamisel ning püüdsime anda oma panuse ja sisendi õppekava valmimisse. Meil on väga hea meel, et enamik meie märkusi on leidnud kajastamist, eelkõige just tervisekasvatuse poole peal. Lähtudes uue õppekava rakendamise vajadustest on Tervise Arengu Instituut Sotsiaalministeeriumi toetusel koostanud õpetajatele juhendmaterjalid toitumise, liikumise ja seksuaalkasvatuse teemadel. On selge, et see töö peab koolides igapäevaselt toimuma hakkama. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Yana Toom, teie küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ma ei saanud hästi aru. Te rääkisite esimesele küsimusele vastates uuringutest, mis käsitlevad inimeste enesehinnanguid. Kuidas saab võrrelda seda, kuidas noor inimene hindab oma tervist, ja seda, kuidas hindab tema tervist arstlik komisjon? Kuidas on võimalik, et uuringute andmed, mida te näiteks tõite, ei ole korrelatsioonis nende andmetega, mida me näeme siis, kui arstlik komisjon hindab, kas inimene sobib sõjaväes teenima?

Hanno Pevkur

Aitäh! Minu arust võib neid andmeid täiesti kenasti võrrelda. Kui me vaatame 15–19-aastaseid inimesi, siis nendest hindab oma tervist heaks või väga heaks 82%. Ajateenistusse mittekõlbavaid noormehi oli umbes neljandik. Tegelikult ei ole need näitajad teineteisest väga kaugel. Kui me läheme detailidesse ja vaatame tegevteenistuse jaoks mittekõlblikkuse põhju-

seid, siis psüühika- ja käitumishäired moodustavad nendest 26%, lihasluukonna- ja sidekoehaigused 22% ning närvisüsteemihaigused 11%. Rääkides subjektiivselt hinnangust, võtame siit näiteks välja psüühika- ja käitumishäired ning närvisüsteemihaigused ning vaatame puhtalt neid juhte, kus noor mees tunneb, et tal on kas mõni lihasluukonna- või sidekoehaigus. Selliseid juhtumeid on 22%. Nii et see suhe 20 : 80 enam-vähem klappib. Loomulikult on see, kuidas nad hindavad oma vaimset tervist siis, kui nad lähevad kaitseväetenistusse, juba teine teema. Minu arust on need suhtarvud üsna hästi korrelatsioonis. Noorte hinnang ja tegelik kaitseväetenistusse mittekõlbamine on üsna sarnases suurusjärgus. Eks me ole kuulnud ka meediast erinevaid lugusid, kuidas noormehed mõnikord kaitseväetenistusest kõrvale hoiavad või püüavad hoida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Regulaarne soe ja tervislik toit on kindlasti noorte tervisele oluline. Mis te isiklikult arvate, kas riiklikult finantseeritud soe koolilõuna gümnaasiumiastmes võiks noorte tervisenäitajaid parandada? Uuringud, mis tehti pärast seda, kui soe toit oli võimaldatud õpilastele üheksanda klassi lõpuni, näitasid, et noored olid hakanud tervislikumalt sööma. Soe koolitoit kutsus sellise reaktsiooni esile. Mis te arvate, kui soe koolitoit oleks tagatud ka gümnaasiumiastmes, kas see võiks neid näitajaid parandada? Praegu oleks see mõnele lapsele võib-olla ainuke soe toit päevas.

Hanno Pevkur

Aitäh! Kindlasti on tervislik toitumine, sh sooja toidu söömine, arenevale organismile väga vajalik, sõltumata sellest, kas õpilane on põhikoolieas. Õpilase organism areneb päris jõudsalt ka gümnaasiumiastme ajal. Kui on vähegi võimalik sooja toitu pakkuda, siis tuleb seda teha. Selle üle, millistest vahenditest seda teha, ma debatti pidama ei hakkaks. Aga vastates arupärimise raames (te küsisite tervise seisukohast), ütlen, et loomulikult on soe toit tervislik. Seda mitte ainult noorukieas, vaid ka

täiskasvanu jaoks, eriti siis, kui sellega kaasneb korralik kõõgiviljalik.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Mõni aeg tagasi võeti kohalike omavalitsustelt seaduse tasemel ära kohustus sporti finantseerida. Võimalus neil on, aga kohustust ei ole. Riik võttis selle valdkonna enda peale, aga majandusolukord on selline, nagu on, ja selleks vahendid puuduvad. Mis te isiklikult arvate, kas on aeg taastada see omavalitsuste kohustus, et nad arvestaksid sellega oma eelarvetes ja arengukavades?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma isiklikult arvan, et iga omavalitsusjuht võiks olla küll sedavõrd vastutus- tundlik nii enda kui ka kõikide omavalitsuse territooriumil elavate inimeste suhtes, eriti aga noorte suhtes, et tagada sportimisvõimalused. See, millist spordiharrastust finantseerida, on loomulikult omavalitsuse volikogu otsustada. Noored harrastavad väga erinevaid spordialasid. Liikumisharrastusega saab tegelda ka ilma väga suure investeeringuta pere poolt. Kui omavalitsus on suutnud rajada näiteks liikumisrajad ja mänguväljakud ning tagada spordibaaside olemasolu, siis on omavalitsus juba loonud päris palju võimalusi spordiga tegelemiseks. Aga eelkõige peaks omavalitsus tagama, et oleksid olemas võimalused liikumisharrastuse jaoks. Sunniviisiliselt, jõuga asja käima panna on kindlasti väga raske. Eelkõige peab omavalitsus pakkuma teatud baasi ja edasi saab rääkida sellest, et inimesed tegelevad sportimisega.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! 1970. aastatel oli Tartu sõjakomissariaadis päris suur pahandus, sest arstlik komisjon oli mitme aasta vältel tunnistanud peaaegu kõigi Tartu Ülikooli töötajate lapsed sõjaväeks kõlbmatuks. Sellest tehti järeldused ja järgmisel aastal olid peaaegu kõik sõjaväeks kõlblikud.

Tollal olid nõudmised küllalt ranged, aga Eesti kutsealuste hulgas ei olnud kõlbmatuid mitte iialgi üle 20%, kusjuures Eestis oli kõlbmatute protsent suurem kui mujal Nõukogude Liidus. Kas Eestis on keegi uurinud näiteks seda, kas kõlblikkus sõjaväeteenistuseks on kuidagi seotud perekonna haridustasemega?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma usun, et Kaitseressursside Ametil on olemas ülevaade sellest, millise haridustasemega noormehed kutsealuseks tulevad. Ma usun, et kui te küsiksite seda kaitseministrielt, siis te saaksite päris täpsed andmed. Minul neid andmeid siin kaasas ei ole, aga kui te neid mujalt kätte ei saa, eks me proovime siis ise Kaitseressursside Ametilt küsida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Me oleme siin saalis diskuteerinud selle üle, et kohalikel omavalitsustel ei ole praegu kohustust luua lastele ja noorukitele sportimisvõimalusi. Kuigi ma kinnitan, et soov selleks on neil kindlasti olemas. Siinsamas saalis on menetletud ka häid eelnõusid, mida on ette valmistanud nii sotsiaaldemokraadid kui ka Keskerakond. Need on näinud ette vabastada erisoodustusmaksust need teenused, mis on seotud spordiga, ja anda ettevõtjatele võimalus sporti edendada. Kuidas te nendesse seaduseelnõudesse suhtute ja kuidas te suhtute üldse sellesse, et ettevõtjad on nõuks võtnud rohkem nii sporti kui ka tervisesse panustada?

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma suhtun väga positiivselt sellesse, kui ettevõtjad on näinud seda võimalust ja pidanud vajalikuks sporti toetada. Mis puudutab erisoodustusmaksu, siis olen küll seda meelt, et iga inimene võiks ise otsustada, mida ta oma rahaga teeb. Kui inimene tahab minna jõusaali, siis, palun, mingi jõusaali. Kui inimene tahab osta käimiskepid, siis, palun, ostku need. Kui keegi tahab minna ujulasse, siis, palun, ta saab seda teha. Minu lihtne ja täiesti isiklik seisukoht on pikka aega olnud, et inimesele tuleb maksta korralikku palka, et ta saaks ise valida, millise liikumisharrastusega tegelda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Paar päeva tagasi saime informatsiooni, et Venemaa Föderatsiooni apteekidest võetakse välja terve hulk psühhotroopseid ravimeid. Ma tean, et näiteks metadooni kasutamine on Venemaa Föderatsioonis täiesti keelatud, aga meie kasutame seda nagu ravimit. Ma tahan sellega seoses küsida, kui tihti meil vaadatakse läbi neid nimekirju, milliseid psühhotroopseid ravimeid võib apteegist osta.

Hanno Pevkur

Aitäh! Apteekide regulatsioon on väga karm ja täpne ning apteekide järelevalve on meil väga range. Te mainisite metadooni. Metadooni kasutatakse üldjuhul asendusravis, seda jagavad ka selleks volitatud asutused. Üleelmisel nädalal toimus arutelu uimastiennetuse valitsuskomisjonis. Me käsitlesime muu hulgas asendusravi teemat. Meie või vähemalt minu hinnangul peaks piirikontroll olema nii palju tõhusam, et me Venemaa Föderatsioonist toodud illegaalse kauba ikkagi kätte saaksime. Näiteks kõige suurem narkootikumidega seotud probleem noorte hulgas Eestis on fentanüül. Fentanüülisurmasid on Eestis vaieldamatult väga-väga palju. Kui me võtame kõik narkosurmad kokku, siis valdav osa neist on põhjustatud fentanüülist või selle derivaatidest. Fentanüül tuli Eestisse omal ajal sisse üle idapiiri. Siin ei ole meil võrdlust ei lõunanaabrite ega põhjanaabritega. Piir tuleks kindlasti palju parema kontrolli alla saada, eriti mis puudutab narkootilisi ja psühhotroopseid aineid. Siis on võib-olla suurem lootus, et Eesti noorte meeste tervist ei riku sellised hirmsad mürgid nagu fentanüül, mis on mitu korda tugevam kui heroiin.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Igaks juhuks tuletan meelde, et iga Riigikogu liige saab esitada ühe suulise küsimuse. Kas on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, sotsiaalminister! Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Teine arupärimine on ammandatud.

3. Arupärimine abiarstisüsteemi rahastamise kohta (nr 160)

Aseesimees Laine Randjärv

Kolmas arupärimine on Riigikogu liikmete Viktor Vassiljevi, Yana Toomi, Aadu Musta, Jüri Ratase, Eldar Efendijevi, Enn Eesmaa, Peeter Võsa, Valeri Korbi ja Marika Tuus-Lauli 19. aprillil 2012 esitatud arupärimine abiarstisüsteemi rahastamise kohta. Arupärimine on esitatud sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Ma palun arupärijate nimel kõnetooli Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Austatud härra minister! Juba 15. jaanuaril 2011 jõustus tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muudatus, millega anti arstiks, hambaarstiks, õeks ja ämmaemandaks õppivatele üliõpilastele õigus osutada omandatava eriala raames tervishoiuteenuseid sama kutseala tervishoiutöötaja juhendamisel ja vastutusel ehk, nagu me lihtsustatult ütleme, neile anti õigus töötada abiarstina. Samas aga ei loodud selleks riiklikku finantseerimist. See tähendab, et üliõpilaste hulgas oleks tahtjaid sel aastal võib-olla 300 (need on neljanda ja viienda kursuse arstiteaduse tudengid), aga kohti oli eelmisel aastal 40 ja sel aastal on 120. See tähendab, et üliõpilased otsivad võimalusi, aga neid napib. Seoses sellega on üheksal Keskerakonna fraktsiooni liikmel küsimused, millele palume vastust. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun vastamiseks kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkuril!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad! Aitäh võimaluse eest jälle abiarstiteemadel arutleda!

Esimene küsimus: "Kuivõrd vajalikuks ja võimalikuks peate ettepanekut rahastada riigieelarvest üliõpilaste töötamist omandatava kutseala raames tervishoiutöötaja juhendamisel ja vastutusel?" Kindlasti oleks tore, kui saaks riigieelarvest lisavõimalusi anda. Praktika näitab, et haiglad maksavad abiarstidele tasu. Me planeerime teha ka riigieelarvest raha saamiseks taotluse, mitte küll järgmiseks aastaks, aga ülejäämiseks aastaks. Iseküsimus on, kas

see leiab toetust või mitte. Igal juhul on abiarstisüsteem väga hästi rakendunud. Kindlasti, nagu te ka oma arupärimises mainisite, perspektiivi laienemiseks on.

Teine küsimus: "Kas abiarsti töötamisvõimaluste seadusliku regulatsiooni loomisel oli arutlusel ka riigipoolse rahastuse tagamine?" Selle aasta märtsis me tegime ühe ümarlaua koos üliõpilaste, haiglate, arstide liidu ja haigekassa esindajatega. Sellel ümarlaual leiti, et kui vähegi on võimalik riigieelarvest lisa leida, siis tasub seda teha. Senimaani on seda rahastatud ravikindlustuse eelarvest, aga eks seegi raha tule riigieelarvest, kust mujalt. See tuleb sihtotstarbelisena.

Kolmas küsimus: "Kuivõrd tõhusaks peate Teie 2011. aastal loodud abiarstisüsteemi?" Ütlen hästi lihtsalt, et väga tõhusaks. Ma usun, et võimalus tekitada noortel juba neljanda või viienda kursuse lõpus side mõne Eesti haiglaga on väga-väga vajalik.

Neljas küsimus: "Kuidas tuleks Teie hinnangul abiarstisüsteemi tõhustada, nii et kõik soovijad saaksid Eestis abiarstina töötada ning ei lahkuku võimaluste puudumise tõttu kodumaalt?" Minule teadaolevalt on selleks aastaks jaanuarist detsembrini planeeritud 138 või isegi rohkem töökohta, kuigi teie mainisite 120. Osa üliõpilasi on ju ka praegu tööl. Pärast esimest tööaastat tõid haiglaid arutelul esile järgmisi märkusi süsteemi kohta. Neil pole head ülevaadet arstiüliõpilaste tasemest, ebamäärane on arusaam abiarsti olemusest ja tema töö eesmärgist, tekkinud on probleeme tööle vormistamise ja töötasustamisega. Nende probleemide lahendamiseks koostasime abiarstide tööd kirjeldava dokumendi, mis peaks hõlbus-tama abiarstide tööle rakendamist ja heidab täpsemat valgust igapäevastele küsimustele. Samasugune juhend on tulemas ka perearstide jaoks. Me püüame seda regulatsiooni täiustada. Me püüame ministeeriumis ette valmistada ka muudatused õigusruumis, mis annaksid üliõpilastele võimaluse saada ajutine tervishoiutöötaja kood. Ka see on olnud noortega läbirääkimiste tulemus. See annaks võimaluse selle pädevuse piires, mis nad on selleks ajaks omandanud, kirjutada välja näiteks retsepte ja ametlikult andmebaasidesse andmeid sisestada. Nad võtaksid ka suurema vastutuse selle eest, mida nad patsiendile ütlevad ja mida tervisesüsteemi edastavad. See on eelduseks sel-

lele, et süsteem annaks parema ülevaate praeguste abiarstide tegevusest. Teisisõnu: tegevused toimuvad kõikidel tasanditel, haiglatasandil kuni ministeeriumini välja. Me liigume igal juhul selle süsteemiga edasi, et noortel oleks võimalus abiarstina töötada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev, teie küsimus!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Härra minister! Olgu neid kohti 120 või 138, aga ma olen vestelnud arstiteaduse üliõpilastega, kes väidavad, et neid kohti on siiski vähe. Igal aastal läheb paarkümmend üliõpilast abiarstina tööle Soome, kus nende väitel on see asi väga hästi korraldatud, makstakse hästi ja riigi poolt. Muidugi peaksid need, kes Soome abiarstina tööle on läinud, puhta lollid olema, kui nad tagasi tulevad. Me oleme viimasel ajal palju rääkinud arstide väljavoolust. Minu meelest on ääretult tähtis luua üliõpilastele võimalus siin abiarstina töötada ja seda ka riiklikult finantseerida, aga mitte ainult haigekassast, sest see toimuks tervishoiuteenuste rahastamise arvel.

Hanno Pevkur

Aitäh! Ma pean teiega sel teemal natukene vaidlema. Tudengid oleksid – teie väljendust kasutades – puhta lollid, kui nad tagasi ei tuleks, sest siis jääksid neil õpingud pooleli. Me räägime ju põhiõppes õppivatest tudengitest, kes töötavad abiarstina. See tähendab, et kui nad lähevad abiarstina Soome ja sinna jäävad, siis jääb neil õpe lõpetamata, mis aga tähendab, et nad ei saa endale arstikutset, nad ei saa edasi ka residentuuri minna. Nii et selles mõttes on nad purulollid, kui nad tagasi ei tule. Aga mis neist edasi saab, see on nende noorte vaba valik. Meie ülesanne ja võimalus on motiveerida neid Eestisse tööle jääma. Tasub meenutada, et kaks aastat tagasi ei olnud Eestis üldse võimalik abiarstina töötada. Esimesel aastal oli selle jaoks mõnikümmend kohta, sellel aastal juba üle saja. Eks me iga aastaga kasvame ja nii ka noorte võimalused paranevad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Arupärimise teema on abiarstisüsteemi rahastamine. Mul on otsene küsimus: kas järgmisel aastal on riigieelarvest midagi sellesse süsteemi loota, kas selle rea peale rahalisi vahendeid tõstetakse või ei?

Hanno Pevkur

Aitäh! Riigieelarvest eraldatakse järgmisel aastal haigekassale 40–50 miljonit lisaeurot. Täpseid summasid ma ei tea. Selle raha sees on haiglate vahendid arstide palga tõusuks ja uute ravijuhtude jaoks. Kui nad selle raha eest palkavad ka abiarste, siis teeb see mulle ainult rõõmu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Kolmas arupärimine on ammandatud.

4. Arupärimine tervise infosüsteemi probleemide kohta (nr 164)

Aseesimees Laine Randjärv

Neljas arupärimine on Riigikogu liikmete Viktor Vassiljevi, Olga Sõtniku, Enn Eesmaa, Peeter Võsa, Valeri Korbi, Mailis Repsi, Ester Tuiksoo ja Yana Toomi 2. mail 2012. aastal esitatud arupärimine tervise infosüsteemi probleemide kohta. Arupärimine on esitatud sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Ma palun arupärijate nimel kõnetooli Viktor Vassiljevi!

Viktor Vassiljev

Proua juhataja! Hea minister! Juba aastal 2008 käivitusid tervise infosüsteemi ehk digiloo esimesed rakendused. Eesmärk oli muidugi üllas: parandada ravi kvaliteeti ja suurendada patsientide rahulolu. Nüüd on selle rahuloluga nii, et aastad on läinud, aga tervise infosüsteem ehk TIS ei tööta siamaani nii, nagu peaks. Probleeme on sellega, et haiglad kasutavad eri programme ja rakendusi (väidetavalt on neli tarkvararakendust), mis hästi ei ühitu. Kui arst kannab patsiendi andmed oma haigla rakendusse, siis tervise infosüsteemi satub see alles pärast seda, kui haigusloo kokkuvõte on suletud. Järelikult, kui vahepeal soovitakse minna teise raviasutusse või teise arsti juurde,

ei ole andmed kättesaadavad. Kogu see lugu on jõudnud sinnamaale, et patsiendid nõuavad arstilt paberil haigusloo väljavõtet ja jooksevad siis selle paberiga ringi. Asi näeb välja nii, nagu vahetevahel juhtub mõnes kaupluses, kus arvutisüsteem hakkab streikima. Ostjal on kaup leti peal ja rahakott käes, aga kassapidaja raha vastu ei võta ning siis oodatakse veerand tundi, kuni süsteem tööle hakkab. Kaheksal Keskerakonna fraktsiooni liikmel ongi neli küsimust tervise infosüsteemi probleemide kohta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli sotsiaalminister Hanno Pevkuri!

Hanno Pevkur

Austatud istungi juhataja! Head arupärijad! Räägime tervise infosüsteemist.

Esimene küsimus: "Kui tõhusaks peate Teie raviasutustevahelist koostööd patsientide ravilugude jõudmisel ühest asutusest teise?" Tasub meenutada, et auväärt Riigikogu on vastu võtnud seaduse, mis kohustab terviseteenuse osutajaid andmeid tervise infosüsteemi edastama. Kui me vaatame faktilist seisut, siis näeme, et kõik Eestis tegutsevad haiglad tervise infosüsteemi epikriise ka edastavad. Probleem on selles, nagu te mainisite, et haiglatel on erinev valmisolek tervise infosüsteemiga liidestumiseks ja sinna andmete edastamiseks. E-tervise Sihtasutus on loonud standardid. Ükskõik, milline on haigla infosüsteem, see peab liidestuma tervise infosüsteemiga ja andmed peavad sinna laekuma. Kui te räägite patsiendist ja sellest, et epikriisid, sh digipildid, peaksid kiiremini haiglate vahel liikuma, siis siin on väga lihtne soovitus nii teile kui ka kõikidele patsientidele: nõudke seda oma raviarstilt! Tervise infosüsteemis andmete hulk küll suureneb, aga patsiendid võiksid olla aktiivsemad, et tervise infosüsteem ja ka patsiendiportaal nähtav andmete hulk täiustuksid nii, et me teaksime, et süsteem toimib efektiivselt ja et kui me läheme ühest haiglast teise, siis ka seal on meie raviandmed nähtavad.

Teine küsimus: "Kuidas tuleks Teie hinnangul lahendada olukord, kus patsientide raviandmed ei jõua läbi infosüsteemi õigel ajal vajaliku arstini?" Vastus on sama, mis ma teile just ütlesin: patsiendid peavad rohkem nõud-

ma. Kui te tahate saada teisest arvamust, siis on loogiline, et te ütlete esimesele arstile, et ta paneks teie andmed tervise infosüsteemi, sest te lähete teisest arvamust küsima. Tasub meelles pidada, et see on arsti ja haigla kohustus. Selle tagamine, et haigla infosüsteem ühilduks tervise infosüsteemiga, on haiglate seadusjärgne kohustus. Kui me vaatame ajalisi raame, siis tasub meenutada, et tervise infosüsteemi andmete esitamise aeg on sätestatud järgmiselt: ambulatoorse tervishoiuteenuse osutamise kohta vormistatud dokumendi andmed tuleb tervise infosüsteemi esitada ühe tööpäeva jooksul pärast dokumendi kinnitamist tervishoiutöötaja poolt ja statsionaarse tervishoiuteenuse osutamise kohta vormistatud dokumendi andmed tuleb tervise infosüsteemi esitada viie tööpäeva jooksul. Nii et siin on antud väga selged raamid. Samal päeval ei ole otsest kohustust andmeid sisse kanda, aga kui te lähete järgmisel päeval teise haiglasse, siis ambulatoorne visiit peaks olema digiloos nähtav.

Kolmas küsimus: "Millisele analüüsile tuginedes valis ministerium just sellise tervise infosüsteemi ning kas poleks odavam tulnud raviastutuste poolt kasutatavat nelja erinevat tarkvara omavahel ühildada?" Siin on vastus üsna lühike. Digitaalse terviseeloo visiooni koostamisel tehti mitmeid uuringuid ja analüüse, teiste hulgas tegid neid Praxis, Ernst & Young ja PricewaterhouseCoopers. Me teame, et Eestis on 12 tervishoiuteenuse osutajatele mõeldud infosüsteemi, neist nelja kasutatakse haiglates ning ülejäänud kaheksat perearsti-, eriarsti- ning hambaraviteenust osutavates asutustes. Raviastutustel on oma süsteemi valikuks kõik võimalused olemas. Mis puudutab tervise infosüsteemi, siis raviastutustel on võimalik valida endale oma vajadustest lähtuv sobiv tarkvara, mis vastab kõigile seadusest tulenevatele nõuetele ja liidestub tervise infosüsteemiga. Me teadlikult ei tahtnud valida seda teed, mida püüdis valida näiteks Suurbritannia, kus mindi n-ö tsentraalse süsteemi arendamise peale. Me ütlesime, et iga tervishoiuteenuse osutaja on vaba valida endale süsteemi, aga see süsteem peab olema liidestunud tervise infosüsteemiga. Tegelikult ongi need süsteemid ühendatud.

Neljas küsimus: "Kui suures mahus on Sotsiaalministeriiumil plaanis investeerida kasutajamugavuse suurendamisse süsteemi edasise

arendamise käigus?" Juba praegu on käimas mitmed kesksüsteemi ja portaalide arendustööd, mis võimaldavad suurendada kasutusmugavust andmete edastamisel ja kasutamisel. Näiteks võimaldab kesksüsteemis digitempli kasutusele võtmine perearstidel kiiremini dokumente tervise infosüsteemi edastada. E-viisi ehk n-ö otsesuunamise projekt võimaldab vastava näidustuse korral kiiremini arstiabi saada ning muudab arstide suhtlemise operatiivsemaks. Tervisetõendid hoiavad kokku arstide aega, sest ei pea korduvalt erinevaid tõendeid täitma. Riigikogu kiitis just hiljuti heaks päringuteenused Sotsiaalkindlustusametile puude ja püsiva töövõimetuse määramiseks. Ka e-kiirabi on töös. E-tervise lahendusi tuleb vaadelda ja nende arendamiseks tehtud investeeringuid kaaluda paralleelselt tervishoiu ja sotsiaalsfääri kulutustega tervikuna. Tervise infosüsteem on loodud eelkõige raviprotsessi, st arsti ja patsiendi suhtluse parandamiseks. Nii et hulk asju on töös. Ma väga loodan, et need annavad väga selgelt lõppväljundi ehk patsient saab süsteemist parema ülevaate. Tervise infosüsteemi tehnilised parameetrid ei ole üldse halvad. Küsimus on pigem selles, kuidas arstid ja patsiendid omavahel suheldes suudaksid saavutada, et sinna tuleks võimalikult palju andmeid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Küsimus Viktor Vassiljevilt.

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Jah, härra minister, tehnika on raske asi, infotehnoloogia eriti raske. Juba neli aastat on tohtrid ja patsiendid tervise infosüsteemiga maadelnud. Te kordasite, et patsient peab nõudma, et tohter tema andmed tervise infosüsteemi sisse kannaks. Ma küsin teie käest: kui loodi nii mahukas süsteem, kas siis tõesti ei suudetud paika panna regulatsiooni, kus oleksid kindlad nõuded, kuidas tuleb täita digilugu, ja kus oleksid kirjas ka kontrollimeetmed? Kas tõesti peab patsient arstile ette kirjutama, kuidas arst peab oma tööd tegema? Samamoodi võiksite öelda, et inimene peab nõudma, et tema andmed kantaks kinnistusraamatusse, äriregistrisse ja teistesse registritesse. Ikkagi peaksid olemas olema ka kontrollimehhanismid. Kas neid ei ole?

Hanno Pevkur

Aitäh! On. Ma olen siit puldist korduvalt öelnud, et sunnimeetodid on olemas. Ma ei ole pidanud õigeks hakata tervishoiuteenuse osutajaid ühel või teisel moel selle eest karistama. Küll olen pidanud võimalikuks ja õigeks mitmesuguste n-õ präänikute või stimulaatorite abil, nimetame neid niimoodi, tervise teenuse osutajaid motiveerida rohkem andmeid edastama. Üks nendest on see, mis üle-eelmisel nädalal või natuke varem Riigikogus vastu võeti – puude vormistamine. Kui perearst vormistab terviseinfo tervise infosüsteemi, siis ta ei pea enam tegema paberil või elektrooniliselt täiendavat terviseseisundi kirjeldust. See on selge motivatsioon. Loodetavasti annab see kõik ka tulemust. Kui ehitatakse üles üks nii suur süsteem nagu tervise infosüsteem kõigi oma ambulatoorsete ja statsionaarsete andmetega, siis ei saa eeldada, et kui saabub x kuupäev, siis on kõik terviseandmed elektroonsed. Oi ei, kaugel sellest. Esiteks on olemas ajalugu, teiseks tulevad peale uued andmed. Loo-giline, et kõik see tekib ajapikku. Kui ma võrdlen näiteks kahte arvu, ambulatoorsete epikriiside esitamist tervise infosüsteemi aastal 2010 ja aastal 2011, siis näen, et kui aastal 2010 esitati tervise infosüsteemi 394 135 ambulatoorset epikriisi, siis aastal 2011 juba 785 314 ehk oli toimunud kahekordne suurenemine. Ma väga loodan, et see samamoodi jätkub. Kasv, mitte küll nii suur, on olnud ka statsionaarse ja päevaravi epikriiside puhul. Kõige suurem kasv ongi olnud just ambulatoorsete epikriiside puhul. Ma väga loodan, et see jätkub. Kui ma ütlesin, et patsient peab nõudma, siis oli see mõeldud pigem heas mõttes, mitte n-õ sunnimeetodina. Ma usun, et ühiselt ongi lõpuks võimalik saavutada tulemus, et meie kõikide andmed on tervise infosüsteemis, patsient on ise nende andmete omanik ja kui ta soovib digiloos neid andmeid kinni panna, siis on tal ka see võimalus olemas.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Läbirääkimisi pidada ei soovita. Neljas arupärimine on am-mendatud.

5. Arupärimine vägivaldsete surmade arvu jätkuva suurenemise kohta 2012. aasta esimestel kuudel (nr 156)**Aseesimees Laine Randjärv**

Järgmine on Riigikogu liikmete Andres Anvelti, Kalev Kotkase, Helmen Küti, Mart Meri, Marianne Mikko, Sven Mikseri, Heljo Pikhofi, Indrek Saare, Rannar Vassiljevi, Jaan Öunapuu, Urve Palo, Jevgeni Ossinovski, Jaak Alliku, Eiki Nestori, Kalvi Kõva, Kajar Lemberi ja Rein Randveri 16. aprillil 2012. aastal esitatud arupärimine vägivaldsete surmade arvu jätkuva suurenemise kohta 2012. aasta esimestel kuudel. Arupärimine on esitatud sise-minister Ken-Marti Vaherile. Ma palun arupärijate nimel kõnepulti Andres Anvelti!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! 17 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni liiget tunnevad perioodiliselt muret vägivalda pärast Eestis. Jaanuari alguses küsime vägivaldsete surmade tendentside kohta 2011. aastal. Tookord tõi lugupeetud minister välja, et statistikat võiks vaadelda kolme aasta kaupa ja et selles valguses ei olegi olukord nii hull. Kuid kahjuks 2012. aasta esimeses kvartalis selles hallis tsoonis päikesetõusu eriti ei täheldatud. Nii suurenes selle aasta esimeses kvartalis eelmise kahe aastaga võrreldes liik-lussurmade arv ligi kaks korda: 14-st 21-ni.

Tulesurmade arv 2011. aastaga võrreldes küll ei suurenenud, aga tuleb märkida tõsiasi, et 2011. aastal toimus Läänemaal üks suur traagiline õnnetus, kui tules hukkus kümme-kond inimest. Kui selle õnnetuse ohvrid üld-arvust maha arvata, siis selgub, et ikkagi on toimunud kasv.

Tapmiste ja mõrvade arv eelmiste aastatega võrreldes küll oluliselt ei suurenenud, kuid jätkuvalt on suurenenud vägivaldsete surmade arv. Selleks võib olla mitu põhjust, oma osa võib olla ka lihtsalt paremal registreerimisel. Kuid tõsist muret tekitab teine arv, mille kohta me oleme siin saalis ka varem siseministrilt küsinud. See on narkosurmade suur arv, mille võimalikest põhjustest sotsiaalminister siin saalis täna põ-gusalt rääkis.

See kõik viitab meie arvates sellele, et ühis-konnas on viimastel aastatel toimunud teatud muutused ning sisejulgeoleku ja turvalisusega

tegelevad institutsioonid, nagu Politsei- ja Piirivalveamet ning Päästeamet, ei ole arvatavasti suutnud nende muutustega vajalikul määral sammu pidada. Vägivaldsete surmade arvu jätkuv kiire kasv viitab sellele, et siseturvalisuse tagamises võib olla olulisi puudusi ning eelmiste aastatega saavutatud, vähemalt näiline ja habras turvalisus võib hakata kiiresti murenema, kui me kõik koos nii täitevvõimu tasandil kui ka siin seadusandlikus kogus midagi ette ei võta.

Sellest tulenevalt olemegi küsinud siseministrilt mitu küsimust kõigi meetmete kohta, mida tema ministeerium on selles vallas võtnud. Mul on lugupeetud ministrile palve, et ta arupärimisele vastates ka küsimused ette loeks, siis on rahvasaadikutel parem jälgida. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli siseminister Ken-Marti Vaheri!

Ken-Marti Vaher

Lugupeetud juhataja! Austatud Riigikogu liikmed! Suur tänu arupärijatele arupärimise eest! Loomulikult olen ma nõus küsimused ette lugema.

Esimene küsimus: "Kas Teie ja Teie poolt juhitud ministeerium on jätkuvalt seisukohal, et vägivaldsete surmade kasv viimastel aastatel on vaid statistilise tähtsusega ning mitme aasta lõikes mingeid ohtlikke arenguid tegelikult pole toimunud?" Statistika ei õigusta kunagi ühegi vägivaldse juhtumi, liiklusõnnetuse või tulekahju tõttu kaotatud elu, kuid see näitab üldist suundumust ja riigi järjepidevust probleemi käsitlemisel. Objektivsete järelduste tegemiseks peame analüüsima aga pikemat perioodi kui 2012. aasta paar esimest kuud. Nii nagu ma ka eelnevatele arupärimistele vastates olen öelnud, eksperdid soovivad vaadata vähemalt ühte aastat, aga üldise suundumuse väljaselgitamiseks on olulised kolm aastat ja nende keskmine, millest saab teha juba kaugeemale ulatuvaid järeldusi. Samas, kui me vaatame natukene lühemat aega, siis 31. mai 2012. aasta seisuga on näiteks tapmiste ja mõrvade arv võrreldes 2011. aastaga Eestis 17% vähenenud. Samuti on languses raskete tervisekahjustuste tekitamine – 39%. Selle lühikese perioodi alusel saame öelda, et näeme suundumust paremuse suunas. Selge on aga

see, et muret tekitab olmetapmiste hulk, mille põhjus on lähisuhetes tekkivad tülid. Kui rääkida tulesurmadest, mis jäävad justkui vägivallasurmade hulgast välja (võin suure rõõmuga vastata teie arupärimisele, head arupärijad, laiemalt, rääkides ka õnnetussurmadest), siis tulekahjus hukkunute arv on 2011. aastaga võrreldes praegu 15% väiksem. Liikluses hukkunute arv oli esimeses kvartalis küll suurem. Samas, viimase poolteise kuu jooksul on siin märkimisväärseid, loodetavasti positiivseid suundumusi, millest ma räägin hiljem. 2008. aastal registreeriti 132 liiklussurma. See oli viimase 50 aasta parim tulemus. 2009. aastal liiguti veelgi edasi – 100 liiklussurma (selline seis oli viimati olnud 1946. aastal). Viimase kolme aasta keskmine on umbes 100 liiklussurma. Aga on selge, et me peame edasi liikuma. Liiklusõnnetustes hukkunute arvu vähendamiseks, nagu me oleme siin mitu korda rääkinud, ei piisa pelgalt liiklusjärelvalvest, mis on üks komponent ja mis kuulub Siseministeeriumi valitsemisalasse. Loomulikult teeme omalt poolt kõik, et muuta liiklusjärelvalvet veelgi tõhusamaks kui seni. Me oleme astumas samme, millest ma kohe varsti räägin. Aga teised komponendid on niisama tähtsad. See puudutab nii liiklejaid, sõidukeid, liikluse seisu liikluskeskkonna mõttes kui ka liiklusreegleid. Loomulikult on tähtis, et kõigi nende viie komponendi puhul antaks oma panus, mis kokkuvõttes peaks liiklusohutust Eestis parandama ja liiklussurmasid vähendama, aga see ei toimu kiiresti. Liiklusjärelvalve on selles nimistus tõenäoliselt kõige kiirema mõjuga, kõige kiiremini tulemusi toov samm.

Nüüd teise ja kolmanda küsimuse juurde: "Milliseid konkreetseid analüüse ja kas üldse on selle olukorra selgitamiseks Teie valitsemisalal koostatud ja millised on nende tulemused? Milliseid samme on Siseministeerium ette võtmas, et olukorda stabiliseerida? Palume anda konkreetne ülevaade meetmetest iga arupärimises mainitud vägivaldse surma alaliigi lõikes (sh narkosurmad)!" Ma vastan nendele küsimustele koos. Proovin teha lühidalt, aga ammendavalt. Võtan läbi õnnetussurmade eri liigid.

Kõigepealt tapmised. 2011. aastal tehtud analüüs näitas, et tapmiste üldarvust 21% on sellised, mille puhul tapetu ja tapja olid või olid olnud lähisuhtes, ning 70% tapmiste ja

mõrvade ajend on suuremad olmetülid ja konfliktid või ühise joomingu käigus tekkinud tülid. Kui me räägime lähisuhetest, millega on seotud viiendik mõrvadest ja tapmistest, siis on väga oluline esmase reageerija tegevus. Esmane reageerija ja menetleja peavad mõistma probleemi olemust. See tähendab, et oluline on suurendada politseiametnike empaatiavõimet, eriti lähisuhtevägivalla ohvritega suhtlemisel. Selleks on vaja selgitada lähisuhtevägivalla ja lähisuhetes toimuva olemust nii kriminaalpolitseinikele, prokuröridele kui ka kõigile korraldajatele. Sellel teemal toimub mitmeid koolitusi. Aasta lõpuks koostatakse Politsei- ja Piirivalveametis ka tõsiste tagajärgedega lõppenud lähisuhtevägivalla juhtumite analüüs, mis hakkab olema õppematerjal korraldajatele, kes puutuvad lähisuhtevägivalla juhtumitega kokku. Selge on, et lähisuhtevägivalla vastu võitlemisel on oluline ennetav tegevus, mis tähendab nende konkreetsetele peredele tähelepanu pööramist. Ainult Siseministeeriumi ning Politsei- ja Piirivalveameti käed jäävad lühikeseks. Väga oluline on ka sotsiaalvaldkonna asutuste panus. Oleme alustanud läbirääkimisi Sotsiaalministeeriumiga. Politsei- ja Piirivalveamet on need läbirääkimised algatanud, et leida võimalusi, kuidas kaasata sotsiaalvaldkonna esindajaid sellesse teemasse. Samuti on politsei alustanud teavitustööd omavalitsuste tasandil, kaasates omavalitsuste ametnikke. Varemalt ei ole tehtud niivõrd süsteemset koostööd ega peetud läbirääkimisi teiste valdkondade esindajatega. On selge, et see teema kuulub mitme ministeeriumi valitsemisalas.

Liiklusjärelvalvest ma põgusalt juba rääkin. On selge, et meie prioriteet on õnnetussurmade, sh liiklussurmade vähendamine. See tähendab ka tuvastatud rikkumiste arvu analüüsi. 2011. aastal kasvas liiklusalaste väärteude väljaselgitamine 5%. Tuvastati päris suur hulk rikkumisi enam kui 2010. aastal, kaasa arvatud alkoholi mõju all toimepandud rikkumisi, samuti kiiruse ületamisi ja juhtimisõiguse tahtumise toimepandud rikkumisi. Kõige olulisem on rikkujad välja selgitada eelkõige raskete tagajärgedega liiklusõnnetuste ärahoidmiseks. Selleks püütakse koostöös Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi valitsemisalas jääva Maanteeametiga mõjutada liiklejate hoiakuid ja käitumist. Väga oluline,

ma arvan, liiklusjärelvalve muudatus tehti selle aasta aprillis. Siseministeerium ning Politsei- ja Piirivalveamet leppisid koostöös kokku konkreetsed sammud, millest kirjutab ka tänane meedia. Need sammud on väga lihtsasti kokkuvõetavad järgmiselt. Liiklusjärelvalve maht 2012. aastal kasvab. See on eeldanud muudatusi politsei tööprotsessides. Järelevalvesse suunatakse rohkem vahendeid. Samuti minnakse selle aasta lõpuks üle elektronilisele välimenetlusele. See tähendab aastas umbes 70 000 inimitundi kokkuhoidu, mida on võimalik samuti ära kasutada liiklusjärelvalves. Üle on vaadatud karistuspoliitika. Sellel aastal on koos prokuratuuriga, mis jääb Justiitsministeeriumi valitsemisalas, võetud suund konfiskeerimise tõhusamale rakendamisele. Me tahame seal saavutada selget edasiminekut. Eelmisel aastal konfiskeeriti roolijookikutelt Eestis ainult viis sõidukit, mis meid kindlasti ei rahulda. Seaduslikud võimalused selleks on suuremad. Küsimus on seaduse rakendamises, mida sellel aastal ka tõhusamalt tehakse. 2012. aastal värvatakse täiendavalt abipolitseinikke. Liiklusjärelvalvele spetsialiseerub rohkem politseiametnikke. Vaadatakse üle täiendavad menetlused, selleks et oleks tervikuna ühtne rakendus õigusrikkumiste puhul, mida panevad toime eelkõige need, kes ei kasuta turvavarustust, mille tagajärjeks võib väga tihti olla surm. See puudutab näiteks turvavöösid, jalgratturikiivreid, helkureid. Nagu ma olen siin mitmel korral öelnud, 2011. aastal ei kasutanud enamik hukkunud jalakäijatest turvavarustust ehk helkurit. Arvudes väljendades tähendab see, et 19-st hukkunud jalakäijast 16 helkurit ei kasutanud.

Narkomaania. See on väga selgelt mitut valitsemisala läbiv teema. On olemas nõudluse pool ja pakkumise pool. Aprillis moodustati uimastiennetuse valitsuskomisjon, mis on tänaseks aktiivselt tööle asunud. Selle valitsuskomisjoni põhieesmärk on koondada kõik jõud, kes Eestis juba tegelevad narkomaania vastu võitlemisega, kas siis ennetusega või narkootikumide pakkumise ja nõudluse vähendamisega. Neid ametkondi, asutusi ja vabakonna esindajaid, samuti omavalitsusi, on väga palju. Nende tegevust on vaja koordineerida kõrgemal tasemel ning seda tegevust senisest enam eesmärgipärastada. See tähendab loomulikult suuremat tähelepanu eelkõige ennetus-

poolele, sellele, kuidas vähendada uimastinõudlust ja sellest tekkivat kahju. Loomulikult ei pääse me üle ega ümber peaaegu 15 000 narkosõltlasest, kes Eestis on, ja kellega tuleb samuti pidevalt rehabilitatsiooni ja muude tegevuste abil tegelda. Ka siin on kavandatud mitmeid samme. Hiljuti käivitus Politsei- ja Piirivalveameti, Maksu- ja Tolliameti, Ravimiameti ning Tervise Arengu Instituudi koostöös uute sünteetiliste narkootikumide varajase hoiatuse süsteem, mis viib uuele tasemele ka infovahetuse turule jõudvate uute narkootiliste ainete kohta ja mille kaugem eesmärk on muu hulgas vähendada narkootikumide üledoosi. Nagu te teate, 85% narkootikumide üledoosidest Eestis on põhjustanud fentanüül, mis on väga tugevatoimeline sünteetiline narkootikum. On selge, et suunatud tegevused, vähendamaks fentanüüli osakaalu Eesti narkoturul, on olulise tähtsusega. Lõpetuseks võib öelda, et narkootikumide üledooside ja narkootikumide korduvtarbijate kohta on Politsei- ja Piirivalveametis valminud analüüs, milles on esimest korda analüüsitud nende isikute tausta. Selle analüüsi järeldus on väga lihtsalt öeldes see, et üsna suur hulk narkootikumide ületarvitajatest on madala enesehinnanguga, nad ei ole saanud väga palju haridust, nende sotsiaalne sidusus on nõrk ja on selge, et ennetustöö just nimelt selle sihtgrupi seas ei ole kerge. Tervise Arengu Instituut on aga astunud mitmeid samme ja kindlasti tuleb selle sihtgrupiga tööd jätkata. Eelkõige tuleb proovida vähendada lähedaste kannatusi. Kindlasti tuleb läbi mõelda, millised võimalused on selleks, et uute meditsiiniliste vahendite abil vähendada just nimelt narkootikumide üledoosidest tulenevaid surmasid.

Nüüd tulesurmadest. Ma arvan, et tulesurmade osas on ennetustöö toonud Eestis märkimisväärset edu. 2007. aastaga võrreldes on hukkunute arv vähenenud 164-st 73-ni. Teie mainitud 2011. aasta oli selles mõttest eriline, et siis toimus veebruaris üks suur tuleõnnetus. Sellest tulenevalt ei saa võrdlust 2012. aastaga võtta üksüheselt. Samas võib öelda, et mitte keegi ei ole ühelgi hetkel kaitstud säärase juhtumi eest, seda ka mitte sellel aastal.

Aseesimees Laine Randjärv

Hea minister! Mul on ettepanek: kuna teile aega kahjuks juurde anda ei saa, siis võib-olla

saate vastamata jäänud teemasid valgustada küsimustele vastates.

Ken-Marti Vaher

Kena. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume küsimuste juurde. Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Palju tänu põhjaliku ülevaate eest! Sa mainisid, et üks tõhusaimaid ennetusmeetmeid raskete liiklusõnnetuste ärahoidmisel on liiklusjärelvalve. Ma olen sinuga nõus selles mõttes, et liiklusjärelvalve on kiire ning teatud mõttes tõhus vahend raskete õnnetuste ärahoidmiseks. Aga mulle aeg-ajalt tundub, et see ei ole mitte kõige jätkusuutlikum, selles mõttes, et selle kasvatuslik efekt ei ole väga pikaajaline. Mul ongi küsimus: kas te olete arutanud teiste asutustega ja ministeeriumidega, milliseid meetmeid võtta, et see kasvatuslik mõju oleks pikem?

Ken-Marti Vaher

Aitäh küsimuse eest! Liiklusjärelvalve on teema, mis on otseselt Siseministeeriumi valitsemisalas, sest liiklusohutus on teatavasti Maanteeameti juhtida. Arutelud liikluse üle kestavad kogu aeg, selleks on loodud ka Vabariigi Valitsuse liikluskomisjon Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi juures. Meie pädevuses on liiklusjärelvalve ülevaatamine ja nende vahendite parem kasutus, mida me juba praegu liiklusjärelvalvesse suuname. Meie pingutused on eelkõige sellega seotud. Seda me oleme alates aprillist teinud ja nendest tegevustest on ka avalikkust hästi informeeritud. Mis puudutab pikemaajalise mõjuga meetmeid, siis loomulikult on liikluskomisjoni päevakorras iga kord erinevad liiklusohutusega seonduvad teemad. Selle aasta teisel poolel me tahame koostöös Maanteeametiga parandada nähtavust ja mitte ainult politsei nähtavust, mis seondub liiklusjärelvalvega, vaid eelkõige liiklejate enda nähtavust. See puudutab peamiselt kergliiklejaid, eelkõige jalakäijaid ja jalgrattureid. Eelmise aasta kõige tõsisem probleem oli just nimelt kergliiklejatega, aasta viimased kuud olid paljudele kergliiklejatele väga

traagilised. Nagu ma juba ütlesin, nad ei kasuta turvavarustust. Eestis on väga pimedad ööd, eriti talvekuudel. Traagiliselt lõppenud õnnetusi oli eelmisel aastal liiga palju. Me tahame muuta kergliiklejad sõidukijuhtidele sõna otseses mõttes nähtavaks. Selle jaoks on kavas mitmed sammud, näiteks massiline turvavarustuse jagamine nii jalgratturitele kui ka jalakäijatele. Loomulikult on oluline suurem teadlikkus, mille nimel töötatakse igapäevaselt.

Liiklusreeglitest rääkides tuleb öelda, et parlament andis alles hiljuti oma väga tugeva sisendi, kui liiklusseadust üle vaadati. Täiendavalt liikluskeskkonnaga seonduv puudutab eelkõige taristut ehk maanteede korrashoidu. Just talvel on Eesti mitmes paigas muresid teede korrashoiuga. Eelmisel aastal toimus näiteks Hiiumaal traagiline õnnetus, mis lõppes kolme inimese surmaga. Selle põhjus oli suure tõenäosusega just nimelt vajakajäämine tee korrashoius: ei suudetud lükata teed sellisel määral lahti, et oleks olnud tagatud liiklejate ohutus. Selle tõttu säärane traagiline juhtum toimuski. Aga see on ainult üks näide paljust. Siin on mitmeid küsimusi, mis puudutavad liikluskeskkonda tervikuna ja seonduvad rahaliste vahenditega. Üldiselt on liikluskomisjoni aruteludest välja tulnud, et endiselt on arenguruumi inimeste teadlikkuses. Inimestele pole selge, mis on ohutu ja mis ei ole. Kas või näiteks seesama lihtne nõue, et tuleb kasutada turvavarustust. Liiklusjärelvalves oleme sellel aastal muudatusi teinud. Palju rangemalt kui seni hakatakse karistama inimesi, kes ei kasuta turvavarustust nõuetekohaselt. Politsei on loobunud suures hulgas suuliste hoiatusmenetluste rakendamisest. Sellest on ka tänases meedias juttu. Seetõttu vabanevad järelvalveresursid suunatakse peamiselt nendesse kohtadesse, kus on võimalik ära hoida raskeid ehk surmaga lõppevaid liiklusõnnetusi. Kui te küsite, millised on praegu liikluses kõige suuremad probleemid, siis tegelikult on siin kaks poolt: esiteks, kergliiklejad ja nende nähtavus, ning teiseks, uljas sõidustiil, mis on lõppenud mitmete-mitmete surmadega. Paljudel juhtudel on just nooremapoolsed meesterahvad ennast surnuks sõitnud, hinnates valesti nii enda kui ka oma sõiduvahendi võimeid, samuti sõiduolusid. Need on põhilised probleemkohad, millest on ka räägitud. Oluline on kindlasti esmase juhiloa omanike koolitus, nende või-

malik järelkoolitus ja täienduskoolitus. Tähelepanu tuleb suunata just nimelt nendele, kes on värskelt juhiloa saanud ja kellel ei ole liikluses nii palju kogemusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Ma palun sul vastata ka neljandale ja viiendale küsimusele. Aga viiendale küsimusele panen ma väikese sutsaka veel otsa, kui võib. Ma olen mööda Eestit ringi sõites ning politseiametnike ja päästeametnikega kohtudes rääkinud nende viimasest palgalangusest, mis reaalselt ei olnud sugugi 8%. Nad ise on välja arvtanud, et kui arvestada ka lisatasude kadumist ja kõike muud, siis see langus oli umbes 15%. Mida sa siseministrina oskad öelda, millal neil üldse võiks tekkida lootus jõuda masueelsele tasemele? Ma kardan, et meie konkurentsivõime sellel turul hakkab tunduvalt vähenema.

Ken-Marti Vaher

Täna! Me jäime tulesurmade juurde. Kui me võrdleme 2011. aastaga, siis 2012. aasta 30. mai seisuga oli toimunud 15%-line vähenemine. Eelmise aasta esimese viie kuuga oli 40 hukkunut, praegu on 34. On täiesti selge, et suund on sellele, et tulesurmasid veelgi vähendada, samuti tuleb vähendada tulekahjude arvu. Me oleme selleks suurendanud ennetustööks mõeldud raha, see on eelmise aastaga võrreldes suurenenud 63% ehk 400 000 eurost 650 000 euroni, mis on märkimisväärne edasiminekuks. Mina usun järgitult sellesse, et tulesurmade ja tulekahjude ennetustöö on äärmiselt oluline. Samas, mingil hetkel jõuame sellisele nivoole – mingil kujul me Eestis juba olemegi seal –, et üldise ennetusega on kõik võimalik saavutatud. Siis tuleb liikuda edasi kitsalt, teatud sihtgruppide kaupa, proovides jõuda ka nendeni, kelleni üldise teavitustööga ei ole jõutud. Lisaks tuleb õnnetussurmade ennetustööd teha koostöös erasektoriga. Ütlen selle kohta mõne sõna. Eelmise aasta suvel kutsusin ma esimest korda erasektori esindajad ümarlaua ümber. Seda ei olnud vist kunagi varem tehtud. Eesmärk oli võtta appi kõik jõud meie pisikeses ühiskonnas, et ennetussõnumid

paremini inimesteni jõuaksid. Kohal olid alkoholi tootvate, müüvate ja importivate ettevõtete esindajad. Ka nemad kaasati ohutussõnumite levitamisse. Me oleme mitu korda kokku saanud, need kokkusaamised on juba regulaarsed. Eelmisel aastal osalesid ettevõtjad suvises veeohutuskampanias ja talvises tuleohutuskampanias, selleks et inimeste teadlikkust suurendada. Mõni nädalal tagasi jõudis Siseministeriumi eestvedamisel kõiki ametkondi ja erasektorit hõlmava kokkulepeni, mis puudutab ühtset ennetussõnumit, samuti ühtseid märgistusi kolmes valdkonnas: veesurmad, liiklussurmad ja alaealiste poolt alkohoolsete jookide tarbimine. Kõik need valdkonnad on seotud alkoholiga. Märgistuste ja sõnumite eesmärk on samuti see, et tekitada inimestes selge arusaam, et kui tarbitakse alkoholi, siis tuleb hoiduda liiklusest ega tohi vette minna. See märgistus on kokku lepitud, te näete seda peatselt, ma arvan, et juba praegugi väga mitmes Eesti jaemüügiketis, tootemärgistusena jne. Siin on koostöö erasektoriga väga tihe. Ma arvan, et see aitab märkimisväärselt kaasa selle sõnumi edastamisele, põhjuse ja tagajärje kokkusidumisele. Seda mitte ainult suvel, vaid kõikidel kuudel aastas.

Neljas küsimus: "Kas sellel aastal juhtunud tulesurmad on olnud ka nendes teeninduspiirkondades, omavalitsustes, kus olete planeerinud päästekomandode sulgemist? Kui jah, siis kas olete Päästeameti poolt koostatud sulgemiselset analüüsi üle vaatamas uue pilguga?" 2012. aastal on tulesurmasid leidnud aset kahes sellises omavalitsuses, mis on seotud päästekomandode ümberkorraldamisega. Veebruari alguses oli üks juhtum Leisi alevikus. Teine juhtum oli Kobilu külas, mis jääb Puhja komando väljasõidupiirkonda. Aga kordan üle, mis on päästekomandode ümberkorraldamise eesmärk. See on täisteenust pakkuvate, sh elupäästevõimekusega komandode arvu suurendamine. Selliste komandode arv suureneb 41-st 66-ni, st 25 päästekomandot saavad aastaringse elupäästevõimekuse ja täisteenuse pakkumise võimekuse. Me suurendame märkimisväärselt ka elanike hulka, kelle elukohas sellist päästeteenust saab osutada. See on pikaajaline lahendus, mis lihtsalt öeldes viib riskid ja ohud kokku võimalustega, mida riik pakub. Ma arvan, et need 72 päästekomandot paiknevad praegu Eestis palju läbimõeldumalt, kui

paiknesid komandod eelnevatel aastatel. See arvestab paremini seda, kuhu on inimesed elama asunud ning millised on päästesündmuste tekke kõige suuremad riskid.

Viies küsimus: "Milliseid meetmeid olete ette võtnud, et leevendada eelarvelisi pingeid nii Politsei- ja Piirivalveametis kui ka Päästeametis seoses kütusehindade kiire kasvuga? Kui palju Teie arvates eelarveliste vahendite puudulikkus on mõjutanud vägivaldsete surmade arvu järsku tõusu?" Nagu ma vastasin ka eespool, 2011. aastal oli tapmist ja mõrvade (eelkõige neid peeti arupärimises vägivallasurmade all silmas) suurim ajend olmetülid ja konfliktid, mis tekkisid paljuski ühise joomingu käigus. Olen ka siit puldist vastanud, et mis puudutab kütusehindasid, siis hoolimata kõigest kehtib väga selge põhimõte: väljakutsetele peab vastama ja avalik kord peab olema tagatud. Mitte ühelegi väljakutsele, mis vajab politsei operatiivset sekkumist, ei jää reageerimata. On selge, et politsei peab üha enam ja enam oma tegevust planeerima, tuleb üha pikema aja peale ja üha täpsemalt kavandada kõiki tegevusi, samuti raha, sisuliselt iga eurot. Vahendid tuleb suunata kohtadesse, kus riskid ja ohud on kõige suuremad. Eelarvelisi pingeid Politsei- ja Piirivalveametis ning Päästeametis seoses kütusehindadega on vähendatud erinevate sammudega. Näiteks oleme sellel aastal soetanud uusi sõidukeid. Nende soetamisel on üks oluline tingimus energia- ja kütusesäästlikkus. 2011. aastal sai politsei hanke korras 151 uut sõidukit, sellel aastal on kavas hankida veel 266 sõidukit. Uute sõidukite puhul on 95% ulatuses valitud kütuseks diislikütus, mis muutis kütusekulu ca 30% väiksemaks. Samuti viisime Eestis esmakordselt läbi suure kütusehanke. Oleme võtnud suuna riigiasutusteüleste suurte ühishangete korraldamisele. Samuti oleme Politsei- ja Piirivalveametis vähendanud amortiseerunud sõidukite arvu 150 võrra. Vähendamiskava alusel tekkiv rahaline kokkuvõtte on ca 180 000 eurot, millega täidame 2012. aasta kütusehindade tõusust tekkivat puudujääki. Oleme vähendanud ka erivarustuse soetamiseks mõeldud kulusid. Lisaks näeme ette võimaluse kompenseerida kütusekulude suurenemist selle abil, et teenuste osutamine aasta-aastalt väheneb. See on otseselt tingitud efektiivsest ennetustööst, mille eelar-

velist mahtu oleme 2012. aastal oluliselt suurenanud.

Sa küsisid ka palga kohta. Palgateema seondub rahaliste vahendite olemasoluga. 2012. aastal on Politsei- ja Piirivalveametile suunatud neli miljonit eurot, mis on märkimisväärne juurdekasv. Loodame, et 2013. aastal võimaldavad majanduskasv ja riigieelarvesse laekuvad tulud suunata lisavahendeid personalilukudesse inimeste motiveerimiseks. Järgmise aasta eelarve läbirääkimised käivad. Eks me kuuleme aasta teisel poolel, millised võimalused riigil järgmiseks aastaks on. Prognoos, mille alusel tehakse 2013. aasta eelarve, tuleb augusti lõpus. Kindlasti pean mina oluliseks personali motiveerimist ja seda, et inimesed teeksid oma tööd küll südamega, aga ka teadmises, et riik nende samme ja pingutusi hindab. Konkreetne palgakorraldus on Politsei- ja Piirivalveameti juhtkonna otsustuste küsimus. Aga sellel aastal on mitmed valdkonnad, näiteks kriminaalpolitsei, saanud märkimisväärse toe, selleks et inimesi motiveerida. Ma loodan, et järgmisel aastal see kõik jätkub.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun järgmine küsimus, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Rääkisid vägivaldsetest surmadest ja sellest, et suure osa mõrvadest põhjustab perevägivald. Oli vist selline jutt?

Ken-Marti Vaher

Perevägivald põhjustab väiksema osa. Ainult viiendiku mõrvadest ja tapmistest põhjustab pere- ehk lähisuhtevägivald.

Neeme Suur

Ma lõpetan oma küsimuse ära. Kas mul on veel 30 sekundit?

Aseesimees Laine Randjärv

Jah, palun!

Neeme Suur

Oli juttu empaatiavõimest. See pälvis lihtsalt mu tähelepanu. Kuidas on lood korrakaitsete liikumisvõimega? Just äsja selgitasid kütusekuluga seonduvat. Kas oleks äkki võimalik

kuulda ministri suust korralikku lubadust, et läbisõidupiirangud oluliselt vähenevad? Praegu on kõige kardinaalsem näide see, et päevas on läbisõidupiirang 50 kilomeetrit. Kas on võimalik anda korralik lubadus piirangute vähendamise kohta?

Ken-Marti Vaher

Läbisõidupiirang ei ole mingi asi iseeneses, mille üle oleks vaja palju arutleda ja millest rääkida. Ma kõigepealt täpsustan andmeid 2011. aasta kohta. Tapmistest 21% olid sellised, mille puhul asjaosalised olid või olid olnud lähisuhtes. 70% tapmistest ja mõrvade ajend oli suurem olmetüli või konflikt ning ühise joomingu käigus tekkinud tüli. See oli lihtsalt täpsustus. Aga lähisuhtevägivald on kindlasti tõsine küsimus. Juba seetõttu, et selle vähendamiseks suunatud pingutused ei anna kunagi üksüheselt kohest tulemit. Tegemist on inimeste privaatsfääriga. Inimeste privaatsfääri ja seal toimuvasse peavad riik ja ka omavalitsused suhtuma äärmise delikaatsusega. Me saame inimestele anda soovitusi ja neid suunata. Kindlasti tuleb eraldi tegelda kõige probleemsemate peredega, kelle koju on lähisuhtevägivald tõttu mitu korda politseid kutsutud. Sellesse töösse tuleb kaasata mitmeid partnereid, nagu ma olen kogu aeg väga tõsiselt rõhutanud (nt sotsiaalvaldkonna esindajad, omavalitsuste sotsiaaltöötajad), sest politseil ei ole võimalik seal üksinda väga palju saavutada. Lähisuhtevägivald on üks selliseid teemasid, kus n-ö kogukonnapõhisel politseikäsitlusel või korraaitsekäsitlusel on väga tähtis roll. See tähendab, et iga üksikjuhtum tuleb läbi analüüsida, sellele peab pöörama eraldi tähelepanu. Aga seda saab sisuliselt teha koos sellesama kogukonnaga ehk koos omavalitsusega, selle omavalitsuse vabakonna esindajatega, naabruskonna inimestega jne. Mis puudutab soovitusi kilometraaži kohta, siis siin on tegemist politseisisese töökorraldusega. Kindlasti ei takista need soovituselised väljakutsetele reageerimist. Võin küll kinnitada, et need läbisõidupiirangud ei ole mingid asjad iseeneses, pigem on nende eesmärk see, et tagada maksumaksja raha võimalikult efektiivne kasutamine, iga väljasõit peab olema läbi mõeldud. Operatiivtasandil on võimalik eristada väga erinevaid väljasõidu ajendeid ja põhjusi. On juhtumeid, kus inimestel oleks võimalik ise

kohapeal abi anda, näiteks võiksid seda teha naabruskonna inimesed või abipolitseinikud. Politsei peab loomulikult väga täpselt teadma, kust lähevad piirid ja millised on need väljakutsed, mille puhul ilma korrakaitsete sekku miseta hakkama ei saa. Kõigile sellistele väljakutsetele reageeritakse ja siin ei ole piiriks kindlasti mitte sinu viidatud kilometraaž.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Tänan selle ülevaate eest ning seisukohtade täpsustamise ja tutvustamise eest! Te rääkisite Leisi komando kadumisest ja seal piirkonnas toimunud õnnetusest. Me oleme teiega ennegi sel teemal mõtteid vahetanud. On olemas ka teistpidi näide: Tõrvas on küll komando olemas, aga kahjuks oli sel aastal seal traagiline tulesurm. Ma arvan, et järelduste tegemine nõuab eraldi analüüsi. Te oma ülevaates mainisite Siseministeeriumi tegevusi, aga rääkisite, et käed jäävad lühikeseks ehk turvalisuspoliitika töös tuleb tõhustada koostööd sotsiaalpartneritega. Kuidas on lood ennetustööga, meediakampaaniatega, tööga, mida tehakse haridusasutustes õpetajate ja koolilaste hulgas? Kas tehtu on piisav või jätab midagi soovida?

Ken-Marti Vaher

Tänan! Ennetustööd ei ole kunagi piisavalt. Võib-olla mõni märkus. Kõigepealt Tõrva komando kohta. Tõrva komando saab sel aastal just nimelt ümberkorraldustest tulenevalt tugevust juurde ehk valves olevate meeste arv kasvab seal märkimisväärselt, ka päästekomandosse kuuluvate meeste arv suureneb. Nii et siin on ainult rõõmusõnumid. Mis puudutab väidet, et käed jäävad lühikeseks, siis seda ma kasutasin ainult siis, kui rääkisin politsei sekumise piiridest lähisuhtevägivalla juhtumite puhul. Nagu ma ütlesin, tegemist on väga delikaatse teemaga. Ilma sotsiaalpartneriteta, ilma sotsiaalekspertideta ega sotsiaaltöötajateta ei ole võimalik siin edukas olla. Sellele on kõik pingutused suunatud. Politsei kaasab praegu sotsiaalpartnereid süsteemselt aruteludesse. Selle aasta jooksul selgitatakse välja probleemsemad paikkonnad. Ma arvan, et kindlasti

oleks vaja selgeks teha ka probleemsemad leibkonnad. Näiteks need, kust on tulnud väga suur hulk väljakutseid, mis viitab tõenäoliselt sügavamale lähisuhtevägivalla probleemile, mis on võib-olla aastaid kestnud. Võib öelda sedagi, et siseturvalisuse valdkonnas on mitmeid teemasid, kus Siseministeerium ja meie valitsemisala asutused ei saa olla üksinda edukad, vaid me saame edu saavutada ainult koostöös teistega. Me kavatsame väga tihedalt seda koostööd üles ehitada. Ma toon teile näiteid. Liiklussurmade vähendamisel on äärmiselt oluline koostöö Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga, kelle alluvuses on Maanteeamet, kes vastutab Eestis liiklusohutuse eest. Narkomaaniaga võitlemiseks loodi 5. aprillil uimastiennetuse valitsuskomisjon. Selline komisjon kõige kõrgemal poliitilisel tasemel loodi esimest korda. Uimastiennetuse valitsuskomisjoni töösse on kaasatud neli poliitilise vastutusega ministrit: siseminister, justiitsminister, sotsiaalminister ja haridusminister.

Te küsisite väga õigesti haridusvaldkonna kohta. Oluline on, et koolides ja õppeprogrammides teadvustataks narkomaaniaprobleemi võimalikult varakult. Me oleme võtnud ühe laua taha kokku sisuliselt kõik Eesti eksperdid, kes narkomaaniaprobleemiga tegelevad. Me oleme välja valinud kolm põhilist liini. Esiteks, tegelemine uimastisõltlastega ehk nende isikutega, kes on juba n-ö nõela otsas. Siin on väga tõsine vedav roll Sotsiaalministeeriumil. Teiseks, uimastiennetus ehk uimastinõudluse vähendamine. Siin on väga tõsine vedav roll Sotsiaalministeeriumil ning Haridus- ja Teadusministeeriumil. Siseministeerium üritab oma ennetusprogrammidega siin kaasa aidata. Kolmandaks, uimastite pakkumise vähendamine. Selge vedav roll on siin Siseministeeriumi valitsemisala asutustel, eelkõige kriminaalpolitseil, Keskkriminaalpolitseil ja prefektuuride narkotalitustel. Neid näiteid on veel ja veel, ka seoses muude õnnetussurmadega. Me tahame selliseid n-ö multidistsiplinaarseid teemasid käsitleda just nimelt nõnda, et mõtestada selgelt kõikide ressursside kasutust, mida ühe või teise probleemi lahendamiseks riigis kasutatakse, ja mitte ainult riigis, vaid ka omavalitsustes, vabakondades ja erasektoris. Ehk me tahame tuua ühe laua taha kõik, kes on ühel või teisel, kas kaudsemal või otsesemal

kujul seotud sellele probleemile lahenduse otsimisega, ja olla selle võrra efektiivsemad. See on ainuvõimalik sellises pisikeses riigis, kus raha on alati puudu. Eelkõige puudutab see just teie mainitud ennetustööd. Seda ei ole kunagi küll. Siseministeerium on omalt poolt eri valdkondades ennetusprojektidele mõeldud raha suurendanud. Ma juba mainisin päästevaldkonda, mis on 2012. aastal saanud 61% lisavahendeid, ka politseivaldkonnas on sellel aastal toimunud priske ennetusraha suuremine. Me jätkame seda kindlasti järgmistel aastatel, sest mina usun väga tõsiselt ennetusse suunatud pingutuste tulemuslikkusesse. See muidugi ei tähenda, et tagajärgede likvideerimisse ei pea investeerima. Aga pigem on seis olnud Eestis selline, et tagajärgede likvideerimisse on investeeritud esimesena, sest sellela ei saa, nüüd aga tajutakse üha enam ja enam, et selleks, et saavutada pikaajalisi mõjusid, peab investeerima ka ennetusse. Ennetusse investeeritud raha mõju ei näe me kohe, vaid võib-olla kolme, aga võib-olla viie aasta pärast. Kuid positiivne on see, et üha enam tajutakse seda vajadust ja mõeldakse kaugemas perspektiivis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Teie vastusest edasi minnes on hea jätkata juttu kaasamisest, kõikvõimalike inimeste kaasamisest n-ö väljastpoolt struktuure. Olin mõni nädal tagasi riigieelarve kontrolli erikomisjoni istungi raames Narvas. Seal on väga suur probleem sellega, et korrakaitstes on täitmata päris palju ametikohti, kas 18 või midagi sellist. Narvas öeldi, et tegelikult on olemas inimesed, kes võiksid abipolitseinikuna töötada, ja seal ollakse valmis sellesse panustama. Aga seal on üks selge probleem – keelenõuete täitmine. Ka abipolitseinikel on vaja täita keelenõudeid tasemel C1, mis näeb ette, et inimene peab mõistma pikki ja keerukaid tekste, tabama ka varjatud tähendust jne. Ma pelgan, et ka kõik siin saalis olivad ei mõista teksti varjatud tähendust. Äkki on see üks praktiline lahendus, mida võiks rakendada, selleks et neid inimesi kaasata. Nii et küsimus: kas see on teema, millega võiks tegeleda?

Ken-Marti Vaher

Täna küsimuse eest! Ka abipolitseinikud on ametiisikud, kui nad täidavad oma teenistuskohustusi. Ma pean oluliseks, et ametiisikud, kellel on puutumus inimeste põhiõiguste riivega, mõistaksid eesti keelt. Teistmoodi ei ole see mõeldav. Kui tänaval jagab käske inimene, kes ei mõista eesti keelt, siis võib ta sellega tekitada märkimisväärse kahju kogukonnale ja tervele riigile. Ma ei näe küll võimalust kuidagi leevendada korrakaitsete eesti keele oskuse nõudeid. Abipolitseinikud on aga korrakaitsejad. Teatavasti on nad juba mõnda aega saanud täita Eestis ülesandeid ka iseseisva pädevusega. See tähendab, et abipolitseinik ei pea füüsiliselt avalikku korda kaitsma ainult koos politseiametnikuga, seda on tal võimalik nüüd teha ka iseseisvalt, politseiametniku suulise korralduse alusel. Ma ei näe küll võimalust nendest nõuetest taganeda. Ouline on see, et me suudaksime anda abipolitseinikele õpetust ja koolitust, et nad neid nõudeid täidaksid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Kõigepealt suur tänu tõesti väga sisuliste ja põhjalike vastuste eest! Küsimus on mul Tallinna–Tartu maanteele paigaldatud kiiruskaamerate kohta. Kas on olemas mingisugune analüüs õnnetuste arvu kohta enne ja pärast kiiruskaamerate paigaldamist? See võib olla ka lühivastus. Kui see analüüs olemas on, siis kui palju on õnnetuste arv vähenenud? Või on seal maanteel sageli sõitvad autojuhid lihtsalt asjaga ära harjunud, nad on jätnud meelde, kus need kaamerad on, ja õnnetuste arv on ikkagi endine? Kui selline analüüs on olemas, siis mida see näitab?

Ken-Marti Vaher

Täna! Mul ei ole praegu sellist analüüsi kaasas. Aga laekunud informatsiooni põhjal võin öelda, et kiiruskaamerad on ikkagi ennetusliku mõjuga. Need on paigutatud just nimelt sellistesse kohtadesse, kus on suurem oht, et võib tekkida surmaga lõppev liiklusõnnetus. Jään teile täna konkreetsed arvud võlgu, kuid võin esitada need kirjalikult. Mina küll arvan,

et kiiruskaamerate mõju on tugev. Hoolimata laialt levinud müüdist, et kiiruskaamerad paigaldati Eestisse trahvide kogumiseks, ei ole see nii. Neid ei paigaldatud trahvide kogumiseks, vaid selleks, et vähendada suuremates liiklussõlmedes ja maanteedel ohtu, et inimesed hindavad oma võimeid üle ega arvesta küllalt liikluskeskkonna, ilma ega sõiduoludega. Mina olen küll seda meelt, et kiiruskaamerad on ennast igati õigustanud ja nende paigaldamist tuleks jätkata. Seda teeb Maanteeamet, kes allub Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumile, aga loomulikult on siin väga tihe koostöö ametkondade vahel, näiteks Maanteeameti ja politsei vahel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ministrile rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse läbirääkimisi pidada? Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Lugupeetud minister! Head kolleegid! Ma tahan siiralt tänada siseministrit nende vastuste eest! Härra siseminister, kas võib korra teie tähelepanu saada? Ma tahan teid tunnustada, mida opositsioon suhteliselt harva teeb. Praegu, kui meie riik on pidanud kõvasti kokku hoidma, on, nagu öeldakse, tühjast sidrunist ikka veel võimalik mahla välja pigistada. See eeldab väga tõsist tööd kogu haldusalas.

Aga ma julgen lisada mõne mõtte, tulenevalt sellest, et Eesti sisejulgeolekus ei ole praegu mingisugust suuremat, ressursimahukat investeeringut ette näha. Need mõtted väljendavad seda, millest ma mööda Eestit sõites ning politseijaoskondades või päästekomandodes inimestega rääkides olen aru saanud.

Üks tõesti oluline asi, mis on pannud ette teatud piiri vägivallakuritegude arvu vähendamisele, on see, et juba aastaid on lähisuhtevägivallaga seotud raskete kuritegude arv püsinud teatud tasemel. Siseminister tõi välja, et lähisuhtevägivall on väga delikaatne küsimus. Tõesti, inimese privaatruumi tungimine peretülide lahendamisel on alati väga tõsine kaalutuskoht. Aga kui vaadata mõningaid sündmusi, mida on viimase aasta jooksul seoses lähisuhtevägivallaga meedias kajastatud, siis oleme tihtipeale näinud, et tegemist on ühtede ja samade perekondadega, kust politsei on ka

varem väljakutseid saanud. Siin mängib rolli see, mida oma küsimuses puudutas kolleeg Neeme Suur, nimelt, kui palju kilomeetreid on politseil võimalik päeva jooksul läbi sõita. See ei ole ainult taktikaline küsimus, kui see toob sisejulgeolekustrateegias kaasa tugevaid tagasilööke. Kui sinu vastutusallas on neli-viis valda, aga päevalimiit on 50 kilomeetrit, mis on praegu Eesti maakohtades reaalne, siis sa ei suuda teenindada ka riskigrupi kuuluvaid inimesi või perekondi, hoolimata sellest, et nii oleks olnud võimalik ära hoida poole aasta või aasta pärast toime pandavat rasket kuritegu.

Kindlasti ei saa perevägivalla puhul pidada teisejärguliseks ka seadusandlikku poolt. Me oleme jõudnud sellise tammi taha, kus selleks, et saavutada uus kvalitatiivne tase lähisuhtevägivalla ohjeldamisel, on vaja tunduvalt parandada seadusi. Justiitsminister on õiguskomisjonis ja ka siinsamas puldis käinud välja lubaduse, et sellega hakatakse lähiajal tegelema. Ma ootan Siseministeriumi panust sellesse, mis puudutab politseinike, üldse sisekaitseorganite, laiemalt võttes ka prokuröride õigusi peresuhtevägivalla sündmuste ärahoidmisel. Näiteks võiks mõelda kohtueelse lähenemiskeelu kohaldamisele, mis on olemas paljudes Euroopa riikides. Eestis on tihtipeale probleem see, et kodunt ei viida ära mitte see, kes vägivallatseb, vaid see, kes on vägivalla ohver.

Ma palun kolm minutit juurde!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit juurde.

Andres Anvelt

Seetõttu ma ootan, et Siseministerium panustaks sinna töomesilaste tasemelt kuni seadusandluseni välja, kuna ainult Justiitsministeriumi õigusloome ei pruugi olla piisav.

Mis puudutab narkosurmasid, siis ma jäängi siit puldist rääkima, et ma mõistan sotsiaalpoole olulisust narkosurmade vähendamisel ja ennetustöö tähtsust, kuid me ei tohi unustada tänavadiilerlusega võitlemist. Siin ei aita ei Keskkriminaalpolitsei ega võib-olla isegi prefektuuride kriminaalpolitseiosakonnad. Ma ütlen veel kord, et see ei ole puhas taktikaline küsimus, see on natuke laiem teema. See tähendab, et ka patrullid tänavatel tegelevad diileritega. Statistika näitab tagurpidi arengut. Ma isiklikult puutusin siinsamas Riigikogu hoone

lähedal pargis kokku sellega, et patrullidel pole lihtsalt võimalik reageerida, kui käib narkootikumide, nagu öeldakse, manustamine või müük päise päeva ajal.

Mis puudutab tulesurmasid, siis tõesti on kahju, et nendes piirkondades, kus on komandod kaotatud, on selle aasta jooksul tulnud ette tulesurmi. Oli väga suur lootus – Päästeameti analüüs näitas seda –, et nendes piirkondades on tehtud piisavalt ennetustööd või on seal olemas küllaldaselt vabatahtlikke. Kahjuks ei ole vabatahtlikke Eestis tekkinud sellisel määral, et me võiksime komandosid julgelt kinni panna. Üks asi peaks asendama teist. Praegu pole aga seda asendust tulnud.

Lõpetuseks räägin motivatsioonist. Kui mööda Eestit ringi sõita ja spetsialistidele otsa vaadata, siis on näha väsimust, tüdimust, lootuse kaotamist. Miks? Sest aastaid on möödunud sellest ajast, kui nad püksirihma pingutasid, kuna kogu riigil oli raske. Tegelikult tähendas nende palga 8%-line langus, nagu ma oma küsimuses ministrile ka ütlesin, reaalselt 15%-list vähenemist, kohati vähenes palk isegi rohkem. Aastad on mööda läinud ja sisuliselt pole midagi muutunud, kui välja arvata see, et tööd on juurde tulnud. See on riigi julgeoleku seisukohast strateegiline küsimus. Me oleme sellise olukorra ühe korra juba läbi elanud, seda 1990. aastatel. Meil on kolm valikut. Esiteks, leida need vahendid riigieelarvest millegi muu arvel. Teiseks, vähendada korrakaitsejõudusid, kuigi siin ollakse ausalt öeldes juba piiri peal. Kolmandaks, me võime leppida sellega, et me hakkame varsti taas olema näiteks korrupsiooni tunnustajaks. Seda ma muidugi ei taha uskuda, aga need stsenaariumid on meil 1990. aastatel läbi elatud.

Ma soovin igal juhul ministrile selles raskes töös siiralt jõudu! Ma loodan, et see olukord, mis praegu ei ole läinud paranemise teed, leiab lähitulevikus murrangulise joone ja minister suudab seista ka sisejulgeoleku valdkonna veel parema rahastamise eest. Aitäh teile!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Rohkem kõnesoove ei ole. Kas minister soovib lõppsõna? Ei soovi. Lõpetame läbirääkimised. Ka viies päevakorrapunkt on ammendatud.

6. Vaba mikrofon

Aseesimees Laine Randjärv

Nüüd, head kolleegid, on peale haamrilööki võimalik registreeruda esinemiseks vabas mikrofonis. Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tahan rääkida paar sõna rahvaloenduse tulemustest. Sissejuhatuseks niipalju, et ega meie sellist igapäevast rütmi küsitluste või loenduste tulemused suurt ei häiri. Aga kui me vaatame rahvaloenduse tulemusi, siis panevad need arvud meid muretsema küll.

Tulen tagasi nende küsimuste juurde, mida me arutasime juba siis, kui rahvaloendus peale hakkas. Me kahtlesime, kas me ikka saame teada tegeliku rahvaarvu, nende inimeste arvu, kes siin Eesti riigis elavad. Mind isiklikult häirib seniajani üks küsimus, mille üks inimene mulle esitas. Ta seletas, et ta on suurema osa ajast Soomes, töötab seal, aga vabadel hetkedel tuleb ta Eestimaale oma pere juurde. Te malt küsiti loenduse ajal, kas ta on suurema osa oma vabast ajast Eestis. Loomulikult vastab iga ema ja isa sellele jaatavalt. Seetõttu loetigi ta Eesti püsielanikuks. Kuid kui palju on neid, kes tegelikult Eestis ei ela, aga on rahvaloenduse andmete põhjal ikkagi Eesti riigi elanikud?

Meie tulemusi võrreldakse Läti ja Leedu tulemustega. Meid on nüüd 76 000 inimese võrra ehk 5,5% vähem. Me võrdleme ennast Läti ja Leeduga, kus elanike vähenemine on olnud tunduvalt suurem: Leedus 14% ja Lätis 13%. Ma arvan, et neid protsente ei tohi ega saagi võrrelda. Tuleb lähtuda sellest, millised olid küsimused. Sõltuvalt sellest, kas need olid sarnased või erinevad, saame ka erineva tulemuse.

Ka see, et meid on 76 000 inimese võrra vähem, ei tohi meid rahulikuks jätta. Meie valitsuserakonnad on kandnud ühte erakordselt eredat pärga, nad on nimetanud vanemahüvitist rahvastiku suurendamise toetuseks. Me teame kõik, et see ei ole kaugeltki selline meede, mis paneks sünnitama. See võluvits ei ole töötanud, nagu me loenduse tulemustest oleme näinud. Peaksime tulema tagasi selle juurde, et me ei tohiks kompenseerida vanemale saamata jäänud töötasu, kõiki neid hüvesid, vaid me

peaksime väärtustama lapsi ja laste sündi. See-
ga peaks tulevikus mõtlema uuesti selle peale,
et vanemahüvitis oleks iga lapse puhul tasa-
kaalustatud.

Anvar Samost ja Kalle Muuli arutlesid ühes
raadiosaates selle üle, et 76 000 elanikku on
umbes niisama palju, kui on inimesi Pärnus ja
Haapsalus kokku. Nad manasid vaimusilma
ette pildi, et Pärnu ja Haapsalu võiksid olla
inimestest tühjad. See on tegelikult väga kole
vaatepilt.

Mina toon välja arvud Kagu-Eesti kohta.
Võrumaal elas 2011. aasta seisuga üle 36 000
inimese, Põlva maakonnas üle 30 000, Valga
maakonnas üle 33 000. Arvestades, et kümne
aasta jooksul on Eesti rahvastik vähenenud
76 000 elaniku võrra, siis võime kujutleda,
nagu kõik Võrumaa ja Põlvamaa inimesed
oleksid oma kodupaigast lahkunud ja seda
oleks teinud ka osa inimesi Valgamaalt.

Kui me küsime, mis on rahvastiku vähe-
nemise põhjused, siis selleks on muidugi vähe-
ne loomulik iive ja ka väljaränne. Aga välja-
ränne on seotud ikkagi tööpuudusega ja töö-
kohtade väikese arvuga. Täna tegi rahandusko-
misjonis ülevaate Eesti Töötukassa juhatuse

esimees Meelis Paavel. Ta ütles, et registreeri-
tud töötuse määr on jätkuvalt kõige kõrgem
Ida-Virumaal, Valgamaal, Võrumaal ja Põlva-
maal. Kui me sellele mõtleme, siis võime ku-
jutleda, et kümne aasta pärast ei ole tühi mitte
ainult Võru-, Valga- ja Põlvamaa, vaid ka suur
osa Tartumaast. Riigil on probleeme ja teema-
sid, millega tegelda. Kui kõik nii jätkub, siis
ma ei usu, et aastate pärast saavad Kagu-Eesti
või ka Tallinna inimesed rahulikult magada,
kui nad teavad, et Eesti piirialad on elanikest
tühjad. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, kas on veel kõnesoove? Kõ-
nesoove rohkem ei ole. Head kolleegid, tänane
istung on lõppenud. Kena õhtu jätku!

Istungi lõpp kell 17.16.

Istungi kestus 2 tundi ja 16 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 5. juuni 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Kodakondsuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (164 SE) teise lugemise jätkamine

2. Perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (214 SE) teine lugemine

3. Välismaalaste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (212 SE) teine lugemine

4. Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (210 SE) esimene lugemine

5. Erakonnaseaduse täiendamise seaduse eelnõu (216 SE) esimene lugemine

6. Karistusseadustiku täiendamise seaduse eelnõu (209 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 17. töönädala teisipäevast istungit. Head ametikaaslased! Kas soovite anda üle eelnõusid ja arupärimisi? Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Lugupeetud proua eesistuja! Head kolleegid! Mul on au anda seitsme Keskerakonna fraktsiooni liikme nimel üle arupärimine peaminister Andrus Ansipile, see puudutab rahvaloenduse tulemusi. Ma ei hakka siin pikalt selgitama, miks me pärast nendega tutvumist murelikud oleme. Me anname endale aru, et mõned tehnilised küsimused on veel vastuseta, aga ilmselt sügiseks, millal on aeg arupärimisele vastata, on selgus olemas. Nii et loodetavasti me saame vastuse ka tehnilistele küsimustele. Näiteks meid huvitab see, et rahvaarv on kahanenud 22 000 võrra seoses inimeste väljarändega ning 32 000 võrra seetõttu, et meil on negatiivne iive. Aga kuna kokku on

rahvaarv kahanenud 76 000 võrra, siis jääb selgusetuks, kuhu on jäänud veel 22 000 Eesti elanikku. Peamine küsimus on aga muidugi see, millised meetmed on Vabariigi Valitsusel plaanis rakendada selleks, et pidurdada Eesti maakondade elanikest tühjaks valgumist. Annan arupärimise üle ja jääme vastuseid ootama. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Austatud kolleegid, ma saan aru, et hommikune kokkusaamisrõõm on muidugi suur, aga ehk saab natuke vaiksemalt? Palun, Arto Aas!

Arto Aas

Austatud Riigikogu! Majanduskomisjon algatab elektroonilise side seaduse § 90 täiendamise seaduse eelnõu, mille kõige olulisem eesmärk on aidata neid 75 000 peret ja ligi 120 000 inimest, kes vaatavad televiisorit vabalevi kaudu. Eelnõu kõige tähtsam lause ütleb, et vaba juurdepääsuga televisiooniteenuse osutajal on õigus nõuda kaabelviteenust osutatavalt sideettevõtjalt tasu teleprogrammide taasedastamise eest. Meie eesmärk on lahendada aastaid kestnud vaidlus eratelekanalite ja kaabelvioperaatorite vahel, seada need õiguslikud suhted paika ja aidata nõnda inimesi, kelleni kaabellevi ei ulatu või kes ei saa eri põhjustel moodsamaid tehnoloogilisi vahendeid kasutada. Loodame, et Riigikogu toetab meie algatust ja me saame juba järgmisel nädalal läbi viia esimese lugemise. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Seoses Riigikogu koosseisu hiljutise muutumisega teeb keskkonnakomisjon ettepaneku võtta vastu uus Riigikogu otsus Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus nõukogu liikme ta-

gasikutsumise ja uue liikme nimetamise kohta. Selle eelnõu annangi ma praegu juhatajale üle.

Aseesimees Laine Randjärv

Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kaks eelnõu. Juhatus otsustab nende menetlusse võtmise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele. Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ka ühe arupärimise. Kui see vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seaduses sätestatud, edastab Riigikogu esimees selle adressaadile viivitamatult.

Nüüd annan edasi teated. Kolmapäeval, 6. juunil osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: kaitseminister Urmas Reinsalu peaministri ülesannetes, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ja rahandusminister Jürgen Ligi.

Riigikogu juhatus on menetlusse võtnud Vabariigi Valitsuse s.a 4. juunil algatatud maksumuudatuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu ning määranud selle juhtivkomisjoniks rahanduskomisjoni.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise peaminister Andrus Ansi-pile.

Eile moodustasid Riigikogu liikmed Eesti-Aafrika parlamendirühma.

Ja nüüd, head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks on registreerunud 80 rahvasaadikut, puudub 21.

Nüüd palun täpsustame päevakorda. Täna neljanda päevakorrapunkti juures, milleks on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud õppetööstuste ja õppelaenu seaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 210 esimene lugemine, teeb algatajate nimel ettekande Riigikogu liige Jaak Allik.

1. Kodakondsuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (164 SE) teise lugemise jätkamine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme tänaste päevakorrapunktide juurde. Esimene punkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud kodakondsuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 164 teise lugemise jätkamine. Ma palun

ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Andrei Korobeiniku!

Andrei Korobeinik

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ka täna ma räägin teile seaduseelnõust 164, mille algataja on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. 29. mail katkes selle eelnõu teine lugemine algataja initsiatiivil. Ühe päeva jooksul sai esitada uusi muudatusettepanekuid. Neid laekus viis tükki ja juba järgmisel päeval ehk siis 31. mail arutas põhiseaduskomisjon neid ettepanekuid oma istungil.

Kõige tähtsam osa muudatustest puudutab riigi kaalutlusõigust. Esiteks, riigilt võeti õigus kaalutleda, kas tagastada kodakondsus isikule, kellele anti ekslikult Eesti kodakondsus ja siis võeti see ära. Kaalutlusõigus jääb hoopis sellele isikule: ta saab otsustada, kas ta soovib Eesti kodanikuks saada või mitte. Kaalutlusõigus jääb riigile vaid juhtudel, kui kodakondsust ei saa tagasi anda mõjuvatel põhjustel, näiteks siis, kui valitsusasutusele olid esitatud võltsitud dokumendid või kui isik ei täida Eesti seadusi. Sellisel juhul jääb ametnike otsustada, kas avalik huvi kaalub üles isikule kodakondsuse andmise või mitte.

Lisaks toetas komisjon ettepanekut täiendada kompenseeritavate riigilõivude nimekirja. Koos kodakondsuse tagasiandmisega saab isik tagasi riigilõivu, mille ta on vahepeal maksnud näiteks elamisloa taotluse läbivaatamise eest või välismaalase passi väljaandmise eest.

Komisjoni toetust ei leidnud Keskerakonna fraktsiooni muudatusettepanek, mille järgi ei peaks sünniga saadud teise riigi kodakondsusest ilmtingimata loobuma isik, kes on saanud Eesti kodakondsuse sünniga. Arutelu käigus jõuti järeldusele, et topeltkodakondsusega seonduv temaatika on oluline, kuid seda ei pea lahendama selle eelnõu raames.

Põhiseaduskomisjoni konsensuslik ettepanek oli saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda 4. juuniks ja teine lugemine lõpetada. Juhul kui teine lugemine lõpetatakse, siis võiks määrata kolmanda lugemise 12. juuniks. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, austatud eesistuja! Hea ettekandja! Ma ise olin selle arutelu juures, aga mul on siiski üks asi arusaamatu, äkki aitate mind sellest välja. Mis hetkest me loeme inimese kodanikuks: kas sellest hetkest, millal talle esimest korda anti kodakondsus, või sellest hetkest, kui me anname talle uuesti passi?

Andrei Korobeinik

Täna küsimuse eest! Ma olen nii aru saanud, et kui inimesele antakse kodakondsus, siis ta saab riigi kodanikuks.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, Yana Toom, teine küsimus!

Yana Toom

Ma palun vabandust, aga te ei vastanud mu küsimusele. Mina sain kodakondsuse aastal 1995. Kontrolli käigus tuvastati, et ma sain selle ametniku vea tõttu, ja kodakondsus võeti minult ära. Nüüd mulle öeldakse, et võta Eesti kodakondsus tagasi. Kas ma olen Eesti riigi silmis kodanik alates aastast 1995 või alates aastast 2012? Ja kui ma olen seda alates aastast 2012, mis saab siis minu lastest, kes on sündinud enne seda?

Andrei Korobeinik

Ma täna küsimuse eest! Konkreetselt teie kohta ma ei oska vastata, aga selle seaduse kontekstis saab inimene kodakondsuse tagasi selle tagastamise päeval ehk siis mitte tagantjärele. See on nii sätestatud sellepärast, nagu ma aru sain, et vastasel juhul võib isikul probleeme tekkida. Vahepeal ta oli teise riigi kodanik ja võis näiteks selle teise riigi passiga sõlmida lepinguid, mis niisuguse lähenemise korral oleksid õigustühised.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Ma jätkan eelmise küsimuse teemal. Te ei vastanud, mis saab lastest. Ma küsingi: mis saab lastest? Kas nad on Eesti Vabariigi kodanikud, kuna on sündinud pärast seda, kui nende ema sai kodakondsuse, või nad on kodakondsuseta lapsed?

Andrei Korobeinik

Täna küsimuse eest! Kui keegi saab kodakondsuse kõnealusel põhjusel tagasi, siis need lapsed jäävad Eesti kodanikuks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas ettekandjale on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Avame läbirääkimised. Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud juhataja! Ma alustuseks vastan Yana Toomi küsimusele. Andreil oli sisuliselt õigus, aga selguse huvides lisan, et inimene loetakse uuesti kodanikuks sõltuvalt sellest, mis alusel ta esialgne kodakondsus oli välja antud. Kui inimene oli kodanik algusest ehk sünnist peale, siis pärast selle seaduse jõustumist loetakse ta sünniga kodakondsuse saanuks. Ja teine variant, keda see puudutab, on abiellunud – need on siis sellest hetkest, kui nad abiellusid. Naturalisatsiooni korras kodakondsuse saanuid see seadus ei puuduta, neid ei puuduta selle seaduse jõustumise päev. Nemad on kodanikud sellest päevast, kui tekkis alus kodakondsuse saamiseks.

Kui läbirääkimiste juurde minna, siis üldiselt on algatajad eelnõu menetluse käigus sündinud kompromisstekstiga rahul. Ma ei kavatsenudki täna kõnet pidada, aga kuna ma eelmisel korral olin küllalt kriitiline osa punktide suhtes, siis stenogrammi seisukohalt pean ma oma vahepealset meelemuutust selgitama.

Kui eelnõu oli siin saalis esimest korda teisel lugemisel, juhtisin ma tähelepanu kahele põhilisele aspektile. Esimene puudutas Politsei- ja Piirivalveameti kaalutusõigust, millest ka Andrei rääkis. Esialgses tekstis eelmisel korral oli põhimõtteliselt Politsei- ja Piirivalveameti pädevuses otsustada, mis alustel kas antakse või ei anta kodakondsus. Seda me põhimõtteliselt õigeks ei pidanud, kuna kodakondsuse seadus on konstitutsiooniline seadus ja nii olulise asja tingimusi, nagu on kodakondsuse andmine, ei tohi meie arvates lasta otsustada täitevvõimu allasutuse ametnikel. Nüüd on sellega korras ja kaalutusõigus on tehtud vastupidiseks. Üldiselt Politsei- ja Piirivalveamet loeb kõik need inimesed kodanikeks, välja arvatud juhud, kui esinevad teatud välistavad asjaolud, mis on seaduses ka kirja pandud. Kaalutusõigus tuleb mängu, kui on

vaja otsustada, kas mingid välistavad asjaolud esinevad või ei esine.

Teine punkt puudutas kulude hüvitamist. Põhimõtteliselt räägiti sellest, et riigivastutuse seaduse alusel on inimesel niikuinii võimalik need kohustuslikud riigilõivukulud tagasi saada. Me aga ei pidanud seda piisavaks, kuna üldiselt inimesed ei tea sellisest asjast nagu riigivastutuse seadus. Nüüd on ka kulude hüvitamise punkt seaduses kirjas.

Üks meie muudatusettepanekuid puudutas valeandmete esitamise intentsiooni ehk siis seda, kas inimene on neid teadvalt esitanud või mitte. Selles küsimuses me päris kokkuleppele ei jõudnud, aga teatud kompromissteksti saime kokku kirjutatud ja loodame, et lõppkokkuvõttes Politsei- ja Piirivalveamet lähtub konkreetsetel juhtudel inimese huvidest ja et meie muudatusettepaneku teksti puudumine sealt otseselt ei tekita ühelegi isikule kahju.

Mis puutub Keskerakonna muudatusettepanekutesse, siis Keskerakonna esindaja Yana Toom juhtis tähelepanu väga olulisele probleemile, mis puudutab topeltkodakondsust. Kuna meil on kahte liiki kodakondsust – sünniga ja muul moel saadud –, siis võib tekkida teatud probleem, et ühtedelt on võimalik kodakondsust ära võtta, teistelt aga mingil juhul mitte. Komisjoni seisukoht on, et praeguse eelnõu raames seda probleemi lahendada ei ole võimalik. Kui me hakkaksime seda lahendama, siis läheks selle seaduse vastuvõtmiseks veel vähemasti pool aastat ja ma arvan, et need 100 pluss 30 inimest, kes on praegu kas juba kodakondsuseta või võivad sellest ilma jääda, ei kannata seda pooleaastast ootamist. Nii et see tuleks lahendada eraldi.

Seega kokkuvõttes oleme rahul selle tekstiga, mis on praegu siin laual, ja pooldame selle seadusena vastuvõtmist juba järgmisel nädalal. Täna komisjoni tehtud töö eest ja komisjoni ametnikke meie abistamise eest selles töös!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Lugupeetud proua eesistuja! Head kolleegid! Mul on hea meel, et lõpuks see seaduseelnõu siia jõudis. Ainult kuus kuud on möödunud sellest ajast, kui ma saatsin esimese

kirja minister Vaherile ja sain vastuse, et kõik on õiguspärase – nii peabki olema. Tore, et terve mõistus on siiski võitnud! Aga siin on kaks nüanssi, millele ma tahan juhtida teie tähelepanu, ja eriti teie tähelepanu, austatud põhiseaduskomisjoni liikmed, kuna teil on võimalus seda regulatsiooni paremaks muuta.

Esiteks, kolleeg Ossinovski see lähenemine on täiesti vale, et me üritame üht probleemi lahendada oma parandusettepanekuga. Me üritasime parandusettepanekuga probleemi mitte tekitada, sest praegu kehtiva kodakondsuse seaduse § 28 ütleb väga selgelt, et sünnijärgselt Eesti kodanikult ei saa tema tahtmise vastaselt teise riigi kodakondsust ära võtta. See on seadusega keelatud. Me teeme ettepaneku muuta sedasama seadust nii, et see sätestaks, et kui inimeselt on riigi vea tõttu ära võetud sünniga omandatud kodakondsus, siis ta peab loobuma teise riigi kodakondsusest. See on probleem, mille me praegu tekitame selle muudatusettepanekuga. Mul ei ole midagi selle vastu, et algatada diskussioon selle üle, kas on lubatud või ei ole lubatud Eesti riigis topeltkodakondsus, aga seda ei tohi otsustada möödaminnes. See peab olema poliitiline otsus ja me peame endale aru andma, mida me teeme. Mitte nii, et me nagu kogemata võtame vastu mingisuguse parandusettepaneku ja siis oleme fakti ees, et ongi üks avatud. See on üks asi.

Teine probleem puudutab seda, millest ma rääkisin härra Korobeinikuga ja millest mu oponent ilmselt aru ei saanud. Vaadake, tänases seaduseelnõus on kirjas, et inimene loetakse Eesti Vabariigi kodanikuks selle alusel, mille alusel ta on kunagi kodakondsuse saanud, ja sellest hetkest, millal ta avaldas selleks soovi. Mina olin sünnijärgselt Eesti kodanik, aga mingil ajal jäin ma ametniku vea tõttu Eesti passist ilma. Sel vahepealsel perioodil sündisid mul lapsed ja need lapsed ei ole nagu sünnijärgi Eesti riigi kodanikud, kuna nende sünni ajal ei olnud mina kodanik. See on probleem võib-olla kahe, kolme, nelja või viie inimese jaoks, aga see on probleem ning ma kutsun teid üles, head põhiseaduskomisjoni liikmed, pidage seda palun meeles, kui te hakkate seda eelnõu kolmandaks lugemiseks ette valmistama! Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole, sulgen läbirääkimised.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Muudatusettepanek nr 1 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku arvestada seda sisuliselt. Muudatusettepanek nr 2 Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, arvestada osaliselt. Muudatusettepanek nr 3 põhiseaduskomisjonilt, juhtivkomisjon teeb ettepaneku arvestada seda täielikult. Muudatusettepanek nr 4 Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, arvestada sisuliselt. Muudatusettepanek nr 5 põhiseaduskomisjonilt, juhtivkomisjon – arvestada täielikult.

Muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

2. Perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (214 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Teine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu 214 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Lugupeetud eesistuja ja head kolleegid! Õiguskomisjon arutas seda eelnõu teiseks lugemiseks 28. mail. Istungist võtsid osa kõik komisjoni liikmed, Neeme Suure asendusliikmena oli kohal Jaak Allik. Külalistena olid istungile kutsutud Justiitsministeeriumi eraõiguse talituse juhataja Indrek Niklus, sama talituse nõunik Andra Olm ning justiitsministri nõunik Madis Timpson.

Nendele, kes ei mäleta, tuletan meelde, et eelnõu sisu on perekonnaseaduse muutmine, millega eestkostjate aruandekohustus tehakse pisut vähem bürokraatlikuks. Ei kaotata ära kontrolli kõigi kulutuste üle, aga eestkostjad ei pea enam igapäevaste toiduostuviitungite tasemel esitama aruandeid jooksvate väljaminekute kohta.

Selle seaduseelnõu muutmiseks tehti kaks muudatusettepanekut. Neist esimese tegi Riigikogu liige Jaak Allik. Tema muudatusettepanek oli, et eestkostetava lähisugulastel on

õigus nende aruannetega tutvuda ning nõuda kulutusi tõendavate dokumentide esitamist kohtule. Jaak Alliku mure oli kantud konkreetsest näitest Narva linnas, kus eestkostjaks olemine ei ole väidetavalt kantud mitte ainult eestkostetava huvidest, vaid on muutunud natukene nagu äritegevuseks või, ütleme, kuidagi massiliseks tegevuseks, nii et ühel eestkostjal võib olla 30 eestkostetavat. Jaagul oli tuua ka konkreetseid näiteid selle kohta, et eestkostetava huvid ei olnud piisavalt arvesse võetud. Komisjon arutas seda muudatusettepanekut tõsiselt, pikalt ja sisuliselt ning nagu öeldud, Jaak oli ise ka kohal. Me jõudsime siiski järeldusele, et see konkreetne näide Narva linnast ei pruugi peegeldada olukorda kogu Eesti Vabariigis, pigem on probleem just seal ja see probleem on vaja kuidagi lahendada.

Üldiselt jäi komisjonis kõlama mõte, et lähisugulased, kes on loobunud eestkostjaks olemisest, võiksid ka natuke silma peal hoida. Kui neil aga on mure südames, võiksid nad taotleda ise eestkostjaks saamist ja hoida raha kasutamise sel moel kontrolli all. Nii oleksid eestkostetava huvid kaitstud.

Kogu seaduseelnõu mõte on, et nii eestkostetavate kui eestkostjate huvid oleks kaitstud, et eestkostjad ei oleks asjatult koormatud mingite kviitungite kogumisega. Sellele esimesele Jaak Alliku tehtud muudatusettepanekule komisjon toetust ei avaldanud. Aga nagu öeldud, arutelu oli sisuline ja probleemi olemasolu selles konkreetses omavalitsuses me tunnistasime.

Teine muudatusettepanek oli õiguskomisjoni enda tehtud. See oli perekonnaseaduse § 214 kohta, mis praeguse redaktsiooni kohaselt annab vanematele hooldusõiguse. Vanema hooldusõigus loetakse lõike 1 kohaselt kuuluvaks lapsevanematele ühiselt või lõike 3 kohaselt ühele vanemale. Lapsevanemad võivad kahe aasta jooksul alates käesoleva seaduse jõustumisest esitada perekonnaseisuametnikule isiklikult ühise avalduse ühise hooldusõiguse lõpetamiseks ja vanema hooldusõiguse andmiseks ühele vanemale või hooldusõiguse andmiseks vanematele ühiselt. Selle suhteliselt keerulise lause puhul tuleks tegelikult keskenduda sõnadele "kahe aasta jooksul". Õiguskomisjon tegi ettepaneku pikendada seda aega kolme aastani. Seega see seadus, mis on hakanud kehtima 1. jaanuaril 2011, kehtiks kahe

aasta asemel kolm aastat – see on nn ülemineruperiood, mille jooksul vanemad saavad selliseid samme ette võtta. See muudatusettepanek hääletati läbi, seda arvestati täielikult ja toetus oli üksmeelne.

Komisjon otsustas oma hääletuse tulemusel saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda tänaseks – see oli konsensuslik otsus – ja teha ettepanek teine lugemine lõpetada. Viimase poolt oli 8 komisjoni liiget, vastu 0 ja erapooletuid 1. Juhul kui teine lugemine lõpetatakse, teeb komisjon ettepaneku saata eelnõu kolmandale lugemisele 13. juunil. See oli konsensuslik otsus. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Teile on mitu küsimust. Palun, Taavi Rõivas!

Taavi Rõivas

Aitäh! Austatud ettekandja! Kui ma tahan oma tütrele tema tuleviku kindlustamiseks vahendeid koguda ja ma ei soovi mitte ainult arveldusarvele raha kanda, vaid soetada talle mida iganes – aktsiaid, võlakirju, võib-olla ka kinnisvara –, siis selleks, et seda teha, pean ma minema kas kohtusse või linnaosavalitsusse. Igal juhul mul teovõime selles osas justkui puudub. Samas on üsna kindlasti teada, et mitte keegi ei hooli minu tütre tulevikust rohkem kui mina ja muidugi ka tütre ema. Selles mõttes mulle tundub, et see on perekonnaseaduses täiesti kohatu piirang ja mind huvitab, kas te seda arutasite, et vanemad, kes soovivad oma lastele tuleviku tarbeks vahendeid koguda, ei peaks nende tehingute tegemiseks minema kelleltki luba küsima.

Valdo Randpere

Aitäh, hea pinginaaber! Väga hea ja sisukas küsimus! Komisjon sellel teise lugemise istungil seda ei arutanud, aga esimese lugemise istungil oli see teema üleval. Ma ise võtsin selle küsimuse üles. Olen samamoodi mures nagu sina – lastevanemate võimalus oma laste varaga tehinguid teha on tänapäeval minu meelest natukene liiga piiratud või, ütleme nii, täiesti tasakaalust väljas. Istungil osalenud Justiitsministeeriumi esindajad mõnsid, et tõenäoliselt probleem eksisteerib. Justiitsministeerium arutab seda natuke laiemas skaalas ja

loodab sügisel esitada Riigikogule eelnõu, mis neid punkte käsitleb.

Sama asi puudutab tegelikult nii lapsevanema kui ka eestkostja suhteliselt loogiliselt paika pandud õigusi ja kohustusi varaga seoses. Seal on üks selline tänapäeva kontekstis naljakas punkt, mille puhul tekib mõte, et seadusandjal ei maksaks kõike liiga detailselt reguleerida. Nimelt: sa ei tohi oma lapse varaga midagi teha, välja arvatud juhul, kui sa soovid lapsele soetada Euroopa Liidu riikide võlakirju. Seda võib teha, kuna neid peetakse riskivabaks. Alates selle seaduse kehtima hakkamisest me teame ise, kui riskivabaks me eri riikide võlakirju tänapäeval peame. See puudutab tegelikult ka õigusloome praktikat, viidates sellele, et meil ei tuleks väga laskuda spetsiifikasse, detailidesse. Parem on luua õigusnorme, mis on kaunis lahtised ja mille eluiga võib pikem olla. Aga aitäh hea küsimuse eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Minu küsimus võib-olla ei ole kuigi hea, aga see probleem on üleval küll. Me komisjonis arutasime seda nn hulgieestkostet üsna põhjalikult ja vähemalt kaks Riigikogu liiget kinnitasid, et see on probleem. Vähemalt mina ei saanud aru, et me oleks sellele lahenduse leidnud. Täitevvõim ajas minu arust täielikku udu ja Jaak Alliku ettepanek, mis võib-olla oleks midagi muutnud, lükati ka tagasi. Kas sina said aru, kas sellele probleemile plaanitakse lahendust ja kui plaanitakse, siis millist?

Valdo Randpere

Aitäh, Kalle! Küsimus oli sul väga hea, kuigi ma alguses ei leidnud sind saalist üles, ei osanud sealt tagant otsidagi. Nüüd, kus meil on sinuga otse silmside, on lihtsam vastata. Tegelikult on nii, et ei komisjonil ega Justiitsministeeriumi esindajatel ei ole mingit head ühest lahendust pakkuda. Tegemist on ühest küljest ühe konkreetse omavalitsusega, teisest küljest arutasime kõiki neid kontrollivorme sihiga vähendada kontrollikoormust ja vähendada kviitungite kogumise koormust. See ettepanek, mille Jaak tegi, oleks arvestamise kor-

ral teinud kogu selle muudatuse olematuks, mis meil eestkostjate ja eestkostetavate elu lihtsamaks muutmiseks kavas on. Samal ajal jäi kõlama mõte – see võiks ehk lahendus olla –, et eestkostetavate lähisugulased hakkavad ise eestkostjateks, kui neil süda olukorra pärast valutab. See lubati asjaomases seletuskirjas pikalt lahti kirjutada, kuidas see võiks käia, aga komisjoni liikmete nõue oli, et ka lihtsad inimesed saaksid aru, mida nad tegema peavad, kui probleemi näevad. Aga me ei tahtnud toetada seda ettepanekut, et uuesti läheks piimaostukviitungite kogumiseks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Eelnõus on kirjas, et aruandes märgitakse keskmine summa, kui palju igas kuus igapäevaseks ülalpidamiseks kulub. Kas on olemas ka mingid näpunäited, kuidas seda keskmist arvutatakse? Mis kuluartiklid ülalpidamiskulude rehkendamisel arvesse võetakse ja kui tihti neid võidakse muuta? Ehk peaks siin mingi volitusnormi näiteks ministrile või valitsusele andma?

Valdo Randpere

Aitäh! Ühest küljest hea küsimus, teisest küljest muidugi elementaarne matemaatika. Kui sa võtad aasta keskmise, jagad aastakulud 12-ga, siis saad kuu keskmise. Samas on ka seletuskirjas viidatud probleemile, et eestkostetavad on väga erinevad – nende kulutused ja vajadused on nii erinevad, et kindlat keskmist summat nimetada on võimatu. Kõik sõltub sellest, mis on konkreetse inimese probleem, miks tal on üldse eestkostja, miks ta on eestkostetav. Aga põhimõtteliselt on seadusandja eesmärk mitte koormata kohut kviitungitega, mis kajastavad kulutusi igapäevaseks tarbimiseks. Samas see ei tähenda, et aruandlus jääks olemata. Kui on ikkagi mingi suurem väljaminek, näiteks uus tool või mingi spetsiaalne abivahend, siis neid kviitungeid tuleb kindlasti säilitada, et väljaminekuid tõendada. Ma ei tea, kas sa said vastuse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Praegu me räägime põhiliselt kellelegi määratud raha väärkasutamise juhtumitest. Kas te komisjonis arutasite sellega seoses natuke laiemalt teemat, et väga paljudes Eesti peredes, kus mõlemad vanemad on töötud, kipub juhtuma niimoodi, et siis hakkab hästi palju lapsi sündima ja lastetoetustega sisuliselt pere elabki ära. Eriti iseloomulik on see teatud maapiirkondadele. Nende vanemate kvaliteet võib-olla ei ole alati kõige parem. Kas te arutasite komisjonis laiemalt kellelegi määratud toetuste väärkasutamist? Eelkõige pean ma silmas lastetoetusi, sest vanemad ju teatud mõttes oma lapsi esindavad.

Valdo Randpere

Komisjon seda teemat otseselt ei arutanud, kuna see ei haaku selle seaduseelnõuga kuidagi. Iseenesest aga õige küsimus ja mul on hea meel, et sa selle pärast südant valutad. Aga see ei kuulu selle eelnõu raamistikku. See on vahest nende diskussioonide teema, kui kõneks on lastetoetused, kuidas neid maksta ja kuidas neid distribueerida nii, et need tõesti lasteni jõuaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud ettekandja! Me täiendame nüüd perekonnaseadust järgmise lausega: "Igapäevaseks ülalpidamiseks tehtud kulutuste kohta näidatakse aruandes ära igas kuus keskmiselt kuluva summa suurus ja neid tõendavaid dokumente ei lisata." Palun ütle nüüd Riigikogu stenogrammi kirja panekuks selgelt: kas need dokumendid peavad eestkostjal olemas olema või mitte? Kas ta peab neid säilitama, et ta kohtu nõudel oleks valmis neid esitama?

Valdo Randpere

Aitäh, Jaak! Me arutasime komisjonis ka, et põhimõtteliselt see seadusmuudatus ei tähenda seda, et kviitungeid ei pea olemas olema. Kindlasti need kulutused peavad olema kusagil dokumenteeritud ja kviitungid alles. Kui kelleski tekib kahtlus, et seda raha kuritarvitatakse, siis saab kulutusi tõendada. Aga tõenduseks ei pea olema ainult kviitungid, võib olla ka

mingi selgitus – mis iganes, nagu ütleb ka seaduseelnõu seletuskiri. Asja teeb komplitseerituks ju ka see, et kui eestkostetav elab eestkostjaga ühes peres ja ostetakse sinna perre süüa, siis ega sa ei pane piimapudelitele silti peale, et see on eestkostetavale ja see ülejäänud pereliikmetele. Seadusmuudatuse mõte ongi seda keerukust vähendada. Aga põhimõtteliselt ei tähenda see mitte mingil juhul seda, et kontroll kaob ära.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas, teine küsimus!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austet ettekandja! Ma olen üdini veendunud, et me ajame õiget asja, aga kui me kirjutame seadusesse sisse, et aruandes tuleb märkida igas kuus keskmiselt kuluv summa, siis kuu keskmine on matemaatiline termin ja tekib küsimus, mitme kuu keskmine see peab olema. Kas sa jagad mu arusaama, et siin on veel mõtlemisainet?

Valdo Randpere

Põhimõtteliselt ma saan aru, et need aruanded esitatakse kord aastas. Seega käib jutt 12 kuu keskmisest ja 12-ga jagamisest. Aga seda küsimust me komisjonis ei arutanud. Ma ei oska tõesti öelda, kuidas seda igapäevasel detailinivool lahendada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, austatud juhataja! Hea ettekandja! Kõigepealt tunnustus selle eest, et see eelnõu täna suures saalis on! Aga siin on paljude küsimuste põhjal selge, et asjad aetakse segamini – räägitakse väga erinevatel teemadel alates lastetoetustest ja lõpetades väärtpaberite ostmisega. Ent probleem tekkis sellest, et inimesed – emad ja isad ning muud pereliikmed –, kes täiskasvanud eestkostetavaid hooldavad, on olnud väga alandavas seisus. Nad on pidanud kohtule esitamiseks igasuguseid kviitungeid koguma. Eestkostjaid on erinevaid – on pereliikmed, on võõrad ja on omavalitsused – ning kahtlemata kontroll peab olema. Ent kas õiguskomisjon arutas ka seda, et täna üks seadus saab küll enam-vähem korda selles mõttes,

et pereliikmed enam näiteks toidukulude kviitungeid kohtule esitama ei pea, aga toimetulekut puudutava seaduse järgi loetakse nad pereliikmeteks ja kohus lubab eestkostetava pensionist kuni poole korteri üürikulukuks kasutada. Ega ei tulnud jutuks, et on veel teinegi probleemne seadus?

Valdo Randpere

Aitäh, Helmen, hea küsimuse eest! Iseenesest sa aitasid selle küsimusega juba natukene vastata nendele küsimustele, mis siin saalis enne esitati, ja niimoodi võtsid selle asja ilusasti kokku. Aga sinu küsimuse teise poole teemat kahjuks komisjon üldse ei puudutanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem küsimusi ettekandjale ei ole. Suur tänu, Valdo Randpere! Me avame läbirääkimised. Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Täna arutusel olev perekonnaseaduse muutmise seadus, mis vabastab eestkostjad vajadusest esitada kohtule koos iga-aastase aruandega ka igapäevaseks ülalpidamiseks tehtud kulutusi tõendavad ostudokumendid ehk teisisõnu piima, leiva ja muude selliste kaupade ostutšekid, on igati mõistlik. Annab vaid imestada, kuidas jõudsid meie eelkäijad seda seadust vastu võttes ideeni, et majapidamises, kus üldjuhul elavad eestkostetav ja eestkostja koos, on võimalik säärast tarbimiseristust üldse sisse viia ning iga päev ostutšekke sorteerida ning koguda. Kuna seadus oli loomulikult tehtud Justiitsministeeriumis, siis näitab see, et ka seal ei istu jumalad, vaid ikkagi inimesed, kel võib reaalse eluga teinekord üpris vähe kokkupuuteid olla.

Paraku kannatab sama puuduse all ka täna arutatav tekstimuudatus, mis on sobiv küll kirjeldatud üldjuhu puhul, aga võib erijuhtudel avada laia tee kuritarvitusteks. Erijuhu all pean ma silmas kohtu- ja sotsiaaltöö praktikat näiteks Narvas, kus on mindud seda teed, et tekkinud on linna sotsiaalametiga seotud professionaalsed eestkostjad, kellel on eestkostetavaid lausa kümnete kaupa. Kui need inimesed loevad meie muudetud seadusest lauset, et igapäevaseks ülalpidamiseks tehtud kulutusi tõendavaid tšেকে ei ole vaja esitada, saavad nad

loomulikult üheselt aru, et neid polegi vaja omada ega koguda, mis aga tähendab, et eristamiseks, millisele hoolealusele on mida ja kas üldse midagi ostad, puudub kontrollijal, kelleks endiselt jääb kohus, isegi teoreetiline võimalus.

Arutelul õiguskomisjonis väitsid nii Justiitsministeeriumi kui ka õiguskomisjoni töötajad, et dokumendid peavad siiski olema olemas. Ütlen ausalt, et mina seda seaduse uuest tekstist igapäevakulutuste kohta küll välja ei loe – kui neid esitama ei pea, milleks neid siis alles hoida? Ja seepärast esitasin ka ettekandjale küsimuse, millele vastus on nüüd vähemasti stenogrammis fikseeritud.

Miks on Narvas sellisele süsteemile üle mindud? Kuidas see funktsioneerib ning kuidas seda kontrollitakse? Kui positiivselt mõelda, on see üsna müstiline, ja ma tunnistan, et vaatamata nelja kuu pikkusele kirjavahetusele Ida-Viru Maakohtuga ma mingitki arusaadavat vastust sellele ei saanud. Juhtum, millega mina kokku puutusin, nägi praktikas välja nii, et eestkostetava emalt võeti linna sotsiaalmeti taotlusel kümneminutilise kohtuistungil asja vähimalgi määral arutamata, dokumente kontrollimiseks isegi vastu võtmata ning advokaadi ja meditsiinieksperdi arvamusega arvestamata eestkosteõigus ära ning määrati see nii ema kui tütre jaoks tundmatule inimesele. Too inimene hakkas saama eestkostetava pensioni ning andis selle osaliseks kasutamiseks emale 10-eurose päevalimiidiga deebetkaardi – seejuures, muide, iga kuu uue ja muidugi uue PIN-koodiga. Pärast minu sekkumist vestles kohtu esimees oma kantslele töötajaga ja selgitas talle, et Riigikogu liikmel pole mingit õigust kohtu toimikuga tutvuda. Kohtunik süüdistas eestkostjat selles, et ta pole täitnud oma ülesandeid, kuna on pannud oma kohustuse täitmise kolmandale isikule ehk teiste sõnadega andnud raha emale, kes elab lapsega iga päev koos. Minu korduva küsimuse peale, kuidas kohus sel juhul kontrollib eestkostjat, kellel on igapäevaselt hooldatavaid eestkostetavaid mitukümmend, jättis kohus lihtsalt vastamata ja soovitas selle küsimusega pöörduda sotsiaalmeti poole.

Kogu seda lugu kajastas novembris ka ETV saade "Pealtnägija" ning selle tulemusena paigutati kõnealune eestkostetav hooldekodusse, kuhu nüüd kantakse ka tema pension. Aga

kindlasti ei ole see ainuke selline juhtum. Minu poole on pöördunud inimesed, kurtes, et neile ei anta tutvumiseks eestkostja aruandeid kohtule. Nad on seda palunud, et nad võiksid veenduda, kas aruannetes kirjapandud ostud on nende lähisugulase ni jõudnud või mitte. Kohus kirjutas mulle, et ta ei näe mingit seaduslikku alust, millele tuginedes lähisugulased saaksid aruandeid üle kontrollida.

Mina ei näe mingitki võimalust, et kohtu töötajate tehtav kontroll saaks kuritarvitusi avastada. Ja miks sugulased ei võiks soovi korral vaadata, mida konkreetne eestkostja aruandes kirja pannud on? Sellest lähtudes ma esitasin oma muudatusettepaneku, mille kohaselt lisataks seadusesse lause, et eestkostetava lähisugulastel on õigus nende aruannetega tutvuda ning nõuda kulutusi tõendavate dokumentide esitamist kohtule. Loomulikult aktualiseeruks see säte vaid juhul, kui eestkostjaks ei ole lähisugulane, vaid võõras inimene, kellele oleks see vähemalt märguandeks, et kuludokumente tuleks siiski säilitada.

Justiitsministeerium oli selle vastu, põhjendades, et lähisugulane on ebamäärane mõiste, et aruannete sugulastele näitamine on vastuolus isikuandmete kaitse seadusega ja et kahtluse korral võib ka praegu iga inimene pöörduda hagita avaldusega kohtu poole, kes peab eestkostja tegevust kontrollima. Kuid mille alusel kohus kontrollib, kui dokumente ei ole? Ja miks isik, kellel on eestkostja tegevuse suhtes kahtlusi, ei võiks enne kohtu poole pöördumist aruandega tutvuda ja leida oma kahtlusele kinnitust või näha, et sel pole alust?

Aseesimees Laine Randjärv

Kas soovite aega juurde?

Jaak Allik

Jah, 30 sekundit palun juurde! Rääkida eestkostetava puhul andmekaitsest nende lähisugulaste eest on lihtsalt silmakirjalik. Soovitus pöörduda sama kohtuniku poole, kes tolle eestkostja ise pehmelt öeldes arusaamatutel asjaoludel on määranud, ja teda pimesi uskuda tundub aga lausa küünilisena. Seletuskirjas toodud põhjendus, et lähisugulase mõiste on ebamäärane ja lähisugulastel võivad olla vastandlikud huvid, pole selles kontekstis asjakohane, sest minu esitatud ettepanekutest ei tulene lähisugulastele muid õigusi kui õigus tut-

vuda eestkostja kuluaruandega kohtule ning kahtluste püsimise korral nõuda dokumentide esitamist mitte endale, vaid kohtule.

Seepärast, lugupeetud kolleegid, palun teid minu muudatusettepanekut toetada! Nagu te mõistate, pole see mitte parteiline ega poliitiline hääletus, vaid lihtsalt liigutus, mis teeks ehk ühe võimaliku kuritarvituse raskemaks ning ühe korruptsioonikanali pisut kitsamaks. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Muudatusettepanek nr 1 Riigikogu liikmelt Jaak Allikult, juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Me hääletame selle muudatusettepaneku läbi. Valmistume hääletamiseks.

Head kolleegid, panen hääletusele eelnõu 214 esimese muudatusettepaneku, mille on teinud Riigikogu liige Jaak Allik. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Muudatusettepaneku poolt hääletas 35 rahvasaadikut, vastu 43, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepanek nr 2, mille on teinud õiguskomisjon. Juhtivkomisjon teeb ettepaneku arvestada seda täielikult.

Head kolleegid, juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

3. Välismaalaste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (212 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane kolmas päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 212 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Andres Herkeli!

Andres Herkel

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Selle seadusmuudatuse eesmärk on ära hoida Eestis väljaantavate elamislubade väärkasutus. Seaduseelnõu on algatanud Vabariigi Valitsus ja see oli meil esimesel lugemisel 9. mail. Siis esitati siseministrile hulgaliselt küsimusi, samuti sellele eelnenud esimese lugemise arutelul põhiseaduskomisjonis. Küsimused puudutasid elamislubade väljaandmise aluste muutmist, elamislubade kehtivusaega, palganõude suurust ja paljusid muid teemasid. Nähtavasti on eelnõu kohta tekkinud küsimused ammendavad vastused saanud – muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 23. maiks põhiseaduskomisjonile ühtegi ettepanekut Riigikogu liikmetelt ei laekunud. Komisjon oli eelnevalt otsustanud pöörduda meil tegutsenud välismaalastele tähtjaliste elamislubade andmisega seotud asjaolude väljaselgitamise uurimiskomisjoni poole, et kuulda nende arvamust ja ettepanekuid selle eelnõu kohta. Komisjonile laekus hulk arvamusavaldusi Teenusmajanduse Kojalt ja Finance Estonialt. Kõiki neid küsimusi arutas põhiseaduskomisjon 29. mail. Arutelul viibisid ka Ruth Annus, Siseministeeriumi migratsiooni- ja piirivalvepoliitika osakonna juhataja, ja Tairi Tonkson, sama osakonna nõunik.

Ma annan kõigepealt ülevaate nendest seisukohtadest, mida uurimiskomisjon meile vahendas. Nad ei näinud eelnõus sisulisi puudusi ning avaldasid sellele toetust, küll aga tõstasid kaks probleemi. Esimene oli see, et tuleks käsitleda töö- ja õpperände problemaatikat Eestis tervikuna, mitte ainult elamislubade väärkasutuste vähendamise eesmärki silmas pidades. Teiseks tõstatasid nad küsimuse, kas muudatusi vajaks ka riikliku järelevalve osa seaduses, mille kohta muudatusi eelnõus ei ole.

Põhiseaduskomisjon asus seisukohale, et kahtlemata on rändeküsimusi vaja käsitleda laiemalt kui selles eelnõus, aga oleks vaja kiiresti jõustada väärkasutust ärahoidvad seadusmuudatused. Siseministeeriumi esindajad kinnitasid ka, et rändeprobleemide ja välismaalaste seadusega seotud töö käib ning laiapõhjalisema eelnõu koostamine on Vabariigi Valitsuse tööplaanis 2013. aasta neljandaks kvartaliks. Mis puutub järelevalvesse, siis selles osas me ei leidnud vajadust eelnõus midagi

muuta, küll aga juhin tähelepanu sellele, et eelnõu annab Politsei- ja Piirivalveametile võimaluse teha eelkontrolli põhjal hinnangulisi otsuseid. Järelkontrolli osas on Siseministerium juba samme astunud ja astub tõenäoliselt veel, kuna on tekkinud vajadus kontrollida, kas mõne Eestisse asunud ettevõtja, elamisloa saanu tegevus vastab elamisloa tingimustele.

Nüüd mõne sõnaga Teenusmajanduse Koja ja Finance Estonia ettepanekutest. Need lähivad seaduseelnõu algsest eesmärgist üsna kaugemale ja väljuvad seega väärkasutamise ennetamise ja tõkestamise problemaatikast. Näiteks on välja käidud ettepanek siduda elamisloa omamine lahti Eestis elamisest. Tegemist on kindlasti väga põhimõttelist laadi küsimusega.

Komisjon otsustas omalt poolt mitte ühtegi muudatusettepanekut algatada. Kuna elamisloa bade problemaatika on aga teravalt üleval olnud, siis jäi komisjonis kõlama seisukoht, et me pöördume parlamentaarse kontrolli raames selle teema juurde ilmselt tuleva aasta esimesel poolel tagasi, et saada ülevaade seaduse rakendamisest, selle toimimisest, samuti Siseministeriumi edasistest plaanidest ja asjast huvitatud organisatsioonide seisukohtadest. Põhiseaduskomisjoni liige Mart Nutt käis välja ettepaneku, et põhiseaduskomisjoni liikmed või esindaja võiks edaspidi kuuluda Siseministeriumi moodustatud töörühmadesse, kes tegelevad välismaalaste seadusega, selle muudatuste väljatöötamisega. Nii oleksime toimuvaga pidevalt kursis.

Põhiseaduskomisjoni ettepanek on eelnõu teine lugemine täna lõpetada ning kui teine lugemine lõpetatakse, viia eelnõu kolmas lugemine läbi ülehommel, 7. juunil ja eelnõu siis seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei laekunud ja juhtivkomisjoni ettepanek oli teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

4. Õppetoetuste ja õppelaenu seaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (210 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine, neljas päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud õppetoetuste ja õppelaenu seaduse ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 210 esimene lugemine. Ma palun kõnetooli ettekandeks Riigikogu liikme Jaak Alliku!

Jaak Allik

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ülikooliseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse jõustamine on seadustanud kõrgharidusreformi, mis alates 2013. aasta sügisest õppima asuvate noorte jaoks seadvat sisse tasuta kõrghariduse. Mõned kolleegid IRL-ist on koguni öelnud, et me oleme astunud samasse riikide klubisse nagu Soome ja Rootsi, kes pakuvad oma kodanikele tasuta kõrgharidust. Samas on kõik erakonnad korduvalt rõhutanud, et selle reformiga peab kaasnema uus õppetoetuste kord. Eelnõuga 210, mida me täna arutame, esitab Sotsiaaldemokraatlik Erakond oma nägemuse sellisest õppetoetuste süsteemist, mis teeks tudengile võimalikuks omandada kõrgharidust tõepoolest tasuta. Tahaksin rõhutada, et meie ettepanekute sisulise osa on välja töötanud meie erakonna noorteorganisatsioon, kelle liikmed tunnetavad kõnealust probleemi n-ö omal nahal. Kuna eelnõu tekst ja seletuskiri on kõigile kättesaadavad, siis lubage mul ettekandes mitte peatuda eelnõu tehnilistel üksikasjadel, vaid ma püüan võimalikult lihtsalt selgeks teha meie nägemuse ja ettepanekute põhiprintsiibi.

Ka praegu õpivad ja eeloleval sügisel alustavad oma õpinguid umbes pooled üliõpilastest tasuta, nn riikliku koolitustellimuse järgsetel õppekohtadel. Täites õppekava kumulatiivselt vähemalt 75% mahus, st kogudes semestris 30 ainepunktist vähemalt 22,5 ning lõpetades oma õpingud nominaalkestusele lisanduva ühe lisaaastase varuga, säilitavad nad tasuta koha. Selline süsteem võimaldab üliõpilastele elatusvahendite saamiseks käia õpingute kõrvalt tööl. Uurimused näitavad, et nii talitab umbes 60% üliõpilastest. Enamikul õppekavadel pole

võimalik ühitada pidevat töötamist ja 100%-lise koormusega õppimist. See ongi põhjus, miks keskmiselt kulub meie tudengeil bakalaureuseõppele neli ja viieaastase õppekava läbimisele seitse aastat. Sajaprotsendilise koormusega õppivaid ja seega nominaalajaga kõrgkooli lõpetajaid on praegu umbes 25% üliõpilastest. Võib eeldada, et enamik neist on materiaalselt sedavõrd kindlustatud, et saavad tõepoolest pühenduda ainult õppimisele.

Praegu seadustatud kõrgharidusreformi autorid on korduvalt kinnitanud, et muudatuste eesmärk on üliõpilaste suurem keskendumine õppetööle. Minister Aaviksoo on avaldanud lootust, et kõrghariduse omandamise keskmiseks ajaks kujuneb 4–4,5 aastat. Selle tagamiseks näeb reform ette tasuta õppe puhul 100%-lise õppekava täitmise kumulatiivselt semestriti. Iga punkt alla 30 muudab tasuta õppekoha tasuliseks, nende punktide eest tuleb hakata maksma. Sellise nõude puhul on loogiline eeldada, et riik kindlustab üliõpilastele ka materiaalse võimaluse tõepoolest 100%-lise pühendumusega õppida. Just sellele ongi rajatud õppetootuste süsteemid Põhjamaades.

Arvutused näitavad, et kodust eemal elaval üliõpilasel kulub praegu elementaarseks toimetulekuks vähemalt 400 eurot kuus. Praegu koosneb keskmise üliõpilase eelarve tulude pool võimalikust vanemate toetusest, mis on loomulikult väga erinev, võimalikust õppelaenust 160 eurot kuus, mida võtab 2/3 tudengeist ja mis tasulises õppes oleval noortel kulub suurel määral õppemaksu tasumiseks, ning õpingute kõrvalt tehtava töö eest saadavast teenistusest. Umbes 16% saab õppetootust põhitoetusena 55 eurot ning koos sõidutoetusega kuni 83 eurot kuus. Kuna see määratakse üldjuhul õppeedukuse alusel, siis võib eeldada, et enamik töölkäijaid sellele pretendeerida ei saa.

Uuele süsteemile üleminekul tuleb leida raha, mis olulisel määral korvab üliõpilase eelarves töötasu, või võtta teadmiseks, et kõrghariduse eest tuleb hakata maksma ka neil tudengeil, kes täna seda ei tee. Selles seisnebki uue süsteemi lõks või paradoks, mis pärast sotsiaaldemokraadid kardavad, et lubatud tasuta kõrgharidus tähendab tegelikult tasulist kõrgharidust suuremale osale noortest kui täna. Rahandusminister Ligi olevat uue süsteemi iseloomustamiseks pillanud koguni paradoksi, et kui enne reformi õppisid pooled üliõpilastest

tasuliselt, siis pärast reformi hakkavad pooled õppima tasuta. Selleks, et nii ei juhtuks, on selge, et õppetootusi vajaks oluliselt suurem hulk üliõpilasi kui tänased 15–16%. Meie arvame, et neid vajaks 50–60% üliõpilastest. Vaid siis võiksime loota, et kavandatud reform saavutab oma eesmärgi. Selle tagamiseks on meie ees kaks valikut: kas seada sisse laiapõhjaline nn vajaduspõhine toetus, mille eraldamise aluseks on puhtalt üliõpilase enda sissetulek ja üliõpilasi nähakse iseseisvate inimestena, või käsitleda vajaduspõhist toetust kitsamas tähenduses, nähes selles just toetust üliõpilastele, kes ei saa kodust toetust lisaraha, prii elamispinna ja toidu näol ning kes ka ise oluliselt lisa ei teeni. Skandinaavia maade tasemele jõudmine tähendaks sel juhul, et lisaks kitsamas mõttes vajaduspõhisele toetusele tuleb muidugi sisse seada ka õppetulemustest lähtuv õppetootus. Just sellist mudelit me teile esitlemegi.

Eelnõu 210 põhjal seatakse sisse õppetootused, mida esimesel semestril saaksid kõik kuni 26-aastased täiskoormusega õppima asuvad üliõpilased. Alates järgmisest semestrast saaksid seda toetust ainult need üliõpilased, kes on õppekava täitnud sajaprotsendiliselt, st kogunud vähemalt 30 punkti. 26. eluaasta piirangu oleme sätestanud, arvestades, et kaheksast aastast peaks siiski üldjuhul jätkuma bakalaureuse- ja magistriõppe läbimiseks. Nn eluaegseid üliõpilasi pole meie riigi rahandusliku olukorda arvestades ilmselt võimalik toetada. Teisalt aga, kui kõrgharidus on kavandatud omandada vanemas eas, siis on ehk varem kogutud ka raha selleks tarbeks. Loomulikult on siin võimalik tekitada erandeid, näiteks arstiteaduskonda silmas pidades.

Eelnõu arutamisel on tekkinud idee lisada selle toetuse puhul ka n-ö kvaliteedinõue, muide ainsana kogu praeguse reformi kontekstis, ja maksta seda toetust vaid headele ja väga headele hinnetele õppimise korral. Sisuliselt oleks tegemist omaaegse stipendiumi maksmise korra taastamisega, eluealt vanem pool selles saalis peaks mäletama aega, kui stipendiumi maksti üldjuhul ainult neljade ja viiete korral. Igal juhul tähendaks see, et kui 30 punkti täis ei saada, siis kaasneb sellega lisaks õppemaksule ka stipendiumi kaotus. See oleks meie arvates oluline stiimul, et tõepoolest keskendutaks maksimaalset õppimisele. Kõnealust

toetust määratakse kaks korda aastas ja kokku kümneks kuuks.

Lisaks sellele toetusele ehk stipendiumile teeme ka ettepaneku seada sisse kitsamas tähenduses vajaduspõhine õppetoetus neile üliõpilastele, kelle leibkonnas keskmine sissetulek kuus ei ületaks igaks aastaks riigieelarvega kehtestatud vajaduspõhise õppetoetuse saamiseks arvestatava keskmise sissetuleku ülemmäära. Üliõpilase leibkonna liikmeks loetakse seejuures tema abikaasa või elukaaslane, tema laps, juhul kui lapse elukoha andmed langevad kokku vanema elukoha omadega, ning üliõpilase vanemad ning alaealised õed ja vennad, kui nende elukoha aadressiandmed langevad kokku üliõpilase elukoha aadressiandmetega ehk teiste sõnadega, kui üliõpilane elab oma vanematega koos. Just reaalne kooselu on meie arvates põhiline kriteerium üliõpilase vanematega ühisesse leibkonda arvestamiseks, sest see tähendab, et üliõpilasel kulub eluaseme ning toidu peale oluliselt vähem raha kui iseseisvalt elades. Kui me seda kriteeriumi sisse ei vii ning arvestame lihtsalt kõik alla 26-aastased üliõpilased oma vanemate leibkonda, siis teeksime liiga just kodust eemal elavatele üliõpilastele. Meie pakutu põhjal eristuksid siis selgelt just oma kodulinnas kõrgkoolis käivad noored neist üliõpilastest, kes on sinna linna õppima sõitnud mujalt ja kelle vanematel puudub igasugune juriidiline kohustus oma täiskasvanud lapsi toetada, millele on juhtinud ka tähelepanu Justiitsministeerium. Karta siin tahtlikke võltsinguid oma elukoha näitamisel – meie arvates pole sellel alust. Tööle hakkab kindlasti tulevase kõrghariduskonna kui ühe sotsiaalse grupi enesekontroll ja just sellest lähtudes teeme ka ettepaneku hakata seda toetust määrama igakuiselt (välja arvatud muidugi suvekuud) eelmise kuu reaalse sissetuleku järgi, tegelikult n-ö tagantjärele faktilise materiaalse olukorra alusel.

See idee on ilmselt üsna ootamatu ja tekitab vastuväiteid, mis lähtuvad küsimusest, kui suur bürokraatiamasin küll niisugust süsteemi haldama peaks. Meie lähtume, vastupidi, eeldusest, et erilist kontrolli ja otsustuse masinavärki poleks üldse vaja luua. Toimima peaks hakkama moraalne enesehinnang ja grupisisene väärtussüsteem, mis tugineb arusaamal, et tulevane õpetaja, arst või jurist ei valeta. Eelnõu § 2 annab maksuhaldurile õiguse avaldada

maksusaladust sisaldavat teavet asutusele, kes haldab vajaduspõhise õppetoetuse süsteemi, § 1 lõige 10 aga sätestab, et kui tuvastatakse, et üliõpilane pidi olema teadlik oma mittevastavusest vajaduspõhise õppetoetuse saamise tingimustele, siis lisaks toetuse tagasimaksimise nõudele kaotab ta ka õiguse taotleda ja saada õppetoetust nii sel õppeaastal, mil lõpetati talle õppetoetuse maksimine, kui ka sellele järgneval õppeaastal. Ma arvan siiralt, et nii avaliku häbi kui ka rahalise löögi saamise risk on sedavõrd suur, et tulevane noor spetsialist ei hakka kirjalikult valetama oma elukoha ega enda või vanemate sissetulekute suuruse kohta. Kindlasti distsiplineerib ka nõue, et seda peaks taotlema igakuiselt ja äsja kätte saadud reaalselt sissetulekut arvestades.

Kuna vajaduspõhisele õppetoetusele kvalifitseeruvad üliõpilased, kes ise või kelle perekonnad on tõepoolest rahalises kitsikuses, siis ei kao sellisel noorel vajadus tööl käia. Seepärast sätestame neile noortele õppekava läbimise normiks 75%. Kui neil õnnestub aga õppida n-ö 100%-liselt, saaksid nad lisaks vajaduspõhisele õppetoetusele ka üldist õppetootust ehk stipendiumi ja need kaks raha koos annaksid ehk tõesti ka neile noortele vähemalt võimaluse õppida ilma pidevalt tööl käimata.

Kindlasti kerkib küsimus, kui palju võiks meie pakutav süsteem maksma minna. Kõigepealt tahaksin juhtida teie tähelepanu sellele, et eelnõu tekst ei sisalda ühtegi arvu. Nii õppetoetuse kui ka vajaduspõhise õppetoetuse suuruse, samuti selle saamiseks arvestatava igakuise sissetuleku ülemmäära kehtestab Riigikogu igaks aastaks riigieelarve seadusega. Muide, seda teeb ta ka praegu makstava õppetoetuse puhul. Seega on peaministri suust kõlanud väide, nagu tahaksime teha õppetoetuse kümnekordseks, arusaamatu, ja näitab vaid seda, et peaminister pole kõnesolevat seaduseelnõu lugenud. Ma tahan loota, et ka tänasel arutelul me väitleks meie ettepannud printsiibi, mitte aga summade üle, mida parlament iga aasta eraldab vastavalt riigi rahanduslikele võimalustele ja valitsuskoalitsiooni eelarveprioriteetidele.

Iseküsimus on, kui paljud üliõpilased sellele toetusele kvalifitseeruksid. Haridusministeerium on eeldanud, et tulevikus hakkab 100%-liselt õppekava läbima ca 60% üliõpilastest. Kuni 26-aastased on praegu neist 65%.

Kui lisada siia praegu tekstist puuduv kvaliteedinõue, siis saaksime kõige optimistlikuma arvestuse kohaselt tulemuse, et sellisele toetusle ei kvalifitseeru oluliselt üle kolmandiku üliõpilastest. Lisades siia vajaduspõhisele õppetoele kvalifitseeruvad noored, kelle arvu määrab loomulikult kehtestatav sissetuleku piirmäär, võime heal juhul rääkida 50–60% üliõpilaste toetamisest. Soomes saab toetust 60% üliõpilastest, teistes Põhjamaades veelgi rohkem. Praegu kulub Eesti õppetoele 8,8 miljonit eurot, mis on umbes 5% kõrgharidusele minevast avalikust ja erarahast. Soomes kulub õppetoele 17,4%, Rootsis 28,4%, Taanis 32,2% ja Norras koguni 36,7% kõigist kõrghariduse kuludest. Kui Riigikogu määraks meie eelnõu põhiselt õppetoele suuruseks näiteks 100 eurot ja vajaduspõhise õppetoele suuruseks 135 eurot ning kui seda saaks 50% üliõpilaskonnast, mis mõne aasta pärast tähendaks ilmselt umbes 25 000 noort, siis läheks meie pakutud süsteem maksma aastas maksimaalselt 35–40 miljonit eurot, seega umbes 20–25% praegu kogu kõrgharidusele minevast rahast. Ja sedagi alles viie aasta pärast, kui uuele süsteemile on täielikult üle mindud. 2013. aastal peaks hakkama saama maksimaalselt 6 miljoni euroga ministeeriumi eelnõus taotletava 3,3 miljoni euro asemel. Aga see ongi Skandinaaviale omane suurusjärk, kuigi konkreetsetes rahas jääksid meie toetused ikkagi kordades neile alla. See poleks mitte 10, vaid 2,5 korda rohkem härra Aaviksoo 16 miljonist eurost.

Lugupeetud kolleegid! Hääletus tänase eelnõu üle, mida kindlasti annaks teisel lugemisel täpsustada ja parandada, näitab selgelt, kes meie hulgast mõtlevad ja räägivad tõsiselt tasuta kõrgharidusest, kes aga tegelevad selle sildi varjus vaid IRL-i valimislubaduse propagandistliku täitmisega, mis ilma tõsiselt võetava õppetoele süsteemita viib vaid selleni, et eelkõige vähem kindlustatud perede jaoks kõrghariduse kättesaadavus halveneb. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Tarmo Leinatamm, teie küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja, tänan väga põhjaliku ettekande eest! Te olete

kindlasti uurinud n-ö võrreldavaid riike ehk siis Lätit ja Leedut. Kui suured on sealseid õppetoele? Me vaatame praegu suurte silmadega Skandinaavia poole, aga võib-olla me anname sellega oma valijatele või Eesti rahvale natuke vale signaali. Me peaks ikka võrdlema võrreldavaid, võib-olla on teil need andmed olemas.

Jaak Allik

Aitäh, härra Leinatamm! Ma ei ole võrrelnud Läti ja Leedu süsteemidega, sest minu teada ei räägita Lätis ja Leedus tasuta kõrgharidusest või tasuta kõrgharidusele üleminekust. Tasuta kõrgharidusest räägitakse Skandinaavias ja praeguse kõrgharidusreformi idee autorid ja toetajad on seni rääkinud just sellest, et me jõuame Skandinaaviaga samasse süsteemi. Seetõttu ma võrdlesingi Skandinaaviaga. Muidugi võiksime võrrelda end Läti ja Leeduga, aga ma rõhutan veel kord: ei maksa kaht asja korraga teha, rääkida tasuta kõrgharidusest ja võrrelda ennast Läti ja Leeduga.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Karel Rütli!

Karel Rütli

Aitäh! Austatud eesistuja! Hea ettekandja! Riigikogus on esimese lugemise läbinud ja seisab kultuurikomisjonis sotsiaaldemokraatide esitatud eelnõu 13, mis kannab samasugust pealkirja kui täna arutatav eelnõu. See käsitleb õppelaenu tagasimaksmist neile inimestele, kelle puhul rikuti õiguspärase ootuse printsiipi, kui see õigus 2009. aastal poole pealt kaotati. Täna arutatav tekst seda probleemi küll ei käsitle, aga mis te arvate, milline on selle eelnõu edasine saatus?

Jaak Allik

Aitäh, härra Rütli! Selle eelnõu toomist saali teisele lugemisele oleme kultuurikomisjonis tõstatanud ja kultuurikomisjoni enamus on jõudnud korduvalt seisukohale, et seda tuleks käsitleda ministeeriumi esitatava õppetoele ja õppelaenu seaduse üldise muutmise käigus. Kuna meie, st sotsiaaldemokraadid ei ole kunagi saanud aru, mis seos on neil kahel asjal, vajaduspõhise õppetoele süsteemi siseseadmisel ja kunagiste n-ö võlgade äramaksmisel, siis meie eelnõu seda ei käsitle. Kahjuks

ei käsitle minu teada seda teemat ka valitsuse poolt Riigikogu menetlusse antud eelnõu. Selle küsimuse, mis te esitasite, peaks aga esitama komisjoni kaasettekandjale, kui arutusele tuleb valitsuse esitatud õppetoetuste ja õppelaenu seaduse muutmise seaduse eelnõu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Ma tahaks seda diskursust veidikene laiendada. Sa mainisid ettekandes, et sisuliselt on meie ees ainult kaks valikut, ja nimetasid Skandinaavia näidet. Aga sealsamas Skandinaavias ja ka Kesk-Euroopa riikides on veel väga palju muid variante. Üks nendest on näiteks, et ettevõtjad panustavad õppetoetustesse ja sõlmivad lepingud tudengitega, kellel on siis perspektiivne töökoht heas ettevõttes, ja see on tihti seotud õpitulemustega. See on ainult üks võimalus, kuidas õppetoetusi eri kanalite kaudu suurendada. Kas maksab piirduda ainult kahe võimaliku variandiga?

Jaak Allik

Aitäh, härra Sooäär! See on igati positiivne tee, ainult et ma ei tea ja ma ei usu, et üheski riigis saaks seda asja, millest teie räägite, sätestada seadusega ettevõtjatele kohustuseks. Kui selliseid ettevõtjaid on, siis see on väga kena ja minu teada on neid praegugi. Siit tuleb ka üks laiem probleem, mis vajaks kogu kõrgharidussüsteemi käsitlemisel arutamist ja mida alati tõstatatakse: kas ei ole siiski mingilgi määral võimalik, sõna "taastada" on halvamaiguline, aga ütleme, tekitada süsteem, mis kohustab lõpetanuid minema tööle Eesti rahvamajandusse ja kultuurivaldkonda? Teie pakutud idee, et seda saaks teha nende stipendiumide abil, oleks ilmselt kena ja ma ei näe põhjust, miks siiski riik ise ei võiks oma õppetoetusi või stipendiume siduda kohustusega jääda teatud ajaks Eestisse tööle. Muidugi tekib siin küsimus, et sel juhul peab riik kindlustama ka need töökohad. Ma arvan, et mitte viited Euroopa Liidu üldistele õigustele, vaid just probleem, et töökohtade kindlustamisega võib tekkida raskusi, ongi selle idee elluviimist takistanud. Aga selle teema kallal edasi töötades oleks seda kõike vaja vaadata ja teie paku-

tud ettevõtete stipendiumid oleksid igati tere- tulnud ning aitaksid kaasa tasuta kõrghariduse tekkele.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Luik!

Lauri Luik

Aitäh! Hea ettekandja! Mõned nädalad tagasi me võtsime siin saalis vastu kõrgharidusreformi seaduse, mille üks osa reguleerib ka stipendiume, mis tulenevad üliõpilaste õppetulemustest ja õppeedukusest. Ma vaatan, et teie olete oma eelnõusse ka midagi analoogset sisse toonud, just nagu stipendium kõigile või tudengipalk kõigile. Kui me võrdleme vastuvõetud kõrgharidusreformi ja teie eelnõu 210, kas siis ei teki segadus?

Jaak Allik

Aitäh! Kõigepealt ma tahan rõhutada, et kõigist räägime me siiski ainult esimese semestri ulatuses. Teise semestri puhul tekivad juba mitmesugused piirangud ja esimese semestri ulatuses on meil ka see 26. eluaasta piirang.

Mis puutub stipendiumidesse, siis nendest on kultuurikomisjonis korduvalt juttu olnud ja härra Aaviksoo on ju neid ka nimetanud. Jah, seal seaduses on sees viide, et Vabariigi Valitsus võib kehtestada stipendiumid ja nende määramise korra. Kahjuks ei ole me nendest lähemalt midagi kuulnud. Mina olen härra ministrist aru saanud, et neid on mõeldud anda siiski suhteliselt piiratud arvul, teatud erialadel, mida eriti ei taheta õppima minna, ja võib-olla väga heade õppetulemuste eest. Mingeidki arvandmeid võimalike stipendiumide suuruse ega arvu kohta ma kuulnud ei ole. Ja teades, et haridusministeeriumil on praegu raskusi raha väljavõitlemisega isegi selle oma eelnõu jaoks, mida me hakkame esimesel lugemisel käsitlema vist sügisel, ja alles hiljuti ma lugesin, et valitsuse eelarvestrateegias ei ole endiselt sees õppetoetuste suurenemist 2013. aastast, tekib probleem, kust ja kui palju on võimalik saada veel raha nende stipendiumide jaoks praeguse paradigma raames. Aga stipendiumid on tõesti seaduses olemas, st vihje sellele, et nad tulevad. Loodame, et nad siis ka tulevad. Meie ettepaneku mõte on, kordan veel, et toetust saaks 50–60% üliõpilastest. Sellist määra hari-

dusminister muidugi seaduses viidatavate stipendiumide puhul kindlasti silmas ei pea.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on veel küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Jaak Allik! Ma palun kaasettekandeks kõnetooli kultuurikomisjoni liikme Priit Sibula!

Priit Sibul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Kolleeg Jaak Alliku ettekantud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud seaduseelnõu on olnud kultuurikomisjoni laua peal kolmel korral. Esimene kord oli 30. aprillil, mil siinkõneleja määrati komisjoni esinajaks. 15. mail toimus seaduseelnõu sisuline arutelu, kus lisaks kultuurikomisjoni liikmetele osalesid külalistena ka Haridus- ja Teadusministeeriumi kõrghariduse osakonna peaekspert Janne Pukk ning õigusosakonna jurist Kaire Liiv.

Kuna seaduse algataja ettekanne oli nii põhjalik, siis ma markeeriksin ära ainult mõned teemad, mis olid peamised diskussiooni allikad. Põhitoetus, mida sisuliselt võib nimetada ka üliõpilase palgaks, oli üks punkt, mida arutati ja mille osas arvamused lahkesid. Teine oli perekonna temaatika, millel ka Jaak Allik kõnepuldis olles peatus, ehk et need inimesed, kes on sama sissekirjutusega ja elavad samas linnas, ning need, kes ennast välja kirjutavad, võiksid justkui lihtsamalt osutada vajaduspõhise toetuse saajaks. Härra Allik viitas sellele, et tema arvates ei hakata seda sätet kuritarvitama, aga see oli üks diskussioonipunkt, milles oli eriarvamus.

Teema, mida põhjalikumalt arutati, oli vajaduspõhiste toetuste arvestamine kuupõhiselt. Kuigi on tehtud ettepanek muuta ka maksukorralduse seadust selleks, et andmeid saada, on see tegelikkuses keeruline, sest Eestis ei ole inimestel kohustust deklareerida tulusid kuupõhiselt, vaid aastapõhiselt. Seetõttu on nende andmete kättesaamine tõenäoliselt veidi keeruline. Aga me mõnsime, et see vajaks põhjalikumalt arutelu ja tõenäoliselt oleks võimalik sellele küsimusele mingi mõistlik lahendus leida.

Kuigi eelnõu algataja arvas, et rahast ei peaks väga palju rääkima, vaid mõtlema sisule, millega võib ka nõus olla, tuleb siiski märkida,

et valitsus on põlanud selle eelnõu liialt kalliks ja arvanud, et eelnõu algataja toodud maksimum – umbes 40 miljonit eurot aastas – on vähendatud ning tegelikkuses on eelnõu maksumus palju suurem.

Kolmandat korda arutati seda eelnõu esmaspäeval, 28. mail, kui otsustati kaks asja: esiteks, teha ettepanek võtta eelnõu täiskogu päevakorda täna; teine ettepanek oli eelnõu tagasi lükata (poolt 5, vastu 4, erapooletuid 0). Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Leinatamm, teie küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Ma kordan oma küsimust. Kas kultuurikomisjoni istungitel käis läbi ka selline temaatika, kuidas on üliõpilaste toetustega Lätis ja Leedus või näiteks Poolas või Tšehhis, et saada mingisugunegi võrdlus võrreldavate vahel? Me võime Skandinaavia poole vaadata, unistada iga-suguseid asju, aga reaalsus on reaalsus.

Priit Sibul

Komisjoni aruteludelt käis läbi mitmeid riike, ma täpselt ei mäleta, milliseid just. Tõesti, nii nagu eelkõnelejagi ütles, on need süsteemid küllalt erinevad. Aga ka komisjoni arutelu tulemusest nähtuvalt oli komisjoni enamus arvamus, et sellisel kujul käib see seaduseelnõu meie riigile üle jõu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Nagu ma teie ettekandest aru sain, oli üks teema komisjonis, et väga keeruline on saada sissetulekuid või kulu tõendavaid dokumente toimetulekutoetuse vormistamiseks. Praegu osa üliõpilasi, üliõpilaspered neid aga siiski esitavad, vormistamine käibki just kuludokumentide põhjal, mida esitatakse iga kuu sotsiaalametile.

Priit Sibul

Üks arutelu koht eelnõus oligi veel see administratiivne pool. Vajaduspõhiste toetuste

menetlemine, mis kindlasti on omaette mahu- kas süsteem, on pandud Haridus- ja Teadusmi- nisteeriumile. Küsimus oli, et ka seda ei ole kirjeldatud, kui palju uus süsteem maksab. Aga konkreetselt teie küsimust sellisel kujul ko- misjonis ei arutatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekand- ja! Kas komisjonil oli eelnõu tagasilükkami- seks ka muid põhjendusi peale selle, et valitsus arvas, et see eelnõu maksab rohkem, kui alga- tajad on arvutanud?

Priit Sibul

Me arutasime seda, aga minupoolne ette- panek oli, et kuna valitsus on esitanud ja kul- tuurikomisjonis on ühel korral arutusel olnud vajaduspõhiste toetuste eelnõu, siis me hea meelega menetleks neid eelnõusid edaspidi koos. Eelnõu 210 algatajal on võimalik selle uue seaduseelnõu raames muudatusettepane- kuid teha.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Valitsuse arvamus on kahtlemata vä- ga kaalukas. Väitmaks, et see eelnõu läheb oluliselt kallimaks, kui algatajad on välja too- nud, pidid valitsusel kindlasti olema mingi- sugused arvutused. Kui palju see eelnõu siis valitsuse arvates maksma läheb?

Priit Sibul

Valitsus konkreetseid arve ei esitanud, aga oma vastuses tõi ta välja näiteks selle, et kui seaduseelnõu algataja arvates võiks põhitoetust hakata saama 26% üliõpilastest, siis Haridus- ja Teadusministeeriumi ametnikud on arvanud, et üliõpilasi, kes uue, nn tasuta kõrghariduse seaduse järgi hakkavad nõudeid täitma ja võik- sid seega pretendeerida põhitoetusele, on vähe- malt 60%. Juba see arvestus näitab, et põhi- toetuste summas on vahe sisuliselt kahe ja poole kordne.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Kuna valitsuse eelnõu on juba korra aru- tatud, ju ta siis jääb häältega 5 : 4 menetlusse, kui ta lugemisele esitatakse. Mis on komisjoni arvates valitsuse eelnõu eelised selle eelnõu ees?

Priit Sibul

Me oleme komisjonis kuulanud ära ainult valitsuse esindajad, Haridus- ja Teadusmini- steeriumi ametnikud. Omavahel ei ole me sisu- liselt seda eelnõu veel arutanud ega selle üle väga palju diskuteerinud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Karel Rüütli, teine küsimus!

Karel Rüütli

Aitäh! Hea ettekandja! Sama pealkirjaga eelnõu on kultuurikomisjonis läbinud esimese lugemise ja seisab riulil. See eelnõu 13 kä- sitleb õppelaenude tagastamist nendele noor- tele, kelle puhul rikuti õigusjärjese ootuse printsiipi ja 2009. aastal kaotati poole pealt ära õppelaenude kompenseerimine. Mulle mee- nub, et üks koalitsioonipartneritest lubas lisaks tasuta kõrgharidusele ka siin endise olukorra taastamist, vähemalt valimiste ajal ja debatti- des. Kas te oskate selgitada, miks see eelnõu on üle aasta seisnud Riigikogu kultuurikomi- sjonis ja ei ole tulnud teisele lugemisele?

Priit Sibul

Aitäh! Seda küsimust selle eelnõu menetle- misel komisjonis ei arutatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas, teine küsimus!

Kalev Kotkas

Täna proua eesistuja! Austet ettekandja! Sa ütlesid, et kultuurikomisjon hea meelega arutaks sotsiaaldemokraatide ja valitsuse eel- nõu koos. Kodukorra järgi peaks selleks, et neid eelnõusid saaks koos arutada, täna meie eelnõu esimese lugemise lõpetama ja siis saaks need eelnõud ühendada. Kuidas selline plaan on kooskõlas teie tegeliku plaaniga täna see eelnõu menetlusest välja arvata?

Priit Sibul

Ma kirjutasin, et komisjon tegi otsuse. Ma arvan, et eelnõu 210 autoritel on võimalik nende küsimuste juurde tulla tagasi, kui me hakkame arutama valitsuse esitatud eelnõu.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Hea ettekandja, midagi ei ole teha, tuleb selline küsimus. Ma saan aru, et komisjon on arutanud mitmeid teemasid, ühe korra ka valitsuse eelnõu ja veel teisi teemasid, aga millepärast vastuseid nende kohta esitatud küsimustele ei taha sa anda. Seetõttu kõlab mu küsimus nii: mis teemasid selle eelnõu raames komisjon veel ei arutanud?

Priit Sibul

Väga paljudel teemadel ei arutatud. Aga kõige olulisemad põhjused, miks komisjon otsustas selle tagasi lükata, on esiteks see, et nagu ma mainisin, oldi põhitoetuse osas erinevat meelt. Sellise üliõpilase palga kehtestamise koha pealt on seisukohad vastandlikud ja pigem nähakse, et tuleks aidata neid, kellel on tegelik vajadus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Kas arutatav eelnõu välistab nende toetamise, kellel on toetuse saamiseks tegelik vajadus, nagu te just ütlesite?

Priit Sibul

Ei välista, aga selles eelnõus oli kaks olulist punkti. Me ei pea vajalikuks toetada neid, kes saavad ka ilma toetuseta hakkama.

Aseesimees Laine Randjärv

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Priit Sibul! Me avame läbirääkimised. Palun, Lauri Luik Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Lauri Luik

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Vajaduspõhiste õppetoetuste temaatika saab lühidalt kokku võtta ühte lausesse: abi vajav

tudeng peab kindlasti saama toetust, kuid ta ei tohi muutuda ülalpeetavaks. Suurel osal juhtudel abistab tudengit vähemalt esimestel õppeaastatel tema perekond. Kõrgharidusreformiga, mis me siin mõne aja eest vastu võtsime, tagame võimekale tudengile maksumaksja kulul hariduse ning lisaks veel arvestatava stipendiumi eeskujuliku õppimise eest ja täiendava stipendiumi, kui ta õpib mõnel riigi jaoks strateegiliselt olulisel erialal. Samuti on kõrgharidusreformi seaduses klausel, mis ütleb, et isegi siis, kui üliõpilasel jääb mõni ainepunkt saamata, ei pea ülikool üliõpilase käest raha nõudma. Piisavalt motiveeritud põhjenduse korral, milleks raske sotsiaal-majanduslik olukord kahtlemata on, võib ülikool teha üliõpilastele vabalt ka erandeid. Lisaks on kõikidel üliõpilastel võimalus võtta õppelaenu ja üha enam avaneb meie tudengitel võimalusi taotleda ka erastipendiumi. Ja lõppkokkuvõttes lähevad tudengid mingil hetkel loomulikult ka ise tööle.

Peagi jõuab meie ette ka Vabariigi Valitsuse algatatud vajaduspõhiste õppetoetuste eelnõu. Selle eelnõu eesmärk on abistada realselt abi vajavaid tudengeid, neid, kelle sotsiaal-majanduslik olukord annab selleks ka reaalse põhjuse. Kindlasti ei ole siia saali tuleva eelnõu eesmärgiks toetuste õhukese kihina kõigile laialimäärimine. Kui anname kõigile natukene, siis me ei saa aidata neid, keda tegelikult aidata soovime ja kellel seda abi tegelikult kõige rohkem vaja läheb. Me üritame aidata ikkagi ju neid, kelle sotsiaal-majanduslik olukord on kõige kehvem.

Tuleva eelnõu eesmärk on abistada abi vajavaid tudengeid praegusest veelgi suuremas mahus. Aga jällegi, kui me lähtume käesoleva, seaduseelnõu 210 loogikast, siis kõigile õhukese kihina toetust laiali määrides me ei saa aidata abi vajavaid tudengeid senisest suuremas mahus. Eelnõus 210 on aetud segamini, nagu ma oma küsimuses tähelepanu juhtisin, stipendiumid või nn õppetulemustest lähtuvad toetused ja sotsiaal-majanduslikust olukorrast lähtuvad toetused.

Olgu veel kord mainitud, et stipendiumide süsteemile on seatud raamistik juba vastuvõetud kõrgharidusreformi seaduses. Just sellest põhjusest lähtuvalt, et eelnõu 210 ajaks olukorra taas segaseks, teeb Reformierakonna fraktsioon ettepaneku eelnõu 210 praegu tagasi

lükata ja võtta võimalikult kiiresti suures saalis vastu Vabariigi Valitsuse esitatud vajaduspõhiste õppetoetuste eelnõu. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Aadu Must Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Aadu Must

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! See teeb tõepoolest rõõmu, et viimasel tööperioodil on hästi palju arutatud ülikooli ja üliõpilaste elu parandamisega seotud eelnõusid. Murelikuks teeb üks teine asi – see, et me oleme hästi erinevad olenevalt sellest, millise fraktsiooni ettepanekuid arutatakse. Ma olen pika aja jooksul Riigikogus tähele pannud, et meil on hästi palju hurraa-optimismi siis, kui arutatakse valitsusk koalitsiooni ettepanekuid. Hoopis vastupidine on olukord siis, kui eelnõu tuleb opositsiooni poolt. Eelnõus, mille esitasid sotsiaaldemokraadid, on tõepoolest neid kohti, mille üle saab vaielda, vaielda ja vaielda. Valitsuse eelnõus on samuti kohti, mille üle saab vaielda, vaielda ja vaielda. Millegipärast see, kui keegi opositsioonist üritab võtta nõelakese, et õhupallist liigset õhku välja lasta, korda ei lähe. Väga lihtne, selge ja normaalne suhtumine oleks see, kui sotsiaaldemokraatide esitatud eelnõu lugemine täna lõpetatakse ja vaadataks asja heaperemehelikult, mitte kemplevate ja kaklevate koertena, et kelle sõna nüüd läbi läks. Nii lihtne see asi ongi, Riigikogu peaks mõtlema riigimehelikult! Sellest lähtuvalt teen ettepaneku selle eelnõu lugemine täna lõpetada ja seejärel tõsiselt kaaluda esitatud eelnõude ühendamist. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole, lõpetan läbirääkimised. Kuna juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 210 esimesel lugemisel tagasi lükata, siis peame seda ettepanekut hääletama. Asume hääletuse ettevalmistamise juurde.

Head kolleegid, panen hääletusele juhtivkomisjoni ettepaneku eelnõu 210 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 41 Riigikogu liiget, vastu 33, erapooletuid ei olnud. Ettepanek

leidis toetust. Eelnõu on esimesel lugemisel tagasi lükatud. (Tabel 5.)

5. Erakonnaseaduse täiendamise seaduse eelnõu (216 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Viies päevakorrapunkt on põhiseaduskomisjoni algatatud erakonnaseaduse täiendamise seaduse eelnõu 216 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni aseesimehe Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Käesoleva eelnõu algatas põhiseaduskomisjon s.a 18. aprillil. Eelnõu sätestab erakonnaseaduse alusel moodustatud erakondade rahastamise järelevalve komisjoni liikmetele töötasu maksmise aluse. Nimelt puudub kehtivas erakonnaseaduses regulatsioon erakondade rahastamise järelevalve komisjoni liikmetele töö eest tasu maksmiseks. Kõik põhiseaduskomisjoni liikmed leidsid, et järelevalve komisjoni liikmed peaksid tehtud töö eest saama tasustatud. Vabariigi Valitsus andis eelnõu kohta oma arvamuse 17. mail. Arvamus oli eelnõu toetav. Samas tegi Vabariigi Valitsus eelnõu kohta tehnilise märkuse, soovitades selguse huvides eelnõu punktis 1 täpsustada, et erakondade rahastamise järelevalve komisjoni asendusliikmetele makstakse komisjoni koosolekust osavõtmise eest tasu. Nüüd on asendusliikmetele tasu maksmine sätestatud eelnõu punktis 2.

Põhiseaduskomisjon arutas eelnõu enne esimest lugemist ka oma 28. mai istungil ning leidis, et eelnõusse tuleks sisse viia Vabariigi Valitsuse arvamuses soovitatud tehniline parandus. Sellest tulenevalt esitab põhiseaduskomisjon eelnõu esimesele lugemisele muudetud kujul. Ühtlasi tegi komisjon ettepaneku eelnõu esimene lugemine lõpetada. Põhiseaduskomisjon otsustas teha juhatusel ettepaneku määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 7. juuni kell 10. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Tarmo Leinatamm, teie küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kuna Riigikogu koosneb ainult erakondade esindajatest, kas siis see, kui erakonna esindajad määravad enda kontrollijatele tasu, ei tundu äraostmiskatsena? Kas selline temaatika põhiseaduskomisjonis ei tõusetunud?

Deniss Boroditš

Aitäh! Ei, selline temaatika põhiseaduskomisjonis ei tõusetunud.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Deniss Boroditš! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 216 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud ja muudatusettepanekute esitamise tähtajaks on määratud s.a 7. juuni kell 10.

6. Karistusseadustiku täiendamise seaduse eelnõu (209 SE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane kuues päevakorrapunkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud karistusseadustiku täiendamise seaduse eelnõu 209 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Proua juhataja! Head kolleegid! Mul on au tutvustada teile karistusseadustiku täiendamise eelnõu 209, mis käsitleb seksi ostmist alaealiselt. Käesoleva eelnõuga tahab Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon täiendada kehtivat seadust sättega, mis kriminaliseerib seksi ostmise alaealiselt ehk siis alla 18-aastaselt isikult. Muudatus on vajalik, kuna kehtiva karistusseadustiku 11. peatüki 2. jagu "Süüteod alaealise vastu" sätestab küll mitu kuriteokoosseisu, millega kaitstakse alaealise normaalset vaimset ja seksuaalset arengut, kuid mis ei taga olukorda, kus prostitutsioonile iseloomulike teenuste ostmise alaealiselt oleks karistatav ning sellega ühiskonnas peale eetilise hinnangu ka õiguslikult hukka mõistetud. Prostitutsiooni käsitlevad uuringud ja ekspertide arvamused osutavad, et suur osa täiskas-

vanutest, kes tegelevad prostitutsiooniga, on asunud oma keha müüma juba alaealiselt, mistõttu on oluline vähendada nõudlust selle tegevusala järele õiguslike meetmetega. Eesti Avatud Ühiskonna Instituudi 2006. aastal tehtud uuringu "Prostitutsioon Eestis: ülevaade prostitutsiooni kaasatud naiste olukorrast" kohaselt on Eestis prostitutsiooniga tegelevatest naistest ligi 50% hakanud sellega tegelema alaealisena. Siia kõrvale võib panna ka MTÜ Eluliin uuringu: ajavahemikus 2010–2011 ankeeteriti ligi 600 naist ja ankeedi tulemuste kohaselt on see arv veel suurem – 70%. See näitab, et tavapäraste, ainult pakkumisele suunatud meetmetega ei ole võimalik selle nähtuse vastu võidelda.

Tänada tahaks seaduseelnõu koostamisse kaasatud organisatsioone – MTÜ Eluliin, Eesti Naisteühenduste Ümarlaua ja Eesti Naiste Varjupaikade Liidu esindajaid –, samuti Riigiprokuratuuri teksti kohta tehtud ettepanekute eest.

Annan teile nüüd väikese ülevaate alaealiste prostitutsiooniga seotud probleemidest Eestis. Senised kriminaalõiguslikud ega sotsiaalsed meetmed ei ole suutnud olulisel määral vähendada prostitutsiooni ja inimkaubandust Eesti ühiskonnas. Kui täiskasvanute prostitutsiooni ohjeldamiseks on tihtipeale olemas mitmesuguseid meetmeid ning nii õiguskaitseorganitel kui ka sotsiaalvaldkonna töötajatel on seda teenust osutavatele isikutele palju lihtsam ligi pääseda, siis alaealiste prostitutsioon on hoopis varjatud. Samas on alaealiste prostitutsioonil ühiskonnas palju sügavamad tagajärjed. Esiteks loob see aluse prostitutsiooni kui möödapääsmatu elustiili viljelemiseks täiskasvanuna, sandistades selle teenuse osutajat nii vaimselt kui füüsiliselt juba alaealisena. Kehtiv karistusseadustik näeb ette kvalifitseerivaid ja raskendavaid asjaolusid alaealiste prostitutsioonile kallutamise eest, nende ärakasutamise eest ning nende ärakasutamisele suunatud inimkaubanduse eest, kuid kõik need meetmed on suunatud prostitutsiooni kui teenuse pakkumise ohjeldamisele. Nende sätete kaudu mõistab ühiskond väga selgelt hukka prostitutsiooni kui ebaetilise teenuse pakkumise, kuid nõudlus on jäänud tähelepanuta. Kindlasti on ühiskonnas olemas teatud moraalne hukkamõist prostitutsiooni kasutajate suhtes, kuid prostitutsiooni kui teenuse tarbijate varjatuse tõttu jääb see umbmääraseks ja umbisikuliseks.

Samuti on alaealistelt prostitutsiooniteenuse ostmise hukkamõist ühiskondliku moraali seisukohast kindlasti palju tõsisem, kuid selle teenuse nõudluse varjatuse ei võimalda probleemi ühiskonnas vajalikul määral teadvustada ja kõnealust tegevust pärssida.

Seaduseelnõuga tuuakse karistusseadustiku 11. peatüki "Süüteod perekonna ja alaealiste vastu" 2. jakku "Süüteod alaealiste vastu" eraldiseisev kuriteokoosseis "Seksi ostmine alaealiselt", millega kriminaliseeritakse nooremale kui 18-aastasele isikule või teda kupeldavale isikule tasu pakkumine või üleandmine selleks, et asuda temaga suguühtesse või rahuldada muul viisil sugulist kirge. Eelnõu eesmärk on vähendada prostitutsioonile kaasatud ja ahvatletud alaealiste arvu ja seda eelkõige sellise teenuse nõudluse vähendamise kaudu. Hirmu saada sellise teo eest karistada suurendab tunduvalt kartus, et tegu avalikustatakse ning sellele järgneb moraalne hukkamõist ühiskonnas. Seaduse loojad ei sea endale eesmärgiks probleemi täielikku lahendamist, sest prostitutsiooni tarbimine on eriti alaealiste puhul suures osas varjatud tegevus. Samas on sellel kindlasti preventiivne mõju, kui sellise seksiteenuse tarbija on valiku tegemisel teadlik seadusandlikul tasemel pandud keelust ja selle rikkumise eest kohaldatavast karistusest.

Seaduseelnõu teine oluline eesmärk on kohaldada raskemat vastutust nende isikute suhtes, kes ostavad seksiteenust alaealistelt, kes on sunnitud prostitutsiooniga tegelema inimkaubanduse ohvritena. Sellise täiendava kvalifitseeriva tingimuse olemasolu vähendab ühelt poolt kupeldajast inimkaubitseja soovi pakkuda seksiteenuse tarbijale prostitutsiooniga tegelema sunnitud alaealist. Samuti peab seksiteenuse ostja, kes reaalselt tajub, et alaealine müüb talle teenust mõjutatuna mingisugustest kõrvalistest asjaoludest, nagu näiteks alaealise haavatav seisund, abituse, mis võib väljenduda nõrgamõistuslikkuses, alaealise suhtes on kasutatud vägivalda, teda on petetud või loodud mingi muu olukord, millest alaealine tegelikult aru ei saa, andma endale aru, et teda on võimalik karistada tunduvalt raskemalt kui esimese löike puhul. Ka see säte on esmajärjekorras ennetava iseloomuga ning peab vähendama kõnealuse teenuse tarbimist.

Kolmas oluline eesmärk on vältida olukordi, kus Eesti võiks muutuda alaealistelt seksi

ostjate sihtkohariigiks. Tänapäevaks on alaealistelt prostituutidelt teenuse ostmise kriminaliseeritud mitmes meie piirkonna riigis, nagu Soomes, Rootsis, Leedus, Norras ja Taanis. Juhul kui Eesti ei järgi nende riikide eeskujuga, on Eestil reaalne oht kujuneda alaealistega seotud seksitööstuse riigiks, sest karistamatuse tunne võib tuua siia nn seksituriste meie lähiriikidest.

Nüüd natuke seaduseelnõu juriidilisest poolest. Eelnõuga kaitstavaks õigushüveks on alaealise ehk alla 18-aastase vaimselt ja seksuaalselt normaalne areng, mistõttu säte kuulub karistusseadustiku 11. peatükki "Süüteod perekonna ja alaealise vastu". Sätte objektiivne koosseis seisneb noorema kui 18-aastase isikuga tasu eest suguühtesse astumises või mõnel muul viisil sugulise kire rahuldamises. Oluline on märkida, et koosseisuga ette nähtud tingimused on täidetud ka juhul, kui ostja on tasu üksnes pakkunud ehk tasu pole veel makstud või on makstud osaliselt. Samuti ei ole koosseisust tulenevalt tähtis, kas tasu pakkumise või üleandmise eesmärgiks olnud tegu on aset leidnud ehk seksuaalteenust on asunud tarbima või mitte ja kas kokkuleppe teenuse ostmiseks sõlmis alaealine ise või tema vahendaja ehk kupeldaja.

Sisuliselt hõlmab koosseis igasugust prostitutsiooni iseloomuga teenuse ostmist alaealiselt. Selline teenus ei eelda muide otsest füüsilist kontakti. Näiteks võib ostja soovida sugulist kirge rahuldada ka visuaalselt või interneti teel, lubades või üle andes alaealisele sellise tegevuse jälgimise või mõnel muul moel kaasaaitamise eest tasu. Subjektiivsest küljest eeldab koosseis isiku tahtlust. Koosseis on täidetud, kui isik tegutses vähemalt kaudse tahtlusega ehk mõõnis, et võib osta seksi alaealiselt. Tulenevalt kuriteo kvalifikatsioonist on õigusemõistjal eelnõu järgi võimalik määrata karistus, mis ulatub rahatrahvist kuni kolmeaastase vanglakaristuseni. Kvalifitseeritud koosseisu puhul, kus tegu on inimkaubanduse ohvriks langenud alaealisega, on karistusmäärad kõrgemad: üheaastasest vangistusest kuni viieaastase vanglakaristuseni. Kuna alaealist ärakasutava inimkaubanduse koosseisu puhul karistatakse kurjategijat kuni 15-aastase vanglakaristusega, siis on selle kuritegeliku teenuse tarbija kuni viieaastane karistus igati proportsionaalne, hoidmaks ära nõudlust, mis sisu-

liselt aitab saavutada inimkaubanduse eesmärgi teenida kasumit.

Seaduseelnõu koostamisel võrreldi ka meie lähiriikide asjaomaseid õigusakte. Esile peaks tõstma just Soome kriminaalseadust, kus alaealiselt seksuaalteenuse ostmine on karistatav. Soome kriminaalseaduses toodud koosseisu järgi on karistatav alla 18-aastase isiku kallutamise seksuaalvahekorda astumisele või muu seksuaalakti sooritamisele, lubades või andes selle eest tasu. Selle eest ette nähtud karistus ulatub kuni üheaastase vanglakaristuseni. Samuti on karistatav sellise teenuse vahendamine ning mõlema puhul ka süüteo katse.

Otseselt uusi termineid eelnõus kasutusele võetud pole. Sätte pealkirjas sisalduv sõnaühend "seksi ostmine" on küll karistusseadustiku mõttes uus, kuid selle sisu on lahti kirjutatud paragrahvi esimeses lõikes. Samuti olen teinud õiguskomisjonile ka juba ühe parandusettepaneku. Kui teil on praegu eelnõu tekst ees, siis sätte esimeses lõikes tuleks sõna "temaga" asendada sõnaga "alaealisega". Küsimus tekkis sellest, et võib jääda arusaamatuks, kas keelatud on ka seksi ostmine kupeldajalt. Jah, niimoodi võib seda tõlgendada, kuid nii pealkirjast kui ka sätte esimesest lausest on tegelikult arusaadav, et kaitstakse ikkagi alaealise õigusi. Segaduse ärahoidmiseks ongi tehtud teksti parandamise ettepanek.

See on minu poolt lühidalt kõik. Ootan teie küsimusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimused on täiesti olemas. Palun, Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austet ettekandja! Algatajatena oleme seaduse seletuskirja kirjutanud, et seaduse rakendamisega otseselt seotud kulud puuduvad. Samas on valitsuse arvamus kirjas, et seaduse rakendamisega kaasnevad märkimisväärsed kulud. Kas sa oled aru saanud ja oskad põhjendada, millega need valitsuse hirmud seotud või põhjendatud on?

Andres Anvelt

Aitäh, hea küsija! Minu arusaamist mööda peetakse otsesteks kuludeks õiguskaitseorganite koolitamise kulusid. See on muidugi väga

huvitav sellest aspektist, et esiteks on seadusmuudatuste koolitus õiguskaitseorganites n-ö juba palga sisse kirjutatud. Tuua seda põhjenduseks, et seaduseelnõu koostaja on eksinud – ma arvan, et see on natuke üle pingutatud. Tuletame meelde alles hiljuti siinsamas saalis arutatud karistusseadustiku inimkaubanduse sätteid, mis tähendasid tegelikult kontseptuaalseid muutusi ja mis toovad sisuliselt kaasa lausa Siseministeriumi valitsemisala struktuuri muudatusi, nagu siseministriga on siitsamast puldistki juttu olnud. Tookord täiendavaid kulusid sellega ei põhjendatud, küll on aga seda tehtud käesoleva eelnõu puhul. Ma arvan, et sellise väikse muudatuse rakendamine – nagu ma ütlesin, eelnõu põhieesmärk on ennetamine – ei ole politseil keerulisem kui näiteks alaealisele keelatud tubakatoodete või mingi muu asja müügiga seotud menetluste läbiviimine.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Erki Nool!

Erki Nool

Aitäh! Austatud ettekandja! Seadust ette valmistades olete kindlasti uurinud ka statistikat, kui palju umbes on praegu Eestis alaealisi, kelle käest seksi ostetakse, ja kui palju peaks politsei oma ressursi suurendama, et seda ka realselt kontrollima hakata?

Andres Anvelt

Aitäh! Oma selgituses tõin välja, et alaealiste prostituutide küsimus on ühiskonnas nii varjatud, et me võime seda ainult kaudselt hinnata. Ma nimetasin arve uuringutest, mis on Eestis viimase viie aasta jooksul tehtud ja mis näitavad, et nendest inimestest, kes prostitutsiooniga tegelevad, on vähemalt pooled alustanud alaealisena. Samas need organisatsioonid, kes tegelevad prostituutidega, kohtuvad alaealistega väga harva, sellepärast et nende kupeldajad, n-ö seksuaalteenust korraldavad inimesed teevad kõik selleks, et need alaealised ei jõuaks mitte kuidagi sotsiaaltöötajateni. See on selline varjatud valdkond, millest mitte kellelgi ei ole tegelikult muud ülevaadet peale nendessamadest uuringutes antud hinnangulise ülevaate.

Ma ei usu, õigemini olen isegi kindel, et see ei too kaasa mingeid märkimisväärsed struk-

tuurimuudatusi ja kulutusi politseis. Nagu ma ütlesin, sellele kuriteole reageerimine on faktipõhine. See on analoogiline, võrreldav näiteks nende menetlustega – need on küll väärtomenetlused –, kus on teolt tabatud näiteks alaealisele alkoholi või tubakatoodete müüja või kuriteole kaasatõmbaja. See käib tegelikult käsikäes mingite teiste menetlustega. See ei ole omaette eesmärk, vaid nagu teistest menetlustest tulenev lisakuritegu. See on, ma rõhutan veel kord, ennekõike ennetav meede.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te nimetasite mitmeid naaberriike, kus teie esitletud seaduseelnõuga sisuliselt sarnane seadus toimib. Ma leian ka, et see on eeskuju vääriv. Kas te võite tuua näiteid, kuidas need seadused on nimetatud naaberriikides hoiakuid muutnud ja kuidas see seadus praktiliselt toimib?

Andres Anvelt

Aitäh! See, mis ma saan teile näiteks tuua, on väga subjektiivne. Ma rõhutan veel kord, et see eelnõu on mõeldud eelkõige ennetava meetmena. Inimene, kes siseneb seksuaalteenuste pakkumisele suunatud turule, teeb kindlasti valiku, kas ta tahab endale selle teenuse puhul, mille eest ta on nõus raha maksta, partneriks alaealist, täiskasvanut, meest, naist. Ja kui ta teab, et alaealiselt seksi ostmine on ühiskonnas õiguslikult teistmoodi reguleeritud, siis ta kindlasti enamjaolt muudab oma valikuid. Nagu mina saan aru, see ongi karistusseadustiku, üldise karistusseadustiku üks kontseptsioon, et nendest tegudest, mis on kirjeldatud, peab inimene hoiduma, juhul kui tal on probleeme n-ö isikliku sisemise moraaliga. Kui vaadata natuke laiemalt, siis kindlasti võib probleemiks muutuda, eriti sellistes arenevates ühiskondades nagu Eesti, igasuguse prostitutsiooni keelustamine, nii nagu siin mõned poliitikud on välja käinud, et kõik tuleks keelustada. Kindlasti mitte, meil ei ole selliseid sotsiaalseid võimalusi, et suunata inimesi, kes täna on prostitutsiooniturul, normaalse elu juurde. Kriminalseerides kogu selle valdkonna, me teeksime neile nagu karuteene. Näiteks

Rootsi õiguskaitseorganite mõned esindajad on mulle aastate jooksul oma praktika pinnalt öelnud, et see on kahjuks toonud isegi Rootsis kaasa teatud negatiivse tagasilöögi. Täiskasvanud inimene, kes tegeleb prostitutsiooniga, ei saa enam pöörduda sotsiaaltöötaja poole, sest siis ta peab tunnistama, et on prostituut, ja kui ta tunnistab, et on prostituut, siis ta peab tunnistama, et see on tema klient, ja lõppkokkuvõttes ta varjab kuritegu. Nii et see on niisugune kahe teraga mõök. Aga alaealiste puhul on kõigis neis riikides ja ma loodan, et ka Eestis, eesmärgiks eelkõige kuritegu ära hoida. Seda hinnata, milline on praktika, on väga raske, sest ma ütlen veel kord, et enamik neist, kes satuvad politsei vaatevälja bordellide kaudu, on täiskasvanud. On olnud üksikuid juhtumeid, aga need on üksikud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Erki Nool, teine küsimus!

Erki Nool

Aitäh! Ma küsin teilt, kuna te olete teatud valdkondades praktik. Te olete väga tihti rääkinud alaealiselt seksi ostmise teemal. Kui näiteks kaks 17-aastast noort lähevad õhtul restorani, noormees maksab kaardiga õhtusöögi eest, pärast seksivad ja hommikul lähevad tülli. Tüdruk läheb politseisse, annab avalduse, et noormees ostis talt seksi. Milline peaks siis olema karistus? Kas see on rahaline karistus või on kuni kolm aastat vanglakaristust?

Andres Anvelt

Aitäh! Hea kolleeg Erki! Nagu ma olen öelnud, alati võib seadust tõlgendada ühelt poolt nii, kuidas rikkumist mitte teha, ja teiselt poolt, kuidas võiks teha rikkumist niimoodi, et mitte vahele jääda. Hetkel ma ei näe sinu küsimuses probleemi. See kõik on tõendite hindamise küsimus. Kui tüdruk mõtleb sellega välja pressida, siis uuriija peab ära tõestama, et selline asi, seksi ostmine on toimunud teadlikult. Poiss on tahtnud maksta selle eest, et saada oma partnerilt, täpselt samuti alaealiselt, seksiteenust. See peab olema toimunud. See peab olema tõendamispõhine. Kriminaalõiguses ei saa oletuste põhjal kedagi süüdi mõista. See 17-aastane kuulub täpselt samuti vastutusele võtmisele, kui ta tahab maksta selle eest raha, et saada oma partnerilt seksuaalteenust.

Kuid ma tahan öelda siia juurde, et kui see tegelikult on toimunud vastastikusel kokkuleppel ja teine inimene on hiljem hakanud näiteks välja pressima või soovib olukorda kuidagi teistsugusena näidata, siis peab uurija ära tõestama mõlemad asjad: ühelt poolt, kas väljapressimise fakt on aset leidnud, teiselt poolt, kas noormees tõesti soovis raha eest seksiteenust osta.

Ma ütlen veel kord, et meil ei ole praegu mõtet minna süvitsi tõendamisprotsessi. Eestis ja kogu maailmas on ette tulnud juhtumeid ja neist on ka kirjandusest loetud, et vahekord, mis on õhtul olnud normaalne, on hommikul muutunud vägistamiseks või vägistamiskatseks, mille kohta siis naine või ka mees – vahet ei ole – on proovinud teha avalduse politseile. Sel juhul on see tõendamise küsimus. Ma ütlen veel kord: minu arvates pole mõtet otsida selliseid auke, mille järgi on võimalik hakata kedagi šantažeerima. Enamikule inimestele, 99,9%-le pole see augu otsimine šantažeerimiseks vajalik.

Aseesimees Laine Randjärv

Ettekandjale rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, Andres Anvelt! Ma palun kaasettekanadeks kõnetooli õiguskomisjoni liikme Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Õiguskomisjon arutas eelnõu oma komisjoni istungil 28. mail. Osalesid kõik komisjoni liikmed, välja arvatud Neeme Suur, keda asendas Jaak Allik. Istungile olid kutsutud veel Justiitsministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse nõunik Tuuli Ploom ning justiitsministri nõunik Madis Timpson.

Selle arutelu kohta võiks põhimõtteliselt öelda nii, et tegelikult algas see juba siis, kui õiguskomisjon mõni kuu tagasi arutas inimkaubanduse teemat. Tookord tekkis kellelgi selline spontaanne mõte, et aga äkki tuleks alaealiselt seksi ostmise kriminaliseerida. Siis me küll ütlesime, et see asi nõuab võib-olla pisut komplekssemat lähenemist ja me peaksime vaatama üle rohkem seaduspügalaid, mitte ainult ühe muudatuse sisse viima. Aga sotsiaaldemokraadid tegid ettepaneku, millele sisuliselt ei olnud vastu ei komisjoni liikmed ega ka valitsus, kes andis oma hinnangu sel-

lele. Küll aga kerkis diskussiooni käigus üles mõningaid tehnilisi küsimärke, mis iseenesest näitab, et ühe seadusmuudatuse vastuvõtmine ei ole alati nii lihtne, see võib haakuda paljude teiste asjadega ja palju küsimusi jääb õhku. Näiteks Andres ise viitas ühele tehnilisele apsale, mis oli sõnastuses: eelnõust võis välja lugeda, nagu tahetaks kriminaliseerida kupeldajaga vahekorda astumine. Samuti tekitas küsimusi, kas tegemist peaks olema teadvalt alaealise, alla 18-aastase isikuga, või nagu ütles eelnõu esitaja, et tema arvates ei pea ostja olema teadlik sellest, et tegemist on alla 18-aastase isikuga, see peaks jääma ostja riskiks. Selles läksid meil arvamused natuke lahku, eks edaspidise diskussiooni käigus jõuame kusagile välja.

Küsimus tekkis sellest, kas karistama peaks lõpuleviidud kuriteo eest või ka selle eest, et on raha pakutud. Samuti tekitas küsimust, et tahetakse kriminaliseerida interneti teel pakutava visuaalse rahulduse ostmise, millest eelnõu esitaja siingi rääkis. Konstateerida, et pakkuja, kes seejuures ei pea üldse asuma Eestis, on alla 18-aastane – see läheb väga keeruliseks ja teemast väga palju välja. Seal tekib ka asukohariigi ja toimepanemise riigi küsimus. See on niisugune asi, mis nõuab natuke pikemat arutelu. Samamoodi on näidetega, mida Andres tõi siin naaberriikidest, et Rootsis on alaealiselt seksi ostmise keelatud. Rootsis on üldse seksi ostmise keelatud. See ei ole päris representatiivne näide.

Aga nagu öeldud, lõppkokkuvõttes ei leia keegi komisjoni liikmetest, et alaealiste prostitutsioon oleks kiiduväärt tegevus, ja keegi meist ei toeta seda. Nii et me vaatasime küsimust sisuliselt, arutasime ja meie eesmärk on asi igal juhul kuidagi ära reguleerida. Tõenäoliselt teeme seda koos valitsusega, sest Justiitsministeeriumis on käimas nende asjade ülevaatamise ja ka Euroopa Liidu vastavasisulise direktiivi ülevõtmise protsess. Selles mõttes olime kõik ühel meelel ja süda on kõigil õiges kohas.

Hääletamise tulemused komisjonis olid sellised: eelnõu otsustati saata täiskogu päevakorda tänaseks, ettekandjaks määrati mind ning tehti ettepanek esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtjaks s.a 20. juuni kell 16. Kõik need otsused olid konsensuslikud.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole, kõik on selge. Aitäh, Valdo Randpere! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 209 esimene lugemine lõpetada. Esimene lugemine on lõpetatud. Eelnõu 209 muudatusettepanekute esitamise tähtaeg on s.a 20. juuni kell 16.

Head kolleegid, tänane päevakord on am-
mendatud. Suur tänu osalemise eest ja kena
päeva jätku! Kohtumiseni!

Istungi lõpp kell 12.06.

Istungi kestus 2 tundi ja 6 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 6. juuni 2012

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Euroopa Komisjoni soovitus
2. Regionaalarengu strateegia edukus
3. Põllumajanduspoliitika
4. Kodanike algatused
5. Maamaksust vabastamise kompenseerimine KOV-idele
6. Olukord kaitseväes
7. Rahvaloenduse tulemused

Istungi rakendamine

1. Riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (206 SE) kolmas lugemine
2. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (175 SE) kolmas lugemine
3. Korruptsioonivastase seaduse eelnõu (192 SE) kolmas lugemine
4. Politsei ja piirivalve seaduse ning mere-sõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (158 SE) kolmas lugemine
5. Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (162 SE) kolmas lugemine
6. Elektriturseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (139 SE) kolmas lugemine
7. Riigilõivuseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (203 SE) kolmas lugemine
8. Konkurentsiseaduse muutmise seaduse eelnõu (195 SE) kolmas lugemine
9. Maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu (166 SE) kolmas lugemine
10. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja surma põhjuse tuvastamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (188 SE) kolmas lugemine
11. Kogumispensionide seaduse ja riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ning

sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (213 SE) kolmas lugemine

12. Riigikogu otsuse "Nõusoleku andmine Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis" eelnõu (230 OE) teine lugemine

13. Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu (231 SE) teine lugemine

14. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu (193 SE) teine lugemine

15. Väärtpaberituruseaduse muutmise seaduse eelnõu (220 SE) teine lugemine

16. Vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (228 SE) teine lugemine

17. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (205 SE) teine lugemine

18. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 50² muutmise seaduse eelnõu (198 SE) teine lugemine

19. Halduskoostöö seaduse ja spordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (200 SE) teine lugemine

20. Ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu (224 SE) teine lugemine

21. Hädaolukorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (204 SE) teine lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud valitsusliikmed! Alustame infotundi. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 36 rahvasaadikut, puudub 65. Täna infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: kaitseminister Urmas Reinsalu peaministri ülesannetes, põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder ja rahandusminister Jürgen Ligi. Läheme küsimuste juurde. Head kolleegid, täna on seitse registreeri-

tud küsimust, mistõttu saan kohapeal registree-ritud küsimusi lubada kaks.

1. Euroopa Komisjoni soovitus

Esimees Ene Ergma

Esimene küsimus on kolleeg Kadri Simsonilt rahandusminister Jürgen Ligile. Palun!

Kadri Simson

Lugupeetud rahandusminister! Maikuu lõpus avaldas Euroopa Komisjon Eesti 2012. aasta riikliku reformikava ja stabiilsus-programmi hinnangu. Seal nenditakse, et Eesti valitsemissektori võlatase on väga madal, aga samas annab Euroopa Komisjon hinnangu, et senise poliitika jätkumisel suureneks võlg 2020. aastaks 14,6%-ni SKT-st, mis on märksa kõrgem tase kui praegune seis. Ma sooviksin teie käest teada saada, mis on need põhjused, mis suurendavad Eesti võlakoormust sellises mahus.

Jürgen Ligi

Te lähenete sellele temale ootamatust kandist. Ka 14% oleks Euroopa mastaabis ja rahvusvaheliselt laiemaltki olematu võlakoormus. Meil ei ole mõtet selles probleemi otsida. Küll aga jälgib valitsus tingimata, et võlakoormus oleks ohjes, et kui järjekordse eelarve või eelarvestrateegia koostamine käib, siis saaksid kulud tuludega kaetud. See 14% on Euroopa Komisjoni prognoos ja see on midagi, mida me jälgime. Meil endal on ka omad prognoosid ja me teame, et surve sellele, et kulud ületaksid tulusid, on enne iga eelarvestrateegia koostamist tugev. Iseenesest pole 14% probleem, probleem on see, kas me laseme end lõdvaks. Sest kui sa kord lased ja arvad, et niisugune võlakoorem ei ole probleem, siis nii jääbki. Praeguse poliitika jätkamine on see põhiline sõnum, mis Euroopa Komisjon meile ütleb: hoidke oma senist rida, hoidke võlad ohjes ja tehke samasuguseid otsuseid! Just seda meile öeldakse.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, esimene täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Me oleme siin saalis korduvalt rääkinud Eesti ettevõtete tulumaksust. Ettevõtete tulule ja kapitalivarudele kehtestatud maksud on Eestis tugevalt alla Euroopa Liidu keskmise. Kokkuvõttes on kapitali maksumäär Eestis 9,1%, mis on tunduvalt madalam kui Euroopa Liidu keskmine, milleks on 28,8%. Arvestades liikumist Euroopa eelarveliidu suunas, küsin: millal tuleb Eestile konkreetne korraldus viia ettevõtete tulumaks Euroopa tasemele?

Jürgen Ligi

See on jällegi ootamatu nurk! Sellist korraldust ei tule, kui Euroopa just ei otsusta tulumaksusüsteeme ühtlustama hakata. Aga ühtlustamise suund on kahtlemata teistpidine. Euroopas on väga hästi aru saadud, et probleem on konkurentsivõimes, probleem on selles, kas suudetakse hoida investeringuid Euroopas, kas suudetakse luua töökohti. Maksupoliitiline konsensus on, et Euroopa peab liikuma selles suunas, et tulu ja tööjõu maksutamise asemel tuleb maksustada tarbimist ja saastamist. Te võite needsamad laused leida ka koalitsioonierakondade programmist, vähemalt Reformierakonna programmis on need olnud juba pikka aega. Meil on täpselt sama hoiak olnud. See on Euroopa konsensuslik seisukoht ja see on ka OECD analüüsi järeldus. Ettevõtte tulumaks on OECD analüüsi põhjal majandust kõige rohkem takistav maks ja Euroopas teatakse seda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Kui vaadata Euroopa Komisjoni hinnangu kriitika-osa, siis seal kritiseeritakse Eestit kodualuse maa maamaksu kaotamise pärast. Selle kaotamine vähendab riigi võimalusi eelarvetulusid suurendada ja mitmekesistada ilma majanduskasvu kahjustamata. Ma mäletan, et ka teie rahandusministrina olite sellise otsuse vastu. Miks seda ikkagi tehti ja kas selle kriitika mõjul võidakse selle otsuse negatiivsetest tagajärgedest Eestis taas kõnelema hakata?

Jürgen Ligi

Te tahate nüüd mind koalitsioonipartneriga tülli ajada. Mina ei julge nende juuresolekul öelda – nad hakkavad kohe nihelema –, mis ma sellest muudatusest arvan. Puhtmaksuteoreetiliselt aga on maamaks minu arvates õiglane maks. Ma ei häbene seda öelda ja olen kõnealuse muudatuse kontekstis ka tunnistanud, et olen eriarvamusel. Aga koalitsioonilepingud on kõik kompromissid. Erakonnad on erinevad, nende vaated on erinevad ja sellega ma pean leppima. Alternatiivid on ju palju hullemad. Kui ma praegust koalitsiooni hindan, siis pean ütlema, et need on maksumaksjale kaks kõige jõukohasemat erakonda. Ma ei näe, et siin oleks mingit muutust toimunud. Valimislubaduste analüüsi tegid Rahandusministeeriumi analüütikud ilma ministri torkimiseta. Ja kuigi te seda ei aktsepteerinud, oli teie lubaduste hind, kui võtta selgelt määratletav eelnõu lubaduste hind – ma kardan küll natuke valuutaga eksida –, kokku 1,5 miljardit. Meie oma oli 200 miljonit, IRL-i oma 400, sotside oma 700 miljonit. Nii et maksumaksjal on läinud praegu hästi ja selles mõttes ma toetan kindlasti koalitsioonipartnereid.

Esimees Ene Ergma

Palun kaks kohapeal registreeritud küsimust! Alustame kolleeg Marika Tuus-Laulist.

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud rahandusminister! Ka mina küsin ettevõtte tulumaksu kohta. Selles Euroopa Komisjoni hinnangus on vägagi üheselt mõistetavalt öeldud, et Eestis on ettevõtete tulule ja kapitalivarudele kehtestatud maks tunduvalt väiksem, kui on Euroopa Liidu keskmine. 2000. aastal meil kaotati maks ettevõtete tulude investeeringute pealt. Mis te arvate, kui palju me oleksime 12 aastaga raha riigieelarvesse juurde saanud, kui see maks oleks olnud tunduvalt suurem? Mis on teie umbkaudne prognoos?

Jürgen Ligi

Selle kohta on meil konkreetne uuring, aga ma võin öelda, et sellist eesmärki nagu võimalikult palju maksu riigikassasse ei tohi üks riik püstitada. Eesmärk peab olema ikkagi võimalikult parem elukvaliteet. Siin on tegemist optimeerimisega. Ei tohi majandust kahjustada,

aga tuleb tagada riigi funktsioonide rahastamine. Riigi funktsioonid oleme rahastanud võrdlemisi hästi ja suuresti tänu sellele, et meie rahakasutamine on Euroopa üldisel taustal efektiivne.

Aga ettevõtte tulumaksu puhul arvestage ikka, et see on Euroopas ja laiemalt maailmas välja kujunenud aegadel, kui kapitali mobiilsus oli väga väike, kui ei võisteldud investeeringute pärast, kui valitses arusaam, et maksu on vaja järjest juurde küsida, ja küsida vähemusest, sest et see tagab valimisvõidu. Kui maksavad ettevõtted, siis ei maksa ju mitte keegi. Seda on väga lihtne laiadele rahvahulkadele serveerida, kui seda ilusti rääkida ja tagada sellega hääled. Just säärase populismi tehnoloogia tõttu on ettevõtte tulumaks maksudest kõige efektiivsemalt tõrjunud investeeringuid Euroopast välja ja töökohti sealhulgas. Ma võin teile üles otsida selle OECD uuringu, kus on kirjas edetabel maksude majandust pidurdava mõju tugevusest. Kõige halvem maks on ettevõtte tulumaks, järgnevad tööjõumaksud ja kolmandana suhteliselt neutraalse mõjuga tarbimismaksud. Ettevõtte tulumaks on otseselt majandust kahjustav ja investeeringuid peletav maks. Võite ära proovida, aga sel juhul on selge, et kaua te võimul ei püsi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Teadaolevalt on Euroopa finantsseis kriitiline ja keeruline. Te olete siin Riigikogus korduvalt rääkinud, et on vaja teha kiireid otsuseid. Arvestades Riigikogu kodu- ja töökorda, kas te näete ette suviseid erakorralisi istungeid seoses ESM-i või muude selliste otsustega? Milline on teie prognoos?

Jürgen Ligi

Kui juhataja lubab vastata ega sekku kodukorra paragrahve järgides, siis ma ütleksin vana parlamendihundina, et jah, parlament peaks sel suvel olema valmis erakorralisteks istungjärkudeks. Eelkõige on see aga Riigikohtu otustada. Ja mitte ainult ESM ei ole küsimus. Minu jaoks on väga oluline küsimus, seejuures vastutustunde küsimus ka fiskaalleping ja Euroopa Liidu asutamisleping, et me ei jääks

jällegi sellise sabas lohiseja rolli. Sest kui me ESM-iga anname signaali, et me oleme nõus olnud abi vastu võtma, aga põhiseadus ei luba meil ise panustada, siis vähemalt millegagi võiks seda leevendada. Näiteks sellega, et me ei oleks viimased teiste, põhiseaduse seisukohalt ohutumate koostöödokumentide puhul.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Regionaalarengu strateegia edukus

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Neeme Suurelt kaitseminister Urmas Reinsalule. Palun!

Neeme Suur

Lugupeetud proua juhataja! Hea kaitseminister, küsimus on sulle kui peaministri ülesannetes olevale ministrile. Eesti regionaalarengu strateegia 2005–2015 on väga hea dokument, mille valguses me praegu elame. Seal öeldakse, et arenguperspektiivita piirkondi Eestis ei eksisteeri ja kõikide piirkondade jätkusuutliku arengu tagamine on dokumendi põhieesmärk. Arengustrateegiat on seiratud 2009. aastal ja 2011. aastal ning mõlemal korral tõdeti, et pingutused ei ole vilja kandnud. Seda kinnitavad ka värsked rahvaloenduse tulemused, mille kohaselt elanike arv suureneb vaid Harju ja Tartu maakonnas. Siit ka küsimus. Mis sa arvad, see on väga hea dokument, aga miks ei ole õnnestunud seda strateegiat ellu viia? Ja kas me peaksime tõdema, et selle elluviimine on meil läbi kukkunud?

Urmas Reinsalu

Aitäh selle küsimuse eest! Kõigepealt, kindlasti ei ole strateegia elluviimine läbi kukkunud. Selle strateegia üldeesmärgi poole liikumise jälgimiseks kasutatakse nelja mõõdikut. Esiteks: Harju maakonnas elava rahvastiku osakaal püsib alla 41% Eesti kogu elanikkonnast. Kui me vaatame viimase rahvaloenduse tulemusi, siis see näitaja on 42,7%. Seega kui teha arvutustehe viimase rahvaloenduse näitajate põhjal, siis sellest nivoost me oleme alla poole liikunud.

Teine mõõdik: Põhja-Eesti sisemajanduse kogutoodangu osakaalu kasv on pidurdunud ja

püsib alla 70% Eesti sisemajanduse kogutoodangust. Selle seisu hindamiseks me saame vaadata raportit "Regionaalse arengu suundumused Eestis", mille on koostanud Siseministeerium. Tõepoolest, masuaastatel Harjumaa SKT osakaal kahanes. Nüüd on see jälle hakanud kasvama, viimastel andmetel oli see 61,2%, mis jääb seatud raamidesse.

Kolmandaks: ühegi maakonna aastakeskmise tööpuudus ei tohi olla madalam kui 45%. Tõepoolest, Põlvamaal libises see näitaja 2010. aastal alla eesmärgiks seatud arvu: see oli 43%. Positiivse uudisena saan öelda, et 2011. aastal liikus viimasel kohal oleval Põlvamaal tööpuuduse näitaja 49,2%-ni ja jääb samuti seatud raamidesse.

Ning neljas mõõdik: ühegi maakonna keskmine elatustase ei tohi olla madalam kui 61% kõrgeimast maakondlikust näitajast. See näitaja on praegu Siseministeeriumi analüüsi andmetel 73% ja püsib seega strateegias eesmärgiks seatud tasemel.

See kõik aga ei tähenda, et meil ei ole regionaalvaldkonnas tõsiseid probleeme, ja seetõttu ongi regionaalminister algatanud uue regionaalarengu strateegia koostamise aastateks kuni 2020.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, esimene täpsustav küsimus!

Neeme Suur

Aitäh! Mul on küsimus uue strateegia kohta. Juba eelmises strateegias oli kirjas, et tuleb tugevdada harukondlike poliitikate seotust regionaalpoliitikaga. Kui 2011. aastal tehti seda seiret, siis pandi kirja täpselt samasugune märge. Siit ka minu küsimus: kui tugev dokument see regionaalarengu strateegia üldse on? Praegu koostatakse uut regionaalarengu strateegiat. Endist strateegiat, muide, Vabariigi Valitsus oma korraldusega ei kinnitanud, praeguse strateegia kohta on protokolliline otsus heaks kiita. Me teame, et niimoodi käitub valitsus juhul, kui vastu olla ei saa, aga päriselt heaks kiita ka ei taha. Kui nüüd see uus regionaalarengu strateegia valmib, kas seekord valitsus kavatses selle oma korraldusega kinnitada?

Urmas Reinsalu

Aitäh! Regionaalminister on valitsusele esitanud ettepaneku alगतada selle strateegia väljatöötamine ning muidugi on võimalik strateegia kui dokument koostada ka valdkondlikku ja harukondlikku sidusust silmas pidades. 2013. aasta kevadperioodiks antakse see loodetavasti valitsusele heakskiitmiseks üle. Valitsuse poliitikad peavad olema kindlasti valitsuses heaks kiidetud.

Muidugi on selge, et ega paber üksi ei taga elu maal. Elu maal tagavad otsused, mis on seotud rahastamisega. See on riigi poliitika ilmselge eelistus ja tuleb öelda, et valitsus on seadnud sihiks – see puudutab ka Euroopa Liidu rahaliste vahendite suunamist – suunata suurimad regionaaltoetused *per capita* just nimelt nendesse maakondadesse, kus on suurim vajadus tagada regionaalne võrdsus teistega. Nii ongi elaniku kohta kõige rohkem regionaaltoetusi läinud Hiiu- ja Saaremaale ning Kagu-Eestisse. Minu arvates see on olnud õige poliitika.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, teine täpsustav küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Kui me nüüd sellelt teemalt edasi liigume ja räägime regionaalpoliitika tugevdamisest, siis viimati oli regionaalminister Õunapuu see, kes püüdis jõustada regionaalarengu suunamise seadust. Paraku see ei õnnestunud. Kas sa viimase rahvaloenduse valguses ja meie demograafilisi ja regionaalseid arenguid teades ei leia, et nüüd oleks viimane aeg uuesti laua peale võtta regionaalarengu suunamise seaduse eelnõu?

Urmas Reinsalu

Usun, et kui me 2012. aasta jooksul saame demograafilised ja valdkondlikud statistikaandmed ka omavalitsuste lõikes, mis kajastavad rahvaloenduse tulemusi, siis kindlasti otsustajad peavad sellest omad järeldused tegema ja poliitikaid vajaduse korral korrigeerima. See on elementaarne. See, milliste õiguslike meetmete abil me oma eesmärgi taotleme, on valikute küsimus. Ma kordan: mis puutub rahastamisotsustesse, siis valitsuse selge poliitika on nende abil regionaalne tasakaal tagada.

Seda on näha ka Euroopa Liidu regionaalpoliitika summade suunamisest. Teiseks, ka regionaalpoliitika kesksed ülesanded on rahvaloenduse andmete järgi otsustades ikkagi kaks asja: esiteks, lapsi peab Eestis rohkem sündima ja teiseks, Eestis peab olema kõigis maakondades võimalik tööd saada. Sellele peab olema valitsuse tegevus suunatud ja see on sellele suunatud.

Esimees Ene Ergma

Alustame nüüd kohapeal registreeritud küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Teie vastused olid väga lobedad, aga vastates kolleeg Neeme Suure esimesele küsimusele, ütlesite muu seas ka seda, et positiivsena võib mainida, et tööpuudus on ülespoole liikunud. Kas te palun laiendaksite seda mõttekäiku? Mis selles siis nii positiivset on, et tööpuudus on ülespoole liikunud?

Urmas Reinsalu

Positiivsena võib mainida seda, et tööpuudus Eestis kahaneb jõudsasti. See on kahtlemata seotud sesoonse tööpuuduse vähenemisega, aga ka sellega, et Eestis hõive kasvab. Väga oluline ja positiivne regionaalse arengu valdkonnas on see, et kui me vaatame regionaalarengu strateegiat puudutavas raportis toodud näitajaid, siis maakondlikud erinevused tööga hõivatute osakaalus on tegelikult kahenenud. Nagu ma ütlesin, madalaima hõives osalejate osakaaluga maakonnas on tööl käivate inimeste osakaal aastatel 2010 ja 2011 järsult kasvanud ning ma loodan, et see suundumus püsib.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Riigi regionaalpoliitika arengusuundades on üks eesmärk meie piirkondade jätkusuutlik areng. Kui vaadata tabelites kajastuvat tegelikkust, sh sisemajanduse kogutoodangusse puutuvat, siis see geograafiline kaart on väga kirju. Teatavasti koondub elu linnadesse ja

üldse suurematesse asustatud piirkondadesse. Seega me ei saa rääkida jätkusuutlikust arengust maal. Teistpidi teame, et ka maavanemad peavad hoolitsema regionaalse tasakaalu ja arengu eest. Minu küsimus on: kas maavanemad on saanud oma ülesandega hakkama? Kas nad on täitnud neid regionaalpoliitilisi otsuseid või on maavanemast saanud erakonna tippoliitik maakonnas?

Urmas Reinsalu

Ma olen kindel, et ajal, kui sina maavanema ametis olid, püüdsid sa oma maakonnas tasakaalukat arengut tagada. Ka praegused maavanemad täidavad neutraalsete riigiteenistujatena neid ametiülesandeid, milleks seadus neid kohustab, ja on erapooletud seaduste rakendajad maakondlikus tegevuses.

Nüüd sinu väitest, mis puudutas Eesti majanduse arengu maakondlikke erinevusi. Tõepoolest, ma tooksin esile Siseministeeriumi raporti 2011. aastast, mis käsitleb regionaalarengu strateegia rakendamist. Selles on kirjas, et Eesti elanike sissetulekute erinevused on maakonniti viimastel aastatel siiski proportsionaalselt mõnevõrra vähenenud. Väikseim keskmine palgatööst teenitud sissetulek oli 2010. aastal Valgamaal, ulatudes 73,5%-ni kõrgeimast maakondlikust näitajast, mis teatavasti iseloomustab Harjumaad. Nagu ma tähelepanu juhtisin, regionaalarengu strateegiat puudutava seire eesmärkides on see määr 61%. Mõeldud on leibkonnaliikme keskmist sissetulekut.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra kaitseminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

3. Põllumajanduspoliitika

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus on kolleeg Ester Tuiksoolt põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile. Palun! Ester Tuiksoo, palun, ainult üks kord klahvile "Sõna"!

Ester Tuiksoo

Täna väga! Vabandust tehnilise apsu pärast, proua juhataja! Hea põllumajandusminister! Sellel nädalal hakkasid põllumajandusorganisatsioonid Eesti elanikelt allkirju koguma,

et toetada meie nõuet tagada põllumajandustootjatele võrdsemad võimalused järgmisel finantsperioodil. Kindlasti on see ka teile teie töös abiks. Minu küsimus on väga lihtne: kuidas saate teie põllumajandusorganisatsioone selles aktsioonis toetada ja kuidas te kavatsete selle ettevõtmise tulemusi oma töös ära kasutada?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! Mina käsitan seda allkirjade kogumist kui toetusavaldust valitsuse tegevusele, sh ka enda tegevusele. Mis puutub Euroopa Liidu toetuspoliitikasse, siis selles osas on valitsusel, põllumajandustootjate organisatsioonidel ja põllumajandustootjatel ühine platvorm ja ühine seisukoht. Eks me ühiselt peagi seda asja ajama. Ettevõtjad peavad oma esindusorganisatsioonide kaudu saatma jõulise sõnumi Brüsselisse, et nende katusorganisatsioonid seal toetaksid toetuste võrdsustamist, võrdseid toetustasemeid. Meie poliitikutena peame loomulikult hoolitsema selle eest, et Euroopa Parlamendis, Ministrite Nõukogus ja Euroopa Komisjonis saavutada toetusküsimustele soodne ning mõistlik lahendus. Sellega olemegi aktiivselt tegelnud. Näiteks täna öösel saabusin ma Taanist mitteametlikult nõukogu istungilt, kus üks arutlusteema oli otsetoetused järgmisel finantsperioodil Euroopa Liidus. Nii et kõik võimalused tuleb ära kasutada. Nagu ma ka siin saalis olen varem öelnud, olen selles küsimuses mõõdukalt optimistlik. Usun, et lõpptulemus saab olema parem kui see, mille komisjon esialgu eelnõuna välja pakkus, st 58% Euroopa Liidu keskmisest tasemest. Ma olen kindel, et lõpptulemus on parem, aga kui palju parem, sõltub meie ühistest jõupingutustest.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, esimene täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna väga! Mu teine küsimus puudutabki seda, et te kohtusite Kopenhaagenis oma kolleegidega. Maaelukomisjonis te rääkisite oma suhtlemisest Saksamaaga. Mõningad asjad aga olid veel naabritega, näiteks Lätiga kokku lepimata. Kuidas suhtlus Saksamaa ja teistega läinud on? Kas arengud on sama positiivsed

nagu need, millest te rääkisite, vastates eelmisele küsimusele?

Helir-Valdor Seeder

Jah, täna saan vastata sellelegi küsimusele jaatavalt. Kopenhaagenis me leidsime ühise keele nii lätlaste, leedulaste kui sakslastega. Toimus ka neljapoolne kohtumine, kus kõigi nende riikide ministrid olid kohal ja kus me kooskõlastasime oma ühisseisukohti ja tegevuskava. Nii et saan kinnitada, et sakslased mõistavad Baltikumi püüdlusi ja toetavad Baltikumi erisust põllumajandustoetuste määramisel järgmiseks finantsperioodiks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, teine täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Täna väga! Mulle väga meeldis teie optimistlik vastus ka minu eelmisele küsimusele. Aga nüüd ma esitan teile mõnevõrra teistsuguse küsimuse, mis puudutab ka põllumajanduspoliitikat. Hea minister, millest teie kui mees oma töös lähtute: kas põhimõttest, et mees annab sõna ja peab sõna, või sellest, et mees annab sõna ja võtab sõna?

Helir-Valdor Seeder

Mina arvan, et sõnapidamine peaks puudutama mõlemat sugu, nii mehi kui naisi. Muidu me rikuksime väga olulist Euroopa põhimõtet – meeste ja naiste võrdset kohtlemist. Nii et ma arvan, et me vastastikku peame mõlemad sõna andma ja sõna pidama.

Esimees Ene Ergma

Nüüd siis kohapeal registreeritud küsimused. Kolleeg Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea põllumajandusminister! Ebameeldiva üllatusena saime teada, et Eesti põllumeestele on ühinemislepingus aastal 2013 ette nähtud 20% väiksem toetus kui aastal 2012. Reaalselt on see summa 28 miljonit eurot. Olete öelnud, et leiate selle puuduoleva raha Eesti riigieelarvest, aga takistuseks on Euroopa Komisjoni vastuseis. Kas olete Euroopa Komisjoniga selles osas kokkuleppele jõudnud?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! See on küsimus nn *top-up*ide ehk riigisiseste toetuste maksmise võimalikkuse kohta 2013. aastal. Jah, vastavalt liitumislepingule – mitte meile ebameeldiva üllatusena, vaid vastavalt liitumislepingule, nii et üllatusena see ei saanud kellelegi tulla – on sätestatud, et aastal 2013 me enam täiendavaid riigisiseseid toetusi maksta ei saa. See ei puuduta mitte ainult Eestit, vaid kõiki neid Ida-Euroopa riike, kellel see õigus seni on olnud.

Praegu on komisjonile esitatud taotlus, et 2013. aastal siiski senine praktika jätkuks ja see õigus liikmesriikidel oleks. Komisjon ei ole ametlikku vastust andnud. Kui komisjon 2013. aastal ei võimalda seda toetust maksta, siis ka meie Eestis seda maksta ei saa. Seda isegi sel juhul mitte, kui meil raha selleks oleks ja kui me riigieelarves näeksime selle võimaluse ette. Nii et kõik sõltub eelkõige komisjoni juriidilisest otsusest, aga riigieelarvesse me oleme selle n-ö taotlusena sisse kirjutanud. Nüüd sõltub komisjoni otsusest, kas me saame selle menetlusega edasi minna või mitte.

Omaette küsimus ongi riigieelarve võimalused. Nagu me teame, vajavad paljud valdkonnad lisaraha – olgu see haridus, kus õpetajate palgad peaksid tõusma, olgu see Siseministriumi valitsemisalas olev päästeteenistus, olgu need mitmed Eesti riigi jaoks olulised suurehitused, mis puudutavad eelkõige kultuurivaldkonda, jne. Kui komisjon Eestile selle õigusliku aluse ikkagi annab, seisavad meil ees rasked valikud. Praegu meil seda õiguslikku alust ei ole. Aga me tegutseme selle nimel aktiivselt. Ma ei oska vastata, millal komisjon oma selge vastuse ütleb, aga me töötame selle eesmärgi nimel ja meil on selles küsimuses ka mõned liitlased, kes samuti väga aktiivselt toimetavad, eelkõige siis Balti riigid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Ma tahan teid kiita selle eest, et te lisaks põllumajanduspoliitikale olete ellu hakanud viima ka regionaalpoliitikat. Eriti tänulik olen otsuse eest Maaelu Edendamise Sihtasutus Viljandisse viia. Aga inimene on kord juba

selline, et kui natuke on saanud, siis tahaks alati rohkem. Küsin: millal on teil plaanis praegu Tallinnas tegutsev Veterinaar- ja Toiduamet Viljandisse üle viia?

Helir-Valdor Seeder

Kui Maaelu Edendamise Sihtasutuse kesk-kontor Tallinnast välja viiakse, siis on meie valitsemisalas ainult ühe asutuse keskus Tallinnas, ülejäänud kõik on juba väljaspool. Aga Veterinaar- ja Toiduametit meil ei ole küll lähiaastatel plaanis Tallinnast ära viia. Esiteks on tegemist hästi suure asutusega ja teiseks sai mõni aasta enne seda, kui mina ametisse astusin, valmis Veterinaar- ja Toiduametile rekonstrueeritud maja koos juurdeehitistega. Need on varasemad otsused ja meil ei ole praegu selleks raha ning see ei oleks ka otstarbekas, kui me hakkaksime Veterinaar- ja Toiduameti uut keskust kusagil mujal välja arendama. Kui asutusele ei oleks hiljuti loodud Tallinna linnas kaasaegseid töötingimusi, siis ma kindlasti oleksin seda väga tõsiselt kaalunud, aga praegustes oludes see ei ole praktiline. Ka regionaalpoliitika tegemisel tuleb väga hoolsalt raha lugeda ja kindlasti on teistegi ministeeriumide valitsemisalas asutusi, mis on võimalik mõistlike kuludega väljapoole Tallinna viia. Püüan kolleege selles küsimuses rohkem innustada.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

4. Kodanike algatused

Esimees Ene Ergma

Järgmine küsimus, palun, kolleeg Yana Toomilt kaitseminister Urmas Reinsalule!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Austatud minister! Ma tahaksin rääkida kodanikualgatused, täpsemalt allkirjade kogumisest. Just enne siia saali tulekut sirvisin ma sellist lehekülge nagu petsioon.ee. Te teate seda ilmselt ka. Leidsin seal kümneid kõikvõimalikke pöördumisi alates kanepi legaliseerimisest ja lõpetades taastuvenergia tasude kärpimisega. Viimane oli muuseas väga edukas: kolme nädalaga koguti peaaegu 4000 allkirja. Kuidas te valitsusliik-

mena ja praegu ka ministrina, kes on peaministri ülesannetes, suhtute sellesse, et Eesti inimesed on väga usinad allkirjade kogujad? On see valitsusele mingisuguseks signaaliks, ja seda mitte ainult siis, kui allkirjadega toetatakse valitsuse tegevust, vaid ka siis, kui ollakse valitsuse tegevuse suhtes kriitiline?

Urmas Reinsalu

Ma arvan, et tagasiside ühiskondlikus sfääris on väga oluline kõigile otsustajatele ja ka valitsusele. Valitsus lähtub oma poliitikate kujundamisel headest kaasamistava põhimõtetest ning kindlasti võtab aluseks ka kodanike pöördumisi, mis kas mõistavad hukka või toetavad mingeid ühiskondlikke algatusi, sh valitsuse tegevust. See aga ei tähenda ilmtingimata, et ükskõik milline seisukohaavaldus toob kaasa valitsuse poliitika muutumise. Ent kindlasti valitsus ei saa ega kavatse ignoreerida seisukohti, mida Eesti kodanikud ja teisedki meie inimesed väljendavad. Mis puutub internetiruumis oma arvamuse väljütlemisse, siis see ei ole meil midagi unikaalset. Analoogilisi mootoreid on väga paljudes riikides ja tegelikult saavad inimesed oma hoiakuid väljendada lausa globaalsete algatuste raames.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, esimene täpsustav küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea minister! Kui ma võtsin välja andmed viimaste kõige suuremate kampaaniate kohta, siis hakkas mulle silma, et näiteks vabadussamba püstitamise puhul on kogutud 8000 allkirja selle vastu ja 5000 allkirja poolt, aga vabadussammas on ikkagi seal, kus ta on. Narva elanikud andsid minister Vaherile üle 15 000 allkirjaga pöördumise, kus muu hulgas paluti leevendada Narva politseinikele esitatavaid keelenõudmisi. Ent me teame ministri kategoorilist seisukohta, et seda pole vaja teha. Minu küsimus on aga selle kohta, et eelmisel nädalal anti peaministri büroole üle 35 000 allkirjaga pöördumine inimestelt, kes on venekeelse gümnaasiumiõppe pooldajad Eestis. Mis on selle pöördumise saatus: kas see läheb koos kõigi nende allkirjadega paberihunti või mis valitsus edasi ette võtab?

Urmas Reinsalu

Mis puutub vene õppekeelele gümnaasiumide järkjärgulisse üleminekusse eesti õppekeelele, siis siin on valitsuse poliitika selge. Valitsuserakonnad ei ole sellest saladust teinud ka valimistel ning on kodanikelt toetust saanud. Meie kava on, et alates 2011. aastast peavad 10. klassi astunud noored gümnaasiumiastmes õppima vähemalt 60% kohustuslikust õppemahust eesti keeles. See on kahtlemata seotud ka hariduse kvaliteediga ja nende noorte võimalustega Eestis hiljem haridust omandada ning ka tööd saada. Kui me vaatame viimase viie aasta jooksul vene keeles gümnaasiumiharidust omandanud noorte suundumust, siis näeme, et õpilaste arv on viie aastaga vähenenud 50%. Haridus- ja Teadusministeeriumi täiesti adekvaatne hinnang on, et see muudab küsitavaks, kas nii on võimalik kvaliteetne keskharidus omandada. Haridus- ja Teadusministeerium kinnitab ka seda, et hiljutised koosolekud kõigi vene gümnaasiumide juhtidega on andnud tagasisidet, et üleminek sujub, suuremaid probleeme ei ole ning jätkatakse kindlalt meie seadusega ettenähtud kursil. Probleemidena on koolijuhid esile toonud koolivõrgu korrastamise küsimused ning poliitilise surve kohaliku omavalitsuse tasandil nii Narvas kui Tallinnas. Olen kindel, et see surve kajastub ka sellistes allkirjade kogumistes, nagu me nägime mõni aeg tagasi Lätis.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Yana Toom, teine täpsustav küsimus!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Vaadake, härra minister, ma ei tahaks teiega polemiseerida vene kooli teemal, sest ma võin selle peale mürki võtta, et ma tean sellest natuke rohkem kui teie, kuna mu lapsed on sellises koolis õppinud ja teie omad ilmselt mitte. Aga see selleks.

Minu küsimus oli, kas on alust loota, et valitsus võtab allkirjade kogumist kui signaali, millele on vaja reageerida. Tegelikult teadsin juba ette, et räägite mulle vastates just sellist juttu vene koolidest. Aga ma siis küsin: mis saab nendest arvukatest allkirjadest, mis on kogutud elektri hinna tõusu vastu? Seda tegi omanike liit, seda tegi pensionäride ühenduste liit – seal on üle 30 000 allkirja. Kas me saame

taas vastuse, et selline on valitsuse poliitiline tahe? Kas on ikkagi nii, et valitsus reageerib signaalidele, mida kodanikuühiskond allkirjade kogumise abil annab, valikuliselt?

Urmas Reinsalu

Valitsus kindlasti ei jäta tähelepanuta signaale, millel on ühiskondlik mõju. Valitsus analüüsib põhjalikult, miks mingid initsiatiivid on tekkinud. Mis puutub elektrienergia hinda, siis selle kohta on majandus- ja kommunikatsiooniminister oma selged ettepanekud esitanud, need puudutavad taastuvenergia tasude määra. Kindlasti valitsus neid küsimusi arutab. Ma lootan, et leitakse lahendus, mis vastab nii Eesti majanduse konkurentsivõime suurendamise kui ka Eesti tarbijate huvidele. Ka teisi ettepanekuid analüüsitakse, aga kaasamine ei tähenda seda, et kõik ettepanekud võetakse arvesse. Kaasamine tähendab seda, et kõigil on võimalus oma ettepanekud enne otsuse langetamist esitada.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

5. Maamaksust vabastamise kompenseerimine KOV-idele

Esimees Ene Ergma

Järgmine on kolleeg Kajar Lemberi küsimus rahandusminister Jürgen Ligile. Palun!

Kajar Lember

Hea minister! Suur hulk meie suurte kruntide omanikke on kindlasti 2013. aasta algusest rõõmsamad, et kodualune maa on maksuvaba. Mina pean niisugust piiratud ressursi maksuvabastust põhimõtteliselt jaburaks lähenemiseks, seda ka põhjusel, et see tekitab kohalikele omavalitsustele suuri probleeme. Nimelt ei taga laekumata maamaksust jääva tulubaasitühiku täitmine tulumaksu kaudu laekuvate vahenditega õiglast proportsiooni omavalitsuste lõikes, sest erineva maksustamisaluse tõttu on mõju väga erinev. Küsingi algatuseks: mis plaan on koalitsioonil varuks, kui selgub, et kodualuse maa maksust vabastamise tõttu tekib osal omavalitsustel suur auk eelarvesse? Kas valitsus on valmis ka seda puudujääki kuidagi hüvitama?

Jürgen Ligi

Kõigepealt: kui tehakse üks maksusüsteemi muudatus, siis ei ole kindlasti alust oodata, et kõik jääb endiseks, et kõik proportsioonid säilivad, et kui tekitatakse üks maksuvabastus, siis mitte kuskil mitte midagi asemele andmata ei jää ja et antakse täpselt samas proportsioonis, kui seni on antud. Ma toon näiteks kas või need omavalitsused, kes ise vabatahtlikult ja väga uhkelt on kõnealuse maksuvabastuse kehtestanud. Minu õiglustundega see küll kokku ei lähe, et ka nendele kompenseeritakse maksuraha, millest nad ise on loobunud.

Muidugi on siin ka põhiseaduslik probleem, et teoreetiliselt on neil võimalus see maks uuesti kehtestada. Äkki tuleb uus ja julge valalalitsus, kes otsustab ikkagi krundiomanikele selle maksu kehtestada. Ka selline teoreetiline võimalus on, kuigi tavaliselt on kord tühistatud maksu poliitiliselt keeruline taastada.

Aga õige ta on: valitsus on hinnanud, et maamaksu kadu on võimalik kompenseerida üsna praeguses proportsioonis tulumaksuosa suurendamisega. Me oleme seda asja timminud nõnda, et enamik omavalitsusi – rõhuv enamik ja eelkõige Tallinnast kaugemale jäävad omavalitsused – ei kaotaks, vaid pigem võidaks. Aga muidugi me oleme vaadanud ka oma eelarve piire. Samas omavalitsused ja seal elavad inimesed võidavad sellest, kui maamaks on kaotatud. Kogu probleem ei tohiks olla ainult keskvalitsuse mure, kes peab lihtsalt selle kõik kinni maksma, aga me oleme siiski läinud kinnimaksmise teed.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember, esimene täpsustav küsimus!

Kajar Lember

Maksustamispõhimõtete teemal jätkates: maa maksustamise protsent on omavalitsuse enda määrata olnud, aga üksikisiku tulumaksu määr ja sellest maksust KOV-idele laekuv osa on ju riigi teema. Seda omavalitsus mõjutada ei saa. Küsingi: kuidas on teie hinnangul kavandatav muudatus kooskõlas koalitsioonilepingus kirjas oleva põhimõttega, et omavalitsuste iseseisvat tulubaasi tuleks suurendada?

Jürgen Ligi

Eks koalitsioonilepingu punkte tule vaadata kogumis. Mingil määral need üksteist riivavad, aga kuskil jälle tasandavad. Kui see punkt tõesti riivab mõnda teist punkti, siis see ei tähenda, et omavalitsused oleksid kaotaja rollis. Mõneti ma teiega nõustun – see riive või konflikt on paari punkti puhul olemas, aga see ei ole absoluutne. Ühiskonnas ei ole tõed sellised mustvalged.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember, teine täpsustav küsimus!

Kajar Lember

Jätkan sellel teemal. Te olete ka ise poolandanud põhimõtet, et enne kui kodualuse maa maksuvabastus rakendada, tuleks läbi viia maade korraline hindamine, mis tegelikult oleks tulnud seaduse järgi ära teha juba aastal 2008. Siinamaani on peaaegu sama koalitsioon võimul, aga tegeleda ei taha selle teemaga keegi. Kas on lootust, et riik selle tegemata töö veel selle valitsuse ajal ära teeb?

Jürgen Ligi

Kellele lootus, kellele kartus. Ma tõepoolest arvan, et maa korraline hindamine tuleks ära teha ja anda siis omavalitsustele võimalus selle alusel oma tulubaasi ise kohendada. Neil on koefitsientide kehtestamise võimalus ja võimalus maamaksu tõus kodanikele ära hoida. Kartus, et nad seda ei tee, on loomulikult üks argument, miks seda teemat veeretatakse nagu kuuma kartulit. Äkki on maksumaksja lõpuks liiga suur kannataja ja siis öeldakse süüdi olevat keskvalitsus. Omavalitsused võivad erinevalt käituda – ei saa olla kindel, et nad oma koefitsientide kehtestamisel maksukoormuse piirist kinni hoiavad. See on ilmselt põhjus, miks asjaomane ministeerium ei ole väga agar hindamist korraldama.

Esimees Ene Ergma

Nüüd siis kohapeal registreeritud küsimused. Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea rahandusminister! Minu küsimus on seotud kodualuse maa maksust vabastusega ja ka sellega, kuidas lu-

badusi täidetakse. Härra peaminister on selle saali ees lubanud, et ükski omavalitsus ei saa kodualuse maa maksust vabastamise tõttu vähem raha, kui nad seni said. Kokku kaotavad kohalikud omavalitsused 17 miljonit eurot ja tulumaksu 0,17% tõusuga saavad juurde 10 miljonit eurot. Vahe on 7 miljonit eurot ehk vanas rahas ligikaudu 100 miljonit krooni. Ma küsin: kas kohalike omavalitsuste eelarved on tänasel päeval nii heas seisus, et nad võiksid seda endale lubada?

Jürgen Ligi

Aitäh! Eks peaministri sõnu pea ta ise kommenteerima, aga opositsiooni suu läbi väljaõelduna on need kindlasti läbi teinud teatud moonandumise. Kuid seda on valitsus tõepoolest taotlenud, et rahalist kaotust ei oleks. Paari erandiga ongi omavalitsused, nii palju kui ma mäletan, pigem võitjad. Erand on eelkõige Tallinn, kusjuures ka Tallinna puhul võib öelda, et ta rahaliselt ei kaota. Kui peaminister on niimoodi öelnud, siis ta on ka seda silmas pidanud, sest Tallinn on pehmelt öeldes riiki teistpidi lüpsnud – ja mitte ainult riiki, vaid ka maksumaksjaid üldiselt. Ta on tõstnud sellel samal ettekäändel muu maa maksu ja riik maksab enda omandi puhul praegu teistpidi seda maamaksuvabastust kuhjaga kinni juba tänavu, kui see seaduse järgi veel ei kehti. Tallinn ise oma kruntide maksuvabastuse tegi ära, aga pitsitab halva tava kohaselt üsna karmilt ettevõtteid ja riiki. Ma tahaksin väga, et siin Riigikogu saalis oleks rohkem arusaamist, et riik on tervik ning et omavalitsejad ja riik ei ole mitte mingisugused vaenlased. Omavalitsus ei ole mitte kogu aeg kannataja, omavalitsus peab ka riigi suhtes lugupidavalt käituma. Sellepärast ongi meie ettepanekus punkt, mis vabastab riigiasutused maamaksust.

Esimees Ene Ergma

Palun viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Kõigepealt ma tahan öelda, et kolleeg Tarmo Tamm tsiteeris peaministrit otse stenogrammist ilma igasuguste muudatusteta. Küsimus puudutab seda, et teadaolevalt on valitsusk koalitsioonil kavas lisaks kodualuse maa mak-

sule kaotada ka riigiasutuste aluse maa maks. Kas oskate öelda, millal me seda küsimust siin saalis menetleme ja millal see teie plaani kohaselt jõustuda võiks?

Jürgen Ligi

Aitäh! Veel kord: ka teie olete opositsionäär ja ma keeldun kommenteerimast peaministri sõnu, mida on refereerinud opositsionäär. Seda peab ta ise tegema. Ka peab alati arvestama konteksti. Minagi olen tundnud sügavat meelehäärmi, kui minu sõnu on kontekstist välja rebitud. Näiteks ma olen vaieldnud vastu ühele lugupeetud endisele kolleegile, kes rääkis riigi julgeoleku ohustamisest, ja tollest minu vastuvaidlemisest on tehtud teema tõstatamine. Olen selles mõttes veel eriti ettevaatlik, et pahatahtlik refereerija moonutab alati mõtet.

Mis puutub aga riigiasutustesse, siis eelmisele küsimusele vastates ma juba ütlesin: kui Tallinn arvab, et ta võib piiri pidamata riigi käest maamaksu välja pigistada, siis meie loogiline vastus on vabastada riigiasutuste all olev maa maksust. Seda selleks, et riigieelarvet päästa. Oludes, kus meil tegevuskulud on põhimõtteliselt külmutatud, lõikab see valusalt väga tundlikke sfääre, näiteks kultuuri. Rääkimata ministeeriumidest, kus tegelikult pole seda rasvakihti, kust nad lihtsalt annavad Tallinnale, teevad raha ülekandeid. Kuskilt tuleb see raha võtta. Ma arvan, et mõistlik on võtta see Tallinnalt tagasi.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

6. Olukord kaitseväes

Esimees Ene Ergma

Palun järgmine küsimus kolleeg Lauri Laasilt kaitseminister Urmas Reinsalule!

Lauri Laasi

Austatud kaitseminister, esmalt soovin ma teile uues ametis jõudu! Ega te kaua seda ametit ei ole saanud pidada. Minu küsimus puudutab olukorda kaitseväe kasarmutes. Vaatamata sellele, et sõdurite elamistingimuste osas on palju tehtud – seda ei saa maha vaikida –, on siiski väeosasid, kus elamistingimused on püsinud muutumatuna vabariigi taasiseseisvuse

algaastatest saati. Näiteks vahipataljoni kasarmutes on selline ruumipuudus, et kui sisemäärustiku järgi peab sõduri kohta olema 6 m² põrandapinda, siis seal on ühel korrusel seda kõigest 2,6 m² sõduri kohta. Seega ühele korrusele on topitud peaaegu poole rohkem sõdureid, kui norm ette näeb. Samas, oktoobris ...

Esimees Ene Ergma

Küsimus, palun!

Lauri Laasi

... suureneb sõdurite arv märgatavalt. Siit ka minu küsimus: kas olete sellest probleemist teadlik ja kui jah, siis millised on teie plaanid, et oma ametisoleku aja jooksul midagi parandada?

Urmas Reinsalu

Aitäh heade soovide eest! Ma arvan, et see on väga asjalik küsimusepüstitus. Tõepoolest, ajateenijate elutingimused on Eestis väeosade lõikes väga erinevad. Keskne ülesanne on Marja tänaval asuva logistikapataljoni ja nagu hea küsija osutas, Rahumäe teel paikneva vahipataljoni ajateenijate tingimuste parandamine. Ma olen andnud Kaitseministeeriumile selge juhise, et taristuvaldkonnas on prioriteet ajateenijate olmetingimuste parandamine just nimelt Tallinnas. Kui me vaatame Marja tänav ja Rahumäe tee probleeme, siis näeme, et mõlemal territooriumil olevad hooned on väga halvas seisukorras, amortiseerunud ning võiks tegelikult maha lammutada. See tähendab seda, et järgmise eelarveaasta perspektiivis tuleb ministeeriumil otsustada, kuidas lahendada ajateenijate olmetingimuste probleem ja rajada uued kasarmud. Loodetavasti saame need otsused nõnda langetada, et hiljemalt 2014. aasta lõpuks on need küsimused lahendunud ja Tallinna kasarmutesse majutatud ajateenijate elamistingimused on korras.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Kaitseväe suurimaid probleeme on õppeväljakute ehk polügoonide rajamine ja strateegiliste ehitiste püstitamine omavalitsuste territooriumi-

midele, mis leiab reeglina alati kohalike elanike selget ja ühemõttelist vastuseisu. Kuidas teie arvates peaks selle olukorra lahendama? Ega Eesti oma territooriumi suurendada ei saa, Soomes on liiga kallis käia laskmas ja Venemaa kindlasti ei luba oma territooriumile meid tulistama. Kas te planeerite mingisuguseid jõulisi ja kõigile arusaadavaid samme, et teha inimestele selgeks, et sellised ehitised ja rajatised on Eesti riigi kaitse huvides ja keegi peab kusagil vastu tulema?

Urmas Reinsalu

Ma ei pea tarvilikuks astuda mingeid jõulisi ja ühepoolseid samme võrreldes sellega, millist poliitikat on ministeerium seni ajanud. Lähtume ikkagi arusaamast, et polügoone ja muid kaitserajatisi on vaja Eesti riigi iseseisvuse kaitsmiseks, sh kõigi nende rajatiste vastu olevate inimeste kaitsmiseks. Samas on selge, et kaitserajatistega kaasnevad mõjud on erinevad ja need tuleb läbi arutada. Kaitseministeerium on avatud mitmesugusteks praktilisteks kooslahendusteks. Ma arvan, et kõige tähtsam ongi dialoog nende kogukondadega, kus inimesed on mures, aga kus nende mure võib olla ka rohkem emotsionaalset laadi. Siis tuleb need asjad kindlasti läbi arutada. Usun, et teinekord annab probleemide pikem arutamine kogukondades inimestele täiendava kindluse, et langetatavad otsused vastavad üldisele avalikule huvile ega kahjusta neid ülemäära.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Tänan, proua juhataja! Austatud minister, ka minu poolt teile head soovid selles ametis! Minu küsimus haakub eelküsija omaga. Konkreetne juhtum Võrumaal Nursipalus – kas olete suutnud ennast selle teemaga juba kurssi viia ja kui olete, siis milline on teie arvamus? Elanikud on seal selle harjutusväljaku tõttu ikkagi väga rahulolematud.

Urmas Reinsalu

Ma olen end selle teemaga kurssi viinud. Olen vestelnud ka maavanemaga, kes minu meelest andis üsnagi hea ja tasakaalustatud ülevaate olukorrast. Minu arusaam on selline. Tõepoolest on kohalikus kogukonnas vasta-

kaid seisukohti, aga dialoogis on võimalik need ehk lahendada. Ministeerium on valmis kohalikke inimesi igakülselt teavitama. Selgitusi on esitatud ja kui vaja, esitatakse neid veel.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise, et saaks ka viimane küsimus esitatud.

7. Rahvaloenduse tulemused

Esimees Ene Ergma

Palun viimane küsimus, Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Täna on meile rahvaloenduse tulemused teada ja ega need päris sellised ei ole, mis südame helisema paneks. 75 000 elanikku Eestis riigis vähem on ikkagi selline näitaja, mis annab põhjust muretsemiseks ja paneb ilmselt valitsuse ka pead murdma, kuidas olukorda parandada. 75 000 elanikku on kujundlikult võttes kaks tühja maakonda. Ma elan Kagu-Eestis ning võin võrdluseks tuua, et Võru ja Põlvamaad nagu ei oleks ja näpuotsaga ka Valgamaad mitte. Mis te arvate, kas kümne aasta jooksul, mil valitsus on oma valitsemispoliitikat ajanud, on see 75 000 kadunud inimest palju või vähe?

Urmas Reinsalu

Ma tahan öelda, et rahvaloenduse andmetesse tuleb suhtuda väga tõsiselt ja me ei tohi kindlasti piirduda rahuloluga selle üle, et meie rahvaarv on praegu enam-vähem sama, kui Statistikaamet eeldas. Rahvas kahaneb, kui meie riigi poliitika keskne küsimus ei ole selle vastu midagi ette võtta. See eeldab tegelemist väga erinevate valdkondade teemadega: sündimusega, elueaga, tervisega, kahtlemata ka rändega, mis eeldab seda, et inimestel oleks võimalus Eestis tööd saada ja see töö oleks tasuv.

Samas me peame arvesse võtma, et meie rahvaarv väheneb isegi siis, kui sündimus kasvaks. Pikeneva eluea ja keskmise sündimuse taustal on rahvaarvu vähenemise põhjus aga just 1990-ndatel ja 2000-ndate esimesel poolel sündinud laste väike arv. Rahvastikku mõjuta-

vates protsessides on arvuliselt Eesti jaoks suurim probleem eriti meeste lühike keskmine eluiga. Eestist vähem elavad mehed vaid Lätis ja Leedus, kui piirduda Euroopaga. Paljud mehed surevad juba pereloomise eas ja see mõjutab demograafiat ka sündimata laste näol. See on keskne teema, mida me peame oma riigi poliitikaotsuste langetamisel kindlasti silmas pidama. Mida teha, et Eestis sünniks rohkem lapsi? Kuidas Eestis inimesed saaksid Eestis tööd, seejuures tasuvat tööd? Seetõttu ma tervitan sotsiaalkomisjoni esimehe Margus Tsahkna algatust arutada Riigikogu sügisistungjärgul riiklikult olulise küsimusena Eesti demograafilist olukorda ja Eesti rahva kestmist.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Meie infotunni aeg on läbi. Suur tänu, kolleegid, küsimuste esitamise eest! Suur tänu valitsusliikmetele küsimustele vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 17. töönädala kolmapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnepulti eelnõu või arupärimise üleandmiseks kolleeg Deniss Boroditši!

Deniss Boroditš

Hea istungi juhataja! Head kolleegid! Annan Riigikogu demokraatide ühenduse kõigi viie liikme ja Riigikogu Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel üle sotsiaalhoolekande seaduse § 22² täiendamise seaduse eelnõu. Eelnõu koostamise tingis vajadus soodustada ühistute võimalusi elamute soojustamiseks ja üldse renoveerimiseks juhtudel, kui osa ühistu liikmeid on toimetulekuraskustes, ning vähendada tulevikus kulutusi toimetulekutoetuste maksmiseks. Sotsiaalhoolekande seaduse täiendamise eesmärk on võimaldada toimetulekutoetuse saajal arvestada eluruumi alaliste kulude hulka ka kulutused, mis on seotud elamu renoveerimiseks võetud kohustustega. Kehtiva seaduse kohaselt korteriühistu liikmed selliseid kohustusi eluruumikulude hulka arvestada ei saa. Eluruumi väljajuurimisel on aga

eluruumi omanikul võimalik võetud kohustuste katmiseks tehtavad kulud kajastada eluruumi üüri hinnas ning siis loeb kehtiv seadus sellised kulud toimetulekutoetuse määramisel eluruumi alaliste kulude hulka kuuluvaks, kuigi sama paragrahvi lõige 5 sätestab, et eluruumi alaliste kulude põhjendatud piirmäära kehtestab kohaliku omavalitsuse volikogu ning seda samadel alustel nii üürnikel kui ka omanikel. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Mul on 15 sotsiaaldemokraadi nimel üle anda arupärimine regionaalminister Siim Valmar Kiislerile. Arupärimise küsimused puudutavad sedasama maa maksust vabastamist ja selle kompenseerimist, millest äsja infotunnis rahandusminister rääkis. Ühelt poolt on see nagu koalitsiooni kompromiss jne, aga teisalt on meil tõsine mure, et valitsuse väljapakutav kompenseerimissüsteem tekitab väga paljudes omavalitsustes eelarveaugu. Me palume regionaalministril vastata küsimustele, millega valitsus kavatseb tekkiva vahe kompenseerida ja kuidas omavalitsused peaksid selles seisus hakkama saama. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Olen juhatusel nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui seaduseelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus selle menetlemise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimine vastab samale seadusele, siis edastan selle otsekohe adressaadile.

Nüüd annan edasi teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetluse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: esiteks, Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 4. juunil algatatud tulumaksuseaduse muutmise ja täiendamise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; teiseks, Riigikogu majanduskomisjoni s.a 5. juunil algatatud elektroonilise side seaduse § 90 täiendamise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; kolmandaks, Riigikogu keskkonnakomisjoni s.a 5. juunil esitatud Riigikogu otsuse "Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus nõukogu liikme tagasikutsumine ja

uue liikme nimetamine" eelnõu, juhtivkomisjon – keskkonnakomisjon.

Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi haridusseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 223 teise lugemise arutelu aluseks olevate dokumentide esitamise tähtajaks s.a 6. juuni kell 18.

Olen edastanud Riigikogu liikmete arupärimise peaminister Andrus Ansipile.

Head kolleegid, palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 88 rahvasaadikut, puudub 13.

Head kolleegid, palun tähelepanu! Täpsustame päevakorda. Täna 15. päevakorrapunkti juures, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud väärtpaperituru seaduse muutmise seaduse eelnõu 220 teine lugemine, teeb rahanduskomisjoni nimel ettekande rahanduskomisjoni esimees Sven Sester. Läheme nüüd tänase küllaltki mahuka päevakorra juurde.

1. Riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (206 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 206 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Valdo Randpere Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Valdo Randpere

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Ma tahtsin öelda paar sõna selle seaduseelnõu kohta, mida me siin kolmandal lugemisel nüüd käsitleme ja mis puudutab riigilõivu. Lühidalt öeldes võiks öelda, et riigilõivude alandamine tõhustab kohtumenetluse läbiviimist ning lihtsustab kohtutoimingute lõivustamise süsteemi. Natukene pikemalt asja lahti seletades oli kõnesoleva eelnõu väljatöötamise ajendiks ühelt poolt vajadus alandada meie Euroopa riikide hulgas silmatorkavalt kõrgeid riigilõive ja muuta kohtutoimingute lõivustamise süsteem lihtsamaks, teisalt soov tõhustada tsiviilkohtumenetlust. Riigilõivusea-

duse muutmiseks on analüüsitud kehtivaid tsiviilkohtumenetluse riigilõive võrdluses teiste riikide omadega ja arvestatud Riigikohtu õigusteabe osakonna 2011. aasta analüüsis "Kõrge riigilõiv kui õigusemõistmisele juurde- pääsu takistus" esitatud ettepanekuid.

Riigilõivuseaduse muudatuste eesmärk on korrigeerida kehtivaid riigilõivu määrasid, lihtsustada riigilõivude arvestamise süsteemi ja soodustada menetlusosalistele mõeldud avaliku e-toimiku infosüsteemi kasutamist. Eelnõu eesmärk on samuti viia Eesti hagihinnast sõltuvate riigilõivude tasu võrdlusaluste riikide keskmisele lähedale. Nimetatud eesmärgid haakuvad menetlusökonoomia printsiipidega, kuna uute riigilõivu määrade kehtestamisega saavutatakse eeldatavalt nii kohtusse pöörduja kui kohtu ressurside kokkuhoid. Menetlusökonoomilistel kaalutlustel on põhjendatud ka riigilõivude arvestamise lihtsustamine, eelkõige vähendades riigilõivude arvestamise astmeid ning ühtlustades sarnase suurusjärgu kohtumenetluse riigilõive. Kuigi eelnõu eesmärk on alandada riigilõive eeskätt suuremaid kulusid nõudvates asjades, mille puhul kohtusse pöördumist takistav riive on tugevam, on korrigeeritud ja lihtsustatud ka madalama määraga riigilõive.

Eelnõu sisaldab lisaks riigilõivuseaduse ja tsiviilkohtumenetluse seadustiku muudatustele ka tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja täitemenetluse seadustiku rakendamise seaduse, halduskohtumenetluse seadustiku, kohtute seaduse ja kohtutäituri seaduse muudatusi, mis peamiselt seonduvad eelnimetatud muudatustega. Kohtutäituri seaduses tehakse kaks riikliku järelevalve pädevust täpsustavat muudatust. Kohtute seadust täiendatakse õiguskantsleri 5. märtsil 2012. aastal esitatud ettepaneku tõttu regulatsiooniga, mille alusel on võimalik üksikotsusega kohtuniku teenistusvanuse ülemmäära tõsta.

Eelnõu menetlemisel on tõusetunud ja võib ka edaspidi tõusetuda küsimus, kas tegemist on kobareelnõuga, kuna eelnõuga soovitakse muuta kokku kuut seadust. Kõnealune eelnõu ei ole aga kobareelnõu selle sõna negatiivses tähenduses, ja seda järgmistel põhjustel. Riigilõivuseaduse § 4 lõikes 1 sätestatud üldpõhimõtte kohaselt tuleb riigilõivu määrad kehtestada lähtuvalt toimingute tegemisega kaasnevatest kuludest. Tsiviilkohtumenetluse riigilõivud

on siamaani kehtestatud lähtuvalt tsiviilkohtumenetlusega kaasnevatest kuludest ning seega on nende puhul järgitud riigilõivude kulupõhimõtet. Eelnõu eesmärk ei ole loobuda kulupõhimõttest, vaid muuta kohtumenetlus odavamaks nii kohtusse pöörduja kui ka riigi jaoks ning samas säilitada mõistlikus ulatuses riigilõivude kulupõhisus, vaatamata riigilõivude alandamisele. Viidatud eelnõu ainsat eesmärki ei ole võimalik saavutada, tegemata korraga muudatusi mitmes seaduses. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Valdo Randpere! Palun kõnepulti kolleeg Marika Tuus-Lauli Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Marika Tuus-Laul

Head kolleegid! Mul ei olnud plaani siia esinema tulla, aga kui ma kuulsin eelkõnelejat ütlevat, et meie kohtusse pöördumise riigilõivud on silmatorkavalt kõrged – ja loomulikult need seda ka on –, siis tekkis mul soov meelde tuletada, kuidas need sellisteks said. See oli nimelt eelmine koalitsioon, kes siin saalis võttis vastu otsuse riigilõive lausa kordades tõsta. Teatud toimingute puhul said need isegi 14 korda kõrgemaks kui näiteks Rootsis ja 6 korda kõrgemaks kui Venemaal ja paljudes teisteski riikides on need madalamad. Rein Lang oli see mees, kes selle eelnõuga siia saali tuli ja ütles, et inimesed ei pea saama oma madalaid tundeid kohtus käimisega rahuldada.

Ega lõive nüüd nii väga jumala armust ning soovist valijale ja üldse inimesele vastu tulla ka ei madaldata. Ikkagi õiguskantsler Indrek Teder oli see, kes viitas tõsiasi, et Eesti kõrged lõivud on põhiseadusega vastuolus. Muide, alles üleeile, kui õiguskantsler oli meil komisjonis, küsisin ma temalt, kas teda nüüd pakutavad madalamad lõivud rahuldavad, ja ta ütles, et selle küsimusega tuleb veel edasi tegeleda.

Meie juhtisime kõrgetele lõivudele tähelepanu juba eelmises Riigikogu koosseisus ja ka päris selle koosseisu töö algul, kui esitasime 2011. aastal eelnõu nr 10. Muide, selle esimehe lugemine tol korral ka lõpetati, aga nagu siin kahjuks ikka juhtub, pandi see siis seisma ja nii ta seisab sahtlis praegugi.

Samas me esitasime mitu parandusettepanekut ja ühte neist on ka osaliselt arvestatud. Nii

et olgugi et koalitsioon teeb seda nüüd justkui omal algatusel, on meil siiski hea meel, et riigilõivud langevad. Ja kuigi me arvame, et need võiksid olla veelgi madalamad, sest ka praegu jääb kohtus käimine ikka jõukamate inimeste privileegiks, me toetame seda eelnõu ja anname oma heakskiiduhääle. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Marika Tuus-Laul! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Ja läheme nüüd lõpphääletuse juurde. Lugupeetud kolleegid, kuna selle eelnõu vastuvõtmiseks seadusena on vaja Riigikogu koosseisu häälteenamust, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 82 rahvasaadikut, puudub 19.

Austatud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 206. Palun hääletada!

Poolt hääletas 83 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei olnud keegi. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 6.)

2. Kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (175 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 175 kolmas lugemine. Avan läbirääkimised ning kutsun kõnepulti kolleeg Marko Pomerantsi Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana.

Marko Pomerants

Tere päevast, lugupeetud eesistuja ja head kolleegid! Mul oli plaanis kõneleda ka eelmise eelnõu arutelul, aga kolleeg Marika Tuus-Lauli esinemine oli nii sütitav, et hääletustulemus oli ette teada. Ma olin kindel, et ta suudab teid veenda. Aitäh eelmise eelnõu lõpptulemuse eest!

Aga nüüd eelnõust 175. Ilmselt said mitmed Riigikogu liikmed eile ajakirjanik Peeter Ernitsa kirja, kus ta palub vastust viiele küsimusele.

Jutt käib sellest, et 17. veebruaril 2011 hääletasid eelmise koosseisu rahvasaadikud üksmeelselt eelnõu 286 poolt. Mõne aja pärast selgus, et selle eelnõuga on probleeme. Ja täna me asume siis hääletama eelnõu 175. Ning nüüd tulevad Ernitsa küsimused, miks ikkagi selle eelmise seaduseelnõu vastuvõtmine nurja läks. Et teil kõigil oleks asi selge ja kindlus eelnõu 175 suhtes suur, ma natuke selgitan.

17. veebruaril 2011 võttis Riigikogu vastu kriminaalmenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse, mille jõustumise ajaks nähti ette 2012. aasta 1. jaanuar. 17. mail 2011 esitas õiguskantsler Riigikogule ettepaneku nr 12. See oli ettepanek Nestori kõnepruugis roosal paberil ehk siis ametlik ettepanek, mis puudutas probleemide olemasolu jälitustoimingutest teavitamisel ja selle kontrollil. Õiguskantsler leidis, et kehtiva kriminaalmenetluse seadustiku ja jälitustegevuse seaduse ning 1. jaanuaril 2012 jõustuva kriminaalmenetluse seadustiku sätted on vastuolus põhiseadusega, kuna seadused ei näinud ette tõhusat ja süsteemset järelevalvet jälitustoimingust teavitamise edasilükkamise üle ning võimaldasid teavitamise edasilükkamise tõttu jätta isiku jälitustoimingust üldse teavitamata. Riigikogu oli õiguskantsleriga nõus: 72 oli ettepaneku poolt, vastu ei vaieldud keegi ja seetõttu otsustati seda seadust muuta. Nii et kronoloogiliselt loogilises järjekorras oleme jõudnud eelnõuni 175.

Ja mis veel oluline: vahepeal moodustati Justiitsministeeriumis töörühm, kes analüüsis jälitustegevuse regulatsiooni laiemalt. Selle töö tulemusel valmis eelnõu, mille üks eesmärk oli viia Riigikogus 17. veebruaril 2011 seadusena vastu võetud eelnõu põhiseadusega kooskõlla. Ja kui küsida, kelle prohmakas see oli, siis vastus on väga lihtne: kokkuvõttes ei saanud jõustada uut seadust enne, kui jälitustoimingust teavitamise säte selles põhiseadusega kooskõlla viidi. Teisalt moodustati nimetatud komisjon, kelle ettepanekutest tulenevalt vajas jälitustegevuse regulatsioon lisamuudatusi, mis arvestaksid probleemidega praktikas ja tagaksid paremini isikute põhiõiguste kaitset. Selline evolutsiooniline ja loogiline protsess on meil seljataga.

Nüüd küsimus, kas me ei arva, et eelnõu 175 tuleks hakata omakorda ümber tegema. Vastus sellele on, et seda ei saa ju mingisugu-

ses üksikküsimuses välistada, aga kogu see põhjalik eeltöö peaks garanteerima, et suuri muudatusi ette ei tohiks tulla, küsimusi saab olla ainult üksikutes detailides. Aga meil on ka pikk jõustumistähtaeg ette nähtud, nii et loodame kõige paremat.

Püüan nüüd hästi lihtsalt maakeeli selgitada, mis on põhilised muudatused. Esiteks, teavitamine. Täpsustatakse jälitustoimingust teavitamata jätmise ja jälitustoiminguga kogutud andmete tutvustamata jätmise aluseid. See oligi see õiguskantsleri jutt. Teiseks, on konkreetne kuritegude loetelu, mille puhul on jälitustoimingud võimalikud. Ei ole nii, et mis tahes karistusseadustikus kirjas oleva kuriteo puhul lähevad kohe automaatselt jälitustoimingud lahti. Palun kolm minutit juurde!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Marko Pomerants

Mis puutub nn kapo komisjoni, siis koostöös selle komisjoniga jõudsiime järeldusele, et tuleks luua jälitustoimingute infosüsteem. See on ka seaduses kajastatud, et riigil peab olema ülevaade jälitustoimingute mahust ja nende iseloomust. Ja veel üks oluline muudatus on see, et sideettevõtetele tehtavad omanikupäringud ja kõneeristused pole enam jälitustoimingud.

Ernits muretseb veel selle üle, et viimasel ajal on palju räägitud sellest, et eriteenistused kuulavad inimesi kontrollimatult pealt. Kas see vastab tõele ja kas nüüd lõpphääletusele mineva seaduseelnõu vastuvõtmisega läheb olukord kuidagi paremaks? Ausalt öeldes, küsimuse esimene pool ei väärigi mingisugust kommentaari. Aga olen ikka kinnitanud, et massilist pealtkuulamist ei tehta kolmel põhjusel. See ei ole seaduslik, esiteks. Teiseks, selleks puudub vajadus. Ja kolmas põhjus: selleks pole ressursi – ei raha ega inimesi. Mis ei tähenda seda, et Eestis üldse inimesi pealt ei kuulata. Ja mida suurem tutvusringkond, seda suurem võimalus selleks on. Kindlasti olukord muutub paremaks, sest isikute põhiõigusi riivavateks jälitustoiminguteks, sh pealtkuulamiseks annab alati loa kohus.

Seega, head kolleegid, Isamaa ja Res Publica Liidu nimel kutsun teid üles eelnõu 175 lõpphääletusel toetama! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Marko Pomerants! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Läheme nüüd lõpphääletuse juurde. Head kolleegid, ka see eelnõu vajab seadusena vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 78 rahvasaadikut, puudub 23.

Head kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kriminaalmenetluse seadustiku muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 175. Palun hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 73 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuid oli 1. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 7.)

3. Korruptsioonivastase seaduse eelnõu (192 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud korruptsioonivastase seaduse eelnõu 192 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Palun kõnepulti kolleeg Tarmo Tamme Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Tarmo Tamm

Lugupeetud proua juhataja! Head kolleegid! On hea meel, et korruptsioonivastase seaduse eelnõu 192 on jõudnud täiskogu saali kolmandale lugemisele. Samal ajal on Keskerakonna fraktsioon selle eelnõu pärast teatud muret tundnud. Vaatamata arvukatele parandustele on eelnõusse sisse jäänud üks suur probleem, nimelt sõna "mõju" kasutamine. Teie laudadel olevas eelnõus on sõna "mõju" puhul tegemist umbmäärase mõistega ning jääb segaseks, mida selle all mõistetakse. Kust kohast jookseb mõju ja mõjuvõimu piir? Kes on õige inimene või õige asutus seda hindama?

Meie kolleeg Mihhail Stalnuhhin pidas siin samuti hiljaaegu kõne ja rääkis teile omavalitsusjuhtidest, keda see seadus võib-olla kõige enam puudutab. Tema kinnitusel omavalitsusjuhid näevad eelnõus veel probleeme. Näiteks punkt, mis räägib sellest, et ametiisik on teadlik korruptsioonihust. Mis asi on korruptsioonihust? Kas see on oht, mis tuleneb ametiisiku sugulastest, või oht, mis tuleneb tema isikut

puudutavatest muudest asjaoludest? Minu meelest ei sätesta seaduseelnõu sugugi hästi, mis täpselt see korrupsioonioht on. On oht, et omavalitsusjuhid kardavad teatud juhtudel otsuseid teha. On selge, et ei või sõlmida lepinguid lähisugulastega ega eelistada mingi isikliku hüve saamise eest üht ettevõtet teistele. Seega sõna "oht" võib olla sama ebamäärane kui sõna "mõju". Seda on väga raske õigesti hinnata.

Keskerakond juhtis oma muudatusettepanekus sellele kitsaskohale tähelepanu, kuid lõpptekstis see ei kajastu. Aga kui need mõned mõisted jäävad mitmeti tõlgendavateks, siis võib seadus tekitada palju segadust. Segadust nii neile, kes seda täidavad, kui ka neile, kes seda kontrollivad. Samas Keskerakonna fraktsioon tunnustab selle eelnõu läbi töötanud komisjoni ja kõiki teisi inimesi, kes sellega tegelesid, ning me ei hääleta selle vastu. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Tarmo Tamm! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Läheme lõpphääletuse juurde. Head kolleegid, ka see eelnõu vajab seadusena vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu hääaltenamust ja palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 74 rahvasaadikut, puudub 27.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud korrupsioonivastase seaduse eelnõu 192. Palun hääletada!

Poolt hääletas 68 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 8.)

4. Politsei ja piirivalve seaduse ning meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (158 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud politsei ja piirivalve seaduse ning meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 158 kolmandat lugemist. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Head kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud politsei ja piirivalve

seaduse ning meresõiduohutuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 158. Palun hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 81 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 9.)

5. Teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (162 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 162 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud teadus- ja arendustegevuse korralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 162. Palun hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 80 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei olnud keegi. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 10.)

6. Elektriturseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (139 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud elektriturseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 139 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Arto Aas Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Arto Aas

Head kolleegid! Elektriturseaduse muutmise eelnõu on äärmiselt oluline eelnõu. Tõenäoliselt on tegemist ühe kõige tähtsama eelnõuga, mis Riigikogu selle istungjärgu ajal vastu võtab. Selle seadusega viime lõpule elektrituru täieliku avamise ja loome eeldused reaalse, turumajandusliku ja vaba konkurentsi tekkimiseks. Veelgi enam, sügavam integreeri-

tus Põhja-Euroopa turgudega suurendab märksa meie energiajulgeolekut.

Me mäletame veel hästi 1990. aastate alguses läbi viidud liberaalsete majandusreformide valulikkust. Üleminek plaanimajanduselt turumajandusele oli küll algul raske, aga kõik need otsused on end aja jooksul õigustanud ning ka majanduslikult kuhjaga ära tasunud. Täielikult reguleeritud turg ja monopoolses seisundis ettevõtted on põhjendatult alles jäänud vaid nendes vähestes majandussektorites, kus kasutatakse piiratud ressursse kõrgendatud avalikes huvides. Seega võib öelda, et energiasektori avamine turureeglitele ja vabale konkurentsile on omamoodi ühe pika üleminekuperioodi lõppvaatus, mille tõeliselt positiivsed tulemused avalduvad alles aastate pärast.

Ma tahan tänada kõiki neid kümneid organisatsioone, ettevõtteid ja ametnikke, kes seaduseelnõu väljatöötamises väga pühendunult ja aktiivselt kaasa löid, eriti aga Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ning Riigikogu majanduskomisjoni tublisid ametnikke! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Arto Aas! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Aivar Riisalu Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Aivar Riisalu

Hea juhataja! Head kolleegid! Ühest küljest tahaks ju kolleeg Arto Aasaga nõus olla ja öelda, et elektrituru avamine on tõepoolest normaalses ühiskonnas normaalne protsess. Teisest küljest jääb õhku küsimus: kas me ikka elame praegu normaalses ühiskonnas, kus kõik ühiskonnaliikmed ühetaoliselt ja võrdselt saavad nautida hüvesid, mis inimlikuks ja kvaliteetseks eluoluks vaja on? Viimasel ajal on pressis üsna palju räägitud sellest, et ligi kaks kolmandikku Eestimaa elanikest ei tea, mida tähendab elektrituru avamine. Teavitustöö elanikkonna hulgas on jäänud suhteliselt tagasihoidlikuks, kui mitte öelda ebapiisavaks, ning rahva jaoks saabub üleminek vabale turule väga äkki.

Pessimistlikumad analüütikud on väitnud, et elektrienergia võib Eestis hakata teatud lühikestel perioodidel maksma isegi mõnevõrra rohkem kui meie põhjanaabrite juures, kes teatavasti tagavad oma energiavarustust üsna

suurel määral ise, kasutades selleks eelkõige tuumaenergiat.

Meile meeldib võrrelda ennast Põhjala riikidega. Minul on aga tekkinud küsimus, et kui meil kütuse hinnad on enam-vähem samad kui põhjanaabrite juures, kui meil elektri hinnad on enam-vähem samad kui põhjanaabrite juures, siis kas meie elatustase on ka nagu põhjanaabritel? Ma näen siin väga suurt ohtu, et keskmiste ja väikeste ettevõtete konkurentsivõimega ja, mis seal salata, ka paljude heade Eestimaa inimeste suutlikkusega tasuda oma elektriarveid võib vabale turule üleminekul tekkida päris arvestatavaid probleeme. Selle tõttu ma ei ole kuigi optimistlik ja arvan, et Eesti oleks võinud elektrituru avamist natuke rohkem analüüsida. Võib-olla oleks olnud arukas ka ise elektritootmise potentsiaali omades kaubelda Euroopa Liidust välja natukene mõistlikumaid tingimusi, mis oleks aidanud meil Eesti majandust ja inimeste eluolu üles ehitada natukene kauem ning siis, juba küpsena, väärikana väärikate seas, minna vabale turule üle. Nüüdseks on see rong läinud.

Head inimesed, Keskerakonna fraktsioon seda eelnõu sellisel kujul toetada ei saa, sest me leiame, et poliitiliste jõudude põhieesmärk on võidelda kodanikkonna jätkusuutlikkuse eest. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Aivar Riisalu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud elektrituru-seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 139. Palun hääletada!

Poolt hääletas 54 Riigikogu saadikut, vastu oli 27, erapooletuid 2. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 11.)

7. Riigilõivuseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (203 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 203 kolmandat lugemist. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada

läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Head kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud riigilõivuseaduse ja ühistranspordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 203. Palun hääletada!

Poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 12.)

8. Konkurentsiseaduse muutmise seaduse eelnõu (195 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud konkurentsiseaduse muutmise seaduse eelnõu 195 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud konkurentsiseaduse muutmise seaduse eelnõu 195. Palun hääletada!

Poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 13.)

9. Maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu (166 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu 166 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Palun kõnepulti kolleeg Kalev Kallo Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Vääramatult kindlusega liigub eelnõu 166 ehk maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu seaduseks saamise suunas. Valitsuskolitsiooni soomusmasina kindlat liikumisrütmi ei suuda takistada mitte ükski kõrvalmõjur või tegur. Tähelepanuta on jäetud Eesti riigi tähtsa põhi-seadusliku institutsiooni Riigikontrolli piisavalt tõsised tähelepanujuhtimised, et eelnõu

ettevalmistavas osas on puudujääke. Näiteks ei ole tehtud Eesti-põhiseid uuringuid, mis näitaksid valitud lahenduse mõju energiapuuduse, gaasiga varustuse kindluse ja konkurentsi suurenemisele. Riigikontroll on selgelt välja toonud just need seaduseelnõu põhjendatuse seisukohast kõige tähtsamad analüüsid. Tõeline paradoks on aga see, et just nende kõlavate põhjendustega – mõtlen vajadust suurendada energiapuuduse, gaasivarustuskindlust ja konkurentsi – on eelnõu autorid oma näputööd põhjendanud. Loogika ütleb, et kuna ühtegi nendest loomulikult iga tarbija jaoks piisavalt tähtsat põhjendust pole üldse uuritud, siis on need lihtsalt sulepeast välja imetud, et tarbija pahviks lüüa. Sellised pühad põhjendused peaksid ju igäüht veenma. Tõde on aga see, et üheski neist põhjendustest ei saa kindel olla. Riigikontroll on väitnud, et tugineda küll Euroopa Komisjoni materjalidele, aga jäeti hindamata nende asjakohasus Eestis.

Teiseks jäetakse täiesti tähelepanuta võimalik põhiseaduse riive. Oma vastuses Riigikogu liikme Eiki Nestori kirjalikule küsimusele jätab küll õiguskantsler temale omase ettevaatlikkusega selgelt välja ütlemata, et eelnõu on põhiseadusvastane, aga on pannud kirja selged viited sellele. Õiguskantsler kirjutab, et "eelnõuga kavandatava omandilise eraldamise nõudega riivatakse ulatuslikult tänase ülekandevõrgu omaniku (AS Eesti Gaas) põhiseaduslikku omandiõigust (PS § 32). Kuigi omandipõhiõiguse ulatuslik riive ei tähenda automaatselt omandipõhiõiguse rikkumist, tekib intensiivse riive korral siiski kõrgendatud oht omandipõhiõiguse rikkumiseks." Kindlasti ei vähenda seda ohtu ka algataja poolt kõva häälega kiidetud nn sundvõõrandamise paragrahvi väljajätmine eelnõust, sest vaatamata selle sätte väljajätmisele nõuab eelnõu endiselt omandilist eraldamist ja näeb ette see tagada põhittekstis sisalduva sunniraha ning tegevuslubade kehtivuse lõpetamise abil.

Kolmandaks, aga oma tähtsusest tarbija seisukohalt kindlasti esimeseks, sest eeltoodud põhjendused huvitavad tarbijat vahest vähem, on nelja või viie aasta pärast gaasitarbijat eesootav ränk hinnatõus. Väga suure tõenäosusega jõuame siis, kui täna vastuvõetav seadus ka ellu viiakse, nelja-viie aasta pärast täpselt samasse olukorda gaasiturul, kus me oleme praegu elektriturul. Võrgutasud ja igasugused

valitsuse pealepandud maksud ja kümnised hakkavad olema kaks korda suuremad kui tasu gaasi enda eest.

Keskerakond sellist järjekordset hinnakaristust tarbijale kindlasti ei soovi ning seetõttu Eesti Keskerakonna fraktsioon selle avantüüri- riga kaasa ei lähe ja hääletab ettepannud seaduseelnõu vastu. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kallo! Kalle Palling Reformierakonna fraktsiooni esindajana, palun!

Kalle Palling

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kõigepealt ütlen siin kuldsed sõnad, et tegemist on väga hea eelnõuga. Gaasiturg on vaja avada konkurentsile, sest vaid konkurents tagab gaasi õiglase hinna. Vaid nii saavad Eesti tarbijad osa soodsatest gaasihindadest maailmaturul. Vaid konkurents annab energiasektori investeeringuteks õigeid signaale. Ja siin pean ma silmas ka võimalikku kodumaist biogaasi tootmist tulevikus.

Gaasituru avanemine ei juhtu iseenesest ega üleöö. Juba alates 2007. aastast on meil *de iure* gaasiturg avatud, aga areng puudub. Nüüd selle seaduse vastuvõtmisega me astume järgmise sammu ja avame gaasituru *de facto*. Loomulikult, nagu ma siin teisel lugemisel juba kõnelesin, selle seaduse vastuvõtmisega ei saa gaasiturg veel valmis. See on esimene samm ulatuslikust tegevuspaketist, et luua Eesti gaasiturg ning panna alus Baltikumi ja Soome ühtse gaasituru tekkimisele.

Gaasil on tulevikus väga suur roll Euroopa kliimaeesmärkide täitumisel ja see on järjekordne näide, et me ajame õiget asja. Uued gaasiühendused, LNG terminal, Leedu–Poola toru, Baltic Connector on vaid üksikud näited, mille eelduseks täna vastuvõetav seadus on. Pluss uued gaasitarnijad – mitte ükski tarnija ei soovi tulla Eesti turule ning tulevikus Baltikumi ja Soome ühisele turule, kui meil üks tarnija kontrollib gaasivõrku. See ei ole vabaturumajandus ja ükski ettevõtte sellega riskida ei soovi.

Kordan veel kord üle kõige olulisema. Maa- gaasiseadus annab AS-ile Eesti Gaas mõistliku tähtaja, mille jooksul tuleb tal võrk müüa iseenda vabalt valitud tingimustel iseenda valitud ostjale. Ainuke kriteerium, mille seab maaga-

siseadus, on, et uus omanik ei tohi tegeleda gaasi tootmise ega müügiga.

Siin saalis on mitmel korral väidetud, et omandi eraldamine toob kaasa võrgutasude hüppelise suurenemise. Kinnitan Reformierakonna fraktsiooni esindajana, et võrgutasude suurus sõltub võrku tehtavatest investeeringutest, mitte võrgu omaniku isikust. Väidetakse ka, et elektrituru või õigemini Eleringi eraldamine Eesti Energia kontsernist tõi kaasa hüppelise võrgutasude kasvu. Jah, see on tõsi, kuid selle võrgutasude kasvu tõid kaasa investeeringud, mis Elering on teinud Eesti energiajulgeoleku parandamiseks. Need on avarielektrijaam ja Estlink 2, tulevikus Eesti–Läti ühenduste parandamine ja muud võrgutugevdused. Need on kõik selleks, et me oleksime paremini integreeritud oma naabermaadega ning meie energiajulgeolek ja varustuskindlus oleks tagatud.

Ma mõnan, et me anname selle seadusega kogu kõnealuse protsessi läbiviimiseks laialdased volitused Konkurentsiametile. Konkurentsiametil on äärmiselt suur roll selles, et Eesti Gaas saaks aastaks 2015 oma vara eest õiglase hinna. Nagu ma olen siin puldis varemgi öelnud, seaduses on raamid, millest lähtudes peab Eesti Gaasi vara hindama. Toonitan veel kord: Konkurentsiamet peab neid raame järgima ja tagama, et Eesti Gaas saaks oma vara eest õiglase hinna, kui müüb selle uuele omanikule. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Eiki Nestor Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Räägin hästi lühidalt. Võrrelnud sisuliselt kõiki nelja võimalust, mis Eestil selles vallas on, leiab ka meie fraktsioon, et iseseisev võrk on eesmärgina, mille poole pürgida, nendest variantidest Eesti jaoks kõige mõistlikum. Kahjuks ei ole me kindlad, et need sammud, millega me sinnapoole astume, on mõistlikud. Praegu ei ole kindlust, et see eesmärk üldse saavutatakse. Soovitud tähtajad võivad kuskile teadmatusse lükkuda ja kogu eesmärk saavutamata jääda. Sellest me lähtume ka eelnõu lõpphääletusel.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Eiki Nestor! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu 166. Palun hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 52 Riigikogu liiget, vastu oli 28, erapooletuid oli 5. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 14.)

10. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja surma põhjuse tuvastamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (188 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja surma põhjuse tuvastamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 188 kolmandat lugemist. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja surma põhjuse tuvastamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 188. Palun hääletada!

Poolt hääletas 83 Riigikogu liiget, vastu oli 1, erapooletuid 0. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 15.)

11. Kogumispensionide seaduse ja riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (213 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kogumispensionide seaduse ja riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 213 kolmas lugemine.

Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Soovivad. Alustame kolleeg Margus Tsahknast, Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajast.

Margus Tsahkna

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Niinimetatud vanemapensioni eelnõu on jõudnud siin Riigikogus kolmandale lugemisele. Tegu on märgilise poliitilise otsusega, millega väärtustatakse laste kasvatamist ning suurendatakse last kasvatanud vanema pensionivara. Väike sündimus ei põhjusta muret mitte ainult Eestis, vaid see on probleemiks terves Euroopas. Eesti on Euroopas tuntud oma eeskujuliku eelarve- ja rahapoliitika poolest. Ajal, kui vanad Euroopa riigid vanguard probleemide all, millega meie juba mõni aasta tagasi hakkama saime, julgeb Eesti astuda samme ka sisuliste probleemide lahendamiseks. Rahvaloenduse tulemused on karmid. Meie rahvastik on kümne aasta jooksul vähenenud 5,5%. Eakate arv kasvab ja laste osakaal rahvastikus kahaneb. Seepärast on iga meede, mis väärtustab laste kasvatamist, rahva püsimise seisukohalt väga oluline.

Laste kasvatamise väärtustamise üle on mõelnud paljud Euroopa riigid, kuid tegudeni on jõudnud vähesed. Kuigi Eesti viimaste aastate sündimusnäitajad on paranenud, on mure meie rahva vähenemise pärast ikkagi väga suur. Hädavajalik on välja töötada konkreetset pikaajalist meetmed, mis ei vaata tulevikku üks, kaks või viis aastat ette, vaid märksa kaugemale. Euroopas on mitmed teadlased pakkunud välja laste arvu sidumise pensioni suurusga, et mõjutada muu hulgas ka sündimuskäitumist positiivses suunas. Eestis rakendatava vanemapensioni näol on tegemist pensionilisaga, mida sarnasel kujul pole üheski teises Euroopa Liidu liikmesriigis kehtestatud. Seega on Eestil võimalus olla teerajaja kogu Euroopas. Rahvastiku juurdekasv peab olema Eesti riigi kõige tähtsam prioriteet, ja seda mitte ainult sündimuse edendamisel, vaid ka laste üleskasvatamise mõttes. Eri uuringud on näidanud, et lastevanemate pensionivara on väiksem kui nendel, kellel erinevatel põhjustel lapsi ei ole. Laste kasvatamine nõuab nii aega, raha kui ka tihti loobumist mitmesugustest karjäärivõimalustest.

Täna siin saalis otsustamisel oleva vanemapensiooni kehtestamise tulemusel hakkavad enne 2013. aastat sündinud lapse vanemad täiendavat pensionilisa saama ühe lapse korral praeguste arvutuste järgi 184,4 eurot, kahe lapse puhul 369,6 eurot ning kolme lapse puhul juba 554 eurot aastas. Iga lapse lisandumisel arvestatakse vanemale täiendav pension. Kui laps on sündinud pärast 1. jaanuari 2013, makstakse vanemale kolme aasta jooksul teise pensionisambasse arvutuslikult 1134 eurot, mis praeguste prognooside järgi peaks olema võrdse või isegi suurema tootlusega kui esimese samba pensioni väljamaksed.

Vanemapension tähendab märkimisväärset laste arvuga seotud pensionilisa. Näiteks kahe lapse vanem hakkab aastas ühe kuu pensioni lisaks saama ehk saab 13 pensioni aastas. Üks vanemapensiooni peamisi eesmärke on muuta elukeskkond enam sündimust soosivaks. On paratamatu, et üks lapsevanem jääb peale lapse sündimist mingiks ajaks tööst kõrvale ning see vähendab tema tulevase pensioni suurus. Vanemapension aitab last kasvataval vanemal ära hoida tulevikus pensionilanguse, mis on tingitud tööalase tulu mittesaamisest lapse kasvatamise perioodil. See aitab ära hoida ka vaesusriski sattumise ohtu, eriti just paljulapseliste perede puhul. Vanemapensiooni on võimalik saada ühel vanemal, nii emal kui isal. Kumb seda saama hakkab, tuleb omavahel kokku leppida. Kui on kasvatatud mitut last, võib vanemapensiooni ka omavahel jagada: ema saab ühe lapse eest ja isa teise eest. Oluline on teada, et vanemapensiooni hakkavad saama ka praegused pensionärid, kes on lapsi kasvanud. Mitmike vanemad saavad seda pensioni mitme lapse kasvatamise eest. Just nimelt sellise küsimuse esitasid mitmike vanemad sotsiaalkomisjonile: kas iga lapse eest arvestatakse vanemapensiooni? Vastus on jah. Näiteks kolmikute vanemad hakkavad saama kolmekordset vanemapensiooni. Palun lisaiega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Margus Tsahkna

Oluline on teada, et vanemapensioniks kuuluv raha ei tule teiste pensionäride arvel. Seda ei võeta mitte üheltki pensionilt mitte ühegi sendi näol ära, vaid riik paneb oma eelarvest

raha juurde. Vanemapension lisab olemasolevale pensionisüsteemile 44 miljonit eurot aastas, seda alates 2017. aastast, kui vanemapensiooni süsteem on täiel jõul rakendunud.

Ei ole kahtlustki, et laste kasvatamine on röömu kõrval ka töö, ja äärmiselt vastutusrikas töö. Vanemapensiooni kehtestamisega väärtustame senisest enam laste üleskasvatamist, samuti loome kindlama aluse Eesti rahva püsimiseks.

Ma tahan tänada kõiki Sotsiaalministeeriumi, Rahandusministeeriumi ja Justiitsministeeriumi ametnikke, samuti Riigikogu komisjonide ametnikke ja ka kolleege siin Riigikogus, kes on andnud oma panuse selle keerulise, kuid õilsat eesmärki teeniva eelnõu väljatöötamiseks. Tahan samuti tänada meie partnereid: Eesti Lasterikaste Perede Liitu, Eesti Pensionäride Ühenduste Liitu, mitmike vanemaid ja Eesti Noorteühenduste Liitu, kes on eelnõu väljatöötamisel osalenud ja selle eelnõu sisu heaks kiitnud.

Lõpetuseks ma tahan tänada ka kõiki erakondi, kes on siin parlamendis esindatud. Osa erakondi on seda eelnõu mõõdukalt ka kritiseerinud, kuid mul on tunne, et üldiselt vanemapensiooni rakendamist toetatakse. See on märk, et Eesti rahva püsijäämise küsimus on erakondadeülene, ja see annab lootust tulevikus teistegi rahva juurdekasvu toetavate poliitiliste otsuste langetamiseks. Suur tänu teile! Loodan väga, et vanemapensiooni rakendamise eelnõu saab täna siin saalis kolmandal lugemisel suure toetuse. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Marika Tuus-Lauli!

Marika Tuus-Laul

Igaks juhuks palun paar lisaminutit!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit lisaiega!

Marika Tuus-Laul

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsioon leiab, et vanemapensiooni idee iseenesest, kui see oleks põhjalikult läbi mõeldud ja ka realselt teostatav, oleks igati õilis. Täname eelnõu põhjalikult läbimõel-

dud kindlasti ei ole. Me arvame, et sellega on kiirustatud, nagu leiab ka vanemapensioneri suurimaid spetsialiste Eestis, kindlustusseltside liidu juhatuse esimees Mart Jesse. Tuletan meelde tema seisukohta. Ta on sotsiaalministriks olnud, et see on ülimalt kallis meede, et meie pensionikindlustussüsteem on praegu ja ka tulevikus miinuses ning pealegi ei mõjuta see tema meelest sündimuskäitumist. Eelmisel korral ma ütlesin, et pensionikindlustuse eelarve on meil miinuses: umbes 2% SKT-st. Pensionikassa on peaaegu 200 miljoni euroga defitsiidis, laekuvast sotsiaalmaksust pole pensionideks jätkunud juba mitu aastat ja pensionifondi reserv, kuhu meie omal ajal valitsuses olles raha järjest juurde panime, on ammu ära kulutatud. Juba aastaid on pensionideks raha juurde võetud eelarve muudest vahenditest.

SEB-i eilse prognoosi kohaselt läheks selleks, et praegused noored, kes lähevad pensionile umbes 30 aasta pärast, tulevikus elamisväärtet pensioni saaks, lisaraha vaja 18 miljardi euro ringis. Samas on viimase kümne aastaga pensionisammastesse kogutud umbes miljard eurot. Niisuguses tempos jätkates saaksime 30 aastaga kogutud üksnes 12 miljardit eurot ja sellest loomulikult ei piisa. Inimesed loodavad riiklikule pensionile ja ootused on ääretult kõrged, samas ei võimalda aastatega vähenev töö käivate inimeste arv tulevikus korralikke pensione tagada. Soovitatakse, et inimesed peaksid ise endale pensioniraha kolmandasse sambasse koguma, aga see ei ole korralikult käivitunud. Teame, et pensionisüsteem ei ole jätkusuutlik, samas pole paremkoalitsioonid teinud midagi, et seda muuta. On tehtud vaid kosmeetilisi muudatusi.

Me küsime siinkohal: kust kohast võtta veel vanemapensionideks raha? Üht populistlikku eelnõu paberile panna on lihtne ja sellega hääli koguda samuti, aga selleks, et seda ellu viia, puudub raha. Samas tuleb pensioniealisi inimesi pidevalt juurde, mis on iseenesest väga tore – inimeste eluiga kasvab –, lapsi aga sünnib vähe. Teame kõik, et Eesti on kõige kiiremini vananeva rahvastikuga riik Euroopas. Praegu on meil 65-aastaseid ja vanemaid umbes 17%, aastal 2050 aga juba ligi kolmandik.

Vanemapensioniga kaasneks hüppeline kulude kasv. Järgmisel aastal läheks selleks vaja 2,8 miljonit eurot, aastal 2017 aga juba 44 miljonit ja seda raha meil ei ole. Meie meelest

on taas tegemist õhku täis poliitilise eelnõuga, mille tegemisse pole kaasatud tippspetsialiste, teadlasi, finantsasjatundjaid, sotsiaalpoliitikut. Tegemist on samasuguse populistliku lubadusega, nagu oli IRL-i loosung võtta kodulekulud kindlalt kontrolli alla ja neid lausa vähendada. Teame, et eluasemekulud on suurenenud vägagi drastiliselt ja moodustavad kogu hindade tõusust veidi üle 40%. Ka elektri hinna pretsedenditu tõus ootab meid ees – täna hääletasid koalitsioonisaadikud siin selle poolt. Näiteid on teisigi, kas või tasuta kõrgharidus, lubadus vee hinda langetada ning 13. vanaduspension.

Kõnealune lubadus on samast kategooriast. Kas väljavaade hakata neljakümne aasta pärast saama veidi suuremat pensioni – ja see on tegelikult küsimärgi all – paneb kedagi praegu sünnitama? Ka rahandusminister Jürgen Ligi on tõdenud, et ilmselt ei pane. Sünnitama paneks sotsiaalne kindlus kohe praegu: lasteaiakohad, suuremad lastetoetused, tasuta koolitoidu laiendamine, huviringide raha, suurem palk, parem töö ja tunnetatav riigi toetus. Ka Euroopa Komisjon tõi eelmisel nädalal välja, et meie ülimalt kulukas vanemapensionide süsteem halvab toetusi. Näiteks 2011. aastal võttis see 1,1% SKT-st, mis on nii kestuselt kui ka summade poolest üks Euroopa kõige heldemaid, samas võtab see ära umbes 63% peretoetusteks minevatest kuludest. Neid proportsioone tuleks muuta.

Täna, kui me ei tea, millised on selle seadusmuudatuse finantseerimise allikad, ei saa me kahjuks eelnõu poolt hääletada. See on väga toores eelnõu ja kummitempli kombel rohelisest nuppu vajutada ei ole mõtet. Meil on praegu eelkõige vaja lastega peresid toetada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Kutsun nüüd Riigikogu kõnetooli Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindaja. Heljo Pikhof, palun! Kaheksa minutit.

Heljo Pikhof

Head kolleegid! Möödunud nädalal avalikuks tehtud rahvaloenduse tulemused näitavad kurvastavat pilti. Eesti rahvastik on kümnenädiga vähenenud 5,5%. Väikeriigi jaoks on püsielanike arvu kahanemine kümne aastaga 75 816 inimese võrra korvamatult kahju. Sestap

tundub küüniline mõne juhtpoliitiku jutt sellest, et elanikkonna vähenemine oli kardetust väiksem.

Rahvaarvu taandarengu peamisi põhjusi on kaks: väike sündimus ja suur väljaränne. Muidugi on sellel taustal rõõm kuulda valitsuspoliitikute sõnu vajalikest põhimõttelistest muudatustest poliitilistes otsustes, et demograafilist olukorda parandada, ning sellest, et eraldi tuleb pöörata tähelepanu laste ja perede poliitikale. On tervitatav ka ettepanek arutada rahvaloenduse tulemusi olulise tähtsusega riikliku küsimusena parlamendi täiskogu istungil.

Kas sõnadele järgnevad viimaks ometi ka teod? Asi taandub ju alati valikutele. Seni on jäänud kui hüüdjaks hääleks kõrbes sotsiaaldemokraatide korduvad ettepanekud suurendada riigi toetust lastele ja peredele. Kui poolteist aastat vanemapalka välja arvata, on praegune riigi tugi lastega peredele pelgalt marginaalne. Väga paljud lapsed jäävad sündimata, kui riik ei panusta lapse kasvatamist toetava keskkonna loomisse, kui vanematel puudub kindlustunne, kuidas ja kas üldse suudavad nad oma lapsed üles kasvatada.

Lastetoetused pole suurenenud juba üheksa aastat järjest, sisuliselt need muudkui kahanevad. Kui vanemahüvitis välja jätta, moodustasid lastetoetused 2000. aastal 1,4% ja mullu vaid 0,7% SKT-st. Riigi programm "Igale lapsele lasteaiakoht!" on varjusurmas, vanemahüvitise reeglid on endiselt jäigad ega soosi töö- ja pereelu ühitamist.

IRL-i mõte, et vanemapensionide süsteemi korrastamine on suurepärase meede eestlaste väljasuremise ärahoidmiseks, on leebelt öeldes narr. Kas te kujutate ette, et üks noor naine mõtleb vanemapensioni peale, kui ta 25- või 30-aastaselt oma lapse ilmale kannab? Ja mis veel oluline: meie naised on hakanud vanemas eas sünnitama. Ema keskmine vanus lapse sünnitamisel oli mullu 29,5 aastat ja see võib tähendada ohtu, et teised-kolmandad lapsed jäävad sündimata.

Vanemapension ei ole otsustav tõuge laste arvu suurenemiseks, paremal juhul on see lohutusaühind või 13. palk laste kasvatamise ennastalgava töö eest millalgi eluõhtul, pea-aegu 40 aastat pärast laste sündi, kui jumal vanemale nõnda palju elupäevi kingib.

Iseenesest oleks ju vanemapensionide taastestamine-korrastamine igati tänuväärt

samm, mingigi märk lastevanemate töö tunnustamisest ühiskonna poolt. Kui vanemad hakkavad saama suuremat pensioni, siluks see pisutki ühiskonnas praegu valitsevat ebaõiglust. Kui ainult täna eeldatavasti heakskiidetav seaduseelnõu uut ebaõiglust kaasa ei tooks. Nimelt on pensioni esimene samm, kust praegu pensionile vanemalisa makstakse, puhtal kujul solidaarne süsteem. Kas hakkab ema või isa pensionilisa saama, see otsustatakse sisuliselt ajal, kui vanemad tegelikult pensionile jäävad. Kui näiteks pereisa on kaasast märksa vanem ja jääb seega naisest varem vanaduspensionile, võib tema laste kasvatamise eest pensionilisa saada. Hiljem on tal õigus soovi korral loobuda oma lisapensionist naise kasuks, mitme lapse puhul aga saab pensionilisa omavahel ära jagada. Ühe vanema surma korral on teisel õigus saada kogu lapse kasvatamise eest ettenähtud pensionilisa.

Paraku umbes ühel juhul sajast ei suudeta omavahel kokku leppida, kes vanematest laste kasvatamise eest lisaraha väärrib, ja siis langeb otsuse kohus. Põhimõtteliselt võib aga olla kindel, et vanem, kes pensionilisa saab, on tõesti oma last või lapsi vähemalt kaheksa aastat kasvatanud. Nõnda on see nende vanemate puhul, kelle lapsed on sündinud enne 1991. aastat, ning nende vanemate jaoks, kelle lapsed on sündinud pärast 1991. aasta 1. jaanuari, lahendab seaduseelnõu selle samuti mõistlikul moel.

Ent nende vanemate jaoks, kelle lapsed sünnivad pärast 1. jaanuari 2013, on välja mõeldud üpriski isevärki ja ebaõiglane kord. Nõndanimetatud vanemapensioni seadus näeb ette maksta emma-kumma vanema kogumispensioni kontole täiendavat raha lapse esimese kolme eluaasta jooksul. See võib kaasa tuua olukorra, kus vanemapensioni hakkab saama vanem, kes last tegelikult kasvatanud ei olegi. Kogumispension on inimeste isiklik vara ja vanemapensioni makseid ei saa hiljem sealt kätte ei ussi- ega püssirohuga, kohtuga ka mitte. Seega võib pensionilisa hakata saama nn gastroleeriv vanem, kes oma pere ja ehk teisegi pere juurest on ammuilma lahkunud ega ole oma lapsi kuigivõrd näinud, hooldamisest-õpetamisest rääkimata.

Mis veelgi hullem: see vanem, kes lapse pikkade aastate jooksul täisealiseks kasvatab, jääb pensionilisast lihtviisiliselt ilma, sest tema

kogumispensionile kontole pole lapse eest lapse kolmanda eluaastani punast sentigi kantud. Nendel naistel, kelle elumerele kadunud kaasad ei taha oma vanemakohustusi täita ja hiilivad kõrvale lapse elatisraha maksmisest, on meie ühiskonnas niigi raske. Vanemapensionile seaduse eelnõu aga peidab endas uusi riske ja uut ülekohtu.

Sotsiaaldemokraatide nõue on kohelda võrdselt kõiki lapsevanemaid. Seepärast tegime ettepaneku muuta seaduseelnõu nii, et pensionilisa makstaks esimesest sambast ehk solidaarsest süsteemist kõigile lastevanematele, kellel on õigus lisa-aastatele. Ja lapsi kasvatanud vanemal peab olema vähemalt kaheksa aastat laste kasvatamise staaži. Sotsiaaldemokraatide väärt ettepanekuid koalitsioonipartnerid kahjuks ei arvestanud.

Kõigi uurimuste kinnitusele ei ole vanemapension võluvits, mis paneks naised soovitud kahte-kolme last sünnitama. Oma inimesi tuleb väärtustada, oma lapsi tuleb toetada – ainult see aitab rahvast koos hoida ja riigil püsida. Tänapäeva Eestit iseloomustab lausa feodaalühiskonnale omane kihistumine: meil elab veidi rohkem kui 63 000 last ja noorukit vaesuses. Lapsetoetus on ainult 19 eurot kuus.

Lõpetuseks tahan öelda, et pikaaegse Riigikogu staažiga sotsiaaldemokraat Eiki Nestor ennustab juba praegu, et aastal 2019 on erakondadel uus valimislubadus, mida kõik üksteise võidu enne valimisi promovad. On aga väga oluline, et Eesti riik õpiks omi inimesi pisutki väärtustama. Potentsiaalsed lapsevanemad peaksid tunnetama, et iga laps on meie riigis oodatud ja teretunud, siis nad ei lähe ära võõrsile. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Loomulikult on sõnavõtt nimetatul vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele õigus kohapealt repliigiks kuni kaks minutit. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Kuna minu nime nimetati, siis ma kasutan seda õigust. Pöördun kõigi nende poole, kes kandideerivad Riigikokku aastal 2019. Te võite oma esimese valimislubaduse juba kirja panna, sest selleks ajaks on selgunud, et mõni vanem koos oma kasvanud kogumispensionikontoga on loobunud oma lapse

kasvatamisest. Ja kui te kandideerite Riigikokku, siis võite julgelt lubada, et teete selle seaduse ringi.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Läheme edasi. Ma kutsun Riigikogu kõnetooli Eesti Reformierakonna fraktsiooni esindaja. Maret Maripuu, palun! Kaheksa minutit.

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Iga nupulevajutus siin saalis on oluline ja mõjutab inimeste elu riigis. Samas on mõni otsus tähtsam kui teine. Me räägime ja kuuleme, et poliitika koosneb meetmetest, mida on igapäevases elus ehk raske aduda, aga mis annavad kindlasti positiivseid tulemusi kaugemas perspektiivis. Täna räägime ühest sellisest meetmest – vanemapensionist.

Hiljuti avaldatud rahvaloenduse tulemused kinnitavad, et kuigi meie demograafiline olukord on halvenenud kardetust vähem, pole see ikkagi nii hea, kui me tahaksime. Kuidas me asjaomaseid arve ka ei analüüsiks, statistikat ei vaataks, fakt jääb faktiks: meid jääb aiva vähemaks. Põhjusi on kindlasti enam kui üks. Peame otsima võimalusi ja tegema otsuseid, mis meid kahaneva iibega riigi staatusest välja aitaksid. Ühte-teist oleme teinud ja täna astume järgmise sammu. Selleks, et elada tasemel, mida meie läbi ja lõhki kodanlik vaimulaad õigeks ja kohaseks peab, tuleb kõvasti tööd teha. Laste sünd tähendas veel mõne kümnendi eest keskmisele Eesti perele tunduvalt sissetulekute vähenemist. Sellise olukorra tähtsaim kompensatsioon on meie kehtestatud vanemahüvitis, mille eesmärk on tagada vanemale sissetulek ka ajal, kui ta lapsega kodus on. Vanemahüvitis ei ole sotsiaaltoetus. Vanemahüvitis on kompensatsioon saamata jäänud töötasu ulatuses vastavalt enne lapse saamist makstud sotsiaalmaksule. Uuringud kinnitavad, et see meede toimib hästi. Vanemahüvitise kehtendamise järel on sünde olnud kordades rohkem.

Meie ülesanne on teha selliseid otsuseid, et rahvastiku kahanemine pöörduks püsivale kasvule. Olemegi nüüd vanemahüvitist edasi arendanud, uueks meetmeks on vanemapension, mis täna Riigikogus loodetavasti heakskiidu saab. See tagab inimesele, kes on pühendanud suurema osa oma elust laste kasvatamisele,

sissetuleku lisa pensionieas. Me keegi ei usu, et see uuendus kasvatab kohe hüppeliselt sündimust, kuid kindlasti on see samm õiges suunas. Esiteks lisab see kindlustunnet, et perede ja laste probleemid on riigile endiselt tähtsad. Teiseks saavutame suurema õigluse sellega, et võrdsustame laste kasvatamise puhtmajanduslikus mõttes mis tahes teise ühiskonnale vajaliku ja ühiskonnas tunnustatud tööga. Sellel tunnustusel on selge rahaline väljund. Kolmandaks hakkame tasapisi kujundama majanduslikult sõltumatut ja paremini kindlustatud vanemate ja vanaisade põlvkonda, millesse ka kõige nooremad ühiskonnaliikmed hakkavad kuuluma rutemini, kui nad ehk arvata oskavad.

Aga kuidas me oma riiki ka ei usuks ja riigi peale vastutust ka ei paneks, riik ei ole kunagi see, kes lapsele enne magamaminekut unejuttu loeb, väikemehele puukoorest paadi voolimist või pisipreilile võilillepärga punumist õpetab. Armastus armastuseks, aga nagu ütles Prantsuse kirjanik Françoise Sagan, raha olemasolu ei tee laste armastamist ja kasvatamist sugugi mitte halvemaks. Raha, antud juhul vanemapension, pole armastuse asemel, aga kui seda veidi rohkem on, siis on see armastusele igati toeks. Ning just armastusel püsivad meie pered ja püsib meie riik – kaks kõige tähtsamat asja, mis meile antud.

Nii et me oleme vanemapensioniga igal juhul peredele ja riigile ühe olulise toe seadnud. Reformierakond peab perepoliitikat majandus- ja kaitsepoliitika kõrval üheks kõige tähtsamaks meie riigi poliitikaks või tegelikult isegi kõige tähtsamaks. Toetame vanemapensioniga kehtestavat seaduseelnõu ja oleme veendunud, et juba õige varsti arutame ja kinnitame siin saalis uusi samme Eesti perede toetuseks. Tänan!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Alustame eelnõu 213 lõpphääletuse ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen lõpphääletusele eelnõu 213. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Tulemusega poolt 58, vastu ei ole keegi ja 3 erapooletut on Vabariigi Valitsuse algatatud kogumispensionide seaduse ja riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ning sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse

eelnõu 213 seadusena vastu võetud. (Tabel 16.)

Tänase 11. päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

12. Riigikogu otsuse "Nõusoleku andmine Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis" eelnõu (230 OE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi 12. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Nõusoleku andmine Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis" eelnõu 230 teine lugemine. Palun kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Käesolevaga annan ülevaate Riigikogu otsuse "Nõusoleku andmine Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis" eelnõu arutelust teise lugemise kontekstis. Eelnõu eesmärk on anda nõusolek Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis 175 miljoni euro ulatuses ja volitada Eesti Panka kvoodi suurendamiseks vajalikke toiminguid tegema.

Rahanduskomisjon käsitles eelnõu oma 29. mai ja 4. juuni istungil. Tähtjaks eelnõu kohta muudatusettepanekuid ei laekunud. Komisjon langetas järgmised otsused: teha ettepanek võtta eelnõu päevakorda kolmapäeval, 6. juunil ehk siis täna, teine lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele. Kõik otsused langetati konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Tarmo Leinatamm, palun!

Tarmo Leinatamm

Hea ettekandja! Ma küsin ikka üle: kas sellega tuleb ka riigieelarvele lisakoormus või ei tule?

Sven Sester

Tegemist on Eesti Panga kvoodi suurendamisega ja see otseselt riigieelarvet ei mõjuta.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Leinatamm, palun teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Kas Eesti Panga eelarve ei ole Eesti Vabariigi riigieelarve osa?

Sven Sester

Tegemist on eelarvete vahenditega, need ei ole otseselt eelarve sees. Eesti Panga võimalikke finantsinvesteeringuid ei võeta Eesti riigi eelarves finantstehingutena arvesse.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, aitäh! Teile rohkem küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Eelnõu 230 muutmiseks ettepanekuid laekunud ei ole ja juhtivkomisjoni ettepanek on teisel lugemisel viia läbi ka lõpphääletus. Head ametikaaslased, alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele otsuse eelnõu 230. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 55 rahvasaadikut, vastu 1, erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse esitatud Riigikogu otsuse "Nõusoleku andmine Eesti Vabariigi kvoodi suurendamiseks Rahvusvahelises Valuutafondis" eelnõu 230 on otsusena vastu võetud. (Tabel 17.)

Tänase 12. päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

13. Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu (231 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi 13. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu 231 teine lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Hea juhataja! Lugupeetud kolleegid! Tegemist on Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu teise lugemisega. Esimesel lugemisel sai tutvustatud ka eelnõu eesmärgid. Kordan siinkohal üle: tegemist on eesmärgiga kiita heaks Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatused, millega reformitakse IMF-i juhtimise raamistikku, et muuta IMF-i juhtimine paindlikumaks ja suurendada otsustusprotsessi legitimiisust. Sellel seoses peetakse vajalikuks täpsustada direktorite nõukogu suurust ja struktuuri.

Rahanduskomisjon arutas eelnõu oma 29. mai ja 4. juuni istungil. Tähtajaks muudatustepanekuid ei laekunud. Rahanduskomisjon langetas järgmised otsused: teha ettepanek võtta eelnõu kolmapäeval, 6. juunil täiskogu istungi päevakorda, teine lugemine lõpetada ja panna eelnõu lõpphääletusele. Kõik otsused olid järjekordselt konsensuslikud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane, ma tänan teid! Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Eelnõu 231 muutmiseks ettepanekuid laekunud ei ole. Juhtivkomisjoni ettepanek on viia eelnõu teise lugemise ajal läbi ka lõpphääletus. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist. Kas võime minna lõpphääletuse juurde?

Panen lõpphääletusele seaduseelnõu 231. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 57 parlamendiliiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud Rahvusvahelise Valuutafondi põhikirja muudatuste heakskiitmise seaduse eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 18.)

Tänase 13. päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

14. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu (193 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume 14. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teenistuse seaduse eelnõu teine lugemine. Palun ettekandeks Riigikogu kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Väino Linde!

Väino Linde

Head kolleegid! Lugupeetud istungi juhataja! Üldiselt ei ole kombeks alustada siin Riigikogu puldis esinemist mõne elava isiku tsiteerimisega, liiati veel siis, kui see isik on poliitiline persoon. Aga seda eelnõu menetledes tuli mulle meelde üks kirjatükk, mida meie kunagine välisminister ja tänane riigipea on alustanud niimoodi: "Raha võivad teenida paljud, riiki saavad teenida vähesed." See ütlus võiks olla uue avaliku teenistuse seaduse eelnõu moto.

Aga nüüd eelnõu juurde. Tuletame meelde, et avaliku teenistuse seaduse eelnõu eesmärk on ju eelkõige ajakohastada avaliku teenistuse õiguslik regulatsioon ja lahendada need probleemid, mis on tekkinud alates 1996. aastast, mil rakendus praegune avaliku teenistuse seadus. Eelnõu menetlemise käiku võib samuti meelde tuletada. Esimene lugemine toimus 4. aprillil. Muudatusettepanekuid ootasime 25. aprilliks s.a. Suured tänud kõigile, kes selles protsessis osalesid: Riigikogu fraktsioonidele, Riigikogu riigikaitsekomisjonile ja majanduskomisjonile ning ühiskondlikele organisatsioonidele! Väga asjalik oli eelnõu algataja esindajana ka Justiitsministeerium.

Tabelis on 180 muudatusettepanekut. Osa neist algatas põhiseaduskomisjon ise, arvestades huvigruppide seisukohti ja tähelepanekuid. Mul on hea meel (ma arvan, et väljendan kogu komisjoni seisukohta), et Vabariigi Valitsuse esindajad olid selle eelnõu menetlemisel äärmiselt koostööaltid ja kompromissivalmid. Usun, et sellest tulenevalt saidki selle eelnõu teravad nurgad maha lihvitud. Olen päris kindel, et väga paljud probleemid, mis olid näiteks seotud kohalike omavalitsuste privaat- autonoomiaga, millele juhtisid tähelepanu Eesti Linnade Liit, Eesti Maaomavalitsuste Liit ja ka meie kolleegid Keskerakonna fraktsioonist, said selles eelnõus lahenduse. Selle eelnõu puhul ei kasutatud ka, nagu vahel poliitiliselt öeldakse, teerullitaktikat. Kui me vaatame muudatusettepanekute tabelit, siis näeme, et arvestatud ei ole mitte ainult valitsuse või koalitsiooni ettepanekuid, vaid arvesse on võetud ka väga palju opositsiooni seisukohti ja ettepanekuid, nii Keskerakonna fraktsiooni esindajate kui ka sotsiaaldemokraatide omi. Ka seda, mis eelmise nädala kolmapäeval siin Riigikogu saalis juhtus, võiks käsitleda kui teatud

reveranssi opositsioonile. Nii et suur tänu, hea kolleeg Eiki Nestor, terava silma eest eelnõu lisadokumentide ülevaatamisel formaaljuriidilisest aspektist! Ka seda on vahel väga vaja teha.

Teist lugemist ette valmistades arutas põhiseaduskomisjon eelnõu kokku neljal istungil. Me tegime seda põhjalikult ja mitte kabinetivaikuses, vaid kutsusime kohale kõikide nende organisatsioonide ja fraktsioonide esindajad, kes olid komisjonile mingeid muudatusettepanekuid esitanud. Eelmise kolmapäeva ja tänase päeva vahel toimus ka veel kaks istungit.

Sisulised istungid toimusid pärast eelnõu esimest lugemist 10. aprillil, 7. mail, 15. mail ja 28. mail. Juba 15. mail tegi komisjon otsuse, et kui eelnõu jõuab Riigikogu saali teisele lugemisele, siis on komisjoni soov eelnõu teine lugemine lõpetada. On ette heidetud (mitte küll Riigikogu saalis, aga hiljaaegu ühel kohtumisel ametnikega), miks ei ole nii paljude muudatuste puhul ette nähtud ka eelnõu teise lugemise katkestamise võimalust komisjoni seisukohast lähtudes. Ma mõõnan, et selline võimalus oleks võinud olla. Seda on mõnikord ka kasutatud, kui on olnud väga palju muudatusettepanekuid. Teistpidi võttes on selle eelnõu sisulise küljega väga pikalt tegeldud ja eelnõu põhiküsimused – ametniku mõiste määratluse muudatus, ametniku palgakomponentide määratluse muudatus, ametnike ametihüvede muudatused ja selle kõigega seonduv ajafaktor, mis on teatud juhtudel neli kuni viis aastat – on eelnõu algtekstiga võrreldes samaks jäänud. Seetõttu otsustas komisjon eelnõu menetlemisega mitte viivitada, vaid viia see, eeldusel, et täna teine lugemine lõpetatakse, tuleval kolmapäeval kolmandale lugemisele.

Aga mida komisjon arvas? Arvas seda, et vaja on hoopis peaaegu kogu teksti jõustumise aega pikendada. Seda me ka tegime, et ametnikel oleks aega võtta vastu otsuseid, Rahandusministeeriumil oleks aega töötada lõplikult välja seadusest allpool seisvad õigusaktid ja omavalitsustel oleks omakorda aega välja töötada oma õigusakte selle kohta, kuidas uut avaliku teenistuse seadust rakendada. Nii et kui jõustumise tähtajaks oli esialgu plaanitud 1. jaanuar 2013, siis siin tabelis ja eelnõus on nüüd 1. aprill 2013.

Üldise jutu kokkuvõtteks möönan veel, et kõike seda, mis siin kirjas on, ei ole kerge rakendada. Pole ka välistatud, et ühe või teise eelnõu printsiibi kohta on endiselt erinevaid seisukohti. Kui see nii on, siis võib juhtuda, et üks või teine asjasse puutuv isik pöördub kas või Riigikohtu poole, et saada ametlik seisukoht, kas seaduse üks või teine säte vastab põhiseadusele. Me oleme vaielnud näiteks õiguspärase ootuse aspekti üle.

Aga üldiselt on komisjoni arvates kõik see loomulik asjade käik. Juba aastasadu tagasi elanud suur Machiavelli ütles umbes nii, et riigile ei ole midagi enesetapjalikumat kui mingite reformide läbiviimine. Uus avaliku teenistuse seadus avaliku teenistuse osas seda kahtlemata tähendab. Kui hästi või halvasti see kõik on õnnestunud, eks seda näitab aeg. Näiteks, senine avaliku teenistuse seadus väärtustas stabiilset teenistussuhet ja ametnike pikaajalist pühendumist avalikule teenistusele. Teistpidi võttes võis ametnik pikemat pensionistääži soovides endale kas või n-ö juured alla kasvatada. Selle eelnõu printsiip on teine, seoses just nende hüvede kaotamisega. Kuidas see kõik avaliku teenuse kvaliteedile ja kättesaadavusele riigis mõjub, seda peab kindlasti näitama aeg. Üks on selge: eelnõu on koostatud siiski parema äratundmise vaimus ja see on likvideerinud väga paljud praeguse avaliku teenistuse seaduse probleemid ja puudused. Aga nendest me rääkisime juba eelnõu esimese lugemise ajal.

Põhiseaduskomisjon on arvamusel, et Rahandusministeerium, kes on avaliku teenistuse seaduse eelnõu järgi kõige selle rakendamise eest vastutav institutsioon, peab tagama ametnike ja töötajate mõistete ühtse tõlgendamise. Ta peab seda tegema koosseisude kooskõlastamise protseduuri kaudu, kas välja andes juhendmaterjale või koostades mingi käsiraamatu.

Räägin natuke ka selle eelnõu olulisematest küsimustest. Ametiühingute ja meie heade kolleegide sotsiaaldemokraatide murelapsed olid selle eelnõu menetlemise käigus kindlasti streigiõigusega seonduvad küsimused. Komisjon on seisukohal, et avaliku teenistuse reformiga nähakse streigiõiguse aspektist isikutele ette tunduvalt soodsam regulatsioon, võrreldes kehtiva olukorraga. Praegu on kollektiivse töötüli lahendamise seaduses sätestatud, et strei-

gid on keelatud kõigis valitsusasutustes ja omavalitsustes. Avaliku teenistuse seaduse eelnõuga laiendatakse tunduvalt streigiõigusega isikute ringi, sest kui eelnõu rakendub seadusena, siis ei ole avalikus teenistuses ametis ainult ametnikud, vaid seal on ka töölepingu alusel töötavad töötajad ja nende puhul streigikeeld ei kehti. Tuleb meeles pidada, et streigiõigus ei ole piiramatu õigus, selle kasutamisele saab seadusega ette näha kitsendusi ja piiranguid. Jah, muidugi, rahvusvahelise õigusega ei ole kooskõlas kogu avaliku teenistuse streigipiirang, kuid põhjendatud on streigipiirangute seadmine olenevalt sellest, mis funktsiooni isikud avalikus teenistuses täidavad. Kuna seaduseelnõu kohaselt on ametnike ringi kitsendatud ja ametniku mõistet on defineeritud avaliku võimu teostamise kaudu, siis me olemegi seisukohal, et seetõttu on streigiõiguse piirang kehtiva olukorraga võrreldes märksa leebem ja kooskõlas ka rahvusvahelise õigusega.

Veel peaks natukene rääkima põhiseaduslikkusega seotud printsiipidest või põhiseaduskohasest õiguspärase ootuse või õiguskindluse printsiibist. Siin on viidatud ametnike hüvedega seonduvatele küsimustele. Võtame lisapuhkusepäevad. Ametnikel on praeguse avaliku teenistuse seaduse järgi teatud tingimustel õigus teenida välja kuni kümme kalendripäeva lisapuhkust. Uus avaliku teenistuse seadus seda ette ei näe. Ka seaduse jõustumise hetkeks väljateenitud puhkusepäevad aeguvad nelja aasta jooksul. Seetõttu võib õigusega väita, et sellest tulenevalt on ametnike õiguslik seisund teatud määral halvenenud. Kuid komisjon usub, et see on siiski kooskõlas õiguspärase ootuse põhimõttega. Me võtsime siin abiks Riigikohtu lahendid. Õiguspärase ootuse põhimõtte kohaselt peab igaljuhul olema võimalus kujundada oma elu mõistlikus ootuses, et õiguskorraga talle antud õigused ja pandud kohustused püsivad stabiilsena ega muutu rabavalt isikule ebasoodsas suunas. Seaduses tehtav muudatus ei tohi olla õiguse subjektide suhtes sõnamurdlik. Aga samas ei tähenda õiguspärase ootuse põhimõtte seda, et isikute õiguste piiramine või soodustuste lõpetamine oleks üldse lubamatu. Õiguspärase ootuse printsiip ei nõua kehtiva seaduse regulatsiooninormide otsekui kivisse tahumist, vaid seadusandja võib õigussuhteid vastavalt muutunud oludele ümber kujundada. Seetõttu võib

mõnede ühiskonnaliikmete olukord paratamatult halveneda. Aga otsuse tegemine, milliseid reforme läbi viia ja kas mingeid ühiskonnagruppe reformidega eelistada või mitte, ongi seadusandja pädevuses. See on ka ühes Riigikohtu lahendis must valgel kirjas. Demokraatia põhimõttest tulenevalt ei saa keegi anda lubadust, et seadus jääb muutumatul kujul igavesti kehtima. Seda peame arvestama ka teiste eelnõude menetlemisel. Tulevaste seadusandjate jäik sidumine nende eelkäijate varem tehtud valikutega oleks vastuolus demokraatia põhimõttega. Aga oluline on see, et õiguse adreksaadile oleks antud piisav aeg muudatustega harjumiseks ja tutvumiseks ning nendest arusaamiseks. Meie arvates on selle eelnõuga päris täpselt neid mõtteid arvesse võetud, alates sellest, et seaduse kehtima hakkamise tähtaeg on üheksa kuud pärast seda, kui Riigikogu on selle vastu võtnud. Nagu ma ütlesin, neli-viis aastat saab kasutada kogunenud lisapuhkusepäevi ja ka pensionistaaži on võimalik juurde arvestada. Ametnikelt ei võeta kohe ära õigusi, mille nad on välja teeninud. Ametnikele on antud võimalus, et eelnõu jõustumise ajaks juba väljateeninud lisapuhkusepäevi on võimalik teatud aja jooksul kasutada. Meie seisukohast on oluline, et õiguspärast ootust uute lisapuhkusepäevade tekkimiseks ei saa ametnikul olla, sest ta ei ole neid oma tööga veel välja teeninud. Ka sellele seisukohale saime tuge ühest Riigikohtu lahendist, mis käsitles küll õppelaenu ning selle tagasimaksmist ja kõike sellega seonduvat, aga Riigikohus oli seal niisuguse põhimõtte välja toonud.

Räägin pisut puhkusega seotud eranditest, mida on kehtestatud ka eriseaduste alusel. Siin on säte selle kohta, et julgeolekuasutuste ametnikele võib põhjendatud juhul anda kuni kümme päeva tasulist lisapuhkust. Komisjon pidas seda sätet väga oluliseks. Eelnõu esialgses tekstis oli see sõnastatud mõnevõrra teisiti. Oli lihtsalt märgitud, et lisapuhkust võib anda tööülesannete eeskujuliku täitmise eest, ainult siis, kui ametnik väga korralikult töötab. Kuid me leidsime, et võib olla ka olukordi, kus selleks, et ametnik saaks korralikult tööd jätkata, on talle teatud tingimustel tarvis lisapuhkust anda.

Omaette probleem olid kohtute ja prokuratuuri töötajate puhkused. Riigikohtu kohtunike puhkus on praegu 56, esimese ja teise astme

kohtute kohtunike puhkus 49 kalendripäeva. Prokuratuuriseaduse kohaselt on prokuröri abide puhkus 42 ja prokuröride puhkus 49 kalendripäeva. Seaduse kohaselt on niiviisi, et selline võimalus säilib kaks aastat ja üleminekuperiood on kokku neli aastat, kasutamata puhkust saab kasutada veel kaks aastat. Miks see mõnevõrra erineb ametnike üldregulatsioonist? Sellepärast, et kohtunike ja prokuröride puhul ei ole siin tegemist lisapuhkusega, vaid seaduses ongi ette nähtud pikem põhipuhkus. Meile tuli Eesti Akadeemiliselt Õigusteaduse Seltsilt põhjalik kiri, kus paluti jätta kohtunike puhkuste regulatsioon selliseks, nagu see praegu on, mitte hakata kohtunike puhkust edaspidi avaliku teenistuse seaduse kaudu vähendada. Komisjon arutas seda päris pikalt, kuid me seda seisukohta ei toetanud. Samas jätsime pisikesse uksepilukese siiski avatuks. Me mõnsime, et Justiitsministeeriumi juhtimisel on jällegi kavas kohtuhaldusreform. Ma olen mõnda sellist ka juba aastate eest näinud, aga nüüd on kohtuhaldusreform taas kavas. Ei ole välistatud, et selle käigus tulla nende küsimuste juurde tagasi.

Antakse võimalus teenida veel viis aastat pensionistaaži. Nagu ma ütlesin, puhkuste puhul tehakse see otsus hoopis kiiremini ära. Siin on argument see, et pensionisüsteemi reformidel on ulatuslikumad ja pikemaajalised mõjud ning seetõttu peab ka üleminekuperiood pikem olema. Me arvasime, et pensioniga seonduvaid otsuseid teevad isikud ju tunduvalt pikema aja peale kui puhkusega seonduvaid otsuseid.

Komisjonis oli arutlusel veel üks selline küsimus, mida tasub teada. Praegu on kollektiivse töötüli lahendamise seaduses ette nähtud vaidluste lahendamise mehhanism ametiasutustes, kus kehtib streigikeeld. Ametnikele kehtib seaduse mõttes streigikeeld. Seda ei plaani keegi muuta. Kui tekivad vaidlused, siis need lahendatakse kas läbirääkimiste teel, riikliku lepitaja juures või kohtus. Töötajate usaldusisiku seadus ja ametühingute seadus laienevad ka avalikule teenistusele. Siin ei tehta kehtiva avaliku teenistuse seadusega võrreldes mingeid muudatusi.

Erinevaid seisukohti on veel. Põhjalikumalt saab neist rääkida võib-olla siis, kui tuleme muudatusettepanekute juurde. Aga nagu ma ütlesin, meie seisukoht on, et täna tuleks eel-

nõu teine lugemine lõpetada ja viia eelnõu tuleval nädalal kolmandale lugemisele. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased! Kas teil on ettekandjale küsimusi? On. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Komisjoni enda tehtud ettepanekutest on vist kõige tähelepanuväärsem see, et streigiõiguse puhul mindi Vabariigi Valitsuse kontseptsioonist lahku. Streikimine on ametnikel keelatud, teistel kõigil lubatud. Komisjon tegi ettepaneku, mis on ka läbi läinud, et Päästeametis see põhimõte ei kehti. Päästjate puhul jääb vägisi selline tunne, et odavama tööjõu palkamise huvides muudetakse osa inimesi töölepingu alusel töötavateks töötajateks, aga muudest huvidest lähtudes on neil streikimine ikka täiesti keelatud. Kuidas komisjon selle peale tuli ja miks ta eemaldus sellest üldisest reeglist, mille valitsus oli esitanud?

Väino Linde

Aitäh! Pidasime vajalikuks jätta see säte siia eelnõusse just nimelt sellisel kujul, nagu sa välja töid. Ma arvan, et see on kõige õigem lähenemine, arvestades olukorda, kus päästeametnikud töötavad, ja kõike seda, mille eest nad peavad vastutama või hea seisma.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Hea juhataja! Hea ettekandja! Eelnõusse on kirjutatud, et seadus jõustub 2013. aasta 1. aprillil, aga neli paragrahvi jõustuvad üldises korras. Mida see tegelikult tähendab? Kas on oodata kiiret riigiametnike koondamise lainet? Just need paragrahvid, mis kergendavad koondamist, mis lühendavad koondamisest etteteatamise aega ja muudavad hüvitise maksmist, on nende üldises korras jõustuvate paragrahvide hulgas.

Väino Linde

Aitäh, hea küsija! Sa oled olnud eelnõu väljatöötamise juures peaaegu niisama kaua kui minagi, sa tead selle eelnõu esialgset teksti. Ma olen päris veendunud, et koondamislainet see seadus kaasa tuua ei saa ega tohi. Ei ole

nii, et oodatakse ainult kuupäeva kukkumist. Küll aga pidas valitsus eelnõu algatajana otsustarbekaks asuda paari sätet kohe muutma, lähtudes sellest, et nende sätete puhul ei saaks tekkida vaidlust õiguspärase ootuse või sellega seonduvate küsimuste üle. Eesmärk oli, nagu me varem rääkisime, viia avaliku teenistuse seaduse sätteid paljuski kooskõlla kehtiva töölepingu seadusega, muuta need vähemalt võrreldavaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalev Kotkas, palun!

Kalev Kotkas

Täna, härra eesistuja! Austet ettekandja! Eelnõu § 61 lõige 4 sätestab, et kui majanduslangus on läbi ja ametiasutuse palgafondi suurendatakse, tuleb ametiasutusel leida võimalus põhipalga taastamiseks. Millest selline presedenditult uimane sõnastus, mis midagi ei reguleeri ega millekski ei kohusta? Miks siin ei võiks olla kirjas, et põhipalk tuleb taastada?

Väino Linde

Aitäh! Komisjon on selle sõnastusega tegelikult väga rahul. Nagu sa näed, see on eelnõu tekstis ka alla kriipsutatud, mis tähendab, et see on uus säte, mis on lisandunud eelnõu esialgsele tekstile. Kui Justiitsministeerium esialgu meile oma teksti esitas, siis oli seal märgitud, et ametiasutusel tuleb võimalust põhipalga taastamiseks otsida. Põhiseaduskomisjon muutis selle konkreetsemaks ja nüüd tuleb võimalus põhipalga taastamiseks leida. Need olukorrad võivad olla väga erinevad. Ametiasutuse palgafondi võidakse suurendada mitte ainult selleks, et juba ametisolevaid isikuid suurema palgaga õnnistada, vaid võib olla vaja teenistujate arvu suurendada ning võivad olla mingid muud põhjused. Siin ongi just selline sõnastus, et tuleb leida võimalus põhipalk taastada. Me ei saa seadussättesse päris üheselt seda kirja panna, sest olukorrad on erinevad.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, härra juhataja! Hea ettekandja! Paragrahv 59 käsitleb kurikuulsat ametnike streigikeeldu. Selle lõige 2 on teiseks lugemiseks

lisatud muudatus. Kas sa natuke mõtestaksid lahti sõna "häirivad"? Ma küsin seda sellepärast, et ametiasutuse puhul on oluline, kas saab ülesandeid täita või ei saa. See oleks väga selge sõnastus. Sõna "häirivad" jääb maa ja taeva vahele. Võib tekkida olukord, kus riigi-ametnikud tahaksid riiki mingites küsimustes positiivselt survestada, aga ei julge seda teha, kuna sõna "häirivad" sisu on jäänud lahti mõtestamata.

Väino Linde

Lisasime selle lõike eelnõu teksti, arvestades, et kui kollektiivses surveaktsioonis osalevad vähemalt pooled ametiasutuse ametnikud, siis peab see olema läbi viidud nii, et see ei takista ametiasutuse ülesannete täitmist. Me leidsime, et avaliku teenuse osutamise vajadus on märksa laiem ja tähtsam kui vajadus surveaktsiooni eesmärk saavutada. Eks siin ole kaalutluse koht. Surveaktsiooni kavandades tulebki ametnikel alati otsida õige koht ja aeg oma nõudmiste esitamiseks, et saada soovitud resultaat.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnu Juul, palun!

Tõnu Juul

Austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mulle jäi segaseks see õiguspärase ootuse mõiste. Võta näpust, täna midagi on, aga homme ei ole. Kuidas sellest ikkagi aru saada? Siis ju õiguspärast ootust üldse ei eksisteeri, kui see on niimoodi, nagu teie sõnastasite.

Väino Linde

Kindlasti on. Kindlasti ei tohi riik käituda sõnamurdlikult, nagu ma ütlesin. Aga ei saa olla ka niiviisi, et üks või teine säte on, piltlikult öeldes, kivisse raiutud. Kui riik otsustab mingit olukorda muuta, siis selleks peavad olema piisavad põhjused ja tuleb ette näha küllaldaselt aega. On olemas väga erinevaid olukordi, millal ja mis tingimustel see printsiip rakendub, millal on riigi käitumine sellega kooskõlas. Seda on päris korralikult lahti kirjutanud Riigikohus oma otsuses, aga ma aja kokkuhoiu mõttes ei hakanud seda kõike täpsemalt selgitama. Niimoodi see on. Ma võin sulle neid materjale pärast täpsemalt näidata.

Aseesimees Jüri Ratas

Marika Tuus-Laul, palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea esineja! Avalikus teenistuses töötavad inimesed kaotavad oma sotsiaalsed tagatised, neile jääb vaid pisut pikem puhkus. Kaob teenistusstaažist tulenev pikem puhkus ja kaovad väga paljud muud asjad. Samas aga säilib nendel inimestel ikkagi streigikeeld. Ma ei pea silmas neid, kes hakkavad töölepingu alusel töötama. Kas see asi ei tundu pisut kreenis olevat? Tagatised võetakse ära, aga midagi nõuda ka ei tohi.

Väino Linde

Aitäh! Eelnõu menetlemise käigus olen olnud seotud päris mitme avaliku esinemisega. Ametnikud on ühe või teise sätte pärast mures olnud, aga streigikeeld ei ole nüüd küll Eesti inimestele nii väga muret valmistanud. Komisjon lähtus sellest, et võrreldes olemasoleva olukorraga, nagu ma ütlesin, läheb olukord paremaks. Kuna ametnikku määratletakse nüüd avaliku funktsiooni teostamise kaudu, siis meil ei olnud teist teed ja võimalust kui kohaldada ametnikele siiski streigikeeldu täies ulatuses. Kuid ma möönan, et komisjonis olid selle üle pikemad arutelud, oli erinevaid seisukohti. Ei ole välistatud, et me ka täna siin muudatusettepanekuid käsitledes saame oma seisukohta avaldada.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Riisalu, palun!

Aivar Riisalu

Aitäh, hea juhataja! Hea ettekandja! Minu sügav mure on seotud sellega, et avaliku teenistuse seaduse alla läheb enamik julgeolekustruktuuride töötajaid, kes justkui ei peaks streikima. Minu küsimus puudutab Kaitseliitu. Kas komisjonis oli seaduseelnõu menetlemisel juttu sellest, et näiteks Kaitseliidus on trend, et kaadrikaitseväelaste asemele tekivad ametnikud? Kujutage nüüd endale ette seda, kui Eestil on raske aeg ja oleks vaja relvi välja anda, aga Kaitseliidu relvur ei ole tööle tulnud, sest tal on parajasti soov streikida. Avaliku teenistuse seaduse alla ta ei käi, ta on tööle töölepingu alusel ja streikimisõigus on tal täiesti olemas. Miks näiteks Kaitseliidu töötajad jäid välja

avaliku teenistuse seadusega hõlmatud töötajate hulgast? See on väga kurb juhtum.

Väino Linde

Aitäh, hea küsija! Avaliku teenistuse seaduse kaudu me saame ametniku mõiste määratluse. Kaitseliit kui organisatsioon ei ole selles mõttes ju riigistruktuur. Me ei saanud ka parima tahtmise juures selle eelnõu kaudu kaitseliitlasi määratleda kui riigiametnikke.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaanus Tamkivi, palun!

Jaanus Tamkivi

Täna, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Sa oma sissejuhatavas sõnavõtus ütlesid, et selle seaduse rakendamisel võib tulevikus ette tulla teatud raskusi. Komisjonis oli kindlasti arutlusel, millised raskused võivad siis tulevikus tekkida.

Väino Linde

Aitäh, hea küsija ja pinginaaber! Komisjonis oli see üks osa arutlust ja me tõesti kulusime sellele aega. Eesti Linnade Liidu esindajana oli kohal Tallinna linnasekretär ja ka linnade liidu teised esindajad. Nende seisukoht oli, et kui väljateenitud hüvede, näiteks lisapuhkusepäevade puhul seada kas või mingi tähtaeg (seaduseelnõus on märgitud neli aastat), siis ei pruugi see olla kooskõlas põhiseaduse sätetega. Siin võivad olla erinevad seisukohad. Seetõttu ma ka väitsin, et vaidlused võivad tekkida eelnõu nende osade üle, mis käsitlevad ametnike ametihüvede vähendamist või kaotamist ja sellekohaseid tähtaegu. Avalikel esinemistel on mulle mitu korda lubatud, et pöördutakse kohtusse. Ma arvasin, et on õige see täna siin teile, head otsustajad, kes me siin oleme, välja öelda. Aga komisjon arvestas seda kõike. Me üritasime, nagu ma ütlesin, eelnõu teravad nurgad siiski n-õ maha lihvida, et seadus oleks sobilik ja aitaks kaasa avaliku teenistuse reformile selle sõna kõige paremas tähenduses.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Austatud ettekandja! Ole hea, võta lahti § 61 lõiked 3 ja 4. Ma küsin sinult nüüd täiesti teadlikult natuke keerukama küsimuse. Ma ei hakka tarka juttu rääkima, küsin praktilise küsimuse. Ühe ametiasutuse eelarve koosneb mitmest osast, mille seas on ka palgafond. Lõike 3 alusel võib palku vähendada, kui ametiasutuse eelarve väheneb. Aga midagi otsima ja võib-olla ka leidma peab lõike 4 alusel ainult siis, kui palgafond suureneb. See aga on ainult üks osa ametiasutuse eelarvest. Kuidas sa seda kommenteerid?

Väino Linde

Me komisjonis arvasime, et selline lähene mine on igal juhul õige ja aitab kaasa avaliku teenuse kättesaadavusele. Kui sellist vähendamist ette ei nähta, siis võib juhtuda, et ühel hommikul ei olegi avalik teenus kättesaadav, kuna riik on selleks ette nähtud raha lihtsalt ära kulutanud.

Aseesimees Jüri Ratas

Kajar Lember, palun!

Kajar Lember

Aitäh! Hea ettekandja! Pikalt on räägitud ka omavalitsuste temaatikast. Üks grupp inimesi, kes uue avaliku teenistuse seaduse järgi enam ametnikkonna hulka ei kuulu, on omavalitsusliitude töötajad. Kuidas sa seda põhjendad?

Väino Linde

Jah, oli arutlusel küsimus, miks selle eelnõu kohaselt ei käsitleta omavalitsuste büroode töötajaid enam ametnikena. Põhjus on ikka seesama, mida ma heale kolleegile Aivarile juba ütlesin. Nende funktsioonid ja nende tegevuse määratlus ei ühti enam ametniku mõistega selle eelnõu mõttes. Nad ei ole selles mõttes avalikus teenistuses. Nende tegevus toimub vabatahtlikult loodud organisatsioonis. Ametniku määratlusest lähtudes tuleb silmas pidada, et nad ei teosta ega kindlusta riigivõimu.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ettekandja, ma täna! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Eiki Nestori!

Eiki Nestor

Austatud juhataja, palun ka lisaiega!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kaheksa minutit!

Eiki Nestor

Kas rohkem ei saa?

Aseesimees Jüri Ratas

Kindlasti sooviksin anda teile rohkem aega, kuid kodu- ja töökorra seadusest tulevad piirangud.

Eiki Nestor

Kahju! Head kolleegid! Ma püüan, kuigi kodukorraseadus seda ei nõua, rääkida oma juttu paragrahvide järjekorras, mitte tähtsuse järjekorras. Kõigepealt tahan tänada komisjoni muudatusettepanekute arvesse võtmise eest! Peale täpsustuste ja täienduste, mis seaduse teksti paremaks teevad, oleme eriti tänulikud kahe asja eest. Esiteks see põhi- ja lisapalga jaotus, 80% ja 20%. Lisapalga arvestamisel jääb nüüd välja see töö, mida avaliku teenistuse ametnikud hakkavad tulevikus tegema ekstra, on see siis ületunnitöö või mõni muu – seda sinna sisse ei võeta ja see ei lähe nende piirangute alla. Teiseks oleme tänulikud kas või selle eest, et seadusest on kadunud üks koht, mille puhul oleks võinud tekkida koormiline olukord: kui ühe riigiasutuse osakonnajuhataja abiellub oma alluvaga ja jätab asutuse juhi pulma kutsumata, siis oleksid nad mõlemad pidanud maksma kuue kuu palga riigile, sest nad ei teatanud sellest, et nende perekonnelus on toimunud muutused. Seda rumalust nüüd enam seaduses ei ole. Aitäh komisjonile ja aitäh ka ministrile, kes sellest ruttu aru sai!

Loomulikult püüan ma teid nüüd ärgitada hääletama nende muudatuste poolt, millest kahjuks aru ei saadud. Muudatusi oli väga keerukas teha, sest seaduses on jätkuvalt kõige keerukam koht see, kes on ametnik ja kes ei ole, kes teostab avalikku võimu ja kes ei teosta. Kui riigiasutustes, mine tea, saadakse selle vahetegemisega võib-olla isegi hakkama, siis omavalitsustes, eriti väiksemates, kus inimene teeb praegu nii üht kui teist, ei tea keegi, kes ta selle seaduse loogika järgi on.

Järgmine täiesti vale lähenemine on seotud töölepingu sõlmimisega nende inimestega, kes

enam ametnikud ei ole ja kelle kohta hakkab kehtima töölepingu seadus. Meie kindel ettepanek on jätta välja säte, mis lubab valitsusel sätestada mis iganes muid tingimusi töölepingutes, mida nende inimestega sõlmima hakatakse. On töölepingu seadus, pooltel on õigused ja on kohustused, selle seaduse järgi nad elavad. Valitsus ei saa ega tohigi siin minu meelest enam midagi otsustada.

Minu meelest kõige rumalam punkt on seotud palga vähendamisega § 61 kohaselt. Palka vähendatakse, kui asutuse eelarve väheneb, suurendatakse või õigemini hakatakse otsima selleks võimalusi, kas neid siis leitakse või ei leita, kui palgafond suureneb. See on asja üks pool. Aga ma juhin teie tähelepanu, et valdavalt on need inimesed ju ilma lepinguõigusega, ilma kokkuleppeõigusega. Töölepingu seadus näeb näiteks ka ette olukorra, kus palka võib vähendada, kui ettevõttel läheb halvasti. See kõik on seal aga ajutine, seda ei saagi teistmoodi võtta. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu, mille järgi ametnikel pole sisuliselt õigust mitte millegi üle kaubelda, teeb selle aga tähtajatuks. Kohustus leida tähendab võib-olla kohustust otsida, otsitakse aastaid, aga mitte midagi ei leita ja ongi kõik. Ka palgafond võib suurenedagi, aga ikka ei leita võimalust. See on põhimõtteliselt avalikelt teenistujatelt, kellele seadus peaks andma töölepinguliste töötajatega võrreldes suuremad garantiid, hoopis väga suure õiguse ära lõiganud.

Streigist. Meie ettepanek on lihtne: jätame streigiparagrahvi kollektiivse töötüli lahendamise seaduse paragrahviks – me oleme välja pakkunud ka lahenduse, kuidas seda võiks seal kirjeldada – ja avaliku teenistuse seaduses sellest ei räägi. Ja mis on kõige koledam, isegi see kontseptsioon, mis on mõnevõrra parem kui praegune olukord, kus streikimine on asutuste kaupa kas keelatud või lubatud, muutub. Ehk siis ametnikud ei tohi, aga töölepingulised võivad streikida, aga Päästeamet millegipärast on selline koht, kus see vana põhimõte jääb kehtima. Me rikume rahvusvahelist tööõigust, me rikume lihtsaid põhimõtteid ehk tekitame olukorra, kus tingituna ilmselt mingite garantiide ärälõikamise soovist või mõnest muust asjast, näiteks odavuse huvides, surutakse inimesi töölepingu alla, aga streigiõigust ka ei anta. Ma kordan veel kord: ärge ehmatage, et päästjatel on õigus streikida. See ei tähenda, et

kui maja põleb, siis nad seda ei kustuta. Need on hoopis teised põhimõtted – streigiõigus, inimese turvalisus tervist kahjustavatel elualadel on omaette regulatsiooniga. Ka kehtiv kollektiivlepingu seadus annab õiguse kehtestada kindlad nõuded, mida streikijad peavad arvestama. Ei maksa siin sõrmega vehkida, tehke endale streigiõigus selgeks ja ma võin teha tasuta kursused kõigile Päästeameti juhtidele, nii praegustele, järgmistele kui ka endistele.

Pensionist. Siin on olnud palju juttu õigustatud ootustest, ja väga õigustatult. Miks ma sellest räägin? Vaadake, avalike teenistujate põhiline mure selle seaduse puhul on seotud nii puhkuse kui pensioniga. Meie Riigikohus on tõesti teinud otsuseid õigustatud ootuse küsimuses. Ta on öelnud – ma natuke täpsustan komisjoni ettekandja öeldut –, et õigustatud ootuste puhul tuleb arvestada kolme aspekti: muudatused peavad olema küllaldaselt põhjendatud, inimesed peavad saama neist küllalt vara teada, et nad suudaksid oma käitumist muuta, ja kolmandaks peab olema läbi kaalutud, kas seda kaduvat hüve, n-ö kaduvat hüve ei ole võimalik millegagi asendada või asju teistmoodi korraldada. Mis puudutab neid inimesi, kelle puhkus jääb 35-päevaseks, st läheb lühemaks – seadus muuseas ei keela ametiasutuse juhtidel kompenseerida neile pikka staaži näiteks mingi lisatasuga –, ja kes lähevad seetõttu kohtusse, siis ma arvan, et suure tõenäosusega nad ei võida. See on puhkus, see on üks iga-aastane suurus, on ta siis viis nädalat või pikem. Hoopis teine asi on sellise põhiõigusega, mille nimi on pension. Vaat siin on see lahendus, et ainult järgmised viis aastat võib veel koguda staaži pensionilisa jaoks, selgelt õigustatud ootuste vastane. Kui praegune miinimum on kümme aastat, siis kujutage ette inimest, kellel on neli aastat staaži. Ta on läinud riigitööle, teades, et tal on võimalik neid tööaastaid koguda.

Mis on aga kõige inetum asi: kuidas saab nii, et seadus jõustub ühel kuupäeval, aga koondamishüvitised, need võtaks ikka kohe ära? See on matslus, sõbrad! See ei ole seadusloome.

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Olen üsna kindel, et paljudel meist on mõni pere-liige, tuttav või sõber, kes töötab ametnikuna kas siis riigiasutuses või mõnes kohalikus omavalitsuses. Suurt osa seesuguseid riigi heaks tööd tegevaid inimesi ootavad peatselt ees muudatused. Seesama seaduseelnõu, mida me menetleme, paneb paika, kes on edaspidi ametnikud, kes mitte, ning hakkab reguleerima avalike teenistujate töötingimusi, vastutust ja õigusi. Kehtiv avaliku teenistuse seadus, mis ametnike teenistussuhteid reguleerib, jõustus 1996. aastal, s.o juba tervelt 16 aastat tagasi. Selle aja jooksul on Eesti ühiskond palju arenenud ning teinud läbi märgatavaid muutusi ja tõenäoliselt just seepärast leiavad nii Riigikogu koalitsioon kui ka opositsioon ühiselt, et avaliku teenistuse korraldust on vaja muuta. Kuidas on vaja muuta, selles on seisukohad pisut erinevad, aga põhimõtet kui sellist, et uut avaliku teenistuse seadust on vaja, jagavad kõik parlamendierakonnad.

Üheksakümnendate keskpaigas ATS-i vastu võttes keskenduti just sellele, et pakkuda erasektoriga konkureerimiseks avalikus sektoris piisavalt soodsaid töötingimusi. Toona veel küllaltki noore Eesti Vabariigi ülesanne oli ka lojaalse ja kompetentse ametnikkonna kasvatamine. Seaduse muutmise järele on mitmel korral vajadust tuntud ja sellega ka tegeldud, kuid kõik senised katsed on liiva jooksanud. Seekord Riigikogu liikmete töölaudadel olev eelnõu on aga varasematest märksa paremini läbi töötatud ning paljus on tehtud koostööd ka koalitsiooni, opositsiooni ning erialaliitude ja huvigruppide vahel. Siiski on eelnõus veel küsitavusi ning loodan, et teise ja kolmanda lugemise vahepeal teeb ministerium koos komisjoni täpsustusi.

Peamine probleem on see, et ametniku mõiste pole selgelt, üheselt mõistetavalt lahti kirjutatud. Jääb ebaselgeks, keda seadus reguleerima hakkab, kes jääb ametnikuks ning kes hakkab tulevikus töölepingu alusel töötama. Siinkohal tahan toetada Tallinna linnasekretäri ettepanekut, et vähemalt kohalikele omavalitsustele on paremaks orienteerumiseks vaja lahki kirjutada täpsed ametikohad, millel hakkavad töötama ametnikud, ja seda vähemasti selletuskirja tasemel, kui seda seadusesse kirjutada ei taheta. Liiga suur voli on tulevikus ka

asutuse juhil selles, keda ta ametnikuks nime-
tab või keda töölepinguga tööle vormistab.
Võime seadusse kirjutada väga palju soodus-
tusi või neid sealt sama palju välja jätta või
kärpida, aga sellest pole kasu, kui me ei teagi,
kelle suhtes seadus rakendub ehk kes on tule-
vikus ametnikud. Esmalt tuleks see selgeks
vaielda ning seaduse loojad ja rakendajad
peaksid sellest ühtemoodi aru saama. Samuti
tuleks Keskerakonna hinnangul linnadele ja
valdadele kompenseerida seaduse rakendami-
sega kaasnevad kulud. Ei tohi käituda nii, et
koalitsioon võtab seaduse vastu ning kulud
leidku kohalik omavalitsus oma vahenditest,
mida niigi on kärbitud.

Vaidlusi koalitsiooniga tekitas ka koonda-
mishüvitistega seonduv. Tegime ettepaneku
suurendada ametniku koondamishüvitist ühelt
kuupalgalt kolme kuupalgani ning kantslerite
ja maavanemate puhul langetada see poole
aasta palgalt ühe kuu palgani. Ei tohiks olla
nii, et lihtne ja tubli riigiametnik saab koonda-
mishüvitist ühe kuu eest, aga kõrged riigiamet-
nikud lausa kuue kuu eest. Meie ettepanek olid
võrdsustada koondamishüvitised kolmele
kuule.

Üht või teist küsimust arutades on seaduse
algataja vastanud, et uus ATS viiakse sünkroo-
ni hiljuti vastuvõetud töölepingu seadusega.
Iseenesest juba see väide tekitab meis muret.
Kui arvestada töölepingu seaduse olemust, kus
töötajal on oluliselt vähem õigusi, siis ei saa
uuel tööd korraldaval seadusel lasta samasse
äärde kalduda. Mul on hea meel, et laudadel
olev ATS-i eelnõu on natukenegi töötegija sõb-
ralikum kui töölepingu seadus. Olgu selleks
siis pikem puhkus või koondamiskaitse raseda-
le ja väikelast kasvatavale ametnikule.

Palun kolm minutit lisaega!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit juurde!

Priit Toobal

Üsna tuliseid vaidlusi tekitas streigiõiguse
küsimus, mida oli aru saada nii komisjoni ette-
kandja sõnadest kui ka Eiki Nestori öeldust.
Keskerakonna fraktsioon on seisukohal, et
ametnike streigikeeld on põhjendatud. Streigi-
õigus on küll oluline inimese õigus, kuid seda
võib teatud alusel piirata ning kahtlemata on
selleks aluseks avalik kord ja ühiskondlik tur-

valisus. Avalik teenistus on samuti suunatud
avaliku korra ja ühiskondliku teenuse tagami-
sele. Ka kehtiva ATS-i järgi on ametnikel strei-
gikeeld. Menetluses oleva eelnõuga suureneb
streigiõiguslike arv, sest ametnike arv, kellele
keeld kehtima jääb, väheneb.

Kiita tuleb eelnõuga kehtestatavat palgakor-
raldust, mis muutub senisest oluliselt selge-
maks ja avalikumaks. Samuti kaitstakse lapse-
ootel ja väikelastega ametnikke ning pakutakse
euroopaliku ja töötajat arendava rotatsiooni
võimalusi.

Konstruktiivse koostöö käigus komisjonis
ja ka väljaspool komisjoni kirjutati eelnõusse
sisse mitmed Keskerakonna fraktsiooni muu-
datusettepanekud. Paljus puudutavad need ko-
halikke omavalitsusi ning linnapea ja vallava-
nema määratlemist eelnõus. Samuti kirjutati
Keskerakonna fraktsiooni ettepanekul täpse-
malt lahti ametnike streigiõiguse ja surveaval-
dustega seonduv. Lisaks tegime ettepaneku
lükata edasi seaduse jõustumine ning ka selle
ettepanekuga tulid koalitsioon ja ülejäänud
komisjoniliikmed kaasa.

2009. aastal Riigikogu XI koosseisus ei
läinud ATS-i eelnõu menetlemine just kuigi
ladusalt. Eriti kaaluka hinnangu andis tehnika-
ülikooli professor Tiina Randma-Liiv oma eks-
perdiarvamuses, kus ta rõhutas, et uus ATS
nõrgestab Eesti avaliku teenistuse konkurentsivõ-
imet tööturul, kuna nähakse ette mitme hüve
ja sotsiaalse garantii kadumist. Toona jäigi
arutelu pooleli ja seadus vastu võtmata. Mulle
tundub, et praegu menetluses oleval eelnõul on
suurem potentsiaal seaduseks saada.

Veel tahan öelda, et ATS-i eelnõu menetluse
protsess jättis mulle kui noorele Riigikogu
liikmele väga hea mulje, sest arutelu komisjoni
istungitel, mis kestsid lausa mitmeid tunde, oli
tõesti sisuline, osapooli kaasav ja ettepanekuid
arvestav. Selle eest suur tänu komisjoni juhile
ja seaduse algatajale! Aga selle kõrval on veel
mitmeid küsimusi, millele me tähelepanu juh-
tisime ja mida ma nii hea poole pealt kui lai-
tuse poole pealt esile tõin. Üks küsimus, mille-
le ka Eiki Nestor viitas, on palga ühepoolne
vähendamine. Algselt oli see üsna lakooniliselt
sõnastatud. Muudatusettepanekute kaudu, mi-
da tegid nii Sotsiaaldemokraatliku Erakonna
fraktsioon kui ka meie fraktsioon, sai see lahti
kirjutatud, aga me oleme jätkuvalt seisukohal,
et kui ametnikul vähendatakse palka, olgu see

ükskõik missugustes tingimustes, peab vähenema kas töökoormus või siis lühenema tööaeg. Lihtsalt öelda, et riigil läheb halvasti, ministriumini eelarve või kohaliku omavalitsuse eelarve on vähenenud ja selle protsendi võrra vähendame ka ametniku palka, ei ole ametniku suhtes kindlasti aus. Ma arvan, et ka see on küsimus, mida Keskerakonna fraktsioon tahab koalitsiooni osapooltega veel läbi arutada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Ma palun Riigikogu kõnetooli Marika Tuus-Lauli! Kaheksa minutit.

Marika Tuus-Laul

Austatud härra juhataja! Head kolleegid! Avaliku teenistuse seadust on püütud ümber teha juba 12 aastat. Sellega alustas 2001. aastal justiitsminister Märt Rask. Seaduseelnõu saadeti tol korral ka Riigikokku, kuid siis see kadus jäljetult. 2004. aastal proovis justiitsminister Ken-Marti Vaher sama teha, sai seaduseelnõu valmis ja tutvustas seda ajakirjanikele, misjärel sellest rohkem enam ei räägitud ja eelnõu kadus. Edasi võttis 2008. aastal asja ette Rein Lang. Vahepeal, muide, oli vastu võetud ka töötajavaenulik töölepingu seadus ja selle taustal oli ATS-i väga raske selgitada. Vastuolud tekkisid ilmselt oma koduerakonnas ja eelnõu oli ka liiga radikaalne.

Nüüd on siis uus etapp ja uued inimesed parlamendis, probleeme väga palju justkui polegi tekkinud ja ilmselt võetakse eelnõu seadusena vastu. Erinevalt paljudest ei ole mina isiklikult selle eelnõu suhtes nii sinisilmne. 1996. aastal, kui avaliku teenistuse seadus tehti, saadi aru, et ametnikud on need, kes teostavad meie põhiseaduslikke õigusi, ja avalikku teenistusse on vaja kõige paremaid inimesi, kellel on teadmisi, pädevust ja oskusi, haridust ja kes on ka riigile lojaalsed. Seda oli vaja sellepärast, et just nemad mõjutavad meie elu palju rohkem kui võib-olla äriühingud või kes iganes. Vastu anti ka mõningad sotsiaalsed tagatised, mida me täna nimetame hüvedeks. Ma toon mõned näited: lisaks pikemale puhkusele ka teenistusstaazist tulenev lisapuhkus, puhkusetootus kuni ühe kuupalga ulatuses, suuremad koondamishüvitised ja veidi suurem pension. Seega tol korral neid inimesi väärtustati. Samas võeti nendelt ära streigiõigus ja

sellist totaalset streigiõiguse äravõtmist ma õigeks ei pea.

Mis on aga nüüd? Riik enam, mulle tundub, neid inimesi nii oluliseks ei pea, sest ametnikes kindlust tekitavad sotsiaalsed tagatised kaovad, samas jääb streigipiirang kõikidele teenistujatele edasi. Riik arvestab ainult oma huvisid ja teadlikult püütakse jätta mulje, et riigiametnikud on justkui mingi kõrgepalgaline privilegeeritud seltskond, kes elab teiste arvel. Minu meelest on see küll totaalne vale. Siin saalis on meil palju omavalitsustegelasi, vallajuhte, maavanemaid – te ju teate, mis olukord tegelikult kohtadel on. Aastaid aetud kärpepoliitika on vallad poolsurnuks kägistanud, töötajate palgad, kellel neid alandati, on masuaegsed. Endiselt peavad ametnikud olema ka kõige suuremateski valdades mõnda aega palgata puhkusel ja endiselt koondatakse ametnikke. Need inimesed on praegu alamakstud ja al motiveeritud.

Kui me nüüd kaotame need vähesedki sotsiaalsed garantiid, samas jätame aga edasi täieliku streigipiirangu, siis on minu meelest tegemist järjekordse ülekohtuga oma rahva vastu. Meil kõigil on hästi mees, kuidas töölepingu seadusega uskumatult kärbiti töötajate õigusi, ja nüüd tehakse enam-vähem sedasama avalike teenistujatega. Kui ametnikud jäävad ikkagi streigikeelu alla, siis see tähendab, et nendel inimestel on ära lõigatud võimalus seista oma õiguste eest. Ka ILO näeb sellises totaalset streigipiirangus probleemi. Streigipiirang võiks jääda minu meelest vaid otseselt riigivõimu teostavatele inimestele, ja seegi vaid võimaluse, mitte keeluna.

Ma ei mõista, mis ohtu kujutab endast üks, ütleme, heas mõttes kontoriroti tüüpi ametnik. Miks pole tal õigust seista oma palga ja tööõiguste eest? Kas tõesti see ametnikunääpsuke seal arvuti taga kujutab mingit ohtu meie julgeolekule? Pole mõtet ka toonitada, et streigipiirangutega inimeste arv väheneb – see on eksitav info. Need inimesed hakkavad ju tööle töölepingu alusel ja nende õiguslikke ootusi on ikkagi kõige rohkem petetud.

Läinudreedeses Postimehes kirjutasid Tartu Ülikooli professor Raul Eamets ja Tallinna Tehnikaülikooli professor Rainer Kattel. Nad ütlevad: "Erasektoris tegutsevatel inimestel on sageli arusaam, et suurus on tähtis ja et Eestis on avalik sektor liiga suur, ametnikke liiga

palju. See on liiga mehaaniline lähenemine. Riigi tegutsemist pelgalt kuluefektiivsusega mõõta ei ole ainult lühinägelik, vaid ka hukatuslik." Ja jätkavad: "Üksikuid numbmeid fetišeerides jõuame ruttu selleni, et omariiklus on suhteliselt mõttetu lõbu. Avaliku sektori toimimise mõõdupuu on esmalt ikkagi see, mis on meie eesmärgid ja kas riik neid täidab. Soomes on avaliku sektori osa väga suur, millegipärast tahavad siiski meie inimesed sinna tööle minna, mitte vastupidi."

Kuid täiesti lubamatu on see, nagu ka eelkõnelejad on öelnud, et seadus annab võimaluse töötaja palka ühepoolset vähendada ja endist palka ei pea taastama isegi siis, kui vähendamise põhjused on kadunud. Selline säte tehti siis 21-aastases Eesti Vabariigis – uskumatu! See ei ole minu meelest mitte avaliku teenistuse korrastamine, vaid see on ikkagi tüüpiline kärpimiseelnõu, millega inimeste õiguslik ootus on jalge alla tallatud. See tähendab, et lepingutingimusi on ühepoolset rikutud, sest neid tingimusi, mis olid lepingus, millega inimele tööle võeti, enam ei ole.

Pole midagi imestada, et riik, kus Reformierakonna ja IRL-i juhtimisel ja heakskiidul võetakse järjekindlalt vastu tööinimesi ahistavaid seadusi, jookseb inimestest tühjaks. Inimesed ei saa enam oma riiki uskuda. Laulva revolutsiooni ja beebibuumi ajal oli inimestel lootus ja usk. Pärast seda oleme kaotanud üle veerandi miljoni elaniku, ja seda paljude selliste seaduste pärast, millest üks siin täna meie ees on. Täna me kärbime, vähendame ametnike arvu ja nendega seotud kulutusi. Pikas perspektiivis võiksid aga praegused suuremad kulud tuua tulevikus hoopis suuremaid tulusid.

Elkõneleja, komisjoni ettekandja ütles, et riiki saavad teenida vaid vähesed. Mina arvan, et selle seadusega me vähendame riiki ennast. See on minu seisukoht. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised. Ja alustame eelnõu 193 muudatusettepanekute läbivaatamist. Neid on üsna tublisti.

Esimene muudatusettepanek on Mati Raidmalt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Teine muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Kolmas muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomis-

joni seisukoht on mitte arvestada. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Head ametikaaslased, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 3, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 19, vastu 51, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Neljanda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Viienda muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. Kuuenda muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. Seitsmenda muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. Kaheksanda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame hääletamise ettevalmistamist. Kas võime minna hääletuse juurde?

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 8, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 18, vastu 49, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Üheksanda muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame hääletamise ettevalmistamist. Kas võime minna hääletuse juurde?

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 9, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Era-

konna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 15, vastu 50, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Kümnenda muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. 11. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 12. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 13. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 14. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 14, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 14, vastu 49, erapooletuid 1. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

15. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 16. muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. 17. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame hääletamise ettevalmistust.

Panen hääletusele 17. muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 15, vastu 50, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

18. muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. 19. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 20. muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. 21. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 22. muudatusettepanek on

juhtivkomisjonilt. 23. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. 24. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor.

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele 24. muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 32 Riigikogu liiget, vastu 48, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

25. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 26. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 27. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 28. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. 29. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 30. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 31. muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. 32. muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. 33. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. 34. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 35. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 36. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame hääletamise ettevalmistamist.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 36, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 31, vastu 49. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

37. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 38. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Teeme nii. Panen hääletusele 38. muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 14, vastu 47 ja 1 erapooletu. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

39. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 40. on juhtivkomisjonilt. 41. on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. 42. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame hääletuse ettevalmistamist.

Panen hääletusele 42. muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 15, vastu 49, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

43. muudatusettepaneku on teinud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. 44. on juhtivkomisjonilt. 45. on juhtivkomisjonilt. 46. on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht peale arutelu on arvestada täielikult. 47. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 48. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame hääletuse ettevalmistamist.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 48, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 31, vastu 49. Ettepanek ei leidnud toetust.

49. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 50. on juhtivkomisjonilt. 51. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna selle ettepaneku eest! Alustame hääletuse ettevalmistamist.

Panen hääletusele 51. muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 15, vastu 49, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust.

52. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 53. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 54. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Panen hääletusele 54. muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 32, vastu 46, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust.

55. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjonis seisukoht on arvestada osaliselt. 56. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 57. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased, panen hääletusele 57. muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Selle muudatusettepaneku poolt on 32 Riigikogu liiget, vastu 49. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

58. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada osaliselt. 59. muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. 60. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Kadri Simson, palun!

Kadri Simson

Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Panen hääletusele 60. muudatusettepaneku, mille on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 18 Riigikogu liiget, vastu 62, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

61. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomis-

joni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Panen hääletusele 61. muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 14, vastu 67, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

62. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 63. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 64. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 65. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada ja toetada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame hääletuse ettevalmistamist.

Panen hääletusele 65. muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 32, vastu 49. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

66. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 67. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 68. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 69. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. 70. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 71. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Panen hääletusele 71. muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 14, vastu 48, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

72. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 73. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 74. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh ettepaneku eest, teeme seda! Panen hääletusele 74. muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 30, vastu 47, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

75. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt. 76. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 76, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 29, vastu 48, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

77. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 78. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Alustame hääletuse ettevalmistamist.

Panen hääletusele 78. muudatusettepaneku. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 12, vastu 48. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

79. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. 80. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 81. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 81, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 12, vastu 48, erapooletuid ei ole. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

82. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. 83. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 84. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 85. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. 86. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 86. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

86. muudatusettepaneku hääletamise tulemused on järgmised: 27 poolt, 48 vastu. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

87. muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. 88. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon,

juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Täna! Ma panen hääletusele muudatusettepaneku nr 88, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 26, vastu 47. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

89. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 90. on esitanud juhtivkomisjon. 91. on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Meil on läinud koostöö teiega siamaani päris hästi ja püüame ka selle hääletuse läbi viia.

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 91. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 12, vastu 48. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

92. muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. 93. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. 94. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. 95. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon seisukoht on mitte arvestada. 96. muudatusettepaneku on esitanud põhiseaduskomisjon ja juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. 97. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 98. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Panen hääletusele 98. muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 13, vastu 48, erapooletuid 1. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

99. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Muudatusettepanek nr 100 on juhtivkomisjonilt. 101. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 102. on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. 103. on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. 104. on juhtivkomisjonilt. 105. on juhtivkomisjonilt. 106. on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Palun ka seda muudatusettepanekut hääletada ja toetada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Panen hääletusele 106. muudatusettepaneku, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 27, vastu 48. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

107. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 107. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 28, vastu 47. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepanekud 108–123 on kõik esitanud juhtivkomisjon. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Hea juhataja, kust sa tead, et ma ei tahtnud 120. muudatusettepanekut hääletada?

Aseesimees Jüri Ratas

Ma ei ole sinna jõudnudki, ma olen 108. muudatusettepaneku juures. Muudatusettepanekud 108, 109, 110, 111, 112, 113, 114, 115, 116, 117, 118, 119, 120, 121. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Ma ei taha 120. muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Head ametikaaslased, ma tänan selle viisakuse eest, aga te ei pea ütlema, kui te ei soovi muudatusettepanekut hääletada. Kui te soovite hääletada, siis öelge.

Läheme edasi. 121., 122., 123. ja 124. muudatusettepaneku on teinud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Vaat seda muudatusettepanekut ma soovin kindlasti hääletada ja palun ka toetada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Paneme hääletusele muudatusettepaneku nr 124, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 12, vastu 48. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

125. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 126. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 127. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 128. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 129. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 130. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 131. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 132. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, arvestatud sisuliselt. 133. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 134. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 135. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, arvestatud täielikult. 136. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna

fraktsioonilt, arvestatud täielikult. 137. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 138. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 139. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. 140. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 141. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 142. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 143. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 144. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon palub seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Ma tänan teid! Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 144, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 12, vastu 48. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

145. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun 145. muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh, teeme seda! Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 145, mille on esitanud põhiseaduskomisjon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 50, vastu 12. Muudatusettepanek leidis toetust.

146. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 146, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 12, vastu 48, erapooletuid 1. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

147. muudatusettepaneku on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada. Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Panen hääletusele muudatusettepaneku nr 147, mille on esitanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 27, vastu 48. Muudatusettepanek ei leidnud toetust.

148. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada sisuliselt. 149. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 150. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 151. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 152. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 153. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 154. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 155. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. 156. muudatusettepanek on juhtivkomisjonilt. Muudatusettepanekud 157–177 on kõik esitanud juhtivkomisjon. Muudatusettepanek 157, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 164, 165, 166, 167, 168, 169, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 176, 177. Muudatusettepaneku 178 on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada osaliselt. 179. muudatusettepaneku on esitanud juhtivkomisjon. 180. muudatusettepaneku on esitanud Eesti Keskerakonna fraktsioon, juhtivkomisjoni seisukoht on mitte arvestada.

Head ametikaaslased, ma tänan teid koostöö eest! Me oleme muudatusettepanekud läbi vaadanud. Riigikogu juhatusel on laekunud avaldus, mille tekst on järgmine: "Teeme ettepaneku eelnõu 193 SE teine lugemine katkestada." Alla on kirjutanud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel Eiki Nestor.

Alustame selle ettepaneku hääletuse ettevalmistamist.

Panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 193 teine lugemine katkestada. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 12, vastu 48, erapooletuid ei ole. Ettepanek ei leidnud toetust.

Teine lugemine on lõpetatud ja 14. päeva-korrapunkt käsitletud.

15. Väärtpaberituru seaduse muutmise seaduse eelnõu (220 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid, asume 15. päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud väärtpaberituru seaduse muutmise seaduse eelnõu 220 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Vabariigi Valitsus algatas s.a 30. aprillil istungil väärtpaberituru seaduse muutmise seaduse eelnõu, mis kannab numbrit 220. Selle esimese ja teise lugemise vahel, 28. mail toimus rahanduskomisjoni istung. Eelnõu täpsustab väärtpaberite prospekti koostamise ja avalikustamise korda ning vähendab väärtpaberi emitentide ja vahendajate halduskoormust prospektide koostamisel. Lisaks suurendatakse investorite kaitset prospektides esitatava teabe täpsema määratlemise kaudu.

Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei laekunud ja komisjon võttis vastu alljärgnevad menetluslikud otsused. Esimene oli see, et saata eelnõu teiseks lugemiseks täiskogu päevakorda s.a 6. juunil. Teine oli ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada ja kolmas ettepanek oli saata eelnõu kolmandaks lugemiseks täiskogu päevakorda s.a 7. juunil, kui 6. juunil otsustatakse teine lugemine lõpetada. Kõik otsused tehti konsensusega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei ole laekunud.

Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

16. Vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (228 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine päevakorrapunkt on 16., rahanduskomisjoni algatatud vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 228 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli rahanduskomisjoni liikme Aivar Sõerdi!

Aivar Sõerd

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid! Rahanduskomisjon arutas vedelkütuse seaduse eelnõu teiseks lugemiseks ettevalmistamiseks kahel istungil – esimest korda 29. mail ja teist korda 4. juunil. Teiseks lugemiseks eelnõu kohta parandusettepanekuid ei laekunud. Rahanduskomisjon oli palunud eelnõu kohta arvamust ka põhiseaduskomisjonilt ja majanduskomisjonilt ning 29. mai istungil nende komisjonide arvamusi ka käsitleti. Sellest arutelust võtsid osa veel Rahandusministeeriumi tolli- ja aktsiisipoliitika osakonna juhataja Marek Uusküla ja sama osakonna peaspetsialist Lauri Lelumees. Vahepeal oli laekunud ka Vabariigi Valitsuse seisukoht, mis oli eelnõu toetav.

Rahanduskomisjon tegi ise eelnõu teiseks lugemiseks ühe parandusettepaneku, mille sisu on sätestada üheselt mõistetavalt, et rikkumiste korduvuse arvestust peetakse isiku ja tema juhtimis- ja kontrolliorganite liikmete peale kokku ehk tagatist on võimalik vähendada üksnes neil isikutel, kes ise ja kelle juhtkond kokku on usaldusväärse taustaga ja kelle puhul ei esine võimalikke maksude maksmata jätmise riskiga seonduvaid asjaolusid. Rahanduskomisjon käsitles oma parandusettepanekut 4. juuni istungil ja sellest istungist võttis osa Rahandusministeeriumi peaspetsialist Lauri Lelumees.

Arutelude tulemusena tegi rahanduskomisjon oma otsuses kõigepealt ettepaneku võtta eelnõu täiskogu 6. juuni ehk tänase istungi päevakorda. Teine ettepanek oli eelnõu teine lugemine lõpetada. Kolmandaks, juhul kui teine lugemine lõpetatakse, teha eelnõu kolmas lugemine homme, 7. juunil. Niipalju veel in-

formatsiooniks, et kõik komisjoni ettepanekud olid konsensuslikud. Tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun ettekandjal täpsustada rahanduskomisjoni tehnilist muudatusettepanekut, mis oli täielikult arvestatud!

Aivar Sõerd

Paragrahvi 4² lõike 5 punkt 2 sõnastatakse järgmiselt: "2) isik ja tema juhtimis- ja kontrollorgani liikmed kokku ei ole viimase kolme aasta jooksul toime pannud mitut maksuseaduste, tollieeskirjade ega käesoleva seaduse rikkumist ning isiku ega tema juhtimis- ega kontrollorgani liikme suhtes ei ole alustatud maksuseaduste, tollieeskirjade ega käesoleva seaduse rikkumise süüteomenetlust."

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Muudatusettepanekutest oli siis see rahanduskomisjoni tehtud tehniline ettepanek, mida juhtivkomisjon on täielikult arvestanud. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

17. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (205 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine, 17. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 205 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Reet Roosi!

Reet Roos

Lugupeetud ettekandja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 205 istungil, mis toimus 28. mail 2012. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei esitatud, küll aga tegi komisjon eelnõu teksti normitehnilise muudatuse. Samuti on tehtud üks keeleline parandus. Komisjon otsustas konsensuslikult saata eelnõu täiskogu päevakorda teisele lugemisele tänaseks ja tegi ettepaneku lugemine lõpetada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Reet Roos! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Muudatusettepanekuid käesoleva eelnõu kohta ei laekunud. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

18. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 50² muutmise seaduse eelnõu (198 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Järgmine, 18. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 50² muutmise seaduse eelnõu 198 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Reet Roosi!

Reet Roos

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas 29. mail ka tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 50² muutmise seaduse eelnõu. Muudatusettepanekuid ei esitatud, küll aga tegi komisjon tekstis jällegi normitehnilisi ja keelelisi muudatusi. Komisjon otsustas saata eelnõu Riigikogu täiskogu päevakorda tänaseks ja otsustas konsensuslikult teha ettepaneku teine lugemine lõpetada. Kui teine lugemine lõpetatakse, siis on ettepanek esitada eelnõu kolmandale lugemisele 13. juunil ja eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Muudatusettepanekuid käesoleva eelnõu kohta ei ole esitatud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu 198 teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

19. Halduskoostöö seaduse ja spordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (200 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

19. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud halduskoostöö seaduse ja spordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 200 teine luge-

mine. Palun ettekandeks kõnetooli kultuurikomisjoni esimehe Urmas Klaasi!

Urmas Klaas

Proua juhataja! Austatud kolleegid! Kultuurikomisjon arutas käesolevat eelnõu, halduskoostöö seaduse ja spordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 200 teise lugemise ettevalmistamiseks 29. mai istungil. Eelnõu esimene lugemine toimus meil suures saalis 16. mail. Muudatusettepanekute tähtaeg oli komisjoni otsuse kohaselt 25. mai. Selleks kuupäevaks meile ühtegi muudatusettepanekut ei laekunud ning sellest johtuvalt otsustas kultuurikomisjon 29. mai istungil esitada halduskoostöö seaduse ja spordiseaduse muutmise seaduse eelnõu teisele lugemisele täiskogu päevakorda 6. juuniks ettepanekuga teine lugemine lõpetada. Kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, siis on komisjoni ettepanek teha kolmas lugemine 13. juunil ja eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Muudatusettepanekuid ei ole käesoleva eelnõu kohta laekunud. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Seaduseelnõu 200 teine lugemine on lõpetatud.

20. Ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu (224 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Tänane 20. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu 224 teine lugemine. Ma palun kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme kolleeg Helmen Küti!

Helmen Kütt

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Sotsiaalkomisjon arutas Vabariigi Valitsuse algatatud ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu 224 enne teisele lugemisele esitamist käesoleva aasta 29. mai istungil. Istungil osalesid Sotsiaalministeeriumi ravimiosakonna juhataja kohusetäitja Dagmar Rüütel, Sotsiaalministeeriumi õigusala juhi kohusetäitja Helen Tralla ja Ravimitootjate Liidu juhataja Riho

Tapfer. Tuletan meelde, et selle seaduseelnõu eesmärk on võtta Eesti õigusruumi üle Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivid ja tugevdada selle kaudu inimtervishoiu kasutatavate ravimite ohutuse järelevalve süsteemi, kaitsta paremini rahva tervist, tagada siseturu nõuetekohane toimimine ning lihtsustada praegusi eeskirju ja menetlusi.

Pärast eelnõu esimest lugemist Riigikogu liikmed, fraktsioonid ja teised komisjonid muudatusettepanekuid ei esitanud ja sotsiaalkomisjon neid arutada ei saanud, kuid komisjonile saatis kirja MTÜ Ravimitootjate Liit, kes tegi ettepaneku muuta ravimiseaduse § 85 lõike 5 esimest lauset. Nimelt puudutab see ettepanek raviminäidiste pakendit. Komisjoni istungil tutvustas Ravimitootjate Liidu ettepanekut Riho Tapfer. Ettepanek on seotud sellega, et ravimeid registreeritakse tsentraalselt, pakendeid, mida registreeritakse, on väiksemaid ja suuremaid ning eri riikides kasutatakse riigile kõige otstarbekama ja hinnalt kõige sobivama suurusega pakendeid. See tähendab aga seda, et kehtiv seadus võimaldab kasutada Euroopas registreeritud kõige väiksemaid pakendeid, mis võib seada Eesti tootjad fakti ette, et Eestis sellist pakendit lihtsalt ei ole ja seda näidist Eestis kasutada ei saa. Kuna näidiste kasutamine on reguleeritud seadusega ja ravimitootjate eetikakoodeksiga, siis võib selline piirang tekitada olukorra, kus retseptiravimite kasutamise korral näidiseid enam ei saa. Ettepaneku esitaja eesmärk ongi viia arutavasse seaduseelnõusse sisse termin "väikseim turul olev pakend". Selle tulemusel on võimalik saada rohkem raviminäidiseid, mis võib-olla pakendi tõttu muidu ravimi ostjateni ei jõuaks. Komisjon leidis, et sügisel tuleks selle teemaga edasi tegelda. Sotsiaalministeeriumi ravimiosakonna juhataja Dagmar Rüütel ütles, et direktiiviga sätestatud näidiste jagamisel on miinimum- ja maksimumnõuded ning direktiivi kohaselt on liikmesriikidel õigus piirata näidiste jagamise nõudeid. Seega Sotsiaalministeerium nimetatud ettepanekule vastu ei ole ja arvab, et sügisel võiks selle menetlemise juurde tagasi tulla.

Lõpetuseks. Sotsiaalkomisjon tegi järgmised menetluslikud otsused: teha Riigikogu juhatusel ettepanek võtta nimetatud eelnõu Riigikogu täiskogu tänase, 6. juuni päevakorda teisele lugemisele, eelnõu teine lugemine lõpe-

tada ja kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, siis esitada eelnõu kolmandale lugemisele 13. juunil ettepanekuga eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur tänu, Helmen Kütt! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Muudatusettepanekuid eelnõu kohta ei laekunud. Juhtivkomisjoni ettepanek on eelnõu teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud.

21. Hädaolukorra seaduse muutmise seaduse eelnõu (204 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Meie tänane viimane, 21. päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud hädaolukorra seaduse muutmise seaduse eelnõu 204 teine lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme Andrei Korobeiniku!

Andrei Korobeinik

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Täna on meil teisel lugemisel Vabariigi Valitsuse algatatud seaduseelnõu 204, mis on tuntud ka kui serveriseadus. Eelnõu eesmärk on tagada tähtsate pangateenuste toimepidevus olukorras, kus välisriigis asuvad infosüsteemid ei toimi või side välisriikidega on katkenud. Selleks peavad Eestis opereerivad suuremad pangad hoidma enda varuservereid Eestis.

Eelnõu arutelu toimus põhiseaduskomisjonis 14. ja 29. mai istungil. Esimesel arutelul osalesid ka külalised Nordea Pangast, Eesti Pangaliidust ning Siseministeeriumist, teisel istungil olid komisjonis külalised Eesti Pangast. Ühtegi muudatusettepanekut eelnõu kohta tähtjaks ei laekunud, küll otsustas aga põhiseaduskomisjon ise esitada kolm muudatusettepanekut, mida loomulikult on täielikult arvestatud. Kõige tähtsam muudatus puudutas seaduse rakendamist, uueks tähtjaks sai 2014. aasta 1. jaanuar. Eesmärk on anda pankadele rohkem aega oma tegevuse seaduse nõuetega kooskõlla viimiseks. Põhiseaduskomisjoni konsensuslik ettepanek oli saata eelnõu teiseks lugemiseks täiskogu päevakorda 6. juunil ja teine lugemine lõpetada.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Suur aitäh, Andrei Korobeinik! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

Vaatame läbi muudatusettepanekud. Muudatusettepanek nr 1 on põhiseaduskomisjonilt, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Muudatusettepanek nr 2 on põhiseaduskomisjonilt, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Muudatusettepanek nr 3 on põhiseaduskomisjonilt, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni ettepanek oli teine lugemine lõpetada. Seaduseelnõu 204 teine lugemine on lõpetatud.

Head kolleegid, sellega oleme tänase päevakorra läbinud. Suur tänu kõikidele! Kohtumiseni homme!

Istungi lõpp kell 17.27.

Istungi kestus 4 tundi ja 27 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 7. juuni 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Välismaalaste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (212 SE) kolmas lugemine

2. Väärtpaberituru seaduse muutmise seaduse eelnõu (220 SE) kolmas lugemine

3. Vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (228 SE) kolmas lugemine

4. Ülevaade kohtukorraldusest, õigusemõistmisest ja seaduste ühetaolisest kohaldamisest

5. Eesti Vabariigi haridusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (223 SE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Tere hommikust, head ametikaaslased! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 17. töönädala neljapäevast istungit. Kõigepealt palun kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Austatud eesistuja! Head kolleegid! Mul on Keskerakonna fraktsiooni nimel üle anda Riigikogu otsuse eelnõu, millega tehakse Vabariigi Valitsusele ettepanek töötada välja tegevuskava lastele ja noortele energiajookide reklaami ja müügi vähendamiseks ning laste ja noorukite terviseteadlikkuse tõstmiseks. Me peame väga oluliseks suurendada nii laste kui ka noorte vanemate teadlikkust energiajookide võimalikest kõrvaltoimetest. Praegu ei ole energiajooke propageeriv reklaam ning informatsioon, kuidas võivad need tooted mõjutada laste ja noorte käitumist, omavahel tasakaalus. Põhilisteks energiajookide tarbijateks Eestis on saamas noored ning ka lapsed, kelle jaoks on energiajook muutunud sama tavaliseks kui

limonaad. Mitmed eksperdid peavad neid jookke lastele lausa ohtlikuks, sest ...

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, palun saalis vaikust! Austame ettekandjat!

Yana Toom

... laste närvisüsteem ei ole veel piisavalt arenenud. Energiajooogi mõju arvutatakse kehakaalu kilogrammi kohta, seega mida väiksem on kaal, seda suurem on pudelitäie mõju. Mitmed Eesti lastearstid on seisukohal, et energiajookide müüki tuleks piirata eelkõige just laste spordiüritustel ja koolipuhvetites. Teatud juhtudel on energiajookide liigset tarbimist isegi peetud äkksurma sündroomi põhjuseks. Negatiivse mõju tõttu lastele ja noortele on energiajookide müük lastele keelatud Prantsusmaal, Iirimaal, Rootsis ja Taanis. Norras võib energiajooke müüa vaid apteekides ning Soomes on kehtestatud kord, et energiajookid kannavad erimärki. Meie ettepaneku kohaselt peaks Vabariigi Valitsus 1. juuniks 2013 töötama välja kava, mis piiraks ja vähendaks energiajookide tarbimist laste poolt. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Rohkem kõnesoove ei ole. Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe eelnõu ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otsustab Riigikogu juhatus selle edasise menetlemise.

Nüüd annan edasi teate, et Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise regionaalminister Siim-Valmar Kiislerile.

Head ametikaaslased, palun viime läbi kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 74 Riigikogu liiget, puudub 27.

1. Välismaalaste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (212 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Asume tänase päevakorra juurde. Esimene päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 212 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Võime minna eelnõu lõpphääletuse ettevalmistamise juurde.

Panen lõpphääletusele eelnõu 212. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 76 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei ole keegi.

Vabariigi Valitsuse algatatud välismaalaste seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 212 on seadusena vastu võetud. (Tabel 19.)

Esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

2. Väärtpaberituru seaduse muutmise seaduse eelnõu (220 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud väärtpaberituru seaduse muutmise seaduse eelnõu 220 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Alustame lõpphääletamise ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 220. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 74 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei ole keegi.

Vabariigi Valitsuse algatatud väärtpaberituru seaduse muutmise seaduse eelnõu 220 on seadusena vastu võetud. (Tabel 20.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

3. Vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu (228 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on rahanduskomisjoni algatatud vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 228 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist.

Panen lõpphääletusele eelnõu 228. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 76 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei ole keegi.

Rahanduskomisjoni algatatud vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu 228 on seadusena vastu võetud. (Tabel 21.)

Kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

4. Ülevaade kohtukorraldusest, õigusemõistmisest ja seaduste ühetaolisest kohaldamisest

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on ülevaade kohtukorraldusest, õigusemõistmisest ja seaduste ühetaolisest kohaldamisest. Ettekandjaks on Riigikohtu esimees Märt Rask, keda mul on suur au siin saalis tervitada. Kuid enne, kui ma, hea ettekandja, teile sõna annan, lubage lühidalt tutvustada päevakorrapunkti arutamise korda. Kõigepealt on Riigikohtu esimehe ettekanne kuni 30 minutit, järgnevad küsimused ettekandjale. Iga Riigikogu liige võib esitada ettekandjale ühe suulise küsimuse ja peale seda algavad läbirääkimised. Sõna võivad võtta üksnes fraktsioonide esindajad.

Austatud Riigikohtu esimees, palun, sõna on teil!

Märt Rask

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Kohtute seaduse § 27 lõike 3 alusel annab Riigikohtu esimees parlamendile kord aastas ülevaate Eesti kohtukorraldusest, õigusemõistmisest ja seaduste ühetaolisest kohaldamisest. Täna esimeses ettekandes on tehtud valik probleemi-

dest, mis vajavad kohtuvõimu poolelt vaadatud seadusandja ja täitevvõimu koostöös läbiarutamist ning lahendamist. Eelmise aasta ettekanne keskendus tsiviilkohtumenetlusele, mille märksõnadeks olid kõrged riigilõivud, kohtudokumentide kättetoimetamine ja mõistlik menetlusaeg.

Tänane ettekanne peatub õigusvaldkondadest põhjalikumalt haldusmenetlusel. Ettekande rõhuasetused on läbi arutatud käesoleva aasta 25. mail kohtute haldamise nõukojas, mistõttu võib öelda, et ettekanne ei too Riigikoguni mitte ettekandja, vaid eelkõige kohtusüsteemi mured ja probleemid.

Kõigepealt tagasisivaade eelmise aasta ettepanekutele. Eelmise kevade ülevaade sisaldas kahte põhimõttelist ettepanekut: ühtlustada kohtudokumentide kättetoimetamise standard tsiviil- ja halduskohtumenetluses ning viia riigilõivude määrad kooskõlla põhiseadusega ja vastavusse Eesti elatusasemega. Selle ettepaneku realiseerimise kohta saaks ütelda: lõpp hea, kõik hea. Parlament menetles riigilõive ning tsiviil- ja halduskohtumenetlust muutvat eelnõu nr 206, mis eile seadusena vastu võeti. Riigilõivude osas peaks seadus jõustuma 1. juulil 2012.

Samas ei saa märkimata jätta, et 3,5 aastat kehtis olukord, kus paljud riigilõivuseaduse sätted olid põhiseadusega vastuolus. Riigikohus juhtis oma lahenditega seadusandja tähelepanu põhiseadusvastasele olukorrale esimest korda 2009. aastal. Viimased lahendid on veel tulemata ja kokku saab samateemalisi põhiseaduslikkuse järelevalve kohtulahendeid rohkem kui tosin. Riigikohus ei saa asuda seadusandja asemele ja tegelda iga riigilõivuseaduse sätte põhiseaduspärasuse kontrolliga konkreetse kohtuasja raames.

Tahtmatult tekib üldisem, põhimõttelist laadi küsimus: kes vastutab põhiseaduskohtu otsuste täitmise eest? Kes vastutab põhiseaduse täitmise eest, kui parlament konstitutsioonikohtu otsuseid aastaid ignoreerib? Massiline põhiseadusvastaste normide esinemine ühes seaduses viitab ühelt poolt seaduse halvale kvaliteedile, kuid mitte ainult. See kõigutab kogu õigussüsteemi usaldusväärust ja vähendab isikute seaduskuulekust. Kogu õigussüsteemi usaldusväärust vähendab see sellepärast, et inimesed soovivad eelkõige seadust

vaidlustada või veelgi hullem, sellest mööda hiilida.

Et mitte piirduda üksnes olukorra kirjeldamise ja kritiseerimisega, soovin Riigikogule teha ettepaneku, mis võiks kaasa aidata põhiseaduslikkuse järelevalve kohtulahendite täitmisele, seega õigussüsteemi korrastamisele. Riigikogu võiks kaaluda iga põhiseaduslikkuse järelevalve kohtulahendi läbiarutamist vähemalt asjaomase komisjoni tasandil, et aegsasti võtta seisukoht vajalike seadusmuudatuste tegemise kohta.

Nüüd kohtute töökoormusest ja kiirenevast menetlusest. Traditsiooniliselt on ettekandele lisatud eelmise aasta kohtustatistika ülevaade, mis võimaldab iseseisvat interpreteerimist. (See on ettekande lisa 1.) Lühidalt peatun vaid mõnel statistilisel näitajal, mis üldiselt iseloomustab kohtute tööd 2011. aastal. Kui varasematel aastatel näitas kohtusse pöördumiste arv pidevat kasvutendentsi, siis 2011. aasta statistika võrdlemisel 2010. aasta andmetega tuleb järeldada, et kohtusse pöördui kaebuste ja avaldustega kõigis menetlusliikides, v.a kriminaalmenetlus, 10–15% võrra vähem. Kaugeleulatuvaid järeldusi õiguskonfliktide vähenemisest või seaduskuulekuse kasvust ühiskonnas ei maksa siiski nende arvude põhjal teha, sest me ei tea täpselt, miks on oma õiguste kaitseks kohtusse pöördumine vähenenud. Vaadeldud periood on tõsiste järelduste tegemiseks liialt lühike. Samuti ei saa veel hinnata, kui palju takistasid põhiseadusvastased riigilõivud kohtusse pöördumist. Väärrib mainimist, et kaebuste ja avalduste arvu vähenemine 10–15% ei ole kohtute tegelikku töökoormust vähendanud, sest tavapärase kuni kümne vakantse kohtunikukoha asemel oli läinud aastal pidevalt täitmata ligi 20 kohtuniku ametikohta. Seda, millise hinnaga jõudsam töötulemus on saavutatud, ilmestavad järgmised arvnäitajad. Iga Harju Maakohu tsiviilasju lahendav kohtunik kirjutas 2011. aastal 455 kohtuotsust või -määrust, s.o 1,2 õiguslikku analüüsi eeldavat ja põhjendamist vajavat otsustust kalendri-, mitte tööpäevas. Kui palju sellise töötempo juures asjasse süüvida jõuab, on iga kohtuniku ja kohtuametniku andekuse ja töövõime küsimus.

Riik on kohustatud tagama, et kohtumõistmine toimiks tõrgeteta. Kohtumenetluse pikuse statistilist keskmist vaadates saab kinnitada, et mullu töötati kohtusüsteemi esimeses

astmes ehk maa- ja halduskohtutes kiiremini kui tunamullu. Nii tsiviil- kui ka kriminaalmenetluses on viimase viie aasta jooksul menetlusajad lühenenud, vaid halduskohtutes on näha menetlusaja väikest pikenemist. (See on toodud lisas 2.) Valitsuskoalitsiooni seatud ambitsioonika õiguspoliitilise eesmärgini, et kohtumenetlus ei tohiks üheski kohtuastmes kesta kauem kui 100 päeva, ei ole statistiliselt jõutud üheski kohtuastmes. Üldmenetluses jõutakse kriminaalasjades lahendini keskmiselt kolm korda pikema ajaga, 346 päevaga, eraõiguslik vaidlus saab lahenduse keskmiselt 164 päevaga ning halduskohtus riigiga vaidlemine kestab keskmiselt 142 päeva. Korrates eelmise aasta ettekandes öeldut, rõhutan, et menetluste kiirendamine on vaieldamatult õige ja 100-päevase keskmiseni jõudmine julgelt seatud eesmärk. Eesmärki pole mõtet kritiseerida. Kohtumenetluse kiirendamine, kui see ei kahjusta kohtumenetluse kvaliteeti, on igati põhjendatud.

Positiivse tendentsina tuleb esile tõsta seda, et aasta lõpuks lahendamata asjade jääk on järjekindlalt kahanema hakanud. Samas kõlab üha sagedamini Riigikohtu eri kolleegiumitest sõnumeid, et kohtuotsuste kvaliteet on langeda hakanud. Sagedamini esineb vigu, mis toovad endaga kaasa üha suurema hulga lahendite tühistamise ja uuele ringile ehk esimese või teise astme kohtusse uueks arutamiseks saatmise. Enamasti väljub sellisel juhul summaarne lõplik menetlusaeg mõistliku menetlusaja raamidest. Praegune kohtute statistika on suunatud eelkõige mõistliku menetlusaja jälgimisele, kuid vajadus hoopis täpsema statistika järele, milles kajastuks ka kohtulahendite kvaliteedi näitajad, on ilmne.

Sama ilmne on vajadus analüüsida seda, kuidas üha kiirenev menetlus mõjutab kohtulahendite õiguskindlust, mis lõpptulemusena võib soovimatult endaga kaasa tuua mitte ainult menetlusaegade pikenemise, vaid ka diskrediteerida õigusemõistmise autoriteeti tervikuna. Kohtust oma rikutud õiguste kaitset otsivat inimest huvitab paraku üksnes kogu kohtutee pikkus, mitte menetluse kiirus ühes või teises kohtuastmes. Liigne kiirustamine ja pealiskaudsus on kurjast.

Järgmine teema: kiirema kohtumenetluseni viinud uuendused. Justiitsministeerium, kelle valitsemisalasse kuulub esimese ja teise astme

kohtute haldamine, peab kohtusüsteemi põhiliseks saavutuseks aina lühemat menetlusaega. Järgnevalt tutvustan kahte näidet kohtute haldamise igapäevaelust aastatel 2007–2012. Esimene neist puudutab kohtute rahastamist. Riigieelarvega eraldatakse kohtute tööks kindlaksmääratud hulk raha, millest suurim kuluartikkel on personalikulud. Kui justiitsminister jätab aasta ringi täitmata ligi 20 kohtuniku ametikohta, moodustub vakantsete ametikohtade personalikuludest n-ö kohtute reserv, mida Justiitsministeerium oma äranägemisel kohtusüsteemi rahastamiseks kasutab (andmed on toodud ettekande lisas 3). Näiteks arvas minister 2012. aastal kohtute eelarve reservi veidi üle 1,6 miljoni euro, millega planeeritakse – rõhutan! – koolitada ametnikke, tasuda kohtunikukandidaatide töötasu, testida uut infosüsteemi ja koolitada selle kasutajaid, testida ka kinnistusraamatu ning äriregistri infosüsteemi. Seda kõike personalikuludeks ettenähtud rahaga! Reservi rahaga maksti kinni näiteks kohtunikuabide institutsiooni 15. aasta-päeva tähistamise konverentsi kulusid. Olgu märgitud, et üks kohtuniku ametikoht tähendab riigieelarvele ligikaudu 60 000 euro suurust kulu aastas.

Alates 2008. aastast rakendab Justiitsministeerium esimese ja teise astme kohtute juhtimisel pilootprojektina tulemusrahastamist. Lühidalt lahtiseletatuna tähendab see seda, et Justiitsministeerium sõlmib kohtutega tulemuslepingu, millega eraldatakse kohtule suurenenud töökoormusega toimetulemiseks reservist lisaraha, mis riigieelarve seaduse järgi peaks kuuluma sihtotstarbeliselt kohtuniku ametikohtade täitmiseks. Kohtud kasutavad tulemuslepingute alusel antavat raha ajutise abipersonali palkamiseks. Ajutise sellepärast, et summad, mille ulatuses kohus saab lisaraha kasutada, selguvad alles eelarveaasta algul läbirääkimiste käigus. Kvalifitseeritud abitööjõu leidmine ja töölevõtmine võtab paar kuud aega, millele järgneb töötaja kohtutöösse sisseelamise periood ja paar kuud enne eelarveaasta lõppu peab ajutiselt palgatud ametnik hakkama mõtlema selle peale, et tema kohtuteenistus ei pruugi järgmisel eelarveperioodil jätkuda, sest pole teada, kas järgmisel aastal tema ametikoha täitmiseks reservis raha on. Selline ajutine hoogtöö ei taga kohtute töö stabiilsust ega kujunda professionaalset kohtuametnikkonda.

2012. aastal kohtute haldamise nõukojale esitatud kohtute aastaeelarve andmete järgi moodustas kohtute lepinguline rahastamine 3% maa-, haldus- ja ringkonnakohtutele riigieelarvest eraldatud personalikuludest. Justiitsministeeriumi hinnangul on tulemuslepingute sõlmimise pilootprojekt edukas, kuna statistiline keskmine menetlusaeg lüheneb. Ilmselt seetõttu on ministeerium tulemusrahastamise mahtu jõuliselt kasvatanud. 2011. aasta näitajatega võrreldes suurenes 2012. aasta tulemuslepingute alusel kohtutele eraldatav summa 95,7%.

On tõsi, et menetlusajad lühenevad. Tege- mist on omapärase olukorraga. Ühelt poolt jä- tab minister kohtunikukohad täitmata, tekita- des sellega kohtute ülekoormuse, teiselt poolt aga tõttab minister ajutiste rahastamisemeet- tega tekkinud olukorda likvideerima. Tõusetub küsimus, miks justiitsminister ei täida tema enda määrust, millega on kindlaks määratud esimese ja teise astme kohtunike arv? Viimasel ajal on mitu konkurssi vabade kohtunikukoh- tade täitmiseks ebaõnnestunud, millest saab järeldada, et kohtunikukohtade kiire ja hulga- kaupa täitmine mõnes Eesti piirkonnas lihtsalt ei õnnestu. See omakorda tähendab seda, et tühjad ametikohad jäävad aastateks täitmata. Soovimata siinkohal alгатada arutelu teemal, mitu kohtunikukohta peab Eesti kohtusüste- mis üldse olema, soovin vaid rõhutada, et kohtunikukohtade kindlaksmääramine määruse kui üldakti tasandil peaks looma alused sta- biilseks kohtute rahastamiseks, et tagada koh- tutes stabiilne õigusemõistmise rütm, mida ei ole võimalik saavutada ühekordsete rahajaga- mise üksikotsustustega.

Jättes kõrvale sellise rahastamisskeemi kõik need küsimused, mis puudutavad avaliku raha sihtotstarbelist ja läbipaistvat kasutamist, tahan rõhutada, et on väga raske leida kohtute selli- sele n-ö lepingulisele rahastamisele riigiõigus- likku põhjendust, sest kohtute töö on riigieel- arve väliselt seatud otsesesse sõltuvusse täitev- võimu otsustustest.

Teen siinkohal ettepaneku, et justiitsmi- nister kehtestaks oma määrusega põhjendatud ja Eesti õigusemõistmise vajadusi arvestava optimaalse kohtunikukohtade arvu ja asuks se- da määrust ka täitma. Teiseks võiks tulemus- rahastamise võimalusi kohtuhalduse muudes valdkondades välistamata lõpetada personali-

kulude arvel toimuva kohtute tulemusrahasta- mise ning luua sel moel paremad eeldused püsiva kohtuametnikkonna tekkeks.

Teine näide soovist kohtuid kiiremini tööle panna tuleb seadusloome valdkonnast. 2008. aasta juulis jõustusid kriminaalmenet- luse seadustiku mahukad muudatused, millega toodi Eesti õiguskorda üldmenetluses lahenda- tavate kriminaalasjade katkematu arutamise põhimõte – ikka selleks, et kriminaalasjade kohtumenetlust kiirendada. Kuigi nimetatud seadusmuudatus pälvis eelnõu staadiumis koh- tunikkonna ja õigusteadlaste põhjendatud krii- tika, seadusandja sellega ei arvestanud. Liht- sustatult seisneb menetluse katkematuse põhi- mõte selles, et kohtunik ei tohi uut kuriteoasja üldmenetluses lahendada asuda enne, kui va- rem kohtusse saabunud süüteo asjas on tehtud otsus. Sisuliselt kirjutati seaduse tasemel koh- tunikule jäigalt ette, kuidas ta oma tööd peaks korraldama, millises järjekorras kohtuasju menetlema. Ühelt poolt on selline ettekirjutus kohtuniku sõltumatuse põhimõtte üsna tugev riive ja teiselt poolt toob katkematuse põhi- mõtte rikkumine puhtprotsessuaalselt endaga kaasa sisuliselt õige kohtulahendi tühistamise.

Selle aasta 25. mail tutvustas Justiitsmini- steerium kohtute haldamise nõukojale sisukat analüüsi, mille põhijäreldusena toodi välja, et menetluse kiirendamise meetodina kasutusele võetud katkematu arutamise põhimõte ei ole menetlustähtaegasid pikendanud. Hea, et niigi läks, sest loodetud menetluse kiirendamisse ei uskunud peale eelnõu autorite juba neli aastat tagasi mitte ükski asjatundja. Kohtute töö eba- efektiivsuse põhjusi ei ole võimalik kõrvalda- da seadusloome propagandaprojektidega, mis loovad illusoorse pildi, nagu oleks lihtsa sea- dusmuudatusega võimalik kõrvaldada küm- neid õigusemõistmise sujuvat kulgemist takis- tavaid asjaolusid. Kohtute tööd ümberkorral- davate seaduseelnõude menetlemisel on sea- dusandjal mõistlik ära kuulata ka kohtunikud.

Teen ettepaneku, et seadusandja kaaluks kriminaalmenetluses katkematuse põhimõtte rakendamise otstarbekust ja muudaks menet- lusseadustikku selliselt, et oleks tagatud koh- tuniku õigus planeerida oma tööd parimal moel iseseisvalt ja et katkematu kriminaalme- netluse põhimõttest kõrvalekaldumine ei tooks endaga kaasa sisuliselt õige kohtulahendi tü- histamist.

Nüüd halduskohtumenetluse probleemidest. Kuna uus halduskohtumenetluse seadustik jõustus alles tänavu 1. jaanuaril, ei ole veel võimalik Riigikogule esitada seadustiku rakendamise süstemaatilist analüüsi. Saan üksnes märkida, et Riigikohus tegeleb uue seadustiku rakendamisel avaldunud probleemide analüüsi ja ilmselt saab seadusandja juba mõnes järgmises Riigikohtu esimehe ettekandes põhjaliku tagasiside, kuidas halduskohtumenetlus on edenenud. Täna ülevaates peatuksin põhiliselt haldusvaldkonnal, mille probleemide lahendamine eeldab seadusandja asjaga kursis olemist ja võimaluse korral ka sekkumist.

Esiteks, kinnipeetavate kaebused. Kinnipeetavate kaebuste kui massnähtuse iseloomustamiseks tuleb märkida, et esimese astme kohtus moodustasid 2011. aastal need kaebused 37,2% kõigist haldusasjadest, mis on rohkem kui kolmandik kõigist halduskohtusse esitatud kaebustest. Riigikohtu halduskolleegium kirjutas 2011. aastal vanglate ja kinnipeetavate vaidlustest tingitud kohtuasjades 24 sisulist lahendit, mis moodustab 22,2% kogu halduskolleegiumi aastases töömahust. Olen kaugel arvamusest, et õigusriigis peaks saama vangide kaebused kuidagi ära keelata või lihtsalt nende menetlemise lõpetada. Samas paneb kaebuste suur arv mõtlema, kas on mõistlik kulutada rohkem kui kolmandik halduskohtupidamise ressursist üht liiki kaebuste lahendamisele, mis moodustab minu arvates ebaproportsionaalselt suure osa. Märkimisväärsed on kulutused tõlkimisele ja riigilõivu tasumisest vabastamise menetlusele, lisandub veel ressurss, mis kulutatakse kohtueelsele vaidemenetlusele ning kinnipeetavate teabenõuetele ja selgitustaotlustele vastamisele eri riigiasutustes. Kulutusi lisab ka kinnipeetavate kaebuste menetlemine Euroopa Inimõiguste Kohtus.

Pealiskaudsel lähenemisel võib tunduda, et kinnipeetavate kaebuste arvu saab vähendada menetluslike abinõudega. Nii kohtueelse vaidemenetluse kehtestamine kui ka kohtus lihtmenetluse võimaldamine on suunatud kaebuste lahendamise protseduuri lihtsustamisele, kuid need abinõud ei kõrvalda probleemide tegelike põhjuseid, millest vaidlused tekivad. Enam levinud kaebuste märksõnad on keelatud esemed, isiklike asjade kasutamine, distsiplinaar karistuse määramine, vanglas töötamisest keeldumine. Lahendades üksikkaebust, ei saa koh-

tud teha üldistavaid järeldusi. Kuid on ilmne, et kohtulahenditele tuginedes oleks võimalik vanglate halduspraktikat süsteemselt muuta, et ära hoida sellised kaebused, mille korral kohus peab lahendama mitmesuguseid olmetasandil tekkinud konflikte. Tuleb mõista seda, et konfliktide lahendamine on kõige tõhusam konfliktide tekkekoht. Ei ole mõistlik, kui kohus peab arutama küsimust, kas kinnipeetaval on õigus saada putru moosiga või moosita, või seda, et maitse-eelistustele mittevastava muusika mängimine vangla üldkasutatavates ruumides võib olla küll ebameeldiv, kuid mitte igasugune ebameeldivustunde tekitamine ei tähenda iseenesest inimväärikuse alandamist.

Kõigil üksikasjadel pole selles ülevaates võimalik ja mõistlik peatuda. Kokkuvõtlikult tuleb märkida, et vanglate haldamise süsteemi korrastamisel ei pöörata piisavalt tähelepanu kohtutes tuvastatud süsteemsete puuduste kõrvaldamisele. Näiteks praegune olukord, kus keelatud esemete nimekirju kehtestavad vanglad, ei taga seaduse ühetaolist kohaldamist ja ühtsete nimekirjade kehtestamist. Muret tekitab on, et vanglad ja vanglateenistus ei põhjenda täiendavaid julgeolekuabinõusid – käeraud, eraldi lukustatud kambriks paigutamine, rahustusvoodi ja rahustustooli kasutamine – piisava põhjalikkusega ega taga kinnipeetavate ärakuulamisõigust. Põhjendamine on oluline, sest isiku põhiõigusi piiratakse väga tugevalt ja talle võib tekitada füüsilist valu. Ma ei räägi siin sellest, et ohjeldamismeetmeid ei peaks kasutama, vaid sellest, et nende kasutamine peab olema õiguspärane ja põhjendatud. Kuidagi ei saa piisavaks pidada meetme kohaldamise protokollis fikseeritud nappi "agressiivne, jätkata" põhjendust, kuid kahjuks on selline abstraktne põhjendus Riigikohtuni jõudnud vaidlustes üsna tavapärane. Siinkohal ei saa mainimata jätta Euroopa Inimõiguste Kohtu 29. mai 2012. aasta otsust kohtuasjas *Julin vs. Eesti*, milles Strasbourgi kohus tuvastas Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni artikli 3 ehk piinamise keelu rikkumise, mis seisnes kaebaja rahustusvoodisse sidumises. Ei kõla just hästi, et Eesti Vabariigile heideti ette piinamise keelu rikkumist.

Eri ohjeldamismeetmete kohaldamise õiguspärasuse tagamisele võiks kaasa aidata üldise juhendi koostamine ja selle ühtne ra-

kendamine vanglates, millega peaks kaasnema kindlasti vanglaametnike väljaõpe. Rõhutan vaid seda, et nendele probleemidele juhtis rohkem kui aasta tagasi tähelepanu ka õiguskantsler.

Vangidega seotud problemaatikast juhin viimasena seadusandja tähelepanu sellele, et endiselt kehtib Eestis kinnipeetavate hääleõiguse absoluutne piirang, mis võib olla vastuolus nii Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooni kui ka meie oma põhiseadusega. Varem on sellele tähelepanu juhtinud õiguskantsler, välisminister ja justiitsminister. Põhiseaduskomisjon leidis enne valimisi, et muudatusettepanekute arutamine ning võimalik seadusmuudatuse algatamine peaks olema järgmise Riigikogu koosseisu otsustada, sest tegemist on põhimõttelise muudatusega meie valimiskorralduses ning asjaomast eelnõu ei ole korrektne menetleda lähenevate valimiste tingimustes. Valimistest on möödunud rohkem kui aasta, kuid Riigikogu ei ole veel pidanud korrektseks ammu tõstatatud probleemi lahendamata hakata. Mul ei jää muud üle, kui paluda rahvaesindust, et ka Riigikohtu esimees lisataks sellesse nimekirja, kes peavad kehtivat valimiskorraldust vangide seisukohalt problemaatiliseks.

Teen ettepaneku, et justiitsminister analüüsiks vanglate halduspraktikat, sh ka ohjeldamise meetmete kasutamist, mille puudujääkidele on viidatud kohtulahendites, sh Euroopa Inimõiguste Kohtu lahendites, ja viiks halduspraktika seadustega kooskõlla. Kaaluda võiks volituse normi muutmist selliselt, et justiitsminister kehtestaks vanglas keelatud esemete nimekirja, arvestades vanglate režiimi erisusi, ka võiks ühtlasi luua üldkehtiva raamistiku, mille täitmise peab tagama vangla.

Viimasena peatun põgusalt riigivastutuse seaduse problemaatikal. Riigikogu menetluses on riigivastutuse seaduse eelnõu numbriga 7. Ma ei ole seda meelt, et riigivastutuse seadus tuleks kiirustades vastu võtta, et asi kaelast ära saada, kuid asjaomaste probleemide pikka iga ja tõsidust tõestab seegi, et juba 2006. aastal tegi Euroopa Inimõiguste Kohus Eesti kohta otsuse, milles viidati Eesti seadusandluse lünkadele ja kohtupraktika puudumisele riigi tekitatud kahju juhtumite lahendamisel. Riigikohus on teinud mitu põhiseaduslikkuse järelevalve lahendit, mille põhisisu ei ole olnud

ühe või teise sätte vastuolu põhiseadusega, vaid teatud regulatsioonide ja õiguslike aluste puudumine ehk lüngad meie õigussüsteemis. Nii tunnistas Riigikohtu üldkogu põhiseadusvastaseks olukorra, kus Eesti õiguskorras puudub regulatsioon hüvitada kohtueelses kriminaalmenetluses ametikohalt kõrvaldamisega õiguspäraselt tekitatud varaline kahju õiglases ulatuses. Riigikohus on mitmel korral juhtinud tähelepanu sellele, et kriminaalmenetluse ajaks ametist kõrvaldamine ilma töötasu või muud hüvitist maksmata võib isiku õigusi ülemäära riiwata. Sama probleemistik kerkib õigeksmõistvate kohtulahendite korral alusetult vabaduse võtmisega tekitatud kahju hüvitamisega. Riigivastutuse regulatsiooni põhiseaduse ja eelnimetatud konventsiooniga kooskõlla viimine aitab kindlasti tulevikus vähendada Eesti vastu Euroopa Inimõiguste Kohtusse esitatavate kaebuste hulka.

Kokkuvõttes teen seadusandjale ettepaneku mitte viivitada riigivastutuse seaduse eelnõu menetlemisega ja tagada seaduste kooskõla põhiseaduse ning inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsiooniga. Aitäh!

Asesimees Jüri Ratas

Suur tänu, Riigikohtu esimees! Teile on tublisti küsimusi. Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud ettekandja! Kas te võite välja tuua peamised põhjused, miks ikkagi konkursid vabade kohtunikukohtade täitmiseks nii sageli ebaõnnestuvad? Minu teada on tung juurat õppida endiselt suur kõigis ülikoolides ja paljud lõpetanud ei leia erialast tööd ning lähevad teistesse valdkondadesse. Küsimuse teine pool puudutab tulemuspalka, mida te seostasite ettekandes ka osaliselt nende konkurssidega. Kas ei ole ohtu, et õigusemõistmise kvaliteet halveneb, kui kohtud hakkavad töötama konveiermeetodil, et töötada võimalikult palju kaasusi läbi, aga tegelikult ei suudeta piisavalt süveneda, sest tulemuspalk tõukab tagant?

Märt Rask

Vabade kohtunikukohtade täitmiseks välja kuulutatud konkursid on luhtunud Virumaal ning Tartumaal ehk Lõuna-Eestis. Need on piirkonnad, kus kvalifitseeritud juristide osa-

kaal on väike. Te juhtisite õigesti tähelepanu sellele, et Eesti kõrgkoolides koolitatakse väga palju juriste. Hinnanguliselt on nimetatud, et Eestis on üldse umbes 3000 klassikalise juristi ametikohta ja tegelikult on täna erialase tööta umbes 3000 juristi. Seega 3000 juristi on juba üle koolitatud. Ilmselt nad on leidnud rakeduse ärivaldkonnas või kus iganes.

Advokatuur on hea näide turu vajadustele reageerimise kohta. Praegu on advokatuuris minu arvates juba üle 700 tegevadvokaadi. Kui aga vaadata, kui paljud nendest on näiteks Põlvas või Jõgeval, siis need arvud on väga tagasihoidlikud, et mitte öelda olematud. Jõgeval ei ole ühtegi advokaati, Põlvas vist on üks. Kogu see juristide seltskond koondub Tallinna ümber ja sellepärast ei ole Harju Maakohtus mitte ükski konkurss ebaõnnestunud. Kandideerivad prokurörid, kandideerivad staažikad advokaadid. Geograafiline paiknemine on väga erinev. Tendents on selline, et Tartu Maakohtu Valga kohtumajja või Võru kohtumajja on lihtsam saada kohtunikuks, samuti Virumaale Narva või Jõhvi, kui näiteks Kentmanni tänava kohtumajja Tallinnas. Aga Riigikohtu üldkogu ega ka kohtunike eksamikomisjon ei ole kvalifikatsioonilatti sellepärast alla lasknud. Nõuded on kõrged, sest me tahame, et kohtusüsteemis töötaksid kõige parema kvalifikatsiooniga, kõige paremate isikuomadustega inimesed, et me ei peaks üle elama sellist häbi nagu mõni aasta tagasi. Sellest tekibki too probleem, et me võime konkurssse välja kuulutada, aga kui inimene ei taha elukohaks valida Võru, Valga või Narva linna, siis ta püüab hakama saada siin, kus, ütleme otse, äri ja raha keerleb. Põhja-Eesti piirkonnas pole raske konkursside väljakuulutamisel kohti täis saada.

Teine asi on, et teise astme kohtu vabade kohtade täitmine on olnud üledukas. Esimesest astmest kandideerib teise astme kohtunikuks enamasti kümme inimest koha peale. See ei ole probleem. Probleem on laiem. Mina ei pea õigeks hakata mingeid koefitsiente rakedama või midagi muud säärast tegema, aga tegu on sellesama regionaalpoliitilise probleemiga, mis eri valdkondi pitsitab. See kandub ka kohtutesse.

Nüüd konveiersüsteemist. Ma täpsustaksin, et mitte kohtunikul ei ole tulemuspalka, vaid kohtuametnikul. Ja see ei ole mitte tulemuspalk töökoormuse pealt, vaid lihtsalt palgatak-

se lisainimesi juurde, et kohtumaterjale otsustamiseks ette valmistada. Seda tööd seal jätkub. Minu rõhuasetus on aga just sellel, et see töö on hüppeline. See on perioodiline: kord on, kord ei ole. Samas ei kesta kohtuistung sekretäri või nõuniku või konsultandi väljaõpetamine mitte nädalaid või kuid, vaid selleks kulub mitu aastat, et saada tubli abimees kohtunikule. Selliste teatud rahasüstidega võib küll tulekahju kustutada, saada mingisugune lühiajaline efekt, aga kaugemas perspektiivis see ei ole mõistlik. Kindlasti ei kavatse Riigikohtu eri kolleegiumid kvaliteedinõudeid alla lasta, et asju kiiresti lahendataks. Kui kiirustamine muutub juba ebamõistlikuks, võib tõesti juhtuda, et kohtuotsuste kvaliteet märksa langeb. See on ohumärk.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Leinatamm, palun!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud Riigikohtu esimees! Teie ettekandest jäi mulje, et te ei ole justiitsministriga ammu kohtunud. Ei tea, kas peaks ministeeriumi viima Toomemäele või teid tooma sealt Tõnismäele? Kas teil ei ole regulaarseid kohtumisi, kus neid küsimusi omavahel arutada või saate mustas ülikonnas ainult 24. veebruaril kokku?

Märt Rask

Suur tänu teravmeelse küsimuse eest! Me kohtume justiitsministriga piisava sagedusega. Riigikogu ette tõin need probleemid sellepärast, et need kohtumised on ka protokollitud, see teema, mis ma siin tõstatasin, on korduvalt olnud kohtute haldamise nõukoja arutelu objekt, aga mitte midagi ei ole muutunud. Probleem ei ole mitte selles, et üks või teine asi on vale või et justiitsministril oleks voli seda või teist teha. Siin on tegu seadusmuudatuste küsimustega, siin on tegu paljude probleemidega.

Kui hea küsija pidas silmas kohtute haldamise probleemistikku, siis see oli tegelikult kõige paremini lahti kirjutatud kohtute seaduse eelnõus, mis langes eelmise parlamendikoosseisu ajal menetlusest välja. Niikaua kui neid asju ei lahendata, jääbki see kaksikalluvus või kaksikhaldus edasi: ühelt poolt kohtute haldamise nõukoda, mida juhib Riigikohtu esimees, püüab kaasa aidata esimese ja teise astme

kohtute haldamisele, aga teiselt poolt konkurside väljakuulutamise ja rahakott on justiitsministri käes. Tema lähtub võib-olla hoopis üldisemast loogikast, sest justiitsministri jaoks ei ole kohtute rahastamine ja nende skeemide väljatöötamine, lepingute sõlmimine mitte ainuke asi, vaid tema vastutusalasse kuuluvad ka prokuratuur, vanglad, seadusloome ja mis kõik veel.

Nii et see on märksa laiem probleem ja ma ei taha sugugi praegu ametis olevale justiitsministrile seda ette heita, et need probleemid on tema ajal tekkinud. Need probleemid on, võib öelda, 20 aastat vanad.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Kõiv, palun!

Tõnis Kõiv

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud Riigikohu esimees! Kõigepealt tänan huvitava ja hästi esitatud ettekande eest! Ka minu küsimus puudutab kohtunike arvu. Teie ettekandes kõlas ja ka lisatud materjalidest on näha, et sisuliselt alates 2007. aastast ei ole kohtunike arv vastanud nende ametikohtade arvule. Eks neid on alati olnud vähem ja üha rohkem neid puudu jääb: selle aasta alguses on kohtunikke pea 10% vähem kui vaja. Olen ka aru saanud, et kui Justiitsministeerium püüab pidevalt konkursse korraldades neid kohti täita, siis need ebaõnnestuvad. Võib-olla tuleks aga hoopis teistpidi läheneda ja vähendada kohtunikukohdade arvu. Et ettepanekul, mis teie ülevaates kõlas, oleks konkreetsem sisu, äkki saaksite selgitada, kui suur on teie arvates optimaalne kohtunike arv, arvestades viimaste aastate olukorda ja tulevikku?

Märt Rask

Hea küsija! Te küsite ju, kui palju on palju. Väga raske öelda! Läheneme kõigepealt ajaloolisest küljest. Eesti taasiseseisvumise eel, et mitte öelda Nõukogude ajal, oli 70–80 kohtunikku. Aga milline oli siis hanke- ja fondidistsipliinist kinnipidamine, mille üle üldse kohtus vaieldi, see on omaette küsimus. Siin ei ole baasi võrdluseks ja seda ei tasu eriti arvestada. Seda tihtipeale avalikes aruteludes kasutatakse, et vaadake, kohtunike arv on kasvanud vähemalt kolm või neli korda, aga ikka on kohtud ummistunud. Aga millega võrreldes?

Meie õigussüsteem on sada protsenti teistsugune ja sellest tulenevalt on alust võrrelda meie kohtunike arvu sama näitajaga riikides, kus on analoogiline õigussüsteem. Nendes riikides tuleb üks kohtunik 100 000 elaniku kohta. See on muidugi umbes – suurusjärk on selline.

Suurusjärgult on meie süsteem võrreldav Saksa süsteemiga. Eestis on natukene vähem kohtunikke 100 000 elaniku kohta, kui on Saksamaal. Aga suurusjärk on sama. Sellest tulenevalt peaks tuletama võimaliku kohtuniku-kohtade üldarvu. Üks skeem, mida kasutatakse, on kolm advokaati ühe kohtuniku kohta ja prokuröre sama palju kui kohtunikke. Kui meil on 700 või rohkem advokaati, siis see proportsioon on praktiliselt juba olemas, samuti prokuröride arv enam-vähem. Teisisõnu: kui kaalutleda ühte, teist ja kolmandat pidi, siis peaks kohtunike arv olema 200–250. Seal vahel peab see kõikuma.

Aga probleem ei ole mitte selles, on see arv 242 või 220, vaid selles, et kogu aeg püsib lootus, et mõni koht täidetakse, aga ei täideta. Kui see arv oleks näiteks ministri määruse või ka seaduse kohaselt 200, siis kohtud korraldaksid oma töö vastavalt nõunike ja muude abimeeste abil. Töökorraldus oleks teistsugune. On see arv 220 või 250 – see on valiku küsimus. Aga see vai lüüakse maasse ja sellest valikust tulenevalt saavad kohtud hakata oma tööd korraldama, komplekteerima abipersonali – konsultante, nõunikke. Nii et meie probleem ei seisne mitte niivõrd selles üldarvus, kuivõrd selles, et on olemas mingi müstiline 242, aga me ei suuda seda saavutada, lootes samas justkui õigustatult, et kõik need kohad täidetakse. Selles on probleem.

Aseesimees Jüri Ratas

Tõnis Lukas, palun!

Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud Riigikohu esimees! Kokkulepped on igati kiiduväärt asjad. Minu küsimus on kokkuleppemenetluste arvu kasvu kohta viimasel ajal. On selliseid kohtuasju, millel on pretsedendi väärutus või mis riivavad rahva õiglustunnet. Kas kokkuleppega lõpetatud kohtuasjad ja lõpplahendused on alati positiivsed ning vastavad selles mõttes teo ühiskonnaohtlikkusele või on mõnes küsimuses kokkuleppemenetlusele või

kokkulepetele mindud natuke liiga kerge käega?

Märt Rask

Kui väga põhjalikult sellele küsimusele vastama hakata, siis peaks tutvustama tervet rida analüüse ja uuringuid, mis Riigikohtu analüütikud on teinud, aga siin puldis see põhimõtteliselt ei ole võimalik. Küsija pidas silmas ilmselt kokkuleppemenetlusi süüteomenetlustes. Vaieldamatult on olemas oht, et kokkuleppele minnakse lihtsalt sellepärast, et nii on otstarbekas nii süüdistaja kui ka süüdistatava seisukohalt.

Riigile on kokkuleppemenetluste suur arv – vist isegi üle 90% otsustest tehakse kokkuleppemenetluste korras – kindlasti tohutu ressursi kokkuhoid, tohutu aja kokkuhoid. Samal ajal on õigusteoreetiliselt vägagi küsitav, kas kokkuleppemenetlustes käsitletud tõendeid, tuvastatud asjaolusid saab tõe kriteeriumist lähedes väga kõrgelt hinnata. Alati on oht, et kokkuleppemenetlustes sõlmitakse võib-olla lausa seadusvastaseid kokkuleppeid, sest kõrgema astme kohus neid ei kontrolli ja need tulevad välja alles analüüside käigus.

Paar aastat tagasi – või oli see eelmise aasta ettekandes – ma tõin ka Riigikogule ühe näite, kus tänu Riigikohtu analüütikule tuvastati esimeses astmes sõlmitud täiesti seadusvastane kokkulepe. See avastati konkreetseid asju läbi vaadates. Aga niisuguse kokkuleppemenetluse analüüsini jõutakse alles paari-kolme aasta pärast ja siis on kõik asjad juba aegunud ning midagi konkreetsetes asjas teha ei saa. Et kokkulepped vastaks ühiskonna ootustele, et need oleks õiglasemad, seda peavad silmas pidama kindlasti nii prokuratuur kui ka kokkuleppeid kinnitavad kohtud. Samas ei ole välistatud, et ka üldmenetluses tehtud otsus läheb otsesesse vastuollu ühiskonna õiglustundega. See on paratamatus.

Aseesimees Jüri Ratas

Jaak Allik, palun!

Jaak Allik

Lugupeetud härra Riigikohtu esimees! Ma palun teie seisukohta, millal ja millest tekib Riigikogu liikmel õigustatud huvi kohtutoimikuga tutvumiseks. Ehk konkreetset: kui valija pöördub Riigikogu liikme poole seoses enda

kohta käiva kohtuasjaga, mille tulemiga ta rahul ei ole – minu näide käib eestkoste äravõtmise kohta –, kas Riigikogu liikmel tekib sellest õigustatud huvi tutvuda kohtutoimikuga?

Märt Rask

Huvi võib olla, aga õigust ei ole. Menetlusseadused reguleerivad väga täpselt, kes on menetlusosalised. Ja menetlusseadused peavad andma ka kohtutoimikuga tutvumise võimaluse. Kui hea küsija peab silmas seda kaasust, mis Narvas aset leidis – ma lihtsalt ajakirjanduse kaudu olen sellega kursis –, siis ilmselt kohus peab lahendama selle küsimuse suhteliselt individuaalselt. Riigikogu liige ei lähe ju isiklikust huvist toimikuga tutvuma, vaid ta teeb seda, teenides rahvast. Mina saan sellest niimoodi aru. Kui selle taga on mingi isiklik huvi ehk huvi n-ö naabripere intiimelu vastu, siis see tuleks jätta kindlasti rahuldama.

Paindlik lähenemine on võimalik, aga see eeldab, et delikaatsed isikuandmed on kaitstud, et eri menetlusosaliste huvid on kaitstud – kõik sellised asjad. Probleem on võimalik kildudeks võtta, lahata, ja ma ei näe selles mitte midagi imelikku, kui menetlusseadustikud sellest aspektist läbi vaadatakse. Kas seadusandja jõuab otsuseni, et kohtutoimiku kaante vahele saab vaadata ka Riigikogu liikme mandaadiga, seda ma ei oska öelda. Praegu on Riigikogu liige tavaline kõrvalt- või pealtvaataja. Kohtumenetlused reguleerivad väga täpselt, kellel on õigus dokumentidega tutvuda ja sellest järeldusi teha.

Aseesimees Jüri Ratas

Lauri Laasi, palun!

Lauri Laasi

Aitäh, härra juhataja! Austatud Riigikohtu esimees! Ma eeldan, et kindlasti olete kursis kohtunik Leo Kunmani juhtumiga. Tänaseks päevaks on mees selles, milles teda süüdistati, õigeks mõistetud. Loen siinkohal ette ühe tema tsitaadi intervjuust Postimehele. "Ma ei ole nende (riigiprokuratuuri ja kaitsepolitsei – toim.) jaoks muutunud kummitemplik, kes lihtsalt nende soovitud otsuseid vorbiks ja inimesi alusetult kinni paneks," ütles Leo Kunman. Seda ei väida suvaline inimene tänavalt, vaid seda ütleb eluaegne kohtunik. Kas teid ei

tee murelikuks, et sellised asjad toimuvad? Kas see ei ole ohumärk?

Märt Rask

Ma ei tahaks hakata analüüsima nii austust vääriva kogu kõnepuldist ajakirjanduses vaba intervjuu vormis välja öeldud mõtteid. Leo Kunmanil kui kodanikul on vaieldamatult õigus öelda, mida ta soovib. Teiseks, mis puutub Leo Kunmani õigeks mõistmisse, siis ma ei ole täna asjaomase teabega varustatud. Minu arvates see õigeksmõistev kohtuotsus kaevati Riigikohtusse edasi ja juhul, kui see on Riigikohtu menetluses, siis ma keeldun seda üldse kommenteerimast. Aga kui Leo Kunmani kriminaalvastutusele võtmise küsimus tõusetus, siis Riigikohtu üldkogu otsustas selle loa anda. See ei tulnud mitte kiirmenetluse korras, vaid need materjalid saadeti prokuratuurile tagasi. Teisel korral Riigikohtu üldkogu leidis, et vaieldavaid momente, vastuolusid ei ole võimalik kõrvaldada mitte kuidagi teisiti kui kriminaalmenetluse käigus.

Hinnangutega, mis Leo Kunman on andnud prokuratuuri tegevuse kohta, võib nõustuda ja võib mitte nõustuda. Kui te soovite, võib nendele tõestust otsida, aga see kohtuasi minu teada ei ole veel lõpule viidud ja seetõttu on siin nende vaieldavate küsimuste käsitlemine mõnevõrra keerukas.

Aseesimees Jüri Ratas

Vladimir Velman, palun!

Vladimir Velman

Täna, hea juhataja! Lugupeetud Riigikohtu esimees! Eesti riigis kannab eluaegset vanglakaristust 38 inimest. Meie seaduste järgi on õigus taotleda vabastamist, kui karistust on kantud 30 aastat. Teist sellist maad Euroopa Liidus ei ole. Isegi Venemaal on see aeg viie aasta võrra lühem. Meie põhjanaabrite juures on see kümne aasta tuuris, Rootsi kaotas äsja eluaegse vanglakaristuse. Mis on teie seisukoht selles küsimuses?

Märt Rask

Ma pean ütlema, et minu seisukoht ühtib täpselt seadusandja seisukohaga. See on otsustuse küsimus ja kohtud täidavad seadust. Kui see on tõsiseltvõetav probleem, arvestades meie eluaegsete vangide suurt arvu, arvestades

väga paljusid sotsiaalpoliitilisi olusid ning ka seda rahvusvahelist tausta, mida te siin tutvustasite, siis on see seadusandja otsustuse küsimus. Kohtud täidavad seadusi ja minul mingit isiklikku seisukohta siin ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh, hea juhataja! Härra Riigikohtu esimees! Kuulates teie kõnet, tekkis mulje, et Eesti kohtutel on vähe autonoomiat. Te sõltute liiga palju Justiitsministeeriumist ja justiitsministrist. See puudutab nii eelarvet kui ka kohtunike arvu. Kas see on nii?

Märt Rask

Vaidlus selle üle, kuidas peaks olema korraldatud kohtuhaldus, on taasiseseisvunud Eesti Vabariigis kestnud juba 20 aastat. Alates 2002. aastast, kui kohtuhaldusmudelit muudeti, toodi sisse kohtu omavalitsusorganite moodustamine – ma pean silmas kohtute haldamise nõukoda, eksamikomisjoni, tervet rida selliseid omavalitsuslikke üksusi – nüüd juba kümne aasta jooksul ei ole see mudel muutunud.

Ma rõhutan, et kohtusüsteem on eraldi võimuharu, ja sellele eraldi võimuharule peaks nagu ka seadusandlikule võimuharule olema omane meie põhiseaduse kohaselt enesekorralduse õigus. Praeguses situatsioonis on see enesekorralduse õigus piiratud. Tuuakse põhjendusi, et kohtusüsteem ei saa isemajandamisega hakkama, ja tuuakse põhjendusi, lähtudes sellest, et täitevvõim peab saama korraldada rahaasju. Vaieldamatult peab saama! Aga kohtusüsteemi enesekorralduse õigus korrespondeerub ka vastutusega ja see tähendab seda, et Eestis peab olema selget vastutustunnet kandev kohtunike korpus. Õigusemõistmist ei saa ju toimetada peale kohtunikonna mitte keegi. Ei saa minister tulla õigust mõistma, ei saa keegi teine. Ja mina arvan, et väärrib kindlasti ka selle Riigikogu koosseisu diskussiooni vajadus seesama kohtuhaldusmudel üle vaadata. Rõhutan veel kord: eelmise Riigikogu koosseisu menetluses oli kohtute seaduse eelnõu, kus need probleemid kõik tõstatati ja pakuti ka välja lahendusvariandid, kuid Riigikogu volituste lõppemisega langes see menetlusest väl-

ja. Oleks igati meeldiv, kui selle teemaga edasi tegeletaks.

Aseesimees Jüri Ratas

Kaia Iva, palun!

Kaia Iva

Aitäh! Austatud ettekandja! Kohtute tööst kõneldes räägitakse tavapäraselt ka kohtumenetluse aegadest. Kui vaadata teie ülevaate juurde lisatud statistikat, siis on näha, et sama menetlusliigi puhul erinevad menetlusajad eri maakohutes isegi kaks korda ning ka ühe kohtuliigi, ühe maakohu piires ei ole need ajad mitte ühesuguse tendentsiga. Näiteks Tartu Maakohtus on tsiviilasjade menetlemise aeg kõige lühem, aga samas väärteloasjades on ta punase laterna osas. Millest nii suured erinevused võiksid tulla? Kas see on asjade loomulik seis?

Märt Rask

Kõigepealt tuleb see kindlasti kohtu töö korraldamisest, tuleneb sellest, kas kohtuniku kohad on täidetud või mitte. Kui üks kohtuniku koht on täitmata, siis koguneb ühe kohtuniku koormus piltlikult öeldes kappi, mis pikendab menetlusaega. Teiseks sõltub see kindlasti kohtuniku kvalifitseeritud abikaadrist. Kui vaadata Virumaa kui piirkonna kohtukorraldust, siis seal tuleb arvestada ka tõlkevajadust, mis omakorda on täiendav ressursikulu ja ajakulu. Mis seal salata, eks see sõltub väga palju ka sellest, kuidas kohus suudab ennast kehtestada. Ega siis menetlusaeg ei koosne ainult istungi ajast ja otsuse kirjutamise ajast. Tihti peale läheb enamik aega dokumentide kätetoimetamisele, menetlusosaliste kohtusse kutsumisele, kui kasutada delikaatset vormi ja mitte öelda, et nende tagaotsimisele. Säärased organisatoorsed küsimused võtavad lõviosa kohtuniku või kohtu tööajast. Siinkohal on hea rõhutada, et me igatseme kõik seda aega, kui Eesti elanike register vastaks tegelikkusele, sealt saaks kätte õiged andmed ja sellele saaks tugineda. Praegu see praktiliselt siiski nii ei ole.

Te nimetasite, et ka kohtu sees on kohtunike puhul ajad erinevad. Inimesed on erinevad. Ei saa ette heita seda, et üks kohtunik menetleb kohtuasju mõnevõrra aeglasemalt. Kui lugeda lahendeid, siis tuleb sinna lisada, et aga seda

põhjalikumalt. Kohtuniku töö ei ole masstoodangu andmine, vaid iga kohtuasi on individuaalne, nõuab individuaalset süvenemist ja ma julgen öelda, et õiguse mõistmisel on väga palju loomingulist tööd. Et menetlusaegu soovitakse lühendada, nagu ma rõhutasin ka ettekandes, on igati mõistlik. Aga rõhutan veel kord üle, et sellel on üks varjukül: juhul kui esikohale seatakse ainult menetluse kiirus, siis menetluse kvaliteedi languse, kohtuotsuste kvaliteedi languse tagajärjel saavutame tegelikult vastupidise efekti, asi läheb uuele ringile ja menetlusaeg pikeneb veelgi. Optimaalse tasakaalu leidmine võtab ikka veel aega.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Tiidus, palun!

Urve Tiidus

Lugupeetud juhataja! Lugupeetud Riigikohutu esimees! Täna ettekande pabermaterjalil on hästi palju huvitavat statistikat selle kohta, mille üle kohut peetakse ja kui kiiresti juhtumeid lahendatakse. Minu küsimus on natuke filosoofilisem. Eri aegadel vaieldakse kohtus mõneti erinevate asjade üle. Kas selle statistika põhjal võiks teha mingit üldistust, mida need kohtuasjad, mida kohtus praegu kõige rohkem arutatakse, räägivad meie aja kohta?

Märt Rask

Kindlasti saab. Näiteks omandireformi kõrgaegadel ja sellele järgneval ajal oli väga palju vaidlusi, mis puudutasid omandireformi küsimusi. Täna on need vaidlused peaaegu vaieldud, mõned üksikud veel käivad. Kui me mõtleme, et see on kestnud 20 aastat, siis see näitab ka vaidluse vintskust või pikaajalisust. Eri valdkondades tekitab alati õigusvaidlusi see, kui seadust kiiresti oluliselt muudetakse, kui tuleb uus regulatsioon. Seadus ei vaja mitte seda, et ta hetkega kehtima pannakse, ta vajab aega selleks, et ta paika loksuks, et ühiskond võtaks seaduse omaks, et piltlikult öeldes asi õpitaks selgeks. Eks kohtu kaudu selgeks õppimine on ka üks harimise tee. Kui see konkreetne võlaõigusseadus, mis tsiviilvaldkonda väga ulatuslikult reguleerib, saab ükskord kohtupretsedentidega kaetud ja selles küsimuses kujuneb välja oma tugev õiguskord, siis need vaidlused kindlasti vaibuvad.

Aga mõte on sedavõrd huvitav, et ma võtan selle siit kindlasti kaasa ja püstitan ülesande Riigikohtu analüütikute ees. Õigusajalooliselt saab kohtuvaidluste kaudu ilmselt päris hea pildi sellest, mis rütmis ühiskond on elanud. Seda tehakse kogu aeg kriminaal- ja süüteoasjades – varguste arv on kasvanud, tapmiste arv vähenenud, mida iganes –, seal tuuakse see alati välja. Aga just tsiviil- ja haldusvaldkond annavad kindlasti väga hea pildi meie riigihalduse eri lõikude tööst. Suur tänu hea ettepaneku eest!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud Riigikohtu esimees! Minus tekitas muret ettekande esimeses pooles kõlanud jutt kohtute suurest koormatusest ja kohtunike puudusest, mis võib mõjuda kvaliteedile. Üks asi, millest viimasel ajal on hästi palju juttu olnud, on jälitustegevus ja nüüd räägivad seda tegevust teostavad organid, et jälitusluba saab ainult kohtult. Aga kui kohtud on nii koormatud, kas siis ei anta jälitustegevuse, sh ka pealtkuulamise luba liiga formaalselt? Sest kui ära öelda, siis peab selleks põhjenduse leidma. Kui jälitusorgan pöörub sellekohase taotlusega, siis lihtsam on ju anda kohe see luba, kohe mikrofonid sisse ja töö läheb lahti. Kas seoses suure ülekoormatusega ei ole jälituslubade andmist kohtutes väga lihtsustatud?

Märt Rask

Hea küsija, erinevalt teist ei ole minul seda kogemust, kas mikrofonid lülitatakse sisse või välja või kuidas see käib. Seda teemat ei ole eraldi analüüsitud. Kindlasti tuleks võtta eeluurimiskohtunike töö esimeses astmes analüüsiobjektina tööplaani. Ma ei saa tugineda praegu mingitele konkreetsetele arvudele ega statistikale, sest teie rääkisite tundest, mina peaksin siis vastama ka teile tunnetega. Minu arvates on selles valdkonnas ilmselt kõigepealt tarvis hakata analüüsima seda argumentatsiooni, motiive, millistel puhkudel antakse luba ja millistel puhkudel ei anta. Euroopa Inimõiguste Kohus on selle kohta numbreid välja toonud, on juhtumeid, kus jälitusloa andmine oli 97–98%-line, keeldumist peaaegu ei olnudki –

kui ma eksi, oli see Armeenia või Moldova. Seda peeti inimõiguste kaitse seisukohalt täiesti ebanormaalseks. Teisisõnu, see ei ole riive ainult konkreetse inimese suhtes, vaid kui see on massinähtus, kui kohus ei kontrolli, siis sisuliselt ei saa ütelda, et kohtu või kohtuniku antaval loal oleks mingisugune teine väärtus kui sellel loal, mida annab näiteks politseiülem või prokurör või keegi, kes selle menetluse sees on. Nii et see on siiski eeluurimise väline kontroll, aga täna ma ei saa anda teile tõesti mingisugust põhjalikumat analüüsi, kas see toimub täpselt kooskõlas meie seadustega, kas need motiivid, põhjendused ja argumendid on piisavalt veenvad. Selle valdkonnaga tuleks tegelda.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud Riigikohtu esimees! 5. märtsil s.a andis Kaitsepolitsei ameti peadirektor Raivo Aeg Postimehele ajaloolise intervjuu, kus ta selgelt survestas ja mõjutas kohtunikke näiteks maadevahetuse lugu kommenteerides. Tsiteerin: "Kohtunikul pole isegi formaalseid põhjusi mingit asja õigeks mõista." Maadevahetuse kohtunik Valeri Lõõnik saatis selle peale Riigikohtule ja teile kirja. Tollal märtsis vastasite ajakirjanduse vahendusel, et pöördumine ja see Lõõniku kiri on veel liiga värske, et seda kommenteerida. Täna on juuni algus, kas olete selle kirja, selle pöördumise osas seisukoha võtnud ja milline see on? Võib-olla vastate ka natuke laiemalt, kuidas te suhtute sellesse, et uurimisorgani juht sekkub avalikult ja nii jõuliselt kohtunike töösse.

Märt Rask

Alustame küsimuse lõpust. Ma arvan, et õigusemõistmise aadressil sõna võtmine peaks olema üsna hästi sõnastatud ja läbi kaalutud, kui seda teeb autoriteetne asutuse juht. Isiklikult arvan, et tegemist oli keelevääratusega, sellepärast et see on üks lause kontekstist. Mul ei ole olnud võimalust ega ka vajadust Raivo Aegiga sel teemal vestelda. Küll aga on teie poolt esitatuna ja ajakirjanduses samamoodi tsiteerituna kohtute sõltumatuse riive selgelt olemas. Selliste avaldustega võib, ma kujutan

ette, keegi tulla välja internetiavarustes või ka kollases ajakirjanduses, aga tõsiselt võetava riigiasutuse juht peaks olema oma sõnastuses valivam.

Mis puudutab Valeri Lõõniku kirja, siis siin on midagi segamini aetud. Uurisime Riigikohtus täie tõsidusega kirjavahetust Valeri Lõõnikuga ja selgus, et Valeri Lõõnik oli saatnud Riigikohtu esimehele kirja eelmise aasta juunis, mitte nüüd. Aga ajakirjandus võttis kuskilt selle, justkui oleks Valeri Lõõnik pöördunud Riigikohtu poole selle intervjuu peale. Selle intervjuu peale Valeri Lõõnik pöördunud ei ole, võib-olla kuhugi ta on pöördunud, aga Riigikohtu esimehe poole ta pöördunud ei ole. Aasta tagasi saadetud kirjas kurtis Valeri Lõõnik – see ei ole kirjavahetuse saladuse küsimus – tõesti selle üle, et tema töö Harju Maakohtus on mõnevõrra raskendatud. Ta käsitles kirjas organisatsioonilisi küsimusi ja igasuguseid muid asju. Sellele kirjale me vastasime ja rohkem kirju meil ei ole. Ma ei mäleta, mis ajakirjandusväljaanne see oli, kas see oli Äripäev või mingi muu leht, aga me isegi vastasime, et tulge vaadake, meie registrites ei ole niisugust Lõõniku kirja. Kus Lõõniku kiri on, mina ei tea, minuni ei ole see jõudnud. See tõttu ma ei saa teile ka ütelda, millal ma reageerin kirjale, mis ei ole veel minuni jõudnud.

Aseesimees Jüri Ratas

Rein Randver, palun!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud Riigikohtu esimees! Aitäh selle ülevaate eest! Minu küsimus puudutab temaatikat, mis on avaliku õiguse valdkonnas väga päevakajaline – avaliku teenistuse seaduse eelnõu, mis on Riigikogus menetlemisel. Teie justiitsministrina olite samuti selle protsessi juures, et tänane seadus on selline, nagu ta on. Teatavasti puudutab avaliku teenistuse seadus ka kohtunikke ja kohtuametnikke. Kas te kommenteeriksite, kuidas praegune eelnõu aitaks meie Eesti kohtukorraldusele kaasa?

Märt Rask

Ma täpsustaksin, et 2000. aastal, ei, 2002. aastal toodi avaliku teenistuse seaduse eelnõu tollase justiitsministri Märta Raski initsiatiivil parlamendi menetlusse tõesti. Aga see

seadus, mis praegu kehtib, on ju vastu võetud oluliselt varem, ja nagu te ütlesite, see on selline, nagu ta on. Ma ütlen, et jah, ongi selline, nagu ta on, ja seda oleks tulnud minu arvates juba 2002. aastal muutma hakata. Aga nii nagu selliste keeruliste probleemidega tihti peale läheb, rauges ka tol korral parlamendi jõud ja eelnõu langes seoses volituste lõppemisega menetlusest välja. Nüüd on siis juba ma ei tea, kas kolmas, neljas või mitmes katse. Vaieldamatult on selles uues eelnõus – ma tean seda sellepärast, et Riigikohus on eelnõu analüüsinud ja oma ettepanekud teinud – väga palju positiivset, aga Riigikohtu ettepanekud olid seotud tõsiselt ka sellega, et kohtuteenistust tuleks käsitleda siiski mõnevõrra teistmoodi kui tavalist, üldist avalikku teenistust. Kuna teksti ei ole käepärast, siis ma ei saa hakata siin tsiteerima või nendest asjadest rääkima, aga ma arvan, et eelnõu tervikuna aitab kindlasti kaasa meie avaliku teenistuse palgakorralduse selgemaks muutmisele ja muudele sellistele asjadele. Mina soovin Riigikogule edu! Alati on vaieldavaid momente ja alati võib juhtuda, et kui nii suurt valdkonda hakatakse uuesti reguleerima, siis võib nii mõnigi säte sattuda vastuollu õigussüsteemiga, et mitte öelda vastuollu põhiseadusega. Aga see on täiesti normaalne, et pärast vaidluste käigus täiustatakse, täpsustatakse. Ei oska peale edu ja jõu soovimise mitte midagi öelda.

Aseesimees Jüri Ratas

Marianne Mikko, palun!

Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Väga austatud Riigikohtu esimees! Vahetult enne meie Euroopa Liitu astumist, aprillis 2004 tõi Financial Times oma eriväljaandes, mis oli pühendatud uute liikmesriikide profiilile, välja nende riikide erisused ehk teisisõnu selle, mille võrra saab Euroopa Liit rikkamaks. Eesti rikastas nende andmete põhjal Euroopa Liitu suure vangide arvuga. Kaheksa aastat hiljem ma küsin: kas Eesti paistab Euroopa Liidus jätkuvalt silma suure vangide arvu poolest?

Märt Rask

Need andmed on kindlasti käepärasemad justiitsministrile, vanglad on teatavasti Justiitsministeeriumi valitsemisalas. Aga ma arvan, et

praegune kinnipeetavate arvu vähenemise tendents on jätkuv. Mälu järgi ma seda eelmise aasta ettekandes ka käsitlesin. See suhtarv on ju, mitu vangi on 100 000 elaniku kohta. Kui meil oli see arv aegade jooksul 300 millegagi 100 000 elaniku kohta, siis Euroopas peeti normaalseks 50–60 või midagi taolist. Nii et see erines suurusjärgudes, mitte mõne numbri võrra. Täna on kinnipeetavate arv tänu mitmesugustele meetmetele, olgu need siis kontrollimeetmed, mida rakendatakse ennetähtaegse vabastamise puhul, või mingid muud asjad, ka karistusaegade lühendamine, vähenenud. Ma ei valda praegu statistikat, kuidas see täpselt on, aga mulle tuleb meelde üks nõupidamine pool aastat tagasi, kui Riigikohtus seda arutati. Ütleme niimoodi, et meie positsioon on oluliselt paranenud, aga mitte kiiduväärne. Ent siin ei saa teha selliseid järske muudatusi. Ei saa niimoodi, et laseme kõik vangid lahti ja saavutame sellega järjekordse pailapse rolli Euroopa organite või üksipuha milliste teiste organite silmis, aga tagajärg on, et meil endal tuleb selle seaduskuulmatu seltskonnaga täna va peal kuidagi hakkama saada. Karistuse eesmärk vähemalt peaks olema ikkagi inimese tagasipöördumine ausasse ellu. Kuidas see eesmärk saavutatakse, selleks on päris palju võimalusi ja meetodeid. Vangistus on neist ainult üks.

Tõsiselt hea meel on selle üle, et me hakkame peatselt lahti saama n-ö laagri tüüpi vanglatest, mis olid tegelikult kuritegevuse ülikool. Individuaalne töö kinnipeetavatega on kindlasti paremale järjele läinud, mis leidis ka tänases ettekandes mõningatest aspektidest kajastamist, aga suureks rõõmutundeks on veel vara.

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikohtu esimees, täna teid väga teie ettekande ja vastuste eest! Rohkem küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Reformierakonna fraktsiooni esindaja Rait Maruste!

Rait Maruste

Austatud Riigikogu aseesimees! Lugupeetud kolleegid! Õigupoolest pidanuks siin meie ees tänase asjakorralduse ja regulatsiooni põhjal rääkima justiitsminister, sest enamik neid valdkondi, mida me puudutasime, millest räägiti, on tegelikult justiitsministri pädevusalast.

Kuid elu on seadnud niimoodi, et Riigikohtu esimees on sunnitud nendel teemadel kõnelema ja ettepanekutega lagedale tulema. Sümpaatne oli ettekandes see, et Riigikohtu esimees andis meile lühikese ja sisulise ülevaate ning tõi välja ka probleemsed kohad, millele peame eelseisval perioodil tähelepanu koondama. Tervikhinnanguna, ma usun, on kolmanda võimu tervislik seisund Eesti oludes normaalne ega kutsu murepilvi esile, kuid on siiski asju, mida annab alati paremaks teha.

Minu märkusel, et selle ettekande oleks pidanud tegema justiitsminister, on kaugele ulatuv tagapõhi. Kui me tegime aastatel 1993–1995 ära kohtureformi, millega viisime sisse kolmeastmelise kohtusüsteemi, uue jurisdiktsiooni liigid, nagu halduskohtumenetluse ja põhiseaduslikkuse järelevalve, siis jäi tegemata kohtuhalduse reform. See paistabki täna välja, et kohtute finantseerimine, haldamine, arvestus, personali-, rahandusasjad on siiamaa-le lahendamata. On aeg võtta kätte ja teha lõpuni ka kohtuhalduse pool, et viia reform lõpuni, viia ta kooskõlla meie põhiseadusega ja arengutega Euroopa teistes riikides.

Edasi normiloomingust. See puudutab ühe külje pealt meid ja puudutab normi rakendajana ka kohtunikke ja kohtusüsteemi tervikuna. Elu meie ümber läheb aina keerulisemaks, dünaamilisemaks ja kiiremaks. Meil on illusioon, et reguleerides elu aina detailsemalt ja sügavamalt saame elu suunata ja juhtida. Tegelikult on see viga, sest normilooming muutub aeglasemaks ja elu kiiremaks, ja kui me oleme oma normiloominguga, mis ulatub detailidesse, valmis saanud, on elu eest ära läinud. See tekitab mitmesuguseid vaidlusi inimeste vahel, firmade vahel, mittemõistmist ning lõppkokkuvõttes töökoormust kohtutele. Seetõttu peaksime loobuma illusioonist, et detailne, väga põhjalik regulatsioon on see pääsetee, mis aitab vältida vaidlusi. Vastupidi, mida detailsemalt me reguleerime, seda suurem on lahkemal võimalus ja neid ei saa ületada kohtute tõlgendamise teel või muul viisil, mis kasutusel on. Seetõttu on praktika, kus vaidlused lahendatakse kohtulikus korras, pettete ja detailidesse minek on pettete.

Edasi natukene õigusemõistmise kiirusest. Õigusemõistmise kiirus või mõistlik aeg, nagu me temast räägime – see teema on kohtute laual ja nad pööravad sellele tähelepanu. See

on kena ja vajalik tegevus. Kuid probleem on selles, et mõistliku aja hulka kuulub ka kohtueelne menetlus ja kohtuotsusejärgne ehk täitemenetlus. Ja siin on meil probleeme. Nimelt puuduvad meil kohtueelses meneluses ehk eeluurimisel konkreetsetl tähtajad ja osa asju võib seal venida aastatepikkuseks. Lõpuks on inimesed ruineeritud, kohus on vastakuti probleemiga, et ta peab asja kiiresti lahendama, sest see on nangunii juba veninud. Seetõttu oleks mõistlik kaaluda, kas meil ei oleks edaspidi vaja ka eeluurimisel uuesti sisse viia tähtajad või mingi muu norm, mis sunniks või vähemalt suunaks eeluurimist kiiremini toimetama ja lõpule viima.

Teine osa sellest probleemist on kohtuotsuste selgus ja arusaadavus. Kohtuniku tarkus ei väljendu mitte selles, et ta kirjutab lihtsast asjast keeruliselt, pikalt ja seetõttu raskesti mõistetavalt, vaid selles, et ta kirjutab keerulisest asjast lihtsalt, selgelt ja arusaadavalt. See on tema mõistuse ja kvalifikatsiooni tunnus. Kui inimene kirjutab pikalt, keeruliselt ja näiliselt väga professionaalselt, siis ta kodeerib sinna sisse mitmesuguseid vaidlusi, sest inimesed ei saa aru ja advokaadid saavad ka erinevalt aru. Seetõttu oleks soovitus kohtusüsteemile: kirjutage otsused lühidalt, lihtsalt ja selgelt.

Edasi ressursi mõistlikust jaotusest kohtusüsteemis. Tõepoolest, me oleme võib-olla mõnel juhul löönud kohtuvärvad liiga valla. Seda näitab halduskohtute ülekoormamine vaidlustega, mis ei peaks üldse sinna kuuluma. Näiteks see, kas puder on moosiga või võiga või missugust muusikat keegi tahab kuulata – selles selguse saamiseks on inimesel õigus minna välja Riigikohtuni. Ei, ei pea minema! See on riiklikust seisukohast võttes ressursi raiskamine. Seetõttu tuleks meil mõelda nii seadusandja kui ka kohtu kaudu, kuidas rakendada rohkem kohtueelseid ja kohtuväliseid vaidluste lahendamise süsteeme. Üheks näiteks olid siin vangide kaebused, kuid seal on veel mitu asja – rendivaidlused, üüri vaidlused ja mitmesuguseid muud vaidlused –, mis ei pea tingimata tulema kohtusse. Need võivad tulla sinna ainult viimases instantsis, kuid probleemid lahendatakse üldjuhul seal, kus nad tekivad.

Ja lõpuks riigivastutuse seadusest. Tõepoolest, see on meie süü, et see eelnõu on lõpule

viimata ja asi on nii kaua veninud. Me peame seda olukorda parandama, sest seal taga on mitmesugused inimeste ja riigi vahelised õigusotsustused. See ei ole lihtsalt formaalne ühe seaduse lõpuleviimine, vaid see on põhiõiguste ja vabaduste kaitsmine.

Ja päris viimasel kohal tuleks tõepoolest see Strasbourgi lahend, mis tulenes artikli 3 rikku misest. Märgiliselt on see väga halb lahend, otsus meie suhtes. Me peaksime leidma aega ja võimalusi, et viia vanglate süsteemi halduses sisse parem kord ja inimesi koolitada, et sellised asjad oleksid edaspidi välditud. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu! Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Marko Pomerantsi!

Marko Pomerants

Tere päevast, hea eesistuja, hea ettekandja ja head kolleegid! Mina olen siin rollis kolm ühes: ühelt poolt kindlasti Isamaa ja Res Publica Liidu esindaja, teiseks Riigikogu õiguskomisjoni esimees ja kolmandaks üks kahest inimesest, kes Riigikogu poolt võtab osa kohtute haldamise nõukoja tööst. Seetõttu olin ma ka üks inimesi, kes oli teadlik sellest, millest Riigikohtu esimees plaanis meie ees kõnelda. Minu meelest pole sellest häda midagi, et justiitsminister ei tee praegu kaasettekannet. Riigikogu kodu- ja töökorrast tulenevalt on ju Riigikogu liikmetel hulgaliselt võimalusi justiitsministrile asjakohased küsimused esitada, olgu siis infotunnis või arupärimiste kaudu. Aga siin on tõepoolest asju, mis ei ole mitte meie kui seadusandja kätes.

Tore on siiski nentida, et peale aastatagust ettekannet on toimunud muutused – pean silmas riigilõivude temaatikat. Ma loodan siiralt, et tegemist ongi Eesti ajaloos sellise erandliku perioodiga, mis ühelt poolt kajastus majandus-situatsioonis, teisest küljest poliitikute reageerimises sellele ja kolmandaks, mis see kõik tähendas reaalselt tsiviilkohtupidamisele. Nii et meie poolt vastu võetud seadus parandab loodetavasti inimeste juurdepääsu kohtule ja me saame oma töötulemustega rahul olla.

Ma olen nõus selle ettepanekuga, mis puudutab võimalust iga põhiseaduslikkuse järelevalve kohtu lahendit ka vastavas komisjonis arutada. Siin ei ole vaja mingisugust Riigikogu

ühist otsust või juhatuse suuniseid. Ennekõike saame seda teha kahes komisjonis – põhiseaduskomisjonis ja õiguskomisjonis –, kui elu meile sellised lahendid ette lükkab.

Samuti julgen olla nõus Riigikohtu esimehega selles osas, mis puudutab kohtunike töövõimekust. Tõepoolest, meil on tegemist andekate inimestega. Loomulikult on 200 ja enama kohtuniku hulgas väga erineva käekirjaga inimesi, keegi võtab asja ühtemoodi, teine natuke teistmoodi ette, aga nad kõik kohaldavad sama seadust ja õigusemõistmine siiski toimub.

Mis puudutab kohtunike arvu, siis see on tõepoolest debatiteema. Teatavasti tegime riigilõivuseaduse, tsiviilkohtumenetluse seadustiku ja teiste seaduste muutmise seaduse raames sellega seonduvalt ühe väikse muudatuse, mis võib aidata ennekõike Virumaal olukorda leevendada: vanemad kohtunikud, kes muidu võiksid pensioneeruda, saavad teatud protseduuride tulemusena oma tööd jätkata. Kindlasti on see selline hädalahendus ja ei ole mingisugune süsteemne lähenemine. Muidugi, mida väiksem on Eesti riigis kohtunike arv, seda väiksem on tõenäosus, et kohtunike hulgas on neid, kes kandideeriksid vabadele kohtadele kuskil Valgas või Virumaal. See tähendab tegelikult ka kohtumõistmise eemaldumist nendest piirkondadest, kardan ma paraku.

Ma palun kolm minutit juurde!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun, kolm minutit!

Marko Pomerants

Õiguskomisjoni seisukohast on oluline vaadata otsa ka sellele ettepanekule, mis puudutab katkematuse põhimõtte rakendamist. Mis sellega siis peale hakata? Kindlasti on üks asi see, et asjaomased seadusmuudatused saavad tulla Justiitsministeeriumist. Teisest küljest peaks tänastel Riigikogu liikmetel, ennekõike õiguskomisjoni liikmetel, olema selge ülevaade olukorrast, et siis ka omalt poolt seisukohta kujundada ja nõudlikud olla.

Eestimaa vangid on saanud tänases ettekandes suurt tähelepanu ja meil tuleb siin sellel kevadel kuulamisele veel üks ettekanne – see puudutab õiguskantsleri tähelepanekuid. Riigikohtu esimees mõõnis, et me peame jõudma olukorrani, kus laagri tüüpi vanglad saavad

likvideeritud. Kui vaadata nüüd seda, kust laekuvad kaebused õiguskantslerile, siis on näha, et need ei tule Murru vanglast, vaid tulevad tänapäevastest Viru ja Tartu vanglast. Ja põhjus on väga lihtne: Murru vanglas on elu vangi jaoks piisavalt mõnus ja tal ei tule mõttesegi pudru maitse üle mingisuguseid kaebusi esitama hakata, sest parem on mitte häält teha.

Riigikohtu esimees mainis mitu korda sellist ajaperioodi nagu 20 aastat, et mitmed probleemid on olnud üleval paarikümne aasta vältel. Samas võisime nentida, et muutused võivad ka aastaga tulla. Ma olen kindel, et Riigikohtu esimees leiab oma järgmise aasta ettekandes probleeme, millele tähelepanu juhtida, ja ma loodan, et meie oleme väärilised ka siis omalt poolt vastama, kuidas neid probleeme lahendada. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Sulgen läbirääkimised. Veel kord suur tänu Riigikohtu esimehele härra Märta Raskile ettekande eest ja teile, head ametikaaslased, küsimuste ja kõnede eest! Sellega on päevakorrapunkt käsitatud.

5. Eesti Vabariigi haridusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (223 SE) teine lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi haridusseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 223 teine lugemine. Palun Riigikogu kõnetooli kultuurikomisjoni aseesimehe Aadu Musta!

Aadu Must

Austatud juhataja! Head kolleegid! Käesoleva seaduse esimene lugemine toimus mäletatavasti siinsamas Riigikogu saalis 30. aprillil. Vahepeal on selle eelnõuga edasi töötatud. Kultuurikomisjon valmistas eelnõu teiseks lugemiseks ette oma 29. mai istungil. Osalesid ka Haridus- ja Teadusministeeriumi esindajad. Kõikidest küsimustest kerkis esile sisuliselt üks ja selle seaduse osas mõneti perifeerne probleem. Nimelt tekkis selle seaduseelnõu

puhul, mille eesmärk oli ühendada Haridus- ja Teadusministeeriumi haldusalas olevate asutuste ülesanded ning anda üle Riikliku Eksami- ja Kvalifikatsioonikeskuse ülesanded, probleem, et tekstis on nimetatud ühte vanusepiirangut, mis puudutab hoopiski kodakondsus-eksami sooritamist. See on defineeritud nii, et eksamist on vabastatud inimesed, kes on sündinud enne 1930. aasta 1. jaanuari. Probleem on selles, et selline jäigalt paika pandud sünniaeg, mis põhimõtte vastuvõtmise hetkel tähendas 65-aastast vanusepiiri, on aasta-aastalt kasvanud ja näitab nüüd vist juba 82 aasta vanust inimest. Leiti, et nii võime jõuda olukorraneni, kus vabastatud on need, kes on 104-aastased jne. Küsimuse lahendamiseks pöördus komisjon põhiseaduskomisjoni poole. Põhiseaduskomisjon oma vastuskirjas selgitas, et tegemist on tõsise probleemiga, kuid juhtis tähelepanu, et kogu kodakondsusprobleemide pakett on selle seaduse puhul siiski perifeerne. Komisjon otsustas muuta seaduse teksti just selliselt, et see puudutab asutuste ühendamist. Põhiseaduskomisjon pöördub nähtavasti ise ja juba tõsisemalt tagasi kõigi nende probleemide juurde, mis selle seaduse seisukohalt on perifeersed.

Kultuurikomisjon tegi ettepaneku võtta seaduseelnõu Riigikogu 7. juuni istungi päevakorda, nagu on ka tehtud. Juhul kui eelnõu teine lugemine lõpetatakse, otsustas komisjon esitada eelnõu kolmandale lugemisele 13. juunil ettepanekuga eelnõu seadusena vastu võtta. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased, kas teil on ettekandjale küsimusi? Ei ole. Ma tänan ettekandjat! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimiste soovi ei ole.

Eelnõu 223 kohta on laekunud viis muudatusettepanekut. Alustame nende läbivaatamist. Kõik muudatusettepanekud on juhtivkomisjonilt. Esimene, teine, kolmas, neljas ja viies muudatusettepanek. Muudatusettepanekud on läbi vaadatud. Juhtivkomisjoni seisukoht on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõpetatud ja viies päevakorrapunkt käsitletud.

Head ametikaaslased, sellega on tänane istung lõppenud. Ma tänan teid ja soovin jõudu teie töös!

Istungi lõpp kell 11.39.

Istungi kestus 1 tund ja 39 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Esmaspäev, 11. juuni 2012

Kell 15.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Arupärimine maagaasiseaduse direktiiviga vastavusse viimise kohta (nr 161)
2. Arupärimine kaitsepolitsei aastaraamatu 2011 kohta (nr 159)
3. Arupärimine piirikaubanduse kohta (nr 165)
4. Arupärimine Nord Streami gaasitoru tuleviku kohta (nr 170)
5. Arupärimine PRIA toetusrahade kasutamise kohta (nr 168)
6. Vaba mikrofon

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere päevast! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 18. töönädala esmaspäevast istungit. Nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnisson!

Heili Tõnisson

Austatud proua juhataja! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna kolm seaduseelnõu. Esiteks, planeerimisseaduse muutmise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust regionalminister Siim Valmar Kiisler. Teiseks, riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud eelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Hanno Pevkur. Kolmandaks, majandus- ja rahaliidu stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu. Riigikogus esindab seaduseelnõu menetlemisel Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnepulti Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Mõnel Riigikogu liikmel on täna õnnestunud juba kahel korral kuulata rahandusminister Jürgen Ligi – nii rahanduskomisjonis kui ka Euroopa Liidu asjade komisjonis. Aga samas, vaadakes tõele näkku, suures saalis ei ole rahandusministril eriti olnud võimalust euroala tulevikust rääkida. Ta ise mainis ka seda möödunud nädalal väga kurvameelselt. Seetõttu annan ma enda ja 12 kolleegi nimel üle arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile euroala tuleviku kohta.

Euroopa võlakriisi käigus on selgunud, et ainult Maastrichti kriteeriumidest ei ole siiski olnud abi eri riikide rahanduspoliitika kujundamisel. Euroopa Komisjon soovib suruda eurotsooni liikmesriike senisest enam eurokriteeriumide piiridesse ja on tulnud välja mitme arvamusega, kuidas sekkuda riikide eelarve planeerimisse või karistada neid struktuurifondide raha külmutamisega. 2011. aasta juunis käis Jean-Claude Trichet välja idee luua Euroopa Liidu rahandusministeerium, millele oleks õigus öelda oma sõna sekka riigieelarvete kujundamisel. Ja kui esialgu tundus selline idee utoopilisena, siis praeguseks on ka Saksamaa kantsler Angela Merkel avaldanud soovi luua keskne asutus, mis haldaks euroala rahandust. Seoses sellega on meil rahandusministrile viis küsimust, et ta siin Riigikogu saali ees, tõenäoliselt küll alles sügisel, valgustaks meile oma seisukohta. Küsime, milline on tema hinnang euroala rahandusministeeriumi loomisele ja kuidas see võiks aidata edaspidi ära hoida selliste kriiside kordumist. Kuidas võiks Eesti olukorda mõjutada eurovõlakirjade loomine? Lisaks neile on veel kolm küsimust. Ma tänan tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kolm eelnõu ja ühe arupärimise. Riigikogu juhatuse otsustab nende menetlusse võt-

mise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele.

Läheme teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: 1) Riigikogu liikmete Deniss Boroditši, Inara Luigase, Kalle Laaneti, Lembit Kaljuvee ja Rainer Vakra ning Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 6. juunil algatatud sotsiaalhoolekande seaduse § 22² täiendamise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon; 2) Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 7. juunil esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu, juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon.

Riigikogu esimees määras Eesti Keskerakonna fraktsiooni k.a 7. juunil esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 21. juuni kell 16.

Teiseks, Riigikogu juhatus on määranud Vabariigi Valitsuse algatatud kohtuekspertiisiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (202 SE) teise lugemise arutelu aluseks olevate dokumentide esitamise tähtajaks s.a 11. juuni kell 18.

Kolmandaks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse poolt s.a 7. juunil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu statistika määruse muutmise eelnõu kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning määruse eelnõu kohta arvamust andma majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 14. juuni kell 16.

Neljandaks, Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse poolt s.a 7. juunil esitatud Eesti seisukohad nõukogu määruse, mis käsitleb üleminekut Schengeni infosüsteemist (SIS 1+) teise põlvkonna Schengeni infosüsteemi (SIS II), eelnõu kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning määruse eelnõu kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 14. juuni kell 16.

Riigikogu liikmed on moodustanud inimõiguste toetusrühma.

Järgmiseks, head kolleegid, teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks on registreerunud 94 Riigikogu liiget, puudub 7.

Head kolleegid, me peame kinnitama Riigikogu täiskogu III istungjärgu 18. töönädala päevakorra. Projektid on teile kätte jagatud ja me valmistume hääletamiseks.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Riigikogu täiskogu III istungjärgu 18. töönädala päevakorra. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 92, vastu 2, erapooletuid ei ole. Käesoleva istungjärgu viimase töönädala päevakord on kinnitatud.

1. Arupärimine maagaasiseaduse direktiiviga vastavusse viimise kohta (nr 161)

Aseesimees Laine Randjärv

Me asume tänases päevakorras olevate arupärimiste juurde. Esiteks, Riigikogu liikmete Kadri Simsoni, Tarmo Tamme, Aivar Riisalu, Yana Toomi, Viktor Vassiljevi, Valeri Korbi ja Kalev Kallo 30. aprillil 2012. aastal riigikontrolör Mihkel Oviirile esitatud arupärimine maagaasiseaduse direktiiviga vastavusse viimise kohta. Arupärijate esindajana palun kõnepulti Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud Riigikogu aseesimees! Head kolleegid! Lugupeetud riigikontrolör! Arupärimine maagaasiseaduse direktiiviga vastavusse viimise kohta sai esitatud riigikontrolör Mihkel Oviirile 30. aprillil. Täna, kui see arupärimine on vastamisel, on olud mõnevõrra muutunud. Nimelt hääletas Riigikogu möödunud kolmapäeval 52 häälega maagaasiseaduse muutmise seaduse poolt. Aga probleemid pole seoses selle hääletusega, kus IRL-i ja Reformierakonna hääletega seadust muudeti, lahendatud, sest kohe samal päeval esitas Eesti Gaas, keda asjaomase üksusena see seadus kõige enam puudutab, palve Eesti Vabariigi Presidendile. Palves seisis soov, et president jätkas maagaasiseaduse muutmise seaduse välja kuulutamata, kuna Eesti Gaasi hinnangul riivab see nende põhiseaduslikke õigusi. Enne, kui seadus jõudis aga Riigikogus lõpphääletusele, juba 16. veebruaril, saatis Riigikontroll Riigikogu majanduskomisjonile kirja, kus juhtis tähelepanu mitmele eelnõu puudujäägile. Seejuures oli Riigikontrolli hinnang, et eelnõu puudulik mõjuhinnang ei võimalda üldse kindlaks teha, kas eelnõu suurendab Eestis energia-

julgeolekut, varustuskindlust ja konkurentsi. Lisaks mõjuhindangute ebapiisavusele on Riigikontrolli arvates Vabariigi Valitsus suhtunud pinnapealselt eelnõu võimalikesse kuludesse ja sellesse, kui palju see läheb maksma maksumaksjatele ja gaasitarbijatele. Üleolevalt on suhtunud ka gaasivõrgu sundvõõrandamise probleemidesse. Peale seaduse vastuvõtmist oli võimalik kohe lugeda hinnanguid, et see seadus võib tähendada Eesti riigile väga kulukat ja pikaajast kohtulahingut. Oma kirjas soovitas Riigikontroll nõuda Riigikogul eelnõu algatajalt analüüsi, mis näitaks veenvalt, kuidas valitud meetmed suurendavad Eesti gaasiturust varustuskindlust ja energiajulgeolekut ning mitmekesistavad gaasi tarnimist, sest eelnõu eesmärgid on saavutatavad vaid siis, kui omandisuhete eraldamisele järgnevad või sellega kaasnevad mitmed teised tegevused.

Aja kokkuhoiu huvides ei hakka ma meie nelja küsimust ette lugema, sest austatud riigikontrolöri on kergem vastata, kui ta ütleb enne, millele vastatakse. Algatajate nimel ütlen, et see on järjekordne väga kahetsusväärne kogemus siin Riigikogus, kus ilmselgelt oma ala vaieldamatud asjatundjad juhivad enne seaduse vastuvõtmist tähelepanu ohtudele ja neid ohte lihtsalt eiratakse. See võib tuua kaasa päris suured kulutused mitte ainult riigile kohtukulude näol, vaid kindlasti ka tarbijatele. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnepulti riigikontrolör Mihkel Oviiri!

Mihkel Oviir

Lugupeetud juhataja! Austatud arupärijad! Head Riigikogu liikmed! Riigikogu liikmed Kadri Simson, Yana Toom, Aivar Riisalu, Valeri Korb, Kalev Kallo, Viktor Vassiljev ja Tarmo Tamm pöördusid 30. aprillil minu poole arupärimisega, mis puudutab maagaasiseaduse muutmist. Maagaasiseaduse muutmise seadusele heakskiitu küsides palus Vabariigi Valitsus langetada Riigikogul Eesti energeetika tulevikku ja tarbijaid oluliselt puudutava otsuse. On iseenesest mõistetav, et koos eelnõuga peab valitsus andma Riigikogule ka piisavalt infot, millised on vastuvõtmise tagajärjed.

Mäletatavasti avaldas Riigikontroll eelmise aasta lõpus auditi õigusaktide mõju hindamise

korraldamise kohta, kus me jõudsime järeldusele, et õigusaktide mõju hindamine on puudulik ning õigusaktide vastuvõtjatel ega avalikusel pole piisavalt usaldusväärset infot õigusakti võimalikest tagajärgedest. Et vaadelda auditi soovitude järgimist praktikas, pidasime vajalikuks selgitada välja, kas sel korral on maagaasiseaduse muutmise mõjusid korralikult hinnatud. Seetõttu esitasime eelnõu koostajatele järgmised küsimused. Esiteks: kas maagaasiseaduse kavandatud muudatused töötati välja kaalutletult ja põhjalikule analüüsile tuginedes? Teiseks: kas eelnõu algataja selgitused annavad kindluse, et seaduse muutmise saavutatakse eelnõu eesmärgid, st suureneb gaasiga varustamise kindlus, energiajulgeolek ja konkurents gaasiturul? Kolmandaks: kas Riigikogule otsuse tegemiseks esitatud informatsioon on korrektne?

Arvamuse kujundamiseks analüüsis Riigikontroll eelnõuga seotud materjali, samuti kohtuti Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi, Konkurentsiameti ja AS-i Elering esindajatega. Oma seisukoha saatis Riigikontroll ka Riigikogu majanduskomisjonile, mida komisjoni istungil arutati. Eelmisel nädalal 6. juunil kiitis Riigikogu maagaasiseaduse muutmise heaks.

Aga nüüd küsimuste juurde. Esimene küsimus: "Kas Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium on kuidagi reageerinud Riigikontrolli märkustele? Kas reageerimisele on järgnenud ka mingisuguseid tegevusi eelnõu algatajate poolt?" Riigikontrolli kirjas toodud märkusi ja ettepanekuid on arutatud eraldi Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumiga ning ka Riigikogu majanduskomisjonis. Riigikontrolli tähelepanekutest johtuvalt on eelnõu mitmes osas täiendatud. Arupärimisele vastamiseks küsis Riigikontroll Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumilt, kuidas on Riigikontrolli arvamusi arvestatud. Muu hulgas tõi ministeerium välja, et loobutud on gaasivõrkude sundvõõrandamise nõudest. See on nüüd asendatud sunnirahaga, mida ettevõtte peab maksma, kuni ta on võrgud maha müünud. Ma rõhutan, et Riigikontroll ei ole kunagi öelnud, kas Eesti Gaasilt peaks võrgud ära võtma või ei peaks. See ei ole Riigikontrolli asi öelda. Meie asi on öelda, et kui valitsus või Riigikogu üht- või teistpidi otsustab, siis peab ta teadma, millised on selle otsuse tagajärjed,

antud juhul siis gaasiga varustamise kindlusele, energiajulgeolekule ja gaasi hinnale. Enne otsuse langetamist tuleb võimalikult kindlalt veenduda, et valik viib eesmärgini. Seetõttu ei oska ma ka rõõmustada selle üle, et otsese sundvõõrandamise säte on eelnõust välja võetud, sest eelnõu materjalide põhjal ei tea ma ikka veel, kas see on õigem tee kui sundvõõrandamine või milline on õige tee.

Teine küsimus: "Riigikontroll ei analüüsinud ega andnud hinnangut, milline kolmest direktiivi täitmise viisist on energiajulgeoleku, konkurentsi ja varustuskindluse suurendamiseks kõige otstarbekam, ning see ei olegi Riigikontrolli ülesanne. Paraku pole seda teinud ka eelnõu algataja. Miks on Teie arvates jäetud selline analüüs eelnõus tegemata?" Ega inimeste peade sisse ei näe, küll aga küsisime enda seisukoha kujundamiseks infot eelnõu ette valmistanud Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi pädevatelt ametnikelt. Riigikontroll küsis, milliseid uuringuid on tehtud ja kasutatud kõne all oleva seaduseelnõu väljatöötamisel. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium vastas: "Eesti-põhist mõjude analüüsi, milline kolmest direktiivi pakutust mudelist meile kõige sobilikum on, seaduseelnõu väljatöötamiseks tehtud ei ole. Maagaasiseaduse muutmine tuleneb Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammist, kus on määratud ka maagaasi siseturu direktiivi täitmise viis. Seaduse muudatuse sisu ja tempo on dikteerinud valitsusliidu leping. Seetõttu ei ole tehtud ka mudeli valiku mõjuanalüüsi."

Kolmas küsimus: "Majandus- ja kommunikatsiooniministri meelest on analüüsi tehtud selle eelnõu osas piisavalt. Kas Teie isiklikult olete samal seisukohal ning kui paljusid nendest analüüsides on Riigikontroll üldse näinud?" Riigikontroll tõi oma arvamusprobleemina välja, et eelnõu koostamiseks ja mõjude väljaselgitamiseks ei koostatud Eesti-põhiseid uuringuid. Kui sõna-sõnalt vastata, siis ei ole Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium teinud ega tellinud eelnõu asjus mitte ühtegi Eesti-põhist analüüsi, vähemalt ei ole Riigikontroll neid näinud. Esimese Eestit käsitleva analüüsi tellis AS Elering siis, kui maagaasiseaduse eelnõu Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumist juba teistele ministriteeriumidele saadeti. See oli ainus Eesti-põhine analüüs, mis valmis enne eelnõu Riigi-

kogule saatmist. Hiljem, kui eelnõu oli juba Riigikogu menetluses, valmisid kiirkorras veel kaks uuringut. Kõik kolm uuringut on tellinud AS Elering.

Ma tahan teie tähelepanu juhtida sellele, mille toovad välja analüüsid ja mida rõhutas oma kirjas ka Riigikontroll. Varustuskindlus ja energiajulgeolek suurenevad vaid siis, kui gaasivõrkude eraldamisele järgnevad või sellega kaasnevad mitmed teised tegevused, näiteks veeldatud maagaasi terminali rajamine Eestisse või Soome, näiteks gaasiühenduse rajamine Soomega. Oma kirjas rõhutas Riigikontroll, et veeldatud maagaasi terminali ja Soomega ühenduse rajamise võimalusi peaksid Riigikogu ja Vabariigi Valitsus analüüsima ning lahendada koos. Mõned nädalad tagasi ma lugesin ajalehest, et neis asjus valitseb seisak ja käib jagelemine nii meie põhja- kui lõunanaabritega.

Neljas ja viimane küsimus: "Kuidas on võimalik üldse sellise eelnõu ja seletuskirja põhjal Riigikogul otsustada niivõrd olulist küsimust, mis mõjutab tõsiselt Eesti gaasituru saatust tulevikus?" On ikka võimalik küll, kui eelnõu poolt hääletab rohkem Riigikogu liikmeid kui vastu. Nii see eelmisel nädalal ka toimus: 52 Riigikogu liiget vajutas rohelist nuppu, vastu oli 28, erapooletuid oli 5. Seega on Riigikogu maagaasiseaduse muudatused heaks kiitnud ja mõni võib öelda, mis mu jutust enam kasu on. Ja ega antud juhul vahest olegi. Aga selle seaduse muutmise protsessi vaadates on mul palju põhimõttelisem küsimus ja mure: milline on Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi mõju Riigikogu tööle ja otsustele? Mida see tähendab ametnike ja teie jaoks, kui miski on kirja pandud Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi? Kas see tähendab, et programmist tuleneva üle me enam ei juurdle ega analüüsi seda, vaid teeme need asjad ära, lülitame mõtlemise välja ja vajutame nuppu? Küsimus ei ole ju üldse ainult gaasivõrkudes, küsimus on ka sadades muudes asjades, mis sinna programmi on mõne nädalaga jooksult kirja pandud. Paljud selles johtuvad otsused seisavad parlamendil veel ees. Minu tagasihoidlik elukogemus ütleb, et asjad saavad tavaliselt paremad, kui käituda põhimõttel: mõtle, aruta, tegutse. Mitte nii, et tegutse, aruta, mõtle. Täna tähelepanu eest!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste-vastuste juurde. Palun, Kalle Palling!

Kalle Palling

Aitäh! Väga austatud ettekandja! Küsin, kas teie hinnangul on Eesti riigi suveräänne õigus valida, millist kolmest väljapakutud direktiivi variandist või valikust ta rakendab ja kas Eesti on selles mõttes erandlik nähtus. Te tõite välja, et konkreetset Eesti kohta ei ole ühtegi uuringut seaduse algstaadiumis läbi viidud. Kas tõesti on Eesti selline eriskummaline nähtus, kellele ei ole võimalik üle kanda ühegi teise riigi praktikat, seda analüüsides?

Mihkel Oviir

Ma tänan teid väga huvitava küsimuse eest! Omateada ei ole ma kunagi pannud kahtluse alla Eesti suveräänsust. Me peame ainult mõtlema, kuidas, millises järjekorras need asjad tehakse ja mis see Eesti riigile kaasa toob. Ma võin omakorda öelda, et olen suhteliselt Soome riigi fänn ja jälgin tähelepanelikult protsesse, mis Soomes käivad. Ka Soomes on see probleem aktuaalne ja Soome on otsustanud erandi kasuks, kuid ei alusta maagaasi ülekandevõrgu eraldamist tarnijast enne, kui maagaasisektorisse on tekkinud konkureeriv tarnija, kes suudab varustada gaasiga vähemalt 25% tarbijaid. Soomel on toruühendus ka mõne muu Euroopa Liidu liikmesmaaga peale Eesti, Läti ja Leedu. Muuseas, ütlen teile saladuskatte all, et ka Soome on suveräänne riik. Aga tema otsus oli niisugune.

(Vahele hüüe saalist: aga teine küsimus?)

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Me ei hakka siin vestlema niimoodi edasi-tagasi. Läheme järgmise küsimuse juurde. Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Lugupeetud ettekandja! See on teada, et see seadus on nii jõuga läbi surutud, tõenäoliselt on selles põhi-seaduslik riive ja ees ootavad ka pikad kohtuasjad. Aga ma tahaksin küsida hoopis teie ettekandest väljatulnu kohta. Kolm uuringut on tellinud Elering. Teatavasti on Elering elektri-võrguettevõtte ja Elering on tõstnud võrgutasusid viimase kahe aasta jooksul 28,6% ehk me

kõik maksame Eleringile võrguteenuse eest. Nüüd äkki kasutab tema seda raha gaasialaste uuringute tegemiseks. See on mittesihotstarbeline. Võib-olla on siis võrguteenus liiga kalline, et tal tikub raha üle jääma? Kuidas Riigikontroll sellesse suhtub?

Mihkel Oviir

Lugupeetud küsija! See probleem on laiem, kui esimesel pilgul tundub. Minu arvates peaks sellised uuringud, mis vaieldamatult on vajalikud, tellima vastav ministeerium. Ma vaatan suhteliselt kriitiliselt niisuguse asja peale, kui küsimuses, mis puudutab vahetult Eesti Energiat, tellib uuringud Eesti Energia. Mul on küllalt palju kogemusi jurisprudentsi alal, seepärast võin öelda, et kui mingis tsiviilasjas on ühelt poolt hageja ja teiselt poolt kostja, siis hageja toob oma eksperdiarvamuse ja kostja toob oma, diametraalselt vastupidise arvamuse. Selles mõttes peaks leidma vahendeid ja võimalusi, et selliseid ekspertiise, mis puudutavad nii või teisiti olgu siis Eesti Energiat või Eleringi, telliks vahetult Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Seda esiteks. Teiseks peaks väga selgelt vaatama, kellelt tellida. Eesti on suhteliselt väike ja kompaktne riik ja paljud võimalikud eksperdid on ühe või teise süsteemiga seotud. Et võtta ära igasugused kahtlused selles osas, pean ma õigeaks, et ekspertide objektiivsuse huvides telliks neid vahetult Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh vastuse eest! Lihtsalt protseduuriliselt ütlen vahele, kuna kolleeg viitas siin teisele küsimusele, et arupärimise juures on igal Riigikogu liikmel üks küsimus. Vastaja käitus 100% korrektselt, vastates ühele küsimusele. Läheme järgmise küsija juurde. Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud riigikontrollor! Aitäh selle väga hea ülevaate ja nende vastuste eest, mis te meile praegu andsite. Mind majanduskomisjoni liikmena pani ka imestama, et Eesti-põhiseid uuringuid ei ole läbi viidud ja MKM-i ametnikud ütlevad, et kogu see otsus oli ajendatud valitsusliidu programmist.

Minu küsimus puudutab aga hinda, õiglast hinda. Konkurentsiamet on öelnud, et varade väärtus võiks olla ca 25 miljonit. Ministeeriumi ametnikud on öelnud, et see võib olla suurusjärgus 120 miljonit eurot ja sellega seoses tõuseksid loomulikult ka võrgutasud. Teie arvestuste järgi võiksid need siis tarbijale suureneda 2,42 korda, kui see hind nii palju tõuseb. Mis te arvate, kas on õige, et siamaani ei ole suudetud pidada mingeidki läbirääkimisi hinna üle?

Mihkel Oviir

Kõigepealt üks väike vahemärkus. Eesti Välispoliitika Instituut on teinud Eesti-põhise analüüsi Eesti maagaasivõrgu eraldamisega seonduvatest poliitilistest ja tarne turvalisuse riskidest. Seal on Eesti-põhiseid järeldusi, nagu näiteks, et maagaasi ülekandevõrgu omandiline eraldamine ei mõjuta Eesti energiajulgeolekut, sest täiendava tarnekanali rajamisel säilib ühest tarnijast tingitud tarnekatkestuste risk ka juhul, kui ülekandevõrgul on uus ja ainutarnijast sõltumatu omanik jne. See on nüüd Eesti-põhiselt tehtud analüüs.

Teiseks on tõesti hinnaküsimus. Hinnaküsimuse diapasoon on ääretult suur, nagu te ise ütlesite, on see 25 miljonist kuni 120 miljoni. Loomulikult kajastub see lõppkokkuvõttes ka gaasi hinnas. Miks seda ei ole vahepeal tehtud, miks ei ole püütud seda hinda läbirääkimistega täpsustada? Aga gaasivõrgu müümisel kerkib see hind paratamatult üles.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud riigikontrolör! Ma sooviksin küsida teie käest sedasama, mida ma küsisin maagaasiseaduse muutmise seaduse eelnõu teisel lugemisel seda seadust kaitsnud koalitsionisaadiku käest, kes ei suutnud mulle vastust anda. Nimelt see, et maagaasiseaduses asendati viimases etapis sundvõõrandamine ebaproportsionaalselt kõrge sunnirahaga, mis tegelikkuses kohustab võõrandama samamoodi nagu sundvõõrandamine. Eesti Gaas ja selle üks osanik Ruhrgas on öelnud, et selline sundvõõrandamine riivab nende põhiseaduslikke õigusi ja nad on valmis oma õiguste eest kohustus seisma. Kui nüüd selline ilma analüüsita

seadus on vastu võetud ja tuleb see must stsenaarium, mis toob Eesti riigile kaasa väga suuri kulutusi, kes siis selle eest vastutab? Või ei olegi vastutust, et vastutus on anonüümselt 52 parlamendiliikmel?

Mihkel Oviir

Ma võin täpselt samamoodi vastata, nagu te lõpuks ütlesite: selle eest vastutab Riigikogu.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea riigikontrolör! Kas te võite öelda, et gaasitrasside kuulumine Eesti Gaasile takistab kuidagi veeldatud maagaasi terminali ehitamist?

Mihkel Oviir

Praegusel juhul mingit takistust selleks ei ole. Lisan, et Eesti Gaas peab lubama oma gaasivõrke kasutada ka teistel tarnijatel. Kuigi ma pean kahjuks ütleva, et neid teisi tarnijaid meil praegu ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Repts!

Mailis Repts

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Ma jätkan oma ees istuva kolleegiga samasuguses võtmes. Kui me vaatame seda musta stsenaariumi, mille järgi kahjuks on mõnes Euroopa Liidu riigis asjad juba läinud, ja peame lõpuks nentima, et see otsus oli vale ja me kaotame arbitraažikohtus, kas siis sellisel juhul teie tänane prognoos on, et küsimus tuleks siiski Riigikogu tasandil õiguslikult veel kord läbi vaadata?

Mihkel Oviir

Ma ei ütle, et see otsus iseenesest oleks vale. Riigikogu on seda asja põhjalikult arutanud, on niimoodi leidnud, paljuski on siin tegemist ka poliitilise otsusega. Probleem ei seisa selles. Probleem seisab selles, et teil ei ole meie arvates täielikku mõjuanalüüsi kõikide võimalike järelduste kohta ja puudub tervikotsus. Soomlased võtsid vastu mingil määral tervikotsuse, millal nad üldse hakkavad rääkima gaasivõrkude eraldamisest – teatud tingimus-

tel. Meil ju praegu seda alternatiivi ei ole, alates sellest, kuhu vedelgaasiterminal tuleb. Me ütleme, et ka vedelgaasiterminali mahul on suur tähtsus. Vedelgaasiterminal, tema mahud, tema tootmine – see mõjutab ju lõppkokkuvõttes ka gaasi hinda. Me räägime siamaani, kui suur ta tuleb, kas ta tuleb ainult Eesti jaoks, kas ta tuleb Paldiskisse või Muugale, nagu vahepeal kuulda oli. Need küsimused on praegu kõik lahendamata. Minu arvates on siin paralleel, nagu me rääkisime, haridusega. Haridusseadus ju lükkus selles mõttes edasi, et puudus rahastamine. Oli hea deklareerida, et kõrgharidus on meil tasuta, aga samal ajal on kõik rahalised suhted reguleerimata. Riigikogu asus seda ju uuesti arutama. Täpselt samuti on ka selle küsimuse puhul terve rida lahtisi otsi. Kes tegeleb praegu aktiivselt selle terminali ehitamisega? Kuhu kohta see terminal tuleb? Millal see terminal ükskord valmis saab? Me teame, et uueks gaasilepinguks on meil aega ainult 2015. aastani. See aeg läheb väga kiiresti. Mis siis saab? Siin on terve hulk niisuguseid probleeme, mis tuleb lahendada. Mis energiapuudusest me räägime, kui meil on üks tarnija? No ei ole ju mingisugust hinnapoliitikat tarbijale, et me suudame nüüd hinna alla suruda. Hind läheb alla ainult siis, kui on tarnijate paljus ja nad võistlevad omavahel. Mobiiliturul on meil mitu tarnijat ja hinnad kukuvad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea riigikontrolör! Tsentraalsete gaasitorude puhul on meil tege- mist ju strateegilise infrastruktuuriobjektiga. Milline on teie arvamus, kas strateegilised infrastruktuuriobjektid peaksid olema riigi oman- duses?

Mihkel Oviir

See on huvitav ja keeruline küsimus, ühe- selt vastata on siin väga raske. Mul puudub väga selge seisukoht, milline on ja peab olema selliste infrastruktuuriobjektide puhul riigi roll. Mul puudub seisukoht, kuid ma ütlen, et seda tuleb vaadata selles kontekstis, et me peame suutma tagada nende töö, ja see oleneb väga palju sellistest asjadest, milline on kogu riigi

poliitiline kultuur, õiguslik kultuur, halduskul- tuur jne. Riigi käes on minu arvates kindlam, kuigi ka seal on oma hädad ja viletsused.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra riigikontrolör! Õelge palun, kas teil on kavas maagaasi temaatikaga edasi tegelda? Me ole- me küll selle seaduse vastu võtnud, aga prob- leem on siiski endiselt üleval. Kas teie jaoks on see teema lõpetatud või on teil siiski plaanis sellega edasi tegelda?

Mihkel Oviir

Meil ei ole see teema lõpetatud, sellepärast et energiavaldkond – nii elektrienergia kui ka gaas – on meie arvates nii tähtsad, et nendega peab Riigikontroll oma võimete ja võimaluste piires edasi tegelema.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra riigikontrolör! Selline mõnevõrra ajaloolis- filosoofiline küsimus. Ma olen suures poliiti- kas olnud 12, isegi 13 aastat. Kas mulle ainult tundub, et iga aastaga on üha rohkem selliseid otsuseid, mis võetakse vastu kas läbi mõtle- mata või ilma eelneva analüüsita, selliseid ot- suseid, mille puhul keegi ei tea, kuidas pärast midagi teostada, milline on rahaline kate või mis on mõne kolmanda poole huvides. Kas see tundub või see on tõesti nii? Mis teie arvate?

Mihkel Oviir

Täna! Ma pean ütlema, et viimasel ajal on nii Riigikogu kui ka valitsus pööranud mõjude hindamisele rohkem tähelepanu. Valitsus aru- tas alles möödunud kuul kaks korda mõjude hindamise eri aspekte. Mis on aga minu arva- tes praegu probleemiks, on see, et ka selles osas tulenevad kõige tähtsamad asjad koaliti- sioonileppest. Nii nagu te nägite, majandusmi- nisteeriumi ametnik vastas, et kuna see tuli koalitsioonileppest, tähtajad tulenesid koaliti- sioonileppest, siis ei olnud nendel mõtet selle- ga tegelda ehk see oli juba ette otsustatud.

Sellepärast on mul üleskutse, et kõik teie, kes te siin saalis istute, kõik erakonnad peaksid juhuks, kui te moodustate koalitsiooni, hakka oma tulevaste ettepanekute mõjusid juba praegu hindama. Sest selle lühikese aja jooksul, selle paari nädala jooksul ei ole võimalik nende ettepanekute mõjusid hinnata. Ja niipea kui me võtame hoiaku, et need otsused-kokkulepped, mis siis tehakse, on kõrvalekaldumatuks täitmiseks, ei suuda me enam mingisuguseid mõjusid hinnata.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, riigikontrolör Mihkel Oviir! Asume läbirääkimiste juurde. Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Austatud eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Selle eelnõu menetluse käigus on opositsioon juhtinud korduvalt tähelepanu mitmetele puudustele, sellele, et ei ole mingeid analüüse ei varustuskindluse paranemise, ei gaasitarnete paranemise ega millegi muu sellise kohta. Seda eelnõu on raudse masinaga edasi rullitud kuni lõpuni ja on jäänud täiesti arusaamatuks, miks seda tehti. Aga just tänu riigikontrolörile saime täna teada, et tegelikult oli see otsustatud juba koalitsioonileppes, ja kui ta on sinna sisse raiutud, siis ei ole enam tarvis mingisuguseid uuringuid teha. Siis aetakse asi lihtsalt lõpuni, sõltumata sellest, et ka õiguskantsler on juhtinud tähelepanu, et selles seaduses on võimalik põhiseaduse riive. Sõltumata sellest, et ehkki minister, pean silmas majandusministrit, kinnitas siin, et kõik on võrkude omanikega läbi räägitud, sai majanduskomisjon vahetult enne seaduse vastuvõtmist ka Ruhrgasi juhilt kirja, milles on väga selgelt öeldud, et jätkatakse oma õiguste eest seismist. Kuna ei ole selge, kas eelnõu on põhiseadusega kooskõlas, ja veelgi vähem on see omanikega kooskõlastatud, siis suure tõenäosusega ootavad meid ees pikad kohtuprotsessid, mis võidakse ka kaotada. Aga nagu õiguskantsler õigesti ütles, vastutab Riigikogu, ja kindlasti tuleb meil alles hoida need nimekirjad, kust on näha, kes rohelist nuppu vajutasid. Ega ikka ei tahaks küll vastutada tehtud rumaluste eest, kui sa ise ei ole selles osalenud.

Üks huvitav asi tuli veel välja: on tehtud kolm uuringut, mille on tellinud Elering. Minu arusaamist mööda moodustati Elering siis, kui elektripõhivõrgud eraldati Eesti Energiast. Elering on just nimelt see äriühing, kes tegeleb põhivõrkude haldamisega ja kasseerib oma raha sisse meilt kõigilt. Nagu eespool arupärimisele vastamise käigus oli öeldud, 2009. aasta lõpust, kui see eraldamine toimus, kuni tänase ni, st kahe ja poole aastaga on võrgutasud suurenenud 28,6%. Rääkida siin mingist Konkurentsiameti valvsast silmast tõenäoliselt ei tasu, sest nagu selgub, võib seda n-ö tootmise ehk võrkude rekonstrueerimise ja varustuskindluse tagamiseks kogutud raha julgelt kasutada küll gaasivõrgu uurimiseks, küll gaasivõrgualaste uurimistööde tegemiseks. Ja ei ole kahtlust, seda on välja öelnud ka Eleringi juht, et Eleringil on huvi need võrgud võib-olla ükskord endale saada. Seetõttu, nagu ütles siin riigikontrolör, ei maksa Eleringi tellitud uuringud tegelikult midagi, sest need uuringud on tehtud enda jaoks ja tõenäoliselt endale sobivas suunas. Siinjuures tuletan veel meelde ja kriipsutan alla, et kui see nii läheb, siis peale 2015. aastat – tähtaeg, mil Eesti Gaasil peavad olema võrgud võõrandatud, on teatavasti 1. jaanuar 2015, siis ta kas maksab väga suures ulatuses sunniraha või on sunnitud need võrgud võõrandama – tõusevad gaasivõrgutasud kahe-kolme aasta jooksul, võite kõik kindlad olla, samuti kas 25% või 28%, nagu see on tänaseks juhtunud elektri ülekandevõrgu tasudega. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Palling!

Kalle Palling

Austatud juhataja! Austatud peaminister! Head kolleegid! Maagaasiseadust on Riigikogu menetlenud päris pikalt ja kindlasti ei saa öelda seda, et seda on tehtud rutakalt. Mul on hea meel, et riigikontrolör rääkis sellest siin saalis, kuigi möönan, et sellest vestlusest ja arutelust oleks olnud hoopis rohkem kasu, kui see oleks toimunud enne teist või enne kolmandat lugemist.

Kordaksin üle, mille pärast see seadus Riigikogu menetluses oli ja mille pärast ta vastu võetud sai. Eesti Gaasi osakaal Eesti energiatarbimises on ligikaudu 10%. Ligi 50% Eesti

kaugküttest kasutab gaasi, sh suur osa Tallinnast, terve Rapla, Jõgeva, suur osa Viljandist. Kogu Eesti gaas tuleb ühelt tarnijalt – Gazpromilt. Meie, Eesti riigi huvides on see, et meil oleks mitu gaasi tarnijat, et gaasitorustikus oleks eri tarnijate gaas, sh veeldatud maa-gaas, Eestis toodetud biogaas, Poola kildagaas, põlevkivigaas. Seda loetelu võib siin jätkata. Oluline on, et tarnijaid oleks rohkem kui üks, et oleks reaalne konkurentsituatsioon, et hind kujuneks reaalses konkurentsis.

Ma ei mäleta, et opositsioonipoliitikud oleksid tõstnud kõva häält olukorras, kus Eesti Gaas on otsustanud pea igal aastal tõsta gaasi hinda 5–10% võrra. Võrgutasude osa, millele kolleeg Kalev Kallo ja ka teised opositsiooni-saadikud on korduvalt viidanud, on gaasi arves, mis esitatakse tarbijale, sõltuvalt gaasi tarbimisest 4–10%. Kui me räägime selle kuni 10% osast hinnatõusus ja unustame sealjuures ära, et Gazprom, Eesti Gaas on tõstnud gaasi hinda tarbijatele igal aastal mitte vähem kui 10%, siis ma arvan, et diskussioon ei ole siin päris õige nurga all.

Energiajulgeolek ja gaasivarustuskindlus on tõsine teema ja ma arvan, et me oleme teinud õigesti. See on, ma mõenan, muna-kana situatsioon, et kumb on enne, kas eri tarnijate nõudlus või siis ettevalmistused regulatsioonideks, ettevalmistused võrgu eraldamise näol, et enam ei oleks võimalik administratiivsest loogikast lähtudes, nii nagu see Eesti Gaasil seni kombeks on olnud ja nii nagu on Gazpromi taktika teistes riikides, survestada konkurente ja takistada nende juurdepääsu gaasivõrgule, takistada konkurentsi.

Ma arvan, et me oleme valinud õige tee, kui me kõigepealt, esimese sammuna eraldame gaasi põhivõrgu gaasi müüjast. Sellega on antud väga konkreetne signaal kõikidele LNG terminali arendajatele, biogaasi tootjatele, ka teistele riikidele, kellega me tegelikult oleme ühes olukorras, nimelt Lätile, Leedule ja Soomele, et jah, Eesti on valinud selle tee, et me soovime arendada liberaalset gaasiturgu, tulge, arendame seda koos.

Kui Euroopa Komisjoni ametnikud käisid majanduskomisjoni, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeriumi ning Eleringiga kohtumas, et otsustada, kuhu tuleb regionaalne gaasiterminal, kas Eestisse, Lätti või Leetu, siis minule isiklikult jäi mulje, et nad on väga

rahul nende edusammudega, mida me oleme teinud gaasivõrgu omandilisel eraldamisel.

Aseesimees Laine Randjärv

Hea ettekandja, kas soovite aega pikendada?

Kalle Palling

Aitäh! Sooviksin kolm minutit.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, kolm minutit!

Kalle Palling

Üle-eelmisel nädalal, vahetult enne seda, kui meil oli siin Riigikogus teine lugemine, laekus meile Euroopa Komisjoni energeetika-voliniku Günther Oettingeri kiri, kus ta tunnustas Eesti tegevust ja kiitis heaks selle, et me oleme valinud just omandilise eraldamise tee kolmest valikust, mis direktiivis oli. Nad on valmis toetama Eesti riiki ka läbirääkimistel Eesti Gaasi osanikega. Kui mina eelnõu juhtiv-menetlejana enne eelnõu teist lugemist kohtusin Eesti Gaasi omanike esindajaga, siis oli nende põhimure, et nemad saaksid oma varade müügi eest – rõhutan sõnu "varade müügi eest" – õiglase hinna.

Otsustasime majanduskomisjonis tulla veelgi vastu, näidata veelgi Eesti riigi valmisolekut rääkida läbi ja andsime Konkurentsiametile veelgi täpsemad kirjeldused, kuidas Eesti Gaasi varasid ümber hinnata. Teatavasti leidis Eesti Gaasi varade viimane ümberhindamine aset aastal 2004 ja keegi ei eeldagi, et Eesti Gaasi sunnitakse müüma oma varasid 2004. aasta hinnaga olukorras, kus nad on selles ajavahe-mikus teinud investeringuid. See on iseene-sestmõistetav, et nende investeringute eest tuleb ka uuel gaasivõrgu omanikul maksta.

Teine mure oli see, kas ikkagi on reaalne ostja. Nii nagu on öelnud Kalev Kallo ja nagu on olnud ka härra riigikontrolöri arvamus, on AS Elering väljendanud valmidust ja soovi kindlasti osaleda müügiläbirääkimistel. Aga see, kes saab lõpuks gaasivõrgu omanikuks, on tänase omaniku, Eesti Gaasi otsustada ja hind selgub ostu-müügi läbirääkimistel. Kordan üle, et võrgutasude hind ei sõltu omanikust, vaid sellest, milline on nende varade väärtus, ja varade väärtuse ütleb Konkurentsiamet. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Lugupeetud kolleegid! Eelkõneleja mainis siin, et gaasivõrgu eraldamise ja selle pärast, et see tooks kaasa võrgutasude märkimisväärset kasvu, ei tasu muret tunda. Isegi kui ta seda toob, siis võrgutasu osa gaasi hinnas pole eriti oluline. Tuletame meelde, et sama juttu räägiti ka elektrivõrgutasude kohta enne seda, kui elektrivõrgud Eleringile üle anti. Igaüks, kes maksab oma elektriarvet, teab, mis on peale Eleringile elektrivõrkude üleandmist võrgutasudega juhtunud – need on saanud märkimisväärseks osaks elektriarvest. Nii lüüa praegu käega ja öelda, et võrgutasude peale ei tasu oma mõtteenergiat kulutada, on liiga lühinägelik lähenemine. Ma rõhutan siin veel üle kolleeg Kalev Kallo tähelepaneku, et nendesaamade elektrivõrgutasudega, mis on inimestele märkimisväärseks koormaks, sponsoreerikse ka seda, et Elering korraldab uuringuid gaasiturust ja gaasivõrgu teemal, mis ei ole praegu veel üldse tema eriala. See on erapoolik lähenemine ja seda ülesannet peaks täitma selgelt riik ehk siis majandusministeerium. Nii et samamoodi nagu Eesti Energia teeb arusaamatuid investeeringuid ookeani taha, on ka Elering asunud tegutsema igal pool ja korralik kontroll selle üle puudub.

Miks Riigikogus peab arutama gaasivõrgu eraldamist ka siis, kui seadus on 52 häälega vastu võetud ning selle poolt hääletasid ainult Reformierakonna ja IRL-i saadikud? Aga just sellepärast, nagu riigikontrolör ütles, et kui see seadus toob Eesti riigile ja Eesti tarbijatele kaasa märkimisväärseid kulutusi, siis ei määritaks vastutust ühtlaselt laiali kogu Riigikogule. Vastutuse peaksid võtma siiski need jõud, kes ilma korraliku analüüsita läksid ja hääletasid sellise otsuse poolt, mis võib Eesti riigile kaasa tuua kohtukulusid ja ka selle, et see võrk tuleb Eesti Gaasilt, mille osanikeks on suuremas osas Saksa Ruhrgas, Gazprom ja Soome Fortum, ju välja osta. Ega seda niisama, mitte millegi eest välja ei osteta, needsamad arved laotatakse siis gaasitarbijate vahel võrgutasudena laiali. Ma ei tahaks olla pessimist, aga selle seaduse puhul on väga palju paralleele monopolidevastase seadusega. Nagu te kõik mäletate, aasta tagasi lubas IRL oma valimis-

lubadusena, et võtab vastu monopolidevastase seaduse ja sellega saavutatakse see, et üle Eesti vähenevad veearved kommunaalkuludes kuni poole võrra. Välja kukkus täpselt vastupidi: peaaegu igal pool Eestis, välja arvatud Tallinnas, on vee hind märkimisväärselt kasvanud just nimelt selle seaduse puuduliku analüüsi ja kiirkorras tegutsemise tõttu. Nii et muster on vägagi sarnane.

Teine asi, mida ka riigikontrolör mainis, on see, et seni ei ole mitte kuidagi tõestatud, et sellises omanduses olev gaasivõrk, mis praegu kuulub Eesti Gaasile ning mille osanikud on Saksa Ruhrgas, Gazprom ja Soome Fortum, üldse kuidagi takistaks konkurentsi. Võib-olla takistab ta seda, et kui rajatakse uus terminal, siis selle kulused ei ole võimalik peidetult tagasi teenida, vaid ainult gaasi hinnaga. Aga me peame kõik arvestama, et kui investeeritakse uude terminali, siis loomulikult tahab investor selle raha tagasi saada. Kui gaasivõrku on võimalik neid kulutusi muul viisil peita, siis loomulikult teeb see investoritele olemise kergemaks, aga see ei ole üldsegi mitte nii läbi nähtav.

Mul oli hea meel kuulda, et riigikontrolör lubas selle teemaga edasi tegelda, kuna see on Eestile nii oluline. Kindlasti ei tasu Riigikogus käega lüüa, et 52 inimest hääletas ühtemoodi ja rohkem teemaga ei tegelda. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole. Sulgeme läbirääkimised. Sellega on esimene arupärimine ammendatud.

2. Arupärimine kaitsepolitsei aastaraamatu 2011 kohta (nr 159)

Aseesimees Laine Randjärv

Teiseks tuleb vastamisele Riigikogu liikmete Yana Toomi, Lauri Laasi, Valeri Korbi, Eldar Efendijevi, Olga Sõtniku, Priit Toobali, Marika Tuus-Lauli, Viktor Vassiljevi ja Mihhail Stalnuhhini 19. aprillil 2012 peaminister Andrus Ansipile esitatud arupärimine "Kaitsepolitsei aastaraamatu 2011" kohta. Ma palun arupärijate esindajana kõnepuldi Yana Toomi!

Yana Toom

Proua eesistuja! Austatud peaminister! Head kolleegid! Meil on üks hästi lühike aru-

pärimine, millele me loodame saada ka konkreetseid vastuseid. Nimelt väitis härra peaminister s.a 18. aprillil Riigikogu infotunnis, et kaitsepolitsei aastaraamat on kõige oodatum perioodiline väljaanne Eestis. Poliitikutena me võime sellega küll nõustuda, kuid kahjuks peab tõdema, et avalikkusele on seda väidet keeruline selgitada. Kaitsepolitsei aastaraamatu põhiseadusliku korra kaitse peatükis kirjeldatakse kolme Eesti suurima opositsioonipartei poliitiku tegevust, mis on suunatud venekeelse gümnaasiumihariduse säilitamisele. Tegevust on tõlgendatud kui ohumärki Eesti julgeolekule. Lisan, et raamatu autorid on öelnud, et poliitikute kajastatud tegevus on kooskõlas Eesti Vabariigi seadustega. Me oleme esitanud härra peaministrile neli küsimust ja ma loodan, et härra peaminister loeb need ise ette. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnepulti peaminister Andrus Ansipi!

Andrus Ansip

Austatud eesistuja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad, vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Tallinna ja Narva koolid on vaidlustanud kohtus Vabariigi Valitsuse otsuse, millega ei rahuldatud nende taotlust jätkata õpet vene keeles Eesti venekeelsetes gümnaasiumides. On ilmselge, et oma tegevusega kapo aastaraamatu autorid mõjutavad kohtuotsust juba enne kaebuse menetlemist. Kuidas Te seda kommenteerite?" Erinevalt teie küsimusest ei räägi "Kaitsepolitsei aastaraamat 2011" kohtuvaidlusest Vabariigi Valitsuse otsuste üle. Oma aastaraamatus kirjeldab kaitsepolitsei Venemaa mõjutustegevust, mille prioriteetide hulka kuulub vene keele eristaatuse ja Nõukogude Liidust pärineva venekeelse koolivõrgustiku säilitamine. Sellise teabe kogumine ja võimaluse korral avalikkusega jagamine kuulub kaitsepolitsei kohustuste hulka sõltumata sellest, milliseid Vabariigi Valitsuse otsuseid on kohtus vaidlustatud. Arusaamatuks jääb arupärijate püüd luua kuvandit Eesti kohtutest kui manipuleeritavast ja mõjutatavast osast Eesti justiitsüsteemis. Eesti kohtusüsteem on iseseisev, sõltumatu ja tõhus ning igati vastavuses euroopalike demokraatlike väärtustega.

Teine küsimus: "Kas Teie samuti jagate seisukohta, et vene keele ja kultuuri säilitamine kujundab ohtu Eesti riigi põhiseaduslikule korrale?" Kaitsepolitsei ega ükski teine Eesti riigi asutus ei ole kunagi midagi sellist väitnud. Ühegi keele ega kultuuri säilitamine ei saa kujutada endast ohtu Eesti põhiseaduslikule korrale. See, millest räägib "Kaitsepolitsei aastaraamat 2011", on Venemaa mõjutustegevus Eesti ühiskonna lõimumise takistamiseks ja antud juhul püüab Venemaa oma välispoliitilistes huvides manipuleerida teatud inimrühmade rahvustundega. Riigikogu ja Vabariigi Valitsuse otsused lähtuvad rahvalt saadud mandaadist ja on tehtud meie inimeste huvides. Konkurentsivõimeline haridus, mis annab hea riigikeeleoskuse ega võta kelleltki ära vene keele või muu emakeele oskust, on ennekõike õpilaste endi tuleviku huvides. Välisriigi püüd Eesti otsuseid väärata ja positiivseid arenguid takistada pole mitte üksnes julgeolekuoht, vaid ka oht meie noorte edukale tulevikule.

Kolmas küsimus: "Millises ulatuses tuleb Teie hinnangul piirata venekeelse kogukonna huvide esindatust poliitikas ja riiklikul tasemel?" Venekeelsete Eesti elanike huvide esindatust poliitikas ja riiklikul tasemel ei tule kuidagi piirata. Eesti elanikud saavad oma huvisid esindada nagu demokraatlikus ühiskonnas kohane ning see on ka seadustega tagatud. Julgeolekuasutused peavad pöörama tähelepanu juhtumitele, kus võõrriik või agressiivne huvirühm püüab enda huvides mõjutada meie demokraatlikku otsustusprotsessi ja seeläbi kahjustada meie riigi suveräänsust.

Neljas küsimus: "Millised meediakanalid on ametlikult tunnustatud vaenulikuks Eesti riigile? Kui sellist "musta" nimekirja ei eksisteeri, siis mille alusel avalikult taunitakse inimesi, kes on andnud intervjuu kanalile RT?" Minule teadaolevalt pole olemas arupärijate viidatud musta nimekirja Eesti riigile vaenulikest meediakanalitest. Kaitsepolitsei aastaraamatus tuuakse välja telekanali RT tegevus Eestis toimuva kajastamisel ning kirjeldatakse, milline on selle kanali suunitlus Eesti suhtes. Väljavõte aastaraamatust: "Telekanali teemade valik ja esitus kattub Venemaa tavapärase Eesti-vastase retoorikaga. RT uudiste ülesehitus, sisu ega tonaalsus ei sõltu kuidagi Eestis reaalselt valitsevast olukorrast või siia lähetatud ajakirjanike kohapealsest uurimistööst." Selgu-

setuks jääb väide, et just telekanalile RT intervjuu andnud inimesi oleks avalikkuse poolt taunitud. Minul sellist infot pole. Enesestmõistetavalt teeb iga inimene ise otsuse, kellega suhelda ja kellega mitte. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom, teie küsimus!

Yana Toom

Aitäh! Austatud peaminister! Sellel samal päeval, 18. aprill 2012, kui ma küsisin kapo aastaraamatu kohta, ütlesite mulle, et kuna see on meediaväljaanne, siis kõige õigem koht, kuhu kaevata, on Pressinõukogu. Vaadake, kohtule ma olen nüüd juba kaebuse esitanud, aga Pressinõukogule ei saa seda paraku kuidagi esitada, sest sinna saab kaevata ainult Ajalehtede Liidu liikme peale. Kas äkki on ka selles suunas mingeid liigutusi tehtud ja kas on plaan, et kapo aastaraamat oleks nüüd Ajalehtede Liidus?

Andrus Ansip

Aitäh! Minule teadaolevalt samme astunud ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud peaminister! Mina tooksin ühe näite. Meie naaberriigis Lätis olid ka sündmused, mis olid seotud venekeelse hariduse ja teiste asjadega sellest valdkonnast. Seal tõi nende julgeolekuorganisatsioon täpselt välja, et vot siin on rahad sellest riigist, siin on need, kes üritasid rahadega üht-teist läbi viia, ja siin on see mõju. Kui vaadata kapo raamatut, siis selles on ainult arvamus. Ma mõtlen, et kapo on ikkagi julgeolekuorganisatsioon, mitte ainult ekspert, kes võib tuua välja arvamusi. Oleksid sellised argumentid nagu Lätis, siis võib-olla oleks vähem diskussiooni.

Andrus Ansip

Aitäh! Ma ei arva, et vähem diskussiooni on ühiskonnale parem valik kui rohkem diskussiooni. Pigem ikka sedamoodi, et mida rohkem ja süvitsi minevat diskussiooni, seda parem ühiskonnale.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas peaministrile on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu!

Andrus Ansip

Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Teine arupärimine on ammendatud.

3. Arupärimine piirikaubanduse kohta (nr 165)

Aseesimees Laine Randjärv

Kolmas arupärimine on Riigikogu liikmete Inara Luigase, Lembit Kaljuvee, Kalle Laaneti, Deniss Boroditši ja Rainer Vakra 2. mail 2012. aastal peaminister Andrus Ansipile esitatud arupärimine piirikaubanduse kohta. Palun arupärijate nimel kõnelema Inara Luigase!

Inara Luigas

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Meie 2. mail üle antud arupärimine härra peaministrile on piirikaubandusest. Piirikaubandusest on siin saalis räägitud korduvalt, küll küsimuste ja vastuste voores, küll arupärimiste raames, küll seaduseelnõude kontekstis. Käesoleva aasta kevadel on see teema uuesti tõusetunud. Piirikaubandus pole mingi selline nähtus, mis on harukordne ja ainult Eesti riigile omane. Peaminister Andrus Ansip on siinsamas saalis samuti öelnud, et tervikuna on piirikaubandus küllalt levinud nähtus mujalgi Euroopa Liidus, selle täielik lõpetamine pole võimalik ega kindlasti mitte ka mõistlik. Kuid tänase päeva seisuga on Vabariigi Valitsus siiski asunud kohendama neid seadussätteid, mis korrastavad piirikaubandust ja just kütuse ületoomist. Mina kui Kagu-Eesti elanik olen mures kogu selle olukorra pärast, sest piirikaubandus ei ole käima läinud nii, nagu me oleme lootnud seoses Koidula piiriraudteejaama ehitusega. Kui rääkida nüüd kütuse toomisest Venemaalt Eesti riiki, siis ei ole kahjuks küll õige öelda, et salakaup ehk salakütus tuuakse väikeste autode kütusepaakides. Kindlasti tuuakse salakütust Eestisse suuremate tsisternidega, mahutitega. Siin see legaliseeritakse ja selle tõttu jäävad Eesti riigil loomu-

likult saamata ka suured maksurahad. Meil on härra peaministrile viis küsimust ja ootame sisukaid vastuseid. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Ma palun kõnetooli peaminister Andrus Ansipi!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad, vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Kui palju on aktsiisitõusudest tulenevalt lisaraha laekunud riigieelarvesse alates 2009. aastast, arvestades aktsiisilaekumise ja kütuse tarbimise suhet? Kas aktsiisitõusud on ennast õigustanud?" Riigieelarve tulude seisukohalt on viimaste aastate aktsiisipoliitika ennast õigustanud, aktsiiside laekumine on 2009. aastaga võrreldes läbivalt suurenenud kõigis aktsiisimaksu liikides. Kütuseaktsiis, mis on arupärimise otsene fookus, laekus 2011. aastal tervelt 16% paremini kui kaks aastat varem. Aktsiisimäärade tõus ei ole aktsiisikaupade jaemüüki vähendanud. Alkoholi- ja tubakatoodete jaemüük oli 2011. aasta viimases kvartalis 2009. aasta sama perioodiga võrreldes üle 14% suurem. Valitsus peab õigeks jätkata alkoholiaktsiisi järkjärgulist tõstmist ka edaspidi. Mootorikütuste jaemüük oli eelmise aasta lõpus ligikaudu samal tasemel mis 2009. aasta viimases kvartalis.

Teine küsimus: "Kas võitlust väikeste kütusevedajate vastu võiks asendada aktsiisipoliitika analüüsiga ja aktsiiside vähendamisega?" Eestis on energiatoodete aktsiisimäärad mootorikütuste osas vaid veidi kõrgemad kui aktsiisi alammäär Euroopa Liidus. Teiste Balti riikidega võrreldes ei ole meie mootorikütuste aktsiisimäärad midagi erakordset, näiteks Leedus on bensiini aktsiisimäär kõrgem kui Eestis. Lisaks tuleb aktsiisimäärasid teiste Euroopa Liidu liikmesriikidega kõrvutades arvestada, et Eestis ei maksustata mootorsõidukeid registreerimisega automaksuga.

Keskkonnapoliitikas on üks enim levinud põhimõtteid "Saasta ja maksa!". Selle kohaselt peaksid loodusressursside kasutajad ja saasteainete emiteerijad kinni maksma nende poolt keskkonnale tekitatud kahjud. Kuigi Eestis maksavad autokasutajad aktsiisi tarbitud kütuselt, ei kata see kaugeltki kõiki kulusid, mida autotranspordi vajadustest lähtuvalt tehakse

infrastruktuuri arendamiseks, samuti keskkonna, peamiselt õhu- ja mürasaaste ning looduskeskkonna hävimise ning liiklusõnnetuste kulusid. Neid kulusid katavad ka inimesed, kes käivad valdavalt jalgsi ja sõidavad ühistranspordiga. Eestis kasutatakse kütuseaktsiisist laekuvat raha vastavalt teeseadusele 75% ulatuses teehoiuks. Täiendavalt kasutatakse infrastruktuuri projektideks Euroopa Liidu toetusraha ning ka kohalikud omavalitsused kulutavad oma eelarvest vahendeid teehoiule. Kokkuvõtvalt ei kata kütuseaktsiisist teehoiule laekuvad tulud isegi kõiki otseseid kulusi, mida teehoiuks tehakse. Kõike eelöeldut silmas pidades ei saa mootorikütusele kehtestatud aktsiisimäärasid Eestis ülemäära kõrgeks pidada. Lisaks riigieelarve tuludele on kütuseaktsiisi eesmärk piirata ka keskkonnale negatiivselt mõjuvate fossiilsete kütuste tarbimist ning muuta tarbijate käitumist keskkonnasõbralikumaks.

Kolmas küsimus: "Arvestades, et piiriäärsete alade majanduslik ja sotsiaalne olukord on Eesti keskmisest halvemas olukorras, on piirikaubandusest tulenev tulu paljudele ainuke äraelamise võimalus. Selle piiramisel – kas on kavas välja töötada piiriäärsete regioonide majandusliku elavdamise kava, mis kindlustaks elanikele töökohad ja annaks neile inimväärse sissetuleku?" Ida- ja Kagu-Eestis on elatustase ja tööhõive veidi madalamad kui Eestis keskmisena ning see on kahtlemata üks tegur, mis motiveerib inimesi tegelema Venemaalt aktsiisikaupade sissetoomise ja ka spekulatsiooniga. Selline võimalus võtab osalt inimestelt motiivi endale üldse töökohta otsida või tööhõivurul vajalike oskuste arendamisega tegeleda. Sellist tegevust ei pea riik soodustama. Peamiselt Venemaalt toodud aktsiisikauba müümine kehtestatud regulatsiooni eirates on ebaseaduslik majandustegevus. Käsitleda sellist majandustegevust sotsiaalabina toimetulekutoetuse ja teiste toetuste kõrval on lubamatu. Lisaks tuleb arvestada, et kujunenud olukord riivab oluliselt seaduskuulekate ettevõtjate huve, sest näiteks Narvas on Eesti aktsiisiga aktsiisikaupade müük oluliselt väiksem kui mujal Eestis. On mõeldamatu, et seaduskuulekad ettevõtjad oleksid võimelised püsivalt tegutsema ebaausa konkurentsi olukorras.

Mis puudutab aga investeringuid, siis näiteks ainuüksi EAS on aastatel 2007–2012

(aprillikuu seisuga) Eesti riigieelarvelistest vahenditest ning perioodi 2007–2013 struktuuri-vahenditest toetanud Ida-Virumaal 426 projekti kogusummas 63,2 miljoni euroga.

Neljas küsimus: "Ajakirjanduses on mainitud, et Läti riigis käib väga suur salakaubaäri kõrgel riiklikul tasemel. Meie riigis arvatakse, et salakaubanduses liigub kolmandik riigieelarve rahast, mis pole tulnud läbi Luhamaa piiripunkti, väikeste Passatite kütusepaagis või pagasnikus. Milline on teie hinnang riigis toimuvale salakaubaärile ja kui palju jääb raha riigieelarvesse selle tõttu laekumata?" Küsimuses sisaldunud hinnangutega ma muidugi ei nõustu. Maksu- ja Tolliameti hinnangul oli 2010. aasta maksuauk ehk saamata maksude kogusumma 467 miljonit eurot (see on kaugel kolmandikust riigieelarvest ehk 1/12). Suurimad probleemid on käibemaksu ja tööjõumaksude laekumata jäämisega. Aktsiiside osakaal maksuaukus jääb alla veerandi. Kõige suurem probleem on siin tubakaaktsiisi mittelaekumine ja see on valdkond, millele Maksu- ja Tolliamet järjest rohkem tähelepanu pöörab.

Viies küsimus: "Milliseid meetmeid on valitsusel kavas vastu võtta suurte salaaride ohjamiseks?" Vabariigi Valitsus arutas 8. märtsil 2012. aastal maksupettusevastaste meetmete rakendamise ettepanekuid, kuid nende kallal tehakse veel tööd ning valitsus pole neid heaks kiitnud. Meetmed puudutavad näiteks Maksu- ja Tolliameti pädevusi, kriminaaltulu laiendatud konfiskeerimise kohaldamist maksuasjades, korduva salakaubaveo kuriteokoosseisu ülevaatamist ning numbrituvastuskaamerate paigaldamist kõikidesse piiriületuskohtadesse. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea peaminister! Tänud vastuste eest! Mu küsimus on suuresti seotud arupärimise kolmanda küsimusega. Me teame tõesti, et piiriäärsetes piirkondades on töö saamise võimalused piiratumad kui kuskil mujal. Inimesed lähevadki kergema vastupanu teed ja toovad salakaubana üle piiri kütust ja muid aktsiisikaupu, mida riik kindlasti tolereerima ei peaks. Minu, kuidas ma ütlen, arutelu

küsimus on, et kas näiteks riik ei võiks mõne ametkonna kaudu, teatud projektide põhiselt läheneda nendele isikutele ja neile selgitada, milline olukord on. Mitte tolereerida, vaid proovida inimesi pehmete meetmetega mõjutada. Üldjuhul on inimesed, kes tegelevad sellise, ütleme otse, ebaseadusliku tegevusega, nendes piirkondades teada. Kas ei võiks katsuda neid mõjutada, ilma karistamata?

Andrus Ansip

Aitäh! Piirikaubandus oli, on ja jääb. Ja kui teiselt poolt piiri ostetakse kaupu oma tarbimiseks, kaubad ostetakse kaasa turismireisilt või lihtsalt naaberriiki külastades, siis on see täiesti loomulik, aktsepteeritav, siin ei ole põhjust kellelgi mingeid etteheiteid teha. Kuid kui kaupu, sh aktsiisikaupu, tuuakse sisse kaubanduslikel eesmärkidel, kusjuures sel juhul on tegemist ebaseadusliku kaubandusega, siis on see loomulikult taunitav. Nagu ma oma vastuses ütlesin, sellist käitumisviisi ei saa kuidagi tolereerida, seda ei saa samastada sotsiaaltoetuste või millegi muu sellisega. Tavaliselt on nii, et suured hinnaerinevused kahel pool piiri lakkavad aja jooksul olemast. Ka praegusel juhul me näeme, et hinnaerinevused Eesti ja Venemaa vahel järjest vähenevad. Ilmselt on nendele inimestele, kes on Venemaalt Eestisse salaalkoholi toonud, suureks kurvastuseks Venemaa otsus tõsta alkoholi miinimumhinda, ma peast täpselt ei mäleta, oli see 30% või midagi selles suurusjärgus. Lisaks sellele on Venemaa otsustanud tõsta ka alkoholiaktsiisi taset samas suurusjärgus ehk mälu järgi öeldes 30%. Tavaliselt niisugused hinnaerinevused, mis justkui stimuleerivad ebaseaduslikku piirikaubandust, ajapikku kaovad. Individuaalne veenmistöö on minu meelest vähem efektiivne kui hindade ühtlustamise tendents. Ma usun, et ka Venemaal hakatakse kütuste, tubaka ja alkoholi eest maksma tegelikku hinda ning riik hakkab sinna hinna sisse arvestama tervisele tekitatud kahjude korvamise kulutusi, ja see viib paratamatult tervisele kahjulike aktsiisikaupade, tubaka ja alkoholi hinna tõusuni.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud peaminister! Kagu-Eesti ja Ida-Virumaa elanike toodangu üheks sihtalaks on läbi ajaloo olnud Venemaa. Sinna on veetud kaupu ja nostalgia selle järele on tegelikult paljudel ka jäänud. Te ütlesite, et EAS-i kaudu on toetatud paljusid ettevõtteid ja sinna on palju raha pandud, et soodustada töökohtade teket. Venemaaga peab arendama majandussuhteid, sest Venemaa on siiski suur turg. Meie siseturg ja siseturu suured linnad Tartu ja Tallinn on Kagu-Eestist kaugel. Venemaa on ekspordi osas esiviisikus. Kuidas te arvate, kas valitsus ei peaks Venemaaga ikkagi rohkem lävima ja arendama edaspidi ka majandussuhteid?

Andrus Ansip

Aitäh! Nagu aprillikuu välismajanduse statistikast nähtub, on Venemaa meie jaoks kolmas ekspordipartner. Venemaa osatähtsus Eesti ekspordis on 11%, temast eespool on vaid Rootsi ja Soome. Tuleb öelda, et see on iseisvuse taastanud Eesti ajaloo üks kõrgemaid tasemeid. Seega tunnistagem, et Eesti ja Venemaa vaheline kaubandus on praegu ajaloo kõige paremas seisus. Minu hinnangul jääb Eesti põhiliseks kaubanduspartneriks ka tulevikus Euroopa Liit, teised Euroopa Liidu liikmesriigid. Praegugi langeb Eesti ekspordi osatähtsusest 65–70% Euroopa Liidu teistele liikmesriikidele. Euroopa Liidus on meil ühine turg, ühised reeglid ja on täiesti loomulik, et Euroopa Liit jääb Eesti jaoks tulevikus prioriteetseks turuks. Venemaa osatähtsus 10–11% on igati kõrge osatähtsus, sellega võib kindlasti rahul olla. Ilmselt oleks Eestil mõistlik vaadata ka Kesk-Aasia riikide poole, suurendada turuosa seal. Aga mitte ainult Kesk-Aasia, vaid tervikuna Aasia turud on väga kiirelt arenevad turud ja me võiksime tähelepanu nendele turgudele pöörata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud peaminister! Ma püüan teile kirjeldada ühte küsimust, mis mulle hiljuti esitati. Ütlen juba ette-ruttavalt, et ma ei anna oma hinnangut sellele, aga ma palun, et teie ütleksite mulle oma hin-

nangu. Üks piiriäärne pere toob tõepoolest kütust üle piiri selleks, et seal kohapeal elada. Üks abikaasast käib selle kütusega tööle ja ka lapsi viiakse kooli. Ta väidab, et kuna palk on nii väike, siis ei kannata Eestimaalt kütust osta. Teine abikaasa ei ole tööd leidnud ja tegeleb kodumajapidamisega. Nende väide on, et kui nad seda kütust tuua ei saaks, siis nad oleksid mõlemad Eesti riigis sotsiaalabi saajad või peaksid sealtkandist ära kolima. Mida teie nende lohutuseks ütleksite?

Andrus Ansip

Ma arvan, et nende tegevus ei ole kõige perspektiivikam, sest ma olen veendunud, et see äri lõpeb otsa. Senikaua kui mingeid kaupu tuuakse oma tarbeks, on see tegevus aktsepteeritav. Mida aeg edasi, seda pisemaks muutuvad need kasumimarginaalid ja seda vähem tulusaks see tegevus muutub. Mõistlik oleks oma aega kasutada täiendusõppeks, omandada elukutse ja oskused, mis annavad piisavalt sissetulekut. See tarkus, mis kahe kõrva vahele koguneb, see varandus, mida kahe kõrva vahel saab ära kanda, on kõige suurem varandus ja seda ei ole võimalik kelleltki ära võtta, see ei saa otsa.

Aseesimees Laine Randjärv

Kas ettekandjale on veel küsimusi? Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, peaminister!

Andrus Ansip

Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Avame läbirääkimised. Ma palun kõnetooli Inara Luigase!

Inara Luigas

Austatud juhataja! Lugupeetud peaminister! Head kolleegid! Kui rääkida piirikaubandusest, siis tänavu kevadel põhjustas jälle arutelu selle teema üle Riigikontrolli aruanne Riigikogule, mis kandis pealkirja "Veoste piiriületus Eesti ja Venemaa vahelisel maismaapiiril". Riigikontroll analüüsis selles ka piiripunktide tööd. Piiripunktide töös analüüsi kaubaveokite piiriületustoiminguid, piiritöötajate koostööd ja tollitöötajate koostööd ning sellega sooviti juhtida ka Eesti riigiasutuste tähelepanu kõikidele nendele probleemidele. Pikka

aega olid probleemiks pikad ootejärjekorrad, kuid see probleem on lahenenud seoses elektrooniliste ootejärjekordade kehtestamisega. Riigikontroll on aga oma järel dustes toonud välja ka sellise asja, et suur hulk aega kulub nende autode kontrollimisele, kes sõna otseses mõttes sõidavadki Eestist Venemaale, tangivad kütuse kütusepaakidesse ja toovad kütuse Eestimaale. Maksu- ja Tolliameti arvates on kõiki-dest nendest piiriületustest üks viiendik selliseid sõidukeid. Kogu tarbimisse minevast kütusest tuuakse Eestimaale niiviisi 7%, mis annaks ausa maksu maksmisel Eesti riigieelarvesse täiendavalt viis miljonit eurot aktsiisi. Kuid nii nagu eelkõnelejad on siin küsinud ja teatud mõttes arvamust avaldanud, on kõiki neid toiminguid tehtud ka sellepärast, et olukord selles piirkonnas on sotsiaalselt üsna raske. Seda olukorda on tekitanud ka meie riigi järjest kõrgenevad aktsiisimaksud ehk siis meie aktsiisipoliitika. See on tinginud sellegi, et näiteks rekkad ei tangi Eestis, vaid tangivad Venemaal ja seetõttu jääb Eesti riigil samuti osa makse saamata.

Tahaksin veel lisada, et nii nagu ka peaminister mainis, on statistika järgi Ida-Virumaa ja Kagu-Eesti piirialadel jätkuvalt palju töötuid. See olukord ei ole tekkinud mitte viimaste nädalate ja kuudega. Seal on töökohtade nappus ja piirikaubandus on siiski andnud paljudele inimestele äraelamise võimaluse. Mina isiklikult arvan, et kui hommikul ärgates oleks inimesel valida, kas minna tööle ja saada sotsiaalsete garantiidega palka või minna elu sees hoidmiseks Venemaale bensiini järele, siis kindlasti inimesed valiksid selle esimese. Kuid kui see võimalus puudub, siis kasutataksegi teist varianti. Ma millegipärast arvan, et Vabariigi Valitsus, kes on nüüd viimastel aegadel keskendunud Kreeka päästmisele, pole kaugeltki teinud suurt tööd selleks, et võtta regionaalpoliitilisi meetmeid, just ennetavaid, et päästa oma inimesi Kagu-Eestis ja Ida-Virumaal ning soodustada seal töökohtade teket.

Kui rääkida veel Riigikontrolli aruandest, siis ma tahaksin tuua välja mõningad aspektid. Nimelt teame kõik, et 2011. aastal valmis Koidula raudteepiiripunkt, millele kulus üle 800 000 euro, ning valmis ka 630 m² suurune veterinaarkontrollipunkt, kuid praeguste seisukohtade järgi ei ole seda veterinaarpunkti kasutatud.

Ma palun kolm minutit lisaaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaks.

Inara Luigas

Euroopa Komisjon otsustas kanda Koidula piiripunkti loomsete saaduste veterinaarkontrolliks sobivate piiripunktide loetellu 2011. aasta oktoobri lõpus, aga Veterinaar- ja Toiduameti töötajad olid piiripunktis ametis juba 2011. aasta juulist. Kuid käesoleva aasta jaanuari lõpu seisuga ei olnud selle piiripunkti kaudu Eestisse loomseid saadusi veel veetud, mis tähendab, et veterinaarkontrollipunkti pole kasutatud. Asja teeb eriti kurvaks see, et Venemaa valitsus on 2011. aasta juulis välja andnud määruse, mis sätestab, et Petseri raudteejaamas veterinaarkontrollipunkti ei rekonstrueerita ega ehitata välja. Kui sellest määrusest tulenevalt renoveeritakse või ehitatakse välja aga Narva vastas Ivangorodis asuv veterinaarkontrollipunkt, siis jäävad loomsed saadused läbi Koidula piiripunkti vedamata. See ei tähenda kaugeltki mitte ainult tarbetult kulutatud raha, vaid ka puuduvaid töökohti meie piirkonnas ehk siis need töökohad jäävadki loomata. Ma küsisin infotunnis selle kohta ka meie välisministrilt, kes ütles, et Välisministeerium on teadlik probleemi olemasolust ja soovib seda kiiremas korras lahendada. Meil oli selle aasta kevadel võimalus käia Narvas, kus me külastasime mitmeid ettevõtteid, ka piiripunkti, lasteaedu. Meile tehti väga huvitav ettekanne selle kohta, kuidas inimesed käivad tööl Ivangorodis. Ma tegin riigieelarve kontrolli erikomisjonile ettepaneku, et me külastaksime sügisel Koidula raudteepiiripunkti ja kindlasti ka veterinaarkontrollipunkti. Siis me saaksime kindlama ülevaate sellest, kuidas on kulutatud Eesti raha. Veterinaarkontrollipunkt ei tohi jääda selliseks alaks, kus saab valgete sokkidega puhtalt ringi kõndida, vaid seal peab toimuma ikkagi kaupade vedu ja kontroll, nii et inimestele tekivad reaalsed töökohad. Ma arvan, et me tuleme selle teema juurde sügisel veel tagasi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Inara Luigas! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

4. Arupärimine Nord Streami gaasitoru tuleviku kohta (nr 170)

Esimees Ene Ergma

Järgmine arupärimine on Riigikogu liikmete Valeri Korbi, Kadri Simsoni, Aivar Riisalu, Heimar Lengi, Mihhail Stalnuhhini, Vladimir Velmani, Lauri Laasi, Enn Eesmaa, Eldar Efendijevi, Tarmo Tamme, Jüri Ratase, Kalev Kallo, Priit Toobali, Aadu Musta, Viktor Vasiljevi, Yana Toomi ja Ester Tuiksoo 17. mail s.a esitatud arupärimine Nord Streami gaasitoru tuleviku kohta (nr 170). Palun kõnepulti kolleeg Valeri Korbi!

Valeri Korb

Proua juhataja! Head kolleegid! Saatsime peaministrile 17. mail arupärimise Nord Streami gaasitoru tuleviku teemal. Arupärimises kirjutame sellest, et Saksa–Vene gaasitorufirma Nord Stream on alustanud uuringuid veel kahe torujuhtme ehitamiseks Läänemere kaudu Venemaalt Euroopasse. Ettevõtte teatel uuritakse võimalusi suurendada gaasitarneid Euroopa Liitu ja kindlustada gaasitarneid praeguste lepingute ulatuses. Esimene kahest Nord Streami kõrvuti asetsevatest torudest võeti kasutusele 2011. aasta novembris, teise torujuhtme paigaldamine on tänaseks lõpetatud ja praegu valmistatakse ette selle kasutuselevõtmist. Kui seda 2012. aasta teisel poolel tehakse, on mõlema torujuhtme läbilaskevõime kokku 55 miljardit kuupmeetrit. Seoses sellega on meil peaministrile viis küsimust. Läbi on käinud informatsioon, et aprilli lõpus kohtus peaminister Nord Streami esindajatega. Väidetavalt andsid esindajad ülevaate projektitööde senisest kulgemisest. Kas kohtumisel oli juttu ka järgmiste gaasitorude paigaldamisest? Teiseks küsime, kas uus gaasitoru võiks seekord minna läbi Eesti majandusvööndi või on Vabariigi Valitsus kategooriliselt selle vastu. Kolmandaks küsime, kui õigeks saab tänases kontekstis pidada Eesti otsust jääda Nord Streami gaasitoru projektist eemale. Tahaksime ka teada, mida on Vabariigi Valitsus õppinud senistest Nord Streami projekti puhul tehtud vigadest. Ja viies küsimus: milline on olnud Nord Streami projekti reaalne keskkonnamõju Läänemerele? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Valeri Korb! Palun kõnepulti lugupeetud peaministri!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad, vastan teie küsimustele.

Esimene küsimus: "Aprilli lõpus kohtusite Te Nord Stream AG esindajatega. Väidetavalt andsid esindajad Teile ülevaate projekti senisest kulgemisest. Kas kohtumisel oli juttu ka järgmiste gaasitorude paigaldamisest?" Kohtumisel teatasid Nord Streami juhid kavatsusest kaaluda tasuvusanalüüsi alustamist võimaliku järgmise etapi kavandamiseks. Analüüsi tulemuste selgudes peavad aktsionärid tegema otsuse.

Teine küsimus: "Milline on Vabariigi Valitsuse seisukoht uute torude trassi suhtes? Kas uus gaasitoru võiks minna seekord läbi Eesti majandusvööndi või on Vabariigi Valitsus kategooriliselt selle vastu?" Ettevõtte Nord Stream on äsja otsustanud alustada uute torujuhtmete tasuvusanalüüsi ja selles olukorras ei saa rääkida valitsuse seisukohast millegi suhtes, mille tasuvusanalüüsigi ei ole olemas. Kui ettevõtjad peaksid kunagi jõudma otsuseni alustada uute trasside planeerimist ja pöörduvad valitsuse poole, küllap siis tekib ka seisukoht.

Kolmas küsimus: "Eesti jäi gaasitoru projektist eemale, kuna ei olnud nõus andma luba uuringute teostamiseks Eesti majandusvööndis. Kuivõrd õigeks saab tänases kontekstis pidada Eesti otsust jääda Nord Streami gaasitoru projektist eemale?" Eestit ei ole kutsutud selles projektiks osalema. Nord Stream on äriprojekt ning selles osalevad äriettevõtted, mitte riigid. Eesti energiavarustusele ning tarnekindlusele on oluline tarnijate mitmekesisus. See projekt uut tarnijat ei lisaks.

Neljas küsimus: "Mida on Vabariigi Valitsus õppinud senistest Nord Streami projekti puhul tehtud vigadest?" Võib öelda, et Nord Streami juhtkond on eelmise kogemusega võrreldes avatum ja valmis dialogiks.

Viies küsimus: "Milline on olnud Nord Streami projekti reaalne keskkonnamõju Läänemerele?" Keskkonnaekspertid on väitnud, et nii lühikese ajaga ei saagi paljusid võimalikke mõjufaktoreid, näiteks merepõhja setete muutust, mõju hoovustele ja muud sellist, veel täp-

selt tuvastada ega hinnata. Tänapäevase seisuga ei ole kardetud muutusi, näiteks dioksiinide üleskerkimist, täheldatud, aga meres võtavad protsessid palju aega. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Jätkame küsimustega. Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra peaminister! Nord Stream plaanib juulis luua rahvusvahelise Läänemere looduse fondi peakorteriga Helsingis. Fondi struktuur peaks sisaldama keskkonnaalaseid ühendusi, valitsusstruktuure ja riigiüleseid organisatsioone Läänemere rannikul. Minu küsimus ongi sellega seotud: kas on lootust, et meie riik saab selles fondis esindatud?

Andrus Ansip

Aitäh! Kahjuks ma ei ole kursis teie nimetatud fondi asutamise kavadega ja ma ei ole kursis ka Eesti suhtes avaldatud ootustega. Seetõttu on mul sellele küsimusele võimatu vastata.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eldar Efendijev!

Eldar Efendijev

Aitäh, proua eesistuja! Austatud peaminister! Tahaks täpsustada. Nord Stream viis läbi ulatusliku monitooringu, sh satelliitmonitooringu, ja andis kõik need aruanded üle riikidele, kes on Nord Streami partnerid. Eestil ja Nord Streamil nagu päris partnerlussuhteid ei ole ja seepärast on mul selline küsimus: kas Eestil on see monitooring või ei ole?

Andrus Ansip

Eestil on see monitooring olemas. Monitooringu tulemusi ei andnud ettevõtte juht Mattias Warnig üle mitte meie viimasel kohtumisel, vaid siis, kui Nord Streami sponsoreeritud noorte sümfooniaorkester andis Kristjan Järvi juhatusel kontserdi Estonia kontserdisaalis. Meie Keskkonnaministeerium on nende materjalidega tõsiselt töötanud ja ma saan kinnitada seda, mida ma olen avalikkusele korduvalt ka varem öelnud ning mida ma tänagi oma vastuses ütlesin: senise monitooringu tulemu-

seni ei ole mõõdetavaid negatiivseid keskkonnamõjusid täheldatud. Aga samas ei saa me öelda, et negatiivsed keskkonnamõjud on tulevikus välistatud, sest mitme protsessi jaoks on aeg torude paigaldamisest kuni mõjude hindamiseni olnud ilmselgelt liiga lühike. Ma räägin siinjuures praegu eelkõige just meresetete liikumisest. Kuid need hirmud – need ei olnud mitte ainult Eesti keskkonnaekspertidel, vaid mitme teise riigi ekspertidel täpselt samuti –, mis olid seotud torude paigaldamise tõttu tekitava setete üleskerkimise ohuga, kardeti, et meresetetes ladestunud dioksiinid tõusevad üles, satuvad kalade kaudu ka inimorganismi ja tekitavad sellega tervisekahjustusi, pole realiseerunud. Kalades pole dioksiinisaldus mõõdetavates piirides torude paigaldamise järel tõusnud. Praegu võib öelda seda, et mõõdetavaid negatiivseid keskkonnamõjusid ei ole.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Rohkem teile küsimusi ei ole. Avan läbirääkimised ja kutsun kõnepulti kolleeg Valeri Korb.

Andrus Ansip

Aitäh!

Valeri Korb

Proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Saatsime arupärimise peaministrile 17. mail pärast seda, kui 11. mail Saksa–Vene gaasitorufirma Nord Stream teatas, et alustab uuringuid võimaluse kohta ehitada veel kaks torujuhet Läänemere kaudu Venemaalt Euroopasse. Kuid enne seda, 18. aprillil s.a viidi ennetähtaegselt lõpule Nord Streami teise torujuhtme paigaldamine. Järgneva kaheksa kuu jooksul hindab Nord Stream võimalust luua üks või kaks uut torujuhet, uuritakse selliseid olulisi aspekte nagu tehnilised lahendused, marsruudi valikud, keskkonnaküsimused ja muidugi rahastamisküsimusi. Tulemused annavad aktsionäridele võimaluse hinnata Vene maagaasi Euroopa Liitu importimise mahtusid järgnevatel aastakümnetel, suurendada gaasitarnete usaldusväarsust olemasolevate lepingute raames, samuti panna paika plaanid edasiseks tegevuseks. Algav uuring näitab Nord Streami aktsionäride pingutusi pikaajalise eemärgina tugevdada Euroopa Liidu energiajulgeolekut, leida uued gaasi transportimise marsruudid ning

pakkuda konkurentsivõimalusi maagaasi tarnimisel. Siin peab ütleva, et nõudlus gaasi impordi järele Euroopas pikemas perspektiivis kasvab, arvestades majanduslikke ja keskkonnanalaseid eeliseid.

Teame, et Nord Streami rahvusvaheline kontsortsium moodustati, et projekteerida, ehitada ja panna toimima gaasijuhe läbi Läänemere. Me kõik mäletame ka seda, et kontsortsiumi kuuluvad Saksa, Hollandi ja Prantsusmaa suured ettevõtted. Tõsi küll, Gazpromile kuulub 51% aktsiatest, kuid seda teavad ka teised aktsionärid. Seda teavad ka meie naaberriigid Soome, Rootsi ja Saksamaa, mille valitsused võtsid osa Läänemere viimaste aastate suurimast ühisprojektist. Eesti on senini Nord Streami projektist kõrvale jäänud, kuna Vabariigi Valitsus ei rahuldanud 2007. aastal Nord Streami taotlust saada luba uuringuteks Eesti majandusvööndis. Uurimisloa taotluses esitatud andmete kohaselt soovis Nord Stream teha geofüüsikalisi ja geotehnilisi uuringuid, visuaalseid ülevaatusi ja võtta setteproovi Eesti majandusvööndist.

Võib öelda, et kas me tahame või ei, aga Läänemere gaasitoru on tänaseks juba paigaldatud. Vastuseisu tõttu jäi Eesti ilma suure projektiga seotud töökohtadest ja muidugi nendest investeeringutest, mis olid sellele projektile suunatud. Nüüd on näha, et Nord Streami ajaloos algab uus etapp, kui maagaasi kasutamine kasvab pärast seda, mis viimastel aastatel on toimunud tuumaenergeetikas, ja mitte ainult nendes riikides, kes juba saavad gaasi Nord Streami kaudu. Need rahalised mahud ja eesmärgid, millega Nord Stream tuleb välja meie Läänemere piirkonnas, viivad mõttele, et kindlasti tulevad kolmas ja neljas toru. Seoses sellega tahan küsida, kes võidab sellest, et me jääme eemale suurest ehitusest, mis toimub meie piiri ääres. Kas me võidame või kaotame, sellele annab vastuse muidugi aeg. Ma väga loodan, et meie arupärimine annab kõikidele uut informatsiooni ja sunnib meie Vabariigi Valitsust ja neid, kes ei näe perspektiivi koostöös Nord Streamiga, mõtlema, millist teed minna. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, lugupeetud peaminister, osalege meie läbirääkimistel!

Andrus Ansip

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Head arupärijad! Ma nõustun härra Korbi esitatud seisukohtadega, aga ma tahan juhtida tähelepanu sellele, et Keskerakonna esimees Edgar Savisaar oli see inimene, kes ütles, et Eesti mitte mingil juhul ei nõustu Nord Streami torude paigaldamisega Eesti territooriumidesse, see oli tema kindel seisukoht. Ma tahan meelde tuletada ka seda, et Keskerakonna esimees Edgar Savisaar oli see, kes rääkis Nord Streami gaasitorust kui tänapäeva moodsast tuumapommist. Ma loodan, et tulevikus me oleme oma aruteludes ratsionaalsed ja ei hirmuta mitte kedagi. Ma ühinen Edgar Savisaare seisukohaga selles osas, et jah, meie territooriumidesse neid torusid ilmselt vaja ei olnud. Ma ei ole praegu nõus ka kuidagimoodi tagantjärele revideerima valitsuse 2007. aastal langetatud otsuseid, aga ma tahtsin oma sõnavõtuga meelde tuletada Keskerakonna rolli Eesti seisukohtade kujundamisel. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. Lõpetan läbirääkimised.

5. Arupärimine PRIA toetusrahade kasutamise kohta (nr 168)

Esimees Ene Ergma

Meie viimane arupärimine on Riigikogu liikmete Priit Toobali, Lauri Laasi, Peeter Võsa, Viktor Vassiljevi, Enn Eesmaa, Mihhail Stalnuhhini, Yana Toomi ja Ester Tuiksoo 9. mail s.a esitatud arupärimine PRIA toetusrahade kasutamise kohta (nr 168). Palun kõnepulti Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud esimees! Lugupeetud põllumajandusminister! Head kolleegid! Veidi rohkem kui kuu aega tagasi esitasid kaheksa Keskerakonda kuuluvat Riigikogu liiget arupärimise põllumajandusminister Helir-Valdor Seederile. Arupärimise teemaks on PRIA ehk siis Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ameti toetusrahade kasutamine. Kuna PRIA allub Põllumajandusministeeriumile ja on aruandekohustuslik põllumajandusministri ees, siis ongi see arupärimine suunatud just põllumajandusministrile.

Me kõik mäletame nüüd juba pea nelja kuu tagust juhtumit, mis puudutas 7 miljonit krooni, PRIA-t ja Aardla maaparandusühingut. Aga õige pea pärast seda, kui see lugu sai siin saalis kajastuse, tõi rahvusringhäälingu saade "Pealtnägija" päevavalgele ühe uue loo. "Pealtnägija" andmetel võltsis toitlustusfirma Eesti Eine dokumente ja esitas valeandmeid, et saada 4,2 miljonit krooni toetust hoonele, mis taotlusperioodi alguseks oli tegelikult juba valmis ehitatud. Objekti endise projektijuhi sõnul näidati paberites tööde mahtusid ja tööde teostamise ajavahemikke tegelikkusele mittevastavalt. Neid nihutati ajaliselt hiljemaks ja summaliselt suuremaks ning üks 7 miljoni krooni väärtuses sõlmitud ehitusleping oli fiktiivne ja mõeldud just PRIA petmiseks. Lisaks väidab endine projektijuht, et PRIA-le esitatud paberites on võltsitud tema allkirja. "Pealtnägija" andmetel on PRIA – nüüd siis juba rohkem kui kuu aega tagasi – otsustanud teha kuriteoteate prokuratuurile ja sama on lubanud teha ka objekti endine projektijuht, kelle sõnul tema allkirja on võltsitud.

Seoses selle juhtumiga on meil põllumajandusministrile terve hulk küsimusi. Kuna nüüd on sellest "Pealtnägija" loost juba rohkem kui kuu aega möödunud, siis on vahepeal võib-olla ka selgeks saanud, kas kohtule ja prokuratuurile on taotlus esitatud või ei ole veel jõutud seda teha. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Palun kõnepulti vastama lugupeetud põllumajandusministri!

Helir-Valdor Seeder

Austatud juhataja! Head Riigikogu liikmed! Täna arupärijaid esitatud küsimuste eest! Mõni negatiivse varjundiga projekt võib mõjutada avalikku arvamust Euroopa Liidu toetuste suhtes. Sellega heidetakse halba varju ka kõigile headele projektidele, mis põllumajanduse ja maaelu arendamiseks on ellu viidud. Samas moodustavad just edukad projektid valdava enamiku. Toetuste tagasinõudmisega lõppenud projektidest on tagasi laekumata summa kõigest 0,2% väljamakstud toetustest. Siinjuures tuleb silmas pidada, et igal aastal menetletakse PRIA-s kümneid tuhandeid taotlusi. Projektide menetlemisega seoses on ühiskonnal kaks vas-

takat ootust: ühelt poolt oodatakse, et toetuste taotlemine oleks võimalikult kiire ja lihtne, teisest küljest soovitakse, et avaliku sektori raha kasutataks sihipäraselt ja kontrollitult. Oluline on, kuidas leida nende kahe ootuse vahel tasakaal.

Esimene küsimus: "Millal te viimati tutvusite PRIA sisulise tööga ja kui sageli kuulate PRIA ülevaateid toetuste taotlemisest ja eraldamisest – kas kord kuus, aastas või kord nädalas?" Ülevaated PRIA sisulisest tööst on süstemaatilised ja regulaarsed. Igal esmaspäeval saan PRIA-lt värskendatud andmed kõigi toetuste menetlemise hetkeolukorra kohta. Iga kuu algul saab ministeerium PRIA-lt kumulatiivse toetuste ja tagasinõuete statistika programmiperioodi algusest eelmise kuu lõpuni ning eraldi andmed lõppenud kalendrikuu määramise ja maksimise, tagasinõuete ja nende laekumise kohta. Kord kvartalis saab ministeerium detailse aruande tuvastatud rikkumiste ja nendega seotud probleemide kohta. Iga lõppenud kalendriaasta kohta koostab PRIA mahuka statistilise ja sõnalise aruande nii MAK-i kui ka Eesti kalandusfondi meetmete rakendamise kohta. Lisaks nimetatud aruandlusele suhtleb minister regulaarselt PRIA juhtkonnaga ja toimuvad kohtumised. Samuti toimuvad kord kvartalis maaelu arengukava korraldusasutuste juhtkomisjoni koosolekud ning kaks-kolm korda aastas PRIA klientide nõukogu istungid. Lisaks on Põllumajandusministeerium määranud sõltumatu sertifitseerimisasutuse KPMG Baltics OÜ, kes annab iga aasta hinnangu makseagentuuri sisekontrollisüsteemi toimimise ning selle kohta, et Euroopa Komisjonile edastatud EAGF-i ja EAFRD eelarveaasta aruanded on tõesed, täielikud ja täpsed. 2011. eelarveaasta kohta esitatud aruande kiitis Euroopa Komisjon heaks aprillis 2012.

Teine küsimus: "Kui palju ja millised PRIA-le esitatud probleemsed taotlused on veel lähiajal avalikkuse ette tulemas?" Kõigepealt küsin, mida peetakse silmas probleemsete taotluste all. Toetuste taotlejate või saajate ning ka PRIA seisukohast võib probleemsetena käsitleda iga taotlust, mille puhul PRIA ei maksa raha taotleja soovitud ulatuses, tühistatakse juba tehtud toetuse määramise otsus või nõutakse väljamakstud toetus tagasi või mille menetlemisel tekib kliendi ja PRIA vahel liht-

salt arusaamatusi, mis võivad laheneda nii täiendavate andmete ja selgituste tasandil kui ka vaide- või kohtumenetluses. Aastal 2011 oli PRIA-s menetletud taotlusi kokku umbes 70 000. Juhtumeid, kus PRIA on toetusesaajalt toetuse tagasi nõudnud, ei ole palju. Euroopa Liiduga liitumise eelse SAPARD-programmi puhul nõuti toetusi tagasi üheksalt ettevõtjalt, perioodi 2004–2006 riikliku arengukava põllumajanduse ja maaelu meetmete puhul kuuelt ettevõtelt ning käesoleva perioodi MAK-i puhul 15 ettevõtelt. Valdavalt on tegemist juhtumitega, mis kohtumenetluses on lõppenud PRIA kasuks tehtud otsusega. Suurem osa rikkumisi tuvastatakse juba enne taotluste heakskiitu või toetuste väljamaksmist. 2011. aastal jättis PRIA rahuldamata 1108 investeeringutoetuse taotlust, nendest 132 põhjusel, et tegemist oli mitteabikõlbliku investeeringuga või taotlus/taotleja ei vastanud meetme tingimustele. 2011. aastal jäeti välja maksmata 10,5 miljonit eurot, millest 1,1 miljoni euro puhul oli põhjuseks mitteabikõlblik kulu.

Kolmas küsimus: "Palun nimetage summa ja projektide arv, mille puhul on PRIA kaotanud kohtuvaidlustes taotlejatega viimasel viiel aastal Eestile eraldatud Euroopa Liidu raha." Leian, et see küsimus on valesti püstitatud. Kohtumenetlus on õigusriigis täiesti korraline õiguskaitse tee. Kui kohus teeb otsuse taotleja kasuks, on seega tuvastatud taotleja õigus toetusraha saada ja ebasoodsat tagajärge avalikkusele seoses toetusvahendite kasutamisega esineda ei saa. Vastupidisel juhul, kui kohus PRIA vastu esitatud kaebust ei rahulda, näitab see PRIA menetlustoimingute õiguspärasust ja tugevust.

2008. aasta algusest tänaseni on kohtuotsuste alusel välja mõistetud nõudeid kokku 41 578 euro ulatuses. Kaotatud kohtuvaidlused ja nende väike arv ainult kinnitavad fakti, et PRIA tegutseb toetuste eraldamisel ülimalt konservatiivselt. Aeg ei võimalda teile kogu statistilist ülevaadet anda, aga lisaküsimusteks on mul ka täiendavad materjalid kaasas. Võin teile anda arvuliselt detailsema ülevaate nende probleemide kohta.

Neljäs küsimus: "Millised on Põllumajandusministeeriumi konkreetsed sammud, et edaspidi raha väärkasutamist vältida ja taastada antud ameti maine ja usaldusväärsus?" Küsimus on püstitatud oletusel, et PRIA maine

ja usaldusväärsus on madal. Mitmed uuringud aastatel 2008 ja 2010 näitavad hoopis vastupidist. PRIA mainet uuriti aastal 2008, kliendi rahulolu aastatel 2008 ja 2010. Uuringute tulemused näitavad, et klientide hinnangud PRIA teenindusele on väga kõrged. Negatiivse värvinguga noote oli vaid mõnel üksikul vastajal. Jällegi võin lisaküsimuste korras anda täpsema statistika. Meie konkreetsed sammud on tava-pärane toimingute jätkamine ning nende parandamine, mis hõlmab endas järgmisi tegevusi: toetuste, määruste ja PRIA menetlusprotseduuride pidev täiendamine, lihtsustamine ja täpsustamine, riskianalüüside koostamine, ametnike koolitamine, juba mainitud sertifitseerimise auditite ja vajadusel muude auditite läbiviimine.

Viies küsimus: "Palun kirjeldage korda, mille alusel kontrollib PRIA rahastatavate projektide vastavust taotlustele. Tulenevalt suurtest probleemidest Teie haldusalas – kas peate vajalikuks selle korra muutmist?" Mainitud kaasused on üksikud erandid. Seda kinnitab statistika. PRIA ei menetle mitte ainult maaelu arengukava investeeringutoetusi. Lisaks menetletakse kalandustoetusi – nii siseriiklikke kui ka Euroopa Liidu omasid –, turukorralduslikke meetmeid, siseriiklikke toetusi. Seega ei ole kõigi nende kordade loetlemine mõistlik, aga olulisemad neist on Euroopa Liidu õigusaktid, maaelu arengukava, Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seadus ja asjakohased eri meetmete määrused, mille valdavalt on kehtestanud põllumajandusminister. Taotluse nõuetele vastavuse kontrolli töövahendiks on eeltoodud õigusaktidest lähtuvalt koostatud ja PRIA peadirektori kinnitatud toetuste menetlemise protseduurid ja juhendid. Kokku on PRIA-s eri meetmete rakendamise kontrolli, maksete, aruandluse ja muude toimingutega seotud üle 380 protseduuri ja juhendi.

Kuues küsimus: "Millise hinnangu annate oma tööle?" Kuna Eestis on väärkasutusi kõige vähem Euroopa Liidus ja see on saavutatud Euroopa Liidu kõige odavama makseagentuuri kaudu, siis siinkohal kolm punkti ja hinnangu andmise jätan arupärijate pädevusse. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Jätkame küsimustega. Palun, kolleeg Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Me kindlasti ei taha nii tänase kui ka varasemate PRIA-teemaliste arupärimistega panna kahtluse alla PRIA toetuste vajalikkust, aga seda raha, mida on väärkasutatud, on ikkagi miljonid kroonid ja miljonid eurod. Küsimus puudutab aga hoopis "Pealtnägijat" ja rahvusringhäälingut. Kuna mul on võimalus kuuluda rahvusringhäälingu nõukokku, siis püüan ka selle tegevusel silma peal hoida. Kui te vastasite eelmisele arupärimisele, mis puudutas PRIA-t ja Aardla maaparandusühingut, siis ütlesite, et "Pealtnägija" kajastas PRIA ümber toimuvat pahatahtlikult. Ma küsin nüüd konkreetselt Eesti Einega seotud loo kohta: kas seda kajastas rahvusringhääling ja "Pealtnägija" teie hinnangul adekvaatselt?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Mul on veel vara teha mingisuguseid lõplikke järeldusi, mis puudutab AS-i Eesti Eine tegevust ja tema saadud toetusi. Kindlasti oli "Pealtnägija" saates avaldatud informatsioon väga oluline sisend ka PRIA-le ja selle alusel on PRIA sooritanud terve rea toiminguid. Täna on PRIA avalduse alusel Põhja Ringkonnaprokuratuuris alustatud ka kriminaalasi ja PRIA on AS-ilt Eesti Eine nõudnud tagasi väljamakstud toetuse kogusummas 272 265,8 eurot. Nii et siinkohal ma saan küll rahvusringhäälingut tänada. Kindlasti andsid nemad oma panuse Eesti Eine juhtumi lahendamisse, mis kuidagi ei muuda minu hinnangut Aardla poldri küsimuse käsitlemisel. Siinkohal tahan ma aga küll rahvusringhäälingut tunnustada.

Ma lisaksin nüüd mõne sõna ka viidatud täiendavale informatsioonile, et te saaksite parema ülevaate. Mis puudutab PRIA mainet, siis võtame näiteks 2008. aastal läbi viidud Faktum-Ariko uuringu "Hinnang PRIA-le kui institutsioonile": 2/3 küsitletuist peab PRIA tegevust Eesti ühiskonnale ja majandusele väga oluliseks, 17% hinnangul on see osaliselt oluline ja vaid 2% arvates väheoluline. PRIA ülesannetega hakkamasaamise kohta on hinnang järgmine: 29% arvab, et hästi, 31% arvates keskmiselt, 29% ei hinnanud ja ainult 1% leidis, et saab oma ülesannetega halvasti hakkama. 2008. aastal tehtud Faktum-Ariko uuring "Klienditeenindus ja klientide infova-

jadus": 34% küsitletutest olid väga rahul, 57% pigem rahul ja viie palli süsteemis olid hinded 3,9–4,7-ni. Klienditeeninduse tasemega oli 34% väga rahul, 57% pigem rahul, 6% pigem ei olnud rahul ja 1% polnud üldse rahul. 2010. aasta augustis tegi Turu-uuringute AS uuringu "Rahulolu PRIA teenuste ja kliendiküsitlusega". Töötajate asjatundlikkust maakonnabüroodes ja keskustes hinnati nelja palli skaalal hinnetega 3,48–3,98 ja hinded teenidusele olid valdavalt väga kõrged. 2010. aastal viis Turu-uuringute AS läbi kliendikogemuse uuringu, mille käigus uuringufirma uuris põhjalikult ka PRIA tegevust. Üldine rahulolu ja tagasiside olid väga head, uuringu tulemused olid väga positiivsed ning igas toimingus hindas oma koostööd PRIA-ga väga heaks või pigem heaks üle 95% vastajatest. Nii et ma julgen öelda, et need inimesed, põllumajandustootjad, toetuse taotlejad, kes otseselt suhtlevad PRIA-ga, on PRIA tegevusega päris hästi rahul ja me ei saa kuidagi öelda, et asutuse maine on madal. Aga alati saab ju veelgi paremini.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Aitäh, austatud minister! Loogiline küsimus sellest pikast ja põhjalikust statistikast: kui suur oli küsitletute arv?

Helir-Valdor Seeder

See oli eri uuringute puhul erinev. Kohe ma ütlen, mis mul siin on. Faktum-Ariko uuringus oli küsitletute hulk 500, ilmselt mõlema uuringu puhul, ja Turu-uuringute AS-i puhul oli see 400.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud minister! Mul on siiralt hea meel, et te olete nii rahul PRIA tööga ja juhtkonnaga, ja ma ühinen teie hinnanguga. Aga te ütlesite, et teil on materjalid kaasas. Kas teil on kaasas ka need materjalid, kus on kirjas näiteks paari viimase aasta kohta, kui palju on olnud kohtuvaideid ja kuidas need on PRIA-le lõppenud? Just arvu-

liselt, te tööte välja küll summaliselt, aga ma tahaksin teada arvu või protsenti.

Helir-Valdor Seeder

Aitäh! Jah, tõepoolest, ma julgen küll öelda, et ministrina olen ma PRIA juhtkonna tööga rahul, mis, rõhutan jätkuvalt, ei tähenda, et ei saaks veelgi paremini. Kuna PRIA praeguse juhtkonna on ametisse nimetanud minu eelkäija ja mul ei ole olnud vajadust juhtivkoosseisus mingeid muudatusi teha, siis ma usun, et me mõlemad võime selle otsusega, mis omal ajal tehti, rahul olla. Aga jah, mul on kaasas ka täpsemad andmed ja ma püüan need hästi lühidalt teile ette lugeda.

Rahuldamata ja välja maksmata jäetud taotlused 2011. aastal. 2011. aastal rahuldamata jäetud taotlused PRIA menetletavate maaelu arengukava investeringumeetmete raames. Kokku jäeti rahuldamata 1108 taotlust: mitteabikõlblik investering – 46; mittemääramine eelarvevahendite ületamise tõttu – 948; taotleja ei vasta meetme määruuses sätestatud nõuetele – 81; taotlus ei vasta meetme määruuses sätestatud nõuetele – 5; mittemääramine, kuna on saadud alla 30% nõutavast hindepunktide summast – 28.

Järgmine. 2011. aastal maksmata jäetud toetuse summad PRIA menetletavate meetmete raames. Siin räägime summadest. Kuludokumentide tähtjaks esitamata jätmise – 4,1 miljonit eurot laias laastus; osaline või täielik loobumine investeringu tegemisest – 4,6 miljonit; mitteabikõlblik kulu – 1 miljon eurot; investeringu odavnemine – 715 000 eurot. Kokku 10 550 269 eurot.

PRIA poolt kohtuotsuse alusel väljamakstud nõuded aastail 2008–2012: 2008. aastal 7402 eurot, 2009. aastal 7429 eurot, 2010. aastal 7958 eurot, 2011. aastal 14 061 eurot, 2012. aastal jooksvalt 4724 eurot. Kokku 41 577 eurot.

Tagasi nõutud ja laekumata võlad seisuga aprill 2012 kogu selle perioodi kohta. Käesoleva maaelu arengukava programmiperioodi eelarve on 934 miljonit eurot. Toetusi on PRIA välja maksnud 536 miljonit eurot. Programmi-perioodi algusest peale on PRIA teinud toetustega seoses tagasinõudeid 4,7 miljonit eurot. Koos viiviste ja intressidega on sellest laekunud ja tasaarveldatud 3,6 miljonit eurot. Võla jääk koos viiviste ja intressidega on 1,1

miljonit eurot. Laekumata võlgnevused koos viiviste ja intressidega moodustavad seega väljamakstud summast 0,205%. SAPARD, kokku üheksa ettevõtte vastu 14 tagasinõuet, 455 699 eurot ehk umbes suurusjärgus 1% kogu perioodi rahadest. Kokku RAK-i, riikliku arengukava aastate 2004–2006 investeringumeetmed: tagasinõue kuult ettevõttelt seitsme objekti osas, 405 006 eurot. Investeringutoetuste tagasinõuded aastatel 2008–2012: 15 ettevõtja vastu 23 tagasinõuet, kokku summas 860 705 eurot. Sellest 526 047 eurot on kohtud PRIA kasuks välja mõistnud ja 334 658 euro ulatuses on tagasinõudeid jäänud rahuldamata, sest võlgnikel raugesid pankrotid vara puudumise tõttu.

Ja viimane osa: rikkumiste ja pettusekahtluste tõttu kriminaalasjade algatamine ja menetlus seisuga 16. mai 2012. Prokuratuuris on praegu menetluses PRIA avalduste alusel algatatud viis kriminaalasja. Kahe tänavu maikuus PRIA poolt esitatud kriminaalasja algatamise avalduse suhtes ei ole prokuratuur veel teatanud oma otsust menetluse algatamise kohta. Neist kokku seitsmest juhtumist on üks seotud Eesti Kalandusfondi investeringuprojektiga, üks riikliku arengukava 2004–2006 projektidega ning ülejäänud viis maaelu arengukava 2007–2013 investeringuprojektidega. Lisaks loetletud juhtudele on prokuratuur seniste aastate jooksul lõpetanud PRIA algatusel menetluses olnud kriminaalasja juhtumid kohtusse esitamata neljal juhul, neist üks võltsimiskahtlustus puudutas korruga kuut taotlejat. Veel kolm PRIA algatusel menetlusesse läinud kriminaalasja on lõppenud süüdimõistvate otsustega taotlejate suhtes. Seejuures tuvastati investeringutoetuste saamiseks kavandatud pettused enne toetuste väljamaksmist ja toetuse tegelikku ebasihipärast kasutamist ei toimunud. Praegu on menetluses pooleli 46 kohtuasja, millest 45 on haldusasjad ja 1 tsiviilasi. Kriminaalmenetlusi kohtus pooleli ei ole. Enamiku vaidluste sisuks on vaidlused ühikupõhise toetuse lõpliku summa üle ja kliendi rahulolematuse vähendamise, mitte määramise üle, projektide paremusjärjestuse koostamisel saadud hindepunktide üle.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud põllumajandusminister! Te ütlesite, et toetusrahade kasutamise üle on ran-ge kontroll, jälgimine ja et nende rahade väär-kasutamist on meil kõige vähem Euroopas. Kas lähtuvalt sellest te olitegi Aardla juhtumi puhul nii kindel ja nii resoluutne, et seal min-geid võltsinguid või fiktiivseid lepinguid või n-ö raha väljapetmist ei olnud?

Helir-Valdor Seeder

Aitäh küsimuse eest! Mina ei ole väitnud, et Aardla puhul ei saa olla mingeid kahtlasi võlt-singuid või pettusi. Ma rääkisin Aardla juhtu-mi kajastamisest "Pealtnägija" saates. Riigile või maksumaksjale või Euroopa Liidu kodani-kule ei ole tekitatud 7 miljonit krooni kahju, vaid need summad on oluliselt väiksemad. Nendest olen ma teile ülevaate andnud. Me saame siin rääkida maksimaalselt mõnestsajast tuhandest kroonist, mis on tegelik kahju. Tõe-näoliselt võib selle puhul olla tegemist ka kas valesti akteeritud või tegemata töödega või muu sellisega. Aga kuna pooleli on ka krimi-naalasi, siis kriminaaluurimine ja asjaosaliste tegevus, ametkondade tegevus peab välja sel-gitama lõpliku tõe, kas on üldse tekitatud kah-ju, ja kui on tekitatud kahju, siis mis ulatuses on kahju tekitatud. Minu meelepaha oli tingi-tud sellest, et teemat oli kajastatud nii, justkui PRIA ja teised ametkonnad ei oleks asja vastu huvi tundnud, ei oleks sellega tegelnud ja ei ole seda avastanud. Olid. Nii nagu näitab fak-toloogia, kõigepealt avastasid just nimelt amet-kondade ametnikud, et dokumentatsioon ei olnud selles asjaajamises täiuslik. Hakati nõudma lisadokumente, täiendavaid selgitusi, tehti täiendavaid ekspertiise ja lõpuks, nagu te teate, nõudis PRIA ka makstud toetuse tagasi, kusjuures kogu ulatuses tagasi. Mis ei tähenda, et kogu ulatuses oleks tehtud kuritarvitusi, vaid vastavalt Euroopa Liidu õigusele nõutak-se juhul, kui mingis ulatuses on esitatud taht-likult valedokumente, valetaotlusi, kogu sum-ma tagasi, sõltumata sellest, kas raha on osali-selt juba ka sihipäraselt kasutatud või mitte. Ja Aardla puhul nii oligi. Nii et kogu see kajas-tamine ei olnud lihtsalt adekvaatne ja seda ma väitsin. Aga seda, kas seal üksikutel juhtudel on tegemist mingisuguste pettustega, peab ik-kagi uurimine välja selgitama.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Rohkem teile kü-simusi ei ole. Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata.

6. Vaba mikrofon

Esimees Ene Ergma

Nüüd on meil võimalus registreeruda peale minu haamrilööki sõnavõtuks vabas mikrofo-nis. Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Austatud esimees! Head kolleegid! Eel-misel nädalal otsustas demokraatide rühm 90%-liselt minna tutvuma elu võimalikkusega väikesaarel, mille nimeks on Ruhnu. Seda, mi-da me seal nägime, tahaks teilegi edasi anda ja rääkida sellega kaasnevalt mõnest mõttest.

Reis Ruhnu poole algas väga ilusa, alles värvilõhnalise laevaga Runö. Laev kõik ilus ja tore, ainukene asi, mille kallal võiks ilkuda, oli see, et laevapiletit ostes selgus, et pead vaata-ma ka, millised produktid on järgmiseks ka-heks nädalaks laevameeskonnale ette nähtud ja milliseid konserve nad sööma peavad, sest kahjuks ei olnud laeva projekteerijad suutnud nende köögiplokki privaatsesse kohta pai-gutada. Aga Ruhnus oli meid vastu võtmas vallavanem, kes on suuteline osutama selle väikesaarel nii bussijuhi- kui ka meditsiinitöö-taja teenust ja traktoriga sõitma. Mees, kes peab pidama seitset ametit, mis on ühtpidi väikesaare kontekstis täiesti mõistetav. Sama-moodi tutvusime seal rõõmsameelse kooliõpe-taja Kadriga, kes on kuuendat aastat Ruhnu koolis õpetaja ja ei taha sealt kuhugi minna.

Aga selleks, et meie reis ei muutuks ainult kuulamiseks ja kaasanoogutamiseks, otsusta-sime oma väikese, kuid tubli seltskonnaga teha ühe väikese heateo Ruhnu saarele. Selleks hea-teoks oli Ruhnu vana, 15. sajandil ehitatud puukiriku katuse tõrvamine. Esimese hooga tundus, et mis seal ikka, läheme ja teeme ära, aga tegelikkuses osutus see tõeliseks väljakut-seks. Üksteist tundi tihedat tööd, kuid Ruhnu kiriku katus sai tõrvatud. Sellest tulenevalt on mõningatel meie inimestel suisa selline ette-panek, millega ma täiesti nõus olen, et frakt-sioonid, kes teevad väljasõite, ei pea tegema ära midagi nii suurt, kuid võiksid selles piir-konnas, kuhu nad välja on sõitnud, teha mõne

väikese heateo, aidata kedagi milleski, mitte ainult kuulata ja kaasa noogutada, vaid midagi reaalselt ära teha. Üks meie noor kolleeg, kes on ainult aasta Riigikogus olnud, ütles, et ta tundis pärast seda tegu, et nüüd on ta Riigikogus selle aasta jooksul midagi reaalselt ära teinud. Nii et soovitan kõigile neile Riigikogu liikmetele, kes täna siin saalis on, ja neile, kes kuulavad vaba mikrofoni võib-olla kusagil mujal või loevad stenogrammi, teha ka midagi reaalselt ja head meie inimeste jaoks, et tunda samasugust tunnet. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalle Laanet! Ja palun nüüd kõnepulti kolleeg Heimar Lengi!

Heimar Lenk

Head kolleegid! Kahe päeva pärast, 13. juunil 21 aastat tagasi võeti siinsamas saalis vastu omandireformi aluste seaduse (ORAS) esimene variant. See seadus proovis heastada ajaloolise ülekohtu, mille elasid läbi paljud omanikud, kui nende majad Eesti NSV päevil natsionaliseeriti või kui nad lahkusid baltisaklastena Hitleri kutsel Saksamaale. Sellest ülekohtu heastamisest aga ei tulnud midagi välja, sest inimlik ahnus kasvas suuremaks, kui Eesti õiglane seadus oleks suutnud taluda. Ikka jäi mõni maja või küün või kuur üle andmata. Seepärast hakati paremerakondade, eelkõige Isamaa eestvõttel, seadust ümber tegema ja nii oma 30 korda järjest, et ka viimasele kui rehealusele siiski omanik leida.

Asi läks nii hulluks, et Eesti õiglane vabariik hakkas ka surnutele maju tagastama. Ega polekski midagi juhtunud, ei oleks keegi ka krahmajate peale pahaseks saanud – eestlased on jõmmide ja nende ahnusega harjunud –, kui sellest seadusest poleks tulnud välja uus ülekohus. Aga see uus ülekohus sündis ja oli palju kordi suurem kui sõja ajal või maailmasõjaeelsel ajal. Eesti õiglane riik hakkas tagastama maju koos nendes elavate inimestega. Esialgselt variandist radikaalselt erinev ja Isamaa erakonna ideoloogiale toetuv seadus sundis majade elanikke oma kodunt välja kolima, ilma et riik oleks neile midagi asemele pakkunud, kas asenduskorterit või uut elamispiinda. Need 100 000 inimest, keda omandireform puudutas, kuulutati lindpriiks ja jäeti vaid saatuse hooleks. Ja seda omandireformi aluste

seaduse kehtides, mille § 2 ei luba reformi käigus uut ülekohut sündida.

Omandireformi karjuv ülekohus kestab siiani. Tuhanded on sellest reformist hingeliselt sandistunud, paljud haigeks jäänud. Paljud on riigis pettunud. Miks on see nii ja kuidas sai see kõik juhtuda? Ja kui juhtus, kas poleks siis loogiline, et riik, mida juhivad praegu Isamaa ja Res Publica Liit ning Reformierakond, püüaksid olukorda päästa ja asuksid üürnikele tehtud ülekohut heastama?

24. aprillil pidasid MTÜ Koduõigus, Eesti Üürnike Liit ja Eesti Linnade Liit ühise konverentsi ja seal võeti vastu avaldus, mis saadeti kõigile Riigikogu fraktsioonidele. Selles on öeldud: "Heastamiseks riigi poolt omandireformiga põhjustatud ülekohut on vajalik, et need Eesti elanikud, kes jäid ilma oma kasutatava eluruumi üldistel võrdsetel alustel erastamise võimalusest, saaksid neile tekitatud otsese materiaalse kahju eest kompensatsiooni, lähtudes nende kasutuses olnud eluruumi turuhinnast, ja et neile hüvitataks ka moraalne kahju, võrdustades sundüürnikud sotsiaaltagatiste osas represseritud isikutega."

Oma kõne lõpuks ma tõstan üles raamatu, mille üürnikud on ühiste pingutustega välja andnud. Selle raamatu nimi on "Lõhutud elud". Kahesajal leheküljel on reas kümned ja kümned traagilised lood, kuidas inimesed tõsteti oma kodust koos laste ja lemmikloomadega välja tänavale. Need lood on asjaosaliste ehk üürnike endi kirjutatud. Sellest raamatust saavad tulevased põlved lugeda ülekohtust, mis sündis Eesti Vabariigi taasloomise esimestel aastakümnetel, nii nagu meie lugesime noorusel Ameerika Ühendriikide ülekohtusest sünnist ja suure indiaani rahva hävitamisest, nii nagu meie lugesime õudusega Austraalia mandri asustamisest valge ja "kultuurse" inimese poolt, kes kohaliku aborigeeni kodunt välja löi ja selle rahva hävitas.

Ma ei taha, et meie Eesti sellisena ajalukku läheks. Veel saame seda ära hoida. Peaminister Andrus Ansipi valitsus peab astuma kaks sammu. Esiteks vabandama sundüürnikele tekitatud ülekohtu eest ja pärast seda asuma seda ülekohut moraalselt ja materiaalselt heastama. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole. See tähendab, et meie istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 17.27.

Istungi kestus 2 tundi ja 27 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Teisipäev, 12. juuni 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Kodakondsuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (164 SE) kolmas lugemine

2. Riigikogu otsuse "Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine" eelnõu (244 OE) esimene lugemine

3. Õiguskantsleri 2011. aasta tegevuse ülevaade

4. Välisõhu kaitse seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (232 SE) teine lugemine

5. Ravikindlustuse seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (229 SE) teine lugemine

6. Kohtuekspertiisiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (202 SE) teine lugemine

7. Erakonnaseaduse täiendamise seaduse eelnõu (216 SE) teine lugemine

8. Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuse ratifitseerimise seaduse eelnõu (237 SE) esimene lugemine

9. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmine" eelnõu (217 OE) esimene lugemine

10. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni moodustamine" muutmine" eelnõu (238 OE) esimene lugemine

11. Elektroonilise side seaduse § 90 täiendamise seaduse eelnõu (243 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, tere hommikust! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu

18. töönädala teisipäevast istungit. Nüüd on võimalik üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Austatud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Annan Riigikogule üle Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjoni tegevuse aruande, mis hõlmab perioodi mai 2011 kuni juuni 2012. Selle ajaga ...

Aseesimees Laine Randjärv

Palun vabandust, ettekandja, ma korraks katkestan teid! Head kolleegid, palun austame ettekandjat! Väga suur lärm on saalis.

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud juhataja, mul on ükskõik, kas kolleegid kuulavad või mitte. Ma kannan ette, mis ma pean ette kandma, ja pole vaja kuulata. Võrreldes varasemate aastatega on komisjoni töö vorm muutunud avatumaks. Nimelt saab meie istungeid jälgida internetis otseülekanDES ja hiljem on neid salvestisi võimalik näha meie koduleheküljel. Kokku on selle ajaga toimunud 53 istungit, mis on poole võrra rohkem kui eelmisel komisjonil eelmisel tööperioodil. Me oleme menetlusse võtnud ja arutanud 40 auditiaruannet ning kahte ülevaadet. Väga meeldiv on olnud see, et kõik küsimused on komisjonis lahendatud konsensusega, ei ole olnud selliseid asju, mis meie tööd mingil moel pidurdanud oleks. Aga kui keegi soovib üksikasjadega tutvuda, siis ülevaade meie tööst on Riigikogul nüüd olemas. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Lugupeetud proua eesistuja! Head kolleegid! Annan Keskerakonna fraktsiooni nimel üle seaduseelnõu, millega soovitakse muuta karistusseadustiku § 151 nõnda, et viia see

Eesti seadus vastavusse Eesti Vabariigi põhi-seadusega ning üleeuroopaliste tendentside ja normidega.

Eesti Vabariigi põhiseadus sätestab, et rahvusliku, rassilise, usulise või poliitilise vihkamise, vägivalla ja diskrimineerimise õhutamise on seadusega keelatud ja karistatav. Kuid kehtiva karistusseadustiku § 151 alusel on võimalik isikut karistada vihkamise, vägivalla ja diskrimineerimise õhutamise eest üksnes siis, kui on põhjustatud oht isiku elule, tervisele või varale. Siinkohal tuleb mainida, et vastav regulatsioon tuli Eesti seadustikku aastal 2006. Enne seda oli vaenu õhutamise kriminaalkorras karistatav. Seda seadussätet kasutati Eestis aktiivselt võitluseks sotsiaalse vihavaenu õhutamise vastu, eriti internetivõrgu vahendusel. Muudatusega kaasnes see, et nüüd on meil karistamiseks vaja reaalselt ohtu inimese tervisele või elule. Eelnõu seletuskirjas selgitati tol ajal, et seaduse muutmise eesmärk oli ära hoida karistuse määramine oma arvamuse väljendamise eest. Kuid praegu me oleme olukorras, kus realselt ei karistatagi kedagi vaenu õhutamise eest, kuigi me teame väga hästi, et Eesti ei ole sellest päris vaba. Kui me vaatame näiteks interneti, siis leiame seal arvukaid vaenule õhutavaid üleskutseid. Annan selle seaduseelnõu siis täna üle. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud ühe eelnõu. Riigikogu juhatus otsustab selle menetlusse võtmise vastavalt Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele.

Asume teadete juurde. Kolmapäeval, 13. juunil osalevad infotunnis järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kultuuriminister Rein Lang ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Teiseks annan teada, et Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks on registreerunud 89 rahva-saadikut, puudub 12.

Täpsustan tänast päevakorda. Seitsmenda päevakorrapunkti juures, milleks on põhiseaduskomisjoni algatatud erakonnaseaduse täiendamise seaduse eelnõu 216 teine lugemine, teeb komisjoni nimel ettekande põhiseadusko-

misjoni liige Peep Aru. Üheksanda päevakorrapunkti juures, milleks on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmine" eelnõu 217 esimene lugemine, teeb algatajate nimel ettekande Riigikogu liige Priit Toobal. Küm-nenda päevakorrapunkti juures, milleks on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esita-tud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase seaduse kohaldamise eriko-misjoni moodustamine" muutmine" eelnõu 238 esimene lugemine, teeb algatajate nimel ettekande Riigikogu liige Kaia Iva.

1. Kodakondsuse seaduse ja riigi-lõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (164 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Asume tänase päevakorra juurde. Selle esi-mene punkt on Sotsiaaldemokraatliku Erakon-na fraktsiooni algatatud kodakondsuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 164 kolmas lugemine. Kas on kõnesoove? Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud juhataja, palun andke mulle igaks juhuks kolm minutit juurde!

Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksa minutit.

Jevgeni Ossinovski

Head kolleegid! Olen selle seaduseelnõu menetlemisega seoses juba neljandat korda siin teie ees ning tõenäoliselt olete kõik juba väga hästi kursis, millest see eelnõu räägib. Aga igaks juhuks kordan ikkagi üle.

Selle seaduseelnõuga soovime lahendada ühe probleemi, mille puhul riik on omaenda kodanike suhtes äärmiselt ebaviisakalt ja eba-õiglaselt käitunud. Inimest on 15 aastat peetud Eesti kodanikuks, ent ühel hetkel on talle öel-dud, et sinu lugemine kodanikuks oli viga, tegelikult ei ole sa kodanik kunagi olnudki ning nüüd võid taotleda elamisloa, et oma siin riigis viibimine kuidagi legaliseerida. Need teie seast, kes on pidanud niisugust olu-korda oma välismaa kolleegidele seletama, teavad, et Euroopa poliitikud ja eriti mitmesu-

guste inimõigusorganisatsioonide esindajad vangutavad pead ega saa aru, kuidas 21. sajandi Euroopas selline asi võimalik on. Tegelikult ei ole ka suurem osa Eesti avalikkusest sellest aru saanud ning Siseministeeriumi kunagine väide, et midagi pole teha, kuna seadus on selline, kõlas päris õõnsana. Lõppkokkuvõttes on ju seadused ikkagi inimeste jaoks, selleks, et kõigil oleks Eestis hea elada, mitte selleks, et mingisugust suure tähega riiki inimeste eest kaitsta.

Selle probleemi lahendamise käigus on eri osapooled püüdnud au ja kuulsust teataval määral endale võtta. Olen minagi seda teinud, rääkides Jaak Alliku kirjast õiguskantslerile ja siseministrile eelmise aasta septembris. Õiguskantsler ise on rääkinud oma aastapikkusest menetlusest, Yana Toom on rääkinud sellest, kuidas tema kiri siseministrile probleemi meediasse viis. Eks me kõik tunne ennast seeläbi natuke tähtsamana, aga Põhjaranniku tubli ajakirjanik Erik Kalda juhtis mõni kuu tagasi minu tähelepanu asjaolule, et Põhjarannikus kirjutati sellest probleemist juba 2005. aasta oktoobris, kui lastekodu ametnike vea tõttu jäi üks noor naisterahvas kodakondsusest ilma. Rahvastikuminiistri büroo lubas tollal, et küllap ilus lahendus sellele murele leitakse. Tegelikuses aga ei saanud naine riigilt mitte mingisugust abi.

Seega probleem on olnud avalikkusele teada juba üle viie aasta ja nüüd lõpuks me loodetavasti selle lahendame. Mina olen siin alles esimest koosseisu, nii et ma ei oska öelda, miks selle asjaga nii kaua aega on läinud, aga igal juhul ootaks säärastel juhtudel tulevikus Siseministeeriumilt tunduvalt suuremat aktiivset seadusandliku initsiatiivi ilmutamisel.

Selle eelnõu menetlus ei ole läinud, nagu teate, ka päris probleemideta. Teisel lugemisel tekkis algatajatel põhimõtteline vaidlus Siseministeeriumi ja seeläbi ka komisjoni enamusega selle üle, kas eelnõus peaks eelistama ametkondlikku efektiivsust või isikute õiguste kaitset (see on minu formuleering). Algatajad on toetanud euroopalikku lähenemist, et mõnikord, kui seda on vaja kodanike õiguste parema realiseerimise nimel, on õigustatud teha menetlus ametnike jaoks keerulisemaks. Nagu öeldud, vaidlus on olnud põhimõtteline. Piltlikult öeldes: kas me eelistame, et meil on üks süütu vangis või kaks pätti vabaduses? Meie

oleme seisukohal, et põhiõiguste realiseerimise seisukohalt on nii olulise asja nagu kodakondsuse puhul kaalukauss kindlalt sealpool, et kodakondsuse äravõtmise reeglid peaksid sätestama, et see on peaaegu võimatu. Kui inimene on 15 aastat Eesti kodanik olnud, siis 99%-l juhtudest peaks ta kodanik edasi olema.

Selle eelnõu puhul lahenes vaidlus lõpuks meile sobival viisil ning kui mõningad vaidluskohad välja jätta, on eelnõu sisu lõppkokkuvõttes inimesi kaitsev. Arvan aga, et tasuks järele mõelda ühe laiema ühiskondliku küsimuse üle, sest viimased aastad ja kuud on näidanud, et nii poliitikud kui ka suurel määral meie avalikkus mõtlevad natukene liiga vähe isikute põhiõiguste kaitsele. Tihtipeale eelistatakse mingisuguseid riigi huviseid üksikisiku huvidele. See puudutab nii jälitamise lubamist ilma kohtu loata, Riigikogu liikmete immuniiteedi vähendamist kui ka peaministri võimetust mõista ACTA vastu protestijate muret internetivabaduse ja internetipivaatsuse säilimise pärast. Paljud algatused ja seadused lihtsustavad tõenäoliselt mingite riiklike huvide kaitset, ent harva mõeldakse nende mõjust üksikisikule. Lisaks sisulistele probleemidele liigitab nende küsimuste ignoreerimine meid selgelt nn Ida-Euroopa või postsovetlikusse klubisse, kuhu me ju kuuluda ei taha.

Selle eelnõu puhul oleme aga üldiselt euroopaliku tulemuseni jõudnud ning eelnõu koostajana ja algatajana esindajana palun Riigikogul seda suure töö ja kompromisside tulemusena valminud eelnõu toetada. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnepulti Yana Toomi!

Yana Toom

Austatud proua eesistuja! Head kolleegid! Ma kuulasin kolleegi esinemist ja tekkis tunne, et selle eelnõu näol on tegemist suure ilusa kirsisiga tordi peal. Et me lahendasime probleemi ja lõpuks on mure murtud. Tegelikult see kahjuks nii ei ole. Mul on kahju, et ma pean jälle seda siin kordama, aga eelnõusse on kodeeritud teatud vastuolu.

Ühest ma olen juba rääkinud – see ei ole minu mure, kuna minul ei ole sünniga saadud Eesti kodakondsust. See on teie mure, austatud kolleegid, sest tolle eelnõuga tehakse esimene samm selles suunas, et mitte lubada Eesti

kodakondsuse sünniga omandanud inimestel omada ka teise riigi kodakondsust. See on üks probleem.

Teine puudutab naturaliseeritud kodanikke, täpsemalt nende inimeste lapsi, kes on mingiks ajaks ametniku vea tõttu kodakondsusest ilma jäänud. Kui nendel inimestel on sel perioodil sündinud lapsed, siis need lapsed, kes oleksid pidanud olema sünnijärgsed Eesti kodanikud, seda ei ole. Nad on mingi teise riigi kodanikud ja seda ülekohust eelnõu ei likvideeri.

Nii et tegemist ei ole kirsiga tordil. Üks kolleeg ütles täna arutatava eelnõu kohta, et parem pool muna kui tühi koor, ja temaga tuleb nõustuda. Selle eelnõu puhul on tõesti tegemist poole munaga ja mul on väga kahju, et me siin saalis aeg-ajalt neid poolikuid mune toodame. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Kas on veel kõnesoove? Kõnesoove rohkem ei ole. Me asume lõpphääletuse juurde. Eelnõu 164 vajab seadusena vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust, niisiis vähemalt 51 poolthäält. Seetõttu tuleb meil teha kohaloleku kontroll. Kõigepealt siis see minutine signaal, millega me kutsume inimesed kokku. Kohaloleku kontroll, palun!

Kohalolijaks on registreerunud 88 rahvasaadikut, puudub 13.

Asume hääletuse juurde. Kas võib minna hääletuse juurde?

Austatud Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni algatatud kodakondsuse seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 164. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 88 rahvasaadikut, vastu või erapooletu ei olnud keegi. Eelnõu 164 on seadusena vastu võetud. (Tabel 22.)

2. Riigikogu otsuse "Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine" eelnõu (244 OE) esimene lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on keskkonnakomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Sihtasutuse Keskkonnainvestee-

ringute Keskus nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine" eelnõu 244 esimene lugemine. Ma palun kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe Tõnis Lukase!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Hea Riigikogu! Riigikogu koosseis on muutunud. Mart Laar tuli Riigikokku tagasi ja Andrus Saare lahkus selle tõttu Riigikogu koosseisust. Andrus Saare oli Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus nõukogu liige, meie enda määratud. Nüüd tuleb meil otsustada selle sihtasutuse nõukogu komplekteerimine, st Andrus Saare asemele uue Riigikogu liikme nimetamine, ja keskkonnakomisjon on esitanud sellesisulise eelnõu. Teeme ettepaneku nimetada Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus nõukogu liikmeks Riigikogu liige Aivar Kokk. Ettepanekule eelnes Riigikogu liikmete poolt kandidaatide esitamine. Esitati kaks kandidaati: Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon esitas Rainer Vakra kandidatuuri ning Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon Aivar Koka kandidatuuri. Aivar Kokk sai 6 poolthäält ja nagu ma juba ütlesin, keskkonnakomisjon esitab tema kandidaadiks. Me kutsume teid üles täna seda otsust toetama, et sihtasutuse nõukogu saaks oma tööd edasi teha täiskoosseisus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Me asume küsimuste ja vastuste juurde. Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud keskkonnakomisjoni esimees! Viimasel ajal on ajakirjandusest olnud võimalik lugeda, kuidas Aivar Kokk on just nimelt sunniga Peipsi-äärseid kalureid IRL-i värvanud. Mõne inimese puhul läks tal taustauuring nässu, aga see asi on toimunud ja fakt. Kas keskkonnakomisjon arutas, mis võiks garanteerida, et Aivar Kokk ei kasuta oma KIK-i nõukogu liikme staatust edasiseks sundvärbamiseks?

Tõnis Lukas

Ei, keskkonnakomisjon seda teemat ei arutanud. Esitati kaks kandidaati, keskkonnakomisjon viis läbi hääletuse ja pikemat debatti kandidatuuride üle ei toimunud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Kas keskkonnakomisjon ei pöördunud IRL-i fraktsiooni poole ettepanekuga veel kord läbi mõelda, kes IRL-i kandidaat KIK-i nõukogusse võiks olla?

Tõnis Lukas

Ei, keskkonnakomisjon ei pöördunud Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni poole. Kui see fraktsioon sellise ettepaneku tegi, ei olnud teid häiriv ajaleheartikkel ilmunud ja hiljem seda teemat täiendavalt ei arutatud. Aga ma arvan, et need kaks teemat – liigne agarus parteitööl ja valmidus regionaalselt tasakaalustatud arengut toetada – võiks lahus hoida. Aivar Kokk on Riigikogu kohalike omavalitsuste toetusrühma esimees, ta on olnud tuntud maavanem ja kindlasti seisab Eesti regionaalse arengu eest.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Tõnis, kui veenvad sulle endale tundusid minu ees istuva Aivar Koka selgitused kriminaalide osakaalu kohta IRL-is? (Naer saalis.)

Tõnis Lukas

Sellest osakaalust me praegu enam rääkida ei saa, sellepärast et erakonna juhatus arvas ajakirjanduses nimetatud inimesed erakonna koosseisust välja. Kuidas nad vahepeal olid inustunult liitunud, et Eestit paremaks teha, seda keskkonnakomisjon ei arutanud ja tegelikult ei ole põhjust seda praegu ka enam arutada. Need inimesed on erakonnast välja arvatud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea komisjoni esimees! Mis te arvate, kas selguse huvides oleks ehk pidanud komisjonis neid varjukülgi arutamata?

Tõnis Lukas

Nagu ma ütlesin, keskkonnakomisjon algatas kandidaatide esitamise, pöördudes fraktsioonide poole. Fraktsioonid tegid oma ettepanekud enne seda, kui kõnealune teema ajakirjandusse jõudis. Keskkonnakomisjon ei ole täiendavalt sellega tegelenud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Tõnis, mis te nüüd ise ajakirjanduses viimasel ajal ilmunud artiklite valguses arvate, kas Aivar Koka eetilise pale vastab ikka ühiskonna ootustele, et ta sellesse ametisse sättida?

Tõnis Lukas

Nagu ma ütlesin, Aivar Kokk on aktiivne inimene ja tema tegevus Jõgevamaal on kindlasti pannud inimesi rohkem Eesti tuleviku küsimustes kaasa mõtlema. Kui aga Jõgevamaal on midagi toimunud, siis ei ole sellel alati ühene seos Aivar Kokaga. Erakonna juhatus arutas seda teemat piisavalt. Aivar Kokk leiab, et ajakirjanduses nimetatud inimeste vahepealne erakonda kuulumine oli viga, ja sellega on ta tollele värbamistegevusele, mida ei viinud ka isiklikult tema läbi, hinnangu andnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaia Iva!

Kaia Iva

Aitäh! IRL-i fraktsiooni esimehena olen ma väga rõõmus, et kolleegid Riigikogus jälgivad meie erakonna siseelu suure tähelepanuga. Suur tänu! Kuid IRL-i fraktsioon ei ole pidanud vajalikuks uuesti seda küsimust arutada, me oleme oma otsuse ja ettepaneku teinud. Ja mul on ettepanek, et keskkonnakomisjon ning ka saal tegeleks siiski päevakohase küsimusega, mitte IRL-i organisatsiooniliste küsimustega.

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimust justkui ei olnud. Läheme edasi. Oli küsimus? No palun siis ettekandjal sellele vastata!

Tõnis Lukas

Ma arvan, et õige on keskenduda praegu-sele teemale ja kiita heaks kandidatuur, mille keskkonnakomisjon esitas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Ma tahakski keskenduda teemale ja alustada võitlust teerulliga. Nimelt on teisel kandidaadil Rainer Vakral keskkonnaalane kõrgharidus ja ta on päris arvestatav spetsialist küsimustes, mida Keskkonnainvesteeringute Keskus peab lahendama. Ta ei ole nüüd enam ka päris klassikaline opositsiooniliige. Siit minu küsimus: mille poolest on Rainer Vakra komisjoni arvates rumal ega kõlba Keskkonnainvesteeringute Keskuse nõukogu liikmeks?

Tõnis Lukas

Arutelu kandidaatide võrdlemiseks tegelikult ei toimunud. Kõigil keskkonnakomisjoni liikmetel oli oma arvamus, mida väljendati hääletamisel. Juhin tähelepanu, et Keskkonnainvesteeringute Keskuse eesmärk on muu hulgas või isegi esimese asjana täita keskkonnatasude seadusest tulenevat haldusülesannet. Haldusülesanne on üks põhiülesandeid Keskkonnainvesteeringute Keskuse töös, järelikult ka nõukogu töös. Aivar Kokal on haldusküsimustes kindlasti pikaajalised kogemused.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Aitäh, proua juhataja! Kui siin juba läks kandidaatide aruteluks, siis ma tahan paar sõna kolleeg Koka kasuks öelda. Toetades teda, me toetame, nagu siin kõlas, ühte parimat IRL-i fraktsiooni liiget. Olen kindel, et seal, kus ta edaspidi töötab, iialgi igav ei hakka, olgu tegu retside või kaluritega. Ma vist saan aru, miks seda komisjonis põhjalikult ei arutatud. Kas on nii, et selleks, et me saaksime siin saalis sellest diskussioonist natuke rõõmu tunda?

Tõnis Lukas

Nagu ma ütlesin, keskkonnakomisjon arutas seda teemat aegsasti, ja siis ei tundnud komisjoni liikmed, kellest teatavasti võrdne osa kuu-

lub opositsiooni, selle teemaga seoses sugugi nii palju elevust. Ka opositsioon ei tõstnud erilisi küsimusi komisjonis üles.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Nagu siin vastustest ilmnes, sisulist arutelu komisjonis ei olnud, ometi tehti valik. Minu küsimus on: kas kandidaadid ise said komisjonis sõna?

Tõnis Lukas

Kandidaadid oma programmi komisjonis ei tutvustanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Indrek Saar!

Indrek Saar

Aitäh! Lähtuvalt Kaia Iva tähelepanujuhtimisest tahan ma, Tõnis, sinu käest küsida, kas sa oled temaga sama meelt. Kui keegi Riigikogu liikmetest, kelle üle me peaksime otsustama selles mõttes, et kas ta hakkab täitma ühte Riigikogu poolt nimetatavat olulist avalikkuse tähelepanu all olevat kohta, on käitunud küsitaval moel, olgu selleks erakonna varjatud rahastamine või kummalisel viisil erakonna valimistulemuse mõjutamine, kas see on siis ainult selle konkreetse erakonna siseasi või see võiks pälvida laiemat avalikku huvi ja mõjutada meie otsuseid siin Riigikogu saalis tervikuna?

Tõnis Lukas

Väga hea küsimus! Kindlasti peaks kogu avalik informatsioon mõjutama Riigikogu liikmete otsustusi ja ma usungi, et neid mõjutab Eesti elu tervikuna. Ma loodan, et teie kõik, lugupeetud Riigikogu liikmed, olete väga tundlikud kogu informatsiooni suhtes, mis puudutab Eesti ühiskonda. Aga antud juhul me ei ole esiteks saanud piisavalt informatsiooni selle kohta, et nende konkreetsete värbamistega on tegelenud Aivar Kokk isiklikult. See teema ei ole suures mahus käsitletud ju tegelikult leidnud. Tema isik on mainitud paaris pealkirjas. Ja teiseks, Keskkonnainvesteeringute Keskuse nõukogu tööd, nagu ma ütlesin, haldusülesan-

nete täitmist ja regionaalse tasakaalu taotlemist kogu Eestis, see teema tegelikult ei puuduta. Kui teema käsitus oleks olnud pikem ning Aivar Koka seotus nende küsimustega oleks häirinud laia avalikkust ja oleks ka tegelikult tuvastatud, siis võib-olla me räägiks keskkonnakomisjonis asjad üle. Aga praegune suhteliselt põgus seostamine, mis ajakirjanduses on olnud, ei tohiks siin saalis nii palju tähelepanu pälvida. Seda enam, et Aivar Kokk ise on selle, et vahepeal ridamisi kriminaale tõepoolest tundis, et nad peavad realiseerima ennast just Isamaa ja Res Publica Liidu kaudu, erakonna eestseisuse koosolekul täiesti selgelt hukka mõistnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Head kolleegid! Otsuste eelnõude arutamisel on igal Riigikogu liikmel võimalik esitada vaid üks küsimus. Seetõttu ei saa ma registreerunutele enam sõna anda. Kas on veel küsimusi, nendel Riigikogu liikmetel, kes veel ei ole küsinud? Ei ole rohkem küsimusi. Suur tänu, Tõnis Lukas! Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita. Asume lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu, panen hääletusele keskkonnakomisjoni esitatud Riigikogu otsuse "Sihtasutuse Keskkonnainvesteeringute Keskus nõukogu liikme tagasikutsumine ja uue liikme nimetamine" eelnõu 244. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 47 Riigikogu liiget, vastu 39, erapooletuid ei ole. Eelnõu on otsusena vastu võetud. (Tabel 23.)

3. Õiguskantsleri 2011. aasta tegevuse ülevaade

Aseesimees Laine Randjärv

Läheme tänase kolmanda päevakorrapunkti juurde. Selleks on õiguskantsleri 2011. aasta tegevuse ülevaade, mille annab õiguskantsler Indrek Teder. Tuletan Riigikogu liikmetele meelde, et ettekandjale võib igapäev esitada ühe suulise küsimuse ja läbirääkimistel saavad sõna võtta üksnes fraktsioonide esindajad. Palun ettekandeks kõnetooli õiguskantsler Indrek Teder!

Indrek Teder

Austatud juhataja! Lugupeetud parlament! Viimased neli kriisiaastat oleme väga palju rääkinud, arutanud ning vaielnud raha ja loomulikult selle vähesuse teemal. See teema on tõesti oluline. Aga ei maksa unustada, et ühiskonna, riigi ühendajaks on ikkagi ühised mittemateriaalsed väärtused – need põhimõtted, mis on kirjas meie põhiseaduses, eriti selle preambulis ja üldsätetes ning peaksid minu arvates kehtima ka kriisi ajal. Need on põhimõtted, mis peavad kehtima ühiskonnas nii Kaval-Antsudele kui ka Põrgupõhja Jürkadele võrdselt ja õiglaselt.

Üks tähtsaimaid põhiseaduslikke väärtusi on põhimõte, et rahvas otsustab eelkõige parlamendi kaudu riigielu olulised küsimused. See põhimõte ei ole minu arvates paljas deklaratsioon ja ma loodan, et seda ka ei muudeta sisutühjaks deklaratsiooniks. Oluliste ühiskonda ühendavate väärtuste kahjustamine või purustamine võib kahjustada ka omariiklust.

Põhiseadus teeb õiguskantslerile ülesandeks anda Riigikogule igal aastal ülevaade õiguse olukorrast, piltlikult öeldes, tema näost eelmisel aastal. Senini olen oma aastakõne pidanud sügisel, kuid arvestades hiljutist seadusmuudatust, seisan teie ees tänava ja tõenäoliselt edaspidigi kevadel. Tõtt-öelda on kevad möödunud aasta kohta kokkuvõtte tegemiseks märksa paslikum aeg kui sügis.

Hinnangu õiguse olukorrale saan anda enda ja oma nõunike igapäevase töö ning tähelepanekute pinnalt. 29. mail üle antud kirjalikust aastaülevaatest leiame kokkuvõtte ja viited eelmisel aastal minu lahendatud kaasuste kohta. Oma tänases kõnes peatun üldisematel, aga samas põhimõttelisematel tähelepanekutel.

Ütlen kohe ära, et enim häirib mind see, et oleme järjest enam võõrandumas põhiseaduse §-st 1, mille järgi on Eesti demokraatlik riik, kus kõrgeima riigivõimu kandja on rahvas. Oleme eemaldumas meie ühiskonna ühest põhiväärtusest – riigi toimimise alusest. Selles, et kõrgeim võim on Eesti rahval, sai kokku lepitud 1992. aasta juunis toimunud rahvahääletusel, kus võtsime vastu tänava 20-aastaseks saava põhiseaduse. Ühtlasi sai toona määratud, kuidas rahvas võimu teostab. See toimub hääleõiguslike kodanike kaudu Riigikogu perioodiliste valimiste ja rahvahääletusega. Igapäevast võimu teostab rahva nimel seega Riigi-

kogu ning seda põhiseaduse § 3 järgi rahva määratud moel ja korras. Teisisõnu, valitud rahvaesindajad ei ole võimu teostamisel vabad, neid seob ja kohustab põhiseadus ning vastutus valija ees. Kui kõige põhimõttelisemad riigielu suunavad otsused võtab rahvas vastu otse – näiteks põhiseaduse üldsätete peatükki saab muuta vaid rahvahääletusel –, siis kõik teised Eesti riigi seisukohalt tähtsad otsused peab põhiseaduse järgi tegema Riigikogu ning neid ei saa delegeerida täitevvõimule ega kellelegi kolmandale. Siinkohal tuleb viidata, et teatud otsuste tegemise on rahvas põhiseaduse täiendamise seaduse rahvahääletusel vastuvõtmisega usaldanud Euroopa Liidule. Need aga ei või puudutada põhiseaduse aluspõhimõtteid.

See, mis on oluline, mille Riigikogu peab otsustama, on osati põhiseaduses otse kirjas, osati on see tuletatav põhiseaduse sättest ja mõttest. Kahtluseta on demokraatlikus õigusriigis tähtsad kõik küsimused, mis seonduvad põhiõiguste ja vabaduste piiramisega. Näiteks, kui palju ja mis tingimustel võib järelevalve tegevust, tema kodu ja kontorit, sinna salvestusseadmeid paigaldada ning ühes sellega riivata õigust eraelu ja omandi puutumatusel, samuti mis eesmärkidel ja viisil võib sundvõõrandada isiku vara ning riivata sellega tema põhiõigust omandile, aga võimalik, et ka õigust kodu puutumatusel või ettevõtlusele.

Oluliseks peab põhiseadus ka riigilaenude tegemist ning riigile muude varaliste kohustuste võtmist ja maksude kehtestamist. Mida tähtsama otsusega on tegemist, seda otsesem peab olema selle langetamise seos rahvaga. Nagu eespool öeldud, kõige põhimõttelisemad otsused teeb põhiseaduse järgi rahvas rahvahääletusel ning oluliselt järgmised küsimused, mis ma eespool näiteks tõin, peab langetama rahva esindaja ehk Riigikogu. See on parlamentaarse demokraatia olemus ja tunnus. Kui otsused peab tegema Riigikogu, siis on see pädevus Riigikogu täiskogul.

Meie põhiseaduse järgi ei saa Riigikogu oluliste küsimuste otsustamist delegeerida mõnele oma komisjonile. Riigikogu komisjon, ükskõik kui kõlav selle nimi ka ei oleks, ei asenda Riigikogu täiskogu. Vaatamata põhiseadusest tulenevale on Eestis levimas trend, et rahva esindajad otsustavad aina vähem. Ka oluliste otsuste langetamine delegeeritakse täi-

tevvõimule, mõnele parlamendi komisjonile, eraõiguslikule isikule, rahvusvahelisele organisatsioonile. Juba eelmisel aastal osundas seonduvalt Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi kaasusega sellele, et ka Euroopa võlakriisis teisi riike abistades või tulevikus abistamisveksleid andes peab Riigikogu järgima, et tal- le, st Riigikogu täiskogule jääks otsustusõigus muu hulgas abistamistingimuste määramise üle, kuna need mõjutavad tugevalt Eesti rahaliste kohustuste realiseerumist. Seega ei piisa, et Riigikogu otsustab, et Eesti on pöördumatult ja tingimusteta valmis rohkem kui miljardi euroga panustama Euroopa päästeplaani, kui jätab täpsemate päästmise tingimuste kokuleppimise Riigikogu komisjonile või sootuks väljapoole Eestit. Selline otsus ei oleks kooskõlas Riigikogu kohustusega otsustada kõik tähtsad Eesti riiki puudutavad küsimused.

2011. aastal Riigikogu Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi asjas minu seisukohta järgis. Ometi kirjutas 2012. aasta veebruaris Vabariigi Valitsuse esindaja Brüsselis alla Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingule, mille järgi Riigikogu loobub ESM-is rakendatava kiirmenetluse korral abistamistingimuste üle otsustusõigusega kaasa rääkimast. Minu hinnangul on see põhiseadusega vastuolus, sest otsustusõigus läheks väga olulises küsimuses meie rahvast liiga kaugele. Kui seda siiski aktsepteerida, oleks tegu põhiseaduse § 1 ja § 3 ulatusliku ümbersisustamisega. Juhin teie tähelepanu sellele, et see võib avada tee ka muudes küsimustes parlamendidemokraatiast kõrvalekaldumiseks. Samas, automaatselt ei saa seda lahendust välistada, sest põhiseadus on elav dokument, mida tuleb sisustada muutunud ühiskondlike olude ja väärtuste kontekstis. Kuid kas olud ja väärtused on nii palju muutunud? Kas rahvas soovib enda otsustusõiguse ära anda või otsustustest kaugeneda? Kas seda saab teha põhiseaduse norme radikaalselt teistmoodi tõlgendades või tuleb selleks muuta põhiseadust?

Vaadates üleeuroopalisi trende, võib öelda, et võrreldes ajaga 10–20 aastat tagasi on parlamentide roll mõneti vähenenud ning rohkem otsuseid võetakse vastu täitevvõimu või hoopis kellegi kolmanda, näiteks Euroopa Komisjoni tasemel. Nähtust, kus kirjade järgi peaks toimima demokraatia ehk rahva võim, kuid tegelikkuses on võimu ja otsuste seos rahvaga kau-

ge, on hakatud nimetama postdemokraatiaks – termin, mis iseenesest on vaieldav ja mida ma ise väga ei poolda.

Demokraatia kärpimist riikidele varaliste kohustuste võtmisel ja pankade või teiste riikide abistamisel põhjendatakse sagedasti sellega, et niisugustes olukordades on vaja kiiresti langetada erialaseid tippteadmisi nõudvaid otsuseid. Kui mitte muud, siis igal juhul on riikide parlamendid otsuste langetamisel aeglased, ja sellist parlamentidest möödaminemist õigustatakse tulemiga. Viidatud Euroopa stabiilsusmehhanismide kontekstis väidetakse, et kiire tegutsemine, st parlamentidest möödaminek päästab Euroopa ühisraha ja tagab finantsstabiilsuse. Kas tulem õigustab demokraatliku protsessi defitsiiti?

Mõni aeg tagasi toimunud FIDE konverentsil esines professor Joseph Weiler, kes ütles seal Max Weberi käsitlust modifitseerides, et ühiskonnateadused näevad üldiselt kolme liiki võimalusi otsustusi ja võimu legitimeerida. Esiteks, demokraatliku protsessi kaudu, teiseks, tulemi kaudu ja kolmandaks, teatud idee, unistuse kaudu. Weileri hinnangul ei ole otsustusprotsess Euroopa Liidus kunagi kuigi demokraatlik olnud, kuid liit on end senini tulemi kaudu suhteliselt efektiivselt legitimeerinud. Nüüd aga on rahvad nii tulemis kui Euroopa võimsuse ja edu idees kahtlema hakanud. Kuigi ühiskonnateadustes aktsepteeritud, on tulemi ja idee kaudu otsustuste ning võimu legitimeerimine riskantne tegevus. Kui tulem ei saabu või argipäevamured ei jäta enam ideaalidele kohta, ei pruugi rahvas enam otsuseid aktsepteerida.

Kui mõelda jälle stabiilsusmehhanismide kontekstis, kas nende raames rahvast mööda minnes otsustamine tagab kindlasti tulemi ehk finantsstabiilsuse Euroopas ja heaolu Eestis, siis usutavasti ei saa sellist garantiid anda mitte keegi. Seega jääb üle ikkagi esimene legitimeerimise võimalus, mida on ju tunnustatud juba väga palju aastaid: klassikaline legitimeerimine demokraatliku protsessi kaudu. Kui rahvas ise otsustab ja langetab teadlikke valikuid, siis on need rahva enda tahe ja seega aktsepteeritavad ka olukorras, kus otsusest ei tulene loodetud edu.

Nii ongi tekkinud küsimus, et kui viimasel kümnendil on olnud tendents rahva otsustusõiguse vähenemise suunas, kas see on ikka õige

tee või peaks oluliste otsuste legitimeerimise allikaks jääma ikkagi rahvas. Ühelt poolt on mul kõhklused ja kahtlused tulemi ning idee kaudu legitimeerimise jätkusuutlikkuses. Teiseks osutan, et põhiseaduse §-d 1 ja 3 näevad ette legitimeerimise demokraatliku protsessi kaudu. Kolmandaks märgin, et mina ei ole Eesti ühiskonnas küll märganud inimeste soovi enam ise mitte otsustada ja delegeerida oma võim ära. Minu arusaamist mööda ei ole inimesed, valijad väljendanud soovi Riigikogult oluliste riigielu küsimuste üle otsustamise õigus ära võtta ja anda see kellelegi teisele, näiteks mõnele tehnokraadile.

Minu poole pöördunud inimeste ja ettevõtjate avaldustest näen usku põhiseadusse ja sellesse, et demokraatlikud protsessid siiski toimivad. Nii ma leiangi, et seni, kuni rahvas ei ole muutnud põhiseaduse § 1 ja § 3 ega otsustanud teatud küsimuste osas enda võimu delegeerida, peab riigielu tähtsad küsimused otsustama Riigikogu. Mõõnan, et põhiseaduse täiendamise seadusega on rahvas volitanud Euroopa Liitu teatud asju otsustama, kuid seda vaid osas, mis ei puuduta põhiseaduse aluspõhimõtteid.

Ülalviidatud finantsstabiilsuspakette põhiseaduse täiendamise seadusega antud volitus ei puuduta, ja seda mitte üksnes sellepärast, et tegu pole formaalselt Euroopa Liidu õigusega, vaid ka sellepärast, et põhiseaduse täiendamise seadusega ei andnud rahvas otsustusõigust Euroopa Liidust väljaspool olevale rahvusvahelisele organisatsioonile, mille otsustusprotsess on Euroopa Liidu omast märksa vähem demokraatlik.

Eelneva kokkuvõtteks ütlen, et kuigi mõne autori väitel on Euroopas hakanud levima postdemokraatlikud tendentsid (saaks viidata Jürgen Habermasi kirjutistele), peab Riigikogu põhiseadust arvestama ning jääma demokraatia juurde. Kui on soov muuta rahva kui kõrgeima võimu kandja rolli riigielu küsimuste otsustamisel, tuleb lasta rahval rahvahääletusel selle üle otsustada. Kindlasti ei tohi Riigikogu ja täitevvoim rullida rahvast ning põhiseadusest üle loosungiga, et demokraatlikke protsesse järgides jääme üksi, liitlastest ilma. Siinkohal soovitan meenutada kunagist Narva Elektri- jaamade erastamise asja. Nimelt levitati ka tol ajal hirmutavat emotsionaalset seisukohta, et kui me ei nõustu tingimusteta sel kujul erasta-

misega, siis me ei saa ei Euroopa Liitu ega NATO-sse.

Mis sõnumi me sellega oma riigist anname? Kas ei meenuta see hüsteerilist partnerit, kes kardab paaniliselt suhte katkemist ja on selle nimel valmis ohverdama kõik? Minu arusaamist mööda hirmutamise ja hüsteeria ei tohiks olla riigielu korraldamise vahendiks. Samuti tasub meenutada, et väidetavalt oli IMF vastu meie oma raha kasutuselevõtule, aga me ei järginud seda olulist ja väärat seisukohta ning võtsime oma raha kasutusele, kuigi meile ennustati ebaedu ja läbikukkumist.

Kui suudame hoida ühiskonna ühtsena ja laseme rahval informeeritult otsustada oluliste küsimuste üle, võtab rahvas ka vastutuse ja on arukas. Meil on vaja ühiskonda, kus väärtusi järgitakse. Meie põhiseaduslik inimühiskond ei ole pelgalt tehnokraatlik mehaaniline moodustis. Me ei pea õigeks, et seatakse esiplaanile ühiskonnaelu detailide põhjalik reguleerimine, püüdes tahaplaanile suruda põhiväärtused ja nende järgimise. Meil ei ole vaja püüelda formaalse ühiskonnakorralduse poole – see on range keeldude ja käskude süsteem, mille puhul enamik inimese liigutusi on reglementeeritud, normeeritud. Sellist totaalset reguleeritust ja põhiõiguste piiramist ei lubaks ka meie põhiseadus.

Teiseks: kas korraühiskond on see, mille poole püüelda? Kirjanik Stanislaw Lem on oma "Ijon Tichy kosmoserändude päevikutes" sellist ühiskonda kirjeldanud ja neid ohte näidanud, küll veidi utreeritult. Ühe planeedi elanikud soovisid absoluutselt korrastatud ja üliobjektiivselt reeglitele allutatud ühiskonda ning lasid konstrueerida superarvuti, kes seda pidi korraldama. Arvuti täitis ülesande ning allutas kõik absoluutsetele reeglitele. Tulem oli see, et arvuti kujundas igas selle planeedi inimeses ühe korrapärase elemendi. Nendest elementidest kujundas ta planeedile korrapärased mustrid ja geomeetrilised kujundid – oli kosmosest ilus vaadata. Ainult üks puudus oli: puudus elu.

Lõpetuseks tulen jälle tagasi ühiskonna-väärtuste juurde. Neid ei pea mitte ainult faktiliselt järgima, vaid inimestel, rahval peab säilima arusaam, kindlustunne, et põhiseaduslikke väärtusi järgitakse. Seda arusaama ei tohi purustada. See tagab muu seas ka selle, et Põrgupõhja Jürkale ei lange osaks Kaval-Antsu

ülekohut ning Põrgupõhja Jürka omakohus Antsu üle jääb ära, kuna otsustajaks ei ole ainult Kaval-Antsud, vaid otsustajaks on ka Põrgupõhja Jürka. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Asume küsimuste juurde. Palun, kolleeg Heimar Lenk!

Heimar Lenk

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Härra õiguskantsler! Te esitasite väga kenasti Eesti riigi praeguse seisu ja asusite oma ettekandes hästi meeldivalt rahva poolele. Kahjuks ma ei kuulnud teie ettekandes käsitletavat üht väga tõsist probleemi, mis on juba viimased paarkümmend aastat Eesti õiguskorda risustanud – see on omandireformi seis. Siiani on kümned tuhanded Eesti pered, kes kaotasid omandireformi käigus oma kodud, jäänud ilma kompensatsioonita ja nende tehtud kulude heastamiseta. Kas te kavatsete tulevikus ka selle probleemiga tegelema hakata, sest edasi minna Eesti riik sellises olukorras väga edukalt ei saa?

Indrek Teder

Ma kordan oma juba varemalt korduvalt öeldud seisukohta, et iga reformiga kaasnevad teatud probleemid. Omandireform kui selline oli paratamatu. See, et sellega kaasnenud probleemide oli palju, on fakt, aga ma leian, et praeguseks on Eesti ühiskond sellest seisust edasi arenenud. Minu vastus on: ei, ma ei kavatse selle temaatikaga tegeleda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra õiguskantsler, tänan teid väga sisuka ettekande eest! Mu küsimus lähtub sellest, et oma kirjaliku ülevaate leheküljel 14 te kirjutate, et õiguskantsler on pöördunud justiitsministri poole ja soovitanud algatada õigusaktide muutmine samasooliste isikute peresuhete reguleerimiseks. Teie arvates on need põhiseadusega vastuolus. Kas Justiitsministeerium on teid informeerinud, kui kaugel see asi neil on või mida te sellest praeguses seisus oskate arvata?

Indrek Teder

Minu teada on see Justiitsministeeriumis menetluses, aga kuna see on selline emotsionaalne ja vaieldav teema, kus ei mängi rolli ainult juriidilised argumendid, siis tõenäoliselt võtab see mingi aja. Aga ma loodan, et see jõuab teatud lahenduseni. Praegu veel lahendust ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra õiguskantsler! Homme saab siin saalis vastu võetud uus avaliku teenistuse seadus, millega ametnikud kaotavad paljud sotsiaalsed tagatised, mis on nende töölepingusse kirjutatud. Samas on nendelt võetud ära igasugune õigus ka paremaid töötingimusi, suuremat palka ja kõike muud nõuda. See tähendab, et neil puudub ka streigiõigus. Kas te ei näe siin vastuolu? Kaotame senised stiimulid ära ja tuleb ka suu pidada. Kas sellised riigiasutused suudavad ärisektoriga konkureerida? Kas me saame riigisektorisse edaspidi tööle kõige paremad inimesed, nagu seal peaks olema?

Indrek Teder

Täna! Ma jälgin tähelepanelikult avaliku teenistuse reformi ja üldiselt leian, et see reform on vajalik. Aga kindlasti ei ole välistatud teatud üksikprobleemid. Põhimõtteliselt tuleb see reform ära teha ja kui on üksikprobleemid, siis saab neid ka üksikult lahendada. Kui võtta laiemalt, siis tegelikult ei ole ju tänapäeval olemas sellist suletud gruppi inimesi, kes on avalikus teenistuses. Ma tahan öelda seda, et toimub konkurents äriühingutega, et kogu ühiskonnas on tööjõuturg avatud. See ei ole nii mitte ainult Eestis, vaid ka teistes riikides. Ning kuna konkurents on laiem, on põhimõtteliselt õige, et avalikku teenistust reformitakse. Alati võib seaduses olla teatud paradokse, neid ei saa välistada, aga arutame seda siis, kui see seadus olemas on.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea õiguskantsler! Te olete eriti viimasel aastal väga jõuliselt esinenud põhiseaduses kirjas olevate väärtuste valvurina. Eriti puudutab see Euroopa Liidu nn päästepaketti ja sellega seonduvaid otsustustasandeid. Kindlasti olete pannud oma seisukohtadega täitevvõimu, ütleme, kahetisse olukorda, sest teatud hetkedel on täitevvõimu esindajad Brüsselis andnud teatud lubadusi, mida teie seisukohtadest tulenevalt tegelikult nii kerge täita ei ole. Siit ka minu küsimus: millised suhted on teil praegu valitsusega? Kas te olete kriitika alla sattunud või on need suhted konstruktiivsed?

Indrek Teder

Ma võin kinnitada, et minu suhted valitsusega on igati konstruktiivsed. Üldreeglina ma ütlen oma arvamuse välja, aga see ei tähenda seda, et minu suhtlus selle all kannataks. Ma suhtun inimestesse lugupidavalt ja sellest tulenevalt on suhted konstruktiivsed.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mati Raidma!

Mati Raidma

Suur tänu! Austatud õiguskantsler! Minus tekitas küsimuse teie mure seoses teatud otsuste delegeerimisega Riigikogu komisjonidele. Komisjoni esimehena ütlen, et riigikaitsekomisjon näiteks peab andma oma arvamuse kaitseväge juhataja määramise kohta, samuti riigikaitse strateegia dokumendi kohta. Kas ma saan õigesti aru, et teie arvates on õige tuua need asjad suurde saali või siis peate neid tähtsusetuteks teemadeks ja need teie mure räämistikku ei kuulu?

Indrek Teder

Täna! Loomulikult need küsimused ei ole tähtsusetud. Ma tahtsin rõhutada, et teatud asju, mis on olulised riigielu küsimused, tuleks otsustada suures saalis. See ei tähenda, et kõik teised teemad on väheolulised – valitsus otsustab ka väga palju asju, mis on tähtsad, aga mis puudutavad meie omariiklust laiemalt. Paragrahvis 65 loetletud Riigikogu pädevusi puudutavad küsimused peaks igal juhul otsustatama suures saalis. See on see põhimõte. Teatud asju võib komisjon otsustada, aga pidasin oma

kõnes silmas seda, et komisjon ei saa võtta riigile varalisi kohustusi. See on ikkagi suure saali pädevuses. Peale selle tuleb arvestada, et igal Riigikogu liikmel on ju valijalt saadud vaba mandaat. Tal on õigus otsuse tegemisel osaleda, hääletada, avaldada oma arvamust, aga üldsus ei tea, mis komisjonides toimub. Ta teab, mis toimub siin saalis. Seda pidasin ma silmas, kui rääkisin olulistest küsimustest, alahindamata teisi küsimusi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Imre Sooäär!

Imre Sooäär

Ma tänan! Austatud õiguskantsler! Oma ettekandes peatusite üsna pikalt ühel teemal, nimelt siis rahva valitud esinduskogul siin majas ja meie poolt teatud oluliste küsimuste delegeerimisel komisjonidele. Ma ei lugenud teie retoorikast välja ei selle protsessi otsesõnu heakskiitu ega hukkamõistu, te jäite väga delikaatseks. Ehk on teil mingisugune ettepanek, kuidas seda peaks reorganiseerima või mida tuleks ette võtta? Kui põhiseadusega ei ole ette nähtud täpseid volitusnorme teatud küsimuste lahendamiseks, kust siis tuleks see piir tõmmata? On teil mingi konkreetne ettepanek? Saate äkki täpsustada, mida te mõtlesite?

Indrek Teder

Tänan! Ma arvan, et see teema tõusetub konkreetsemalt lähitulevikus. Ma ei taha asjade arengust ette tormata. Ma lihtsalt markeerin teatud teemad ära, et oleks teada, mis suunas ma lähitulevikus tegutsen. See on üks oluline, seejuures mitte ainult õigusteoreetiline, vaid ka praktilise tähtsusega teema, mis tuleb läbi vaielda. Aga ma ei läheks praegu konkreetsemaks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaia Iva!

Kaia Iva

Aitäh! Suur tänu ettekandjale inspireeriva ülevaate eest! Kahtlemata on aeg siin Riigikogu saalis napp ning kõikidel teemadel peatuda ei ole võimalik. Eelmine aasta oli teie jaoks ka ses mõttes eriline, et õiguskantsleri institutsioon on nüüdsest ühtlasi ka lasteombudsmani

rollis. Millise hinnangu te annaksite sellele töövaldkonnale?

Indrek Teder

Tänan! Ma pean seda töövaldkonda äärmiselt oluliseks ja võin öelda, et stardiga võib rahule jääda. Asjad on käima läinud. Aga see on nii pikk protsess, et see võtab rohkem aega, kui on ühe õiguskantsleri ametiaeg. Ent mul on hea meel, et see on käivitunud hästi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Aitäh, istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Teie töö on maailma paremaks muuta ja oma eelmise aasta kohta kokkuvõtet tehes juhtisite üsna kriitiliselt tähelepanu põhiseaduslike väärtustega seotud teemadele. Minu küsimus on väga lihtne: kas eelmist aastat kokku võttes oli teil midagi, mille üle te võite südamest rõõmustada?

Indrek Teder

Tegelikult on nii, et kuigi õiguskantsler on kritiseerija, lähevad asjad konkreetse kriitika mõjul ju paremaks. Mina ütleksin, et möödunud aasta oli positiivne. See, et on konkreetset probleeme, ei tähenda, et maailm hukas on. Demokraatia on selline asi, et me kogu aeg lahendame probleeme. Neid probleeme lahendades, nende sees olles me mõnikord võtame neid väga tõsiselt ja peamegi võtma, aga kui on tekkinud mingi ajaline distant ja kõike saab vaadata kaugemalt, siis Eestis ei ole ju tegelikult asjad üldse halvad. Võtame kas või aja 20 aastat peale iseseisvuse taastamist – asjad on kogu aeg läinud samm-sammult paremaks. Asjad ei ole sugugi halvad! Ja see, et ma tulenevalt oma kohustustest olen kritiseerija, ei tähenda, et ma olen negativist. Ma olen eelkõige konstruktiivne kriitik. Ja kui ma kritiseerin, siis ma näen, et mingit probleemi on võimalik parandada, midagi on võimalik muuta või täiendada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud õiguskantsler, suur tänu teile väga asjaliku ja analüüsiva ülevaate eest! Ma mäletan, et aasta tagasi küsisin teilt teemal, mis puudutab Eesti Vabariigi põhiseadust ja inimeste põhiõigust igal pool Eestis võrdselt teenust saada. Te ütlete oma ülevaates eelmise aasta kohta, et kohalike omavalitsusi puudutas teil 245 menetlust, millest 66 olid sellised, mille puhul oli vaja sisulist menetlust. Võrreldes 2010. aastaga on see arv väiksem. Samas me teame ka seda, et rahulolematust teatud Eesti maapiirkondades on suur. Kas inimesed on juba loobunud teie poole pöördumast? Poode, postkontoreid, apteekide, päästekomandosid pannakse kinni jne. Kas te ei arva, et Eesti inimesel igas Eestimaa paigas peaks vastavalt põhiseadusele olema õigus elutähtsaid teenuseid kätte saada?

Indrek Teder

Loomulikult põhiseadus kehtib kogu Eesti territooriumil. Aga me jõuame möödunud aastal teravalt tõstatatud teema ehk haldusreformi juurde. Teie küsimus jookseb väga otseselt sellesse teemasse sisse. Aga ma ei taha korrata kogu aeg ühte ja sama teemat. Õiguskantsler ei ole isik, kes viib läbi haldusreformi, ta ei saagi seda olla. See taandub sellele samale probleemile, et inimesed tahavad, et nende põhiõigused ja vabadused oleks tagatud põhimõtteliselt enam-vähem samal tasandil kogu Eesti territooriumil. Kuidas seda saavutada, see on seadusandja ja täitevvõimu ülesanne välja mõelda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea õiguskantsler! Minu küsimus puudutab ühte eelmisel aastal langetatud Riigikogu otsust, mis oli Eesti ühinemine ühe Luksemburgis asuva äriühinguga, mis kannab nime EFSF. Sellel nädalavahetusel muutus aktuaalseks Hispaania pankade päästmise teema ja euroala rahandusministrid julgustasid Hispaaniat abi paluma kuni 100 miljardi euro ulatuses omakapitali nõuete täitmiseks. Meil rahanduskomisjonis oli see teema arutelul ja meil tekkis väike mõttevahetus. Nimelt, Rahandusministeeriumi ametnikud arvasid, et kui

see peaks käima EFSF-i kaudu, siis ei ole see suure saali otsustada. Komisjoni kuuluvad Sotsiaaldemokraatliku Erakonna liikmed leidsid, et ...

Aseesimees Laine Randjärv

Küsimus, palun!

Rannar Vassiljev

... kahtlemata peaks see olema suure saali otsustada. Mida teie arvate?

Indrek Teder

Kui ma õigesti mäletan, siis Riigikogu EFSF-i puudutav otsus on suure saali pädevuses.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh! Lugupeetud õiguskantsler! Täna on siin juba arutletud kodakondsuse teemadel ja minu küsimus on ka sellest vallast. Teie ülevaates räägitakse, et te olete alustanud abstraktset normikontrolli menetlust, et hinnata laste kodakondsuse ja elamislubade taotlemise õigusliku aluse kooskõla põhiseaduse ja rahvusvaheliste lepingutega. Oma esialgse analüüsi tulemusena olete leidnud selles teatud puudujääke ehk teid tsiteerides: "Kehtivate õigusaktide kohaselt ei ole tagatud lapse õigus omandada kodakondsus, kui ta ei ole sünniga omandanud ühegi riigi kodakondsust." Te olete palunud arvamust Siseministeeriumilt ja Välisministeeriumilt, nagu te siin oma ülevaates kirjutate, ja nendite, et selle küsimuse menetlus jätkub ka 2012. aastal. Minu küsimus on: kas Siseministeerium ja Välisministeerium on teie esmaste järeldustega nõus ja mis seisus praegu see menetlus on?

Indrek Teder

Täna! Mul on see analüüs lõpusirgel. Seal on mõned õigusteoreetilised vaieldavad momendid. Minuga ei nõustatud, aga analüüs peaks teatud osas nüüd valmis saama. Eri õigusteoreetikud tõlgendavad olukorda erinevalt ja ma pean leidma tugeva argumendi. Õiguskantsler saab ju edasi minna siis, kui ta tuvastab, et mingi olukord on vastuolus põhiseadusega, mitte et selle puhul on tehtud teatud

kaalutusotsus põhiseaduse raames. See asi on mul, ütleme, majasisese läbivaidlemise etapis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Annely Akkermann!

Annely Akkermann

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud õiguskantsler, tänan väga filosoofilise kõne ja sisutiheda aruande eest! Oma kõnes te leidsite, et ühiskond peaks oma korralduses juhinduma pigem väärtustest ning vähem regulatsioonidest ja kordadest. Mis te arvate, kus Eesti praegune ühiskonnakorraldus sellel skaalal asub? Kas me oleme juba liiga reguleeritud?

Indrek Teder

Me oleme liikumas sellise klassikalise üle-reguleeritud ühiskonna poole, mis mingil kujul on ju paratamatu. Mina tahtsin rõhutada just seda, et kõigi nende regulatsioonide taga on teatud mittemateriaalsed väärtused, mille puhul kehtivad ühised arusaamad ja mis hoiavad ühiskonda koos. Liiga kaugelt me veel ei ole liikunud, aga seda tempot võiks maha võtta, mitte püüda iga nüanssi seadustega ära reguleerida. Minu sõnum on, et ühiskonna energiat saab tunduvalt paremini rakendada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Hea õiguskantsler, tänan sisuka ettekande eest! Üks kolleegidest küsis teilt eelmise aasta suuremate edusammude kohta. Minu arvates üks nendest oli see, et te viisite rajatise talumise tasu küsimuse Riigikohtusse ja Riigikohtu otsus tunnistas selle põhiseadusvastaseks. Ma küsin teie käest: kas enne seda, kui valitsus ESM-ile allkirja andis, ta teiega konsulteeris ja küsis võimaliku vastuolu kohta põhiseadusega?

Indrek Teder

Tänan! Ma osutasin oma märgukirjas juba enne, kui valitsus sinna allkirja andis, asjaga seotud küsitavustele, sellele, et see ei ole ehk põhiseadusega kooskõlas. Seda ma tegin eelnevalt. Seega valitsus oli informeeritud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea õiguskantsler! Teid on täna kiidetud väga sisuka ettekande eest. Tõesti tundub, et ülevaade läheb iga aastaga sisukamaks ja jõulisemaks. Aga ma küsin järgmist. Täna on palju juttu olnud sellest, et Riigikogu suurelt saalilt võetakse pädevust ära. Täna on meil kaheksanda päevakorrapunktina arutelul Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuse ratifitseerimise seaduse eelnõu. Seal on mitmes kohas Riigikogu suurelt saalilt otsustusõigus ära võetud ja sisse kirjutatud komisjoni pädevus. Kas te olete selle eelnõuga kursis ja kui olete, siis mis me teie arvates selle eelnõuga tegema peaksime?

Indrek Teder

Põhimõtte on selles, et kui võetakse selliseid kohustusi, mis selge sõnaga on põhiseaduse §-s 65 kirjas – see paragrahv sätestab Riigikogu pädevuse –, siis on otsustajaks suur saal. Muude küsimuste puhul tuleb kaaluda, kas need on nii olulised või mitte. Ma arvan, et sellist põhimõtet peaks järgima iga eelnõu puhul.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud õiguskantsler, ka mina tänan selle ülevaate eest, mis on väga põhjalik ja teemadesse süüviv! Küsimustele vastates te rääkisite põhiseaduse kehtivusest kogu Eestis ja puudutasite ka haldusreformi. Minu küsimus puudutab Riigikohtu 2010. aasta märtsi lahendit probleemi kohta, et meie kohalike omavalitsuste ülesanded ei ole tegelikult jagatud riiklikeks ja kohalike omavalitsuste ülesanneteks. Kuidas te hindate seda olukorda täna? Kas selles on edasi liigutud?

Indrek Teder

Kohaliku omavalitsuse ja riigi ülesannete jaotus minu mäletamist mööda formaalselt on tehtud. Eks siin kerki küsimus, et avalik võim, omariiklus on tervik ning see jaotus on alati teatud määral kokkuleppeline ja vaieldav. Väga jäika ja ühest jaotust on minu arusaamist

mööda praktiliselt võimatu teha ja sellest ka see probleemistik. Võib ju panna kohalikele omavalitsustele hästi palju kohustusi, aga kohe kerkib nende rahastamise küsimus. Kuna rahakott on riigi käes, lõpeb see igikestvate vaidlustega. Ma ei näe selles mingit väga head lahenduskeemi, sest see lõpeb alati vaidlustega raha üle.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud õiguskantsler, ei jäta minagi tänamata põhjaliku ettekande eest teie ja teie büroo 2011. aasta tegevuse kohta – 118 lehekülge väga huvitavat ja informatiivset lugemist. Olles alles esimest perioodi Riigikogu liige, on mul võrrelda vaid ülevaadet eelmise ja tänavuse aasta vahel. Minu küsimus on järgmine. Ülevaadet lugedes ei leidnud ma sellest sügava või raske puudega inimeste hooldajate temaatikat, eriti just selliseid lapsi hooldavate vanemate temaatikat. Kas on teie poole pöördutud nende muredega? 19 eurot hooldustoetust ja nende inimeste ebainimlik olukord on palju meediakajastust leidnud. Kas see probleem on teieni jõudnud? Tõsi küll, on väga tore, et perekonnaseaduse muutmisega seoses võeti eestkostjate temaatika ja asjaomane aruandlus siin saalis käsile, aga mina küsin sellele teema kohta.

Indrek Teder

Õiguskantsler üritab just selliste teemadega tegelda, kui inimesed ei suuda ise oma õiguste eest seista. Samas tuleb tõdeda, et absoluutselt igale poole õiguskantsler oma 48 nõunikuga ei jõua. Me teeme nii palju, kui me jõuame. Kahtlemata need teemad on mul tulipunktis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja! Õiguskantsleri suulisest ettekandest võis teha ühe põhijärelduse: meie riikluse alusega seonduvad küsimused-ülesanded, kui soovite, ka võim, on paljuski Riigikogu käest ära libisemas. Kas teie ametkond on ka arutanud, mis selle põhjused võivad

olla? Kas nii on lihtsalt kiirem ja mugavam või on selle taga kellegi tegematajätmine või täitevvõimude korraldava võimu soov üle olla seadusandlikust võimust? Mis need põhjused võiksid tegelikult olla, et me oleme sinnamaani jõudnud?

Indrek Teder

Eks sellel ole väga palju põhjuseid, et parlamentaarse riigi korraldusse on selline paradoks sisse kirjutatud. See on üks asi. Mingil moel on see paratamatu. Teiselt poolt peab ka parlament põhimõtteliselt omama sellist konstruktiivset pinevussuhet ja ei saa üle ega ümber ka pragmaatilistest aspektidest. Paratamatult on täitevvõimul rohkem reaalselt võimekust toimida. Parlamendil, kellel ei ole eriti nõunikke, jääb lihtsalt jõudu väheks. Samas ma võin öelda, olles päris palju käinud nii möödunud aastal kui ka tänavu komisjonides, et komisjonid muudavad väga palju täitevvõimu saadetud eelnõusid, teevad neid ümber. Aga minu arusaamist mööda ei ole Riigikogul piisavalt ressursi ja ega ta ei saa ka seda ressursi juurde. Rõhutan nagu möödunud aastalgi, et normaalne oleks, kui seadusandjal oleks rohkem nõunikke. Kahjuks neid praegu ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Aitäh, et sa pöörasid väga olulisel määral tähelepanu riigiõiguslikele küsimustele või õigemini riigiõiguslikele valikutele! Ja seda teed sa järjest rohkem. Ma olen nõus, et meie valikud on muutunud mitmekesisemaks ja enam ei ole meie teelahkmel ehk tulevikuristmikul selgeid teeviitasid, kus on hea ja kus kurja pool. Me ei saa enam sellest juhinduda, vaid tuleb teha ise valikuid. Ja on neid teid, mida mööda astudes saab suurema või vähema eduga jätkata iseseisva riigina, kuid on ka tee, mis viib meie iseseisva riigi unustusse.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun küsimus!

Tõnis Lukas

Küsin hariduslike erivajadustega laste koolide kohta. Sa oled erivajadustega laste kooli-

dest rääkinud. Kas nendes koolides on meil kõik korras?

Indrek Teder

Mitte kunagi ei ole sellist olukorda, et kõik on korras. Arvestades selle probleemi teravust, tuleb tunnistada, et loomulikult seal on kitsaskohti, ja seda nii regulatsioonides kui tegelikus olukorras.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Aitäh! Nüüd on õiguskantsleril lasteombudsmani ülesanne samuti ja siin ülevaates on sellele ka tähelepanu pööratud. Siin on öeldud, et lasteombudsmani ülesanne on peale järelevalve olla ka laste õiguste tutvustaja ja edendaja. Mida te peate tähtsamaks: kas järelevalve tegija või laste õiguste tutvustaja ja edendaja rolli? Ja kui viljakale pinnasele see langeb? Ning kas te räägite ka laste kohustustest?

Indrek Teder

Loomulikult õigused ja kohustused käivad koos, aga need kaks funktsiooni on omavahel kombineeritud. Üks asi on teavitustöö, mis on pidev, pidev, pidev. Aga minu jaoks see ei ole piisav, peab teadma ka, mis reaalsuses toimub. Näiteks üks prioriteet on praegu see valdkond, et me kontrollime asenduskodusid. Tahame selle analüüsiga tänavu lõpuni jõuda. Need kaks poolt – teavitamine nii õigustest kui ka kohustustest – kombineeruvad järelevalve ja kontrolliga. Ma ei ole mingi kontrollija ja järelevalve fetišeerija, aga pilgu peal hoidmine tuleb asjale alati kasuks. Aga kordan: need kaks ülesannet kombineeruvad omavahel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Aitäh, juhataja! Lugupeetud ettekandja! Aastaid on vindunud üks teema, millele ei ole selget vastust: nimelt Riigikogu liikmete koolumine või mittekoolumine mitmesugustesse nõukogudesse. Milline on teie seisukoht? Kas võiks olla nii või naa? On teil mingi kindel seisukoht?

Indrek Teder

Ma olen seda paar aastat tagasi ühes artiklis selgitanud, et minu meelest põhiseadus sellist piirangut ei sea. On esile toodud 1994. aasta Riigikohtu lahendit, aga ei maksa ära unustada seda, et tol ajal olid haldusnõukogud. Praegu on minu meelest väga meelevaldne võrdsustada äriühingu nõukogus olekut ja riigiteenistust. Mina sellist piirangut ei näe ja selle piirangu tegemine on seadusandja kaalutlusotsus. Seega, kui Riigikogu liikmed on mõnes nõukogus, siis mina selles põhiseadusega vastuolu ei näe.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Sa väljendasid suhteliselt konkreetset hirmu, et rahval elik siis rahvaesindusel kipub kontroll riigi üle aeg-ajalt ära kaduma. Toon näiteks abipaketid riikidele, kes ei vaja mitte meie maksumaksja raha, vaid raamatupidajaid või rohkem mõistust, või siis ka soovi langetada teatud pakettotsuseid, justkui tahaks kiirelt ja vaikselt midagi ära teha. Mida teha, et selline olukord lõpetada? See on ju olemas küll.

Indrek Teder

Ma arvan, et selline olukord ei lõpe mitte kunagi. Selline pinge või konflikt jääb alati, sest teatud juhtudel tehnokraadid leiavad ikka, et nad peavad kiiresti otsustama. Aga kiire otsus ei pruugi alati olla kõige õigem otsus. Riskide maandamine – kui me võtame selle otsustusprotsessi ühe osa – on alati tõhusam, kui otsustajate ring on laiem. Nagu ma osutasin, Riigikogu kaudu räägib rahvas, ja kui rahvas on teadlik nii positiivsest kui ka negatiivsest stsenaariumist – elu on näidanud, et kõik asjad ei lähe alati nii hästi, kui plaanitud on –, siis on sõna "otsus" sõna otseses mõttes õigustatud. See maandab nii riske kui ka annab otsusele väga laia kandepinna. Samas ma kinnitan, et ma ei tunne hirmu. Ma lihtsalt osutan teatud probleemidele, lootes parimatele lahendustele selles valdkonnas.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Ene Ergma!

Ene Ergma

Aitäh! Suur tänu, härra õiguskantsler, ettekande eest! Mina olen ilmselt ka tehnokraat ja armastan kiireid otsuseid, kui on kriisiolukord. Meie põhiseadus kirjutati 20 aastat tagasi ja siis Euroopa Liit veel meie unistus ei olnud. Aga Euroopa Liit on keerulise struktuuri ja keeruliste probleemidega. Minu küsimus on: mis te arvate, äkki on vaja juba põhiseadus käsile võtta ja see uutes tingimustes kirjutada? See on tehnokraadi küsimus.

Indrek Teder

Ma loomulikult ei halvusta tehnokraate. Ma võin ka kasutada sõna "spetsialist": spetsialistid teevad teatud otsustusi. Tehnokraatide all ma mõtlesin finantsiste. Ja miks ma seda sõna kasutan? Ma olen kasutanud ühe teoreetiku, Nobeli preemia laureaadi Stiglitz'i sõnastust, kes on oma raamatus "Vaba langemine" asunud seisukohale, et just sellised suured finantsilised otsused ei tohiks jääda finantstehnokraatide meelevalda, et rahvas peab teadma, et tema raha on mängus. Ühiskond peab saama otsustada. See ei ole minu enda väljamõeldis. Sõna "tehnokraat" kasutamine tuleneb teatud teoreetikute töödest.

Nüüd põhiseaduse muutmisest. Ma arvan, et meie põhiseaduse üldpõhimõtted on küllalt head ja paindlikud, neid saab sisustada konstruktiivselt. Ning just kriisisituatsioonis ei maksa põhiseadust muuta. On ju olemas selline ajalooline kogemus, et kui kiirkorras algpõhimõtteid muuta, ei pruugi lahendus konstruktiivne olla ja meid võib tabada üllatus, mis ikkagi välja tuli. Iga põhiseaduse tegemine tähendab kompromisse ja milline kompromiss võidab, ega seda ei tea. Praegusel kujul senine põhiseadus minu meelest toimib ja sobib Eesti ühiskonnale. Samas ma olen veendunud, et teatud juhtudel saab väga kiirelt otsustada. Kui vaadata teiste riikide praktikat, siis USA Kongress hääletas mõni aasta tagasi, kui oli esimene kriisilaine, päästepaketi esialgu maha ja alles teisel korral aktsepteeris seda. Meie ühiskond toimib praeguses situatsioonis päris hästi. Loobumine sellisest laiapõhjalisest otsustusest ei taga head tulemit. Ma leian, et meie põhiseadus annab selliseks otsustuseks väga hea võimaluse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Lugupeetud õiguskantsler, ma väga tänan teid selle filosoofia esindamise-edendamise eest, et riik ja rahva elu ei tohiks olla üle-reguleeritud! Tõepoolest, liberaalne mõtteviis eelistab igal juhul kodanike riiki riigiparaadi riigile. Aga see kindlasti eeldab väga tugevat kodanikuharidust, seda, et kodanikud saavad asjadest detailideni aru ja igäüks teab oma õigusi, kohustusi ja võimalusi piisavalt hästi. Missuguse hinnangu te annaksite kodanikuhariduse praegusele seisule Eestis?

Indrek Teder

Ma ei ole selle kohta mingit eraldi menetlust läbi viinud. Minu subjektiivne arvamus on, et see on läinud aasta-aastalt paremaks. Kui vaadata inimeste pöördumiste taset ja olemust, siis võib järeldada, et rahvas on muutunud üha teadlikumaks. Inimesed saavad üha rohkem oma õigustest aru ja oskavad nende eest seista. Ma ütleksin, et see aasta-aastalt paraneb.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Me natukene rääkisime sellest ennist, tuletan meelde. Mulle tundub, et kaks funktsiooni – õiguskantsleri oma ja ombudsmani oma – ei klapi hästi kokku. Ombudsmani funktsiooni täitmine nagu tuleb analüüsifunktsiooni arvel. Sinu eelkäija põhiline töömeetod, nagu me mäletame, oli lõppkokkuvõttes itk. Nüüd on küsimus selles, et kuna itk tuleb juriidilise analüüsi arvel, kas ei peaks neid kahte funktsiooni uuesti lahutama. Tõnis Lukas ütles õigesti, et juriidiline analüüs – see on see, mida kantsler teeb – ei sea eesmärgiks kaasa tunda, kaasa nutta. Eesmärk on teostada juriidilist analüüsi. Kas sa ei arva, et need funktsioonid peaksid lahku minema? See teeks ka sinu töö kergemaks.

Indrek Teder

See on igikestev teema, kuidas väikeriigis ülesandeid kombineerida. Siiaamaani on võetud ja pandud kokku funktsioonid, mis seonduvad

laiemas laastus inimõigustega. Põhimõtteliselt on see täiesti võimalik. Eks ta niisugune seadusandja otsustus ole. Selline korraldus on ökonoomne, andes võimaluse nõunike tööd kombineerida. Mina olen oma töö korraldanud nii, et kõige teljeks on põhiseaduslikkuse järelevalve ja selle ümber toimub kõik muu.

Kui vaadata teisi riike, siis näiteks Soomes ja Rootsis on eraldi ombudsman ja õiguskantsler. Soomes on vähemalt eravestluses mulle kinnitatud, et nad vahetavad omavahel avaldusi ja tuleb ette pädevuse kattumist. Seega tegelikult ressursi raisatakse. Väikeriigi pragmaatiline lahendus on minu meelest õige. Praegune kogum, mida õiguskantsler ja tema meeskond endast kujutavad, on optimaalne. Ma saan kogu maja tööd juhtida ja saan aru, mis toimub. Saan maha panna strateegilised jooned ja nagu ma ütlesin, keskne on just põhiseaduslikkuse järelevalve analüüs. Olen oma majas viimasel ajal lähtunud kolmest algpõhimõttest. Kõigepealt, igal dokumendil, ka igal väljamineval analüüsil peab olema selgroog, põhiidee. Teiseks, asjad peavad toimuma kiirelt või vähemalt mõistliku aja jooksul. Ja kolmandaks, dokumendid ei tohi olla liiga pikad. Juristidel kipuvad need liiga pikad olema. Kolm lihtsat põhimõtet, millest esimene on kõige olulisem. Kogu seda tööd on võimalik päris hästi kombineerida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna teid, proua juhataja! Austatud õiguskantsler, ma tänan teid ka omalt poolt sisuka ettekande eest! Olen tahtnud teie käest juba varasematel aastatel küsida selle kohta, et põllumajandus on olnud Eestis üks kaunis ebavõrdses seisus haru ja tulenevalt Lissaboni lepingust eriti. Mul oleks väga huvitav teada, kas teie oma tööperioodil olete pidanud lahendamata ka mõnda põllumajandusega seotud olukorda.

Indrek Teder

On olnud teatud avaldusi, mis puudutavad nüansse, mis jäävad minu pädevusse. Teatavasti ma ei saa sekkuda asjadesse, mis on Euroopa Liidu pädevuses, ja kui te mõtlete toetuste põhjustatud ebavõrdsel olukorda, siis

sinna õiguskantsler sekkuda ei saa. Mälu järgi aga ütlen, et sellesisulisi avaldusi eriti palju ei ole olnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud õiguskantsler! Minu küsimus ei puuduta kitsalt 2011. aasta aruannet, aga võib-olla olete nii lahke ja siiski vastate mulle. Mu küsimus puudutab ühte piirangut – nimelt piirangut, et Riigikogu liikmed ei tohi kuuluda kohalike omavalitsuste volikogudesse. Mida teie õiguskantslerina arvate: kas leiate, et see piirang on mõistlik?

Indrek Teder

Ma ei ole seda teemat kuigi põhjalikult analüüsinud, aga minu meelest sellel piirangul on mõistlik põhjendus. Miks? Teatud juhtudel võib ju aset leida vaidlus kohaliku omavalitsuse ja riigi vahel ning kui inimene on mõlema kogu liige, siis tekib huvide konflikt. Kohalik omavalitsus saab ju, kui riigi seadus riivab kohaliku omavalitsuse autonoomiat, minna Riigikohtusse ja seal see konflikt võib tekkida. Minu meelest on see eristamine mõistlik õigusteoreetiliselt ning ka selles mõttes, et päevas on ju 24 tundi. Kas see on realistlik, kui keegi püüab ametis olla mitmes kohas? Minu meelest on see piirang mõistlik.

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud õiguskantsler, teile ei ole rohkem küsimusi. Väga suur tänu ettekande ja vastuste eest! Me asume läbirääkimiste juurde. Palun, Rait Maruste Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Rait Maruste

Austatud Riigikogu aseesimees! Härra õiguskantsler! Lugupeetud kolleegid! Õiguskantsler ja tema meeskond on kujunenud tugevaks õigusala kompetentsi keskuseks, kelle põhjalikud analüüsid ja seisukohad on kujundanud Eesti õiguskorda ja poliitikat silmapaistval määral. Õiguskantsleri ametkond on vabanenud ka varasematel aegadel vahel endast märku andnud populismist ja poliitikasse sekkumisest ning võitnud seeläbi suuremat

usaldusväärst. Samas väärrib ehk veel kord meelde tuletamist, et õiguskantsler on siiski ainuisikuline institutsioon. Pluralistlik, maailmavaateline debatt poliitiliste ja ratsionaalsete valikute üle, diskussioonid – nende koht on siin, Riigikogus. Mitmed õiguskantsleri märkused ja tähelepanujuhtimised, tema tõstatatud probleemid on Riigikogus kas lahendatud, näiteks riigilõivude alandamine, või lahendamisel. Viimase näiteks võib tuua jälitustegevuse ja kohtukorralduse. Kuid siiski, miski siin ilmas pole nii hea, et paremini ei saaks. Pealegi pole meie ülesanne siin öelda üksteisele meelitusi, vaid kasutades õiguskantsleri enda sõnu: meie ülesanne on üksteise suhtes konstruktiivset kriitikat teha. Ja seega mõned tähelepanekud ja osutused.

Kui mu tähelepanek on õige, siis õiguskantsleri aastaaruanne on tänavu esitatud, vähemalt seni, ainult digitaalsel kujul. Kas paberiversioon ka järgneb, ei tea. Kuid kas selline kokkuvõtte ja õigustatud on, on küsitav, sest õiguskantsler on terve rahva õiguskantsler, mitte ainult digirahva õiguskantsler. Nii palju vormist.

Head kolleegid! Hiljaaegu tuli Riigikogu vastu õiguskantsleri taotlusele vabastada ta väheoluliste normikontrolli taotluste kohustuslikust menetlemisest, et säästa tema aega ja ressursi tõsiste taotluste lahendamiseks, mille vastu on kaalukas avalik huvi. Mõistlik ja vajalik – tegime ära. Kahtlemata kuuluvad kaalukate oluliste probleemide hulka ka meie meeli pingul hoidvad finantskriisiga seonduvad õigusprobleemid. Ja siin jõuan ma õiguskantsleri pro- ja retroaktiivse reageerimise teemani.

On näiteid selle kohta, näiteks EFSS-i puhul, et õiguskantsler lülitis energiliselt ja proaktiivselt asja menetluse Riigikogus. Paraku ei saa me täheldada sama hoiakut ESM-i puhul, kuigi probleemid on teada olnud juba mõnda aega. Need ilmsesid hiljemalt möödunud aasta lõpus, kuid reaktsioon sellele tuli üksjagu hiljem ja paraku ka Riigikogust mööda minnes, isegi Riigikogu asjakohaselt informeerimata. Kui ESM on oma välistelt formaalsetelt tunnustelt välisleping, siis selle sisu on kahtlemata Euroopa Liidu siseasjade korraldamine ehk siis Euroopa Liidu õigus. Asi oleks kena, kui poleks olemas põhiseaduslikkuse järelevalve kohtumenetluse seaduses spetsiaal-

selt ettenähtud menetlust niisuguste puhkude tarvis. On sätestatud, mis juhul Riigikogu võib küsida Riigikohtu arvamust, kuidas mõista ja kohaldada Euroopa Liidu õigust. Millegipärast jäi see võimalus kasutamata, isegi läbi rääkimata ja kooskõlastamata. Mis vahe on aga juriidiliselt siduval kohtuotsusel ja mittesiduval arvamusel, on selge mitte ainult juristidele. Kõik asjaosalised – nii valitsus, Riigikogu kui ka Riigikohus – on seetõttu väga komplitseeritud olukorras.

Asi läheb väga delikaatseks siis, kui näiteks Saksa konstitutsioonikohus leiab oma 19. juunil esitatavas otsuses, et tegu on vaatamata vormile sisuliselt Euroopa Liidu õigusega. See on ainuke küsimus, mis on Saksa konstitutsioonikohtus arutusel. Teatavasti ei määratleta rahvusvahelise õiguse ehk lepingu iseloomu mitte selle juriidilise vormi, vaid ennekõike selle eesmärgi ja sisu põhjal.

Ära öelnud selle väikese nükke, avaldan lootust konstruktiivse dialoogi ja diskussiooni edasisele arengule Riigikogu ja õiguskantsleri vahel, kas või peatselt ratifitseerimisele tuleva ESM-i seaduse arutelul või selle arutelul, milline on Riigikogu pädevus delegerida. Soovin selleks õiguskantslerile kõigekülget jõudu ja edu! Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnetooli Neeme Suure Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana! Kokku kaheksa minutit, palun!

Neeme Suur

Proua juhataja! Head kolleegid! Kõigepealt tahan minagi tänada õiguskantslerit põhjaliku ülevaate eest tema tegevusest 2011. aastal ning selle ajaliku ja sügavalt filosoofilise ettekande eest täna siin. Kui see kõik võtta kokku ühte lausesse, siis võib selle tegevusaruande põhjal küsida ilma igasuguse retoorikata: mida me küll teeksime ilma õiguskantslerita? Väga tõhus, väga tõhus!

Vaadates sellele ülevaatele otsa, saame aimu õiguskantsleri tegevuse laiast ulatusest ja mõjust Eesti riiklikus ja omavalitsuslikus toimeeruumis. Õiguskantsleri külaskäigul SDE fraktsiooni küsisime temalt, kas tema meeskonna suurus on optimaalne ja vastab tema ülesannetele. Ta ütles, et praegu on tema meeskonna suurus optimaalne, kuid rohkem lisa-

funktsioone ta küll võtta ei saaks. Kas aga peakski? Lõpuks peaks ju hea õigusloome tava Riigikogus ning hea valitsemise tava valitsuses saama üldiseks normiks.

Praegu, jah, paraku veel seda öelda ei saa. Meil tuleb tihti tegelda vigade parandamisega, millele õiguskantsler sõltumatu institutsioonina tihtilugu osutab. Õnneks on veel olemas ka Riigikontroll ja Riigikohus, kodanikuühiskond ja avalik arvamus, ning lõpuks on ju olemas ka opositsioon. Võimuparteide hoolikalt harjutatud ignoreerimise ja pareerimise kunst toimib kõikidel nimetatud juhtudel. Paraku teinekord tundub, et opositsioon on vist jäänud kõige halvemasse seisuga, sest on poliitilises parlamentaarses debatis kõige esimeseks vastaseks ning sõltumatud institutsioonid pääsevad paremini ligi nii vajalikule korrigeerivale ja suunavale funktsioonile. Kuid meiegi teeme oma parima. Nii et kogu osutamise vaev ei ole laotud pelgalt õiguskantsleri õlgadele ja õnneks teeb õiguskantsler oma tööd täie vastutustundega.

Võime loetleda mitmeid olulisi vigade parandusi parlamendis, mis on toimunud või toimumas tänu õiguskantsleri tegevusele või siis tema tugeval toetusel. Olgu näiteks toodud riigilõivude alandamine, kriminaalmenetluse seadustiku muutmine seoses immuniteediga, täna teoks saanud kodakondsuse seaduse muutmine seoses ülekohtuselt ära võetud kodakondsusega või siis jälitustoimingute regulatsiooni oluline korrigeerimine. Õiguskantsler on kaitsnud parlamentarismi Eestis, parlamendiliikme suveräänsust ja ka parlamendi otsustusõigust ning siit viib juba loogiline tee edasi Eesti liitumisele Euroopa stabiilsusmehhanismiga ja õiguskantsleri rollile selle otsustuse langetamise juures. Kellelgi ei saa olla kahtlust, et Eesti põhiseaduse järelevalve on kindlates kätes. Samas, jah, selle institutsiooni usaldusväärsus on lubanud võimuerakondadel ka pageda õiguskantsleri selja taha, näiteks siis, kui toimus kollektiivlepingu seaduse muutmine õiguskomisjoni kätega.

Kui me nüüd veel astuksime ka selle samu, et asuksime lahendama põhimõttelisi probleeme, millele õiguskantsler on viidanud oma mulluse tegevuse ülevaates, siis oleks see märkimisväärne edasiminekuks. Suur osa tollal mainitud probleemidest on siiani õhus. Eelmisel aastal oli õiguskantsleri ettekande peatee-

maks parlament kui otsustaja. Õiguskantsler rääkis nn *mañana*-parlamendi sündroomist, samuti inimeste põhiõiguste tagamisest ja haldusreformi hädavajalikkusest sellega seoses. Haldusreformiga oleme ikka samal maal kus mullu, hoolimata üleriigiliste omavalitsusliitude ühendatud jõupingutustest. Sellegipoolest me ei saa praegust Riigikogu koosseisu nimetada *mañana*-parlamendiks, pigem nimetaksin ma seda *olé*-parlamendiks, kui võtaksime väljendi samast keelest. Näiteks õiguskomisjoni tegevust iseloomustab minu meelest pigem mitte mõeldud-tehtud, vaid tehtud-mõeldud stiil. Mida siis ikka teha, kui rahulikku läbi-mõeldud seadusloomet takistab ministeeriumi surve, et seadus tuleb kindlasti enne suve vastu võtta, või siis ihalus poliitilise profiidi järele. Õigusloome kvaliteet peakski olema asi, mis meid parlamendina kõige rohkem muretsema paneb. Õiguskantsleri viited sellele on olnud suhteliselt sagedad.

Marko Pomerants on 2011. aastal õiguskantsleri ettekande järel ütelnud niimoodi: "Milline on Riigikogu roll, kuidas me seda kasutame, kuidas me oma võimalusi kasutame, see on meie enda kätes. Ärgem ise tegutsegem ennast selle ühest materjalist asjaga võrreldes, seltsimehed!" Härra Pomerants pidas sellest rääkides silmas kummitempli. Selle tsitaadiga lubage mul lõpetada ja soovida õiguskantslerile jõudu edaspidiseks tegevuseks. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Kaia Iva Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana! Kokku kaheksa minutit.

Kaia Iva

Austatud õiguskantsler! Kolleegid! Tänan õiguskantslerit põhjaliku ülevaate, aga eelkõige ülevaate aluseks oleva töö eest! Kahtlemata on olulised kõik selle institutsiooni töösuunad, kuid mina peatun vaid lasteombudsmani rollil. Eesti ratifitseeris ÜRO Peaassamblee poolt 1989. aastal vastuvõetud lapse õiguste konventsiooni 1991. aastal. Lasteombudsmani ülesandeid täidab õiguskantsler eelmise aasta kevadest. On hea tõdeda, et lasteombudsmani töö on hästi nähtav kodulehe ja Facebooki kaudu, muljetavaldav on esinemiste ja artiklite hulk, toimub koostöö teiste organisatsioonidega. Kindlasti jäi kõigile silma tänavusel laste-

kaitsepäeval lasteombudsmani juures toimunud lahtiste uste päev.

Läbiviidud menetluste kõrval pakuvad suuremat huvi kontrollkäigud asenduskodudesse. Tegemist on vanemliku hooleta lastega, kes on paigutatud institutsionaalsele hooldusele, varasema nimetusega lastekodudesse. Kontrollkäikude jooksul on õiguskantsler leidnud puudusi: töötajaid on vähevõitu ja ega ruumegi piisa. Arvan, et need puudused on kõrvaldatavad suhteliselt lihtsalt, küll aga kooruvad ülevaatest ka põhimõttelised küsimused.

Näiteks on õiguskantsler viidanud probleemile, kus ühest perest pärit lapsed on asenduskodus paigutatud eri peredesse. Ma arvan, et see on lubamatu. Üks teine näide oli, et ühe pere kaks last on asenduskodus ja üks peres hooldamisel. Õiguskantsler märgib delikaatselt, et tuleks toetada lastevahelise sideme säilimist. Pean seda viidet õigeks, kuid see on laiem küsimus. Üldjuhul tuleks vältida õdede ja vendade eraldamist. Selle nõude jäik rakendamine on aga viinud selleni, et kui on soovitud lapsendada või võtta peres hooldamisele ühe pere üht või mitut, kuid mitte kõiki lapsi, siis on kõik selle pere lapsed sunnitud jääma asenduskodusse. Kindlasti tuleb teha kõik võimalik, et leida ja koolitada sobiv pere, kes oleks suuteline kasvatama kõiki ühest perest pärit lapsi, kuid on juhtumeid, kus asendushooldust või lapsendamist vajavad ühe pere neli, kuus või ka üheksa last. Mis on rohkem laste huvides: kas see, et osagi lapsi leiaks endale uue pere, või see, et kõik lapsed saavad kasvada koos, kuid seda mitte peres, vaid asutuses? On piisavalt palju tõendeid selle kohta, et institutsionaalne hooldus võrreldes toimiva perega pärsib lapse arengut ning hilisemat toimetulekut iseseisvas elus püsivate suhete hoidmisel ja perekonna loomisel. On vaja arutada ja poliitikate kujundamisel sellest lähtuda, kuidas lapse huvidest lähtuvalt leida võimalikult paljudele lastele pere, kuid samas hoida ja tugevdada perekondlikke sidemeid õdede ja vendade vahel.

Siit koorub kohalike omavalitsuste väga tähtis roll, sest kohalikud omavalitsused on üldjuhul asenduskodus kasvavate laste eestkostjad. Õiguskantsler on oma ülevaates viidanud probleemidele, kus eestkosteadus, vallavõi linnavalitsus, ei ole piisava hoolega suhtunud eestkostetava varasse, seda paigutanud

õigel või parimal viisil, pole nõudnud välja eestkostetava heaks elatist ja muud taolised juhtumid. Arvan jällegi, et teema on oluline, kuid süsteemse nõu ja kontrolli abil on varalised küsimused suhteliselt lihtsamini lahendatavad.

Suuremaid probleeme näen lapse elukohajärgse kohaliku omavalitsuse, st eestkosteaduse nendes tegevustes, mis määravad lapse kasvukeskkonna ja arengu. Õiguskantsler on tuvastanud juhtumeid, kus omavalitsuse esindaja ei ole kursis lapse elu ja arenguga lastekodus. Koostamata või uuendamata on kohustuslik juhtumiplaan. Sellise olukorra küllalt sagedast esinemist on kinnitanud mitmed asenduskodud, mida olen viimasel aastal külastanud. Mõistagi on olukord eri omavalitsustes erinev, kuid kahetsusväärset sageli on asenduskodu kohaliku omavalitsuse silmis mugav lahendus, kuhu laps saata, kuid lapse jaoks võib see tähendada tupikteed. Tean juhtumit, kus kolmeaastane laps eraldati perest ja paigutati asenduskodusse. Ema kirjutas avalduse, et loobub lapsest, kuid see jäi aastateks kellegi sahtlisse. Laps, terve ja tragi, veetis järgmised kuus aastat asenduskodus, kusjuures kolmeaastane laps leiaks endale uue pere lapsendamise teel väga kiiresti. Nüüd jõudis see laps kuus aastat hiljem perekonnas hooldamisele.

Tean juhtumeid, kus omavalitsus eestkosteadusena ei ole informeerinud nn juriidiliselt vabade lastest maavalitsust, kes saaks need lapsed suunata lapsendamisele. Tean juhtumeid, kus omavalitsus eestkosteadusena seab teadvalt takistusi, et ära hoida lapse jõudmine peres hooldamisele, st ära hoida lahkumine asenduskodust, mis tooks endaga kaasa riikliku pearaha kadumise. Olen näinud olukordi, kus eestkosteadus teeb minu hinnangul lapse huvisid eiravalt takistusi asenduskodus elavate vanemliku hooleta laste kooli valikul või ei võimalda koolieelikul lasteaeda minna. Need on üksikjuhtumid, mis on saanud lahenduse, kuid need on alarmeerivad näited. Nendel lastel ei ole peret, kogukonda, sotsiaalset võrgustikku, kes nende õiguste eest seisaks. Neil on vaja eestkosteadust, kohalikku omavalitsust, kust laps on pärit.

Ma ei taha väita, et kõigi 1200 Eesti asenduskodudes kasvava lapse eest ei kosteta piisava hoolega. Ei, üldjuhul teeb eestkosteadus parima võimaliku. Väga paljud vanemliku

hooleta lapsed jõuavad lapsendamiseni või perekonnas hooldamiseni ja ma ei taha siinkohal avada arutelu ega hakata veenma, et see on parem kui kasvada asutuses. See pole etteheide asenduskodudele. Seal tehakse üldjuhul väga head tööd, kuid olen veendunud, et lapse õige kasvukeskkond on toimiv pere ka siis, kui see pole bioloogiline pere. Riigi, kohalike omavalitsuste ja kolmanda sektori koostöös peame jõudma süsteemse tööni, nii et iga lapse puhul on tehtud kõik võimalik, et ta saaks kasvada peres. Kui see pole võimalik bioloogilises peres, siis uues, selleks professionaalselt ettevalmistatud peres. See on lapse õigus.

Mul on väga hea meel, et õiguskantsler jätkab selle teema uurimist ning 2012. aasta eelisvaldkonnaks on asenduskodudes kasvavate laste õiguste kaitse. Tänavuse aasta jooksul peab valmima analüüs, millest kooruvad loodetavasti ka üldisemad soovitusel asjaomaseks tegevuseks ning poliitika kujundamiseks. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, süngen läbirääkimised. Ega õiguskantsler ei soovi lõppsõna? Ei? Selge. See päevakorrapunkt on ammendunud. Suur tänu õiguskantslerile ja kõikidele sõnavõtjatele-küsimistele!

4. Välisõhu kaitse seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (232 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Asume neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 232 teine lugemine. Ma palun kõnetooli keskkonnakomisjoni esimehe Tõnis Lukase!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Keskkonnakomisjon arutas välisõhu kaitse seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu kahe lugemise vahel kahel korral. Vaatasime läbi muudatusettepanekud. Riigikogu liikmetelt neid ei tulnud, aga ühe esialgse ette-

paneku esitas Keskkonnaministeerium ning ühe Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium. Pärast arutelu otsustas keskkonnakomisjon neid toetada. Vormistasime need täitevvõimult tulnud ettepanekud nii, nagu need esitati, oma muudatusettepanekutena. Juhin tähelepanu, et kolme ettepanekut võib meie töökultuurist lähtuvalt lugeda suhteliselt tehnilist laadi muudatusettepanekuteks. Kogu selle seaduseelnõu eesmärkidest ma praegu palju ei räägiks, sest esimesel lugemisel pani eriti minister Pentus oma ettekandes selle seaduse muutmise üldfilosoofiale suurt rõhku.

Aga nüüd muudatusettepanekud. Fluoritud kasvuhoonegaaside käitlemine kui selline on nüüd tegevuste kaupa välja toodud, sest Justiitsministeerium pidas eelmist sõnastust liiga üldsõnaliseks. Nüüd on kõik asjaomased tegevused eraldi kirjas ja selles mõttes on seaduseelnõu kindlasti täpsem.

Võib-olla kõige tähtsam muudatusettepanek on vastutussätetes uue sõnastuse esitamise eelnõu § 1 punkti 16 juurde. Selle eesmärk on täpsustada vastutusnorme, et võimaldada vastutusele võtmist fluoritud kasvuhoonegaaside sisaldavate toodete käitlemisnõuete rikkumise eest. Vastutuse määrad on jäänud samaks, nagu need esimesel lugemisel saali olid esitatud, aga need on nüüd grupeeritud natuke arusaadavamalt ning toodud seaduse tasandile. Maksimaalne vastutuse määr käitlemisnõuete rikkumise puhul on 6400 eurot. Kui on probleeme hoolderaamatuga – see pole säilinud või on seal rikkumisi –, siis võib pidada mõistlikuks rakendada madalamat vastutuse määra. Vastutussätted viitavad alati konkreetsetele Euroopa Liidu õigusaktidele, sest F-gaaside käitlemise reeglid tulenevad otsekohalduvatest Euroopa Liidu määrustest, ja nii on ka selles seaduseelnõus viited olemas.

Esimesel lugemisel puudutamata jäetud teemana on eelnõusse lülitatud muudatusettepanek nr 2. Selle kohaselt täiendatakse seadust järgmise sättega: "Rohelise investeerimiskemi kaudu toetatakse lisaks muudele keskkonnasäästlikele projektidele ja programmidele ka füüsiliste isikute väikeelamute rekonstrueerimist, väikeelamutele taastuvenergia tootmiseseadmete soetamist ja paigaldamist ning elektriautode ja nende laadimiseadmete soetamist ja paigaldamist." See ettepanek toetab meie keskkonnasõbralikku majandamist ja

neid tegevusi, mida üldjuhul on seni KredExi kaudu toetatud. Maksuametil on selleks, et aktsepteerida mingit maksusoodustust, näiteks tulumaksuvabastust, vaja seaduslikku alust ja senini ei olnud seaduses kirjas, et kõnealused programmid võivad puudutada ka füüsilist isikut. Nüüd on ettepanek füüsiline isik ka seadusse lülitada, et niisuguste renoveerimiste ja soetuste puhul oleks võimalik maksuvabastust rakendada.

See on muudatusettepanekute iseloomustamiseks kõik. Täna komisjoni liikmeid ja personali, samuti meie partnereid – ühesõnaga kõiki inimesi, kes seda seaduseelnõu on ette valmistanud! Minu meelest on teiseks lugemiseks ette valmistatud täiendatud seletuskiri põhjalik ja peaks kõigile küsimustele vastused andma.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, Tõnis Lukas! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Läbirääkimisi avada ei soovita.

Vaatame läbi muudatusettepanekud, neid on esitatud 13, kõik on keskkonnakomisjoni omad. Muudatusettepanek nr 1, arvestada täielikult; nr 2, arvestada täielikult; nr 3, arvestada täielikult; nr 4, arvestada täielikult; nr 5, arvestada täielikult; nr 6, arvestada täielikult; nr 7, arvestada täielikult; nr 8, arvestada täielikult; nr 9, arvestada täielikult; nr 10, arvestada täielikult; nr 11, arvestada täielikult; nr 12, arvestada täielikult; nr 13, arvestada täielikult. Juhtivkomisjoni ettepanek on teine lugemine lõpetada. Teine lugemine on lõppenud.

5. Ravikindlustuse seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (229 SE) teine lugemine

Aseesimees Laine Randjärv

Asume järgmise päevakorrapunkti juurde. See on Vabariigi Valitsuse algatatud ravikindlustuse seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 229 teine lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli sotsiaalkomisjoni liikme Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Austatud istungi juhataja! Lugupeetud kolleegid! Ravikindlustuse seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 229 esimene lugemine lõpetati 30. mail. Ravikindlustuse seaduse muutmise peamine eesmärk on muuta ravimid inimeste jaoks odavamaks. Täpsemalt puudutab see 50%-lise soodustusega müüdavaid ravimeid, mille puhul kaob ära 12,79 euro suurune piirmäär.

Teine muudatus puudutab eelkõige eriarsti vastuvõttu. Eelnõuga suurendatakse perearstide n-ö väravavahi rolli, et nõnda eriarstide töökoormust vähendada ning luua võimalus eriarstide vastuvõtu järjekordade lühendamiseks. Igapäevane krooniliste haigete jälgimine läheb perearsti pädevusse.

Puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise eesmärk on võtta Eesti õigusruumis kasutusele puudega isiku kaardid, et tagada puuetega isikute parem kaitse.

Seaduseelnõu muutmiseks ettepanekuid ei laekunud ja komisjon tegi oma 5. juuni istungil järgmised konsensuslikud otsused: saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda 12. juunil ja teha ettepanek teine lugemine lõpetada; kui teine lugemine lõpetatakse, teha ettepanek saata eelnõu kolmandale lugemisele 14. juunil ja eelnõu seadusena vastu võtta. Täna!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Maret Maripuu! Teile on küsimus kolleeg Marika Tuus-Laulilt. Palun!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud ettekandja! Te ütlesite, et perearsti n-ö väravavahi rolli suurendamine peaks lühendama ooteaegu eriarstide vastuvõttule saamiseks. Sama on öelnud ka härra minister. Kuid läinud nädalal avalikustati üks Euroopa uurimus. Powerhouse'i vahendusel saime teada, et otse vastupidi, ooteaegade probleem on just seal, kus perearstidel on väravavahi roll. Kui haige patsient peab perearsti juurest läbi käima, siis see pikendab eriarsti juurde pääsemist. Milline on teie arvamus?

Maret Maripuu

Eelnõu siiski sellise perearsti väravavahi rolli kehtestab, sest see annab perearstile võimaluse eriarstiga konsulteerida. Patsient saa-

detakse küll eriarsti juurde uuringutele, aga kui tegu on kroonilise haigusega, siis jääb inimese jälgimine perearsti kompetentsi, kui just eriarst ei näe vajadust patsienti enda juurde tagasi kutsuda. Nii et seda, millele teie viitasite, seaduseelnõu praegu ei arvesta. Ilmselt seadusmuudatus jõustub 1. oktoobril ja loodame, et see annab säärase tulemuse, nagu algataja on soovinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul, teine küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Kas teie meelest perearst suudab kroonilist haiget paremini nõustada kui vastaeriala eriarst?

Maret Maripuu

Ma arvan, et kõige parem tulemus saavutatakse koostöös. Usun, et meie perearstid on väga kompetentsed, tegelemaks krooniliste haigetega. Juhul, kui nad näevad mingeid probleeme, saavad nad alati patsiendi eriarsti juurde konsultatsioonile saata ja endiselt on võimalus, et eriarst jätab patsiendi enda juurde jälgimisele. See on eelnõus kirjas.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Maret Maripuu! Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Seaduseelnõu kohta muudatusettepanekuid ei ole. Eelnõu 229 teine lugemine on lõppenud.

6. Kohtuekspertiisiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (202 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud kohtuekspertiisiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 202 teist lugemist. Ettekandeks palun kõnepulti õiguskomisjoni aseesimehe kolleeg Kalle Laaneti!

Kalle Laanet

Austatud esimees! Head kolleegid! Õiguskomisjon sai peale esimest lugemist kokku

kaks korda. Esimest korda tulime kokku 5. juunil, kui oli väga sisuline arutelu, mis kestis pea kaks tundi. Meie istungit juhatas komisjoni esimees Marko Pomerants ning osa võtsid peale minu Andres Anvelt, kes osales kuni kella 13.48-ni; Lauri Luik, kes oli Igor Gräzini asendusliige ja viibis meie istungil kella 13.15-st kuni 14.38-ni; Kalle Jents, Marika Tuus-Laul, Neeme Suur, Peeter Võsa, kes viibis istungil alates kella 13.17-st; Siim Kabrits, kes oli kohal kuni kella 14.50-ni, Valdo Randpere ja nõunik Carina Rikart. Selle eelnõu arutamisele oli kohale kutsutud tõesti palju abilisi: justiitsministri nõunik Madis Timpson, Justiitsministeeriumi karistusõiguse ja menetluse talituse juhataja Kati Maitse-Pärkna, nõunik Julia Antonova, eraõiguse talituse nõunik Stella Johanson, Andmekaitse Inspeksiooni õigusnõunik Maris Juha, Eesti Kohtuekspertiisi Instituudi direktor Üllar Lanno ja sama asutuse arenduse asedirektor Marika Väli ning üleriigiliselt tunnustatud ekspert kohtupsühhiaatria ekspertiisi valdkonnas psühhiaater Anu Arold.

Muudatusettepanekute tähtjaks ei laekunud mitte ühtegi ametlikku ettepanekut. Samas oli komisjonile laekunud ridamisi muid ettepanekuid, mida me kahel istungil arutasime. Tulemuseks saime kokku kümme komisjoni muudatusettepanekut. Arutelud olid väga sisulised ja korraks tuletan, head kolleegid, teile meelde, mis selle seaduseelnõu eesmärgid üldse on. Esiteks, DNA ja sõrmejälgede registri loomine, teine eesmärk puudutab kohtuekspertiiside hindu ja kolmas on anda võimalus inimese esialgseks õiguskaitse korras kinnipidamiseks 14 päeva asemel 40 päeva. Need on põhilised eesmärgid.

Pean tunnistama, et selle eelnõu arutamisel tekkis nii minul eelnõu ettekandjana kui ka teistel komisjoni liikmetel riburada pidi hulk küsimusi, aga kahe istungi käigus jõudsime siiski sisuliselt konsensuslike otsusteni. 5. juunil otsustasime jätkata arutelu komisjonis 11. juunil. Teine otsus oli saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda 12. juuniks, teha ettepanek teine lugemine lõpetada ja kui teine lugemine lõpetatakse, siis saata eelnõu kolmandale lugemisele 14. juunil. See võeti vastu konsensussega. 11. juunil jõudsime samale seisukohale ja 5. juunil langetatud otsused jäidki konsensuslikult menetluslikeks otsusteks. Niisugune see

protsess lühidalt kokku võetuna välja nägi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalle Laanet! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbi-rääkimisi? Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Austatud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul on viimaste nädalate jooksul juba mitu korda olnud põhjust pulti tulla ja rääkida seadusloome heast tavast. Ega vist midagi muud üle ei jäägi, tulebki jääda puldis käima, et rääkida nii kaua, kuni asjad paremaks lähevad. Tahan natuke rääkida sellesama seaduseelnõu menetlemise protsessist.

Seaduseelnõu esitati Riigikogule 2. aprillil. Siis jäi üks kuu vahele ja 30. aprillil arutas komisjon seda eelnõu esimest korda. 9. mail arutas komisjon eelnõu teist korda ja määras muudatusettepanekute tähtajaks 23. mai ehk kaks nädalat. See on teadagi tavaline muudatusettepanekute esitamise tähtaeg. Õigeaks ajaks vormistatud ettepanekuid ei laekunud, aga iseenesest laekus ettepanekuid hulgaliselt. Neid esitasid Riigikohus, Eesti Psühhiaatrite Selts, Riigiprokuratuur ja ka Eesti Patsientide Esindusühing. 31. mail esitas Justiitsministeerium oma muudatusettepanekud, mida mina lugesin kokku 15, Kalle Laanet sai nende arvuks kümme. Tõenäoliselt ma lugesin osa asju kaheks ja Laanet üheks, ametlikke muudatusettepanekuid oli tõenäoliselt tõesti kümme. Neist mitmed olid sisulised. Muu hulgas näiteks määratakse kindlaks, et kohtuekspertiisi võiks teostada üks arst, mitte mitu arsti.

Nädala aja pärast arutas komisjon tehtud ettepanekuid ja muutis sõnastusi (see oli esmaspäeval), seejärel lihviti sõnastust Justiitsministeeriumiga koostöös kuni reedeni ja täna on esmaspäev. Tegelikult tähendab see seda, et pärast seda, kui on muudatusettepanekute tähtaeg läbi, tuleb Justiitsministeerium suure hulga uute ettepanekutega, need vormistatakse komisjoni muudatusettepanekutena, sest komisjoni ettepanekuid võib teha kogu aeg. Sisuliselt aga uut kooskõlastusringi enam ei tule. Küsimus on: kas see on sobilik viis seaduseelnõusid menetleda või ei ole?

Näiteks mul oli komisjonis küsimus sellesama patsientide esindusühingu kohta: kas nad

saavad uuesti oma arvamust avaldada, kui Justiitsministeeriumi ettepanekul on eelnõu oluliselt muudetud? Selleks igatahes aega ei jäänud. Komisjoni töötajad küll saatsid neile pakutavad muudatused, aga kui reedel saadetakse materjal ja esmaspäevaks peab vastus kohal olema, siis on üsna võimatu neid arvamusi veel arvesse võtta. Seega me ei saanud patsientide esindusühingult tegelikult sisulist arvamust küsida.

Miks on see täna arutatava eelnõu puhul üldse tähtis? See ei ole pelgalt tehniline eelnõu. Siin on näiteks selline teema sees, et kui seni võis esmase õiguskaitse raames sind panna hullumajja 14 päevaks ja sind 14 päeva süstida, selleks et sa maha rahuneksid, siis pärast seda seadusmuudatust võib inimese panna raviarsti hinnangul – mitte eksperdi, vaid raviarsti hinnangul! – hullumajja 40 päevaks ja teda süstida nii kaua, kuni ta maha rahuneb ja siis edaspidi otsustada, mis tast edasi saab. See on suur muudatus! Palun kolm minutit lisa-aega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Neeme Suur

Ka see asjaolu, et ekspertiisi võiks teostada üks isik, mitte kaks isikut, on tähtis muudatus. Nii et patsientide esindusühingul võiks ikkagi olla võimalus selle oluliselt täiendatud eelnõu osas oma seisukoht võtta. Säärane protsess, kus ministeerium toob viimasel hetkel oma muudatusettepanekud, need vormistatakse komisjoni ettepanekutena ja lähevad eelnõusse sisse niimoodi, et uut kooskõlastusringi sisuliselt ei toimu, ei ole kooskõlas õigusloome hea tavaga.

See ei ole esimene kord meil sellele probleemile tähelepanu juhtida. Täpselt samamoodi, üle jala muutis komisjon seaduseelnõu 206: nädalavahetusel tulid muudatusettepanekud, esmaspäeva hommikul esitati need niimoodi, et neid ei jõutud isegi kirjalikult vormistada. Sellesama 206 arutelul ütles hea kolleeg Valdo Randpere head sõnad: "Olgu see viimane kord!" No olgu see siis nüüd praegu siin viimane kord, head kolleegid! Võimaldame selle eelnõu algatajatel ja asjaga seotud osapooltel eelnõu veel kord rahulikult läbi arutada ning teha oma ettepanekud. Võimaldame korrektset

seadusloomet! Sellise ettepanekuga on sotsiaaldemokraadid väljas. Seega me teeme ettepaneku eelnõu 202 teine lugemine katkestada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kui ma enne esindasin komisjoni seisukohta, siis nüüd esindan ma Kalle Laaneti ja demokraatide seisukohti. Olen suures osas oma hea kolleegi, eelkõnelejaga nõus. Selle eelnõu menetluse käigus kiputi kõigi asjadega tõesti hiljaks jääma, ka ettepanekute esitamisega. Ning mis kõige kummalisem: esitatud ettepanekute põhjused olid minu ja väga paljude teiste komisjoni liikmete arvates väga iseäralikud. Neid põhjendati paljudel puhkudel eelarvevahendite nappusega, vajadusega raha kokku hoida, mis ei saa olla eesmärk omaette, kui me räägime teatud põhiseaduslike õiguste piiramisest, mida esialgne kinnipidamine endast ju kujutab. Seegi on vaieldav otsus, kui eksperte vähendatakse sisuliselt mitmelt ühele. See tekitab väga palju küsimusi. Samas jõudsime menetluse käigus ühisel meelel, ma usun, suhteliselt hea tekstini. Seda selles mõttes, et me suutsime päris selgelt formuleerida, mida me tegelikult ootame.

Kui kasutada komisjoni esimehe sõnu, ega keegi ju ei keela parlamendil tööd teha ja eelnõu selliseks vormida, nagu see võiks parlamendist välja minna. Minu arvates see on üks näide selle kohta, et komisjonis sai väga tõsist tööd tehtud selle nimel, et eelnõu saaks võimalikult realistlik ja hakkaks toimima. Aga ma olen Neemega selles mõttes nõus, et me järjest ja järjest jääme asjadega hiljaks. Täitevvõim tuleb uksest ja aknast talle sobilikel aegadel sisse ning parlament peab suutma vastavalt kokkulepetele, mis koalitsioonis tehakse, asju üleheliirusel menetleda. Muidugi toob see kaasa situatsiooni, kus tehakse vigu, ja need vead lajatatakse hiljem meile kõigile selga. Peaksime tõesti head õigusloome tava sisulise-malt ja järjekindlamalt järgima. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kalle Laanet! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpetan läbirääkimised.

Head kolleegid, läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Seaduseelnõu kohta on kümme muudatusettepanekut. Ettepanek nr 1, juhtivkomisjonilt, arvestatud täielikult; ettepanek nr 2, juhtivkomisjonilt, arvestatud täielikult; ettepanek nr 3, juhtivkomisjonilt, arvestatud täielikult; ettepanek nr 4, juhtivkomisjonilt, arvestatud täielikult; ettepanek nr 5, juhtivkomisjonilt, arvestatud täielikult; ettepanek nr 6, juhtivkomisjonilt, arvestatud täielikult; ettepanek nr 7, juhtivkomisjonilt, arvestatud täielikult; ettepanek nr 8, juhtivkomisjonilt, arvestatud täielikult; ettepanekud nr 9 ja 10, juhtivkomisjonilt, arvestatud täielikult. Me oleme läbi vaadanud kõik muudatusettepanekud, kuid meie laual on veel Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepanek. Meil tuleb seda hääletada.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni ettepaneku eelnõu 202 teine lugemine katkestada. Palun hääletada!

Poolt hääletas 29 Riigikogu liiget, vastu oli 51, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Eelnõu 202 teine lugemine on lõpetatud.

7. Erakonnaseaduse täiendamise seaduse eelnõu (216 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Nüüd on päevakorras põhiseaduskomisjoni algatatud erakonnaseaduse täiendamise seaduse eelnõu 216 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme kolleeg Peep Aru!

Peep Aru

Täna usalduse eest, proua esimees! Head kolleegid! Me arutasime erakonnaseaduse täiendamise seaduse eelnõu 216 oma komisjoni istungil 7. juunil. Meenutan, et eelnõu eesmärk on reguleerida erakondade rahastamise järelevalve komisjoni liikmete tasustamine vastavalt nende panusele komisjoni töös. Komisjon pidi oma istungil nentima, et eelnõu esimese lugemise järel muudatusettepanekuid ei laekunud. Asusime siis kohe otsustama, ja need otsused olid järgmised: saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda täna, 12. juunil, teeme ettepaneku teine lugemine lõpetada ja ju-

hul, kui see otsus täna siin suures saalis sünnib, siis saata eelnõu kolmandale lugemisele ehk vastuvõtmiseks 14. juunil. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Peep Aru! Küsimusi teile ei ole. Kas kolleegid soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Muudatusettepanekuid ei esitatud ja see tähendab, et seaduseelnõu 216 teine lugemine on lõppenud.

8. Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuse ratifitseerimise seaduse eelnõu (237 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Nüüd on päevakorras Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuse ratifitseerimise seaduse eelnõu 237 esimene lugemine. Ettekandeks ma palun kõnepulti välisminister Urmas Paeti!

Urmas Paet

Tere päevast, head Riigikogu liikmed! Teile on siis esitatud Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuse ratifitseerimise seaduse eelnõu. Selle eesmärk on ratifitseerida Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatus, mis on vastu võetud Euroopa Ülemkogu otsusega. Selle otsuse kohaselt muudetakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 136 seoses Euroopa stabiilsusmehhanismi loomisega Euroopa Liidu riikide jaoks, mille rahaühik on euro. Artiklisse 136 lisatakse uus lõige järgmises sõnastuses: "Liikmesriigid, mille rahaühik on euro, võivad luua stabiilsusmehhanismi, mis võetakse kasutusele, kui see on kogu euroala stabiilsuse tagamiseks hädavajalik. Mehhanismi alusel mis tahes vajaliku finantsabi andmine toimub rangetel tingimustel." Selle muudatuse eesmärk on näha Euroopa Liidu aluslepingutes selge sõnaga ette võimalus, et liikmesriigid võivad luua alalise Euroopa stabiilsusmehhanismi. Sellise mehhanismi asutamine on kooskõlas aluslepingu teiste majandus- ja rahapoliitikat puudutavate punktidega.

Iseenesest see muudatus ei kohusta liikmesriike stabiilsusmehhanismi asutama, vaid, nagu öeldud, see nendib, et selline võimalus on olemas. Liikmesriikidele jääb pädevus otsustada mehhanismi loomise vorm ja sisu,

samuti ka selles osalemise kord ja tingimused. Kordan veel: see ei kohusta stabiilsusmehhanismi looma. Samuti ei kohusta see ühtegi liikmesriiki, sh Eestit sellega ühinema. Selleks on teatavasti eraldi otsustused vaja teha. Liikmesriigid peaksid kokkuleppe alusel selle muudatuse heaks kiitma 1. jaanuariks 2013, misjärel võiks jõustuda Euroopa Liidu toimimise lepingus artikkel 136 sellises sõnastuses, nagu ma ette lugesin. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud minister! Nüüd on küsimuste aeg. Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea minister! Me loeme siit, et Euroopa Ülemkogu võttis selle muudatuse vastu 25. märtsil 2011. Kus see nii kaua, ei tahaks öelda vedeles, vaid lebas, et alles nüüd sellega välja tullakse? Ehk on see seotud tormijooksu korras ESM-i kehtestamisega? Kus ta nii kaua oli ja miks nüüd kiireks läks?

Urmas Paet

See, et mingi eelnõu jõuab parlamendi ette, ei tähenda, et on kiireks läinud. Iseenesest oli kavas käsitleda eelmise aasta lõpus kolme dokumenti ajaliselt ühes raamistikus. Need kolm on esiteks eelnõu, mis praegu teie ees on, teiseks, fiskaallepingu sõlmimise eelnõu ja kolmandaks, otseselt ESM-i ehk stabiilsusmehhanismi loomise eelnõu. Need kõik kajastavad enam-vähem sama valdkonda ja tahtsime neid käsitleda koos. Seetõttu otsustati konkreetse eelnõuga oodata, et ESM-iga seonduv järele jõuaks, aga paraku, nagu me kõik teame, tõi see kevad ESM-i menetlusse muudatusi kaasa, nii et seda ajaliselt koos käsitlemise kava ei ole õnnestunud ellu viia. Seetõttu on eelnõu 237 teie ees nüüd. Oleks ette teadnud, et ESM-iga seoses tõusetuvad sellised teemad, nagu need on tõusetunud, siis oleks selle eelnõu menetlusgraafik olnud teistsugune.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Aitäh, hea juhataja! Austatud minister! Täpselt sama lõigu kohta, mille te ette lugesite, on

ka minu küsimus. Artikli 136 uus lõige on: "Liikmesriigid, mille rahaühik on euro, võivad luua stabiilsusmehhanismi, mis võetakse kasutusse, kui see on kogu euroala stabiilsuse tagamiseks hädavajalik. Mehhanismi alusel mis tahes vajaliku finantsabi andmine toimub rangetel tingimustel." Siit küsimus: kui mõni riik, kes saab ESM-ist abi ja loobub ühel hetkel eurost kui rahaühikust ning astub euroalast välja – Kreeka puhul on seda ju eri tasanditel korduvalt räägitud –, mis saab siis ESM-i antud toetusest? Siin artiklis on ju väga selgelt öeldud, et see seob lepinguosalise ühtse euroalaga ning eeldab, et riigis on kasutusel euro.

Urmas Paet

Jah, eeldus ongi, et kui üks või teine riik ESM-ist toetust taotleb, siis ta peab olema eurosooni liige. Selge on, et ükski seadus, ükski rahvusvaheline kokkulepe ei suuda lõpuni arvesse võtta seda, mis tulevikus juhtuma hakkab. Fakt on see, et konkreetsed riigid, kes ESM-ist abi saavad, sõlmivad lepingud, milles nad võtavad endale selged kohustused, sh tagasimaksmise kohustuse. Kui ühes või teises riigis peaks rahaühik aja jooksul muutuma, ei tähenda see, et kokkulepped kohustuste täitmise kohta muutuvad. Riigis võib olla x rahaühik, see ei võta talt kohustusi täita rahvusvahelisi kokkuleppeid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Teadupärast arutatakse otsust, mis puudutab Eesti osalemist ESM-is, praegu Riigikohtus. Kas seegi eelnõu on mõeldud suurendama õiguskantsleri büroo ja Riigikohtu töökoormust või saab siin kuidagi ilma hakkama?

Urmas Paet

Mina olen asjast nii aru saanud, et see ei tohiks õiguskantsleri büroo töökoormust suurendada. Mis puutub õiguskantsleri argumentatsiooni stabiilsusmehhanismi vaidluse puhul, siis ta ju iseenesest ei vaidlusta stabiilsusmehhanismi kui sellist, vaid teatud asjassepuutuvaid sätteid. Kõnealune aluslepingu muudatus loob vaid võimaluse ESM asutada, see ei tekita ühtegi kohustust. Ma ei näe, et siin on alust

õiguskantsleri senise argumentatsiooniga väljatulla.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Hea välisminister! Mitu eurosooni riiki on selle lepingu muudatuse ratifitseerinud?

Urmas Paet

Kõige värskemaid andmeid mul käepärast ei ole. See protsess käib enamikus riikides, ent seda, kui paljud on tänase seisuga selle lõpetanud, ma öelda ei oska. Aga ma vastan teile mõne aja pärast. Lööme kõik numbrid kokku.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Euroopa Liidu aluslepingus olev artikkel 125 keelab liidul ja liikmesriikidel võtta enda peale liikmesriikide keskvalitsuste, regionaalsete, kohalike või muude avaliku võimu organite kohustusi. Olukord Kreekas on praegu suures osas tingitud just sellest, et keskvalitsus ja kohalikud omavalitsused on väga suuri kulutusi teinud. Mis on sinu seisukoht: kuidas on võimalik pärast ESM-i rakendumist kanda hoolt artikli 125 täitmise eest?

Urmas Paet

Kõigepealt, Euroopa Liidu Nõukogu õigusteenus ja muud Euroopa Liidu õigusteenistused on selgelt öelnud, et 136. artikli muudatus, millest me täna räägime, on kooskõlas ka artikliga 125, mis tõesti ütleb, et liit ega liikmesriigid ei tohi võtta enda peale liikmesriikide avaliku võimu organite kohustusi. Õigusliku poole pealt nende analüüside kohaselt vastuolu ei ole. Iseasi on aga tõepoolest küsimus sellest, kuidas mõned asjad viimase paari aasta rahandus-majandusturbulentsis välja näevad. Aga õiguslikku probleemi Euroopa Liidu n-ö suured õigusasjatundjad küll ei näe.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud välisminister! Viimastel päevadel on kõlanud hoiatusi, et ka Hispaania vajab eurotsooni riikidelt abi, toetusraha. Nüüd me näeme, et te olete toonud Riigikogu ette Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuse ratifitseerimise seaduse eelnõu, mida ilmselgelt sellel nädalal vastu ei võeta. Kas teil on selle ratifitseerimisega kiire, sest abivajajad on ukse taga rivis? Ja kui on kiire, siis milline võiks olla selle ratifitseerimise lõpphääletuse ajagraafik?

Urmas Paet

Ülemkogu on seadnud eesmärgiks, et liikmesriigid võiksid selle aluslepingu muudatuse heaks kiita hiljemalt 1. jaanuariks 2013. Selline on umbkaudne ajaline perspektiiv. Veel kord: üks on asjade õiguslik pool ja teine mõnikord ka sisuline pool. Iseenesest annab see muudatuse tegemine aluslepingusse hea ülevaate sellest, millised mehhanismid Euroopa Liidus üldse olla saavad. Õiguslikult saab ESM-i ehk stabiilsusmehhanismi luua ka ilma selle sätteta aluslepingus. Ütleme siis nii, et tänane aluslepingu muudatus teenib pigem õigusselguse huve, et ühes dokumendis oleks kajastatud kõik Euroopa Liidus juba olemas olevad ja võimalikud mehhanismid. Niisugust õiguslikku seost, et stabiilsusmehhanismi saab luua ainult siis, kui alusleping on muudetud, ei ole. Kuna stabiilsusmehhanismi ei asutata otseselt Euroopa Liidu õiguse osana, vaid liikmesriikide vahel sõlmitava kokkuleppe raames, siis saab mehhanismi luua ka ilma selle aluslepingu muudatusega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valeri Korb!

Valeri Korb

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Mainisite, et finantsabi antakse rangetel tingimustel. Seoses sellega on mul väike küsimus: kas te võiksite seletada, mida tähendavad need ranged tingimused?

Urmas Paet

Konkreetsed tingimused pannakse paika konkreetsete lepetega. Seda muidugi juhul, kui stabiilsusmehhanism kui selline tekib ja selle raames hakkab üks või teine riik tulevikus abi

saama. Need tingimused aga puudutavad eelkõige selle abi intressimäära ja tagasimaksmise tähtaegu, teiselt poolt aga muudatusi ja reforme, mida abi saav ja abi taotlej riik peab ellu viima. Need puudutavad eelarve tasakaalu nõude täitmist, ajagraafikut nende nõuete täitmiseks, mis puudutavad laenukoormuse suurst tervikuna ja võimalikke muid tingimusi, mida abi andmiseks teised stabiilsusmehhanismis osalevad riigid konkreetsele riigile esitavad. Eesmärk on saavutada, et abi saava riigi tulevik, rahanduslik ja majanduslik seis oleks jätkusuutlik. Konkreetsetel juhtudel võivad tingimused mõnevõrra erineda tulenevalt eri riikide finants- ja majandussituatsioonist.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud minister! Selles seaduseelnõus on kirjas, et stabiilsusmehhanismi loovad need riigid, kus on kasutusel euro, ja et stabiilsusmehhanism võetakse kasutusele siis, kui see on euroala stabiilsuse tagamiseks hädavajalik. Aga me teame, et Euroopa Liit on väga lõimunud. Me ei saa enam jagada Euroopa Liitu esimeseks ja teiseks tsooniks – nii finantsiliselt kui majanduslikult on kõik riigid põimunud. Kas te ei arva, et kogu selles stabiilsusmehhanismis peaksid osalema ka need riigid, kelle rahaühik praegu euro ei ole?

Urmas Paet

Iseenesest on teil sisuliselt loomulikult õigus. Vaadates Euroopa Liidu toimimist, siseturgu, kogu seda tihedat majanduslikku seotust on ilmselge, et kõik on kõigega seotud. Eesmärki Euroopa Liidu kui terviku või vähemalt enamiku riikide majanduslikul tervisel silma peal hoida ning vajaduse korral noomida ja karistada täidab teine leping: fiskaalleping, mis hõlmab peaaegu kõiki Euroopa Liidu liikmesriike.

Mis puutub stabiilsusmehhanismi, siis selle erisus tulebki sellest, et tolles mehhanismis saaksid osaleda riigid, kes kõik kasutavad ühte rahaühikut. Seega erisus võrreldes nende Euroopa Liidu riikidega, kes kasutavad teisi rahaühikuid, siiski on. Kui on üks valuuta, üks rahaühik, siis peavad olema ka selged kritee-

riimid, kuidas selle stabiilsust hoida ja ähvardava kriisi korral seda vältida või tagajärgi leevendada. Nii et ikkagi ühe ja sama rahaühiku kasutamine 17 liikmesriigis tekitab selle erisuse. Need 17 riiki loomulikult vastutavad kõik koos euro stabiilsuse ja hea käekäigu eest. Teiste, eurosooni mittekuuluvate riikide majanduste mõju euro stabiilsusele on ka olemas, aga see ei ole nii otsene. Aga seda, et neid muid põhimõtteid, mis puudutavad eelarve tasakaalu ja laenukoormust, järgitaks ja oleks olemas vajalik mehhanism riikide korralekutsumiseks, käsitleb fiskaallepe.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Austatud minister! Valeri Korbi küsimusest tegelikult ilmses, et kahjuks on see otsus inglise keelest valesti tõlgitud. See puudutab tingimusi. Nähtavasti ei ole tõlkija keeleoskaja inimene olnud või läks asi muul põhjusel viltu. Aga nüüd sisulisem küsimus. Kolleeg Rait Maruste tunni aja eest ütles, et lepingu olemuse ei määra mitte selle vorm, vaid sisu. Ja sisuliselt ei ole tegemist rahvusvahelise lepinguga. Ma esitan sellise küsimuse: kas on mingisuguseid juriidilisi põhjendusi selleks, et protseduur on ratifitseerimine? Sest kui sisuliselt ei ole tegemist rahvusvahelise lepinguga, siis seda dokumenti ratifitseerida ei saa.

Urmas Paet

Ma eeldan, et sa küsid ikkagi selle konkreetse eelnõu kohta, mis teil laua peal on, aluslepingu muudatuse kohta. Meie oma Eesti välissuhtlemisseadus ütleb väga selgelt, et kõiki rahvusvahelisi leppeid, kui neid muudetakse, menetletakse riigi sees samamoodi nagu algsest sõlmitud lepinguid. Euroopa Liidu toimimise leping kui selline on Riigikogus ratifitseeritud ning meie välissuhtlemisseaduse, samuti põhiseaduse kohaselt tuleb ka kõik selles lepingus tehtavad muudatused parlamendis ratifitseerida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm, teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh! Kas lepingus kirjas olev ESM on tänasel päeval sellise mõtteidu tasemel, on see loomisel või juba loodud?

Urmas Paet

Praegu see veel loodud ei ole. Et stabiilsusmehhanism n-ö jõusse astuks, on ette nähtud nende riikide hulk, kes peavad olema teatanud, et nad ESM-iga ühinevad. Praeguse ajakava järgi saab stabiilsusmehhanism suure tõenäosusega loodud 9. juuliks, pärast seda, kui Saksamaa on asjaomase otsuse teinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh! Härra minister! Teie kõnest ma sain aru, et ESM-i on võimalik moodustada ilma Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuseta. Miks neid muudatusi siis üldse on vaja ratifitseerida?

Urmas Paet

Nagu ma juba nimetasin, see konkreetne eelnõu, mis teie ees on, puudutab aluslepingu muudatust, ning mitmed riigid jõudsid ühisele arusaamale, et Euroopa Liidu alusleping peaks siiski kajastama kõiki Euroopa Liidus olevaid olulisi instrumente. Selles mõttes on see leping mitte niivõrd õigust loov, kuivõrd kirjeldav. Ka Eesti parlamendis on aeg-ajalt ühe või teise seadusega seoses puhkenud arutelu selle ümber, et seadused peaksid olema kõigile arusaadavad ja sisaldama kõiki olulisi asjassepuutuvaid elemente. Teatud mõttes võib öelda, et tegemist ongi deklaratsiooniga – kui te loete seda muudatust, siis see ju ei kohusta mitte kedagi mitte millekski, vaid lihtsalt ütleb, et jah, selline võimalus on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Igor Gräzin, teine küsimus!

Igor Gräzin

Minul kui tulihingelisel eurooplasel on hinges natukene valu, kui ma mõtlen selle peale, et me käsitleme kogu meie Euroopat kui välismaad. Minu jaoks on Euroopa Liit minu kodu ja kodumaa. Aga minu teine küsimus on: millised on garantiid Eesti eelarvele, et me oleme

blokeeritud küsitavate euromajanduslike ideede impordi eest, mis võivad meie elarvele halba teha? Kuidas me saame garanteerida, et meid need küsitavad initsiatiivid ESM-i kaudu ei kahjusta?

Urmas Paet

ESM-i arutelu siin parlamendis on ju alles kõigis oma nüanssides ja detailides ees. See saab alata praeguste arusaamade järgi siis, kui Riigikohus on oma seisukoha öelnud. Pärast seda saab kindlasti siin saalis kõiki nüansse süvitsi arutada. Aga peamine garantii on see, et kõik rahalised laed on stabiilsusmehhanismis paigas ja mingeid üllatusi nende osas ei saa tulla. Kõik osalisriigid, sh ka Eesti, kui ta peaks ESM-iga ühinema, peavad lagedega nõus olema. See, et kuskilt tekivad mingid üllatused, mis ületavad piire, mis on kokku lepitud ja otsustatud, sh ka siin parlamendis, ei ole lihtsalt võimalik.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Aitäh, austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud minister! On teile ka teada, millise finantseerimisasutusena luuakse Euroopa stabiilsusmehhanism? Eelnõus on seaduse eesmärgist rääkides öeldud, et ESM asutatakse rahvusvahelise finantseerimisasutusena, kuid finantseerimisasutusi on mitut liiki. Kas luuakse rahvusvaheline pank või rahvusvaheline fond või mõni muu finantsasutus?

Urmas Paet

ESM on selline uut tüüpi struktuur. See ei ole kindlasti pank selle klassikalises mõttes, see ei ole ka fond klassikalises mõttes, pigem midagi fondi sarnast. ESM-i ainuke roll saab olema tegelda eurotsoonis hädas olevate riikidega, koostada abi andmise tingimusi ja kontrollida nende tingimuste täitmist. Nii et see hakkab olema väga spetsiifilise ja sisult ühe ülesandega organisatsioon.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, välisminister! Palun kõnepulti põhiseaduskomisjoni esimehe kolleeg Rait Maruste!

Rait Maruste

Austatud juhataja! Lugupeetud kolleegid! Kõnesolev eelnõu oli põhiseaduskomisjonis arutelul 4. juunil ja me otsustasime teha ettepaneku panna see esimesele lugemisele 12. juunil. Teeme ka ettepaneku esimene lugemine lõpetada ja muudatusettepanekud esitada komisjonile kümne tööpäeva jooksul, st hiljemalt 26. juunil kell 16. On veel ettepanek võimaluse korral sättida niimoodi, et Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuse ratifitseerimise seaduse eelnõu, ESM-i ratifitseerimise seaduse eelnõu ning ka Euroopa Majandus- ja Rahaliidu stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise leping ehk nn fiskaallepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu teine lugemine langeksid ajaliselt kokku ehk oleksid ühel päeval. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rait Maruste! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrän eelnõu 237 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks 26. juuni kell 16. Eelnõu 237 esimene lugemine on lõppenud.

9. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (217 OE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Nüüd on päevakorras Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu 217 esimene lugemine. Palun ettekandjaks Riigikogu liikme Priit Toobali!

Priit Toobal

Lugupeetud esimees! Head kolleegid! Eesti Keskerakonna fraktsioon on esitanud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu. See on ajendatud sellest, et Inara Luigas, kes on riigieelarve kontrolli erikomisjoni liige, ja Lembit Kaljuvee, kes on selle komisjoni asendusliige, ei ole enam Eesti Keskerakonna fraktsiooni liikmed, igal parlamendifraktsioonil võib aga nimetatud erikomisjonis olla kaks esindajat. Esitatud otsuse

eelnõus oli kirjas, et Inara Luigas kutsutakse komisjoni liikme kohalt tagasi ning tema asemel nimetatakse uueks liikmeks Keskerakonna fraktsiooni liige Tarmo Tamm, Lembit Kaljuvee asemel nimetatakse asendusliikmeks Olga Sõtnik. Komisjonis toimunud arutelu, tehtud analüüside ning sõlmitud kokkulepete tulemusena on teie laudadel aga ümber sõnastatud otsuse eelnõu, kus nimetatakse Tarmo Tamm täiendavalt komisjoni liikmeks ja asendusliikmeks Olga Sõtnik. Eelnõu uuest redaktsioonist aga kõneleb teile täpsemalt komisjoni esindaja. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Teile on ka küsimus. Palun, kolleeg Erki Nool!

Erki Nool

Aitäh, austatud esimees! Austatud eeskõneleja! Mida te mõtlete nende sõlmitud kokkulepete all? Kas komisjoni arutlus ei olegi nagu põhiarutlus, vaid enne komisjoni istungit lepitakse midagi kokku?

Priit Toobal

Kokkuleppe all peangi silmas komisjonis vastu võetud otsust. Ja komisjoni otsuse kohaselt on eelnõu algteksti muudetud. Sellega on ka eelnõu esitaja nõus. Me ei kutsu ühte liiget tagasi ega nimeta tema asemele uut inimest, vaid nimetame Tarmo Tamme täiendavalt erikomisjoni liikmeks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh, proua esimees! Hea ettekandja! Ütle sid siin, et kõikidel fraktsioonidel on õigus kahele komisjoni liikmele. Aga kas te fraktsioonis arutasite ka seda, et võiks oma õigusest loobuda?

Priit Toobal

Seda me fraktsioonis ei arutanud. Vastupidi, me leiame, et peame oma õigust kasutama.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Palun nüüd ettekandeks kõnetooli

põhiseaduskomisjoni liikme kolleeg Kajar Lemberi!

Kajar Lember

Hea juhataja! Head kolleegid! Selle eelnõu arutelu toimus komisjonis kokku neljal korral. Tegemist on küll lühikese eelnõuga, aga diskussiooni oli selle üle väga palju ja viimast korda 5. juunil, kui kohal olid kõik komisjoni liikmed peale Andres Herkeli. Komisjoni arutelude tulemusel jõuti lõpuks ühisele seisukohale saata Riigikogu otsuse "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine" muutmise eelnõu Riigikogu saali muudetud kujul. Sellega oli ka eelnõu esitaja nõus.

Otsuse eelnõu uus redaktsioon näeks siis välja selline. Punkt 1 on, et muudetakse Riigikogu otsust "Riigieelarve kontrolli erikomisjoni moodustamine", nimetades riigieelarve kontrolli erikomisjoni liikmeks Tarmo Tamme ja asendusliikmeks Olga Sõtniku. Ja punkt 2 on, et asendusliige Lembit Kaljuvee arvatakse riigieelarve kontrolli erikomisjoni koosseisust välja. Eelnõu muudatusettepanekute tähtjaks määrati 26. juuni. Üldiselt oli komisjonis aset leidnud diskussioon selles mõttes päris omapärane, et selliseid situatsioone on Riigikogus paarikümne aasta jooksul ka enne olnud ja lõppkokkuvõttes ma arvan, et langetatud otsus on mõistlik ja riigieelarve kontrolli erikomisjoni tööd mitte pärssiv, vaid pigem parandav.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kajar Lember! Teile on küsimus. Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Eneseharimise mõttes: kas iga komisjon saab oma liikmete arvu ise suurendada? Kas näiteks riigikaitsekomisjon võib ennast ühel päeval teha 101-liikmeliseks, kui nad seda vajalikuks peavad ja kokkulepe on ka olemas? Kas see ei eelda mingisugust Riigikogu kodu- ja töökorra muutmist?

Kajar Lember

Alaliste komisjonide ja erikomisjonide puhul on regulatsioon erinev. Riigikogu erikomisjon moodustatakse Riigikogu otsusega, milles nimetatakse komisjoni liikmed ja nende asendusliikmed. Selles mõttes on Riigikogu

liikmed erikomisjoni liikmete nimetamisel vabad. Alalistel komisjonidel on see teistmoodi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Inara Luigas!

Inara Luigas

Aitäh, austatud Riigikogu juhataja! Lugupeetud ettekandja! Erinevalt keskkonnakomisjonist ma näen seletuskirja lugedes, et põhi-seaduskomisjon on teinud väga head ja tulemuslikku tööd ning leidnud ka väga meeldiva lahenduse. Ma tänan komisjoni!

Kajar Lember

Aitäh kommentaari eest! Tuleb tänada ka meie komisjoni ametnikke, kes on väga põhjaliku eeltöö teinud, et selline lahendus leida.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Kajar Lember! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõne-soove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrán eelnõu 217 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 26. juuni kell 16. Eelnõu 217 esimene lugemine on lõppenud.

10. Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu (238 OE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esitatud Riigikogu otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu 238 esimene lugemine. Palun ettekandeks kõnetooli Riigikogu liikme kolleeg Kaia Iva!

Kaia Iva

Austatud juhataja! Head kolleegid! Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsioon algatab Riigikogu otsuse eelnõu 238 ehk siis otsuse "Riigikogu otsuse "Korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni moodustamine" muutmise" eelnõu. Selle on tinginud see, et tolle erikomisjoni liige Andrus Saare, kes oli

Riigikogus asendusliikmena, on nüüdseks Riigikogu koosseisust lahkunud ning meie ettepanek on tema asemel määrata korruptsioonivastase seaduse kohaldamise erikomisjoni liikmeks meie fraktsiooni liige Peeter Laurson. Ühtlasi kutsub fraktsioon tagasi asendusliikme Kaia Iva ning palub tema asemel nimetada asendusliikmeks selles komisjonis Andres Jalaku. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun küsimus kolleeg Tarmo Leinatammelt!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea ettekandja! Kas nimetatud isikud on ise ka nõus asuma selle komisjoni liikmeks?

Kaia Iva

Jah, kui fraktsiooni koosolekul seda küsimust arutati, olid nad kohal ning näitasid üles oma valmisolekut ja suurt töötahet komisjoni tööülesannete lahendamisel.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh, lugupeetud esimees! Hea ettekandja! Kas tagasikutsutud Riigikogu liikmed olid ka tagasikutsumisega nõus?

Kaia Iva

Jah, tagasikutsutav Riigikogu liige oli sellega nõus ning minu mäletamist mööda ta selle ettepaneku ka ise tegi.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Kaia Iva! Kutsun nüüd ettekandeks kõnetooli põhiseaduskomisjoni liikme kolleeg Kajar Lemberi.

Kajar Lember

Hea juhataja! Head kolleegid! Erinevalt eelmisest erikomisjonist selle komisjoni liikmete muutmise otsused väga suurt diskussiooni ei tekitanud. Komisjon arutas seda teemat 5. juunil ja me olime eelnõu esitaja ettepanekutega nõus. Eelnõu sisu on siis nimetada erikomisjoni liikmeks Andrus Saare asemel

Peeter Laurson ja asendusliikmeks Kaia Iva asemel Andres Jalak. Ettepanek on esimene lugemine lõpetada ja teha muudatusettepanekud kümne tööpäeva jooksul ehk hiljemalt 26. juunil kella 16-ks. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Küsimusi, hea kolleeg, teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrán eelnõu 238 muudatusettepanekute esitamise tähtjaks s.a 26. juuni kell 16. Eelnõu 238 esimene lugemine on lõppenud.

11. Elektroonilise side seaduse § 90 täiendamise seaduse eelnõu (243 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Tänane viimane päevakorrapunkt on majanduskomisjoni algatatud elektroonilise side seaduse § 90 täiendamise seaduse eelnõu 243 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnetooli majanduskomisjoni liikme kolleeg Toomas Tõniste!

Toomas Tõniste

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Majanduskomisjon algatas oma 4. juuni istungil elektroonilise side seaduse § 90 täiendamise seaduse eelnõu. Komisjoni istungile olid kutsutud MKM-i sideosakonna juhataja Tõnu Nirk ja Kultuuriministeeriumi meediaosakonna juhataja Peeter Sookruus, kes andsid täiendavaid selgitusi ning vastasid arutelu käigus komisjoni liikmete küsimustele. Annan teilegi ülevaate arutelist ja komisjoni liikmete küsimustest.

Praegu kehtiv seadus ei keela televisiooni-teenuse osutaja ja kaabelviteenuse osutaja vahelisi kokkuleppeid, sh tasu küsimist ettevõtjalt. Milles seisneb eelnõu muudatuse sisu? MKM-i selgitus oli, et kehtiva seaduse kohaselt on kaabelviteenuse osutajal kohustus kanaleid edastada, kuid tasu ei nõuta. Reguleerimata on olukord, kui tasu nõutakse. Kaabelviteenuse osutajate väitel on telekanalid püüdnud sõlmida tasu puudutavaid kokkuleppeid autoriõiguse kontekstist lähtuvalt, kuid asjaomane avalik-õiguslik pool on lõpuni reguleerimata. Eelnõu täiendamisega õigussel-

gus suureneb, kuna seadusesse lisatakse selge norm, mis lubab küsida tasu.

Kas seadusmuudatus garanteerib kanalite jäämise vabalevisse ka pärast 2. juulit 2012? Kultuuriministeeriumi vastus: juhul, kui Kanal 2 ja TV3 soovivad taotleda vabalevist lahkumist ning liitumist tasulise leviga, siis Kultuuriministeeriumil on taotluse menetlemiseks aega üks kuu. Seni ei ole säärase sisuga avaldust telekanalilt laekunud.

Kas on võimalik rakendada meetmeid, mis võimaldaksid kanaleil vabalevis jätkata või kohustaksid neid selleks? ÜRO eraldatud tehnilisi ressursse ehk sagedusi on Eesti vabakanalite jaoks piisavalt, edastajaks on AS Levira. Telekanalite tasud Levirale on tänu digitaliseerimisele võrreldes analooglevi ajaga vähenenud *circa* neli korda. Kultuuriministeeriumi esindaja selgitas, et riigi sekkumine telekanalite vabalevisse jäämiseks ei ole vabaturu tingimustes ehk otstarbekaks. Ei ole õige sundida ettevõtet kasutama talle kaugemas perspektiivis ehk mittekasulikku ärimudelit. Praegusel juhul on telekanalite huvi vabalevis jätkata olemas.

Oli ka küsimus, milliseks kujuneb olukord juhul, kui riik kohustab telekanaleid vabalevisse jääma. Kultuuriministeeriumi esindaja vastas, et erakanalid võivad siis vabalevist lahkuda, kuna sellist kohustust ei ole võimalik neile panna. Kanal võib siis tegevusluba vahetada. EL-is kehtib avatud teenuste ruumis kanalite vastuvõtmise-edastamise vabadus. Võib tekkida olukord, kus telekanal taotleb näiteks Läti või Suurbritannia tegevusluba ega kuulu enam Eesti jurisdiktsiooni alla.

Kas eelnõu sõnastus on euroopaliku õigusraumi kontekstis korrektne? MKM-i vastus oli, et tegemist on erinormiga. Praegu kehtiv sõnastus paneb kohustuse juhul, kui tasu ei küsita. Kui hakatakse tasu küsima, kohustust kanaleid edastada ei ole. Sellest lähtuvalt võib kinnitada, et sõnastus on korrektne.

Istungil kõlas ka ühe komisjoni liikme kommentaar, et kui riik paneks erakanalile kohustuse vabalevisse jääda, peaks riik ka selle hüvitama.

Arutelu tulemusena otsustati, et majanduskomisjon algatab elektroonilise side seaduse § 90 täiendamise seaduse eelnõu. Poolt oli 6 inimest, vastu 1, erapooletuid ei olnud. Veel otsustati, et kui Riigikogu juhatus määrab

nimetatud eelnõu juhtivkomisjoniks majanduskomisjoni, siis määratakse juhtivkomisjoni ettekandjaks komisjoni liige Toomas Tõniste ja tehakse ettepanek võtta majanduskomisjoni algatatud elektroonilise side seaduse § 90 täiendamise seaduse eelnõu Riigikogu täiskogu istungi päevakorda 12. juunil ning siis esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks kümme tööpäeva, s.o 26. juuni 2012 kell 12. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Palun, Jaan Õunapuu Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Jaan Õunapuu

Hea juhataja! Lugupeetud kolleegid! Aprilis aastal 2010 lausus digiteleviisioonile ülemineku valitsuskomisjoni juht Jüri Pihel: "Juuniku lõpuks võib ennustada pikki järjekordi elektroonikakauplustes, antennipaigaldusfirmades ja televiisiooniteenuste pakkujate juures." Inimesed tegid kulutusi, et vaadata lubatud parema kvaliteediga telesaateid. Eks kvaliteet ehk ka paranes, samas tuli juurde hulk probleeme, mille tõttu vaatamata uuele digiboksile oli pilt kas säbruline või ei saadud televiisorit üldse pilti näitama. Valitsus maalis võrratuid pilte uuest ajastust, kuid mida rohkem infot, seda suuremasse segadusse rahvas läks. Riskirühmaks on peetud üksi või kahekesi elavaid pensionäre, kes on ka praegu vabalevis olevate kanalite vaatajad, samuti maainimesi, kellel kaabliühendust pole või kes praegu digiboksi abil viit vabakanalit naudivad.

1. juulil 2010 kell 5.00 lõpetasid kõik Eesti telesaatejad analoog-TV edastamise ning teleprogramme nägi taevaantenni abil ainult digitaalselt. Rahvast teavitati ka sellest, et tasuta telekanalite – tollel ajal oli neid siis viis: ETV, ETV2, Kanal 2, TV3 ja Kanal 11 – digitaalseks vastuvõtuks ei ole vaja liituda ühegi teenusepakkujaga. Septembris 2010 avaldati lootust, et digi-TV toob lisakanaleid ja uusi investeeringuid, see aga ei realiseerunud. Tõsi küll, mõni kanal on lisandunud, samas on olnud ka vabalevist lahkujaid. Vahemärkusena ütlen, et Soomes on 16 vabalevi kanalit ja seda peetak-

se peaaegu et inimõiguseks. Nüüd oleme probleemi ees, et TV3 ja Kanal 2 ähvardavad 1. juulist vabalevist lahkuda ning 75 000 peret ehk 13,5% televaatajatest tunneb ennast petetuna.

Tuletan meelde, et vabalevist lahkumise teema oli päevakorral ka eelmisel suvel. Jüri Pihel nimetas siis säärast lahkumise ähvardust nahaalseks ja tooreks äriajamise viisiks. Ta tuletas meelde, et digilevile üleminekuga saavutasid erakanalid raha kokkuhoiu hinnanguliselt 2,2 miljonit eurot. Suurima kasu andis vabanemine reklaami litsentsitasust, mis jättis nende eelarvesse ca 25 miljonit Eesti krooni ehk siis ligi 1,6 miljonit eurot.

Osa kaabellevi operaatoritest on hakanud rääkima telerimaksu vajalikkusest ning tuletanud meelde võrdse kohtlemise põhimõtet. Nad on öelnud, et selle eelnõuga kehtestatakse sisuliselt telerimaks kõigile kaabellevi vaatajatele. Nad teevad ettepaneku kehtestada maks kõigile vaatajatele, sh ka vabalevi kanalite vaatajatele. Teadmatus tuleviku ees tekitab inimestes nõutust ja kartust, et nad saavad veel kord petetud.

Eelnõu seletuskirjas on öeldud, et eelnõu saab luua siiski ainult õiguslikud eeldused, et erakapitalil põhineva televiisiooniteenuse osutajad jätkavad vabalevis. Eelnõu ei saa sundida neid vabalevis olema ning nad on alati vabad ärielistel kaalutlustel vabalevist lahkuma või üldse oma tegevuse lõpetama. Kuna eelnõuga kehtestatakse kaabelleviteenuse osutajatele tasu maksmise kohustus, mis tekitab kaabelleviteenuse osutajatele kulusid, siis eeldatavasti peavad tarbijad kaabelleviteenuse osutajate telepakettide eest rohkem maksma hakkama. 1. juuliks ei jõua eelnõu seadusena vastu võtta. Valitsuskoalitsioon loodab telekanalite heale tahtele suvel mitte vabalevist lahkuda. Sellist kauplemist oleme näinud juba varem ja vastastikune väljapressimine tuleb lõpuks ikka tarbijatel kinni maksta. Palun üks minut lisaaega!

Esimees Ene Ergma

Palun, üks minut!

Jaan Õunapuu

Kui seadusmuudatus on vastu võetud, ei tea meist keegi, kui kauaks – aastaks, kaheks või rohkemaks – kanalid vabalevisse jäävad. Kuna

eelnõu ei lahenda programmitootjate, kaabel-
leviteenuse pakkujate ja tarbijate vahelisi eba-
kõlasid, ei saa Sotsiaaldemokraatliku Erakon-
na fraktsioon oma poolthäält sellele anda.
Arvame, et lubadustest tuleb kinni pidada ja
rahvas ei tohiks end jälle petetuna tunda.
Aitäh!

Istungi lõpp kell 13.05.

Istungi kestus 3 tundi ja 5 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Rohkem kõnesoove ei ole, lõpe-
tan läbirääkimised. Määratud eelnõu 243 muu-
datuste esitamise tähtajaks s.a
26. juuni kell 12. Eelnõu 243 esimene luge-
mine on lõppenud. Ka meie tänane istung on
lõppenud. Aitäh!

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 13. juuni 2012

Kell 13.00

S i s u

Infotund

1. Finantsperspektiiv
2. Elektrihinna tõus
3. Lapsetoetus
4. Kultuuriinvesteeringud
5. Tööpuudus

Istungi rakendamine

1. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu (193 SE) kolmas lugemine
2. Kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu (172 SE) kolmas lugemine
3. Kaitseväeteenistuse seaduse rakendamise seaduse eelnõu (173 SE) kolmas lugemine
4. Kaitseväeteenistuse seadusega seotud Riigikogu koosseisu hääلteenamusega vastuvõetud seaduste muutmise seaduse eelnõu (174 SE) kolmas lugemine
5. Perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (214 SE) kolmas lugemine
6. Halduskoostöö seaduse ja spordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (200 SE) kolmas lugemine
7. Eesti Vabariigi haridusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (223 SE) kolmas lugemine
8. Ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu (224 SE) kolmas lugemine
9. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 50² muutmise seaduse eelnõu (198 SE) kolmas lugemine
10. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (205 SE) kolmas lugemine
11. Sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (222 SE) teine lugemine
12. Maksukorralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (241 SE) esimene lugemine
13. Abieluvararegistri seaduse, notari tasu seaduse ja perekonnaseisutoimingute seaduse muutmise seaduse eelnõu (219 SE) esimene lugemine

Infotund

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Tere päevast, austatud peaminister ja teised valitsusliikmed! Alustame tänast infotundi. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 41 rahvasaadikut, puudub 60.

Tänases infotunnis osalevad järgmised valitsusliikmed: peaminister Andrus Ansip, kultuuriminister Rein Lang ning majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Läheme küsimuste juurde. Head kolleegid, kuna juba registreeritud küsimusi on kaheksa, siis kohapeal registreeritud küsimusi luban kaks.

1. Finantsperspektiiv

Esimees Ene Ergma

Esimene küsimus on kolleeg Ester Tuiksoolt peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Ester Tuiksoo

Lugupeetud proua juhataja! Austatud peaminister! Üks uue finantsperspektiivi olulisi osasid on loomulikult põllumajanduseelarve. Põllumajandusminister on väitnud, et Saksamaa toetab Baltikumi soovi toetuste suurendamiseks järgmisel finantsperioodil. Tahangi teie käest küsida, et kui teie käite ülemkogu istungitel ning suhtlete seal teiste maade esindajatega, millised on arvamused väite kohta, et Baltikumi põllumajandustoetused oleks vaja võrdsustada teiste riikide omadega.

Andrus Ansip

Ülemkogu istungi päevakorras finantsperspektiivi või praegu uue nimega mitmeaastase eelarvekava küsimust pole olnud. Aga omavahel me muidugi räägime ka nendel teemadel. Sellise suhtluse tasemel on deklaratiivselt loomulikult kõik nõus, et liikmesriikides tuleks otsetoetusi võrdsustada ja Euroopa Komisjon

on sellesisulise ettepanekuga ka välja tulnud. Ainult et meid ei rahulda see, et otsetoetuste võrdsustamine nii kaua aega võtab. Ma usungi, et me saavutame otsetoetuste osas märksa parema lahenduse, kui Euroopa Komisjon on pakkunud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, esimene täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Mõned äriiringkonnad on avaldanud arvamust, et kui meie valitsus asus läbi rääkima ja toetama eurotsooni päästepaketti Euroopas, oleks võinud seada üheks tingimuseks Eesti põllumajandustoetuste suurendamise. Sellel oleks võib-olla olnud natukene suurem kaal kui näiteks allkirjade kogumisel ja nende saatmisel Brüsselisse. Mis te sellest arvate?

Andrus Ansip

Ma arvan selles mõttes halvasti, et Eesti välispoliitikas ei ole kunagi kokku seotud olemuslikult kokku mittekuuluvaid teemasid. Me oleme kõikidele probleemidele lähenenud teemapõhiselt ja otsinud parimaid lahendusi teema enda raames. Me ei ole teinud mingisuguseid diile mingites muudes küsimustes järeleandmisega või vastupidi, mingisuguse lisakasu saamisega. See ei oleks hea poliitiline tava. See ei kõneleks heast poliitilisest kultuurist.

Me peame rääkima asjadest nii, nagu nad on. Kui me räägime põllumajanduspoliitikast, siis peaksimegi jääma põllumajanduspoliitika-keskseks. Meil ei ole mõtet rääkida sellest, et euro stabiilsuse tagamine on Eesti huvides täpselt sama palju kui teiste eurotsooni riikide huvides. Minu meelest see ei iseloomustaks meid sugugi hästi, kui me küsiksime eurotsooni stabiilsuse tagamise eest endale mingeid lisaboonuseid.

Samas on võrdsuse küsimuse püstitus õige. Põllumajandustoetused peavad olema kõigile võrdsed ja deklaratiivselt ei olegi sellele keegi vastu. Paraku pole tähtaja osas, millal põllumeeste võrdne kohtlemine saab Euroopa Liidus tegelikkuseks, eri liikmesriikide juhtide seas praegu üksmeelt. Meie nõuame kiiremat ühtlustamist, need, kes ühtsesse eelarvesse enam maksavad, soovivad aeglasemat ühtlustamist.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Ester Tuiksoo, teine täpsustav küsimus!

Ester Tuiksoo

Austatud peaminister! Täna on selle istungjärgu viimane infotund ning ma soovin teile kaunist suve ja tänan vastuste eest! Aga üks küsimus on mul veel, seegi algab sõnaga "kui". Kui teile antaks valida, kas vähendada järgmisel finantsperioodil põllumajanduseelarvet või struktuurifondide eelarvet, siis kumma te valiksite?

Andrus Ansip

Selliste valikute ette panemine on suhteliselt ebaeetiline ja ma usun, et meie läbirääkimistel meid niisuguste valikute ette ei panda. Meil on arutada põhimõtteliselt kaks suuremat teemaringi. Üks on seotud üldise põllumajanduspoliitikaga ja teine ühtekuuluvuspoliitikaga. Aga oletagem, et meil on neid teemaringe mitte kaks, vaid 12 või 20. Iga probleem tuleb ikka eraldiseisvana ära lahendada, leida optimaalne lahendus, mis oleks õiglane kõigi suhtes. Me ei saa ju leppida sellega, kui ühes küsimuses jääb ebaõiglus kehtima ja teises saame lihtsalt mingisuguse leevenduse. Me tahame kõiges saada optimaalset lahendust, nii head, nagu parasjagu võimalik saada on. Need mõlemad küsimused meie jaoks on äärmiselt olulised, mõlemas küsimuses ma loodan märksa paremat lahendust, kui Euroopa Komisjon on praeguseks välja pakkunud. Suures plaanis tuleb öelda, et Euroopa Komisjoni pakutu on Eesti jaoks päris hea, aga on kaks detaili, mille puhul me tahame pakutut veelgi paremaks muuta. Need ongi ühtekuuluvuspoliitika lagi ja ühise põllumajanduspoliitika puhul liimesriikide põllumeeste võrdne kohtlemine.

Esimees Ene Ergma

Alustame kohapeal registreeritud küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Austatud peaminister! Millisena te laiemalt näete Eesti finantsperspektiivi? Eelmise aasta majanduskasv tulenes paljuski ühekordsetest meetmetest ja majandusekspert Heido Vitsur tõi äsja välja, et selle kasvu taga oli eelnev 20%-line langus, aga kaasa mängisid ka nii-

sugused ühekordsed ettevõtmised nagu see, et Ericsson tõi tootmise suures osas Eestisse. Praegu just tuli BNS-i vahendusel Eesti Panga edastatud uudis, et euroala majanduskasv on samuti väga väike: tänavune prognoos on -0,5 kuni 0,3%. Millisena teie näete Eesti perspektiivi?

Andrus Ansip

Eesti Pank just täna parandas Eesti majanduskasvu prognoosi. Tõsi, üks kommertspank seda prognoosi halvendas, ja nimelt 4,2%-lt 3,8%-le, aga see tähendab võrreldes teiste Euroopa Liidu riikidega ikkagi küllalt suuri kasvulootusi. Eesti Pank parandas prognoosi 1,9%-lt 2,6%-le, kui mälu mind ei peta, ja see on päris märkimisväärne prognoosi muutmine. Eks see kõik toimu suhteliselt suure määramatuse foonil. Me ei tea, missugused majanduse suundumused Euroopas tervikuna saavad olema.

Ericsson on kindlasti Eesti majanduse jaoks märgilise tähendusega olnud. See, et Ericsson otsustas tehase rajada just nimelt Tallinna, on signaal väga paljudele Rootsist, Soomest ja mujalt pärit investoritele. Sest kui juba Ericsson usaldab Eesti investeerimiskeskonda, siis teised, eriti pisikesed ettevõtted, ei hakka eraldi analüüse tegema, vaid juhivad autoriteetide järgi. Mullu alustas Eestis tegevust koguni 500 Soome kapitalile kuuluvat ettevõtet. Eesti on suutnud oma riigirahanduse korras hoida ja see korras riigirahandus meelitab siia otseseid välisinvesteeringuid. Ning eelkõige otsesed välisinvesteeringud loovad uusi töökohti ja tänu sellele tuleb ka täiendav toodang ja majanduskasv.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Hea peaminister! Euroopa Liidu finantsseis on kriitiline ja keeruline. Finantside vallas ehitatakse praegu igasuguseid tule müüre eri fondide näol. Kas meie Riigikogul tuleb teie arvates see suvi kokku tulla, et arutada ESM-i teemat ja võtta vastu otsuseid seoses Euroopa finantsseisuga?

Andrus Ansip

Ma küll loodan, et Riigikogu tuleb suvel kokku ja hakkab arutama Euroopa stabiilsusmehhanismiga liitumist. Ma olen seda siit kõnepuldist ka varem öelnud, et sõda polnud veel lõppenud, kui Bretton Woodsis otsustati, missugune saab olema sõjajärgse maailma finantsraamistik. Siis otsustati luua ka Rahvusvaheline Valuutafond. Rahvusvaheline Valuutafond on aastakümneid väga efektiivselt tegutsenud, aidates suurtesse raskustesse sattunud riike. Ning valuutafond pole mitte vahendeid kaotanud, vaid vastupidi, ta on oma jõudu aastakümnete jooksul suurendanud. Need riigid aga, kes on abi saanud, on tänu Rahvusvahelisele Valuutafondile jälle jalule tõusnud. See tõttu polnud midagi imestada, kui Eesti otsustas iseseisvuse taastamise järel ilma tuliste debattideta Rahvusvahelise Valuutafondiga liituda. Tol ajal oli meie osalus Rahvusvahelises Valuutafondis 4% sisemajanduse kogutoodangust. Miks siis, kui euro loodi, ei nähtud ette, et ka euro vajab oma vastastikuse abistamise kassat *à la* Rahvusvaheline Valuutafond, on minul tagantjärele väga raske seletada, aga praegune kriis on ehedalt välja toonud, et vanamoodi enam edasi minna ei saa. Oma Euroopa stabiilsusmehhanism tuleb luua ja see on ka Eesti huvides. Tulemüür peab olema parasjagu nii kõrge, et tuli ei kanduks naabrusest meie oma elamuni. Ning mida kindlamini tulemüür meid tulekahju eest kaitseb, seda rohkem saame vahendeid kokku hoida kas siis ikkagi puhkenud tuld kustutades või tule poolt laastatut taastades. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise.

2. Elektrihinna tõus

Esimees Ene Ergma

Järgmine on kolleeg Kadri Simsoni küsimus majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. Palun!

Kadri Simson

Lugupeetud majandusminister! 1. jaanuaril 2013 avatakse elektriturg kodutarbijatele ja see toob kaasa hinnatõusu, mida Rahandusministeeriumi prognoosides käsitletakse paratama-

tusena. Praegu maksab kodutarbija Kodu1 paketi korral 11,41 euro senti kilovatt-tunni eest. Selline hind kujuneb põhitariifi, võrguteenuse, taastuenergia tasu, elektriaktsiisi ja käibemaksu summana. Kõike peale põhitariifi saab riik mõjutada ka järgmisel aastal. Seega on elektri tarbijahinnast riigil võimalik mõjutada peaaegu kolmveerandit ehk 72,4%. Mis alust on siis öelda, et riik ei saa midagi teha, et järgmisel aastal elektri hinna tõusu mõju leevendada?

Juhan Parts

Ma tahaksin kõigepealt täpsustada üht olulist detaili, mida te oma küsimuses päris õigesti ei kajastanud. Nimelt, te ütlesite, et elektrituru avamine toob, või oleme natukene ettevaatlikumad, võib tuua kaasa hinna kallinemise 1. jaanuarist 2013. Kuid arvestame seda, et 1. jaanuaril 2013 käivitub täiesti uus Euroopa emissioonikaubanduse süsteem, mis enamikule Eesti elektritootjatele tähendab seda, et nad peavad hakkama CO₂ kvooti turult ostma. Kui me vaatame CO₂ kvoodi prognoositavat turuhinda, siis võime öelda isegi kõige hullemat turu avamisest tulenevat elektri hinna ette kujutades, et turu avamine tegelikult hoiab ära Euroopa kliimapolitiikast tuleneva suure hinnatõusu. Ma loodan, et mu mõttekäik oli arusaadav. Seda esiteks.

Teiseks, ma olen korduvalt öelnud, et eelkõige on vaja saavutada kokkulepe, mis puudutab taastuenergia tasusid, seda nii lähemas kui ka kaugemas perspektiivis. See on kindlasti valdkond, kus me peame leidma tasakaaluka konsensuse, et me arendame taastuenergiat, aga mitte liialt palju tarbijate kulul.

Ja veel: vale on see seisukoht, et valitsus justkui ei jälgi seda, mil määral elektri hind mõjutab meie tarbijahinna indeksit, mil määral see mõjutab erinevaid leibkondi ja millised võivad olla sellega seotud siirded toimetulekutoetuse maksmisse. Ma tean, et Sotsiaalministeerium tegeleb sellega. Me planeerime järgmise aasta eelarvesse kindlasti rohkem raha toimetulekutoetusteks, kui selleks on vajadus. Nii et me kindlasti tegeleme ka teemaga seotud lühiajaliste sotsiaalsete mõjudega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, esimene täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Teil on huvitav viis halba uudist positiivsena näidata – mõtlen teie sõnu, et turu avamine hoiab ära CO₂ kvootide ostust tuleneda võiva hinnatõusu. Paraku tähendab elektrituru avamine prognooside põhjal seda, et põhitariif kallineb 40%. Nii et hinnatõus hoiab ära hinnatõusu? Aga kui vähendada taastuenergia toetust, millest te rääkisite, 50%, oleks see hinnatõus kodutarbijale 8,2%. Ning kui veel vähendada Keskerakonna ettepanekul elektriaktsiisi, siis ootaks järgmisel aastal kodutarbijaid ees elektrienergia kallinemine kõigest 4,5%. Seega valitsusel on võimalus hinnatõusu leevendada. Teie räägite praegu, et tuleb saavutada kokkulepe. Miks seda kokkulepet siis ei saavutata ja miks valitsus ei astu konkreetseid samme, et hinnatõusu leevendada?

Juhan Parts

Ma ei ole kuulnud opositsioonilt mitte ühtegi tõsist avaldust taastuenergia tasude muutmise kohta. Mitte ühtegi! Kusjuures teil ei ole ju täna valitsuse vastutust. Meil on kanda ka valitsuse vastutus selle eest, et sõlmida taastuenergiasse investeerinud investoritega niisugune mõistlik kokkulepe, mis ei kahjustaks Eesti majanduskeskkonda. See on tõsine küsimus.

See, et ma olen ise sügavalt veendunud, et taastuenergia tasud on liiga suured, on tõenäoliselt kõigile selge. Aga me peame tegutsema vastutustundlikult, leidmaks kokkulepped ka seniste investeeringute tegijatega. Teie, kes te olete opositsioonis – ma ei ole kuulnud ühtegi teie seisukohta! Tekivad lausa kahtlased mõtted, miks te nii vait olete selles küsimuses. Nii et tulge aga lagedale reaalse eelnõudega taastuenergia tasude muutmise kohta – ehk aitate meil ka läbirääkimisi tootjatega vedada, näitate parlamendi tahet. Ärge tehke siin suuri sõnu!

Mis puutub elektriaktsiisi, siis arutame seda. Aga me peame arvestama, et kui me tahame elektriaktsiisi erandi kehtestamisega toetada vaesemaid ja raskemini toime tulevaid perekondi, siis see toetus langeks ju kõigile ühtlaselt. Minu arvates peab võitma terve mõistus, kuna me peame ühiselt meie käsutuses olevat raha lugema. Õpetajate palku on vaja tõsta, pensioneid on vaja tõsta. Me peame lugema

iga senti! Tõenäoliselt on mõistlik mitte toetada neid perekondi elektriaktsiisile ühtset erandit kehtestades, vaid sellega, et anda neile sotsiaaltoetusi. Ma juba ütlesin, et Pevkuri plaan toimetulekutoetuste osakaalu eelarves suurendada on tõenäoliselt valitsusel augustis laua peal.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine täpsustav küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud minister! Kui teie ei suuda oma koalitsioonipartneri või ettevõtjatega kokkuleppeid sõlmida, siis ärge tulge selles süüdistama opositsiooni. Opositsioon on välja tulnud konstruktiivse ettepanekuga vähendada Eestis kehtivat elektriaktsiisi neli korda ehk Euroopa Liidus lubatud miinimumtasemele. Kui te ei suuda teises küsimuses hinnatõuse leevendada, siis võtke head ettepanekut kuulda!

Minu küsimus aga puudutab teie lauset, et me peame lugema iga senti. Seetõttu ei ole teie meelest justkui mõttekas hinnatõusu üldse mitte leevendada. Esmaspäeval käis Riigikogu ees riigikontrolör ja ütles, et ettevõtte, kes lisab omalt poolt päris suure osa igasse elektriarvesse – Elering –, ei ole lugenud iga senti. Ta korjab meie, kõigi tarbijate käest võrgutasusid selleks, et parandada elektrivõrkude seisukorda, aga selle asemel on ta kulutanud päris suure summa gaasituru uurimiseks. Kuidas te seletate seda, et minu ja teie ja kõigi inimeste makstud võrgutasude eest tehakse uuringuid, mis pole üldse ettevõtte kohustus?

Juhan Parts

Põhivõrguettevõtte Elering tehtud ettevalmistustööd gaasituru küsimustes on nõudnud suhteliselt marginaalseid summasid. Praktiliselt ei mõjuta see põhivõrgutariifi isegi mitte küünemusta võrra.

Nüüd, miks meil tasub tegelda gaasiküsimusega? Selleksamal põhjusel, et see on pikemaajaline perspektiiv. Kui me astume neid samme, siis peame arvestama ka sellega, et kui me viie kuni kümne aasta pärast arutame meie elektri hinda, sooja hinda, siis võib-olla öeldakse, miks me magasime õige hetke Euroopa, võib-olla ka globaalsel gaasiturul maha. See

on kaugemat perspektiivi silmas pidav võimalus ja ma arvan, et riik käitub siin targalt ja silmas pidades mitme Euroopa riigi kogemusi. Kui me gaasivõrgu osas mingil moel seda teed läheme, siis ei asuta me siin mingit uut ettevõtet. Kinnitan, et valitsus pole langetanud otsust gaasimajandusse investeerida, ja kui kunagi selline valik meie ette tekib, siis me kindlasti peame seda väga põhjalikult kaaluma ka siin saalis.

Aga üks märkus veel. Meil tarbitakse praegu 40% elektrienergiast avatud turul, 60% on reguleeritud hinnaga. Vaatasin eile elektri tootmishinda avatud turul, see oli 2 eurot megavatt-tunni eest väiksem kui reguleeritud hind. Eile oli Eesti elektribörsi hind 29 eurot megavatt-tunni eest, analoogne hind reguleeritud turul oli 31 eurot. See on küll üks päev, aga siiski näide, et hinnamuutused turul on vägagi raskesti prognoositavad. Mida ma tahan sellega öelda? Ma ei taha teid süüdistada, vaid kutsuda ka teid üles esitama taastuvenergiaalaseid eelnõusid – kutsuda teid üles nägema vaeva koostöös valitsusega, selgitamaks inimestele ...

Esimees Ene Ergma

Härra minister, teie aeg on läbi!

Juhan Parts

... mida tähendab turu avanemine iga tarbija jaoks. Ma palun vabandust!

Esimees Ene Ergma

Kaks minutit on ette nähtud teile vastamiseks ja küsimuseks üks minut. Jälgige aega! Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Mul oli tegelikult küsimus toimetulekutoetuste kohta, kuna te olete siin eelnevalt öelnud, et võimaliku hinnatõusu korral toetatakse kõige nõrgemaid ja abi vajavaid inimesi toimetulekutoetuse abil. Aga te vastasite juba sellele küsimusele ära. Mul on küll selles osas eriarvamus, sest lapsetoetus, mis praegu toimetulekutoetuse rehkendamisel arvesse läheb, võib jätta perekonna piiri peale, nii et ta tegelikult toetust ei saa. Lapsetoetuse tõttu langeb pere toimetulekutoetuse mittedaajate hulka. Aga

minu kõrva jäi üks kummaline väljend. Järsku te selgitate, mida te mõtlesite "kahtlaste mõtete" tekkimise all? Ka sotsiaaldemokraadid kuuluvad opositsiooni ja te ütlesite, et opositsiooni selline käitumine tekitab teis kahtlasi mõtteid. Järsku te olete nii armas ja selgitate seda kahe minuti jooksul?

Juhan Parts

Hea meelega! Me räägime elektri hinnast ja me kõik saame aru, et taastuvenergia tasu on olnud viimase nelja aasta jooksul üks suurimaid kasvukomponente. Konkurentsiamet on tõestanud, et siin on tegemist olulisel määral ülekompanseerimisega. Ülekompanseerimise taga ei ole mitte mina või valitsus või peaminister, vaid Riigikogus aastal 2007 vastu võetud seadus. Teie olete seadusandjad. Te esitate ka igasuguseid eelnõusid, mille puhul te teate, et vastutustundlikul valitsusel on kõige paremgi tahtmise juures neid raske teostada. Taastuvenergia tasude kohta ei ole ma ühtegi eelnõu lugenud. Tekib küsimus, miks te seda ei esita. Sealt tulevadki need kahtlased mõtted. (Naer saalis.) Miks te seda ei tee? Ma annan teile idee, käige välja, pange valitsus valiku ette! Näitame tootjatele, et parlamendis on suur enamus, kes tahab seda küsimust lahendada, mitte ainult majandusminister, kes peab tootjatega läbirääkimisi.

Esimees Ene Ergma

Ja nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua esimees! Hea minister! Kaks päeva tagasi kuulas majanduskomisjon ära ehitusmaterjalitootjate liidu juhtkonna mured. Nende suurim mure on elektri hind, mis tõusis pärast vabale turule minekut 35%. Lähtudes elektri hinna struktuurist vaatavad nad väga tõsiselt meie kui riigi poole seoses maksudega, millest tänagi on juttu olnud. Te rääkisite, et taastuvenergia osas te tahate midagi ette võtta, ja tõesti te oletegi püüdnud üht-teist korda saata ning loodame, et need püüdlused kulmineeruvad hea tulemusega. Aga me ju tegime siin ettepaneku, et taastuvenergia tasu võiks ka CO₂ kvootide müügi rahaga hüvitada, mitte teha seda tarbijate arvel. Mis te sellest arvate?

Juhan Parts

See on laiem küsimus. Kui me tahame toetada taastuvenergiat, et meil oleks keskkonna puhtust silmas pidav energiaportfell, siis ühekordsed investeeringutoetused, mida te praegu silmas peate, on kõige kallim luksus Eesti rahvamajandusele või eelarvele tervikuna. Kui senine toetuskeem näeb ette 12-aastast toetust, siis sisuliselt peaks maksumaksjad eelarvest või, ütleme, kvoodimüügist saadud rahast, mis on ju ka maksumaksja tulu, selle summa ühekorruga laua peale käima. See on majanduslikult üsna ebareaalne. Kindlasti on mõistlikum, kui meil on ikkagi saavutatud väga hästi väljatimmitud tasakaalupunkt, mille korral tarbijaid väga palju ei koormata ja tootjatel on pikemaks ajaks teatud kindlus. See tuleb meile odavam kui lahendus, mille puhul peaksime hakkama otsima võimalusi otsesteks ühekordseteks investeeringutoetusteks. See on väga kallis.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra minister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise. Saan aru, et see on kõigi jaoks väga huvitav teema, aga meil on väga palju registreeritud küsimusi.

3. Lapsetoetus

Esimees Ene Ergma

Järgmine on kolleeg Heljo Pikhofi küsimus peaminister Andrus Ansipile. Palun!

Heljo Pikhof

Austatud peaminister! Kui te räägite lapsetoetuse reformist, siis oleks teilt küll midagi naksakamat oodanud. See kümme eurot lisaraha, mida te järgmisel aastal mõni kuu enne kohalike omavalitsuste valimisi vaesuses peredele pakute, meenutab pigem häälte ostmist kui reformi. Kui oleksite toetanud sotsiaaldemokraatide eelnõu selle kohta, et kolmekordistada lapsetoetus, oleks see olnud mehesõna ning pered oleksid tundnud reaalselt abi laste kasvatamisel. Ilma selle tundeta peavad ka paljud keskmise sissetulekuga pered loobuma soovist saada teine või kolmas laps. Minu küsimus on: kas teie nn reformi tegelik mõte on universaalsed peretoetused üldse ära kaotada või soovite säärest korda, et lapsevanem peab

iga kuu, müts näpus, omavalitsusse minema, et lapsele 30 eurot saada.

Andrus Ansip

Küllap me oleksime nõus lapsetoetust mitte kolmekordistama, vaid isegi kolmesajakordistama, kui kusagilt selleks raha tuleks. Meil nii heldeid sponsoreid nagu teie erakonnal ei ole – riigil, ma mõtlen. Seetõttu me peame vaatama, kuidas maksumaksja raha võimalikult efektiivselt kasutada. Reformierakonna poliitika, nagu teile hästi teada, on kogu aeg olnud selline, et me tahame abistada neid, kes riigi abi tõesti vajavad. Meie meelest ei ole eriti arukas korjata kõigilt maksumaksjatelt raha ühtemoodi kokku ja siis pärast kõigi vahel see jälle võrdselt laiali jagada. Ma ei saa aru ka teie irooniast vajaduspõhise lapsetoetuse suhtes, see ei ole ju midagi Eesti-spetsiifilist. Olgu teile meelde tuletatud, et lapsetoetus on väga-väga paljudes Euroopa Liidu riikides vajaduspõhine. Näiteks Tšehhis saavad toetust pered, kelle sissetulek on väiksem kui 2,4-kordne elatusmiinimum, ja kuni kuueaastase lapse toetus on 19 eurot. Meil teatavasti 19,19 ehk siis rohkem kui Tšehhi Vabariigis. Lapsetoetus sõltub pereliikmete sissetulekust ka näiteks Islandis, Itaalias, Leedus. Leedus ei maksta toetust, kui sissetulek pereliikme kohta ületab 152 eurot, ja lapse kohta on toetus 15,2 eurot. Malta, Poola, Portugal, Sloveenia, Hispaania – ka neis riikides sõltub lapsetoetuse maksmine pere sissetulekust.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, esimene täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh! Austatud peaminister! Te ise olete siinsamas Riigikogu ees, käsi südamel, öelnud, et 61 euroga kuus pole võimalik toime tulla. Kasvuaegsed lapsed, kelle pere elab alla toimetulekupiiri, peavad 2 euroga päevas hakkama saama. Praegu on riiklik lapsetoetus kõigest 19 eurot kuus ja, piinlik küll, sedagi piskut peab valitsus paljuks toimetulekutoetust saavate perede jaoks. Praegu maksab riik sellistele peredele toimetulekutoetust 19-eurose lapsetoetuse võrra vähem. Teie lubaduse jõustumisel maksaks süvavaesuses peredele toimetulekutoetust 30-eurose lapsetoetuse võrra vähem ehk

teisisõnu: kõige vaesemate perede sissetulek ei suurene isegi mitte ühe sendi võrra. Minu küsimus on: kas see on teie teadlik valik või on selle taga teadmatus? Kas see ongi Reformierakonna perepoliitika?

Andrus Ansip

Toimetulekutoetust makstakse lähtudes kõikidest perekonna sissetulekutest ja lapsetoetus on täpselt samasugune sissetulek kui palk või pension või mis iganes muu sissetulek. Ja veel kord: enne kui hakkate naeruvääristama seda 19 eurot, tasuks teil uurida, kui palju makstakse lapsetoetust Euroopa Liidu teistes riikides. Ma olen kaugel mõttest, et 19 euroga kuus peaks keegi ära elama, et mõnele lapsele peaks sellest 19 eurost piisama. Teie viidatud toimetulekutoetus on see, mis peab inimesele elatusmiinimumi tagama. Aga vaadagem Euroopa Liidu teiste riikide lapsetoetuse suurust: Bulgaaria 18 eurot, Tšehhi 19 eurot, Kreeka 8,22 eurot ja sedagi tahetakse praegu ära võtta. Te kogu aeg kurdate, et me aitame rikkaid kreek-lasi. Laste puhul see väide mitte kuidagimoodi paika ei pea: ühe lapse toetus 8,22 eurot ja sedagi tahetakse nüüd ära võtta. Lätis makstakse 11,4 eurot lapse kohta kuus, Leedus 15,2 eurot lapse kohta kuus. Ja olgu veel kord öeldud, et Leedus toetust ei maksta, kui sissetulek pereliikme kohta ületab 152 eurot. Poolas makstakse toetust peredele, kelle sissetulek pereliikme kohta ei ületa 122 eurot kuus ja alla viieaastase lapse toetus on 17 eurot. Slovakkias on pisut suurem toetus kui Eestis: esimese ja iga järgmise lapse toetus on 21,99 eurot kuus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Heljo Pikhof, teine täpsustav küsimus!

Heljo Pikhof

Aitäh! Nüüd ma sain küll selguse majja: see teie reform on täielik petukaup. Need lapsed, kes süvavaesuses elavad, ei saa 61 eurole seda 30 eurot juurde, vaid see läheb nende perede sissetuleku hulka. Nendes riikides, mis te siin ette lugesite, on sündimus väga väike. Me ei taha ju sinnasamma jõuda. Te olete teinud rehkenduse, et kahe alaealise lapsega perele tähendaks selline näpuotsaga raha andmine täiendavat sissetulekut ligi 250 eurot aastas.

Teie väljapakutud reform ei paku lahendust 63 000 vaesuses virelevale lapsele. Samas peab ütleva, et see pole ka tüüpiline reformierakondlik reform, kus toetused suunatakse kõige rikkamatele. Sotside eelnõu kolmekordistada lapsetoetust lükati lihtsalt kalevi alla, kuigi see aitaks väga paljude perede lapsed vaesusest välja ja saadaks ühiskonnale selge sõnumi, et iga laps on oodatud.

Esimees Ene Ergma

Palun küsimus!

Heljo Pikhof

Mis on teie plaani tegelik eesmärk? Kas selle kümne euroga rahvast ära osta?

Andrus Ansip

Teie sapistele ja ebaviisakatele küsimustele on suhteliselt raske vastata. Meie eesmärk on maksta esimesele lapsele aastast 2013 toetust 30 eurot ja aastast 2015 juba 40 eurot. Kolmandale lapsele tahaksime maksta aastast 2015 toetust 115 eurot. Võib ju öelda, et mis see 115 on – sotsid maksaksid hulga rohkem. Aga see 115 eurot kolmandale lapsele oleks Kesk- ja Ida-Euroopa riikides kõige suurem toetus. Kõige suurem toetus! Ka see 40 eurot tõstaks lapsetoetuse suuruse järgi Eesti väga jõukate riikide tasemele ja meil ei ole mitte midagi häbeneneda, kui me räägime 40 eurost. Ma ei suhtuks 10 või 20 eurosse üleolevalt. Te võiksite korra asetada ennast nende inimeste olukorda, kellel iga 10 eurot on väga teretunud, rääkimata 20 eurost. On peresid, kus 20 eurot on väga suureks abiks, rääkimata nendest peredest, kus on kolm last ja kus 115 eurot kolmanda lapse jaoks on väga suur toetus. Olgu öeldud, et Soomes on esimese lapse toetus 100 eurot lapse kohta kuus. Meie maksasime kolmandale lapsele 115 eurot kuus. Jah, ma unistan Euroopa Liidu rikkaimate riikide hulka jõudmisest ja me liigume sinna poole, aga ega me aastal 2015 veel Soome tasemel oma sissetulekutega ei ole, kuid lapsetoetust kolmandale lapsele tahame maksta hakata juba päris hästi.

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid, nüüd kaks kohapeal registreeritud küsimust. Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Ma küsin administreerimise kohta. Kas Vabariigi Valitsuse laual on mõned arvutused, kui palju raha vajaks riik lapsetoetuse maksmiseks vajaduspõhiselt ja kui kallis on praeguse süsteemi jätkamine? Kas vajaduspõhine maksmine, sealhulgas selle administreerimine, selgeks tegemine, kes tegelikult toetust vajavad, läheks riigile kallimaks?

Andrus Ansip

Ma ei näe mingisugust suurt kallinemist, kui toetusi makstaks vajaduspõhiselt. Jah, see tähendab kindlasti ühekordset kulutust: tuleb teha üks tarkvaraarendus. Aga edasine suurt erinevust summades kaasa ei too. Väljapakutud kava järgi peaks piirjooneks olema suhtelise vaesuse piir. Suhteline vaesus on rahvusvaheliselt defineeritud 60%-ga mediaanpalgast ja minu arvates on Sotsiaalministeeriumil suhteliselt lihtne neid andmeid maksuametist kätte saada. See ei tähenda kindlasti iga kuu kusagil kassaluugi taga käimist, nagu proua Pikhof ütles – selliseid kavatsusi ei ole.

Esimees Ene Ergma

Nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus. Palun, kolleeg Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Aitäh, proua juhataja! Austatud peaminister! On väga tore, et Euroopa Liidus on 27 riiki. Alati leidub, kellega ennast võrrelda – kord tugevamate, kord nõrgematega. Kui me tahaksime võrrelda Eestit teiste riikidega näiteks HIV-i nakatumise seisukohalt, siis selles me oleme lausa esimesed. Aga minu küsimus on nagu mitmed teised saalis kõlanud küsimused esitatud seetõttu, et meil puudub selles vallas korralik plaan. Sotsiaalministeeriumis alles töötatakse midagi välja. Kas te oskate öelda, millal võiks see jõuda sotsiaalkomisjoni ja millal siia suurde saali? Osa küsimusi kindlasti langeks kava olemasolu korral ära. Või on lapsetoetuse temaatika praegu tulipunkti tõstmine hoopis tingitud üldisest poliitilisest olukorrast? Ehk tahetakse nii meedia kui rahva huvi muudelt teemadelt ära juhtida?

Andrus Ansip

Reformierakond on lapsetoetuse temaatikaga töögrupi tasandil süvitsi tegelnud juba viimased kaks aastat. Selle tulemusena on välja töötatud kuus stsenaariumi, kuidas oleks võimalik vähendada vaesusriskis elavate laste arvu. Nüüdseks oleme sealt välja valinud ühe põhistsenaariumi ja see on ettepanekuna ka avalikuks debatiks välja käidud. Need arvutused põhinevad suures osas Sotsiaalministeeriumist saadud lähteandmetel. Ka Sotsiaalministeeriumi ametnikke on nende arvutuste tegemisse kaasatud. Ma väga loodan, et me saame sügisel seda debatti seaduseelnõu tasemel siin Riigikogus jätkata ja usun, et järgmise aasta 1. juulist saab reformi juba käivitada.

Olen päris veendunud, et selle reformi tulemusel väheneb vaesuses ja vaesusriskis elavate laste arv märksa. Meenutagem suhteliselt lähedasest minevikust, kuidas me otsustasime pensione vastu kriisi tõsta. Seda nimetati populismiks, muist inimesi nõudis pensionide alandamist, aga me ei saanud seda mingil juhul teha, sest 48% pensionialistest inimestest elas meil vaesusriskis ja üksi elavatest pensionäridest koguni 80%. Ainus võimalik tee oli pensione tõsta ja see andis ka head tulemused. Kriisi ajal vaesusriskis elavate pensionäride arv mitte ei kasvanud, nagu eeldati, vaid kahanes. See ei olnud juhus, see oli valitsuse sihikindla tegevuse tulemus.

Esimees Ene Ergma

Aitäh, lugupeetud peaminister! Nagu peaminister ütles, me jätkame selle küsimuse käsitlemist kindlasti sügisel. Täna ma lõpetan selle teema käsitlemise.

4. Kultuuriinvesteeringud**Esimees Ene Ergma**

Järgmine on kolleeg Priit Toobali küsimus kultuuriminister Rein Langile. Palun!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Kõigepealt lühike remark peaministrile. Ainukene, kes tollal nõudis pensionide langetamist, oli teie erakonnakaaslane, tollane Valga linnapea härra Unt. Aga see selleks.

Küsimus kultuuriministrile on järgmine. Eilne rahvusringhäälingu nõukogu otsustas, et

tõmmatakse kriips peale Tuisu tänava uue hoone edasisele arendamisele. Ma üldse ei varja oma heameelt selle otsuse üle. Otsustati, et minnakse edasi olemasoleva kinnisvara baasil, mis asub kesklinnas. Aga ka seda olemasolevat kinnisvara, mis kesklinnas asub, on vaja renoveerida, natuke uuendada ja juurde ehitada, et lahendada ruumiprobleemid. Kultuuriministeerium uuele hoonele Tuisu tänaval ütles selge ei, loobudes selle lisarahastamisest, aga milline on seisukoht investeeringute osas, mis puudutavad kesklinnas asuvaid objekte? Loomulikult ei ole veel tehtud arvutusi, mis see maksma läheb, aga milline on Kultuuriministeeriumi põhimõtteline seisukoht? Kas te olete valmis lisarahaga toetama?

Rein Lang

Teil on asjadest väheke vale ettekujutus. Kultuuriministeerium ei ütle ei ega jaa ega möh ega mäh investeeringutele, mis puudutavad rahvusringhäälingut. Vastavalt Eesti Rahvusringhäälingu seadusele lahendab rahvusringhäälingu rahaasju ja eelarveküsimusi rahvusringhäälingu nõukogu. Ma ei pea üldse loogiliseks, et rahvusringhäälingu eelarve n-ö käib läbi Kultuuriministeeriumi eelarvea. Kuna meil ei ole mingit seaduslikku võimalust rahvusringhäälingu tegevust mõjutada mitte mingisuguses suunas, siis ma ei näe ka ühtegi põhjust, mispärast Kultuuriministeerium peaks tegelema nende eelarvega, sh nende investeeringuküsimustega. Nii et see küsimus, lugupeetud rahvusringhäälingu nõukogu liige, on teil esitatud iseendale.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Priit Toobal, esimene täpsustav küsimus!

Priit Toobal

Ma siiski kasutaksin infotundi teie käest küsimiseks, iseendaga saan ma ka hiljem vestelda. Rahvusringhäälingu nõukogu liikmete laual oli eile kiri, milles teie ministeeriumi kantsler teatas, et lisarahastust rahvusringhäälingu uue hoone jaoks ei peeta võimalikuks. Seda ma pidasin silmas lisarahastuse mitteandmise all.

Minu teine küsimus puudutab kohalikele omavalitsustele võimaldatavaid kultuuriinvesteeringuid. Tõenäoliselt käivad teil juba läbi-

rääkimised rahandusministriga järgmise aasta eelarve üle. Kas te olete arutanud, millises mahus järgmisel aastal toetatakse kultuuriinvesteeringuid ja kultuuriobjekte kohalike omavalitsuste kaudu? Kas see trend on samas suunas, kasvu suunas või pigem vähenemise suunas?

Rein Lang

Ma olen sellele küsimusele siin saalis juba vastanud. Käivitatud projektid, mille kohta on sõlmitud kokkulepped kohalike omavalitsustega, viime lõpuni. Uusi projekte me ette ei võta.

Esimees Ene Ergma

Palun kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud minister! Kuidas on ERM-i rahastamise tervis? Praegu on kuidagi vaikus majas. Kas valitsus on otsuse vastu võtnud või see asi seisab kuidagiviisi? Ning kui asi läheb käima, siis kas järgmiseks kümneks aastaks puuakse üles kõik investeringuvõimalused, mis puudutaksid teisi kultuuriasutusi, kes taotleksid kultuurkapitali kaudu investeeringuid?

Rein Lang

Riigikogu liikmena sa tead, et Riigikogu on oma otsuses nimetanud need riiklikult tähtsad kultuuriobjektid, milleks kulka raha saab kasutada. Lihtsalt meeldetuletuseks, et need on Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia, Eesti Kunstimuuseum ehk Kumu ja ERM. Kunstimuuseumi osa on 100% makstud, järelikult saab kulka raha edaspidi suunata kahte kohta. Ja ERM-i puhul ei ole tegemist üldse rahapuuduse probleemiga. Küsimus on sildfinantseerimises ehk siis selle perioodi kulude katmises, mis jääb n-ö kulka viimase makse ja ehitajale tehtud viimase makse vahele. Valitsus peab järgmise nelja perioodi investeeringute jagunemist arutama. Loodetavasti see sünnib lähiajal ja siis peaks ehitus lahti minema.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd, kolleeg Priit Toobal, teine täpsustav küsimus!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud esimees! Lugupeetud minister! Ka minu järgmise küsimuse teemal me oleme siin saalis teiega varem arutanud. Üksnes betooni valamine ei ole kultuuriinvesteering – investeering on ka investeerimine inimestesse. Pean silmas inimeste töötasu. Kas eelarveläbirääkimiste käigus on selgemaks saanud, kas 2013. aastal on plaanis tõsta riigieelarvest palka saavate kultuuritöötajate palku?

Rein Lang

Jah, Kultuuriministeerium on sellesisulise taotluse Rahandusministeeriumile esitanud ja seda hakatakse arutama pärast suvise majandusprognoosi laekumist, mis eeldatavasti toimub augustikuus.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd viimane kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Austatud härra minister! Siin oli juttu rahvusringhäälingu eelarvest, aga mul on selline küsimus: kas ei oleks loogiline konsolideerida see raha riigikassasse samamoodi nagu haigekassa ja töötukassa reservid? Rahvusringhäälingu eelarve oleks kindlalt kontrolli all ja eelarveaukudega kah asi ühel pool?

Rein Lang

Kui te olete teadlik sellest, et rahvusringhäälingul on olemas mingid reservid, siis öelge Toobalile. Ta on rahvusringhäälingu nõukogu liige.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra kultuuriminister! Lõpetan selle teema käsitlemise.

5. Tööpuudus

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd järgmine küsimus! See on kolleeg Urve Palolt peaminister Andrus Ansipile.

Urve Palo

Austatud esinaine! Lugupeetud peaminister! Eestis on töötus noorte hulgas 22,7%. See

on 15 800 noort inimest ehk Tartu Ülikooli jagu noori. Registreeritud töötuid on noorte hulgas ca Põlva linna jagu. Registreeritud noortest töötutest 60%-l ei ole mingisugust erialast väljaõpet. 31% registreeritud noortest töötutest on kõigest põhiharidusega ja 5%-l pole sedagi, ülejäänud on keskharidusega. Noorte tööpuuduse tagajärjeks on ilma igasuguse töökogemusega heitunud inimesed, mis tähendab riigile tulevikus nii kasvavaid sotsiaalkulusid ja saamata jäänud maksutulu kui ka väljarännet. Noorte väljaränne töötusingu tõttu tähendab aga reeglina seda, et oleme ...

Esimees Ene Ergma

Palun küsimus!

Urve Palo

... kaotanud tulevase maksumaksja. Millised on valitsuse plaanid, et aidata noortel leida Eestis töökoht või jätkata õpinguid, et õppida selgeks Eesti tööturu vajadustele vastav eriala?

Andrus Ansip

Hea küsija! Ka mina pean noorte tööpuudust Eestis suureks probleemiks. Samas tuleks täpsustuseks öelda, et nii nagu tööpuudus Eestis on Euroopa Liidu ja eurotsooni keskmisel tasemel, nii on ka noorte töötus meil Euroopa Liidu keskmisel tasemel. Noorte hulgas on tööpuudus pea igas Euroopa Liidu riigis suurem, kui see on vanemate inimeste hulgas. See on seletatav paljuski eelneva töökogemuse puudumisega ja Eesti ei ole selles küsimuses küll mitte mingil määral erandiks teiste Euroopa Liidu riikide hulgas.

Eestis on kriisi ajal rakendatud mitmeid täiendavaid meetmeid noorte tööpuuduse vähendamiseks. Mina pean kõige olulisemateks meetmeteks just noorte õppima suunamist. Me oleme rakendanud abinõusid nende noorte inimeste õppeprotsessi tagasitoomiseks, kes on oma õpingud kas kutseharidussüsteemis või kõrgharidussüsteemis katkestanud. Minu veendumuse järgi on see olnud päris heade tulemustega meede. Noorte tööpuudus on tavaliselt vähenenud proportsioonis tööpuuduse vähenemisega üldse. Tööpuudust aga vähendavad otsesed välisinvesteeringud ja neid on Eestisse tulnud päris märkimisväärselt. Eesti on olnud viimase aasta jooksul kõige kiirema tööpuuduse vähenemisega riik Euroopa Liidus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo, esimene täpsustav küsimus!

Urve Palo

Aitäh! Paraku on nii, et kui vaadata haridusministeeriumi arengukavasid, siis seal ambitsioonikaid plaane noorte erialaseks ettevalmistamiseks ei paista. Ollakse endiselt rahul, et 32%-l nendest, kes kuuluvad 25- kuni 34-aastaste vanusegruppi, ei ole mingit erialast koolitust. Protsentidega me võime mängida nii- ja naapidi, kuid kahjuks see noori ei aita. Mina võin samamoodi teiste riikide protsente ette lugeda. Näiteks Saksamaal on töötus noorte hulgas 8%, Hollandis 7%, Taanis 14%. Meie noori see ei aita. Soome tööminister peaks lähinädalatel välja tulema selliste meetmete paketi, mis tagaksid kõigile noortele, kes on töötud, järgmisest aastast alates võimaluse õppima või tööle minna. Kas olete mõelnud Soome kolleegide tegevust lähemalt uurida ja võib-olla isegi eeskujuga võtta?

Andrus Ansip

Ma olen teiega täiesti nõus, et kolmandik kõigist töötajatest ilma kutseharidusliku erialase ettevalmistuseta on Eesti majandusele liig mis liig. Nagu ilmselt teie, olen ka mina veendunud selles, et hariduse andmine on kõige parem vahend noorte hulgas tööpuuduse vähendamiseks. Ma ei taha aga nõus olla nende pessimistlike hinnangutega. Loomulikult te võite võrrelda Eestit Saksamaa, Taani ja teiste riikidega, kus tööpuudus on sisuliselt olematu, aga kui me ei märka positiivseid trende, mis meil viimaste aastate jooksul majanduses ilmenud on, siis võime õigelt teelt väga kergesti kõrvale kalduda. Olgu veel kord öeldud, et tööpuudus, ka noorte tööpuudus on Eestis kiiresti vähenenud. Noorte tööpuudus oli meil ainult kahe kvartali jooksul hirmuäratavalt suur, pärast seda on see olnud Euroopa Liidu keskmisel tasemel. Ei midagi Hispaania 50%-lise noorte töötusega võrreldavat! Aga kui otsida parimat lahendust, siis lahendus on hariduses.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Palo, teine täpsustav küsimus!

Urve Palo

Aitäh! Lugupeetud peaminister! Viimase kümne aasta jooksul on Eesti rahvaarv vähenenud 75 000 ja natuke enama inimese võrra. Ja seda kolmel põhilisel põhjusel: väljaränne, sh noorte väljaränne tööotsingu tõttu, väike sündimus – mullu sündis üle 1100 lapse vähem, kuigi fertiilses eas naiste arv on suurem – ja madal keskmine eluiga. Minu küsimus on järgmine. Te olete olnud peaminister sellest kümnest aastast suurema osa aega, milliseid järeldusi te olete enda jaoks teinud? Kas plaanis on suunamuutusi majandus-, sh tööturu- ja tööhõive- või ka sotsiaalpoliitikas?

Andrus Ansip

Muutused on pidevalt toimunud ja muutused ei katke, muutused on kavandatud ka tulevikuks. Noorte väljaränne ja väljaränne tervikuna on kindlasti Eesti jaoks probleem, kuid mitte nii suur probleem, nagu opositsiooni poliitikud väidavad. Kui mälu mind ei peta, on rahvaloenduse andmetel 22 000 inimest Eestist viimase kümne aasta jooksul välja rännanud. Kui võrrelda noorte tööpuudust Eestis ja Soomes, siis Soome tunnistab, et see on nende jaoks probleem. Ka meie tunnistame, et see on meie jaoks probleem, aga esialgu meil Soomest väga palju eeskujut võtta ei ole. Sest Soomes on see Eurostati andmetel peaaegu samasugune probleem nagu Eestis. Soomes on noorte tööpuudus 19,5%, Eestis 22,3% ehk siis samas suurusjärgus. Kui me kelleltki peaksime õppust võtma, siis me peaksime õppust võtma eelkõige Austrialt – noorte töötus 8,9% –, Hollandilt – noorte töötus 9,4% – ja loomulikult Saksamaalt, kus see näitaja on 7,9%.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd kohapeal registreeritud küsimus, kolleeg Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Aitäh, lugupeetud juhataja! Lugupeetud peaminister! Oli väga ilus kuulda, kuidas teie sugune viisakas ja oma vestluspartnerit alati austav inimene teeb kolleeg Pikhofile märkuse ebaviisaka väljajütmise pärast. Aga minugi küsimus puudutab noorte tööpuudust. Euroopa sotsiaaldemokraatide pikaajalise kampaania tulemusena on Euroopa Liit nii komisjoni kui ka nõukogu tasemel võtnud tugevalt päevakor-

da nn noorte garantii temaatika. Valitsusi kohustatakse looma süsteemi, mis tagab, et 3–4 kuu jooksul pärast kohustusliku hariduse omandamist on noorel võimalik kas edasi õppida või töökohta leida. Selline süsteem on olemas juba Austrias ja nagu kuulsime kolleeg Palolt, varsti hakkab see toimima ka Soomes. Eesti valitsus sotsiaalministri näol on töögruppides sellega nõustunud, et Eestiski võiks see olla.

Esimees Ene Ergma

Küsimus, palun!

Jevgeni Ossinovski

Millal võiks Eesti noortel olla alust teie valitsuselt nn noorte garantiid oodata?

Andrus Ansip

See Euroopa Liidu pilootprojekt, millest te kõnelete, haarab kaheksa riiki ning need kaheksa riiki on selles mõttes probleemsed, et neis on noorte tööpuudus erakordselt suur. Mõnes mõttes me peaksime kurvastama, et meid sellesse pilootprojekti ei kaasatud, teisest küljest on jälle põhjust rõõmustada, et meil ei ole olukord nii halb, nagu see nendes kaheksas Euroopa Liidu riigis on. Ootame selle pilootprojekti tulemusi ära. Ma usun, et küllap tekib selle käigus ka edulugusid, kust Eestil on üht-teist üle võtta.

Esimees Ene Ergma

Palun nüüd hästi lühike küsimus kolleeg Viktor Vassiljevilt!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Härra peaminister! Kui me võtame vastu avaliku teenistuse seaduse, siis ametnikud, kellel olid märkimisväärsed soodustused, jäävad neist ilma ja leiavad ennast hoopis teisest olukorrast, kuigi nad on teinud vastavaid ettevalmistusi ja võib-olla isegi annetanud mõnele erakonnale. Nad on pettunud ja satuvad tööturule lausa leidlastena, neil pole tootva töö kogemust, nad on heitunud inimesed. Kuidas nendega talitatakse tööpuuduse tingimustes?

Andrus Ansip

Jääb ainult üle kadestada teie fantaasialendu ja leidlikkust. Ma ei suuda ette kujutada pettu-

nud ja heitunud ametnikke, kes peavad tööturul oma eksistentsi eest võitlema. Mina pean Eesti riigi ametnikke riigile lojaalseteks, väga kompetentseteks inimesteks ja ma olen veendunud, et meie riigiametnikele ei ole õiglustunne võõras. Nad saavad suurepäraselt aru, mis on kohane ja mis ei ole kohane. Mingid ülearu suured garantiid, mis olid riigiametnikele vajalikud Eesti Vabariigi iseseisvuse taastamisel, nüüd enam kohased ei ole. Olgu meenutatud, et kunagi olid ka Riigikogu liikmetel eripensionid ja võib-olla nende kehtestamine oli tookord tõesti vajalik, kuid 2003. aastast alates Riigikogu liikmetele enam eripensione ei maksta. Ja ma ei ole täheldanud, et Riigikogu liikmed oleksid sellest heitunud ja inimesed üleüldse loobunud Riigikokku kandideerimast.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra peaminister! Lõpetan selle küsimuse käsitlemise, kuna meie infotunni aeg on läbi. Head kolleegid, suur tänu küsimuste esitamise eest! Palju tänu ka lugupeetud peaministrile ja teistele valitsusliikmetele vastamise eest! Infotund on lõppenud.

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 18. töönädala kolmapäevast istungit. Head kolleegid, nüüd on võimalus üle anda eelnõusid ja arupärimisi. Palun, kolleeg Yana Toom!

Yana Toom

Lugupeetud proua eesistuja! Head kolleegid! Mul on au anda Keskerakonna fraktsiooni nimel üle arupärimine ja ka väike kingitus meie haridusministrile Jaak Aaviksoole, kusjuures ma loodan väga, et härra Aaviksoo ei hakka seda toredat raamatut lugema enne, kui ta haiglast koju saab, sest ka tervele inimesele on see paras katsumus.

Novembris vastas härra Aaviksoo siinsamas puldis Keskerakonna fraktsiooni arupärimisele, mis oli seotud kooliõpikutega. Ta oli sunnitud tõdema, et selles valdkonnas on väga palju probleeme, ja lubas, et ta tuleb siia saali neid probleeme lahkama siis, kui seda lubab probleemi läbitöötatuse aste. Selle arupärimisega

me tahaksime juhtida ministri tähelepanu veel ühele probleemile.

Ma toon väikse tsitaadi, see on vene keele õpik eesti gümnaasiumi 12. klassile. Tsitaat on tõlgitud eesti keelde: "Ida-Virumaal hakkavad silma taimsete narkootikumidega uimastatud noored. Näiteks Jõhvis, kus suuremal osal noortel pole raha alkoholi ostmiseks, tarvatakse odavamalt kraami. Nuusutatakse bensiini ja toluooli, klapitakse kokku *ecstasy* tablettide jaoks. /.../ Narkomaane leida ja püüda pole lihtne. Ega nad kodus ei istu, pigem rändavad ja otsivad kohta, kus saaks rahulikult nõela sisse pista ja kaifi nautida." Vene keeles siis *ukolotsja i zabõtsja*. Kuna narkomaania teemal on õpikus pühendatud terve peatükk, saavad õpilased omandada ka vastavasisulise sõnavara: pläru, ärikas, tooropium, taimse päritoluga narkootikum ehk *travka*, sigaretisuitsust läbiimbunud – *prokurennõi*, joodikunägu – *pjanaja roža*, jne. Seoses sellega on meil ministrile mitu küsimust. Esimene puudutab seda, kas tõesti selline sõnavara suurendab Eesti noorte konkurentsivõimet tööturul. Kuidas hinnata selle teksti rolli Ida-Virumaa imidži kujundamisel ning eesti ja vene noorte lõimumisele kaasaaitamisel? Ning kuidas on plaanis sellistele asjadele reageerida ja tõhustada ministriumini kontrolli õpikute sisu üle? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Täna! Palun, kolleeg Mihhail Stalnuhhin!

Mihhail Stalnuhhin

Lugupeetud proua juhataja! Lugupeetud kolleegid! Mul on au anda Eesti Keskerakonna fraktsiooni nimel üle Riigikogu otsuse eelnõu "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele". See on üsna lühikene, ma loen selle ette: "Ida Politseiprefektuuri ülesannete nõuetekohaseks täitmiseks ja piirkonna avaliku korra tagamiseks algatada seadusemuudatus abipolitseinike keelenõuete alandamiseks tasemelt C1 tasemele B1."

Ma põgusalt tuletan meelde, et mõni aeg tagasi käis Riigikogu riigieelarve kontrolli erikomisjon Ida-Virumaal Narvas ja seal said kõik neli Riigikogu fraktsiooni Narva volikogult pöördumise, milles juhitakse tähelepanu probleemile, et Ida-Virumaal on täitmata 40 politseitöötaja kohta. Ida-Virumaal on avaldatud isegi arvamust, et mõnd juhtumit, näiteks

selle tüdruku Varvara tapmist, oleks võinud vältida, kui tänaval oleks veidi rohkem patrullautosid ja politseinikke. Samas püsib keeleprobleem endiselt, kuigi selleks on tohutult raha kulutatud. Politseinikke on ja meie arvates on tähtsam see, kuidas nad töötavad, mitte niivõrd see, kas nad riigikeelt küllalt hästi valdavad. Nii et me teeme oma ettepaneku ja loodame, et kõik fraktsioonid seda edaspidi toetavad. Tegemist on väga pakilise probleemiga. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Olen juhatuse nimel vastu võtnud ühe seaduseelnõu ja ühe arupärimise. Kui eelnõu vastab Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis juhatust otsustab selle menetluse võtmise kolme tööpäeva jooksul. Ja kui arupärimine vastab sellele seadusele, siis edastan selle otsekohe adressaadile.

Ja nüüd järgmised teated. Riigikogu juhatust on võtnud menetluse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjoni. Esiteks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. juunil algatatud planeerimisseaduse muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – majanduskomisjon; teiseks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. juunil algatatud riikliku pensionikindlustuse seaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – sotsiaalkomisjon; kolmandaks, Vabariigi Valitsuse s.a 11. juunil algatatud majandus- ja rahaliidu stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise lepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – rahanduskomisjon; neljandaks, Eesti Keskerakonna fraktsiooni s.a 12. juunil algatatud karistusseadustiku muutmise seaduse eelnõu, juhtivkomisjon – õiguskomisjon.

Head kolleegid, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 89 rahvasaadikut, puudub 12.

Palun tähelepanu, on üks päevakorra täpsustus! Täna 12. päevakorrapunkti juures, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud maksumuudatuse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 241 esimene lugemine, teeb rahanduskomisjoni nimel ettekande komisjoni aseesimees Rannar Vassiljev.

Läheme nüüd tänase päevakorra juurde.

1. Avaliku teenistuse seaduse eelnõu (193 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Päevakorra esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teenistuse seaduse eelnõu 193 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Alustan kolleeg Eiki Nestorist Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana.

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Austatud rahvasaadik Gräzin! Meil on millegipärast tulnud kõnekeelde selline mõiste nagu optimeerimine. Küll optimeeritakse makse, küll midagi muud. Ja selle optimeerimise all mõeldakse reeglina seda, et osav seaduselugeja kasutab seaduse paragrahve sellisel moel, nagu talle kasulik on, mitte nii, nagu seadusandja seadust vastu võttes mõtles. Üks kõige rohkem optimeeritud seadusi on Eestis praegune avaliku teenistuse seadus. Kurv on selle juures tõsiasi, et tolle seaduse paragrahve ei optimeeri mitte maksumaksja või maksukonsultant või keegi teine, vaid seda optimeerib seesama riigivõim ise, kes selle seaduse on algatanud, vastu võtnud ja kes selle järgi elab. Selles mõttes on selge, et aastal 1995 vastu võetud avaliku teenistuse seadus on ajale jalgu jäänud, aga vaadates, kui palju on aega võtnud tema muutmiseni jõudmine – on juba aasta 2012 –, tuleb hirmujudin peale. Järgmine kord jõutakse selle seaduse muutmiseni aastal 2029 ehk 17 aasta pärast.

Kehtivat avaliku teenistuse seadust on vaja muuta ja seada endale eesmärk luua kaasaegne, selle sajandi tööturul toimivatele reeglitele vastav avalik teenistus. Sellel saab olla ainult kaks põhisüti. Esimene on see, et meil valijatena oleks alati võimalik pöörduda avaliku teenistuja poole, kellel on suurepärased teadmised ja oskused, et meiega suhelda ja meiega asju ajada. Teiseks on tähtis see, et riik oleks tööandjana tööturul konkurentsivõimeline, et tal oleks võimalik häid töötajaid palgata.

Kahjuks hääletusele tulev seaduseelnõu seda eesmärki ei täida. Sel on teine eesmärk ja see eesmärk on kulusid kokku hoida. Nõnda saame kõigi eelduste kohaselt tulemuse, mille puhul me edaspidigi jääme pahandama avaliku

teenistuse üle – kuigi valdav osa inimesi seal on tublid ja töökad, tuleb kuskil ikka vastu lööke. Teine tagajärg on, et sedagi avaliku teenistuse seadust hakatakse n-ö optimeerima ja iseendale valetama – me ei suuda seda vältida.

Avaliku teenistuse juures on tähtis see, et õiguste piiramine, mis teatud ametitega kaasas käib, peab kindlasti olema tasakaalustatud tagatistega, mis neile inimestele antakse. Kuna selle eelnõu eesmärk on teistsugune, siis seda tasakaalu ei ole. Pean näiteks silmas võimalust palka ühepoolselt vähendada, streigiõiguse piiramist ja seda, et me täiesti teadlikult eirame selle seaduseelnõuga õigustatud ootust, mis praegustel avalikel teenistujatel on. Nendel põhjustel Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon hääletab selle eelnõu vastu.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Eiki Nestor! Palun nüüd kõnepulti Marko Pomerantsi Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana!

Marko Pomerants

Hea eesistuja! Lugupeetud kolleegid! Täna on Riigikogus ajalooline päev. Kindlasti ei saa avaliku teenistuse seaduse muutmist võrrelda näiteks põhiseaduse muutmisega, ometi on see protsess väldanud üle kümne aasta. Nüüd lõpeb see viimaks eelnõu lõpphääletusega ja tuleb nentida, et selle seaduse menetlemise senine mitte hea õigusloome tava on minevikuks saamas. Ja see on väga hea.

Eile kohtus õiguskomisjoni rahvas komisjoni eelmiste koosseisude juhtidega ja sel kohtumisel ütles kunagine justiitsminister ja õiguskomisjoni esimees Jüri Adams, et Eestis lõppes ülemineku-aeg Riigikogu IX koosseisuga. Mida ta selle all mõtles? Mõtles seda, et selleks ajaks olid põhilised ühele iseseisvale riigile kohased õigusnormid enamikus valdkondades loodud. Aga riik on pidevas arengus, muutub kogu keskkond meie ümber. Ärgem mingem kodust kaugele, võtkem kas või meie kodused arengud ja haridusvaldkonna. Hariduse, eriti üldhariduse kättesaadavuse puhul on ikka kilomeetritest räägitud, aga just kõrgkoolide puhul peame üha rohkem rääkima kvaliteetse hariduse kättesaadavusest rahalises mõttes. See on IRL-ile tähtis!

Nii nagu on hädavajalikud muudatused hariduses, peame ajakohastama ka meie avalikku

teenistust. Kui 2000. aastate alguses oli magistrakraad ja võõrkeelte oskus pigem haruldane, siis nüüd tuleb nõustuda ameeriklasest virulase, Molycorp Silmeti tegevjuhi David O'Brocki Lääne-Virumaa arvamusiidrite lõunal välja öeldud mõttega, et bakalaureusekraadiga tänapäeval vehkida ei maksa. See lõuna jäi mul endal kohtute haldamise nõukoja istungil osalemise tõttu vahele, aga kohalikust lehest lugesin. Loomulikult ei pea kõigil avalikel teenistujatel olema magistrakraad, kõik sõltub töö iseloomust. Nagu ütleb seaduseelnõu, ametnikuna võib teenistusse võtta vähemalt keskharidusega täieliku teovõimega Eesti Vabariigi kodaniku, kes valdab eesti keelt seaduses või seaduse alusel sätestatud ulatuses. Edasi tuleb see teine lõige ka, mis seda mõtet laiendab.

Samas ei pea kõik riigiteenistuses olevad inimesed olema ametnikud. Selline muutus ootab osa praegust Eesti ametnikkonda ees. Selleks muutuseks on ette nähtud ülemineku-aeg. Võib küsida, kuidas täpselt see igal konkreetsel juhtumil aset leiab. Vastus on lihtne: üks igas konkreetses asutuses tuleb see töö inimene- või õigemini töökohthaaval ära teha. Seadus saab anda raamid ja me peame lähtuma eesmärgist, et see peab laias laastus sobima nii mitmetuhandelise töötajaskonnaga organisatsioonile kui ka väikesele asutusele.

Palgasüsteemist on palju räägitud, selgemaks saab seegi. Põhipalk on ikka põhiline palk. Eestis on kombeks võrrelda mis tahes palku Eesti Energia juhatuse esimehe palgaga. Sellist seost täna arutatavast eelnõust ei leia. IRL-ile pakub aga erilist rahulolu see, et uues seaduses on muude paragrahvide kõrval § 100 – tore, et just selline number –, mis puudutab lapseootel olevate ja kuni 3-aastast väikelast kasvatava vanema koondamise piirangut.

Loomulikult vaatavad erakonnad seda seaduseelnõu erineva pilguga. Sotsid on mures streigikeelu pärast, ametnikud tunnevad ebakindlust, milline saab olema nende saatus või staatus. Kui mingid tingimused võrreldes praegustega kehvemaks muutuvad, siis loomulikult ei rõõmusta inimesed selle üle. Aga see seadus aitab meil järgmised kümmekond aastat oma avaliku teenistusega jõukohaselt edasi minna. Eelnõu menetlemise käigus on arvesse võetud väga erinevaid ettepanekuid, sõltumata era-

konna positsioonist parlamendis. Aeg on lõpetada jahmerdamine ja eelnõu seadusena vastu võtta! IRL hääletab poolt ja kutsub üles teisi seda tegema. Täna ka kompromissialdist justiitsministrit Kristen Michalit, kes ATS-i puhul on oma eelkäijatest edukamaks osutunud! Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Marko Pomerants! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Priit Toobali Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Priit Toobal

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Pidasin avaliku teenistuse seaduse eelnõu teisel lugemisel samuti selleteemalise kõne. Rääkisin siis pikemalt seaduse headest ja halbade külgedest, aga kolmanda lugemise kõnes peatuksin üksnes neljal olulisemal punktil ja neljal põhjusel, miks Keskerakonna fraktsioon hääletab selle avaliku teenistuse seaduse eelnõu vastu.

Kõigepealt punkt nr 1, mis on kõige olulisem: seaduseelnõus on ikka väga segane ja lahti rääkimata see, kes on tulevikus ametnik ja kes töölepingu alusel töötaja. See võib tekitada ebavõrdse olukorra kas või naaberomavalitsustes: ühes omavalitsuses on näiteks finantsjuht ametniku staatuses, teises omavalitsuses aga sõltuvalt asutuse juhi soovist töölepingu alusel töötaja. Täpselt samasugune ebavõrdne olukord võib tekkida eri ministriumides. Sellise ebavõrdsuse poolt Keskerakond hääletada ei saa.

Punkt nr 2: uus seadus toob kaasa rakendamise kulusid. Ja kui see toob kaasa rakendamise kulusid kohalikele omavalitsustele, siis peaks riik need lisakulud kohalikele omavalitsustele kompenseerima. Keskerakond tegi selleteemalise muudatusettepaneku põhiseaduskomisjonile, põhiseaduskomisjon seda ettepanekut paraku ei toetanud.

Punkt nr 3: eelnõu lubab ametnike palka ühepoolset vähendada ja sellega Keskerakonna fraktsioon kindlasti nõus olla ei saa. Kui vähendatakse palka, peab samavõrra vähene ma kas töökoormus ajaliselt või töökoormus töö tegemise mõttes, ülesannete mõttes.

Ja punkt nr 4: kui üldine avaliku teenistuse seaduse jõustumine on planeeritud 1. aprilliks 2013, siis mingil põhjusel peaks koondamis-

hüvitiste säte jõustuma siis, kui president on seaduse välja kuulutanud. Meile tundub, et valitsusel on plaanis suur koondamislaine avalikus teenistuses. Miks muidu oleks vaja koondamishüvitisi kärpida muu seaduse jõustumisega võrreldes kiiremas tempos?

Nendel neljal põhjusel hääletab Keskerakonna fraktsioon avaliku teenistuse seaduse eelnõu vastu. Ma tahan rõhutada, et Keskerakond ei hääleta avaliku teenistuse reformi vastu, vaid hääletab laudadel oleva seaduseelnõu vastu. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Priit Toobal! Palun nüüd, kolleeg Väino Linde Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Väino Linde

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Mis te arvate, milline on levinuim kõne algus siin Riigikogu saalis? See on selline: "Ega ma ei plaaninud esinema tulla, aga kuulnud, et see ja see ütles niimoodi, ei saanud ma teistmoodi käituda, kui tulin siia." Põhimõtteliselt võiksin Reformierakonna fraktsiooni esindajana täna samamoodi öelda.

Meie fraktsioon kutsub üles avaliku teenistuse seaduse eelnõu poolt hääletama. Meie ise hääletame kindlasti just nii. Selles, et 1996. aasta 1. jaanuarist kehtiv avaliku teenistuse seadus on oma aja ära elanud ja vajab muutmist, ei kahtle kindlasti keegi siin Riigikogu saalis. On hea meel, et eelnõu on viimaks jõudnud lõpusirgele, ja on hea meel ka selle üle, et seda ei ole tehtud ainult valitsuse diktaadi all või ühe erakonna, fraktsiooni või ministri või komisjoni diktaadi all – tegelikult on see eelnõu kõigi Riigikogus esindatud fraktsioonide ühise töö tulemus. Kompromissi tulemusena on eelnõu just selline, nagu ta on. Ta ei ole minu arust mitte ühegi fraktsiooni või kas või valitsuse nägu.

Kui meelde tuletada, siis teise lugemise ajal me võtsime siin Riigikogu saalis läbi 180 muudatusettepanekut ja minu mäletamist mööda ainult 40 olid niisugused, mida ei olnud arvestatud või mida oli arvestatud sisuliselt. Ka see näitab, et eelnõu koostamisel on arvestatud väga erinevaid seisukohti ja tehtud kompromisse, mida oli võimalik teha. Nii et see ligi kümne aasta pikkune töö avaliku tee-

nistuse seaduse muutmisel on meie arvates jõudnud väga põhjalikult läbimõeldud tulemini.

Jaa, võib vaielda mõne küsimuse üle, näiteks kas õiguspärase ootuse printsiibist tulenevalt võib teatud ametnike hüvesid asuda ka handama viie või nelja aasta pärast. Võib vaielda selle üle, kas ametnikul on õiguspärane ootus loota seda, et kui ta asub avalikku teenistusse, siis saab ta koondatud samadel tingimustel, mis kehtisid siis, kui ta tööle asus. Nende asjade üle võib vaielda, kuid siiski meie enamuse ja minu teada ka Eesti avaliku teenistusega seotud juristkonna arvamus on – need inimesed on meid muide selle eelnõu menetlemisel väga palju aidanud –, et põhi-seadusest tulenevaid õigusliku ootusega seotud printsiipe, õiguskindluse printsiipe on piisavalt arvestatud.

Kõigest sellest tulenevalt on meil täna minu arvates küll ainult üks võimalus: hääletada selle eelnõu poolt. Nõnda saab üks suur ja põhjalik töö tehtud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Väino Linde! Kuna kõik fraktsioonid on saanud esineda, siis lõpetan läbirääkimised ja läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud kolleegid, kuna selle eelnõu seadusena vastuvõtmiseks on vajalik Riigikogu koosseisu häälteenamus, siis palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 93 rahvasaadikut, puudub 8.

Hea Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud avaliku teenistuse seaduse eelnõu 193. Palun hääletada!

Eelnõu poolt hääletas 57 Riigikogu liiget, vastu oli 36, erapooletuid ei olnud.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 24.) (Aplaus.)

2. Kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu (172 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine pävakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu 172 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Palun, kolleeg Mati Raidma Reformierakonna fraktsiooni esindajana!

Mati Raidma

Austatud esimees! Head kolleegid! Selle eelnõu puhul on tegemist järgmise suure sammuga riigikaitse valdkonna seadusruumi korraldamisel ja kaasajastamisel. Eelmine säärane seadus – kaitseväe korralduse seadus – sai vastu võetud eelmise koosseisu ajal. Järgmine samm ehk Kaitseliidu seadus ootab meid ees sel sügisel. Ning lõpetab selle protsessi rahu- ja sõjaaja riigikaitse seaduse ümber- ja kokkukirjutamine, eeldatavalt järgmisel aastal.

Kaitseväeteenistuse seadus reguleerib meie riigikaitsekohustuse täitmist ning seega puudutab ühel või teisel moel meid kõiki. Seadus reguleerib nii aja- kui tegevteenistust, samuti asendusteenistust, reservõppekogunemisi ning uut vabatahtlikku kaitseväeteenistuskohustuse võtmise võimalust ja selle alusel ajateenistuse läbimist. Viimane avab teenistuse karjäärivõimalused ka naistele.

Muudatusi võrreldes kehtiva seadusega on palju. Väike valik neist. Ajateenistust puudutavatest muudatustest võib välja tuua, et laieneb ajateenistusest vabastatute ring. Seda eelkõige arstide ja meditsiiniõdede ning vastavat haridust omandavate isikute näol, kes hakkavad riigikaitstes olulist rolli täitma pärast riigikaitse- ja välimeditsiinialaste kursuste läbitegemist. Samuti muudeti Riigikogus arutelude käigus ajateenistusse kutsutavate haridusnõudeid. Ajateenistusse võtmise eeltingimus oli varem vähemalt põhihariduse omamine, mis jättis riigikaitsest eemale paljud noored, kes ühel või teisel põhjusel põhihariduse paberini pole jõudnud. Nende hulgas on näiteks palju asjalikke maanoori, kes põllutehnikaga on sina peal ja taludes hinnatud mehed, meie kaitseväes aga seni mitte. Osa neist on soovinud astuda ajateenistusse. Parandusi tehes langetati haridusnõuet ja nüüd piisab kuueklassilisest haridusest.

Tegevväelaste teenistuse korralduse puhul on tegemist avaliku teenistuse erivormiga ja seega tuleb muudatusi vaadata äsja vastu võetud seaduse kontekstis. Lihtsustunud on palgasüsteem, kadunud nn auastmetasud. Menetluse käigus parandati sotsiaalseid tagatiseid, taastati kaitseväelase hukkimise korral makstava hüvitise maksuvabastus. Reservõppekogunemiste osas oli suurim muudatus mõistetes. Näiteks mõiste "reservväelane" on nüüd seotud ainult õppekogunemisega ja selle ajaga. Põllumees-

tele pikendati nn kordusõppustest põhjendatult vabastuse taotlemise perioodi kogu põllutööde ajaks ehk siis 1. oktoobrini.

Reformierakonna fraktsioon toetab eelnõu seadusena vastuvõtmist. Soovin samas tänada kõiki protsessis kaasa löönud kolleegide kõigist fraktsioonidest. Konstruktiiivses koostöös sai eelnõusse tehtud üle 380 paranduse ja kindlasti muutis see kaitseväeteenistust ehk meie riigikaitsekohustuse täitmist reguleeriva seaduse paremaks ja ühtlasemaks. Nüüd seisab meil ees suur töö viia uus regulatsioon koos oma uute mõistetega kõigini, keda see seadus ühel või teisel moel puudutab. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Mati Raidma! Palun kõnepulti Ülo Tuliku Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana!

Ülo Tulik

Austatud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Riigikaitsekomisjoni esimees Mati Raidma rääkis paljuski ära selle, millest ka mina tahtsin rääkida. Täiendaksin tema sõnavõttu kinnitusega, et me oleme vägagi ühte meelt ja riigikaitsekomisjonis klassikalisi opositsiooni ja koalitsiooni eriarvamusi ei olnud. Kogu töö, mis seal tehti, avaldas muljet. Juba muudatusettepanekute arv oli muljet avaldav – Mati Raidma nimetas siin 380 muudatusettepanekut – ja kui lisada sinna juurde veel 444 keelelist parandust, siis see annab tegelikult pildi, kui põhjalik kogu arutelu oli.

Nimetaksin ära kõige aktiivsemad kaasaraajajad, kes selle seaduseelnõu kallal töötasid. Eelnõu koostas laia põhjaga kaadrikaitseväelaste juhitud töögrupp, kuhu kuulusid Kaitseministeeriumi, kõikide väeliikide, Kaitseliidu ja Kaitseressursside Ameti esindajad.

Rõhutan veel seda, et tegevteenistusse saab võtta pärast seaduseelnõu seaduseks saamist ka ilma sõjaväelise väljaõppeta, kui huvipakkuvat eriala saab omandada ainult kaitseväes. Eelnõu ei näe enam ette tegevteenistuse lepingut, vaid isik võetakse teenistusse ametisse nimetamisega nagu muus avalikus teenistuses. Algselt võetakse isik ametisse tähtajaliselt kuni viieks aastaks, kümneaastase katkematu teenistuse korral aga tähtajatult. Igal ametikohal on haridust, väljaõpet, tervist ja füüsilist võimekust puudutavad nõuded. Toimub rahu-

aja ametikoha nõuetele vastavuse hindamine. Tegevteenistusse võtmise eeldus on kaitseväekohustuse olemasolu, sh naissoost tegevväelastel. Sellega tagatakse võimalus, et kõiki kaitseväeteenistusest lahkunud saab kaasata reservteenistusse. Praegu kehtiv seadus seda ei võimalda.

Pean samuti väga tähtsaks, et kui kaitseväeteenistuse seadus vastu saab võetud, siis on ka noormeestel, kel puudub põhiharidus, võimalik kohustuslik kaitseväeteenistus läbi teha. Mati Raidma jättis ütlemata asjaomase arvu, aga see ilmselt huvitab paljusid: Eesti riigis on selliseid noormehi üle 3500.

Minu tänusõnad kuuluvad selle seaduseelnõuga seotud töö tegemise eest ka Eesti Reservohvitseride Kogule, kes uue seaduse loomisel väga aktiivselt kaasa rääkis. Tänan kolleegide riigikaitsekomisjonist, tänan riigikaitsekomisjoni alalisi töötajaid esotsas Aivar Engeliga, aga eriline tänu kuulub komisjoni esimehele Mati Raidmale, kes oma isikliku eeskujuga näitas meile kõigile, kuidas peab ühe seaduseelnõu kallal tööd tegema! See oli muljet avaldav ja suurepärase kogemuse küllap mitte ainult minule. Arvan, et tegime seaduse, mis ei ole küll ideaalne, aga see on kindlasti ratsionaalne ning tagab Eesti kaitseväe arengu ja kaitsevõime tugevnemise pikkadeks aastateks. Kutsun teid kõiki üles andma oma hääle selle seaduse vastuvõtmise poolt! Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Ülo Tulik! Palun nüüd kõnepulti kolleeg Marianne Mikko Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Marianne Mikko

Lugupeetud istungi juhataja! Kallid kolleegid! Ma ei tülitata teid selles küsimuses väga pikalt – eelkõnelnud meestele ei ole mul väga palju lisada. See on tõsi, et meie riigikaitsekomisjon töötab konsensuslikult, ja seetõttu kordan lühidalt sedasama, mida juba nii Mati Raidma kui Ülo Tulik rääkisid. Kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu on pikalt ette valmistatud ja hoolikalt vaetud eelnõu. Nagu kuulda oli, tehti peaaegu et pool tuhat parandusettepanekut, mille kõigiga me tegelesime. Meie töö oli pikk ja sisuline. Me vaidlesime, aga me lahkusime ruumist, kus me koos Kaitseminis-

teeriumi ja huvigruppide esindajatega asju arutasime, tavaliselt üksmeelele jõudnuna.

See seadus on meie kaitsetahte väljendus ja põhiseaduse järgi on kohustus läbida ajateenistus meessoost kodanike kohustus. Sotsiaaldemokraadid tervitavad väga uut lähenemist ajateenistusele, mille puhul antakse ka noortele naistele võimalus ajateenistusest osa saada. See on võimalus ja see on vabatahtlik. Me tervitame fakti, et selline võrdse kohtlemise printsiip on seadusesse sisse kirjutatud.

Isiklikult olen ma väga rahul nõutava haridustaseme alandamisega ajateenistuse puhul. Leian, et see on põhiseaduse riive, kui seadusesse on kirjutatud, et ajateenistuse eeltingimus on põhiharidus. Nüüd ongi seaduses kirjas, et poistel ja tüdrukutel on võimalik ajateenistusse minna ka siis, kui neil on vaid kuus klassi lõpetatud. Kui noormees tahab ajateenistusse minna, aga tal pole põhiharidust tõendavat paberit, siis ma leian, et tema põhiõigust on riivatud.

Samas on sotsiaaldemokraadid siiski ühes asjas pettunud. Me oleme pettunud selles, et välisteenistuses teeninud vigastatud mehed ei saanud neid sotsiaalseid tagatisi, mida meie silmas pidasime. Me tegime tosin parandusettepanekut, paraku neid ei arvestanud ei komisjon ega veel vähem loomulikult ka Kaitseministeerium. On kahju, et meie ettepanekuid ei aktsepteeritud. Aga me jätkame Afganistanis sõdivate ja seal vigastada saanud meeste ja naiste eest seismist. *Summa summarum* võib öelda, et sotsiaaldemokraadid on selle seaduseelnõu poolt ja vajutavad rohelisele nupule.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Marianne Mikko! Palun kõnepulti kolleeg Aivar Riisalu Keskerakonna fraktsiooni esindajana!

Aivar Riisalu

Proua juhataja! Head kolleegid! Ma ei oleks siia pulti tulnud, kui minu kolleegid ei oleks hakanud kümblema selles valguses, mida kaitseväeteenistuse seadus tegelikult Eesti riigile tähendab. Tõepoolest on hea meel, et riigikaitsekomisjon on ilmselt üks väheseid kui mitte ainukene komisjon, kes töötab poliitilise konsensusel. Me vaidleme, aga me saavutame ühised seisukohad. Me ei vastandu, ei opositsioon ega koalitsioon, sest et riigikaitse

on asi, millest peaksid kõik poliitilised jõud ühtemoodi aru saama. Riigikaitstes on Eestil läinud hästi ja kui võrrelda end meie naabritega Baltikumist, siis tõepoolest, Eesti on mäekõrguselt õnnelikum Lätist ja Leedust.

Kaitseväeteenistuse seaduse vastuvõtmine on väga märgilise tähendusega: see annab uue hingamise kogu sellele süsteemile. Ebanormaalseks tuleb küll pidada, et komisjon pidi tegema üle 300 muudatusettepaneku. See näitab, et ministeerium tuli kirvega kurge püüdma, aga tema vastas seisis professionaalne ja hästi motiveeritud riigikaitsekomisjon, kes tõestas, et parlamentaarne riigikord Eestis kehtib endiselt.

Siin toodi välja juba hulk positiivseid nüansse, mida ma üle kordama ei hakka, aga toonitan veel kord, et mul on väga hea meel, et riigikaitsest saavad Eesti poliitikas kõik ühtaoliselt aru. Keskerakond jätkab seda kurssi kindlalt ja toetab kõiki riigikaitseteemalisi eelnõusid, mis on kasulikud meie rahvale.

Kaitseväele tahan selle uue seaduse valguses soovida palju edu ja jõudu nende muutuste elluviimisel. Samas tahaksin kaitseväele seda pulti ära kasutades südamele panna, et reformidega ei tohi liiale minna. Vana süsteemi hävitamine peab olema läbi mõeldud ja motiveeritud, igasugused reformid peavad eelkõige tõstma esikohale inimese, kaitseväge, kaadri- kaitseväelased ja ka kaitseväge ametnikud, sest inimesed on kahjuks piiratud ressursid ja neid meil väga palju juurde võtta ei ole. Täna ka kõiki neid kolleege, kes seaduse menetlemisel vahele ei seganud, kuigi nad ei saanud kohati aru, millest jutt käis. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Kuna kõik fraktsioonid on saanud oma sõna öelda, lõpetan läbirääkimised. Lähe- me lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seaduse eelnõu 172. Palun hääletada!

Poolt hääletas 83 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 25.)

3. Kaitseväeteenistuse seaduse rakendamise seaduse eelnõu (173 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seaduse rakendamise seaduse eelnõu 173 kolmandat lugemist. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Hea Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seaduse rakendamise seaduse eelnõu 173. Palun hääletada!

Poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 26.)

4. Kaitseväeteenistuse seadusega seotud Riigikogu koosseisu hääldenamusega vastuvõetud seaduste muutmise seaduse eelnõu (174 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seadusega seotud Riigikogu koosseisu hääldenamusega vastuvõetud seaduste muutmise seaduste eelnõu 174 kolmandat lugemist. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Head kolleegid, kuna eelnõu vajab seadusena vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu hääldenamust, palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 85 rahvasaadikut, puudub 16.

Head kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud kaitseväeteenistuse seadusega seotud Riigikogu koosseisu hääldenamusega vastuvõetud seaduste muutmise seaduse eelnõu 174. Palun hääletada!

Poolt hääletas 85 Riigikogu liiget, vastu ega erapooletu ei olnud keegi.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 27.)

5. Perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu (214 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu 214 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud kolleegid, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud perekonnaseaduse muutmise seaduse eelnõu 214. Palun hääletada!

Poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastu ega erapooletu ei olnud keegi.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 28.)

6. Halduskoostöö seaduse ja spordiseaduse muutmise seaduse eelnõu (200 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud halduskoostöö seaduse ja spordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 200 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Hea Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud halduskoostöö seaduse ja spordiseaduse muutmise seaduse eelnõu 200. Palun hääletada!

Poolt hääletas 83 Riigikogu liiget, vastu ega erapooletu ei olnud keegi.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 29.)

7. Eesti Vabariigi haridusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (223 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi haridusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste

seaduste muutmise seaduse eelnõu 223 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud kolleegid, ka see eelnõu vajab seadusena vastuvõtmiseks Riigikogu koosseisu häälteenamust. Palun teeme kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 86 rahvasaadikut, puudub 15.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Eesti Vabariigi haridusseaduse muutmise ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 223.

Poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 30.) (Hõre aplaus.)

8. Ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu (224 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Head kolleegid! Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu 224 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu 224. Palun hääletada!

Poolt hääletas 85 Riigikogu liiget, vastu ega erapooletu ei olnud keegi.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 31.)

9. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 50² muutmise seaduse eelnõu (198 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Nüüd on päevakorras Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 50² muutmise seaduse eelnõu 198 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei

ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse § 50² muutmise seaduse eelnõu 198. Palun hääletada!

Poolt hääletas 85 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 32.)

10. Tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu (205 SE) kolmas lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 205 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme lõpphääletuse juurde.

Hea Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud tervishoiuteenuste korraldamise seaduse muutmise seaduse eelnõu 205. Palun hääletada!

Poolt hääletas 85 Riigikogu liiget, vastu ega erapooletu ei olnud keegi.

Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 33.)

11. Sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (222 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Järgmine päevakorrapunkt on Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalmaksuseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 222 teine lugemine. Ma palun ettekandeks kõnepulti sotsiaalkomisjoni aseesimehe kolleeg Yana Toomi!

Yana Toom

Lugupeetud proua eesistuja! Head kolleegid! Tegemist on eelnõuga, millega võetakse üle ...

Esimees Ene Ergma

Palun vabandust! Kolleegid, palun tase-mini!

Yana Toom

... Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv, mis annab FIE-dele võimaluse maksta sotsiaalkindlustust ka nende abikaasade eest juhul, kui abikaasad kannavad ennast äriregistrisse FIE tegevuses osalejatena. Sotsiaalkomisjon arutas eelnõu oma istungil 30. mail, 5. juunil ja 11. juunil. Arutasime ka Keskerakonna fraktsiooni ettepanekut, et FIE tegevuses osaleva abikaasa eest maksaks sotsiaalmaksu riik, kuna meie FIE-dele käivad need avansilised maksed üle jõu. Paraku sotsiaalkomisjon seda ettepanekut ei toetanud. Muud ettepanekud selle teksti muutmiseks, mida me arutasime siin saalis, olid puhtkeelelised ja nendel ma ei peatu. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Kas ettekandjale on küsimusi? Küsimusi ei ole. Kas soovitakse avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Läheme muudatusettepanekute läbivaatamise juurde. Selle seaduseelnõu muutmiseks tehti viis ettepanekut. Ettepanek nr 1 on sotsiaalkomisjonilt ja seda on arvestatud täielikult. Ettepanek nr 2 on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud, juhtivkomisjon on jätnud selle arvestamata. Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Ma palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Esimees Ene Ergma

Jaa, palun! Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 2, mis on Eesti Keskerakonna fraktsiooni esitatud ja mille juhtivkomisjon on jätnud arvestamata. Palun hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 20 Riigikogu liiget, vastu oli 54, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepaneku nr 3 on esitanud sotsiaalkomisjon, seda on arvestatud täielikult. Ettepanekud nr 4 ja 5 on esitanud sotsiaalkomisjon, neid on arvestatud täielikult.

Head kolleegid, me oleme läbi vaadanud kõik muudatusettepanekud. Seaduseelnõu 222 teine lugemine on lõppenud.

Lugupeetud kolleegid, juhataja võtab viis minutit vaheaega. Jätkame kell 15.02.

V a h e a e g

12. Maksukorralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (241 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud Riigikogu, juhataja võetud vaheaeg on läbi. Läheme edasi järgmise päevakorrapunktiga, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud maksukorralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 241 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Maksukorralduse seaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu eesmärk on kaotada Maksu- ja Tolliameti piirkondlikud keskused, moodustada nelja administratiivse teeninduspiirkonna asemel üks valdkonnapõhise toime mudeliga teeninduspiirkond. Muudatuse tulemusena jaotub ametnike töökoormus ühtlasemalt üle kogu riigi, mis loob võimaluse Maksu- ja Tolliameti ametnike kogemuste ja pädevuse paremaks rakendamiseks.

Piirkondlike keskuste kaotamine on tingitud muudatustest kliendikäitumises: 90% maksuametiga suhtlevaid isikuid kasutab e-teenuseid, keskkonda "e-maksuamet/e-toll", mille taga nähakse Maksu- ja Tolliameti kui tervikut, mitte aga selle regionaalseid üksusi. Suhtlus e-kanalite kaudu ei nõua, et maksuhaldur peaks asuma samas linnas või maakonnas, kus maksumaksja, vaid see võimaldab valdkonnapõhist suhtlemist üle kogu Eesti. Maksu- ja Tolliameti teeninduspunktid jäävad ka edaspidi alles kõigisse maakonnakeskustesse. Maksu maksjal on võimalik pöörduda oma küsimusega mis tahes teeninduspunkti, kuid maksuhaldur on kohustatud maksumaksjale võimaldama kõiki teenuseid teeninduspunktis, mis jääb tema elu- või asukohale kõige lähemale. Tegevuste konsolideerimisel kokkuhoitav raha on kavas suunata ümber maksuameti arengusse ja põhieesmärkide täitmisse, samuti on plaan

tõsta palkade konkurentsivõimet. Seaduse jõustamise ajaks soovime 1. oktoobrit 2012. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud rahandusminister! Teile on ka küsimusi. Alustame kolleeg Neeme Suurest.

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Meil kasutatakse eri ametkondades erinevaid haldusmudeleid, paljudes ametkondades kehtib ikka veel regionaalne jaotus. Mis te arvate, kas see muudatus võiks mingil moel mõjutada ametkondadeülest koostööd ja ametkondadevahelist koordineerimist? Ning kui jah, siis kuidas?

Jürgen Ligi

Aitäh! Kas te peate silmas haldusreformi? Ma arvan, et iga muudatus mõjutab suhtlemist, selles ei ole küsimust. Aga see, et eri ametid kasutavad erinevaid struktuure ja struktuurimudeleid, sh ka regionaalset jaotust, on minu arvates küll hästi loomulik ja siin ei ole ma kriitikutega nõus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud esimees! Austatud minister! Ma jätkan Neeme Suure küsimust, sest tegelikult ka minu hinnangul on probleem olemas. Maksuamet on tõesti arendanud elektroonilisi teenuseid kiiremini kui teised ametid, aga teised ametid loodetavasti jõuavad järele. Praegu on olukord, kus on palju väiksemaid ameteid, kus jätkuvalt on jõus territoriaalne struktuur. Kaks piirkondlikku üksust on Muinsuskaitseametil ja Sotsiaalkindlustusametil, Keeleinspektsioonil on kolm üksust, on ka seitsme ja 15 regionaalse üksusega ameteid. Kas te valitsuses ei ole arutanud, et ametiasutuste toimimismudeleid võiks arendada koordineeritult? Sel juhul oleks riigiasutuste toimimine ja ülesehitus ühtsem ja loogilisem. Meil on Maksu- ja Tolliametist palju väiksemaid ameteid, kes jätkavad tegutsemist territoriaalsel põhimõttel.

Jürgen Ligi

Selle eelnõu kontekstis ei mäleta sellist dispuuti. Aga probleem sellisena, nagu te ütlete, on olemas. Eri ametid on oma korralduselt eri faasis. On ka neid, kes on ümberkorraldusi edasi lükanud ega mõtlegi selles suunas, kuidas struktuurimuutustega saavutada kokkuhoidu omaenda töötajate ja klientide huvides. Aga et kõigil asutustel oleks sarnane territoriaalne struktuur ja juhtimismudel, selle sooviga pakuakse minu arvates selgelt üle. Räägitakse mingist hiilivast haldusreformist. Igal asutusel on oma spetsiifika, igal asutusel on erinev klientidega suhtlemise sagedus, klientide iseloom jne. Igal juhul on arusaamatu, miks siiani üldse need regionaalsed keskused eksisteerivad. Mul on võrdlemisi raske seletada seda vahepealset astet. Kogu probleemi tõi selgelt esile e-teenuse arendus, tänu millele keskmine maksumaksja ei käi enam maksuametis. Nii lihtne see ongi – lihtsalt ei ole vaja. Sellepärast ei ole tarvis ka kohapealseid üksusi. Aga võimalus maakonnakeskustes suhelda jääb, kui kellelgi on mingid spetsiifilised probleemid või kes e-teenusega hakkama ei saa. See võimalus jääb alles, aga regionaalsed keskused on tarbetud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Kas me selle eelnõu valguses võime ennustada ka muude ametkondade samasugust arengut, mis tähendab lõpuks seda, et regionaalsed keskused kaovad ka teiste ametkondade struktuurist?

Jürgen Ligi

Ma ei sõandaks nii suurelises ennast, oma ministeeriumi ja maksuametit kõvaks eestvedajaks pidada. See võiks olla küsimus pigem regionaalministrile või peaministrile, kellel on selles vallas selgem vastutus. Ma ei tahaks teiste eest rääkida. Nendel on vastutus arengu eest otsesem. Aga ma ei välista sellist asjade kulgu. Jah, selles suunas võiks kõik mõelda. Samas seda, et ma teistesse haldusaladesse väga sisse sõidan, pigem ei ole, välja arvatud teatud eelarvevaidluste kontekstis. Mingite soovitustega ikka oleme välja tulnud. Üldiselt on ministeeriumid ja ametid oma valikutes

suhteliselt vabad. Keegi otseselt nende eest seda tööd ära tegema ei kipu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Ma täpsustaksin teemat, mis puudutab Maksu- ja Tolliameti teenuste kasutamist. Elektrooniliste teenuste kasutamise protsent on tõesti väga kõrge, 90%, aga siiski iga kümnes tuleb kohale. Kas selle uue struktuuriga ei teki sellist olukorda, et näiteks pärnakas peab minema Narva ja tartlane kuskile Tallinna suunas mingit spetsiifilist nõu saama?

Jürgen Ligi

Ei, loomulikult mitte. Mina arust ei ole seda enne ka olnud. Selles mõttes ei pruugi pidupäevakõnede näited kõige õnnestunud olla. Maakonnakeskused ongi selleks, et maksu- ja tolliameti saaks vajaduse korral minna lähedal asuvasse maksuameti kontorisse. Kõik kliendi teenindamiseks vajalik on seal olemas. Ma ei tea, et oleks olnud regionaalsetes keskustes käimise vajadus. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Kokk!

Aivar Kokk

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Kas ma saan õigesti aru, et see seadus parandab ettevõtjate ja kodanike võimalusi maksuametiga suhelda?

Jürgen Ligi

Eks mõistusepärasem struktuur soodustab ressursside paremat kasutamist, töötajate motiveerimist ja investeringuid ikka kaudselt. Te otseselt kindlasti ei tunne, kui üks piirkondlik asutus ära kaob. Aga selleks, et väikese majanduskasvu tingimustes vajaduse korral valitsemiskulusid rangelt piirata, ja ka selleks, et inimestel riigisektoris palgad tõuseksid, on selliseid muudatusi vaja. On tore, et Riigikogu võttis äsja vastu ühe säärase seaduse, mis seda kaudselt võimaldab. Avaliku teenistuse seadus näeb ette sedalaadi reformi, mis ressursside paremat kasutamist võimaldab ja vastavalt ka inimesi enam motiveerib.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, härra rahandusminister! Palun kõnepulti rahanduskomisjoni aseesimehe kolleeg Rannar Vassiljevi!

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Komisjon arutas seda eelnõu 5. juunil. Seda tutvustasid Rahandusministeeriumi maksupoliitika osakonna peaspetsialist Iiris Põldma ning Maksu- ja Tolliameti peadirektori asetäitja Egon Veermäe. Nagu hea rahandusminister juba tutvustas, on kõnealuseid seadusmuudatusi vaja, kuna Maksu- ja Tolliamet soovib minna üle regionaalselt toimemudelilt valdkonnapõhisele toimemudelile. Peale maksukorralduse seaduse muudetakse veel 17 seadust, aga need muudatused on tehnilist laadi.

Nüüd veidi komisjonis tõstatatud teemadest. Küsimused puudutasid seda, kas valdkondlik toimemudel on ikka parem kui senine regionaalne põhimõttel toimiv mudel ning kas on arvestatud praeguse kaadri kompetentsiga eri piirkondades. Eri valdkondadega tegelema hakkavad keskused on tulevikus üle Eesti laiali ning küsiti, millised on nende peakeskuste ja büroode omavahelise suhtluse põhimõtted, kuidas see toimib. Ja tõstatati veel üks teema. Maksu- ja Tolliamet on seni lähtunud kompetentsist, mis praegu regioonides eksisteerib, ja vastavalt neid valdkondi üle Eesti ringi jaganud. Mis saab aga siis, kui üks või teine töötaja ühel või teisel põhjusel töölt lahkuma peaks? Kuidas on tagatud, et kompetents nendes piirkondades säilib? Vastused olid, võib öelda, üldjoontes ammendavad. Kinnitati, et kompetents tagatakse koolituste ja väljaõpete abil ning kui tekivad keerulisemad küsimused, siis sõidetakse kas regiooni kohale või suheldakse tänapäevaste kommunikatsioonivahendite abil.

Tulenevalt sellest võttis komisjon konsensussega vastu järgmised otsused: teha ettepanek võtta eelnõu esimeseks lugemiseks päevakorda 13. juunil, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute esitamise tähtjaks kümme tööpäeva, mis tähendab 27. juunit. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Aivar Sõerd, teine küsimus!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud esimees! Austatud ettekandja! Küsin sellise küsimuse. Kuna tõenäoliselt selle eelnõu menetlemist käesoleval istungjärgul ei saa lõpetada, siis tekib lisaagea. Kas rahanduskomisjon ei võiks selle eelnõu raames või ka laiemalt käsitleda riigiasutuste struktuuri küsimust natuke avaramalt? Praegu on tõesti nii, et meil on erisugused valdkondlikud toimumudelid, kusjuures territoriaalse toimumudeliga asutuste territoriaalne jaotumine on vägagi erinev. See ei ole loogiline. Kas rahanduskomisjon võiks seda teemat käsitleda?

Rannar Vassiljev

Jah, ma arvan, et selle teema püstitus rahanduskomisjonis võiks olla põhjendatud, aga kuna need ametiasutused, millele siin kaudselt viidati, asuvad eri haldusalades, siis ma omalt poolt võin siin puldis lubada, et ma teen rahanduskomisjoni esimehele ettepaneku korraldada kas suvel või siis sügisel ühisistungid kõikide nende komisjonidega, kes vastavate ametkondadega tegelevad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Kokk, teine küsimus!

Aivar Kokk

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Üks küsimus: kui regionaalsed maksuametid kaovad, kas siis maakondlikes kontorites töötajate arv jääb samaks, väheneb või suureneb?

Rannar Vassiljev

See küsimus oleks vahest paslikum olnud esitada peaettekandjale. Mina isiklikult seda Maksu- ja Tolliameti reformi detailideni ei tea, aga seletuskiri ütleb, et see puudutab ca 20 töökohta ja väidetavalt suurem osa neist on vakantsed. Inimestele, kelle tööd ümberkorraldused puudutavad, pakutakse Maksu- ja Tolliametis uut väljakutset. Kuidas see täpselt detailides välja hakkab nägema, on õige küsida täidesaatva võimu esindajalt.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Rannar Vassiljev! Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõne-soove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Määrán eelnõu 241 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 27. juuni kell 16.

Eelnõu 241 esimene lugemine on lõppenud.

13. Abieluvararegistri seaduse, notari tasu seaduse ja perekonnaseisutoimingute seaduse muutmise seaduse eelnõu (219 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Meie päevakorra viimane punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud abieluvararegistri seaduse, notari tasu seaduse ja perekonnaseisutoimingute seaduse muutmise seaduse eelnõu 219 esimene lugemine. Ettekandeks palun kõnepulti justiitsminister Kristen Michali!

Kristen Michal

Austatud Riigikogu esimees! Lugupeetud Riigikogu liikmed! Taas on tegemist ühe väga hea eelnõuga. Arvestades, et päev on olnud pikk ja see on viimane punkt, teen seekord lühidalt.

Teie ees oleva eelnõu eesmärk on luua eeldused üleminekuks elektroonilisele abieluvararegistri elektrooniliste registrikaartide ja toimikute kasutuselevõtuks ning abieluvararegistrisse kantud andmetega tutvumise lihtsustamiseks. Lisaks lihtsustatakse kõnesoleva eelnõuga abielludes valitud varasuhte kohta abieluvararegistri teavitamise korda, mille eesmärk on vähendada perekonnaseisumetnike töökoormust.

Kõigepealt ma peatun väga lühidalt sellel, mis asi see abieluvararegister on – juhuks kui keegi ei tea. Abieluvararegister on üks riigi põhiregistritest, kuhu kantakse andmed abikaasade valitud varasuhete, nende muutmise ja lõppemise kohta. Abieluvarasuhte saab määrata kas varaühisuse, vara juurdekasvu tasaarvestuse või varalahususe. Varaühisuse korral kuulub vara võrdsetes osades mõlemale osapoolele ning enamiku tehinguid peavad nad tegema ühiselt. Vara juurdekasvu tasaarvestus annab abikaasadele suurema varalise iseseisvuse, andes majanduslikult nõrgemale abikaasale siiski ka selged tagatised, nagu näiteks

perekonna ühise eluaseme kaitse. Varalohutuse puhul on kaks poolt teineteisest varalises mõttes täiesti sõltumatud, puuduvad ühised õigused vara suhtes ning varaga tehinguid tehes pole vaja teise abikaasa nõusolekut.

Abieluvararegistrisse tehakse kanne juhul, kui valitakse vara juurdekasvu tasaarvestuse või varalohutuse varasuhe või kui abikaasad sõlmivad abieluvaralepingu.

Praegu peetakse abieluvararegistrit paberil, mistõttu esitatud kandeavalduste menetlemine on aeganõudev. Ka on registrikaardi väljatrükkide tegemine ebamugav ning paberarhiivi maht üha suureneb. Abieluvararegistri andmetega tutvumiseks tuleb praegu pöörduda kinnistusosakonna poole, registrikaardile kantud andmetega ei ole võimalik tutvuda veebilahendust kasutades.

Peale uue perekonnaseaduse jõustumist 1. juunil 2010. aastal on abieluvararegistrisse tehtavate kannete hulk märksa kasvanud. Paljud abiellujad kasutavad võimalust valida juba abielu sõlmimisel varasuhe, mille kohta tehakse abieluvararegistrisse kanne. 2005. aastal näiteks tehti registrisse 504 kannet, 2010. aastal oli kandeid juba 1555. Eelmisel aastal kasvas kannete arv 2507-ni ning see on juba suur halduskoormuse kasv.

Siit loogiliselt edasi mõeldes on Justiitsministeeriumi arvates mõistlik halduskoormuse vähendamiseks ning abieluvararegistrisse kantud andmetega tutvumise lihtsustamiseks muuta see seni paberandjal peetud register elektrooniliseks. Eelnõu seadusena vastuvõtmise tulemusena luuaksegi eeldused üleminekuks elektroonilisele abieluvararegistriks, et muuta sinna kantud andmed isikutele paremini kättesaadavaks. Abieluvararegistrisse kantud andmetega tutvumiseks võib isik pöörduda endiselt kinnistusosakonna poole, aga lisandunud on võimalused kasutada veebilehte või pöörduda notari poole. Kinnistusosakonnas ja veebilehe kaudu abieluvararegistri andmetega tutvumine on tasuta, notari poole pöördudes tuleb tasuda notaritasu. Esitatud kandeavalduste menetlemine peaks tänu menetlustarkvara kasutamisele ka kiiremaks muutuma: senise 30 päeva asemel vaadatakse kandeavaldused läbi 14 päevaga.

See on lühidalt kõik. Vabariigi Valitsuse esindajana toetan ma kindlasti eelnõu esimese

lugemise lõpetamist. Täna kõiki tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, lugupeetud justiitsminister! Teile on küsimus. Kolleeg Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Ka abielud on meil elektroonilises registris. Kas me siit ei võiks natukene kaugemale minna, et ka meie esivanemate abielud saaksid elektroonilisse registrisse? Siis ei pea neid andmeid mitte lehe pealt otsima, vaid kui soovitu otsingumootoris panna, saadki oma sugupuu kätte.

Kristen Michal

Sellised sugupuu koostamise programmid on vabatarkvarana juba saadaval, eks igaüks ise otsusta, kuidas ta oma sugupuu uurimisega tegeleb. Aga kui selle eelnõu menetluse käigus on soovi seda teemat arutada, siis me saame seda nii suvel kui sügisel komisjonis teha.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Veel kord aitäh, lugupeetud minister! Palun nüüd kõnepulki õiguskomisjoni liikme kolleeg Siim Kabritsa!

Siim Kabritsa

Lugupeetud Riigikogu esimees! Head kolleegid! Õiguskomisjon arutas seda seaduseelnõu oma 4. juuni istungil, kus osalesid ka justiitsminister Kristen Michal, ministri nõunik Madis Timpson ja Justiitsministeeriumi õigusloome ja arenduse talituse nõunik Piret Saartee. Komisjoni liikmetele anti ülevaade eelnõu 219 menetluse seisust ning seejärel vastati komisjoni liikmete küsimustele. Kuna justiitsminister juba tutvustas eelnõu väga korralikult, siis ma selle sisu kordama ei hakka.

Õiguskomisjon otsustas teha ettepaneku saata eelnõu täiskogu istungi päevakorda 13. juunil, esimene lugemine lõpetada ja määrata muudatusettepanekute tähtajaks 27. juuni kell 16. Ettekandjaks otsustati määrata Siim Kabritsa. Kõik need otsused langetati konsensusena. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Küsimusi teile ei ole. Kas fraktsioonide volitatud esindajad soovivad avada

läbirääkimisi? Ei näe kõnesoove, läbirääkimisi ei avata. Määratud eelnõu 219 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks 27. juuni kell 16. Eelnõu 219 esimene lugemine on lõppenud.

Head kolleegid, meie istung on lõppenud. Aitäh kõigile!

Istungi lõpp kell 15.26.

Istungi kestus 2 tundi ja 26 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

III ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 14. juuni 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Kohtuekspertiisiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (202 SE) kolmas lugemine

2. Välisõhu kaitse seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (232 SE) kolmas lugemine

3. Ravikindlustuse seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (229 SE) kolmas lugemine

4. Sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (222 SE) kolmas lugemine

5. Erakonnaseaduse täiendamise seaduse eelnõu (216 SE) kolmas lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu III istungjärgu 18. töönädala neljapäevast istungit. Head ametikaaslased, täna on Eestis leinapäev, mälestame repressioonide ohvreid leinaseisakuga. (Leinaseisak.)

Palun nüüd kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi! Yana Toom, palun!

Yana Toom

Austatud härra eesistuja! Head kolleegid! Keskerakonna fraktsiooni saadikute nimel on mul üle anda arupärimine sotsiaalminister Hanno Pevkurile. Arupärimine on seotud sellega, et meil on ette näha elektri hinna suurt tõusu seoses sellega, et Eesti astub nüüd avatud turule. On teada, et praegu on keskmine hooldekodus olemise tasu vanale inimesele 500 euro ringis. Meie küsimused on, kas Sotsiaalministeeriumis on tehtud rehkendused, kui suure kallinemise peaks elektri hinna tõus kaasa tooma nii hooldekodus kui üldse sotsiaal-

valdkonnas ja millist toimetulekutoetuse taotlejate juurdekasvu on seoses sellega oodata. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Jevgeni Ossinovski!

Jevgeni Ossinovski

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel Riigikogu menetlusse ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Ravimitest ma ise väga palju ei tea, küll aga tean seda, et kui ravimeid valesti manustada, siis sellest midagi head ei tule. Enamikku meie ravimeid müüakse nn Balti pakendis, kus on eesti-, läti- ja leedukeelne info. Ligi kolmandiku Eesti püsilanike emakeel on aga vene keel ja neil on raske aru saada, kuidas ravimeid õigesti kasutada. Oma eelnõus teeme ettepaneku, et ravimiregistris oleks ka ametlikult kinnitatud venekeelne tõlge, mille inimene soovi korral kaasa saaks. Sellega aitame valitsusel jõuda ühe Eesti lõimumiskavas püstitatud eesmärgini: tagada sotsiaalseks toimetulekuks võrdsed võimalused sõltumata rahvusest, emakeelest ja elukohast, mille saavutamiseks nähakse muu hulgas ette parandada teabe kui avaliku teenuse kättesaadavust eri emakeelt kõnelevate inimeste jaoks.

Samal ajal soovime ka ingliskeelsete ravimi infolehtede lisamist, et saavutada Eesti ettevõtluskeskkonna ja kõrgharidussüsteemi rahvusvahelistumise eesmäärke. Kindlasti toob see Raviametile kaasa teatud halduskoormuse kasvu, kuid kõiki ravimite infolehti küll tõlkima ei pea, sest teistes riikides on see tekst olemas. Loodan, et sügisel saame selle eelnõu menetlusega edasi minna. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Tarmo Tamme!

Tarmo Tamm

Härra juhataja! Head kolleegid! Annan üle otsuse eelnõu, mille eesmärk on teha ettepanek Vabariigi Valitsusele reformida maavalitsusi ja kaotada ära maavanema institutsioon.

Miks me sellise ettepanekuga välja tulime? Ettepaneku sisu on järgmine: tänavu kevadel toimus Eestimaa linnade ja valdade üldkogu, kus võeti vastu deklaratsioon, milles avaldatakse soovi tugevdada maakonna tasandit ja lõpetada ebanormaalne olukord, kus maakonna tasandil sisuliselt enam midagi ei toimu. Kui ajaloos tagasi minna – ma näen siin mitut endist maavanemat ja endisi kolleege-omavalitsusjuhte –, siis me mäletame aega, kus me käisime maavanema juures peaaegu iga nädal koos ja tegime maakonna tasandil väga olulisi otsuseid. Maavanemad käisid iga nädal Vabariigi Valitsuse istungil. Aga mis tänaseks päevaks on juhtunud? On juhtunud see, et kui härra peaministri käest küsida kõikide maavanemate nimesid, siis ilmselt jääks ta nende nimetamisega hätta.

Viimased sammud on olnud sellised, et seda tasandit nõrgendatakse veelgi: kaotatakse ära esmatasandi arstiabi korraldus maakonna tasandil – see otsustati viia Terviseameti kompetentsi – ja ettevalmistamisel on eelnõu viia ühistransport üle Maanteeameti haldusalasse. Ma küsingi: mis sinna järele jääb?

Euroopa Komisjon näeb ette tugevat omavalitsustevahelist koostööd ja ka sellest tulenevalt teeme ettepaneku, et maakonna tasandil võiksid tulevikus elu korraldada omavalitsusliidud, mida tuleks märksa tugevdada.

Sellise otsuse eelnõu ma teile üle annan ja loodan, et see eelnõu leiab sisukat arutelu. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Mul on kümne Riigikogu liikme nimel üle anda arupärimine majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Partsile. See on teemal, millest esmaspäeval rääkis siinsamas saalis riigikontrolör ja mille kohta oli Juhan Partsil eile võimalik infotunnis lühivastus anda. See puudutab AS-i Elering kulutusi.

Elering on sõltumatu ja iseseisev Eesti elektrisüsteemi haldur, kelle peamine ülesanne on kindlustada Eesti tarbijatele igal ajahetkel kvaliteetne elektrivarustus. Varustuskindluse kui elutähtsa teenuse tagamiseks peab Elering üleval ja arendab riigisisest kandevõrku ning välisühendusi. Ülekandevõrgu korrasolek kindlustatakse, kasutades võrgutasu, mille kinnitab igaks aastaks Konkurentsiamet. Kuna Eleringi tariifi muutus mõjutab teiste võrguettevõtjate kulutusi, korrigeerib Konkurentsiamet tariifi muutuse võrra kindla metoodika alusel ka nende teiste pakujate võrgutasusid. Kokku on Eestis ligikaudu 35 võrguettevõtjat, neist suurim on Elektrilevi Osühing. Kõige selle tagajärjel kasvab ka kodutarbijate elektriarve.

Esmaspäeval vastas siin Riigikogus seoses maagaasiseaduse muutmise eelnõuga Riigikogu liikmete arupärimisele riigikontrolör Mihkel Oviir. Tema sõnul tellis esimese Eesti-põhise analüüsi maagaasiseaduse muutmise eelnõu kohta AS Elering. Hiljem, kui eelnõu oli juba Riigikogus menetluses, tehti kiirkorras veel kaks uuringut, mille tellija oli samuti AS Elering. Riigikontrolör juhtis tähelepanu, et niisuguseid uuringuid peab tellima vahetult Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium – vaid siis on tagatud uuringute objektiivsus. Me soovimegi teada saada, kui palju need uuringud maksma läksid ja miks neid ei tellinud ministeerium. Kuidas sai üldse tagada, et need uuringud oleksid erapooletud, kui Elering on ise huvitatud gaasivõrkude haldamisest? Ja miks tasutakse selliste uuringute eest rahaga, mis on makstud võrgutasudena elektriarvete koosseisus? Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Olen Riigikogu juhatusel nimel vastu võtnud kaks eelnõu ja kaks arupärimist ning vastavalt meie kodu- ja töökorra seadusele otsustab Riigikogu juhatus nende edasise menetlemise.

Annan edasi teate, et Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimise haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoole.

Head ametikaaslased! Täna pärast täiskogu istungi lõppu toimub siin istungisaalis Eesti turismi ja kohaliku toidu toetusrühma asutamise koosolek. Kokkukutsuja on Imre Sooäär, ootame aktiivset osavõttu.

Annan ka teada, et sel suvel läheb täiskogu istungisaal remonti, et meie hääletussüsteem välja vahetada. Seoses sellega palun teil oma lauapealsed ja sahtlid üle vaadata ning vajalikud dokumendid kaasa võtta.

Head ametikaaslased, viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 87 Riigikogu liiget, puudub 14. Alustame tänaste päevakorrapunktide läbiarutamist.

1. Kohtuekspertiisiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (202 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Esimene päevakorrapunkt on kohtuekspertiisiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 202 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist. Kas võime minna hääletuse juurde?

Head ametikaaslased, eelnõu 202 heakskiitmine nõuab koosseisu häälteenamust ning enne lõpphääletust viime läbi kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 89 Riigikogu liiget, puudub 12. Enne lõpphääletust, Marko Mihkelson, kas teil on protseduuriline küsimus?

Marko Mihkelson

Jüri, aitäh, aga tegelikult ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Hea ametikaaslane Marko, ma arvan, et humoorikas vahepala loob siin saalis alati teise õhkkonna. Aitäh sulle! Aga läheme lõpphääletuse juurde.

Panen lõpphääletusele eelnõu 202. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt oli 83 Riigikogu liiget, 2 erapooletut ja vastu ei ole keegi. Vabariigi Valitsuse algatatud kohtuekspertiisiseaduse ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 202 on seadusena vastu võetud. (Tabel 34.)

Tänase esimese päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

2. Välisõhu kaitse seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu (232 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume edasi teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 232 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Asume lõpphääletuse ettevalmistamise juurde. Kas võime minna lõpphääletuse juurde?

Panen lõpphääletusele eelnõu 232. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 88 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud välisõhu kaitse seaduse, majandustegevuse seadustiku üldosa seaduse ja riigilõivuseaduse muutmise seaduse eelnõu 232 on seadusena vastu võetud. (Tabel 35.)

Teise päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

3. Ravikindlustuse seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu (229 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume kolmanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud ravikindlustuse seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 229 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist. Kas võime minna lõpphääletuse juurde?

Panen lõpphääletusele eelnõu 229. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud ravikindlustuse seaduse ja puuetega inimeste sotsiaaltoetuste seaduse muutmise seaduse eelnõu 229 on seadusena vastu võetud. (Tabel 36.)

Kolmanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

4. Sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu (222 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume neljanda päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 222 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Asume lõpphääletuse ettevalmistamise juurde. Kas võime teha lõpphääletuse?

Panen lõpphääletusele eelnõu 222. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 74 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei ole. Vabariigi Valitsuse algatatud sotsiaalmaksuseaduse ja teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu 222 on seadusena vastu võetud. (Tabel 37.)

Neljanda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

5. Erakonnaseaduse täiendamise seaduse eelnõu (216 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Liigume viienda päevakorrapunkti juurde, milleks on põhiseaduskomisjoni algatatud erakonnaseaduse täiendamise seaduse eelnõu 216 kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad avada läbirääkimisi? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Alustame lõpphääletuse ettevalmistamist. Kas võime minna lõpphääletuse juurde?

Panen lõpphääletusele eelnõu 216. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 84 Riigikogu liiget, vastu või erapooletu ei ole keegi. Põhiseaduskomisjoni algatatud erakonnaseaduse täiendamise seaduse eelnõu 216 on seadusena vastu võetud. (Tabel 38.)

Viienda päevakorrapunkti käsitlemine on lõppenud.

Head ametikaaslased, palun nüüd teie täit tähelepanu! Minu kõrval istuv Heiki Sibul on Eesti Riigikogu ehitamisel ja kujundamisel tõsise jalajälje jätnud. Ta on teeninud kuut Riigikogu koosseisu. Täna aitab ta meil korralist istungit pidada paraku viimast korda. Ta on teinud oma vastutusrikast tööd rahulikult, püüdliselt ja Eesti mehele omaselt suurema kisa ja kärata. Ta on olnud selle maja hea hoidja, ka piksevarras. Suur tänu sulle, Heiki, tehtu eest! Edu ja jõudu uusi kogemusi kogudes! Aitäh! (Aplaus saalis.)

Head ametikaaslased! Riigikogu III istungjärk on lõppenud. Ees on tõine suvi, mis annab meile võimaluse rohkem süüvida Eesti inimeste probleemidesse ja neile lahendusi otsida. Lõppenud istungjärk oli asjalikult diskussioonirohke ja mitmeti tulemuslik. Riigikogu juhatause nimel tänan teid, head ametikaaslased, tehtu eest ja soovin teile ilusat kodumaa suve!

Istungi lõpp kell 10.21.

Istungi kestus 21 minutit.

Juhataja

J. Ratas
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM ERAKORRALINE ISTUNGJÄRK

Kolmapäev, 8. august 2012

Kell 11.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuse ratifitseerimise seaduse eelnõu (237 SE) teine lugemine

2. Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu (254 SE) esimene lugemine

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere päevast, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu erakorralist istungjärku, mille olen kokku kutsunud Eesti Vabariigi põhiseaduse § 68 ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 51 lõike 1 kohaselt Vabariigi Valitsuse ettepanekul Vabariigi Valitsuse taotletud ajal ja päevakorraga.

Head kolleegid, nüüd on aeg anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Kõigepealt kutsun kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni. Palun!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna viis seaduseelnõu. Esiteks, kalapüügiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Keit Pentus. Teiseks, kaitseväge korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud eelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust kaitseminister Urmas Reinsalu. Kolmandaks, ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Hanno Pevkur. Neljandaks, äriseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu. Nimetatud seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Kristen Michal. Viiendaks, narkootiliste ja psühhotroopsete ainete ning nende

lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel esindab Vabariigi Valitsust sotsiaalminister Hanno Pevkur. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Hea juhataja! Austatud kolleegid! Soovin teile mõnusat augustikuist tööpäeva! Enne kui ma annan üle meie algatatud eelnõu, tänan kolme fraktsiooni, kes andsid meie ettepaneku kohta oma seisukoha, kas nende arvates tuleks ESM rahvahääletusele panna või mitte.

Aga selle eelnõu eesmärk, mille me täna üle anname, on see, et lapsi, kes elavad suhtelises vaesuses, vaksineeritaks puukentsefaliidi vastu tasuta. Kui me vaatame viimaste aastate statistikat, siis näeme, et Eestis diagnoositakse puukentsefaliiti üha enam. 2011. aastal oli 2010. aastaga võrreldes haigusjuhte ligemale 25% rohkem. Tihti jääb vaktsiin kättesaamatuks just selle kõrge hinna tõttu. Nimelt maksab kolm süsti 60 eurot. Meie eesmärk on teha otsuse eelnõuga Vabariigi Valitsusele ettepanek lisada 2013. aasta 1. jaanuarist riiklikku immuniseerimiskavasse punkt, et lapsi, kes elavad suhtelises vaesuses, vaksineeritaks puukentsefaliidi vastu tasuta. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Sven Mikser!

Sven Mikser

Austatud juhtaja! Head kolleegid! Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni nimel annan üle riiklike peretoetuste seaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu väljatöötamise on tinginud vajadus vähendada vaesuses elavate laste arvu, toetada kõigi laste täisväärtuslikku arengut ning aidata kaasa lastega perede kindlustunde kasvule. Üldiselt on peretoetuste eesmärk tagada, et kõigil lastega peredel osaliselt

hüvitatakse laste hooldamise, kasvatamise ja õppimisega seotud kulusid, sest kõik lapsed on võrdväärsed ja neil on õigus võrdsel kohtlemisele. Me usume, et universaalne peretoetuste süsteem toetab põhimõtet, et iga laps on väärtuslik, ja vähendab ebavõrdsust. Eesti perepoliitika on seni keskendunud peamiselt sündide toetamisele, laste kasvatamine on jäänud vajaliku tähelepanuta. Vanemahüvitisele kulub meil praegu rohkem raha kui teistele peretoetustele ühtekokku. Lapsetoetuseks, mida makstakse lapse täisealiseks saamiseni, eraldab riik aastas umbes 99 miljonit eurot, vanemahüvitisele, mida makstakse kõigest poolteist aastat, kulub üle 174 miljoni euro. Uuringud näitavad, et inimeste käitumist saaks soovi korral muuta, kui riik tagaks piisava materiaalse toetuse, lastehoiu kättesaadavuse ja teadmise, et ka töö kaotanud lapsevanem või üksikvanem suudab oma lapsed üles kasvatada ning neile täisväärtusliku lapsepõlve ja hea hariduse tagada. Lähiriikide kogemused näitavad samuti, et sündimisel ja riigi makstavatel peretoetustel on positiivne seos. Neis Euroopa Liidu riikides, kus on suuremad peretoetused, on ka sündimus suurem. Suhtarvuna SKT-sse on Eesti peretoetused meie lähiriikidega võrreldes ühed väiksemad. Me teeme võrdlemisi pretsedenditu sammu, sest me oleme samasisulise või ligikaudu samasisulise eelnõu Riigikogu menetlusse juba esitanud. Paraku on koalitsioon selle menetlemist pärast esimest lugemist tõrjunud. Seetõttu anname eelnõu mõneti lihvituna taas üle ja loodame, et nüüd, olukorras, kus me leiame raha Euroopa Liidu kehvasti toimetulevate riikide toetamiseks, suudame olla solidaarsed ka omaenda rahvaga.

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Juhatusel nimel olen vastu võtnud seitse seaduseelnõu. Kui need vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus nende menetlusse võtmise kolme tööpäeva jooksul.

Head kolleegid! Nüüd mõned teated.

Riigikogu juhatus on registreerinud Riigikogu liikme Kaja Kallase Eesti Reformierakonna fraktsiooni liikmeks.

Riigikogu juhatus on kinnitanud järgmised muudatused komisjonides: Riigikogu liige Kaja Kallas on asunud majanduskomisjoni liikmeks, Riigikogu liige Kalle Palling on

lahkunud majanduskomisjonist ja asunud keskkonnakomisjoni liikmeks, Riigikogu liige Terje Trei on lahkunud keskkonnakomisjonist ja asunud maaelukomisjoni liikmeks, Riigikogu liige Andre Sepp on lahkunud maaelukomisjonist ning asunud väliskomisjoni liikmeks, Riigikogu liige Tõnis Kõiv on lahkunud Euroopa Liidu asjade komisjoni liikme kohalt ning Riigikogu liige Kalev Lillo on asunud Euroopa Liidu asjade komisjoni liikmeks.

Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu ning on määranud selle juhtivkomisjoniks rahanduskomisjoni.

Vabariigi Valitsus võttis 28. juunil Riigikogu menetlusest tagasi Riigikogu otsuse "Kaitseväge kasutamise tähtaja pikendamine Eesti riigi rahvusvaheliste kohustuste täitmisel Iraakis" eelnõu 120.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 12. juulil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse "E-identimise ja e-tehingute jaoks vajalike usaldusteenuste kohta siseturul" eelnõu kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade ning määruse eelnõu kohta arvamust andma põhiseaduskomisjoni ja majanduskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 6. september kell 16. Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse s.a 2. augustil esitatud Eesti seisukohad Euroopa Komisjoni küsimustiku "Konsultatsioon Euroopa äriühinguõiguse tuleviku kohta" kohta Euroopa Liidu asjade komisjonile ning on määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade kohta arvamust andma õiguskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on 13. august kell 11.

Head kolleegid, palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 93 Riigikogu liiget, puudub 8. See tähendab, et Riigikogu on otsustusvõimeline.

Läheme järgmise punkti juurde, milleks on erakorralise istungjärgu töö ajagraafiku kehtestamine. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 52 kohaselt kehtestab Riigikogu erakorralise istungjärgu töö ajagraafiku poolthälteenamusega.

Panen hääletusele Riigikogu juhatuse ettepaneku töötada ilma vaheajata kuni päevakorra ammendamiseni. Palun hääletada!

Poolt hääletas 93 Riigikogu liiget, vastuolijaid ega erapooletuid ei olnud. Erakorralise istungjärgu töö ajagraafik on kinnitatud.

1. Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuse ratifitseerimise seaduse eelnõu (237 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame tööd tänase päevakorra punktidega. Päevakorra esimene punkt on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuse ratifitseerimise seaduse eelnõu teine lugemine. Ma palun ettekandjaks kõnepulti põhiseaduskomisjoni esimehe Rait Maruste! Palun, härra Gräzin!

Igor Gräzin

Mul on protseduuriline küsimus. Tegemist on põhiseadusliku küsimusega, nii Eesti Vabariigi kui ka Euroopa Liidu mõttes. Lisas on esitatud artikli 136 tõlge, mis sisaldab kahe-mõttelisusi. Probleem on konkreetset juhul selles, et eestikeelne ja ingliskeelne tõlge ei ole vastavuses, kuigi saksakeelne tõlge pidi vist olema enam-vähem sedamoodi nagu eestikeelne, prantsuskeelne aga sedamoodi nagu ingliskeelne. Küsimus: kas see tehniline viga, mis on ka sisuline, on nii suur, et me ei saa seda küsimust arutada?

Esimees Ene Ergma

Sellele küsimusele vastab komisjoni esindaja. Palun kõnepulti põhiseaduskomisjoni esimehe Rait Maruste!

Rait Maruste

Lugupeetud Riigikogu esimees! Austatud kolleegid! Eelnõu 237 ehk Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuse ratifitseerimise seaduse eelnõu algatas Vabariigi Valitsus 28. mail 2012. aastal. Komisjonis oli see eelnõu arutelul 4. juunil s.a. Selle seadusega tahetakse ratifitseerida Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatus, mis võeti vastu Euroopa Ülemkogu 25. märtsi 2011. aasta otsusega. Nimetatud otsuse kohaselt muudetakse Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklit 136 seoses Euroopa stabiilsusmehhanismi loomisega nen-

de Euroopa Liidu liikmesriikide jaoks, mille rahaühik on euro.

Esimene lugemine toimus 12. juunil ja esimene lugemine lõpetati. Muudatusettepanekute esitamise tähtjaks määrati kümme tööpäeva ehk muudatusettepanekud tuli esitada 26. juuniks kella 16-ks. Selleks tähtjaks saabus komisjoni kaks muudatusettepanekut: üks ettepanek Igor Gräzinilt ning teine Igor Gräzinilt ja Rait Marustelt. Komisjonis olid eelnõu ja muudatusettepanekud arutlusel 2. augustil.

Minu ja kolleeg Gräzini muudatusettepaneku eesmärk on, et Eesti osalus ei oleks vastuolus Eesti Vabariigi riigieelarve tasakaalustatuse põhimõttega ega viiks Eesti majandust välja piiridest, mis on määratud majandusstabiilsuse nn Maastrichti kriteeriumidega. Me esitasime oma ettepaneku sel ajal, kui ESM-i ratifitseerimise eelnõu ei olnud veel Riigikogusse laekunud. Selles mõttes oli see üks samm kaugemale, kui sel ajal vajalik oleks olnud. See küsimus tuleb arutelule siis, kui päevakorda kerkib konkreetse stabiilsusmehhanismi loomine. Sel põhjusel võtsime ettepaneku tagasi kui ajas etteruttava. Seetõttu jäi see ettepanek komisjonis läbi vaatamata.

Teine ettepanek tuli kolleeg Gräzinilt. See käsitles tõlget. Kuna Igor Gräzini muudatusettepanek ei olnud esitatud eelnõu 237 teksti, vaid selle lisa kohta, ei olnud meie arvates tegemist Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 99 ja § 100 nõuetele vastava muudatusettepanekuga. Sel põhjusel jättis komisjon selle muudatusettepaneku läbi vaatamata. Samas leidis põhiseaduskomisjon, et välislepingute tõlked peavad alati olema korrektsed ja täpsed, ning otsustas saata Välisministeeriumile mär-gukirja. Seda me ka tegime.

Komisjon otsustas oma 8. augusti koosolekul teha ettepanek eelnõu teine lugemine lõpetada ja eelnõu seadusena vastu võtta.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rait Maruste! Alustame nüüd küsimuste esitamist. Palun, kolleeg Kalle Laanet!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea komisjoni esimees! Lugesin muudatusettepanekut, mille te esitasite selle seaduseelnõu kohta, tundus mulle, et see on igati asjakohane ja mõistlik.

Te küll lõpuks võtsite selle muudatusettepaneku tagasi, aga kas te arutasite põhiseaduskomisjonis sisuliselt selle muudatusettepaneku sisu ja mõju meie seadustele?

Rait Maruste

Komisjonis me seda pikemalt ei arutanud, kuna see oli, nagu komisjonis väljendati, õige asi vales kohas. Sellele juhtis tähelepanu ka meie komisjoni istungil viibinud Välisministeeriumi juriidilise osakonna peadirektor. Kas eelnõu täiendus- ja muudatusettepanek tuleb uuesti päevakorda, sõltub edasistest otsustest, kui me hakkame ESM-i kohta muudatusettepanekuid esitama ja neid läbi vaatama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Te nimetasite, et olukord on mõnevõrra muutunud. Nüüd on ka järgmine eelnõu menetluses. Seda laadi debatte, mida põhjustab see, kui miski on aluslepinguid või põhiseadust natuke riivavalt koostatud, võib tulla ka edaspidi. Sellepärast ma küsingi. Kui Eesti liitus Euroopa Liiduga, siis põhiseaduskomisjoni algatusel toimusid Riigikogus debatil. Küsimust, kas siis, kui tulevikus läheb aluslepingute muutmiseks, on rahvahääletust vaja või mitte, tõlgendati nii, et aluslepingute muudatused tuleb alati panna rahvahääletusele. Praegu on seda muudatusettepanekut kirjeldatud sellisena, et seda võiks niikuinii teha, ka ilma aluslepingut muutmata. Kas aluslepingute muutmise puhul on rahvahääletuse kontekstis piasasju ja tähtsaid asju? Kas siin saab põhimõtteliselt vahet teha või on nii, et kui on muutmine, siis on ka rahvahääletus?

Rait Maruste

Teie tähelepanek on õige. Kui eeldada, et aluslepingu muutmine toob kaasa põhimõttelisi muudatusi, siis peaks sellele aktsepti andma ka rahvas. Praegu kõne all olev muudatusettepanek ei anna ei Euroopa Liidule ega tema institutsioonidele uut pädevust. Nii on kirjas selles eelnõus ja ka seletuskirjas. Sellest tulevalt ja ka seetõttu, et dokument on vormistatud välislepinguna, me ei leia, et selles ajapunktis oleks rahvahääletus vajalik. Küll aga

on rahvahääletust vaja siis, kui me leiame, et kõik need pädevused ja see Euroopa Liit, millega me oleme ühinenud, on ühinemisest alates nii oluliselt muutunud, et me peaksime seetõttu rahvahääletuse korraldama. Aga see on teine teema, see ei ole tänase teema küsimus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Igor Gräzin!

Igor Gräzin

ESM tuleb ja selliseid asju tuleb veel palju, sest ega kriisi lõppu pole näha. Ma lihtsalt täpsustan. Meie parandusettepaneku idee oli selles, et me ei läheks selle aitamisega nii kaugele, et meie majandus läheks Maastrichti kriteeriumidest välja. See oli meie parandusettepaneku mõte. Nagu Välisministeeriumi jurist ütles, oli see hea idee, aga vales kohas. Kas me oleme, Rait, ühte meelt, et me paneme selle paranduse sellesse teise eelnõusse ikka sisse?

Rait Maruste

Kas ma pean sellele saali ees vastama? Ma arvan küll, et tegelikult oleks kogu see jama, mis on Euroopa Liidus tekkinud seoses finants- ja majandusstabiilsusega, suurel määral või tõenäoliselt üldse olemata jäänud, kui riigid oleksid pidanud kinni Maastrichti kriteeriumidest (eelarve tasakaalust ja võlakooormuse määra). Kui nendest oleks algusest peale kinni peetud, siis oleks olukord nüüd võib-olla sootuks teistsugune. Seetõttu ongi meie mõte, nagu sa ise väljendusid, see, et tuleb juhtida riikide tähelepanu sellele, et meie peame siamaani Maastrichti kriteeriume oluliseks ja lähtume sellest, mis on korra juba kokku lepitud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Herkel!

Andres Herkel

Aitäh, proua juhataja! Austatud ettekandja! Meil on enam-vähem selge pilt sellest, missuguses tempos ESM-i alusleping ratifitseeritakse. Sellest on avalikkuses palju räägitud. Meil seisab see ratifitseerimine veel ees. Aga nüüd me ratifitseerime Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatust. Kuidas on see liik-

mesriikides läinud? Kas on veel neid, kes ei ole seda teinud? Kas on olnud pretsedente, et keegi on sinna juurde kirjutanud mingi deklaratsiooni?

Rait Maruste

Mul ei ole käes statistikat selle kohta, milline on ratifitseerimise hetkeseis. Selle muudatuse, mida me praegu läbi vaatame, jõustumine on ette nähtud 1. jaanuarist 2013. Kas riigid on lisanud deklaratsioone või mitte? Ka selle kohta puudub täpne ülevaade, kuid tegu on rahvusvahelise lepinguga ja rahvusvahelise lepinguõiguse kohaselt on riigid pädevad tegema deklaratsioone, reservatsioone jne. Selles ei ole midagi erakordset, kuigi leping ise ei näe ette deklaratsiooni tegemise võimalust. Aga deklaratsioon tähendab positsiooni näitamist.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Hea Rait, kas ma sain sinust üheselt ja õigesti aru? Kui sa rääkisid Euroopa Liidu muutumisest ja rahvahääletusest, kas sa siis ütlesid, et Euroopa Liit ei ole alates aastast 2003 muutunud või ei ole muutunud piisavalt, et meil oleks vaja rahvahääletuse teemadel arutada?

Rait Maruste

Me võime kindlasti arutada seda, kas ja mil määral on Euroopa Liit muutunud. Ta on kindlasti muutunud, selles pole kahtlust. Kas muutuse määr on selline, et on vaja uuesti rahva mandaati, see on omaette küsimus. Väga hea, et see laual on. Me tuleme selle juurde mingil ajal kindlasti tagasi, aga põhiseaduse § 106 järgi ei või välislepinguid rahvahääletusele panna. Me räägime praegu konkreetsest välislepingust, mida sellisel kujul rahvahääletusele panna ei saa.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Sa mainisid, et lepingu muudatus jõustub 1. jaanuarist 2013. Miks meil on tõtt ESM-i varem luua? Missugune õiguslik alus sellel siis

on, kui see luuakse näiteks septembris või oktoobris? Kas me teeme siin praegu tühja tööd ja raiskame ka Eesti Televisiooni aega?

Rait Maruste

Hea kolleeg! See tähelepanek on põhimõtteliselt õige. Tegu on olukorraga, mis oleks tulnud lepinguga realiseerida juba siis, kui Euroopa ühisraha kasutusele võeti, aga mitmel põhjusel jäi see tollal tegemata. Selle eelnõuga tehakse Euroopa Liidu esmasesse õigusesse ainult parandus, et Euroopa Liidu liikmesriigid, kelle rahühik on euro, võivad sellise stabiilsusmehhanismi luua. Missugune see stabiilsusmehhanism välja näeb, milline on selle pädevus ja millised on tööprotseduurid, seda hakatakse realiseerima konkreetse stabiilsusmehhanismiga ehk ESM-iga, mille esimene lugemine toimub meil täna. Võib-olla tõesti, kui stsenaarium realiseerub nii, nagu te märkisite, siis tundub, et muna oli enne kui kana. Kuid siiski ei näe kehtiv Euroopa Liidu õigus ette sellist hierarhilist õiguse struktuuri, et enne peab raamlepingus olema tehtud muudatus ja alles siis saab teha stabiilsusmehhanismi. Stabiilsusmehhanismi võib luua ka rahvusvaheliste lepingute alusel. Riigid võivad seda teha, ilma et seda oleks raamlepingus ette nähtud. Aga õiguslikult korrektne oleks muidugi, et selline muudatus või korrektiiv oleks raamlepingus tehtud enne, kui ESM toimima hakkab.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marko Mihkelson!

Marko Mihkelson

Aitäh! Hea Rait! Ma küsin sinult kui väga healt põhiseaduse eksperdilt. Selge on see, et viimastel aastatel on kasvanud surve Euroopa Liidu aluslepingute suunas. Just nimelt selle tõttu, et on ju päris ilmne, et lisaks finantskriisile on Euroopa Liidus hoogu võtmas poliitiline kriis. Eestis ja ka siin saalis on käimas põhiseaduslik debatt. Kuidas sulle tundub, millised peaksid olema need muutused Euroopa Liidu tasandil, mis survestaksid meid tõepoolest mõtlema meie põhiseaduse muutmisele või sellest tulenevale rahvahääletusele?

Rait Maruste

Aitäh, hea küsija! Lugu on tõepoolest selline, et need küsimused on päevakorral. Euroopa Liidu majandusstabiilsuse kriisi või finantskriisi taustal on käidud välja igasuguseid ideid, kuni selleni välja, et Euroopa vajab rahandusministeeriumi, rahandusministrit jne. Kuidas see kõik teostub, ei ole selge. Minu hinnangul tuleb sinnamaani, kuni ei ole täpselt teada, mida ja kuidas plaanitakse, oodata ja vaadata, mitte sündmustest ette tormata. Aga mingisugused muudatused toimuvad. Kui need muudatused võtavad konkreetsema kuju, siis peame tulema tagasi põhiseaduse ja meie oma riigis rahvalt saadud mandaadi juurde.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud ettekandja! Võib-olla ma väljun pisut eelnõu raamidest, aga minu küsimusel on siiski tihe seos eelnõu ja selle temaatikaga. Ka eelnõu seletuskiri ütleb, et Euroopa Liidu õigusest ei tulene liikmesriikidele keeldu reguleerida omavahelist koostööd rahvusvahelise lepinguga isegi juhul, kui koostöö käsitleb Euroopa Liidu aluslepingute objekti. Meenutame hiljutist menetlust Riigikohtus. Seal oli valitsuse positsioon, et näiteks ESM-i lepe on Eesti õiguse mõttes rahvusvaheline lepe, millel on tihe seos Eesti liikmesusega Euroopa Liidus. Tundub, et me praegu põrkame nende stabiilsusmehhanismide menetlemisel tihti olukorrale, kus Eesti seadustes on täpselt reguleerimata n-ö Euroopa asjad, mis ei ole otseselt osa Euroopa Liidu õigusest. Kas see valdkond vajaks teie hinnangul täpsemat reguleerimist ka Eesti seadustes?

Rait Maruste

Aitäh! Tõepoolest, me oleme siiani vaadanud Euroopa Liidu õigust kui rahvusvahelist õigust. Meie põhiseaduses ju tegelikult Euroopa Liidu segment oma konkreetsuses puudub. Samas on kõik päri, et Euroopa Liidu õigus ei ole klassikaline rahvusvaheline õigus, vaid see on õigus iseeneses, *sui generis*. Seetõttu oleks täiesti asjakohane, et meie põhiseadus sisaldaks pädevust ja protseduuri, mis seonduksid Euroopa Liidu õiguse kohaldamisega. Mina olen seda meelt, et selle võiks detailsemalt ja

täpsemalt kindlaks määrata. Varem või hiljem me peame selle juurde tulema.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru! Ei soovi sõna. Palun mitte mängida! Palun, kolleeg Juku-Kalle Raid, teine küsimus!

Juku-Kalle Raid

Aitäh! Uudishimuliku inimesena tahan ma paluda sinult, Rait, et ole aus ja ütle, kui tihti on praktikas ette tulnud seda, et mingi alusleping hakkab tööle hiljem kui selle alusel hääletatav dokument.

Rait Maruste

Ma ei oska arvuliselt öelda, kui tihti on seda ette tulnud. Võin ainult kinnitada, et õiguslikult oleks olnud korrektne, kui see muudatusettepanek oleks olnud laual ja vastu võetud juba siis, kui euro kasutusele võeti. See jäi tegemata. Mis põhjusel jäi tegemata ja kes selle eest vastutab, seda ma ei tea. On selline omapärane segadus: ühest küljest kohaldatakse rahvusvahelist õigust, teisest küljest jälle Euroopa Liidu õigust. Minu jaoks on see natukene häiriv ja mingil viisil ka ohumärk. Aga sellises olukorras me oleme. Tuleb leppida sellega, mis hetkel on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Eelnevatest küsimustest võis jääda mulje, nagu ilma Euroopa Liidu toimimise lepingut muutmata oleks ESM nende aluslepingutega vastuolus. Samas on järgmise päevakorrapunktina arutlusele tuleva eelnõu seletuskirjast selgelt välja loetav, et aluslepingute muutmine parandab õiguskindlust, mitte ei täida tühja kohta. Kas sa kinnitad, et ESM-iga liitumine, õigemini, ESM-i loomine on aluslepingutega kooskõlas ka ilma artiklit 136 täiendamata?

Rait Maruste

Põhimõtteliselt küll. Euroopa Liidu üks väärtus ja eesmärk ongi stabiilne majandus- ja rahanduspoliitika. Selle toetamiseks on olemas konkreetsed abinõud, näiteks ESM. Korrektne

oleks, kui ühel ajal oleks baaslepingus olemas vastav säte ning oleksid olemas ka mehhanismid, kuidas seda sätet realiseeritakse. Need ei ole aga omavahel sellises hierarhilises seoses, nii et ilma üheta ei saaks teha teist. Seda olen ma püüdnud eelnevatele küsimustele vastates selgitada. Ma usun, et raamlepingus asjakohase muudatuse ettenägemine tõstab kogu selle ettevõtmise lihtsalt õiguslikult korrektsele, nimetame seda nii, põhiseaduslikule alusele ja on olemas ka kindlus edaspidisteks sellisteks sammudeks, kui need peaksid vajalikuks osutama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Leinatamm, teine küsimus!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Siin saalis on ka varem kõlanud selline väljend, et tuleb leppida sellega, mis on. Ka ajalehtedes on seda kasutatud. See tähendab, et kusagil on need lepped juba tehtud. Eesti Vabariigi Riigikogul ei jää üle muud kui lihtsalt tulla kokku, ettekandja ütleb puldist, et tuleb leppida sellega, mis on, ja me hääletame poolt. Miks me siis seda debatti siin peame? Sellel ei ole mitte mingisugust mõtet, me ei saa mitte midagi muuta ei selles ega ka järgmises päevakorrapunktis. Kuidas sellesse peaks suhtuma? Kas see ei häiri?

Rait Maruste

Väljendit "tuleb leppida sellega, mis on" kasutasin ma konkreetselt eelnõu 237 kohta, selle menetluskäigu kohta. Muidugi, mulle juristina see olukord õiguslikult väga ei meeldi, aga mida teist siis teha saab. Selle rahvusvahelise lepinguga, mis meil praegu arutlusel on, tuleb kaasa minna. Kui asi jäi korra tege mata, siis võib-olla saab viga hiljem parandada. Meie püüame viga täna parandada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Kui me vaatame muudatuse teksti, siis näeme, et seal on kirjas, et stabiilsuse tagamiseks vajalik mehhanism võetakse kasutusele, kui see on

kogu euroala stabiilsuse tagamiseks hädavajalik. Eelnõu seletuskirjas on seda mõtet natuke laiendatud. Seal räägitakse ka olukorrast, kui ESM-i liige on tõsistes rahalistes raskustes ja kui stabiilsustoetuse andmine on hädavajalik kogu euroala finantsstabiilsuse tagamiseks. Kas te komisjonis arutasite, millised on need kriteeriumid? Kas Eesti väiksust arvestades meie rahalised raskused üldse võivad viia nii kaugele, et euroala finantsstabiilsus kuidagi ohtu satuks?

Rait Maruste

Tänan! Konkreetselt seda küsimust me komisjonis ei arutanud. Tegelikult on see küsimus järgmise päevakorrapunkti kohta, sest siis on meil laual konkreetne mehhanism: olukorra hinnang, see, kuidas olukorrale reageeritakse, missuguseid abinõusid rakendatakse, kellel on milline pädevus, millised on protseduurid jne. Siis tõuseb päevakorrale see, kas stabiilsuse tagamine on hädavajalik, kas on hädaolukord jne. Ma ei saa vastata üldiselt, vastata saab ainult siis, kui konkreetne mehhanism on laua peal ja meie arutelu aineks. See tuleb arutelule järgmise päevakorrapunktina.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peep Aru!

Peep Aru

Aitäh! Seekord käitusin ma nupule vajutades õigesti. Kolleeg Leinatamme küsimusest ja sinu vastusest inspireerituna küsin ma: kas me saame nende eelnõude puhul midagi teha või ei saa? Minu meelest ei pea me nendega leppima, kui me siin Riigikogu saalis ei taha seda teha, ja võime leppida, kui me tahame seda teha. Meil on alati võimalus hääletada kas rati fitseerimise poolt või vastu.

Rait Maruste

Mul jääb üle sinuga nõus olla. Aga me kipume rääkima läbisegi raamlepingu täiendamise seadusest ja ESM-ist. Hoiame need kaks asja lahus. Praegu on jutuks raamlepingu täiendus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Hea ettekandja! Peale muu ilusa, mida me täna teeme, katsetame esimest korda ka uut hääletus- ja mikrofonisüsteemi, mille tõttu meil mingid probleemid kindlasti tekivad. Aga küsida tahan ma seda: kas ja kuivõrd on esimese päevakorrapunkti hääletus seotud teise päevakorrapunkti menetlemisega? Kas need võivad juriidiliselt omavahel seotud olla?

Rait Maruste

Täna! Minu arvates need seotud ei ole. Üks on ikkagi raamlepingu täiendamise seadus, teatud konstitutsioonilise aluse või eelduse loomine. Teine on hoopis eraldi eelnõu, mis käsitleb konkreetset mehhanismi. Need omavahel seotud ei ole.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Suur tänu, kolleeg Rait Maruste! Kas kolleegid soovivad läbirääkimisi pidada? Kõnesoove ei ole, läbirääkimisi ei avata. Nagu kolleeg ütles, ka muudatusettepanekuid seaduseelnõu kohta ei ole. Me võime minna lõpphääletuse juurde.

Lugupeetud Riigikogu, panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa Liidu toimimise lepingu muudatuse ratifitseerimise seaduse eelnõu 237. Palun hääletada!

Poolt hääletas 86 Riigikogu liiget, vastu ei olnud keegi, erapooletuid oli 2. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 39.)

2. Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu (254 SE) esimene lugemine

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kolleegid! Läheme teise päevakorrapunkti juurde, milleks on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu esimene lugemine. Ma palun ettekandjaks kõnepulti rahandusminister Jürgen Ligi!

Jürgen Ligi

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Teie ees on ettepanek liituda Euroopa stabiilsusmehhanismi ehk ESM-iga. See on üks õigel

ajal tegemata jäänud asi, aga eriti kriisi valguses väga oluline samm Euroopa majanduslikus ja poliitilises integratsioonis.

Võlakriisi suur õppetund Euroopa jaoks on olnud, et ühisraha eelised tuleb kriiside puhuks tagada liikmesriikide range eelarvepoliitika ja stabiilsusmehhanismiga. Euro kasutuselevõtt löi nii laenuandjates kui ka riikides illusiooni, et monetaarriski maandamine lubab lõtvade eelarvepoliitikat. Riikide laenuintressid ühtlustusid seetõttu kiiresti ning puudujääke näis olevat võimalik lõputult finantseerida. Kõik muutus, kui saabus kriis. Vähenenud eelarvetulud ja püüd majanduslangust riiklike kuludega korvata rebestasid kiiresti suureks nii vahe eelarvete tulude ja kulude kui ka riikide reitingute ja laenuintresside vahel. Raskused osas riikides võimendasid neid ka teistes ja ebastabiilsus tõestas end rahvusvahelise, mitte lihtsalt ühe riigi probleemina. Majandusmureddest said uued mured – eelarvete mured, mis muutsid kaheldavaks paljude riikide võime võlgu tasuda. Kõik see õõnestas pankade bilansi ning majandus sai uue tagasilöögi panganduse halvenenud olukorrast, investeringute ja tarbijakindluse vähenemisest ning tööpuuduse kasvust.

Selle nõiaringi lõhkumiseks oli vaja hakata tegelema põhjustega. Seetõttu on värskest rakendatud eelarvete ja makromajanduse probleemide tugevat järelevalvet kuni sanktsioonideni välja. Loomisel on ka Euroopa ühine pangandusjärelevalve. Aga vead on aastate jooksul juba tehtud ja võlakoormad nõuavad pidevat teenindamist. Seetõttu on tulnud meelde, et vaja on ka stabiilsusmehhanismi, selleks et allesjäänud ja ühiselt kindlustatud usaldus võimaldaks anda hättasattunud riikidele laenu, nii et neil tekiks aega oma rahandust korrastada, ning vältida partnerriikide kaotusi.

Austatud Riigikogu! Kriis tõestas lihtsat tõe, et Eesti on väikeriigina Euroopa ebastabiilsusest palju haavatavam kui selle ebastabiilsuse suured tekitajad ning sõltub väliskeskkonnast ja koostööst rohkem kui teised. Seega, me loome stabiilsusmehhanismi otseselt Riigikogu eelarvevalikute kaitseks, mitte ahendamiseks selle summa võrra, mida me sinna sisse maksame.

Finantsstabiilsus ja majanduslik stabiilsus üldisemalt on avalik hüve, mis kaitseb meie põhiseaduslikke väärtusi ja õigust turvalise-

male elule. ESM-i ei tohi mõtestada kui välismaist kohustust kulutada raha, vaid kui võimalust toetada oma majandust seal, kust lähtuvad suuremad takistused. Majandusjulgeolekut on koos palju odavam tagada kui üksikult. Meile on ESM võimalus korrastada enda ja Euroopa majanduskeskkonda, sundida partnereid vastutustundlikult käituma ja reforme tegema. Me rakendame seda sündi Euroopas üksmeeles. Kõik teised eurosooni riigid on ESM-i ratifitseerinud juba nädalaid tagasi. Kohatud on sõnavõttud, et Eestil pole kiirustada kuhugi. Rõhutan: me oleme viimased. Menetlemise alustamine alles augustis ja otsustamine augusti lõpus ei näita lugupidamist ei iseenda ega oma koostööpartnerite vastu, ehkki see ei takista ESM-i käivitumist ilma meieta.

Euroopa ühisesse stabiilsusesse panustades peame tunnistama, et ainuüksi otsest ja tagasatamatut abi on Euroopa oma eelarvest meie heaolusse paigutanud mitu korda rohkem ning see jääb nii veel pikkadeks aastateks. Mõistagi on kõigil liikmetel õigus ESM-ist abi saada.

ESM otsustati luua rahvusvahelise organisatsiooni vormis IMF-i Euroopa analoogina, mis peaks aitama paigutada teda mõistuspärasele kohale Eesti rahanduses ja rahvusvahelises koostöös, sh riskide hindamises ja otsustuspädevustes.

ESM-i kogukapital on 700 miljardit eurot, sellest 80 miljardit on sissemaks. Mõlemad jagunevad 17 riigi vahel võtme järgi, mis on kasutusel Euroopa Keskpangas. Pool proportsioonist tuleneb rahvaarvust ja pool riigi kogutoodangust. ESM-i laenuvõime on 500 miljardit. Selle tagavad sisuliselt kuus riiki, mille reiting on AAA. Tema kapital on suurem kui laenuvõime, mis iseloomustab kavandatava mehhanismi finantstugevust.

Läbirääkimistega saavutasime Eesti kapitalivõimeks keskpanga pakutud 0,2558% asemel 0,186%, mis kehtib meile 12 aasta jooksul, arvestades liitumisest euroalaga. Alates 2023. aastast jõustub tolle hetke reeglipärane võti, seni aga on võtme osakaal üks kolmandik ja maksevõimet paremini peegeldava riigi kogutoodangu oma kolm neljandikku. Tinglikult võime tulevikus rääkida Eesti kogupanuse suurenemisest 1,79 miljardi euroni, millest sissemaksstav kapital moodustab 204,64 miljonit ja sissenõutav kapital 1,58596 miljardit.

ESM luuakse omanike kaitseks ja ka sinna investeerimine on põhjalikult turvatud. Ta rahastab end turul ise ja tema ülesehitus peab seetõttu silmas reitingut AAA. ESM-i võetavad ja antavad laenud ei lähe omanike riigivõla arvestusse. Stsenaarium, et osa, ammuigi siis kogu ESM-i investering tuleks maha kanda, on äärmiselt ebatõenäoline. Osaluse turvalisus on tagatud rangete laenuandmise põhimõtete ja otsustusmehhanismidega. ESM on eelisvõlausaldaja staatuses. ESM-i kapitali struktuur on konservatiivne, sh on tal suur sissemaksstud kapitali osakaal ja kapitali kogumahust väiksem laenuvõime. ESM-i antav finantsabi on rangelt tingimuslik ja eeldab laenusaaaja võimet oma kohustusi täita. Finantsabi saaja majandusreformide tulemuslikkus on pinga järelevalve all. Majandusreformide täitmata jätmisega kaasneb järgmise laenuosa välja maksmata jätmise. Vajaduse korral muudetakse või täiendatakse majandusreformi, mida finantsabi saaja peab tegema. Finantsabi on pikaajalise tagasimakse tähtajaga. ESM-i tegevus peab olema kooskõlas usaldusväärsete finants- ja riskijuhtimise põhimõtetega. ESM-il on võimalus refinantseerida enda ja pikendada laenusaaaja kohustusi. Lisan, et ESM teeb koostööd IMF-iga ja enamikul juhtudel ka rahastab riike koos temaga.

Iseloomustamaks ESM-i tehtud sissemaksetega seotud riskide suurust, toon näite selektuskirjaski esitatud stsenaariumist. Kui mõne ebatõenäolise juhtumi tulemusel kannab ESM näiteks tõepoolest 10% kahju (see on tavapanganduses, mis ei ole nii konservatiivne, väga kõrge kahjumäär) 300-miljardilisest laenuportfellist, siis selle mõju Eestile on meie 0,186%-list osalust arvestades umbes 0,3% Eesti tänavusest SKT-st, aga seegi ei tähenda veel pöördumist omanike eelarvete poole.

ESM-i finantsabi otsuse eeldus on vastastikuse mõistmise memorandum, mis koostatakse kliendi ning Euroopa Komisjoni, Euroopa Keskpanga ja IMF-i ühistöös. See peab esmalt saama poliitilise heakskiidu eurogrupis. Riigikogu ELAK on selles faasis kindlasti kaasatud. ESM-i juhtimis- ja laenuotsused tehakse konsensuslikult ehk igal ESM-i liikmel on vetoõigus. See tagab euroala liikmesriikide kontrolli ESM-i tegevuse üle. Vaid erandjuhtudel, kui Euroopa Komisjoni ja Euroopa Keskpanga hinnangul on vaja langetada kiire otsus euroala

majandusliku ja finantsilise jätkusuutlikkuse tagamiseks, võib laenuotsuse teha kvalifitseeritud häälteenamusega ehk 85%-ga omanike häälest. Isegi teiste rahvusvaheliste finantsorganisatsioonide tavalistest laenuotsustest on see palju üksmeelsem. IMF-is piisab laenuotsusteks lihthäälteenamusest.

Akuutse eriolukorra kiire lahendamise võimalus on terve euroala ja ka Eesti huvides. Lahenduste venides ajaks turupaanika lahenduse hinna kõrgemaks. Hirm, et Eesti kuulub 15%-lisse vähemusse, on ebaratsionaalne. Tegelikult oleme haavatava majandusena huvitatud mehhanismi heast toimimisest ja poliitiliste patiseisude vältimisest, nagu kõik liikmed.

Rõhutan: kiirmenetlus eriolukorras, kui seda kunagi ka rakendatakse, on tõepoolest erakorraline, kuid isegi selline kvalifitseeritud häälteenamusega vastu võetud laenuotsus ei too Eestile kaasa lisakohustusi võrreldes Riigikogu mandaadiga. Erakorralise kiirmenetluse korral moodustatakse selle laenuga seotud riskide katmiseks hädaabi reservfond. Reservfond hakkab olema piisav, selleks et katta kõik kiirmenetluse korras antud finantsabiga seotud riskid ja nendest tulenev võimalik kahju. Reservfondi moodustamine piirab samuti ESM-i antavate laenude kogumahtu.

ESM-is on valdav ühehäälsus, mis on rahvusvahelistes organisatsioonides väga suur erand, aga neis kõigis otsitakse alati konsensusi.

See, et Eestil puudub ESM-i kiirmenetluses vetoõigus, pole absoluutne. Me oleme tõestanud, et suudame liituda riikide gruppidega. Tasub rõhutada sedagi, et palju suurem kui võimalus, et me tunneme vetoõigusest puudust, on tõenäosus, et vetoõigus takistab Eesti eesmärkide saavutamist, seda eelkõige olukorras, kui Eesti arvates tuleb meie enda finantsstabiilsuse huvides käivitada toetusprogramm, kuid vähemuse teistsugune seisukoht ei lubaks ESM-il otsuseid langetada.

Oleme ratifitseerimisseadusega koos käsitlenud ka riigisiseseid protseduure ESM-iga seoses. Palun Riigikogul mitte hakata neid eraldama ratifitseerimisotsusest, sest need protseduurid on ilma liikmesuseta sisutud, liikmesus peab aga põhiseaduse riive minimeerimiseks olema seotud riigisiseste protseduuridega. Neid asju tuleks ikkagi hääletada koos ja

arutada ühes tempos. Samas ei ole ESM midagi nii erilist, et tema järgi peaks üles ehitama Eesti riigi põhimõttelisi toimetehhanisme. Kui välja arvata EFSF, on kõigi rahvusvaheliste finantsorganisatsioonide puhul üksikud juhtimisotsused, sh laenuotsused, delegeeritud valitsusele ning Riigikogu pädevuses on muuta ainult organisatsiooni aluspõhimõtteid, näiteks aluslepinguid, ja Eesti varalisi kohustusi.

Lähtudes Riigikohtu otsusest ja õiguskantsleri ettepanekutest oleme ESM-i eelnõus Riigikogu rolli muutvate ettepanekutega läinud isegi EFSF-i näitest palju kaugemale, piirini, mida ületades me võiksime juba rahvusvahelist koostööd pidurdama hakata ja nii majanduskeskkonda kahjustada. Põhimõtteliselt on võimalik Riigikogu kaasata kõigi uute programmide, memorandumite ja ka nende muudatuste arutamisse, kuid Riigikogu suure saali kaasamine kolmandajärguliste muudatuste arutamisse ei ole kindlasti otstarbekas. Seetõttu on valitsuse ettepanek anda teatud juhtudel ELAK-ile võimalus hinnata, kas küsimus vajab arutelu suures saalis. Valitsuse ettepanek ei vähenda kuidagi Riigikogu rolli. Parlamendi liikmed saavad ise erialakomisjoni ja ELAK-i töös osaledes valida, mis küsimused suure saali tuua.

Kuna praegu on EFSF-il juba neli klientriiki ja nende memorandumeid muudetakse vähemalt kord kvartalis, on valitsus Riigikogu EFSF-i kohta tehtud otsuse kohaselt iga kuu ELAK-is tutvustanud kavandatavaid muudatusi. ELAK-i liikmed saavad ise kommenteerida, kuivõrd mõttekas oleks selliste teemade arutelu Riigikogu suures saalis, ja siis ka otsustada. Teatud juhtudel, kui mängu tulevad ajakriitilisus ja konfidentsiaalsus, ei ole täiskogu kokkukutsumine võimalik. Abivajadus tekib sageli olukorras, kus usaldus on murenenud ning otsustega viivitamine maksab palju ja mitte ainult kliendile endale. Turgude usu ESM-i tagab selle tõhus tegutsemine. EFSF-i puhul on riigisisesteks otsusteks jäetud aega neli kuni viis päeva, vahel vähem. Pikad riigisiseseid protsessid aga murendavad tõhusust. Riigikogu täiskogule tuleb ju alati esitada eelnõu ja selle seletuskiri, välisleping tuleb esitada eesti ja võõrkeeles. Eelnõu antakse Riigikogule üle istungisaali kõnetoolist enne päevakorras olevate küsimuste arutamist, pärast ülevõtmist koguneb juhatus, kes teeb menetlus-

kava kohta otsuse. Riigikogu istungid toimuvad 120 päeval aastas. Istungitevahelisel ajal on valitsusel võimalik teha ettepanek kutsuda kokku Riigikogu erakorraline istung. Ettepanekule lisatakse eelnõu ja päevakord. Erakorraline istung eeldab pidevalt 51 rahvasaadiku kohalolekut saalis. Ei oleks mõistlik kogu Riigikogu tööüritusi allutada ESM-ile, milles pole midagi väga erilist ei riigiõiguse ega rahanduslike riskide mõttes. Meenutada tuleb sedagi, et Riigikogu ei saa muuta oma töökeelt, mis ESM-i puhul on inglise keel, milles on esitatud kogu mahukas alusdokumentatsioon.

Finantsmaailmas kehtivad ka teatud turutundliku informatsiooni piirangud, mida Eesti ei saa kuidagi olematuks muuta. Mõne ESM-i toetusvahendi, eelkõige finantseerimisasutuste rekapiitalseerimise vahendi ja järelturu toetusvahendi dokumendid on juba ette teadaolevalt turutundlikud, mis tingib nende avaldamise võimalikult väikesele isikute ringile. Nii ESM-i juhatajate kui ka direktorite nõukogu otsustele ning nende otsuste aluseks olevatele materjalidele ja muudele dokumentidele võib kehtida range konfidentsiaalsuse nõue. Konfidentsiaalsed on näiteks otsused ja nende otsuste alusmaterjalid, samuti muud dokumendid, mis sisaldavad turutundlikku informatsiooni, mis võiks enneaegse avalikustamise korral võimaldada kuritarvitusi (mõelge sellele: võimaldada kuritarvitusi, kuigi siin on inimestel ja ettevõtetel mängus suured majanduslikud huvid) või tuua kaasa finantsturgude ulatusliku languse (see on tõsiasi, mida on palju nähtud).

See kõik ei tähenda muidugi, et Riigikogu ees võiks olla saladusi. Riigikogu saab kahekolmandikulise häälteenamusega kuulutada istungi kinniseks, kuid konfidentsiaalne ei ole mitte ainult istung ise, vaid ka kõik stabiilsustoetuse andmisega seotud dokumendid ning suunis, mida Eesti esindajale antakse. Istungi dokumentide ja Riigi Teatajas avaldatava Riigikogu otsusega heaks kiidetud suunise konfidentsiaalsuse tagamine on küsitav. See oleks väga ebatavaline, see oleks vastuolus Eesti riigi senise praktikaga. Nii et asjad olgu proportsioonis. Sellega peaks Eesti riik oma väärrikust hoidma.

Austatud Riigikogu! Pidin ESM-iga seotud detaile käsitlema põhjalikumalt, kui on rahvus-

vaheliste organisatsioonidega liitumise puhul tavapärane. Selle põhjus ei ole ESM-iga seotud ebaharilikult suured riskid ega ebatavalised toimemehhanismid, vaid avalikkuses selle vastu ilmutatud mõneti ebaproportsionaalselt suur tähelepanu. Palun asetagem ESM edaspidi loomulikku mõõtmesse meie rahanduses, meie välispoliitikas ja meie parlamentarismis! Kindlasti palun tema poolt ka hääletada! ESM ja rahulik suhtumine temasse tasuvad ennast igal juhul ära. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, härra rahandusminister! Teile on väga palju küsimusi. Alustab kolleeg Tarmo Leinatamm.

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mul on väike ajalooline tagasivaade. Me mäletame, et kui Kreeka astus eurotsooni, siis olid sellised piiksatused ja sähvatused, et esitatud andmed, mis vastasid Maastrichti kriteeriumidele, ei pruukinud olla objektiivsed ega õiged ehk tegemist olevat olnud valskusega. Kas Maastrichti kriteeriumide järgimisel ei ole mehhanisme, et kutsuda riike korrale? Hiljem, kui libastumine hakkas üha enam selgeks saama, läksid teatud riigid kahtlastele turgudele raha laenama, sest mujalt enam võimalust raha saada ei olnud. Kas Euroopa Keskpangal või Euroopa Komisjonil ei olnud mehhanisme, et sellele tähelepanu juhtida ja võib-olla neid riike isegi korrale kutsuda? Selline, kuidas öelda, vedel ja pehme suhtumine fiskaalpoliitikasse on eurotsoonis tegelikult praeguse olukorran viinud. Täna ütles Rait Maruste väga õigesti, et kui oleks järgitud Maastrichti kriteeriume, ei peaks me praegu siin istungit pidama.

Jürgen Ligi

Aitäh! Rait Maruste ütles tõesti väga õigesti ja teiegi küsite väga õigesti. Sellega alustasin ma ka oma ettekannet. Nii see on. Tõsi küll, see istung oleks pidanud sel juhul toimuma juba kümme aastat tagasi. Sedagi tuleb meenutada kas või minu ettekandest, et üks asi on kokkulepitud reeglite järgimine ja vajaduse korral rikkumiste sanktsioneerimine, teine asi aga ikkagi selle stabiilsusmehhanismi loomine. Siin on hulk põhjusi. Ühisraha tähendab üsna jäika süsteemi, mille puhul riigid peavad näi-

teks fiskaalpoliitikas ja makromajanduspoliitikas laiemalt mõneti sünkroonselt käituma. Me oleme neid asju ju ühtlustanud. Ma ei oska praegu öelda, kui palju me oleme seda Riigikogu täiskogus arutanud, kui palju siin Riigikogu otsuseid ja seadusi taga on, aga järelevalve on iseenesest ju värskelt tööle hakanud. Me juba kooskõlastame oma majanduspoliitikat Euroopa Komisjoniga ja arutame seda ka rahandusministrite vahel. On riike, kes on olnud ebameeldivalt üllatunud, aga pole oma vastuseisu, ütleme niimoodi, realiseerida saanud. Kuid see ei ole päris ESM-i teema, vaid laiem taust. ESM on üks puuduv kivi Euroopa vundamendis. Puuduv kivi, äraunustatud kivi, midagi sellist, mis oleks olnud vajalik juba kümme aastat tagasi.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Riisalu!

Aivar Riisalu

Ma võtan sõnasabast kinni. Kui ESM on Euroopa vundamendi osa, siis minu küsimus on järgmine. Eurotsoon ei tähenda teatavasti Euroopa Liitu. Eurotsooni solidaarsus ja Euroopa Liidu solidaarsus on tihti kõlanud väljendid. Valitsuse retoorikast tuli aasta esimesel poolel välja, et ESM-iga liitumise arutelul proovitakse välja rääkida solidaarsust ka muudes valdkondades, näiteks põllumajandustootuste puhul, et need oleksid ühesugused kõikides riikides, kaasa arvatud Balti riikides. Praegu on meie toetused palju väiksemad. Kas me ESM-i läbirääkimiste protsessis vähemalt üritasime endale siin ka solidaarsust välja rääkida, sest see oleks olnud ju hea võimalus?

Jürgen Ligi

Aitäh! Viisakas läbirääkimiste viis, see, mis tulemusi annab, ei ole tänitada suvalistel teemadel, vaid tuleb jääda ikka etteantud teema piiresse. Kõik saavad aru, et poliitiliselt on asjad seotud ja Eestil on solidaarne olla seda keerulisem, mida ebasolidaarsem on liikmeskond muudes küsimustes. Aga seda niimoodi välja ei öelda. Mis puutub põllumajandustootestesse, siis minu töö on olnud nende suurust vaidlustada. Minu viimased läbirääkimised sel teemal olid juuli keskel ja jätsid väga lootustandva mulje. Esialgne jaotuskava, mis oli juba läbirääkimiste boksist, läbirääkimiste teemade

hulgast välja visatud – te teate, mida see tähendab –, tõstetakse sinna tagasi. See kohtumine toimus eesistujaga. Üksikute riikidega rääkides selgub, et meid mõistetakse. Meid mõistab ka Euroopa Komisjon. Seda tööd ma teen, see ongi minu töö.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh! Hea minister! Mul on küsimus ESM-i eesmärkide kohta. Kui me vaatame lepingu artiklit 3, siis näeme, et seal räägitakse, et abi osutatakse kahe kriteeriumi koostõrju korral: kui see on hädavajalik nii kogu euroala kui ka selle liikmesriikide finantsstabiilsuse tagamiseks. Tundes natukene Eesti majanduse mõju või selle osatähtsust kogu euroala majanduses, ei kujuta ma ette, kuidas Eesti võimalikud finantsprobleemid võivad saada nii suureks, et need mõjutavad kogu euroala stabiilsust, ehk kuidas tekiks olukord, kus Eesti päästmine oleks hädavajalik kogu euroalale. Seega on minu küsimus selline: kas see mehhanism on mõeldud üksnes suurte majanduste päästmiseks ning sellega on põhjendatud ESM-i selline sõnastus nii abivajajaid kui ka hääletusprotseduuri käsitledes, kus otsustusõigus on jäetud suurtele majandustele, või ma eksin?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ütleme nii, et euroskeptikud on selle küsimuse teile ette andnud. Vastus on kindlasti see, et mehhanism ei ole mõeldud just nimelt suurte riikide päästmiseks, sest selleks ei ole tal jaksu. See oleks saksa moodi enda juustest väljatõmbamine mülkast. See ei ole võimalik. Liiga suured ettevõtmised ei ole sellele fondile kindlasti jõukohased. Eestile ei ole pühendatud eraldi nimelist lõiku, aga kõik saavad aru, et kõigil liikmesriikidel formaalselt see õigus on. Teiseks, finantsmaailmas kehtib ikkagi tõsiasi, et ebameeldivad üllatused tekitavad finants-ebastabiilsust. Terve riigi nimekirja lisandumine tekitab kindlasti ebastabiilsust. Eesti on piisavalt palju riik, ta on täismõõdus riik, et seda tekitada. Halvad uudised, eriti riigist, kellest siiani on finantsmaailmas ainult häid uudiseid kuulda olnud, kukutavad turge ja raskendavad tugevasti majandustegevust. Mõne väi-

kese riigi raskusi on turud juba arvesse võtnud. Ma pean siin silmas Küprost, mis ei ole veel klientriik, aga mille klientriigiks saamise tõenäosus on nagu seinale kirjutatud. Turud on seda juba arvestamas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Olga Sõtnik!

Olga Sõtnik

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud härra minister! Mis te arvate, kui suur on tõenäosus, et Eesti võib lähiajal ESM-i abi vajada? Kui see nii peaks olema, siis mis tingimustel Eesti seda abi saaks?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma lähen nüüd küll poliitiliseks, aga ütlen siiski, et selle valitsuse ajal see võimalus puudub. Ma muidugi ei tea, milline on järgmine valitsus, aga meie oleme seisnud selle eest, et kõik need riskid maandataks, et laenu ei võetaks lihtsalt parema elu huvides ega laste arvel ning riik ei püüaks teha kõiki võrdset õnnelikuks, kas või näiteks lastetoetustega, millest siin täna hommikul juba juttu oli. Universaaltoetused on üks selline asi, mida üldise eelarve- ja makrojärelevalve käigus on soovitatud mitte maksta. Eesti puhul ei ole seda küll väga rõhutatud, aga ka maksuvaba miinimumi sidumine laste arvuga on kõne all olnud. Vajadustest lähtuv toetamine on ikkagi see, mida Euroopas juba soovitatakse liikmesriikidele, ka meile.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Mailis Reps!

Mailis Reps

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Eelmisest vastusest tulenevalt ütlen, et Euroopas on välja toodud sedagi riski, et Eestis elavad väga paljud inimesed alla vaesuspiiri. Aga minu küsimus on Soome kohta. Te olete mitmes intervjuus öelnud, et Soome moodi käitumine Eestile ei sobi. Soome on loonud pretsedendi. Miks te arvate, et nii soliidne ja tugevalt riigikeskne käitumine Eestile ei sobi?

Jürgen Ligi

Aitäh! Aga milline käitumine ja millistes intervjuudes? Soome on meie suur sõber ja

kindel liitlane seal laua taga. Kui veel lähimaid liitlasi ette lugeda, siis Saksamaa ja Holland on need, kellega me ühtemoodi mõtleme. Ma ei pea neile alati takka kiitma, aga meie silmad räägivad ühte keelt. Te vihjate ilmselt sellele, et kui Soome oli valimispalavikus (ma viitan taas sellele), siis kogu tähelepanu poliitilises debatis tõmbas endale põlissoomlus. Selle tagajärg oli üsna eriskummaline tagatise küsimine EFSF-i laenude puhul. Ma usun, et ka Kreeka abipaketi puhul võis see nii olla. Rääkides liikmesriikide reaktsioonidest, tuleb öelda, et ma ei olnud ainus. Võib-olla olin ma esimene või teine, aga teistelgi oli samasugust reaktsiooni. Ka Austriat võib selles mõttes üsna suures osas meie ideoloogiliseks liitlaseks pidada, kuigi seal on võib-olla vähem selgust. Mitte keegi ei arva, et kui ühiselt raha antakse, siis on mõistlik, et üks liige saab tagatise. Just niimoodi see välja käidi. Loomulikult tegeldi Soome poliitilise olukorraga ühiselt edasi. Soomlased ei tulnud muidugi seda valimisretoorikat teistele peale suruma, vaid nad said lahenduse, mis vastas neil valimiste ajal pävakorral olnud temaatikale. See lahendus seines tagatise, mida mitte keegi teine ei taha ja mis läheb kalliks. Alati on nii, et kes pärast naerab, võib naerda paremini, aga ka see, kui keegi enne naerab, on probleem. Ega see lahendus ei leidnud head vastuvõttu ka Soomes endas, kui mõelda kõigele sellele, mida sel teemal räägiti. Tulemus ei saanud olla see, et üks riik saab tagatise, see oli ju kõigile selge, aga nii sellest räägiti. Selle tagatise saamise võimalus anti kõigile. Aga kõik teavad, et kui igäuks hakkab tagatist küsima, siis on see absurd, sest ainus reaalne tagatis on ju riigi usaldusväärsus, tema lepingute ja õiguse vettpidavus. Aga kokku võttes: Soome sai endale 40% ulatuses tagatise, ta kaotab sellega intressitulu ja peab maksma ESM-i kohe sisse kogu kapitali. Ega me ei tea, mis saama hakkab. Lõpuks võibki juhtuda nii, et nad saavadki 40% kuidagi eraldi tagasi, aga see ei ole Euroopas tava-pärane. Kui see tulemus selline on, siis ega see ei ole ju midagi väga kaunist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Enn Eesmaa!

Enn Eesmaa

Suur aitäh! Austatud minister! Mul on lihtne küsimus. Miks me oleme viimased, kes ESM-i ratifitseerimist arutavad? See ei saa ju olla seotud Riigikogu, vähemalt mitte Riigikogu enamuse vastuseisuga.

Jürgen Ligi

See on kindlasti seotud Riigikogu töögraafikuga, mille ta on endale kehtestanud. Ainus formaalne ja muidugi ületamatu takistus oli aga Riigikohtu töögraafik. Oli antud lubadus jaanipäevaks otsus langetada, otsus aga lükati edasi 12. juuliks. Võin öelda, et Eesti Riigikohus ei läinud puhkusele ega venitanud selle tööga. Seal olid suured vaidlused. Me loomulikult ootasime seda tulemust. Aga eelnõu oli meil olemas, meie oleksime valitsuses olnud valmis selle heaks kiitma 19. juulil. Kui otsida analoogiat Saksamaaga, siis tuleb öelda, et Riigikogus oleks pidanud olema valmisolek langetada lõppotsus juulis. Aga praegu on niimoodi, et peale meie seni kõige aeglasemalt tegutsenud riik ratifitseeris lepingu 19. juulil ja protsessidega alustati juba kevadel, kui neil see võimalik oli.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Arto Aas!

Arto Aas

Aitäh! Hea minister! Minu küsimus puudutab ESM-i ja riigieelarve suhteid. Páris palju on kostnud signaale, miks me selles mehhanismis osaleme, kui meil on kodumaal palju lahendamata probleeme. See on kahtlemata õige. Aga kui me loeme seletuskirja, siis näeme, et meie osalus kajastatakse riigieelarves finantseerimistehinguna. See ei ole kulu. Me anname ära raha ja saame vastu teatud osaluse. Kas isegi sel juhul, kui meid ei huvita, mis toimub meie peamisteks kaubanduspartneriteks olevates riikides ega mis toimub üldse Euroopas, on meil võimalik kasutada seda raha riigisiselt mis tahes toetuste maksmiseks või näiteks teede ehitamiseks?

Jürgen Ligi

Lühike vastus on, et tegelikult ei ole. Aga see vastus on muidugi hästi mitmeharuline. Ka kohtus vastaspool – ma ei pea siin silmas isiklikult Indrek Tederit – ironiseeris selle sõ-

nakasutuse üle, et tegemist on investeringuga. Tegelikult on see finantsiliselt investering, see on rahapaigutus, mis teenib intressi ja on kaitstud. Aga muidugi ei ole see investering selles mõttes, et me hakkaksime samadel tingimustel seda raha teenimiseks kasutama. Me peaksime küsima ikkagi väga suurt tulu, kui me läheksime neid võlakirju ostma. Ma jõudsin märgata, et ka täna hommikus lehes ironiseeriti, et näed, nimetavad seda investeringuks. See on terminoloogiliselt investering, see teenib tulu, aga see on investering, mida me teeme teatud poliitilistel ja laiematel põhjustel. Nii ongi. Selle laiem tulu ei seisne muidugi saadavas intressis, vaid Euroopa koostöös ning majanduslikus ja sotsiaalses kasus, mida toob Euroopale kaasa stabiilne majandus. See on selles mõttes kindlasti väga tulus investering, kui see ikkagi korralikult tööle hakkab ja kui mustad stsenaariumid ei realiseeru. Muid ettepanekuid ei ole mina kuulnud. See on see, milles Euroopa on otsusele jõudnud ja mida soovitatakse teha pigem suuremas mahus, mitte tegemata jätta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaak Allik!

Jaak Allik

Lugupeetud härra rahandusminister! Teie erakonnakaaslane ja meie kolleeg Igor Grázin püüdis hiljuti Öhtulehes tõestada, et euro nõrgenemine on Eestile kasulik, sest see suurendab meie ekspordivõimet. Seega ei peaks valitsus ega Riigikogu mitte hoolima sellest, et euro nõrgeneb. Selline idee on oma lihtsuses rahvale kindlasti hästi mõistetav, kuid samas vastuolus teie esitatud seaduseelnõuga. Kas te oleksite nii lahke ja kommenteeriks teie ideed, et Eestile on nõrk euro kasulik?

Jürgen Ligi

Aitäh! Eesti on Euroopa riik, kelle ekspordist 70% läheb Euroopasse. Euro nõrgenemine aitab siin kaasa 0%. Kuidas on ülejäänud 30%-ga? Reaalsus on see, et euro on olnud väga stabiilne valuuta. Hoolimata viimasel paaril aastal toimunud kõikumistest on ta dollari suhtes ikkagi tugevnenud. Euroopas tervikuna see ekspordi iseenesest soodustanud ei ole, küll aga on see andnud kõvasti stabiilsust ning kindlust juurde siin investeerimisele

ja lihtsalt siin toimetamisele. See on toimingukulusid vähendanud jne. Kui minna devalveerimise teele – minu arust otsustati aastal 1992 ära, et ei devalveerita –, siis toob see kaasa ka otseseid kulusid. Me oleme suured energia importijad, aga energiahinnad on dollarites. Me oleme toorainete importijad, aga ka toorainete hinnad on dollarites. See devalveerimise või kursi madaldamise teema on niivõrd läbi arvatud. Kui Läti majanduses oli tõesti sein ees ja valitsesid ainult mustad meeleolud, siis IMF, kus seda ideoloogiat on tugevasti sees, rääkis vargsi devalveerimisest. Mina olin ise üks, kes sellele vastu vaidles. Aga tagantjärele on öeldud, et jumal tänatud, et seda ei tehtud, sest devalveerimisel, kursi langusel on ikkagi üldine elatustaset alandav mõju. Säästude väärtuse kadumine, investeringute vähenemine – kõik need asjad annavad esialgu tagasilöögi. Peamine, mis annab väikeriigile tugeva tagasilöögi, on usalduse kadumine. Kurss, mis ei ole kindel, ei köida ja sellisesse riiki ei taheta majandustegevust üle tuua. Just väikese riigi puhul on see ülioluline. Ma ei ole Igoriga nõus, aga mis seal ikka. Teiega vist olen nõus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud härra minister! ESM-iga ei päästa me ju mitte niivõrd riike ja rahvaid, isegi mitte eurot, vaid me päästame suuri erapanku, kes on suurema kasumi nimel hukutavad riske võtnud. Me parandame pankade tehtud vigu ning päästame investeerimisfondide hiigelpalgaga juhte ja poliitikuid. Miks peaks väike, vaene ja tohutult kärpinud Eesti võtma oma maksumaksjatele piiramatu võlakohustuse? ESM-ile on antud õigus nõuda ju fondide täitmist n-ö piiramatus ulatuses ja milal tahes. See protsess on pöördumatu, seda tuleb tingimusteta täita ja sealt välja astuda ei saa.

Jürgen Ligi

Aitäh! Kust te seda lugesite? Ma nägin, et te lugesite midagi. Aga kust te seda kõike võtate, mis te ette lugesite? Kuidas peaksin ma vastata proovima, kust peaksin alustama? Ma ei mäletagi kõiki teie väiteid, ühtegi korrektset

väidet siin ei olnudki. Esiteks ütlen, et Eesti võtab endale ainult väga piiratud kohustused. Teiseks ütlen kindlasti, et majanduse vereringe on pangad, mitte pangaomanikud. Kui hakatakse panku toetama (see võimalus on muu hulgas ESM-is olemas), siis tehakse seda põhivereringe, majandustegevuse päästmiseks, minnakse päästma inimeste raha. Et oleks selgem, ütlen, et minnakse päästma ka pensionäride raha, pensionifondide raha, ka ettevõtete raha, aga ettevõtted annavad ju inimestele tööd. Kuid löögi saavad just nimelt pangaomanikud. Teie väidetes oli kübeke mõtet selles osas, et, tõepoolest, pangajuhtide hulk ei ole piiramatu, nemad kipuvad lihtsalt taas tööd leidma. Tõsi küll, paljud ka ei leia, paljud jäävad töötuks. Aga päästma minnakse rahva ja riigi raha, majandustegevust, mitte pankurite raha. Kui üldse päästma minnakse, see ei ole ESM-i põhiline tegevus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Herkel!

Andres Herkel

Aitäh! Austatud minister! Lahendusi peab kindlasti otsima, aga näib, et ESM-i puhul on komistuskiviks muutunud sobiva juriidilise vormi leidmine, kaasa arvatud see, et me siin ratifitseerimist ja rakendamist koos arutame. Mul on küsimus § 2 lõike 3 kohta, kus on juttu sellest, et Riigikogu võib otsustada finantseerimistingute tegemise (loodame, et seda olukorda tegelikult ei tule) riigieelarves määratud summadest suuremas mahus. Seejärel peab valitsus esitama Riigikogule lisaelarve eelnõu. Järgneb lause: "Lisaeelarve eelnõu menetlemine ei takista Riigikogu otsuse rakendamist." Me teeme teiste sõnadega öeldes just nagu formaalse otsuse, kus meil valikuvõimalust enam ei olegi. Selliseid vastuolusid võib siin veel olla. Üldistatud küsimus on see: kas te olete veendunud, et kõik need rakendamise sätted on vajalikul määral läbi töötatud?

Jürgen Ligi

Aitäh! Mina väidan, et need on ülemäära läbi töötatud. Siin on püütud puust ja punaseks teha ilmselgeid asju. Tegelikult jutustatakse ümber Eesti riigi toimimist, kaasa arvatud seda, et kui Riigikogu võtab vastu mingi seaduse, olgu selleks pensioniseadus või tavaline

eelarveseadus, siis tuleb seda rahastada, seda kohustust tuleb täita. Seda võetud kohustus tähendabki. Üks suuri asju, mis on selgunud mõne teise Riigikogu liikme telekommentaarist, on see, et tegelikult ei saada aru, milleks on olemas Rahandusministeerium ja mis asi on riigieelarve. Ei saada aru, et need on reeglipärased toimingud. On püütud võimalikult täpselt eelarvestada riigi võetud kohustusi (need kohustused võivad olla lepingu, seaduse või mingi muu akti vormis) ja on teatud lahtised otsad, näiteks arvestuslikud kulud. Me ei saa kunagi kirjutada eelarvesse lõplikku pensionisummat. Selle jaoks on loodud Rahandusministeerium, kust riigieelarve eelnõu peab tulema sellisena, et kõik read oleksid maksimaalses suuruses, aga oleks olemas ka puhver. Seal on näiteks olemas kassareservi limiit, mille Riigikogu kinnitab ja mille suurus töötatakse välja riigi võetud arvukate ja väga erinevate kohustuste põhjal. On olemas kassa laenulimiit, aasta keskel saab laenu juurde võtta, kui maksud ei lisandu nii kiiresti kui väljasmaksed. Nii see riik toimib. Vajaduse korral minnakse reservide kallale või võetakse laenu. Aga kui Riigikogu võtab otsuse vastu, siis ei ole see mingisugune tagantjärele vägivald Riigikogu ja riigi suhtes. See ongi aus riigi ülesehitus. Ma olen Riigikogu liikmetega eri teemadel vaielnud ju mitmel ametikohal olles. Tihti tundub Riigikogu liikmetele, et riigieelarve on üks suur poliitiline tahe. Esimene asi, millega me juba 1990. aastate keskel hakkama saime, oli see, et me keelasime omadel ja pärast ka teistel ära tulude laekumise prognoose suurendada ja tasakaalu halvendada. Aga Riigikogu rolli eelarve menetlemisel tuleb järjest mõtestada selles suunas, et ega kunagi tehtud otsused ei muutu olematuks, kui tuleb mingisugune üllatus, et miski asi maksab rohkem. Riigieelarve tuleb viia kooskõlla võetud kohustustega kas või tagantjärele, ettepoole seda alati teha ei saa. Kui see ei õnnestu, siis tuleb tõenäoliselt minna Riigikohtusse või leida mingi muu õiguslik lahendus, kuidas lubadus täita. See on üks põhjus, miks tuleb lubadustega olla hästi kitsi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh! Lugupeetud ettekandja! Sa oma ettekandes esinesid mõnes mõttes palvega, et see eelnõu ikkagi etteantud kujul lõpuni menetletak ega lahutataks kahte asja: rahvusvahelise lepingu ratifitseerimist ja n-ö riigisisese mehhanismi muutmist. Põhjendus ei olnud minu arvates väga veenev. Jätkub ikka see vana komme, et tehakse kobareelnõusid ja täiesti erinevad asjad püütakse ühte eelnõusse toppida. Kas sa ei näe võimalust need kaks teemat lahutada, tehes eraldi eelnõud, ja kui ei, siis miks on ministeeriumi ja sinu kui ministri arvates hädavajalik, et need peaksid kokku jääma?

Jürgen Ligi

Aitäh! Lõpust alates: ma olen aru saanud, et see on hädavajalik õiguskantsleri meelest. Tema vaidlus oli ju üles ehitatud sellele, kuidas tagada Riigikogu rolli. Me pidime selgitama väga paljusid asju, mis on tegelikult lihtsad tõed, aga me pidime ka Riigikogu rolli üle garanteerima ja seda eaproporsionaalselt palju siia sisse kirjutama. Nüüd lahutamisest endast. See oligi kohtuvaidluse üks teema, kuidas saab olla ESM-i liige, kui ei ole tagatud parlamendijärelevalve. See vaidlus lõppes sellega, et me selle tagame. Need eelnõud ei saa elada eraldi elu. Ei saa olla nii, et on liikmesus, aga pole eeskirju, kuidas käituda. Või kui on käitumiseeskirjad, siis mille omad, kui me ESM-i liige ei ole? Riigikogu peab neid asju koos otsustama. Ma püüdsin ka kõnes seletada, võib-olla siis natuke segaselt, et ei ole vaja ESM-i peale kogu ülejäänud riiki ehitada. Tegelikusega kooskõlas ei ole see, mida on väidetud intervjuudes ja sõnavõttudes, et ESM on suurem kui Eesti riik, kõik protseduurid tuleb sellele allutada, täiskogust saab täitevvõim, Riigikogu kodukord ja kõik tavad muudetakse ära, sest meil on järsku mingi ESM. Sinna viie aasta jooksul sisse makstav raha on väiksem kui näiteks sel aastal Eesti Energiasse sisse makstud raha. Eesti Energiat ei kontrolli Riigikogu peaaegu üldse, me anname 150 miljonit ühe aastaga ära ja järgmisel aastal on ootused veel suuremad. Nemad seal omaette toimetaavad ja enamik erakondi taob rusikaga vastu rinda ning ütleb, et Riigikogu liikmed ei tohi seal midagi kontrollida. Mina olen väga uhke, et ma olen olnud Eesti Energia nõukogu liige

ja tean energeetikast üsna palju. Ma tean neid inimesi, kes seal toimetavad, ning oskan nende sõnu ja tegusid hinnata, vajaduse korral ka kriitiliselt. Minu arvates peaksid sellised rahapaigutused olema suurema kontrolli all. Samas on rahvusvaheliste organisatsioonide juhtimine Riigikogu saalist utoopiline mõte. Seda ei juhtu kunagi. Olge tublid ja käituge nii edasi, nagu te olete seni käitunud, et on üldine järelevalve, aga mitte ambitsioonid, mis jäävad täitumata.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Lukas!

Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud minister! Minu meelest on päris loomulik, et see sinu sõnutsi praktiline piasia ESM-i kujul on toonud kaasa laiema debati. Paralleelselt näiteks ESM-i mehhanismi väljatöötamisega oli osa riike valmis, ma rõhutan, et osa riike oli valmis ka aluslepinguid muutma. Eesti esindaja talvel teatas, et väljatöötamine koos aluslepingute muutmiselega meid eriti ei eruta, me oleme selleks valmis. Igasugune rahanduspoliitiline tsentraliseerimine toob tegelikult kaasa tsentraliseerimise muudes valdkondades. Kuna debati käivad ka Euroopa ühendriikide moodustamise üle, siis ma küsin, kui kaugemale rahanduspoliitiline tsentraliseerimine sinu meelest rahvusriikliku iseseisvuse käest andmisel võib viia.

Jürgen Ligi

Aitäh! Sõna "piasia" ei ole ma siin kasutanud. Ma olen pigem kasutanud mõtet, et see on üks tavapärane asi, siin ei ole mitte midagi erakorralist. Ei riskide, protseduuride, parlamentarismi ega millegi muu suhtes ei ole siin mingit fantastikat ega ootamatust. Sellest konfliktist rääkides on avalikkuses blufitud. Me peaksime saavutama rahuliku suhtumise sellesse asjasse. Mis puutub rahanduslikku tsentraliseerimisse, siis me oleme selle tee valinud. Kui me astusime Euroopa Liitu, siis me võtsime kohustuse liituda ühisrahaga. See oli elementaarne. Me liitusime ühisrahaga tegelikult juba aastal 1992, kõige esimesena, kui reaalselt hinnata majandusreegleid väikeriigi jaoks. Kui te räägite ESM-ist, siis see oli, ütlen veel kord, puuduv kivi tol ajal ehitatud vunda-

mendist, unustatud, hooletusse jäetud kivi. Tagantjärele ütlevad kõik, et see oleks pidanud kohe olemas olema, oleksid pidanud olema sanktsioonid ja tugev järelevalve. Ei oleks tohtinud olla nii, et kaks suuremat riiki lihtsalt lepivad kokku, et neil on eelarvega jama, aga unustame selle jama ära ja laseme liugu. See on asi, mida rahandusministrite ringis kibedusega meelde tuletatakse. Ega nendel riikidel midagi vastata ei ole. See on piinlik. Tsentraliseerimise edasisest piirist rääkides – ma pean silmas maksupoliitikat – tuleb öelda, et kaudsete maksude tsentraliseerimine on mõistlik, et ei oleks turumoonutusi ja majandust üleliigselt ei ahistataks. Kaudsed maksud on ekspertide üsna konsensusliku seisukoha järgi majanduse arengule kõige paremad. Aga otseste maksude ühtlustamisele seisan ma raudselt vastu. Ühtlustamine peaks sel juhul toimuma ikkagi majandusele atraktiivses vormis, mitte selles vormis, kuhu on selle pika arenguga jõudnud Euroopa, et võtame aga rikastelt raha ja vaestelt hääled ning siis võtame võlgu veel otsa. See on olnud Euroopa ummiktee, mida praegu klaaritakse, minnakse rohkem teistsuguse maksustruktuuri poole ja parandatakse vigu. ESM on üks vigade parandus, selle abil jahutatakse kriise. ESM on otseselt ikkagi kriisimeede. Mina olen südames ka tegelikult murelik ja olen igal juhul valvel, niipalju kui mulle seda võimalust antakse, et ei toimuks ebamõistlikku rahanduslikku tsentraliseerimist.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnis Kõiv!

Tõnis Kõiv

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Ma alustan sellest, et euro on Eesti raha ja seetõttu on euro stabiilsus kõikide Eesti elanike huvides. Meie ees laual olev Euroopa stabiilsusmehhanism on üks abinõu, kuidas euro ja euroala stabiilsust saavutada. Me kuuleme aga sellegipoolest siin mõtteid, nagu võetaks euroala stabiilsuse tagamise mehhanismi abil või selle järeelmittega Eesti inimestelt midagi ära. Rahandusministrina tegeled sa järgmise aasta riigieelarve koostamisega ja tead neid valikuid. Sellepärast küsingi: milline kulutus jääb järgmise aasta eelarves tegemata, mis parandaks Eesti inimese heaolu, aga mida ESM-i tõttu ei

saa teha? Kas on üldse sellist kulutust ja kui on, siis mis see on?

Jürgen Ligi

Aitäh! Mina sellist kulutust ei tea. ESM-i sissemakse me teeme reservide arvel. Me ei püüa kedagi õnnelikuks teha muud moodi kui stabiilsuse loomise kaudu. Eelmine küsimus oli natukene seotud sellega, mis piirini see rahanduslik ühtlustamine võiks minna. See on üks hüve, mida me selle paigutusega taotleme. See tähendab eelarvetoimete suurendamist, mitte vähendamist. See ei tähenda kulutust, see on paigutus, selleks et edaspidi saaks muid kulutusi rohkem teha ja elu oleks turvalisem. Ma ei ole seda intressivärki kunagi rõhutanud. Ka see on oluline, et see raha päriselt ei sulaks (ma mõtlen raha reaalkaupa, mitte nominaali). Aga põhiliselt võimaldab see inimeste heaolu eest paremini seista, niipalju, kui riigi võimuses on. Me investeerime iseenda heaolusse Euroopa kaudu, kus tagasilöögid on praegu kõige selgemad. Buumi ajal tegime ise rumalusi igal tasandil, pingutasime üle, aga tõelised probleemid on praeguseks ikkagi meie kodumaa piiride taga, nagu ütles vanasti Kesktelevisioon.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Sven Sester!

Sven Sester

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud minister! Mul on küsimus ESM-i aluslepingu kohta, peaaegselt abi saavate riikide rolli kohta ESM-i aktsiakapitalis. Teadupärast on eelmisel aastal vastu võetud EFSF-i puhul abi saavatel riikidel võimalik esitada taotlus ja EFSF-ist lahkuda. Seda võimalust on päris mitu riiki kasutanud. ESM-i puhul sellist võimalust ei ole. Need riigid, kes saavad abi, peavad investeerima ka aktsiakapitali. Kas ei ole selles mõttes tegemist natuke münchhausenliku teooriaga? Euroopa annab raha. Ma toon näite, et Kreeka puhul on tegemist 19 miljardi euroga, millest reaalne kapitali sissemakse lähiaastatel on 2,2 miljardit. Sisuliselt küsib ta Euroopalt raha ja maksab selle ka tagasi. Kas on teadlikult nii tehtud, et abi saavatele riikidele ei ole antud võimalust mingist hetkest taanduda?

Jürgen Ligi

Mulle tundub, et väike taganemisteedekene seal on, aga sellest ei ole küll ükski õhuvõnge märku andnud. Kreeka on sellest rääkinud kui ühest oma kassavooteemast, et sel ajal on neil vaja teha see sissemakse. See ei ole münchhausenlik trikk, sest reaalne sissemakstud raha on reaalne sissemakstud raha. See raha on vaja kokku saada, et tagada laenuvõime 500 miljardit eurot. Selle sissemakstud raha pinnalt tehakse võimendus: 15% makstakse sisse ja turult võetakse 85% juurde. See on mõnes mõttes rahamasin, nagu pangad, aga nii poliitiliselt kui ka finantsiliselt on oluline, et kõik osaleksid. Kreeka ei ole siin värisenud ja ka keegi teine ei ole värisenud. Vajaduse korral tuleme appi, tehes seda laenu vormis.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aadu Must!

Aadu Must

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea rahandusminister! Te rääkisite väga kenasti vajadusest lülitada Riigikogu täiskogu välja ESM-iga seotud probleemide lahendamiseks ja selle Euroopa Liidu asjade komisjonile delegeerimise otsustamisest. Seadusandliku ja täitevvõimu teatud rivaliteet on maailmas laialt tuntud ja seetõttu pole ettepanekus midagi eriti üllatavat. Küll aga on parlamentaarses riigis omad tavad ja seadused, mida me peame austama. Lugupeetud härra rahandusminister! Kas teid ei häiri, et parlamentaarse riigi põhimõtete järgi Riigikogu pädevusse kuuluvate otsuste langetamine üritatakse selle seadusega delegeerida Riigikogu komisjonile, mis on loodud muude asjadega tegelemiseks? Ega te ometi ei arva, et tuleks panna näiteks võrdusmärk ESM-i ja Euroopa Liidu liikmesriikide vahele? Ega me äkki ei hakka siinsamas kodus kive valesi vundamenti laduma, nii et pärast öeldakse, et müür sai nagu veidi inetu?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma jäin kuulama ega näinud, kas te olete üldse saalis. Teie küsimuse sisu seda tunnet ainult süvendas. Kust te seda kõike loete? Mina olen siin kenasti rääkinud, oma võimete piires kenasti, aga ma pole rääkinud täiskogu kuskilt väljalülitamisest. Ma olen selgitanud täiskogu võimalusi ja nende võimaluste

piire konkreetse rahvusvahelise organisatsiooni üle järelevalve tegemisel. Ma ei ole kuulnud, et keegi oleks mind mõnelt vealt tabanud. See on üks riigiehituslik selgitus. Mina ei ole ise midagi välja mõelnud. Riigikogul on omad väärikad protseduurid, kuidas ta koguneb, kuidas parlamendiliikmed saavad varakult kogunemisest teada, kuidas esitatakse eelnõu, kuidas Riigikogu saab kõike kaalutleda. Tema väärikust näitab seegi, et meie emakeel on Riigikogu töökeel. Tema väärikust näitab seegi, et ta on täitevvõimust lahus, ja see, et arutelud on avalikud, mitte konfidentsiaalsed, nagu ESM-i puhul paraku juhtub. Tema väärikust näitab ka see, et ta ei tohi jääda hätta tehniliste asjadega. Näiteks on ESM-i leping ainult üks üsna üld-sõnaline tekst, kuid sellele järgneb vähemalt kümme regulatiivset dokumenti ja palju muid regulatsioone veel. Te nimetate seda Riigikogu täiskogu väljalülitamiseks. Ma arvan, et kui selliseid töödokumente toodaks Riigikogu suurde saali, siis see tähendaks Riigikogu millessegi väga koledasse ja halvalõhnalisse sisselülitamist. Hoiduge selle eest. Ma ei tahaks, et Riigikogu paistaks naeruväärne ja istungite päevakorda täidaksid lakkamatult teemad, mille jaoks seadusandja tase on liiga kõrge, kusjuures seadusandjal oleks ekspertiisi loomulikult tegemata, sest sellist ekspertiisi lihtsalt ei ole vaja. Võimud on lahutatud. See ei tähenda, et keegi oleks välja lülitatud, seda ei ole ei valitsus ega Riigikogu. 17 valitsust on kokku leppinud, et ka nende pädevusel ja ekspertiisivõimel on piirid ning nad kaasavad väga olulistesse ekspertiisidesse Euroopa Komisjoni, IMF-i ja keskpanga. Euroopa Keskpangal ja Euroopa Komisjonil on lausa ettepaneku tegemise ainuõigus, sest nemad ehitavad üles parima ekspertiisi. Riigikogul ei hakka seda kunagi olema. See on väga mõistlik, et Riigikogul seda ei ole.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee!

Lembit Kaljuvee

Aitäh, proua juhataja! Hea minister! Neil päevil kirjutas Financial Times, et Wall Street on andnud oma pankadele tõsise hoiatuse eurotsooni oodatava lagunemise kohta. Ameerika pangad hakkavad nüüd kindlasti oma portfelle puhastama. Mis te arvate, kas sealt

vabanevad n-ö rämpsvõlakirjad leiavad tee ESM-i portfelli, nagu arvas eile kolleeg Igor Gräzin?

Jürgen Ligi

Mul läks küsimuse lõpp kaduma. Kas ESM-i portfelli jõuavad vabanevad mis asjad? Kas laenu? (Lembit Kaljuvee kommenteerib saalist.) ESM-il on kindlasti investeerimisportfell, aga see on hästi konservatiivne nagu riigikassa omagi, selles mõttes, et riigikassa ei paiguta oma raha abi saavatesse riikidesse, vaid nendesse, kes on juba tõestanud, et seal see raha laitmatult säilib, ja kelle reiting seda lubab. Ma arvan, et Financial Timesi sellised värvilised, mitte küll tingimata roosad pealkirjad ei peaks Riigikogu väga muretsema panema. See on lihtsalt teatud geopoliitiline nüginimine. Euroopa Liit ja eurotsoon on teistmoodi üles ehitatud kui USA või angloameerika keskpangandus, mis võib valitsustele suhteliselt piiramatult laenu anda ja ülekulutamist rahastada. Majandusele pole sellest abi olnud, aga valitsustel on kulutada kindlasti lihtsam olnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! Väga kõrgel tasemel on sõna võetud selles küsimuses, et loodav stabiilsusmehhanism ESM võiks saada panganduslitsentsi. Teadaolevalt võimaldaks see ühtlasi kaasata Euroopa Keskpanga vahendeid. See on põhimõtteline küsimus. Kui see nii hakkab olema, siis võib ESM vähem pingutada, selleks et investoreid leida või oma reitingu eest hoolitseda. Kui ta litsentsi ega keskpanga raha ei saa, siis peab ta oma reitingu pärast rohkem pingutama ja peab rohkem muretsema ka investorite pärast, kas või selleks, et leida Ameerikast investoreid, keda praegu napib. Kui ma küsisin seda komisjonis, siis ei olnud ECOFIN seda küsimust veel arutanud. Aga see on igal juhul päevakorral, sellel teemal on sõna võtnud väga autoriteetsed isikud. Mis on valitsuse seisukoht selles küsimuses?

Jürgen Ligi

Valitsus ei ole seda arutanud, sellist teemat ei ole meil laual olnud ka Brüsselis. See, mida

te mainisite pingutamise kohta, ei ole siin kõige põhilisem. Põhiline on see, kas keskpank tohib valitsusi rahastada, isegi sel kombel. See ei ole keskpanga mandaadiga kindlasti korrektses kooskõlas. Ebatraditsioonilisi võtteid on keskpank rakendanud ja rakendab küllap veel, aga panganduslitsentsi aruteludeni ei ole jõutud. Ma arvan, et siis läheb küll päris tõsiseks vaidluseks, kui soovitakse niisugust jokkskeemi. Ega see ei ole esimene kord, kui jokkskeeme püütakse teha. Kriisi ajal on mõni kompromiss paratamatu. Vaatame, kas arutelu üldse sellesse faasi jõuab. Ma tean kindlalt, et on neid riike, kes unistavad rahatrükist valitsuse heaks. See tahe on alati olnud proportsioonis eelarvepoliitika lõtvusega. Finantsiliselt vastutustundlikumad riigid ei ole seda toetanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh! Hea minister! Te rõhutasite oma ettekandes Euroopa Liidust saadud rahalist abi ning justkui panite võrdusmärgi ESM-iga liitumise ja Euroopa Liidu rahalise abi vahele. Milline on ESM-iga liitumise ja Euroopa Liidust saadava rahalise abi seos? Kas Läti ja veel üheksa Euroopa Liidu riiki, kes ei ole liitunud eurotsooniga ega liitu ka ESM-iga, saavad Euroopa Liidust vähem toetusi?

Jürgen Ligi

Aitäh! See seos on kaheldamatult moraalne ja poliitiline. Skeptikute hääl täna siin saalis juba kõlas, kui tsiteeriti ühte skeptikute arvamust. Ma ei tea, miks neid ekspertideks nimetatakse. Täna on Delfis jälle kirjas, et ekspert vastab. Tegu on rämeda euroskeptilise propagandaga, mitte ekspertiisiga. Kahjuks oli see ka Riigikohtus esindatud. Nad ütlevad, et Euroopa Liit ei ole enam endine. Andke andeks, ka ühte ja samasse jökke ei saa kaks korda astuda, sest jõgi ei ole enam endine. Euroopa Liit kogu aeg muutub. On erakordselt ebamoraalne võtta hoiak, et ega me ei teadnud, et meie ka midagi tegema peame, meie tulime siia ikka selleks, et raha kätte saada. Nüüd, kus tuleb ise panustama hakata – laenuvormis, ma rõhutan –, arvatakse, et on aeg kõrvale tõmmata, öelda, et ei, me ei arvestanud sellega,

meie mõtlesime, et te tahate meile lihtsalt tagastamatut abi jagada. See on ju see loogika, mida praegu esindavad need nn eksperdid. Katsu sa nendega vaielda! Mul ei olnud mingit probleemi 18 küsimusele poole tunniga ära vastata, aga peaaegu nädala jooksul ei ole neid vastuseid veel avaldatud. Pannakse lihtsalt mingit pahna kirja ja siis kirjutatakse, et ekspert küsib või ekspert vastab. Moraal peaks ikka ka olema. See seos on sedapidi, et Euroopa Liit on kokku leppinud, et ühisraha on liikmete kohustus, kui üksikutel juhtudel ei ole lepitud kokku teisiti, nagu on teinud britid või need riigid, kus on tingimuseks rahvahääletus, nagu Taani või Rootsi. Lätist rääkides ütlen veel kord, et Läti ju pürgib eurotsooni. Kas teised saavad vähem? Vastus on jah, saavad vähem. Eesti saab teistest rohkem. Ta saab tagastamatut abi teistest rohkem ja saab seda mitu korda suuremas summas, kui on rahapaigutus ESM-i. Nii ongi. Me oleme igal juhul netosaajad. Võrrelda laenu ja toetust ju ei saa. Need ei ole võrreldavad asjad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Hea minister! Kõigepealt tahan nõustuda teie kriitikaga, mis puudutab otsust Eesti Energia riigiabi tunnustega aktsiakapitali laiendamise kohta. Aga kahjuks ei saa ma samamoodi nõustuda selle eelnõuga, mis on meie ette toodud. ESM ei ole Euroopa Liidu asi. Me üritame anda selle eelnõuga Euroopa Liidu asjade komisjonile väga palju mandaati juurde, mis ei ole kooskõlas meie kodu- ja töökorra seadusega. Põhiseadus sätestab selgelt, et Riigikogu komisjonide pädevuse määrab kindlaks kodukorraseadus. Mis see põhjus on, miks selline põhiseadusega äärmiselt vähe kokkupuutuv seaduseelnõu on meie ette toodud? Kas põhjus on see, et kardetakse, et ei ole võimalik kokku saada 51 häält?

Jürgen Ligi

Vabandust, ma ei saanud kõigest aru, mida see põhiseadusega vähe kokkupuutumine tähendas, aga Riigikogu kodukord näeb ELAK-ile ette spetsiifilise rolli. ELAK on näidanud, et ta töötab: ta käib suvel koos, koguneb, kui vaja on, saab asjadest aru, küsib

asjalikke küsimusi. Täiskogu tava on teistsugune, siin ei tulda kokku viivitamatult, kodukordki ei luba seda. ELAK on loodud puhvriks täitevvoimu ja seadusandja vahel, täiskogu iseenda ja valitsuse vaheliseks puhvriks lihtsalt ei sobi. Tal on teistsugune tööriist, teistsugune väärikus, teistsugused ülesanded. ELAK-ile mitte midagi põhimõtteliselt juurde ei anta, see on minu väide. Elus on läbi proovitud, et riigil on nii mugavam ja tõhusam toimida. Kui riik loob asja või liitub asjaga, mida ta peab vajalikuks, siis ta ei peaks hakkama sellele kõikaid kodaratesse loopima, sel kombel, et kõik Riigikogu protseduurid tuleb alati läbi teha ja kui 17 riiki on midagi otsustanud, siis mina tõstan käe ja ütlen, et teate, meie nii ei saa, meil täiskogu alles vaatab, millal ta kokku tuleb. ELAK-ile ei anta midagi juurde peale õiguse saata täiskokku rohkem asju, kui sinna loomupäraselt ja vaieldamatult kuulub. Kui ELAK näeb, et siin on mingisugused kahtlused, on lisandunud riike või on tehtud olulisi muudatusi, siis ta loomulikult langetab selle otsuse, et saata see küsimus täiskokku. Mina olen selles kindel, aga mis ütleva mina olen. Niipalju olen ütleva, et olen siin saalis enamikust inimestest kauem olnud ning tean Riigikogu ja seadusandja pädevuse piire põhiseaduse mõttes. Võimud peavad olema lahus, võimude töövormid, ekspertiisivõime ja aparaadid on väga erinevad. Kindlalt on seadusandlik võim nii palju kõrgem, et ta ei tohiks lasta ennast kiskuda piasasjadesse, ta ei peaks lihtsalt sõrmenipsu peale kohale ruttama, kui mingisugune detailikene on vaja ära kinnitada. Kui näiteks Portugal on mõne memorandumipunkti täitnud ja järgmisest kohustuste nimekirjast tõmmatakse see punkt maha, kas me tuleme siis täiskokku, menetleme seda päevakorrapunkti ja ütleva siis, et täiskogu on kaasatud ja parlamentarism on päästetud? Olgem ikkagi lugupidavad parlamendi vastu. Mina olen ise parlamendimandadiga ja olen seda ennegi olnud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea rahandusminister! Sa rääkisid ennist võimude lahususest. Täna on seadusandja laua peal ESM-i asutamisleping. Me oleme ESM-ist juba kaua rääkinud.

Siit ka minu küsimus. Kui asutamislepingu üle algasid läbirääkimised ja olid liikvel eelnõu esimene, teine, kolmas ja neljas variant, kas siis Eesti, ma mõtlen just täitevvoimu, nägi mingeid riske, kas tehti mingeid muudatusettepanekuid ja kui tehti, siis millised need olid ja mis neist sai?

Jürgen Ligi

Kui te mõtlete ESM-i asutamislepingu väljatöötamist, siis Eesti selles osales ja tegi loomulikult märkusi. Ühest sellisest on tänases Eesti Päevalehes natuke räiges vormis kirjutatud, aga ega see üksinda kõigi vastu minek niisama lihtne ei olnud. Ka kodus selliseid soovitusi ei antud, aga tulemus oli, et me saime väiksema osaluse kuni 2023. aastani, mil sellel väiksemal osalusel ei oleks enam ilmselt moraalset põhjendust, sest tolleks ajaks oleme prognooside järgi oma SKT-ga jõudnud keskmise taseme kätte saada ja järelikult see keskpanga võti meid enam maksevõime mõttes ei koori. Võib-olla peaks selle lahti rääkima, et keskpanga võti – 50% ulatuses võetakse arvesse rahvaarvu ja 50% ulatuses SKT-d – tähendab ka emissioonitulu. Täiesti põhjendatult vaieldi mulle vastu, et kui te saate emissioonitulu, siis kuidas see seal sobib, aga nüüd järsku ei sobi. Need on erinevad asjad. EFSF-i puhul võeti see automaatselt arvesse kui õige asi ja EFSF ehitati nii üles. Teistpidi võttes meil selle emissioonituluga eelarve seisukohalt suurt midagi teha ei ole. Küll aga võtame ju endale ikkagi, ütleva, eelarve kassalist koormust ja, mis seal salata, ka riske selle konkreetse sissemakse korral. Keskpank toodab raha, meie peame teenima. Siin on väga suur erinevus, mis on taganud neile, ütleva, teatud eelised.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Helmen Kütt!

Helmen Kütt

Täna, proua juhataja! Austatud rahandusminister! Riigikogu kodu- ja töökorra seadus ei sätesta, mis asi on soovitus. Küll aga räägib see eelnõu valitsuse võimalusest küsida kas Riigikogult või ELAK-ilt soovitusi. Eelnõus on ka kirjas, et teatud tingimustel Eesti Vabariigi esindaja neid soovitusi arvestama ei pea.

Kas siin ei ole vastuolu? Mis mõte on soovitusi küsida, kui nendega ei arvestata?

Jürgen Ligi

Aitäh! Siin ei ole vastuolu. Soovitus ongi selline asi, mis ei ole käsk. Teatud juhtudel on otstarbekas just nii teha. Menetluse käigus võib seda natukene lahti rääkida. Parlamendi või parlamendikomisjoni soovitusel on loomulikult väga tugev poliitiline laeng sees. Seda ei andestata, kui neid ei kuulata, kui kogu valitsus piltlikult öeldes sõna ei kuula või soovitus kuulda ei võta. Aga valitsusel on oma vastutus, teatud teistsugused kaalutlused ja teistsugune teadmiste baas. See on üks asi. Ma hea meelega räägiksin seda mõnel komisjoni istungil lahti. Aga soovitus tähendab kõige praktilisemas mõttes ka seda, et läbirääkimistele ei saa minna täiesti jäikade seisukohtadega, vaid läbirääkimiste käigus peab kuulama ka teiste arvamusi ja neid realistlikult kaaluma, ütleme nii. Ei saa minna kinniste silmade ja kõrvade ning seotud kätega ja öelda, et me tulime asju arutama. Soovitus on tugev tugi. Seda saab isegi demagoogiliselt partneritele ettekäandeks tuua ja seda ka tehakse. Rahandusministrite üritustel on täiesti tavaline, et õhtu jooksul kostab ikka rohkem kui kümme korda, et meie parlament ja meie parlament ja seda me ei saa ja meil on seda vaja parlamendi jaoks jne. See on ka partneritele teatud surve avaldamise vahend. Soovitusest võib sedapidi abi olla.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ester Tuiksoo!

Ester Tuiksoo

Täna väga, proua juhataja! Austatud minister! Kas te olete rahandusministrite ringis arutanud ka kolmandate riikide võimalikku huvi kriisis olevate Euroopa riikide vastu, näiteks Hiina huvi Hispaania panganduse vastu? Kui palju ESM-i moodustamine selle eest kaitseb?

Jürgen Ligi

Aitäh! Teatud riigid on oma abikätt valmis sirutama ka mingitel poliitilistel lisatingimustel. Ma ei hakka näpuga näitama, aga ütlen, et neid on ida pool rohkem kui lääne pool. Panustamist on erinevat ja neid variante on arutatud. On arutatud näiteks sellist asja nagu

EFSF-i võimendus, et kaasata muud kapitali, on juttu olnud IMF-i võimsuse suurendamisest. Üks tulemüüri osa on ju Euroopa panuse suurendamine IMF-is 200 miljardi euro võrra, millest 150 miljardit pärineb eurotsoonilt. Eurotsoon ei ole ainus, kes aitab. Euroopa Liidu eelarvest panustatakse 60 miljardi euro ulatuses abipakettidesse, Suurbritannia, Taani, Rootsi, ja mõningate mõõndustega ka Poola panustavad Iirimaa toetamisse. Aga veel rohkem kui reaalselt abi on olnud omakasupüüdlikkude näpuviibutust, mis peaks näitama, et kõik jamad toimuvad eurotsoonis, seal peab asjad korda ajama, aga teistel läheb hästi. Reaalsus on see, et tihti on eurotsooni laenukoormus ja defitsiit väiksemad kui näpuga näitajatel. Aga see on selline geopoliitiline nagistamine, mida on kodus hea letti lüüa. Mulle tundub niimoodi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Viktor Vassiljev!

Viktor Vassiljev

Aitäh, proua juhataja! Hea rahandusminister! Te ütlesite täna oma ettekandes, et risk, et meie antavad garantiid realiseeritakse, on väike. Mis asi on väike? Võib-olla teie jaoks on see väike, kellegi teise jaoks aga suur. Kas sellele riskile on näiteks Eesti finantsanalüütikud andnud ka mingi asjakohase hinnangu, kus oleks hinnatud riski tõenäosust, suurust ja olulisust? Või kas te tuginete lihtsalt oma isiklikule arvamusele, mis lähtub teie elukogemustest ja intuitsioonist? Või äkki on ESM-i direktorite nõukogu andnud teile tungiva soovitusel öelda meie ees, et risk on väike, küll me usume ja litsume nappu? Kuidas selle riskiga ikka on?

Jürgen Ligi

Aitäh! See ei ole kindlasti samasugune mõttekäik nagu see, kas sent on vaesele inimesele raha või mitte. Siin on ikkagi tegu riskianalüüsides ja selle organisatsiooni ülesehitusega, mis lubab sellist sõna täiesti ilma süüme piinadeta kasutada. On väga suur omakapital, väga tugev järelevalve ja väga maandatud riskidega finantsjuhtimine laiemalt. Kas või selle kiirmenetluse põhjalikud protseduurid võtavad omakorda riske maha. Tegemist on ülegarantiiga. Kui 500 miljardi euro suuruse laenuvõi-

me tagamiseks pannakse kapitali kokku, piltlikult öeldes, 700 miljardit eurot, siis on see ju kuhjaga tagamine. Seda sõna tohib kasutada küll. See on üks väga ilus sõna ja kõlblik ka poolerialase terminina.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud minister! Selle aasta riigieelarves on arvestatud 30 miljoni euro suuruse sissemaksega ESM-i. Kui algul räägiti, et need sissemaksed tehakse viie aasta jooksul, siis praegu räägitakse kahest ja poolest aastast. Kas see tähendab, et meie selle aasta sissemaks peaks olema kaks korda suurem? Kui jah, siis kuidas valitsus plaanib selle olukorra lahendada?

Jürgen Ligi

Aitäh! Valitsus plaanib kokkuleppeid täita. Kokkulepete sõlmimise juures olin mina. Minu täiendus siin oli selline, et tuleb arvestada ja austada koduseid protseduure. Kiirema sissemaks otsustasid ära riigipead, kelle positsioon on kõrgem kui minul, loomulikult mõtmatult kõrgem. Selle mõte ei olnud muu kui turge tugevamalt rahustada. Kodune protseduur tähendab kindlasti seda, et kui Riigikogu hakkab jälle koos käima, siis me tuleme siia ka riigieelarve muutmise ettepanekuga. Kui Riigikogu seda muutmist toetab, siis me saame maksta kaks korda. See ei ole selline jäik kohustus. Moraalselt on see muidugi antud lubadus, aga kõik teavad, et lause teine pool on ka must valgel kirjas: austades koduseid protseduure jne.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud rahandusminister! Jätkan sissemaks teemat. Te ütlesite mõni küsimus tagasi, et me teeme sissemaks reserve arvel. Kui me aga loeme eelarvestrateegiat, siis seal on kirjas, et keskvalitsuse finantseerimisvajadused kaetakse finantsreservide arvel. Samuti on seal välja toodud, et seoses EFSF-i mõjuga on oodata valitsussektori võlakoormuse kasvu. Eelarve-

strateegias on kirjas, et 2013. aastal mõjutavad rahavooge oluliselt ka finantseerimistehingud, sh sissemaksed ESM-i ja Eesti Energia aktsiakapitali suurendamine, seetõttu suureneb valitsussektori võlakoormus 2013. aastal 11%-ni SKT-st. Mille arvel tegelikult need sissemaksed ESM-i tehakse? Strateegiast loen, et võlakoormuse kasvu arvel. Kas see on nii?

Jürgen Ligi

Aitäh! Te saite ilmselt õigesti aru, kõik tundus väga paigas olevat. Loomulikult, me võime niipea, kui me kuskil mingi võlaliigtuse teeme, kanda selle ESM-i arvele, aga me oleme ESM-i luues tõepoolest pidanud silmas reservi. See on mõnes mõttes reserv, see on rahapaigutus. Raha on meil olemas, paigutus on tehtud, see raha ei ole kadunud ja selle tootlus ei ole päris olematu, kuigi see ei ole atraktiivne. Mis ma teile siis ütlen? Meie laenu esmane allikas on Euroopa Investeeringuspanga laen, mille me oma likviidsuse tagamiseks käiku laseme. Me oleme seda enne teinud ja teeme edasi, see on suures osas kasutamata. Suhe on kas kolm viiele või viis kolmele, ma peast ei mäleta. See on väga odav laen, mis aitab meie likviidsust hoida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Tiidus!

Urve Tiidus

Täna, juhataja! Lugupeetud minister! Küsimus puudutab uute liikmete lisandumist peale seda, kui ESM on asutatud. Kas teil on infot või on olemas mingi eelteadmine, kui palju võiks olla neid liituda tahtjaid väljastpoolt eurotsooni? Kui atraktiivne on ESM nende jaoks?

Jürgen Ligi

Aitäh! Kõik saavad aru, et kohustus on võetud, eurotsooniga liitumine on ühine üritus ja suuresti maineküsimus. Väikesed valuutad on volatilisemad. Keegi ei ole muidugi õnnelik ühispanuse üle, aga kõik saavad ka aru, et ESM-i loomine on vajalik. Eurotsooniga liitumine on pigem kriteeriumide täitmise kui tahte või plaani taga. Järjekorras järgmised on Läti ja Poola. Ma olen kuskil näinud uudist, aga ei saa seda kinnitada, et Läti parlament on ESM-i arutanud. Nad ei saa formaalselt liituda, aga

nad on seda arutanud ja väga kiretult. Kui see ei ole tõsi, siis palun vabandust, aga nii olen ma uudistest kõrva taha pannud. Fakt on, et kõik Euroopa Liidu riigid olid lõppkoosolekutel laua taga. Nad võtsid sõna ja isegi rohkem, kui vaja olnuks. Paari inimest pidin ma rahustama, et rahunegu maha, see ei ole tema asi, ta ei esinda eurotsooni riiki ja on pigem vaatleja staatuses, nii et lasku meil edasi minna. Aga kaks või kolm inimest pidasid pingsaid telefoniläbirääkimisi oma koduste ülemustega, et selgeks saada, mida nad teha tohivad, ja kõik ootasid nende järel. Nii see oli. ESM on küll kogu Euroopa üritus, aga eeskätt kiirema Euroopa üritus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaan Õunapuu!

Jaan Õunapuu

Aitäh! Lugupeetud minister! Enne liitumist toodi positiivsena välja euro tugevus ja usaldusväarsus ning räägiti, et kui kroon rahanduslikel põhjustel devalveeritakse, millise tagasilöögi annab see näiteks kodulaenuvõtjatele või säästudele. Täna on vähem kui kaks aastat euroga liitumisest möödas ja üle maailma räägivad majandusekspertid üha tõsiselt võetavamalt euro devalveerimisest. Te vastasite härra Alliku küsimusele devalveerimise teemal just väikeriigi omavaluuta seisukohalt. Minu küsimus teile on selline: mida euro devalveerimine tooks kaasa Euroopa ja Eesti majandusele?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma proovisin seletada, et Eesti jaoks on tegemist ikkagi meie majanduskeskkonnaga. See keskkond kõigub meiega koos, sõltumata sellest, kas meil on fikseeritud rahakurs või euro. Euro devalveerimisest ei saa rääkida, vaid saab rääkida euro kursi kõikumisest. Euro kurss on tasapisi tõusnud, kui kõikumisi on tasandatud, aga tema maine on praegu muidugi alaväärtustatud. Euro on hea valuuta, Eestile väga sobilik ja loomulik kauplemisvahend. Meie oleme võitnud kindlasti selles mõttes, et umbusklikud investorid ei küsi, millal me devalveerime, ja me oleme nüüd väheinformeeritud investoritele arusaadavad. Ütlen ausalt, et ka lihtkodanikuna on palju meeldivam sõita riikidesse, kus on meiega sama raha. Ammugi

siis, kui me tahaksime sinna riiki raha paigutada. Me põeksime siis väga tõsiselt, sest me ei saaks aru, kuidas seal asi toimib, mis asi see tugrik seal täpselt on. Meie jaoks oli kroon väga armas ja ilus asi, teiste jaoks väga kahtlane. See pärssis majandust kriisi ajal kaheldamatult tunduvalt rohkem, kui asi väärt oli. Nii et ärgem nüüd eurot kahtluse alla seadkem.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kaia Iva!

Kaia Iva

Aitäh! Austatud minister! Kakskümmend aastat tagasi liitus Eesti IMF-iga. Neid protseduurireegleid ega riigisiseseid mehhanisme ei ole Eesti avalikkus seni vastustanud ja on nendega kaunis rahul. Loomulikult, ESM-is on meie rahaline osalus palju suurem. Kas sa võid kinnitada, et ka need karmimad reeglid ja teistsugune otsustusprotsess ESM-is võivad anda meile kindlustunde, et Eesti huvid on ESM-is vähemalt niisama hästi kaitstud, kui need on seda IMF-is?

Jürgen Ligi

Aitäh! Minule tundub küll, et me võime selle paralleeli julgelt tuua, hoolimata sellest, et põhiseaduse mõttes siin mingisugune kuuajaline nihe on. IMF ei ole raha kaotanud. Mis puutub panusesse IMF-i, siis see oli teatud ajal meil kõvasti üle 4% SKT-st. Praegu räägime suurusjärgust natuke üle 9%, kui ma ei eksin. Siin on kahekordne vahe. See tundub suur, aga eks me ka IMF-i paigutame raha juurde või vähemalt on mingisugused otsused tegemisel. Mulle ei ole tõesti arusaadav, miks üks teema, millel on väga selge analoogia teise teemaga, on nii suure kella küljes. Minule ei soovitud sünnipäeva hommikul õnne mitte sünnipäeva puhul, vaid selle eest, et me olime Riigikohtus ESM-i asjus võitnud. Kujutage ette, mind näeb võõras inimene tänaval ja soovib mulle õnne: "See on Eesti rahva suur võit, palju õnne, väga tubli!" Ma ei saa aru, miks see peab minu näkku kirjutatud olema. See on tavapärane rahvusvaheline koostöö ja tavapärane rahvusvaheline organisatsioon. Me teeme samasuguseid asju mitmes rekonstrueerimispangas ilma mingi suure kobinata, seda tehakse lihthääleenamusega, seal ei ole mingeid erakorralisi protseduure ega riskimaandamisi. Me teeme

seda ja keegi ei ole seda vaidlustanud. Nüüd järsku astuvad inimesed tänaval ligi, valitsus on kohtus, parlament arutab kaamerate ees. Seda ei ole vaja. Rahuneme, paneme asjad loomulikesse mõõtmetesse! Me teeme seda enda huvides ja Euroopa koostöö huvides. Me ei tee seda nii, nagu teeb IMF, kes teeb seda kogu maailma hüvanguks: küll Aafrikas, Lõuna-Ameerikas ja mujal. Meie teeme seda oma õuel ja oma majanduskeskkonnas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Heljo Pikhof!

Heljo Pikhof

Aitäh, proua juhataja! Austatud minister! Seaduseelnõu seletuskiri, selle asemel et teha muudatusettepanekuid Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse kohta, viitab sellele seadusele mitmes kohas ebakorrektselt. Kas põhjus, miks valitsus ei tee ettepanekut muuta Riigikogu kodu- ja töökorra seadust, peitub selles, et muutmine vajaks 51 häält, mille kokkusaamises pole valitsus kindel?

Jürgen Ligi

Ebakorrektnel oli ainult teie küsimus. Mina ei ole kodukorrasedust ebakorrektselt nimetanud. Ma ütlesin hoopis vastupidi, et hoidke Riigikogu väärikust, ärge tehke seda ümber mingi ESM-i pärast, mis ei ole midagi erakorralist selles mõttes, mis puudutab parlamentarismit, riigi ülesehitust ja rahalisi riske. See on üks paljudest asjadest, mida Eesti riik teeb või vähemalt võiks teha. Mis 51 häälde puutub, siis pole vahet, kas tegemist on kodukorraseduse või ESM-i ratifitseerimisega, sest mõlemad vajavad 51 häält. Nii et see ei olnud korrektne küsimus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marko Mihkelson!

Marko Mihkelson

Aitäh! Lugupeetud minister! Ma veidi aitan, Jürgen, sul aru saada, miks ESM on sedavõrd oluline teema. Sa küll püüdsid Kaia Iva küsimusele vastates juba sel teemal rääkida. Viimase Eurobaromeetri küsitluse järgi usub üle 70% Eesti inimestest eurosooni ja üle 52% peavad Euroopa Liitu oluliseks. Ma arvan, et selle taga peitub see, et ESM-i debatt, mis

riivab teatud mõttes ka riigikorralduslikku poolt, on debatt Euroopa tuleviku üle laiemalt. Ma olen sinuga nõus, et võib-olla on tähelepanu ESM-ile üle tähtsustatud, aga kindlasti ei ole üle tähtsustatud see, mis saab Euroopa Liidust laiemalt. Olles lugenud sinu kolleegi Junckeri avaldust, et Kreeka võiks näiteks aasta lõpuks eurosoonist lahkuda, tahan ma küsida, millised võiksid olla need kõige olulisemad riskid, mida me Euroopa puhul peaksime praegu silmas pidama.

Jürgen Ligi

Aitäh tähelepanu juhtimise eest! Sellest, et mõni asi on tähtis, ei pea tulenema tema eba-proportsionaalsus. Ma kutsun ikkagi üles emotsioone maha võtma ning mitte rääkima mingisugustest hirmudest ja riskidest. Need ei ole nii suured, nagu seinale on joonistatud. Ma ei tea täpselt, mis vastust te minult Euroopa riskide kohta ootate. Ma ise olen hingelt suhteliselt paadunud rahvuslane ning Euroopa majanduse arengute suhtes olen alati olnud kriitiline, aga ka koostöötahe ja vastutustunne on mul väga tugevad. Nii et ma olen ka Euroopa inimene. Need asjad, mis kokku on lepitud, tuleks minu arust ellu viia, kusjuures valikuid ei tuleks teha selle järgi, kas meil tuleb endal maksta või makstakse meile, vaid seda tuleks teha ausalt, puhta südametunnistusega ja argumenteeritult.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Paul-Eerik Rummo!

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Tahaksin tõepoolest ilma emotsioone vahtu kloppimata ja faktide juures püsides seda asja edasi ajada. Kuni ESM-i veel ei ole, seni osaleb Eesti EFSF-is. Kas te lühidalt kõrvutaksite, milline on Eesti osaluse maht ja laad ajutises stabiilsusfondis ja ESM-is?

Jürgen Ligi

Seal on hästi palju võrreldamatusi. Ma juhin ka tähelepanu, et kui Euroopa ESM-i looma hakkas, siis oli ta mõistnud, et EFSF on üks kipakas organisatsioon, mis tuleb kiiresti ära teha, et see oleks olemas, kuni püsiv organisatsioon valmis saab. Eeldati, et nii saadakse see teema poliitilisest retoorikast välja, et parlamendid saaksid üldise järelevalve kaudu

valitsuste ja täitevvõimu üle järelevalvet teha, mitte nii, nagu see EFSF-is on. Välja on aga kukkunud vastupidi. ESM on ka mitmes teises riigis üle tähtsustatud ja selle juhtimist on nende üksikute riikide tõttu tehtud aina keerulisemaks. Mis meie panustes erinevat on? Kõigepealt see võti: kui ESM-i puhul alustati läbivõimimisi tasemelt 0,2558%, siis EFSF-i puhul on see juba tõusnud 0,28%-le, sest klientriigid kukuvad seal läbi, kuna nende garantii suurt midagi ei maksa. EFSF-is annavad riigid teatavasti garantiisid. Seal algas meie osalus sellest keskpanga võtmest, aga on kasvanud sellest suuremaks. Mida kauem me seal oleme, seda kiiremini see toimub ja seda rohkem me oleme tegelikult sõltuvad EFSF-i enda usaldusväärsest, mis aga võib muutuda. See on praegu äärmiselt suur, nad on saanud turult garantiide alusel edasilaenamiseks ka negatiivse intressiga laenu. Praegu toimib see hästi, aga vahepeal oli hetk, kui ka EFSF ei suutnud kiiresti raha saada. Tal ei ole püsivat omakapitalibaasi, mis oleks sinna sisse makstud ja mis oleks kindel garantii laenuandjatele. ESM-is on teatavasti meie võti praegu 0,186%. Eelarvete poole pöördumisel on seal tugevam barjäär ees. Üllatusi tuleb seal veel väiksema tõenäosusega kui EFSF-ist ja ka õiguslikud reeglid on ESM-is loomupärasemad. EFSF-i kohta peab ütleva, et kuigi praktikas tõenäoliselt läheks nii, et tal oleks eelilaenuandjaõigus, sest riigid lihtsalt lepiksid niimoodi kokku, siis ESM-i puhul on see juriidiliselt tagatud. ESM on eelilaenuandja nii nagu IMF, tõsi küll, IMF-i järel, aga ta on siiski eelilaenuandja, EFSF seda formaalselt ei ole. Kui riskidest peab kogu aeg rääkima, siis tuleb öelda, et EFSF-is on neid rohkem kui ESM-is. Ka meie panus ESM-is on väiksem kui EFSF-is.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Yana Toom!

Yana Toom

Aitäh, proua eesistuja! Hea minister! Minu küsimus on selle korrigeeritud kapitaliosaluse perioodi kohta, mis peaks lõppema aastal 2023. Praegu on arvestatud meie suhteliselt väikseid sissetulekuid ja seda, et meie SKT on väiksem kui 75% Euroopa Liidu keskmisest. On kõlanud nagu lubadus, et aastal 2023 peaks meie SKT olema, ma ei tea, 150% Euroopa

Liidu keskmisest. Aga kui see nii ei lähe ja meie SKT on siis juhtumisi niisama väike kui praegu või väiksemgi veel? Kas oli mingi võimalus jätta praegu see uks lahti, et keegi ei peaks aastal 2023 hakkama selle üle pead murdma? Mis me siis teeme, kui need maksed ei ole meile jõukohased?

Jürgen Ligi

Aitäh! Need maksed on meile jõukohased. See on niivõrd väike osa meie eelarve kuludest või, ütleme, eelarvest. Finantstehingute vormis ei ole see kulu ega otsene eelarve tuludekulude osa, ütleme niimoodi, see on seaduse osa. Seda võimalust ausalt öeldes ei olnud. See, et me ka siis maksaksime vähem kui teised ja võtaksime vähem riske, oleks olnud ebanormaalne. Aga need ei olnud lubadused, vaid prognoosid, mis ütlesid, et 2023. aastal ei ole sellel keskpanga võtmel meie jaoks enam tähtsust. Me ei olnud kindlasti rehepapid, kui me maksevõimega seotud võtme välja rääkisime. Aga teisel poolel oli võimalik meile nina peale visata, et keskpangas me oleme ju selle võtmega nõus. Ka nendel on mingisugune loogika, mis küll sissemakstud raha puhul võib mitte kehtida, aga kui me vaatlejana laua taha pääsesime, olid nad sellest lähtunud juba peaaegu kaks aastat. EFSF ehitati ju teistmoodi keskpanga võtme järgi üles. Et tuleb mingisugune tujurikkuja, kellel on oma teistmoodi loogika, see oli ikkagi üllatus. Ma arvan, et me ei peaks igavesti olema üllatajad ja tujurikkujad, vaid me peaksime olema meeskonnamängijad, eriti kui meie jõukus on kasvanud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Aitäh, lugupeetud istungi juhataja! Lugupeetud minister! Küsin rahvalt arvamuse küsimise kohta. Olen teadlik, et põhiseaduse § 106 järgi ei tohi välislepingute ratifitseerimist rahvahääletusele panna. Aga ka Riigikohus on oma otsuses viidanud, et 2003. aastal saadud rahva mandaat seoses Euroopa Liiduga liitumisega on ammendumas. Mis te arvate, kas ei peaks enne ESM-i ratifitseerimist rahvalt laiemalt küsima Euroopa Liidu ja euroala tuleviku kohta, mitte seda ise siin parlamendis ära otsustama?

Jürgen Ligi

Aitäh! Mina ei pea selle formuleeringuga nõustuma. Ma pean selle teadmiseks võtma, aga ma ei pea sellega nõustuma. Kui Euroopa Liidus on üks kivi kunagi ära unustatud, siis see ei tähenda, et kui me selle paika paneme, siis see on nüüd uus ja teistsugune. ESM on loogiline osa Euroopa Liidust, mis kunagi ehitamata jäi. See ei moonuta Euroopa põhilist struktuuri, vaid parandab selle vääringuid ja võtab maha riske, see mitte ei vähenda, vaid suurendab eelarvevalikuid. See punkt põhiseaduses, et rahvusvahelisi lepinguid ja eelarvekohustusi ei panda rahvahääletusele, on meile peaaegu jumala õnnistus, sest pahandus võiks olla väga suur. Sellised hääletused on hästi manipuleeritavad. On nii lihtne inimestele sisendada, et me paneme raha Kreekasse ega anna oma inimestele. Aga elu on näidanud, et väga keeruline on sisendada, et me oleme tohutult sõltuvad sellest, kuidas Euroopal tervikuna läheb. Sellest sõltub meie jõukus, meie vaesus – kõik sõltub sellest, kuidas Euroopal läheb. Sellest sõltuvad meie töökohad, meie sissetulekud, ka julgeolek laiemalt.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Teil on olnud väga tegus suvi. Ma saan aru, et te püüate Eestile rahanduslikult kasulikke otsuseid teha, kuid demokraatlikesse protsessidesse suhtute te natukene üleolevalt. Te ei ole sattunud mõttevahetusse mitte ainult Eestis, vaid ka Saksamaal, näiteks Baieri maksumaksjate liidu esimehega, kes oli samuti üllatunud teie lähenemisest demokraatialle. Te avaldasite talle avaliku vastuse, kus muu hulgas ütlesite, et teil on õigus ka Saksamaad õpetada, sest arvestades oma majanduse suurust, kannavad eestlased ESM-is suurimat koormat. Kas te laiendaksite seda vastust siin Riigikogu saalis: miks kannavad eestlased ESM-is suurimat koormat?

Jürgen Ligi

Vaat ühegi baierlasega ei ole mul mõttevahetust olnud, mina olen avaldanud mõtteid, aga tema lihtsalt toorest sõimu. Mul ei ole Saksamaale mitte midagi muud ette heita kui seda, et vahel juuakse seal liiga palju õlut.

Saksamaale ei ole ma mitte midagi ette heitnud. Ma olen ühe konkreetse intervjuu ajal vastanud hulgale küsimustele. Võin kinnitada, et ma olen Saksamaa ajakirjandusele andnud paarkümmend intervjuud. Tagasiside on olnud selline, et ilmselt seoses ka nende intervjuudega on Eesti rahanduse maine Saksamaal väga kõrge. Mul ei ole Saksamaale mitte mingeid etteheiteid. Aga need kaks küsimust, mis kuskil õllesaalis ja internetiavarustes on sõlme keeratud, on üldjoontes järgmised. Oli ka kattuvaid küsimusi, aga põhimõtteliselt on need küsimused sellised. Esimene küsimus: kuidas me suhtume sellesse, et teised riigid teevad otsuseid nii aeglaselt ja meie peame neid aitama? Meie ise tegime otsuseid ju nii julgelt ja nüüd peame teisi aitama. Ma vastasin, et jah, ei suhtu hästi. Meil on õigus nõuda teistelt riikidelt otsuseid ja selleks on Euroopas ka mehhanismid loodud. Teiseks on meil selleks ka moraalne õigus, nagu te õigesti ütlesite, kuna me ise oleme need otsused ära teinud. Teine küsimus, mis oli esimesest täiesti eraldi, käsitles Saksamaa põhiseaduskohut: kas meile teeb muret, et Saksa kohus nii aeglaselt otsustab? See küsimus oli Saksamaal päevakorral, Saksa rahandusminister on seda probleemi kurtnud ja on kutsunud kohut üles kiiremini otsustama. Sellele eks-ju-küsimusele vastasin ma sisuliselt niimoodi (see vastus oli ka osaliselt ära toodud), et jah, see ei ole hea märk, ma ei tea, mida see kohus on seni teinud, sest informatsioon on ju ammu olemas olnud, aga minu asi on veenda hoopis oma riigi parlamenti kiiremini tegutsema. See jama, mis on kuskil õllekeldris kokku keeratud, ei ole selline asi, mille üle ma peaksin kellegagi mõtteid vahetama. Ma ei hakanud selle õnnetukesega, kes suhteliselt toorest sõimu Eesti kohta avaldas, ega selle eesti nimega tädiga, kes kirjutas kiiresti samas stiilis arvamuseartikli, Aino S. või kes ta oli, polemiseerima. Ma avaldasin paar puuduvat lauset oma vastusest. Aga see on täpselt nii, et mida vähem sa tead, seda kergemini sa ütled valitsuse kohta, et see astus ämbriisse, nii nagu tehti selles lookeses seal kõrval. Ma ei ole eilne, ma ei hakka ühelegi riigikohtule, ammugi siis Saksa riigikohtule mingisuguseid etteheiteid tegema ega nõudmisi esitama, kuigi selliseid interpretatsioone on olnud. Ma ei ole eilne. Aga rahandusministri esitan ma teiste riikide eelarvepoliitikale

nõudmisi solidaarselt, kollektiivselt ja praegu juba ka institutsionaalselt. Euroopas on selleks mehhanism olemas. Keegi ei saa meilt raha niisama, tingimused peavad olema täidetud. Nii et ärge mind päris lollikeseks pidage, isegi kui teile tundub, et te olete palju targem. Mul on ikka ka mingi tarkus olemas.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Urve Palo!

Urve Palo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Austatud rahandusminister! Kas te ise siiralt usute, et ESM lahendab pikaajalises (ma rõhutan just seda sõna) perspektiivis Euroopa majanduse tegelikud probleemid, mitte ei lükka edasi sisuliste probleemide lahendust ja ka osa riikide maksejõuetuks kuulutamist, mille tagajärjel on lõppkokkuvõttes kahju Euroopa majandusele palju suurem ja ESM-iga liitunud riigid oma väljamaksete ja antud garantiide realiseerumise võrra vaesemad? Täna tuuakse Riigikogus arutusele ainult üks lahendus – kas see või mitte midagi, kes on selle vastu, see on Euroopa Liidu vastu. Minu küsimus on see: kas teie arvates on ESM Euroopa Liidus tekkinud probleemide ainuke ja kõige õigem lahendus ning miks me ei aruta Eestis alternatiivsete konstruktiivsete lahenduste üle?

Jürgen Ligi

Aitäh! Mul on alati kole kahju, kui enne valmis kirjutatud küsimused ei haaku kuidagi debatiga. Ma ei ole poole sõnagagi öelnud, et ESM on ainus lahendus, et see on lahendus ise. See on hapnik haigele ja mitte midagi muud. See annab aega, see ei anna mitte midagi muud kui hapnikku kodutöö tegemiseks. Majandusprobleemid laiemalt on muidugi veel palju sügavamad kui rahandusprobleemid. Need põimuvad rahandusega, aga need ei ole kõik rahandusprobleemid. Need on ka need probleemid, mida ma enne mainisin: ülemäärased universaaltoetused, liiga majandusvaenulik maksusüsteem, üle jõu käiv sotsiaalsüsteem laiemas mõttes, mitte ainult eelarvelude mõttes, vaid ka tööstiimulite mõttes. Neid asju on väga palju: Euroopa ühisturu avamine, üldine innovatsiooniline võimekus Euroopas. Siin on väga pikk teemade nimekiri. Mina ei ole öelnud, et ESM lahendab kõik Euroopa

probleemid ning et see on see üks ja ainus lahendus, mis tuleb võtta või jätta, ja kes jätab, see on Euroopa Liidu vastane. Palun andeks, aga see ei ole kohane küsimus. Ma ei ole midagi sellist kunagi öelnud ega arvanud. Ma olen Euroopa suhtes suhteliselt kriitiline inimene. Mina ei oleks ESM-i välja mõelnud. Ma ei oleks selle pealegi tulnud. Aga ma olen seda tööd nii palju teinud ja neile kompromissidele nii palju kaasa aidanud, et võin öelda, et kokkuvõtte on see: alternatiivi selles mõttes ei ole. Kui me tahame Euroopa stabiilsust, kui me tahame majandusstabiilsust, siis on ilmselt hapnikku juurde vaja. Ühtegi paremat ideed ei ole laekunud. Ainult sellepärast olen mina selle eelnõuga siin.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Aitäh! Austatud minister! Iga nii olulise otsuse eel oleks mõttekas kaaluda, kas on ka taganemistee olemas. Kas Euroopa stabiilsusmehhanismi lepingus on ette nähtud võimalus sellest lahkumiseks, kas on mingi taganemistee olemas?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma väidan, et selleks tuleb esitada avaldus, soovitatavalt kirjalikus vormis. Aga see ei tähenda, et me liitumise ajal peaksime panema paika protseduuri, kuidas minema saada. Selle kokkusaamise mõte on luua usaldust, näidata Euroopat ühtsena väga närvilistele turgudele ja poliitilistele näpuga näitajatele, aga mitte rääkida, et teate, kui läheb jamaks, siis meie tõmbame ikkagi uttu, me laename turult oma kapitali baasilt kõik kokku, aga siis me tõmbame enda raha ära, siis vaadake ise edasi. Ma arvan, et see oleks ebapraktiline. Organisatsioone luuakse tihti ikkagi niimoodi, et kui on üksmeel, et on tegemist vajaliku asjaga, ja kui on vaja seda üksmeelt demonstree-rida, siis ei ole vaja vara jagada. Ma ei tahaks küll seda näidet tuua, aga abielu puhul on ju ka nii, et ega altari juures vara ei jagata. Kiiremini liikuv Euroopa ja eurotsoon on ikkagi ka üks kooseluvorm.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Jaanus Tamkivi!

Jaanus Tamkivi

Tänan! Lugupeetud minister! Suurem osa tänastest küsimustest on otseselt või kaudselt kantud murest, et see raha, millega Eesti selles uues organisatsioonis osaleb, võib näppude vahelt välja pudeneda ja võib juhtuda hullematki veel. Aga seletuskiri räägib väga tõsiselt ka võimalusest, et tulemusliku majandamise korral hakkab ESM maksma omanikele dividendi. Kui tõenäoliseks te ise sellist võimalust hindate?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma pean seda küll võimalikuks, aga arutlemiseks natukene kohatuks teemaks. Paraku just sel suvel on ka rahandusministrid arutanud, kuidas dividendi maksta. Ma ei arva, et selline fond peaks neid maksma. Tema väärtus võiks kasvada ja ta võiks dividendi reservidesse investeerida. Teiselt poolt muidugi, enamik riike peab laenu võtma ja maksma intresse ning siis on neil mingi tasakaalusurve seal taga. See dividend rahalises mõttes, otsestes terminoloogilises mõttes on igal juhul tilluke, sest abisaajatele püütakse määrata võimalikult madal laenuintress. Dividend on kaudne, mitte terminoloogiline asi. Olulised on stabiilsus, usaldusväärsus, mis tahes. Kui skeptilised me ka ei oleks – minus on seda skepsist piisavalt –, aga demonstratiivnegi tegevuse näitamine, juba see demonstratiivne pool on midagi, mis loob usaldust. Me teeme seda, mida te meile kogu aeg nina peale viskate. Me ei ütle, et me ei tee. Põhitöö on ju kodutöö, see on kõige olulisem. Seal on igasuguseid poliitilisi barjääre rohkem. Inimestele on seaduse ja põhiseaduse tasemel antud lubadusi, mida kasvav põlvkond tegelikult iialgi täita ei suuda.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Kui ma eile Hiiumaalt, mitte Poolast, Tallinna poole tõttasin, siis tabas mind uudis, et on toimunud erakondade ümarlaud, kus peaaegu täielises üksmeeles toetati selle asutamislepingu tagasisaatmist. Hiljem nägin, et seal oli osalenud ka kaks valitsusliidu erakonda. Kuidas siis nüüd juhtus, et sa oled võtnud nii suure riski ja tulnud kahe võimaloleva partei pealiini vastase eelnõuga Riigikokku?

Jürgen Ligi

Aitäh! Mul on selline riskivõtja ja ekstreemsuste armastaja roll. Eks mind siis võetakse maha. Ei saa salata, et mul on olnud teravaid mõttevahetusi mitme koalitsioonierakonna liikmega. Kõige teravam on see mõttevahetus olnud teemal, kas Riigikogu peab kogunema võimalikult kiiresti või hoopis vastupidi. Üks minu meelest päris võigas avaldus, mis jõudis vist ka "Aktuaalsesse kaamerasse", oli see, et Eestil on aega küll, et Saksa konstitutsioonikohtult ei ole veel käsku tulnud. Õelaid nalju Neljanda Reich'i, haakristi ja okupatsiooni teemal on Euroopas väga palju. Nüüd, kui Euroopa tänavatel, trükiväljaannetes ja igal pool võideldakse sellise n-ö anastamise vastu ja kui Saksamaa sisendab teistele tegelikult mõistuspärast eelarvepoliitikat, siis Eesti parlamendiliige arvab või isegi mitu liiget arvavad, et kõik on nii, nagu Berliin ütleb, ja meil ei ole siin midagi protestida. Saksamaal ei ole vaja seda mainet, et tema annab Eestile korraldusi. See ei ole hea märk. See lause Saksa ajakirjale tähendas just nimelt seda. Seda ei ole Saksamaale vaja. Saksamaa on niigi surve all. Kui tema liidritest tehakse poliitilises mõttes rõvedaid plakateid ja esitatakse õelaid paralleele teatud ajaloosündmustega, siis on see väga halb märk. Palun Eesti poliitikutel mitte võtta omaks seda mõtet, et okupatsioon on toimunud ja Saksa konstitutsioonikohus on see, kes otsustab, millal Riigikogu saab kokku tulla.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Hea kaasvõitleja! Mul on puhtparteiline küsimus. ESM ja kõik sellelaadsed institutsioonid, EFSF jne, osutavad abi riikidele, kes on kasvuvõimetud selle tõttu, et neis puudub turumajandus. Heritage'i majandusvabaduse edetabeli järgi on Itaalia ja Kreeka põhiliselt mittevabamajandusega riigid, Hispaania on mõõdukalt vaba ja teised jäävad veel üldiselt alla-poolle. Kuidas see liberaalidele peaks klappima, et me pumpame raha finantssotsialistlikele ja mudasotsialistlikele riikidele, kes on kasvuvõimetud? Mis dividendist me ilma turumajanduseta räägime? Dividendi peab millestki maksma. Hispaania ja Kreeka majandus ei

kasva seni, kuni seal ei ole turumajandust. Aga me praegu ütleme: ärge tehkegi turumajandust! Mulle kui liberaalile ...

Aseesimees Laine Randjärv

Palun küsimust!

Igor Gräzin

... on sotsialismi toetamine vastuvõetamatu. Miks selles eelnõus ei ole sees seda tingimust, et mitteturumajandusega riigid abi ei saa?

Jürgen Ligi

Aitäh! Kodukord sunnib mind vist vastama, sest see ei näe ette erandit parteiliste küsimuste puhuks. Ma palun siis sellel saalipoolel kõrvad kinni panna! Me tegelikult eraldame natukene raha sotsialistlikuks kontrrevolutsiooniks Euroopas. See on ju asja mõte.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Peeter Võsa!

Peeter Võsa

Aitäh, proua eesistuja! Hea ettekandja! Olen sel teemal kaasa mõelnud, kaalunud argumente ja vastuargumente, olen lugenud kõiki kättesaadud materjale. Ma ei kahtle kriisiplaani vajalikkuses, küll aga on küsitavusi meetodites. Ka teie seisukohti olen ma hoolikalt jälginud ja olen tõtt öelda üllatunud, et te muu hulgas kahtlete rahva poolt riigi asju ajama volitatud inimeste võimes elust ja asjadest aru saada. Oma tänases kõnes rääkisite ka konfidentsiaalsusest rahaasjades. Kas ma sain õigesti aru, et te seate Riigikogu liikmete usaldusvääruse kahtluse alla? Kui jah, siis äkki on ebausaldusväärset Riigikogul sellises umbusaldavas õhkkonnas põhjust hoopis valitsust umbusaldada?

Jürgen Ligi

See on jällegi õilsa Riigikogu valik. Umbusaldamine on huvitav asi ja tähelepanu mõttes on see tihti lausa hädavajalik, kui muid vahendeid ei ole. Aga oma kõnes rääkisite ma finantsturu reeglitest, mida vaene Eesti muuta ei saa. Need lihtsalt on sellised asjad: börsireeglid ja finantsloogika. Nii õilsaks ma Riigikogu liikmeid ka ei pea, et arvan, et nad ei hakka kellelegi midagi rääkima ega lahku ruumist, enne kui turutehing on toimunud. Ma

arvan, et nad on vabad inimesed. Regulaatsioonid peavad seda lihtsalt arvesse võtma. Ongi kõik. Mida need Riigikogu salajased istungid peaksid tähendama? Täiskogu suur idee on ju see, et kõik on avalik, kõige üle saab debateerida. Kus see avalikkus on, kui isegi otsuseid ei saa ära trükkida? Mis saab debati sisust, kui hakatakse finantstehniliste asjade üle arutama? Asjal on vähemalt kaks külge. Ei ole vaja tulla piltlikult öeldes Brüsseli sõrmenipsu peale kokku ja hakata kohe arutama, kuigi midagi ei saa aru ja dokumendid on tõlkimata. Seda kõike kirjeldab põhiseadus, mille üks peaprintsiip on võimude lahusus. Ei ole mõtet üle pingutada. Ka valitsus ei pinguta üle, ta on delegeerinud ekspertiisi tegemise ja otsuseid volitusigi (seniste kokkulepete põhjal muidugi, mitte lõplikult, Riigikogu peab kõik selle kinnitama) keskpangale, Euroopa Komisjonile ja isegi IMF-ile. Nii et me ei ole üldse mitte kõikvõimsad. Me teeme lihtsalt natuke teistmoodi tööd, teiste meetoditega ja teistsuguse aparaadiga. Teie väärikus on suurem, teie peate tegema suuri otsuseid ja üldist järelevalvet.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Annely Akkermann!

Annely Akkermann

Aitäh, hea eesistuja! Härra Ligi! Te ütlesite, et ESM-i tähtsust on üle hinnatud ja avalikkuse tähelepanu ESM-i vastu on ebaproportsionaalselt suur. Kas Eesti riigil on sõlmitud välislepinguid, mis on Eesti Vabariigi eelarvele suurema rahandusliku mõjuga kui 1,3 miljardit eurot? Mis võiks olla Eesti rahanduse ja majanduse stabiilsusele tähtsam kui euro, euroala ja Euroopa Liidu majanduskeskkonna stabiilsus? Üldse, miks teil on ambitsioon kirjutada Riigikogule ja avalikkusele ette, mis neile tähtis on?

Jürgen Ligi

Aitäh! Kust te seda jälle lugesite? Ma olen ju küll kannatlikult seletanud. Kõigepealt, eelarvekoormus ei ole selline, nagu te ette kujutate. Ebaproportsionaalsuse kohta võin ma tuua näite isegi õiguskantsleri kõnest. Üks kõige imelikumaid kohti tema kõnes oli see, kui ta rääkis Eesti okupeerimisest ESM-i kaudu. No andke andeks! Kusjuures argumentatsioon, mille ta esitas, oli õige mitmes punktis

vigane. Kuigi Riigikohtu liikmed ühes kitsas valdkonnas esitasid üsna mitu eriarvamust, mis teda justkui toetasid, kohtuotsus teda ei toetanud. Aga kui oleks võetud pulkadeks see, mida ta väitis, siis oleks olnud näha, et see oli eba-proportsionaalne. Ei ole korrektne rääkida Eesti okupeerimisest meie enda koostöö abil, ei ole korrektne rääkida, et kohustused hõlmavad kolmandiku või veerandi eelarvest (mõlemad summad on jutuks olnud). See jutt on täiesti proportsioonist väljas. 10, 20 või 30 aasta peale hajuvad kohustused ei saa olla võrreldavad ühe riigieelarvega, vähemalt ei saa need olla ausalt võrreldavad. Realistlikult rääkides ei saa jätkuvalt mängu tuua seda 1,3 miljardit eurot. Ei saa rääkida, nagu Eesti oleks koos veel viie riigiga peaaegu üksi keset platsi ja ainsana maksaks ning kõik teised oleksid öelnud, et ei, unustage ära. See ei ole realistlik jutt. Eba-proportsionaalne on olnud jutt, nagu ESM-i protseduurid oleks kuidagi teistsugused ja kohustuste täitmine toimuks teistmoodi kui riigieelarve seaduses ette nähtud paljude teiste kohustuste täitmine. See kõik on olnud eba-proportsionaalne. Eba-proportsionaalsed on olnud need avalikud kirjad ja etteheited iseseisvuse äraandmise kohta. Eba-proportsionaalne on olnud seegi, mida ka Riigikogu liikmed on öelnud, et see leping on segane, ei ole üldse aru saada, kuidas rahastatakse jne. Oma viga, kui ei tea. Kui ei ole seni teadnud, kuidas rahastatakse pensionide või palkade maksmist, siis see on oma viga. Aga ei maksa selle tõttu süüdistada ESM-i. Kõik Riigikogu liikmed ei jaksa kõigega kursis olla. See on olnud eba-proportsionaalne, ma jään selle arvamuse juurde. Euroopa Liit, nagu ma olen palju kordi öelnud ja püüdnud teile rääkida ka pärast seda, kui te oma küsimuse olite juba valmis kirjutanud, on meile väga oluline. Euroopa stabiilsus on meile väga oluline, seal solidaarselt osalemine on väga oluline. Seal ei ole eba-proportsionaalsust. Meie oleme need – ka oma kõnes ma ütlesin seda –, kes kõige rohkem sõltuvad Euroopa stabiilsusest. Seda näitas finantskriis. Ainult Läti kannatas rohkem, aga seda oma suuremate vigade tõttu. Suuruse poolest oleks ta võinud paremini vastu pidada, sest oma avatuse ja väiksuse tõttu oleme meie haavatavamad.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul, teine küsimus!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Hea minister! Te rõhutasite, et ESM-i puhul on tegemist tavapärase parlamentidevahelise koostöö vormiga. Aga väga paljud organisatsioonid ja eksperdid on väitnud, et me liigume ikkagi Euroopa ühendriikide suunas ja kaotame olulise osa oma iseseisvusest. Kuidas te selle ümber lükkaksite? Ma küsin veel selle kohta, et ESM-iga seotud isikud, alates juhatajate nõukogust kuni asendusliikmeteni välja, on ju sisuliselt oma töös puutumatud. Neid ei saa vastutusele võtta, nad on justkui väljaspool õigusruumi ja nende tegevus on salastatud. Kuidas kõike seda kontrollida? Tegemist on ikka uskumatult võimsa lepinguga.

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma jään kobarküsimustega hätta, sest mul ei ole pastakat, et kõiki pärleid üles kirjutada. Ma ei ole kindlasti öelnud, et tegemist on parlamentide koostöö vormiga, ma ütlesin, et tegemist on riikide koostöö vormiga. Pigem tahan ma väita, et parlamendid seda ei suuda, nad ei sobi selleks väljundiks või selleks, ütleme, riikide kokkupuutepunktiks. Selleks on olemas valitsuste volitatud isikud. Parlamendi kontroll asja üle on üldisem. Iseseisvusest ei jaksa ma kogu aeg rääkida. Nendele küsimustele, tundub, on vastatud. Aga finantsilise tsentraliseerimise üks aspekt on ikkagi see, mille kohta ma Igorile ütlesin, et olgu see sotsialistlik kontrrevolutsioon või kontrtsotsialistlik revolutsioon, aga tegelikult on ju vastutustunne Euroopas laiemalt kõige selle tulemus. ESM-i tuleb vaadata kui võimalust korradada Euroopa riikide rahandust ja dikteerida kollektiivselt üksteisele vastutustunnet. Eesti on hästi mugavas positsioonis, meile ei dikteeri veel hulk aega keegi midagi. Me peame hulk aega vastu, me võime veel rumalusi teha, enne kui see tagasilöögi tekitab. Ma küll ei soovita rumalusi teha, aga me oleme diktaadist ajalises mõttes kaugel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Liisa-Ly Pakosta!

Liisa-Ly Pakosta

Aitäh, hea ettekandja, väga heade selgituste eest! Eelnõul on ka väga hea seletuskiri, mida ma soovitan kõikidel lugeda. Samas jääb seletuskiri vähe ammendavaks eelnõu § 5 lõike 2 punkti 2 osas, mis annab eriprotseduuri juhuks, kui "avalikustamine võib ohustada ESM-i stabiilsustoetuse andmise eesmärki". Kas te oleksite nii kena ja selgitaksite, kuidas see hakkaks Eestis praktikas välja nägema, kui tekiks vajadus eelnõu § 5 lõike 2 punkti 2 rakendada? Kas pole siiski nii, et kriisi on osaliselt põhjustanud see, et poliitikud pole märganud seda, mida turud ammu märganud on?

Jürgen Ligi

Selle paragrahvi mõte on reguleerida selliseid küsimusi, mille konfidentsiaalsusest sõltub finantsstabiilsus. Ma ei oska öelda, kui sageli selliseid asju toimub, aga põhimõtteliselt on igasugune turgudesse sekkumine ääretult hoolega hoitav saladus, sest seda saladust on lihtne kuritarvitada. Turud sõltuvad teatud otsustest ja nad ei tohi nendest tegudest liiga vara teada saada. Ma olen selles veendunud, aga ma ei oska seda lähemalt seletada. Võib-olla üks näide. Ärevamatel aegadel kogunevad rahandusministrid nädalavahetustel. See ei ole üldse mugav, aga ainus põhjus on see, et mingit jama ei oleks, informatsioon ei liiguks ja esmaspäeva hommikuks, kui turud avanevad, oleksid otsused teada. Tulebki teha kabineti vaikuses finantsotsuseid, mida teised saaksid muidu kuritarvitada, nad saaksid teenida suurt raha või päästa oma investeeringuid, mida iganes, oleneb sellest, kuidas turg parajasti võiks käituda. Ega turud ei ole ratsionaalsed, turud on ärevates olukordades ebaratsionaalsed ja ebaõiglased. Selles mõttes on põhjendatud see, et riigid ei lähtu mingist vabaturumajanduse ideaalist, vaid reaalsusest, kus suured varandused, kaasa arvatud pensionäride pensionifondid, võivad mingite infokildude tõttu suures ulatuses lihtsalt haihtuda, mitte täielikult muidugi. Finantsstabiilsuses mängib konfidentsiaalsus olulist rolli.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rein Randver!

Rein Randver

Aitäh, lugupeetud juhataja! Austatud minister! Mitmed riigid on abi palunud ja nende riikide reiting on madal. Te ütlesite, et selle probleemi lahendamiseks peavad riigid ise kodutööd tegema ja nii finants- kui ka struktuursete muutusi läbi viima. Aga kindlasti on ka nendel abipaluvatel riikidel koostööpartnerid Euroopa Keskpanga, Euroopa Investeeringuspanga või IMF-i näol. Meilgi on väike kogemus EFSF-ist. Mida oleks nüüd, kui rakendub ESM, meil kõigil kõrva taha panna ja mida te oma kolleegidega olete arutanud, kuidas see koostöö, üksteisemõistmine riikide abistamisel võiks olla veelgi efektiivsem?

Jürgen Ligi

Ma ei arva, et mina olen seda protsessi kõige paremini analüüsinud. Seda on kõik näinud ja selles osalenud. Võib-olla olen ma üks stabiilsustõrjamaid seal laua taga, esimese kolme hulgas kindlasti. Ma arvan, et kõik õpivad. Mina igatahes olen viimase viie aasta jooksul tohutult õppinud. See on täiesti uus Euroopa, heas mõttes uus Euroopa, mille me saame, kui me vigade parandamisega tegeleme. See ei ole uus oma aluspõhimõtetest, mis nõuaks liitumise teistmoodi hindamist, aga toimimise ja riskide poolest. Ma ei oska teile väga hästi vastata, nagu ikka.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Ene Ergma!

Ene Ergma

Aitäh, lugupeetud juhataja! Hea minister! Kuna sa oled sel suvel Riigikogu täiskogu kohta väga huvitavaid mõttekilde esitanud, siis ma vaatasin väga põhjalikult läbi selle seaduseelnõu, mida me täna arutame. Mind huvitab eriti § 8 lõige 1, mis räägib Riigikogu teavitamisest ESM-i tegevusest. Siin on kirjutatud, et Vabariigi Valitsus annab üks kord aastas Riigikogule kirjaliku ülevaate. Minu esimene küsimus on kohe see, miks kirjaliku ülevaate. Tavaliselt peaks see küsimus tulema suurde saali väga tõsisele arutelule. Ma olin veel nii rumal, et vaatasin ka seletuskirja. Selle leheküljelt 35 ma leidsin, et see ülevaade on mõeldud üldse ELAK-i jaoks. Miks? Minu meelest on see küsimus küll Riigikogu täiskogu küsimus ja meil on küllaldaselt aega, et seda arutada.

Jürgen Ligi

Aitäh! Minul ei ole täiskogu arutelude vastu põhimõtteliselt midagi. Aga ma võib-olla ei püüdnud seda teie küsimuses toodud fakti õigesti kinni. Kas te pidasite silmas ESM-i aastaaruande suurde saali toomist? Pretsedentidest või võrreldavatest asjadest oskan ma nimetada ainult keskpanga aastaaruandeid. Keskpank on Eestis põhiseaduslik institutsioon. Siin on oma loogika. Kas me saame öelda, et need aastaaruande arutelud on täis poliitilist laengut ja suurt finantsmajanduslikku professionaalsust? Võib-olla saame, aga minule on pigem jäänud mulje, et tegelikult on Riigikogu huvi väike, kuigi tegemist on põhiseadusliku institutsiooniga. Kui me ESM-i suurde saali toome, siis on sellel pretsedendi väärtus. Saali toomise vastu ei ole mul midagi, aga tulemus on pigem pretsedendi loomine. Miks me ei aruta siin siis rekonstrueerimispankade ja arengupankade aruandeid, miks me ei aruta IMF-i aruandeid? See on, muide, palju põnevam asi, sest kabinetivaikuses saadetakse liht-häälteenamusega suured summad kuhugi silmapiiri taha, aga meedias selle kohta mingeid uudiseid ei ole. Mõelge selle peale. Kui me toome selle suurde saali, siis kas huvi asja vastu ikkagi püsib? Äkki võiks see olla vähemalt kuidagi teisiti sõnastatud. Aastaaruande arutelu võib muutuda natuke tehniliseks ja olla ka pretsedent. Aga mul ei ole sellele mingit vastuseisu. Ka ELAK-is on kindlasti võimalik see otsus langetada, vähemalt mina praegu seda eelnõu nii tõlgendan. Arutelusid saab algatada ju eri vormides, aga kas need teemad on nii põnevad, et saal on täis ja kõik õhkuvad suurest sisulisest huvist asja vastu? Ma ei ole päris kindel. Võib-olla see jooksev järelevalve, mida Riigikogu nagunii teeb, on natukene sisukam ja isegi värvikam. Me saame rääkida üsna erinevatest asjadest, mis polegi aastaaruandes.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Kuna mu eelmine küsimus osutus natuke liiga keeruliseks, siis ma üritan sedasama küsimust sõnastada lihtsamalt.

Jürgen Ligi

Lihtsale inimesele ikka lihtsamalt.

Rannar Vassiljev

Eelnõu, mida hea minister hetkel kaitseb, üritab reguleerida Riigikogu otsustusvõimet, Riigikogu juhatuse otsustusvõimet ja ühe komisjoni, nimelt Euroopa Liidu asjade komisjoni otsustusvõimet. Eesti Vabariigi põhiseadus ütleb, et kõik see, nii Riigikogu otsustusvõime kui ka komisjonide õigused sätestatakse kodukorrases. Miks on valitsus läinud seda teed, et on teinud need muudatused selles seaduseelnõus, mitte kodukorrases, nagu põhiseadus ette näeb?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma olen seda täna vähemalt viis korda seletanud ja umbes kolm korda olen seda teinud siin selles ruumis. Te oleksite juba pidanud seda kuulma. ESM peab paigutama loogilisele proportsionaalsele kohale Eesti parlamentarismis, finantsmajanduses, rahvusvahelises koostöös, milles tahes. Ehitada ESM-ile üles uut kodukorda oleks ebapraktiline ja minu hinnangul ka piinlik, Riigikogu väärikust mittearvestav. Praegu käib ju debatt selle üle, kuidas muuta Riigikogu pädevust suuremaks, et ikka rohkem ja rohkem saaks väita, et Riigikogu täiskogu on see, kes otsuseid langetab. Oleks igati mõistlik, et ta seda oma loomulikes piirides teeks. Ebaloomulike piiride puhul on tegemist juba võimude lahususega. See käib ka Riigikogu protseduuride kohta. Riigikogu protseduure ei saa minu arust allutada ühele rahvusvahelisele organisatsioonile. Ma selgitsin siin saalis, et ESM-i tekitatud põhiseaduse riive tugevus sõltub sellest, kui hästi me maandame neid riske Riigikogu protseduure siia külge kleepides. Aga ma tõesti väidan, et ei tohiks öelda, et maailm ei ole enam endine, kui me ESM-iga liitume. Ei, maailm on üsna endine ja Riigikogu protseduurid küllalt hästi sisse töötatud. ESM-i lihtsalt reguleeritakse natuke teistmoodi, kui on mõistlik enamikul juhtudel.

Aseesimees Jüri Ratas

Rainer Vakra, palun!

Rainer Vakra

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Olen nüüd mitu korda selle eelnõu läbi lugenud. Me oleme seda küsimust arutanud üle kolme tunni. Korduvalt on räägitud sellest, et see küsimus on üle tähtsustatud, on räägitud Euroopa solidaarsusest. Aga kordamine on tarkuse ema. Mul on hästi lihtne küsimus. Kui mina ja veel pooled Riigikogu liikmed vajutame ikkagi punast nuppu, mis hukatus või must koll siis Eestisse jõuab ja kuidas me seda musta lamba rolli täpselt täitma peame? Kas te saate lühidalt vastata, mis oleks see peamine põhjus, miks ei tohiks punast nuppu vajutada?

Jürgen Ligi

Põhimõtteliselt on selleks moraal ja eneseväarikus. Euroopa saab meie hääleta hakkama, aga esimene asi on väarikus, kas on Euroopa ees häbi või mitte. See on väga praktiline küsimus. Me ju samal ajal vaidleme Euroopa Liidu eelarve ja tagastamatu abi üle. Kas meil oleks siis mingitki poliitilist kapitali, et seal sõna võtta? Kui me oleme 17 riigi hulgas ainus, kes loobub, siis minu arust võiksime edaspidi vait olla. Aga mis kolli puutub, siis kolli staatusesse on pandud pigem ESM. Väga palju räägitakse sellest, kuidas ta on mingi välismaine koletis, kes meid õgib, keda ei tohi mingil juhul tuppa lasta, sest ta hakkab iga-suguseid asju tegema ja meid sisuliselt verest tühjaks imema. Ei ole nii. See on meie instrument iseenda heaolu parandamiseks, oma majandusliku julgeoleku ja väarikuse tagamiseks. Perekondlikud paralleelid tähendavad alati natuke libedale teele minekut, aga mul kipub jällegi üks keelele tulema. Kui laps on suureks kasvatatud, siis ei unusta ta ju ära vastutust oma vanemate ees. Kindlasti ei ole Eesti riik laps, küll aga on ta selle poolest samas staatuses, et ta on arenenud tänu Euroopa toetusele palju kiiremini, kui ta oleks arenenud ilma selleta. Kui nüüd on vaja seda natuke põdurat toetajat ennast toetada, siis ma arvan, et see on moraali ja eneseväarikuse küsimus, mitte lihtsalt katastroofi toimumise või mittetoimumise küsimus.

Aseesimees Jüri Ratas

Ester Tuiksoo, palun!

Ester Tuiksoo

Täna, härra juhataja! Austatud minister! Milline on näiteks Hispaania valitsuse vastutus tema kaudu Hispaania kommertspankade päästmiseks antava raha õige kasutamise eest? Kas te võiksite sellest rääkida?

Jürgen Ligi

Aitäh! See väljub selgelt selle eelnõu raami-dest, aga puutub sellega ka kokku. Need asjad, mis Hispaaniaga hakkavad juhtuma, on enamikus otsustamata. Siin on omad raskused riigi vastutuse formaliseerimisel. Üks põhjus on see, et pangandus on piiriülene. Neid võimalusi arutatakse sügisel. Praegu ei ole ju Hispaania suhtes mingit plaani koos. Institutsiooni-põhised plaanid saavad selgeks alles viimases kvartalis. Küsimus on väga sisuline. Kuna selline pangandusinstrument välja mõeldi, siis nihkuti algsest riikide toetamise loogikast eemale. Lahtised otsad tuleb kokku sõlmida ja vastus anda.

Aseesimees Jüri Ratas

Viktor Vassiljev, palun!

Viktor Vassiljev

Aitäh, härra juhataja! Austatud minister! Just natuke aega tagasi, vastates Rainer Vakra küsimusele, avasite te täiesti uue tahu selles ESM-i teemas. See on väarikuse probleem. Kui me ei osale, siis me ei ole väarikad. Aga ma küsin niimoodi: kuidas klapib meie väarikusega see, et meie SKT on mitu korda väiksem kui Euroopa keskmine, meil on 60 000 last, kes elavad allpool vaesuspiiri, meie pensionärid virelevad, hambaravi meil kinni ei maksta ja tervishoiusüsteemile ei jätku raha? Me oleme niivõrd vaesed, aga ikkagi pingutame veel püksirihma, et maksta kas või mingisugune 150 miljonit eurot sinna sisse. Kas see on siis väarikas?

Jürgen Ligi

Aitäh! Kui see teie nimekiri nüüd otsa sai, siis täpsustan, et ega me ESM-i paigutatava raha abil ei oleks läinud iseennast õnnelikumaks tegema. See oleks ikkagi olnud üks rahapaigutus stabiliseerimisse. Praegu läheb see raha ESM-i, kohta, kus ebastabiilsust kõige rohkem on. Tulemus on kindlasti see, et kõiki neid kolledusi, mida te reastasite, oleks vähem. Meie

turvalisus sõltub sellest, kui turvaline on Euroopa majanduskeskkond. Minul, muide, on küll uhke olla eestlane, hoolimata sellest, et üsna lihtsatel põhjustel ei ole meie elatustase selline, nagu see on Euroopas, aga meie väljavaated on paremad kui Euroopas. Vaat see on tore! Me ei ela keegi siin Eesti riigis väljapääsmatus olukorras, kuigi vaesus on reaalsus. Heaolu kasv on olnud kiirem kui ülejäänud Euroopas. Selle üks allikas peale meie enda ponnistuste ja väärkuse on olnud ka Euroopa rahaline abi ja mitut sorti tugi.

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Austatud minister! Ma võtan juhatajana kaks minutit vaheaega, et saada saalis vaikust. Jätkame istungit kell 14.14.

V a h e a e g

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Austatud minister! Juhataja võetud vaheaeg on lõppenud. Usun, et see töö, mille pärast vaheaeg võeti, on tehtud. Minister, palun teilt vabandust! Läheme küsimustega edasi.

Juku-Kalle Raid, palun!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Enne kui mind katkestas rahandusministri rähn, tahtsin ma teha Igori küsimusest väikese edasiarenduse ja tõmmata paralleeli olümpiamängudega. ESM on selline asi, kus turumajanduse reeglite järgi mängijad ulatavad sotsialistlikele sohitegijatele ESM-i näol dopingukuubiku, mingi häguse põhjendusega, et nad aitavad dopingusõltlased rajale tagasi. Aga milline on garantii, et need riigid viljelevad üldse sama spordiala, või milline on garantii, et mingid reformid toimuvad, et näiteks ESM-ist ei saa rämpsvälakirjade pank, et ostetud välakiri ei oleks mõne aja pärast kasutatud tualettpaberi väärtusega?

Jürgen Ligi

Aitäh! See oli ka kobarküsimus. Iseenesest ESM rämpsvälakirjadest hoidub, riike toetatakse ikkagi tingimuslikult. Üks tingimus on see, et riigi maksevõime on taastatav ja selles suunas liigutakse. Ma seda dopingukujundit enam väga ajakohaseks ei pea, pigem toimuvad siin diskvalifitseerimised ja hoiatused ning

ühtlustatakse mängureegleid. Spordiala on üsna sarnane, see on ikka üks, tugevate eesti rahvuslike elementidega.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Laurson, palun!

Peeter Laurson

Aitäh! Lugupeetud minister! Eesti riigi eelarvepoliitika on olnud konservatiivne ning iga lisakohustuse võtmist on hästi põhjalikult kaalutud. Samuti on Eesti pidanud kinni kõigist euroala finantsstabiilsust tagavatest kokkulepetest. Kuid paradoks on see, et kui Eesti ja teised vastutustundlikud riigid appi ei tõtta, siis kahju kannatavad nad kõige enam ise. Kuidas ESM-i käivitumine tagab, et riigid, kes seni pole finantsstabiilsust taganud, hakkavad seda tegema?

Jürgen Ligi

Aitäh! Neil ei jää ju muud üle, sest Euroopa kokkulepped puudutavad kõiki riike ja eriti karmilt neid, kes abi vajavad. Nad lihtsalt ei saa raha ja nad ei suuda oma riiki ülal pidada ilma selle hapnikuta, mida ESM pakub. Garantiisid pikaajalises vaates anda on muidugi ettevaatamatu, aga raamistik, mis on üles ehitatud, on maailma parim. Mitte keegi teine ei ole oma fiskaalprobleemidega tegelnud sellisel määral kui Euroopa. Ma ei saa siin väiksemaid üksikriike tabelisse kanda. Loomulikult on väikseid ja väga konservatiivseid riike ka Euroopas, aga nemad ei ole eurosooni liikmed. Nii et miski ei ole garanteeritud. Aga pingutus peab olema garanteeritud, samuti järelevalve ja sanktsioonid. Need on praeguste reeglite järgi garanteeritud.

Aseesimees Jüri Ratas

Marko Mihkelson, palun!

Marko Mihkelson

Aitäh! Hea minister! Ma tulen tagasi oma esimese küsimuse juurde, kui ma palusin sul natukene lahti seletada võimalikke riske ja ohete, mis eurotsoonis valitsevad ning võivad nii lähemas kui ka kaugemas perspektiivis mõjutada ESM-i olemust. Ma mainisin, et eurogrupi juht Juncker on öelnud, et Kreeka võimalik lahkumine eurotsoonist veel selle aasta lõpus võib olla täiesti teostatav. Juhul kui näiteks

Kreeka või mõni teine eurosooni riik peaks eurosoonist lahkuma, kuidas mõjutab see tema osalust ESM-is, ja kui ta ka ESM-ist lahkub, siis kuidas jaotub ümber aktsiakapital?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei näe siin probleemi, sest ESM-i koormus väheneb hüppeliselt. Ega Kreekale seda raha niisama küsimise peale ju peo peale ei maksta, sest ta on kõigile võlgu. See on kindlasti omaette otsustamise küsimus. Aga need protseduurid ei ole need, millega me tegeleme praegu, kui me tahame näidata koostööd ja solidaarsust. Junckeri ütlemise täisversiooni mina näinud ei ole. Ma ei tea täpselt, mis ta öelnud on, aga nendes ütlustes on alati olnud paar olulist asja. Esiteks, signaali andmine riigile endale. Kreeka vajab seda hädasti, et aru saada, et asi on naljast kaugel ja teiste süüdistamine ei tööta. Teiseks, tõsiasi, et Kreeka lahkumise vapustused oleksid praegu mõõtmatult väiksemad, kui need oleksid olnud kahe aasta eest. Kui keegi lahkuks, siis see tähendaks suurt määramatust. Me ei tea täpselt, kui suur see vapustus on. Praegu on neid aspekte suuresti arvesse võetud, erasektori võlgu on ka maha kirjutatud. Turud on teatud tõenäosusega Kreeka lahkumise võimalusega arvestanud. See väljendub ka vara hinnas ja pankade poliitikas.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud minister! Mul on selline küsimus. Selge see, et ESM on kui Euroopa ühistupank, ta hakkab käituma kui finantsasutus, mobiliseerides rahalisi vahendeid ja aida tes liikmesriike nende õnnetustes. Ometi antakse selle seadusega ESM-ile piiramatud õigused. Artiklis 3 on öeldud, et ESM-il on õigus kaasata vahendeid, andes välja finantsinstrumente või sõlmides ESM-i liikmetega, finantseerimisasutustega või kolmandate isikutega rahalisi või muid kokkuleppeid või tehinguid. Ka kontroll ESM-i üle on suhteliselt pinnapealne. Kas me ei riski sellega, et me tulevikus ei maksa kinni ainult liikmesriikide äpardusi, vaid maksame kinni ka ESM-i enda ebaõnnestumised ja võetud riskid?

Jürgen Ligi

Aitäh! ESM-i enda riskid on mõõtmatult väiksemad kui näiteks pankade riskid tavaliselt on. Ma lükkan kindlasti ümber selle väite, nagu ESM oleks mingi ühistupank. Ei ole. Ta ei ole pank ega tööta ühistupõhimõttel. See on luuleline kujund, mis on tegelikult eksitav. Hääletamine on seal seotud näiteks ikkagi sissemakstud panusega, mis ei ole ebaloomulik, vaid loomulik. Tegemist ei ole pangaga. Et finantsmaailm sisaldab ka riske, see on tõsi, aga sellega tegeleb finantsjuhtimine ja riskijuhtimine. Sellest on siin võimete piires räägitud juba paar tundi.

Aseesimees Jüri Ratas

Tarmo Tamm, palun!

Tarmo Tamm

Aitäh! Hea minister! Kas ESM-iga liitumine tähendab ka valitsuse senise poliitika olulist muutumist? Seni on valitsus deklareerinud, et laenukoormust ei suurendata ja me oma laene lastele ei pärandata.

Jürgen Ligi

Mina seda ei tea. Valitsus tavaliselt ei deklareeri, vaid valitsus langetab otsuseid. On tõesti välja hõigatud üldine poliitika, et me laenudest hoidume. Praegu on tegemist rahapaigutusega, mis on määratud meie heaolu parandama, mitte halvendama. Paar sõna laenukoormusest üldiselt. Neeme Suur luges siin eelarvestrateegiat ette. EFSF-i puhul on laenukoormuse kasv arvestuslik, see ei tähenda reaalselt laenuvõtmise vajadust, kassavoo probleemi, see on ikkagi üks bilansiväline kirje või kohustus, mis ei tähenda raha väljaminemist kassast.

Aseesimees Jüri Ratas

Urve Palo, palun!

Urve Palo

Aitäh, eesistuja! Hea minister! Teid kuulates ja jälgides kipub vägisi jääma mulje, et 101 lolli oskavad ikka rohkem küsida kui üks tark vastata. Mul on teist täiesti kahju. Aga pidage vastu, varsti saab see läbi, sest parlamendiliige üle kahe küsimuse küsida ei saa. Ma olen teid selle kolme tunni jooksul väga tähelepanelikult kuulanud. Sellest tulenevalt esitasin esimese

küsimuse ja esitan ka teise. Te olete tulihingeliselt ESM-i kaitsnud ja muu hulgas öelnud, et me peaksime seda toetama juba sellepärast, et me oleme Euroopa Liidust saanud ja saame nii palju tagastamatut abi. Kas Rahandusministriumis on tehtud ka mingeid arvutusi, kui palju sellest rahast läheb Euroopa Liitu tagasi kaupade ja teenuste ostmise näol (kas või ehitusmaterjalide, seadmete ost vm) ning turgutab nii sealseid majandusi? Sellises valdkonnas nagu põllumajandus on toetused palju väiksemad, sest sealt läheb ka vähem raha tagasi. Kas neid arvutusi on tehtud?

Jürgen Ligi

Aitäh! Mul kadus küsimuse mõte ära. Mis ehitusmaterjalid? Mina ei ole ehitusmaterjalide valdkonnas töötanud. Jätke need sissejuhatavad halvustavad repliigid ära, siis ma suudan keskenduda. Kindlasti ei olnud teie jutus korrektne see, et ma olen tulihingeline ja olen ESM-i kaitstes panustanud ainult Euroopast saadavasse abisse. Ma olen panustanud finantsstabiilsusse kui avalikku hüvesse, millest sõltub meie heaolu, olen panustanud Euroopa koostösse. See on olnud põhiline. Selle rahalisel küljel on alati veidikene nagu halb lõhn juures, ma ei ole seda esile tõstnud. Aga mis te küsisite, sellest ma ei saanud aru.

Aseesimees Jüri Ratas

Toomas Tõniste, palun!

Toomas Tõniste

Aitäh, austatud juhataja! Austatud minister! Mulle jäi ennist kõrvu selline väide, et me toetame ESM-i, kuna ühtegi paremat ideed laual ei ole. Kui tõsiselt on ikkagi arutatud niisugust iseregulatsiooni, et lastaksegi osal riikidel pankrotti minna, eurotsoonist lahkuda? Enne te vastasite, et me ei tea täpselt pankroti mõjusid, aga samamoodi ei tea me tegelikult, mis tulemusi annab ESM, kui see rakendub. Küsimus on järgmine: kui ESM saaks pjedestaalil kuldmedali, siis millised ideed saaksid hõbe- ja pronksmedali ning kui palju nad ESM-ile kaotaksid?

Jürgen Ligi

Aitäh! Selleks hetkeks, kui hakati looma Kreeka abipaketti, seejärel EFSF-i ja ESM-i, oli see, kas neid luua või mitte, läbi kaalutud.

Võib-olla on argumente loomise kasuks jäänud vähemaks, aga samas on ka vahetuid argumente riskide mõttes vähemaks jäänud, kuna pinged turgudel on natukene klaarimaks ja hinnatavamaks muutunud. Aga seda teoreetilist mõtlemist, et ESM peaks olema üks element ühisrahaprojektis, on jällegi juurde tulnud. Mina hoiaksin need kaks asja lahus. Üks asi on otsused. Kas me abistame konkreetset riiki või laseme tal kohaneda? Meie kohanesime 1990. aastatel palju valusamalt, kui Kreeka kohaneb praegu. Teine pool: kas mehhanismi ennast on vaja? Mehhanismi loomise vajaduses ollakse ikkagi üksmeelele jõutud. Kes teab, tagantjärele võib ju praktika näidata, et sellest ei olnud tolku. Ma ei saa seda kinnitada. Ma nii tulihingeline ESM-i inimene ei ole, ärge seda mulle omistage. Aga ma olen omaks võtnud teoreetilised põhjendused, et ühisraha nõuab ühtsemat fiskaalpoliitikat, vigade parandamine nõuab hapnikku ja aega ning ilma ESM-ita seda pakkuda praegu ei saa. Euroopa koostöö nõuab solidaarsust nendega, kelle tulevik on väga must, mitte ainult lähtuvalt sellest, kui palju keegi palka või pensioni saab, vaid ka sellest, kui mustad on väljavaated. See on ka omamoodi heaolu mõõtmise.

Aseesimees Jüri Ratas

Eiki Nestor, palun!

Eiki Nestor

Aitäh! Ma jätan sissejuhatava osa ära.

Jürgen Ligi

Halvustava osa.

Eiki Nestor

Eelnõu §-d 4, 5 ja 6 räägivad menetlemisest ning sellest, et Riigikogu komisjon langetab kodukorraseaduse paragrahvi kohaselt teatud otsused. Samal ajal ütleb põhiseaduse § 71 nii: "Komisjonide ja fraktsioonide moodustamise korra ning õigused sätestab Riigikogu kodukorra seadus." Miks Vabariigi Valitsus ei esitanud Riigikogule kodukorraseduse muutmise seaduse eelnõu?

Jürgen Ligi

Aitäh! Sellepärast, et me pidasime ebaproportsionaalseks muuta ESM-i tõttu Riigikogu toimimise loogikat. Võib-olla on teil mingi-

suguseid lisamõtteid, mida me võime arutada. Ma ei oska praegu öelda, kas saaks nõustuda küsimuses peitunud vastusega, aga meie läheme sellest, missugune oli kohtuvaidluse tulemus. Me oleme teinud selle eelnõu väljatöötamisel koostööd õiguskantsleriga. Riigikohus on muu hulgas öelnud (te vist alustasite küsimust ELAK-i rollist), et see ei ole iseenesest põhiseadusega vastuolus, kui ELAK-ile on antud eriline pädevus. Juba praegu on talle kodukorrased antud eriline pädevus. Lihtsalt tuleb tagada, et ka täiskogul see võimalus oleks. Me oleme üritanud seda võimalust luua, andes vahel ka mõne kommentaari. Iga võimalust ei pea hakkama kohe esimese hooga kasutama, kui kasutamisele järgnevad mingisugused probleemid.

Aseesimees Jüri Ratas

Igor Gräzin, palun!

Igor Gräzin

Hea Jürgen! Mind ehmatas ära see, kui sa ütlesid, et te peate laupäeval ja pühapäeval salaja nõu ning siis esmaspäeval panete turgudele mataka vastu nägemist ära. Muide, see õnnestub teil. Esmaspäeval ja teisipäeval, pärast teie öiseid salajasi jutuajamisi on turud alati käpuli maas. Sa ütlesid veel, et on halb, et keegi teenib kuskil raha, et raha teenimine on paha. Mina olen selle poolt, et kui inimesed teevad seaduslikult tööd, siis las nad teenivad. Raha on hea asi ja me ei ole selle vastu. Ma tahtsin teist asja öelda. Millega on garanteeritud, et Mario Monti, Mario Draghi ja teiste idee anda ESM-ile pangalitsents ei realiseeru? Sellele, muide, on vastu Jens Weidmann. Ma olen ka sellel arvamusel, et me peame sakslaslega ühte meelt olema. Jens Weidmann on selle vastu, sest ta ei taha ESM-i muuta rämpspangaks, Monti ja Draghi aga pressivad peale. Kus on garantii, et seda pank ESM-i näol ei tule?

Jürgen Ligi

Aitäh! Need hinnangud olid kõik värvikamad kui tegelikkus. Finantsmaailmas on selline reaalne nähtus nagu siseinformatsioon. Raha teenida on ju tore, aga see peaks toimuma ausalt, mitte teiste arvel, mitte kasutades oma informatsioonieelist. Aga ka kõik sekkumised, mis on mõeldud turgude rahustamiseks, ei ole

sellised, mida turud peaksid ette teadma. Need on, vastupidi, närvilisuse vastu välja mõeldud. Aga ma ei ole küll kordagi kuulnud, et Draghi panga staatust peale suruks. Monti avaldused on olnud värvikamad, aga kui rääkida revolutsioonist Euroopas, siis reformide poolest on tema mõtteviis üldiselt väga mõistlik. Itaalia kasvubarjääridega ta küll tegeleb nii palju, kui tal võimalik on. Ta oskab neid asju ka hästi põhjendada.

Aseesimees Jüri Ratas

Lauri Laasi, palun!

Lauri Laasi

Aitäh! Austatud minister! Kes hakkab kontrollima ESM-i tegevust? Ma mõtlen just sisulist poolt. Kas seda üldse tehakse või on ESM oma olemuselt institutsioonideülene organisatsioon?

Jürgen Ligi

See ahel on lõputult pikk. Eks seal ole omad audiitorid, aga vaadake ka juhtimisstruktuuri: direktorite nõukogu ja juhatajate nõukogu, juhatajad on idee poolest rahandusministrid, rahandusministrid alluvad valitsuste "järelevalvele", aga päris järelevalveõigus on ju parlamentidel ja erialakomisjonidel. Loomulikult on ka avalikkuse järelevalve. Nii neid organisatsioone üles ehitatakse. Järelevalveprobleemi selle asutuse puhul ei ole, õigemini, see on lahendatud. Meil on ka koostöö nende rahvusvaheliste institutsioonidega, kes osalevad nendes ekspertiisides ja aruteludes ning keda ma olen ka nimetanud: komisjon, keskpank, IMF.

Aseesimees Jüri Ratas

Neeme Suur, palun!

Neeme Suur

Aitäh, härra juhataja! Lugupeetud minister! Me teame, et väga tõenäoliselt ei suuda Itaalia ja Hispaania septembris enam ise Kreekale laenu anda. EFSF võib selle tõttu käiku minna ja võivad rakenduda ka meie garantiid, mis me EFSF-is andsime. See, et Kreeka edaspidi suudab oma ülesandeid täita, on suhteliselt küsitav, sest ta ei ole aasta jooksul seda suutnud. ESM-i korrigeerimisperioodi lõpuks on meie kohustused 1,79 miljardit eurot. Euroopa Lii-

dust saame järgmisel planeerimisperioodil abi 3,35 miljardit eurot. Kas te ei arva, et garantiid, kulud, riskid ja kohustused ületavad lõpuks seda abi, mis me saame?

Jürgen Ligi

Aitäh! Te lähtute ikka sellest loogikast, et saaks ainult oma raha kätte ja siis paneme minema. Me oleme Euroopast rahalises mõttes väga palju saanud, aga mitte ainult rahalises mõttes. Kui me peaksime isegi olema netomaksjad, siis me maksame mingite üldiste hüvede eest. Seda, mida teie teate Itaalia ja Hispaania kohta, mina ei tea. Olgu öeldud, et mina ei tea, et nad ei ole suutelised Kreekale laenu andma. See on minu jaoks midagi uut.

Aseesimees Jüri Ratas

Aivar Kokk, palun!

Aivar Kokk

Austatud eesistuja! Hea minister! ESM-i makstavad summad kajastatakse riigieelarves. Selle seaduse järgi otsustab Riigikogu finantseerimistingute tegemise riigieelarves määratud summadest suuremas ulatuses. Kas ei peaks Vabariigi Valitsus esitama Riigikogule selle aasta lisaelarve enne praegu arutlusel oleva seaduseelnõu teist lugemist, et kõigile oleks üheselt selge, kust või mille arvel plaanitakse see raha leida?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma ei püüdnud päris täpselt kinni seda arvu, mis te ütlesite. Aga ma arvan, et ma vastan õigesti, kui ütlen, et võimaluse korral tehakse asjad ette, kõike ei saa aga ette teha ja siis tuleb eelarvet muuta. Kohustused, mis Eesti riik võtab, ei alga riigieelarvega. Riigieelarve pigem kajastab võetud kohustusi ja need tuleb ikka täita. Seda tuleb ka ESM-i otustes silmas pidada.

Aseesimees Jüri Ratas

Juku-Kalle Raid, palun!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Küsimus on veidikene inspireeritud Ene Ergma küsimusest. Sa mainisid tõesti, et ESM-iga seoses on olukordi, mil Riigikogu suure saali kaasamine otsustamiseks pole otstarbekas. Aga ma tulen tagasi selle juurde, et Riigikogu on valinud rahvas. Sina tahaksid justkui öelda, et kellelgi pole sellega asja, teie otsustate, aga teised tõmmaku uttu. Tsiteerin sind ennast: sa ütlesid, et Riigikogu kaasamine ei ole otstarbekas, kui on tegemist kolmanda järgu küsimustega. Selgita maksumaksjale ära, mis pagan on selle ESM-i juures kolmanda järgu küsimus. Küsin sult nii, nagu sa ise korduvalt oled küsinud: kust sa seda lugesid?

gikogu on valinud rahvas. Sina tahaksid justkui öelda, et kellelgi pole sellega asja, teie otsustate, aga teised tõmmaku uttu. Tsiteerin sind ennast: sa ütlesid, et Riigikogu kaasamine ei ole otstarbekas, kui on tegemist kolmanda järgu küsimustega. Selgita maksumaksjale ära, mis pagan on selle ESM-i juures kolmanda järgu küsimus. Küsin sult nii, nagu sa ise korduvalt oled küsinud: kust sa seda lugesid?

Jürgen Ligi

Mina räägin peast, mitte paberilt. Aga mitu inimest on siin küsimust esitanud, lugedes ette varem koostatud tekste, mis ei haaku saalis räägituga. Teil soovitan ma panna stenogrammis kõrvuti selle koha, kus räägin mina, ja selle koha, kus teie mind justkui tsiteerite. Küsimus hakkab selle väitlemise käigus juba ära ununema. Kindlasti ei ole olnud minu jutus seda mõtet, et teil pole ESM-iga asja. Aga kõik algab põhiseadusest, võimude lahususest, §-st 106, mis ütleb, et eelarve ja rahvusvaheliste lepingute küsimusi ei saa panna rahvahääletusele. Põhiseadus ütleb, et teatud asju ei tohi küsida rahva käest. Minu jaoks on põhiseadus püha. Ma püüan maksumaksjatele alati välja öelda, kui ma ei tohi midagi teha. Mis väited teil veel olid? Ah jaa, see kolmandajärgulisus. Ma võin formaalselt võttes eksida, aga see näide võib-olla iseloomustab seda pilti. Kui tehakse järjekordne ülevaade Portugali eduraportist, milles mingisugune punkt on täidetud, kas me peame siis tulema suurde saali arutama, kas selle punkti võib nüüd maha tõmmata? Või kui on kokku lepitud, et Portugalis see muudatus ei õnnestunud, aga nad asendavad selle eelarvelise kohenduse mõne teisega, kas me peame seda arutama? Kas me tõesti peame suures saalis hakkama pidama selliseid arutelusid, ise öeldes, et see ongi Eesti riik, mida me siin juhime, see ongi suur Eesti asi, mille ajamiseks meid parlamenti on valitud? Mina arvan, et see ei ole parlamendi vääriskusega kooskõlas. Ma ei kujuta ette, millised oleksid need sõnavõtted, kui kenad need välja näeksid, kui sisukad need oleksid ja kui täis oleks saal. On olemas teatud, kui soovite, majesteetlikkuse tase, mida riigi seadusandja peaks hoidma.

Aseesimees Jüri Ratas

Deniss Boroditš, palun!

Deniss Boroditš

Aitäh! Hea ettekandja! Mul on küsimus ESM-i olemuse kohta. Ma saan aru, et on väga palju riike, kes on finantsraskustes, ja tõesti, euroala stabiilsuse nimel me peame sellega tegelema. Samas on viimasel ajal väga palju vastu võetud stabiilsuspakte, mis peaksid tulevikus selliseid stsenaariume välistama, juhul kui riigid neid täidavad. Ma nägin hämmastusega, et ESM-i lepingus ei ole viidet sellele, et riik saab abi üksnes juhul, kui ta täidab kõik stabiilsuspakti tingimused. Kas siit ei või välja lugeda, et ESM on tulevikus mõeldud ka nende riikide abistamiseks, kes ei hooli ega viitsigi täita stabiilsuspakti tingimusi? Muidu need riigid ei peaks ju abi vajama.

Jürgen Ligi

Aitäh! ESM-ist abi saamise eeldus on fisikaalepinguga ühinemine. Kui ma küsimusest õigesti aru sain, siis polegi muud vastata.

Aseesimees Jüri Ratas

Priit Sibul, palun!

Priit Sibul

Aitäh, hea eesistuja! Austatud minister! Te olete täna õige mitmele kolleegile vastates arvanud, et suur saal ei peaks võtma endale kohustusi ESM-i menetlemisel, ELAK saab hakama ja riigi elu ei saa ESM-i alusel ümber korraldada. Ma ei tsiteeri teid sõna-sõnalt, aga te ütlesite täna siinsamas saalis, et ESM on nagu hapnik haigele. Kolleeg Gräzini küsimusele vastasite vist kogunisti niiviisi, kui te palusite opositsioonil kõrvaldada kinni panna, et tegemist on rahanduse *contra* sotsialistliku revolutsiooniga. Mis see siis tegelikult on?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ma just mõtlesin, et näe, kui mõistlik jutt, sissejuhatus on asjakohane, ei ole mingit halvustamist, ka tsitaadid ja mõtted on õigesti edasi antud. Nüüd aga ei oska ma öelda, kuidas te neid kahte asja vastandasite. Mitte midagi ei saanud aru. Proovige uuesti. Ilmselt olen ma väsinud. Kindlasti oli teil värskem pea, kui te küsimust ette valmistasite. Ma ei saanud teist praegu aru. Vabandust!

Aseesimees Jüri Ratas

Kas teeme väikese vaheaaja või läheme edasi?

Jürgen Ligi

Vaheaega ei ole vaja, läheme edasi. Lihtsale inimesele tuleb esitada lihtsaid küsimusi, muud midagi.

Aseesimees Jüri Ratas

Inara Luigas, palun!

Inara Luigas

Aitäh! Austatud minister! Üha enam on räägitud sellest, et selles kaoses peaks panustama erasektor ehk seda peaksid tegema pangad ise ja just oma kasumi arvel. Mis teie arvate? Kommenteerige, palun, milline võiks olla pankade osalus finantsstabiilsuse jätkumises. Kas teie arvates võiks kehtestada ka finantstehingute maksu?

Jürgen Ligi

Aitäh! Minu vastus võiks nüüd tulla hästi pikk, aga ma ei taha enam nii pikalt vastata. Finantstehingute maks on üks omaette vaidlusteema. Selle ideoloogiline alge on selles, et pangad peaksid kandma finantsjamade eest vastutust vastavalt sellele, mis nad on kokku keeranud. Aga milline see vastutus täpselt on? Siin on maailmatu hulk detaile peidus. Kas see on mingi eelkogutav maks või tagantjärele karistus ja kuidas pangad selle üle elavad? Pankade tegelik vastutus ei tule mitte nende kasumi arvel, vaid selleks on kapitali mahakirjutused. Pankurid jäävad kõigepealt oma varast ilma ja tehakse kõik selleks, et kliendid oleksid kaitstud. Üldine ambitsioon on see, et maksu- maksjate roll oleks siin võimalikult väike. Euroopas on see kahjuks tihti olnud suurevõitu. Oluline on, et igasugused ennetused ja kinnimaksimised saaksid jooksvalt tehtud, et pangad panustaksid kogu aeg, mitte ainult siis, kui kõik nässu on läinud. Muidugi on veel küsimusi. Üks euroskeptikute pärle oli, et mis asi see nüüd on, siin on mingeid *senior bondholder*'eid arutatud. On olemas selline asi nagu *senior bondholder*. Nende puhul on jällegi küsimus väga tundlik. Me ei tahaks pangandust kreditoridest tühjaks tõmmata, neid minigite sanktsioonide või karistustega eemale peletada. See on raske valik ja mitmes riigis on

see hästi tundlik teema. Kas me tahame, et need, kes on andnud pankadele laenu (ma ei mõtle siin hoiustajaid, ammugi mitte omanikke), peletatakse Euroopa pangandusest eemale, või me tahame maksumaksja koormat minimeerida selle kaudu, et ka nende raha oleks kaitstud, et see püsiks süsteemis sees, nii et maksumaksjate kulu oleks väiksem? See on üks hästi keeruline otsus. See on ka üks teema, mida arutatakse pigem kabinetivaikuses, kui soovite, et laenajad valed signaalide ja valearvamuste tõttu laiali ei jookseks ega arvaks, et pangad ei ole enam need, kellele tohib laenu anda.

Aseesimees Jüri Ratas

Peeter Laurson, palun!

Peeter Laurson

Aitäh! Hea minister! Erinevalt Eestist on suuremas jaos euroala riikidest pension suurem kui tuhat eurot, ka nendes riikides, kes taotlevad abi. Kas teie arvates oleks võimalik luua Euroopa Liidus ESM-iga sarnanev stabiilsusmehhanism, mis aitaks ühtlustada pensione euroala riikides?

Jürgen Ligi

Ei, selles mõttes mitte. Aga selles mõttes küll, et stabiilsus aitab väikseid ja haavatavaid kõige rohkem. Meie tagasilöögid saab minimeerida, kui me tegeleme probleemidega nende tekke kohtades. See kajastub kindlasti ka pensionides. Aga mingist ühispensionikassast ärgu keegi mõelgugi.

Aseesimees Jüri Ratas

Sven Mikser, palun!

Sven Mikser

Aitäh! Austatud minister! Euroala riigid on suuruse poolest väga erinevad. On selge, et kui me panustame ESM-i mingi osa SKT-st, siis absoluutarvudes on mõne suure riigi panusega võrreldes meie osa võrdlemisi tühine. Ütlesite, et Eestil ei tule ESM-ilt abi paluda nii kaua, kuni teie oma tööd hästi edasi teete. ESM-i leppe artikkel 3 ütleb, et ESM-i eesmärk on anda stabiilsustoetust riikidele, kes on tõsisest raskustes, anda seda toetust rangetel tingimustel, juhul kui see on hädavajalik kogu euroala finantsstabiilsuse tagamiseks. Te ütlesite, et

väga suurte riikide puhul ESM-i vahenditest ilmselt ei piisa, kui need riigid peaksid sellistesse raskustesse sattuma. On selge, et Eestiga suuruse poolest võrreldavad või meist ka pisut suuremad riigid võivad sattuda tõsisest raskustesse, mis on nende riikide jaoks niisama keerulised kui, ütleme, keskmise suurusega riikide kriisid. Samal ajal ei pruugi need kujutada lihtsalt oma n-ö magnituudi mõttes ohtu kogu eurosooni finantsstabiilsusele. Mis on siis õieti see abikõlblikkuse kriteerium? Millistel tingimustel võivad ka väiksemad riigid seda abi oodata?

Aseesimees Jüri Ratas

Hea küsija, teie aeg!

Jürgen Ligi

Aitäh! Hästi pikkade sissejuhatuste korral tekib kiusatus öiendada, et isegi sõbralike küsimuste puhul on kõik tsitaadid ju lihtsustused. Ma võib-olla ei räägi iga vastuse juures ära kogu maailma, aga minu isikut on siin küll üle tähtsustatud. Eesti puhul on vaja rohkem tingimusi: esiteks, poliitika muutust, teiseks, kriisi ja tõenäoliselt ka Euroopa reeglite eiramist. Minu isik siin ei ole isegi mitte kolmandajärguline, vaid palju tagapool. Mis tingimustel Eesti abi saaks? Peab olema samasugune sõltuvus laenudest. Praegu on meil sõltuvuseni tükk aega, sest me ei võta turult laenu, me ei pea laene refinantseerima. Meil ei ole sellist akuutset olukorda, mida me ei suuda lahendada poliitiliselt talutavate otsustega. Ei ole nii, et me peaksime ütlema: "No nii, nüüd kõigil palgast kolmandik maha, toetustest rääkimata, need unustage üldse ära." Selliseid olukordi meil ei ole, aga need võivad tekkida. Me peame arvestama, et alles hiljuti olime olukorras, kus me valitsuse otsustusvõimetuse korral oleksime olnud abisaajad. Me oleksime pidanud pöörduma IMF-i poole, sest kommertspangad oleksid andnud meile laenu ainult väga rõõvellikel tingimustel, seda kindlasti mitte nende enda loogika järgi, aga meie tunnetuse põhjal küll. Ühe laenukesse me võtsime Swedbankilt, meile tuli appi ka Euroopa Investeerimispanka laen, millega me tagasime teatud projekte. Meil olid reservid, aga, oleme ausad, mida rohkem on meil finantstehinguid, mida rohkem meil on defitsiidiga eelarveid, seda rohkem neid reserve millegagi seotakse. Seetõttu on meie vali-

kud ka ahenenud. Ei ole nii, et kõik on endine. Laenusõltlasteks muutumiseni on meil muidugi tükk maad, selleks on vaja oma tingimusi. Aga Euroopa peab andma laenu kõigile hädasolijale, kõigile liikmetele. Kuid ma väidan, et Saksamaal ei ole mõtet seda küsima minna. Ma ei tea, milline valitsus peaks Saksamaal olema, et ta läheks laenu küsima. Teoreetiliselt võiks ta küsida laenu näiteks mingite pangandusprobleemide tõttu. Aga miks ta peaks seda tegema, kui turult saab teinekord negatiivse intressiga laenu? Need on kõik hüpoteetilised olukorrad, mille puhul kehtib see, mida te alguses ütlesite. Suurtel ei maksa laenust unistada, aga väikesed võivad siiski sellega arvestada.

Aseesimees Jüri Ratas

Kalle Laanet, palun!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Minul kui lihtsal inimesel on lihtsale inimesele lihtne küsimus. Kui me kolme aasta jooksul peame maksma omakapitali sissemaksena 148,5 miljonit eurot, siis mis asi jääb tegemata RES-i ja koalitsioonileppe järgi, sest see on ju üsna tuntav summa?

Jürgen Ligi

Aitäh! Oleks kena küll, kui ma neid valikuid saaksin teha. Ma jätaaksin hea meelega mõne jama tegemata, mõne seaduse pööraksin ka tagasi. Ma ei ole üldse õnnelik kõige üle, mis on tehtud. Aga meil on piisavalt manööverdamisruumi, et ka teistsugused arvamused saaksid läbi kaalutud. Vajaduse korral jätame tegemata. Minu põhiväide on ikkagi see, et see ei ole seda sorti raha, mille tõttu me midagi tegemata jätame. Mõne asja võiks muidugi lihtsalt tegemata jätta, sest neid valimistel ja koalitsiooniläbirääkimistel kokkukuhjatud asju on alati liiga palju saanud. Aga seda ei ole, et ESM-i surve oleks midagi käegakatsutavat. Kui me hakkaksime niimoodi kulutama, siis see tähendaks ikkagi suurt eelarvedefitsiiti. Seda me endale ei luba.

Aseesimees Jüri Ratas

Imre Sooäär, palun!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud minister! ESM printsiibina ei ole iseenesest mingi tont, see luuakse umbes samadel alustel nagu IMF, millega liitumist pole Eestis keegi vaidlustanud. Alles kevadel me suurendasime oma osamakset IMF-is. Küll aga teeb muret see, kuidas ESM-ist hakatakse arvatavasti väljamakseid tegema. Ma arvan, et eestlastel on põhjendatud kahtlus, et seda tehakse võib-olla natuke liiga kergekäeliselt. Neid laene, mis Kreekal praegu kaelas on, ei suuda ta ilmselt iialgi ära maksta. Või on sul äkki teine arvamus? Mis annab meile garantii, et ESM-ist hakatakse raha välja maksma niisama suure vastutustundega, nagu meie oma eelarve tasakaalust püüame kinni hoida?

Jürgen Ligi

Eks see ole muidugi usalduse küsimus, see sõltub sellest, kui palju te usaldate Euroopa reegleid ja inimesi, kes on seatud neid järgima, oma täitevvõimu sealhulgas. Mis seal muud öelda. Aga te alustasite küsimust IMF-ist. IMF-i puhul ei ole selliseid küsimusi kunagi esitatud, kuigi umbusuks oleks IMF-i klientide hulgas palju rohkem põhjust. Seal on ju palju kehvemaid riike, kes asuvad meist kaugemal ja kellest meie ka palju vähem sõltume, aga ometi oleme oma kohustusi täites IMF-i raha kühveldanud. Need summad on protsentides SKT-st, need ei ole mingid marginaalsed summad. Ka ESM-i puhul ei ole tegemist marginaalse summaga, küll aga suhteliselt reeglipärase asjaga. Mitte mingit fantastikat, mis eeldaks nii suurt avalikku huvi, selles ei ole.

Aseesimees Jüri Ratas

Andres Anvelt, palun!

Andres Anvelt

Aitäh, hea juhataja! Hea minister! Mul on kergelt spekulatiivne küsimus. Euroopa Keskpanga juht Mario Draghi on rääkinud ühest fiskaalmeetmest, nimelt eurode juurdetrükkimisest. Sina, kes sa Brüsselis koos teiste rahandusministritega nendel intiimsematel kokkusaamistel oled viibinud, mis sa arvad, kas ESM-i moodustamise üks varjatud eesmärk on ka uue emiteeritud rahahulga kontrollitud jagamine, näiteks ESM-i kaudu turgudele? Äkki ei

ole ESM lihtsalt hapnik, vaid rikastatud hapnik?

Jürgen Ligi

Ma lükkan otsustavalt ümber igasugused vihjed intiimsetele kohtumistele rahandusministritega. Muidugi ei mäleta ma nüüd enam küsimust, sest see teema erutas mind rohkem. Te viitasite mingile rahaemissioonile või mingile sellisele asjale. Need on hästi paljude variantidega vastused, mida aegade jooksul on antud või andmata jäetud. Ikkagi eiravad eurotsooni kriitikud tõsiasi, et rahatrükk valitsuse heaks on eurotsoonis keelatud, samas on keskpank mittetraditsioonilisi asju teinud. Kui Mario Draghi suu lahti teeb ja millelegi sellisele vihjab, siis on jälle kõik ootused üleval ja mõeldakse, et nüüd hakkab rahapress tööle, aga siis selgub, et ta räägib täiesti tavapärasest juttu, nagu ikka: mandaat on ees, piirid on ees. Siis turud väidavad, et nad on pettunud, ja kukuvad tagasi. Euroopas ei ole võimalik teha mida iganes, aga on otsitud mittetraditsioonilisi instrumente. See arsenal on hästi piiratud. Panganduslitsents ESM-ile ei ole meie lauale jõudnud ja ma loodan, et ka ei jõua. ESM ei ole minu looming. Minu looming on kodutöö, et kõik riigid teeksid majapidamise varakult korda ja jõuliselt kohanduksid. ESM on üks häbi, kuigi see instrumendina peab kriisihetkedeks olemas olema. ESM on abisaavate riikide häbi nii või teisiti. Kuskil on vigu tehtud ja tõenäoliselt pikemat aega.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Peeter Võsa, teine küsimus!

Peeter Võsa

Aitäh, proua esimees! Austatud minister! Suur pilt koosneb ikka pisematest ja teadupärast elab tulevikuta see, kes minevikku ei mäleta. Parandage mind, kui ma milleski eksin. Teist saab tulevikus ilmselt ESM-i kuberneride nõukogu liige. Kas kavatsete olla ESM-i kuberneride nõukogu liikmena niisama edukas, kui olite hüvitisfondi nõukogu liikmena?

Jürgen Ligi

Mis need küsimused teil olid? Esiteks küsite, kas suur pilt koosneb väikestest. Mis seal veel oli? Ma ei jõudnud üles kirjutada. Mis teil selle hüvitisfondiga seoses hingel on, kas

tahate mulle midagi ette heita? Ma olin roheline poliitik, mitte nii roheline kui teie, aga mul õnnestus aastal 1998 tõusta hüvitisfondi nõukogu esimeheks. Just nimelt tõusta, nii ma väidan. Mis ma seal tegin? Seoses ESM-iga mitte midagi. Küll aga tuli mul pärast olla kriminaalasjas tunnistaja. Ma ei mäleta neid karistusi. Ma tean, et keegi läks kinni. See on minu hingel, et mina panin, ma ei mätsinud asja kinni. Asi tuli välja, tuli tegutseda ja järgnes kriminaalasi. Hüvitisfond on omaette monstrum, mida võiks arutada. Selles asjas oli palju idealismi. Aga mis puudutab seda, et ma oleksin olnud seal hirmus saamatu, siis arvestades oma toonaseid kogemusi võin ma ainult uhke olla. Olin ikka loll küll, nii nagu üks Riigikogu liige on veel kolmandal aastal. Vabandust, see oli nali! Kõik ei ole lollid, aga mina olin. 1990-ndatel olin ma raudselt nii naiivne. Kogu see hüvitisfondi idee, mis oli ju varem ära otsustatud, oli suuresti naiivne, aga see ikkagi toimis. Mul on kahju nendest noortest meestest, kes seal oma vead tegid ja maine ära rikkusid. Mõni istus kinni ka.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Sven Mikser, teine küsimus!

Sven Mikser

Aitäh! Härra minister! Neli tundi puldis olla pole naljaasi. Sellepärast ma küsin uuesti ja natuke aeglasemalt. Minu küsimus ei ole Eesti kohta konkreetselt. Minu küsimus on ESM-i leppe artikli 3 ...

Jürgen Ligi

Palun veel aeglasemalt, nii nagu teised räägivad!

Sven Mikser

Minu küsimus on ESM-i leppe artikli 3 kohta, mis ütleb, et raskustesse sattunud riikidele antakse abi, juhul kui see on hädavajalik kogu eurotsooni stabiilsuse jaoks. Te ütlesite, et suurtel pole mõtet raha küsima minna, väikesed võivad aga abi loota. Samal ajal on selge, et isegi keskmise suurusega kriis, mis tabab näiteks Prantsusmaa-suurust riiki, on kogu eurotsooni stabiilsusele määratult suurema mõjuga kui tõsine kriis, mis tabab näiteks Slovakkia-suurust riiki. Minu küsimus on: kui suur peab üks riik olema, et seda tabanud kriisi pu-

hul oleks selle aitamine hädavajalik kogu eurotsooni stabiilsuse tagamiseks?

Jürgen Ligi

Vastus on sama: kui tahes suur. Kui te loete sellise lepingu teksti, siis arvestage, et see sisaldab erinevaid signaale, erinevaid kokkuleppeid ja taustu. Selle karmi sõnastuse üks tõlgendusvõimalus on selline nagu euroskeptikutel: ega meie sealt midagi ei saa, meile ei anta sealt midagi. Aga teine tõlgendusvõimalus, see, mida on seal silmas peetud, on see, et niisama raha ei saa. Peab olema tõsine probleem ja ühiselt tunnetatud ebastabiilsus. See on mõeldud muiduküsimuste tõrjumiseks, aga ka parlamentide rahustamiseks. Ei ole nii, et teisi riike hakatakse lihtsalt ülal pidama, vaid see peab olema tunnetatud ühine probleem ja väga tõsine mure konkreetse riigi puhul.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Imre Sooäär, teine küsimus!

Imre Sooäär

Aitäh, hea juhataja! Austatud minister! Euroopa rahaministril peab kindlasti olema tagataskus ka plaan B. Arvestades Saksamaa konstitutsioonikohtu arenguid ja seda, et mõned riigipead ei ole veel seda lepet viseerinud, küsin: mis see plaan B siis on, mis siis juhtuma hakkab, kui ESM ei jõustu? Mis juhtub siis, kui Eesti sellega ei liitu, millised need arengud võiksid olla?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ega juhtumine ei ole plaan. Eesti on ausalt öeldes üks väga väike punkt isegi Euroopa kaardil. Euroopa elab edasi, ta ajab oma asja edasi ning polariseerub selgemalt. Eesti jääb siis lihtsalt teisele poolele. Tema poliitiline kapital on kindlasti tugevasti räsitud ja teda vaadatakse kui ühte omapärast tegelast laua taga. Ma arvan, et me ei peaks seda positsiooni endale tahtma. Euroopa jääb ellu, aga meie väärikus kindlasti kannatab. Poliitilisest kapitalist rääkisin ma selles mõttes, et meil on Euroopas väga erinevaid konkreetseid huve ja arvamusi, mille puhul me vajame pidevalt liitlasi. Selle kõigega tegelevad erinevad ministrid. Lihtsam on ikkagi rääkida nendega, kes sinust lugu peavad, mitte aga nendega, kes

vaatavad sind kui rehepappi, kes sai papi kätte ja tõmbas uttu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Margus Tsahkna!

Margus Tsahkna

Aitäh! Kolleeg Imre Sooäär küsis enam-vähem samasuunalise küsimuse, mis mina tahtsin küsida. Räägime reaalselt nendest võimalikest tagajärgedest, mis tekivad siis, kui Eesti otsustab ESM-iga mitte ühineda. Ma saan aru kõigest, mida te eelmisele küsimusele vastates ütlesite, aga millised võiksid olla reaalsed, kas poliitilised või mingid muud tagajärjed lisaks sellele ebamugavustundele, mida rahandusminister teatud koosolekul hakkab tundma? Mis need võiksid olla? Te ütlesite, et Eestil on mitmesuguseid huve, aga mis siis tegelikult võib juhtuda, kui Eesti ei ühine ESM-iga?

Jürgen Ligi

Ma ei tahaks neid asju väga juriidilisse keelde või käegakatsutavasse vormi panna. Poliitika ongi väärtuste järgimine, koostöö jne. Mis ma seda siin ikka püstijalu defineerida proovin. Ega midagi väga hullu ei juhtu. Eks me siis totakad paistame, aga see ei ole ju mingi eriline juhtum, see on lihtsalt üks fakt. Mina näiteks käiksin vist ikka seal kohal, sest ma pean seal laua taga olema, aga suud lahti teha nagu ei tahaks. Ma arvan, et minu mantlipärija oleks täpselt samas olukorras. Kuidagi tühi tunne oleks, sest koosolekul just neid asju arutatakse ja miks ma seal siis olen, aga kuidas ma sinna ei lähe, kui ette on nähtud ja kutse on tulnud. Ma ei tea. Aga mina pole riik ja ega minu piinad ei ole need, millest teie lähtuma peate. Teil, poliitikutel, on kõigil alati hästi pragmaatilisi huve ja ideoloogilisi soove, mida Euroopa võiks rahuldada. Tuleb mõelda, kas need on täidetavad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Urmas Klaas!

Urmas Klaas

Aitäh! Lugupeetud minister! Seda arutelu siin kuulates on selline tunne, et me oleme tõesti ühed negatiivsed rehepapid. Kui me tahtsime astuda Euroopa Liitu ja ootasime, et

me saaksime ruttu kätte kõik toetused, siis me arvasime, et eurotsoon on väga hea ja euro on väga hea, see suurendab meie usaldusväärust. Nüüd, kui me võiksime astuda adekvaatse ja väärrika vastusammu, siis on meie mõte selline, et pigem läheks kodust ära või peidaks pea liiva alla. Ma küsingi otse: kas selline arusaam meist kui rehepappidest on laialt levinud ning kas juba nüüd on rahandusministril ja teistel Eesti esindajatel üsna piinlik nendel kohtumistel olla?

Jürgen Ligi

Ei, ma olen siamaani võinud ikka Eesti riigi ja rahanduse üle uhke olla. Ma võin valida, kas ma võtan sõna või mitte. Kõik teavad, mis valdkonnas on kellelgi suurem autoriteet, seda mitte ainult riigi suuruse, vaid ka tegude põhjal. Aga see, millest te rääkisite, võib juhtuda. Ma ei jäta oma esinemise lõpu eel mainimata, et ega see ESM-i arutelu punase laterna roll ei ole midagi, mis meile au teeks. Muus osas praegu veel midagi ei mõrane. Kena olekski täna sellega otsad kokku tõmmata, lisades, et Euroopa on ikkagi väärtuste süsteem, see ei ole mitte ainult kulud ja tulud, rahalised kohustused ja hüved. Aga niipea, kui raha tuleb mängu, pannakse need väärtused kõvasti proovile. Mina küll ei soovita Riigikogul neid väärtusi proovile panna või seada kahtluse alla meie võimet neid järgida.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine küsimus!

Kadri Simson

Aitäh! Lugupeetud rahandusminister! Ma tahan kuulda teie arusaama, kuidas Eesti ja Eesti parlament peaksid tegutsema siis, kui Eestist saab ESM-i liige. Teie majas ettevalmistatud seaduseelnõu §-s 5 on öeldud, et edaspidi peaksid kõik MoU-d tulema Riigikogu suurde saali, aga need ei pruugi tulla, kui tähtpäev ei võimalda Riigikogu otsust vastu võtta. Kaks nädalat tagasi oli meil n-ö praktikum, seda küll EFSF-iga seoses, kui oli tegemist Hispaania pankade programmiga. ELAK arutas seda küsimust kaks tundi enne teie telefonikonverentsi. Siis öeldi, et ega nüüd enam ei jõua suures saalis arutada, nüüd on kiire, kuigi teie käes oli see vastastikuse mõistmise

memorandum olnud kümme tööpäeva. Mis annab nüüd meile kindluse, et edaspidi klientriikidega seotud arutelud Riigikogusse jõuavad, mitte ei takistata seda arutelu näiteks põhjusel, et koalitsioonil juhtumisi ei ole 51 vajalikku häält?

Jürgen Ligi

Aitäh! Seda ajalugu võib muidugi täpsustada. Ma puhtalt mälu järgi ütlen, et viimasel ajal on olnud kaks juhtumit, kui fakti ja reaageeringu vahele jäi ainult reedene päev. Ühel korral oli ainult reede pärastlõuna ja juba laupäeva hommikupoolikul oli telefonikonverents. Ma ei näe võimalust, et täiskogu oleks jõudnud koguneda. Mingit memorandumit laagerdamise aega ma ka ei mäleta, ma ei mäleta sellist aega, mil me ei oleks toimetanud. Hispaania puhul on informatsioon laekunud kogu aeg kildhaaval. Koostöö on olnud sellises vormis, et me oleme ergutanud Hispaaniat otsuseid langetama, et me saaksime midagi arutada. Kas me oleksime siis pidanud korraldama täiskogu istungi, et kuulge, me otsustasime Hispaaniat ergutada, tulge nüüd kokku ja arutage seda? Kui Hispaania otsustas abipalve esitada ja rahandusministrid pidid seda arutama, siis oleks täiskogu ühe päevaga pidanud kokku tulema. Mingisugust memorandumiga venitamist ma ei mäleta. Kogu see protsess on olnud etapiline. Ma ütlesin, et arusaadav panganduse restruktureerimise kava tuleb alles viimases kvartalis. Mitu täiskogu istungit me oleksime pidanud vahepeal tegema, et täiskogu oleks tõesti koheldud täislugupidamisega? Kõik näitab, et see, mida Riigikogu EFSF-i puhul valitsusele ette kirjutas, on hästi töötanud. ELAK on tõesti hästi töötanud, seal ei ole olnud tarbetult palju poliitilist retoorikat, küll aga on olnud palju sisulist huvi ja operatiivsust. Aga alati ei ole ka sellest operatiivsusest piisanud.

Te küsisite Riigikogu täiskogu teemal. Ma proovin teile selle loetelu anda. Mis on täiskogu roll? Kõigepealt, ESM-i makstavad summad kajastatakse riigieelarves, mille üle otsustab ju Riigikogu. Täiskogu otsustab sissemaksitava kapitali kiirendatud korras maksmise ja ESM-i maksimaalse laenumahu suurendamise, juhul kui see peaks kõne alla tulema. Ma loodan, et ei tule, et see tõrjutakse juba eos, aga seda ei saa välistada, kui on tugevad argumentid. Järgmiseks, ESM-i finantsabivahendite

loetelu muutmine. Praegu on neid vahendeid neli-viis, kui aga mõeldakse mõni uus välja, siis täiskogu arutab seda ja mina annan selgitusi. Ma ennustan, et kui me jääme teema pii-ridesse, siis see ei ole väga inspireeriv arutelu. Seda seletada, mis see uus instrument on, võiks teha ka väiksemas ringis. Seda võib muidugi ka täiskogus teha ja me oleme sellepärast selle seadusesse kirjutanudki, et oleks suurem kindlus, et täiskogu ei jää kõrvale millestki, mis teile huvi võib pakkuda. See ei ole ainult ELAK-i valik, kas see küsimus täiskokku tuua, vaid me toome selle kui põhimõttelise valiku saali. Seal on tõesti põhimõttelisi valikuid, näiteks oli panganduse toetamine põhimõtteline muudatus. Ka ESM-i aktsiakapitali suurendamist, juhul kui see kõne alla tuleb, otsustab loomulikult Riigikogu. Ma hakkamata juba ära tüdinema. Üldreegel on, et kõigi memorandumite heakskiitmine, kaasa arvatud soovitude andmine Vabariigi Valitsusele, toimub täiskogus. Riigikogu täiskogus kiidetakse heaks ka memorandumite muudatused, mis on oma kaalult olulised. Kui Eesti Vabariigi esindaja ei toetanud kiirmenetluse korras stabiilsustoetuse andmist, siis tehakse hädaabi reservfondi lõpetamise kohta konsensuslik otsus, millesse on kaasatud ka parlament. ELAK-i ettepanekul stabiilsustoetuse andmise põhimõtteliste otsuste heakskiitmine ja soovitude andmine toimub samuti täiskogus. Kord aastas antakse täiskogus ülevaade ESM-i antud stabiilsustoetustest ja Eesti osalemisest ESM-is. Valitsus teavitab Riigikogu juhatust kõigist ELAK-ile saadetud memorandumitest ja otsuste kavanditest ning ELAK teavitab Riigikogu juhatust antud arvamustest, et ei oleks ohtu, et valitsus midagi kalevi alla paneb. Riigikogu saab informatsiooni ja siis on tema enda valik, kas ta tahab või ei taha asja tõsisemalt käsitleda. ELAK-i ettepanekul antakse täiskogule informatsiooni ESM-ile stabiilsustoetuse taotluste esitamise ja hädaabi reservfondi lõpetamise kohta ning tehakse ülevaade Eesti Vabariigile võetud sissenõutava kapitali sissenõudmise riski realiseerimise olulise suurendamise kohta. Kõik see on täiskogu roll. Roll missugune, ütlesin ma! Seda peab jõudma ainult nii kanda, et vaene Riigikogu täiskogu ei paistaks liiga ESM-i-keskse institutsioonina. Sellist väikest majesteetlikku distantssi võiks Riigikogu täiskogu väga spetsiifiliste üksiküksimuste puhul

ikkagi alati hoida, aga me oleme nüüd seaduses selle distantssi miinimumini viinud. Sealt edasiminekuks tunduks mulle juba natukene väärrikust riivavana.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Maret Maripuu!

Maret Maripuu

Aitäh, austatud istungi juhataja! Hea minister! Sa oled nüüd siin tunde vastanud meie küsimustele. Kuidas tunne on? Kas me oleme suutnud kõik küsimused ära küsida või on midagi jäänud kahe silma vahele, mis võiks hinge kriipima jääda?

Jürgen Ligi

Aitäh! Mina arvan, et 101 tarka jõuavad ikka rohkem küsida, kui üks loll oskab ette kujutada. Nii et ma ei saa öelda, et ma tean võimalike küsimuste nimekirja.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rainer Vakra, teine küsimus!

Rainer Vakra

Aitäh, austatud juhataja! Hea minister! Püüan küsida sellise küsimuse, mida siiani ei ole küsitud. Kui loodi Euroopa Finantsstabiilsuse Fond, kus Eesti tagatis oli 2 miljardit eurot, siis siin saalis selgitati, et see fond on ajutine, see kestab seni, kuni luuakse Euroopa stabiilsusmehhanism ja toimub nende asutuste ühinemine. Kas te saate lühidalt selgitada, kuidas need kaks eri põhimõtetel loodud finantsasutust ikkagi ühinevad, pärast seda, kui me oleme ESM-i heaks kiitnud?

Jürgen Ligi

Aitäh! Ega siin ei olegi valmis vastust. Aktiaseltsi ja rahvusvahelise organisatsiooni ühinemist ei saa olla. Eesti seadustes on ju ka näiteid, et teatud organisatsioonid ei saa juriidiliselt ühineda, need tuleks likvideerida või mis tahes, oleneb sellest, kuidas seaduses kirjas on. Aga EFSF-il jääb alles teatud vara, teatud laenuportfell, mida tuleb hallata. Kokkuhoiu ja ühtse juhtimise mõttes – eesmärk on ju ühtne – need tehnilised asjad täpsustuvad. Üks asjaolu on see, et portfell antakse ühel hetkel ESM-ile üle. Ma usun, et seda ka ESM-i leping kajastab. Igatahes pole tehnilised detailid veel sel-

ged, sest tegemist on juriidiliselt väga erinevate nähtustega.

Esimees Ene Ergma

Rohkem küsimusi ei ole. Lugupeetud rahandusminister, suur tänu ettekande eest ja selle eest, et te peaaegu neli tundi väga põhjalikult küsimustele vastasite! Aitäh teile!

Jürgen Ligi

Aitäh debati eest! Mulle meeldis.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Jätkame. Palun ettekandjaks rahanduskomisjoni esimehe kolleeg Sven Sester!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Käesolevaga edastan teile ülevaate rahanduskomisjoni istungitest, kus Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu, mis kannab numbrit 254, valmistati ette esimeseks lugemiseks. Rahanduskomisjon valdkondliku komisjonina on tegelnud euroala finantsstabiilsuse tagamise teema ja sellega seonduvate õigusaktide ettevalmistamisega täiskogus menetlemiseks kogu tööperioodi jooksul. Nimelt on Eesti toetanud euroala stabiilsuse tagamiseks alates 2010. aastast astunud samme. Kevadel 2010 tekkis tulenevalt Kreeka probleemidest vajadus euroala üldiste kriisiennetuse ja -lahenduse instrumentide ning uue majanduspoliitika koordineerimise järele. Kuna Kreeka probleemid ning nende mõju euroalale olid akuutsed, leiti kiirkorras lahendus Kreeka laenumehhanismi näol, lepiti kokku kahepoolsed laenu euroala riikidega. Selles mehhanismis Eesti ei osalenud. Seejärel loodi süsteemsem, aga siiski ajutise lahendusena Euroopa Finantsstabiilsuse Fond, lühendatult EFSF, mis seondus peaaesjalikult mõne riigi abi ja tulemüüri vajadusega. Riigikogu võttis EFSF-iga liitumise otsuse vastu septembris 2011. Järgmise arenguna oli kavandatud EFSF-i mantlipärijana luua alaline Euroopa stabiilsusmehhanism (ESM), mis pidi EFSF-i välja vahetama hiljemalt 1. juuliks 2013. Tähtaeg toodi hiljem ülemkogu otsusega varasemaks.

Konkreetsemalt Euroopa stabiilsusmehhanismi ja selle asutamislepingu ratifitseerimise

eelnõu käsitleti rahanduskomisjoni istungitel alljärgnevalt: 11. juunil, 16., 20. ja 31. juulil s.a. 11. juunil andis rahandusminister Jürgen Ligi ülevaate Eesti ja euroala rahanduse olukorrast, sealhulgas Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ehk ESMAL-i eelnõu hetkeseisust ja lepingu vaidlustamisest õiguskantsleri poolt Riigikohtus. 16. juulil toimus rahanduskomisjoni ja Euroopa Liidu asjade komisjoni ühisistung teemal "Riigikohtu otsus ESMAL-i põhiseaduspärasuse kohta". Sellel osales Riigikohtu põhiseaduslikkuse järelevalve kolleegiumi esindaja Ulrika Eesmaa, kes andis ülevaate Riigikohtus ESMAL-i kiirmenetluse põhiseaduspärasuse kohta otsustatust. Samal istungil tutvustas ESM-i ja EFSF-i toimimise ja ülemineku põhimõtteid EFSF-i peadirektori vanemnõunik Andres Sutt. 20. juulil toimus samuti rahanduskomisjoni ja Euroopa Liidu asjade komisjoni ühisistung, teemaks ülevaate finantskriisist ning ESMAL-i ratifitseerimise seaduse eelnõu. Sel korral osalesid istungil rahandusminister Jürgen Ligi, ase-kantsler Tanel Ross, Euroopa Liidu ja rahvusvahelise koostöö osakonna juhataja Martin Pöder ning sama ministeeriumi õigussakonna juhataja Tiit Rebane. Komisjon sai infot ja vastuseid küsimustele, mis puudutasid ettevalmistatava ESM-i aluslepingu ratifitseerimise eelnõu tausta, põhiteemasid ja probleeme ning valitsuse kava eelnõu edasise menetlemise kohta. 31. juulil arutas rahanduskomisjon minister Jürgen Ligi osavõtul juba konkreetset eelnõu numbriga 254, Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjoniks Riigikogu juhatus oli rahanduskomisjoni määranud.

Eelnõust andis härra rahandusminister teile vahetult mõni hetk tagasi põhjaliku ülevaate ning vastas kümnetele ja kümnetele küsimustele. Siinkohal kordan veel üle, et eelnõu eesmärk on ratifitseerida Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamisleping ja kehtestada lepingu siseriikliku rakendamise seisukohalt olulised sätted. Ratifitseeritava lepinguga luuakse Euroopa stabiilsusmehhanism, mille eesmärk on anda finantsabi rahalistesse raskustesse sattunud ESM-i liikmetele. ESM-i kapitali suurus on 700 miljardit eurot ja Eesti osalus ESM-is on 1,302 miljardit eurot. Lisan informatsiooniks, et Eesti osaluse suuruseks ESM-is on

0,186%, mis on meile fikseeritud järgnevaiks 12 aastaks. Tavapärasest Euroopa Keskpanga kapitaliosalusest erandlikult väiksem osalus tuleneb meie väiksemast sisemajanduse kogutoodangust. ESM-i sissemakstava kapitali suurus on 80 miljardit eurot ning selle maksavad euroala riigid ära võrdsetes osades viie aasta jooksul. Siinkohal tahan lisada, et arvestades viimaseid arenguid ja otsuseid Euroopa tasandil tehakse maksed kiirendatud korras tegelikult lähima kahe kuni kolme aasta jooksul. Riigi eelarvestrateegias aastateks 2012–2015 on reservide ja võlakoormuse prognoosis neid makseid ka juba arvesse võetud. Otsus, kas maksed tehakse reservidest või laenu abil, sõltub konkreetsest olukorrast. Kui eeldada, et sissemakse tehakse likviidsetest finantsvabadest, siis väheneb Eesti reservide tase 2015. aastaks ca 0,4% SKT-st. ESM-i antud laenu riikide võlakoormuses ei kajastu.

Head kolleegid, annan teile ka ülevaate küsimustest ja teemadest, mis rahanduskomisjonis tõstasid. Enamik küsimusi või praktiliselt kõik need on ka täna siin Riigikogu täiskogu saalis läbi arutatud, kuid siiski.

Teemaks oli eelnõu menetlus Riigikogus kolmel lugemisel. Nimelt arutatakse välislopingut puudutavat seaduseelnõu vastavalt Riigikogu kodukorra seadusele kahel lugemisel, kui juhtivkomisjon ei tee ettepanekut viia läbi kolmas lugemine. Kuna kõnealune ratifitseerimise seaduse eelnõu sisaldab ka teiste seaduste reguleerimisalasse kuuluvaid õigusnorme, siis otsustas komisjon teha Riigikogule ettepaneku viia läbi kolm lugemist.

Teemaks oli ka eelnõuga sätestatud Riigikogu täiskogu ja ELAK-i pädevus, millest täna on siin saalis päris pikalt räägitud. Olulised on siseriiklikud protseduurid järgmiste ESM-iga seotud otsuste tegemisel ja Riigikogu täiskogu kaasamine nende otsuste puhul. Asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu näeb ette, et kõik olulisemad otsused langetab Riigikogu täiskogu ning sisuliselt tehnilist laadi ja kiireloomulised otsused jäävad Euroopa Liidu asjade komisjoni teha. Riigikogu täiskogu pädevusse kuuluksid otsused, mis puudutavad ESM-i lubatud aktsiakapitali, maksimaalse laenumahu muutmist, samuti uute memorandumite ja nende oluliste muudatuste heakskiitmist ning hädaabireservi lõpetamist. Siinkohal tahan rõhutada, et rahan-

duskomisjon on otsustanud küsida eelnimeetatud teemast lähtuvalt eelnõu kohta arvamust ka Riigikogu põhiseaduskomisjonilt ja Euroopa Liidu asjade komisjonilt ning Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonnalt.

Arutelu teemaks oli komisjonis eelnõu esitamine kahe eraldi eelnõuna. Minister valitsuse esindajana nentis, et valitsus oli kaalunud seda võimalust esitada eraldi ratifitseerimise eelnõu ja selle rakendamise eelnõu, kuid arutelude tulemusena leiti, et mõistlikum ja otstarbekam on menetleda ESM-iga seonduvat ühe eelnõuna. Nii on see täna ka meil laudade peal.

Küsimusi, kas Eesti saab finantsabi, kui satub raskustesse. Minister kinnitas, et kõik osalised saavad vajaduse korral toetust. Ka Eesti abiküsimine mõjutaks Euroopa Liidu finantsstabiilsust. Näide on Küprose kui väikeriigi näol olemas. Kui kriis ohustab euroala, antakse abi.

Oli küsimus sissenõude tekkimise kohta, kuidas sellega toime tulla. Minister nentis rahanduskomisjonis, et laenuvõime katavad AA-reitinguga riigid. Kui mõned otsused vajavad rohkem raha, siis on kapitali kaasamise võimalus seetõttu suurem ja raha hind odavam. Tegemist on ülegaranteeritud rahainstrumendiga ning seega on sissenõudmine ebatõenäolisem. ESM-i ülesanne on riske maandada, nende akumulereerimist ja realiseerumist ära hoida. Võimalik kahjum väga ebareaalne, nn musta riskistsenaariumi korral kaetakse kõigepealt reservifondi arvel ja seejärel teatud osas sisse makstud kapitali arvel. Eesti osa selles on kuni 50,2 miljonit eurot ühe näite puhul, mis on ka seletuskirjas toodud. ESM-i sissenõutava kapitali maksmise tõenäosus on väike. Minister on seda kinnitanud nii täna siit kõnepuldist kui ka komisjonis, kuna ESM-i maksevõimetuse riski vähendavad asjaolud, et tema antav finantsabi on rangelt tingimuslik ja ESM on alati eelisvõlausaldaja staatuses.

Rahanduskomisjonis oli ka küsimus, kas sellise lepingu puhul ei peaks tulevikus otsustajaks olema ELAK-i asemel näiteks rahanduskomisjon. Selgitati, et ELAK-i ülesanne on parlamentaarne järelevalve valitsuse tegevuse üle Euroopa Liidu tasandil, et oleks tagatud seadusandliku võimu kaasamine Euroopa Liidu otsustusprotsessi, Euroopa Liidu küsimuste siseriiklikku koordinatsioonimehhanismi. Eelnõus on tagatud ELAK-i õigus kaasata täisko-

gu, sh võimalus määrata rahanduskomisjon juhtivkomisjoniks.

Küsimus oli täpsete summade seadusesse kirjapanemise kohta, et oleks teada info, mis juhtub 12 aasta möödumisel. Minister selgitas, et see ei ole otstarbekas, pigem on see isegi eksitav. Seletuskirjas on see välja toodud. Eksitav võiks see olla just seoses sellega, et selle perioodi jooksul võib lisanduda uusi liikmeid ja muudatusi kapitalivõtmetes tulenevalt muudatustest SKT-des.

Oli küsimus EFSF-i kohustuste ja laenuvõime ülemineku kohta ESM-i. Teadupärast ühines Eesti eelmisel aastal ka EFSF-iga. Minister nentis, et hetkeseisuga ei ole see detailselt konkretiseeritud, on sellised üldised sõnastused. Kui ESM hakkab tööle, siis tulevad ka lõplikud täpsustused. Tasub mainida, et EFSF ja ESM laenavad turult erinevatel alustel, laene ei saa n-ö otse üle kanda.

Küsitati, et kui sissenõue tuleb, kas siis Eesti laenab või kasutab oma reserve. Minister selgitas, et ESM on isetoimiv ja teeb kõik, et sissenõudeid poleks tegelikus elus vaja realiseerida. Kui tekib maksehäire, siis ei teki see 100% ulatuses ja algselt puhverdab ESM seda ise, aga teenindamist võimaldavad meil eelarveread, reserv, kassalaen, vajaduse korral eelarvemuudatus ja kindlasti siis ka laenuvõtmine.

Oli küsimus valitsuse rahaliste kohustuste võtmise kohta kõigis tegevustes, mis on seotud ESM-iga. Siin selgitas minister ka komisjonis, et kui Riigikogu on oma otsuse ESM-iga liitumise kohta teinud, siis valitsuse roll peale seda on sisuliselt kassaline opereerimine.

Küsimus probleemsete riikide rahalise osalemise kohta ESM-is. Vastus oli, et abisaavad riigid peavad ESM-is osalema ja nende laenuprogrammid näevad ette ka ESM-i kohustusi.

Küsitati, kas ESM-ist on võimalik välja astuda. Ministri vastus oli, et vähemalt hetkeseisuga ei ole seda reguleeritud.

Küsimus oli ka Soome riigi ESM-iga liitumise protseduuride kohta. Minister vastas, et Soome on ESM-iga liitumisel solidaarne teistega, st ESM-i puhul tagatist ei küsi. EFSF-i puhul, nii nagu minister täna siin saaliski juba mainis, maksis Soome sisse kogu raha, saades tagatise 40%, ja sel juhul, nagu informatsioon on, see raha sisulist intressi ei teeni.

Komisjonis küsiti ka ESM-i juhtide isikliku immuniteedi kohta. Minister mainis, et sisuliselt on siin analoogia IMF-iga: otsustes ollakse suveräänsed, samas ei välista see võimalike muude tegevuste puhul kohtu alla andmist.

Küsimus oli MoU ehk "Memorandum of Understanding" menetlusprotseduuride kohta, kui ELAK teeb ettepaneku kaasata täiskogu. Kuidas see menetlus peaks toimuma? Minister vastas, et valitsus esitab sel juhul otsuse eelnõu ja menetlus toimub vastavalt Riigikogu kodukorra seadusele.

Küsimus oli ka päästemehhanismide ja Euroopa Liidu toimimise lepingu vastuolu kohta. Minister nentis, et vastuolu ei ole, alusleping lubab luua neid vabatahtlikult ka praegu. Euroopa Liidu toimimise leping ei reguleeri seda ja seetõttu ei ole vaja seadust muuta. Päästemehhanismide loomisel on Euroopa Liidu õiguse tunnused, millest tulenevalt nähakse sõnaselgelt ette võimalus luua stabiilsusmehhanism.

Küsimusele lepingu täitmiseks vajalike rahaliste vahendite ettenägemise kohta vastati komisjonis, et kõik on reguleeritud eelarveõigusega: vahendid nähakse ette riigieelarves. Võimalikud on eraldi otsused, mille järel peab siis muutma ka riigieelarvet. Kohustuste teenindamiseks on riigil finantsplaan, reservid, kassalaen. Riigieelarve baasseadust ei ole Euroopa stabiilsusmehhanismi aluslepingust tulenevalt muuta vaja. 2012. aasta riigieelarves, mille me võtsime vastu eelmise aasta lõpus, on eraldatud 30 miljonit eurot ning täiendava 30 miljoni euro jaoks on praegu menetletava eelnõu vastuvõtmise korral vaja teha eelarvemuudatus veel selle aasta sügisel.

Küsitati veel erakapitali ehk erasektori abi-programmidesse kaasamise kohta. Minister selgitas, et püütakse kaasata ka erasektorit. Konkreetse näite, Kreeka pankade puhul kandisid väga selgelt kahjumit ka pangaomanikud.

Lõpetuseks. Komisjon langetas järgmised otsused: esiteks, viia eelnõu esimeseks lugemiseks täiskogu ette 8. augustil s.a (see oli konsensuslik otsus); teha ettepanek eelnõu esimene lugemine lõpetada (poolt oli 7, vastu 1 ja erapooletuid 3); määrata muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 21. august kell 10 (otsus oli konsensuslik); teha ettepanek arutada eelnõu kolmel lugemisel ning küsida eelnõu kohta arvamust põhiseaduskomisjonilt,

ELAK-ilt ning Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonnalt, arvamuste esitamise tähtaajaks määrati 15. august kell 16 (otsus oli konsensuslik). Ja lõpuks, eelnõu esimese ja teise lugemise vahelisel perioodil otsustati kutsuda komisjoni istungist osa võtma õiguskantsler Indrek Teder ja Eesti Panga president Ardo Hansson. Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, hea kolleeg Sven Sester! Teile on ka küsimusi. Alustame kolleeg Paul-Eerik Rummost, teine küsimus.

Paul-Eerik Rummo

Aitäh! Praegu osaleb Eesti ajutises stabiilsusfondis ja me tutvume ESM-i asutamislepinguga. Asjad näitavad küll seda, et ESM, kui ta selle lepingu alusel luuakse ja funktsioneerima hakkab, on tunduvalt soliidsem, usaldusväärsem ja huvitaval kombel ka paindlikum kui ajutine kiirelt toimiv fond, mis on loodud. Kas ma olen õigesti aru saanud, et mida kiiremini ESM luuakse ja rakendub, seda parem osalisriikidele, kaasa arvatud ka Eestile? ESM näib olevat stabiilsem, osalisriikide sissemaksud tunduvad olevat väiksemad ja riskid paremini maandatud. Kas mul on õige arusaam, et mida kiiremini ESM luuakse, seda parem meile?

Sven Sester

Aitäh, hea kolleeg! Olete täiesti õigesti aru saanud, vähemalt teie arusaam ühtib täiesti minu arusaamaga. Siin on päris mitmed põhjused. Need kaks, EFSF ja ESM, on tegelikult kaks eraldi struktuuri. EFSF-i näol on tegu eraõigusliku struktuuriga, teine on juba konkreetsete Euroopa riikide õigusesse minev struktuur. Mis on väga oluline, aga millest pole võib-olla nii palju räägitud, on see, et EFSF-i puhul on Eesti osalus suurem kui ESM-i puhul. Kui me räägime ka täiesti pragmaatilisest seisukohast lähtudes, siis ESM-i puhul on meie kapitalivõti lihtsalt väiksem. Sel hetkel, kui ESM alustab tööd, oleme, ütleme siis, väiksema osalusega selles suures mängus sees. Seal on ka pragmaatiline pool. Aga ka õiguselguse ja tulevikus tegutsemise poole pealt on kõik eksperdid öelnud, et ESM-iga on selgelt parem opereerida. Kui EFSF eelmisel aastal vastu võeti, siis öeldi ju selgelt välja, et tegemist on ajutise mehhanismiga. Nii et ma arvan,

et me peaksime kindlasti liikuma edasi võimalikult kiirelt. Praegune tempo näitab, et me olemegi viimasena vastu võtmas.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Herkel, teine küsimus!

Andres Herkel

Aitäh! Austatud ettekandja! Ma näen siin ühte protseduurilist probleemi, mis tuleneb sellest, et me käsitleme ratifitseerimist ja rakendamist koos. Oletame, et juhtub midagi niisugust, et me kirjutame rakendamiseseadusesse sisse sätte, mille puhul me leiame mõne kuu möödudes, nagu tihtipeale ette tuleb, et seda on otstarbekas muuta. Mis siis saab? Kas me avame uuesti ratifitseerimise seaduse? Ratifitseerimine on ju lõplik, aga rakendamise osas võib ebakõlasid ette tulla.

Sven Sester

Aitäh, hea kolleeg! See on hea küsimus ja selle teema tõstatasime ka Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna poole pöördudes. Tõesti, kas sellistel puhkudel hakkab tekkima mingeid vastuolusid ja vasturääkivusi? Mingil hetkel, kui me oleme saanud juriidiliselt pädeva vastuse, saan ka mina kas teise lugemise ajal või juba komisjonis võimalike muudatustepepanekute läbihääletamisel anda ülevaate ja teie saate vastavalt sellele kujundada oma positsiooni. Ma jään täna vastuse võlgu selles kontekstis, kas ratifitseeritud seaduse uuesti avamisel muudatustepepanekute tegemiseks tekib reaalne vastuolu, aga ma arvan, et lähiajal saame sellele küsimusele vastuse. Muidugi tuleb siit järgmine küsimus: kui tekivad vastuolud, kuidas siis edasi käituda? Aga vähemalt hetkel tundub mulle, et kui on võimalik minna edasi ühe eelnõuga, nii nagu see täna meil laudadel on, siis on mõistlik minna edasi. Muidu võivad tekkida võimalikud õiguslikud vaakumid seaduse ratifitseerimisel ja samal ajal sisemiste protseduurireeglitega venitamisel või nende mittevastuvõtmisel. Ma ei ole kindel, kas see on kasulik. Aga veel kord, vastates teie küsimusele: kui peaks tekkima olukord, kus lähtuvalt mingitest meie sisekordadest või muudatustepepanekute esitamise loogikast on vaja hakata mõtlema sellele, et eelnõud lahku lüüa, siis tuleb selle teema juurde tagasi tulla.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Väino Linde!

Väino Linde

Aitäh, hea istungi juhataja! Hea ettekandja! Eelnõuga antakse Euroopa Liidu asjade komisjonile päris palju õigusi Riigikogu nimel tegutsemiseks või arvamuse andmiseks. Operatiivsuse mõttes see võibki ehk õige olla, aga kui teistpidi võtta, siis Euroopa Liidu asjade komisjon on ju tegelikult ainult üks Riigikogu tööorgan, minu hinnangul mitte olulisem kui näiteks põhiseaduskomisjon. Kas komisjonis oli arutusel ka see, kuidas või kas eelnõu võiks täiendada sel viisil, et suureneks Riigikogu kui terviku võimalus osaleda ESM-i küsimuses ja ka valitsuse kohustus nendes küsimustes Riigikogu ees aru anda?

Sven Sester

Aitäh, hea küsija! Ma ütleksin nii, et tegelikult 80% või veelgi suurem osa 100%-st läks meil pädevuste analüüsile ja arutelule. Eelnõu finantsiline pool jäigi võib-olla ainult selle 20% sisse. Jah, arutasime küll ja sellest tulevalt me palusime nii põhiseaduskomisjonilt kui ka Euroopa asjade komisjonilt endalt arvamust, kuidas nemad seda protseduuri ette näevad. Paljudel inimestel on jäänud arusaamine, et Euroopa asjade komisjonil on tekkinud suur ja kolossaalne võim. Tegelikult on täiskogu võimalused võrreldes EFSF-iga nüüd juba palju suuremad. EFSF-i puhul oli üleval küsimus seoses Hispaaniaga, et kui ka Hispaania panga programmi oleks tahetud arutada täiskogu saalis, siis seda võimalust ei oleks olnud. Sellised asjad kaovad ära. Tegelikult on kõik olulised küsimused nüüd täiskogu pädevuses. Härra minister andis siin kolmele viimasele küsimusele vastates praktiliselt täieliku ülevaate sellest, mis on täiskogu ülesanded. Jah, me võime küsida, kes otsustab, millal on kiireloomuline küsimuse arutelu. See on nüüd hindamise koht, kuna Euroopa Liidu asjade komisjonile jääb tõesti võimalus võtta vastu olulisi riigi kohustusi ja otsuseid, kui tegemist on kiireloomuliste küsimustega või salajaste küsimustega. Kui salajaste puhul võib aru saada, et kuskil keegi – jälle küsimus, kus see keegi on – on öelnud, et tegemist on salajasega, siis kiireloomulise puhul tekib tõlgendamise küsimus. Ma arvan, et need küsimused saavad arutatud ja ka

lahendatud esimese ja teise lugemise vahepeal, st kas on vaja teha mingeid täpsustusi mõistes "kiire" või ei ole vaja, kas see on tavaloo-gika või mitte. Ja kui on tavaloo-gika, siis mis see tavaloo-gika on. Sellised teemad me saame esimese ja teise lugemise vahepeal läbi arutada. Aga ma julgen teile küll kinnitada, et peasjalikult just EFSF-iga võrreldes on täiskogu pädevus nüüd tunduvalt suurem.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalle Laanet, teine küsimus!

Kalle Laanet

Aitäh, austatud juhataja ja komisjoni esimees! ESM-i puhul on siin tõesti väga palju räägitud järelevalve teemast ja üks järelevalveorgan, nagu ka härra minister mainis, on juhatajate nõukoda, mis koosneb rahandusministritest, kui ma õigesti aru saan. Meediast on läbi käinud, et rahandusministrit tasustatakse selle töö eest eraldi. Minu küsimus on, et kas see vastab tõele. Minu järgmine küsimus selle raames on, et kes selle tasu määrab ja kuidas see välja nägema hakkab.

Sven Sester

Kas te täpsustaksite niipalju, et mis vastab tõele? Kas vastab tõele, et töö eest saadakse tasu? Teate, hea kolleeg, selles mõttes ma olen täpselt sama tark kui teie ja loen kõike seda, mis on paberil. Näete, mis liigutuse Jürgen Ligi seal taga saalis teeb. See vist tähendab seda, et ei vasta tõele. Jürgen Ligi saab kindlasti ise vastata, võib-olla me saame temalt küsida või hiljem tema deklaratsioonidest näha, kas sinna on tekkinud eraldi tulurida. Aga vähemalt see liigutus, mis ta kaugelt tegi, ütleb, et ei, ta ei hakka sealt tulu saama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnis Lukas, teine küsimus!

Tõnis Lukas

Aitäh, austatud juhataja! Lugupeetud ettekandja! Mulle tundub, et viimasel ajal on üle eksploateeritud üht väidet, mida kasutatakse ehk selleks, et võimalikke vastuhääli ESM-ile nende naeruvääristamisega vaigistada. Väidet, et te olete justkui rehepapid, küsite palju toetusi, saate neid, aga teisi aidata ei taha. Samas on Euroopa Liidu üldine põhimõte ja sinna

astumise loogika see, et kes on n-ö vähem võimekad, neid toetatakse. Aga ka Eesti hakkab ju kogu aeg järjest rohkem sisse maksma. See on ju Euroopa Liidu kui organisatsiooni toimimise loogika. Kas sulle tundub nii nagu mullegi, et ESM-i arutelu võiks Euroopa Liidu toetuste jagamise süsteemist natuke lahus hoida?

Sven Sester

Aitäh! Kas me võiksime ESM-i arutelu Euroopa toetuste süsteemist lahus hoida? Aga ma tahaksin, hea küsija, küsida, kas me oleme siis pidanud täna mingi põhjaneva debati Euroopa toetuste üle? Me vist ei ole eriti peatunud sellel teemal, kui palju on Eesti saanud perioodil 2007–2013 näiteks struktuuritoetusi ja kui palju me oleme tegelikult tagasi maksnud. Ma võin öelda, et see suhe on kolm ühele, ja see raha ei ole ju mitte tagatis, mis on antud, vaid reaalaraha, mis on Eestile kätte jäänud. Me ei ole sellist debatti, hea Tõnis, siin ju täna avanud. Ma arvan, et neid asju on lahus hoitud, vähemalt mulle tundub, et me ei ole neid omavahel sidunud. Me ei ole täna kellelegi võlgu, ei ole nii, et me oleme ühel hetkel Euroopaga liitunud ja, ütleme, võla- või süütundest ühineme mingi organisatsiooniga. Ma arvan, et siin ei ole tegemist võla- või süütundega. Tegemist on finantsstabiilsuse paktiga ja nüüd on see uskumise küsimus, kas mõne riigi potentsiaalsel pankrotti langemisel võib tekkida dominoefekt või mitte, kas ühe riigi langemisel võib langeda järgmine riik või mitte. Seesama õnnetu Kreeka – Kreeka moodustab Euroopast sisuliselt ainult 2%. Me räägime järjest rohkem teemal, et Kreeka peab täitma teatavaid lubadusi. Kui ta ei täida neid lubadusi, siis ta ei saa enam raha peale. Järjest rohkem harjutakse selle mõttega, et raha sa ei saa enne, kui oled lubadused täitnud. Vahepeal oli ju suhteliselt nii, et püksirihma lasti järjest rohkem ja rohkem lõdvemale. Ma arvan, et me oleme selles peres koos, ja me ei pääse sellest üle ega ümber. Ühelt poolt ei ole meil võlakohustust ja sellist süütunnet, aga teiselt poolt, olles selles peres, peame tahes või tahtmata teatavate reeglite järgi käituma. Üks selline asi on ka reaalne osalemine päästeaktsioonides sellistes halbades olukordades, mis aga tähendab meile kohustuste võtmist. Tahes või tahtmata me peame sellega kaasas käima. Me ei

saa öelda, et oleme koos ainult pulmade ajal. Päril nii ei saa see olla.

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Rohkem küsimusi ei ole. Aitäh ettekande eest! Läheme nüüd edasi läbirääkimiste juurde. Ma kutsun kõnepulti kolleeg Taavi Rõivase Reformierakonna fraktsiooni esindajana. Palun! Kaheksa minutit.

Taavi Rõivas

Lugupeetud juhataja, ametikaaslased, ennekõike aga head Eesti inimesed! Riigikogu komisjonid on ESM-iga seonduvat arutanud enam kui paarikümnel korral ning töötanud läbi sadu lehekülgi dokumente. Oleme saanud arvamusi ja analüüse nii Riigikohtu esindajalt, EFSF-i organisatsiooni seest, Eesti Pangalt kui ka sõltumatutelt ekspertidelt. Ma ei mäleta viimasest viiest aastast ühtegi Riigikogu otsust, millele oleks eelnenud nii põhjalik eeltöö. Aga on ka põhjust. Vähe on otsuseid, millest sõltuks sedavõrd palju. Palju all ei pea ma silmas mitte 1,3 miljardit eurot, mida Eesti ESM-iga liitumisel garanteerib. Eesti praegused kohustused ESM-i eelkäijas EFSF-is on märksa suuremad ja meie osakaal igas uues abilaenus väheneks ESM-iga liitumise korral rohkem kui kolmandiku võrra. Sedasi fakte kalkuleerides on ESM-iga liitumine ka kõige suuremate euroskeptikute objektiivne huvi. Palju all ei pea ma silmas ka 148,8 miljonit eurot, mida Eesti viie osamaksena ESM-i kapitali maksab. Nii mõnegi riigiettevõtte investeringuteks panustab maksumaksja lähiaastatel märksa enam ning ka praegu kuulub Eesti riigile suurtes kogustes euroala riikide võlakirju. Rahvusvahelises Valuutafondis (IMF) osaleme samuti märkimisväärse panusega ning siiani ei ole olnud põhjust paarikümne aasta tagust liitumist kahtseda, otse vastupidi.

Palju all pean silmas ei rohkemat ega vähemat kui Euroopa Liidu finantsstabiilsust. Eesti inimeste ja ettevõtete jaoks olulisima ja maailma suurima ühisturu stabiilsust, mille löi kõikumata nii mõnegi riigi soov laenu abil jõukamalt elada. Eestlased teavad, et laenu abil saab jõukamalt elada vaid lühikest aega. Meil on vanasõnagi laenuleivast ja laastutulest. Meie usume, et majandusedu saab tuua üksnes korras riigirahandus ja loomulikult teeb meid

murelikuks iga riik, kes riigi rahakotiga diametraalselt teistmoodi toimetab, näiliselt lahkest, aga tegelikkuses lõdvalt. Ei ole kahtlust, et Eesti majandus on otseselt seotud Euroopa majandusega ning Euroopa stabiilsus on meie kõige otsesem huvi. Ootame Euroopa finantsstabiilsuse kõikuma löönud riikidelt kiireid ja piisavaid pingutusi oma eelarvete tasakaalustamiseks ning me ei häbene seda häälekalt välja öelda. ESM saab olla võlatõve valuvaigistiks ehk ajavõitjaks, antibiootikumikuur ehk tegelik ravi tuleb läbi viia riikidel endil. See ravi eeldab struktuurireforme, liigsete ja üle jõu käivate kulutuste kärpimist ning maksulaekumiste olulist parandamist. Teatav ravimikuur kuluks mõistagi ära ka nii mõnelegi riigile, kes veel abilaenu küsima ei ole tulnud.

Head eestimaalased! Ma ei näe siin saalis ühtegi inimest, kel ei ole ainsatki kõhkluskübet Euroopa tuleviku suhtes. Näen paari, kes usuvad, et teavad kriisile ESM-ist paremat lahendust, ning kõhklevad seetõttu põhimõtteliselt. Mõistan ja austan nende seisukohti, kuigi näen ise alternatiivsete lahenduste märksa suuremat määramatust. Püüan mõista, kuigi raskustega, ka neid, kes häälekalt rahvahääletust või lihtsalt vastu olemist nõuavad. Mõistan seetõttu, et keeruliste teemade puhul on loosunglik vastu olemine lühiajaliselt kindlasti populaarne taktika, raskustega aga seetõttu, et rahvahääletuse nõudmine teemal, kus põhiseadus selle üheselt välistab, ei tee au ühelegi tõsisele poliitikule. On teemasid, välislepingud, riigile rahaliste kohustuste võtmine sealhulgas, mida ei saa lihtsustada jah-ei valikuteni. Nende otsuste tegemine eeldab põhjalikke eelteadmisi, paljude aspektide arvestamist ning igakülgset kaalutletud otsuse tegemist. See on see, head Eesti inimesed, milleks te meid siia valinud olete: vastutustundlike ja läbimõeldud otsuste langetamiseks, mitte populistlikeks hüüatusteks.

Näen siin saalis paljusid, kes on teemaga põhjalikult tegelemise tulemusel veendunud, et ESM-i loomine ja rangetel tingimustel laenamine on hädavajalik samm mitme lõhkilaenanud riigi ja nendega koos kogu Euroopa uuele tõusule aitamiseks. Nad kalkuleerivad kainelt, et Euroopa käekäigust sõltub kõige otsesemalt ka Eesti ja eestimaalaste heaolu. Sellest sõltub meie kõigi palga, pensioni ja meie riigieelarve eraldiste suurus. Nad teavad, et tervelt 71%-l

Eesti inimestest on usk euroala tulevikku, arvamusküsitluste järgi toetavad nad eurot kui valuutat. Kas ESM annab sajabrotsendilise garantii võlakriisi lahendamiseks? Kindlasti mitte. Aga mitte keegi ei ole sõnastanud teraviklikku lahendust, mille õnnestumise tõenäosus oleks suurem. Mis tahes euroala riigi pankroti hind oleks väga tõenäoliselt palju kulukam ka Eestile ja Eesti inimestele sealhulgas.

Eesti on viimane eurosooni riik, kelle parlament ESM-iga liitumist arutab. Me teame, et suur osa Euroopast ootab meie otsust. Aga teame ka seda, et Eesti inimesed ei oota meilt mitte kiirustamist, vaid kaalutletud otsust. Soovisime kindlust, et ESM-iga liitumine on kooskõlas Eesti Vabariigi põhiseadusega, ning me saime selle. Tegelikult saime veel palju enam, Riigikohus mõtestas nii mõnegi põhimõttelise tähtsusega küsimuse. Tsiteeriksin kahte, kuigi neid oli märksa rohkem. Esiteks: "Olukorras, kus ülejäänud euroala oleks raskustes, ei saaks Eesti tõenäoliselt olla finantsiliselt ega majanduslikult edukas, sh isikute sissetulekute, elukvaliteedi ja sotsiaalse turvalisuse valdkonnas." Teiseks: "Hüljates euroala riikide ühise eesmärgi või selle saavutamiseks plaanitud abinõud, ei saa Eesti järgida oma põhiseadusest tulenevaid eesmäärke." Riigikohus ütles selgelt, et finantsstabiilsus on põhiseaduslik väärtus. Ehk teisisõnu, soovides tagada Eesti inimeste heaolu kasvu ning majanduslikku stabiilsust Eesti riigis, ei saa me jääda kõrvale kogu euroala stabiilsuse hoidmisest.

Head ametikaaslased! Eksivad need, kes ootavad, et Reformierakonna fraktsioon ja mina nende esindajana agiteeriks täna siin kedagi ESM-iga liitumise poolt hääletama. Ainus, mida me teilt, head ametikaaslased, ootame, on riigimehelik ja läbikaalutud otsus ning hoidumine populismist ja loosunglikust vastuseisust. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Taavi Rõivas! Nüüd ma palun kõnepulti kolleeg Rannar Vassiljevi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Kõigepealt räägiksin natuke sellest, millises seisus me oleme, finantskriisist ja ESM-ist selles kontekstis. Tegelikult

oleme väga sügava kriisi ääre peal ja tõenäoliselt on see kriis sügavam, kui nii mõnigi poliitik tunnustada tahaks. Kui me siin natuke vähem kui aasta aega tagasi rääkisime EFSF-ist, siis olid põhiteemaks Portugal ja Iirimaa ning kõige rohkem keskenduti Kreekale. Täna on olukord muutunud selliseks, et neile on lisandunud veel Küpros ja Hispaania ning väga tõsiselt räägitakse ka Itaalia teemal. Juhul kui ka need riigid peaksid sattuma abisaajate rolli, tähendaks see, et kolmandik euroala riike on abisaajad, ja see on väga- väga must stsenaarium. Kui EFSF-i puhul sai ühe ohuna välja toodud võimalik turu usaldamatuse dominoefekt, siis täna on see täies mahus realiseerumas, uusi riike on juurde tulnud. Iga halb või negatiivne uudis ühe või teise riigi kohta mõjutab järgmiste potentsiaalselt probleemata riikide võlakirjade hinda turul. Tegelikult oleme jõudnud olukorda, kus riigid, keda võlakriis otseselt puudutama ei peaks, on hakanud omal nahal tundma, kuidas finantsturgude usaldamatus jõuab ka reaalmajandusse. Hea näide on põhjanaaber Soome, Eesti peamine majandus- või ekspordipartner, kes peab rääkima oma majanduskasvu praktiliselt nullilähedaseks korrigeerimisest. Sealt on ainult üks samm meie enda ekspordini ja sealt meie enda reaalmajanduseni.

Sellest tulenevalt on levinud kolm arvamust, mida võiks nimetada isegi naiivseks. Need on kõik sellised suhteliselt mustvalged arvamused, millest ükski tegelikkuses ei kehti. Esimene arvamus: kui ESM jääb jõustamata, siis ei anna see märgatavat negatiivset signaali niigi haprale finantsturule. Kindlasti ta teeb seda. Teine arvamus, et ESM-is peitub võlakriisi lahendamise võti, on samamoodi naiivne ega vasta reaalsusele. Kolmas arvamus on, et meie antav garantii, mis on ESM-i mõttes sisenõutav kapital, on puhtalt teoreetiline, selle realiseerimisega ei pea kunagi silmitsi seisma ja sellest võiks rääkida isegi kui investeerimiskust, millelt on dividende loota. Ka see on praeguse kriisi sügavust arvestades äärmiselt naiivne.

Kui nüüd tulla arutatava eelnõu juurde, siis ma sattusin eile lugema hea rahandusministri esseed. See rääkis eesti keelest ja selle kasutamisest. Tsiteerin: "Sõnumi selgus ja andja usutavus nõuavad säästlikku sõnapruuki, sihi-

pärast mõttearendust ja parasiitussidest hoidumist."

Palun kolm minutit!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit, palun!

Rannar Vassiljev

Kahjuks seesama eelnõu, mida minister siin kaitsma oli sunnitud, käib sellest samast põhimõttest väga kauge kaarega mööda. Sedasama võib öelda ka seletuskirja kohta, mis on pikk, aga kahjuks mitte eriti põhjalik ja milles puudub igasugune fookus.

Eelnõu puhul saab välja tuua ka selle, mida rahandusminister on avalikult öelnud, st et ESM-i debatti ei peaks pidama avalikult, palju mõistlikum oleks seda teha komisjoni kaitsvate seinte vahel. Sellest mõttest on see seaduseelnõu kantud. Euroopa Liidu asjade komisjonile üritatakse sellega oluliselt pädevust juurde anda, muuta seda, kuidas Riigikogu praegu toimib, millised on Riigikogu juhatuse õigused, millised on Riigikogu suure saali õigused. Kõik need õigused on sätestatud kodu- ja töökorra seaduses ja selle sätestamist kodukorra seaduses näeb ette ka Eesti Vabariigi põhiseadus. Ehk juhul, kui Riigikogul on soov anda osa oma pädevusest Euroopa Liidu asjade komisjonile, kui Riigikogu enamus leiab, et rahandusministril on õigus ning Riigikogu kompetentsus ja pärast seda ka siis pädevus ei ole selline, et neid debatte ja arutelusid siin suures saalis pidada, siis iseenesest on Riigikogul selleks õigus. Aga see Riigikogu õigus ei saa ületada kehtivat põhiseadust ja peaks menetluslikus mõttes sellega vastavuses olema.

Üldiselt võiks öelda, et see valitsuse eelnõu on riigiõiguslikult üsna piinlik, võiks isegi öelda, on häbiväärne, et selline eelnõu on valitsusest Riigikokku jõudnud. Kindlasti oleks häbiplekk Riigikogule, kui see eelnõu sellisel kujul ka vastu saaks võetud. Sotsiaaldemokraadid kindlasti ei saa toetada eelnõu vastuvõtmist esitatud kujul, sõltumata sellest, kas üks või teine meie liige iseenesest toetab ESM-i või mitte. Kui on soov see vastu võtta, siis tuleks selle menetlusega Riigikogus kindlasti palju vaeva näha ja edasi minna.

Lõpetuseks. ESM-i puhul on varem väga palju räägitud solidaarsusest ja rahandusminis-

ter rääkis täna ka väarikusest. Sotsiaaldemokraadid leiavad, et solidaarne ja väarikas peaks olema mitte ainult teiste riikide rahandus- ja peaministritega ühe laua taga olles, vaid samamoodi ka vabariigi parlamendi ja Eesti rahvaga. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rannar Vassiljev! Kutsum kõnepulti kolleeg Jüri Ratase Keskerakonna fraktsiooni esindajana. Palun!

Jüri Ratas

Auväärt Riigikogu esimees! Head ametikaaslased! Täna arutame Riigikogu suures saalis Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seadust. Tegemist on väga olulise küsimusega, millega ei võta endale kohustusi mitte ainult praegu võimul olev valitsus, vaid selle seadusega võetakse kohustused ka järgmistele valitsustele. Nii olulised otsused võtavad aega, sest neid tuleb kaaluda ikka igast küljest ja eri nurkade alt.

12. märtsil pöördus õiguskantsler Indrek Teder Riigikohtu poole taotlusega tunnistada Brüsselis 2. veebruaril 2012. aastal alla kirjutatud Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu artikli 4 lõige 4 põhiseadusega vastuolus olevaks. ESM-i lepingu artikli 4 lõige 4 lubab otsuste vastuvõtmiseks kasutada kiirmenetlust. Sel juhul on otsuse vastuvõtmiseks vaja kvalifitseeritud häälteenamust, milleks on 85% antud häälest. See tähendab, et kuus suurimat riiki saavad kiirmenetluse korral teiste vastuseisust hoolimata oma soovid läbi suruda. Riigikohtu 12. juuli otsuses leiti, et ESM-i lepingu artikli 4 lõige 4 riivab Riigikogu finantspädevust, kuid riivet õigustas kümne riigikohtuniku arvates ESM-ist lähtuv stabiilne majanduskeskkond, mis on oluline põhiseaduslike väärtuste ja põhiõiguste tagamiseks. Sisuliselt lähtusid need kümme kohtunikku iidsest diplomaatia juhise: eesmärk pühitseb abinõu. Üheksa riigikohtunikku jäid vastupidisele seisukohale ehk pidasid Euroopa stabiilsusmehhanismi artikli 4 lõiget 4 põhiseadusega vastuolus olevaks. Lisaks hoiatas Riigikohus, et 2003. aastal läbiviidud, seni viimasel rahvahääletusel antud mandaat hakkab ammendumas ja rahvas pole andnud nõusolekut delegerida piiramatult Eesti pädevust Euroo-

pa Liidule. Samasuguseid kohtuvaidlusi on ka teistes liikmesriikides, näiteks Saksamaal. Eesti osalus ESM-is on 1,302 miljardit eurot, millest 148,8 miljonit eurot tuleb maksta sisse reaalses rahas, ning sellele lisandub sissenõutav kapital kuni 1,1532 miljardit eurot, mis võib pöörduda täitmisele Eesti vastu. Tegemist on väga suure summaga, mis tuleb Eesti maksumaksjate rahakotist. Seejuures suureneb 2023. aastal meie panus ESM-is kolmandiku võrra. Olukorras, kus Eesti riigivõlg on küll ainult 6,6%, kuid meie lastetoetus on 19 eurot kuus, keskmine vanaduspension 318 eurot kuus ja suhtelises vaesuses elab viiendik rahvastikust, on arusaadav, et paljud Eesti inimesed suhtuvad meist rikkamatele riikidele laenamise kriitiliselt.

Tänasel arutelul olev eelnõu ütleb, et ESM-i makstavad summad kajastatakse riigieelarves ning pärast otsuste tegemist esitab Vabariigi Valitsus Riigikogule lisaeelarve eelnõu. Käesoleval aastal peab Eesti maksma reaalses rahas ESM-i ligikaudu 60 miljonit eurot, millest pool on 2012. aasta riigieelarves ette nähtud, kuid teine pool on veel lahtine. ESM-i eelkäija EFSF pidi olema või sellest pidi saama tulekahju kustutaja ja ESM pidi hakkama tegelema sisuliste probleemide lahendamise. Paraku tundub, et tegelikult pole sisuliste probleemideni siiani jõutud. Eurostati andmetel ületas Maastrichti kriteeriumides ettenähtud 60% võlakooormuse selle aasta esimeses kvartalis 12 euroala riiki. Maastrichti kriteeriumide täitmine ei saa olla eesmärk ainult euroalaga ühine misel, neist kriteeriumidest peavad kõik liikmesriigid igapäevaselt lähtuma. Küsimusi tekitab ka ESM-i siseriikliku menetlemise käsitlus. Riigikogu Keskerakonna fraktsioon on seisukohal, et nii olulisi otsuseid ei saa teha ainult Euroopa Liidu asjade komisjon, vaid neid tuleb langetada Riigikogu täiskogu istungitel, et tagada arutelul maksimaalselt võimalik esindatus ja läbipaistvus.

Ma palun pool minutit aega juurde!

Esimees Ene Ergma

Palun, minut juurde!

Jüri Ratas

Lisaks oleme seisukohal, et ühes eelnõus ei peaks olema välislepingu ratifitseerimine ja siseriiklik rakendamine. Meie soov on, et see

eelnõu lahutataks kaheks, kus ühega ratifitseeritakse ESM ja teine eelnõu korraldab sise-riiklikku rakendamist. Eeltoodust tulenevalt teeb Keskerakonna fraktsioon ettepaneku eelnõu 254 esimesel lugemisel tagasi lükata. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun viimasena kõnepulti kolleeg Sven Sesteri Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindajana! Kaheksa minutit.

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Viimastel kuudel on Eestis järjest rohkem räägitud sellest, kas me ikka peame Euroopa finantskriisipiirkondadesse raha panustama, oleme ju väikesed oma mahtude ja võimaluste poolest. Varem peaauglikult euroskeptikute huulil olnud hüüdlauseid on vaikselt leidnud pinnast ka laiema üldsuse seas. Paljudel on tekkinud küsimusi: mis väärtusi kannab endas Euroopas olemine, miks ESM luuakse ja millised on meie siirded Euroopa finants- ja majandusturgudega, kui palju me Euroopalt toetusi saame ja kui palju me tagasi maksame?

Maailma majandust 2008. aasta lõpul tabanud finantskriisil on olnud hulk kahjulikke tagajärgi Euroopa Liidu liikmesriikide majandustele: finantsstabiilsuse suur ebastabiilsus, majanduslangus, eelarve puudujääkide ja võlakooormuste süvenemine. Mõne liikmesriigi finantsraskused võivad põhjustada tõsist ohtu kogu Euroopa finantsstabiilsusele. Et toetada finantsraskustes liikmesriike ja seeläbi kaitsta Euroopa Liidu finantsstabiilsust, on Euroopa Liidus loodud stabiliseerimisele orienteeritud tegevuste pakett. ESM on selle paketi üks osa. ESM luuakse rahvusvahelise finantseerimis-asutusena ning tema loomisel on konkreetne eesmärk: anda tõsistesse rahalistesse raskustesse sattunud ESM-i liikmetele rangetel majanduspoliitilistel tingimustel stabiilsustoetust ja finantsabi, kui see on hädavajalik kogu euroala ja selle liikmesriikide finantsstabiilsuse tagamiseks. Rõhutan, et abi saab anda vaid rangetel majanduspoliitilistel tingimustel.

ESM-is osalemine on Eesti jaoks tagatis, et majandusraskustesse sattunud euroala riigid ei sea ohtu euroala kui terviku julgeolekut ega ohusta sellega ka Eesti finantsstabiilsust. Samas ei saa me ESM-i tähtsuse ja vajalikkuse

hindamisel enda jaoks mööda vaadata võimalikust olukorrast, kus me ise peame oma majanduse ja rahanduse stabiliseerimiseks välist toetust küsima. Kuigi Eesti riigi eelarvepoliitika on olnud konservatiivne ja iga täiendava kohustuse võtmist kaalutakse põhjalikult, annab ESM-iga ühinemine meile pikaajalise tagatise saada laenu riigi toimimise ja võlakooormustete täitmise tagamiseks kriisilukordades, mil riigil puudub ligipääs laenurahale või on pakutava laenu tingimused selgelt ebamõistlikud.

Tänane arutelu ja küsimused näitavad, et see on raske ja keeruline otsus. Tegemist ei ole ainult rahandusliku küsimusega, tegemist on Euroopa majanduse usaldamise küsimusega. Usaldus aga ei ole täppisteadus. Usaldavad inimesed ja inimesed ei ole täiuslikud ega ratsionaalsed. Vaadagem või USA võlakooormust ja võrreldgem Euroopa omaga, kuid kriisist ei räägi samas toonis keegi. On selge, et Lõuna-Euroopa vajab reforme ja need abipaketid on üks, kuigi ilmselt kallis viis seda saavutada. Kahjuks teevad riigid vajalikke asju enamasti siis, kui muud üle ei jää. Ma pole veendunud, et praegused paketid ei lase reforme tegelikult pigem edasi lükata. Võib-olla oleks õudne lõpp parem kui lõputu õudus – me ei tea seda.

Praegu on Euroopas valitud toetuspakettide tee. Igal juhul ei saa lõputult kesta olukord, kus riigid, kes on mänginud reeglite järgi, garanteerivad nende kulusid, kes ei tegutse reeglite järgi. See ei ole moraalne ega pikas perspektiivis teistele riikidele ka jõukohane. Abi saab anda vaid rangetel majanduspoliitilistel tingimustel ja sedagi sel juhul, kui lubadusi täidetakse. Eesti on ESM-i pakettis pigem sümbolne ning Euroopa mõistes rahaliselt ebaoluline mängija. Jah, meile on see suur raha, kuid Euroopa jaoks oleme alla 0,2%-ga osalejad. Samas ei pisenda ükski Euroopa riik meie rolli Euroopa otsuste tegemisel. Põhikulud kannavad suured riigid, eelkõige Saksamaa. Küsimus on, kui kaua on Saksamaal veel võimsust kohustusi võtta. Kui Saksamaal tuleb piir ette, siis pole enam kuhugi taganeda. See piir pole enam kaugel ja seega on järgmised samalaadsed paketid juba suhteliselt ebatõenäolised.

Head kolleegid! Lugupeetud kuulajad! Rääkida, et meie garantii ei pruugi käiku minna, et me seda raha kunagi kulutama ei pea ja kulud ka tagasi saame, poleks aus. Tuleviku ennusta-

mine on keeruline ja mingeid tõenäosusi on raske hinnata. Me peame alati arvestama, et peame need summad ka reaalselt välja maksuma. Seda peab alati arvestama iga garantii andja. Kindlasti oleks selline olukord Eestile keeruline, kuid mitte majanduslikult talumatu. Ma rõhutan: see summa ei pane kuidagi meie iseolemist ohtu, kuid see on Eesti jaoks ka piir, kust kaugemale minek oleks juba väga keeruline. See tulemüür, milles me osaleme, kaitseb ka Eestit. Kui Euroopa satub kriisi ja suured majandused lähevad reaalsesse langusesse, siis tähendab see Eestile samuti kulusid, sest kaovad eksporditulud ja selle tagajärjel maksutulud. Näiteks 10% maksutulude vähenemist tähendab riigieelarvele üle 400 miljoni euro aastas. 1% GDP vähenemist tähendab 159 miljonit eurot vähem kaupu ja teenuseid, mida saame vähem tarbida. Tuletan siinkohal meelde, et sisemajanduse kogutoodang vähenes 2009. aastal ligi 15%. Maksutulud vähenesid drastiliselt, majandus oli käpuli, riigi reservid sulasid nagu varakevadine lumi. Ühelt poolt tänu rasketele kärpeotsustele, teiselt poolt tänu varem kogutud reservidele suutsime sellest august välja tulla. Me ei ole seni nõudnud tagatist, nagu seda on teinud Soome. Meil on seda ka moraalselt keerulisem teha, sest Eestit viimastel aastatel ligi 3 miljardiga toetanud Euroopa maksumaksjad meilt tagatise ei nõua. Nad isegi ei küsi seda raha tagasi, vaid see raha jääbki meile abiks. Eesti saab Euroopast aastate 2007–2013 struktuuritoetuste näol ligi 3,5 miljardit eurot, Euroopasse maksame samal ajal tagasi ligi miljardi. Nagu ma ennist ütlesin, ei räägita siinkohal garantiidest ega laenurahast, vaid see on reaalaraha, mis Eesti on saanud ja saamas.

Eraldi teema on see, kui laiendatakse mudeelit, kus riigid formaalselt enam ei osale ja sisuliselt on olukord, kus riikidele hakkab raha laenama Euroopa Keskpang ilma sisulisi reegleid ja tingimusi seadmata. Esmapilgul on see ju ilus, kuid on selge, et ühel hetkel tähendab see inflatsiooni, inimeste ja ettevõtete säästude väärtuse reaalset vähenemist. Sellega tuleks olla ettevaatlik.

Head kolleegid! IRL ei ole solidaarne üle jõu elajatega, IRL-i fraktsioon on solidaarne nendega, kes kaitsevad meie ühise majandusruumi stabiilsust. IRL-i fraktsioon leiab, et Euroopa stabiilsusmehhanismi rakendamisel peab Riigikogu täiskogul olema selge ja domineeriv roll. IRL-i fraktsioon toetab esimese lugemise lõpetamist ja tööd eelnõuga, et võimalikke volitusnorme ja pädevusi täpsustada. Aitäh teile!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Kuna kõik fraktsioonide esindajad on saanud esineda, siis lõpetan läbirääkimised. Riigikogu juhatusel on saabunud aga Eesti Keskerakonna fraktsioonilt ettepanek seaduseelnõu 254 esimesel lugemisel tagasi lükata ja see tuleb meil läbi hääletada.

Lugupeetud Riigikogu, panen hääletusele Eesti Keskerakonna fraktsiooni ettepaneku Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu 254 esimesel lugemisel tagasi lükata. Palun hääletada!

Poolt hääletas 33 Riigikogu liiget, vastu oli 56, erapooletuid ei olnud. Ettepanek ei leidnud toetust. Määrän eelnõu 254 muudatusettepanekute esitamise tähtajaks s.a 21. augusti kell 10. Eelnõu 254 esimene lugemine on lõpetatud.

Lugupeetud Riigikogu, palun tähelepanu! Järgmine erakorraline istungjärk on 30. augustil kell 10. Päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu 254 teine lugemine.

Erakorraline istungjärk on lõppenud.

Istungi lõpp kell 16.21.

Istungi kestus 5 tundi ja 21 minutit.

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

ERAKORRALINE ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 30. august 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu (254 SE) teine lugemine

Istungi rakendamine

Esimees Ene Ergma

Tere hommikust, lugupeetud Riigikogu! Alustame Riigikogu erakorralist istungjärku, mille olen kokku kutsunud Eesti Vabariigi põhiseaduse § 68 ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 51 lõike 1 kohaselt Vabariigi Valitsuse ettepanekul Vabariigi Valitsuse taotletud ajal ja päevakorraga. Head kolleegid, on võimalus anda üle eelnõusid ja arupärimisi. Ma palun kõigepealt kõnepulti Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud proua esimees! Hea Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab täna neli eelnõu. Esiteks, Rahvusvahelise Põllumajanduse Arengu Fondi asutamislepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust põllumajandusminister Helir-Valdor Seeder. Teiseks, avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust majandus- ja kommunikatsiooniminister Juhan Parts. Kolmandaks, vangistuseseaduse, kriminaalhooldusseaduse ja karistuseseadustiku muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Kristen Michal. Neljandaks, Riigikogu otsuse "Riigi 2011. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu. Eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust rahandusminister Jürgen Ligi. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu! Palun, kolleeg Lauri Laasi!

Lauri Laasi

Proua juhataja! Head kolleegid! Mul on Keskerakonna fraktsiooni 12 liikme nimel anda üle arupärimine Keit Pentus-Rosimannusele, keskkonnaministrile. Arupärimise teema on Riigimetsa Majandamise Keskuse võimalik börsile viimine. RMK on alates 1999. aastast tegutsev riigitulundusasutus. Juuli lõpus avaldati Eesti Päevalehes artikkel "Riigi nälj dividendide järele tõukab RMK-d börsi poole". RMK kavatses lähiaastatel investeringute mahtu oluliselt suurendada, põhjendusega, et muidu läheks mets hukka. Eelkõige kavatakse rajada kuivenduskraave ja ehitada välja-veoteid. Ettevõttel oleks investeringuteks vajalik raha ka endal olemas, kuid paraku võtab riik selle raha dividendina ettevõttest välja. Näiteks võttis riik tänavu metsast 26 miljonit eurot dividendi. RMK investeerimisvajaduse rahuldaks 10 miljoni euro võrra väiksem summa. Eesti Päevalehe artiklist on teada, et Jürgen Ligi on teinud ettepaneku viia RMK börsile. Sellise sammuga läheneksime sellele, et üks Eesti põhilisi loodusvarasid ja riigi rikkusi müüdaks maha peamiselt välisinvestoritele. Meie peamine küsimus sellest tulenevalt on järgmine: kas RMK börsile viimise eesmärk on tagada ESM-is osalemiseks vajalikke vahendeid? Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Aitäh! Palun, kolleeg Sven Mikser!

Sven Mikser

Austatud juhataja! Head kolleegid! 17 sotsiaaldemokraadi nimel annan üle arupärimise rahandusminister Jürgen Ligile. Arupärimine käsitleb avaliku sektori palku. Hiljuti esines haridus- ja teadusminister Jaak Aaviksoo seisukohaga, et seoses inflatsiooni kasvu ja majanduse edenemisega on avaliku sektori tööta-

jatel tekkinud palgatõusuks õigustatud ootus. Ta täpsustas, et loomulikult kuuluvad haridustöötajad, aga mitte ainult, nende hulka, kellel on õigustatud ootus, et nende palk peaks suurenema. Kaitseminister Urmas Reinsalu on tõdenud, et strateegilistes valdkondades töötavad inimesed ei saa korralikult palka ning on tõsine probleem nende ametikohtadele inimesi leida ja neid inimesi tööl hoida. Ta on öelnud, et valitsus peab andma signaali, et liigutakse väarikama palga suunas. Sotsiaalminister Hanno Pevkur on oma haldusalas teravhoiutöötajatele öelnud, et nende palk tõuseb kolme aasta jooksul vähemalt 10%, sh järgmisel aastal võiks tõus olla 5%. Siseminister Ken-Marti Vaher on lubanud eelarveläbirääkimistel seista sisejulgeoleku valdkonna töötajate parema motivatsiooni eest ja öelnud, et ennekõike taotletakse järgmiseks aastaks lisaraha Siseministeeriumi valitsemisala palgafondi suurendamiseks. Täna Eesti Päevalehes esineb samasuguste seisukohtadega oma haldusalas töötavate riigiametnike õigustatud palgaootuse kohta kultuuriminister. Riigieelarve seaduse § 12 lõike 1 alusel peab Rahandusministeerium läbirääkimisi eelarve projekti ning selle kulude põhjendatuse ja otstarbekuse üle. Rahandusminister on väitnud, et palgatõus on Eestis olnud hinnatõusust kiirem. Sellest lähtuvalt küsime rahandusministrilt, kas haridus- ja kultuuritöötajate, politseinike, päästjate, kaitseväelaste ja meditsiinitöötajate reaalsalga muutumine on olnud viimasel viiel aastal kiirem kui hinnatõus. Samuti küsime tema hinnangut ministrite ootuste otstarbekuse ja põhjendatuse kohta ning selle kohta, kas üleantavas 2013. aasta riigieelarve seaduse eelnõus on ministrite Aaviksoo, Reinsalu, Pevkuri ja Vaheri soovid ning lubadused realiseerunud. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Juhatusel nimel olen vastu võtnud neli seaduseelnõu ja kaks arupärimist. Kui seaduseelnõud vastavad Riigikogu kodu- ja töökorra seadusele, siis otsustab juhatus nende menetlemise kolme tööpäeva jooksul. Kui arupärimised vastavad sellele seadusele, edastan need adressaatidele otsekohe.

Head kolleegid, nüüd teated. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ja määranud neile juhtivkomisjonid: Vabariigi

Valitsuse s.a 8. augustil algatatud kalapüügi-seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on keskkonnakomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 8. augustil algatatud kaitsevää korralduse seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on riigikaitsekomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 8. augustil algatatud ravimiseaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 8. augustil algatatud äriseadustiku ja sellega seonduvalt teiste seaduste muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 8. augustil algatatud narkootiliste ja psühhotropsete ainete ning nende lähteainete seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon; Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni s.a 8. augustil algatatud riiklike peretoetuste seaduse § 5 muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon; Riigikogu liikmete Rainer Vakra, Lembit Kaljuvee, Kalle Laaneti, Inara Luigase ja Deniss Boroditši s.a 8. augustil esitatud Riigikogu otsuse "Ettepaneku tegemine Vabariigi Valitsusele" eelnõu, mille juhtivkomisjon on sotsiaalkomisjon.

Riigikogu juhatus on edastanud Vabariigi Valitsuse 24. augustil esitatud Eesti seisukohad läbirääkimistel Venemaa, Valgevene ja Euroopa Liidu vahelise lepingu üle, kus käsitletakse Baltimaade elektrisüsteemide talitlust, Euroopa Liidu asjade komisjonile ning määranud Vabariigi Valitsuse seisukohtade kohta arvamust andma majanduskomisjoni ja väliskomisjoni. Arvamuse esitamise tähtaeg on s.a 13. september kell 18.

Head kolleegid, nüüd palun erilist tähelepanu! Riigikaitsekomisjoni esimees Mati Raidma palub teatada, et 15 minutit pärast istungi lõppu toimub riigikaitsekomisjoni istung.

Palun teeme nüüd kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 95 Riigikogu liiget, puudub 6.

Palun, kolleeg Jaak Allik! Head kolleegid, võtame viieks minutiks vaheaja.

V a h e a e g

Esimees Ene Ergma

Lugupeetud kolleegid! Juhataja vaheaeg on lõppenud. Palun istuge oma kohale ja kordame kohaloleku kontrolli!

Kohalolijaks registreerus 94 Riigikogu liiget, puudub 7.

Me võime alustada erakorralise istungjärgu tööd. Järgmiseks kehtestame erakorralise istungjärgu töö ajagraafiku. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 52 kohaselt kehtestab Riigikogu erakorralise istungjärgu töö ajagraafiku poolthälteenamusega.

Panen hääletusele Riigikogu juhatuse ettepaneku töötada ilma vaheajata kuni päevakorra ammendamiseni. Palun hääletada!

Poolt hääletas 87 Riigikogu liiget, vastuolijaid ei olnud, erapooletuks jäi 3. Erakorralise istungjärgu töö ajagraafik on kehtestatud.

1. Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu (254 SE) teine lugemine

Esimees Ene Ergma

Alustame Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu teist lugemist. Ma palun ettekandjaks kõnepulti rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri!

Sven Sester

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Annan teile koondülevaate enne Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu 254 teist lugemist toimunud aruteludest ning eelnõu kohta tehtud muudatusettepanekutest. Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu esimene lugemine toimus Riigikogus 8. augustil 2012. aastal.

Lühidalt räägin veel korra eelnõu ja ESM-i eesmärkidest. Eelnõus on ühendatud kaks osa: ratifitseeritakse Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamisleping ehk ESMAL ja kehtestatakse lepingu riigisisese rakendamise seisukohalt vajalikud sätted. ESM luuakse rahvusvahelise finantseerimisasutusena. Sisuliselt on see ühistupank, mille eesmärk on aidata kaasa euroala ja selle liikmesriikide finantsstabiilsuse tagamisele, andes tõsisesse raskustesse sattunud ESM-i liikmetele rangetel majanduspoliitilistel tingimustel stabiilsustoetust, teiste sõnadega

öeldes laenu. ESMAL on üks osa Euroopa Liidu finantsstabiilsuse kaitsepaketist.

ESM-i toimimise põhimõtted on sarnased IMF-i toimimise põhimõtetega. Tasub mainida, et IMF ei ole siiani oma raha kaotanud. Mõni riik on küll maksnud IMF-ile raha tagasi kümne või kahekümne aasta jooksul, aga hoolimata rasketest aegadest on riigid tundnud vajadust see raha ära maksta. IMF on ülemaailmne kriisilahendaja, kuid kui tegemist on suuremate riikidega, siis nendest vahenditest ei piisa.

ESM-i osanikud on kõik euroala liikmesriigid, kellest valdav osa on tänaseks lepingu ratifitseerinud. ESM-i mõju Eestile nagu ka teistele liikmesriikidele on selline, et ESM tagab euroala kui terviku julgeoleku ning annab pikaajalise tagatise, et on võimalik saada laenu, selleks et riigil oleks võimalik toimida ja võlakohustusi teenindada kriisiolukordades, kui laenurahaturgudele on raske või võimatu ligi pääseda.

Siinkohal annan Riigikogu liikmetele ülevaate Eesti osalusest. Eesti kohustub viie osamaksega paigutama ESM-i sissemakstava kapitalina 148,8 miljonit eurot. Kui see eelnõu seadusena vastu võetakse, teeks Eesti 2012. aastal makseid kahes osas: 30 + 30 miljonit eurot. Ülejäänud osalus summas 1,1532 miljardit eurot oleks sel juhul võimaliku sissenõutava kapitali kujul. Kogu osalus oleks suurusjärgus 1,3 miljardit eurot. Eesti osaluse nn kapitalivõtme puhul on arvesse võetud Eesti SKT madalamat taset, mistõttu alles pärast ajutise korrigeerimise lõppemist, s.o 12 aasta pärast, saab Eesti osaluse suuruseks 1,79 miljardit eurot.

ESM-i kogu kapitalimaht on 700 miljardit eurot, millest sissemakstav kapital on 80 miljardit ja tagatud on 620 miljardit. Maksimaalne laenumaht on reaalselt 500 miljardit eurot.

Nüüd menetluskäigust. Rahanduskomisjon arutas eelnõu peale esimest lugemist oma kolmel istungil: 21., 22. ja 28. augustil. Kõikidest istungitest võttis algataja esindajana osa rahandusminister Jürgen Ligi koos Rahandusministeeriumi ametnikega, andes igal koosolekul edasi ka ministeeriumi seisukohad eelnõu menetlemise käigus tekkinud küsimuste kohta. Tulenevalt eelnõuga reguleeritavast valdkonnast küsis komisjon arvamusi eelnõu kohta ka põhiseaduskomisjonilt, Euroopa Liidu asjade

komisjonilt ning Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsisiosakonnalt. Lisaks laekus komisjonile IRL-i fraktsiooni kiri seisukohtadega eelnõu kohta. Komisjon käsitles ka Riigikogu esimehele Ene Ergmale adresseeritud lepinguga liitumist puudutavat märgukirja, millele on alla kirjutanud kümme Eesti Vabariigi kodanikku.

21. augustil osales rahanduskomisjoni istungil õiguskantsler Indrek Teder. Tahan avaldada siirast tänu õiguskantslerile selle eest, et ta oli valmis oma nõuannetega sekkuma juba eelnõu menetlusprotsessis. Teadupärast annab õiguskantsler üldjuhul oma arvamuse alles peale seaduse vastuvõtmist. Lähiajalooost mäletan, et ka EFSF-i menetlemisel oli õiguskantsler samamoodi valmis kaasa aitama ning me saime lõpuks seaduse, kus oli arvestatud kõiki võimalikke riivete ja probleemide riskikohti. Rahanduskomisjonis mainiti, et mitmed fraktsioonid korraldavad ESM-iga tekkinud küsimuste arutamiseks õiguskantsleriga eraldi kohtumisi. Võib julgelt öelda, et tema tähelepanekud aitasid rahanduskomisjoni ka seekord täiendava õiguskindluse suunas. Õiguskantsler rõhutas oma arvamuses eelnõu kohta seda, et riigile rahaliste kohustuste võtmisega ning teiste riigielu oluliste küsimustega seotud otsused tuleb vastu võtta Riigikogu täiskogus. Õiguskantsler leidis samuti, et mõttekas on neid teemasid, lepingu ratifitseerimist ja rakendussätteid, edasi menetleda ühes eelnõus. Eelnõu lahutamine kaheks eelnõuks ei täida mingit eesmärki ega suurenda eelnõu õiguskindlust.

22. augusti rahanduskomisjoni istungil osales Eesti Panga president Ardo Hansson, kes andis rahanduskomisjoni liikmetele ülevaate Euroopa Keskpanga seisukohtadest ja tegevusvõimalustest euroala finantsstabiilsuse tagamisel. Eesti Panga president leidis, et ESM on üks finantsstabiilsuse tagamise mehhanisme ning lisas, et Eesti on avatud majandusega ning selgelt Euroopasse integreeritud riik. Lisaks jäi tema ettekandest kõlama neli olulist punkti, mis iseloomustavad sellist stabiilsusmehhanismi positiivselt. Need on: esiteks, tingimuslikkus ehk laenu antakse konkreetsete programmide vastu, teiseks, nn jupphaaval andmine ehk kõiki finantsressursse ei anta korraga kätte, kolmandaks, kontroll ehk pidev lubaduste seire, neljandaks, eeliskreditori staatus, mis annab võimalike negatiivsete

stsenaariumide korral siiski väikseima võimaliku riski. Keskpank peab Euroopa stabiilsusmehhanismi väga oluliseks institutsiooniks, kuna praeguses olukorras on kriisi haldamiseks vaja lisaressursse. Panga president juhtis tähelepanu asjaolule, et abi vajavaid riike tuleb aidata eelkõige euroala liikmesriikide parlamentide ning valitsuste otsuste kaudu.

Samal istungil arutas komisjon läbi 12 laekunud muudatusettepanekut, arvamused ning kirjad. Arutelu tulemusena saadud lisainformatsiooni põhjal kujundas komisjon seisukohad eelnõus vaidluskohti tekitanud sätete sõnastuse täpsustamiseks ja rahanduskomisjoni esitatavate muudatusettepanekute koostamiseks.

28. augusti istungil vaatas rahanduskomisjon sätte sätte haaval uuesti läbi kogu eelnõu ja koostas kümme muudatusettepanekut. Protsessi tulemusena arvestati sisuliselt mitut Riigikogust laekunud muudatusettepanekut.

Head kolleegid, annan teile edasi komisjonile esitatud arvamuste ja kirjade olulised punktid. Euroopa Liidu asjade komisjon juhtis tähelepanu vajadusele eelnõu ning Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse sõnastust ühtlustada, et anda siduv seisukoht Euroopa Liidu asjade kohta, ning viitas üldisemale vajadusele, et Euroopa Liidu asjade menetlus Riigikogus oleks paindlikum ja kiirem.

Põhiseaduskomisjoni arvamuses on toodud välja vajadus täpsustada riigile rahaliste kohustuste võtmise otsuste tegemist, samuti peetakse vajalikuks luua võimalus menetleda riigile olulisi rahvusvahelisi finantsküsümisi Riigikogu täiskogus kiirendatud korras ja täpsemalt kindlaks määrata ELAK-ile delegeeritud otsustuspädevuse piire.

ÕAO ehk õigus- ja analüüsisosakonna arvamuses sisaldasid ettepanekud Riigikogu ESM-i otsustusprotsessidesse kaasatuse ning kiireloomuliste Euroopa Liidu asjade menetlemise regulatsioonide ning eelnõu vormi ja menetlemise korra kohta, samuti ettepanekud termineid täpsustada ja ühtlustada.

IRL-i pöördumises rahanduskomisjoni poole viidati vajadusele, et kõik ESM-iga seotud põhiotsused peaksid saama Riigikogu täiskogu heakskiidu, ning sellele, et kuna ESM-i otsuseid tuleb menetleda operatiivselt, on vaja täiendada kodukorraseadust. Samuti ütles IRL oma kirjas, et rahandusminister peaks Riigiko-

gu teavitama ESM-i tegevusest mitte ainult kirjalikus, vaid ka suulises vormis Riigikogu täiskogu ees kord aastas.

Lisaks käsitleti Ene Ergmale saadetud kümne allkirjaga kirja, milles on esitatud ettepanek mitte ratifitseerida ESM-i aluslepingut enne Euroopa Liidu Kohtu ja Saksamaa konstitutsioonikohtu otsuste avaldamist. Selles kirjas juhitakse tähelepanu demokraatia püsiväärtustele, ESM-i üle tõhusa järelevalve puudumisele ja euroala finantsstabiilsuse tagamises kavandatavas mahus osalemise riskidele.

Nüüd annan teile ülevaate üldistest teemadest ja küsimustest, mis eelnõuga seoses rahanduskomisjonis üles kerkisid. Eraldi teemana käsitleti arvamustes ja komisjonis vajadust eelnõu kaheks lahutada. Komisjon jäi seisukohale, et eelnõu saab menetleda ühe eelnõuna. Nii on kõige enam tagatud otsustusprotsessi üheaegsus ja seotus, probleeme ei teki ka hili-sema muutmise vajaduse korral. Nagu varem mainisin, seda seisukohta jagas ka õiguskantsler.

Lisaks oli kõne all riigile rahaliste kohustuste võtmine. Komisjoni seisukoht on, et kõik riigile rahaliste kohustuste võtmise otsused peaks tegema täiskogu. ESM-i ratifitseerimisega luuakse seadusandlik raam ja võetakse esmased kohustused. Iga uue abi taotleva riigi kohta tehakse uuesti varaliste kohustuste võtmise otsus täiskogus.

Kõne all oli stabiilsustoetuse andmise kord (lepingu § 13). ESM-i liige võib esitada stabiilsustoetuse taotluse juhatajate nõukogu esimehele, kes volitab Euroopa Komisjoni koostöös EKP-ga hindama ohtu finantsstabiilsusele, valitsussektori võla jätkusuutlikkust ja ESM-i liikme tegelikku rahastamisvajadust. Seejärel võib juhatajate nõukogu põhimõtteliselt otsustada, et stabiilsustoetust antakse finantsabi vormis, ja Euroopa Komisjon saab volituse pidada läbirääkimisi MoU koostamise eesmärgil.

Lisaks oli komisjonis arutelul vastastikuse mõistmise memorandumid kavandite ja nende muudatuste riigisisene menetlemine. Siin oli seisukoht, et otsused teeb täiskogu, välja arvatud konfidentsiaalsust nõudvate või mitteolulise mahuga muudatuste puhul. Sel juhul esitab valitsus kavandi ELAK-ile, kellel on õigus suunata see menetluseks täiskokku. Selle võimaluse hea näide on EFSF-i ühe otsuse üle

toimunud arutelu, kui arutati Hispaania pankadele antavat abiprogrammi, mis oma proportsioonide poolest oleks võinud olla arutlusel Riigikogu täiskogus, kuid mis seaduspägalaid arvestades jäi ELAK-i pädevusse.

Ühtlasi olid arutelul kiireloomulised MoU-d. Riigikogu kodukorda täiendatakse eelnõu raames sätetega, mis võimaldavad euroala ja selle liikmesriigi finantsstabiilsusega seonduvaid otsuseid teha kiirmenetluse korras, st ühel lugemisel, samuti luuakse võimalus päevakorda täiendada.

Kõne all oli ka piir rahapoliitika ja valitsuse kaudse rahastamise vahel, Euroopa Keskpanga tegevus ning laenude väljastamine ja sellega seonduv. Selle üle käib Euroopas debatt. Lähene mine on selline, et likviidsust tuleks pakkuda vaid pankade kaudu. Ajutisi lahendusi on kriisi ajal kasutatud paanika ärahoidmiseks.

Annan teile, head kolleegid, ülevaate rahanduskomisjoni muudatusettepanekutest, mis tulid komisjonilt endalt. Komisjon koostas kümme muudatusettepanekut.

Muudatusettepanek nr 2. Komisjon pidas õigusselguse huvides oluliseks viia riigieelarve menetlust reguleerivad sätted riigieelarve seadusesse. See puudutab euroala või selle liikmesriigi finantsstabiilsuse tagamiseks maks-tavate summadega seoses finantseerimistehin-gute tegemist riigieelarves ettenähtust suure-mas ulatuses. Riigikogu teeb kõigepealt otsuse ja seejärel esitab valitsus riigieelarve muutmise või lisaeelarve seaduse eelnõu, mille men-etluse suhtes ei kohaldu riigieelarve seaduse §-des 41 ja 43 sätestatud ajalised piirangud. Põhjus on see, et rahvusvahelised kohustused tuleb täita sõltumata sellest, kas ja millises mahus on neid osatud eelarves ette näha.

Muudatusettepanekuga nr 4 täpsustatakse, et ESM-i lubatud aktsiakapitali, maksimaalse laenumahu ja finantsabi andmise vahendite muutmisel on vaja nii hääletamisel osalemi-seks kui ka hääletamiseks Riigikogu otsust.

Muudatusettepanekuga nr 6 täpsustatakse lepingu artikli 13 lõikes 2 nimetatud otsuse riigisisest menetlemist. Vabariigi Valitsus esi-tab põhimõttelise finantsabi andmise otsuse ELAK-ile seisukoha võtmiseks. Põhimõttelise finantsabi andmise otsusega ei võeta komisjoni hinnangul riigile varalisi kohustusi, vaid tege-mist on protseduuriga, millega volitatakse Euroopa Komisjoni käivitama läbirääkimisi

memorandumi kavandi koostamiseks. Riigikogu, st täiskogu või ELAK-i pädevusse jääb kujundada seisukoht memorandumi kavandi kohta ja seda sõltumata eelnevalt langetatud valikutest põhimõttelise finantsabi andmise otsuse küsimuses. ELAK-i antud seisukohast on Eesti Vabariigi esindaja kohustatud reservatsioonideta kinni pidama.

Muudatusettepanekuga nr 7 täpsustatakse sätet, mille alusel ELAK võib otsustada, et põhimõttelise finantsabi andmise otsuse küsimuses hääletamiseks vajab Eesti esindaja siiski eelnevalt täiskogu otsust. Valitsusele lisati kohustus esitada sel juhul Riigikogule asjakohase otsuse eelnõu. Samuti täpsustati, millal valitsus põhimõttelise finantsabi andmise otsuse komisjonile esitab: esimesel võimalusel pärast ESM-i juhatajate nõukogu või direktorite nõukogu koosolekut, kus nimetatud küsimust arutatakse.

Muudatusettepanekuga nr 9 jäeti välja säte, mis võimaldas valitsusel esitada MoU kavand seisukoha võtmiseks otse ELAK-ile. See säte oli esitatud põhjusel, et valitsuse hinnangul ei võimalda memorandumi heakskiitmise tähtaeg ehk kiireloomulisus Riigikogu otsust vastu võtta. Riigikogu rahanduskomisjon leidis, et tegemist on olulise sekkumisega Riigikogu enesekorraldusõigusesse. Muudatusega tuakse kiiret otsustamist vajavad küsimused ELAK-i tasemelt täiskogusse ning kodukorra muudatusega nähakse ette võimalus neid tavakorrast kiiremini menetleda. Lisaks kitsendati memorandumitega seotud konfidentsiaalsust vajavate otsuste ringi, mille puhul valitsus võib pöörduda seisukoha saamiseks ELAK-i poole. Memorandumi kavandeid arutatakse ELAK-is, kui nende avalikustamine võib ohustada ESM-i stabiilsustoetuse andmise eesmärki. See tuleb kõne alla järeלטurutehingute ja finantseerimisasutuste rekapitaliseerimise puhul. Komisjon pidas konfidentsiaalsete asjade ELAK-ile otsustamiseks andmist aktsepteeritavaks saladuse hoidmise eesmärgil. Tagatud on ka täiskogu kaasamise võimalus, kuna ELAK võib alati otsustada küsimuse täiskogus menetlemise kasuks, samuti on valitsusel võimalik nende teemadega otse täiskogusse tulla. Sellisel juhul on võimalik tunnistada Riigikogu istung kinniseks.

Muudatusettepanek nr 14 täpsustab MoU muudatuste menetlust. Komisjon peab põhjen-

datuks, et MoU muudatuste ELAK-is menetlemise võimalus nähakse ette üksnes konfidentsiaalsust nõudvates asjades või siis, kui MoU-d muudetakse mitteolulises mahus ning muudatused ei ole seotud stabiilsustoetuse suurendamisega. Valitsus peab MoU muudatuste kavandi ELAK-isse saatmist sel juhul põhjendama ning ELAK-il on võimalus otsustada, et MoU muudatus vajab siiski menetlust täiskogus.

Muudatusettepanekuga nr 16 täpsustatakse olukorda, millal ei ole vaja Riigikogu eelnevat otsust hädaabi reservfondi lõpetamise kohta. Seda ei ole vaja, kui Riigikogu või seaduse § 5 lõikes 2 nimetatud juhul komisjon on heaks kiitnud memorandumi kavandi, millega seoses lõikes 1 nimetatud hädaabi reservfond üldse moodustati.

Muudatusettepanekuga nr 18 kohustatakse valitsust andma kord aastas Riigikogu istungil ülevaade ESM-i tegevusest ning teavitama Riigikogu kirjalikult sättes loetletud sündmuste toimumisest, näiteks sellest, kui mõni riik küsib ESM-ilt abi.

Muudatusettepanekuga nr 21 täiendatakse Riigikogu kodu- ja töökorra seadust muudatusega, mis võimaldavad ESM-iga seotud otsuste eelnõusid vajaduse korral tavapärasest kiiremini menetleda. Luuakse võimalus täiendada Riigikogu täiskogu tööäädala või täiendava istungi päevakorda euroala või selle liikmesriigi finantsstabiilsuse tagamisega seotud otsuse eelnõuga. Täiendava istungi taotlemisel võimaldatakse valitsusel koos taotlusega esitada menetlusse ka otsuse eelnõu. Sätestatakse võimalus euroala või selle liikmesriigi finantsstabiilsusega seotud otsuste menetlemiseks ühel lugemisel, kui valitsus seda taotleb ja Riigikogu juhatus sellega nõustub. Seega peaks kiirem menetluskord rakenduma üksnes vajaduse korral ning normaaljuhul jääb kehtima üldtavaline mitme lugemise, parandusettepanekute esitamise tähtaegade ja muude protseduuridega, mis on tavamenetlusele iseloomulikud.

Muudatusettepanek nr 22. Kodukorras täpsustatakse ELAK-i pädevust seisukoha andmisel muudes Euroopa Liidu asjades. Sellega luuakse alus ESM-iga seotud otsuste ELAK-isse viimisele.

Osa muudatusettepanekuid jäid arvestamata. Toon välja põhjused. Muudatusettepaneku nr 1 esitasid Rait Maruste ja Igor Gräzin.

Komisjon ei pidanud võimalikuks lisada eelnõusse deklaratsiooni. Tegemist on mittelubatava reservatsiooniga.

Muudatusettepaneku nr 3 esitas Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. ESM-iga seotud finantseerimistingute tegemiseks riigieelarves määratud summast suuremas ulatuses on otstarbekas võtta vastu Riigikogu otsus ja teha seejärel muudatused lisaelarvega. Argumendid: ajakriitilisus ja eelarve arutamine kolmel lugemisel. Selline võimalus on olemas juba riigieelarve seaduses finantskriisi lahendamiseks või ärahoidmiseks stabiliseerimisreservi kasutamise puhul.

Muudatusettepanekud nr 5 ja 8, esitajad vastavalt Keskerakonna fraktsioon ja Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Nende ettepanekutega soovitakse tuua finantsabi otsustamine Riigikogu täiskokku. Komisjon leidis, et lepingu artikli 13 lõikes 2 nimetatud otsuse kavandi heakskiitmise korral ei võeta Eesti Vabariigile varalisi kohustusi ega volitata Eesti Vabariigi esindajat kindlaks määrama rahaliste kohustuste tingimusi, seetõttu esitab valitsus kavandi otse ELAK-ile.

Muudatusettepanek nr 13. Igor Gräzin soovis lisada eelnõule lõike, mille järgi peaks memorandumile üle läbirääkimiste ja memorandumile hilisema sõlmimise üks eeldus olema, et tegemist oleks vaba või põhimõtteliselt vaba turumajandusega riigiga. Komisjon leidis, et seda ei ole võimalik toetada. See oli ka ainuke ettepanek, mis ei saanud komisjonis ühtegi toetushäält.

Lisaks esitasid Keskerakonna fraktsioon ja sotsiaaldemokraatide fraktsioon mitu muudatusettepanekut, mille eesmärk oli suurendada täiskogu pädevust memorandumile vastuvõtmisel või seal muudatuste tegemisel, hädaabi reservfondi lõpetamise täpsustamisel ja Riigikogu teavitamisel ESM-i tegevusest, st sooviti rahandusministrilt igal aastal lisaks kirjalikule ülevaatele suulist ülevaadet Riigikogu istungil. Nendin täie rahuloluga, et kõiki neid ettepanekuid rahanduskomisjon kas osaliselt või sisuliselt toetas.

Lõpetuseks. Rahanduskomisjon tegi järgmised otsused. Komisjon esitab Riigikogule kahe lugemise vahel saadud täiendava taustinformatsiooni, arvamuste ja muudatusettepanekute läbitöötamise tulemusel koostatud eelnõu teise lugemise teksti ning teeb Riigikogule ettepane-

ku eelnõu teine lugemine lõpetada (poolt 6, vastu 3, erapooletuks jäi 1). Kui teine lugemine lõpetatakse, siis tehakse ettepanek panna eelnõu kolmandal lugemisel lõpphääletusele (poolt 6, vastu 1, erapooletuks jäi 3). Tänan!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Sven Sester! Alustame küsimuste esitamist. Esimene küsimus on kolleeg Tarmo Leinatammelt. Palun!

Tarmo Leinatamm

Aitäh, hea juhataja! Lugupeetud ettekandja! Täna hommikul tõusis esile ka tõlkeprobleem või tõlke kvaliteedi probleem, samuti see, kas jõutakse küllalt kiiresti tõlkida, kui on vaja otsuseid teha näiteks 48 tunni jooksul. Me kuulsime rahandusministri käest, et valitsus töötab peaaegu et inglise keeles. Mul on hea meel avaldada sulle tunnustust selle eest, et sa ütlesid, et Eesti Vabariigi Riigikogu jääb ikkagi eesti keele juurde. Missugused on võimalikud lahendused või kas rahanduskomisjon arutas seda, kui kiiresti valmiks kvaliteetne tõlge, et rahanduskomisjon ja suur saal saaksid arutada asja oma emakeeles, et me mõistaksime ESM-i dokumente üheselt?

Sven Sester

Aitäh, hea küsija! See on hea küsimus. Tõsilugu, sellel teemal on viimastel päevadel diskuteeritud. Me palusime õigus- ja analüüsi- osakonnalt selle kohta kommentaari. Mul on selle kohta informatsioon olemas. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 158 lõige 1 sätestab, et Riigikogu asjaajamisekeel on eesti keel. Lõige 2 ütleb, et eelnõud, arupärimised ja muud dokumendid esitatakse eesti keeles. Sama seaduse § 92 räägib eelnõu ja seletuskirja esitamisest. Selle paragrahvi lõige 4 täpsustab välislepingutega seonduvat. Aaro Mõttuse arvates peab kiireloomuliste küsimuste puhul tagama, et otsuse eelnõu ja seletuskiri oleksid eesti keeles. Ma juhin tähelepanu: otsuse eelnõu ja seletuskiri peavad olema eesti keeles. Põhimõtteliselt peaksid ka muud materjalid, mis otsuse eelnõuga seonduvad, olema eesti keeles. Kui mingil põhjusel ei ole võimalik tagada tõlget, rääkimata kvaliteetsest tõlkest, siis peab leppima võõrkeelsete materjalidega, aga otsus ja seletuskiri peavad igal juhul olema eestikeelsed. Täielikult eestikeelse asjaajamise

põhimõtte riivet õigustab asjaolu, et muidu ei oleks Riigikogul protseduurilistel põhjustel võimalik mõjusalt otsustusprotsessis osaleda. Niisugusel juhul on võimalik esitada seletuskirjas võõrkeelse materjali kokkuvõte. Eelnõu arutelul peab valitsuse esindaja ettekande, kus selgitab tehtava otsuse tausta. Ühtlasi juhib ÕAO tähelepanu sellele, et eestikeelse asjaajamise nõue laieneb nii täiskogule kui ka komisjonidele. Kui ELAK-i otsus asendab teatavatel juhtudel täiskogu otsust, siis ka ELAK-i menetluse puhul tuleb samamoodi kohaldada eestikeelse asjaajamise põhimõtet nagu täiskogu menetluse puhul.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Valdo Randpere!

Valdo Randpere

Aitäh, lugupeetud Riigikogu esimees! Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus võib-olla natuke haakub eelmise küsimusega, aga võib-olla ka mitte. Eelnõust ja seletuskirjast jookseb läbi sõna "finantsabi", mis viib paratamatult mõtted tagastamatu abi peale. Nii see aga ometigi ei ole, me räägime ikkagi laenust, mitte finantsabist.

Sven Sester

See nagu polnudki küsimus, vaid arvamus. Aga olen teiega täiesti nõus, et tegemist ei ole tagastamatu abiga, mida näiteks Eesti saab 2007.–2013. aasta või 2014.–2020. aasta finantsperspektiivi jooksul, kui me saame raha, mida me tagasi ei pea andma. ESM-i puhul on tegemist, nagu ma ütlesin ettekandes, ühistupangaga. Selle liikmetel on ühelt poolt kohustus sinna raha sisse panna vastavalt oma kapitalivõtmele ja teiselt poolt on neil tekkimas õigus raha taotleda. See õigus on omakorda reguleeritud teatavate otsustega, mida võtavad vastu juhatajate ja direktorite nõukogu ning hiljem juba riikide parlamendid. See raha ei ole tõesti tagastamatu, vaid selle raha peavad nad teatud aja jooksul tagasi maksuma. Finantsabi on üldine mõiste. Sellest mõistest ei järeldu, et seda raha ei peaks tagasi maksuma. See raha tuleb tõesti tagasi maksta, sellest ei ole pääsu. Näiteks on IMF-i puhul olnud olukordi, kus IMF-iga sõlmitud kokkuleppeid ei ole alati lubatud ajaks täidetud. Kui on olnud kokkulepe viieks, kümneks või viieteistkümneks aas-

taks, siis kokkulepe on jäänud mõnikord õigeks ajaks täitmata. Aga praegune informatsioon ütleb küll, et ei ole olnud olukordi, kus IMF-ile ei oleks raha tagasi makstud. Nii et veel kord: laenu saaja peab selle raha kindlasti tagastama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Marika Tuus-Laul!

Marika Tuus-Laul

Aitäh! Austatud ettekandja! Euroopas arutatakse praegu muu hulgas selle üle, kas ei peaks Euroopa Liidu aluslepinguid muutma. Paljud riigid arutlevad sellegi üle, mida teha siis, kui Euroopa Liit laguneb. Seda teevad ka meie põhjanaabrid soomlased. Arutatakse finantsiliste võimaluste üle tulevikus. Kas valitsusk koalitsioonis ja loomulikult ka ELAK-is on küsimusi käsitletud sellest aspektist?

Sven Sester

Aitäh! Ma näen, et täna on küsijate rivi suhteliselt pikk ja arvata võib, et pikeneb veelgi. Püüame kindlasti jääda konkreetsete muudatusettepanekute ja ESM-iga seonduva juurde. Kui rääkida sellest, kas rahanduskomisjon on viimastel päevadel arutanud Saksamaa teatavaid ettepanekuid, mida Merkel on esile toonud, siis tuleb öelda, et ei ole arutanud. Sealt edasi tulevad loomulikult küsimused, kas sel juhul, kui aluslepingute muutmiseks läheb, peaks tulema rahvahääletus või mitte. See arutelu on meil ees, kui see teema peaks päevakorda tulema. Aga aus vastus on, et me ei arutanud ESM-i muudatusettepanekute läbiarutamise ajal Euroopa aluslepinguid kui selliseid, kuigi üleeile kestis istung viis tundi ja ka varasematel istungitel on mitmel korral käsitletud ESM-i, mis ongi meie põhiteema olnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Sa mainisid, et ESM toimib sarnastel põhimõtetel nagu IMF ja et IMF-ile ei ole ükski abisaaja senini võlgu jäänud või ei ole saanud abi vähemalt mingi aja jooksul tagastamata jätnud. Kas need põhimõtted, mille alusel ESM abisaajale abi annab, on samasugused kui IMF-is? Ehk täpsustatuna: kas ühe puhul

on abi mahul teatud piir ja kas see piir on ka teise puhul?

Sven Sester

Aitäh! See on hea küsimus. Ma ei tea, kas kõigil Riigikogu liikmetel on olemas memo, mis on koostatud just võrdlemaks tulevast ESM-i ja IMF-i. Kasutan võimalust ja annan teile ülevaate mõlema organisatsiooni sõlm-punktidest. Kõigepealt, Eesti ühines IMF-iga aastal 1992, ESM-iga peaksime eelduslikult ühinema aastal 2012. IMF-i eesmärgid on soodustada rahandusalast koostööd, hõlbustada rahvusvahelise kaubanduse laienemist ja tasa-kaalustatud kasvu, soodustada vahetuskursside stabiilsust ja aidata maksesüsteemide loomisel, samuti anda liikmetele kindlustunnet. ESM-i eesmärgid on mobiliseerida rahalised vahendid ja anda liikmetele rangetel tingimustel toetust finantsstabiilsuse tagamiseks. IMF-i liikmeid on 188 ja ESM-il hakkab liikmeid olema 17. IMF-il on olemas spetsiaalne rahaühik SDR (*special drawing rights*), ESM-il on euro. IMF-i kogukapital on 364 miljardit dollarit, mis on eurodes ligi 300 miljardit. ESM-i kogukapital on 700 miljardit, millest sissemakstav kapital on 80 miljardit. IMF-il on kogu kvoot sisse makstud. Mõlemal on olemas lisatagatised. IMF-il on lisatagatise üks triljon dollarit ehk 824 miljardit eurot ja ESM-il 620 miljardit. Maksimumlaenumaht, mida mõlemad organisatsioonid võivad välja anda: ESM saab reaalselt välja anda 500 miljardit eurot, IMF aga 750 miljardit dollarit ehk 611 miljardit eurot.

Nüüd Eesti osalusest. Kindlasti on huvitav, et ESM-is hakkab meie osalus olema 1,3 miljardit eurot ja IMF-is on meie osalus 115 miljonit eurot otseosalusena, mis nüüd küll suureneb ligi 300 miljoni euroni. Me oleme ESM-i 1,3 miljardist reaalarahas sisse maksmas 148,8 miljonit eurot. Eesti osalus ESM-is on 0,186%. IMF-is, kuhu kuulub 188 riiki ja mis hõlmab valdavalt osa maailma riikidest, on meie osalus 0,04%, mis suureneb 0,051%-ni. Tuletame meelde, et me mõni aeg tagasi võtsime vastu otsuse vastavalt oma kohustustele suurendada osalust IMF-is. Sellest ühiskonnas väga palju ei räägitud, aga see otsus on tehtud. Suurt kõlapinda see ei leidnud, et me paneme üle 150 miljoni euro IMF-i juurde. Hääletustel ESM-is sõltub hääle osakaal kapitalist: meie kapitali

osakaal on 0,186% ja 0,186% on ka meie osakaal hääletusel. IMF-is on meie osakaal natuke suurem. Kapitali osakaal suureneb meil küll 0,051%-ni, aga hääletusel on meie osakaal 0,07%. Loomulikult on hea välja tuua, kellel on nendes organisatsioonides kõige suurem osakaal. ESM-is on selleks Saksamaa natuke üle 27%-ga ja IMF-is USA 16,75%-ga. Mõlemas organisatsioonis vaadatakse iga viie aasta tagant üle kapitali adekvaatsuse teema. IMF-is just vaadati see üle ja seoses sellega meie osalus suureneski. Nüüd veel juhtorganitest. Mõlemas organisatsioonis toimub juhtimine analoogselt: ESM-is on juhatajate nõukogu, direktorite nõukogu ja tegevdirektor, IMF-is on aktsionäride nõukogu, direktorite nõukogu ja peadirektor. Tabel näitab, et siin on sarnasusi ja ka erinevusi. IMF on laiapõhjalisem organisatsioon kui ESM. See oli lühike ülevaade nende kahe organisatsiooni toimimisest ja statistikast. Seda on hea teada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kallo!

Kalev Kallo

Aitäh, lugupeetud eesistuja! Hea ettekandja! Teie ettekandest kuulsime, et kui see eelnõu heaks kiidetakse, siis tahab Eesti sel aastal teha juba kaks sissemakset: 30 ja 30 ehk kokku 60 miljonit eurot. See tehakse mängleva kergusega. Samas mäletame, et kui õpetajate palgaks oli vaja niisama suurt summat, siis seda ei olnud mingil juhul võimalik leida. Sellel aastal pikendati kohaliku omavalitsuse üksuse finantsjuhtimise seaduse kehtivust ehk kohalike omavalitsuste piirangud laenuvõtmisel jäid kehtima. Kas see on koalitsiooni üldine seisukoht, et kui raha on tarvis oma riigi majandusele või oma inimestele, siis seda mitte mingil juhul kuskilt ei leita, aga kui Euroopast küsitakse, siis leitakse 30 või 60 miljonit mängleva kergusega, 1,3 miljardit samuti? Kas on selline seisukoht, et oma riigi majandust me mingil juhul ei aita, aga Euroopasse anname kas või viimase ära?

Sven Sester

Jürgen Ligi kombel võiksin muidugi küsida, kust te seda kõike lugesite. Ma mäletan, et ta siin niimoodi vastas. Aga te panite päris mitu asja ühte patta. Ma olen püüdnud kõike seda

ka varem selgitada, oma mälu ja võimaluste järgi. Kõigepealt õiendan ära selle, et te rääkisite aktsiakapitalist ja siis 1,3 miljardist. Klaarime selle ära, et 1,3 miljardi hulka kuulub tõesti raha, mis makstakse reaalselt sisse, seda on ligi 150 miljonit eurot, täpsemalt öeldes 148,8 miljonit, ja ülejäänud raha on tagatis, see ei ole reaalne rahaline sissemaks. See võib muutuda reaalseks rahaliseks sissemaks, kuid praegu see ei ole rahaline sissemaks.

Ma sain aru, et kõige olulisem oli küsimuse teine pool, see, kuidas neid asju vaadata, kas panna neid kõrvuti. Need ei ole kõrvutatavad, neid ei saa omavahel võrrelda, kuigi te olete püüdnud seda teha, hea opositsioon. See, kas me osaleme ESM-is, ja see, kas me tõstame kellegi palka, ei ole võrreldavad summad ega suurused. Neid ei saa võrrelda päris mitmel põhjusel, alates kas või sellest, et ühel juhul on tegemist kuludega, teisel juhul on tegemist investeerimistehinguga. Ühel juhul me astume ju organisatsiooni, mis annab meile teatavatel hetkedel võib-olla tuge. Need asjad ei ole omavahel võrreldavad. Kui me tõstame näiteks palka, siis see tähendab meie jaoks automaatselt iga-aastast kulu. Kui me aga teeme sissemaks aktsiakapitali, siis on tegemist investeerimistehinguga, see ei ole meie jaoks kulu, see on ühekordne tehing. Ühel pool on aktiva ja teisel pool passiva. Neid ei saa ühte patta panna. Ei ole mõtet neid omavahel ühendada ja öelda, et kaalukeeleks on kas see või teine. Vabariigi Valitsus püüab tegelda mõlema probleemiga. Ma nimetan mõlemat probleemiks. Selge on, et abi vajavate riikide suurus on Euroopa jaoks probleem. Milleks ESM luuakse? Luuakse selleks, et tekiks finantsstabiilsus. Me ei tea kunagi, mis hetkel võib meil endil ESM-i vaja olla. Sellest ei ole palju räägitud, aga kolm-neli aastat tagasi, ühel kõige raskemal ajal pöördus Eesti riik meie komertspankade poole. Avalikkus sellest väga palju ei tea. Kolmest pangakonglomeraadist, kes Eestis tegutsevad, kaks ütlesid Eesti riigile ära. Nad ütlesid, et olukord on ebastabiilne ja nad ei taha Eesti riigile raha anda. Olukord oli väga raske. Eesti oli olnud väga konservatiivne, ta oli endale aja jooksul Eesti mõttes suurtes summades reserve kogunud, aga need reservid kahanesid nagu kevadine lumi. Kaks pankat ütlesid ära ja ainult üks oli nõus Eesti

riigile laenu andma. See on reaalsus, sellest ei saa üle ega ümber. Me oleme olnud olukorras, kus meile on ära öeldud. Eesti riigi tagatis või meie ausõna ei ole olnud selline garantii, et me oleksime raha saanud. See on reaalsus. Ma arvan, et neid asju ei saa panna ühte patta.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm!

Tarmo Tamm

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Riik on kolm aastat järjest kulutanud rohkem raha, kui on teenitud, ja riigieelarve on defitsiidis. Nüüd tekib seoses sissemaksetega ESM-i riigieelarvele veel lisakoormus. Kas te oskate öelda, mille arvel seda lisakulutust tehakse ja kui palju kasvab riigi laenukoormus?

Sven Sester

Te lugesite nii monotoonselt seda kuskilt maha. Jah, oskan küll. Jällegi on siin kaks eri asja. Kui me astume ESM-i liikmeks ja osaleme osakapitalis, siis see ei suurenda meie kulutusi, kuna tegemist on finantseerimistehinguga. Ühelt poolt on meil raha, mis tuleb näiteks reservidest, mis meil praegu on, teiselt poolt suuname selle raha konkreetselt ESM-i aktsiakapitali. Ma ei hakka üle rääkima seda, et ESM-i otsene eesmärk on tagada finantsstabiilsust. ESM-i raha ei ole ju laenusajale tasuta, ta maksab selle eest ka teatavat intressi. Ma ei hakka üle rääkima ka seda, et Eesti riik võib sealt isegi teenida. Ma ei ütle, et see on küüniline, aga ehkki see ei ole oluline tähelepanek, võib tekkida olukord, kus Eesti riik ja muud nn laenuühistus osalejad teenivad ka reaalselt raha. See ei ole tõesti eesmärk. Eesmärk on finantsstabiilsuse tagamine. Kuid igal juhul ei ole tegemist kulutuste suurendamisega. Kui sa reservist paned raha aktsiakapitali, siis kulutase jääb samaks, sinu kulud ei suurene.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Te oma ettekandes viitasite meie kohtumisele Eesti Panga presidendiga. Tõesti, meil oli hea meel kuulata Eesti Panga arvamust

ESM-ist, aga teatavasti on Euroopa Keskpank ise ostnud 210 miljardi euro eest võlakirju kokku. Mul on hirm, et kui keskpangal tuleb hakata neid probleemseid võlakirju alla hindama, siis tekib kahjum, mida tuleb katta maksu- maksja rahaga, ehk lisaks täna otsustatavale garantiile tuleb meil tulevikus võib-olla katta keskpanga kahjumit, mis on tekkinud võla- kirjaturul toimetamisest. Kas te rahandusko- misjoni esimehena jagate minu hirmu või näen ma ilmaaegu tonti?

Sven Sester

Hea Aivar, ma jagan su hirmu. Ma arvan, et sa ei näe tonti. See on teema, mille üle on tege- likult hea arutleda. Euroopa Keskpank ostab tõesti oma normaalses pangandustegevuses pankade võlakirju, annab pankadele laenu jne. See on normaalne tegevus. Teine asi on see, kui ta hakkab ostma riikide võlakirju. Tekib küsimus, kus see piir on. Hea küsija Aivar tõi selle probleemi välja. Tõsilugu, see summa, mille eest Euroopa Keskpank on riikide võla- kirju ostes n-ö raha investeerinud, on praegu 210 miljardit eurot. Loomulikult on see riski- koht. Ka rahanduskomisjonis oli arutlusel, kus on see piir, et võiks öelda, et Euroopa Kesk- pank on hakanud osalema riikide rahandus- poliitikas, mida ta tegelikult teha ei tohiks. See küsimus jäi vastuseta. Seda piiri ongi väga raske välja tuua. Aga muidugi, Kreeka teata- vaid võlakirju on tegelikult juba diskonteerit- tud. See võimalus on olemas, et võlakirja- omanikud, nende hulgas Euroopa Keskpank ja omakorda Eesti Pank, kes on Euroopa Kesk- panga liige, võivad diskonteerimise puhul ha- kata reaalselt laenukahjumit kandma. On olnud ka informatsiooni, et praegu tehakse kõikide liikmesriikide keskpankades tööd selle nimel, et oma reserve suurendada. Ühelt poolt on ka- sum, tehingutest ja investeringutest saadav tasu, mida keskpangad saavad, ning teiselt poolt kokkulepped konkreetsete riikide valit- sustega, et see raha saaks reservi jääda. Ka Eesti Pank on välja öelnud summa, mille poole ta püüdleb, et veelgi paremini stabiilsust taga- da. Ma ei mäleta peast, mis see summa oli, äkki miljard eurot või rohkemgi. Ka seni on Eesti Panga reservid igal aastal suurenenud, ta on töötanud kasumiga, kui võib sellist terminit kasutada. Aga tulles tagasi küsimuse alguse juurde, tuleb öelda, et need riskid on igal orga-

nisatsioonil, kellel on probleemse riigi võlakir- ju, kaasa arvatud Euroopa Keskpangal. Ma vastasin pikalt, aga püüdsin oma mõtted edasi anda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Andres Anvelt!

Andres Anvelt

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! ESM-i arutelul on jäänud väga palju selguse- tuks ESM-i toimimise põhimõtetes, seda mitte ainult siin saalis, aga ka rahva hulgas laiemalt. Luba, et ma loen seekord küsimuse paberilt maha. Ligi ütles esimesel lugemisel: "Ma lük- kan kindlasti ümber selle väite, nagu ESM oleks mingi ühistupank. Ei ole. Ta ei ole pank ega tööta ühistupõhimõttel. See on luuleline kujund, mis on tegelikult eksitav." Sina oma sõnavõtu alguses ütlesid, et ESM-i puhul on tegemist sisuliselt ühistupangaga. Nagu me teame, pangal ja mittepangal on vahe. Siit ka küsimus: kas vahepeal on rahanduskomisjon saanud mingit uut informatsiooni selle kujund- liku põhimõtte kohta või keegi eksitab meid, kas siis sina või rahandusminister?

Sven Sester

Aitäh! See on hea küsimus. Ma usun, et kumbki ei eksita. Minul on lihtne, ma lähtun eelnõu seletuskirjast. Ma tsiteerisin eelnõu se- letuskirja, mille ühel esimestest lehekülge- dest – ei pea üldse kaugele minema – on väga selgelt öeldud, et tegemist on n-ö ühistupanga- ga. Seletuskirja eesmärk on ju anda edasi sea- duseelnõu mõtet ja loogikat. Jürgen Ligil on õigus, kui ta ütleb, et ei ESM-i lepingus ega ratifitseerimislepingus ei ole kuskil kirjas sõna "ühistupank". See on toodud seletuskirjas, mis annab edasi selle organisatsiooni mõtte. See mõte, ma kordan veel kord üle, on järgmine. Selle organisatsiooni loojad on eurotsooni riig- id ja abi võivad saada vaid need riigid, kes on selle organisatsiooni liikmed. ESM-il ei ole põhimõtteliselt õigust anda abi eurotsoonist väljaspool olevatele riikidele, asuvad need siis Euroopas või kuskil mujal. Ta saab abi anda ainult oma liikmetele. See on kujundlik näide ühistupanga loogika kohta. Ühistupanga loo- gika on üldjuhul see, et ta annab ise oma liik- metele laenu. Siin ei ole vastuolu, pigem on

see seletus selle asja kohta, mida ka mina olen püüdnud teile edasi anda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Euroopa ei teeks ESM-i, kui seda vaja ei oleks. Kui seda on vaja, siis seda tõenäoliselt ka kasutatakse. Meie osalus ESM-is on sissemakstava rahana ca 150 miljonit eurot ja kogu meie nõuete maht on 1,32 miljardit eurot. Riigi eelarvestrateegia ütleb, et Eesti võib osaluskohustust kanda ka laenamise abil. Kas te teate, milliseks võiks kujuneda valitsussektori võlakooormus seoses meie lepingukohaste sissenõuete täitmiseiga näiteks järgmise kümne aasta jooksul?

Sven Sester

Aitäh! See on puhas aritmeetika. Mul ei ole kalkulaatorit kaasas. Aga siin ei ole mingit raskust, ma ütlen teile ära, kuidas seda arvutada. Aktivapoolel on meie reservid ja passivapoolel on tulevased kohustused, mis ka suurenevad (ESM oma 150 miljoni euroga lähimate aastate jooksul, s.o viie osamaksega, iga osamakse umbes 30 miljonit). Te saate arvutada, kas näiteks selliste tehingute puhul on meil potentsiaalselt vaja laenu võtta. Laenuvõtmine on ka üks võimalus selleks, et teha sissemaks. Sel juhul sinu laenukooormus suureneb, aga teiselt poolt suureneb aktivapoolel sinu kapital, sest kuskile on tehtud mingi investering. Teine võimalus on reserv, mis kantakse puhtalt üle. See on puhas aritmeetika. Ma ei ole sellist protsendiarvutust teinud, aga seda ei ole iseenesest raske teha. Kui aga Riigikogu on selle eelnõu seadusena vastu võtnud ning andnud Vabariigi Valitsusele õiguse ja ka kohustuse, siis on Vabariigi Valitsuse ülesanne täita seda kohustust, mille Riigikogu on tema õlgadele pannud. Kuidas ta seda teeb, kas oma kassavooge liigutades, reserve liigutades või laenu võttes, see on juba tema valik. Me oleme andnud talle teatavad eelarvepiirid ning nende piiride sees saab ta toimetada. Seda, kuidas toimuvad kapitali muutused, Riigikogu enam põhimõtteliselt ei jälgi. Me saame sellest teada hiljem statistika ja aruannete põhjal, millest ka rahandusminister meile rääkima tuleb. Aga

igapäevane kassavooline tegevus ei ole Riigikogu pädevuses, see ei ole seda ka kunagi varem olnud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rait Maruste!

Rait Maruste

Tänan, proua juhataja! Lugupeetud ettekandja! Oma sissejuhatavas sõnavõtus te ütlesite, et deklaratsioonid või reservatsioonid ei ole selle lepingu puhul lubatavad. See on võimalik, kui jääda puhta rahvusvahelise õiguse juurde. Aga kuna selle rahvusvahelise õigusega reguleeritakse Euroopa Liidu sisemisi asju, siis ma küsin, kuidas selline keeld on kooskõlas Euroopa Liidu kehtiva sisemise õigusega ehk, teisisõnu, kas Maastrichti kriteeriumid on endiselt jõus või ei ole.

Sven Sester

Aitäh! Ma lähen libedale tee, kui ma hakkan seaduste üle debateerima Riigikogu põhiseaduskomisjoni juhiga, teades veel tema varasemat teenistuskäiku. Ma tunnen juba ette, et ma suure tõenäosusega kaotan, aga püüan siiski vastata. Püüan vastata sellele küsimusele ka selles kontekstis, mis rahanduskomisjonis käsitlemist leidis. Seal nimelt toodi välja, et hilisemal laenuandmisel peaksid aluseks olema Maastrichti kriteeriumid. Kui neid ei täideta, siis laenu ei saa. Rahandusminister ütles komisjonis, et põhimõtteliselt on Maastrichti kriteeriumid aluseks sellele, et ühisesse perre pääseda. Seal tekivad nüüd erinevad nüansid. Iseenesest on see väga huvitav, et kui sa oled n-õ perre pääsenud, siis sinu kohta need nõuded nagu enam ei kehtigi. Kui me vaatame kas või eelarvedefitsiiti ja inflatsioonimäärasid Euroopa Liidus, siis näeme, et päris mitmel riigil on need kõrgemad, kui Maastrichti kriteeriumides on ette nähtud. Samal ajal ei toimi see protsess tagurpidi, neid riike ei hakata eurotsoonist välja viskama. On ju olnud kuulduki, et mõni riik on eurotsooni astunud valede andmete põhjal. Sel hetkel, kui eurotsooni astuti, ei vastanud ta tegelikult Maastrichti kriteeriumidele, aga sellest saadi alles hiljem teada. See ei põhjastanud nende riikide n-õ väljaviskamist. Loomulikult jälgitakse erinevaid indikatsioone. Rahanduskomisjon on hakanud juba menetlema fiskaalleepingut. Eelarve tasa-

kaalu osas me tuleme sügisel siia seaduseelnõu muudatusega, mis on Euroopas lõpuks heakskiidu leidnud. Pannakse must valgel kirja, et eelarvedefitsiit ei tohi ületada mingit teatavat taset. See on tegelikult olnud loomulik, kõik on sellest aru saanud, kuid see ei ole olnud baasseadustes kirjas. Nüüd pannakse see must valgel kirja. Aga konstruktsioon on olnud, jah, selline, et kui sa oled perre juba pääsenud, aga sinu defitsiit või inflatsioon on lubatust suurem, siis see ei põhjusta seda, et sa laenu ei saa, ega seda, et sa peaksid koguni sellest liidust lahkuma.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Eelnõu § 9 sätestab, et otsuse teeb Riigikogu, kui teemaga seotud finantseerimistehinguid tehakse riigieelarves ettenähtust suuremas mahus, ja hiljem esitab Vabariigi Valitsus lisaelarve eelnõu. Samas on kirjas, et lisaelarve menetlemine ei takista varem tehtud otsuse rakendamist. Kas me ei kirjuta niimoodi siia eelnõusse vähemalt teoreetilises plaanis sisse ühte nõrka kohta? Lisaelarve võib mingite asjaolude tõttu jääda vastu võtmata või selle menetlemine lohisema ja niimoodi võib varem tehtud Riigikogu otsus jääda ilma eelarvelise toeta. Kas rahanduskomisjonis oli selline võimalus arutelul?

Sven Sester

Aitäh! Jah, oli. Eiki Nestor tõstas selle teema rahanduskomisjonis juba varem ja sotsiaaldemokraadid tegid selle kohta muudatusettepaneku. Sel teemal oli päris pikalt juttu. Peeti mitu korda diskussioone juristidega, kaasa arvatud Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsiosakonna inimestega. Kui need muudatused tehakse, siis ei saa tekkida sellist olukorda, et sa oled võtnud endale kohustuse, kuid sa seda ei täida. Sellist probleemi sel juhul tekkima ei peaks.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Mul on sulle palve. Jätame kõrvale selle põhimõttelise otsuse langetamise, memorandumi heakskiitmise koos rahalise mahuga ja memorandumi muutmise. Kas sa võtaksid Riigikogu täiskogu ees lühidalt kokku, mida tulevikus otsustab täiskogu ja mida Euroopa Liidu asjade komisjon, juhul kui valitsus võib seda komisjonilt paluda ja komisjon leiab, et see ei ületa nende pädevust ja nad saavad otsustada? Hästi lühidalt.

Sven Sester

Püüan. See on hea küsimus. Kui mingil riigil tekivad probleemid, siis ESM-i lepingu artikli 13 alusel pöördub ta ESM-i juhtide poole sooviga abi saada. Siis püütakse selgeks teha, kas tal on abi vaja, kas tal on probleeme ja millise ulatusega need on. Selleks tehakse n-ö esimene otsus, uuritakse, kas taotluses on iva sees. Selle otsuse tegemiseks peab olema ka volitus. Peaaegu kõikide riikide seisukohalt (me uurisime seda) ei ole tegemist mitte parlamendi, vaid mõne komisjoni pädevusega. Siin ei võeta kohustusi. Komisjonis oli pikalt sellest juttu, me diskuteerisime, kas sel hetkel juba tekib riigile kohustus. Komisjon leidis, et see ei ole see hetk, kui kohustus tegelikult tekib. Alustatakse läbirääkimisi. See on hetk, kui tinglikult öeldes palub Vabariigi Valitsus ELAK-ilt nõusolekut, et nad saaksid omakorda anda nõusoleku, et asjaomased instantsid tegeleksid abi saava riigi esimeste finantsandmete ülevaatamisega. Kui ülevaatamisega seonduvalt tuleb otsus, et abi ei peaks andma, siis ei olegi rohkem küsimusi ja keegi kuskil rohkem midagi ei menetle, ei ole rohkem mingit teemat. Kui tuleb otsus, et probleemid on tõsised ja tuleks alustada võimaliku memorandumi tegemist, siis see on koht, kus on tõesti vaja juba täiskogu pädevust. Memorandumi tegemise ajal hakkavad potentsiaalsel laenuaajal tekkima väga selged ootused ja abiandjatele hakkavad selguma võimalikud tulevased kohustused, mis formuleeruvad lõpuks allkirja andmisega memorandumile. See on see koht, kus täiskogu mängu tuleb: volitus läbirääkimisteks memorandumi üle. Kui memorandum on vastu võetud, aga seda on vaja mingil põhjusel muuta, siis on teatavatel hetkedel selleks täiskogul kohustus ja teatavatel hetkedel Euroopa Liidu asjade komisjonil õigus.

Mis juhul antakse memorandumid heakskiitmisel või muutmisel täiskogu pädevus üle ELAK-ile? See toimub põhimõtteliselt kahel juhul. Esiteks, tegemist on, nimetame nii, turutundliku informatsiooniga, mis on klassifitseeritud salajaseks. Mul ei ole küll kogemust, aga ma arvan, et vaevalt on see liikmesriigi valitsuse lokaalne otsus. Ma eeldan, et see otsus peaks tulema Euroopa tasandilt. Kui küsimus on kuulutatud salajaseks, siis on Vabariigi Valitsusel õigus pöörduda Euroopa Liidu asjade komisjoni poole nii selle memorandumid heakskiitmiseks kui ka võimalike muudatuste tegemiseks. Omakorda on Euroopa Liidu asjade komisjonil võimalus öelda, et kuigi see teema kuulutati salajaseks, leiavad nad, et seda võiks menetleda täiskogu. Teine võimalus otsustada Euroopa Liidu asjade komisjonis on siis, kui memorandumid hilisemal muutmisel tehakse memorandumisse muudatusi, mis ei ole olulised ega suurenda Eesti riske ja laenumahtu. Kui küsida, milline otsus on mitteoluline (alati tekib küsimus, mis on mitteoluline otsus), siis ma vastan ausalt, et arvata võib, et see on tunnetuse küsimus. Mida ma selle all silmas pean? Toome Kreeka näite. Kui peaks juhtuma, et Kreeka pöördub laenuandjate poole ja ütleb, et ta tahaks oma laenulepingut pikendada veel viieks aastaks, siis ma arvan, et see on oluline muudatus, sest ESM-i riskid suurenevad. Et me üksteist valesi ei mõistaks, tuletan meelde, et Eesti riik ei anna raha, vaid ESM annab raha. Me oleme ESM-is lihtsalt üks garant, aga garantiks olemise tõttu meie riskid suurenevad. Kui Kreeka tahab näiteks taotleda viieaastast laenu pikendust, siis ma arvan, et täiskogu peaks kogunema seda arutama. See on oluline muudatus, sest meie riskid veel viis aastat suurenevad. Teine näide: Kreeka on võtnud endale kohustuse (see on tõesti lihtsalt näide) kaotada 2012. aastaks avalikus sektoris 20 000 töökohta. Nüüd tuleb ta laenuandjate juurde ja ütleb, et ta on täitnud kõik eesmärgid, mis talle on seatud, aga ta ei ole kaotanud 20 000 töökohta, vaid 17 000, 10% ei ole jõudnud veel kaotada, ja palub võimalust pikendada tähtaega pooleks aastaks. Minu sisetunne ütleb, et see on kogu selle lepingu mõistes mitteoluline muudatus, mille arutamiseks täiskogu ei peaks kokku tulema. Need on sellised nüansid. See on tunnetuse küsimus. Aga põhimõtteliselt võib öelda küll, et memorandumite

vastuvõtmisel ja muutmisel on täiskogu alati see, kes peaks otsuse vastu võtma. Ma ei oska hinnata, kui suur on tõenäosus, et tuleb salajasi või kiireloomulisi arutelusid, aga pigem on abi saavate riikide arengud näidanud, et see protsess on olnud pikaajaline, ei ole olnud vaja selliseid kiireid otsuseid.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Rannar Vassiljev, teine küsimus!

Rannar Vassiljev

Aitäh! Käsitletud ühistupanga näite alusel on mul hea meel nõustuda nii rahanduskomisjoni esimehe kui ka rahandusministri selles, et valitsuse esitatud eelnõu seletuskiri on luuleline. Mis puudutab sinu toodud lühikest ja ülevaatlikku IMF-i ja ESM-i võrdlust, siis annan sulle hea võimaluse pisut rohkem detailidesse minna, sest oma küsimusele ma vastust ei saanud. Võib-olla oli küsimuse konstruktsioon pisut keeruline. Sõnastan küsimuse veidi ümber. Riigid saavad abi nii ESM-ist kui ka IMF-ist. Kas need põhimõtted, kui palju ühele riigile võib raha anda, on nendes organisatsioonides samasugused või erinevad? Kas ühel neist on selle jaoks mingi piirang ja kui jah, kas see piirang kehtib ka teise puhul?

Sven Sester

Aitäh! Ma kohe vaatan. Ega minu mälu ei ole ka nii hea, et suudaksin kõike otsekohe öelda. Vastan informatsiooni põhjal, mis mul hetkel on. IMF-i kohta jään vastuse võlgu. Ma ei ole teinud süvaanalüüsi. Mul on olemas need memod, mis me oleme IMF-ilt palunud võrdluste kohta. Mul ei ole andmeid, milline on IMF-i nn maksimaalne võimalik laen ühele riigile, küll aga ei ole minu andmetel ESM-ile sellist piirangut peale pandud. Ma loodan, et ma ei eksi, kui ma mälu järgi ütlen, et seda piirangut ESM-il ei ole. Kui mõnel riigil tekib näiteks soov (alati tasub ju äärmusi vaadata) saada endale likviidsusabi, finantsstabiilsuse säilitamiseks pool ESM-i mahust, kas siin on siis piiranguid? Ma arvan, et ei ole. Kuna ESM-i eesmärk on finantsstabiilsuse tagamine, siis on järelikult võimalik, et võetakse vastu otsus pool sellest kapitalist konkreetsele riigile anda. Ma loodan, et ma praegu ei eksinud.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kajar Lember!

Kajar Lember

Aitäh! Rääkides IMF-ist, ühistupangast ja ESM-ist, tuleb öelda, et selle piirangu puudumine ESM-i teistsuguseks teebki. Oled rõhutanud ka seda, et praegu ei mõjuta finantseerimistehing ehk ESM-i osamakse riigieelarve tasakaalu. Kas te olete arutanud, et kui n-ö ühistupangal ehk ESM-il lähevad laenud päriselt hapuks, mis hetkel siis täna otsustatav n-ö finantseerimistehing tuleks riigieelarves tegelikult kuluks ümber klassifitseerida?

Sven Sester

Ma ei ole veel kordagi kasutanud võimalust öelda, et me seda komisjonis ei arutanud. Mul oleks lihtne praegu seda öelda, aga ma püüan teile sisulisemalt vastata. Me seda küll ei arutanud, aga ma püüan siiski anda edasi oma arvamuse. Ma arvan, et kui peaks juhtuma, et raha tagasi ei tule või ei tule tagasi sellises tempos, nagu on eeldatud, ja me peaksime sel juhul võtma aluseks, et raha üldse tagasi ei tule, siis ma arvan, et see on see hetk, kui ka investering (kui niisugust mõistet üldse saab kasutada) tuleb kuludesse kanda. See on üldloogika. See on ettevõtluses nii ja ka riigi rahanduslike kannete konteerimisel on, ma kujutan ette, analoogne olukord. Võtame näitena osaluse äriühingus. Ühes äriühingus, Estonian Airis, ma just lugesin, on suur miinus. On hea küsimus, kas Vabariigi Valitsus on kogu investeringu, mis ta sinna on teinud just aktsiakapitali näol, nulli kandnud. Ma arvan, et audiitorid nõuavad talt, et need investeringud on vaja nulli kanda. Edasi tekib küsimus, et nullis oleva või koguni negatiivse aktsiakapitaliga ettevõtte ei saa ju eksisteerida. Siit tulevad konstruktsioonid, kas peaks raha juurde andma. Vabariigi Valitsus on öelnud, et raha juurde ei taheta anda. Võib-olla ei pruugi see miinus olla nii suur, et hakkaks aktsiakapitali ära sööma. Üldjuhul on audiitorid need, kes hindavad tõenäosust, kas selle raha peaks kuludesse kandma. Kui on olemas selge otsus, siis ma ei näe võimalust, et Eesti riik seda ei teeks. Kui ta on näiteks reservide arvel investeerinud, siis tuleb lihtsalt nentida, et on tekkinud kulu. Jah, on tekkinud kulu selle summa ulatuses ja

reservid on selle summa ulatuses haihtunud, kui nii võib öelda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson!

Kadri Simson

Aitäh! Ma arendan teemat edasi, lähtudes kahest eelmisest küsimusest. Me oleme rahanduskomisjonis väga põhjalikult arutanud, milline hakkab olema riigisisene protseduur, arvestades ESM-i praegust mahtu, mis on 1,3 miljardit eurot. Sellest suurem osa on sissenõutav, mitte sissemakstav kapital. On juba räägitud ka sellest, et ESM-i mahust ei pruugi piisata. Ühes eelnevas vastuses öeldi, et kuna riikidele ei ole abi ülempiiri määratud, siis praegusest mahust ei pruugi piisata, see maht võib kasvada. Milline hakkab olema Eesti riigisisene protseduur, kui enamik ESM-i kuuluvaid riike otsustab, et mahtu tuleb suurendada kaks või kolm korda? Kuidas me seda küsimust meie riigis otsustame?

Sven Sester

ESM-i lepingus ja meie laudadel olevas eelnõus on väga selgelt öeldud, mis hetkel on Vabariigi Valitsus kohustatud tulema täiskogu ette. Me oleme siiani rääkinud potentsiaalsetest abi saavatest riikidest ja nendele abi andmisest. See on üks nendest otsustest, mille tegemiseks valitsus peab tulema Riigikogu ette. Teine näide on tõesti see, millest sa, hea Kadri, praegu rääkisid. Kui hetkel kellelegi otsust ei anta, aga ESM-i omakapitali tahetakse suurendada näiteks 700 miljardist eurost ühe triljoni euron, siis ei ole võimalik seda teha nii, et ESM-i direktorite nõukogu või juhatajate nõukogu võtab selle otsuse vastu ja ongi nii. See on see koht, kus Vabariigi Valitsus on kohustatud tulema Riigikogu täiskogu ette. Riigikogu täiskogul on võimalik kaaluda kõiki vastu- ja pooltargumente. Sealt edasi on küsimus, kus on see piir, mis hetkel kannatus katkeb ja me ütleme ei, me mingil juhul ei ole selle poolt. Lühike vastus on, et selleks on protseduur ette nähtud sellesamas eelnõus. Vabariigi Valitsus peab tulema täiskogu ette, täiskogu kuulab ära kõik Vabariigi Valitsuse esindaja argumendid ja võtab sellest lähtuvalt vastu otsuse, ükskõik milline see sel hetkel siis on.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Aivar Sõerd, teine küsimus!

Aivar Sõerd

Aitäh, austatud juhataja! Austatud ettekandja! Rahanduskomisjonis läks meil sellele arutelule tõesti palju aega, põhiliselt läks aeg just riigisisese menetluse arutamiseks. Õhku jäi sisulisi küsimusi, mida me ei saanud käsitleda või käsitlesime pinnapealselt. Minul on tekkinud küsimus, milles ma ise olen püüdnud selgust luua, aga ei ole asjast aru saanud. Mis saab sellest garantiist, mille me andsime olemasolevale EFSF-ile ja mille maht on 1,995 miljardit eurot? Me teame, et olemasolev stabiilsusfond on võtnud juba kohustusi pooles ulatuses oma laenuvõimekusest: 220 miljardit eurot, kui kogu laenuvõimekus on 440 miljardit eurot. Mis sellest garantiist saab? Mina ei ole siin suutnud selgust luua.

Sven Sester

Aitäh, hea küsija! Ma alustan küsimuse esimesest poolest, sellest, et meil läks väga palju aega protseduuride peale. Siin on kaks põhjust. Esiteks, eelnõu teisel lugemisel me arutame peaaegjalikult võimalike muudatusettepanekute üle ja vähem eelnõu eesmärkide üle. Eelnõu eesmärkide üle me arutame esimesel lugemisel. Teiseks, ma olin juba varem sellel arvamisel ja võin ka siin välja öelda, et rahanduskomisjon tegi mingil määral seda tööd, mida ta võib-olla ei oleks pidanud tegema. Ratifitseerimine on see, millega rahanduskomisjon oleks pidanud tegelema, ja teine pool oleks võinud olla rohkem põhiseaduskomisjoni pärusmaa. Ma ei mäleta, et me oleksime oma kodu- ja töökorda hakanud rahanduskomisjonis muutama. Kuid kuna seaduseelnõusid oli üks, siis mis seal ikka, seetõttu me seda protseduuri nii palju menetlesimegi. Põhiseaduskomisjoni liikmetel on kindlasti väga huvitav oma koosolekut pidada, arvestades, kui palju on põhiseaduskomisjonis arutelul analoogseid teemasid. Rahanduskomisjonis läks tunde nüansside arutamisele. Aga see selleks.

Nüüd küsimuse teisest poolest, sellest, kuidas need garantiid sulanduvad või milline on nende sümbioos. Ma tuginen sellele infole, mis mul on, sellele, mida ma olen kuulnud ja millest ma olen aru saanud. Analoogse küsimuse küsisin ma ühel hetkel komisjonis ka rahan-

dusministrilt, vist esimesel lugemisel, kui ma ei eksi. Ma sain aru – ma loodan, et ma ei eksi –, et rahaliste kohustuste piirmäär praegu ei summeeru. Et lihtsam oleks rääkida, toon näite. Kui tinglikult öeldes on EFSF-i kaudu antud välja mingi summa, näiteks 200 miljardit eurot, siis põhimõtteliselt see n-ö sööb ära osa ESM-i tulevases mahust. Ma olen aru saanud, et need ei summeeru. Teine pool on siin see, kuidas need omavahel tööle hakkavad. Ma mälu järgi ütlen, et rahandusministri sõnade järgi selgub see lähiajal. Üks on selge: need inimesed, kes juba praegu on EFSF-is palgal, on siis ühtlasi ESM-i töötajad. Eraldi struktuuri ei looda. Kas EFSF hakkab olema ESM-i, tinglikult öeldes, tüürettevõte, seda ei oska ma öelda. Ma olen aru saanud, et neid kahte omavahel kokku ei saa panna, kuna on teatavad õiguslikud probleemid, sest üks on eraõiguslik struktuur ja teine mitte. Neil on erinevatel alustel antud laenu ja erinevatel alustel antud finantsabi. Ma kujutan ette, et selles debatis on kindlasti head kolleegid Igor Gräzin ja Rait Maruste minust tunduvalt targemad. Kuid ei ole kindel, kas nemadki täpselt teavad, kuidas see asi lõpuks välja nägema hakkab. Aga fakt on see, et need ei ole eraldiseisvad struktuuriüksused, neil hakkab olema üks ja sama meeskond. Minu andmetel peaks olukord olema selline, et EFSF oma laenudega jääb siis lihtsalt eksisteerima kehandi kui sellisena kuni nende võimalike laenude tagasimaksmiseni. Kõik uued maksed toimuvad ESM-ist. Samal ajal need summad ei summeeru, topeltriske mõlemalt poolt ei teki. See on minu arusaam sellest asjast. Ma saan edasi anda ainult oma arusaama.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tarmo Tamm, teine küsimus!

Tarmo Tamm

Aitäh! Ma püüan seekord ettekandjale vastu tulla ega loe küsimust paberilt maha. Minu küsimus on selline: kas oli ikka tark jätta ühte eelnõusse ratifitseerimine ja riigisisene rakendamine? Kujutame näiteks ette, et õiguskantsler otsustab selle vaidlustada ja kohtusse saata. Kuidas me siis Euroopa ees välja peaksime nägema?

Sven Sester

Aitäh! See on oluline küsimus. Sellele pöörasid tähelepanu mitmed fraktsioonid eelnõu menetlemise esimesel etapil, kui see eelnõu Riigikogusse saabus. Ka minu koduerakond võttis oma märgukirjas teema üles ja palus rahanduskomisjonilt selle kohta täpsustusi nii meie maja seest kui ka õiguskantslerilt. Me täpsustasime seda ning küsisime Riigikogu Kantselei õigus- ja analüüsisiosakonnalt ning õiguskantslerilt väga konkreetset, kas selles nähakse probleemi. Just eriti selles kontekstis, et me peame alati vaatama ju ühe sammu ette. Kui peaks näiteks tekkima olukord, et mingi aja pärast on vaja seadust muuta, kas see siis tähendab, et me avame välislepingu? Õiguskantsler oli selgelt seisukohal, et ta ei näe probleemi, võib minna ühe eelnõuga edasi, siin ei ole riivet, siin ei ole õiguskindluse probleemi. Väga konkreetset sai küsitud just selle kohta, mis saab siis, kui peaks tulema muudatusi. Kunagi ju ei tea, mis saab. Ta ütles, et ta ei näe probleemi. Ma usun, et ma võin öelda, et kui õiguskantsler peaks mingil põhjusel, mis tahes see põhjus on, kohtusse minema, siis ta ei tee seda sellel põhjusel. Ta on öelnud, et siin ei ole probleemi. Kas sellest või mingist muust informatsioonist lähtuvalt ei ole ükski Riigikogus esindatud fraktsioon hiljem seda teemat eraldi üles tõstnud. Kõik on leidnud, et järelikult on mõttekas ja põhjendatud ühe eelnõuga edasi liikuda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Hea ettekandja! Kui me võtame need kriisiriigid ja majandusvabaduse indeksi, siis seda on ju korrutatud: me näeme, et need ei ole majanduslikult vabad riigid. Majanduslikult mittevaba riik ei võta mingist luuavarrest raha tagasimaksmiseks, seda enam, et erinevalt Eestist ei viitsi nad ka kokku hoida. Ükski pank ei laena raha inimesele, kes ei viitsi tööl käia. Lubab küll, et homme lähen, aga midagi ei juhtu. Mis ikkagi Eestiga juhtuks, kui me võtaks täna oma mõistuse kokku ega ratifitseeriks ESM-i puudutatavat lepingut? Mis juhtuks peale selle, et Jürgen Ligi viriseb kusagil, et tal on kellelegi halb otsa vaadata?

Sven Sester

See küsimus, küll natuke teistmoodi sisesejuhatusega, oli ka esimesel lugemisel teema üleval. Küsiti ka Jürgen Ligilt, mis siis juhtub, kui me ei ratifitseeri. Arutame! Küsimus on, kas ESM hakkaks sel juhul tööle või ei hakkaks. Hakkab tööle! Hakkab ka ilma Eesti ratifitseerimiseta. Põhimõte on, et 90% riikidest peab lepingu ratifitseerima. Kui see on toimunud, siis hakkabki ESM sel päeval, kui ta peaks tööle hakkama, toimima, olenemata sellest, kas puuduva 10% sees on äraütlejaid või mitte. See on küsimuse esimene pool: kas hakkab tööle või mitte?

Küsimuse teine pool: mis juhtuks, kui me ei osale programmis? Eks tegu ole heas ja halvas koosolemisega, hea Juku. Kindlasti pole otsused osaleda ESM-is kerged otsused, seda enam, et me peame reaalse raha välja käima. Jah, see on finantseerimistehing. Praegu see ei ole meile kulu, see võib meile olla tulevane kulu, kui too raha tõesti tagasi ei tule. Natukene meid rahustab see, et IMF on teatud perioodi jooksul raha tagasi saanud, aga mis siis – ikkagi on see Eesti jaoks risk. Need ongi kõik riskiotsused! Tegu on meie omavahelise kokkuleppega, mis sai sõlmitud siis, kui me Euroopa Liitu astusime. Arvata võib, et sel ajal, kui Eesti ühines, ei nähtud päris kõiki asju ette. Ei nähtud ette, et sellised finantskriisid võivad tekkida.

Võib öelda, et kui me osaleme ESM-i programmis, siis me kaitseme mingil määral iseennast. Jah, meil ei ole praegu vajadust ESM-i poole pöörduda – vähemalt otsustades informatsiooni alusel, mis Vabariigi Valitsus on andnud, ja selle statistika alusel, mis on meile kõigile kättesaadav. Vastupidi, valitsus teeb tööd selle nimel, et reserve suurendada ja et eelarve oleks tasakaalus. Meil ei ole praegu vajadust ESM-i poole pöörduda. Aga nagu ma ütlesin, kolm aastat tagasi oli olukord, kus me pöördusime pankade poole ja kaks neist laenu ei andnud. See on reaalsus – sellest ei ole räägitud, kuid see on reaalsus. Pangad leidsid, et Eestis on olukord ebastabiilne. Kujutage ette, kui oleks olnud suured pealkirjad, et pangad ei anna Eestile raha! Aga see oli reaalsus, sellest lihtsalt ei räägitud.

Tegelikult me kindlustame süsteemis osalemisega ühelt poolt iseennast, et ei oleks sellist doominokevide kukkumist. Ühe kivi kukkumi-

sel me võime kaotada lepingupartnereid nii finantsilises ja üldse majanduslikus mõttes kui ka poliitilises mõttes. See on põhjus, miks me mehhanismis osaleme. Ei ole ühtki teist põhjust. Ja see on ka põhjus, miks kõik teised riigid on lepingu heaks kiitnud. Me oleme kõige viimane riik, kes seda menetleb. Osas riikides ei ole leping veel ratifitseeritud, kuid parlamentide tasemel on kõik riigid selle läbi arutanud ja heaks kiitnud. See on see põhjus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Neeme Suur, teine küsimus!

Neeme Suur

Aitäh, proua juhataja! Hea ettekandja! Rahandusminister on rõhutanud, et ei tohi sega mini ajada Euroopa Liidu asju ja ESM-i asju, mis ei ole mitte Euroopa Liidu, vaid euroala küsimused. Ta on sellise lähenemise eest Riigikogu liikmeid ka noominud. See eelnõu aga käsitleb ESM-i asju justkui Euroopa Liidu asju ja nende muudatuste korral säärane käsitlus süveneb. Siit küsimus: milline saab olema Euroopa Liidu järgmise eelarveperioodi finantsperspektiiv? Kuuldavasti kavandab Euroopa Liit eelarve ja sellega seoses ka liikmesriikidele eraldatavate toetuste märgatavat vähendamist. Võib juhtuda, et Eesti osutub lähitulevikus ise doonorriigiks. Kas rahanduskomisjon on veendunud, et Eesti seda kohustust ka kanda suudab?

Sven Sester

Pikk küsimus oli, algus hakkas juba meelest ära minema. Kõigepealt: kas ESM ja Euroopa Liit on lahus või koos? See on tõlgendamise küsimus. Ma ei tea, millest lähtus minister, ja ma ei taha mingil juhul rahandusministrile vastanduda – see ei ole minu eesmärk. Võib-olla ta lähtus mingist informatsioonist. Siin teie ees kõnepuldis olles on mul muidugi lihtne öelda, et rahanduskomisjonis me seda ei arutanud. Tõesti, rahanduskomisjonis me ESM-i kontekstis finantsperspektiivi ei arutanud. Aga püüan siiski vastata. Minu jaoks ei ole need erinevad asjad. ESM-i osalised, ESM-i investorid on ju needsamad Euroopa eurotsooni liikmed ja ESM kutsutakse ju ellu tegelikult nendesamade Euroopa eurotsoonis olevate riikide finantsstabiilsuse tagamiseks. Mehhanism on loodud selleks, et eurotsooni finantsiline

turvalisus oleks tagatud. Selles kontekstis vaadatuna mulle tundub, et need on väga omavahel seotud. Võib-olla rahandusminister leidis mingist muust tõlgendusest lähtuvalt, et need ei ole omavahel seotud, ja ma täitsa usun, et mõnest muust tõlgendusest lähtuvalt võib tal õigus olla.

Küsimuse teine pool on finantsperspektiiv 2014–2020. Selle nimel teevad kõik liikmesriigid kõva tööd. Mida üks Euroopa Liidu mitmeaastane eelarve tegelikult tähendab? See tähendab seda, et kõik maksavad sinna midagi sisse vastavalt oma osalusele ja erinevatele kokkulepetele. Mingi osa sellest sööb ära aparaat ehk bürokraatia ja ülejäänud raha jagatakse laiali. See ongi lihtsustatult Euroopa Liidu mitmeaastase finantsperspektiivi mõte. Praegu arutatakse aastate 2014–2020 perspektiivi ja iga liikmesriik püüab asjaomasest rahast endale maksimaalset kätte saada. Eesti on olnud 2007–2013 n-ö netosaaja riik ja jätkab 2014–2020 samamoodi. Meil on tänu sellele tunduvalt kergem otsustada võimalike finantsabi andmise lepingute üle, et me oleme netosaaja riik. Aastatel 2007–2013 peaks, kui suurusjärgudes öelda, olema nii, et Eesti annab ühisesse potti mitmesuguste sissemaksete näol ligi miljard eurot. Samas saame selle perioodi jooksul struktuuritoetusi vähemalt 3,5 miljardit.

Vaadake, see raha, mis me saame, ei ole laen. See on raha, mille me lihtsalt saame ja mida me tagasi ei pea maksma. Lihtsustatult võib öelda, et praegusel finantsperioodil, mis lõpeb aastal 2013, saame iga euro eest, mis me oleme Euroopale andnud, kolm vastu. Mis iganes selle rahaga ka ei tehta, kas antakse põllumeestele toetusi, tehakse teed korda – iga euro eest, mis me oleme andnud, saame kolm vastu. Meil on tänu sellele tunduvalt lihtsam otsustada. Neil, kes on netoandjad, on palju raskem. Nemad annavad sellesse ühisesse potti palju ja ka nemad saavad sellest midagi tagasi, aga märksa vähem. Neil on hoopis raskem ka praegu jutuks olevaid otsuseid vastu võtta, sest nad kogu aeg annavad rohkem, kui saavad. Võib alati küsida, miks nad siis annavad, kui nende jaoks on see puhas kulu. Eesti tõesti praegu tegutseb ka finantsperioodi 2014–2020 silmas pidades. Tean, et ministrid peavad väga põhjalikke läbirääkimisi, aga see on hoopis teine teema, oleme oma jutuga ESM-ist natuke kau-

gele läinud. Aga oli hea selle küsimuse raames toonitada, et me oleme praegu väga selgelt netosaajad. Kas see kergendab meie otsuse tegemist või mitte, aga me oleme netosaajad.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Jüri Ratas!

Jüri Ratas

Aitäh, austatud Riigikogu esimees! Hea rahanduskomisjoni esimees, kõigepealt suur tunnustus ning tänu väga põhjalike ja sisuliste vastuste eest! Minu küsimus puudutab ESM-i sissenõutavat kapitali ehk Eesti kohustusi. Ükskõik, kas see pöördub ühel hetkel reaalseks või mitte – ma pean silmas selle raha väljamaksmist –, kuidas see teie ja kogu rahanduskomisjoni hinnangul mõjub Eesti laenuvõimele? Kas see mõjub meie laenu saamise reitingule või seda mõju ei ole?

Sven Sester

Niipalju kui mina olen aru saanud, sellel otsest mõju kohe ei ole. Minu andmetel peaks see olema bilansiväline kohustus – ma pean silmas garantiide poolt. Reaalne rahaline sisse-makse ühtpidi ei mõjuta meie reitingut, kuna tegemist on finantseerimistehinguga. Meie reserv läheb kuskile aktsiakapitaliks ja meie positsioon iseenesest ei muutu. See peaks hakkama mõjuma siis, kui peaks tekkima reaalne olukord, et tuleb hakata potentsiaalseid investeeringuid kahjumisse kandma. Siis see kindlasti mõjutab. Sel juhul on Eestil vaja a) kas oma reserve vähendada või b) võtta laenu. Ja siis võib öelda, et hakkavad toimima mehhanismid, mis meie positsiooni väga selgelt mõjutavad. Hetkel niipalju, kui mina olen aru saanud, meie positsiooni võtmine seoses ESM-iga meie reitinguid ei muuda.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Igor Gräzin!

Igor Gräzin

Hea ettekandja! Ma ei ole sinuga päris nõus, et on teoreetiline võimalus, et Eesti saab kunagi ESM-ist mingi raha, kas või punase krossigi. Lihtsalt sellepärast, et kui raske meil ka poleks, me oleme nii väike majandus, et eurotsoon sellest ohtu ei satu ja järelikult me ESM-i abi saamiseks ei kvalifitseeru isegi

muinasjuttudes mitte. Aga sa ütlesid, et ESM-i saamine pangaks on kirjanduslik kujund – säärane selgitus oli. Saksamaa keskpanga president Jens Weidmann ütles Wall Street Journalis 30. juulil ja ka nüüd kolm päeva tagasi, 27. augustil, et ESM-i saamine pangaks on reaalne oht ja et selle nimel töötavad Mario Draghi, Itaalia lobistid ja Hispaania. Täheleb, Saksamaa keskpanga president ütleb, et ESM-i saamine pangaks on reaalne oht ja dokumendid liiguvad. Kas see on kirjanduslik kujund?

Sven Sester

Kui keegi räägib midagi ajakirjanduses, siis mis ma saan öelda? Tegemist on ju kirjandusliku kujundiga. Ei ole siiamaani veel ühtegi sellesisulist otsust, mis oleks reaalsuseks saanud. Usun, et kõik mitmesugused oletused, kõik mitmesugused mõtted, mis ei ole selles tähenduses reaalsuseks saanud, et ei ole vastu võetud lõplikku otsust, on esialgu kellegi arvamus. Eriti kui see on veel trükimustas kuskile välja pandud, siis minu arvates võiks seda tõlgendada kirjandusliku kujundina. Küsimus on muidugi alati, mis asi on kirjanduslik kujund. See on probleemi üks pool.

Nüüd teine pool. Sa ütlesid, et Eesti on nii väike, et ta mitte kunagi ei saa ESM-ist laenu. Mina loodan väga, et Eestil ei olegi iial vaja ESM-i poole selle palvega pöörduda. Aga nüüd tekib huvitav küsimus: kes siis üldse laenu saaks? Ühelt poolt öeldakse, et Eesti, Malta, Küpros – tuuakse näiteks neid väikseid riike. Öeldakse, et nad on nii väikesed, et probleem, mis võiks neist tekkida, oleks minimaalne ega ohustaks Euroopa finantsstabiilsust. Seega neile poleks mõtet laenu anda. Teiselt poolt aga väidetakse, et need suured maad, kes võiksid laenu saada – ütleme Itaalia, Hispaania –, kes omavad ikkagi 15% või vahest 10% kogu Euroopast, on nii suured riigid, et kui neile anda laenu, siis ESM-il ei ole enam mingit kapitalivõimekust, kõik läheb ühte kohta. See on säärane äärmuste kompamine. Selles kontekstis jääb küsimus, kellele raha on üldse mõeldud. Kas ainult keskmistele? Ma ei ole sellega nõus. Ma ei tea, kuhu jõuab Küprose potentsiaalne taotlus, mida minu teada praegu arutatakse. Varsti saab selgeks, kas on vaja Küprost toetada, kas finantsnäitajad, mis Kyp-

ros on asjaomastele instantsidele edastanud, on sellised, et talle peaks appi minema.

Ma olen selles kontekstis pigem positiivne, et eesmärk on hoida kõiki eurotsooni riike, olenemata sellest, kui suured nad on. On ju spekulatsioonid ka Kreeka teemal. Tegemist on ju 2%-ga kogu Euroopa mahust. Mis see 2% nagu ära ei ole? Aga tegu on väga suure märgilise tähendusega. Selle nimel teevad Euroopa otsustajad väga suurt tööd, et ükskõik kui väike või suur see potentsiaalne abisaaja ka pole, tuleb teha selgeks, kas abi on tõesti vaja. Ja kui abi on vaja, siis tuleb vastavalt tingimustele ja lubadustele raha ka anda. Ma arvan, et see pole probleem, kui tegemist on väikese riigiga. Aga see on minu arvamus.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kadri Simson, teine küsimus!

Kadri Simson

Täna teisel istungil hääletatakse ESM-i lepingu ratifitseerimist. Kui Eesti selle ratifitseerib ja liikmeks saab, siis on võimalik oht, et millalgi otsustatakse ESM-i mahtu suurendada. Te kinnitasite mulle eelmises vastuses, et siis tuleb see otsus Riigikogu täiskogul teha. Kus on meie riigi piir? Kas me oleme valmis oma mahu näiteks kolmekordseks suurendama? Kas Eestil on selles olukorras tegelikult võimalus öelda ei niimoodi, et meie "ei" blokeerib ESM-i mahu kasvu teistel riikidel, või oleme olukorras, et me ütleme küll ei, aga meie äraütlemisest rullitakse üle?

Sven Sester

Raske on spekuloida. See on sama küsimus, kas täna on Eestil võimalik öelda ei ESM-is osalemisele. Põhimõtteliselt muidugi on võimalik: kui Riigikogu täiskogu võtab seisukoha, et ta ei toeta seda, siis on ju ei öeldud. Järelikult on võimalik ka mahtude suurendamisel, kui me juba oleme mehhanismis sees, öelda ei. Järgmine küsimus: kas seda on mõtet teha? Mis see endaga kaasa toob? Need on juba küsimused, mida saab arutada siis, kui säärane olukord tekib. Ma arvan, et teoreetiliselt saab alati ei öelda. Küsimus on praktilises mõttes: kas see on õige aeg nentida, et meie jaoks on piir käes, mis iganes see põhjus ka pole, või me teatame, et jah, me suurendame

mahtusid. Minu arvates lihtne vastus on, et kui ikkagi täiskogu tahab ükskõik mis põhjusel võtta vastu otsuse, et Eesti ei suurenda mahtusid, siis see võimalus on olemas. Muidu ei oleks ju asja täiskogusse toomist ette nähtud ja oleks sätestatud, et direktorite nõukogu võtab ESM-is vastu otsuse suurendada kapitali ja selle otsuse najal on kõik osalevad riigid automaatselt kohustatud uue sissemakse tegema. Nii see ju ei ole!

Me teame väga täpselt, millised kohustused me endale võtame, kui me täna hääletama hakkame. Me ei võta endale tulevasi potentsiaalseid kohustusi, näiteks seda, et meie maksete maht peab, nagu te ütlesite, kolm korda kasvama. See ei ole ju nii! Ma arvan, et võimalus otsustada jääb meile alati. Me rääkisime praegu aktsiakapitalist, aga räägime ka konkreetse abi saava riigi MoU arutamisel seisukoha võtmisest. Oletame, et me oleme võtnud vastu otsuse osaleda ESM-is, aga meil jääb alati võimalus mingil põhjusel öelda, et selles MoU-s me ei osale. See võimalus meile jääb. Siis rakenduvad teatavad mehhanismid, kuidas ESM edasi toimib, kui mingi riik on öelnud ei. Ta on küll ESM-i liige, aga ta ei taha osaleda konkreetsetes MoU-s. Selliseks juhtumiks on olemas omad reeglid. Aga võimalus ära öelda on alati olemas. Kui seda võimalust ei oleks, siis ei oleks meil mõtet ka midagi siin arutada.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Kalev Kotkas, teine küsimus!

Kalev Kotkas

Täna, proua eesistuja! Austatud ettekandja! Euroala finantsstabiilsusega seotud Riigikogu otsuste menetlemise erisuste loetelus on sätestatud, et muudatusettepanekuid võivad teha ainult juhtivkomisjon ja fraktsioonid. Miks rahanduskomisjon välistab võimaluse, et fraktsioonidesse mittekuuluvad rahvasaadikud või näiteks tulevikus üksikkandidaadina valituks osutunud rahvasaadikud saavad teha muudatusettepanekuid? Kuidas komisjon põhjendab sellist ebavõrdset kohtlemist?

Sven Sester

Me räägime olukorrast, kus on tegemist kiirmenetlusega. Juhin siinkohal veel kord tä-

helepanu, et võimalikke tulevase MoU-de vastuvõtmise, aga ka MoU-de muutmise saab alati teha tavamenetluse korras. Ja tavamenetluse puhul kehtib kõik selle juurde kuuluv: mitmekordne lugemine ja muudatusettepanekud kõigi poolt nii nagu ikka. Aga võib tõesti tekkida olukord, kus asi muutub kiireloomuliseks, ja sel juhul rakenduvad meie kodukorraseaduse teatavad paragrahvid, mis sätestavad kiireloomuliste, erakorraliste, ühe lugemisega eelnõude menetlemise. Komisjonis diskuteeriti pikalt, kas me peaksime nüüd ette nägema erisusi. Hea kolleeg Eiki Nestor ütles, et meil ei maksa ESM-i menetlemiseks teha oma kodukorras mingeid struktuurimuudatusi, ja ma olen temaga nõus: muudatusi tuleks teha võimalikult minimaalselt. Selle lahenduse hind – räägin siin hinnast jutumärkides – on aga see, et muudatusettepanekuid saavad teha juhtivkomisjon ja fraktsioonid. Esimeses eelnõu tekstis, mille rahanduskomisjon lauale tõi, oli ka Euroopa Liidu asjade komisjon sees, aga me võtsime Euroopa Liidu asjade komisjonigi välja, et jääda väga selgelt meie klassikalise, varem kokkulepitud kodukorra teatud paragrahvi piiresse. See kodukord tugineb meie kunagisele omavahelisele kokkuleppele, et sellistel puhkudel, kiireloomuliste ühekordsete menetluste korral on õigus muudatusettepanekuid teha vaid fraktsioonidel ja juhtivkomisjonil.

Oli ka diskussioon rahanduskomisjoni algse ettepaneku üle teha muudatusettepanekute hilisem läbihääletamine suures saalis. Ütlen ausalt, et rahanduskomisjoni esimene visioon oli, et suures saalis saaks hääletada vaid neid ettepanekuid, mis on leidnud komisjoni heakskiitu. Seega kui komisjonis ei ole ettepanek leidnud heakskiitu, siis hääletada ei ole võimalik. Hea kolleeg Eiki aga ütles, et lähtume ikka kogu kodukorra loogikast, ja kui te vaatate oma laual olevat muudatust, siis seal ongi nii öeldud ja viidatud konkreetsele paragrahvile, mis ütleb, et võimalik on hääletusele panna kõiki muudatusettepanekuid, kui need on saanud vähemalt kaks poolthäält. See on alati kohustus, et ettepanek peab saama vähemalt kaks häält. See on sellistel puhkudel riive hind, kui nii võiks öelda. Muide, see muudatus võeti konsensusega vastu, komisjonis ei olnud keegi selle vastu.

Esimees Ene Ergma

Palun, kolleeg Tõnu Juul!

Tõnu Juul

Austatud esimees! Lugupeetud ettekandja! Kas teile ei tundu, et liitudes ESM-i laadi lepetega, mille tulevikuperspektiiv on suhteliselt segane, satub Eesti riiklikult seotuse puntrasse, millest hiljem ka hea tahtmise korral ei ole võimalik taanduda?

Sven Sester

See on konksuga küsimus, mille vastus võiks olla kas jah või ei. Ma püüan teile pike-malt vastata. Eesti otsus, kas osaleda finantspaketi, on muidugi keeruline. Eriti teades seda, et see raha suunatakse kohe abi saavatele riikidele ja et kohe hakkavad meie riskid veelgi suurenema. Kreeka on selles mõttes hea näide, et teatud lubadused, mis ta on andnud, on ju seni täitmata. Nad on küll kõvasti pingutanud, aga mitte selles ulatuses, mis nad on lubanud. Kogu seda informatsiooni vallates otsuseid vastu võtta on raske, tundub paras sasi-pundar olevat.

Aga teistpidi võttes on ka väga positiivseid näiteid. On ju viimastel perioodidel antud laenu Iirimaaale, Portugalile ja Lätile. Lätile andis laenu ka IMF. Need on väga positiivsed näited selle kohta, et lubadustest on kinni peetud, ja nüüd me enam nendest riikidest selles mõttes ei räägi. Ja ei räägi põhjusel, et tõesti on lubadustest kinni peetud. Ma kasutasin sõna "sasi-pundar". Olen siiski seisukohal, et täna meil ei ole mitte ainult õigus, vaid ka kohustus ESM-iga liituda ja ma väga loodan, et tegu ei ole sasipuntraga. Ma väga loodan, et need, kes monitoorivad teatud perioodide järel potentsiaalsete abi soovivate riikide lubaduste täitmist ja vastavalt sellele kas võimaldavad või ei võimalda uusi laenusüste, on ühelt poolt väga jäigad. Nad on seda mõista andnud ja mulle tundub, et ongi toimunud selline mentaalne muutus, seda just viimase poole aasta jooksul. Kui eelmine aasta veel tundus – mõtlen just Kreekat –, et laenu saaja arvestas kogu aeg sellega, et laenu kindlasti pikendatakse, siis nüüd on nagu väga jäigaks mindud. Ajakirjanduses avaldatud informatsiooni põhjal tahaks öelda, et kreeklaste nahas küll ei sooviks olla, ei seadusandjana ega ka tavalise kodanikuna. Kujutan ette, et neil on ikka väga raske. Mai-

nin ka, et pole teada, kas see meil õnnestub, aga rahanduskomisjon on väga huvitatud sinna kohale sõitmisest. Sooviksime kohtuda oma Kreeka kolleegidega ja Kreeka rahandusministriga, kui võimalik, siis veel sel sügisel. Eks elu näitab, kas see on võimalik, aga oleks tõesti hea uurida asja kohapeal.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, hea kolleeg Jüri Ratas, teine küsimus!

Jüri Ratas

Hea ettekandja! Eks ESM-i teema ole tekitanud ka selliseid filosoofilisi küsimusi, et kui me valiksime selle või teise tee, siis mis juhtuks. Kas olete oma komisjonis või mingil muul arutelul analüüsinud teemat, et me kuulume Euroopa Liitu, me kuulume eurotsooni, aga kui me ei ühine ESM-iga, siis mis võiks selle plussid olla? Üks pluss võiks olla see, et peame raha vähem välja maksma, ei pea nii suurt tagatist andma. Aga mis võiksid olla säärase otsuse miinused? Kas selle üle on arutletud, et me jääme Euroopa Liitu, jääme eurotsooni, aga ESM-iga ei ühine?

Sven Sester

Seda on arutatud, aga mitte meie istungitel 21., 22. ja 28. augustil, kuna nendel kolmel istungil me arutasime neid muudatusettepanekuid, mis olid laekunud, ja ka neid, mis rahanduskomisjon ise oli ette valmistanud. Aga kuna mulle selline küsimus esitati, siis püüan natuke oma mõtteid edasi anda. Ühelt poolt oleks see pluss, nagu sa ütlesid, et me tõesti pääseksime reaalsest ülekandest ligi 150 miljardit eurot ja ka pole vaja anda tagatist rohkem kui 1 miljardi euro ulatuses. See oleks esialgne ühekordne pääs võimalikest sissemaksetest ja võimalikest garantiidest.

Mis see meile kaasa tooks? Seda oleks kindlasti olnud õige küsida rahandusministrilt, kui ta esimesel lugemisel siin meie ees puldis käis. Võib-olla talt isegi päriti seda, ma ei mäleta täpselt. Aga minu arvates see oleks selge märk, et me oleme natuke rehepäpilikud. Pean silmas seda, et me tahaksime osaleda vaid heades projektides. Finantsperspektiivi kavas aastateks 2014–2020, mida praegu Euroopa riigid arutavad, me ju tahame osaleda. Selle puhul ei ole keegi, kaasa arvatud opositsioon,

meie ministritele öelnud, et ärge nendele aruteludele minge, puudutagu need põllumajanduspoliitikat või midagi muud. Pole öeldud, et ärge sinna minge, mis te ikka neid asju arutate, ei maksa. Seda pole keegi öelnud, ka opositsioon mitte. Mille pärast? Sellepärast, et on tekkimas olukord, kus me hakkame realselt rohkem rahalisi toetusi saama, ja me pigem utsitame ministreid tagant. Ma vaatan paar sammu ette ja ennustan, et kui ühel hetkel tuleb põllumajandusminister siia Riigikogu ette või kui rahandusminister hakkab rääkima riigieelarvest, siis te küsite, miks põllumajandusminister nii vähe toetusi Euroopalt uueks finantsperioodiks välja kauples. Küllap küsite hoopis nii.

See ongi kahe poolega asi. Ma arvan, et kui osaleda Euroopa Liidu protsessis, siis peame osalema ka nendes projektides, mille puhul esmapilgul tundub, et me kohe kasu ei saa. Ma arvan, et see on põhjus, miks me peaksime seal kaasa lööma. See ongi positiivne, et me oleme kogu protsessis sees. See annab meile võimaluse võtta tähtsaid otsuseid vastu ka tulevikus ja olla euroliidu täieõiguslik liige, kellega meie partnerid arvestavad. Mis puutub ESM-i, siis me väga loodame, et meil endil ei tule mitte kunagi laenu küsida.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Priit Toobal!

Priit Toobal

Lugupeetud ettekandja! Minu küsimus on ajendatud kolleeg Neeme Suure küsimusest ja teie vastusest Jüri Ratasele. See puudutab euroalas olevaid probleeme ning nende seotust Euroopa Liidu ja sealt saadava abiga. Teie tahate neid kahte omavahel vägagi siduda, minu ja kogu Keskerakonna fraktsiooni arvates need kaks küsimust omavahel otseselt seotud ei ole. Küsiksin nüüd ühe testküsimuse. Kas Läti saab järgmisel aastal sellepärast Euroopa Liidult eri projektide kaudu vähem toetust, et ta ESM-is ei osale?

Sven Sester

Kas te ootate mult vastust, et komisjon ei arutanud seda teemat? Kui te seda ootate, siis võin tõesti öelda, et komisjon seda ei arutanud. Aga pean nentima, et Läti ei ole eurotsooni liige. Lätil ei ole üleval küsimust, kas ta peaks

ESM-is osalema või mitte. Läti ei ole eurotsooni liige! Ja kui veel Lätist rääkida, siis juhuse tahtel oli Läti riik, kus rahanduskomisjon kevadistungjärgu ajal ühepäevasel kiirvisiidil käis. Kohtusime seal nii oma kolleegidega Läti parlamendi rahanduskomisjonist kui ka rahandusministri ja Läti keskpanga esindajatega. Võin teile kinnitada, et kõik osapooled, kes meiega ühise laua taga istusid, kinnitasid, et Läti teeb püüdlusi eurotsooniga ühinemise nimel. Seda olukorras, kus kriis oli oma lae saavutanud – teema oli kevadel ju vägagi aktuaalne. Sellise kriisi korral võiks ju Läti teha kanapöörde ja loobuda eurotsooni pääsme taotlusest. Aga vähemalt kevadel tegid nad pingutusi selle nimel, et eurotsooni tulla. Arvan, et siit tuleneb ka vastus, missugused on potentsiaalset plussid.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Igor Gräzin, teine küsimus!

Igor Gräzin

Hea ettekandja! Põllumajandusministrilt ma ei küsi seda, miks meil vähe subsidiidume on, vaid seda, miks ta lubab Eesti rahaga kinni maksta Prantsusmaa ja Kreeka põllumajandus-subsidiidume. See on probleem! Mitte see, et meie ei saa, vaid et me maksame võõrast kinni. Aga okei! Niisiis vastust sellele, mis saab EFSF-i ja ESM-i garantiidest, me nüüd ei tea. Sa oled kuulnud, et need ei summeeru. Mina olen kuulnud, et summeeruvad. Sina oled üht kuulnud, mina olen teist kuulnud. Kas teile ei tulnud pähe mõtet, et kui me räägime miljarditest, siis oleks tark järele uurida, kas garantiid ikkagi summeeruvad või ei summeeru? Teen ettepaneku, et lükkaks selle arutelu edasi seni ajani, kui me juba teame, kumb kuulis õiget asja.

Sven Sester

Hea kolleeg! Ma alustan teie küsimuse esimesest poolest. Te tahaksite teada, miks põllumajandusminister maksab kinni Prantsusmaa ja kelle iganes subsidiidumid. Mul on tunne, et ma räägin kurtidele kõrvadele. Ma kordan veel kord, palun püüdke aru saada! Eesti on netosaaja, Eesti ei maksa kinni kellegi teise toetusi, vaid Eestile makstakse rohkem, kui Eesti ise annab. Püüdke sellest aru saada, see on eesti keeles öeldud. Kas te sellega olete

nõus või mitte, see on teie oma interpretatsioon. Siin isegi ei ole küsimus selles, kas klaas on pooltäis või klaas on pooltühi. On fakt, et Eesti on netosaaja riik. Uskuge statistikat, see on niimoodi!

Küsimuse teine pool: kas meie kohustused summeeruvad või mitte? Tuletan meelde, et EFSF-is oleme endale võtnud kaks miljardit potentsiaalset garantiid, mille otsene sissemakse on küll väga väike. Ma tõesti palun vabandust! Iseenesest pole ju raske hakata siin paaberites tuhnima ja öelda siis teile kohe ära, kas need kohustused summeeruvad või mitte. Ma veel kord kordan, mida ma arvan: ma arvan, et need ei summeeru. Aga see küsimus ei sega meil otsuseid vastu võtmast. Meil on kahe lugemise vahel kaks tundi aega, et see enda jaoks selgeks teha. Ma vaatan selle pärast järele, küllap see on kõigi huvides. Praegu ma ei hakka siin aega maha võtma, sest see ei sega meid otsuseid tegemast.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Juku-Kalle Raid, teine küsimus!

Juku-Kalle Raid

Aitüma! Ma parafraseerin meie surematut Jürgen Ligi: kust te seda lugesite? Kust te lugesite, et on parem toetada ettevõtteid, kes ei täida mitte ühtegi reeglit, elik antud juhul minneid riike, et neid mitte pankrotti lasta?

Sven Sester

Kust ma lugesin? Kas te tahate mingit konkreetset kohta? Ma ei oska teie küsimusele selles kontekstis vastata. Kui te peate retooriliselt küsides silmas seda, miks peaks kedagi toetama, siis sellele olen juba vastanud, mis on need mitmesugused põhjused, miks me peaksime ESM-is osalema ja miks ESM kedagi toetab. Ma juhin siinkohal tähelepanu, et mitte Eesti riik ei toeta neid konkreetseid riike, vaid ESM toetab. See on oluline vahe. Otsused, mis me langetame nii täna kui ka tulevikus võimalike memorandumide heakskiitmisel, puudutavad otsuseid, mida hakkab täide viima ESM. Aga küllap teie küsimuse eesmärk ei olnudki teada saada, kust ma mida olen lugenud.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Hea ettekandja! Ma jätkan sealt, kus härra Gräzin pooleli jäi. Kui siin saalis arutati Euroopa Finantsstabiilsuse Fondi loomist, kus Eesti garantii pidi olema 2 miljardit, siis austatud peaminister kasutas korduvalt teile meeldivat sõna "rehepapp". Eesti teeb justkui rehepappi. Kui me ESM-iga võimalikult kiirelt liitume, siis me hoiame garantiisid kokku. Täna teie ütlesite oma vastuses, et teie arusaama kohaselt need garantiid – 2 miljardit ja 1,3 miljardit – ei summeeru. Hiljem väitsite veel, et teie jaoks on asjaomased summad suhteliselt tühised, et ega seal polegi suurt vahet, kas need summeeruvad või mitte. Mina arvan, et seal on oluline vahe. Ligi väitis siin puldis esimesel lugemisel, et need garantiid summeeruvad. Kas teie jaoks tõepoolest ei ole vahet, kas Eesti garantii kokkuvõttes on 3,3 miljardit või 2 miljardit?

Sven Sester

Hea ekskeskerakondlane, ärge pange mulle sõnu suhu! Ma ei ütle, et need summad on tühised. Kaugeltki mitte! Ma ei pea silmas mitte ainult 1,3 miljardit, juba 150 miljonit on väga suur arv. See on väga suur arv, siin ei ole mingit kahtlust! Kui te ütlete, et Jürgen Ligi mainis siin ühel oma varasemal esinemisel, et need garantiid summeeruvad, siis järelikult me oleme Jürgen Ligiga ühel ja samal arvamusel ning see peaks seda arusaama kinnitama. Ma just mõtlesin, kust ma seda kuulnud olin, ju ma seda siis rahandusministrilt kuulsingi. Need ei ole väikesed arvud! Mis on vahe EFSF-i ja ESM-i puudutava puhul ja miks ka peaminister on öelnud, et ESM-iga on tark kiirelt ühineda? Põhjuseid on kindlasti palju, aga ma nimetan ühe sellise väga pragmaatilise põhjuse. Üks põhjus on meie kapitalivõtmetes. Meie osalus EFSF-is on praegu umbes 0,26%. Kui me ühineme ESM-iga ja ESM hakkab tööle, siis meie kapitalivõti on 0,186% ehk natuke alla 0,2%. See tundub olevat väike protsent, kuid suurte arvude puhul on tegu vägagi märkimisväärse summaga. See juba on üks nendest põhjustest, miks me peaksime kiirelt ESM-iga ühinema. Aga neid põhjuseid on veel, alates sellest, et nende kahe organisatsiooni puhul on tegu erinevatel alustel loodud organisatsioonidega ja ESM-i alusbaas on kindlasti tugevam.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Tõnu Juul, teine küsimus!

Tõnu Juul

Lugupeetud ettekandja! Mu küsimus on kujundlik, aga minu arvates täiesti asjakohane. Kas te annaksite sõbrale uue pangalaenu käenduse, kui te teaksite, et ta on eelmise pangalaenu tagasimaksmiseks võtnud juba ka uue SMS-laenu?

Sven Sester

Ma küsin teilt vastu: kas te lähete sõbra majale vett valama, kui see sõber on teie naaber ja naabermajal on tuli katusest väljas ning teie majade vahe on 30 meetrit, aga vesi maksab? Vesi maksab, vett ei saa tasuta. Kas te lähete vett valama, et seda tuld kustutada? See on minu vastus teie küsimusele. Ma saan aru, et teie küsimus ei puudutanud rahanduskomisjonis arutatut, ja seepärast ma nii vastangi.

Aseesimees Laine Randjärv

Kui teil on protseduuriline küsimus, siis palun, Tõnu Juul!

Tõnu Juul

Ma arvan, et kui maja põleb, tuleks tuletõrjet eelistada, ja riikidel, kes on võlgades, tuleks pankade poole pöörduda, et laenu võtta. See on minu isiklik arvamus.

Aseesimees Laine Randjärv

See ei olnud protseduuriline küsimus. Me ei lasku sellisesse diskussiooni. Aga läheme edasi. Palun, Aadu Must, teie küsimus!

Aadu Must

Lugupeetud ettekandja, te kogu aeg samastate mehaaniliselt Euroopa Liidu ja eurotsooni asju. Kas teie arvates Rootsit või Suurbritanniat võiks Euroopa Liit karistada selle eest, kui nad ei osale ESM-is? Aga mind ajendas küsimus eelkõige teie repliik põllumajandustoetuste kohta. Sellel teemal ei maksa küsimusi esitada ei praegu ega tulevikus, sest kui Balti Assamblee delegatsioon käis Brüsselis, siis meile selgitati, et Eesti ei saa abi tihti ainult selle tõttu – vähemalt kahel tähtsal juhul on see nii olnud –, et meie ministrid lihtsalt unustavad küsida seda, mille küsimisest nad kodus uhkelt ette kannavad.

Sven Sester

See oli teil hea väide! Aga äkki te kordate oma jutu esimeses pooles kõlanud küsimust? Lõpuks läksite ju põllumajandusteema ja Balti Assamblee delegatsiooni saadud informatsiooni juurde ning jäin just seda kuulama. Ma tõesti palun vabandust ja äkki te kordate oma küsimust?

Aseesimees Laine Randjärv

Kahjuks ei saa praegu teisiti, kui Aadu Must peab uuesti nuppu vajutama ja saab uue küsimuse võimaluse. Praegu palun Priit Toobali teine küsimus!

Priit Toobal

Hea ettekandja! Üks põhjus, miks õigus-kantsler ESM-i küsimuse Riigikohtusse viis, oli see, et nn kiirmenetluse korras saavad kuus suuremat ESM-is osalejat langetada otsuseid ülejäänud riikide käest seisukohta küsimata. Kas kiirmenetluse korras saab ka ESM-i mahtu suurendada?

Sven Sester

Minu teada kiirmenetlus tähendab 48 tundi. See on nn 48 tunni otsus ja minu andmetel ei saa mahtu suurendada 48 tunni jooksul langetatud otsuse baasil. Selline info mul praegu on ja sellest ma lähtun oma otsuste tegemisel täna hääletamisel. Kui teil on teistsugust informatsiooni, andke sellest kindlasti nii mulle kui juhtivkomisjoni ettekandjale kui ka kogu Riigikogu saalile teada. Aga minu teada ESM-i aktsiakapitali mahu suurendamine ei ole kiirmenetluse otsus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Rainer Vakra, teine küsimus!

Rainer Vakra

Hea ettekandja, austatud endine Res Publica liige! Mul on teile lihtne küsimus: kas te siis nõustute minister Ligiga või mitte? Kas vaatamata esialgsetele väidetele EFSF ja 2 miljardit asendatakse ESM-i ja 1,3 miljardiga või siiski mitte ja need summeeruvad?

Sven Sester

Hea küsija, mul ei ole tõesti midagi juurde lisada. Ma olen teile juba kaks või kolm korda eri sõnadega ühe ja sama mõtte edasi andnud.

Ma võin seda uuesti korrata: minu informatsiooni kohaselt need kohustused summeeruvad. Ma saan aru, et teie küsimuses kõlas väide, et ka rahandusminister ütles sedasama. Minu väide peaausjalikult baseerubki rahandusministri sõnadel. Minu informatsioon on praegu selline.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Aadu Must, teine küsimus!

Aadu Must

Hea ettekandja! Mul oli lihtsalt kahtlus, et me liiga sageli paneme mehaaniliselt võrdusmärgi Euroopa Liidu ja eurotsooni asjade vahele ning põhjendame otsustusi ühes asjas hoopis teisest kastist võetud põhjendustega.

Sven Sester

Just-just! Aitäh! Tõesti, on nii olnud küll! Jah, muidugi, selles kontekstis me enne rääkisime ESM-ist ja Euroopa Liidust. Küsimus ongi selles, kuidaspidi vaadata. Tõsilugu, et kui me räägime Euroopa Liidust ja eurotsoonist, siis me kindlasti nende vahele võrdusmärgi ei saa panna, kuna Euroopa Liidus on riike, kes ei ole eurotsoonis. Kui seda konstruktsiooni edasi arendada, siis ESM on organisatsioon, kuhu kuuluvad ainult eurotsooni liikmed. Seega jah, selles kontekstis ei saa võrdusmärgi kasutada, aga samas on see ka tõlgendamise küsimus. Ma tõlgendaks seda nii, et 17 riiki, kes on eurotsoonis – ma ei oska öelda, milline nende osakaal kogu Euroopa Liidu 27 riigi hulgas kokkuvõttes on, aga see on päris suur protsent, kui silmas pidada finantsmahtu ja üldse majanduse mahtu –, on nii olulised, et ESM ühendab tegelikult kogu Euroopat. Küll selle vahega tõesti, et kui peaks juhtuma, et mõni eurotsoonist väljaspool olev Euroopa Liidu maa tahaks finantsabi, siis tema puhul ESM ei rakenduks. See, mida annab üldse eurotsoonis olemine kui selline, on järgmise diskussiooni teema. Millised on eurotsoonis olemise plussid ja miinused? See on täiesti eraldi diskussiooni teema, mille me võiksime millalgi arutusele võtta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee, teie küsimus!

Lembit Kaljuvee

Hea ettekandja! Mitme küsimuse tulemuse-na on selgeks saanud, et kui me ratifitseerime ESM-i lepingu, siis arvestades ka EFSF-i garantiid, on Eestil 3,3 miljardit garantiid. Samas te väitsite ühele küsimusele vastates, et need garantiid Eesti finantsvõimekust ei muuda ja Eestile võimaliku laenu andmise küsimuse puhul laenu hinda ka ei muuda. Miks te nii arvate? See on ju ebaloogiline!

Sven Sester

Ma ei saanud sellest küsimusest aru, palun väga vabandust! Milles on ebaloogilisus? Ma jätan endale võimaluse hiljem vastata. Rahanduskomisjonis me täpselt seda küsimust ei arutanud. Meie istung on kestnud juba kaks ja pool tundi ning vastan praegu tõesti, et me seda ei arutanud, kuna mul lihtsalt jäi arusaamatuks, mida te ebaloogiliseks peate. Aga teil on võimalus täiendav küsimus esitada, ehk siis täpsustate.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Deniss Boroditš!

Deniss Boroditš

Aitäh, hea istungi juhataja! Lugupeetud ettekandja, loodetavasti te minu küsimusele ei vasta, et rahanduskomisjon seda ei arutanud. Mul nimelt on väga isiklik küsimus väga hüpoteetilise olukorra kohta. Kas teie isiklikult annaksite oma käenduse ühe kolmandiku ulatuses oma aastasest sissetulekust mõnele potentsiaalsele kliendile, kes oma makse- ja üldise finantsdistipliiniga just hiilunud pole ja kelle puhul te väga kahtlete, kas talle tuleks laenu anda? See on põhimõtteliselt samasugune *case* nagu ESM-i puhul.

Sven Sester

Ma saan baseeruda ainult ajakirjanduse andmetel. Olen lugenud, et raha on annetatud ka parteidele, kellel on suured võlad, ja need annetused on olnud kaugelt suuremad kui üks kolmandik aastapalgast. On annetatud ka poole aasta palga ulatuses, kui mitte veelgi rohkem, kuigi erakond sipleb võlgades. Eks igauks pea otsuse tegemise ajal endale otsa vaatama ja küsima, miks ta seda teeb, miks ta annab laenu ja mida loodab vastu saada. Need on need otsustusega seotud küsimused. Küllap seisame

ka meie täna sellise küsimuse ees, nagu te õigesti ütlesite – see raha ju läheb kellelegi abi andmiseks. Võib-olla on sellist abi andes vahe vaid tõlgenduses, kas see on läinud ja läheb musta auku või mitte. Kuna te minult küsisite, võtan endale õiguse avaldada arvamust, et seni see ei ole läinud musta auku. Võib-olla ma olen paadunud optimist, aga ma tõesti arvan, et see ei ole läinud musta auku. Kui arvaksin teisiti, oleks mul väga raske hääletada.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Lembit Kaljuvee, teine küsimus!

Lembit Kaljuvee

Hea ettekandja! Et oma eelmist küsimust täpsustada, püüan seda lihtsamalt formuleerida. Kui riik on poole aastaeelarve ulatuses garantiisid välja andnud, siis temale laenatava raha hind ei saa ühegi panga arvates olla sama kui neid garantiisid välja andmata. Te väitsite, et need garantiid ei mõjuta meie finantsvõimekust.

Sven Sester

Ma olen endiselt seda meelt, et peale tänast ESM-i otsust ei ole Euroopa ja ka muu maailma juhtivad reitinguagentuurid kärmed meie riigireitinguid alandama. Me peame lähtuma globaalsetest mõõtmetest. Usun, et meie reitingud selle otsuse mõjul ei alane. Kordan, et üks otsuse pool on finantsstabiilsus, aga selle laenu andmisel, mis ESM-i puhul mängu tuleb, on oluline ka see, et need potentsiaalselt abi saavad riigid ei saa enam turgudelt pankade käest raha. See on tegelikult põhjus. Soovitava laenuraha hind võib olla nii kõrge, et riigil ei ole võimalik sellega toime tulla. Põhjus võib olla ka see, et garantiid, mis riikidel lasuvad, on väga suured ja ka reaalselt käiku läinud. Aga praegu ma usun, et mul ei tule oma sõnu süüa ja selle eelnõu seadusena vastuvõtmisel meie reitingud halvemaks ei lähe.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Deniss Boroditš, teine küsimus!

Deniss Boroditš

Austatud ettekandja! Kogu see Euroopa finantskriis on tegelikult tagajärgede likvideeri-

mine. Arvan, et sellega olete ka teie nõus. Aga samas, kui rääkida, et reegleid on olnud vähe, et reegleid on olnud puudu, siis tegelikult Maastrichti kriteeriumid hakkasid eksisteerima juba ammu. Lihtsalt mõned riigid pole tahtnud või suvatsenud neid täita, et oma finantsseisu stabiilsena hoida. Kas te ei arva, et sellest jääb kõnealuse meetme puhul ka puudu ja et tegelikult, kui ei ole ühtset fiskaalpoliitikat Euroopa Liidu siseselt, siis see on ainult ajutine lahendus ja finantsstabiilsust ei tule enne, kui tõesti need asjad on koos?

Sven Sester

Väga asjalik küsimus! Arvan minagi tõepoolest, et ESM üksikuna vaadatuna ei ole lahendus kui selline. Euroopa on oma tegevuses viimasel perioodil lähenenud asjadele märksa avarama pilguga. ESM on osa suurest paketist, mis peaks praegust olukorda leevendama, ja mitte ainult leevendama, vaid ka parandama. Tõsilugu, nagu ma enne mainisin, üks osa sellest paketist on fiskaalleeping, mille puhul riikidel ei tohiks enam olla võimalust elada võimalike tulevaste tulude arvel ja nad ka kinnitaksid seda, et nad seda ei tee. Euroopas on mitmed riigid endale seda lubanud, et nende iga-aastased kulud on olnud tuludest suuremad. See on väga ohtlik ja Eesti ei ole seda teed läinud. Eriti hull on muidugi see, kui ei nähta perspektiivi, kuidas tulla tagasi normaalsesse rööbastesse. Nii ongi abi saavatele riikidele seatud väga selged ülesanded, kuidas nad peaksid jälle normaalse rütmi tagasi saama. Ja ka nendele riikidele, kellel ei ole otseid probleeme, surutakse peale, et nad kehtestaksid oma riigi seadusaktina kas või sellisama fiskaalleepingu põhimõtted eelarvedefitsiidi osas. ESM on osa kogu sellest paketist. Tõsilugu, nii nagu te oma küsimust esitades nentisite, paraku me praegu ühelt poolt tõesti tegeleme tagajärgede likvideerimisega, aga teiselt poolt me tegeleme ka sellega, et kriis tulevikus veelgi ei võimenduks.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Eiki Nestor, teine küsimus!

Eiki Nestor

Viimased küsimused olid kõik võetavate riskide kohta. Vaata, komisjoni esimees, meil oli selle eelnõu raames mitu siirast, aga mitte

eriti südamlikku vestlust rahandusministriga ja seda teemat me käsitlesime ka. Ta tõi ühe huvitava võrdluse, võib-olla sa kordad seda Riigikogu suurele saalile. Et kus siis Eesti riik võtab suurema finantsriski, kas paigutades 150 miljonit eurot Euroopa stabiilsusmehhanismi või laiendades selle võrra Eesti Energia aktsiakapitali?

Sven Sester

Hea Eiki, üks sa tegelikult kordasid seda juba oma küsimuses. Aga tõsilugu, selles rahandusministri võrdluses on oma loogika. Ta ütles ka seda, et me räägime ESM-i puhul ju investeringust: me anname oma kapitali kuhugi mujale, see investeeritakse hädas olevatesse riikidesse. Rahandusminister seletas komisjonis, et instantse, kuhu Eesti riik aja jooksul oma kapitali on mahutanud või investeerinud, on väga palju. Ta küll seal seda näitena ei toonud, aga ma tõin täna ise siin kõnepuldis näite, et me menetlesime kevadhooajal IMF-i aktsiakapitali suurendamise eelnõu. Raha, mis sinna läks, on täiesti reaalne raha. Sellest ei olnud kuskil eriti juttu – ma ei tea, kas üldse ajakirjandus teatas, et me oleme osalust IMF-is suurendanud. Mis see number oli, ma ütlen teile kohe: see oli 150 miljonit SDR-i ehk siis 183 miljonit euro võrra suurendasime oma osalust IMF-is. Ma arvan, et enamik seda ei teagi, aga see toimus tänavu. Rahandusminister tõi näiteks aga jah Eesti Energia, mille aktsiakapitali tehakse samuti sissemakseid, ja iga rahapaigutusega kaasneb ju teatav risk. See oli rahandusministri loogika – talle tundus, et huvi ESM-i vastu on üle võimendatud. Aga see oli tema arvamus. Igal inimesel peab olema võimalus oma arvamust avaldada ja tema seda rahanduskomisjonis tegigi.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Indrek Saar!

Indrek Saar

Siin on mitu korda räägitud sellest, et ESM-i ja Euroopa Liitu ei tohiks omavahel sassi ajada. Aga ma arvan, et need on üksteisega väga seotud asjad. Sellest tulenevalt ka minu küsimus, mis puudutab natuke laiemat ja filosoofilisemat teemat, kui on konkreetne meede. Aga näite mõttes siiski küsin. Sven, nii rahanduskomisjoni esimehena kui ka muidu

oled sa elus üksjagu kogenud, käinud ja näinud. Mis on sinu sisemine veendumus, sisemine tunne: kas Euroopa tegeleb praegu selle meetmega sellepärast, et olgugi et kahju tuleb kanda, peab Euroopat kõige kiuste ühtsena hoidma? Kas arvestatakse sellega, et see hind tuleb maksta, kuigi see võib olla päris krõbe, või on ülekaalus need, kes arvavad, et Euroopa pensionifonde on võimalik veel päästa, ilma et keegi kannaks väga suurt kahju?

Sven Sester

See on hea, et sa küsimuse alguses mingil määral toetasid mu seisukohta, et sinagi näed Euroopat ühtsena, kuigi seal on osa riike, kes ei ole eurotsoonis, aga samal ajal on Euroopa Liidu liikmed. Minagi näen kõiki neid riike väga integreerituna. Aga sinu küsimuse reaalosa: nüüd on arutelu koht, kas kedagi üldse välistada saab. Ühelt poolt on potentsiaalsed pensioniinvesteeringud suurte pensionifondide poolt. Ma arvan, et kõik on omavahel seotud ja et kui me päästame ühte riiki, tagades kogu Euroopa finantsstabiilsuse, siis automaatselt tekib olukord, kus suure tõenäosusega päästetakse mingil määral ka pensionifonde. Nüüd on küsimus, kumb on see kaalukauss, mille pärast praegu mingeid otsuseid tehakse. See, nagu ma aru saan, oli sinu küsimuse mõte. Saksa pensionifondid on muidugi väga suured ja nad on kuhugi investeerinud, ostnud minigeid osakuid. Ma arvan siiski, et kogu tegevus, mis praegu Euroopas toimub, ei tugine ühe või teise pensionifondi lobile. Juhin tähelepanu, et konkreetselt Kreeka puhul on investorid juba mingil määral vastu näppe saanud: nende võlakirjad on osaliselt diskonteeritud, võlakirjade nimiväärtus on kahanenud. See kõik on toimunud enne seda, kui Eesti nüüd ühineb nende programmidega, mis hakkavad Kreekale raha andma. Juba on teatud miinus sisse saadud. EFSF hakkab toetama ka Hispaania pankade abiprogramme ja sealgi on ilmselgelt esmased kahjukannatajad pangaomanikud. Ei ole niimoodi, et pangaomanikud saavad raha tagasi.

Üldiselt olen veendunud, et praegune intensiivne tegevus Euroopas pole suunatud mitte ühe või teise pensionifondi või pensionisüsteemi kokkukukkumise takistamisele, vaid pigem kogu Euroopa finantsstabiilsuse tagamisele. Ei saa muidugi salata, et needsamad pensionifondid on kindlasti üks osa kogu sta-

biilsusest. Ma ei ole küll *x-files*'idega, saladokumentidega tegelnud, ent olen täitsa kindel, et praegu püütakse saavutada finantsstabiilsus, rahustada turge, anda abi saavatele riikidele võimalus tekitada olukord, kus nad saavad ise tulla turgudele raha laenama. Portugal, Iirimaa, Island, Läti – need riigid on juba turule naasmas või juba naasnud.

Eesmärk on anda abi sel hetkel, kui kellelegi muidu finantsabi anda ei taheta. Kui sa oled oma lubadusi täitnud, kui turud ja investorid näevad, et jah, sulle võib raha laenata, jah, see protsent on selline, mis on riigi jaoks vastuvõetav, ta on võimeline seda laenu teenindama, mis siis tegelikult juhtub? Küllap juhtub see, et see riik hakkab turgudel uuesti tegutsema, turud usaldavad teda. Arvata võib, et ESM lihtsalt taandub sel juhul, olles oma eesmärgi täitnud. Läti näide on väga hea, ta maksis – ma usun, et ma ei eksi praegu, see vist on kuskil seletuskirjas kirjas ka – ju ennaktempos osa saadud rahast IMF-ile tagasi. Tal tekkis see võimalus. See on ESM-i eesmärk: aidata riiki hetkel, kui tal endal ei ole võimalik kuskilt mujalt raha saada või see raha oleks nii kolossaalselt kallis, et oleks mõtetu seda laenu võtta.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas!

Inara Luigas

Austatud ettekandja! Mul on selline küsimus. Loen ette Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingust ühe lõigu: "Nende liikmesriikide riigipead või valitsusjuhid, mille rahaühik on euro, leppisid 9. detsembril 2011. aastal kokku liikuda tugevama majandusliidu suunas, mis hõlmaks uue fiskaalkokkuleppe ja tugevama majanduspoliitika koordineerimise rakendamist uue rahvusvahelise lepingu abil." Seda lepingut nimetatakse majandus- ja rahaliidu stabiilsuse, koordineerimise ja juhtimise lepinguks ning see peab aitama tagada rahanduse kestvat usaldusväärset juhtimist. ESM, nagu me kõik teame, ei too euroalasse lahendusi. Lahendused alles tulevad hiljem ja ESM sõna otseses mõttes vaid hoiab seda kehva stabiilsust. Minu küsimus on: mis meid veel ees ootab? Milliste mehhanismidega me peame tulevikus veel liituma?

Sven Sester

Eks ma lähtu muidugi oma interpretatsioonist. Te ju küsite küsimusi, mis rahanduskomisjonis arutusel ei olnud, ja ju te siis eeldategi, et ma avaldan vaid oma mõtteid. Kindlasti te püüate praegu lihtsalt saavutada sisimas veendumust, miks tuleb ESM-i vastu hääletada, ja te olete selleni juba jõudnud. Ent te ei pea seda iseendale veel kord tõestama – kui te tõesti tahate selle vastu olla, siis see on teie vaba voli. Aga ma soovitan: mõelge enne hääletust, mida tegelikult annab meile Euroopas olemine, mida annavad juba toimivad ja ka tuleviku finantsperspektiivid, mida Eestile annab meie osalus ja võimalus Euroopas eri tasemetel otsustamisel kaasa rääkida.

Oli retooriline küsimus: millistes võimalikes abiandmise otsustes me peaksime tulevikus osalema? Kui jutt on ESM-ist, siis ma eeldan, et juba lähiajal me hakkame Riigikogus arutama potentsiaalseid abiotsuseid. Milleks siis ESM-i luua, kui kellelgi ei ole seda raha vaja?! Ilmselt ma ei eksi väites, et lähiajal me hakkame võimalikke MoU-sid arutama.

Kas lisaks ESM-ile on veel midagi tulemas? See ju teie küsimuse sisu tegelikult oli. Ma ei oska praegu vastata. Loodan, et ei ole. Elu näitab! Te väitsite oma küsimuses, et ESM-ist ei ole kasu või sel ei ole eesmärki, aga minu arvates on sel selge eesmärk. ESM kutsutakse ellu selleks, et ohjeldada tekkinud kriisi. See on minu vastus.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Indrek Saar, teine küsimus!

Indrek Saar

Aitäh, Sven, selle eelnõu arutelu eest! Ma lihtsalt kommentaariks ütlen, et pensionifondide lobi – ei maksa arvata, et seda nii suurte summade puhul ei ole – on kindlasti köömes võrreldes sellega, mida tunnevad kõik meie Euroopa kolleegid, kui nad kujutavad ette näiteks 1990. aastate alguse Eesti pensionäri, kes on oma elupäevad töötanud ja siis saab järsku teada, et ta pension on muutunud peaaegu ümmarguseks nulliks. See on see, mis on üks vaieldamatult väga suuri käivitavaid jõudusid. Kui pensionifondid kukuvad, siis on terve Euroopa täis väga rahulolematuid inimesi, kes on arvestanud pensioniga. Aga tulles konkreetsemalt selle juurde, mis ma enne küsisin: kui

palju sa arvad Euroopa rahaliidus olevat neid riike või riigijuhte, kes tõesti usuvad, et piisab ainult sellest sisse makstud rahast ja vähemalt mingi osa garantiidest ei lähe lähemal ajal käiku?

Sven Sester

Küsimus oli, kui paljud riigijuhid arvavad, et garantiid reaalelus ei käivitu. Ilmselt sa ei oota mult mingit protsenti, see on pigem diskussiooni teema, mida me võiksite arutada. Ma ei suuda siin kohapeal teile mingeid protsente öelda. Aga ESM-i ülesehituse loogika on säärane – see on seletuskirjas ka välja toodud –, et laenu ei anta korraga, vaid jupphaaval. See on väga oluline. Kogu aeg jälgitakse riigi finantskäitumist, tema tehinguid ja antud lubaduste täitmist. Siin on suur vahe, kas annad raha kohe kätte või mitte, põhimõte on n-ö lubadus – raha, lubadus – raha. See tagab esmase kontrolli ja kui sa oma lubadusi täidad, siis suure tõenäosusega sa naased normaalsete riikide hulka. See ongi tegelikult ainuke garantii. Kreeka puhul pole ju keegi öelnud, et annaks küll talle abi, aga saaks ühe asustamata saare vastu – see ei oleks tõsiselt võetav. Sellist asja vastu ei küsita, Euroopa eesmärk on, et selleski riigis oleks stabiilsus.

Me võime alati diskuteerida, miks ikkagi need nn netoandjad maad abi annavad. Neto saajal on selge huvi, me oleme ise netosaaja ja puhtpragmaatilistel põhjustel on meil hea selles positsioonis olla. Arvan aga, et see kaua ei kesta, kunagi saabub aeg, kui me enam seda ei ole. Ma väga loodan, et see aeg saabub, sest see näitab siis seda, et meie elatustase on nii kõrge, et me ei pea enam olema netosaajad.

Aga miks siis netoandjad tegutsevad? Eks tegu ole mingil määral eri asjade sümbioosiga. Üks kindlasti on pensionifondid, mida sa mainisid, teine aga see, et Euroopa rikastel riikidel on ju vaja oma toodangut kuhugi müüa. Võib hästi pragmaatiliselt läheneda: kui rahval ei ole ostujõudu ei oma riigis ega teistes riikides, siis su toodangut ju ei osteta. Selliste riigisiseste prioriteetide kohta on analoogseid näiteid tuua kümneid. Aga see kõik kokku taandub sellele, et Euroopa hindab põhimõtteliselt ühiseid väärtusi. Pragmaatiline pool on üks pool, tuginemine ühistele väärtushinnangutele teine pool. Euroopas peetakse tähtsaks suhteliselt samu väärtusi. Ma ei väida, et mingid väärtus-

hinnangud näiteks Lähis-Idas on valed, aga need väärtused, mida me Euroopas kanname, nendest me saame enam-vähem ühtemoodi aru. Neid väärtusi tahetakse säilitada ja see kindlasti on üks eesmärk, mille nimel tegutsetakse. Kuigi räägitakse põhiliselt finantsstabiilsusest, siis ma toaksin esile kogu väärtusteahela – see on osa Euroopast.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Inara Luigas, teine küsimus!

Inara Luigas

Lugupeetud ettekandja! Mul on lühike küsimus, aga sa võid kohe öelda, et rahanduskomisjonis seda ei arutatud. Nimelt, mida sa arvad, miks Euroopa Liidu struktuurid püüavad sekkuda Euroopa eurosooni riikide sise poliitikasse, tekitades igasuguseid mehhanisme ja allutades ka teisi riike nende mehhanismide tegevusele? Miks ei ole arutatud, et ehk euroala riigid saavad iseseisvalt oma probleemidega hakkama? Neil on selleks kõik võimalused loodud, aga nad ei ole ära kasutanud oma sisemisi reforme. Neil on ka suured kullavarud ning majanduslikus ja geograafilises mõttes on nende seis hea. Lõppude lõpuks ei ole maailmas ju raha otsa saanud.

Sven Sester

Aitäh, see on hea küsimus! Alustan selle esimesest poolest. Täna te ilmselt ei saa mind süüdistada selles, et ma olen end peitnud vastuse taha, et komisjonis seda ei arutatud. Kogu selle aja jooksul ma ainult ühele küsimusele nii vastasingi. Püüan üldiselt ikka vastata. Probleem ongi minu arvates selles, mida ma enne mainisin. Te küsite, miks laenu antakse – riikidel on ju kullavarud ning nad võiksid turgudelt laenata jne. Probleem ongi selles, et ühel hetkel ei ole enam võimalik turgudelt laenata. See ongi probleem! Reservid kahanevad, nii nagu Eestil juhtus. Seesama Eesti näide kolm aastat tagasi, millest ma teile rääkisin. Eestil olid reservid ja on siia maani ning loodame, et need suurenevad. Reservid aga võivad kahaneda ja turud enam sulle raha ei taha anda. Jah, meile andis siis üks pank. Aga riigis võib olla tekkinud olukord, kus ta sisuliselt on oma tulude ja kuludega sügavas miinuses.

Meil on kõige lihtsam praegu rääkida Kreeka näitest. Valitsus on võtnud ükskõik siis

kelle juhtimisel vastu otsuseid, mis on väga selgelt iga-aastaseid kulusid suurendanud, tulusid aga samal ajal peale tulnud ei ole. On siis tegu teadlikult selliste eelarvete vastuvõtmisega või on valitsenud teadmatus, mis baseerub mingitel valedel statistikaandmetel. Ma ei oska öelda, mis see tõeline põhjus neil on, aga usun, et kõige taga on ikkagi teadlik sügavatesse miinustesse minek ja Kreekal ei ole olnud visiooni, kuidas sealt välja tulla. See on tegelikult see põhjus.

Te küsite, miks ikkagi Euroopa Liidu juhid sekkuvad euroriikide instantside tegevusse. Arvan, et see on meie kõigi huvides. Nüüd ongi käes lahenduste kaalumise aeg. Kas peaks Euroopa Liidus iga konkreetse riigi eelarve enne vastuvõtmist või peale vastuvõtmist üle vaatama? Milline on see samm, mis viib meid olukorrani, kus me olemegi Euroopa ühendriigid? See on see koht, kus tahaks piiri tõmmata. Euroopa on valinud näiteks fiskaalpeingu tee: lepingutesse pannakse kirja, et su kulud ei tohi tulusid ületada rohkem kui teatav protsent. Sulle kirjutatakse see ette ja põhimõtteliselt võib öelda, et kitsendatakse sinu iseotsustamise õigust. Jah, see on see hind praeguses Euroopas.

Aga meie väike Eesti riik nii vastutustundlikult käitubki, me ei taha elada tulevaste põlvete arvel. Kõik riigid ei ole nii teinud. Vanas Euroopas on päris mitu maad, kus on eelarvedefitsiit igal aastal suur, rääkimata kogu laenu mahust, mis on kolossaalne. See on õige, et me liigume sellel suunal vähemalt nendes raamides, mis praegu kehtivad, ja püüame ohjeldada Euroopa riike, kes on endale suuri laene võtnud. Meil võib küll tekkida küsimus, miks tullakse meile ja ka teistele Euroopa riikidele ütlema, et kuulge, te peate nüüd nii tegema. Kas me ise ei ole siis targad? Ma arvan, et kõik on muidugi targad, loomulikult on, aga osa on lihtsalt silmad kinni pigistanud. See on reaalse elu. Aga usun, et kõik otsused, mis Euroopas on tehtud ja mida tahetakse teha, peavad silmas eesmärki, et Euroopas oleks üldine stabiilsus ja elu läheks paremaks. Ainult need on eesmärgid, mille nimel pingutatakse.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun, Marika Tuus-Laul, teine küsimus!

Marika Tuus-Laul

Hea esineja, te ütlesite paari-kolme nädala eest selle eelnõu esimesel lugemisel, et meil tuleb alati arvestada ka võimalusega, et need summad tuleb realselt välja käia. Ma küsingi: kui suur see tõenäosus teie kui rahanduskomisjoni esimehe meelest on?

Sven Sester

Ma lugesin just viimast Kesknädalat, te tsiteerisite mind seal ilusti. Väga tore! Ma ei oska aga öelda selle tõenäosuse suurust, ütlen ausalt välja. Jään aga oma sõnade juurde, et iga investering, mille sa kuhugi teed, kätkeb endas riski. Sa võid hinnata, millised need ohud on, aga risk on alati. Muidugi, teatavates fondides müüakse sulle usaldust. Erasektoris öeldakse sulle, et me investeerime selliselt, et 95%-lise tõenäosusega sa ei kaota kunagi üle 5%. Samal ajal, kui ikkagi see 5% piir ületatakse, siis ongi rakendunud too 5%-line tõenäosus.

Praegu teevad kõik liikmesriigid eeldatavasti pingutusi. Ma veel kord toonitan, et ega raha ei hakka ju andma Eesti riik või mõni muu liikmesriik, raha hakkab andma ESM, kellele meie oleme garantii andnud. ESM-i juhtkond hakkab kindlasti pingutama selle nimel, et riske minimeerida. Need on needsamad põhimõtted: jupphaaval laenu andmine, pidev lubaduste kaardistamine, kontroll iga perioodi tegevuse üle. Kui peaks midagi halvasti mine-ma, siis selleks on ette nähtud eeliskreditori staatus. Kõiki instantse jälgitakse.

Aga ega te vist ei oodanudki minult protsendilist vastust. Ütlen ausalt: risk on alati olemas. Kui te küsite, kui suured need ohud on, siis ma hindan neid väikeseks. Kui te nii küsite, siis ma vastan, et riskid on väikesed. Ka Jürgen Ligi on öelnud, et ta peab asjaomaseid riske väikeseks. Kui te küsite, kas risk on null, siis ma vastan: ei, risk ei ole olematu. Riski võimalus on, aga minu arvates väike. Ja väike on see just tänu tegevusele, mille ESM tulevikus käivitab, ja tänu sellele, mida EFSF teeb praegu.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun vabandust, esineja, saali tähelepanuvõime on märksa langenud. Olge head, palun olge tähelepanelikud!

Sven Sester

Ma kohe lõpetan oma vastuse. Arvata võib, et kui abi saav riik ei ole täitnud kõiki lubadusi ja palub mingil juhul pikendust kas kolm või viis aastat, siis kerkib üles küsimus, kas talle antakse see võimalus või mitte. Iga kord tuleb eraldi otsustada, kas sa lepid varasema investeeringu kaotamisega ja kas päeval, kui sa enam pikendust ei anna, on õhus kaotuse oht või mitte. On ju ka neid näiteid, et raha makstakse varem tagasi, aga kui on halvad olukorrad, siis tuleb iga kord eraldi otsus langetada. Tõenäolise riski suurust on raske protsendina öelda, aga ma pean seda väikeseks.

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu, hea esineja! Rohkem teile küsimusi ei ole. Järgnevalt asume kõnede juurde. Ma palun esimesena kõnetooli Urve Palo!

Urve Palo

Lugupeetud eesistuja! Head kolleegid! Kõigepealt tahan tänada eesinejat, kes kolme tunni jooksul meie ees vapralt vastu pidas ja minu arvates üritas küsimustele tõepoolest sisuliselt vastata, alavääristamata küsijaid ja ebamugavate küsimuste puhul mitte kõrvale põigates ega öeldes, et ei saanud küsimusest aru. Nii et suur aitäh!

Aga mis puudutab ESM-i, siis mina ESM-iga liitumise poolt ei ole. Põhjuseid on mitmeid. Esiteks, ESM paraku ei aita pikaajalises perspektiivis lahendada rahakriisis vaevleva Euroopa Liidu ees seisvaid tegelikke probleeme. Selle asemel et osa riike juba praegu maksejõuetuks kuulutada, lükatakse seda paratamatust ESM-iga üksnes edasi. Lõppkokkuvõttes on kahju Euroopa riikide majandusele, sh Eestile, palju suurem ja ESM-iga liitunud riigid on nii oma esialgsete sisse maksete kui ka hiljem sissenõutavate summade võrra vaesemad. Eesti puhul võib see kokku tähendada üle 1,3 miljardi euro suurust summat.

Kui mul oleks täna sisemine kindlus, et ESM aitaks lahendada tekkinud võlakriisi, mitte ei lükkaks seda paratamatust edasi, oleksin ESM-iga liitumise poolt. Paraku mul seda veendumust ei ole. Tsiteerin siinjuures 31. juulil Postimehes ilmunud majandusteadlase Har-do Pajula kommentaari, kus ta tabavalt ütleb, et ka eurotsoon sõltub praegu valitsuste ja Euroopa viie juhtriigi poliitilise ja majandusliku

ladviku ühte sidunud kõrgfinantsi ühistest jõupingutustest. Ja jätkab: "Nende koostöö meenutab aga järjest enam kahte teineteise najale toetuvat joodikut: maksejõuetud valitsused seisavad tänu maksejõuetutelt pankadelt saadud laenudele, pangad püsivad püsti aga üksnes tänu maksejõuetute valitsuste toetusele. Ei ole tarvis doktorikraadi toksikoloogias ega rahvusvahelistes suhetes, et taibata: see on võrdlemisi kipakas konstruktsioon."

Teiseks, kui ollakse juba ESM-iga liitunud, siis tagasiteed enam ei ole. Kuigi täna on ESM-i aktsiakapital kokku 700 miljardit eurot, puudub kindlustunne, et seda suurendama ei hakata. Kuna pole määratletud, kui palju laenu ühele hädasolijale antakse, siis võib üsna ruttu juhtuda, et esialgu planeeritud maksimumaktsiakapitalist ei piisa ning seda soovitakse suurendada. Võib tekkida olukord, mille kohta Kiire isa menuromaanis "Suvi" ütleb: "Nüüd, kus me oleme juba nii palju kahju kannatanud, ei saa me seda asja ometi pooleli jätta." Teisisõnu, tekib ahvatlus küsida täiendavat aktsiakapitali. Ehk siis seda hapnikku, millest rääkis Riigikogu eesminister Ligi, me jäämegi juurde andma. Samuti pole kindlustunnet, et olukorras, kus näiteks Eesti riigi parlament otsustab hädasolijale laenu mitte anda või seatud tingimustel mitte anda, seda siiski ei tehta. Nimelt, vaatamata sellele, et ESM-i juhatajate nõukogu võtab üldjuhul otsused vastu konsensusel, on teatud tingimustel võimalik kohandada n-ö eriolukorda ja võtta otsused vastu lihthälteenamusega. See viib mõtteni, et ükskõik, mida me siin Eesti parlamendis ka ei otsusta, tehakse suured otsused vajaduse korral juba üle meie peade.

Kolmandaks. Täna valitsuse üleskutse on olla solidaarne Euroopa Liiduga. Seesama valitsus aga paraku ei tea, mida sõna "solidaarsus" tähendab. Ta ei ole osanud olla solidaarne oma rahvaga. Sellesama valitsuse tegevuste ja tegematajätmise pärast on Eestis sündimus taas kord suures languses. Võrreldes eelmise aasta sama ajaga sündis Eestis 354 last vähem. Majanduslikest põhjustest ajendatuna rännatakse Eestist massiliselt välja ja nii laiaulatuslikke streike, nagu nägime käesoleva aasta kevadel, pole taasiseseisvunud Eesti ajaloos varem nähtud.

Ma palun kolm minutit lisaega!

Aseesimees Laine Randjärv

Kolm minutit lisaks.

Urve Palo

Minu jaoks ei ole veenev ka argument, et me peame ühinema ESM-iga, kuna iga viies euro meie riigieelarves on Euroopa Liidu tagastamatu abi. Ma küsin, kas see on ikka tagastamatu. Rahandusminister ei osanud või ei soovinud Riigikogu ees minu küsimusele vastates öelda, kui mitu eurot n-ö tagastamatut abi läheb Euroopa Liidu riikidesse tagasi kaupade ja teenuste ostu näol, turgutades sealäbi sealset arenenud majandusi. Näiteks 2012. aastal teedeehitusse suunatud 117 miljonist eurost liigub bituumeni, graniidi, masinate ning seadmete ostuna tagasi valdav enamik sellest summast. Nii et kõik ei ole must ja valge ning ei paista lähedalt vaadates sellisena, millisena meile näidata püütakse.

Lõpetuseks. Pole tehtud mõjuanalüüsi, kuidas ESM-iga liitumine või liitumata jätmine mõjub Eestile ja Eesti riigieelarvele tulevikus. Samuti ei ole ma näinud ühtegi alternatiivset plaani. Öeldakse, kas see või mitte midagi. Kahjuks pean ütlema, et parem siis mitte midagi. Argument, et peame ühinema ESM-iga, kuna rahandusminister juba aasta jagu tagasi sellele allkirja andis, ei ole paraku veenev. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun, Rainer Vakra!

Rainer Vakra

Austatud Riigikogu juhataja! Head Riigikogu liikmed! Meile kõigile on teada mõtte-tera, et mõtlesime hästi, aga välja tuli nii nagu alati. Kahjuks tuleb täna, 30. augustil aastal 2012 siin Riigikogu saalis seda taas tõdeda.

Euroopa rahaliit loodi kindlate reeglite, ideede, põhimõtete ja eesmärkidega. Täna on kõigile selge, et teatud riikide puhul on normiks saanud kavaldamine, riikad ja lausa petmine. Toonaseid riikidevahelisi finantskokkuleppeid on jämedalt rikutud, olgu selleks Maastrichti kriteerium või riigivõla osakaal eelarves. Siinkohal tsiteerin akadeemik Endel Lippmaad, kes on öelnud, et Nõukogude Liidul olid ja Euroopa Liidul on ühised jooned, mõlema puhul kehtestati kindlad reeglid, mida keegi kunagi ei täitnud, ja loodi helgeid unis-

tusi, mis kunagi ei realiseerunud. Kärpimine on saanud Eesti Nokiaks, auks ja uhkuseks, seda me peaksime õpetama Euroopale. Eurostati värske uuring sissetulekutest Euroopa Liidus ning võrdlusriikides näitab, et sissetulekute poolest inimese kohta asetub Eesti Euroopa Liidus lätlaste, rumeenlaste ja bulgaarlaste järel 2010. aasta seisuga tagantpoolt neljandale kohale. Kriisi ajal sissetulekud Euroopas suurenesid, Balti riikides vähenesid. Eesti on seega viie vaesema riigi seas Euroopas. Hääletades ESM-i poolt tehakse selget ülekohut igale eestlasele, kes kriisiaastatel, kui oli vaja solidaarselt kärpida, kaotas sissetulekutes. Tuletame meelde, et solidaarsed olid eestlased ainult üksteise suhtes, Lääne-Euroopas palgad kasvasid.

Retoorika, et Euroopa Liidust toetuse saajana oleme kohustatud tingimusteta Lõuna-Euroopat toetama, on mõistetamatu. Näiteks Kreeka ja Hispaania pole toetuste mahtude poolest isegi mitte ligilähedaselt võrreldavad Eestiga. Samas on Euroopa finantskriisist saanud usalduskriis Euroopa Liidu institutsioonide ja euro suhtes. Seda kriisi ei saa lahendada olemasolevate institutsioonide kõrvale kolmandate, ebademokraatlikult loodud institutsioonide abil. ESM ei ole võluviits ega isegi mitte tulemüür, mis lahendab pikaajalises perspektiivis Euroopa majandusprobleemid. Selleks on ta isegi hetkel liiga väike. SEB-i analüütiku Ruta Arumäe hinnangul pretendeerib ainuüksi Hispaania 300 miljardile eurole ESM-i väljamakstavast 500-st. Keegi peab ütleva kõva häälega välja, et kuningas on alasti, ehk ESM on praegusel kujul ilmselgelt liiga väike, et saaks üldse tõsiselt rääkida Euroopa finantsilise stabiilsuse tagamisest.

Austatud kolleegid! Pole mõtet pugeda peitu populismisüüdistuste taha! Demokraatide ühendus tegi kõikidele fraktsioonidele ettepaneku, et on vaja korraldada rahvahääletus. Oleme jätkuvalt samal seisukohal. Siinkohal tänan neid kolme fraktsiooni, kes meie kirjale vastasid. Tõepoolest, ESM-i ei saa otse rahvahääletusele panna. Demokraatide ettepanek oli ajendatud hoopis Riigikohtu otsuse kohta eriarvamuse kirjutanud kohtunike seisukohast, kelle hinnangul saab rahvahääletusele panna küsimuse. Euroopal on kaks teed: kas Euroopa ühendriigid või tänasel kujul lagunemine, nimetagem seda siis kas või väga tõsiselt ja sü-

gavaks juhtimise reformiks. Seega tulnuks meie ettepaneku kohaselt küsida rahvalt, kuivõrd ollakse euroala stabiilsuse nimel nõus loovutama Eesti iseseisvust.

Ärgem varjagem selle taha, et välislepingut ei saa rahvahääletusele panna! 2003. aastal toimunud Euroopa Liiduga ühinemise referendumil ei andnud Eesti rahvas Euroopale nii laialdasi volitusi. Kui mõned Eesti riigi tippjuhid ei pea vajalikuks arutada seda küsimust Riigikogus, siis meie ei pea Riigikogus peetud arutlusi piisavaks. Kuidas on võimalik toetada 1,3 miljardi eurose garantii andmist, kui rahandusminister vastab, et ainuke tõsiselt võetav põhjendus on solidaarsus ja eneseväarikuse säilitamine ehk põhimõte: huntidega koos tuleb hundi moodi uluda.

Solidaarsusest rääkides olen veendunud, et Euroopa majandusruumist ja selle toimimisest on huvitatud kõik 27 Euroopa Liidu riiki, mitte ainult ESM-i moodustavad 17 maksevahendina eurot kasutavat riiki. ESM-ist eemalejäämise tõttu ei ole näiteks Leedu, Läti, Rootsi või Suurbritannia Euroopa Liidus väiksema eneseväarikusega ega vähem tõsiselt võetavad. Põhjendamatu on vaese Eesti ennastalgav soov näida jõukamana, kui me tegelikult oleme, ja kasutada vajaduse korral teiste riikide mõtlematute ja aastaid väldanud ülekulutuste rahuldamiseks ehk ESM-i täitmiseks ...

Aseesimees Laine Randjärv

Hea esineja, kas soovite aega pikendada?

Rainer Vakra

Jah, aitäh! Palun kolm minutit!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, kolm minutit!

Rainer Vakra

Teiseks, kui loodi Euroopa Finantsstabiilsuse Fond, kus Eesti tagatis on 2 miljardit eurot, siis selgitati siinsamas saalis korduvalt, et see fond on ajutine ja toimib seni, kuni luuakse Euroopa stabiilsusmehhanism. Räägiti ka sellest, et ESM-i kiirem menetlus on rehepilik. Täna ei ole siiski selge, kas Eesti annab garantiid 2 miljardit pluss 1,3 miljardit või 2 asemel 1,3 miljardit või hoopis mingis kolmandas või neljandas mahus. Ehk tsiteerides minister Ligit: "Igatahes pole tehnilised detai-

lid veel selged, sest tegemist on juriidiliselt väga erinevate nähtustega." Ühesõnaga, võtme-küsimus on, millistele demokraatia finantsjuhtimise standarditele peaks vastama süvendatud koostöö Euroopas ja kas need on piisavad, et Euroopa rahvad nendega nõustuks. Praegu on suur oht teha saatuslik viga, mis toob kaasa suurema integratsiooni, märkamata, et süvendatud koostöö toimub juba oluliselt muutunud, erinevaid väärtusi kandvate institutsioonidega keskkonnas. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun kõnepulti, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Austatud juhataja! Austatud Riigikogu! Kui ma lähen oma ajaga lõhki, siis palun ka lisaaega.

Aseesimees Laine Randjärv

Paneme kohe igaks juhuks kolm minutit juurde.

Eiki Nestor

Kuna mul ei ole seda probleemi, et ma uskult meediaaega ei saa, siis ma räägin eelnõust. Vaadake, selle eelnõu ratifitseerimisega on olnud üks imelik lugu. Kui me vaatame, kes on kõige rohkem tema vastu töötanud, siis see mees on rahandusminister Ligi, kes siin meie ees teda kaitsmas käis. Ta on töötanud selle eelnõu vastu minu meelest kolmel põhjusel.

Esimene põhjus on suhtumise küsimus. Riigikogu kui mitte kohale tulev, laisk, võõrkeeli mittevaldav, saladusi väljalobisev kogu. Sellised laused suurendavad kindlasti ministri enda populaarsust, sest inimesi, kes temaga neid mõtteid jagavad, on väga palju. Aga ma ei tea, kui palju see kogu stabiilsusmehhanismile kui süsteemile kasuks tuleb. Selles mõttes, ma arvan, on rahandusminister ühe karuteene teinud ja kuidagi kummaline on olnud kuulata teda rahanduskomisjonis südant puistamas, kuidas meedia temast aru ei saa. Väga palju sõltub ikka ka sellest, kuidas ja mida räägitakse.

Teine põhjus on selles, milleni meie Riigikogu käed selle eelnõu ratifitseerimisel enam ei jõua. Tõele au andes olen ma nõus mitme kriitikuga ja ütlen, et minu meelest oleks Eesti riik sisuliselt saanud ka ilma suurema vaevata

seista selle eest, et see leping oleks olnud parem, kas või nendes aspektides, millel näiteks Igor Gräzin täna siin peatus.

Kolmandaks arvan, et ta on töötanud eelnõu vastu seetõttu, et eelnõu ise oli praak. Sellist olukorda, nagu meil teisipäeval rahanduskomisjonis oli, kus n-ö kollektiivselt tehakse seaduse teksti, juhtub väga harva. Juba kogenud poliitikutena te teate isegi, et nendel juhtudel võidakse käituda väga räigelt ja öelda, et nii kaua kui must valgel midagi ei ole, ei arutata midagi. Meie tegime koos komisjoniga seaduse teksti ja eriti nõrk oli eelnõu see pool, mis on seotud Riigikoguga. Ma jäin pikalt mõtlema, kas Rahandusministeeriumis võib olla mõni inimene, kes tunneks Riigikogu kodukorda ja siinset mehhanismi, ning ma arvan, et kõige targem mees ongi minister ise. Tema peaks ju sellega tuttav olema. Teame, et ministrid ise oma kätt seaduseelnõu kirjutamisel külge ei pane, aga tulevikus võiksid vähemalt tema abilised kui mitte Riigikogu erakondadega, siis vähemalt õigusosakonnaga siiski suhelda. Ma ei tea, kas või see nonsens, mis eelnõus oli, et kui Euroopa Liidu asjade komisjon leiab, et seda seadust peab arutama täiskogu, siis ta algatab ise otsuse eelnõu, toob selle siia, mis tähendab, nagu te väga hästi teate, et ta hakkab seda ka ise kaitsma. Euroopa Liidu asjade komisjonil ei ole õigust algatada teiste paragrahvide alusel otsuse eelnõusid, mis võtavad Eesti riigile rahalisi kohustusi. Vaat niisugused rumalused me püüdsime kõik välja rookida ja loodetavasti on need ka välja roogitud. Kahjuks kõiki ei suutnud. Ja üks on meie muudatusettepanek, mis räägib riigieelarvest, kohustuste seostest riigieelarvega. Me küll avasime riigieelarve baasseaduse ja tegime võimalikuks lisaeelarve tegemise, mis oli Rahandusministeeriumi järjekordne puudus selle eelnõu ettevalmistamisel. Minu meelest oleks siiski mõistlik vältida olukorda, kus ühe suure rahasumma puhul Riigikogu täiskogu saab kas või teoreetiliselt langetada kaks erinevat otsust. Ehk siis, kui on juba selge, et vastuvõetud ja kehtiv riigieelarve seaduse paragrahv, mis annab valitsusele võimaluse teha finantstehinguid, jääb oma mahtudega kitsaks, peab valitsus kohe tooma siia lisaeelarve, et seda paragrahvi muuta. Põhjus, miks seda ei tehta, on järgmine. Otsus soovitakse teha ühel lugemisel ja siis leitakse, et lisaeel-

arve, mis on teatavasti kolme lugemise teema, võtab rohkem aega. Mina siiski usun, et Riigikogu on võimeline menetlema selliseid lisa-eelarveid väga lühikese ajaga.

Kui vaadata eelnõu puudusi, siis minu meelest on poliitilise poole pealt seganudki eelnõu koostajaid väga palju see, et arvestatakse olukorda, kus koalitsioonil on 56 häält, milles ta ei ole ise kindel, ja kuidas siis valitsusel oleks mugavam asi suurde saali tuua, Riigikogusse. Vaat sellisel moel ei tohi seadusi kirjutada. Seadusi peab kirjutama arvestades seda, et Eesti riigis võib ju lõppkokkuvõttes olla ka vähemusvalitsus ja ka temale langeb kohustus neidsamu täitevvõimule pandud ülesandeid täita.

Kohad, mis praeguse sõnastuse puhul saavad tulevikus olema kõige keerukamad, on järgmised. Euroopa Liidu asjade komisjonile on pandud kohustus, juhul kui nendelt küsitakse kas jah- või ei-vastust, ära tunnetada, kui otsustamine ületab nende volitusi, ja öelda valitsusele: ei, meie seda ei otsusta, te peate esitama eelnõu Riigikogu täiskogule. Teine väga keerukas koht praktikas on teha sõlmitud vastastikuse mõistmise memorandumite muudatuste puhul vahet, kas muudatused on olulised või mitteolulised. See on tõesti puht praktika küsimus, kuidas eriti just Euroopa Liidu asjade komisjon käituma hakkab. Loodame siis, et mõistlikult.

Nii et kõigepealt ma kutsun teid toetama meie muudatusettepanekuid, mida me soovime hääletada. Kuna ma räägin siin fraktsiooni nimel, siis ütlen ka kõigile ilusasti avalikult ära, sest seda on väga palju küsitud, et meie fraktsioon on üksmeelselt Euroopa-meelne. Küll aga on selle eelnõu puhul selgelt näha, et on neid, kes on, ma ei tea, kas karastunud või kalgima südamega, kelle puhul see Euroopa-meelsus erineb mingit pidi sellest, kuidas nad suhtuvad tänasesse valitsusse. On ka neid, kelle puhul tänase valitsuse suhtumine mitte ainult Riigikogusse, vaid kogu teemasse on mõnevõrra olulisem. Vastavalt sellele me siis ka hääletame. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun järgmisena kõnetooli Jüri Ratase! Kaheksa minutit.

Jüri Ratas

Austatud istungi juhataja! Head ametikaaslased! Euroopa stabiilsusmehhanism on kogu selle suve olnud üks kõige põletavam poliitiline teema. See on puudutanud oma igapäevast tööd tegevate inimeste maal ja linnas ning ka kõiki Riigikogu liikmeid. Üsna väheseid on see teema ükskõikseks jätnud ning see on arusaadav. Mõne aasta jooksul tuleb sisse maksta suur summa, anda väga mahukas garantii ning ikkagi jäävad lõputud küsimused. Usun, et me kõik oleme pidanud selle suve jooksul kuulma küsimust või pidanud vastama küsimusele, miks Eesti toetab endast oluliselt rikkamaid riike. Kindlasti on see küsimus siiras ja arusaadav. Võime ju öelda, et meil ei ole suuri probleeme oma fiskaalpoliitikaga, kuid defitsiiti ja vajadust eelarveliste ressursside järele on samas paljudes sektorites.

Arutatava eelnõu vastuvõtmise korral saab Eesti endale 1,3 miljardi euro suuruse kohustuse, millest ligemale 150 miljonit eurot läheb käiku sissemakstava kapitalina. Me võime siin arutada, kui suur on tõenäosus, et see kohustus läheb täies ulatuses täitmisele, kuid Eestil tuleb igal juhul arvestada kõige halvema stsenaariumiga ehk garantii täitmisele pöördumisega. Seda, et selliste mustade stsenaariumitega tuleb majanduses tõsiselt arvestada, on meile õpetanud viimased aastad. Ettearvamatust ja üllatust negatiivses võtmes on kahjuks olnud nii era- kui ka riigisektoris. Seega on endiselt puudu vastus küsimusele – ma usun, et nii opositsioonil kui ka koalitsioonil –, kelle või mille arvel see raha kiirkorras võetakse. Kindlasti on omaette küsimus oma laenuvõime ära kasutamine võõraste riikide abistamiseks. Seda laenuvõimet oleks võimalik kasutada oma riigis vajalike investeeringute tegemiseks ja Eesti inimeste heaolu parandamiseks. Väga paljud rahvale antud lubadused on meil jäänud kriisiaastatel täitmata. Näiteks miinimumpalk on viimase nelja aasta jooksul vaid mõne euro suurenenud ning hinnatõus on selgelt kiirem kui keskmise palga kasv.

Kohati on mul kummaline vaadata, kuidas ESM-i kõige suuremad toetajad on liberaalse turumajanduse pooldajad, kes peaksid uskuma, et turg ise lahendab kõik probleemid ning riikide sekkumine sellises olukorras on vale. Eri reitinguagentuurid on abivajavate riikide kohta andnud küllaltki negatiivseid hinnanguid. Võ-

lakirjaturud on andnud nende riikide jätkusuutlikkuse kohta selge hinnangu kõrgete võlakirja intressimäärade järgi, mis on olnud kohati lausa kahekohalised. Euroopa Keskpanga tehtavad probleemsete riikide võlakirjade ostud järelturult on väga kahtlase väärtusega ning balansseerivad hea maitse piiril.

Olukord, kuhu me oleme tänaseks jõudnud, on tekkinud puudulike sanktsioonide tõttu. 1997. aastal võeti Amsterdamis vastu stabiilsuse ja kasvu pakt, mis pidi tagama, et liikmesriigid jätkavad jõupingutusi fiskaaldistsipliini hoidmiseks ka pärast ühisraha kasutuselevõtmist. See tähendab, et Maastrichti kriteeriumeid peab riik täitma ka peale euroalaga liitumist. Reaalselt on aga tekkinud olukord, kus riike karistatakse ainult siis, kui nad ei ole veel euroala liikmed, neil lihtsalt ei lasta euroga liituda. Kui aga riik on juba jala ukse vahele saanud, ei huvita see suuresti enam kedagi. Eurostati andmetel ületas Maastrichti kriteeriumites ette nähtud 60%-list võlakoormust selle aasta esimeses kvartalis 12 euroala riiki. Lubage ma kordan seda viimast lauset: Eurostati andmetel ületas Maastrichti kriteeriumites ette nähtud 60%-list võlakoormust selle aasta esimeses kvartalis 12 euroala riiki. Maastrichti kriteeriumite täitmine ei saa olla eesmärk ainult euroalaga ühinedes. Neist kriteeriumitest peavad kõik liikmesriigid igapäevaselt lähtuma. Näib nii, et tegemist on küll üsna lihtsate, kuid samas väga distsiplineerivate kriteeriumitega. Kui neid täidetak, ei oleks eurotsoonis kindlasti praegu sellist kriisi ja ka vaalstimõistmist.

Positiivne on, et Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu on tänaseks teiseks lugemiseks oluliselt muutunud. Siinkohal ma tahan fraktsiooni nimel tänada rahanduskomisjonini esimeest ning IRL-i ja Sotsiaaldemokraatlikku Erakonda. Tänu nende koostööle on välistatud võimalus, et Riigikogu muutuks Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu vastuvõtmisel programmitud robotiks. Tehtud töö tulemusena on tagatud, et ESM-iga seotud rahalisi otsuseid arutab Riigikogu täiskogu, ning seeläbi on siseriiklikku menetlusprotsessi kaasatud võimalikult laiapõhjaline esinduskogu.

Keskerakonna fraktsioon saavutas oma muudatusettepanekutega selle, et ESM-is ole-

misega ei riku valitsuskoalitsioon Eesti Vabariigi põhiseadust, meie riigi alustala. Kooskõla Eesti põhiseadusega oleks küsitav, kui komisjon väljendaks Riigikogu seisukohti, ilma et Riigikogu täiskogul oleks õiguslik võimalus selles küsimuses seisukoht võtta. Samuti tekib rahandusministril kohustus anda Riigikogu istungil igal aastal ülevaade stabiilsustoetustest ja Eesti Vabariigi osalemisest Euroopa stabiilsusmehhanismis. Selle muudatusega tagatakse Riigikogu kaasatus.

Küll aga ei ole muutunud Keskerakonna fraktsiooni seisukoht Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu sisu suhtes. Leiame jätkuvalt, et 1000-eurone kohustus iga Eestis elava inimese kohta on koorem, mida Eesti ei pea endale võtma. Nii nagu erasik ei tohi endale võtta üle jõu käivaid kohustusi, ei tohi ka riik võtta kohustusi, mida ta ei suuda täita või täidab oma inimeste elukvaliteedi arvel. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Palun järgmisena kõnetooli Andres Herkeli!

Andres Herkel

Austatud juhataja! Austatud kolleegid! Lutsu "Kevades", mida üks eelkõneleja siin tsiteeris, on koht, mis minu meelest käsitletava teema kohta paremini käib. See on see kuulus lugu, kuidas Toots läks Tõnissoni juurde, et oma rahaprobleeme lahendada. Tõnissoni esimene inimlik reaktsioon oli, et kui oleks teadnud, oleks vist kodunt ära läinud. Riik ei saa kodunt ära minna ja meie parlamendiliikmetena ei saa seda ammugi mitte teha. Aga üks reaktsioon, mis mulle seda situatsiooni meelde tuletas, oli see, kui siin kerkis üles argument, et ootame ära Saksamaa konstitutsioonikohtu otsuse ja teeme oma otsuse siis. Ma austan väga õiguslikke argumente ja õiguslikud probleemid ESM-iga kaasnevalt ei ole mitte väikesed, aga meie Riigikohtu otsus on tehtud ja see annab meile voli teha poliitiline otsus. Seetõttu ma ei toeta selliseid edasilükkamisi. Ma arvan, et pigem oleme natuke aega kaotanud, me oleksime võinud selle eelnõuga lõpusirgel olla pisut varem, kuid parlamendi menetlus on minu meelest olnud väärkas.

Kui kuulata oponente ja vaadata ka tänast meelevaardust, siis ega see kerge otsus ei ole.

See on nii või teisiti väga suuri riske sisaldav otsus. Aga ma arvan, et see on katse maailma natuke lihtsustada, kui räägitakse meie orjastamisest. ESM on ikka välja mõeldud ilmselt selleks, et lahendada probleeme Euroopas, mitte selleks, et kiusata Eesti maksumaksjat. Eesti jaoks on rahvusvahelised organisatsioonid väga olulised. Rahvusvahelisse organisatsiooni kuulumine on meile tähtsam kui meie rahvusvahelistele organisatsioonidele, seda on ajalugu kinnitanud. Kui rahanduskomisjoni esimees eespool osutas sellele, et ka meil võib ees seista finantsriske, siis ma arvan, et kõrvalejäämise risk ei pruugi olla teps mitte üksnes finantsiline. Meil ei ole mõtet isolatsiooni jääda, kui euroala riigid selles solidaarsusmehhanismis osalevad, sest võib-olla mingitel muudel põhjustel vajame ka meie tulevikus solidaarsust. Oma iseseisvust kaotades oleme solidaarsusest tegelikult ükskord ju ilma jäänud.

Rahanduskomisjoni töö kohta, millest rääkis komisjoni esimees härra Sester ja mille tulemustel ka Eiki Nestor peatus, saan ma siinkohal öelda ainult komplimente, kui meenutada, millisel kujul eelnõu meie ette Riigikokku tuli. Riigisisesele menetlemisele on antud selge loogika. See, et memorandumi kavandid eeldavad Riigikogu otsust, on õige. Erandiks on siin konfidentsiaalsuse juhtumid. Samuti võib natukene raskelt töötada see mehhanism, et mitte ELAK ise ei too probleeme Riigikogu ette, vaid pöördub juhul, kui ta peab vajalikuks Riigikogu menetlust, valitsuse poole, et valitsus esitaks eelnõu. See on ka lahendus probleemile. Ma ütlen niimoodi, et need küsimused, mida põhiseaduskomisjon tõstatas, pole saanud võib-olla päris sellist lahendust, mida meie oma kirjas nägime, vaid on saanud isegi parema lahenduse.

Ratifitseerimise ja rakendamise menetlemine ühes eelnõus. Ma arvan, et mõistlik oleks olnud tulla välja kahe eraldi eelnõuga ja neid paralleelselt menetleda. Kuid praeguses etapis tingis ilmselt ka menetluslik ratsionaalsus seda, et minnakse koos edasi. Veel kord, mulle tundub, et rahanduskomisjonil on õnnestunud mitmel suunal riske maandada, ka kontaktides õiguskantsleriga. Tõenäoliselt need teoreetilised ohud juhul, kui president või õiguskantsler eelnõu rakenduspoole vaidlustab, tegelikkuses ei realiseeru. Aitäh!

Asesimees Laine Randjärv

Aitäh! Jõudsite selle ajaga, selge. Palun, Aivar Sõerd!

Aivar Sõerd

Austatud juhataja! Head kolleegid! Kõigepealt tahaks eelkõnelejatest oponentidele öelda, et stabiilsusmehhanismist kõrvalejäämine ei ole kindlasti tõsiselt võetav alternatiiv. Kuna me kuulume eurotsooni ja oleme Euroopa Liidu liige, siis need mured, mis on eurotsoonil, mis on Euroopa Liidul, on meie ühised mured ja euroala päästes, euroala kindlustades kindlustame ilmselgelt ka iseenda tulevikku.

Ma ei hakka rääkima sellest, et ka tänasel päeval on euroala võlakriisi peatamine ja lahendamine kindlasti jätkuvalt üks aktuaalsemaid küsimusi Euroopas ja, kui tahate, kogu maailmas. Tõsist murrangut, lahendust ei ole senised pingutused tõesti toonud ja ebakindel olukord finantsturgudel kestab. Aga ilmselgelt on see, et vale eelarvepoliitikat ajanud ja üle jõu elanud riigid ise sellest olukorrast välja ei tule. Olukorras, kus võlakriis on võtnud väga ulatuslikud mõõtmed, on lahendused kahtlemata ebamugavad ja sõltuvalt lõplikust lahendusest kas siis rohkem või vähem kulukad. Ilmselgelt kõige keerulisem on neid asju oma riigis selgitada just nendel riikidel, kes on ise ellu viinud konservatiivset eelarvepoliitikat ja vältinud võlakoorma tekkimist.

Rahanduskomisjoni tegi valitsuse esitatud eelnõu kohta parandusettepanekuid. Valitsuse eelnõuga võrreldes suureneb Riigikogu roll ja eelkõige selles suunas, et Riigikogu hakkab väga detailselt arutama mitmeid ESM-iga seotud küsimusi, mis minu hinnangul on tegelikult valitsuse otsuse, valitsuse arutelu küsimused. Tihti arutab kas valitsus või pigem isegi ekspertide komisjon sellise detailsusega küsimusi, nagu näiteks on programmiriikide või abi saavate riikide programmide detailsed muudatused. Aga sel juhul, kui me nende ettepanekutega nõustumme ja ka ESM-i ratifitseerimise eelnõu heaks kiidame, peame muidugi selle suurenenud rolliga arvestama. See tähendab väga sisulist tööd, kiiret reageerimist ja see on kaugel ainult ilukõnede pidamisest.

Aga enne kui me paneme ennast valmis detailsete küsimustega tegelemiseks, ma tõesti ootaks ja tahaks näha, et Eesti parlament käsitleks suuri ja sisulisi küsimusi, kas või neid,

mida me täna üsna pealiskaudselt käsitlesime, kas või ühiste võlakirjade küsimust või, kui soovite, ka ESM-ile panganduslitsentsi andmist, mis tegelikult on väga põhimõtteline küsimus. Eurotsooni liikmesriikides käib selle üle väga suur debatt. On liikmesriike, kes seda pooldavad. Ühe lõunapoolse liikmesriigi juht on öelnud, et panganduslitsentsi saamine on lähiaja küsimus. Põhjapoolsemad riigid on olnud sellele vastu.

Aseesimees Laine Randjärv

Palun vabandust, kas te soovite lisaagea?

Aivar Sõerd

Ma palun kolm minutit!

Rääkimata sellest, milline peaks olema keskpanga roll. Ma viitan siin kas või Saksa Bundesbanki presidendile, kes on ilmutanud keskpanga võlakirjade ostule vankumatut vastuseisu. Ta on öelnud, et rahapoliitika ei tohi sattuda eelarvepoliitika mõju alla ja demokraatias ei peaks riskide jagamist otsustama mitte keskpangad, vaid parlamendid. Meil rahanduskomisjonis oli ka tõsine arutelu. Me kuulasime ära, milline on Eesti Panga presidendil seisukoht, mida ta ESM-ist arvab, aga keskpank ise on võlakirjaturgudel juba suures mahus tehinguid teinud ja kavatses teha ka edaspidi. Need on põhimõttelised küsimused, mida ka meie peaksime arutama.

Lõpetuseks. Ma kutsun üles langetama täna vastutustundlikku otsust ja, veel kord, peame ilmselgelt mõistma, et euroala päästes kindlustame ühtlasi iseenda tulevikku.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun järgmisena kõnepulti Marika Tuus-Lauli! Kaheksa minutit.

Marika Tuus-Laul

Austatud istungi juhataja! Head kolleegid ja külalised! Kas pole kummaline, et neil päevil, kui me siin parlamendis arutame Eesti tuleviku üle, on meie kirjutav ajakirjandus sellest küsimusest end justkui distantseerunud? Täna käsitleb päevalehtedest seda teemat vaid Õhtuleht. Päevalehe seitsmendal leheküljel on pisike-pisike nupukene sellest, kas hääled on koos või mitte, ja Postimehes on Ahto Lobjakase lugu Angela Merkelist. Aga eks ole ju ka meie valitsus seda teemat teadlikult pisendanud.

Rahandusminister Jürgen Ligi meelest, nagu me oleme korduvalt kuulnud, on ESM-iga seonduv kiire, võõrkeelne ja konfidentsiaalne tegevus. Ta küsib, kus on siin seadusandja koht, ja ütleb, et stabiilsusmehhanismi dokumendid pidavat olema koguni nii salajased, et on isegi rahandusministritele teatud piirangutega. Me lihtsalt usaldame suuresti Euroopa Komisjoni, keskpanga ja IMF-i analüüsi. "Mida see täiskogu siin veel arutleb?" küsis ta ju. Peaminister Andrus Ansip on teemast võimalikult hoidunud ja tulnud välja vaid hämmastava ütlusega, nagu te ka hästi mäletate, et Euroopa stabiilsusmehhanism tuleb kõigepealt ratifitseerida ja alles seejärel saab rääkida detailidest.

Aga ma küsin, miks peaks siis meiesugune väikeriik panema vabatahtlikult panti 1,3 miljardit eurot – esialgu n-ö soodushinnas, see võib kasvada meil 10–11 aastaga 1,8 miljardini – selliste suurriikide nagu Itaalia, Portugal, Hispaania, Kreeka ja teiste päästmiseks, kes on palju aastaid saanud meist sadu kordi suuremaid eurotoetusi, soetanud suuri laene ja nautinud ka jõukat elustiili. Seejuures päästame tegelikult ikkagi Saksamaa, Prantsusmaa ja ka Ameerika erapanku, kes on ahnusest ja suurema kasumi nimel võtnud endale hukutavaid riske ja kes soostuvad pankrotiohus olevatele riikidele uusi hiigellaene andma vaid juhul, kui meie garanteerime selle raha.

Nii sunnitakse hoopis meid, kes me oleme laenust eemale hoidnud ja selle nimel rahva arvel lõputult kärpinud ning makse tõstnud, ise laenu võtma ja kõrgeid intresse maksma, sest riigieelarve summadest nagunii ei jätkuks. Selle raha maksab kinni nii Eesti tänane kui ka tulevane maksumaksja. Seejuures ei saa väike Eesti euro käekäiku küll kuidagi mõjutada, sest meie garanteeritud 0,18% üldisest mahust on ikkagi tilk merre. Eesti riigi eelarvest moodustab see aga ligi kolmandiku. Otsuseid teevad kahjuks meie eest koos rikast riiki, kelle pangad on olnud ka põhilised laenuandjad laenukriisis siplevatele maadele. Kuus rikast riiki hakkavad otsustama meie raha üle!

Samas on stabiilsusmehhanismile antud püramatunud volitused. Ta võib raha juurde küsida, laiendada aktsiakapitali ja meil on kohustus neid otsuseid tingimusteta ja pöördumatult täita. Alles päev tagasi ütles SEB-i majandusanalüütik Ruta Arumäe, et Hispaania 300-miljar-

diline abipakett võib tingida uusi sissemakseid ESM-i. Ja tõesti, kui me vaatame neid piiramatud volitusi, siis ESM-il on õigus meid kohustusse kaevata, samas meie ja isegi mitte Euroopa Parlament ei saa nende vastu kohtumenetlust alustada. Meil puudub igasugune kontroll tema varade, omandi, vahendite üle. Neid ei saa ei arestida, ei konfiskeerida ega sundvõrandada. Samuti öeldakse artiklis 35, et kõigil isikutel seal, alates juhatajate nõukogu liikmetest kuni asendusliikmeteni välja, on sisuliselt isikupuutumatus ja neid ei saa vastutusele võtta.

Stabiilsusmehhanismi näol on tegemist maksumaksja rahaga tagatud püsiva, pöördumatu ja ümberlukkamatu pankade päästmise fondiga, mis paneb riikidele piiratud võlakohustused. Kas poleks mõistlikum kasutada neid summasid siiski Eesti inimeste kehva elujärje parandamiseks? Niigi on meie elatus-tase pärast euro tulekut märkimisväärselt halvenenud, inflatsiooni ja hinnatõusu suuruselt oleme juba pikemat aega Euroopa meistrid, suur hinnatõus ootab meid ees veel selle aasta lõpul. Üle 100 000 töökoha on kadunud, oleme euroliidu kontekstis ikka üks kõige vaesemaid riike. Igapäevases puuduses elavaid peresid ei aita teadmine, et meie rahandus on korras. Järelikult ei ole korras, kui viiendik elanikkonnast vireleb vaesuses, kui toiduabipakke ei jõuta nii palju jagada, kui vaja oleks, kui üle 63 000 lapse elab süva- ja suhtelises vaesuses, kui keskmine pension on langemas ja sündide arv aina väheneb, vaatamata paljukiidetud vanemapalgale, ja kui tervise edetabelis on meist ette jõudnud isegi Albaania.

Ansipil ja Ligil pole mõtet rääkida, nagu oleks ülimalt ebatõenäoline, et kogu panditud raha tuleb ka realselt välja käia. Kuulsime siin saalis paari-kolme nädala eest ja ka täna rahanduskomisjoni esimehe Sven Sesteri arvamust, mille kohaselt poleks aus rääkida, et meie garantii ei pruugi käiku minna, et me seda raha kunagi kulutama ei pea ja ka kulud tagasi saame. "Me peame alati arvestama, et peame need summad ka realselt välja maksa. Seda peab alati arvestama iga garantii andja," ütles Sester. Ja mul on hea meel, et Sven Sester loeb Kesknädalat. Tõepoolest, ma tsiteerisin seal teda.

Erinevalt eelkõnelejast ma ikkagi ütleks teile, et mõelgem täna veel. Eestil pole sellest

protsessist palju võita, kaotada on aga tõesti palju. Ja kui me ei ole oma otsustes enam vabad ning meie raha üle otsustatakse Euroopa pankades, siis pole me ka ju enam vaba rahvas vabal maal, vaid üks imepisike maalapike Euroopa ühendriikide ääremaal. Ärgem siis müügem oma vabadust Euroopa stabiilsusmehhanismile! See ei ole kriisi lahendus. Rahvas ei ole selleks meile volitusi andnud. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Suur tänu! Ma palun kõnepulti Juku-Kalle Raidi!

Juku-Kalle Raid

Aitüma ja sulle ka, Igor! Ma püstitan kohe selle saali kõne lühiduse rekordi, aga ka kõne selguse ja arusaadavuse rekordi. Sellest ESM-i kiibakusest, nii juriidilisest, finantsilisest kui kindlasti ka eetilise kiibakusest, on rääkinud majandusteadlased, juristid, paljud spetsialistid mitte ainult Eestis. Kallid saaliistikud, võtame ennast kokku ja hääletame selle ESM-i vastu! Vaadake, mina leian, et meil ei ole Eesti kodanikelt mitte mingit volitust koormata oma maksumaksjat selliste summadega ja maksta kinni nende riikide lollust, laiskust ja lohakust, kes tegelikult elavad Eestist kordades paremini, ja ka meie kodanikest elavad sealsed kodanikud tunduvalt paremini. Tänan!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kõnetooli Igor Gräzini!

Igor Gräzin

Ma palun kaheksa minutit pluss need neli, mis Juku-Kalle kasutamata jättis.

Aseesimees Laine Randjärv

Kaheksa minutit.

Igor Gräzin

Kahtteist ei saagi? Okei.

Austatud proua esimees! Lugupeetud kolleegid! Sven Sester ütles ühe lause, mille ma pean ära klaarima. Ta ütles, et ESM-i sisust oleks pidanud rääkima esimesel lugemisel, eesmärkidest, olemusest jne. Esimesel lugemisel sellest rääkida ei saa, sellepärast et siis räägivad ainult fraktsioonide esindajad. Järelikult eesmärkidest saab rääkida ainult ja ainult

teisel lugemisel. Eesmärkidest tõesti räägitud ei ole.

On olemas standardsed väljendid: Eesti on huvitatud stabiilsest eurost, tugevast eurost jne. Keegi ei ole kunagi viitsinud vastata küsimusele, miks. Hiljuti kerkis üles küsimus, et me ei pea ootama seda, mida arvab Saksa konstitutsioonikohus, me peame ise otsustama jne. Siinkohal ma tahaksin tähelepanu juhtida, et Saksa konstitutsioonikohus ei ole meile ükskõik. Meile kõlbas täiel määral üle võtta Saksa tsiviilõigus ja me arvame, et Saksa tsiviilõigus on asi, millest tasub mõelda.

Teine asi. Ma tuletaksin ka oma heale kolleegile astronoomile meelde, et sel ajal, kui astronoomide, astroloogide ja soolapuhujaid tsiviliseeritud Euroopas põletati, oli Saksa õigustafilosofia juba teadus. Kui me hakkame sellest rääkima, siis Jellinek, Puchta, Radbruch, Fichte, lõppkokkuvõttes filosoof – see ongi see saksa mõte, mis õnneks on domineerinud ka Eesti parlamendis. Sellepärast öelda, et meile on ükskõik, mis nad seal ütlevad – no ega ikka ei ole. Lisaks sellele on see eksperdiarvamus, mille me saame tasuta. Sageli me tellime ekspertiise ja maksame. Seal Saksamaal on koos väga targad juristid, kes ei räägi mitte Saksa õigusest, vaid kes räägivad Euroopa Liidu õigusest ja ainult sellest. Me saame selle teadmise tasuta kätte, aga me ütleme, et meid see ei huvita. Ma arvan, et kui mul on mitu arsti, kellest üks ütleb, et sul on vaja purgeeni, teine ütleb, et sütt, ja kolmas ütleb, et me hakkame sul pimesoolt välja lõikama, siis ma lähen neljanda juurde ja küsin, mis tema arvab. Meie käitume praegu nii, et võtame sisse mõlemad tabletid ja laseme välja lõigata neeru.

ESM-i üks põhiprobleeme, ja see on puhtideoloogiline, seda ma räägin kui liberaal, klassikalise reformierakonna esindaja, on see, et ESM stimuleerib valesid asju, ta stimuleerib riike, kus puudub vabaturumajandus. Näiteks Kreeka ja Itaalia on vabaturumajanduse seisukohalt koos Vanuatu saare, Ecuadori ja ma ei tea kellega veel kuskil teise saja alguses. Ma arvan, see võrdlus, et Iirimaa me andsime tuge, ei ole õige. Iiri on vabaturumajandusega riik ja ka Läti on vabaturumajandusega riik. Aga kuna minu tehtud parandus, et edaspidi me stimuleerime turumajandust, võeti välja ja selle asemel räägitakse praegu, et me stimuleerime sotsialistlik-bolševistlike majandus-

eksperimentide jätkumist, siis ma ei saa, jube raske on selle poolt hääletada. Pärast öeldakse, et Itaalias või kuskil seal tulevad võimule majandusbolševikud ja sina, Gräzin, hääletasid nende poolt. Kui nad tulevad võimule, siis nad tulevad, aga ma ei taha, et minu käsi seal mängus oleks.

Nüüd ESM-i pangalitsentsist. See ei ole selline kolmanda sordi küsimus. Ei ole! Siin ma olen Saksa keskpangaga absoluutselt ühte meelt. ESM-ile pangalitsentsi andmine tähendab teiste sõnadega seda, et nad hakkavad reaalse raha eest, reaalse kalli raha eest ostma Itaalia ja teiste riikide rämpsivolakirju. Ehk teiste sõnadega: reaalne raha vahetatakse VEB fondi sertifikaatide vastu. Muide, huvitav, rahanduskomisjon on muutnud siin oma seisukohta. Tähendab, VEB fondi sertifikaatide kohta öeldakse niimoodi, et teie ei saa pennigi, aga VEB fondi sertifikaatide omanikele Itaaliale, Kreekale ja teistele me ütleme, et me maksame kõik ära. Seejuures erinevus VEB fondi ja ESM-i vahel on ainult üks: ESM-ist võidavad mitte-eestlased, aga VEB fondi eest me ei maksa, sellepärast et seal on eestlased. Tähendab, eestlastele me ei maksa, aga mitte-eestlastele maksame. VEB fondi ohvrite süü on ainult nende rahvus. See on väga huvitav.

Edasi, ESM-i praegune tragöödia on suures osas selles, mille kohta me Raidiga siin ka parandusi tegime: ESM-il puudub ülemine piir. Täna ESM on algus, tuleb ESM-2 ja ESM-3 ja neid tuleb veel väga-väga palju. Neid peabki tulema palju, sellepärast et see summa, millest me praegu räägime, on ju tegelikult koomiline. Me räägime poolest triljonist. Eurovõlad on kümme triljonit. Mis tulemüürist me räägime? Ma arvan, et tuletõrjujad nendes paaris-kolmes tuletõrjekomandos, mis meil veel alles on, ütlevad, et kui põleb viiendal korrusel, siis tulemüür, mille kõrgus on üks korrus, ei ole tulemüür. See on see, mida praegune ESM teeb. Eks ma pean hääletamisel vaatama, kui tehakse see parandus, et ESM-i piir jääb kehtima, nii nagu me Raidiga ettepaneku tegime, siis olgu, me oleme probleemi lihtsalt edasi lükanud. Kui ei, siis ma ei teagi.

Juttu on olnud veel ühest asjast, mille ma tahaksin emotsionaalselt ära öiendada. Rehepaplus. Vaadake, riikidel on omad huvid. Ainus, millest me täna ei ole rääkinud (ma alguses viitasin sellele), on see, millised on Eesti

riiklikud huvid. Nende riiklike huvide puhul rääkida, et me oleme netosaajad ja nemad netoandjad jne – selle eeldusega ei ole ma nõus. Eesti riik ei ole ostetav, nagu väidab rahanduskomisjoni esimees. Me oleme netosaajad, järelikult oleme ära ostetud ja ärge siis enam otsustage. Ma arvan, et nii need asjad ei käi.

ESM ei lahenda mitte ühtegi probleemi. Meie panus ESM-i – kopikad. ESM-i panus Euroopa võlakriisi – olematu. Ma ei oska vastata, miks seda asja promotakse. Sellele ei oska vastata ka Saksa keskpanga president. Aga kui asi juba nii kaugele on läinud, siis ma möönan: tõepoolest, kui me tõmbame sellele laristamisele kriipsu peale, kui me otsustame, et olgu, mingi siis see konkreetne ESM, aga olgu see viimane kord ja ärgu mitte ükski rahandusminister enam mitte kunagi tulgu küsima mitte pennigi juurde, ja kui me hääletame selle paranduse sisse, siis olgu, ma olen poolt. Ma kardan, et ma olen sunnitud hääletama vastu, sest see parandus ei lähe läbi. Aitäh!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Palun kõnepulti Tõnis Lukase!

Tõnis Lukas

Austatud juhataja! Head kolleegid! Lugupeetud muistsete vanemate mantlipärijad, kui Uluotsa lepinguteooriat ja seda järjepidevust meelde tuletada. Vastutus meil on ja see vastutus ei tähenda mitte praeguses hetkes elamist, vaid ka perspektiivi, horisondi nägemist. Ja ma möönan, et seda me võime näha erinevalt. Minu jaoks on selles seaduseelnõus kaks põhiteemat, nii nagu neid ongi. Siia on sisse programmeeritud kaks iseenesest ka lahus hoitavat teemat ja ma ei saa vaadata seda temaatikat, mis praegu meie ees on, ainult üksikjuhtumina. Selle tõttu ma kõneleksingi nendest kahest tahust.

Üks on rahanduslik loogika ja selles plaanis on kahtlemata väga õige garanteerida seda valla, garanteerida oma raha. See on väga loogiline, teistmoodi me ei saaks teha ka siis, kui meil oleks rahvusvaluuta, ükskõik millega me seda siis seoksime, ja kindlasti on loomulik, et me otsime võimalust garanteerida meie praegust oma raha, eurot. Nii et sellel eelnõul on sügav sisu olemas. Ja peab ütlema, et rahanduskomisjonis on tehtud suur, tõsine töö,

mille tulemusel on see eelnõu muutunud arusaadavamaks, ja ma loodan, et arusaadavamaks ka kogu rahvale. Minu süda on selle eelnõuga seoses nüüd rahulikum, kui ta oli kuu aega tagasi. Vähemalt arutada lubatakse asju ka tulevikus. Nii et tunnustus rahanduskomisjonile!

Samas ei ole tegemist ainult üksikteemaga, üksikjuhtumiga ja me peame ka selle konkreetse arutelu jooksul vaatama asju laiemalt. Mul on hea meel, et täna ei ole olnud rõhuasetus selline, nagu oli esimesel lugemisel, kus me saime kuulda, et kõik, kes arvavad teisiti, propageerivad rehepaplust. Ma olen eelkõnelejaga nõus: see, kui küsimuste esitajaid nimetatakse *a priori* rehepappideks, kes ise tahavad saada ja vastu ei taha anda, on amoraalne. Tegemist on ka eri organisatsioonidega, kuigi neil on kokkupuutepunkte. Loomulikult oli organisatsioonina võimalik Euroopa Liidu loogika kokku leppida kõigi liitujate puhul, ja kui me muutume jõukamaks, siis meie osamaksud suurenevad. Kui tuleb uusi liitujaid, oleme ju meie ka tegelikult need, kes neid toetavad. Nii et see on ühe organisatsiooni loogika ja see, et me struktuurifondidest toetust saame, on selles organisatsioonis kokkuleppeline. Kui me nüüd esitame küsimusi, kas hakata garanteerima midagi muud, siis neid küsimusi ei saa nimetada rehepapluseks.

Muidugi on tülikas vaadata kaugemale või, ütleme, vasakule ja paremale sellest kitsast teemast, aga ainult rahanduspoliitika ESM-iga ja euroliidu praegusega seisuga seotud teema kirjelduseks tegelikult ei sobi. Kui me tuletame meelde, siis ka Eesti oma poliitika kujundamisel on rahandusstrateegia olnud peamine, eriti kriisiaegadel. Kõik need strateegiad, mis läksid rahandusstrateegia vastu, pandi kalevi alla. Rääkida nüüd, et tuleb rahanduslik tsentralisatsioon ja see jääbki sinna ...

Aseesimees Laine Randjärv

Kas soovite lisaagea?

Tõnis Lukas

Jah, palun kolm minutit!

Aseesimees Laine Randjärv

Palun, kolm minutit!

Tõnis Lukas

... ei ole õige, sest nii nagu Eestis toob rahanduspoliitiline käsitlus kaasa mõjusid nii haridus-, kultuuri-, sotsiaal- kui ka majanduspoliitikale, järgneb rahanduslikule tsentralisatsioonile euroliidus ja sellega kaasnevas eurotsoonis kahtlemata ka tsentralisatsioon teistes valdkondades. Ja me peame ette nägema, kas meie rahvas, kes on just sellisel elujärjel ja selliste rahvuslike probleemidega, nagu meil on, seda välja kannatab või mitte. Me ei pea küsima mitte seda, kas kooli kõrvale võib maja ehitada – muidugi võib –, vaid peame küsima, mis sinna tuleb, ja me ei annaks luba seda maja ehitada, kui me teaksime, et sinna tuleb viinapood või lõbumaja. Selles mõttes on meil kohustus näha mitu sammu ette, sest kehtib loogika, et kui te olete mingi otsuse juba langetanud, kuidas te siis olete järgmiste sammude vastu, te ju pidite teadma.

Muide, ESM-ist me pidime teadma ka aasta tagasi, üldloogikat arutati tegelikult juba siis päris tõsiselt. Öeldakse, te ju pidite teadma, kui te otsuse langetasite, miks te siis ei küsinud. Igasugune otstarbekuse jutt, et praegu on rahanduspoliitiliselt otstarbekas teha neid käike, tähendab seda, et me anname käe. Tulevikus on otstarbekas jagada immigrantide kvoodid üle Euroopa Liidu, tulevikus on otstarbekas loobuda kõigist ametliku asjaajamise keeltest või, ütleme siis, jätta ainult mõned jne. Ses mõttes me ei tohi lähtuda ainult otstarbekusest, me peame innustama oma esindajaid rääkima rahvuslikest huvidest ja seda me saame teha ainult siis, kui me ebamugavaid küsimusi esitame. Ma olen igati seda meelt, et neid küsimusi tuleb esitada enne ja ka meie esindajad läbirääkimistel, igasugused läbirääkijad peavad rahvalt küsima enne, mitte tulema tagantjärele välja sellega, et nüüd on meil siin juhuslikult vaja hakata muutma põhiseadust. Täna võime tegelikult kogu protsessi sisse programmeerida põhiseaduse muudatusi. "Põhiseaduse aluspõhimõtted on põhiväärtused, ilma milleta Eesti riik ja selle nimel kehtestatud põhiseadus kaotavad oma olemuse." Nii on öelnud Julia Laffranque ja paljud Eesti õigus-eadlased on täpselt sedasama väljendanud. Ma ei ole nõus sellega, et meie poliitiline kultuur lubaks kellelgi võtta endale õiguse põhiseaduse uks lihtsalt jalaga lahti lüüa ja öelda, et me teeme ainult pisikesi ühekordseid otsuseid

ja näete, juhtus nii. Nii et see on laiem teema ja täna oli rõõmustav näha, et seda võeti ka natukene laiemalt kui esimesel lugemisel.

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Rohkem kõnesoove ei ole, sulgen läbirääkimised.

Me asume muudatusettepanekuid läbi vaatama. Muudatusettepanek nr 1 on Rait Marustelt ja Igor Gräzinilt, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Teine muudatusettepanek on rahanduskomisjonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Kolmas muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Me asume selle muudatusettepaneku hääletamise ettevalmistamise juurde.

Head kolleegid, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 3, mille on teinud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Juhtivkomisjoni ettepanek on jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt hääletas 37, vastu oli 50, erapooletuks jäi 1. Ettepanek ei leidnud toetust.

Neljas muudatusettepanek on rahanduskomisjonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Viies muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Kuues muudatusettepanek on rahanduskomisjonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Seitsmes muudatusettepanek on rahanduskomisjonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on jätta arvestamata. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Aitäh! Panen selle ettepaneku hääletusele. Vaatame, kas kõik on kohal. Kas võib panna hääletusele?

Austatud Riigikogu, panen hääletusele muudatusettepaneku nr 8, mille on teinud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta see arvestamata. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 38, vastu 51, erapooletuks jäi 1. Ettepanek ei leidnud toetust.

Muudatusettepanek nr 9 on rahanduskomisjonilt, juhtivkomisjoni seisukoht on arvestada täielikult. Muudatusettepanek nr 10 on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on arvestanud osaliselt. Palun, Eiki Nestor!

Eiki Nestor

Aitäh! Palun seda muudatusettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Austatud Riigikogu, panen selle ettepaneku hääletusele. Kas võib panna hääletusele?

Panen hääletusele 10. muudatusettepaneku, mille on teinud Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioon. Juhtivkomisjon on seda arvestanud osaliselt. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Ettepaneku poolt hääletas 38, vastu oli 51, erapooletuks jäi 1. Ettepanek ei leidnud toetust.

11. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on sisuliselt arvestanud. 12. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on sisuliselt arvestanud. 13. muudatusettepaneku on teinud Igor Gräzin, juhtivkomisjon on teinud ettepaneku jätta arvestamata. Palun, Juku-Kalle Raid!

Juku-Kalle Raid

Ma palun Igor Gräzini ettepanekut hääletada!

Aseesimees Laine Randjärv

Kahjuks ei ole võimalik seda ettepanekut hääletada, sest Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 106 lõike 2 alusel ei kuulu see hääletamisele.

Muudatusettepaneku nr 14 on teinud rahanduskomisjon, juhtivkomisjon teeb ettepaneku arvestada täielikult. 15. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on seda arvestanud osaliselt. 16. muudatusettepanek on rahanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. 17. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on arvestanud osaliselt. 18. muudatusettepanek on rahanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. 19. muudatusettepanek on Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on arvestanud sisuliselt. 20. muudatusettepanek on Eesti Keskerakonna fraktsioonilt, juhtivkomisjon on arvestanud sisuliselt. 21. muudatusettepanek on rahanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult. 22. muudatusettepanek on rahanduskomisjonilt, juhtivkomisjon on arvestanud täielikult.

Head kolleegid! Muudatusettepanekud on meil läbi vaadatud ja sellega on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu 254 teine lugemine lõpetatud.

Järgmine erakorraline istungjärk on meil täna kell 16.10, s.o kaks tundi pärast käesoleva istungi lõppu ja päevakorras on Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu 254 kolmas lugemine. Nägemiseni!

Istungi lõpp kell 14.09.

Istungi kestus 4 tundi ja 9 minutit.

Juhataja

L. Randjärv
Riigikogu aseesimees

XII RIIGIKOGU STENOGRAMM

ERAKORRALINE ISTUNGJÄRK

Neljapäev, 30. august 2012

Kell 10.00

S i s u

Istungi rakendamine

1. Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu (254 SE) kolmas lugemine

Istungi rakendamine

Aseesimees Jüri Ratas

Austatud Riigikogu! Alustame Riigikogu täiskogu erakorralist istungit. Kõigepealt palun Riigikogu kõnetooli neid Riigikogu liikmeid, kes soovivad üle anda eelnõusid või arupärimisi. Priit Toobal, palun!

Priit Toobal

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Minul ja veel mitmel Keskerakonna liikmel on arupärimine justiitsminister Kristen Michalile. Arupärimine käsitleb Eesti kodanike kuritegusid välisriikides. Arupärimine on ajendatud ühest konkreetsest loost. 15. augustil sai Eesti avalikkus meedia kaudu teada, et Moskva Panga endine president on saatnud Venemaa prokuratuurile palve uurida informatsiooni, et pank on andnud altkäemaksu Eesti kaitsepolitsei endisele ametnikule Indrek Põdrale. Uudisest ilmneb, et Indrek Põder võib olla lisaks nendele kuritegudele, mille eest ta praegu karistust kannab, toime pannud veel samalaadseid kuritegusid. Prokuratuuril on kohustus alгатada kriminaalasi, kui ilmnevad kuriteo tunnused. Seda on kinnitanud prokuratuuri korduv praktika. Kuigi kuriteoteadet ei ole praegu esitatud, on prokuratuuril kohustus reageerida ka avalikest allikatest lähtuvatele kuriteokahtlustele ning alustada menetlust. Arupärimine on ajendatud konkreetsest juhtumist, aga küsimused, mida on kokku neli, on veidi laiemad kui see üks juhtum. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Palun Riigikogu kõnetooli Vabariigi Valitsuse esindaja Heili Tõnissoni!

Heili Tõnisson

Austatud härra juhataja! Lugupeetud Riigikogu! Vabariigi Valitsus algatab kaks seaduseelnõu. Esiteks, võlaõigusseaduse muutmise seaduse eelnõu. Eelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust justiitsminister Kristen Michal. Teiseks, välisõhu kaitse seaduse ja vedelkütuse seaduse muutmise seaduse eelnõu. Seaduseelnõu menetlemisel Riigikogus esindab Vabariigi Valitsust keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannus. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Head ametikaaslased! Olen Riigikogu juhatuse nimel vastu võtnud kaks eelnõu ja ühe arupärimise. Riigikogu juhatus otsustab nende edasise menetlemise meie kodu- ja töökorra seaduse kohaselt.

Läheme teadete juurde. Riigikogu juhatus on võtnud menetlusse järgmised eelnõud ning määranud neile juhtivkomisjonid: Vabariigi Valitsuse s.a 30. augustil algatatud Rahvusvahelise Põllumajanduse Arengu Fondi asutamislepingu ratifitseerimise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on maaelukomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 30. augustil algatatud avaliku teabe seaduse muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on põhiseaduskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 30. augustil algatatud vangistuseseaduse, kriminaalhooldusseaduse ja karistuseseadustiku muutmise seaduse eelnõu, mille juhtivkomisjon on õiguskomisjon; Vabariigi Valitsuse s.a 30. augustil esitatud Riigikogu otsuse "Riigi 2011. aasta majandusaasta koondaruande kinnitamine" eelnõu, mille juhtivkomisjon on rahanduskomisjon.

Riigikogu esimees on edastanud Riigikogu liikmete arupärimised keskkonnaminister Keit Pentus-Rosimannusele ning rahandusminister Jürgen Ligile.

Head ametikaaslased! Teeme kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 91 Riigikogu liiget, puudub 10. Kohal on üle poole Riigikogu koosseisust, Riigikogu erakorraline istungjärg on otsustusvõimeline.

Nüüd kehtestame erakorralise istungjärgu töö ajagraafiku. Riigikogu kodu- ja töökorra seaduse § 52 kohaselt kehtestab Riigikogu erakorralise istungjärgu töö ajagraafiku poolthääletenamusega.

Head ametikaaslased, panen hääletusele Riigikogu juhatause ettepaneku töötada ilma vaheajata kuni päevakorra ammendamiseni. Palun võtta seisukoht ja hääletada!

Poolt 88 Riigikogu liiget, vastu 1, erapooletuks jäid 2. Erakorralise istungjärgu töö ajagraafik on kehtestatud.

1. Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu (254 SE) kolmas lugemine

Aseesimees Jüri Ratas

Alustame tänase päevakorrapunkti arutelu. Algab Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu kolmas lugemine. Kas fraktsioonide esindajad soovivad läbirääkimisi pidada? Soovivad. Avan läbirääkimised. Palun Riigikogu kõnetooli Isamaa ja Res Publica Liidu fraktsiooni esindaja Kaia Iva!

Kaia Iva

Lugupeetud juhataja! Head kolleegid! Viimastel aastatel on Eesti ja kogu Euroopa ees olnud probleemid, mille lahendamine on keeruline ja häid lahendusi selleks napib. Õigem oleks öelda, et häid lahendusi polegi.

Kui me majanduskriisi ajal viisime oma riigis kulud võimalustega tasakaalu, siis oli see väga valus protsess. Meid aitasid kogutud reservid, väike riigivõlg ning raamides hoitud kulutuste tase. Seda kriitilisemad oleme situatsioonis, kus meie koos muu Euroopaga oleme abistamas riike, kes on selgelt elanud üle jõu ning kus maksuametnikud maksude kogumise asemel streigivad. Seetõttu on arusaadav, et Euroopa stabiilsusmehhanismis osalemine on Eesti kodanike ja paljude poliitikute jaoks

sageli teema, mille puhul tahaks korrata ka siin saalis täna kõlanud viidet Tõnissonile, kes keerule rahaasjade korral oleks eelistanud hoopiski kodunt ära minna.

Samas ei tasu ummisjalu väga upsakaks minna. Vaid kolm aastat tagasi palus meie valitsus Eestis tegutsevate pankadelt laenu jooksvate kulude finantseerimiseks. Kaks pank keeldusid, viidates olukorra ebastabiilsusele. Seetõttu ei tohiks me väga bravuurikalt teatada, et meie ise kunagi seda institutsiooni ei vaja.

Praegu me vajame lahendusi, mis aitaksid ära hoida Euroopa võlakriisi süvenemise. See on just nimelt Eesti riigi kodanike huvides. Me ei saagi olla täiesti kindlad, et ESM-i toime on piisav, kuid see on vajalik meede olukorra stabiliseerimiseks. Just stabiilne majandus Euroopas on see, mis tagab Eesti ettevõtetele võimaluse tegutseda peamistel eksporditurgudel, seega tagab see töökohad ja maksulaekumised siin Eestis.

Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu on teinud läbi põhjaliku arutelu Riigikogu kolmes komisjonis ning usutavasti kõigis fraktsioonides. IRL-i fraktsioon esitas rahanduskomisjonile kui juhtivkomisjonile viis ettepanekut eelnõu muutmiseks. On hea meel näha, et rahanduskomisjon ei läinud kergema vastupanu teed ega teinud valitsuse koostatud eelnõus vaid kosmeetilisi muudatusi. Muudatused on olulised ning me oleme rahul, et ka kõik IRL-i ettepanekud said arvestatud.

Muudatuste tulemusena jääb Riigikogu täiskogu pädevusse laenu- ja abiotsuste tegemine ka kiireloomuliste juhtumite korral. Samuti annab rahandusminister Riigikogu täiskogu ees aru antud stabiilsustoetustest ja Eesti Vabariigi osalemisest ESM-is.

Riigikogu täiskogu pädevuse suurendamine on olnud IRL-i selge eeltingimus ESM-i toetamiseks. Sel nädalal rahanduskomisjonis tehtud muudatused ESM-i asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõus olid IRL-i fraktsiooni otsuse kujunemisel määrava tähtsusega. IRL toetab Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu.

Kutsun ka opositsioonierakondi üles riigimehlikult käituma ja ESM-i poolt hääletama. Eelnõus on meie ettepanekute kõrval nüüd ar-

vesse võetud ka kõik opositsiooni olulised ettepanekud. Objektivseid põhjusi vastuhääletamiseks või hääletamata jätmiseks ma ei näe.

Edasiste sammudega peab Eesti oma Euroopa partneriteni viima selge sõnumi, et ausa mängu reeglid kehtivad kõigile ning võlgu elanud riigid peavad asuma otsustavate kärpimiste teele. Eesti ei saa olla solidaarne üle jõu elamisega, kuid me oleme solidaarsed meie ühise majandusruumi stabiilsuse kindlustamisega. Aitäh!

Aseesimees Jüri Ratas

Aitäh! Palun Riigikogu kõnetooli Eesti Keskerakonna fraktsiooni esindaja Kadri Simsoni!

Kadri Simson

Lugupeetud istungi juhataja! Head kolleegid! Igal mündil on kaks külge, ka euromündil. Enne 2011. aasta 1. jaanuari tutvustati meile euromündi paremat külge. Eurole üleminekust kujundati positiivne majandussündmus, mille nimel Eesti inimesed kannatasid valusaid kärpeid, sest kaua oodatud euro pidi kõik selle kompenseerima. Eesti inimesed on olnud europrojekti suhtes mõistlikud ja solidaarsed. Täna oleme tutvunud ka selle mündi tagumise küljega, millest eestlastele unustati rääkida: euro tõi meile hinnatõusud ja päästepaketites osalemise.

Sel suvel otsustas Riigikohus ühehäälelise enamusega, et Eesti parlamendil on õigus võtta meie riigile pikaajaseid ja koormavaid finantskohustusi. See poliitiline enamusotsus ja sellise enamusotsuse tegemise õigus ei vabasta meid aga kohustusest tunnustada, et teeme seda omaenda inimeste arvel, sest abiraha on otsest seotud riigisisese võimega probleeme lahendada ja seda nii meil kui ka mujal. Sellel suvel sai Hispaania viimase euroabipaketiga teistelt riikidelt finantstuge, mille abil ta sai oma panku päästa. Vabanenud eelarveraha eest suurendati Hispaanias muu hulgas pikaajaste töötute toetusi. Eesti valitsuse poliitiline tahe on vastupidine: abivajajate ja ka tavaliste palgasaajate sissetulek on külmutatud, aga oma ressursse pakutakse lahkelt teiste euroriikide murede lahendamiseks. Seejuures on rahandusminister Jürgen Ligi veel uhkustanud, et võrreldes teiste eurosooni riikidega on Eesti

koormus meie riigi väiksust arvestades kõige suurem.

ESM-i põhiline probleem ongi Eesti eba-proportsionaalselt suur osa. Tõesti, meie osalus on protsentuaalselt ju kõigest 0,186%, mis tundub esmapilgul naeruväärselt väikesena, kuid protsent on väga petlik ühik, mis sõltub suuresti tervikust. Eesti osalus – 1 302 000 000 eurot – tähendab seda, et liitumisel ESM-iga on iga meie elaniku kohta võetud ligi 1000 euro eest kohustusi. Kui me paneme selle perspektiivi, siis see tähendab, et me võtame kohustuse, mis võrdub viie nädala keskmise töötasuga, samas kui Saksamaa, kelle osa ESM-is on mahuliselt küll kõige suurem, võtab kohustuse kolme nädala keskmise palga ulatuses. Nii et täna rohelist nuppu vajutavad rahvasaadikud võtavad Eesti riigile pikaajalised kohustused, millega peavad arvestama ka kõik järgmised valitsusliidud.

Siit tuleb loogiline küsimus, kes teile üldse sellise mandaadi on andnud. Kõrgeimat riigivõimu Eestis teostab Eesti rahvas, kes on andnud Riigikogu liikmetele mandaadi neljaks aastaks. Nendel valimistel, kui meie selle mandaadi saime, ei räägitud sellistest kohustustest ilmselt pikemaks perioodiks kui kümneks aastaks. Me jõudsime viimastel nädalatel Riigikogus nii kaugele, et muutsime selle 1,3 miljardi euro suuruse kohustuse väljajagamise riigisisese otsustamise põhimõtteid põhiseadusega kooskõlas olevaks. Selle eest tunnustus IRL-ile. Aga see, et lepiti kokku protseduur, kuidas seda raha hakatakse teistele riikidele andma, ei tee olematuks seda, et kohustus isenesest on väga suur – 1,3 miljardit eurot. Võimalik, et see veelgi kasvab. Sel sügisel jääb meid kindlasti saatma Riigikohtu tõdemus, et Euroopa Liidu asjades on rahvalt saadud mandaat ammendumas.

Ma leian, et otsuse poolt hääletajad peavad oskama vastata küsimusele, kust see 1,3 miljardit eurot võetakse. Seda vastust ei ole me senimaani kuulnud, sest kui räägitakse Eesti laenuvõimest, siis on see häma, mis siia saali ei sobi. Ka lugupeetud eelkõneleja Kaia Iva ütles, et kõigest kolm aastat tagasi Eesti riigil sellist laenuvõimet ei olnud. Kuidas on võimalik täna sellest laenuvõimest rääkida, kui paljudes riigiettevõtetes ei jätku üldse raha investeeringute tegemiseks? Räägitakse sunnist riigiettevõtteid börsile viia, sest riik pumpab neist

ettevõtetest välja tohutult dividendi. Näiteid pole vaja kaugelt otsida. Samamoodi olid kriisiaastatel takistatud kohalike omavalitsuste investeringud, sest igasugused laenu tuli kooskõlastada Rahandusministeeriumiga. Need olid lubatud ainult välisabiprojektide omafinantseeringute katteks.

ESM ei ole mingisugune finantseerimistehing, nagu seda üritatakse näidata.

Palun lisaiega!

Esimees Ene Ergma

Kolm minutit.

Kadri Simson

Sisuliselt on ikkagi tegemist SMS-laenu võtnud kroonilistele võlglastele raha juurdeandmisega. Nad lubavad ennast muuta ja parandada, kuid täpselt niikaua, kuni raha on käes. Kreeka puhul oli alguses juttu ühest abipaketist, seejärel tuli teine. See pidi igal juhul viimaseks jääma. Nüüd räägitakse juba kolmandast paketist. Kus on piir, mil siin parlamendis seatakse esikohale Eesti riigi huvid?

Ei ole võimalik nõuda usalduse taastamist euroala raskustes riikide majanduspoliitika vastu, kui kokkulepetest kinni ei peeta. Kindlustusest on meile kõigile tuntud moraalariski mõiste. Kui inimene on autole teinud kasko-kindlustuse, kus omavastutus on null, siis tõenäoliselt muutub tema liikluskäitumine, sest vigade eest vastutab täielikult kindlustus. Ka majanduspoliitikas eksisteerib moraalarisk. Kui riikidel tekib võimalus abi saada, muutub ka nende majanduspoliitika lõdvemaks. Igasuguse abi saamine peab olema seotud sanktsioonidega.

Palju on debattides ESM-i teemal võrreldud seda mehhanismi IMF-iga. Tegelikult on neil üks oluline vahe, mis muudab ESM-i tunduvalt nõrgemaks. IMF-i abi korral läheb riigi juhtimine ja otsuste tegemine sisuliselt üle IMF-ile, aga ESM-i puhul peab vajalikud reformid läbi viima abi saava riigi valitsus. See-ega tuleb otsuste tegemise juures mängu ka selline faktor nagu kohaliku rahva tahe ja valimised, mis omakorda näitavad, et kõik antud lubadused ei pruugi vett pidada.

Meil on küsimus, kas olukorras, kus enamik eurotsooni riike on kandmas väga suurt laenukoormust ja kus järgmine poliitiliselt vastuvõetav lahendus võib olla infleerimine, me stardi-

me sealt, kus me täna oleme, või oleme 1,3 miljardi võrra tagapool. Nii nagu eraisik ei tohiks endale võtta üle jõu käivaid kohustusi, ei tohi ka riik võtta endale kohustusi, mida ta ei suuda täita või täidab oma inimeste elukvaliteedi arvel.

Tulenevalt kõigist nendest kaalutlustest ei saa Eesti Keskerakonna fraktsioon ESM-i rati-fitseerimist toetada. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Kadri Simson! Kõnesoove on veel. Ma palun kõnepulti kolleeg Jaanus Tamkivi, Reformierakonna fraktsiooni esindaja!

Jaanus Tamkivi

Austatud kolleegid! Lugupeetud juhataja! Ma ei tulnud siia pulti üldsegi mitte soovist asuda paatose ja hingevärinaga väga kiitma otsust, mis peaks täna langema, ja kindlasti ei soovi ma ära kasutada kogu aega, mis mulle on pakutud. Ma tahan lihtsalt öelda, et Reformierakond on pärast pikki ja sisulisi vaidlusi, pärast kõigi argumentide ärakuulamist jõudnud seisukohale, et me kasutame ESM-iga ühinemise hääletusel täna rohelist nappu.

Tegemist on loomulikult teemaga, mis ei ole meile kellelegi meeldiv ega mugav. Mina isiklikult ei ole täna kohanud ühtegi rahvasaadikut, kes oleks väitnud, et ta tuli hommikul siia mäe otsa kerge jalaga, vile suul. Parem, kui me selle teemaga üldse ei peaks tegelema. Ometigi on see aeg kätte jõudnud. Lugupeetud rahvasaadikud, meie palga sees on kohustus ka selle teemaga tegelda ja langetada otsus, sest kus neid Eesti riigi arengu jaoks olulisi otsuseid veel langetatakse kui mitte siin Riigikogu saalis.

Kui minna praktilise elu juurde, siis võib öelda, et piltlikult öeldes on tegemist samasuguse olukorraga, kui näiteks tänaval maja ees on lõhkenud solgitoru. See toru tuleb ära parandada. Mitte keegi selle tööga tegelda ei tahaks, ometi tuleb see toru korda teha, sest me ei kujuta ette elu, kui majas ei liigu vesi sisse ega välja. Me keegi ei taha seda ette kujutada. Selle toru parandamisega peavad aga hakkama tegelema inimesed, kes ei ole üldsegi süüdi selles, et see toru on katki läinud.

Ma tahan öelda, et finantsstabiilsus, avatus ja ühine majandusruum on väärtused, mida me

oleme hakanud kõik ühiselt omaks pidama ja võtame neid kui inimõigusi. Kui need väärtused peaksid kaduma, kuidas me siis edasi elame? Kas me üldse kujutame ette, kuidas me siis edasi elame? Kui kõik euroala riigid on tänaseks juba otsustanud, et nad panevad oma jõud kokku ja proovivad selle allakäiguspiraali kuidagi ära lõpetada, et olukord uuesti normaalseks muutuks, siis oleks väga kummaline, kui Eesti oleks ainuke, kes sellest kõrvale jääks. Kes teab, mis võib tulevikus juhtuda. Kui me selle kollektiivsuse põhimõtte hülgame ja meil omal peaks tulevikus olema äkki pisut abi vaja, kuidas meie asjad siis lähevad?

Lähtuvalt sellest tahan veel kord öelda, et Reformierakonna fraktsioonis on valmisolek hääletada täna selle otsuse poolt. Siin saalis on peetud tuliseid ja valusaid vaidlusi. Kui vaidluses on välja kujunenud väga erinevad pooled, siis tavaliselt, nagu te isegi teate, lugupeetud rahvasaadikud, on tõde seal kusagil keskel. Ma arvan, et kindlasti ei ole õigus neil, kes ütlevad, et pärast tänast otsust voolab Eesti riik rahast tühjaks ning siin riigis ei ole enam võimalik edasi elada. Kindlasti ei saa päris saja-protsendilist kindlust olla ka selles, et neid garantiisid, mida me täna anname, mitte kunagi mitte mingisuguses määras ei kasutata. Garantiisid, mida ei saa kasutada või mida ei kasutata, ka ei küsita, sest rahamaailmas neil mingisugust väärtust ei ole. Kuid ometigi loodame parimat, oleme positiivsed ja langetame tänases olukorras parima otsuse. Nii et jõudu kõigile ja tänan tähelepanu eest!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Jaanus Tamkivi! Palun viimasena kõnepulti kolleeg Rannar Vassiljevi Sotsiaaldemokraatliku Erakonna fraktsiooni esindajana!

Rannar Vassiljev

Head kolleegid! Luban, et ma teen lühidalt. Siin saalis on ESM-i teemal päris palju sõna võetud ja päris palju erinevaid mõtteid avaldatud. On olnud neid, kes on arvanud, et ESM on saatanast. On olnud neid, kes on leidnud, et ESM on taevamanna. Mul on hea meel selle üle, et selle protsessi jooksul, mis on olnud üsna avalik ja, ma julgen öelda, ka üsna põhjalik, on äärmuslikes arvamustes toimunud teatud korrektiivid. Neid, kes arvasid siiralt, et ESM

ongi kriisi lahendus, ja kelle retoorika algul oli selline, et tegu on investeeringuga, mille garantiide realiseerimine on puhtteoreetiline ja kui meil hästi läheb, siis me võime sealt isegi intressi teenida, on jäänud selgelt vähemaks. Kriisi sügavuse reaalsus on jõudnud ka siia saali ja selle üle on konstruktiivses mõttes ainult hea meel.

Ei mina ega teised sotsiaaldemokraadid ei arva, et kogu ESM-i temaatika oleks mustvalge. Tuleb ausalt tunnistada, et ei ole reaalne arvata, et kui meie ütleme ja veel 16 riiki ütlevad ESM-ile jah, siis saab kriis lahendatud ja elu läheb ilusasti edasi. Samamoodi tuleb tunnistada, et kui need 17 riiki ütlevad ESM-ile ei, siis avaldab see negatiivset mõju olukorrale Euroopas. Mõlemad pooled on reaalsus.

See, mille alusel peaks otsustama üks või teine rahvasaadik, kellele ei ole otseselt tehtud ülesandeks üht- või teistpidi hääletada, on tegelikult üsna lihtne. Kui rahvasaadik leiab, et kriis, mille ees Euroopa on, on oma potentsiaalilt nii sügav, et midagi enam päästa ei õnnestu, siis on ratsionaalne öelda ESM-ile ei. Kui nähakse seda varianti, et Euroopal on võimalik majanduse vabalangust välistada või seda pehmendada, siis on mõistlik öelda ESM-ile jah.

Lõpetuseks. Sõltumata sellest, kuidas üks või teine sotsiaaldemokraat täna hääletab, oleme seisukohal, et solidaarne ei tuleks olla mitte ainult teiste Euroopa riikide rahandus- ja peaministritega ühe laua taga olles, vaid solidaarne tuleks olla ka oma rahvaga. Aitäh!

Esimees Ene Ergma

Suur tänu, kolleeg Rannar Vassiljev! Kuna nüüd on kõigi fraktsioonide esindajad saanud esineda, lõpetan läbirääkimised ja läheme lõpphääletuse juurde.

Austatud Riigikogu! Panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu 254. Palun hääletada!

Katkestan hääletuse. Vabandust, palun katkestada hääletus! Teeme kõigepealt kohaloleku kontrolli.

Kohalolijaks registreerus 95 Riigikogu liiget, puudub 6.

Kordame veel kord. Igor Gräzin, palun!

Igor Gräzin

Ütle, palun, kas see on 51 hääle seadus või ei ole.

Lugupeetud kolleegid! Erakorraline istung on lõppenud.

Istungi lõpp kell 16.40.

Istungi kestus 30 minutit.

Esimees Ene Ergma

See on 51 hääle seadus.

Head kolleegid! Panen lõpphääletusele Vabariigi Valitsuse algatatud Euroopa stabiilsusmehhanismi asutamislepingu ratifitseerimise ja rakendamise seaduse eelnõu 254. Palun hääletada!

Juhataja

E. Ergma
Riigikogu esimees

Poolt hääletas 59 Riigikogu liiget, vastu oli 34, erapooletuks jäi 1. Eelnõu on seadusena vastu võetud. (Tabel 40.)